Bundel - Politieke Avond van 30 oktober 2024

Agenda bijlagen

- Agenda PA 30 oktober 2024
- Bundel met (schriftelijke) technische vragen & antwoorden 'Ontwerp-Begroting 2025' (versie 30-10-2024 - 16h30)
- Stemmingen PA 30 oktober 2024
- Besluitenlijst PA 30 oktober 2024

1.RZ 18.45 uur - 19.15 uur: Installatie Kinderburgemeester
Op 21 juli 2021 heeft de raad de motie Kinderburgemeester 21M54g aangenomen. Aan het begin van de Politieke Avond van 30 oktober zwaait de huidige kinderburgemeester Zoë Mac Donald af en wordt de nieuwe kinderburgemeester geïnstalleerd. Het betreft een feestelijk moment, waar uiteraard ook de oude én de nieuwe kinderburgemeester zelf aan het woord zullen komen. Na afloop is er gelegenheid tot feliciteren. Om 19.15 uur start de rondvraag en mededelingen.
Locatie: Raadzaal

2.RZ 19.15 uur - 20.00 uur: Rondvraag en mededelingen
Locatie: Raadzaal

3 20.00 uur - 21.15 uur: Bespreking 'Ontwerp-begroting 2025', 'Turap 2-2024' en 'Belastingverordeningen 2025' (vervolg)

- Behandeladvies 30 oktober 2024, meningsvormende bespreking Ontwerp-begroting 2025, Turap 2-2024 en Belastingverordeningen 2025
- Portefeuilleoverzicht college B&W in verhouding tot de programma's in de Begroting
- Presentatie ontwerp-begroting 2025-2028 college B&W (d.d. 18-9-2024)
- Presentatie raadswerkgroep doorontwikkeling begroten en verantwoorden (d.d. 18-9-2024)
- Proces behandeling Begroting 2025 - 2028
- Lijst van insprekers ontwerp-begroting 2025 - 16 oktober
- Inspreektekst mw. H. Ong - Arnhems Hert - bij wethouder C. Kundic
- Inspreektekst mw. H. Ong - Arnhems Hert - bij wethouder C. Bouwkamp
- Inspraakbijdrage Kennisnetwerk Arnhem Nijmegen - Begroting 2025 (algemene beschouwingen)
- Inspraakbijdrage Kennisnetwerk Arnhem Nijmegen - Begroting 2025 (veerkracht en weerbaarheid)
- Bundel met behandelresultaten 18 oktober 2024, informatieve & meningsvormende bespreking
- Memo van het college inzake 'Beantwoording vragen behandeling Begroting 2025', d.d. 30-10-2025
- Bundel met behandelresultaten 30 oktober 2024, 2e meningsvormende bespreking

3.0.1 Raadsvoorstel Begroting 2025

- Raadsvoorstel 'Begroting 2025'
- Bijlage 1 - Begroting 2025
- Bijlage 2 - Infographic

3.0.2 Raadsvoorstel Turap-2 2024

- Raadsvoorstel 'Turap-2 2024'
- Bijlage 1 - Turap-2 2024
- Bijlage 2 - Bestuursrapportage Bestaanszekerheid bij Turap-2 2024
- Bijlage 3 - Bestuursrapportage Zorg t.b.v. bijlage bij Turap-2 2024
- Bijlage 4 - Inventarisatie externe onderzoeken
- Bijlage 5 - Begrotingswijziging 24-008 bij Turap-2 2024

3.0.3 Raadsvoorstel Belastingverordeningen 2025

- Raadsvoorstel 'Belastingverordeningen 2025'
- Bijlage 1 - Toelichting op de belastingverordeningen 2025
- Bijlage 2 - Vergelijkingstabel gewijzigde tarieven 2024-2025
- Bijlage 3 - Vergelijkingstabel leges 2024-2025
- Bijlage a - de verordening op de heffing en de invordering van afvalstoffenheffing 2025
- Bijlage b - de verordening op de heffing en de invordering van onroerende-zaakbelasting 2025
- Bijlage c - de verordening op de heffing en de invordering van roerende-zaakbelasting 2025

Bijlage d - de verordening op de heffing en de invordering van rioolheffing 2025
Bijlage e - de verordening op de heffing en de invordering van leges 2025
Bijlage f - de verordening op de heffing en de invordering van parkeren en parkeerbelastingen 2025
Bijlage g - de verordening op de heffing en de invordering van scheepvaartrechten 2025 (haven- en kadegeld
Bijlage h - de verordening op de heffing en de invordering van toeristenbelasting 2025
Bijlage i - de verordening op de heffing en de invordering van reinigingsrechten 2025

3.1.RZ Ontwerp-begroting 2025 & Turap 2-2024 - Portefeuilles: wethouders Kundic en Van der Wel
meningsvormende bespreking (vervolg)
Locatie: Raadzaal
Portefeuille wethouder Kundic:
Onderwijs
Jeugdbeleid
Mobiliteit
Economische Zaken en Citymarketing
Duurzaamheid bedrijven en mobiliteit
Toerisme en recreatie (uitgezonderd Slag om Arnhem en Herinneren en Vrijheid)
Regionale samenwerking (naast de rol van de burgemeester)
Projecten Kleefse Waard en Stadsblokken Meinerswijk
Portefeuille wethouder Van der Wel:
Natuur en stadsparken
Water, milieu en luchtkwaliteit
Dierenwelzijn en biodiversiteit
(stads)Landbouw
Omgevingsdienst (ODRA), vergunningen en handhaving
Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo), sociale wijkteams
Behandelresultaat 30 oktober 2024, 2e meningsvormende bespreking Ontwerp-begroting 2025, Turap 2-2024 en Belastingverordeningen 2025

3.2.LF Ontwerp-begroting 2025 & Turap 2-2024 - Portefeuille: burgemeester Marcouch
meningsvormende bespreking (vervolg)
Locatie: Landgoed/Festival
Portefeuille burgemeester Marcouch:
Openbare orde en veiligheid
Handhaving (onderdeel openbare orde en veiligheid)
Veiligheidshuis
Regionale samenwerking (burgemeesterstaken)
G40 Algemeen Bestuur
Externe relaties
Lobby
Integriteit
Herdenken
Behandelresultaat 30 oktober 2024, 2e meningsvormende bespreking Ontwerp-begroting 2025, Turap 2-2024 en Belastingverordeningen 2025

3.3.WG Ontwerp-begroting 2025 & Turap 2-2024 & Belastingverordeningen 2025 - Portefeuille: wethouder Smeulders (financiën)
meningsvormende bespreking (vervolg)
Locatie: Walburgis
Portefeuille wethouder Smeulders:
Financiën
Behandelresultaat 30 oktober 2024, 2e meningsvormende bespreking Ontwerp-begroting 2025, Turap 2-2024 en Belastingverordeningen 2025

4 21.15 uur - 21.30 uur: Pauze

5 21.30 uur - 23.15 uur: Besluitvormende vergadering

5.1 Opening en mededelingen

5.2 Stemmen over het Interpellatieverzoek 'Raad is buitenspel gezet en beloften aan 80.000 Arnhemmers zijn gebroken: Zorg verdwijnt uit poli-zuid om plaats te maken voor grootschalige asielopvang'
Het voorstel is toegelaten.

5.3 Herdenken van oud-raadslid de heer Jan Vierdag

5.4 Beëdiging van Alexander van den Berg tot fractievolger van de fractie D66

5.5 Vaststellen van de agenda en spreektijdverdeling

5.6 Vaststellen van de concept-besluitenlijst van de vergadering van 9 oktober 2024

Getekend raadsbesluit
Raadsvoorstel 'Vaststellen van de concept-besluitenlijst van de vergadering van 9 oktober 2024'
Besluitenlijst PA 9 oktober 2024

5.7 Vaststellen van de lijst van ingekomen stukken en ter inzage gelegde stukken voor de gemeenteraad
Getekend raadsbesluit
Raadsvoorstel 'Vaststellen van de lijst van ingekomen stukken voor de raadsvergadering van 30 oktober 2024'
Lijst van Ingekomen stukken (8 oktober 2024 tot en met 23 oktober 2024)

6 Onderwerpen direct ter besluitvorming

6.1 Vaststellen: Deelnemen aan de vijf opgaven van de Groene Metropoolregio 2025-2028
Getekend raadsbesluit
Behandeladvies 30 oktober 2024, besluitvormende bespreking
Raadsvoorstel 'Deelnemen aan de vijf opgaven van de Groene Metropoolregio 2025-2028'
Aanbiedingsbrief GMR-agenda 2025-2028 en opgavenovereenkomst
Opgavenovereenkomst
Bijlage Algemene voorwaarden
Bijlage Memo opdrachtformulering hoogte inwonerbijdrage 2026
GMR-agenda en begroting 2025-2028 vastgesteld
Aanbiedingsbrief zienswijzenota
Zienswijzenota GMR

6.2 Vaststellen: Derde wijziging Gemeenschappelijke Regeling regio Arnhem-Nijmegen
Getekend raadsbesluit
Behandeladvies 30 oktober 2024, besluitvormende bespreking
Raadsvoorstel 'Derde wijziging Gemeenschappelijke regeling regio Arnhem Nijmegen'
Bijlage 1 - Wijzigingsbesluit Gemeenschappelijke regeling i.v.m. uittreden Montferland
Bijlage 2 - Aanbiedingsbrief wijziging gemeenschappelijke regeling

6.3 Interpellatieverzoek 'Raad is buitenspel gezet en beloften aan 80.000 Arnhemmers zijn gebroken: Zorg verdwijnt uit poli-zuid om plaats te maken voor grootschalige asielopvang'
Interpellatieverzoek 'Raad is buitenspel gezet en beloften aan 80.000 Arnhemmers zijn gebroken: Zorg verdwijnt uit poli-zuid om plaats te maken voor grootschalige asielopvang' van de fractie SP.
Overzicht raadsdossier Poli Zuid
Verworpen 'Motie van afkeuring' (24M131) van de fractie SP

7 Moties vreemd aan de agenda

7.1 Motie vreemd aan de agenda 'Schoon samen: Werk en integratie door schoonmaak in de stad' (24M125)
Aangenomen motie vreemd aan de agenda 'Schoon samen: Werk en integratie door schoonmaak in de stad' (24M125) van de fracties Arnhem Centraal en PvdA

7.2 Motie vreemd aan de agenda 'Instellen raadswerkgroep Transformatie Sociaal Domein' (24M129)
Aangenomen motie vreemd aan de agenda 'Instellen raadswerkgroep Transformatie Sociaal Domein' (24M129) van de fracties VVD, Groep van den Broek, Arnhem Centraal, GroenLinks, PvdA, D66 en ChristenUnie

Agenda Politieke Avond
30 oktober 2024

Raadzaal
18.45 uur – 19.15 uur (30) Installatie kinderburgemeester
Raadzaal
19.15 uur – 20.00 uur (45) Rondvraag en mededelingen

Raadzaal	Landgoed/Festival	Walburgis
20.00 uur – 21.15 uur (75) Ontwerpbegroting 2025 & 'Turap 2-2024' *(meningsvormende bespreking – vervolg)* **Portefeuille:** **Wethouder Kundić** **Wethouder Van der Wel**	20.00 uur – 21.15 uur (75) Ontwerpbegroting 2025 & 'Turap 2-2024' *(meningsvormende bespreking – vervolg)* **Portefeuille:** **Burgemeester Marcouch**	20.00 uur – 21.15 uur (75) Financiën: Ontwerpbegroting 2025 & Turap 2-2024 en de Belastingverordeningen 2025 *(meningsvormende bespreking – vervolg)* **Portefeuille:** **Wethouder Smeulders (Financiën)**

Pauze: 21.15 uur – 21.30 uur
Raadzaal

21.30 uur - 23.15 uur (105) Besluitvormende vergadering

5	**Besluitvormende vergadering**
5.1	Opening en mededelingen
5.2	Stemmen over het Interpellatieverzoek 'Raad is buitenspel gezet en beloften aan 80.000 Arnhemmers zijn gebroken: Zorg verdwijnt uit poli-zuid om plaats te maken voor grootschalige asielopvang'
5.3	Herdenken van oud-raadslid de heer Jan Vierdag
5.4	Beëdiging van Alexander van den Berg tot fractievolger van de fractie D66
5.5	Vaststellen van de agenda en spreektijdverdeling
5.6	Vaststellen van de concept-besluitenlijst van de vergadering van 9 oktober 2024
5.7	Vaststellen van de lijst van ingekomen stukken en ter inzage gelegde stukken voor de gemeenteraad
6	**Onderwerpen direct ter besluitvorming**
6.1	Vaststellen: Deelnemen aan de vijf opgaven van de Groene Metropoolregio 2025-2028
6.2	Vaststellen: Derde wijziging Gemeenschappelijke Regeling regio Arnhem-Nijmegen
6.3	Interpellatieverzoek 'Raad is buitenspel gezet en beloften aan 80.000 Arnhemmers zijn gebroken: Zorg verdwijnt uit poli-zuid om plaats te maken voor grootschalige asielopvang'
7	**Moties vreemd aan de agenda**
7.1	Motie vreemd aan de agenda 'Schoon samen: Werk en integratie door schoonmaak in de stad (24M125)
7.2	Motie vreemd aan de agenda 'Instellen raadswerkgroep Transformatie Sociaal Domein' (24M129)

Bundel technische vragen Begroting 2024

VVD 2
Arnhem Centraal 15
Partij voor de Dieren 17
D66 18
PvdA 38
ChristenUnie 42
GroenLinks 53

VVD

Fractie:	***VVD-1 (mondeling gesteld op 2-10)***
Pagina:	
Vraag:	Strenger toezicht op de wet DBA (ZZP/schijnzelfstandigheid). Hoe bereidt de gemeente Arnhem zich voor op het strengere toezicht op schijnzelfstandigheid binnen de wet DBA als het gaat om risico's voor de gemeente als opdrachtgever?
Antwoord:	Sinds 1 oktober zijn we voor de externe inhuur ven medewerkers overgestapt naar een 'eigen' dynamisch aankoopsysteem (DAS). Hiervoor werkten we met een zogeheten 'broker'. Nu hebben we het volledige proces in eigen beheer. Dit betekent dat we alle (uitgezette, lopende en komende) opdrachten beoordelen of ze voldoen aan alle eisen van de wet DBA. Dit is een taak van onze inhuurbalie. MTA en alle managers/leidinggevenden die inhuuropdrachten uitzetten zijn/worden hierover geïnformeerd. Zodat zij de wet DBA kennen en ernaar handelen. Dit hele proces zijn we nog aan het inrichten. Dit proces ronden we af voor 1 januari 2025, wanneer de handhaving op de wet DBA start.
Portefeuillehouder:	Maurits van de Geijn

Fractie:	***VVD-2***
Pagina:	17
Vraag:	de subsidie voor natuur entree de Molenplaats is structureel, de dekking is incidenteel. Wat betekent dit voor de dekking in de toekomst?
Antwoord:	De dekking voor de (uitbreiding van de) subsidie voor de Molenplaats is deels incidenteel (50K in 2025) en deels structureel (105K v.a. 2025). Dit betekent dat de dekking ook in de toekomst is geregeld. De structurele uitbreiding van de subsidie van het Natuurcentrum (€ 105.000) is bestemd voor het openhouden van de Molenplaats als bezoekerscentrum van park Sonsbeek en wordt gedekt door een structurele ombuiging binnen de budgetten van Bossen en parken. Daarnaast is er een incidentele bijdrage (€ 50.000) aan het Natuurcentrum voor het opknappen van de Molenplaats. Dit is onderdeel van het project Poort naar de Veluwe en wordt gedekt uit de middelen die daarvoor beschikbaar zijn.
Portefeuillehouder:	Marco van der Wel

Fractie:	***VVD-3***
Pagina:	89
Vraag:	Daarbij willen we dat Arnhem een stad is met sterke clusters, een goed functionerende arbeidsmarkt en een krachtig ondernemersklimaat'. Aan welke criteria voldoet een goed functioneerden arbeidsmarkt en wat zijn de kaders voor Arnhem voor een krachtig ondernemersklimaat?
Antwoord:	Criteria van een goed functionerende arbeidsmarkt: een goede balans tussen vraag (arbeid) en aanbod (menselijk kapitaal) is randvoorwaardelijk voor een goed functionerende arbeidsmarkt. In de regio Arnhem-Nijmegen is in diverse sectoren sprake van enorme krapte op de arbeidsmarkt. Aanwezigheid van voldoende en goed gekwalificeerd personeel op het juiste moment is een cruciale randvoorwaarde voor een aantrekkelijk

	vestigingsklimaat voor Arnhemse talenten en bedrijven. Daarnaast is het van maatschappelijk belang dat mensen werken naar hun potentieel. Iedereen moet de kans krijgen om mee te doen en zich te ontwikkelen; mensen moeten zelf kunnen bijdragen aan hun eigen toekomst. Een goede aansluiting tussen onderwijs (waarvoor wordt opgeleid) en waar is vraag naar in het bedrijfsleven is van groot belang om op elkaar af te stemmen.
Portefeuillehouder:	Nermina Kundić

***Fractie**:*	***VVD-4***
Pagina:	90
Vraag:	Wat is de standvastig zaken rond de transformatie van het HEMA pand?
Antwoord:	Sinds het pand leeg is komen te staan is er veelvuldig contact met eigenaar CBRE Commercieel vastgoedadvies | CBRE Nederland. Wij hebben in gezamenlijkheid plannen gemaakt voor transformatie van het pand met een combinatie van winkels (Begane Grond, 1e verdieping) met daarboven woningen en het optoppen van het pand t.b.v. wonen. Vanwege gestegen bouwkosten bleek dit plan niet rendabel. Ook hebben wij diverse ontwikkelaars gekoppeld aan CBRE, maar het is niet tot een verkoop van het object gekomen. Recentelijk heeft de eigenaar aangegeven mogelijk het pand te gaan verhuren aan een grote modeketen die de Begane grond en 1e verdieping zou gaan huren. De bovenste verdieping wordt dan ingezet voor een andere functie dan retail (b.v. wonen of creatieve bedrijvigheid). Wij blijven hierover in gesprek.
Portefeuillehouder:	Bob Roelofs

***Fractie**:*	***VVD-5***
Pagina:	9-12, 66, 180
Vraag:	Op welke specifieke onderdelen zijn de beoogde bezuinigingen gebaseerd, en hoe worden deze besparingen gemonitord en geëvalueerd om de impact op de kwaliteit van dienstverlening te beoordelen?
Antwoord:	In de Perspectiefnota zijn de bezuinigingsvoorstellen per programma toegelicht. Hierbij zijn in het programma Bestuur, dienstverlening en financiën geen voorstellen opgenomen met een direct effect op de dienstverlening aan inwoners. Op pagina 62 van de begroting (pagina 66 van het pdf-document van de begroting) staat toegelicht hoe we onze dienstverlening optimaliseren. In het Jaarverslag wordt gerapporteerd op deze inspanning. Langs deze weg wordt een eventueel effect op de kwaliteit van de dienstverlening ook gemonitord.
Portefeuillehouder:	Paul Smeulders

***Fractie**:*	***VVD-6***
Pagina:	209-224
Vraag:	Zijn er scenario's voor onverwachte tegenvallers, zoals lagere rijksbijdragen of economische terugval? En zo ja welke?
Antwoord:	In de begroting wordt op onderdelen rekening gehouden met lagere rijksbijdragen en economisch terugval in de vorm van het beschrijven van risico's. Voor zover deze risico's een financiële impact hebben wordt hier bij de berekening van het weerstandsvermogen rekening mee gehouden, bijvoorbeeld bij het risico 'Opvang vluchtelingen Oekraïne' en het risico 'Re-

	integratiebudget – Rijksontwikkelingen'. Bij de grondexploitatie risico's wordt ook rekening gehouden met economische terugval door te werken met conjuncturele scenario's. Hierbij wordt gebruikgemaakt van historische cijfers in opbrengsten- en kostenontwikkeling, CPI, GWW (index voor grond-, weg- en waterbouw) en huizen prijsindex die nauwkeurig inzicht geven in de conjuncturele ontwikkelingen van de afgelopen decennia.
Portefeuillehouder:	Paul Smeulders

***Fractie**:*	***VVD-7***
Pagina:	4, 9, 173-180
Vraag:	Welke methodiek wordt gebruikt om kostenoverschrijdingen bij grote infrastructurele projecten vroegtijdig te signaleren, en wat zijn de belangrijkste oorzaken van overschrijdingen in de afgelopen jaren?
Antwoord:	Het ontwerpproces van een (groot) infrastructureel project kent verschillende fases. In iedere fase wordt het ontwerp nader uitgewerkt en komt er een meer gedetailleerde kostenraming. Door deze kostenraming te spiegelen aan de oorspronkelijke begroting komen financiële mee- en tegenvallers in beeld en kan hier in elke fase naar worden gehandeld (bijvoorbeeld ontwerp versoberen, of zoeken naar aanvullende middelen of meer subsidie). De belangrijkste oorzaak van overschrijdingen de afgelopen jaren was de plotselinge sterke toename van de inflatie. Daarnaast worden projecten soms duurder, doordat er gedurende het proces elementen aan het project worden toegevoegd. Het project wordt dan weliswaar duurder, maar er is niet echt sprake van een overschrijding, doordat er dan ook extra budget beschikbaar komt. Bijvoorbeeld vanuit beheer en onderhoud als er toch nog een beheer en onderhoud opgave in het project wordt meegenomen, of vanuit groen als er extra groen aan het project wordt toegevoegd.
Portefeuillehouder:	Nermina Kundić

***Fractie**:*	***VVD-8***
Pagina:	9, 173, 180
Vraag:	Hoeveel procent van de geplande projecten heeft de afgelopen drie jaar te maken gehad met vertraging, en wat zijn de financiële gevolgen geweest van deze vertragingen op de begroting?
Antwoord:	In de Voortgangsrapportage Arnhem biedt Woonruimte is per hard plan de reden voor vertraging aangegeven. Slechts bij enkele plannen worden woningen later opgeleverd dan voorzien. In de bijgevoegde raadsbrief bij de rapportage vindt u ook meer context over mogelijke vertraging bij álle plannen (dus ook de zachte plannen). De gemeentelijke kosten voor eigen projecten wikkelen zich via de reguliere wegen af via de Financiële Jaarrapportage Projecten (FJP) via het resultaat grondbedrijf. Voor anterieure projecten (dus projecten op gronden niet in eigendom van de gemeente) is er sprake van kostendekkendheid.
Portefeuillehouder:	Paul Smeulders

***Fractie**:*	***VVD-9***
Pagina:	180-199
Vraag:	Wat is de onderbouwing voor de verdeling van beschikbare woningbouwbudgetten tussen sociale huur, middenhuur en koopwoningen, en hoeveel van de geplande woningen zijn de afgelopen drie jaar daadwerkelijk gerealiseerd?
Antwoord:	Op basis van de door u opgegeven pagina's van de begroting is niet geheel duidelijk over welke woningbouwbudgetten u het heeft. Als u het heeft over middelen vanuit rijksregelingen, zoals de woningbouwimpulsgelden, dan is veelal als eis (door het Rijk) opgenomen dat minimaal 30% sociaal dient te zijn en 50%/66% betaalbaar. Rijksmiddelen zijn verkregen voor projecten Kronenburg, Nijmeegseweg en Spoorzone Arnhem-Oost. Hiervan zijn nog geen woningen gerealiseerd. Bij gemeentelijke woningbouwprojecten worden sociale en betaalbare woningen vaak mogelijk gemaakt door middel van een bepaalde grondprijs. Voor sociale huurwoningen geldt een vaste (lagere) grondprijs, de overige worden residueel bepaald. Welke verdeling sociale huur/betaalbaar geldt per project hangt af van het beleid dat gold toen de uitgangspunten voor het project werden vastgesteld. Informatie over woningbouwontwikkeling vindt u in de Voortgangsrapportage Arnhem biedt Woonruimte en bijgevoegde raadsbrief.
Portefeuillehouder:	Paul Smeulders

***Fractie**:*	***VVD-10***
Pagina:	270-274
Vraag:	Wat zijn de verwachte opbrengsten uit grondverkopen in de komende vijf jaar en hoe wordt dit afgestemd op de woningbouwdoelstellingen?
Antwoord:	De te verwachten grondopbrengsten uit grondverkopen voor de komende vijf jaar zijn terug te vinden in de paragraaf Grondbeleid in de (niet openbare) Financiële Jaarrapportage Projecten (FJP) van de jaarrekening. De opbrengsten uit grondverkopen zijn een direct resultaat van de woningbouwdoelstellingen. Wanneer de gemeente grond verkoopt tbv een gemeentelijke grondexploitatie (gebiedsontwikkeling waar gemeente risicodragende partij is), gaat het om bouwrijpe grond. De waarde van de te verkopen bouwgrond wordt residueel bepaald. Dat is het residu (A) van de rekensom vastgoedwaarde van het te ontwikkelen vastgoed op de desbetreffende grond (B) minus de kosten om dat vastgoed te realiseren (C) De rekensom is dan A=B-C. Bij het ontwikkelen van een plan voor een gebiedsontwikkeling wordt vanuit alle gemeentelijke beleidsdoelstellingen gekeken welke soorten vastgoed er in de ontwikkeling moeten landen. De beleidsdoelstellingen bepalen dus indirecte de grondwaarde en daarmee ook de grondopbrengsten. De grondopbrengsten zijn daarnaast bedoeld om kosten te dekken binnen de gemeentelijke grondexploitaties. Doordat Arnhem veel te maken heeft met binnenstedelijke herontwikkeling, zijn gebiedsontwikkelingen kostbaar en zijn de grondopbrengsten vaak niet voldoende om alle kosten te kunnen dekken. In die zin zijn grondopbrengsten in de context van Arnhem geen vrij

	besteedbare middelen, maar ze worden wel voor 100% ingezet voor de woningbouwdoelstellingen, doordat ze de kosten binnen gebiedsontwikkelingen dekken. Binnen de kosten worden ook de gemeentelijke planontwikkelingskosten en advieskosten gerekend.
Portefeuillehouder:	Paul Smeulders

Fractie:	***VVD-11***
Pagina:	180-199
Vraag:	Welke berekeningen liggen ten grondslag aan de verwachte bouwkosten per woningtype, en hoe wordt de monitoring van het aantal gerealiseerde sociale huur- en middenhuurwoningen ingericht?
Antwoord:	Voor het bepalen van de bouwkosten per woning winnen wij onafhankelijk advies in van 'Bouwkostenkompas'. Dit is een bedrijf dat de bouwkosten per vastgoedtype en per regio publiceert op basis van objectief en onafhankelijk onderzoek. De gegevens van Bouwkostenkompas maken bouwkosten voor alle partijen binnen de bouwkolom inzichtelijk, zodat er eenduidigheid in uitgangspunten is tijdens het voeren van de onderhandelingen. Monitoring over de woningbouwopgave vindt in principe jaarlijks plaats. Ook houden we doorlopend de vinger aan de pols. De gemeenteraad wordt 1x per jaar geïnformeerd over de monitoring via de voortgangsrapportage 'Arnhem biedt Woonruimte'. In de recentste rapportage is informatie opgenomen over de verschillende segmenten binnen alle woningbouwplannen. Aan de hand van de ontwikkeling van de woningvoorraad wordt de raad geïnformeerd over gerealiseerde woningen via de tabel 'woningen naar eigendom per jaar'. Monitoring vindt in principe plaats aan de hand van CBS-gegevens, die op hun beurt zijn gebaseerd op gemeentelijke BAG- en WOZ-data.
Portefeuillehouder:	Paul Smeulders

Fractie:	***VVD-12***
Pagina:	180
Vraag:	Indicatoren voor maatschappelijke opvang: Welke specifieke indicatoren worden gebruikt om de voortgang van de transitie van maatschappelijke opvang naar reguliere woonplekken te meten?
Antwoord:	De doorvertaling van deze transitieopgave op Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang wordt middels een spreidingsplan voor de inkoopregio gemaakt. De indicatoren op deze transitieopgave moeten dan ook nog worden vastgesteld en zal onderdeel worden van de nog op te richten monitor.
Portefeuillehouder:	Maurits van de Geijn/Paul Smeulders

Fractie:	***VVD-13***
Pagina:	180-199
Vraag:	Flexibiliteit van bestemmingsplannen: Hoeveel bestemmingsplannen zijn de afgelopen jaren gewijzigd op verzoek van projectontwikkelaars, en wat was het effect op de bouwsnelheid?

Antwoord:	Er worden veel bestemmingsplannen gewijzigd op verzoek van ontwikkelaars. Op die manier maken we ontwikkelingen mogelijk. (Bijvoorbeeld door een bestemming te wijzigen van ‘maatschappelijk’ naar ‘wonen’ of ‘gemengd’). Waarschijnlijk wordt in de vraag gedoeld op een verzoek voor aanpassing van een vastgesteld bestemmingsplan voor een specifieke woningbouwontwikkeling, maar waarvan het bestemmingsplan in de praktijk niet flexibel genoeg is gebleken. Dat komt eigenlijk niet voor. Voor Gaardenhage is een bestemmingsplan gewijzigd om een ander type woningbouwontwikkeling mogelijk te maken dan was voorzien, maar dat is op eigen initiatief gebeurd. Hetzelfde geldt voor Whemedreef. Dat was ook een plan voor onze eigen grond (ontwikkeld door VHV). Er zijn twee gevallen die mogelijk binnen de reikwijdte van deze vraag vallen: Bij project het Dorp wordt een bestemmingsplan gewijzigd om een ander type woningbouwontwikkeling mogelijk te maken dan eerder was voorzien. Het oorspronkelijke bestemmingsplan voor Het Dorp is vastgesteld in 2013. Voor de kavel K3-K7 van Arnhem Centraal is 2023 een nieuw bestemmingsplan vastgesteld. Dit was nodig omdat het oude bestemmingsplan uit 1998 alleen kantoren toe stond. De wens was om hier ook wonen toe te staan. Daarnaast zijn de bouwmogelijkheden beperkt aangepast.
Portefeuillehouder:	Paul Smeulders/ Cathelijne Bouwkamp

***Fractie**:*	***VVD-14***
Pagina:	173-180
Vraag:	Belemmerende factoren en vergunningen: Welke concrete belemmeringen (zoals stikstof, netcapaciteit en personeelsgebrek) zijn geïdentificeerd bij woningbouwprojecten, en wat zijn de tijdlijnen voor het verkrijgen van vergunningen voor grote bouwprojecten in Arnhem-Zuid?
Antwoord:	In de raadsbrieven behorende bij de verschillende voortgangsrapportages Arnhem biedt woonruimte wordt ingegaan op belemmerende factoren bij woningbouwprojecten. Met name stijging van bouwkosten, van kosten grondstoffen en personeelsgebrek kunnen voor vertraging te zorgen. Vertraging proberen we per project tijdig te identificeren. We zien kansen om met ontwikkelende partijen met behulp van maatwerkoplossingen tot tijdige realisatie te komen. Met ‘grote bouwprojecten in Arnhem-Zuid’ uit uw vraag wordt vermoedelijk gedoeld op de projecten Kronenburg, Nijmeegseweg en Olympus. Voor deze plannen moeten door uw raad nog bestemmings-omgevingsplannen worden vastgesteld. Deze zijn opgenomen op de Lange termijnagenda voor een indicatie. Het maken van het omgevingsplan vergt vaak wat tijd, omdat hier veel zaken samenkomen. Na vaststelling van het omgevings-/bestemmingsplan is het vergunningentraject niet zo’n probleem meer. Over de gefaseerde planning in Kronenburg heeft u dit jaar een raadsbrief ontvangen.

	Een planning van woningen die de komende jaren worden toegevoegd in de verschillende wijken in Arnhem is eveneens in de voortgangsrapportage Arnhem biedt woonruimte opgenomen. Er zijn in Arnhem geen woningbouwprojecten die vertraging hebben opgelopen vanwege stikstof.
Portefeuillehouder:	Cathelijne Bouwkamp/ Paul Smeulders

***Fractie**:*	***VVD-15***
Pagina:	180, 243
Vraag:	Kostenstijgingen en meerjarenramingen: Hoe worden de verwachte kostenstijgingen door inflatie verwerkt in de meerjarenramingen voor de grote bouwprojecten?
Antwoord:	Jaarlijks worden er door een samenwerking tussen de planeconomen van gemeente Arnhem en een onafhankelijke kennispartner - die toonaangevend is binnen de gebiedseconomie - parameters vastgesteld die voorspellingen doen over kosten- en opbrengstenstijgingen binnen de grondexploitaties. Hierbij wordt rekening gehouden met de macro-economische ontwikkelingen in relatie tot de vastgoedmarkt en wordt op basis hiervan een zo accuraat mogelijke inschatting gemaakt van de toe te passen prijscorrecties.
Portefeuillehouder:	Paul Smeulders

***Fractie**:*	***VVD-16***
Pagina:	66-81
Vraag:	Efficiëntie en prestatie-indicatoren: Hoeveel procent van het veiligheidsbudget wordt besteed aan preventieve maatregelen versus handhaving, en wat zijn de belangrijkste prestatie-indicatoren voor de aanpak van overlast in wijken?
Antwoord:	Een uitsplitsing van het veiligheidsbudget in preventieve maatregelen versus handhaving kan niet worden gemaakt. In de deelonderwerpen gaan preventie en handhaving hand en hand en kan er aan specifieke activiteiten geen prijskaartje worden gehangen. Zo houden onze handhavers bijvoorbeeld horeca-controles, maar tegelijkertijd gaat van die controles een preventieve werking uit. De belangrijkste prestatie-indicatoren voor de overlast in wijken zijn de resultaten van de specifieke inspanningen en activiteiten die we ontplooien (acties, controles, fysieke verbeteringen en toezicht), de overlastcijfers (meldingen en politiecijfers) en de metingen van het (on)veiligheidsgevoel in de buurt van Arnhemmers.
Portefeuillehouder:	Ahmed Marcouch

***Fractie**:*	***VVD-17***
Pagina:	66-81
Vraag:	Kosten van toezicht en handhaving: Wat zijn de kosten van extra cameratoezicht versus de kosten van fysieke inzet van handhavers per jaar, en hoe worden de kosten voor handhaving in de openbare ruimte verdeeld?

Antwoord:	Wij kunnen de kosten van de inzet van handhavers niet vergelijken met die van openbare orde camera's, omdat het gaat om zeer verschillende vormen van inzet en doelen, die elkaar juist ook kunnen versterken. Een openbare orde camera wordt geplaatst met als doel de openbare orde te handhaven, terwijl de handhavers taken uitvoeren voor zowel de leefbaarheid als de veiligheid. Een openbare orde camera kan enkel worden geïnstalleerd op een locatie als daarvoor voldoende grond is (beschreven in het camerabeleid), terwijl een handhaver overal in de openbare ruimte kan komen. Een camera registreert, maar wordt niet continue uitgekeken, terwijl een handhaver alles ziet tijdens de dienst. Een camera is objectief, een handhaver moet rekening houden met de eigen subjectiviteit. Een camera is statisch en kan niet ingrijpen, terwijl een handhaver dat wel kan. De kosten van de aanschaf van een camera zijn ongeveer 15k. De kosten van een extra handhaver (incl. alle ondersteuning) is eerder geraamd op 100k per jaar.
Portefeuillehouder:	Ahmed Marcouch

***Fractie**:*	***VVD-18***
Pagina:	66-81
Vraag:	Onderbouwing personele inzet: Hoe wordt de inzet van extra BOA's en politiecapaciteit financieel onderbouwd in relatie tot de beleidsdoelen van het Integraal Veiligheidsplan?
Antwoord:	In het Integraal Veiligheidsplan worden prioriteiten benoemd en geven we richting binnen die prioriteiten. Daarbij zijn we uitgegaan van de bestaande handhavings- en politiecapaciteit. Uiteindelijk moet de handhavings- en politiecapaciteit resoneren in de stad, in de wijken en online. Overigens is de financiële onderbouwing van politiecapaciteit aan de politie zelf.
Portefeuillehouder:	Ahmed Marcouch

***Fractie**:*	***VVD-19***
Pagina:	81-89
Vraag:	Kostenverdeling en onderhoud: Hoe wordt de verdeling van het mobiliteitsbudget tussen fietsinfrastructuur en autoverkeersinfrastructuur onderbouwd, en hoe worden de onderhoudsbudgetten voor fietspaden en wegen gedifferentieerd op basis van gebruiksintensiteit?
Antwoord:	Voor de investeringen in nieuwe infrastructuur geldt we integraal bekijken welke investeringen nodig zijn om de stad bereikbaar te houden. Dit leidt vervolgens tot budgetten voor de verschillende modaliteiten. Met betrekking tot het wegenonderhoud vergelijken we de inspectieresultaten met het beoogde ambitieniveau. Dit geeft sturing aan de inzet van de beschikbare middelen. Randvoorwaarde is veiligheid en het voorkomen van kapitaalvernietiging. Daarnaast kijken we ook naar mogelijkheden om mobiliteitsprojecten slim te combineren met bijvoorbeeld onderhoudswerkzaamheden.
Portefeuillehouder:	Nermina Kundić

***Fractie**:*	***VVD-20***
Pagina:	81-89
Vraag:	Parkeerbeleid en financiële consequenties: Wat zijn de verwachte inkomsten uit verhoging van parkeertarieven, hoe worden deze herverdeeld, en wat zijn de gevolgen als onderdelen van het Duurzaam Mobiliteitsplan later worden uitgevoerd?
Antwoord:	De verhoging van de parkeertarieven levert naar verwachting jaarlijks ongeveer €5 mln. op. Dit is besloten met het vaststellen van de Perspectiefnota 2025-2028. De opbrengsten worden ingezet om de tekorten op de begroting te dekken. Deze meeropbrengsten zijn daarom niet bedoeld als dekking voor het duurzaam mobiliteitsplan. Het verhogen van de parkeertarieven heeft daarmee geen invloed op het tempo van uitvoering van het duurzaam mobiliteitsplan. Het temporiseren (of later uitvoeren van onderdelen) van het duurzaam mobiliteitsplan heeft wel invloed op wanneer de lasten in de begroting ontstaan.
Portefeuillehouder:	Nermina Kundić

***Fractie**:*	***VVD-21***
Pagina:	81-89
Vraag:	Verkeersveiligheid en evaluatie: Hoe wordt het effect van de geplande verkeersveiligheidsmaatregelen per wijk geëvalueerd, en welke indicatoren worden hiervoor gebruikt?
Antwoord:	De indicatoren die we bij verkeersveiligheid gebruiken zijn data over de gereden rijsnelheid, data over geregistreerde ongevallen (uitgesplitst in o.a. uitsluitend materiele schade en letselongevallen) en de geregistreerde meldingen van verkeersonveilige situaties (o.a. Fixi-meldingen). Na realisatie van een verkeersveiligheidsmaatregel wordt data van voor de werkzaamheden met data van na de werkzaamheden met elkaar vergeleken. Voor de toets rijsnelheid kan dit al na drie tot vier maanden. Voor ongevallendata is dit na ca. twee jaar. Enerzijds omdat de registratie en verwerking op zich laat wachten en anderzijds dat er meer jaren aan data nodig is om de juiste conclusies te kunnen trekken.
Portefeuillehouder:	Nermina Kundić

***Fractie**:*	***VVD-22***
Pagina:	81-89
Vraag:	Uitbreiding laadpaalnetwerken: Welke indicatoren worden gebruikt om het succes van de geplande uitbreiding van laadpaalnetwerken te meten?
Antwoord:	In het Duurzaamheidsprogramma staan doelen m.b.t. laadvoorzieningen: 1000 laadpunten in 2023 en 6000 in 2030. Daarnaast 20 snellaadpunten in 2023 en 100 in 2030. Op dit moment zitten we op 1200 laadpunten en 48 snellaadpunten. Voor het Duurzaamheidsprogramma wordt ook nog kWh- verbruik per jaar bijgehouden.
Portefeuillehouder:	Nermina Kundić

***Fractie**:*	***VVD-23***
Pagina:	-
Vraag:	Kunnen we een overzicht krijgen van plannen die vanwege de uitvoeringskracht niet gerealiseerd zijn en daarmee doorgeschoven zijn naar de begroting van 2025.
Antwoord:	In Turap-2 is in het hoofdstuk Budgetoverheveling een vooruitblik opgenomen van de verwachte budgetoverhevelingen in 2024. Dit geeft een eerste beeld van de plannen die in 2024 niet gerealiseerd worden (o.a. door gebrek aan uitvoeringskracht). In december wordt in de nota budgetoverheveling het volledige beeld aan de raad voorgelegd. Daar waar op specifieke majeure projecten vertraging ontstaat vanwege bijvoorbeeld de uitvoeringskracht, wordt de raad separaat geïnformeerd. Dit is bijvoorbeeld het geval bij de raadsbrief over het Integraal Huisvestingsplan van 1 oktober 2024 (zaaknummer 4330263).
Portefeuillehouder:	Maurits van de Geijn/ Paul Smeulders

***Fractie**:*	***VVD-24***
Pagina:	-
Vraag:	Het dagelijks onderhoud voor stadsdeel Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek staat voor 25 en 26 op 2,5 miljoen begroot. Daarna op 0. Graag uitleg hoe dit kan.
Antwoord:	Toelichting zoals ook opgenomen in de PPN: In het najaar 2023 is een Europese aanbesteding geweest voor het dagelijks onderhoud in ons stadsdeel Centrum, Spijkerbuurt en Arnhems Broek (CSA) voor het jaar 2024 (zie ook raadsbrief Het dagelijks onderhoud in stadsdeel Centrum, Spijkerbuurt en Arnhems Broek van 16 januari 2024). Voor een deel van dit dagelijks onderhoud is de Europese aanbesteding mislukt, doordat de inschrijvingen resulteerden in een forse overschrijding van het begrote budget. Op twee van de vier percelen heeft maar één marktpartij ingeschreven. De inschrijvingen die we hebben ontvangen resulteren in een bedrag dat ca. € 3,5 miljoen hoger is dan het beschikbare budget van € 1,5 miljoen. De (minimaal) verwachte overschrijding wordt geraamd op € 2,5 miljoen vanaf 2025. Om deze verwachte hogere kosten het hoofd te kunnen bieden, wordt voorgesteld om hiermee in de jaren 2025 en 2026 in de begroting nog rekening te houden, maar intussen alternatieve manieren van uitvoering te onderzoeken en voor te bereiden. Invoering daarvan vanaf 2027 leidt mogelijk tot een daling van het kostenniveau. In het risicoprofiel nemen we een risico op voor het geval dit niet (volledig) leidt tot de verwachte verlaging van de kosten.
Portefeuillehouder:	Bob Roelofs

***Fractie**:*	***VVD-25***
Pagina:	-
Vraag:	Op de lange termijn zien we voor Bescherm Wonen een structureel tekort van 4 miljoen. Op welke manier bereiden we ons voor (ook financieel) om dit structurele tekort op te vangen?
Antwoord:	Het structurele tekort van € 4 miljoen waarnaar verwezen wordt in de Begroting 2025, slaat niet zozeer op Beschermd Wonen, maar betrof het

	tekort dat ná het corrigeren van de stelpost Beschermd Wonen nog resteerde in het totale financiële beeld voor de algemene middelen. Dat structurele tekort op de algemene middelen is in de Begroting 2025 opgelost (mede door de verwerking van de meicirculaire 2024). Daarnaast is nog wel sprake van de invoering van het objectieve verdeelmodel voor Beschermd Wonen, dat vooralsnog vanaf 2026 gepland is. Het nadelige effect dat hierdoor op de algemene middelen ontstaat, is in de Begroting 2025 voor de jaren 2026 tot en met 2028 reeds verwerkt. In de Perspectiefnota/Begroting 2026 moet voor het (nieuwe) jaar 2029 rekening worden gehouden met een verdere oploop van dit nadelige effect. Dit zal als onderdeel van het totale financiële beeld verwerkt worden.
Portefeuillehouder:	Marco van der Wel/ Paul Smeulders

***Fractie**:*	***VVD-26***
Pagina:	
Vraag:	Hoe wordt het BTW-compensatiefonds dit jaar ingezet om ontbrekende WMO middelen te compenseren? Is dit eenmalig?
Antwoord:	Aangezien de door het Rijk in de Voorjaarsnota toegezegde middelen als passende Wmo indexering nog niet in de meicirculaire waren verwerkt, konden we deze niet in de Begroting 2025 opnemen. Het nadeel dat daardoor is ontstaan (750.000 in 2026, € 1,5 miljoen in 2027 en € 2,25 miljoen vanaf 2028), hebben we opgevangen door voor exact deze bedragen de ruimte onder het BTW-compensatiefonds in te ramen. Conform onze bestendige en behoedzame uitgangspunt maken we hiervan normaliter geen gebruik. In deze Begroting 2025 kiezen we er in afwijking van dit uitgangspunt echter dus voor een beperkte raming van de ruimte onder het plafond van het Btw-compensatiefonds wel op te nemen. In de recent verschenen septembercirculaire 2024 is de Wmo indexatie voor de genoemde bedragen inmiddels wel toegekend aan het gemeentefonds, dus bij de komende Perspectiefnota 2026 is het mogelijk om een nieuwe afweging te maken over inzet van de stelpost ruimte onder het BTW-compensatiefonds.
Portefeuillehouder:	Paul Smeulders / Marco van der Wel

***Fractie**:*	***VVD-27***
Pagina:	105
Vraag:	Is al bekend wat de cijfers voor 2023, 2024 zijn bij de VVE effectenindicator? Zo nee, is er wel een verwachting of de trend daalt of stijgt?
Antwoord:	Het bereik van het aantal doelgroepkinderen VVE wordt ieder kwartaal gemeten. In 2023 lag dit bereik gemiddeld op 86 %. In 2024 ligt het bereik gemiddeld op 93%. Er is dus sprake van een stijgende lijn.
Portefeuillehouder:	Nermina Kundić

***Fractie**:*	***VVD-28***
Pagina:	106
Vraag:	Wat is de reden dat het verzuim toeneemt?
Antwoord:	Verklaringen voor de toename van verzuimmeldingen zijn:

	- Er zijn veel jongeren met uitdagingen op persoonlijk vlak. Het hebben van persoonlijke problemen wordt genoemd als meest voorkomende reden van verzuim. - Vorig schooljaar zag het RBL een verdubbeling van verzuimmeldingen op de scholen voor ISK. Deze scholen zijn ook gegroeid in leerlingaantallen. - Luxe verzuim (op vakantie zonder toestemming) is opnieuw toegenomen. - Er is veel aandacht voor een goede registratie van schoolverzuim op scholen. Het RBL Midden-Gelre voert elk jaar startgesprekken op scholen waarin o.a. dit onderwerp samen besproken wordt. Het doel van een goede verzuimregistratie is dat er snel en preventief gehandeld kan worden. Extra aandacht voor registratie zorgt voor meer verzuimmeldingen, maar het wil niet per definitie zeggen dat er meer schoolverzuim is.
Portefeuillehouder:	Nermina Kundić

***Fractie**:*	***VVD-29***
Pagina:	104
Vraag:	Hoe staat het voor met het IHP, loopt alles tot nu toe nog volgens planning? ook qua begroting?
Antwoord:	Op 1 oktober hebben we een raadsbrief gestuurd over de stand van zaken van het Integraal Huisvestingsplan 2024-2039. Om het IHP succesvol uit te voeren is een goede projectorganisatie nodig van onderwijs en gemeente. Het opzetten van die organisatie vraagt meer tijd dan gedacht, versterkt door capaciteitsproblemen bij zowel onderwijs als gemeente. Deze leiden ertoe dat er op onderdelen uit het IHP nog geen stappen zijn gezet na het vaststellen van het IHP. We werken nu, samen met de scholen, aan een aangepaste planning. Deze nemen we mee in het Jaarprogramma IHP 2025 die u van ons uiterlijk in november ontvangt.
Portefeuillehouder:	Nermina Kundić

***Fractie**:*	***VVD-30***
Pagina:	248, 249
Vraag:	Hoe zijn de ontwikkelingen en eerste ervaringen van de flexpool met medewerkers?
Antwoord:	De gemeentepool is in juni gestart, in augustus was de pool compleet met 15 nieuwe medewerkers: 9 adviseurs en 6 medewerkers. Na de introductie van 2 weken zijn alle 15 gestart bij diverse afdelingen met een opdracht (duur opdracht variërend tussen 3 à 12 maanden). De eerste ervaringen zijn voorzichtig positief. De groep is hecht, kennis en kunde worden onderling goed gedeeld. Eén gemeentepooler heeft de eerste opdracht afgerond en is direct gestart met een nieuwe opdracht. Een andere gemeentepooler stroomt in november door naar een reguliere functie. We ontwikkelen de pool ondertussen door en professionaliseren. We monitoren continu en in Q4 van dit jaar komen we met een eerste evaluatie. We verwachten hierna in Q1 2025 een nieuwe werving te kunnen starten.
Portefeuillehouder:	Maurits van de Geijn

***Fractie**:*	***VVD-31***
Pagina:	
Vraag:	Bij wijkbudgetten is €0 beschikbaar voor wijkeconomie, hoe kan dit?
Antwoord:	Onder de paragraaf Wijken Algemeen is te lezen dat er 8 inhoudelijke thema's zijn die in alle 8 verschillende gebieden in meer of mindere mate een rol spelen. Het thema Wijkeconomie is een van deze 8 thema's, hiervoor zijn echter geen specifieke middelen opgenomen. Dat wil niet zeggen dat er geen middelen aan besteed worden. Zo worden een aantal organisaties die te maken hebben met wijkeconomie worden wel degelijk ondersteund maar dan binnen andere begrotingsprogramma's. De behoefte aan ondersteuning is namelijk vaak breder dan de wijkeconomie alleen. Voorbeelden hiervan zijn buurtbaanbureau's (onder andere ondersteund vanuit de middelen voor de energietransitie en activerend werk) en wijkgroenbedrijven (ondersteund vanuit openbare ruimte).
Portefeuillehouder:	Mark Lauriks

***Fractie**:*	***VVD-32***
Pagina:	
Vraag:	Er wordt €1,9 miljoen begroot voor toegankelijkheid van het Stadstheater. Wat gaan we met dit geld doen? Zit dit in de reguliere begroting van alles omtrent het Stadstheater?
Antwoord:	Met deze middelen wordt gezorgd dat de openbare ruimte en directe omgeving rondom het vernieuwde Stadstheater wordt vernieuwd, aansluit op het vernieuwde Stadstheater en voor iedereen goed toegankelijk wordt als onderdeel van de project Stadsoase. Deze middelen staan los van de investeringskredieten die betrekking hebben op het project Vernieuwing Stadstheater.
Portefeuillehouder:	Cathelijne Bouwkamp/ Maurits van de Geijn

***Fractie**:*	***VVD-33***
Pagina:	-
Vraag:	Wordt de €100K voor verbetering dienstverlening richting ondernemers specifiek gebruikt voor ondernemers in Rijnpark? Of is dit ingezet voor alle ondernemers in Arnhem? En hoe zijn kosten voor de frontoffice voor de ondernemers op Rijnpark verwerkt?
Antwoord:	Dit budget zetten we in voor het verbeteren van de dienstverlening naar alle ondernemers in Arnhem. De kosten voor de inzet van de frontoffice Rijnpark worden gedekt vanuit de reguliere begroting van EZ en de begroting van Project Rijnpark.
Portefeuillehouder:	Nermina Kundić

***Fractie**:*	***VVD-34***
Pagina:	
Vraag:	Vanuit Sport en Gezondheid wordt er voor €0,9 miljoen aan lasten berekend voor Arnhem-Oost. Wat zijn dit voor lasten en hoe kunnen er lasten zijn tav dit project?
Antwoord:	Het Uitvoeringsplan van het NPAO is verdeeld over verschillende begrotingsprogramma's, waaronder S09 sport en gezondheid. Hier is aan de lastenkant €0,9mio toegelicht. Het gaat hier om de interventies uit het uitvoeringsplan: Gezondheidsplein, FC Straat, 18-maanden huisbezoek door JGZ, de verbouwingskosten van CB in de Spil, Pilot Power Parents, Pilot Babythuiszorg. De middelen zijn vanuit het Rijk beschikbaar gesteld en er wordt gebruik gemaakt van gemeentelijke middelen, waaronder een bestemmingsreserve. In de raadsbrief van 24 april is de financiering op hoofdlijnen toegelicht.
Portefeuillehouder:	Bob Roelofs/ Maurits van de Geijn/Cathelijne Bouwkamp

***Fractie**:*	***VVD-35***
Pagina:	
Vraag:	Wat is de stand van zaken omtrent de ontwikkelingen rond defensie?
Antwoord:	De gemeenteraad is met de raadbrief van 13 juni (Nota van Antwoord Nationaal Programma Ruimte voor Defensie) geïnformeerd omrent de ontwikkelingen rond defensie. Defensie werkt nog aan de afronding van de PlanMER voor de verschillende functies in Nederland en specifiek voor Deelen. Op basis van deze resultaten zal het kabinet na bestuurlijk overleg met de medeoverheden naar verwachting eind 2024 of begin 2025 de definitieve voorkeurslocaties vastleggen. Deze worden als onderdeel van het ontwerp van het NPRD weer ter inzage gelegd, samen met de MER. Voor de revitalisering van de kazerne Schaarsbergen is Defensie in gesprek met provincie en de gemeente Arnhem om tot een definitieve keuze tot herontwikkeling op deze locatie te komen. Daarvoor moeten er nog belangrijke aandachtpunten zoals erfgoed, groen en bebouwing worden uitgewerkt. Deze worden de komende periode verder uitgewerkt.
Portefeuillehouder:	Cathelijne Bouwkamp

Arnhem Centraal

***Fractie**:*	***AC-1***
Pagina:	
Vraag:	Is het mogelijk om eigenaren van leegstaande bedrijfspanden te verplichten de panden niet te laten verloederen? Ze dus netjes te onderhouden? AC heeft bijvoorbeeld in dat kader al in 2020 vragen gesteld over 2 panden in Kronenburg. 'Ratten en junks in lege kantoren Kronenburg in Arnhem-Zuid' | Arnhem | gelderlander.nl

Antwoord:	In de concept-Leegstandsverordening hebben we gekozen om de leegstandsverordening alleen te laten gelden voor woningen. Er is ook de mogelijkheid om de leegstandsverordening in te zetten voor panden met andere gebruiksfuncties – zoals winkels of kantoren – maar hier is bewust niet voor gekozen. Hiervoor zijn een aantal argumenten; de kantorenmarkt is veel dynamischer dan de woningmarkt, waarbij een bepaalde mate van leegstand nodig is om de markt goed te laten functioneren en waarbij het soms langer kan duren om een geschikte huurder te vinden. Daarnaast is via de makelaars een goed zicht op de leegstand van kantoren. Bovendien is een groot deel van de leegstaande kantoren dat geschikt is voor transformatie naar een andere functie al onderdeel van een gebiedsontwikkeling of project. Dat geldt bijvoorbeeld voor de panden waar in het krantenartikel aan wordt gerefereerd.
Portefeuillehouder:	Nermina Kundić

Fractie:	***AC-2***
Pagina:	
Vraag:	Uit een FNV-onderzoek blijkt dat er grote verschillen zijn hoe gemeenten omgaan met het bijstaan van de mensen die niet kunnen rondkomen. Grote verschillen tussen gemeenten wie hulp krijgt en hoeveel - Kassa - BNNVARA Waar staat Arnhem in deze vergelijking?
Antwoord:	De FNV stelt terecht: er zijn grote lokale verschillen tussen armoede- en inkomensregelingen in Nederland. Er bestaat geen uitputtend vergelijkend onderzoek, ook de FNV biedt dat niet (Arnhem wordt bijvoorbeeld alleen genoemd bij de Individuele Inkomenstoeslag, IIT, maar er zijn veel meer verschillende regelingen). Een vergelijking is ook moeilijk te maken: de Gelrepas bijvoorbeeld heel ruim opgezet in vergelijking met veel stadspassen in andere gemeenten, terwijl bijvoorbeeld de IIT in Arnhem dat niet is. Met de operatie om de inkomensregelingen te verbeteren en toegankelijker te maken streven we er in ieder geval naar om ze in onze eigen gemeente zo duidelijk mogelijk te maken en goed toegesneden op de persoonlijke situatie van onze inwoners.
Portefeuillehouder:	Mark Lauriks

Fractie:	***AC-3 (ontvangen 11 okt)***
Pagina:	31
Vraag:	In het Integraal Veiligheidsplan staat daar de volgende passage op pagina 31 over opgenomen: “Iedereen moet in Arnhem in vrijheid en veiligheid kunnen uitgaan. Naast politie en handhaving zetten we sfeerteams in van Stichting Veilige Steden op de Korenmarkt. De ervaringen van zowel politie, gemeente, ondernemers als bezoekers zijn positief. Onze inzet is om de sfeerteams een (gedeelde) verantwoordelijkheid met de ondernemers in het gebied te maken.” Er wordt gesproken over “inzet” maar onduidelijk blijft wat de status daarvan is. Waar bestaat op dit moment concreet de inzet van de gemeente Arnhem uit m.b.t. het inzetten van de gebiedsconciërges en sfeerteams?
Antwoord:	De sfeerteams van Stichting Veilige Steden zijn op dit moment in het gebied twee avonden per week aanwezig (de belangrijkste uitgaansavonden vrijdag en zaterdag) De Sfeerteams Arnhem worden ingezet om bezoekers wegwijs

	te maken in de binnenstad. Zij zijn hiermee een visitekaartje voor het Korenkwartier. Zij voorzien bezoekers van informatie over uitgaansgelegenheden en feesten, zij verwijzen door naar de taxistandplaatsen en overige centrumvoorzieningen of relevante instanties zoals de politie. Dit zorgt enerzijds voor een gastvrij en welkom gevoel bij bezoekers en laat bezoekers tegelijk weten dat ze gezien zijn, waarmee mogelijk ongepast gedrag en overlast tegen worden gegaan. Dit kan agressie of bijvoorbeeld wildplassen zijn, maar ook seksuele intimidatie en seksueel grensoverschrijdend gedrag in de publieke ruimte daarbij. De Sfeerteams werken nauw samen met de politie, gemeente (waaronder gemeentelijke handhaving), ondernemers en beveiligers. In 2025 blijft dat gecontinueerd vanuit de BIZ. De gebiedsconciërge van het Korenkwartier wordt door de ondernemers van het Korenkwartier via de BIZ ingezet.
Portefeuillehouder:	Ahmed Marcouch/Bob Roelofs

Fractie:	***AC-4 (ontvangen 11 okt)***
Pagina:	31
Vraag:	Wat zijn de kosten van deze inzet (gebiedsconciërges en sfeerteams) en hoe zijn deze (evt) verdeeld?
Antwoord:	Zoals in de perspectiefnota is aangegeven, is een bedrag van € 85.000 voor het inhuren van horecastewards op de korenmarkt ter beschikking gesteld voor 2025 om deze als subsidie te verlenen aan de BIZ Korenkwartier. De BIZ zal hiertoe een aanvraag voor subsidie indienen. De gebiedsconciërge van het Korenkwartier wordt volledig uit de BIZ bekostigd.
Portefeuillehouder:	Ahmed Marcouch/Bob Roelofs

Fractie:	***AC-5 (ontvangen 29 okt)***
Pagina:	
Vraag:	Hoeveel alcoholgerelateerde delicten/incidenten zijn er rondom supermarkten in de stad? En dan graag uitgesplitst per supermarkt/wijk.
Antwoord:	
Portefeuillehouder:	Ahmed Marcouch

Partij voor de Dieren

Fractie:	***PvdD-1 (mondeling gesteld op 2-10)***
Pagina:	
Vraag:	Het risicobedrag voor datalekken en dergelijke is verhoogd. Welke investeringen worden er gedaan om die risico's te verkleinen en waar in de begroting is dat terug te vinden?
Antwoord:	We zien dat het risico op datalekken en andere informatiebeveiligingsincidenten groter worden. Dit is een landelijke trend en geldt niet specifiek voor onze organisatie. Daarnaast heeft ook de Autoriteit Persoonsgegevens (AP) extra aandacht voor gemeentelijke overheden. Wat wij doen om deze risico's te verkleinen is ervoor zorgen dat we maatregelen treffen om onze beveiliging te verhogen en de bewustwording bij medewerkers te vergroten. In de begroting is dat terug te vinden bij de incidentele extra middelen voor Programma Informatieveiligheid en Privacy

	Basis op Orde en de NIS2. Programma Basis op Orde moet ervoor zorgen dat we als organisatie voldoen aan alle eisen die de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) ons oplegt net als de vereisten vanuit de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG).
Portefeuillehouder:	Maurits van de Geijn

D66

Fractie:	***D66-1***
Pagina:	algemeen
Vraag:	Op veel plekken staan tabellen waarin de indicatoren voor 2023 ontbreken, terwijl de betreffende cijfers wel bekend zijn of zouden moeten zijn. Bijvoorbeeld op pagina 145 en 165. Waarom ontbreken deze? En kunnen deze voor de hele begroting t/m 2023 aangevuld worden voor zover bij de gemeente bekend?
Antwoord:	In de bijlage is een overzicht met alle indicatoren opgenomen waarbij op basis van de beschikbare gegevens de ontbrekende indicatoren zijn aangevuld.
Portefeuillehouder:	Paul Smeulders/ overige portefeuillehouders

Fractie:	***D66-2***
Pagina:	2
Vraag:	Er wordt gesproken over inkomensregelingen voor mensen met een laag inkomen, dat deze wordt verbeterd en toegankelijker worden gemaakt. Op welke manier wordt de raad bij dit proces betrokken?
Antwoord:	De raad wordt regelmatig geïnformeerd over hoe we regelingen aan pakken en de resultaten die we boeken bij het vergroten van het bereik middels raadsbrieven. Zie bijvoorbeeld: De brief waarin de operatie verbetering inkomensregelingen wordt aangekondigd met als bijlage het onderzoeksrapport dat de grondslag vormt voor de verbeteringen; de brief over de voortgang van de operatie verbetering inkomensregelingen van december 2023; De brief over de voortgang van mei 2024; De brief over de resultaten in het verbeteren van het bereik van de IIT van juli 2024; De brief over ons initiatief om inwoners te helpen bij het kiezen van een passende zorgverzekering aankomend najaar. De bevoegdheid om de uitvoering van inkomensregelingen te verbeteren ligt bij het college. Als een groot deel van de verbeteringen is afgerond lijkt het ons goed over de toekomst van de inkomensregelingen het gesprek te voeren met uw raad. We beraden ons onder ander op het instrument 'gespreksnotitie'.
Portefeuillehouder:	Mark Lauriks

Fractie:	***D66-3***
Pagina:	3
Vraag:	“Er worden resultaten geboekt met het beschikbaar maken van plekken voor creatieve ondernemers.” Wat is hiervan de actuele stand van zaken (qua toegevoegde meters voor welke doelgroepen) en hoe is hierbij niet alleen de

	kwantiteit maar ook een passende kwaliteit van bestaande ruimte en nieuwe ruimtes geborgd?
Antwoord:	Met de ingebruikname van de Korianderstraat 81 en de Groningensingel 1245 in 2024 als broedplaatsen voor culturele en creatieve ondernemers is circa 8.000 m2 aan betaalbare en courante werk- en toonruimte voor deze doelgroep toegevoegd. Ook het langere verblijf (10 jaar) van KW37 op het Merwedeterrein draagt bij aan de doelen van het Plan van aanpak huisvesting culturele en creatieve sector. Door een betere inrichting van het terrein kunnen er bovendien extra werkplekken worden gerealiseerd. Op basis van aanvragen die zijn gedaan in het kader van de subsidieregeling Creatieve Bedrijfsverzamelgebouwen is de verwachting dat in 2025 meer zowel permanente als ook tijdelijke werkruimte voor cultureel en creatief ondernemers kan worden toegevoegd.
Portefeuillehouder:	Cathelijne Bouwkamp/Nermina Kundić

***Fractie**:*	***D66-4***
Pagina:	6
Vraag:	Er wordt gesproken over het inzetten van preventie om zorg te voorkomen. Op basis van welke interventies gaat de gemeente preventie inzetten?
Antwoord:	Op dit moment werken we aan een transformatie van ons welzijnsdomein. Nieuw welzijnsbeleid maakt hier onderdeel van uit. In dit beleid zullen wij onder meer voorstellen meer de focus te liggen op welzijn ter preventie op zorg. Met deze focus kijken we vervolgens gericht naar ons welzijnsaanbod voor Arnhem. Via het welzijnsaanbod werken we bijvoorbeeld aan laagdrempelige ontmoetingsplekken (buurthuizen, inloopvoorzieningen), jongerenwerk, bewonersondersteuning (opbouwwerk) en inzet gericht op vitale ouderen. Dit alles ook ter voorkoming van zorg. Daarnaast voeren wij vanuit het integraal zorgakkoord ketenaanpakken uit, zoals Welzijn op Recept en Valpreventie die ook bijdragen aan de preventie en gezondheid van onze inwoners.
Portefeuillehouder:	Mark Lauriks

***Fractie**:*	***D66-5***
Pagina:	6
Vraag:	Er wordt gesproken over regionale inkoop en aanbieders stimuleren om twee op één begeleiding in te zetten. Bij welke vormen van zorg wordt deze groepsgewijze ondersteuning in zowel jeugd als Wmo gestimuleerd?
Antwoord:	Dit gaat om de zorgvorm ambulante begeleiding, zowel bij jeugd als Wmo.
Portefeuillehouder:	Bob Roelofs/ Marco van der Wel

***Fractie**:*	***D66-6***
Pagina:	13
Vraag:	De ruimte onder het plafond van het BTW-compensatiefonds wordt voor een klein deel benut om de begroting sluitend te maken. Hoe groot was deze ruimte (en het Arnhemse deel daarvan) in de afgelopen 10 jaar? Hoe groot is het risico dat deze ruimte niet (blijvend) toereikend is?

Antwoord:	Sinds 2015 groeit het BTW-compensatiefonds (BCF) mee met het accres van het gemeentefonds en wordt jaarlijks de ruimte die overblijft onder het plafond verrekend met het gemeentefonds. **Ruimte onder plafond BCF** ***(x € 1 miljoen)*** / ***Aandeel Arnhem (x € 1.000)*** 2023 573,2 6.420 2022 318,0 3.561 2021 335,4 3.757 2020 192,6 2.157 2019 112,4 1.259 2018 39,0 437 2017 149,5 1.674 2016 137,2 1.537 2015 139,3 1.560 De afgelopen jaren is de ruimte onder het plafond toegenomen, mede door de uitdagingen die gemeenten hebben in de realisatiekracht van de investeringen. Wanneer de realisatiekracht weer toeneemt, onder andere door minder krapte op de arbeidsmarkt, zal de ruimte onder het plafond ook weer afnemen. De ruimte onder het plafond van het BCF is daarmee onzeker en fluctueert jaarlijks. Het is daarmee moeilijk om deze meerjarig te ramen. In het gemeentelijk risicoprofiel is daarnaast een risico opgenomen voor een onverwachte daling van het gemeentefonds. Als beheersmaatregel staat daar nu het niet inzetten van de verrekening van de ruimte onder het BCF tegenover, waarmee het risico op nihil uitkomt.
Portefeuillehouder:	Paul Smeulders

Fractie:	***D66-7***
Pagina:	22
Vraag:	We lezen dat het voornemen is om de huurovereenkomst voor de huisvesting van de ambtelijke organisatie door te zetten tot 2030. Wat is nu het tijdspad om te komen tot een nieuwe duurzame situatie voor de huisvesting?
Antwoord:	Een mogelijke oplevering van vernieuwde huisvesting is later gereed dan de opzegmogelijkheid per 1 juli 2025 die contractueel is afgesproken. De huurovereenkomsten voor het Stadskantoor hebben we daarom niet opgezegd en gecontinueerd voor tot en met 30 juni 2030. Om te komen tot een duurzame situatie voor de huisvesting van gemeente Arnhem zal de doorlooptijd minimaal tot 2030 zijn. Deze inschatting hangt samen met de bouwtijd van een vernieuwing van het stadshuis en kan langer

	worden afhankelijk van keuzes in uitbreidingsmogelijkheden. Een realisatie van een mogelijk tweede locatie voor de centrale huisvesting en de beschikbaarheid hiervan kan de doorlooptijd beïnvloeden.
Portefeuillehouder:	Maurits van de Geijn

***Fractie**:*	***D66-8***
Pagina:	22
Vraag:	Doordat andere subsidies wegvallen, staat het voortbestaan van een aantal Arnhemse podiumkunstinstelllingen onder druk. Om welke gezelschappen gaat het hier precies? In totaal is 600.000 euro nodig, de gemeente reserveert 275.000 euro. In hoeverre is hun voortbestaan gegarandeerd door (alleen) de tijdelijke extra subsidies van de gemeente Arnhem? Met de Provincie is een oproep gedaan bij het Rijk. Met hoeveel wil de Provincie (al dan niet met of zonder het Rijk) ondersteunen? Wanneer is er duidelijkheid over de reacties van de andere bestuurlijke partners en is dat op tijd voor het voortbestaan van het middensegment (zoals BOT, de Plaats, Compagnie Kistenmaker)? Wordt er aan een alternatief scenario gewerkt als ondersteuning voor deze gezelschappen uitblijft (worse case)? De culturele sector als geheel staat onder druk en raad is in afwachting van een startnotitie voor een nieuw cultuurbeleid. Hoe wordt de raad in de gelegenheid gesteld om een integrale afweging te maken in de besteding van (extra) cultuurmiddelen, waaronder de nu voorgestelde middelen, aan verschillende doelen? (ook op p. 121)
Antwoord:	Het gaat om Muziektheater BOT, Muziektheater de Plaats, Kompagnie Kistemaker. We zijn met de gezelschappen in gesprek. De extra subsidie van de gemeente voor een periode van 4 jaar (o.v.b. besluit raad) geeft hen meer vertrouwen en perspectief in de toekomst. Helder is dat een lagere bijdrage een flinke aanpassing van hun plannen en ambities betekent. Daarmee zijn ze nu bezig. Met Prinsjesdag is gebleken dat er vanuit het Rijk niet alsnog middelen te verwachten zijn. Dit kan nu alleen via het traject van de Tweede Kamer. De provincie heeft aangegeven dit bij kamerleden onder de aandacht te brengen. Komen er naast de extra middelen van de gemeente geen andere overheidsbijdragen dan is de verwachting dat de gezelschappen met onze bijdrage in ieder geval behouden kunnen blijven voor de stad en hun activiteiten op beperkte schaal kunnen voortzetten.
Portefeuillehouder:	Cathelijne Bouwkamp

***Fractie**:*	***D66-9***
Pagina:	30
Vraag:	Vanaf 2025 wordt, na een tweetal pilots, het Integraal Accommodatiebeleid uitgewerkt. Het college wil hiermee “een beleidskader creëren”. Op welk moment is de raad aan zet om dit beleidskader vast te stellen en hoe verhoudt dit zich tot eerdere toezeggingen rondom het tijdpad van het Integraal Accommodatiebeleid?
Antwoord:	De meest recente planning die bij uw raad bekend is, is nog steeds van toepassing. Bij de beantwoording van de technische vragen voor de Perspectiefnota 2025-2028 (bundel 29 mei 2024) is aangegeven dat u in Q4

	geïnformeerd wordt over '*de resultaten van de pilots, daarbij zullen wij u onze voorlopige conclusies, aanbevelingen meegeven en beleidsrichtingen voorleggen'.* Daarbij gaan we ook in op de planning en op welke momenten en waarover de raad wordt geïnformeerd en aan zet is om een beleidskader vast te stellen.
Portefeuillehouder:	Mark Lauriks

***Fractie**:*	***D66-10***
Pagina:	46
Vraag:	Volgens het wijkprogramma Malburgen "wordt gedacht aan een beter gebruik van de Malburcht of de uitbreiding van MFC de Malburcht voor DSW". Over de uitbreiding van de Malburcht en een goede nieuwe plek voor DSW wordt al vele jaren gesproken en er zijn al vaak toezeggingen over gedaan. Waarom duurt dit proces zo lang en wanneer kan de raad een concrete oplossing voor een goede permanente huisvesting voor DSW tegemoet zien?
Antwoord:	De tekst in het wijkprogramma zorgt voor enige onduidelijkheid. Aan de definitieve huisvesting voor DWS wordt op dit moment gewerkt door juist een uitbreiding van MFC De Malburcht mogelijk te maken. Het plan hiervoor bevindt zich in de ontwerpfase. DWS is inmiddels verhuist naar een tijdelijke locatie in afwachting van de nieuwbouw. Voor de uitbreiding zijn de financiële middelen al beschikbaar gesteld in de aangenomen Begroting 2024. De start realisatie van de uitbreiding staat gepland in 2025.
Portefeuillehouder:	Mark Lauriks

***Fractie**:*	***D66-11***
Pagina:	66
Vraag:	Ca. 400.000 euro van het programma Veiligheid is gekoppeld aan het doel tegengaan van ondermijning. Daarnaast wordt vanuit algemene middelen in dit programma aan alle doelen bijgedragen. Welke inzet uit algemene lasten hoort (ongeveer) bij ondermijning?
Antwoord:	De inzet uit algemene lasten voor de aanpak van ondermijnende criminaliteit is ongeveer 800k en bestaat voornamelijk uit de inzet van onze professionals die op het gebied van het tegengaan van ondermijning werkzaam zijn. Daarnaast besteden we een klein deel van het geld aan de noodzakelijke ondersteuning van de veiligheidsprocessen (juridisch, ICT) dat natuurlijk ook ten goede komt aan de aanpak van ondermijning.
Portefeuillehouder:	Ahmed Marcouch

***Fractie**:*	***D66-12***
Pagina:	70
Vraag:	De re-integratie officieer Jeugd (RIO) spant zich in om zoveel mogelijk jeugdigen te begeleiden bij o.a. het vinden van een baan. Wat gebeurt er om ex-gedetineerden (niet alleen jeugdigen) naar een baan toe te begeleiden? Wat doen we al en wie doet dat? Ondersteunt de gemeente hier ook concreet in? Worden er bijvoorbeeld manieren van stage aangeboden om positieve werkervaringen op te doen?
Antwoord:	Wat doen we al, wie doet dat?

	- Binnen het Zorg & Veiligheidshuis is een team van nazorgcoördinatoren actief. Dit zijn medewerkers met een achtergrond bij Werk & Inkomen die ex-gedetineerden ondersteunen bij het invullen van de 5+1 basisvoorwaarden voor succesvolle re-integratie. Dit zijn: (i) Identiteitsbewijs, (ii) Huisvesting, (iii) Inkomen (uit werk of (tijdelijke) uitkering), (iv) Zorg, (v) Schulden en (vi) Sociaal netwerk. - In de basis regisseert de nazorgcoördinator het proces rondom deze in te vullen voorwaarden en brengt de ex-gedetineerde in contact met partners in het netwerk waarmee zaken kunnen worden geregeld of afgesproken. Indien nodig is er casusregie waarbij de ex-gedetineerde intensiever wordt gecoacht en ondersteund. - In de praktijk blijkt dat de meeste basisvoorwaarden passend kunnen worden opgepakt en ingevuld. Ook Werk. Bij Huisvesting en Schulden is dit een grotere uitdaging. Ondersteunt de gemeente hier ook concreet in? - Ja, in geval van procesregie vanuit het nazorgteam pakken de regisseurs van Werk en Inkomen dit op. In geval van casusregie doen de nazorgcoördinatoren dit. Worden bijvoorbeeld manieren van stage aangeboden om positieve werkervaringen op te doen? - Ja, hiermee wordt in de PI bij de re-integratie-eenheid gestart. - Samen met de ex-gedetineerde en diens casemanager van de PI wordt ingezet op een adequate overdracht en overgang opdat de succesvolle re-integratie inspanningen binnen de PI impact houden voor de situatie daarbuiten.
Portefeuillehouder:	Ahmed Marcouch

Fractie:	***D66-13***
Pagina:	84
Vraag:	Gesteld wordt dat het taxivervoer voor sommige bezoekers het visitekaartje van onze stad is. Waar is dit op gebaseerd, ergo: wat is de “bron” van deze opmerking?
Antwoord:	Dit is onze eigen interpretatie, niet gebaseerd op een bron of onderzoek. Taxichauffeurs hebben direct contact met het deel van de bezoekers aan onze stad dat gebruik maakt van een taxi, waarmee zij een visitekaartje van onze stad zouden moeten zijn. De indruk die deze chauffeurs achterlaten is mede bepalend voor het beeld dat die bezoekers onze de stad krijgen.
Portefeuillehouder:	Nermina Kundić

Fractie:	***D66-14***
Pagina:	87
Vraag:	De gemeentelijke lasten (naast de andere bedragen) voor “mobiliteit en openbaar vervoer” bedragen € 6,9 mln. Waar is dit bedrag uit opgebouwd? Wat is de specificatie voor beide onderdelen en wat is een nadere verbijzondering per onderdeel?
Antwoord:	Op het product R201 (Mobiliteit en openbaar vervoer) zijn uitsluitend lasten begroot (geen baten) voor in totaal € 6,9 mln. Deze posten zijn als volgt op sub-productniveau verbijzonderd:

	- Openbaar Vervoer Arnhem (€ 0,4 mln.) - Verkeer ontwikkeling (€ 4,1 mln.) - Wegen ontwikkeling (€ 0,2 mln.) - Verkeersregelinstallaties (€ 1,5 mln.) - Bereikbaarheidsaanpak-binnenstad (€ 0,7 mln.) De baten met betrekking tot het trolleyforfait zijn begroot op het product R202 (Beheer wegen) en bedragen in totaal € 1,3 mln.
Portefeuillehouder:	Nermina Kundić

***Fractie**:*	***D66-15***
Pagina:	90
Vraag:	De gemeente zet in op een aanbod van duurzame en toegankelijke evenementen. In hoeverre heeft de gemeente per evenement informatie beschikbaar over het aantal bezoekers, uitgaven en/of mogelijke hotelovernachtingen die het evenement met zich meebrengt? In hoeverre is deze informatie op één plek gebundeld en wordt hierover actief geïnformeerd?
Antwoord:	In de vergunningsaanvraag doet de organisator van het evenement een opgave van het aantal verwachte bezoekers. De gemeente beschikt over het algemeen niet over informatie over uitgaven door bezoekers van het evenement en het aantal mogelijke hotelovernachtingen. Bij grote topsportevenementen gebeurt dat wel. Het WK Volleybal was daar een voorbeeld van. De raad heeft het rapport daarvan ontvangen. In 2024 laten wij zelf bij drie sportevenementen onderzoek doen. Hieruit komen cijfers over het aantal bezoekers, hotelovernachtingen en uitgaven van de bezoekers. De kosten van deze drie onderzoeken zijn totaal 49.250 euro en bevatten naast bovengenoemde data ook gegevens over het gevoel van trots onder inwoners die de evenementen bezochten en de maatschappelijke impact ervan. Dat doen we om meer inzicht te krijgen in de effecten van sportevenementen en daarmee betere keuzes te kunnen maken welke sportevenementen we naar Arnhem toe willen halen en welke niet. De raad wordt daar te zijner tijd over geïnformeerd.
Portefeuillehouder:	Bob Roelofs

***Fractie**:*	***D66-16***
Pagina:	91
Vraag:	"Gewerkt wordt aan een betere verbinding tussen Arnhem Centraal Station en park Sonsbeek en bezoekerscentrum Molenplaats." Waar wordt aan gedacht en wat is de planning? Hoe verhoudt dit zich tot het in 2015 aangenomen amendement om dit te realiseren (15A03)?
Antwoord:	Binnen de VeluweAlliantie werken we aan meerdere Poorten naar de Veluwe. Dat zijn ontvangstlocaties aan de randen van het natuurgebied Veluwe. Om zo de bezoekers te spreiden en te informeren over de Veluwe en te faciliteren (recreatieve routes en duurzame mobiliteit). De Molenplaats Sonsbeek is al jaren een ontvangstlocatie en wordt nu verder ontwikkeld naar een Poort naar de Veluwe. Voor de ontvangstlocatie OV Poort Arnhem CS Sonsbeekzijde wordt een herkenbare groene route ontwikkeld van station naar park Sonsbeek (Molenpaats). Dit is in lijn met het destijds aangenomen amendement. De planning is dat deze eind 2025 gereed is. De raad ontvangt in Q4 2024 een raadsbrief over de stand van zaken van dit project.

Portefeuillehouder:	Nermina Kundić

***Fractie**:*	***D66-17***
Pagina:	93
Vraag:	De gemeente zet in op het activeren van onbenut arbeidspotentioneel om de mismatch tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt te verkleinen en zet daarbij in op maatwerk. Aan welke vormen van onbenut arbeidspotentioneel wordt daarbij gedacht?
Antwoord:	Het onbenut arbeidspotentieel zijn verschillende doelgroepen die om diverse redenen nog voor een deel van hun potentieel of niet participeren op de arbeidsmarkt. Mensen met een uitkering, mensen die niet in aanmerking komen voor een uitkering, deeltijdwerkers, mensen zonder recht op uitkering die wel kunnen/willen werken, vroegtijdig schoolverlaters en statushouders. Omdat ieder talent telt en ieder talent nodig is op de arbeidsmarkt implementeren we verschillende trajecten die worden afgestemd op de mogelijkheden van dit talent.
Portefeuillehouder:	Nermina Kundić

***Fractie**:*	***D66-18***
Pagina:	94
Vraag:	"Samen met de KvK werken we aan een gezamenlijke ambitie voor een ondernemersplein, een digitale en fysieke plek in Arnhem waar ondernemers terecht kunnen." Hoe staat het met de realisatie van dit ondernemersplein?
Antwoord:	De KvK zoekt al enige tijd naar een passend alternatief voor hun huidige locatie (Kronenburg). De KvK is op zoek naar een nieuwe vestiging in Arnhem die onderdeel uitmaakt van de strategie om vijf "Ondernemerspleinen" te vestigen door het land. Op zo'n, door veel (startende) ondernemers bezocht, ondernemersplein kan de gemeente Arnhem van waarde zijn als gezicht van de gemeente. Door één van de "balies" te bemannen en deze startende ondernemer te voorzien van informatie en advies. Tot die tijd werken we samen aan een pop-up variant van dit ondernemersplein door middel van evenementen/ open dagen waarop dezelfde service geboden wordt echter dan nog niet in structurele vorm.
Portefeuillehouder:	Nermina Kundić

***Fractie**:*	***D66-19***
Pagina:	103
Vraag:	Arnhem kent 25 OAB scholen; hier is vergroten kansengelijkheid aan de orde (p107: 1,9 mln.). Hoe groot is het budget voor het vergroten van de kansengelijkheid op de overige - niet OAB - scholen (welke zijn verdisconteerd in de wijkbudgetten)?
Antwoord:	De Teams Leefomgeving hebben een budget van 1,1 miljoen euro beschikbaar voor kansrijk opgroeien. Dit budget is bedoeld voor het bestrijden en voorkomen van armoede bij kinderen/jongeren in brede zin. We weten niet welk budget per (niet OAB) school beschikbaar is vanuit het totale budget voor kansrijk opgroeien.
Portefeuillehouder:	Nermina Kundić

***Fractie**:*	***D66-20***
Pagina:	104

Vraag:	Kan er een overzicht worden gegeven van de grote subsidies vanuit het Rijk die (zowel via scholen als via de gemeente zelf) worden gebruikt voor de bekostiging van de activiteiten onder Arnhem-Oost en wat de verwachting is over de beschikbaarheid van deze middelen voor de komende jaren?
Antwoord:	In het Uitvoeringsplan 2024-2026 staan de activiteiten beschreven die worden bekostigd met onder meer de middelen die het Nationaal Programma Arnhem-Oost ontvangt van het Rijk. Het gaat om de - SPUK Kansrijke wijk: €7,7 miljoen - Volkshuisvestingsfonds: € 28 miljoen Daarnaast ontvangen scholen rechtstreeks middelen van het Rijk voor het organiseren van buitenschoolse activiteiten in het kader van school en omgeving. Voor de periode van 1 januari 2024 tot en met 31 juli 2025 ontvangt Delta €452.000, Flores ongeveer €2 miljoen en de Simonscholen circa €200.000. Met betrekking tot de toekomstige beschikbaarheid van deze middelen heeft het kabinet aangegeven ook in de komende jaren middelen te blijven reserveren voor het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid (NPLV), waar Arnhem-Oost onderdeel van uitmaakt. Hoewel de specifieke invulling hiervan nog niet volledig is uitgewerkt, is deze week een motie aangenomen in de Tweede Kamer die het kabinet verzoekt om in 2025 duidelijkheid te verschaffen over de voortzetting van de ondersteuning voor focusgebieden zoals Arnhem-Oost, met het oog op financiering tot en met ten minste 2028. De verwachting is dan ook dat de financiële middelen voor Arnhem-Oost in de komende jaren beschikbaar blijven, al zal meer concrete informatie hierover in 2025 bekend worden.
Portefeuillehouder:	Cathelijne Bouwkamp/Nermina Kundić

Fractie:	***D66-21***
Pagina:	113
Vraag:	“We ondersteunen Oostpool en Introdans bij hun huisvesting.” Er lopen al lang gesprekken over deze gezamenlijke huisvesting, waarvoor de raad ook budget heeft vrijgemaakt. Ook zijn er haalbaarheidsonderzoeken gedaan. De noodzaak om tot nieuwe huisvesting te komen wordt steeds groter en de tijd dringt. Wat is de actuele stand van zaken en wanneer kunnen we concrete plannen tegemoet zien voor de huisvesting van deze twee instellingen?
Antwoord:	In de zomer van 2023 hebben Oostpool en Introdans aan bureau STEAD de opdracht gegeven een haalbaarheidsonderzoek te doen naar een gemeenschappelijk repetitieruimte voor de beide gezelschappen, in vervolg op een eerdere businesscase, uitgevoerd door Blueyard in 2022. Op 23 maart 2024 heeft de gemeente dit conceptrapport van STAED ontvangen, waarop de gemeente een reactie heeft gestuurd aan beide instellingen in de vorm van een aantal kanttekeningen en opmerkingen. Deze zijn meegenomen in het opstellen van een definitieve rapportage, die recent is ontvangen. Ook hebben beide instellingen op verzoek van de gemeente hun visie op het vervolg gegeven.

	In de tweede week van oktober hebben naar aanleiding hiervan bestuurlijke gesprekken plaatsgevonden met alle betrokken partijen, inclusief het Stadstheater. Naar aanleiding hiervan worden vervolgstappen voorbereid. De raad wordt hierover in Q4 geïnformeerd.
Portefeuillehouder:	Cathelijne Bouwkamp

***Fractie**:*	***D66-22***
Pagina:	113
Vraag:	“We verkennen de mogelijkheden voor een cultureel verzamelgebouw aan de Groningensingel 1245” Op deze locatie is sinds kort de Jacobiberg gevestigd. In hoeverre zijn zij zelf betrokken / in the lead bij deze verkenningen?
Antwoord:	In het coalitieakkoord is opgenomen dat het college de vestiging van de Jacobiberg in Arnhem-Zuid mogelijk maakt. De stichting Jacobiberg heeft per 1 september 2024 het voormalige schoolgebouw aan de Groningensingel 1245 in gebruik genomen voor haar op muziek gerichte activiteitenaanbod. De stichting is als een van de huurders van het cultureel verzamelgebouw nauw betrokken bij de ontwikkeling van het complex.
Portefeuillehouder:	Cathelijne Bouwkamp

***Fractie**:*	***D66-23***
Pagina:	113
Vraag:	Er vinden verschillende onderzoeken plaats rondom een mogelijk cultuurcentrum in Arnhem Zuid. Wat zijn de laatste inzichten als het gaat om een locatie van dit cultuurcentrum en te betrekken partners? Wanneer wordt de locatiekeuze verwacht?
Antwoord:	We verwachten voor het eind van het jaar een voorstel aan uw raad voor te leggen m.b.t. locatie, te betrekken partners en planning.
Portefeuillehouder:	Cathelijne Bouwkamp

***Fractie**:*	***D66-24***
Pagina:	113
Vraag:	“We monitoren actief het herstructureringstraject van SLAK” Hierover is eerder in een raadsbrief gerapporteerd. In hoeverre is SLAK tot nu toe alle gemaakte afspraken en gedane toezeggingen uit dit herstructureringstraject nagekomen? In hoeverre wordt hierbij ook meegenomen of SLAK gemaakte afspraken met huurders danwel verplichting richting huurders (bijvoorbeeld omtrent onderhoud) nakomt en/of kan nakomen? Zijn er signalen dat SLAK onvoldoende stabiel is om in de toekomst de doelstellingen van de gemeente qua huisvesting van creatieven veilig te stellen? Er wordt hier ook gesproken van een pandenanalyse, mogen we die ontvangen of inzien?
Antwoord:	Met het herstructureringstraject worden tegelijkertijd meerdere maatregelen genomen: een pandenanalyse, het invoeren van doelgroepenbeleid, aanpassen van de organisatiestructuur en het verbeteren van de dienstverlening en communicatie naar met name huurders. Hoofddoel is dat de ateliervoorraad behouden blijft, professioneel wordt beheerd en financieel gezond wordt geëxploiteerd waarbij betaalbaarheid, verduurzaming en continuïteit centraal staan. Aan alle genoemde maatregelen wordt door SLAK gestaag gewerkt om weer een stabiele organisatie te worden. Zo worden er voorbereidingen getroffen om een huurdersklankbord op te richten. Met dit

	klankbord is er een groep (kandidaat)huurders die als vertegenwoordiger optreedt en advies geeft aan de bestuurder en de Raad van Toezicht van SLAK. De groep fungeert als een belangenbehartiger voor de SLAK huurders en heeft als doel de communicatie en samenwerking tussen SLAK en haar huurders te verbeteren. Om een huurdersklankbord mogelijk te maken zijn de statuten van SLAK in de tweede helft van 2024 gewijzigd. De pandenanalyse is gericht op de uitvoering van de verbeteractiviteiten als gevolg van de analyse op contractueel niveau en per pand. We hebben aan SLAK gevraagd of deze analyse openbaar kan worden. SLAK geeft aan dat dat niet kan, omdat deze bedrijfsgevoelige informatie bevat. Als de raad dat zou willen, dan kan dat alleen onder geheimhouding.
Portefeuillehouder:	Cathelijne Bouwkamp

***Fractie**:*	***D66-25***
Pagina:	114
Vraag:	“We monitoren actief het herstructureringstraject van SLAK” Hierover is eerder in een raadsbrief gerapporteerd. In hoeverre is SLAK tot nu toe alle gemaakte afspraken en gedane toezeggingen uit dit herstructureringstraject nagekomen? In hoeverre wordt hierbij ook meegenomen of SLAK gemaakte afspraken met huurders danwel verplichting richting huurders (bijvoorbeeld omtrent onderhoud) nakomt en/of kan nakomen? Zijn er signalen dat SLAK onvoldoende stabiel is om in de toekomst de doelstellingen van de gemeente qua huisvesting van creatieven veilig te stellen? Er wordt hier ook gesproken van een pandenanalyse, mogen we die ontvangen of inzien?
Antwoord:	Met het herstructureringstraject worden tegelijkertijd meerdere maatregelen genomen: een pandenanalyse, het invoeren van doelgroepenbeleid, aanpassen van de organisatiestructuur en het verbeteren van de dienstverlening en communicatie naar met name huurders. Hoofddoel is dat de ateliervoorraad behouden blijft, professioneel wordt beheerd en financieel gezond wordt geëxploiteerd waarbij betaalbaarheid, verduurzaming en continuïteit centraal staan. Aan alle genoemde maatregelen wordt door SLAK gestaag gewerkt om weer een stabiele organisatie te worden. Zo worden er voorbereidingen getroffen om een huurdersklankbord op te richten. Met dit klankbord is er een groep (kandidaat)huurders die als vertegenwoordiger optreedt en advies geeft aan de bestuurder en de Raad van Toezicht van SLAK. De groep fungeert als een belangenbehartiger voor de SLAK huurders en heeft als doel de communicatie en samenwerking tussen SLAK en haar huurders te verbeteren. Om een huurdersklankbord mogelijk te maken zijn de statuten van SLAK in de tweede helft van 2024 gewijzigd. De pandenanalyse is gericht op de uitvoering van de verbeteractiviteiten als gevolg van de analyse op contractueel niveau en per pand. We hebben aan SLAK gevraagd of deze analyse openbaar kan worden. SLAK geeft aan dat dat niet kan, omdat deze bedrijfsgevoelige informatie bevat. Als de raad dat zou willen, dan kan dat alleen onder geheimhouding.
Portefeuillehouder:	Cathelijne Bouwkamp

***Fractie**:*	***D66-26***
Pagina:	114

Vraag:	Hier wordt gesproken over de inzet vanuit cultuur voor werkgelegenheid in de culturele en creatieve sector. Op welke wijze is deze inzet afgestemd op en verbonden met de inspanningen vanuit economie?
Antwoord:	In de economische monitor wordt de culturele sector specifiek benoemd als sector die van belang is voor de werkgelegenheid. Op verschillende manieren draagt (circulaire) economie bij aan het stimuleren van de creatieve sector bv op gebied van mode en op de manier waarop de creatieve sector een bijdrage kan leveren aan energieprojecten en- innovaties. Modepartners 025 en Verenigd Creatief Arnhem zijn daarbij belangrijke partners.
Portefeuillehouder:	Cathelijne Bouwkamp/ Nermina Kundić

Fractie:	***D66-27***
Pagina:	128
Vraag:	Kan er een inschatting worden gemaakt over hoeveel mensen recht hebben op een bijstandsuitkering maar die dit op dit moment niet krijgen?
Antwoord:	In 2021 is er landelijk een rapport verschenen van de Inspectie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Hier wordt de inschatting gemaakt dat 30% van de huishoudens die recht hebben op algemene bijstand hier geen gebruik van maken. Wij hebben hier geen Arnhemse informatie over beschikbaar. We hebben wel onderzoek uitgevoerd naar het bereik van de inkomensregelingen, hiervoor zijn o.a. straatinterviews afgenomen. Op basis hiervan zijn we aan de slag gegaan met het vergroten van de effectiviteit en bereik van onze inkomensregelingen. We attenderen inwoners actief op de mogelijkheden om de bestaanszekerheid te versterken. Inwoners die zich melden bij de Goed Geregeld Arnhem Loketten of het sociaal wijkteam zullen worden doorverwezen/begeleid naar de gemeente voor het aanvragen van een uitkering. Ook wordt gewezen op andere mogelijke aanvullingen op het inkomen.
Portefeuillehouder:	Mark Lauriks
Fractie:	***D66-28***
Pagina:	133
Vraag:	Op dit moment lezen we niks over de inzet van ervaringsdeskundigen. Op welke manier worden ervaringsdeskundige zowel bij welzijn als bij zorg op dit moment ingezet?
Antwoord:	Binnen onze gemeente spelen ervaringsdeskundigen een belangrijke rol op allerlei inhoudelijke gebieden, van bestaanszekerheid tot suicidepreventie. Bij jeugd worden ervaringsdeskundigen ingezet door wijkcoaches (niet structureel). Ook bij het Regionaal Expertise Team worden ervaringsdeskundigen ingezet en sommige aanbieders (zoals Karakter) werken regelmatig met ervaringsdeskundigen. Bij de Kopgroep Verblijf (samenwerking aanbieders verblijf) neemt structureel een ervaringsdeskundige deel aan de overleggen.
Portefeuillehouder:	Mark Lauriks/ Bob Roelofs/ Marco van der Wel

Fractie:	***D66-29***
Pagina:	133

Vraag:	Op basis van welke criteria wordt het beperktere aantal zorgaanbieders geselecteerd?
Antwoord:	Er zijn nog geen criteria vastgesteld. De focus ligt momenteel op het uitwerken van de samenwerking tussen welzijnspartijen, sociaal wijkteam en zorgaanbieders in het wijknetwerk. Het voornemen is om in Q1 van 2025 te starten met een pilot in 2 wijken, met een beperkt aantal zorgaanbieders. De communicatie hierover wordt voorbereid.
Portefeuillehouder:	Bob Roelofs/ Marco van der Wel

***Fractie**:*	***D66-30***
Pagina:	134
Vraag:	Sociale wijkteams werken op basis van concrete hulpvragen. In enkele wijken zien we samen met Team Leefomgeving een meer outreachende benadering. Wat is ervoor nodig om dit breder te doen, in bijvoorbeeld de opdracht van de wijkteams en welke consequenties heeft dit?
Antwoord:	Sociale wijkteams zijn aanwezig op ‘’vindplaatsen’’ in de wijk zoals scholen en nemen ook contact op met inwoners, indien inwoners hiervoor open staan en dit bijvoorbeeld via verwijzers of sociaal netwerk aangeven bij het sociaal wijkteam. Op deze wijze geeft het sociaal wijkteam nu invulling aan outreachend werken. Het verder uitbreiden van outreachend werken is alleen mogelijk als de formatie (aantal wijkcoaches) bij het sociaal wijkteam wordt vergroot en het sociaal wijkteam hiervoor extra financiële middelen ontvangt. Binnen de huidige opdracht en formatie/financiële middelen is uitbreiding van outreachend werken niet mogelijk.
Portefeuillehouder:	Marco van der Wel

***Fractie**:*	***D66-31***
Pagina:	135
Vraag:	Wat zijn de criteria wanneer groepsgewijze begeleiding passend is? Is dit uitvoerbaar voor het personeel i.r.t. werkbelasting en hoe ziet de financiële prikkel eruit?
Antwoord:	Deelname aan groepsbegeleiding vindt altijd plaats op basis van vrijwillige deelname, oftewel inwoners kiezen zelf of zij begeleid willen worden in groepsverband. Op dit moment worden inwoners met vergelijkbare problematiek individueel begeleid door een zorgaanbieder. We stimuleren om dit meer groepsgewijs te doen, waardoor inwoners ook van elkaar kunnen leren en geen 1 op 1 begeleiding nodig is, maar bijvoorbeeld 1 begeleider op 3 inwoners. Hulpvraag en passende groepssamenstelling zijn verder factoren die bepalen of groepsgewijze begeleiding passend is. Personeel ziet meer deelnemers in minder tijd, dus er is sprake van een voordeel in werkbelasting. Er wordt toegewerkt naar een financiële prikkel waarbij zorgaanbieders gestimuleerd worden om meer op begeleiding in groepen te declareren, indien dit passend is voor de inwoner.
Portefeuillehouder:	Bob Roelofs/ Marco van der Wel

***Fractie**:*	***D66-32***
Pagina:	137
Vraag:	Wat doen we op dit moment om meer steungezinnen en pleeggezinnen te werven?

Antwoord:	In de week van de pleegzorg is er een regionale campagne. In die week, op 7 november, organiseert Arnhem een bijeenkomst voor pleeg- en steungezinnen in samenwerking met Entrea Lindenhout. Wij zijn zuinig op onze pleegouders en daarom organiseren we een bedank-bijeenkomst op 6 november (Valkenhuizen).
Portefeuillehouder:	Bob Roelofs

***Fractie**:*	***D66-33***
Pagina:	144
Vraag:	Afschalen jeugdgezondheidszorg: wat zijn hiervan de (mogelijke) consequenties? Bijv. voor de inspanningen in de netwerken in de wijk (p. 157).
Antwoord:	De opgenomen tekst in de begroting (pagina 144) klopt niet. De afschaling van JGZ is al geruime tijd geleden weer teruggedraaid. Er is op dit moment géén sprake van afschaling van de JGZ. De tekst in de begroting zal als volgt worden aangepast: **OUDE TEKST:** In het tekstblok op pagina 144 in de ontwerpbegroting 2025 staat: Organiseren sluitende aanpak voor vroegsignalering , (I) Kinderen zijn goed en zo vroeg mogelijk in beeld, zodat tijdig een eventuele hulp- of ondersteuningsvraag duidelijk wordt. Met ketenpartners organiseren we een gezamenlijke aanpak om het kind en ouders heen. Ouders hoeven zo niet van de ene naar de andere instantie. Dit doel staat momenteel enigszins onder druk door de huidige hoge werkdruk onder jeugdartsen en -verpleegkundigen van de GGD, waardoor de GGD zich genoodzaakt ziet de jeugdgezondheidszorg deels af te schalen. We volgen in goede samenspraak met GGD JGZ nauwgezet deze ontwikkelingen en consequenties. Op die wijze zien we er ook op toe dat de vroegsignalering door de GGD zoveel mogelijk gewaarborgd blijft en dat de zorg voor kwetsbare kinderen en ouders overeind blijft. **NIEUWE TEKST** Dit moet gewijzigd worden in: Organiseren sluitende aanpak voor vroegsignalering , (I) Kinderen zijn goed en zo vroeg mogelijk in beeld, zodat tijdig een eventuele hulp- of ondersteuningsvraag duidelijk wordt. Met ketenpartners organiseren we een gezamenlijke aanpak om het kind en ouders heen. Ouders hoeven zo niet van de ene naar de andere instantie. In goede samenspraak met GGD JGZ zien we er ook op toe dat de vroegsignalering door de GGD gewaarborgd blijft en dat de zorg voor kwetsbare kinderen en ouders overeind blijft.
Portefeuillehouder:	Maurits van de Geijn

***Fractie**:*	***D66-34***
Pagina:	148
Vraag:	Het college constateert dat “inzet op het bestrijden van discriminatie ook na 2026 nodig zal blijven.” Welke van de huidige inzet komt na 2026 te vervallen op basis van deze begroting?
Antwoord:	Voor het voorkomen en tegengaan van racisme en discriminatie in de stad Arnhem vervallen na 2026 de middelen die via de motie 22M156 ‘Aan de slag

	met de lokale coördinator tegen racisme en discriminatie' en amendement 22A80 'Anti-racisme aanpak' aan de begroting zijn toegevoegd, zijnde € 150.000 en € 50.000. In totaal € 200.000 dat vervalt na 2026. Wel blijven de structurele budgetten beschikbaar voor Vrij zijn in Arnhem, welke onlangs structureel beschikbaar zijn gesteld, en de budgetten voor het WGA en het subsidiebudget voor InDifferent. Daarnaast stellen we hier in deze begroting voor om structureel budget beschikbaar te stellen voor bestrijding van discriminatie à € 100.000.
Portefeuillehouder:	Maurits van de Geijn

Fractie:	***D66-35***
Pagina:	154
Vraag:	Tot 2026 wordt er één keer per jaar een openbare beweegvoorziening aangelegd. Klopt het dat er dan slechts één beweegvoorziening wordt aangelegd, namelijk één voorziening in 2025?
Antwoord:	We streven er naar minimaal één voorziening per jaar te realiseren. Er is daarin geen strakke planning omdat beweegvoorzieningen in de openbare ruimte sterk afhankelijk zijn van de behoeften van de gebruikers en het vinden van een geschikte plek om in die behoefte te voorzien. Soms realiseren wij meerdere voorzieningen in één jaar. Voor 2025 staat in ieder geval de groene beweegvoorziening aan de luinhorstweg op de planning. Ons streven is om dit door te zetten na 2025, afhankelijk van welke middelen (o.a. GALA budget) er beschikbaar blijven vanuit het Rijk.
Portefeuillehouder:	Bob Roelofs

Fractie:	***D66-36***
Pagina:	154
Vraag:	Waar blijkt uit dat het programma GO! effectief is in de aanpak van overgewicht bij kinderen?
Antwoord:	Uit de Social Return on Investment (SROI)-ratio blijkt dat de ketenaanpak Kind naar Gezond Gewicht (in Arnhem GO!) effectief is. GO! is de Arnhemse variant van de ketenaanpak Kind naar Gezond Gewicht (KnGG). De werkzame elementen zijn nagenoeg gelijk. De SROI van de ketenaanpak KnGG is € 3,20. Dit betekent dat elke geïnvesteerde euro € 3,20 aan maatschappelijke winst oplevert. Met andere woorden, de investering betaalt zich terug in gezondheidswinst en hogere kwaliteit van leven.
Portefeuillehouder:	Maurits van de Geijn

Fractie:	***D66-37***
Pagina:	154
Vraag:	Komt er een lokale evaluatie van het JOGG-programma? Zo ja, wanneer wordt deze verwacht?
Antwoord:	Ja, de lokale evaluatie van het JOGG-programma wordt eind van dit jaar verwacht.
Portefeuillehouder:	Maurits van de Geijn

Fractie:	***D66-38***
Pagina:	157

Vraag:	Welke voortgang is er in het afgelopen jaar gemaakt met het stimuleren van een verantwoord middelenbeleid bij sportverenigingen? Zijn er sportverenigingen die hun beleid hebben aangepast aan de hand van de gesprekken die zijn gevoerd?
Antwoord:	In 2024 zijn vanuit de JOGG-aanpak van Sportbedrijf Arnhem meerdere gesprekken gevoerd met verenigingen om verantwoord middelengebruik te stimuleren. Dit heeft in ieder geval bij één sportvereniging gezorgd voor een volledige aanpassing van hun beleid. Bij andere verenigingen is verantwoord middelengebruik onderwerp van gesprek, maar zijn er nog geen concrete maatregelen doorgevoerd. Wij blijven met de verenigingen in gesprek over dit thema. In 2025 doen wij dit met een vernieuwde Arnhemse aanpak voor de gezonde sportomgeving. In de nieuwe aanpak ligt de nadruk minder op het behalen van vignetten en meer op het stapsgewijs bereiken van een verantwoord middelenbeleid.
Portefeuillehouder:	Bob Roelofs/Maurits van de Geijn

Fractie:	***D66-39***
Pagina:	167
Vraag:	We werken met de 25 grootste energieverbruikers aan verduurzaming: welk aandeel van het totale energieverbruik vormen deze 25 ongeveer?
Antwoord:	De top 30 grootste energieverbruikers verbruikt: 100.000.000 kWh = 360 Terrajoules 12,5 miljoen m3 = 120.500.000 kWh = 434 Terrajoules. Totaal is dan circa 800 Terrajoules = verbruik van de 30 grootste energieverbruikers. Als je dit afzet tegen Arnhemse totalen: Totaal energieverbruik Arnhem = 10692 TJ, dus 800 TJ = 7% van het totale energieverbruik. Totaal energieverbruik – mobiliteit = 6128, dus 800 TJ = 13% van het totale energieverbruik. Totaal energieverbruik bedrijven, industrie en publieke dienstverlening = 2641 TJ, dus 800 = 30% van het totale energieverbruik. Totaal woningen = 3200 vs Top 30 grootverbruikers = 800, dit is net zoveel als 25% van alle woningen.
Portefeuillehouder:	Nermina Kundić

Fractie:	***D66-40***
Pagina:	190
Vraag:	Kunnen bedrijven ook aanvragen doen voor groenblauwe subsidies? Zo ja, in welke mate gebeurt dat ook?
Antwoord:	Ja, bedrijven kunnen ook deze subsidie aanvragen. In de afgelopen jaren hebben een beperkt aantal bedrijven gebruik van gemaakt van deze subsidie. Verwachting is dat het aantal bedrijven dat gebruik gaat maken van deze subsidie wel gaat toenemen door een gerichte aanpak richting een aantal bedrijventerreinen vanuit het Europees project IB Green.
Portefeuillehouder:	Cathelijne Bouwkamp

Fractie:	***D66-41***
Pagina:	192

Vraag:	Is er een kaart waarop hondenuitlaatplekken zichtbaar zijn, en kunnen wij die ontvangen? In welke wijken is er nog een tekort aan uitlaatplekken?
Antwoord:	De meest actuele kaart van hondenloslooplaatsen wordt gepubliceerd op de website van de gemeente Arnhem: https://www.arnhem.nl/Inwoners/wonen_en_milieu/dierenwelzijn/honden In de Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn 2024-2025 kondigen wij aan dat we gaan onderzoeken wat de behoeftes van honden, hondeneigenaren en omwonenden in Arnhem zijn rondom hondenloslooplaatsen. Dat onderzoek loopt, waardoor conclusies over tekorten nu voorbarig zijn. Wel kan je zien op de kaart dat er in Arnhem Zuid veel minder ruimte is voor honden om los te lopen dan in Arnhem Noord.
Portefeuillehouder:	Marco van der Wel

***Fractie**:*	***D66-42***
Pagina:	204
Vraag:	Klopt het dat het jaartal rechts bovenaan de tabel 2028 moet zijn?
Antwoord:	Ja.
Portefeuillehouder:	Paul Smeulders

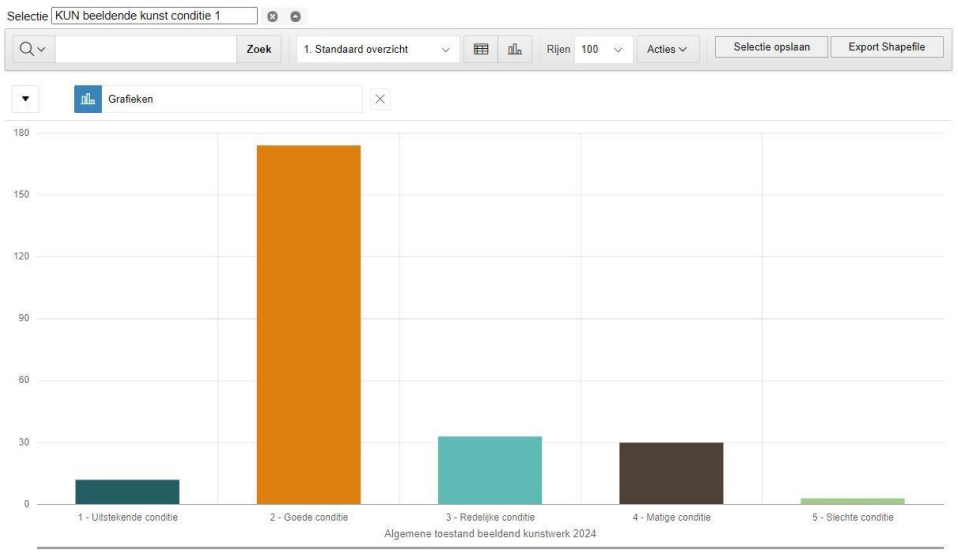
***Fractie**:*	***D66-43***
Pagina:	213
Vraag:	“De besparingen die in de Perspectiefnota zijn opgenomen, zijn essentieel geweest om dit evenwicht te bereiken.” Er bestaat een risico dat een deel van de structurele besparingen niet haalbaar blijkt. Is dit risico in alle gevallen meegewogen in de risicoparagraaf? Zo nee, voor welke bezuinigingen niet?
Antwoord:	Bij de actualisatie van de gemeentebrede risico’s voor de Begroting 2025 zijn ook de besparingen meegewogen. Dit heeft tot twee nieuwe gekwantificeerde risico’s geleid. Ten eerste het risico dat bezuinigingsmaatregelen Jeugdzorg en Zorg niet of onvolledig worden gerealiseerd, zoals weergegeven in de tabel van de belangrijkste risico’s op blz 222. Daarnaast is een nieuw risico opgenomen van € 200.000 voor extra inzet van persoonsgerichte aanpak door zorg- en veiligheidspartners als gevolg van de besparingen op zorg. Het gaat daarbij om de zogenoemde persoonsgerichte aanpak (PGA) in de wijken en de PGA voor geëscaleerde, complexe gevallen door het Zorg en Veiligheidshuis. Voor de overige besparingen is ofwel het risico dat deze niet worden gerealiseerd nihil, of er zijn beheersmaatregelen waarmee het risico wordt beperkt, of ze zijn (een klein) onderdeel van grotere generieke risico’s.
Portefeuillehouder:	Paul Smeulders

***Fractie**:*	***D66-44***
Pagina:	217
Vraag:	Het risico bestaat dat het (deels) niet tijdig lukt om subsidies af te bouwen. Dit betreft welzijnssubsidies die met ingang van 2025 al niet meer beschikbaar zijn. Volgens de langetermijnagenda zou de raad in Q2 2024 het voorstel Transformatie Welzijn ontvangen, op basis waarvan deze wijziging wordt doorgevoerd. Wanneer kan de raad dit voorstel verwachten en in hoeverre is dat nog op tijd om voor de subsidies in 2025 keuzes te maken? Als dat niet meer haalbaar is, waarom is dit dan als risico opgenomen en niet als nadeel in de begroting verwerkt?

Antwoord:	De raad kan de beleidsnotitie Welzijn voor de afronding van de begrotingsbehandeling verwachten. Op dit moment wordt het participatietraject afgerond. Het klopt dat het niet/ beperkt mogelijk is om enkele subsidies af te bouwen voor 2025. Inhoudelijk worden deze gesprekken al wel (met partners) gevoerd maar juridisch gezien hebben deze partners recht op een deugdelijke termijn van afbouw. Deze afbouw kan dus pas plaats vinden per 2026 en zal gelijk oplopen met een in te stellen subsidieregeling Welzijn. Voor het jaar 2025 is binnen de bestaande begroting ruimte om deze subsidies te blijven bekostigen. Dit is dan ook de reden dat het als risico en niet als nadeel opgevoerd is.
Portefeuillehouder:	Mark Lauriks

***Fractie**:*	***D66-45***
Pagina:	222
Vraag:	"Onderzoek dat is uitgevoerd naar alle lekkages op Arnhem Centraal heeft veel gebreken opgeleverd. Er zijn herstelmaatregelen noodzakelijk in het gebied onder verantwoordelijkheid van de gemeente, ondanks dat ProRail en NS ook nadrukkelijk partij zijn in het verhelpen van de lekkages." Welke financiële bijdrage leveren ProRail en NS in het tegengaan van de lekkages?
Antwoord:	De meeste herstelmaatregelen zijn inmiddels uitgevoerd en de resultaten daarvan worden gemonitord. Aan de verdeling van kosten tussen gemeente, NS en ProRail ligt de demarcatie ten grondslag die bij de bouw van het station is afgesproken tussen deze partijen.
Portefeuillehouder:	Maurits van de Geijn

***Fractie**:*	***D66-46***
Pagina:	242
Vraag:	Onderhoud van beeldende kunst in de openbare ruimte is onderdeel van het Onderhoud Kapitaalgoederen. Het budget hiervoor is relatief recent overgeheveld naar openbare ruimte. Hoewel financieel wel opgenomen, ontbreekt een toelichting in de paragraaf over dit deel van het onderhoud. Kunnen we daar alsnog informatie over ontvangen?
Antwoord:	Onderstaand is de onderhoudstoestand van de beeldende kunstwerken toegelicht. Vanaf volgend jaar zullen we dit ook meenemen in de paragraaf kapitaalgoederen. **Beeldende kunstwerken** Onder de noemer van beeldende kunstwerken vallen kunstwerken en omgevingsvormgevingen, parkbeelden, herdenkingsmonumenten en een aantal monumentale objecten (grenspalen). Jaarlijks is er een visuele inspectie waarbij de inspecteur voornamelijk kijkt naar de ambities schoon, netjes, heel en veilig. Daarnaast is er vijfjaarlijks een technische inspectie. Het inspecterende bureau reinigt de beelden, waarna we tevens een rapportage met gebreken krijgen inclusief een oordeel over de algemene toestand van het object (zie onderstaande staafdiagram). Op basis daarvan kunnen we de cyclus van het reeds ingeplande reguliere onderhoud in combinatie met de aangetroffen schades eventueel aanpassen. Dit dient als basis voor de monodisciplinaire (uitzonderingen daargelaten zoals de blauwe golven en de AKU-fontein) meerjarenplanning.

	Vanaf 2022 is het budget inclusief de verantwoordelijkheid voor het groot onderhoud overgeheveld van SBR naar Openbare Ruimte, waarna we bezig zijn om een professionaliseringsslag te maken. De afgelopen 3 jaar hebben we jaarlijks technische inspecties uit laten voeren, waardoor we na het reguliere onderhoud van 2025 beschikken over actuele technische rapportages van elk object. In onderstaande staafdiagram is te zien in welke onderhoudsstaat de objecten zich bevinden. 80% hiervan is op basis van de technische inspecties van afgelopen jaren en 20% is een eigen inschatting. Eind 2025 zal dit 100% op basis van technische inspecties van een gespecialiseerd bureau zijn. 1-Uitstekende conditie | 2-Goede conditie | 3-Redelijke conditie | 4-Matige conditie | 5-Slechte conditie Algemene toestand beeldende kunstwerken 2024 De kwaliteit van het areaal is over het algemeen goed te noemen, maar er zijn wat aandachtspunten zoals bijvoorbeeld de rijksmonumentale beelden langs de singels. Hiervan zijn er afgelopen jaar al 2 opgeknapt en voor de overige zijn we samen met Erfgoed en RCE (Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed) een plan aan het maken voor de komende 2 jaar. Er is één object welke in slechte staat is, maar daarvan weten we niet wie de eigenaar is. Waarschijnlijk is dat Waterschap Rivierenland (object tegenover gemaal Drielse Dijk). Wat op dit moment al in de planning staat (uit de serie ‘matige conditie’) voor eind dit jaar en begin volgend jaar zijn natuurlijk de luifelconstructie en het beeld van Tajiri van de AKU-fontein, de ‘burgerklok’ (Lauwersgracht) en verder ook ‘Dulcinea's voor de Monnik’ (Monnikenhuizen) en ‘De Gelaarsde Kat’ (Malburgen-west).
Portefeuillehouder:	Bob Roelofs

Fractie:	***D66-47***
Pagina:	267
Vraag:	Het Rijk is voornemens op per 1 januari 2025 uit te treden uit de GR Gelders Archief. Volgens de stukken bij de laatste Ontwerpbegroting van het Gelders Archief, worden we nog geïnformeerd over de wijziging van de regeling die

	daaruit voortkomt. Wat is de stand van zaken van dit proces? Op welk moment wordt een raadsbesluit hierover verwacht? En welke financiële gevolgen heeft het uittreden van het Rijk (mogelijk) voor de gemeente Arnhem?
Antwoord:	Om de terugtreding uit de gemeenschappelijke regelingen van de Regionaal Historische Centra, waar het Gelders Archief er één van is, mogelijk te maken dient de Archiefwet aangepast te worden. De behandeling van deze wet door de Tweede Kamer is inmiddels verschillende keren uitgesteld, voor het laatst afgelopen september. Het debat is nu voorzien in december 2025. Hierdoor zal 1 januari 2025 als datum van uittreden door het Rijk niet gehaald worden en is het uittreden nu voorzien op 1 januari 2026, afhankelijk van de behandeling van de Archiefwet door de Tweede Kamer én de Eerste Kamer. Ook zullen beide Kamers akkoord moeten gaan met de gewijzigde gemeenschappelijke regeling. Na dit akkoord zal de regeling voorgelegd worden aan de gemeenteraad. Zodra hier meer over bekend is wordt de raad geïnformeerd. Zolang de gewijzigde gemeenschappelijke niet in werking is getreden, blijft de huidige regeling van kracht. Voor de gemeente Arnhem zijn hier geen financiële risico's aan verbonden. De bijdrage van het Rijk aan het Gelders Archief blijft gehandhaafd. Daarnaast heeft de gemeente aangegeven aan het Gelders Archief dat de prijsindexatie voor verbonden partijen in 2025 naar verwachting maximaal 3,5% zal bedragen. Het Gelders Archief voldoet in haar begroting aan deze indexatie.
Portefeuillehouder:	Bob Roelofs

PvdA

***Fractie**:*	***PvdA-1***
Pagina:	
Vraag:	Er is een aantal jaar geleden een bestemmingsreserve Stadsontwikkelfonds ingesteld. Is hier al een bestedingsplan voor ontwikkeld? Is er een afwegingskader op grond waarvan wordt bepaald wanneer en waarvoor het stadsontwikkelfonds wordt ingezet?
Antwoord:	Voor inzet van de reserve is het bestedingsdoel bepalend. De reserve wordt ingezet voor de stedelijke ontwikkeling. Bestedingsvoorstellen worden individueel afgewogen en maken onderdeel uit van de besluitvorming van de raad om middelen beschikbaar te stellen voor gebiedsexploitaties / projecten. Nagenoeg het gehele beschikbare saldo van de reserve is op deze wijze al bestemd. *Doel BR Stadsontwikkelfonds* Deze reserve wordt ingezet om onze ambities ten aanzien van de stedelijke ontwikkeling te kunnen realiseren of als cofinanciering voor middelen van andere overheden. Naast het borgen van de voortgang of versnelling van projecten, zijn deze middelen ook bedoeld voor onder andere het dekken van de onrendabele toppen bij het realiseren van huisvesting voor bijzondere doelgroepen en het realiseren van meer sociale huurwoningen, maatschappelijke functies of vergroening van de openbare ruimte.
Portefeuillehouder:	Paul Smeulders

***Fractie**:*	***PvdA-2***
Pagina:	
Vraag:	Zijn er voorbeelden te geven van woningbouwprojecten die zijn ondersteund vanuit het stadsontwikkelfonds? Welke bijdrage is vanuit het stadsontwikkelfonds verstrekt en op welke grond(en)?
Antwoord:	Vanuit het stadsontwikkelfonds wordt bijgedragen aan: - Spoorzone Arnhem Oost (9,5 mln, begroting 2024 en raadsvoorstel spoorzone) - gebiedsontwikkeling Arnhem West (4 mln, perspectiefnota 2025 en begroting 2025) - flexwoningen op het Merwedeterrein (400K, begroting 2024 en raadsbesluit 8 maart 2023) - masterplan transformatie Koepelgevangenis (92K, raadsbesluit 28 juni 2023) - de Hobbit (300K, perspectiefnota 2025 en begroting 2025) - de Luthersestraat 9 (310K, raadsbrief 17 september 2024)
Portefeuillehouder:	Paul Smeulders

***Fractie**:*	***PvdA-3***
Pagina:	
Vraag:	Welk budget zit er nu in de BR Stadsontwikkelfonds?
Antwoord:	Binnen de reserve is een bedrag van circa € 300.000 nog onbestemd.
Portefeuillehouder:	Paul Smeulders

***Fractie**:*	***PvdA-4***
Pagina:	
Vraag:	Wat is de aanleiding voor het ontwikkelperspectief Arnhem Centrum? Wat wordt hierin opgenomen?
Antwoord:	**Aanleiding** In de Omgevingsvisie Arnhem 2040 is het centrum is aangewezen als een van de vier verstedelijkingsgebieden. Het Ontwikkelperspectief is de vervolgstap hierop en laat zien hoe de ambities en thema's uit de Omgevingsvisie landen in centrum Arnhem. Net als veel binnensteden in Nederland, kent ook Arnhem uitdagingen om de komende decennia het centrum blijvend aantrekkelijk, bruisend en leefbaar te houden. Een krachtig winkelhart, meer vergroening en verduurzaming, transformatie van vastgoed (zowel functioneel als bouwkundig), bereikbaarheid voor inwoners en bezoekers, aantrekkelijk woon- en leefklimaat zijn enkele voorbeelden van de uitdagingen en kansen waar het centrum van Arnhem voor staat. Om de komende jaren hierop maximaal sturing te kunnen geven, kansen te benutten en de opgaven gericht op te pakken, is een integraal perspectief op de ontwikkeling van het centrum nodig. **Wat wordt hierin opgenomen?** Het Ontwikkelperspectief geeft antwoord op wat voor centrum we in 2040 willen en kunnen zijn, welke stappen nodig zijn om daar te komen en welke ruimtelijk een programmatische ingrepen daarvoor nodig zijn. Het laat onder andere op hoofdlijnen zien welke ontwikkelingsrichting ingeslagen wordt ten aanzien van verstedelijking en verdichting, welke bijbehorende mobiliteitstransitie nodig is en wat dit betekent voor de openbare ruimte, de programmatische verschuiving (compacter winkelhart en meer en andere vormen van werk, wonen en cultuur), historie en erfgoed (het Arnhemse DNA), energie en verduurzaming (waaronder consequenties van de energietransitie) en klimaat en groen (meer groen en biodiversiteit, minder hittestress en wateroverlast). Er wordt ook ingegaan op aspecten als gastvrijheid en identiteit (groen, creatief en vrij). Deze thema's worden integraal bekeken. We gaan hierbij uit van vastgestelde kaders zoals het omgevingsplan Binnenstad en Singels, de Woonvisie, de Visie Werklocaties en Kantorennota, het Plan Gezonde Leefomgeving, integraal Veiligheidsplan en het (nog niet vastgestelde) Duurzaam Mobiliteitsplan. Het stedenbouwkundig bureau PosadMaxwan heeft de opdracht gekregen om ons te begeleiden bij het opstellen van het ontwikkelperspectief.
Portefeuillehouder:	Bob Roelofs

***Fractie**:*	***PvdA-5***
Pagina:	6
Vraag:	"Ook dit draagt bij aan het verminderen van de personeelstekorten, omdat één begeleider zo meer inwoners tegelijkertijd kan begeleiden. Om deze beweging op gang te krijgen, zullen wij aanbieders hiertoe stimuleren en bovendien in de regionale inkoop financiële prikkels inrichten. Via pilots met zorgaanbieders en in samenwerking met de regionale inkooporganisatie bereiden we dit voor." (p. 6). Wat wordt er concreet als pilot opgestart? Wat zijn de financiële prikkels?
Antwoord:	De proeftuin begeleiding in kleine groepen loopt momenteel en tot en met 1

	december 2024. Daarna kijken we hoe en in welke vorm dit vervolg krijgt. Er wordt toegewerkt naar een financiële prikkel waarbij zorgaanbieders gestimuleerd worden om meer op begeleiding in groepen te declareren, indien dit passend is voor de inwoner.
Portefeuillehouder:	Bob Roelofs/ Marco van der Wel

***Fractie**:*	***PvdA-6***
Pagina:	15-16
Vraag:	“De milieuzone wordt dit jaar volledig verankerd in de organisatie en belegd bij partijen die de verkeershandhaving van de binnenstad verzorgen.” Wat verandert er ten opzichte van de afgelopen jaren?
Antwoord:	De afgelopen jaren was de milieuzone nog niet verankerd in de organisatie. We hebben de organisatie en uitvoering rond de milieuzone nog niet vastgelegd voor de lange termijn. Op dit moment zijn we beleidsmatig en op het gebied van uitvoering afspraken beter aan het vastleggen. Voor de buitenwereld zal er niets veranderen. De afspraken zijn bedoeld om binnen de organisatie beter samen te werken en beter kunnen handhaven.
Portefeuillehouder:	Nermina Kundić

***Fractie**:*	***PvdA-7***
Pagina:	17
Vraag:	“De ODRA verwacht een volumestijging op basis van een hogere realisatie in de afgelopen jaren en de uitbreiding van de taken op het gebied van groene handhaving. Daarvoor wordt structureel € 25.000 aanvullend budget begroot.” (p. 17) Betreffen dit wettelijke taken?
Antwoord:	Dit betreft de stijging die is aangekondigd bij de behandeling van de ODRA-begroting 2025 (zie Raadsvoorstel 'ODRA begroting 2025 en jaarstukken 2023'). De, voor Arnhem, belangrijkste volumestijgingen zitten in de volgende onderdelen: • aanpassing van een aantal begrotingsposten aan een hogere realisatie in de afgelopen jaren; • verhoging van het budget voor adviseurs uitvoeringsbeleid; en • op verzoek van de gemeente uitbreiding van taken op het gebied van groene handhaving. De adviseurs uitvoeringsbeleid en groene handhaving zijn gedeeltelijk wettelijke taken en de aanpassing van de begrotingsposten is vanwege een hogere realisatie van wettelijke taken.
Portefeuillehouder:	Marco van der Wel

***Fractie**:*	***PvdA-8***
Pagina:	19
Vraag:	2% besparingsraming VGGM (p. 19). Is al zeker dat VGGM deze besparing kan realiseren? Is ook overwogen om een grotere of kleinere besparing te realiseren? Hoe is deze 2% bepaald?
Antwoord:	Het is nog niet duidelijk of en wanneer de 2% besparing gerealiseerd kan worden door VGGM. Op dit moment wordt er een inventarisatie gemaakt van de te realiseren besparingen op de korte termijn. Dit zullen waarschijnlijk met name financieel technische oplossingen zijn. Deze besparingen worden in de

	kaderbrief 2026 (te versturen vóór 1 dec 2024) toegelicht en gekwantificeerd. Daarnaast worden er richtingen verkend voor langere termijn besparingen, dit vraagt een zorgvuldige uitwerking en afweging. De richtingen die hiervoor verkend worden, worden ook in de kaderbrief 2026 verder toegelicht, maar zijn dan nog niet kwantificeerbaar. In deze korte en lange termijn inventarisatie wordt ook de mogelijkheid om een grotere of kleinere besparing te realiseren meegenomen. De raad wordt bij het versturen van de kaderbrief in de gelegenheid gesteld om wensen en bedenkingen mee te geven voor de totstandkoming van de ontwerpbegroting 2026. De 2% besparing is bepaald op basis van de opdracht die het Algemeen Bestuur van VGGM op 3 april jl. aan het Dagelijks Bestuur van VGGM heeft gegeven om voor 30 april, naast de ontwerpbegroting 2025, inzichtelijk te maken wat de consequenties zijn van een indicatieve besparing van tenminste 2% voor 2025 en een grotere besparing vanaf 2026 later dit jaar.
Portefeuillehouder:	Maurits van de Geijn

Fractie:	***PvdA-9***
Pagina:	22
Vraag:	Wordt de huurovereenkomst voor het stadskantoor verlengd tot 2023? Waarom vervalt daarin de huurkorting? Hoeveel bedraagt de huur nu en wat wordt de huur? (p. 22)
Antwoord:	Voor het stadskantoor wordt gehuurd bij twee verschillende verhuurders, één voor de oudbouw en één voor de nieuwbouw. De betreffende huurkorting is een contractuele afspraak met de verhuurder van de nieuwbouw ontstaan vanuit de vorige contractonderhandelingen. De huurkorting is verstrekt voor een bepaalde periode, tot en met 30 juni 2023. De contractuele korting op de huurprijs is na deze datum verlopen. Vervallen huurkorting bedraagt €937.000. Te betalen huur 2024 €4,45 miljoen Een mogelijke oplevering van vernieuwde huisvesting is later gereed dan de opzegmogelijkheid per 1 juli 2025 die contractueel is afgesproken. De huurovereenkomsten voor het Stadskantoor hebben we daarom niet opgezegd en gecontinueerd voor tot en met 30 juni 2030.
Portefeuillehouder:	Maurits van de Geijn

Fractie:	***PvdA-10***
Pagina:	16
Vraag:	Op p. 16 staan ontwikkelingen/bezuinigingen op onderhoud groen, wegenonderhoud, bomenonderhoud en dagelijks onderhoud (waaronder onkruid). Heeft dit nu al gevolgen voor het onderhoud van verhardingen en groen in wijken? Zal bijvoorbeeld onkruid langer blijven doorgroeien in wijken? Zo ja, kan dit ook schade veroorzaken aan de publieke ruimte?
Antwoord:	Samenvattend kan gesteld worden dat deze bezuinigingen zullen leiden tot een vermindering van de beeldkwaliteit maar dat schade aan de publieke ruimte zo veel mogelijk wordt voorkomen. **Wegenonderhoud**

	We verminderen het budget voor wegenonderhoud structureel omdat we door vergroening minder verharding onderhouden. Daarnaast besparen we incidenteel op het onderhoud wegen door het onderhoud waar mogelijk tijdelijk uit te stellen. Vanaf 2029 zal dan het reguliere budget weer nodig zijn om direct in te kunnen grijpen op de meest kritische plekken zodat kapitaalvernietiging zo veel mogelijk wordt voorkomen. **Wijkonderhoud** Het budget voor dagelijks onderhoud in de wijken wordt verlaagd door onder andere het minder legen van afvalbakken, verwijderen van onkruid en een lagere frequentie van maaien. Dit kan leiden tot een mindere beeldkwaliteit. Door het maken van gerichte keuzes willen we het negatieve effect hiervan zoveel mogelijk beperken. Juist in de Arnhem-Oost wijken willen we inzetten op tegengaan van verloedering en daarom stellen we voor deze wijken uit te sluiten van deze bezuinigingsmaatregel. **Bomenonderhoud** We bezuinigingen structureel op het groot onderhoud aan bomen en op het beheersen van boomziekten. We halveren de inzet op het vervangen van boom- en laanstructuren. Hierdoor vallen er gaten in de boomstructuur. Bomen kunnen eerder uitvallen als gevolg van de toename aan ziektes en de ervaring van overlast door eikenprocessierups kan toenemen. De wettelijke verplichte zorgplicht in de vorm van dagelijks onderhoud blijft overeind zodat de veiligheid geborgd blijft. **Onderhoud stedelijk groen** We beperken onze inzet op het onderhoud van het stedelijke groen, waarbij de directe woonomgeving zoveel mogelijk wordt ontzien. Dit houdt in dat plantvakken minder intensief worden onderhouden en gazons minder vaak gemaaid. Effect hiervan is dat het stedelijk groen een wilder karakter krijgt en de verwachting is dat dit een positief effect op de biodiversiteit kan hebben.
Portefeuillehouder:	Bob Roelofs/ Marco van der Wel/ Cathelijne Bouwkamp/ Nermina Kundic

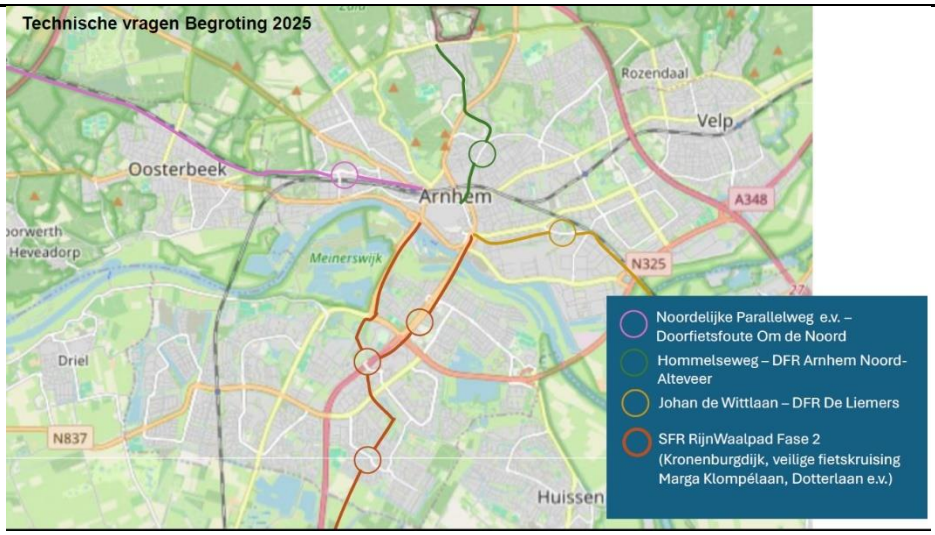
ChristenUnie

***Fractie**:*	***CU-1 (mondeling gesteld op 2-10)***
Pagina:	
Vraag:	Toename beroep inkomensregelingen 2022? Waar komt dit door?
Antwoord:	Pas sinds enkele jaren meten we het gebruik van inkomensregelingen, uitgedrukt in het totaal aantal unieke gebruikers over jaren heen. Zo'n meting is grofmazig en eigenlijk pas als indicator bruikbaar na meerdere jaren. Over de jaren 2021-2023 is nooit een analyse gemaakt van de fluctuatie in het gebruik. Daarvoor zou ook een behoorlijke investering moeten worden gedaan, omdat het aan veel verschillende factoren kan liggen dat iemand het ene jaar wel een regeling gebruikt en het volgende jaar niet. Dit kan bijvoorbeeld liggen aan verhuizing, verhoging van de inkomensgrens of niet meer voldoen aan een andere voorwaarde, het vergeten van aanvragen of overlijden. Ook kan het liggen aan een gemeentelijke communicatie-actie die in meer of mindere mate is aangeslagen, maar ook daarvan is het lastig om een toename van het gebruik van een regeling daaraan toe te schrijven. Om achteraf een goed beeld te krijgen van zo'n grofmazige indicator zou je interviews moeten afnemen en enquêtes. Dat zorgt voor extra kosten en

	vraagt veel capaciteit. Het college heeft er in 2023 voor gekozen om vooruit te kijken en de capaciteit te richten op verbetering van het bereik van inkomensregelingen, en de onderliggende oorzaken van niet-gebruik te onderzoeken in brede zin. Zie daarvoor het onderzoeksrapport over bestaanszekerheid.
Portefeuillehouder:	Mark Lauriks

***Fractie**:*	***CU-2***
Pagina:	
Vraag:	Wat zijn de geschatte aanschaf- en exploitatiekosten van een eventuele nieuwe Bibliobus? Wat zijn de kosten die momenteel door Rozet gemaakt worden ter vervanging van de verdwenen Bibliobus?
Antwoord:	Rozet heeft in juli 2023 onderzocht wat de kosten van een eventuele nieuwe bibliobus zijn. De eenmalige investeringskosten bestaan naast aanschafkosten ook uit kosten voor gereed maken voertuig. De totale kosten verschillen per variant en worden door Rozet geschat op tussen de 300.000 en 900.000 euro eenmalige kosten en tussen de 161.150 en 214.000 euro structurele kosten, afhankelijk van het type voertuig. De structurele kosten bestaan uit afschrijvingskosten en exploitatielasten waaronder brandstof- en onderhoudskosten, personele kosten en collectiekosten. Deze kostenraming is gebaseerd op een inschatting door Rozet en gebaseerd op prijspeil 2022. De daadwerkelijke kosten voor de aanschaf van een nieuwe bibliobus kunnen dan ook afwijken van bovenstaande bedragen. De werkzaamheden van de bibliobus worden opgevangen door bibliotheken op school en door Rozetjes. De kosten hiervoor bedragen circa € 30.000 en bestaan uit FTE, ICT en collectiekosten.
Portefeuillehouder:	Cathelijne Bouwkamp

***Fractie**:*	***CU-3***
Pagina:	81
Vraag:	In 2025 gaan we diverse fietsprojecten uitvoeren, waaronder: • Snelfietsroute Arnhem – Nijmegen (Verbeterplan RijnWaalpad); • Doorfietsroute De Liemers: fietspaden Johan de Wittlaan • Hommelseweg als onderdeel van de snelfietsroute Arnhem Noord - Alteveer; • Doorfietsroute Om de Noord: Noordelijke Parallelweg tot Callunastraat Vraag: kunnen wij van deze routes een kaartje ontvangen?

Antwoord:	
Portefeuillehouder:	Nermina Kundić

Fractie:	***CU-4***
Pagina:	104
Vraag:	(Programma Arnhem-Oost): "*….realisatie op alle scholen in Arnhem-Oost een Rijke Schooldag…*": hoeveel kinderen uit de Arnhem-Oost wijken gaan naar een school die buiten die wijken ligt (en daarmee buiten het Arnhem-Oost gebied)? Het gaat ons hier om cijfers van alle vormen van onderwijs: speciaal onderwijs, bijzonder onderwijs, onderwijs voor hoogbegaafde kinderen.
Antwoord:	Voor de beantwoording van deze vraag hebben we gebruik gemaakt van cijfers van de woonwijk van leerlingen in het speciaal basisonderwijs (sbo), regulier basisonderwijs (bo), regulier voortgezet onderwijs (vo) en (voortgezet) speciaal onderwijs ((v)so) in Arnhem op 1-10-2023. Deze cijfers zijn afkomstig van DUO. Het gaat dus om leerlingen die op een Arnhemse school zitten. Arnhemse leerlingen die op een school *buiten Arnhem* naar school gaan, zijn niet meegenomen in deze cijfers. Het werkelijke aantal leerlingen dat in een Arnhem-Oost wijk woont, maar buiten een Arnhem-Oost wijk naar school gaat, ligt dus waarschijnlijk hoger dan onderstaande getallen. In totaal gaat het om 2.477 leerlingen woonachtig in Arnhem-Oost die buiten Arnhem-Oost naar een sbo, (v)so, bo of vo school gaan.

onderwijstype	**schoolgaand buiten Arnhem-Oost**	**schoolgaand binnen Arnhem-Oost**
(v)so	215	112
bo	1.116	2.540
Sbo*	159	-
vo	987	872
totaal	2.477	3.524

Er bevindt zich geen school voor speciaal basisonderwijs in een van de Arnhem-Oost wijken.

Portefeuillehouder:	Cathelijne Bouwkamp/Nermina Kundic

***Fractie**:*	***CU-5***
Pagina:	105
Vraag:	*… dat meer jongeren een startkwalificatie behalen*: hoeveel jongeren halen een diploma van de Praktijkschool en stromen niet door naar regulier vervolgonderwijs, een beroep of een dagbesteding?
Antwoord:	In het vsv dashboard voor jongeren in kwetsbare positie zijn voor de gemeente Arnhem de volgende gegevens voorhanden van jongeren die in schooljaar 2022/2023 uitstroomden vanuit het praktijkonderwijs. Dit zijn de meest recente cijfers beschikbaar vanuit DUO. In het vsv dashboard zijn gegevens afgerond op tientallen (absoluut) en hele percentages. - Van praktijkonderwijs naar onderwijs: 64% (40 jongeren) - Van praktijkonderwijs naar werk: 21% (20 jongeren, deze categorie bevat geen ZZP-ers en werknemers in het buitenland) - Van praktijkonderwijs naar uitkering: minder dan 10 jongeren in ons systeem bekend, daarom kunnen we op basis van AVG niet inzoomen, omdat het op de persoon herleidbaar is. - Van praktijkonderwijs naar niet in beeld: minder dan 10 jongeren in ons systeem bekend, daarom kunnen we op basis van AVG niet inzoomen, omdat het op de persoon herleidbaar is.
Portefeuillehouder:	Nermina Kundić

***Fractie**:*	***CU-6***
Pagina:	115
Vraag:	Onder *We werken aan versterking religieus erfgoed* is sprake van de uitvoering van een toekomstplan voor de synagoge. Wanneer kan de gemeenteraad dit verwachten?
Antwoord:	Het toekomstplan voor de synagoge wordt in maart 2025 opgeleverd en zal in Q2 2025 gedeeld worden met de raad.
Portefeuillehouder:	Bob Roelofs

***Fractie**:*	***CU-7***
Pagina:	124
Vraag:	Hier staat dat "*een budget van 1,2 mln is opgenomen in de wijkprogramma's*". Waar in de begroting wordt dit toegelicht en op welke plek wordt dit bij het onderdeel wijkprogramma's toegelicht? Waarvoor is dit primair bedoeld?
Antwoord:	Dit betreft het onderdeel Vroegsignalering. Dit is een stadsbrede voorziening, waarbij het beleid in programma Participatie en Armoedebestrijding is opgenomen, maar waarvan het budget in de acht wijkprogramma's is opgenomen. Dit geldt overigens ook voor een groot deel van de budgetten voor schuldhulpverlening en armoedebestrijding. Het is een (historische) Arnhemse begrotingskeuze om dit in de wijkprogramma's onder te brengen, maar de toelichtingen zijn te vinden in het beleid rondom armoede en participatie.
Portefeuillehouder:	Mark Lauriks

***Fractie**:*	***CU-8***
Pagina:	128
Vraag:	*Aantal unieke huishoudens dat gebruik maakt van een inkomensregeling*: er is een groot verschil in cijfers tussen de genoemde jaren. Wat is daarvan de oorzaak?
Antwoord:	Pas sinds enkele jaren meten we het gebruik van inkomensregelingen, uitgedrukt in het totaal aantal unieke gebruikers over jaren heen. Zo'n meting is grofmazig en eigenlijk pas als indicator bruikbaar na meerdere jaren. Over de jaren 2021-2023 is nooit een analyse gemaakt van de fluctuatie in het gebruik. Daarvoor zou ook een behoorlijke investering moeten worden gedaan, omdat het aan veel verschillende factoren kan liggen dat iemand het ene jaar wel een regeling gebruikt en het volgende jaar niet. Dit kan bijvoorbeeld liggen aan verhuizing, verhoging van de inkomensgrens of niet meer voldoen aan een andere voorwaarde, het vergeten van aanvragen of overlijden. Ook kan het liggen aan een gemeentelijke communicatie-actie die in meer of mindere mate is aangeslagen, maar ook daarvan is het lastig om een toename van het gebruik van een regeling daaraan toe te schrijven. Om achteraf een goed beeld te krijgen van zo'n grofmazige indicator zou je interviews moeten afnemen en enquêtes. Dat zorgt voor extra kosten en vraagt veel capaciteit. Het college heeft er in 2023 voor gekozen om vooruit te kijken en de capaciteit te richten op verbetering van het bereik van inkomensregelingen, en de onderliggende oorzaken van niet-gebruik te onderzoeken in brede zin. Zie daarvoor het onderzoeksrapport over bestaanszekerheid.
Portefeuillehouder:	Mark Lauriks

***Fractie**:*	***CU-9***
Pagina:	130
Vraag:	Bovenaan de pagina staat *De prijs van de Sociale Werkvoorziening (SW) uitkering stijgt harder dan de daling van het SW bestand, waardoor de lasten stijgen met € 2,4 miljoen in 2025. Door afname van het SW bestand daalt de begrote last naar € 1,9 miljoen lager in 2028.* Is er reden om aan te nemen dat de afname van het SW bestand in de komende jaren wel effect zal hebben?
Antwoord:	Een tussentijdse CAO-loonsverhoging voor SW-medewerkers zorgt ten opzichte van 2024 voor het stijgen van de uitkeringslasten in 2025. De huidige CAO voor de medewerkers van de Sociale Werkvoorziening loopt tot en met 31 december 2025. Voor 2026 en verder is nog onbekend wat de effecten zouden kunnen zijn van een nieuwe CAO. De kosten kunnen daarom nu alleen geraamd worden op basis van het feit dat de SW-populatie afneemt door het natuurlijk verloop. Dat maakt dat de lasten dalend worden geraamd voor de komende jaren. Bij een nieuwe CAO voor 2026 en verder zouden de dalende verschillen voor 2026 (deels) tenietgedaan kunnen worden of zelfs weer omslaan in hogere lasten dan baten voor 2027 en 2028. Deze onvoorspelbaarheid hebben wij opgenomen in onze risicoparagraaf. We zijn continu met de Modulaire gemeenschappelijke regeling (formeel werkgever) en Scalabor (uitvoerend werkgever) in gesprek over waar de komende jaren SW-kosten omgebogen kunnen worden om eventuele stijgingen te voorkomen en/of op te vangen.
Portefeuillehouder:	Mark Lauriks

***Fractie**:*	***CU-10***
Pagina:	149-150
Vraag:	Hoeveel subsidieaanvragen voor het toegankelijkheidsfonds zijn er gedaan? Hoeveel zijn er toegekend? Welk bedrag is er nog beschikbaar?
Antwoord:	In de subsidieregeling is opgenomen dat bedrijven voordat ze een aanvraag doen, contact opnemen met het Apcg. Apcg maakt vervolgens een fysieke schouw op locatie of een 'digitale' schouw van de website van het bedrijf. Om zo de mate van toegankelijkheid in kaart te brengen en advies uit te brengen hoe de toegankelijkheid te verbeteren. Deze eerste stap hebben we verplicht, omdat we 1) bedrijven willen ondersteunen die hun toegankelijkheid willen verbeteren, maar niet weten hoe dit te doen en 2) om te waarborgen dan de beoogde aanpassingen volgens de ervaringsdeskundigheid van het Apcg en de AST daadwerkelijk de toegankelijkheid verbeteren. Vervolgens kunnen bedrijven op basis van het advies bepalen waarvoor ze subsidie willen aanvragen. We vragen bij een aanvraag, naast het advies van het Apcg, om een beknopte beschrijving van de voorgenomen aanpassing(en), een offerte van de voorgenomen aanpassing(en) en een begroting van de voorgenomen aanpassing(en). Het is hiermee een ander type subsidie dan bijvoorbeeld een subsidie voor activiteiten voor Arnhemmers. Aanpassingen t.b.v. toegankelijkheid komen nauw om daadwerkelijk een bijdrage aan de toegankelijkheid te leveren. Het Apcg heeft tot nu toe bij 14 bedrijven die in aanmerking komen voor subsidie een schouw gedaan. Er zijn 6 subsidieaanvragen gedaan. Daarvan is 1 aanvraag afgewezen, omdat het bedrijf geen consumentenbezoek ontvangt. Dit is wel een voorwaarde om subsidie te ontvangen. Er is alsnog een schouw aangeboden aan het bedrijf, maar is niet op in gegaan. 1 aanvraag is door de aanvrager teruggetrokken vanwege een mogelijke verhuizing. 4 aanvragen zijn nog lopend. Er is nog geen subsidie toegekend. De doorlooptijd van dossiers is langer dan bij andere typen subsidies door de hierboven beschreven procedure en aanpassingen aan de buitenkant/gevel van een pand vragen afstemming met de inrichting van onze eigen openbare ruimte. Apcg heeft op ons verzoek contact met de 9 bedrijven die naar aanleiding van de schouw nog geen subsidieaanvraag hebben gedaan. Eén van deze bedrijven is inmiddels permanent gesloten, enkele van deze bedrijven wachten nog op een advies van het Apcg. Het uitbrengen van advies duurt daar onverhoopt langer, vanwege afstemming met de inrichting van onze eigen openbare ruimte. Apcg stimuleert de resterende bedrijven om op basis van hun gegeven advies een aanvraag tot subsidie te doen. De gehele €75.000 is nu dus nog beschikbaar en dit zal meegenomen worden naar 2025, waardoor er in 2025 €150.000 beschikbaar is. Deze subsidieregeling vraagt meer tijd dan andere type regelingen. Tegelijkertijd gaan we voor 2025 bekijken hoe we het proces kunnen versnellen of vereenvoudigen, met behoud van de AST. We wijzen bedrijven opnieuw op de regeling en bekijken welke bedrijven we actief gaan benaderen.
Portefeuillehouder:	Maurits van de Geijn

***Fractie**:*	***CU-11***
Pagina:	156
Vraag:	Welke ondersteuning voor (aanstaande) ouders is er specifiek voor (aanstaande) vaders? Hoe worden specifiek vaders benaderd en betrokken?
Antwoord:	Op dit moment doen we niets specifiek voor vaders binnen de aanpak Kansrijke Start. Wel werken we binnen Kansrijke Start met de pilots Power Parents en Centering Pregnancy in de wijk, waarbij er óók aandacht is voor vaders. En ook binnen de reguliere contactmomenten bij de Jeugdgezondheidszorg is er aandacht voor vaders, maar niet specifiek voor alléén vaders.
Portefeuillehouder:	Maurits van de Geijn

***Fractie**:*	***CU-12***
Pagina:	262
Vraag:	Eén van de risico's waarmee BVO DRAN te maken heeft is “een zeer dynamische omgeving”. Wat wordt daarmee bedoeld?
Antwoord:	Met ‘een zeer dynamische omgeving” bedoelen wij dat de dienstverlening van de gecontracteerde vervoerders onder druk kan komen te staan door externe factoren zoals: • De toenemende verkeersdrukte in en rondom Arnhem • Het landelijke groeiende tekort aan chauffeurs • Het groeiend aantal ritten waarbij een grote afstand moet worden afgelegd. Aanbieders van zorg en andere instellingen waar de inwoners naartoe worden vervoerd liggen steeds vaker verder weg. Dit komt onder andere door wachtlijsten bij aanbieders en instellingen die dichterbij liggen.
Portefeuillehouder:	Marco van der Wel

***Fractie**:*	***CU-13***
Pagina:	137
Vraag:	*Versterken eigen kracht jeugdigen*…: hier is sprake van de pilot Lichtenbeek. Kan kort worden toegelicht wat deze pilot inhoudt en wat het effect is op de school?
Antwoord:	De werkwijze om begeleiding/persoonlijke verzorging (ook wel genaamd Jeugdhulp Binnen Onderwijs; JBO) op Lichtenbeek (speciaal onderwijs) in te zetten is vereenvoudigd. Het Ontwikkelperspectiefplan dat door school wordt opgesteld wordt door ouders ondertekend, gelijktijdig met een aanvraag voor jeugdhulp. De toegang (sociaal wijkteam) voert een lichte toets uit. Als meer dan 12 uur jeugdhulp in school nodig is, wordt de ‘gebruikelijke weg’ gevolgd en is de wijkcoach nauw betrokken. Dat is ook het geval als ouders dat wensen of als er al hulpverlening in het gezin aanwezig is. De inzet van de jeugdhulp in de klas is, waar mogelijk, meer gebundeld in de uitvoering. Dit heeft tot gevolg dat er minder hulpverleners in een klas aanwezig zijn, wat bevorderlijk is voor de rust in de klas en het welzijn van de kinderen. Ouders, leerkrachten, wijkcoaches en hulpverleners zijn tevreden over deze aanpak.
Portefeuillehouder:	Bob Roelofs/ Nermina Kundić

***Fractie**:*	***CU-14***
Pagina:	62
Vraag:	*We werken toe naar fysieke aanwezigheid in het DAK op vijf dagdelen per week.* • Is er een behoeftepeiling gedaan waar deze wens uit naar voren komt? • Hoe verhoudt deze uitbreiding zich tot de 22-uursopvang? • Wat gaat dit (meer) kosten?
Antwoord:	Het DAK is in 2021 opgericht naar aanleiding van een onderzoek naar de voorzieningenbehoefte van dak- en thuislozen, waarin de aanbeveling is gedaan om een daklozenloket te openen, zodat dak- en thuislozen zich altijd bij een centraal punt kunnen melden voor meer informatie en/of hulp. Uit de pilotperiode bleek het te voorzien in de behoefte en is het DAK vanaf 2022 bestendigd, waarbij onder andere als ontwikkelopgave is vastgesteld om tot een vijfdaagse openstelling van het DAK te komen. In de pilotperiode is namelijk naar voren gekomen dat de verruiming van de openstelling kan bijdragen aan het realiseren van één 'ingang' voor de dak- en thuislozen en degenen die beroepsmatig betrokken zijn. Daarnaast hebben ketenpartners met de laatste jaarlijkse evaluatie in het belang van (dreigend) dak- en thuisloze mensen aanbevolen om tot een vijfdaagse openstelling te komen, zodat hiermee de toegankelijkheid van het loket voor de doelgroep kan worden verbeterd. Sinds kort kent het DAK een vijfdaagse telefonische bereikbaarheid, deze wordt ook veel geraadpleegd op de dagen dat het DAK nu gesloten is, waarbij de gewenste verruiming van de openstelling van het DAK goed aansluit op de behoefte die er lijkt te zijn. Het zijn twee verschillende voorzieningen. Het DAK is gericht op het bieden van persoonlijk hulp bij (dreigend) dakloosheid, bijvoorbeeld bij het aanvragen van een briefadres, het regelen van onderdak of het aanvragen van een uitkering. De pilot 22-uursopvang betreft de dag- en nachtopvang. De benodigde inzet vanuit burgerzaken kan binnen het huidige beschikbare afdelingsbudget worden gerealiseerd.
Portefeuillehouder:	Maurits van de Geijn

***Fractie**:*	***CU-15 (mondeling gesteld op 2-10)***
Pagina:	62
Vraag:	Hoe is de afname SW te verklaren? En hoe verhoudt zich dit tot beschut werk?
Antwoord:	De afname SW komt voornamelijk doordat medewerkers de pensioengerechtigde leeftijd bereiken. Met de komst van de Participatiewet is er geen nieuwe instroom meer in de SW. De SW is niet 1 op 1 te vertalen naar de Participatiewet. Wel is het zo dat zowel ten tijde van de Wet sociale werkvoorziening als bij de Participatiewet beschut werk een van de instrumenten is dat ingezet kan worden om inwoners naar een passende werkplek te ondersteunen. We zien daarbij steeds meer mogelijkheden voor de inzet van beschut werk vanwege de krapte op de arbeidsmarkt en door Simpel Switchen (makkelijker

	bewegen tussen verschillende werkvormen zoals tussen activerend werk en beschut werk of tussen beschut werk en banenafspraak). Daarom zijn we bezig met de intensivering van beschut werk en zien dit toenemen. Er zijn op dit moment 50 personen met een beschut werk indicatie aan de slag (tegenover 20 eind 2022).
Portefeuillehouder:	Mark Lauriks

***Fractie**:*	***CU-16 (ontvangen op 17 okt)***
Pagina:	-
Vraag:	In de begroting zijn geen inspanningen opgenomen voor het terugdringen van (problematisch) gokken. En gokken wordt ook niet benoemd in het doel. Kan hier meer aandacht voor zijn? En welke inspanningen kunnen hieraan gekoppeld worden?
Antwoord:	Hoewel gokken niet expliciet in de begroting wordt genoemd, is het onderdeel van onze bredere aanpak voor het terugdringen van middelengebruik. We werken samen met IrisZorg Preventie aan het voorkomen van problemen door alcohol, tabak, drugs, gamen en gokken. Daarnaast is gokken een onderdeel van de aanpak "Helder op School", waarbij we lesprogramma's, beleidsadvies en trainingen aanbieden op middelbare scholen om leerlingen en docenten bewust te maken van de risico's van alcohol, tabak, drugs, gamen en gokken en gezonde keuzes stimuleren. Naast de collectieve preventieaanpak is ook individuele ondersteuning beschikbaar als er sprake is van overmatig gokken. Met geïndiceerde preventieve interventies voorkomen we verdere schade door overmatig alcohol- of drugsgebruik, gamen of gokken, of leiden we door naar zorg of behandeling.
Portefeuillehouder:	Maurits van de Geijn

***Fractie**:*	***CU-17 (ontvangen op 16 okt)***
Pagina:	60
Vraag:	Nieuw burgerberaad Klimaat? Wat is het idee daarvoor, wat wil het college bereiken? Voorbeeld: wat burgerberaad afval heeft bedacht kan juridisch niet en is financieel niet haalbaar.
Antwoord:	Burgerberaden worden georganiseerd om een breed maatschappelijk advies te krijgen over een onderwerp waarvoor oplossingen nodig zijn. Burgerberaad Afval: De toetsing op praktische en juridische haalbaarheid vindt momenteel plaats door de ambtelijke organisatie. De keus over de financiële haalbaarheid van adviezen is aan de gemeenteraad.
Portefeuillehouder:	Bob Roelofs/Cathelijne Bouwkamp

***Fractie**:*	***CU-18 (ontvangen op 16 okt)***
Pagina:	62
Vraag:	Onder *We optimaliseren onze dienstverlening* staat "We werken toe naar fysieke aanwezigheid in het DAK op vijf dagdelen per week". Is dit nog wel nodig, gezien de plannen om daklozenopvang te verhogen naar 22 uur per dag?
Antwoord:	Zie de eerdere beantwoording van vraag 14: Het betreft twee verschillende voorzieningen. Het DAK is gericht op het bieden van persoonlijke hulp bij (dreigende) dakloosheid, bijvoorbeeld bij het aanvragen van een briefadres, het regelen van onderdak en/of het aanvragen van een uitkering. De pilot 22-uursopvang betreft de dag- en nachtopvang.
Portefeuillehouder:	Maurits van de Geijn

***Fractie**:*	***CU-19 (ontvangen op 16 okt)***
Pagina:	62
Vraag:	Opkomst verkiezingen: wat doet het college om de opkomst te verhogen?
Antwoord:	Wij vinden het van groot belang dat iedere Arnhemmer gebruik maakt van zijn stemrecht. Allereerst doen we dat door te zorgen voor voldoende stembureaus en de toegankelijkheid van die stembureaus te waarborgen voor iedereen. De laatste jaren hebben we ook campagnes opgezet om inwoners te informeren over de verkiezingen en hen aan te moedigen om gebruik te maken van hun stemrecht. Er zijn verschillende acties uitgevoerd. Zo zijn er flyers huis aan huis verspreid, bezochten we scholen, zetten we diverse media-uitingen in, zetten we ludieke acties op om de aandacht voor de verkiezingen te vergroten, is er een verkiezingsmarkt georganiseerd in het centrum van Arnhem en nodigden we 18-jarigen en andere first time voters uit voor een 'Time2Vote-party'. Dit alles doen we samen met inwoners. Bijvoorbeeld doordat stadsgenoten zich in de vorm van 'hulpburgemeester' ingezet hebben als ambassadeur voor de verkiezingen. Ook richten we proefstembureaus in zodat kiezers alvast kunnen ervaren hoe het stemmen precies in zijn werk gaat. Deze campagnes zijn uitgevoerd voorafgaand aan de Waterschaps- en Provinciale Statenverkiezingen van maart 2023, de Tweede Kamerverkiezingen in november 2023 en de Europese Parlementsverkiezingen van juni 2024. Ook in de toekomst blijven we inzetten op opkomstbevordering. Momenteel bereiden we ons voor op de gemeenteraadsverkiezingen die gepland staan in 2026.
Portefeuillehouder:	Ahmed Marcouch

***Fractie**:*	***CU-20 (ontvangen op 16 okt)***
Pagina:	148
Vraag:	Wij missen bij de plannen rond het voorkomen en tegengaan van discriminatie en racisme plannen voor het tegengaan van antisemitisme. Waarom zijn die niet opgenomen? Antwoord wethouder: werkgroep gaat over invulling van bestrijding racisme en discriminatie. Mogelijk ook kan aanpak van antisemitisme daar ook onder vallen, maar dat is dus aan de werkgroep. Aanvullende vraag: Is de Joodse gemeenschap ook vertegenwoordigd in deze werkgroep?
Antwoord:	De werkgroep Arnhem tegen racisme gaat over de invulling van bestrijding van racisme. Op dit moment is de Joodse gemeenschap niet vertegenwoordigd in deze werkgroep. De werkgroep is net opgestart en aan het verkennen welke groepen nog actief benaderd moeten worden om deel te nemen in de werkgroep. Vanuit de gemeente lopen de contacten met (leden van de) Joodse gemeenschap met name via de afdeling Veiligheid en de burgemeester, onder andere via het Interreligieus Netwerk Arnhem (INA).
Portefeuillehouder:	Maurits van de Geijn

***Fractie**:*	***CU-21 (ontvangen op 16 okt)***
Pagina:	148
Vraag:	In de begroting staat dat er voor Keti Koti jaarlijks geld nodig is. Maar deze subsidie is niet meerjarig vastgelegd. Waarom niet?

Antwoord:	In de begroting staat: “We hebben hiernaast de ambitie om blijvend in te zetten op projecten en activiteiten om Arnhem vrij te maken van racisme. Om de ontwikkeling en uitvoering van deze projecten te faciliteren zijn er structurele middelen nodig. Tot 2026 is hiervoor € 50.000 beschikbaar. Om de ambities goed te kunnen faciliteren en daarnaast de activiteiten rondom het koloniaal verleden (o.a. Keti Koti) te kunnen uitvoeren is jaarlijks € 100.000 nodig. Dit betekent dat voor 2025 en 2026 € 50.000 extra benodigd is en vanaf 2027 € 100.000.” Met het vaststellen van de begroting zijn er structurele middelen beschikbaar voor o.a. de herdenking en viering van Keti Koti.
Portefeuillehouder:	Maurits van de Geijn

***Fractie**:*	***CU-22 (ontvangen op 16 okt)***
Pagina:	149
Vraag:	Uitvoeringsplan VN-verdrag Handicap t/m 2024. Wat gebeurt daarna? Wat is er concreet gedaan dit jaar in de week van toegankelijkheid?
Antwoord:	We hebben ruim 2 jaar gewerkt aan de uitvoering van het uitvoeringsplan VN-verdrag Handicap. Zie hiervoor de voorgaande tussenrapportages. We gebruiken Q4 van 2024 en Q1 van 2025 om te bepalen wat in 2025 en verder nodig is om verder uitvoering te geven aan het VN-verdrag Handicap. We bekijken per ‘domein’ uit het uitvoeringsplan welke inspanning ook in 2025 en verder nog nodig zijn, welke inspanning er in de tussentijd zijn bijgekomen of nog moeten bijkomen en op welke onderdelen er geen inspanningen meer nodig zijn. In dit laatste geval is de inspanning dan geborgd in taken en processen van andere gemeentelijke afdelingen. We stemmen deze herijking van het uitvoeringsplan af met het Apcg en Bijzonder in Arnhem. Uw raad kan de voortgang lezen in de komende tussenrapportages. Het landelijke thema van de Week van de Toegankelijkheid was dit jaar de ‘toegankelijke werkplek’. Daarom hebben we ervoor gekozen om binnen onze eigen organisatie aandacht voor dit thema te vragen, onder het mom van ‘de verbeterde wereld begint bij jezelf’. We hebben de bijeenkomst voor medewerkers van de gemeente Arnhem ‘Arnhem Viert’ benut voor de workshop genaamd “Toegankelijke en gelijkwaardige werk- en leefomgeving”. De deelnemende medewerkers stonden samen met het Apcg stil bij het herkennen van situaties (zowel in onze eigen organisatie als in het werk voor de stad) waarin mensen met een beperking zich mogelijk buitengesloten voelen en hoe te handelen. Daarnaast was er in de gemeentelijke organisatie een bewustwordingsactie over de Arnhemse standaard toegankelijkheid (AST).
Portefeuillehouder:	Maurits van de Geijn

***Fractie**:*	***CU-23 (ontvangen op 16 okt)***
Pagina:	-
Vraag:	Jaarlijks worden duizenden arbeidsmigranten op staande voet ontslagen, vaak onterecht. Dit kan leiden tot of bijdragen aan dakloosheid. Wat kunnen we als gemeente doen om dit te bestrijden/voorkomen en arbeidsmigranten te ondersteunen? Den Haag heeft een informatiepunt, is dat ook iets voor Arnhem?
Antwoord:	Het rijk neemt verschillende maatregelen om de werk- en leefomstandigheden en de rechtspositie van arbeidsmigranten te verbeteren. Het kabinet streeft ernaar om uitzendbureaus die misbruik maken van arbeidsmigranten te weren van de markt. Daarom zijn er plannen voor een verplicht certificaat voor deze

	bedrijven. Zonder dit certificaat mogen zij niet opereren op de Nederlandse markt. Bedrijven die toch met uitzendbureau zonder certificering werken, krijgen een boete. Voor dakloze arbeidsmigranten zijn opvangmogelijkheden beschikbaar. Uw suggestie voor een informatiepunt vinden wij sympathiek en zullen we meenemen naar onze regionale overleggen.
Portefeuillehouder:	Mark Lauriks/Nermina Kundic/Maurits van de Geijn

GroenLinks

***Fractie**:*	***GL-1 (mondeling gesteld op 2-10)***
Pagina:	178
Vraag:	De lasten van overige bouwgronden dalen met 6.5 miljoen door fasering. Over welke projecten gaat het dan en hoeverre zijn deze gefaseerd?
Antwoord:	In de toelichting op de tabel van baten en lasten in de begroting 2025 worden verschillen toegelicht tussen de cijfers van jaarschijf 2025 ten opzichte van de cijfers van jaarschijf 2024. Bouwgronden in exploitatie zijn projecten die lopen over meerdere boekjaren. Afhankelijk van de fase waarin deze projecten zich bevinden worden er meer of minder lasten opgenomen in de begroting van een betreffend jaar. Dit wordt bedoeld met het woord ‘fasering’ op p.178 van de begroting, niet fasering in de zin van vertraging of ongepland verschuiving van het project. De totale projectlasten zijn verdeeld over de jaren waarin het project in ontwikkeling is. De verdeling van lasten over de (toekomstige) boekjaren en het verwachte jaar van afronding van het project wordt gebaseerd op een zo goed mogelijke tijdsplanning, kostencalculatie en diverse parameters. De projecten worden jaarlijks herzien en geactualiseerd in de financiële jaarrapportage projecten (FJP), een geheime bijlage bij de jaarrekening. Deze herziening wordt na vaststelling van de jaarrekening verwerkt in de begroting. In de FJP is te lezen welke bouwgronden de gemeente Arnhem op dit moment in exploitatie heeft, wat het verwachte financiële eindresultaat is en of er substantiële wijzigingen zijn opgetreden in onder andere de verwachte voortgang van de projecten.
Portefeuillehouder:	Paul Smeulders

Interpellatieverzoek 'Raad is buitenspel gezet en beloften aan 80.000 Arnhemmers zijn gebroken: Zorg verdwijnt uit poli-zuid om plaats te maken voor grootschalige asielopvang'

GROENLINKS ARNHEM	D66 arnhem	VVD Arnhem	Partij voor de Dieren
Coenders	Loor	Pape	De Groot
Simonis	Brandts	Maref	Hogenhout
Prinsen	Heemskerk	Eppich	Lu
De Boef	Zwijnepoel	Kumas	
Dayioğlu	De Vroome	Van Engelenburg	
Noomen			
Gerretschen			

Arnhem Centraal	PvdA	SP
Van der Laak	Visser	Elfrink
Manders	Aït Chrif	Roelen
K. Groot	Van Munster	
Kraaijenbrink		

DENK	Partij voor de Vrijheid
Usta	Verheij
Bal	

CDA ARNHEM	Burger Belang Arnhem	
L. Groot	Wiggers	Luurssen

Volt	Christen Unie Arnhem	Groep van den Broek
Scholten	Nede	Van den Broek
Neutkens		

GEMEENTE Arnhem

Voor: 33 Tegen: 0 Totaal: 33

Raadsvoorstel 'Deelnemen aan de vijf opgaven van de Groene Metropoolregio 2025-2028'

- Coenders
- Simonis
- Prinsen
- De Boef
- Dayioğlu
- Noomen
- Gerretschen

- Usta
- Bal

- L. Groot

- Loor
- Brandts
- Heemskerk
- Zwijnepoel
- De Vroome

- Van der Laak
- Manders
- K. Groot
- Kraaijenbrink

- Scholten
- Neutkens

- Pape
- Maref
- Eppich
- Kumas
- Van Engelenburg

- Visser
- Aït Chrif
- Van Munster

- Wiggers

- Nede

- De Groot
- Hogenhout
- Lu

- Elfrink
- Roelen

- Verheij

- Luurssen

- Van den Broek

Voor: 31 Tegen: 2 Totaal: 33

Motie van afkeuring (24M131)

GROENLINKS ARNHEM

- Coenders
- Simonis
- Prinsen
- De Boef
- Dayioğlu
- Noomen
- Gerretschen

DENK

- Usta
- Bal

CDA ARNHEM

- L. Groot

D66 arnhem

- Loor
- Brandts
- Heemskerk
- Zwijnepoel
- De Vroome

Arnhem Centraal

- Van der Laak
- Manders
- K. Groot
- Kraaijenbrink

Volt

- Scholten
- Neutkens

VVD Arnhem

- Pape
- Maref
- Eppich
- Kumas
- Van Engelenburg

PvdA

- Visser
- Aït Chrif
- Van Munster

Burger Belang Arnhem

- Wiggers

Christen Unie Arnhem

- Nede

Partij voor de Dieren Arnhem

- De Groot
- Hogenhout
- Lu

SP

- Elfrink
- Roelen

PARTIJ VOOR DE VRIJHEID

- Verheij

- Luurssen

GROEP VAN DEN BROEK

- Van den Broek

GEMEENTE Arnhem

Voor: 2 Tegen: 31 Totaal: 33

Motie vreemd aan de agenda 'Schoon samen: Werk en integratie door schoonmaak in de stad (24M125)

GROENLINKS ARNHEM

- Coenders
- Simonis
- Prinsen
- De Boef
- Dayioğlu
- Noomen
- Gerretschen

DENK

- Usta
- Bal

CDA ARNHEM

- L. Groot

D66 arnhem

- Loor
- Brandts
- Heemskerk
- Zwijnepoel
- De Vroome

Arnhem Centraal

- Van der Laak
- Manders
- K. Groot
- Kraaijenbrink

Volt

- Scholten
- Neutkens

VVD Arnhem

- Pape
- Maref
- Eppich
- Kumas
- Van Engelenburg

PvdA

- Visser
- Aït Chrif
- Van Munster

Burger Belang Arnhem

- Wiggers

Christen Unie Arnhem

- Nede

Partij voor de Dieren Arnhem

- De Groot
- Hogenhout
- Lu

SP

- Elfrink
- Roelen

PARTIJ VOOR DE VRIJHEID

- Verheij

- Luurssen

GROEP VAN DEN BROEK

- Van den Broek

GEMEENTE Arnhem

Voor: 28 Tegen: 3 Totaal: 31

Motie vreemd aan de agenda 'Instellen raadswerkgroep Transformatie Sociaal Domein' (24M129)

GROENLINKS ARNHEM	D66 arnhem	VVD Arnhem	Partij voor de Dieren
Coenders	Loor	Pape	De Groot
Simonis	Brandts	Maref	Hogenhout
Prinsen	Heemskerk	Eppich	Lu
De Boef	Zwijnepoel	Kumas	
Dayioğlu	De Vroome	Van Engelenburg	
Noomen			
Gerretschen			

DENK	Arnhem Centraal	PvdA	SP
Usta	Van der Laak	Visser	Elfrink
Bal	Manders	Aït Chrif	Roelen
	K. Groot	Van Munster	
	Kraaijenbrink		

CDA ARNHEM	Volt	Burger Belang Arnhem	PARTIJ VOOR DE VRIJHEID
L. Groot	Scholten	Wiggers	Verheij
	Neutkens		

		Christen Unie Arnhem	Groep van den Broek
		Nede	Van den Broek

GEMEENTE Arnhem

Voor: 31 Tegen: 0 Totaal: 31

BESLUITENLIJST VAN DE VERGADERING VAN DE
RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM OP WOENSDAG 30 oktober 2024

De voorzitter: Marcouch

De griffier: Kersten

Aanwezig de leden: Aït Chrif (PvdA), Bal (DENK), De Boef (GroenLinks), Brandts (D66), Van den Broek (Groep van den Broek), Coenders (GroenLinks), Elfrink (SP), Van Engelenburg (VVD), Eppich (VVD), Gerretschen (GroenLinks), K. Groot (Arnhem Centraal), L. Groot (CDA), L. de Groot (Partij voor de Dieren), Heemskerk (D66), Hogenhout (Partij voor de Dieren), Kraaijenbrink (Arnhem Centraal), Kumas (VVD), Van der Laak (Arnhem Centraal), Loor (D66), Lu (Partij voor de Dieren), Manders (Arnhem Centraal), Maref (VVD), Van Munster (PvdA), Neutkens (Volt), Noomen (GroenLinks), Pape (VVD), Prinsen (GroenLinks), Roelen (SP), Scholten (Volt), Simonis (GroenLinks), de Vroome (D66), Wiggers (Burger Belang Arnhem) Zwijnepoel (D66)

Afwezig de leden: Dayioğlu (GroenLinks), Luurssen (Forum voor Democratie), Nede (ChristenUnie), Usta (DENK), Verheij (PVV), en Visser (PvdA), Elfrink (SP) (na 23.13 uur afwezig), Roelen (SP) (na 23.13 uur afwezig)

Aanwezig de wethouders: Bouwkamp, Van de Geijn, Kundić, Lauriks, Roelofs, Smeulders en Van der Wel

Begintijd vergadering: 21.40 uur

Eindtijd vergadering: 23.25 uur

BESLUITEN:
Agendapunt:

5.2 Stemmen over het Interpellatieverzoek 'Raad is buitenspel gezet en beloften aan 80.000 Arnhemmers zijn gebroken: Zorg verdwijnt uit poli-zuid om plaats te maken voor grootschalige asielopvang'	Het verzoek wordt met algemene stemmen toegelaten.
5.6 Vaststellen van de concept-besluitenlijst van de vergadering van 9 oktober 2024	Het voorstel is met algemene stemmen aangenomen.
5.7 Vaststellen van de lijst van ingekomen stukken en ter inzage gelegde stukken voor de gemeenteraad	Het voorstel is met algemene stemmen aangenomen.
6.1 Vaststellen: Deelnemen aan de vijf opgaven van de Groene Metropoolregio 2025-2028	Het voorstel is met 31 stemmen voor en 2 stemmen tegen aangenomen.
6.2 Vaststellen: Derde wijziging Gemeenschappelijke Regeling regio Arnhem-Nijmegen	Het voorstel is met algemene stemmen aangenomen.
6.3 Interpellatieverzoek 'Raad is buitenspel gezet en beloften aan 80.000 Arnhemmers zijn gebroken: Zorg verdwijnt uit poli-zuid om plaats te maken voor grootschalige asielopvang'	De 'Motie van afkeuring' (24M131) van de fractie SP is met 2 stemmen voor en 31 stemmen tegen verworpen.
7.1 Motie vreemd aan de agenda 'Schoon samen: Werk en integratie door schoonmaak in de stad (24M125)	De motie vreemd aan de agenda 'Schoon samen - Werk en integratie door schoonmaak in de stad (24M125) van de fracties Arnhem Centraal en PvdA is met 28 stemmen voor en 3 stemmen tegen aangenomen.
7.2 Motie vreemd aan de agenda 'Instellen raadswerkgroep Transformatie Sociaal Domein' (24M129)	De motie vreemd aan de agenda 'Instellen raadswerkgroep Transformatie Sociaal Domein' (24M129) van de fracties VVD, Groep van den Broek, Arnhem Centraal, GroenLinks, PvdA, D66 en ChristenUnie is met algemene stemmen aangenomen.

De griffier,

De voorzitter,

Bijlage: Overzicht stemmingen PA 30 oktober 2024

Zaaknummer: 4256639

GEMEENTERAAD ARNHEM
BEHANDELADVIES

Raadsvoorstel ‘Ontwerp-begroting 2025’, ‘Turap 2-2024’ en ‘Belastingverordeningen 2025’

Fasering

- ☐ Informatieve bespreking
- ☑ Meningsvormende bespreking
- ☐ Bespreking Moties & Amendementen
- ☐ Besluitvormende vergadering

Procedure:

Datum vergadering
30 oktober

Type voorstel
Raadsvoorstellen van het college van B&W

Spreekrecht publiek?
Nee

Voorgesteld resultaat:
Hervatting en afronding meningsvormende bespreking (geen uitloop mogelijk)

Raadskamerindeling:

RAADSZAAL:
Portefeuilles wethouder Kundic & Van der Wel:
1. *Hervatting eerste termijn Kundic*
2. *Gecombineerde tweede termijn Kundic & Van der Wel*

(!) Zie ‘toelichting voorgestelde behandelwijze’

LANDGOED/FESTIVAL:
Portefeuille burgemeester Marcouch
hervatting eerste termijn college

WALBURGIS:
Portefeuille wethouder Smeulders (onderdeel financiën):
hervatting eerste termijn college

Voorgesteld besluit / Kernboodschap

De gemeenteraad wordt voorgesteld de *Ontwerp-begroting 2025* (met als onderdeel 3 wijzigingen van bestemmingsreserves), de *Turap-2 2024* (met als onderdeel een begrotingswijziging) en de *Belastingverordeningen 2025* (bestaande uit 9 verordeningen) vast te stellen;

Aandachtspunten

Interactieve website
Op de website financien.arnhem.nl vinden jullie digitaal alle P&C stukken en zijn meer doorklik mogelijkheden dan in de print-versie.

Presentatie ontwerp-begroting 2025
Tijdens de PA van 18 september heeft het college de ontwerp-begroting 2025 gepresenteerd en toegelicht.

Informatief filmpje ‘hoe lees ik de begroting’?
Vorig jaar is er vanuit de afdeling financiën een algemeen filmpje opgenomen over ‘hoe lees ik de begroting’. Jullie vinden dit filmpje hier.

Samenhang met Turap 2-2024 & Belastingverordeningen 2025
Tegelijk met de *ontwerp-begroting 2025* is de raad ook de *Turap-2 2024* aangeboden. De *Belastingverordeningen 2025* zijn later aangeboden. Alle drie de stukken worden tegelijk behandeld.

Samenhang met Gebiedsexploitatie Spoorzone Oost
Tevens is raad op 18 september het raadsvoorstel rondom de gebiedsexploitaties Spoorzone Oost aangeboden. Met het vaststellen van de vorige Begroting 2024 is het besluit genomen om een bestemmingsreserve voor de Spoorzone Arnhem-Oost in te stellen (BR Spoorzone Oost). In de ontwerp-begroting 2025 zijn zowel deze financiële middelen verwerkt, als een geactualiseerde doorrekening en risicoanalyse op basis van de drie eerder in de raad vastgestelde gebiedsvisies. Dat betekent concreet dat het vaststellen van de grondexploitatie dient te gebeuren voordat de ontwerp-begroting 2025 wordt vastgesteld (omdat deze is verwerkt in de begroting). In overleg met DB van de agendacommissie is besloten om voor de gebiedsexploitatie een afzonderlijke informatieve en meningsvormende bespreking te agenderen, maar om de besluitvorming te combineren met de begroting op 13 november. Waarbij er eerst besluitvorming zal plaatsvinden over de gebiedsexploitatie.

GEMEENTERAAD ARNHEM
BEHANDELADVIES

Contactgegevens

Portefeuillehouder:
Paul Smeulders

Ambtenaar
Natasja Bouwman
natasja.bouwman@arnhem.nl
06 27135094

Raadsadviseur
Maaike Piscaer
maaike.piscaer@arnhem.nl
06 31114892

Toelichting voorgestelde behandelwijze

*** Zie voor het gehele behandelproces van de ontwerp-begroting 2025 ook deze hand-out***

Hervatting meningsvormende bespreking PA 30 oktober

De meningsvormende bespreking van de ontwerp-begroting is gestart tijdens de Politieke Avond van 16 oktober. De bespreking vond plaats in 9 raadskamers, geordend per portefeuillehouder (inclusief een aparte kamer voor het onderwerp financiën)

Tijdens deze PA is besloten dat de volgende raadskamers een vervolg van de meningsvormende bespreking nodig hebben op 30 oktober:

- Portefeuille burgemeester Marcouch: **hervatting eerste termijn college**
- Portefeuille wethouder Smeulders, onderdeel financiën: **hervatting eerste termijn college**
- Portefeuille wethouder Kundic**: hervatting eerste termijn college**
- Portefeuille wethouder Van der Wel: **start tweede termijn raadskamer**

In verband met de ingeschatte benodigde vergadertijd worden de **portefeuilles van wethouder Kundic en Van der Wel gecombineerd** in één raadskamer.

Voor deze **gecombineerde raadskamer Kundic/ Van der Wel** geldt het volgende behandeladvies:

1. Start met de hervatting van de eerste termijn van het college voor de portefeuille van wethouder Kundic;
2. Na afronding van deze eerste termijn voor wethouder Kundic vindt er een **gecombineerde tweede termijn** plaats voor de portefeuilles van wethouder Kundic en Van der Wel;
    a. Fracties kunnen in deze gecombineerde tweede termijn – met meerdere woordvoerders - tegelijk voor beide portefeuilles hun aanvullende vragen stellen;
    b. Wethouders Kundic en Van der Wel beantwoorden in de tweede termijn van het college gezamenlijk de gestelde vragen;

Voor de raadskamers van de portefeuilles van burgemeester Marcouch en wethouder Smeulders (onderdeel financiën) geldt de reguliere vergaderorde.

Interrupties (in de vorm van een korte vraag of opmerking zonder inleiding) zijn in alle termijnen toegestaan. Zoals altijd kan de voorzitter interrupties beperken;

Woordvoerders
Er zijn meerdere woordvoerders toegestaan.

Vervolg aandachtspunten

Pilot nieuwe inrichting & vormgeving begrotingsprogramma's
De afgelopen periode is in de werkgroep 'Doorontwikkeling begroten & verantwoorden' nagedacht over op welke wijze de begroting het beste kan worden ingericht om de raad optimaal in positie te brengen. Dit heeft een concreet aantal verbeterpunten opgeleverd, welke in 4 programma's - bij wijze van pilot- zijn doorgevoerd: het betreft S01 Veiligheid, S05 Cultuur, S06 Participatie & armoedebestrijding en S10 Klimaat & energie. Zie ook de raadsbrief hierover en de presentatie van de raadswerkgroep van 18 september.

Zero-based begroten
In deze begroting zijn 3 programma's zero based opgebouwd. Bij zero-based begroten worden budgetten in de begroting op basis van de uitgevoerde activiteiten weer vanaf nul opgebouwd om het verband tussen de uitgevoerde activiteiten en het budget te herstellen. Dit in plaats van te beginnen met het vorige budget en dat zo nodig aan te passen. Kijk voor meer informatie deze presentatie. Sinds de begroting 2023 zijn nu 6 programma's zero based opgebouwd.

Moties & toezeggingen
In deze ontwerp-begroting zijn de **(financiële) gevolgen** van de volgende aangenomen moties en amendementen verwerkt:

- 24M94 Voldoende beschikbare AED's in elke wijk *(afgedaan met deze raadsbrief)*
- 24M101g Zonder show, geen vuurwerk
- 24M79 Maximaal 3,5 procent indexeren
- 24M81 Cultuur in Arnhem waarborgen
- 24M96 Cultuurbezuiniging evenwichtiger verdelen (wijziging in voorgestelde dekking)
- 24A23 Toekomst herdenking en Bridge to Liberation Experience

Verder stelt het college voor om de volgende moties en toezeggingen **af te doen** met deze begroting:

- 24M101g Zonder show, geen vuurwerk
- 24M81 'Cultuur in Arnhem waarborgen'
- 24M96 'Cultuurbezuiniging evenwichtiger verdelen'
- 21M108 'Heldere afdoening moties en toezeggingen'
- 23M107 'De inwoner is geen klant'
- Toezegging 1424 'Duidelijkheid bijdrages aan maatschappelijke partners'
- Toezegging 1236 'Een coalitieakkoord is nog geen raadsuitspraak'
- Toezegging 1578 'Mid-term review balans ambities en uitvoeringskracht'

Mogelijk resultaat:

- Er is een **geen uitloop** voor de meningsvormende bespreking

- Tijdens meningsvormende bespreking kunnen fracties aangeven of zij overwegen moties en/of amendementen in te dienen. Deze moties en amendementen kunnen vanaf dat moment dan ook (in concept) worden ingediend bij de griffie voor agendering op **6 november**

- Het indienen van de concept moties en amendementen voor deze bespreking kan tot en met **maandag 4 november 12.00 uur (conform RvO)**

- De indeling (toewijzen van de moties/amendementen over de raadskamers) voor de bespreking op 6 november wordt uiterlijk **maandagmiddag 4 november** bekend gemaakt;

Bijlage Portefeuilleverdeling college B&W

Ahmed Marcouch
Portefeuille
Openbare orde en veiligheid
Handhaving (onderdeel openbare orde en veiligheid)
Veiligheidshuis
Regionale samenwerking (burgemeesterstaken)
G40 Algemeen Bestuur
Externe relaties
Lobby
Integriteit
Herdenken

Cathelijne Bouwkamp
Portefeuille
Nationaal Programma Arnhem-Oost
Cultuur
Groen en klimaatadaptatie in de stad
Duurzaamheid, inclusief energietransitie gebouwde omgeving en grootschalige opwek (exclusief energietransitie bedrijven en industrie en duurzame mobiliteit)
Stedelijke ontwikkeling en ruimtelijke ordening (inclusief Omgevingswet)

Nermina Kundić
Portefeuille
Onderwijs
Jeugdbeleid
Mobiliteit
Economische Zaken en Citymarketing
Duurzaamheid bedrijven en mobiliteit
Toerisme en recreatie (uitgezonderd Slag om Arnhem en Herinneren en Vrijheid)
Regionale samenwerking (naast de rol van de burgemeester)
Projecten Kleefse Waard en Stadsblokken Meinerswijk

Bob Roelofs
Portefeuille
Burgerparticipatie
Openbare Ruimte
Binnenstad
Jeugdzorg
Sport
Evenementen
Afval
Erfgoed (inclusief Slag om Arnhem en Herinneren en Vrijheid)
Ouderen

Marco Van der Wel
Portefeuille
Natuur en stadsparken
Water, milieu en luchtkwaliteit
Dierenwelzijn en biodiversiteit
(stads)Landbouw
Omgevingsdienst (ODRA), vergunningen en handhaving
Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo), sociale wijkteams

Mark Lauriks
Portefeuille
Werk en Inkomen
Wijken en wijkgericht werken
Leefbaarheid
Welzijn (inclusief vrijwilligersbeleid en jongerenwerk)
Armoedebeleid
Schulddienstverlening
Woonwagenzaken

Paul Smeulders
Portefeuille:
Financiën
Wonen
Grondzaken
Asiel, Vluchtelingen en inburgering

Maurits van de Geijn
Portefeuille:
Inclusie en diversiteit
Maatschappelijke opvang, vrouwenopvang, huiselijk geweld en kindermishandeling
Publieke gezondheid en GGD
Internationale samenwerking
Digitalisering en automatisering
Privacy
Publieke dienstverlening
Bedrijfsvoering en Personeel en Organisatie
Communicatie
Gemeentelijk vastgoed

Portefeuilleoverzicht college B&W in verhouding tot de stedelijke programma's in de Begroting

Begrotingsprogramma's		**Portefeuillehouder**
S00	**Bestuur, dienstverlening en financiën**	
	Regionale samenwerking (burgemeester)	Marcouch
	Herdenken	Marcouch
	Regionale samenwerking (wethouder)	Kundić
	Publieke dienstverlening	Van de Geijn
	Wijken en wijkgericht werken	Lauriks
	Financiën	Smeulders
	Digitalisering, automatisering, privacy	Van de Geijn
	Bedrijfsvoering	Van de Geijn
	Burgerparticipatie	Roelofs
S01	**Veiligheid**	
	Openbare orde en veiligheid	Marcouch
	Veiligheidshuis	Marcouch
S02	**Bereikbaarheid**	
	Mobiliteit	Kundić
S03	**Economie**	
	Economische Zaken	Kundić
	Citymarketing	Kundić
	Toerisme en recreatie	Kundić
	Evenementen, Slag om Arnhem	Roelofs
	Communicatie	Van de Geijn
S04	**Onderwijs**	
	Onderwijs	Kundić
S05	**Cultuur**	
	Cultuur	Bouwkamp
	Erfgoed	Roelofs
S06	**Participatie en armoedebestrijding**	
	Werk en Inkomen	Lauriks
	Armoedebeleid	Lauriks
	Schulddienstverlening	Lauriks
S07	**Zorg**	
	Jeugdzorg	Roelofs
	WMO en sociale wijkteams	Van der Wel
S08	**Welzijn en inclusie**	
	Welzijn	Lauriks
	Asiel, Vluchtelingen en inburgering	Smeulders
	Inclusie en Diversiteit	Van de Geijn
	Vrouwenopvang en huiselijk geweld	Van de Geijn
	Ouderen	Roelofs
	Jeugd	Kundić
S09	**Gezondheid en sport**	

	Sport	Roelofs
	Publieke gezondheid en GGD	Van de Geijn
S10	**Klimaat, energie en milieu**	
	Duurzaamheid incl. energietransitie	Bouwkamp
	Duurzaamheid bedrijven en mobiliteit	Kundić
S11	**Ruimtelijke ontwikkeling**	
	Stedelijke ontwikkeling, ruimtelijke ordening, omgevingswet	Bouwkamp
	Water, milieu en luchtkwaliteit	Van der Wel
	ODRA, vergunning en handhaving	Van der Wel
	Grondzaken	Smeulders
S12	**Wonen en leefomgeving**	
	Groen en klimaatadaptie in de stad	Bouwkamp
	Openbare ruimte	Roelofs
	Afval	Roelofs
	Natuur en stadsparken	Van der Wel
	Dierenwelzijn en biodiversiteit	Van der Wel
	Wonen	Smeulders

Turap-2 2024
Begroting 2025
Gebiedsexploitatie Spoorzone Arnhem Oost

Wethouder Financiën

Paul Smeulders

18 september 2024

GEMEENTE Arnhem

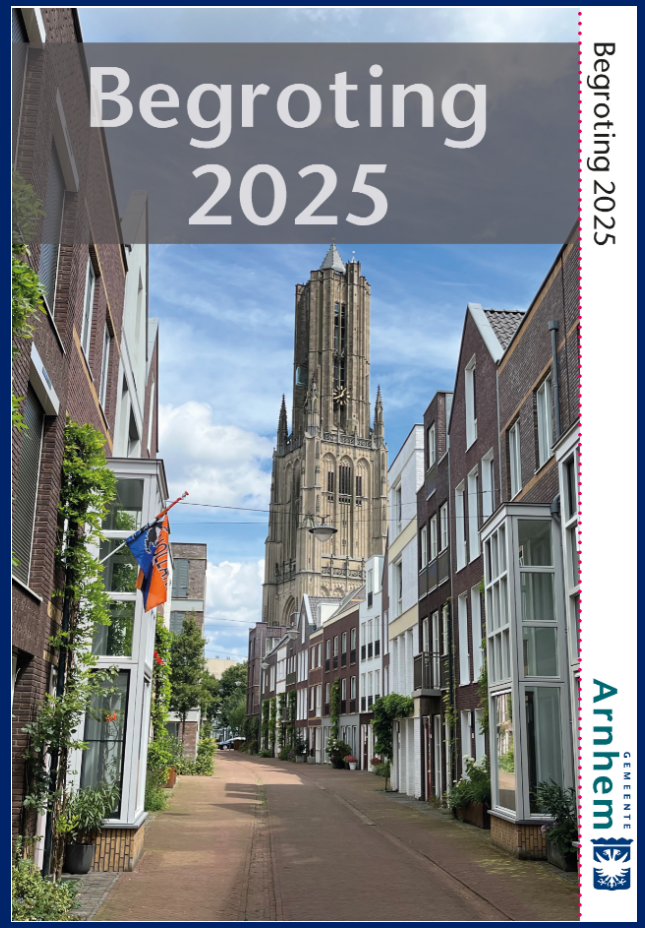
Turap-2 2024

- In de eerste tussentijdse rapportage (Turap-1): alleen financiële voortgang
- In de tweede tussentijdse rapportage (Turap-2) hiernaast ook inzicht in voortgang ambities, doelen en inspanningen voor 2024
- Het totaal aan financiële afwijkingen laat het volgende beeld zien:

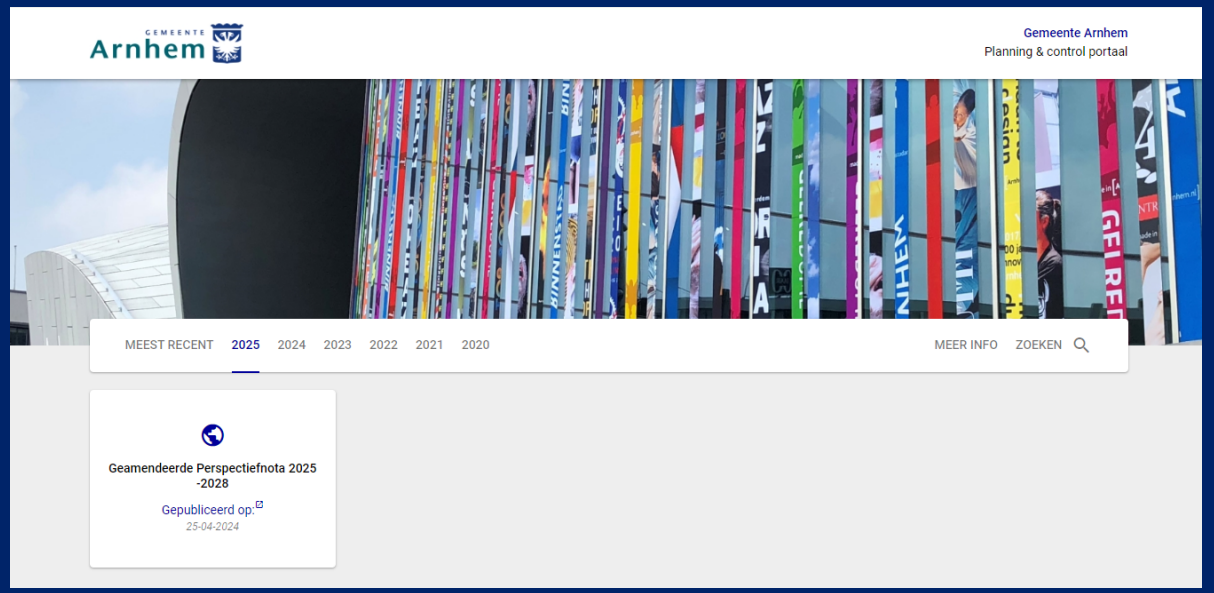
	Gemeld (x €1.000.000)
Saldo Turap 1	-16,6
Bezuinigingsopties gemeld in Turap 1	10,5
Actualisatie afwijkingen uit Turap 1	0,4
Nieuwe afwijkingen	6,5
Totaal verwerkt / te verwerken Turap 1 en 2	**0,8**

- Alle afwijkingen op een rij: zie totaalbeeld in de Turap (p. 5/6). Per programma vervolgens toegelicht

Begroting Arnhem

Boekwerk Begroting

Website: portal financien.arnhem.nl

Filmpje met ambtelijke toelichting:

- De Begroting in het algemeen

Onderwerpen

- Opbouw van de Begroting
- Financiële ontwikkelingen: waar staan we nu en hoe zijn we hier gekomen?
- Ontwikkeling van de (woon)lasten
- Zero based begroten en meetbare doelen
- Gebiedsexploitatie Spoorzone Arnhem Oost
- Proces behandeling in de raad

Opbouw Begroting Arnhem

- Deel 1: Hoofdlijnen van beleid en financieel kader:
  - Hoofdlijnen van beleid
  - Ontwikkelingen in het financieel kader

- Deel 2: Beleidsbegroting
  - Wijkprogramma en 13 Stedelijke programma’s
  - Paragrafen

- Deel 3: Financiële begroting
  - Financiële tabellen

- Bijlagen

Waar staan we nu en hoe zijn we hier gekomen?

Periode na Begroting 2024

Bij vaststelling structureel sluitende Begroting 2024:
- signalen van structurele tekorten zorgdomein

Kort daarna ook:
- inzichten in stijgende kosten onderhoud openbare ruimte CSA
- verwachte hogere indexaties op alle terreinen
- ambities op onderwijshuisvesting die financieel vertaald moesten worden
- geen zicht op verhoging rijksmiddelen in gemeentefonds

Waar staan we nu en hoe zijn we hier gekomen?

Naar de Perspectiefnota 2025-2028

In aanloop naar de PPN is bijgestuurd op het zorgwekkende beeld:
- claims en knelpunten voor algemene middelen zijn verlaagd
- op vrijwel alle programma's voorstellen gedaan voor bezuinigingen
- voorstellen voor verhoging van opbrengsten (parkeertarieven en toeristenbelasting)

Van Rijkswege werden we enigszins geholpen door:
- opnieuw uitstel invoering nieuw verdeelmodel Beschermd Wonen
- de Voorjaarsnota waarin oploop opschalingskorting vanaf 2026 werd geschrapt,
- voor Wmo een beter passende indexering is afgesproken en
- de structurele korting op het gemeentefonds enigszins is verlaagd, behalve in 2025

Perspectiefnota 2025-2028 en Turap-1 2024

En zo ontstond het volgende beeld in Turap-1 (2024) en de Perspectiefnota (2025-2028):

Financieel beeld 2024-2028	I/S	2024	2025	2026	2027	2028
Toevoeging (+) of onttrekking (-) aan de algemene reserve na Perspectiefnota 2025		***-14.860***	***-6.577***	***-11.800***	***1.208***	***-10.772***
waarvan incidenteel		*-24.869*	*-10.087*	*-11.003*	*2.366*	*450*
waarvan structureel		*9.859*	*3.660*	*-647*	*-1.008*	*-11.222*

Waarbij de weerstandsfactor er als volgt uit zag:

Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	2024	2025	2026	2027	2028
Weerstandsfactor	1,2	1,1	0,9	1,0	0,9

En waarbij we het 1e begrotingsadvies VNG hebben gevolgd:
2025 sluitend, jaren daarna niet. Tref daartoe wel voorbereidingen om deze sluitend te maken

Waar staan we nu en hoe zijn we hier gekomen?

Tussen Perspectiefnota en Begroting

Toen kwam de meicirculaire 2024:

- structurele voordelen vanaf 2024 als gevolg van actualisatie maatstaven en indexatie IU Participatie en IU Beschermd Wonen
- verwerking meicirculaire bracht onjuiste verwerking stelpost beschermd wonen aan het licht: meevaller van 7 mln vanaf 2028
- ruimte onder plafond BTW compensatiefonds

Maar ook het Hoofdlijnenakkoord van de nieuwe landelijke coalitie:

- voorstel overheveling specifieke uitkeringen naar gemeentefonds met korting van 10%
- voorstel voor maximering OZB (woonlasten)

Onzekerheid over exacte financiële gevolgen voor gemeenten, moet blijken uit nadere uitwerkingen in Regeerprogramma

Begrotingsadvies VNG

Begrotingsadvies VNG in twee delen:

Bij Perspectiefnota:
Maak structureel sluitende begroting 2025, bereid ombuigingen voor vanaf 2026, waartoe besloten kan worden als korting 3 miljard overeind blijft. Breng ombuigingen in kaart, maar zet ze nog niet in gang

Na meicirculaire/nieuw kabinet:
- Benoem financiële en inhoudelijke consequenties van noodzakelijke bezuinigingen en/of lastenverzwaring, ook van ombuigingen die eerder zijn ingezet
- Maak boekjaar 2025 sluitend, rekening houdend met de wijze waarop financiële toezichthouders omgaan met de incidentele korting van 2025
- Neem groei van de kosten voor jeugdzorg niet volledig voor eigen rekening
- Overweeg rekening te houden met toekomstige ontwikkelingen rondom het Btw-Compensatiefonds (BCF) en de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (Wmo)

Waar staan we nu: beeld Begroting 2025

Verwerking van de meicirculaire en een (beperkt) aantal nieuwe financiële ontwikkelingen na de PPN leidt tot een structureel sluitende begroting in alle jaren 2025-2028:

Financieel beeld 2024-2028	I/S	2025	2026	2027	2028
Totaal tbv Begroting 2025		*2.293*	*-6.430*	*4.663*	*444*
	waarvan incidenteel	*-19.893*	*-14.700*	*1.338*	*175*
	waarvan structureel	*22.186*	*8.269*	*3.324*	*269*

Gisteren Prinsjesdag met de Miljoenennota:

Uitwerking Hoofdlijnenakkoord in een Regeerprogramma → wordt verwerkt in septembercirculaire → input voor Perspectiefnota 2026-2029!

Arnhem GEMEENTE

Waar staan we nu: beeld Begroting 2025

In deze Begroting 2025 zijn de (financiële) gevolgen van de volgende aangenomen moties en amendementen verwerkt:

- 24M94 Voldoende beschikbare AED's in elke wijk
- 24M101g Zonder show, geen vuurwerk
- 24M79 Maximaal 3,5 procent indexeren
- 24M81 Cultuur in Arnhem waarborgen
- 24M96 Cultuurbezuiniging evenwichtiger verdelen (wijziging in voorgestelde dekking)
- 24A23 Toekomst herdenking en Bridge to Liberation Experience

In deze Begroting 2025 is ook conform toezegging een midterm opgenomen:
in onderdeel Hoofdlijnen van beleid
Hierin ook beschrijving hoe ambities zich verhouden tot uitvoeringskracht

Financiële positie in Begroting 2025

De verhouding tussen benodigd en beschikbaar vermogen bepaalt de weerstandsfactor, deze is in alle jaren 1,1 of 1,2:

	2025	2026	2027	2028
Weerstandsfactor	1,2	1,1	1,2	1,2

Solvabiliteit alle jaren hoger dan streefcijfer van 14%:

Solvabiliteitsratio	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
	28%	24%	28%	26%	26%	27%

Stand bestemmingsreserves: € 194 mln in 2025 aflopend naar € 170 mln in 2028
Stand algemene reserve: € 70 mln in 2025 aflopend naar € 69 mln in 2028

Ontwikkeling (woon)lasten

In paragraaf Lokale heffingen:

- Uitgangspunten voor de begroting en tarieven toegelicht
- Uitgangspunten voor ontwikkeling lokale lastendruk weergegeven
- Diverse overzichten ontwikkeling lokale lastendruk opgenomen

Daaruit blijkt:

- Lastendruk stijgt in 2025 wat harder, maar vlakt daarna af
- Oorzaak: hogere kosten taken voor afval (bijvoorbeeld het opruimen van lachgascilinders) en correctie OZB (inhaaleffect voor 2024)
- Tarieven OZB berekend op basis van voorlopige waardeontwikkeling. Mogelijk in december bijstelling als waardeontwikkeling substantieel anders uitpakt

Zero based begroten en meetbare doelen

Zero based begroten

- Drie programma's zero based opgebouwd: Veiligheid, Cultuur en Economie
- Jaarlijks 2/3 programma's, zodat over periode van 4 jaar de gehele Begroting vanaf nul is opgebouwd

Doorontwikkeling Begroten en Verantwoorden ('meetbare doelen')

- In een prettige en goede ambtelijk bestuurlijke samenwerking gewerkt aan doorontwikkeling en verbetering
- Met mooi resultaat: vier programma's als pilot uitgewerkt: Veiligheid, Cultuur, Participatie & Armoedebestrijding en Klimaat & Energie
- Raadswerkgroep neemt u zo mee in de uitkomsten

Gebiedsexploitatie Spoorzone Arnhem Oost

- Tegelijk met de Begroting 2025: voorstel voor gebiedsexploitatie Arnhem Oost
- Financiële vertaling van de drie raadsbesluiten tav de deelexploitaties Schaapsdrift, Rijnpark fase 1 en Presikhaaf 3 (P3)
- In financiële paragraaf gebiedsvisies: post ‘nader te detailleren’ → nu teruggebracht naar nul obv actualisering/uitwerking grex en investeringskredieten openbare ruimte
- De risicoanalyses en beheersmaatregelen van de deelexploitaties zijn geactualiseerd
- Na vaststelling kan volgende stap gezet worden: uitwerken van de omgevingsplannen

Gebiedsexploitatie Spoorzone Arnhem Oost

Proces behandeling voorstel gebiedsexploitatie Spoorzone Arnhem Oost:

- PA 2 oktober: informatieve raadskamerbehandeling, bestaande uit ambtelijke technische toelichting op voorstel
- PA 9 oktober: meningsvormende raadskamerbespreking
- Optioneel PA 30 oktober: vervolg meningsvormende raadskamerbespreking of raadskamerbespreking moties & amendementen
- Optioneel PA 6 november: raadskamerbespreking moties & amendementen
- PA 13 november: besluitvorming samen met Begroting 2025 (met grex als eerste agendapunt/beslispunt op raadsagenda)

Proces Begroting 2025 in de raad

Bestuurlijke planning 2024 behandeling Begroting	
Aanbieden + presentatie Begroting aan raad	18 september
Technische vragenmarkt	2 oktober
Deadline indienen technische vragen	Maandag 7 oktober 8.00 uur
Deadline beantwoording technische vragen	Dinsdag 15 oktober
Meningsvormende bespreking	16 (30) oktober
Reces 21 tot 27 oktober	
Bespreken moties en amendementen	6 november
Besluitvorming	13 november

Voor alle technische vragen over P&C-producten:
technischevragenraad@arnhem.nl

GEMEENTE Arnhem

Bedankt voor uw aandacht

GEMEENTE Arnhem

Pilot ‘Nieuwe indeling begrotingsprogramma’s’

Resultaten van de werkgroep
‘Doorontwikkelen Begroten & Verantwoorden’

Wat gaan we vertellen?

- Introductie - Waarom hebben we dit gedaan?
- Terugblik - Wat hebben we gedaan?
- Opbrengsten -Wat het heeft opgeleverd?
- Resultaat - Hoe is dit (bij wijze van pilot) verwerkt in de 4 begrotingsprogramma’s?
- Vooruitblik - Hoe nu verder?

Introductie: waarom doen we dit?

Waarom?

Na 3 jaar Duisenbergonderzoeken op de Jaarstukken > resultaten eerst omzetten in concrete verbeterpunten in onze begroting

Hoe?

Bestuurlijk-ambtelijke werkgroep bestaande uit 7 raadsleden/fractievolgers, wethouder financiën, concerncontroller, ambtenaren F&C en griffie

Doel

Het optimaal in positie brengen van de raad om zijn kaderstellende en controlerende taak bij de behandeling van de begroting uit te voeren

Opdracht

Samen op zoek naar hoe een programma er ‘in de ideale situatie’ in de Begroting uit zou moeten zien

Terugblik: wat hebben we gedaan?

4 INHOUDELIJKE SESSIES

1. Hoe komen we tot focus in de begroting?
2. Welke indicatoren nemen we op in onze begroting?
3. Hoe verankeren we ons beleid in de begroting?
4. Op welke wijze kunnen we meer inzicht geven in onze financiële middelen in de begroting?

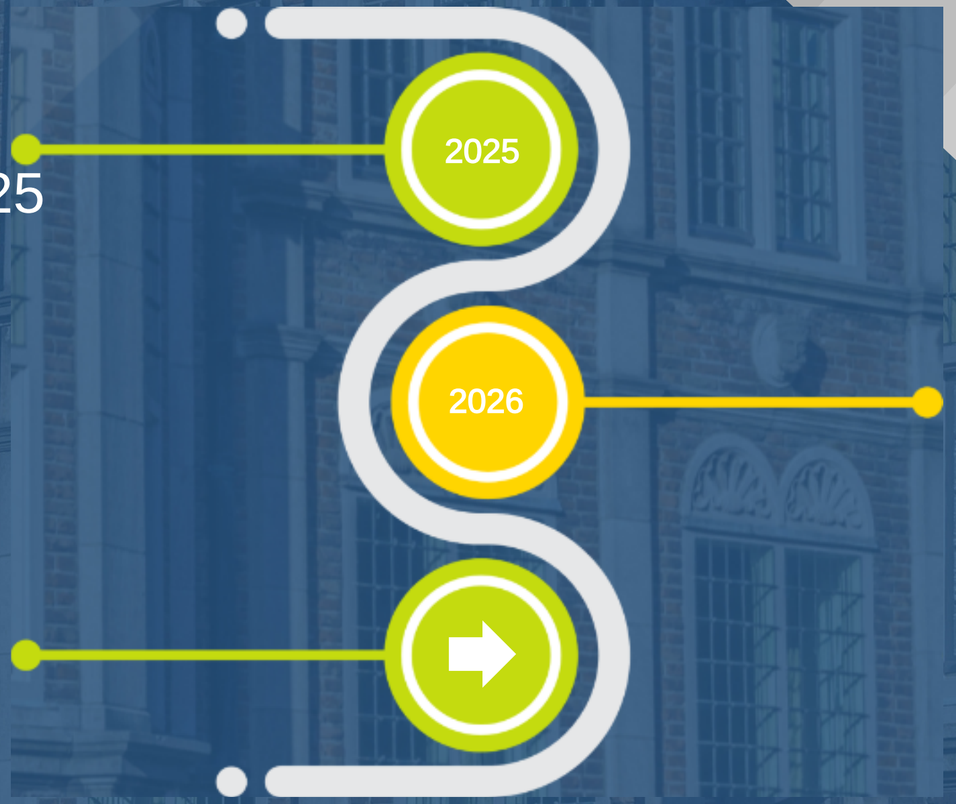
1 AFSLUITENDE SESSIE

- Concretiseren ‘rode draden’
- Opstellen plan van aanpak
- Bespreking dummy begrotingsprogramma ‘Veiligheid’

Opbrengsten: wat heeft het opgeleverd?

Drie sporen:

Doorvoeren verbeteringen Begroting 2025

Doorvoeren verbeteringen vanaf begroting 2026

Gerelateerde acties

Doorvoeren verbeteringen Begroting 2025:

- Via een pilot bij 4 begrotingsprogramma’s (Veiligheid, Cultuur, Participatie en armoedebestrijding en Klimaat en energie) verbeterpunten doorvoeren. Concreet betreft dit:
  - Een programma in één oogopslag.
  - Een doelenboom in tabelvorm
  - Doelen ER geformuleerd (lagER, hogER, mindER, etc.)
  - Korte en bondige toelichtingen
  - Grafische weergave van indicatoren, liefst afgezet tegen andere gemeenten
  - Betere koppeling tussen doelen en budgetten

Gerelateerde acties:

1. Aanpassing van de Turaps en Jaarrekening over 2025 als gevolg van het aanpassen van de begroting;
2. Verbeteringen in de systematiek visies-beleidsnota's-uitvoeringsplannen en de relatie met de P&C cyclus;
3. Nadenken over aanpassingen in het aantal/indeling programma's (met name m.b.t. de wijkprogramma's)
4. Aandacht voor de website financien.arnhem.nl: wat willen en kunnen we digitaal aanbieden via de website en wat willen en kunnen we aanbieden via de boekwerken/pdf's?

Resultaat:

Programma in één oogopslag

Participatie & Armoedebestrijding

Ambitie

Wij willen onze inwoners de zekerheid bieden dat zij een bestaan kunnen opbouwen.

Voorkomen financiële problemen.

- Een budget van € 1,2 miljoen is opgenomen in de wijkprogramma's
- We zorgen dat Arnhemmers met financiële vragen ons kunnen vinden
- We investeren in het vroegtijdig signaleren van inwoners met beginnende schulden

Meer Arnhemmers kunnen rondkomen | € 2,6 mln.

- We vergroten de effectiviteit en bereik van onze inkomensregelingen.
- Met partners in de stad realiseren we een vangnet voor inwoners met een laag inkomen
- We investeren in het duurzaam schuldenvrij maken van onze inwoners

Begeleiding naar werk (met ondersteuning) | € 177,7 mln.

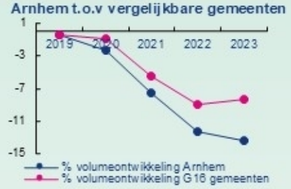
- We stimuleren inwoners te participeren
- We belonen en stimuleren Arnhemmers om bij te verdienen naast een uitkering
- We werken samen aan passende werkplekken voor onze inwoners

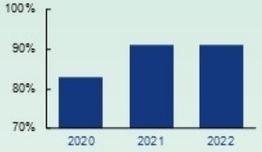
Cijfers en indicatoren

1. Het volume van de uitkeringen daalt sterker t.o.v. vergelijkbare gemeenten.
2. De uitstroom uit de bijstand is in 2021 en 2022 gestegen ten opzichte van 2020.
3. Er is een afname van langdurige armoede onder huishoudens en huishoudens met minderjarige kinderen in Arnhem.
4. 87% van de inwoners met een laag inkomen heeft een Gelrepas.

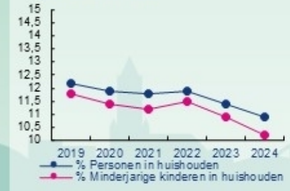
1. Ontwikkeling bijstandsvolume Arnhem t.o.v vergelijkbare gemeenten

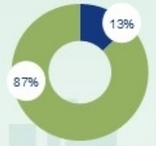
2. Duurzame uitstroom uit de bijstand

3. Minimaal 4 jaar inkomen tot 130% sociaal minimum

4. Aandeel Arnhemmers met een laag inkomen dat een Gelrepas heeft

GEMEENTE Arnhem

Programmabegroting 2025

Resultaat:

Ambitie

Participatie & Armoedebestrijding

Ambitie

Wij willen onze inwoners de zekerheid bieden dat zij een bestaan kunnen opbouwen.

Voorkomen financiële problemen.

- Een budget van € 1,2 miljoen is opgenomen in de wijkprogramma's
- We zorgen dat Arnhemmers met financiële vragen ons kunnen vinden
- We investeren in het vroegtijdig signaleren van inwoners met beginnende schulden

Meer Arnhemmers kunnen rondkomen | € 2,6 mln.

- We vergroten de effectiviteit en bereik van onze inkomensregelingen.
- Met partners in de stad realiseren we een vangnet voor inwoners met een laag inkomen
- We investeren in het duurzaam schuldenvrij maken van onze inwoners

Begeleiding naar werk (met ondersteuning) | € 177,7 mln.

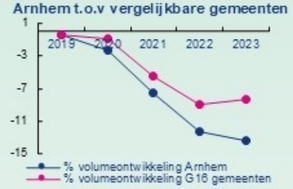
- We stimuleren inwoners te participeren
- We belonen en stimuleren Arnhemmers om bij te verdienen naast een uitkering
- We werken samen aan passende werkplekken voor onze inwoners

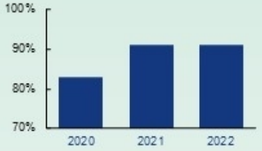
Cijfers en indicatoren

1. Het volume van de uitkeringen daalt sterker t.o.v. vergelijkbare gemeenten.
2. De uitstroom uit de bijstand is in 2021 en 2022 gestegen ten opzichte van 2020.
3. Er is een afname van langdurige armoede onder huishoudens en huishoudens met minderjarige kinderen in Arnhem.
4. 87% van de inwoners met een laag inkomen heeft een Gelrepas.

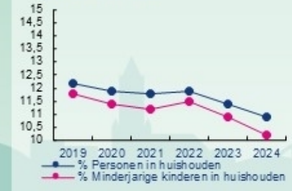
1. Ontwikkeling bijstandsvolume Arnhem t.o.v vergelijkbare gemeenten

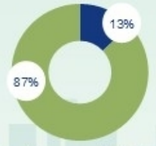
2. Duurzame uitstroom uit de bijstand

3. Minimaal 4 jaar inkomen tot 130% sociaal minimum

4. Aandeel Arnhemmers met een laag inkomen dat een Gelrepas heeft

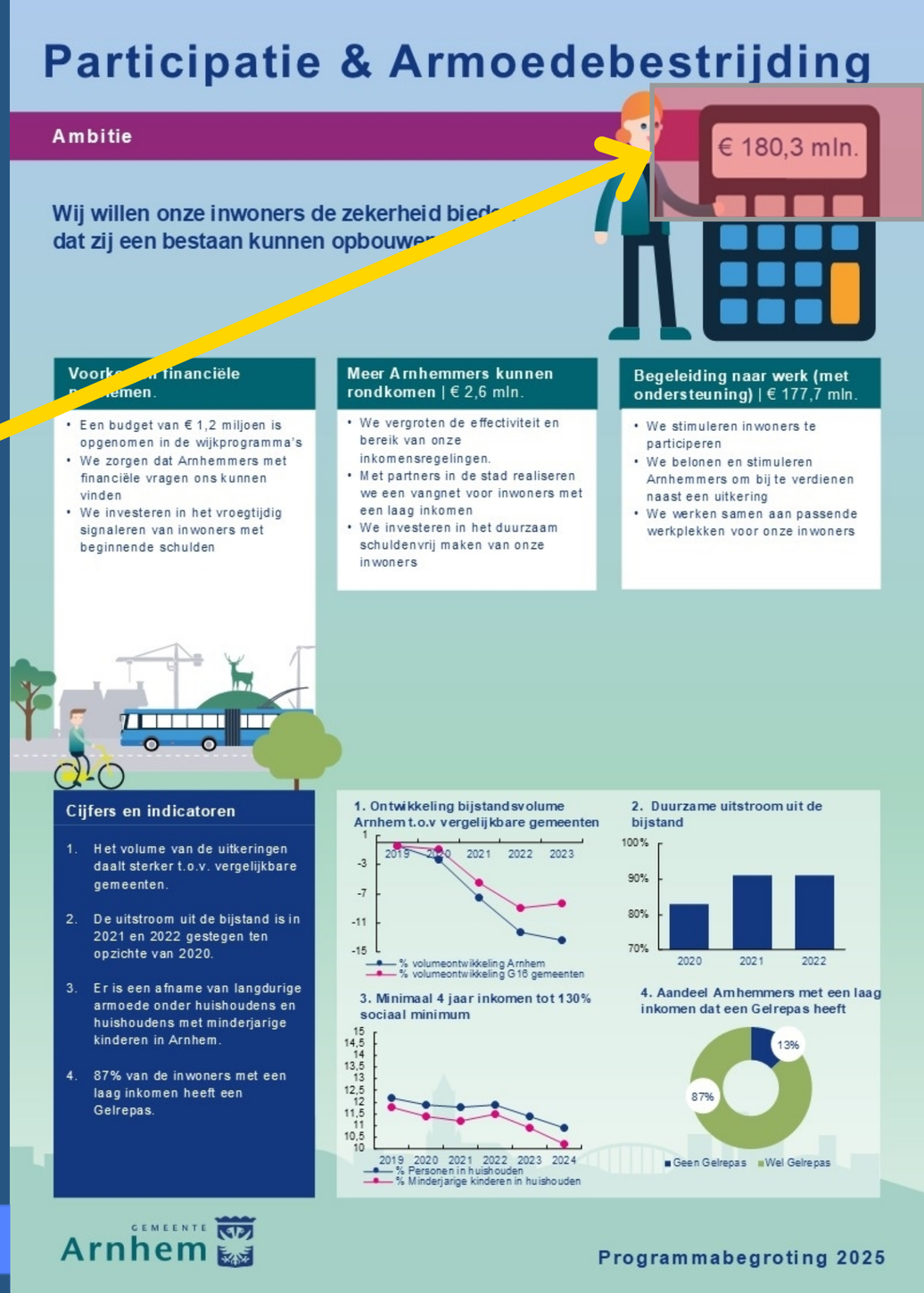

GEMEENTE Arnhem

Programmabegroting 2025

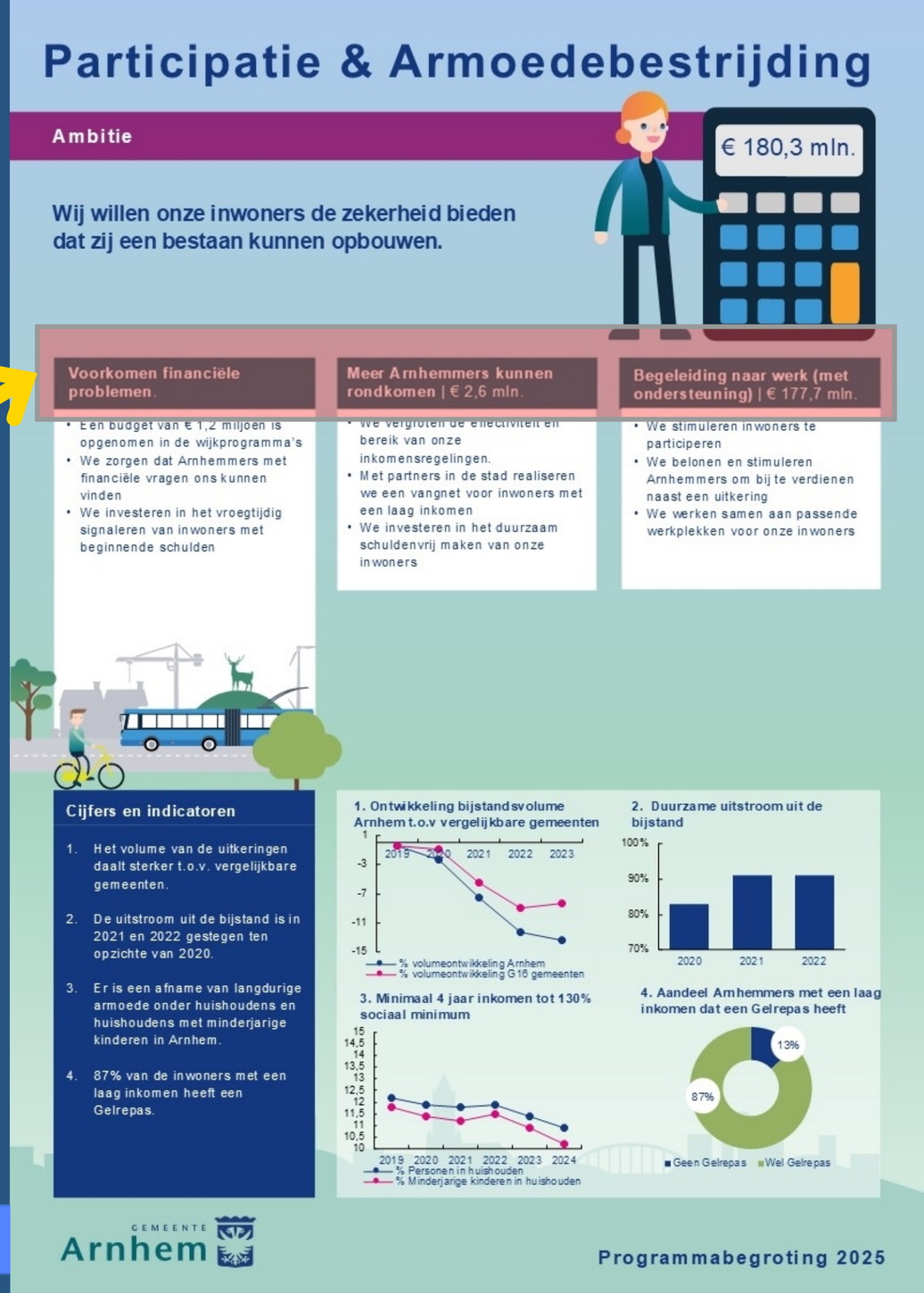
Resultaat:

Totale lasten

Resultaat:

Doelen met budget per doel

Resultaat:
Inspanningen

Participatie & Armoedebestrijding

Ambitie

Wij willen onze inwoners de zekerheid bieden dat zij een bestaan kunnen opbouwen.

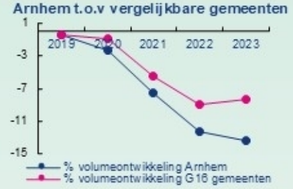
Voorkomen financiële problemen.	Meer Arnhemmers kunnen rondkomen | € 2,6 mln.	Begeleiding naar werk (met ondersteuning) | € 177,7 mln.
• Een budget van € 1,2 miljoen is opgenomen in de wijkprogramma's • We zorgen dat Arnhemmers met financiële vragen ons kunnen vinden • We investeren in het vroegtijdig signaleren van inwoners met beginnende schulden	• We vergroten de effectiviteit en bereik van onze inkomensregelingen. • Met partners in de stad realiseren we een vangnet voor inwoners met een laag inkomen • We investeren in het duurzaam schuldenvrij maken van onze inwoners	• We stimuleren inwoners te participeren • We belonen en stimuleren Arnhemmers om bij te verdienen naast een uitkering • We werken samen aan passende werkplekken voor onze inwoners

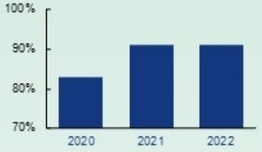
Cijfers en indicatoren

1. Het volume van de uitkeringen daalt sterker t.o.v. vergelijkbare gemeenten.
2. De uitstroom uit de bijstand is in 2021 en 2022 gestegen ten opzichte van 2020.
3. Er is een afname van langdurige armoede onder huishoudens en huishoudens met minderjarige kinderen in Arnhem.
4. 87% van de inwoners met een laag inkomen heeft een Gelrepas.

1. Ontwikkeling bijstandsvolume Arnhem t.o.v vergelijkbare gemeenten

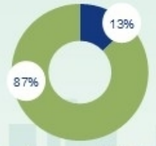
2. Duurzame uitstroom uit de bijstand

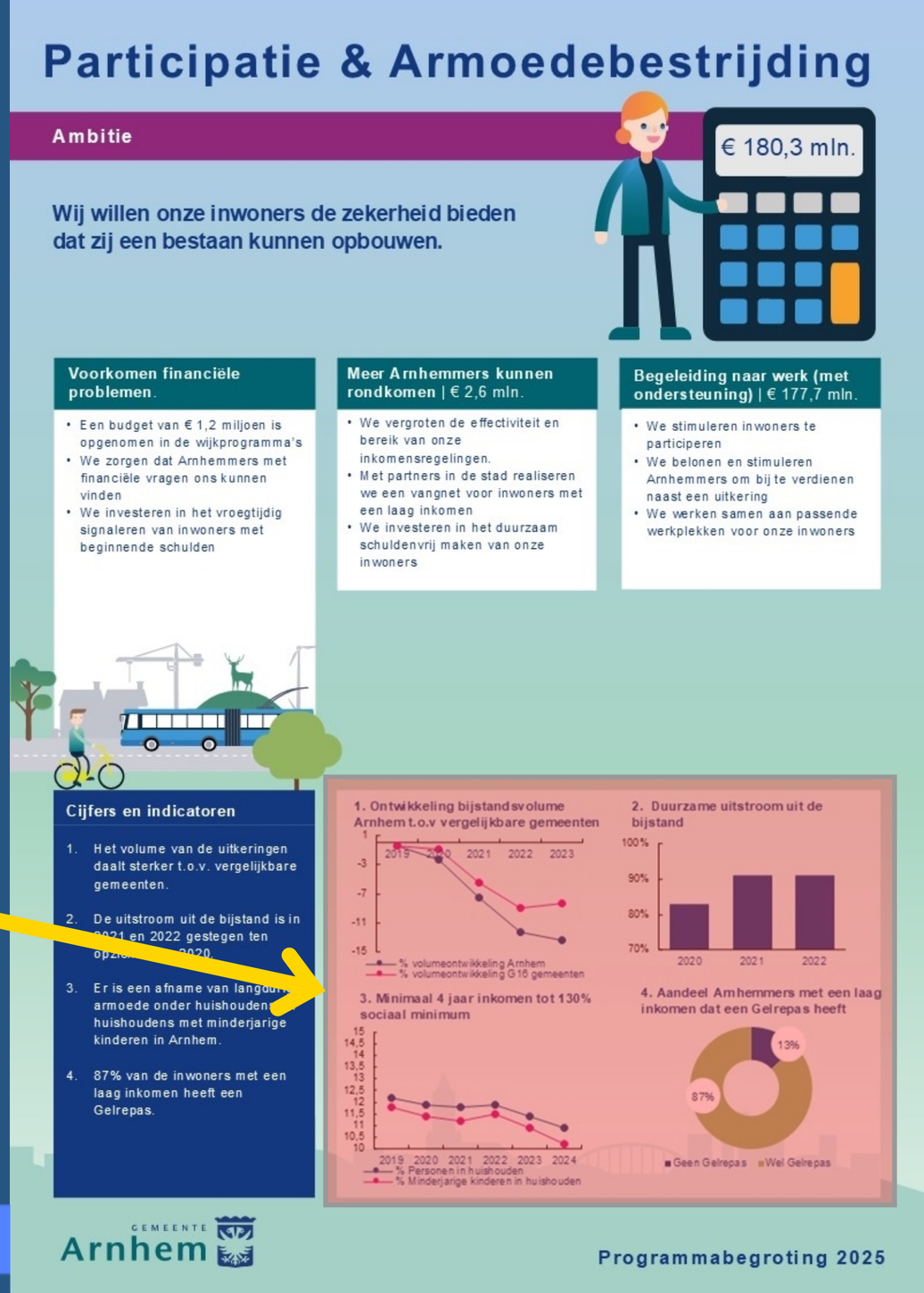
3. Minimaal 4 jaar inkomen tot 130% sociaal minimum

4. Aandeel Arnhemmers met een laag inkomen dat een Gelrepas heeft

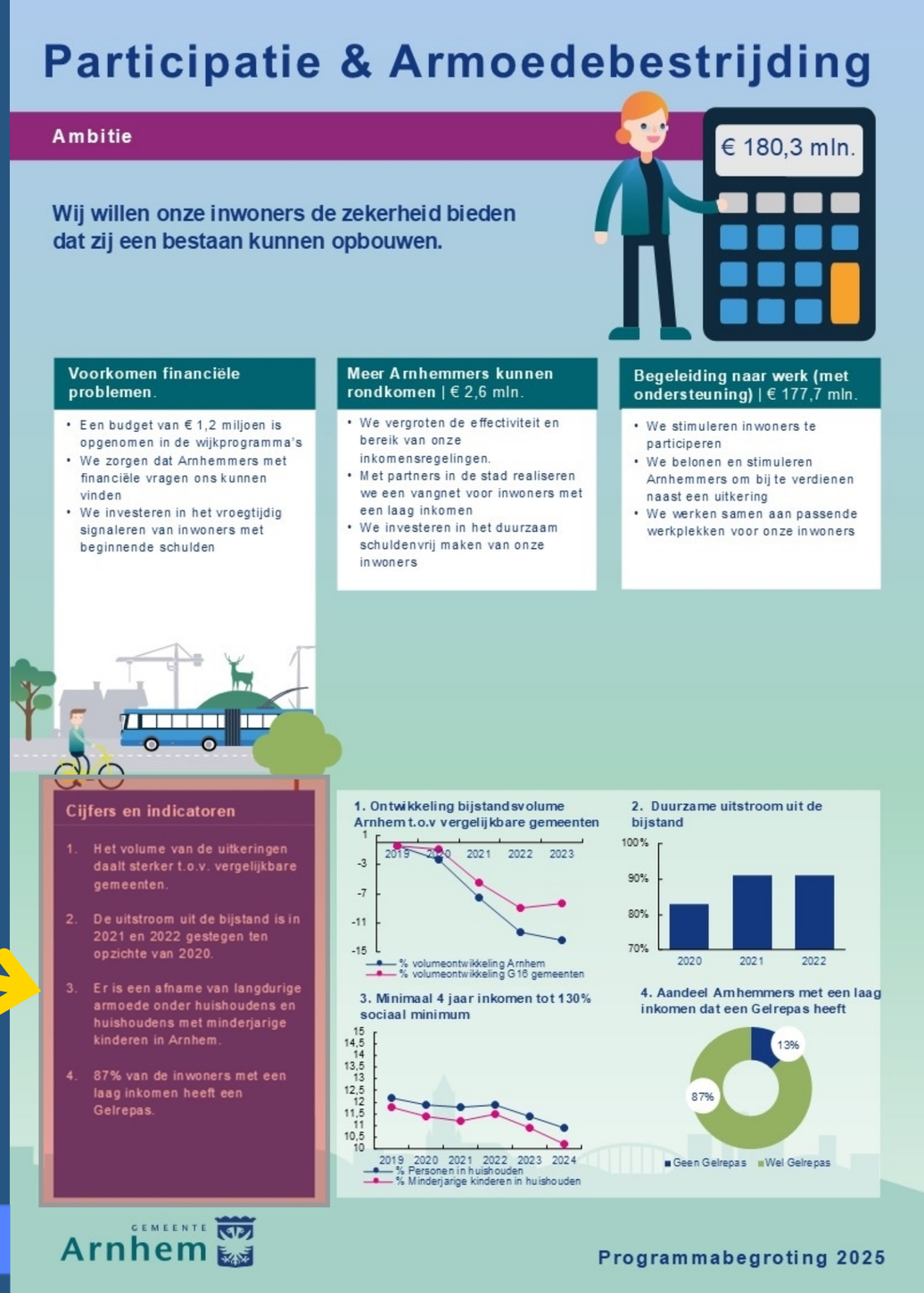

Resultaat:
Belangrijke trends en inzichten

Resultaat:

Korte toelichting op de grafieken

Samenvatting doelenboom

Ambitie	Doel	Inspanning
We willen onze inwoners de zekerheid bieden dat zij een bestaan kunnen opbouwen	Bij meer inwoners voorkomen we financiële problemen	We zorgen ervoor dat Arnhemmers met financiële vragen ons kunnen vinden
		We investeren in het vroegtijdig signaleren van inwoners met beginnende schulden
	Meer Arnhemmers kunnen rondkomen	We vergroten de effectiviteit en bereik van onze inkomensregelingen
		Met partners in de stad realiseren we een vangnet voor inwoners met een laag inkomen
		We investeren in het duurzaam schuldenvrij maken van onze inwoners
	Meer Arnhemmers met een uitkering worden begeleid naar werk of werk met ondersteuning	We stimuleren inwoners te participeren
		We belonen en stimuleren Arnhemmers om bij te verdienen naast een uitkering
		We werken samen aan passende werkplekken voor onze inwoners

Samenvatting van de ambitie(s), doelen en inspanningen op hoofdlijnen. Een toelichting op de doelen en inspanningen zijn in de begrotingsprogramma’s opgenomen.

Samenvatting doelenboom

Ambitie	Doel	Inspanning
We willen onze inwoners de zekerheid bieden dat zij een bestaan kunnen opbouwen	Bij meer inwoners voorkomen we financiële problemen	We zorgen ervoor dat Arnhemmers met financiële vragen ons kunnen vinden
		We investeren in het vroegtijdig signaleren van inwoners met beginnende schulden
	Meer Arnhemmers kunnen rondkomen	We vergroten de effectiviteit en bereik van onze inkomensregelingen
		Met partners in de stad realiseren we een vangnet voor inwoners met een laag inkomen
		We investeren in het duurzaam schuldenvrij maken van onze inwoners
	Meer Arnhemmers met een uitkering worden begeleid naar werk of werk met ondersteuning	We stimuleren inwoners te participeren
		We belonen en stimuleren Arnhemmers om bij te verdienen naast een uitkering
		We werken samen aan passende werkplekken voor onze inwoners

ER doelen

Samenvatting doelenboom

Ambitie	Doel	Inspanning
We willen onze inwoners de zekerheid bieden dat zij een bestaan kunnen opbouwen	Bij meer inwoners voorkomen we financiële problemen	We zorgen ervoor dat Arnhemmers met financiële vragen ons kunnen vinden
		We investeren in het vroegtijdig signaleren van inwoners met beginnende schulden
	Meer Arnhemmers kunnen rondkomen	We vergroten de effectiviteit en bereik van onze inkomensregelingen
		Met partners in de stad realiseren we een vangnet voor inwoners met een laag inkomen
		We investeren in het duurzaam schuldenvrij maken van onze inwoners
	Meer Arnhemmers met een uitkering worden begeleid naar werk of werk met ondersteuning	We stimuleren inwoners te participeren
		We belonen en stimuleren Arnhemmers om bij te verdienen naast een uitkering
		We werken samen aan passende werkplekken voor onze inwoners

Via werkwoorden kort omschreven wat we gaan doen

Financiële toelichting

De financiële toelichting geeft een meerjarig inzicht in de financiële mutaties per doel met onderscheidt naar baten, lasten, reserves en voorzieningen.

Voorheen werd er minder per doel toegelicht, ook niet altijd meerjarig en was het totaal aan toegelichte mutaties ook niet altijd gelijk met de totale mutatie.

Financiële toelichting mutaties tov 2024					*Bedragen x € 1.000*
Programmadoelen	**Toelichting**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**
Lasten		**9.305**	**10.311**	**10.429**	**11.694**
Meer Arnhemmers kunnen rondkomen	Dit betreft eenmalige budget van € 407.000 in 2024 voor onderzoek en implementatie van "Schuldhulpverlening in eigen beheer" wat vanaf 2025 vervalt.	-407	-407	-407	-407
	Betreft het vervallen budget voor het experiment Immerloo schuldenvrij. In 2024 was hiervoor nog 711.000 voor geraamd. In 2025 nog 167.000. Vanaf 2026 vervalt dit volledig.	-550	-711	-711	-711
	We ontvangen vanaf 2025 structureel ruim € 650.000 rijksmiddelen om dienstverlening voor Armoede en schuldhulpverlening uit te breiden	674	650	670	692
	Vanaf 2027 vervallen de extra incidentele middelen voor capaciteit bestaanszekerheid.			-100	-100
	Overig	32	26	6	7

Vooruitblik - Hoe nu verder?

- De wijzigingen in deze 4 begrotingsprogramma's zullen worden besproken en geëvalueerd in de werkgroep DB&V
- Indien de nieuwe programma-opbouw inderdaad de gewenste verbeterslag heeft opgeleverd, zullen ook de overige programma's naar dit nieuwe format worden omgebouwd.

Oproep aan de raad!

Opmerkingen/wensen/verbeterpunten t.a.v. de voorgestelde wijzigingen: geef ze door aan de werkgroep (via de griffie)

PROCES BEHANDELING ONTWERP BEGROTING 2025-2028

Aanbieden + presentatie - 18 september

Inclusief presentatie RWG Doorontwikkeling Begroten & Verantwoorden

- 18.45 – 19.30 uur

Technische vragenmarkt – 2 oktober

- 18.00 – 19.30 uur
- Inclusief snackbuffet
- Plattegrond volgt met wie zich waar bevindt in stadhuishal

Meningsvormende bespreking – 16 oktober

- 9 raadskamers geordend per portefeuillehouder (inclusief kamer financiën)
- Start met inspreekmoment
- Meerdere woordvoerders toegestaan
- Uitloop PA 30 oktober

Reces: 21 tot 27 oktober

Bespreken moties & amendementen – 6 november

- 3 'avondvullende' raadskamers met meerdere wethouders per kamer
- Indeling wordt maandag 4 november om 16.00 uur gepubliceerd
- Meerdere woordvoerders toegestaan
- Geen uitloop mogelijk

Besluitvorming – 13 november

- Aanvang 16.00 uur
- Inclusief maaltijd
- Standaardspreektijden, waarbij er voor alle fracties 5 minuten extra zal zijn (voor de algemene politieke beschouwingen)
- Spreekvolgorde: grootste oppositiefractie, gevolgd door de grootste coalitiefractie en zo verder
- Twee woordvoerders per fractie toegestaan, één algemeen en één financieel

Aanbieden stukken

Op 18 september is er voor alle raadsleden en fractievolgers één fysiek exemplaar van de ontwerp-begroting aanwezig. Alle stukken zijn digitaal in te zien via https://financien.arnhem.nl/ Weten hoe je de begroting kunt lezen? Bekijk dit filmpje

Samenhang

Tegelijk met de begroting wordt de raad ook de Turap-2 2024 aangeboden. De Belastingverordeningen 2025 volgen iets later. De stukken worden alle drie tegelijk behandeld. Tevens wordt de raad op 18 september het raadsvoorstel rondom de grond-/gebiedsexploitaties Spoorzone Oost aangeboden. Deze volgt een afzonderlijke informatieve en meningsvormende bespreking. De besluitvorming is tegelijk met de begroting op 13 nov.

Technische vragen

Schriftelijk:

- deadline indienen: maandag 7 oktober 8.00 uur
- deadline beantwoording: dinsdag 15 oktober
- Indienen via technischevragenraad@arnhem.nl

Mondeling:

- Technische vragenmarkt: 2 oktober 18.00 tot 19.30 uur

Moties en amendementen

- Deadline inleveren voor bespreking moties en amendementen: **maandag 4 november 12.00 uur**
- Deadline inleveren voor besluitvorming: **maandag 10 november 12.00 uur**

Pilot nieuwe inrichting & vormgeving begrotingsprogramma's

De afgelopen periode is in de werkgroep 'Doorontwikkeling begroten & verantwoorden' nagedacht over op welke wijze de begroting het beste kan worden ingericht om de raad optimaal in positie te brengen. Dit heeft een concreet aantal verbeterpunten opgeleverd, welke in 4 programma's - bij wijze van pilot- zijn doorgevoerd: het betreft S01 Veiligheid, S05 Cultuur, S06 Participatie & armoedebestrijding en S10 Klimaat & energie. Zie ook de raadsbrief hierover.

GEMEENTERAAD ARNHEM
OVERZICHT INSPREKERS

Raadsvoorstel ‘Ontwerp-begroting 2025’, ‘Turap 2-2024’ en ‘Belastingverordeningen 2025’

Aangemelde insprekers

Raadskamer burgermeester Marcouch		
Nr.	Naam	(Namens) Organisatie
1	Ramon Barends	Kennisnetwerk Arnhem Nijmegen

Raadskamer wethouder Smeulders (onderdeel financiën)		
Nr.	Naam	(Namens) Organisatie
1	Ramon Barends	Kennisnetwerk Arnhem Nijmegen

Raadskamer wethouder Bouwkamp		
Nr.	Naam	(Namens) Organisatie
1	Houwke Ong	Arnhems Hert

Raadskamer wethouder Kundic		
Nr.	Naam	(Namens) Organisatie
1	Houwke Ong	Arnhems Hert

Manier van inspreken

De inspreker(s) krijgen vijf minuten om de bijdrage te geven. Vervolgens is er ruimte om vragen te stellen door raadsleden.

Inspreektekst Houwke Ong, Arnhems Hert, bij sessie met wethouder Nermina Kundic (lokale economie en duurzame bedrijven)

Ons netwerk van duurzame, lokale ondernemers en de gemeente hebben elkaar nodig om een gezamenlijk belang te verwezenlijken: versterking van de lokale economie.

Wij van Arnhems Hert zijn een netwerk van duurzame en sociale ondernemers en inwoners uit de regio Arnhem dat zoekt naar schaalvergroting. Mijn naam is Houwke Ong, ondernemer en inwoner in Arnhem, en mede-oprichter van het netwerk Arnhems Hert.

Gemeente Arnhem wil vooroplopen in duurzaamheid en tegelijkertijd de lokale economie stimuleren. Gemeenten voorzien ook financiële tekorten vanwege het ravijnjaar 2026. Het is zaak om meer te doen met minder. Wij willen de gemeente attenderen dat er initiatieven in Arnhem bestaan zoals de onze, die zowel duurzaamheid stimuleren als het effect van een ingezette euro multipliceren voor de lokale economie, doordat een lokale munt meerdere keren lokaal blijft circuleren.

Het idee is: stel ik dat iets koop van iemand anders, zeg 1000 euro en ik doe dat in een lokale munt, dan kan die ander wederom dat geld besteden bij iemand anders uit dat duurzame netwerk, en die op zijn/haar beurt weer. Dan is die 1000 euro opeens 4.000 euro omzet geworden. (Door het gebruik van de lokale munt hou je het geld vast in de regio.)

Door het geld langer in de regio Arnhem vast te houden en te laten rouleren profiteert de lokale economie daarvan, en met name de lokale MKB, de banenmotor van de regio. We werken hard om de besteedbaarheid in ons netwerk te vergroten en ons te richten op die goederen en diensten waar in ons netwerk behoefte aan is, zodat we betaalcirkels steeds meer kunnen sluiten.

Wat kan de gemeente doen?

De gemeente kan helpen om het vertrouwen in het gebruik van zo'n lokale munt te vergroten. Te denken valt bijvoorbeeld aan het uitkeren van subsidies (gedeeltelijk) in een lokale, duurzame munt (zoals bijvoorbeeld het Arnhems Hert). Ook bij lokaal inkoop kun je overwegen om (een deel van) je inkoop in een lokale duurzame munt te betalen. Een ander idee is kadobonnen in Arnhems Hert te verstrekken. Voorbeeld daarvan kan het mantelzorgcompliment of eindejaarsgeschenk zijn in navolging van de gemeente Zeist.

Dit soort initiatieven kosten geen extra geld, en doordat investeringen en uitgaven in het duurzame netwerk besteed worden en daar (langer) blijven rouleren, zal de lokale duurzaamheidsector én de lokale economie een boost krijgen. We doen een oproep om in 2025 experimenten in deze richting te starten, zodat we meer kunnen doen met minder.

Op deze wijze realiseren we een gezamenlijk belang.

Ons netwerk van duurzame, lokale ondernemers en de gemeente hebben elkaar nodig om een gezamenlijk belang te verwezenlijken: versterking van de lokale economie.

Inspreektekst Houwke Ong, Arnhems Hert, bij sessie met wethouder Cathelijne Bouwkamp (duurzaamheid)

Ons netwerk van duurzame ondernemers en de gemeente hebben elkaar nodig om een gezamenlijk belang te verwezenlijken: Arnhem duurzamer maken.

Wij van Arnhems Hert zijn een netwerk van duurzame en sociale ondernemers en inwoners uit de regio Arnhem dat zoekt naar schaalvergroting. Mijn naam is Houwke Ong, ondernemer en inwoner in Arnhem, en mede-oprichter van het netwerk Arnhems Hert.

Gemeente Arnhem wil vooroplopen in duurzaamheid. Gemeenten voorzien ook financiële tekorten vanwege het ravijnjaar 2026. Het is zaak om meer te doen met minder. Wij willen de gemeente attenderen dat er initiatieven in Arnhem bestaan zoals de onze, die zowel duurzaamheid stimuleren als het effect van een ingezette euro multipliceren voor de lokale economie, doordat een lokale munt meerdere keren lokaal blijft circuleren.

Het idee is: stel ik dat iets koop van iemand anders, zeg 1000 euro en ik doe dat in een lokale munt, dan kan die ander wederom dat geld besteden bij iemand anders uit dat duurzame netwerk, en die op zijn/haar beurt weer. Dan is die 1000 euro opeens 4.000 euro omzet geworden. (Door het gebruik van de lokale munt hou je het geld vast in de regio.)

Door duurzame euro's langer in de regio Arnhem vast te houden en te laten rouleren bij lokale, duurzame bedrijven profiteert de duurzaamheidsector daarvan.

Daarnaast doen we meer. We zijn bezig geweest in het kader van Arnhem modestad, op het terrein van duurzame mode een spinmachine uit Ierland hier naar toe te halen voor het spinnen van vlas en hennep. Deze kennis van spinnen zijn we in NL kwijtgeraakt. Door het lokaal spinnen verkort je de keten.

Wat kan de gemeente doen?

Te denken valt bijvoorbeeld aan het uitkeren van duurzaamheidssubsidies (gedeeltelijk) in een lokale, duurzame munt (zoals bijvoorbeeld het Arnhems Hert). Ook bij lokale inkoop kun je overwegen om (een deel van) je inkoop in een lokale duurzame munt te voldoen. Een ander idee is kadobonnen in Arnhems Hert te verstrekken. Voorbeeld daarvan kan het mantelzorgcompliment zijn.

Dit soort initiatieven kosten geen extra geld, en doordat investeringen en uitgaven in het duurzame netwerk besteed worden en daar (langer) blijven rouleren, zal de lokale duurzaamheidsector een boost krijgen. We doen een oproep om in 2025 experimenten in deze richting te starten, zodat we meer kunnen doen met minder.

Op deze wijze realiseren we een gezamenlijk belang.

Ons netwerk van duurzame ondernemers en de gemeente hebben elkaar nodig om een gezamenlijk belang te verwezenlijken: Arnhem duurzamer maken.

Algemene beschouwingen bij de MJPB 2025-2028

Hoofdlijnen van beleid
De gemeente Arnhem werkt sociaal, gastvrij en verbindend. Met het Nationaal Programma Arnhem Oost wordt hier extra op ingezet. Zeker in tijden van polarisatie is dit een uitdagende doelstelling.

Midterm
Er zijn veel grote plannen in de gemeenteraad aan de orde geweest. Ik noem de Omgevingsvisie en de Nota Van Wijken Weten. Stadsbreed en wijkgericht: dat is hoe de gemeente Arnhem werkt. En dat is positief.

NP Arnhem Oost (NPLV)
Het Nationaal Programma Arnhem Oost kent een Uitvoeringsplan 2024-2026 wat is vastgesteld in de Alliantie en nu verwerkt is in de MJPB. De gemeenteraad heeft dit uitvoeringsplan echter niet voorgelegd gekregen. Zo is er ook geen burgerparticipatie geweest middels inspraak in de raadskamer. Dat is een gemiste kans. Vraag is ook wat er nu gebeurd als de gemeenteraad niet akkoord gaat met deze onderdelen.

Duurzaam Arnhem
- De Verstedelijkingsstrategie van de Regio Food Valley en de GMR wordt nu toch gebruikt als bouwsteen voor de nieuwe Provinciale Omgevingsvisie. Ook het Regioarrangement wordt hier voor benut. Ik herhaal hier nogmaals dat deze stukken geen participatieproces of zienswijzeproces hebben gekend.
- Het is goed dat er aandacht is voor meer woningen om het tekort op de volkshuisvesting op te lossen. Meer aandacht voor dak- en thuisloosheid is nodig. Let op de vraag voor woningen voor speciale aandachtgroepen.

Groen Arnhem
- Naast de verstedelijkingsstrategie zijn er ook vergroeningsopgaven. Groen is belangrijk voor toerisme, recreatie en natuur. Zo ontmoeten natuurlijke waarden en economische ontwikkeling elkaar.
- Gezonde leefomgeving wordt goed opgepakt door de gemeente Arnhem. Dit is belangrijk voor de fysieke gezondheid en voor de milieuhygiëne. Ik vraag aandacht voor het nieuwe Nationaal Milieu Programma van het Rijk.
- De eerste voorziening is de bushaltepaal. Zo kan je als reiziger eenvoudig bij voorzieningen komen.

Mierlostraat 43
6844 DW ARNHEM
kennisnetwerkarnhemnijmegen@gmail.com

Kansrijk Arnhem

- Schulden moeten zoveel mogelijk worden verholpen. Het beste is wanneer ze voorkomen worden. De gemeente Arnhem is dan ook actief op het onderwerp bestaanszekerheid.
- Ook de transformatie van Zorg en Welzijn is een aandachtspunt. Ik zou willen meegeven dat het eerder om een transitie van Zorg naar Welzijn zou moeten gaan. Preventief werk loont en daarmee is inzet op welzijn lonend. Dat is alleen niet meetbaar.
- Deze denkwijze geldt overigens ook voor het veiligheidsbeleid. Veiligheid is vaak preventief.

Verbonden Arnhem

- Artikel 1 van de Grondwet staat niet voor niets in de raadszaal op de muur. Discriminatie en racisme zijn ontoelaatbaar. De functie van de Arnhems Coördinator Discriminatie en Racisme is helaas nodig.
- De functies van het OKO, INA en PLRGM zijn van belang voor de verbindingen tussen de verschillende religies en levensbeschouwingen onderling en anderzijds de overheid. Het is belangrijk dat de gemeente dit blijft steunen.
- Een multi-cultuur stad geeft veel verschillende uitingen aan cultuur. Zo is er ook cultureel religieus erfgoed en is er aandacht voor cultuur-historie.
- Het herdenken van de oorlog en het vieren van vrijheid blijft ook na 80 jaar om aandacht vragen.

Bestuurlijk Arnhem

- Op het gebied van de burgerparticipatie is het goed om te lezen dat er een nieuwe participatieverordening komt. Ik raad aan om ook de goede voorbeelden van andere gemeenten mee te nemen.
- In de Groene Metropoolregio Arnhem Nijmegen wordt stevig gewerkt aan de vijf doelen die in de Regionale Agenda 2025-2028 worden benoemd. Deze doelen worden in de MJPB ook benoemd.
- Grensoverschrijdende samenwerking wordt stevig uitgevoerd. Zo is er met Duitsland via de EUREGIO Rijn Waal goed contact. Dit bleek ook op de Grenzlandkonferenz in Krefeld.
- Op Europees gebied moet ook stevig ingezet worden op lobby.

Arnhem, 16 OKT 2024

Ramon Barends
Kennisnetwerk Arnhem Nijmegen

KAN

Veerkracht en Weerbaarheid in Arnhem *(MJPB 2025-2028)*

Inleiding
Het Kennisnetwerk Arnhem Nijmegen maakt gebruik van de mogelijkheid om in te spreken in de raadskamer waar de portefeuilledelen uit de MJPB van de Burgemeester wordt behandeld. Dit doe ik omdat er buiten de MJPB om aandachtspunten zijn waar ik aandacht voor wil vragen.

Versterken Weerbaarheid Democratische Rechtsorde
Het kabinet Rutte-IV heeft naar aanleiding van de motie-Segers c.s. (Kamerstuknummer 35788-136) de Adviescommissie Versterken Weerbaarheid Democratische Rechtsorde ingesteld met de burgemeester van Arnhem, Ahmed Marcouch, als voorzitter. De commissie-Marcouch moest:
- onderzoeken hoe de ontwikkeling van radicalisering en politieke polarisatie verloopt en, op basis van wetenschappelijke inzichten, te analyseren wat de effecten hiervan op het democratisch proces zijn,
- concrete aanbevelingen doen aan politiek, overheid en maatschappelijke organisaties over hoe onze democratie beter te weren tegen extremisme, radicalisering en polarisatie en wat in deze bijdraagt aan de versterking van de democratische rechtsorde.

Dat heeft de commissie gedaan.

Het vertrouwen in de politiek als representant van de democratie is afnemend. Het SCP onderzoekt dit vertrouwen in het continue onderzoek burgeronderzoeken. De politiek grijpt niet of te laat in. Zij zouden niet bij machte zijn om problemen op te lossen.

De commissie poneert het begrip 'democratische rechtsorde'. Dat is een rechtsorde waar diverse meningen en opvattingen een plek mogen hebben en waar het democratisch debat gevoerd wordt.

De commissie ziet een groter probleem met de democratie, namelijk de verwaarlozing en uitholling. Ik zou dit als erosie beschrijven. De democratie moet levend zijn door de 'demos' (het volk). Het gaat dus om participatie van burgers bij de overheid.

De overheid is verantwoordelijk voor het beschermen van de grondrechten. Dat zijn niet alleen de klassieke grondrechten, maar ook de sociale grondrechten. Iedereen heeft recht op werkgelegenheid, bestaanszekerheid, een leefbare woonomgeving, volksgezondheid, woongelegenheid en onderwijs. Het gaat om een eerlijke en rechtvaardige samenleving. Dit zijn aspecten die in de democratische rechtsstaat terug moeten komen. In de MJPB komen deze zaken dan ook terecht terug.

Mierlostraat 43
6844 DW ARNHEM
kennisnetwerkarnhemnijmegen@gmail.com

Uiteindelijk gaat het om een relatie die tussen burger en bestuur aanwezig moet zijn. Er is een sociaal contract tussen burger en bestuur. Dat wil zeggen dat er een wederkerigheid moet zijn. De overheid moet reageren op de burger, net zoals de burger dat moet naar de overheid.

Staatscommissie Rechtsstaat
De Staatscommissie Rechtsstaat heeft voortgebouwd op deze onderwerpen. Het handelen van politici, bestuurders en medewerkers moet meer in het teken staan van de rechtsstaat en Grondwet. De Staatscommissie heeft 10 aanbevelingen gedaan:

1. Toon rechtsstatelijk leiderschap en draag de principes van de rechtsstaat actief uit! Versterk de rechtsstatelijke cultuur ook met een Planbureau voor de rechtsstaat en een zelfstandig begrotingshoofdstuk voor de rechtsketen.
2. Versterk het rechtsstatelijk kompas binnen alle onderdelen van de overheid.
3. Geef uitvoeringsorganisaties de mogelijkheid een rode kaart te trekken.
4. Verbeter het contact met de burger: in een rechtsstaat hebben burgers recht op begrijpelijke communicatie en adequate informatie. Maak bij nieuw beleid volop gebruik van ervaringskennis.
5. Schaf toetsingsverbod van wetgeving aan de Grondwet af.
6. Geef langdurige politieke prioriteit aan vereenvoudiging van regelingen voor bestaanszekerheid.
7. Regel in algemene wetgeving een grondslag voor gegevensdeling tussen overheidsorganisaties, voor proactief overheidshandelen in het belang van de burger.
8. Investeer fors in de verbetering van de rechtsbescherming.
9. Richt de bestuurlijke besluitvorming en de procedure voor bezwaarschriften zo in dat burgers ervaren dat zij gehoord en gezien worden.
10. Toets als bestuursrechter ook aan rechtsbeginselen.

Agenda Veerkrachtige Weerbare Samenleving
De Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, Karien van Gennip, heeft een Agenda uitgebracht die aandacht vraagt voor participatie in een diverse samenleving. De overheid moet werken aan het bevorderen van de sociale stabiliteit. Hierbij wordt de veerkracht en weerbaarheid van de superdiverse samenleving versterkt en vergroot. Door die aanpak draagt het Rijk er bij aan dat alle Nederlanders, en specifiek Nederlanders in de meest kwetsbare omgevingen, crises zo goed mogelijk het hoofd kunnen bieden. Investeren in veerkracht en weerbaarheid draagt zo bij aan een samenleving die tegen een stootje kan.

> 'Een democratische samenleving kan alleen functioneren als we een grens trekken als vrijheden van de ander worden bedreigd, als iedereen meedoet en discriminatie wordt bestreden. Dit vraagt om een weerbare samenleving, waartoe het kabinet onder andere wil inzetten op preventie en weerbaarheid.'
> *– Coalitieakkoord 2021-2025. Omzien naar elkaar, vertrouwen in de toekomst*

Kortom
Arnhem zal aan de slag moeten met de veerkracht en de weerbaarheid van het Arnhemse bestuur. Deze rapporten zullen hier een stevige bouwsteen bij zijn.

Arnhem, 16 OKT 2024

Ramon Barends
Kennisnetwerk Arnhem Nijmegen

GEMEENTERAAD ARNHEM
BEHANDELRESULTAAT

Raadsvoorstel ‘Ontwerp-begroting 2025’, ‘Turap 2-2024’ en ‘Belastingverordeningen 2025’ – raadskamer Marcouch

Fasering

- ☑ Informatieve bespreking
- ☑ Meningsvormende bespreking
- ☐ Bespreking Moties & Amendementen
- ☐ Besluitvormende vergadering

Eerdere besprekingen

- PA 18 september – presentatie

Aanwezig

De raadsleden/fractievolgers Dayioglu (GroenLinks), De Vroome (D66), Maref (VVD), Visser (PvdA), Groot (CDA), Lu (Partij voor de Dieren), Scholten (Volt), Wiggers (BurgerBelang Arnhem), Nede (ChristenUnie), Verheij (PVV) Lukassen (Forum voor Democratie), Van den Broek (Groep van den Broek)

De fracties van Arnhem Centraal, SP en DENK waren niet aanwezig

Verder aanwezig: Marcouch (burgemeester)

Bespreking

De bespreking van de *Ontwerp-begroting 2025* en *Turap 2-2024* vindt in samenhang plaats in 9 raadskamers, geordend per portefeuillehouder. In deze raadskamer is de portefeuille van burgemeester Marcouch besproken.

Voor de informatieve fase heeft zich 1 inspreker gemeld, de heer Ramon Barends namens Kennisnetwerk Arnhem Nijmegen. Vervolgens wordt gestart met de meningsvormende bespreking. Deze wordt omwille van de tijd geschorst in de eerste termijn van het college.

Toezeggingen

Er zijn geen toezeggingen gedaan.

Conclusie

Aan het einde van de bespreking concludeert de voorzitter dat de meningsvormende bespreking nog niet is afgerond. De bespreking zal worden doorgeleid voor een vervolg tijdens de Politieke Avond van 30 oktober waarbij de eerste termijn vanuit het college zal worden hervat.

GEMEENTERAAD ARNHEM
BEHANDELRESULTAAT

De raadsadviseur,

M. Piscaer

De voorzitter,

L. Manders

GEMEENTERAAD ARNHEM
BEHANDELRESULTAAT

Raadsvoorstel ‘Ontwerp-begroting 2025’, ‘Turap 2-2024’

Fasering

- ☑ Informatieve bespreking
- ☑ Meningsvormende bespreking
- ☐ Bespreking Moties & Amendementen
- ☐ Besluitvormende vergadering

Eerdere besprekingen

- PA 18 september – presentatie

Aanwezig

De raadsleden/fractievolgers Gerretschen (GroenLinks), Heemskerk & Weijers (D66), Eppich & Kumas (VVD), Groot (Arnhem Centraal), De Groot (Partij voor de Dieren), Roelen (SP), Luijendijk (Volt), Jansen (ChristenUnie), Zoeteweij (Groep van den Broek).
De fracties van PvdA, CDA, DENK, BurgerBelang Arnhem, PVV en Forum voor Democratie waren niet vertegenwoordigd.
Verder aanwezig: wethouder Van der Wel, Barink & Van Oudheusden (ambtelijke ondersteuning)

Bespreking

De bespreking van de *Ontwerp-begroting 2025* en *Turap 2-2024* vindt in samenhang plaats in 9 raadskamers, geordend per portefeuillehouder. In deze raadskamer is de portefeuille van wethouder Van der Wel besproken.

Er hebben zich geen insprekers gemeld voor de informatieve fase waardoor direct gestart kan worden met de meningsvormende bespreking. Tijdens de meningsvormende bespreking heeft de raadskamer een eerste termijn gehouden en de wethouder heeft de vragen in eerste termijn beantwoord.

Toezeggingen

- Wethouder Van der Wel zegt toe om een raadsbrief aan de gemeenteraad te versturen over waterkwaliteit en het effect op watervogels.
- Wethouder Van der Wel zegt toe om het voorbeeld uit Eijsden-Margraten over rechtspersoonlijkheid voor de natuur te delen met de gemeenteraad.
- Wethouder Van der Wel zegt toe om in gesprek te gaan met terreinbeheerders als het gaat om de hobby-jacht.
- Wethouder Van der Wel zegt toe om terug te komen op het Milieu Informatie Systeem. (deze toezegging is een herhaling van een eerdere toezegging op 9 oktober, 1615)
- Wethouder Van der Wel zegt toe om de gemeenteraad in het vierde kwartaal van 2024 te informeren over hoe de criteria worden opgesteld als het gaat om de selectie van zorgaanbieders.

Conclusie

Aan het einde van de bespreking concludeert de voorzitter dat de raadskamer geen tweede termijn heeft kunnen houden maar hier wel om verzoekt. Het verzoek is om een hervatting van deze kamer te plannen voor een (korte) tweede termijn.

De raadsadviseur,
S. Vos

De voorzitter,
M. van Munster

GEMEENTERAAD ARNHEM
BEHANDELRESULTAAT

Raadsvoorstel ‘Ontwerp-begroting 2025’, ‘Turap 2-2024’ en ‘Belastingverordeningen 2025’ – wethouder Van de Geijn

Fasering

- ☑ Informatieve bespreking
- ☑ Meningsvormende bespreking
- ☐ Bespreking Moties & Amendementen
- ☐ Besluitvormende vergadering

Eerdere besprekingen

- PA 18 september – presentatie

Aanwezig

De raadsleden/fractievolgers De Boef (GroenLinks), Loor (D66), Pape (VVD), Razza (Arnhem Centraal), Lu (Partij voor de Dieren), Aït Chrif (PvdA), De Vries (Volt) en Malda (ChristenUnie)

De fracties van SP, CDA, DENK, BurgerBelang Arnhem, PVV, Forum voor Democratie en Groep van den Broek waren niet aanwezig

Verder aanwezig: Van de Geijn (wethouder)

Bespreking

De bespreking van de *Ontwerp-begroting 2025* en *Turap 2-2024* vindt in samenhang plaats in 9 raadskamers, geordend per portefeuillehouder. In deze raadskamer is de portefeuille van **wethouder Van de Geijn** besproken.

Er hebben zich geen insprekers gemeld voor de informatieve bespreking waardoor direct gestart kan worden met de meningsvormende bespreking.

Toezeggingen

Er zijn geen toezeggingen gedaan.

Conclusie

Aan het einde van de bespreking concludeert de voorzitter dat de eerste termijn van de raadskamer en het college zijn afgerond. De fracties Volt en ChristenUnie hebben nog vragen in de tweede termijn. Er is besloten dat de wethouder deze vragen schriftelijk beantwoord. De meningsvormende bespreking is daarmee afgerond. De bespreking van moties en amendementen op de begroting vindt plaats op 6 november 2024.

GEMEENTERAAD ARNHEM
BEHANDELRESULTAAT

De raadsadviseur,

R. Oosthout

De voorzitter,

J. Brandts

GEMEENTERAAD ARNHEM
BEHANDELRESULTAAT

Raadsvoorstel ‘Ontwerp-begroting 2025’, ‘Turap 2-2024’ en ‘Belastingverordeningen 2025’ – raadskamer Smeulders (onderdeel financiën)

Fasering

- ☑ Informatieve bespreking
- ☑ Meningsvormende bespreking
- ☐ Bespreking Moties & Amendementen
- ☐ Besluitvormende vergadering

Eerdere besprekingen

- PA 18 september – presentatie

Aanwezig

De raadsleden/fractievolgers Coenders (GroenLinks), Loor (D66), Kumas (VVD), Van der Laak (Arnhem Centraal), Ait Chrif (PvdA), Hogenhout (Partij voor de Dieren), Scholten (Volt), Groot (CDA), Nede (ChristenUnie), Verheij (PVV), Van den Broek (Groep van den Broek)

De fracties van SP, DENK, BurgerBelang Arnhem en Forum voor Democratie waren niet aanwezig

Verder aanwezig: Smeulders (wethouder), Verheijen (concerncontroller), Bouwman (bestuursadviseur)

Bespreking

De bespreking van de *Ontwerp-begroting 2025*, *Turap 2-2024* en *Belastingverordeningen 2025* vindt in samenhang plaats in 9 raadskamers, geordend per portefeuillehouder. In deze raadskamer is de portefeuille van **wethouder Smeulders (onderdeel financiën)** besproken.

Voor de informatieve fase heeft zich 1 inspreker gemeld, de heer Ramon Barends namens Kennisnetwerk Arnhem Nijmegen. Vervolgens wordt gestart met de meningsvormende bespreking. Deze wordt omwille van de tijd geschorst in de eerste termijn van het college.

Toezeggingen

Er zijn geen toezeggingen gedaan.

Conclusie

Aan het einde van de bespreking concludeert de voorzitter dat de meningsvormende bespreking nog niet is afgerond. De bespreking zal worden doorgeleid voor een vervolg tijdens de Politieke Avond van 30 oktober waarbij de eerste termijn vanuit het college zal worden hervat.

GEMEENTERAAD ARNHEM
BEHANDELRESULTAAT

De raadsadviseur,

M. Piscaer

De voorzitter,

R. Maref

GEMEENTERAAD ARNHEM
BEHANDELRESULTAAT

Raadsvoorstel ‘Ontwerp-begroting 2025’, ‘Turap 2-2024’ en ‘Belastingverordeningen 2025’

Fasering

- ☑ Informatieve bespreking
- ☑ Meningsvormende bespreking
- ☐ Bespreking Moties & Amendementen
- ☐ Besluitvormende vergadering

Aanwezig

Eerdere besprekingen

- PA 18 september – presentatie

De raadsleden/fractievolgers

Gerretschen (GroenLinks); Heemskerk, De Vroome (D66); Pape, Feitsma (VVD); Manders (Arnhem Centraal); Vroone (Partij voor de Dieren); Visser (PvdA); Neutkens (Volt); Zijlstra (ChristenUnie).

De fracties van SP, CDA, DENK, BurgerBelang Arnhem, PVV, Forum voor Democratie en Groep van den Broek waren niet aanwezig

Bespreking

De bespreking van de *Ontwerp-begroting 2025* en *Turap 2-2024* vindt in samenhang plaats in 9 raadskamers, geordend per portefeuillehouder. In deze raadskamer is de portefeuille van Bouwkamp besproken.

Voor de informatieve fase is één inspreker gemeld, namelijk Houwke Ong van Arnhems Hert. Vervolgens is gestart met de meningsvormende bespreking.

Toezeggingen

1. Wethouder Bouwkamp zegt toe de raad voor 1 januari 2025 een stand van zaken te geven ten aanzien van Rozet.
2. Wethouder Bouwkamp zegt toe de verbinding van Arnhemmers onderling mee te nemen in de vernieuwing van het cultuurbeleid
3. Wethouder Bouwkamp zegt toe de raad voor het einde van het jaar te informeren met een stand van zaken van de huisvesting van Oostpool/Introdans.
4. Wethouder Bouwkamp zegt toe de raad op de hoogte te brengen wat betreft de ontwikkeling van cultuur in zuid.

Conclusie

Aan het einde van de bespreking concludeert de voorzitter dat de meningsvormende bespreking voor wat betreft de portefeuilles van wethouder Bouwkamp is afgerond.

De raadsadviseur,

Willem Lammers

De voorzitter,

Cyriel Prinsen

GEMEENTERAAD ARNHEM
BEHANDELRESULTAAT

Raadsvoorstel ‘Ontwerp-begroting 2025’, ‘Turap 2-2024’ en ‘Belastingverordeningen 2025’ – wethouder Lauriks

Fasering

- ☑ Informatieve bespreking
- ☑ Meningsvormende bespreking
- ☐ Bespreking Moties & Amendementen
- ☐ Besluitvormende vergadering

Eerdere besprekingen

- PA 18 september – presentatie

Aanwezig

De raadsleden/fractievolgers De Boef (GroenLinks), Brandts (D66), Eppich (VVD), Razza (Arnhem Centraal), Lu (Partij voor de Dieren), Van Munster (PvdA), Roelen (SP), De Vries (Volt), Bal (DENK) en Jansen (ChristenUnie).

De fracties van CDA, PVV, Forum voor Democratie, BurgerBelang Arnhem en Groep van den Broek waren niet aanwezig

Verder aanwezig: Lauriks (wethouder)

Bespreking

De bespreking van de *Ontwerp-begroting 2025* en *Turap 2-2024* vindt in samenhang plaats in 9 raadskamers, geordend per portefeuillehouder. In deze raadskamer is de portefeuille van **wethouder Lauriks** besproken.

Er hebben zich geen insprekers gemeld voor de informatieve bespreking waardoor direct gestart kan worden met de meningsvormende bespreking.

Toezeggingen

- Wethouder Lauriks zegt toe in een raadsbrief terug te komen op de vraag hoe de samenwerking met het UWV verbeterd kan worden, en daarin specifiek ook aandacht te hebben voor de regelingen IOW, ZW, WW, WIA, IOAZ en IOAW.

Conclusie

GEMEENTERAAD ARNHEM
BEHANDELRESULTAAT

Aan het einde van de bespreking concludeert de voorzitter dat de meningsvormende bespreking is afgerond. De bespreking van moties en amendementen op de begroting vindt plaats op 6 november 2024.

De raadsadviseur,

R. Oosthout

De voorzitter,

D. Weijers

GEMEENTERAAD ARNHEM
BEHANDELRESULTAAT

Raadsvoorstel ‘Ontwerp-begroting 2025’, ‘Turap 2-2024’ en ‘Belastingverordeningen 2025’

Fasering

- ☑ Informatieve bespreking
- ☑ Meningsvormende bespreking
- ☐ Bespreking Moties & Amendementen
- ☐ Besluitvormende vergadering

Eerdere besprekingen

- PA 18 september – presentatie

Aanwezig

De raadsleden/fractievolgers

Prinsen (GroenLinks); Loor, Brandts (D66); Kumas, Pape (VVD); Groot (Arnhem Centraal); Hogenhout (Partij voor de Dieren); Visser (PvdA); Scholten (Volt); Zijlstra (ChristenUnie) en Verheij (PVV).

De fracties SP, CDA, DENK, BurgerBelang Arnhem, Forum voor Democratie en Groep van den Broek waren niet aanwezig

Bespreking

De bespreking van de *Ontwerp-begroting 2025* en *Turap 2-2024* vindt in samenhang plaats in 9 raadskamers, geordend per portefeuillehouder. In deze raadskamer is de portefeuille van Smeulders besproken, met uitzondering van de financiële portefeuille.

Er hebben zich geen insprekers gemeld voor de informatieve fase waardoor direct gestart kan worden met de meningsvormende bespreking.

Toezeggingen

Niet van toepassing.

Conclusie

Aan het einde van de bespreking concludeert de voorzitter dat de meningsvormende bespreking voor de niet-financiële portefeuilles van wethouder Smeulders is afgerond.

De raadsadviseur,

Willem Lammers

De voorzitter,

Rebin Maref

GEMEENTERAAD ARNHEM
BEHANDELRESULTAAT

Raadsvoorstel ‘Ontwerp-begroting 2025’, ‘Turap 2-2024’ en ‘Belastingverordeningen 2025’

Fasering

- ☑ Informatieve bespreking
- ☑ Meningsvormende bespreking
- ☐ Bespreking Moties & Amendementen
- ☐ Besluitvormende vergadering

Eerdere besprekingen

- PA 18 september – presentatie

Aanwezig

De raadsleden/fractievolgers Simonis (GroenLinks), Heemskerk (D66), Feitsma & Schrijvers & Van Engelenburg (VVD), Van der Laak (Arnhem Centraal), Lu (Partij voor de Dieren), Ait Chrif (PvdA), Roelen (SP), Snelting (Volt), Malda (ChristenUnie).
De fracties van CDA, DENK, BurgerBelang Arnhem, PVV, Forum voor Democratie en Groep van den Broek waren niet vertegenwoordigd.
Verder aanwezig: wethouder Kundic, Barink (ambtelijke ondersteuning)

Bespreking

De bespreking van de *Ontwerp-begroting 2025* en *Turap 2-2024* vindt in samenhang plaats in 9 raadskamers, geordend per portefeuillehouder. In deze raadskamer is de portefeuille van wethouder Kundic besproken.

Voor de informatieve fase is één inspreker gemeld, namelijk Houwke Ong van Arnhems Hert. Vervolgens is gestart met de meningsvormende bespreking.

Toezeggingen

-

Conclusie

Aan het einde van de bespreking concludeert de voorzitter dat de meningsvormende bespreking nog niet is afgerond. De bespreking zal worden doorgeleid voor een vervolg tijdens de Politieke Avond van 30 oktober waarbij de eerste termijn vanuit het college zal worden hervat.

De raadsadviseur,
S. Vos

De voorzitter,
J. Gerretschen

GEMEENTERAAD ARNHEM
BEHANDELRESULTAAT

Raadsvoorstel ‘Ontwerp-begroting 2025’, ‘Turap 2-2024’ en ‘Belastingverordeningen 2025’ – wethouder Roelofs

Fasering

- ☑ Informatieve bespreking
- ☑ Meningsvormende bespreking
- ☐ Bespreking Moties & Amendementen
- ☐ Besluitvormende vergadering

Eerdere besprekingen

- PA 18 september – presentatie

Aanwezig

De raadsleden/fractievolgers Dayioglu (GroenLinks), Weijers (D66), De Vroome (D66), Eppich (VVD), Kraaijenbrink (Arnhem Centraal), De Groot (Partij voor de Dieren), Groot (CDA), Neutkens (Volt), Jansen (ChristenUnie), Van den Broek (Groep van den Broek)

De fracties van PvdA, SP, DENK, BurgerBelang Arnhem, PVV en Forum voor Democratie waren niet aanwezig

Verder aanwezig: Roelofs (wethouder)

Bespreking

De bespreking van de *Ontwerp-begroting 2025* en *Turap 2-2024* vindt in samenhang plaats in 9 raadskamers, geordend per portefeuillehouder. In deze raadskamer is de portefeuille van **wethouder Roelofs** besproken.

Er hebben zich geen insprekers gemeld voor de informatieve bespreking waardoor direct gestart kan worden met de meningsvormende bespreking.

Toezeggingen

- Wethouder Roelofs zegt toe de raad te betrekken in het opstellen van de selectiecriteria van zorgaanbieders.

- Wethouder Roelofs zegt toe te onderzoeken of het mogelijk is om het instrument van social return on investment te gebruiken om meer interventies te toetsen op effectiviteit en de raad hierover te informeren.

- Wethouder Roelofs zegt toe te oriënteren op de geleerde lessen van outreachend werken van andere gemeenten, zoals de gemeente Nieuwegein, en de raad hierover te informeren.

- Wethouder Roelofs zegt toe dat wanneer de nachtelijke crisisdienst niet via regionale inkoop kan worden gerealiseerd, dit enkel voor de gemeente Arnhem toch te regelen.

Conclusie

Aan het einde van de bespreking concludeert de voorzitter dat de meningsvormende bespreking is afgerond. De wethouder komt schriftelijk terug op de vragen van de fractie D66 over openbare beweegvoorzieningen en het uitbreiden van het programma Gezond Onderweg naar meer wijken. De bespreking van moties en amendementen op de begroting vindt plaats op 6 november 2024.

De raadsadviseur,

R. Oosthout

De voorzitter,

M. Van Munster

MEMO

Datum : woensdag 30 oktober 2024

Aan : Gemeenteraad Arnhem

Van : College van burgemeester en wethouders

Betreft : Beantwoording vragen behandeling Begroting 2025

Tijdens de Raadskamers op woensdag 16 oktober jl. is een aantal vragen gesteld waarvan door collegeleden is toegezegd dat hier schriftelijk op terug wordt gekomen. Met dit memo wordt antwoord gegeven op deze vragen. De vragen zijn gecategoriseerd per portefeuillehouder. Met dit memo beschouwen we de gedane toezeggingen als afgedaan.

wethouder Bouwkamp

De fractie ChristenUnie heeft gevraagd om meer technische informatie over de 1,9 miljoen gereserveerde middelen voor het toegankelijk maken van de omgeving rondom het vernieuwde Stadstheater.

Het is belangrijk ook de openbare ruimte aan te passen aan het ontwerp van het Stadstheater, zodat dit goed toegankelijk is voor alle gebruikers. Complexiteit daarbij is dat er in het gebied sprake is van hoogteverschillen waar we rekening mee moeten houden voor een goed toegankelijk theater, ook voor gehandicapten. Er komt meer ruimte bij de herstelde monumentale hoofdentree voor voetgangers zodat ze niet op het fietspad stappen als ze de trap afkomen. Dit verhoogt de verkeersveiligheid en de verblijfskwaliteit. De vrachtwagens moeten inpandig kunnen laden en lossen, waarbij de rijcurves geschikt moeten zijn. Er komt een extra entree aan de Stadszijde voor bezoekers zodat het Stadstheater meer verbinding heeft met de binnenstad. Naar deze entree komen twee voetpaden. Aan de zuidzijde van het Stadstheater komen entrees voor artiesten en een inpandige fietsenstalling voor werknemers. Daarnaast komt er een fietsenstalling naast het theater. Er komen enkele (gehandicapten)parkeerplaatsen en een locatie voor kiss & ride. Dit ontwerp is gemaakt binnen het project Stadsoase waarbij ook de openbare ruimte rondom het Stadstheater is ontworpen voor een goed toegankelijk theater. Het gevraagde budget is voor het deel van de Stadsoase dat gaat over het toegankelijk maken van het Stadstheater. In onderstaand plaatje is dit uitgewerkt.

MEMO

De reservering van dit budget is reeds aangekondigd in de Perspectiefnota. En wordt nu verwerkt in de begroting.

Passage uit Perspectiefnota 2025 – 2028:

Toegankelijk maken omgeving rondom vernieuwde stadstheater

In de BR Zuidelijke Binnenstad zijn middelen gereserveerd voor walstroom (€ 0,369 miljoen) en eigen huisvesting (€ 1,5 miljoen). Deze beoogde onttrekkingen worden echter anders opgelost doordat de walstroom gedekt gaat worden vanuit de middelen voor duurzaamheid en de beoogde onttrekking voor eigen huisvesting kan vervallen doordat in het hiervoor gepresenteerde beeld vanaf 2026 kapitaallasten zijn meegenomen behorende bij een investeringskrediet van € 1,5 miljoen. De hierdoor vrij komende middelen in de BR Zuidelijke Binnenstad (€ 1,9 miljoen) zullen ingezet worden voor het toegankelijk maken van de omgeving van het vernieuwde stadstheater. Dit zal in de Begroting 2025 verwerkt worden.

wethouder Roelofs

De fractie van het CDA heeft een vraag gesteld over de Bridge tot Liberation.

Vraag: Hoe ziet u de toekomst van het evenement gezien de beperkte financiële kaders in de komende jaren?

Antwoord: Op 3 juli jongstleden heeft de raad amendement 24A23 genaamd ‘Toekomst herdenking Slag om Arnhem’ aangenomen en daarin het college de opdracht gegeven om een nieuw plan te maken voor de herdenking van de Slag om Arnhem in brede zin, inclusief Bridge to Liberation. Het college verwacht in het eerste kwartaal van 2025 met een voorstel naar de raad te komen.

MEMO

De fractie van D66 heeft de volgende twee vragen gesteld.

Vraag: Gezien het feit dat het college de ambitie heeft om meer openbare beweegvoorzieningen te realiseren maar daar nu geen budget voor heeft, komt het college dan volgend jaar met een voorstel om dat te regelen? Wat gaat er gebeuren met de mismatch tussen ambitie en budget?

Antwoord: Wij zetten al een aantal jaar in op het realiseren van beweegvoorzieningen in de openbare ruimte. De afgelopen jaren zijn de volgende (grote) voorzieningen aangelegd:

- 3x een pumptrack (Olympus, Rijkerswoerd, Valkenhuizen)
- 1x een skatebaan (Rosorum)
- 1x een Freerun track (Olympus)
- 1x Calisthenics park (Elderveld)
- 2x Outdoor Fitness (de Spil, Vredenburcht)
- 1x Sportboulevard Rijnkade (i.s.m. Programma Duurzame Opvang Vluchtelingen)

De volgende plannen zitten in de pijplijn:

- Urban Sport park blauwe golven
- Beweegpark Luinhorstweg bij Sportpark Over 't Lange Water (i.s.m. Arnhem-Oost)
- Beweegvoorziening in het Arnhemse Broek (i.s.m. Arnhem-Oost)
- Urban Track (locatie ntb)

Naast deze grotere voorzieningen zetten wij ook in op kleinere beweegvoorzieningen op wijkniveau en sluiten wij bijvoorbeeld aan bij het vernieuwen van speelplekken in de wijk.

Wij hebben structureel budget beschikbaar voor de realisatie van de beweegvoorzieningen. Ook is er structureel budget voor het beheer en onderhoud dat wij beleggen bij Sportbedrijf Arnhem in overleg met Cluster Openbare Ruimte. Op dit moment is het budget afdoende maar gezien onze ambities kan in de (nabije) toekomst het budget niet meer toereikend zijn.

Wij zullen de raad informeren wanneer het beschikbare budget ontoereikend is.

Vraag: Kan de raad de Arnhemse aanpak gezonde sportomgeving ontvangen? Welke nieuwe dingen staan hierin, aangezien het om staand beleid gaat?

Antwoord: Momenteel wordt het plan van aanpak uitgewerkt door de JOGG-regisseurs van Sportbedrijf Arnhem. De verwachting is dat het plan begin 2025 gereed is. Hierbij merken wij op dat het niet gaat om nieuw beleid, maar om een nieuwe richting voor de uitvoering. Het plan van aanpak wordt gedeeld met de raad in Q1 2025.

wethouder Van de Geijn

Verzoek: De fractie van de VVD heeft het college verzocht om bij de aanstaande preadvisering over de moties en amendementen ook iets te zeggen over het effect van deze motie/dit amendement op de beschikbare uitvoeringscapaciteit. Door dit onderdeel op voorhand mee te nemen in de preadvisering stelt het ons als gemeente in staat om onze beperkte beschikbare uitvoeringscapaciteit efficiënter inzetten.

MEMO

Antwoord: Het college vindt dit een goede suggestie en neemt deze graag over. Het college streeft ernaar om bij de aanstaande preadvisering ook iets te zeggen over het effect op de beschikbare uitvoeringscapaciteit.

GEMEENTERAAD ARNHEM
BEHANDELRESULTAAT

Raadsvoorstel ‘Ontwerp-begroting 2025’, ‘Turap 2-2024’ en ‘Belastingverordeningen 2025’ – raadskamer Smeulders

Fasering

- ☐ Informatieve bespreking
- ☑ Meningsvormende bespreking
- ☐ Bespreking Moties & Amendementen
- ☐ Besluitvormende vergadering

Eerdere besprekingen

- PA 18 september – presentatie
- PA 16 oktober – informatieve & meningsvormende bespreking

Aanwezig

De raadsleden/fractievolgers Coenders (GroenLinks), Loor (D66), Kumas (VVD), Meyer (Arnhem Centraal) Hogenhout (Partij voor de Dieren), Ait Chrif (PvdA), Groot (CDA), Scholten (Volt), Zijlstra (ChristenUnie)
De fracties van SP, DENK, BurgerBelang Arnhem, PVV, Forum voor Democratie en Groep van den Broek waren niet aanwezig

Verder aanwezig: Smeulders (wethouder), Verheijen (concerncontroller), Bouwman (bestuursadviseur)

Bespreking

Het betreft het vervolg van de meningsvormende bespreking van de *ontwerp-begroting 2025, turap 2-2024* en de *belastingverordeningen 2025*. De portefeuillehouder vervolgt zijn eerste termijn.

Toezeggingen

-

Conclusie

Aan het einde van de bespreking concludeert de voorzitter dat de meningsvormende bespreking is afgerond. Het voorstel wordt doorgeleidt naar een bespreking van moties en amendementen op 6 november.

De raadsadviseur,

M. Piscaer

De voorzitter,

J. Brandts

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 4304640

Onderwerp: Begroting 2025

Kernboodschap

In Arnhem laten we zien dat het anders kan. We zijn sociaal, gastvrij en we kiezen voor verbinding. We doen dat binnen een financieel steeds ingewikkelder speelveld. De bezuinigingen vanuit Den Haag op gemeenten, de sterk oplopende kosten voor de jeugdzorg en toenemende bouwkosten maken dat we scherp aan de wind moeten zeilen. Mede dankzij de besparingen die zijn opgenomen in de Perspectiefnota 2025-2028 laat de Begroting 2025 een structureel sluitend beeld zien. In deze begroting is de ontwikkeling van de zorgkosten verwerkt, is jaarlijks extra budget vrijgemaakt voor de investeringen in onderwijshuisvesting en is de ruimte die in de vorige begroting is vrijgemaakt voor de ontwikkeling van Spoorzone Arnhem Oost ingevuld door de inkomsten en uitgaven vanuit de gebiedsexploitatie op te nemen. Naast dat de begroting structureel sluit, blijft ook de weerstandsfactor binnen de kaders die in de financiële verordening zijn beschreven.

Voorstel

1. De Begroting 2025 vast te stellen.
2. Het budget voor het integraal huisvestingsplan Onderwijs jaarlijks vanaf 2025 tot en met 2039 met € 1,18 miljoen te verhogen zoals opgenomen in de Perspectiefnota 2025-2028.
3. De looptijd van de bestemmingsreserve Burgerparticipatie te verlengen tot ultimo 2025 en het doel te wijzigen in: *Burgerparticipatie als werkwijze in te bedden in de organisatie. De middelen zijn bestemd om uitvoering te geven aan het actieprogramma "Samen maken we Arnhem"*.
4. Het doel van de bestemmingsreserve Wmo en Jeugdzorg te wijzigen in: *De inkomsten en uitgaven op het beleidsveld Zorg en Welzijn zijn nog niet in evenwicht. Dit komt omdat gemeenten nog actief zijn met het ontwikkelen en uitvoeren van de transformatie van de zorg en welzijn, het uitvoeren van de hervormingsagenda Jeugd en de doorontwikkeling beschermd wonen en maatschappelijke opvang nog afwachten. Aan deze reserve worden de voordelen van het beleidsveld Zorg en Welzijn tijdelijk toegevoegd, zodat extra maatregelen en (mogelijke) tekorten op het beleidsveld Zorg en Welzijn, alsmede kosten voor de transformatie van het sociaal domein (zorg, participatie en welzijn) verrekend kunnen worden met deze reserve.*
5. De functie van de bestemmingsreserve Inburgering, integratie en asiel te wijzigen naar een egalisatiereserve met een plafond van € 5,0 miljoen en het doel te wijzigen in: *Deze reserve wordt gebruikt om jaarlijkse fluctuaties in de inkomsten (met name van het Rijk) en uitgaven op het beleidsveld Inburgering, integratie en asiel te egaliseren.*

Arnhem GEMEENTE

Inleiding

Met dit raadsvoorstel ontvangt u de Begroting 2025. Dit is de derde begroting in deze raadsperiode. Daarom is in deze begroting ook aandacht voor de midterm van het college. De basis voor deze begroting is gelegd met de Perspectiefnota 2025-2028. Voorafgaand aan de Perspectiefnota lagen er diverse uitdagingen als gevolg van verschillende kostenstijgingen waar geen verhoging van de rijksmiddelen via het gemeentefonds tegenover staat. De Perspectiefnota is in zijn geheel met de daarin gemaakte keuzes voor besparingen in deze begroting en vastgestelde amendementen verwerkt. Ook beleidsmatige en financiële ontwikkelingen die zich na het opstellen van de Perspectiefnota hebben voorgedaan, zijn in deze begroting verwerkt.

Conform het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) moet voor 15 november 2024 een door de raad vastgestelde, sluitende Begroting 2025 worden aangeleverd bij de toezichthouder op de gemeentefinanciën, de provincie Gelderland.

Nadat in de Begroting 2024 de middelen waren vrijgemaakt voor de gebiedsontwikkeling van Spoorzone Arnhem Oost en op 28 februari het gebiedsprogramma is vastgesteld, wordt in deze Begroting 2025 de gebiedsexploitatie verwerkt. Daarnaast wordt in deze begroting geld vrijgemaakt voor de uitvoering van de moties *Voldoende beschikbare AED's in elke wijk* (24M94) en *Zonder show, geen vuurwerk* (24M101g), waarmee deze motie (24M101g) hierbij is afgedaan. In lijn met het amendement *Toekomst herdenking en Bridge to Liberation Experience* (24A23) is een voorstel opgenomen voor een structurele dekking van de herdenking van de Slag om Arnhem. Motie 24M81 ‘Cultuur in Arnhem waarborgen’ wordt met deze Begroting afgedaan. Dit geldt ook voor motie 24M96 ‘Cultuurbezuiniging evenwichtiger verdelen’, waarbij de voorgestelde dekking uit de motie niet nodig is, aangezien dekking vanuit de algemene middelen wordt voorgesteld.
Motie 21M108 ‘Heldere afdoening moties en toezeggingen’ en motie 23M107 ‘De inwoner is geen klant’ worden bij deze Begroting afgedaan.
Tot slot kunnen de volgende toezeggingen als afgedaan worden beschouwd: toezegging 1424 ‘Duidelijkheid bijdrages aan maatschappelijke partners’, omdat dit in en rond de Perspectiefnota 2025 is geregeld. Toezegging 1236 ‘Een coalitieakkoord is nog geen raadsuitspraak’, omdat uit de midterm in deze Begroting blijkt dat alle in het coalitieakkoord genoemde beleidsvoornemens zijn of worden betrokken in een openbare procedure. Tot slot staat conform toezegging 1578 ‘Mid-term review balans ambities en uitvoeringskracht’ in onder meer hoofdstuk 1 van deze begroting een midterm en beschrijven we hoe onze ambities zich verhouden tot onze uitvoeringskracht. Hiermee beschouwen we toezegging 1578 als afgedaan.

Doorontwikkeling cyclusdocumenten
Samen met de raadswerkgroep Doorontwikkeling Begroten & Verantwoorden is in een aantal sessies gesproken over verbeteringen in de documenten voor de planning en control cyclus. Een viertal programma’s is in samenwerking met de raadswerkgroep als pilot uitgewerkt: Veiligheid, Cultuur, Participatie en armoedebestrijding en Klimaat en energie. De verbeteringen hierbij zijn:

- Per programma een voorblad met het programma in één oogopslag
- De ambities, doelen en inspanningen in één overzichtelijk schema opgenomen
- Een uniforme beschrijving van doelen in ER-vorm (groter, minder) en inspanningen in werkwoordsvorm: we zorgen voor, we ontwikkelen, enz.

- Een betere koppeling van budgetten aan doelen
- Een visuele weergave van de belangrijkste indicatoren met de ontwikkeling in de tijd

Het beoogd resultaat van deze pilot is een programma dat aan verschillende behoeften voldoet (een snel overzicht, maar ook korte teksten en financieel inzicht), meer visueel is vormgegeven en beter meetbare doelen en inspanningen laat zien.
In het najaar vindt een evaluatie plaats en op basis daarvan volgt een uitbreiding naar de gehele begroting en andere P&C producten.

In deze begroting zijn 3 programma's zero based opgebouwd. Daarmee zijn sinds de Begroting 2023 nu 6 begrotingsprogramma's zero based opgebouwd. Dit zijn de volgende programma's:

Begroting 2023	Bereikbaarheid
Begroting 2024	Onderwijs
Begroting 2024	Gezondheid en Sport
Begroting 2025	Veiligheid
Begroting 2025	Economie
Begroting 2025	Cultuur

Beoogd effect

Het beleids- en financiële kader van de gemeente Arnhem voor het jaar 2025 definitief en voor de volgende drie jaren indicatief vast te stellen om de gestelde ambities te realiseren.

Argumenten

1.1 *Dan kan de provincie Gelderland tijdig een begroting worden aangeboden, die voldoet aan de wettelijke vereisten.*

Met de voorliggende begroting voldoen we aan de voorwaarden voor repressief provinciaal toezicht. De begroting is structureel in evenwicht. Daarmee is de verwachting dat wederom repressief toezicht (de minst belaste vorm van toezicht) van toepassing blijft.

2.1 *Zoals in de Perspectiefnota 2025-2028 opgenomen wordt, met een jaarlijkse verhoging van het budget voor onderwijshuisvesting met € 1,18 miljoen, gefaseerd gespaard om het gehele Integraal Huisvestingsplan te kunnen bekostigen.*

3.1 *De bestemmingsreserve Burgerparticipatie is ingesteld in de vorige raadsperiode. De aanpak loopt deze raadsperiode nog door. Daarom wordt het doel geactualiseerd en de looptijd verlengd.*

4.1 *In het doel van de bestemmingsreserve Wmo en Jeugdzorg was tot op heden alleen het beleidsveld Zorg genoemd. De Wmo overlapt ook voor een groot deel met het beleidsveld Welzijn. De verbreding van het doel sluit aan bij de integrale aanpak binnen het sociaal domein.*

5.1 *De bestemmingsreserve Inburgering, integratie en asiel was tot op heden bedoeld om de middelen in het kader van voorbereiding voor de Wet inburgering te reserveren. De Wet inburgering is nu ingevoerd. De inkomsten en de uitgaven hierbij blijken dermate te fluctueren dat met een aparte egalisatiereserve deze middelen binnen het beleidsveld eenvoudig tussen jaren kunnen worden verschoven.*

Kanttekeningen en risico's

1.1 *Besluitvorming door de raad heeft mogelijk invloed op het structurele begrotingsevenwicht.* Wanneer het structureel evenwicht als gevolg van de vaststelling van de begroting niet wordt gerealiseerd, kan Arnhem onder preventief in plaats van repressief provinciaal toezicht worden gesteld. Er is op dit moment geen aanleiding om hiervan uit te gaan.

Participatie

Niet van toepassing

Financiën

In de volgende tabel is samengevat weergegeven hoe de Begroting 2025 zich ontwikkelt ten opzichte van de vorige begroting. In het hoofdstuk 'Ontwikkelingen in het financieel kader' van de Begroting 2025 worden de betreffende posten met uitzondering van de uitgangspositie (stand van Begroting 2024) verder uitgewerkt en toegelicht.

Financieel beeld 2025-2028	2025	2026	2027	2028
Bedragen x € 1.000				
Uitgangspositie Begroting 2024	0	0	0	0
Toevoeging (+) of onttrekking (-) aan de algemene reserve voorafgaand aan Perspectiefnota	17.959	-7.965	-2.488	-2.836
Waarvan structureel	*28.252*	*4.164*	*112*	*-2.836*
Waarvan incidenteel	*-10.293*	*-12.129*	*-2.600*	*0*
Actualisatie verhouding structureel / incidenteel	0	0	0	0
Waarvan structureel	*8.305*	*1.717*	*-912*	*0*
Waarvan incidenteel	*-8.305*	*-1.717*	*912*	*0*
Financiële ontwikkelingen en besparingen Perspectiefnota	-24.536	-3.835	3.696	-7.936
Waarvan structureel	*-24.592*	*-4.811*	*-1.120*	*-8.386*
Waarvan incidenteel	*56*	*976*	*4.816*	*450*

Financiële ontwikkelingen aanvullend op Perspectiefnota	2025	2026	2027	2028
Gemeentefonds en overige Rijksontwikkelingen (structureel)	8.414	9.229	8.511	15.132
Waarvan structureel	*8.414*	*9.229*	*8.511*	*15.132*
Waarvan incidenteel	*0*	*0*	*0*	*0*
Beleidsontwikkelingen				
Een DUURZAAM Arnhem	-216	-66	-66	-66
Waarvan structureel	*-66*	*-66*	*-66*	*-66*
Waarvan incidenteel	*-150*	*0*	*0*	*0*
Een GROEN Arnhem	65	-25	-25	-25
Waarvan structureel	*-25*	*-25*	*-25*	*-25*
Waarvan incidenteel	*90*	*0*	*0*	*0*
Een KANSRIJK Arnhem	-716	-1.619	-1.584	-242
Waarvan structureel	*3*	*-119*	*-84*	*-242*
Waarvan incidenteel	*-719*	*-1.500*	*-1.500*	*0*
Een VERBONDEN Arnhem	2.093	-410	-1.193	-1.285
Waarvan structureel	*2.518*	*-136*	*-918*	*-1.010*
Waarvan incidenteel	*-425*	*-275*	*-275*	*-275*
Jaarlijkse bijstellingen	-771	-1.739	-2.188	-2.298
Waarvan structureel	*-624*	*-1.684*	*-2.174*	*-2.298*
Waarvan incidenteel	*-147*	*-55*	*-14*	*0*
Totaal financiële ontwikkelingen aanvullend op Perspectiefnota	8.870	5.369	3.455	11.216
Waarvan structureel	*10.221*	*7.199*	*5.244*	*11.491*
Waarvan incidenteel	*-1.351*	*-1.830*	*-1.789*	*-275*
Toevoeging (+) of onttrekking (-) aan de algemene reserve cf Begroting 2025	2.293	-6.430	4.663	444
Waarvan structureel	*22.186*	*8.269*	*3.324*	*269*
Waarvan incidenteel	*-19.893*	*-14.700*	*1.338*	*175*
Totaal Financieel beeld	**0**	**0**	**0**	**0**

Na verwerking van de aanvullende beleidsontwikkelingen na de Perspectiefnota, blijkt dat met deze Begroting in 2025 een toevoeging van € 2,3 miljoen aan de algemene reserve wordt gedaan. In 2026 wordt € 6,4 miljoen aan de algemene reserve onttrokken. In 2027 en 2028 wordt respectievelijk € 4,7 miljoen en € 0,4 miljoen aan de algemene reserve toegevoegd. In 2025 en 2026 wordt er aan de algemene reserve onttrokken voor de dekking van incidentele lasten. Deze onttrekkingen komen in de latere jaren niet terug. Daarmee is de begroting structureel in

evenwicht. In de paragraaf weerstandsvermogen is te lezen dat de weerstandsfactor in 2025 uitkomt op 1,2. Daarmee wordt voldaan aan de kaders van de financiële verordening. De solvabiliteit komt uit op 28% in 2025. Daarmee is sprake van een robuuste begroting.

Uitvoering

Uitvoering van de vastgestelde begroting is aan het college van burgemeester en wethouders en de haar ondersteunende organisatie. Over de realisatie wordt zoals gebruikelijk in Arnhem gerapporteerd middels Turaps (tussenrapportages) en uiteraard zoals wettelijk verplicht door middel van een Jaarverslag en een Jaarrekening. Tussentijdse voorstellen voor wijziging van de begroting worden aan u voorgelegd. Aldus zijn uitvoering en evaluatie van de Begroting 2025 geborgd.
Na vaststelling van de Begroting 2025 wordt deze aan de toezichthouder op de besluitvorming gemeentefinanciën, de provincie Gelderland, aangeboden.

Communicatie

De Begroting 2025 wordt evenals vorig jaar ook in de vorm van een webbegroting gepresenteerd. Via een link op de website www.arnhem.nl wordt u doorverwezen naar de website financien.arnhem.nl. Op deze webbegroting treft u meer informatie aan dan in de door u vast te stellen Begroting 2025. U treft hier onder andere informatie aan over de taakvelden en (sub)producten.

Om de toegankelijkheid van de begroting voor onze bewoners te vergroten is een infographic (begroting in 1 oogopslag) gemaakt. Deze wordt in de Arnhemse Koerier gepubliceerd.

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad
- Begroting 2025
- Infographic

RAADSVOORSTEL

Besluit van	13 november 2024
Zaaknummer	4304640

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 17 september 2024, nummer: 4304640;

gelet op artikel 190 en artikel 191 van de Gemeentewet;

besluit:

1. De Begroting 2025 vast te stellen.
2. Het budget voor het integraal huisvestingsplan Onderwijs jaarlijks vanaf 2025 tot en met 2039 met € 1,18 miljoen te verhogen zoals opgenomen in de Perspectiefnota 2025-2028.
3. De looptijd van de bestemmingsreserve Burgerparticipatie te verlengen tot ultimo 2025 en het doel te wijzigen in: *Burgerparticipatie als werkwijze in te bedden in de organisatie. De middelen zijn bestemd om uitvoering te geven aan het actieprogramma "Samen maken we Arnhem"*.
4. Het doel van de bestemmingsreserve Wmo en Jeugdzorg te wijzigen in: *De inkomsten en uitgaven op het beleidsveld Zorg en Welzijn zijn nog niet in evenwicht. Dit komt omdat gemeenten nog actief zijn met het ontwikkelen en uitvoeren van de transformatie van de zorg en welzijn, het uitvoeren van de hervormingsagenda Jeugd en de doorontwikkeling beschermd wonen en maatschappelijke opvang nog afwachten. Aan deze reserve worden de voordelen van het beleidsveld Zorg en Welzijn tijdelijk toegevoegd, zodat extra maatregelen en (mogelijke) tekorten op het beleidsveld Zorg en Welzijn, alsmede kosten voor de transformatie van het sociaal domein (zorg, participatie en welzijn) verrekend kunnen worden met deze reserve.*
5. De functie van de bestemmingsreserve Inburgering, integratie en asiel te wijzigen naar een egalisatiereserve met een plafond van € 5,0 miljoen en het doel te wijzigen in: *Deze reserve wordt gebruikt om jaarlijkse fluctuaties in de inkomsten (met name van het Rijk) en uitgaven op het beleidsveld Inburgering, integratie en asiel te egaliseren.*

De griffier, De voorzitter,

Arnhem GEMEENTE

Begroting 2025

Begroting 2025

GEMEENTE Arnhem

Ontwerp Begroting 2025

Inhoudsopgave

Deel 1 Hoofdlijnen van beleid en financieel kader ... 1
Hoofdlijnen ... 2
Hoofdlijnen van beleid ... 2
Ontwikkelingen in het financieel kader ... 9
Leeswijzer ... 25
Deel 2 Beleidsbegroting ... 27
Wijkprogramma's ... 28
Wijken Algemeen ... 29
Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek ... 33
Noordwest ... 36
Noordoost ... 39
Presikhaaf ... 43
Malburgen ... 46
Schuytgraaf/Elderveld ... 50
De Laar/Elden ... 53
Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg ... 55
Stedelijke programma's ... 58
Bestuur, dienstverlening en financiën ... 59
Veiligheid ... 66
Bereikbaarheid ... 81
Economie ... 89
Onderwijs ... 103
Cultuur ... 109
Participatie en armoedebestrijding ... 124
Zorg ... 132
Welzijn en inclusie ... 143
Gezondheid en sport ... 154
Klimaat en energie ... 161
Ruimtelijke ontwikkeling ... 173
Wonen en leefomgeving ... 180
Paragrafen ... 199
Lokale heffingen ... 200
Risicomanagement en weerstandsvermogen ... 209
Onderhoud kapitaalgoederen ... 224
Financiering ... 243
Bedrijfsvoering ... 247
Verbonden partijen ... 256
Grondbeleid ... 270
Investeringen ... 274

Subsidies 281
Openbaarheidsparagraaf Wet open overheid 288
Overig programmaplan 290
Deel 3 Financiële begroting 291
Overzicht van baten en lasten per programma 292
Overzicht structureel begrotingssaldo 295
Geprognosticeerde balans 2025-2028 297
Reserves en voorzieningen 298
EMU-saldo 2025 306
Overzicht geraamde lasten en baten per taakveld 307
Overzicht taakvelden per programma (lasten) 313
Overzicht taakvelden per programma (baten) 317
Mutaties circulaires 321
Bijlagen 322
Overzicht BBV-indicatoren 323
Begrippenlijst 327

Deel 1 Hoofdlijnen van beleid en financieel kader

Deel 1 bestaat uit:

1. Hoofdlijnen van beleid
2. Ontwikkelingen in het financieel kader
3. Leeswijzer

Hoofdlijnen

Hoofdlijnen van beleid

In Arnhem zetten we een radicale stap naar voren. Juist in deze tijd van polarisatie zijn we sociaal, gastvrij en kiezen we voor verbinding. Zo lossen we - samen met het Nationaal Programma Arnhem-Oost
- met het experiment Immerloo Schuldenvrij alle schulden af van een groep huishoudens om hun bijbehorende problematiek te doorbreken; hebben we afspraken gemaakt over permanente opvang van 1700 asielzoekers voor de komende dertig jaar; en ondersteunen we belangrijke culturele organisaties die van het Rijk de komende jaren geen geld meer krijgen. Op die manier laten we in Arnhem zien dat het anders kan.
En dat moet ook. De veranderingen om ons heen maken dat wij ons extra hard moeten inzetten om de duurzame, groene, kansrijke en verbonden stad te blijven die we zijn. De stad waar mens en dier prettig kunnen wonen en verblijven. Ook de voortwoekerende gruwelijke oorlogen in onder meer Gaza en Oekraïne, en de brede internationale politieke onrust maken dat wij vast moeten houden aan onze eigen Arnhemse koers.

We doen dat binnen een financieel steeds ingewikkelder speelveld. De bezuinigingen vanuit Den Haag op gemeenten, de sterk oplopende kosten voor de jeugdzorg en toenemende bouwkosten maken dat we scherp aan de wind moeten zeilen. Scherp aan de wind en soms tegen de wind in. Tegelijkertijd moeten we keuzes maken om ook in de komende jaren uit te kunnen gaan van een degelijk financieel fundament. Zodat we van daaruit samen met onze inwoners, maatschappelijke organisaties en ondernemers verder kunnen bouwen aan een duurzaam, groen, kansrijk en verbonden Arnhem dat klaar is voor de toekomst.

Midterm
Bij de start van deze raadsperiode, inmiddels bijna twee jaar geleden, hebben we als stad het roer radicaal omgegooid. Bewapend met daadkracht en lef zijn we aan de slag gegaan om de klimaat- en biodiversiteitscrisis, de wooncrisis en de kloof tussen arm en rijk te bestrijden. Sindsdien werken we ambitieus aan een ongedeelde stad waarin het fijn leven is voor mens en dier en waar de natuur alle ruimte krijgt. Waar voor alle Arnhemmers goede, betaalbare en geïsoleerde woningen beschikbaar zijn om prettig in te wonen. Waar we de transformatie maken naar duurzame energie en werken aan een groene, circulaire stad. Waar we investeren in een gezonde en veilige leefomgeving waar kinderen en jongeren onbezorgd kunnen opgroeien. Waar elke Arnhemmer verzekerd is van bestaanszekerheid en volop kansen krijgt om te bereiken wat hij, zij of hen wil. Waar inwoners naar elkaar omzien en waar we nieuwe Arnhemmers verwelkomen die verdreven van huis en haard op zoek zijn naar een veilig heenkomen.

Inmiddels zitten we in de tweede helft van deze raadsperiode. Beslissingen waarmee we onze ambities kunnen verwezenlijken, hebben we al genomen of zijn in gang gezet. Voorstellen als de Omgevingsvisie Arnhem 2040; Woonvisie Arnhem 2024-2029/2034; de Kantorennota 2022-2030; de Visie Werklocaties 2040; de Gebiedsvisie Rijnpark; het Integraal huisvestingsplan onderwijs 2024-2039; het Gebiedsprogramma Grootschalig Woningbouwgebied Spoorzone Arnhem-Oost; de Huisvestingsverordening Gemeente Arnhem 2024; de Nota Grondbeleid 2023; en het Omgevingsplan Binnenstad en Singels zijn inmiddels door de raad vastgesteld. Dat geldt ook voor de raadsvoorstellen Positief sportklimaat, toekomst sportclubs en duurzaam kunstgrasbeleid; de Aanpak wachtlijst huishoudelijke ondersteuning; de Koersnota Van Wijken Weten 2023-2030; de Aanpak crisis bestaanszekerheid; Investering (tijdelijke) jeugdruimte Schuytgraaf; het Eerste Arnhemse Burgerberaad; het Integraal Veiligheidsplan 2023-2027; het Lokaal consumentenvuurwerk afsteekverbod en de Nieuwe regels voor zonnepanelen op daken van beschermde monumenten en panden met een zware welstandstoets.

We zijn bezig met het instellen van een Bijverdienbeloning, hebben al een aantal beslissingen genomen om schuldhulpverlening weer in eigen hand te nemen, en zitten midden in een uitgebreide operatie om inkomensregelingen voor mensen met een laag inkomen te verbeteren en toegankelijker te maken. Ook zijn we aan de slag gegaan met het opknappen en vergroenen van Winkelcentrum De Drieslag inclusief het opkopen van het binnenplein daar. We hebben het Plan Leefbare Wijken opgesteld en zijn dagelijks bezig met de uitvoering.

Daarnaast is de raad reeds gestart met de behandeling van plannen als de Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn, de parkenvisie Sonsbeek, Zypendaal, Gulden Bodem, het Duurzaam Mobiliteitsplan en het Plan Gezonde Leefomgeving. De Visie Stadslandbouw en duurzaam voedsel komt er nog aan. Voor het Nationaal Programma Arnhem-Oost heeft de alliantievertegenwoordiging in april 2024 het Uitvoeringsplan 2024-2026 vastgesteld dat is verwerkt in deze begroting.

Nu al deze programma's en plannen om onze ambities voor een duurzaam, groen, kansrijk en verbonden Arnhem zijn en worden besproken, richten we ons de komende jaren vol op de uitvoering en op realisatie. Naast alle beleidsstukken, zijn we de afgelopen jaren hard aan het werk om het verschil van beleidskeuzes ook te laten zien in de stad aan de Arnhemmers. Zo zijn de nieuwe woonprojecten natuurinclusief en klimaatadaptief, worden er veel nieuwe bomen geplant en worden de wijken vergroend nadat samen met wijkbewoners wijkgroenagenda's zijn gemaakt. Daarnaast worden er resultaten geboekt met het beschikbaar maken van plekken voor de creatieve makers van de stad.

Ook voor onze ambities met betrekking tot wonen en de groei van de stad richten we ons op de uitvoering en realisatie. Zo is de planvoorraad de afgelopen twee jaar zeer hard gegroeid naar in totaal 18.000 woningen (waarvan ongeveer 4500 woningen in plannen zijn vervat die reeds vergevorderd zijn). Ook hier breekt een fase aan om deze plannen richting de uitvoering en de bouw te brengen.

De slag naar uitvoering en realisatie is niet zomaar gemaakt. Soms betreft dit het omdraaien van ingesleten patronen wat het weerbarstig maakt en om een lange adem vraagt. Hiervoor is veel inzet nodig, zowel van ons zelf als van onze partners. Omstandigheden als stijgende kosten, stikstofbeperkingen, netcongestie en een gespannen arbeidsmarkt helpen daar niet bij. Het bekende spanningsveld tussen ambities en realisatiekracht doet zich hier gelden. Tegelijkertijd zijn we positief gestemd; er staat immers veel in de steigers. De vertaalslag naar uitvoering vraagt om realistisch plannen en het stellen van prioriteiten. Dit doen we om zo groot mogelijke impact te realiseren voor onze stad, inwoners en ondernemers.

In het kader van posterioriteren inventariseren we voortdurend alle grote projecten en programma's, waarbij we kijken wat al gerealiseerd is, wat qua planning haalbaar is en waarop bijgestuurd moet worden. Dit is vertaald en terug te lezen in de verschillende programma's in deze begroting. Daar waar aanvullende keuzes mogelijk of nodig zijn – tenslotte betreft dit een voortdurend proces – doen we dat uiteraard in afstemming met de raad.

Financieel gezond Arnhem
Met de bezuinigingsvoorstellen uit de vastgestelde Perspectiefnota 2025-2028 kunnen we een structureel sluitende begroting realiseren. Het college stelt voor om hieraan vast te houden met het oog op de onzekerheden uit het Hoofdlijnenakkoord van het kabinet en onze oplopende financiële opgaven op het gebied van onderwijshuisvesting en beschermd wonen. Ook blijven er onzekerheden bestaan over mogelijke stijgingen van tarieven en volumes in het zorgdomein. Ook toenemende personele lasten zullen door CAO-stijgingen in bijvoorbeeld de cultuursector, de zorg, de welzijnsector en bij de sociale wijkteams voelbaar zijn. In dit verband zal met partners in de stad het gesprek gevoerd worden over de uitvoering van hun taken.
Daarnaast stellen we voor om de aangekondigde transformatie Sociaal Domein door te zetten vanwege de stijgende kosten van deze voorzieningen en de doorontwikkeling die we voor ogen hebben.

Een DUURZAAM Arnhem
In Arnhem willen we koploper zijn in de energietransitie, zowel vanuit duurzaamheids- als vanuit sociaal perspectief. In 2030 streven we naar een 50% circulaire economie, in 2050 willen we volledig circulair zijn. We streven naar een fikse CO2-reductie door energiebesparing in de gebouwde omgeving en bij bedrijven. We zetten in op het opwekken van duurzame elektriciteit (met zonnepanelen en windmolens) en duurzame warmte als alternatief voor aardgas. Hierbij zorgen we dat de energietransitie rechtvaardig is en dat iedereen mee kan doen. De Arnhemse Isolatie aanpak voeren we uit. Met bedrijven op werklocaties sluiten we Green Deals omdat ook daar flinke slagen nodig zijn. In onze omgang met grondstoffen en afval staat een circulaire economische benadering centraal. Hierbij streven we naar duurzaamheid en brede welvaart.

Zo min mogelijk afval
Een milieu- en gebruiksvriendelijke afvalinzameling is een essentieel onderdeel van een duurzame woon- en leefomgeving. Onze ambitie blijft om afval zoveel mogelijk te hergebruiken en daarmee de hoeveelheid restafval verder te verkleinen. In 2024 heeft het eerste Arnhemse burgerberaad over afval plaatsgevonden. Dit heeft in totaal 29 adviezen opgeleverd over de manier waarop we de hoeveelheid afval van inwoners, bedrijven en instellingen kunnen verminderen. Deze adviezen zullen worden verwerkt in een pakket aan maatregelen dat wordt voorgelegd aan de raad.

Een groeiende stad
De verstedelijkingsopgave is voor de gemeente een grote financiële opgave. Ruim de helft van de in totaal 14.000 woningen die we tot 2040 in Arnhem gaan bouwen, is voorzien in de Spoorzone Arnhem-Oost. Met het

Rijk zijn afspraken gemaakt over cofinanciering van gebiedsontwikkelingen in de Spoorzone Arnhem Oost. In deze begroting is de gebiedsexploitatie Spoorzone Arnhem-Oost verwerkt in lijn met de eerder door de raad vastgestelde gebiedsvisies behorende bij Spoorzone Arnhem-Oost.

Goede volkshuisvesting
Om de wooncrisis te bestrijden sturen we op goede volkshuisvesting. We pakken regie en zetten ons beleid en instrumentarium maximaal en onorthodox in om wonen betaalbaar te krijgen en veel meer woningen toe te voegen voor alle doelgroepen. Zo moet er over een aantal jaar, voor veel meer Arnhemmers dan nu, een goede, betaalbare en duurzame woning beschikbaar zijn. Daarbij geven we prioriteit aan acties en initiatieven die ons helpen met de sociale opgaven in onze wijken. Deze stevige ambities zijn uitgewerkt in de inmiddels vastgestelde nieuwe Woonvisie.

Extra woonplekken voor dak- en thuislozen
In Arnhem willen we dat niemand op straat hoeft te slapen of in een onveilige thuissituatie hoeft te leven. Onze focus ligt bij het zoveel mogelijk voorkomen dat opvang nodig is en bij het bieden van een perspectief. Als opvang toch nodig is, wordt die snel en persoonsgericht geboden. Deze opvang is gericht op duurzame uitstroom. Hierbij is nazorg belangrijk om terugval te voorkomen. De komende jaren zetten we in op de transitie van maatschappelijke opvang naar wonen. Voor dak- en thuislozen gaan we extra woonplekken realiseren. Daarnaast geven we als (een van de) eerste gemeenten invulling aan de opvang van dakloze kwetsbare EU-burgers.

Duurzame economie
Onze ambitie is om de komende jaren de economie van Arnhem en de regio verder te verduurzamen, de creativiteit en innovatie te vergroten en de brede welvaart van Arnhem te versterken. Hierbij moet de groei van de werkgelegenheid in balans zijn met de ontwikkeling van de stad. We werken aan het stimuleren, toepassen en zichtbaar maken van innovaties met betrekking tot energie. Dit doen we onder meer met behulp van onze voucherregeling energie.
Onze werklocaties zijn belangrijke pijlers onder de duurzame economische ontwikkeling van Arnhem en de regio. Ze bieden ruimte aan verschillende vormen van bedrijvigheid en werkgelegenheid op alle niveaus voor Arnhemmers. Daarom bieden we ook in 2025 ruimte voor ondernemen. Bovendien werken we samen met partners in de stad aan de kwaliteit van onze werklocaties. Daarbij richten we ons onder meer op duurzaamheid, veiligheid en bereikbaarheid.
Om de mismatch op de arbeidsmarkt tussen vraag en aanbod te verkleinen, faciliteren en stimuleren we samen met onze partners een leven lang ontwikkelen. Ook zetten we in op het aantrekken en behouden van talent en activeren we onbenut arbeidspotentieel.

Transformatie binnenstad
We werken aan een transformatie van onze binnenstad, waarbij we inzetten op onder meer een compacter winkelhart, meer groen en meer ruimte voor ontmoeten en spelen. Dit vraagt de komende jaren om keuzes, afwegingen en prioritering. Begin 2025 willen we hiervoor een ontwikkelperspectief Arnhem Centrum opleveren. Daarnaast werken we gericht verder aan gebiedsontwikkelingen en projecten in de binnenstad zoals het Johnny van Doornplein en het Gele Rijdersplein. Dit doen we uiteraard in samenspraak met het Platform Binnenstad Arnhem. Ook willen we nauwer samenwerken met de diverse stichtingen van de ingestelde Bedrijveninvesteringszones (BIZ).

Een GROEN Arnhem
Een prachtige, groene openbare ruimte vormt de sleutel tot een bruisende en gezonde stad waarin het heerlijk wonen, werken en ontspannen is. Arnhem is gezegend met fraaie openbare ruimtes waaronder de vele schitterende stadsparken. Toch kunnen we niet stilzitten. Klimaatverandering, afname van biodiversiteit en de enorme druk op groene gebieden vragen om actie. Daarom blijven we de komende jaren fors investeren in onze groene leefomgeving. We combineren de vergroeningsopgave met klimaatadaptatie. Zo maken we in nauwe samenwerking met onze inwoners en partners, Arnhem met behulp van klimaatadaptatie bestand tegen de grillen van het veranderende klimaat. We passen de stad slim aan en ontwerpen nieuwe stedelijke gebieden die weerbaar zijn tegen overstromingen, hevige regenval, hitte en droogte.

Al deze maatregelen zijn vastgelegd in onze klimaatadaptatiestrategie. Aan de hand van deze strategie zorgen we voor wateropvang in de bodem, een betere afvoer bij zware buien en verminderen we hitteproblemen. Radicaal vergroenen is daarbij een belangrijk middel. Zo planten we meer bomen en geven we onze aanwezige bomen de kans om majestueus uit te groeien. We gaan aan de slag om onze prachtige groene gebieden nóg

beter te verbinden, de bodem te optimaliseren en de biodiversiteit te vergroten. We stimuleren onze bewoners om klimaatadaptieve maatregelen te nemen en zetten verharding om naar groen. Ook werken we aan de realisatie van een koel netwerk, zodat (kwetsbare) Arnhemmers tijdens hittegolven gebruik kunnen blijven maken van de openbare ruimte. Door onze waardevolle bossen en parken op orde te houden en in te zetten op het vergroten en versterken van de verbinding van en tussen deze gebieden, ontstaat er een groter groen netwerk voor dier, plant en mens. Ook werken we natuur-inclusieve landbouw in onze parken en ommelanden.

Dierenwelzijn is essentieel
Dieren hebben een intrinsieke waarde en hun welzijn is voor ons essentieel. Daarom bieden we in Arnhem ruimte aan dieren in de stad en in de natuur. Zo zorgen we voor meer en/of betere uitlaatplekken voor honden en bieden we ondersteuning aan huisdiereigenaren die dat nodig hebben. Samen met de regiogemeentes zorgen we voor opvang van huisdieren waarvoor niet (meer) wordt gezorgd. De nieuwbouw van het Dierentehuis Arnhem en omstreken zal in 2025 openen. Daarnaast zetten we ons in om de leefomgeving van dieren in de gemeente Arnhem verbeteren. Zo verbinden en versterken we de ecologische hoofdstructuur. Ook zetten we ecologisch maaibeheer en dynamische begrazing door kuddes in om de biodiversiteit in stand te houden of te verbeteren.

Gezonde leefomgeving
We willen dat onze inwoners en bezoekers in een gezonde, veilige leefomgeving kunnen wonen, leven, werken en recreëren. Daarom hebben we afgelopen jaar het plan Gezonde Leefomgeving opgesteld, wat we de komende jaren gaan uitvoeren. In dit plan staat hoe we de fysieke leefomgeving gaan verbeteren waarbij we de gezondheid van mens, dier en natuur beschermen tegen slechte luchtkwaliteit, geluidshinder, hittestress en vervuiling. Ook voeren we de maatregelen uit de Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn uit.

Bereikbare stad
Arnhem groeit, er komen meer huizen, banen, bedrijven en Arnhemmers bij. Dat betekent ook meer verkeer. Om ons hier op voor te bereiden moeten we nu stappen zetten. Om ervoor te zorgen dat Arnhem bereikbaar, leefbaar en groen blijft. We reizen steeds meer te voet, fietsend of met het openbaar vervoer. Tegelijkertijd willen we als het nodig is ook nog met de auto van A naar B kunnen. En willen we graag leven in prettige wijken met ruimte voor ontmoeting, beweging en groen, met minder verkeersoverlast en minder auto’s op straat. Waarbij we oog hebben voor verkeersveiligheid. Onze ambities en plannen beschrijven we in het Duurzaam Mobiliteitsplan, dat nog door de raad moet worden vastgesteld.

Een KANSRIJK Arnhem

Alle Arnhemmers moeten op hun eigen manier kunnen meedoen in de samenleving. Daarvoor is financiële rust, stabiliteit, een dag-invulling en perspectief op een goede toekomst nodig. Juist in deze tijd is het belangrijk dat we onze inwoners de zekerheid bieden dat zij - zelfstandig of met de juiste begeleiding - in hun eigen levensonderhoud kunnen voorzien. Waar nodig helpen we mensen aan het werk, bijvoorbeeld met de proef Bijverdienbeloning, die in 2024 is uitgebreid met jongeren t/m 27 jaar. Hiermee willen wij de bestaanszekerheid van inwoners vergroten en stimuleren dat zij gaan werken en uitstromen uit de uitkering. Ook ondersteunen we onze inwoners door bemiddeling naar betaald werk en inzet van arbeidsontwikkeling. Scalabor, ons sociaal ontwikkelbedrijf, speelt hierbij een belangrijke rol.

Voorkomen van en hulp bij schulden
Bestaansonzekerheid bestrijden en het bieden van perspectief van een toekomst zonder problematische schulden, vinden we essentieel. Daarom gaan we in 2025 de vroegsignalering, aanmelding, intake, stabilisatie, schuldregeling en budgetbeheer/coaching in eigen beheer uitvoeren. Zo kunnen we beter inspelen op de vraag en ondersteuningsbehoefte van inwoners. In onze hulpverlening blijven we extra aandacht geven aan doelgroepen zoals jongeren, ondernemers en gedupeerden van het Kinderopvangtoeslagenschandaal. Dat doen we vanuit een basis van vertrouwen. We zetten investeringen door in de Gelrepas, bijzondere bijstand en vroegsignalering van schulden. Samen met het Nationaal Programma Arnhem-Oost voeren we in Immerloo een experiment uit waarbij we 40-60 gezinnen op een innovatieve manier helpen met hun schulden en hen begeleiden bij multiproblematiek. Verder vereenvoudigen we onze gemeentelijke inkomensregelingen voor zowel onze inwoners als de uitvoering, zodat mensen de hulp krijgen die ze nodig hebben met zo min mogelijk drempels en rompslomp.

Transformatie van zorg en welzijn
Onze stad groeit en onze inwoners worden steeds ouder. Onze verwachting is dat Arnhemmers de komende jaren steeds vaker hulp of ondersteuning nodig zullen hebben. Wij willen wij dat onze inwoners die dit het meest

nodig hebben, toegang blijven houden tot goede, betaalbare en laagdrempelige voorzieningen. Daarbij zien we wel enkele uitdagingen. Zo leidt de vergrijzing tot een toenemende en complexere zorgvraag, terwijl door aanhoudende personeelstekorten het aanbod van zorg begrensd is. Ook stijgen de kosten van zorg, bijvoorbeeld door CAO-aanpassingen, die niet volledig gecompenseerd worden door het Rijk.

Om deze uitdagingen het hoofd te bieden, gaan we door met de transformatie van zorg en welzijn. Arnhemmers die hulp, ondersteuning of zorg nodig hebben om mee te kunnen doen in de samenleving krijgen die thuis of kunnen daarvoor laagdrempelig in de wijk of buurt terecht. We zetten daarbij vol in op preventie en organiseren de zorg om Arnhemmers heen. Waar dat ontbreekt investeren we in het versterken van deze wijknetwerken - formeel en informeel - zo dicht mogelijk bij huis. Op die manier proberen we complexere problemen en zwaardere zorg te voorkomen.

We versterken de preventieve functie van het welzijnsbeleid. In geval er een zorgvraag is, organiseren we meer samenhang in de toeleiding; verbinden we welzijn en zorgaanbieders en zorgen we ervoor dat aanbieders lichte ondersteuning dichtbij kunnen bieden. Ook organiseren we meer samenhang in de zware zorg.

Om te borgen dat iedereen gelijkwaardige kansen heeft om zich te ontwikkelen en mee te doen, is een stevige sociale basis nodig die de leefbaarheid in de Arnhemse wijken vergroot. We werken aan een aangescherpt welzijnsbeleid, waarbij de focus ligt op preventie. We combineren activiteiten waarin welzijn en zorg elkaar raken. Ook gaan aan de slag met de uitvoering van het ouderenbeleid dat eind 2024 aan de raad zal worden voorgelegd. Zo werken we samen verder aan een zorgzame stad waar inwoners omzien naar elkaar.

Zorg en ondersteuning voor de meest kwetsbare Arnhemmers
Op diverse fronten binnen de zorg en ondersteuning zijn de gevolgen van de vergrijzing en personeelstekorten zichtbaar. Binnen de huishoudelijke ondersteuning bijvoorbeeld, waar we gerichter gaan toewijzen om te zorgen dat die beschikbaar blijft voor onze inwoners. Waar nodig en mogelijk zetten we binnen de zorg en ondersteuning vaker groepsgewijze ondersteuning en begeleiding in. Ook dit draagt bij aan het verminderen van de personeelstekorten, omdat één begeleider zo meer inwoners tegelijkertijd kan begeleiden. Om deze beweging op gang te krijgen, zullen wij aanbieders hiertoe stimuleren en bovendien in de regionale inkoop financiële prikkels inrichten. Via pilots met zorgaanbieders en in samenwerking met de regionale inkooporganisatie bereiden we dit voor.

Kansen voor alle Arnhemse kinderen en jongeren
We willen dat alle kinderen en jongeren de kans krijgen om het beste uit zichzelf te halen. Dat er voor iedereen kind perspectief is op een gelukkige toekomst. Onderwijs speelt hierin een cruciale rol. Onze ambitie is dat alle kinderen in Arnhem het onderwijs kunnen volgen dat past bij hun mogelijkheden en talenten. Dat passend onderwijs beschikbaar is voor elk kind en elke behoefte. Dit begint al bij de kinderopvang en het peuterspeelzaalwerk. Kinderen met een kansrijke start hebben daar hun leven lang profijt van. We verrijken het reguliere onderwijs door aanbod voor kinderen en hun ouders op het gebied van sport, cultuur, ontmoeten, stages, werk, ondersteuning en zorg. We voorkomen dat kinderen uitvallen op school of zijn er, als dat niet lukt, zo vroeg mogelijk bij. Waarbij we willen dat alle jongeren een startkwalificatie behalen, zodat zij een vliegende start kunnen maken op de arbeidsmarkt. Verder zetten we basisvaardigheden centraal en maken we een integraal plan voor taalvaardigheid van -10 maanden tot 100 jaar.
Onze onderwijshuisvesting is ondersteunend aan het bieden van kansen aan kinderen en jongeren. We bouwen op basis van het Integraal Huisvestingsplan aan schoolgebouwen en schoolpleinen waarmee leraren en ander onderwijspersoneel de ruimte en mogelijkheden hebben om te werken aan de ontwikkeling van hun leerlingen.

Arnhemmers gezond en fit
Een goede gezondheid vormt de basis voor een gelukkig leven en is daarmee ook de basis voor deelname van inwoners aan onze samenleving. Alle Arnhemmers moeten gelijke kansen krijgen om hun gezondheidspotentieel optimaal te benutten. Een gezonde leefstijl en een goed ingerichte woonomgeving, met oog voor gezondheid en bewegen, zijn daarvoor belangrijke voorwaarden. Daarom leggen we beweegvoorzieningen aan zoals pumptracks, skatebanen, calisthenics- en freerunobjecten. Tot 2026 willen we per jaar minimaal 1 beweegvoorziening toevoegen, waarbij we vooral inzetten op de Arnhem Oost wijken.

We werken samen met verenigingen en scholen om open sportparken en open schoolpleinen te realiseren, zodat deze aansluiten op de openbare ruimte. We blijven gezond eten en drinken stimuleren door programma's als GO! (Gezond Onderweg), JOGG (gezonde jeugd, gezonde toekomst) en leefstijlcoaching via het sportbedrijf voort te

zetten. Ook zetten we verder in op professionalisering van sportaanbieders en verduurzamen we kunstgrasvelden. Naar verwachting kunnen we in 2025 twee à drie velden vervangen, van SBR gerecyclede autobanden naar organische infill.

Veiligheid
In 2025 zullen veiligheid, overlast en criminaliteit wederom onze volle inzet vragen. Zorgelijke ontwikkelingen als de bezuinigingen op de zorg of verontrustende geopolitieke ontwikkelingen zorgen voor extra druk op de stad en haar inwoners. We hebben dankzij investeringen in de afgelopen jaren het netwerk en de capaciteit om dit op te vangen. In 2025 zullen we criminelen, criminele ronselaars van Arnhemse jeugd en overlastgevers op straat en in de wijken blijven aanpakken en intensiveren we de aanpak van digitale criminaliteit, giftige polarisatie en radicalisering. Landelijk spreken we aan op de ongewenste effecten van beleidskeuzes, die je niet los kunt zien van de veiligheidsopgave. Veiligheid is van ons allemaal.

Nationaal programma Arnhem-Oost
In de vijf wijken in Arnhem-Oost (Klarendal, Geitenkamp, Presikhaaf-West, Malburgen en het Arnhemse Broek) liggen grote opgaven. Met het Nationaal Programma Arnhem-Oost willen we de achterstanden op het gebied van onderwijs, werk & inkomen, wonen, gezondheid, leefbaarheid en veiligheid in deze vijf wijken aanpakken. We willen de huidige en nieuwe generaties een eerlijke en gelijke keuze én kans bieden om hun talenten te ontwikkelen. Het programma is een integrale, lerende aanpak, met een scope van 18 jaar dat wordt uitgevoerd door de Alliantie Arnhem-Oost, waar ook maatschappelijke partners deel van uitmaken. Als een van de alliantiepartners werken we aan de realisatie van het Uitvoeringsplan 2024-2026.

Een VERBONDEN Arnhem
We vinden het belangrijk dat iedere inwoner, ongeacht culturele achtergrond, levensbeschouwing, seksuele geaardheid, beperking en/of chronische ziekte, leeftijd en geslacht, mee kan doen en zich thuis voelt in Arnhem. De gemeente draagt daarbij actief uit dat samenleven in diversiteit niet kan zonder gemeenschappelijkheid, wederzijds vertrouwen en respect waarbij iedereen zichzelf kan zijn. We zetten in op bewustwording en activering in de eigen organisatie, de stad en in de wijken. Ook bestrijden we discriminatie en stimuleren we acceptatie op diverse gronden. Voor 2025 hebben we diverse acties gepland die aan deze doelen bijdragen. Zo willen we meer kennisateliers organiseren over bijvoorbeeld etnisch profileren of moslimdiscriminatie. Daarnaast ontwikkelen we samen met partners een aanpak tegen arbeidsmarktdiscriminatie, waarbij we extra aandacht besteden aan moslimvrouwen. Dit is van belang omdat uit recent onderzoek van de Radboud Universiteit, in opdracht van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, blijkt dat discriminatie op de arbeidsmarkt een dagelijkse realiteit is voor veel moslimvrouwen, vooral zij die een hoofddoek dragen.
In 2025 bereiden we ook een bid voor met de partners voor Roze Zaterdag 2027 in Arnhem, en werken we aan de toegankelijkheid van onze stembureaus.

Gastvrije stad
Met alle onrust in de wereld wil Arnhem een gastvrije stad zijn. We vangen vluchtelingen en ontheemden van waar ook ter wereld ruimhartig op en realiseren duurzame en structurele opvang. Vluchtelingen (met en zonder papieren) en ontheemden bieden we perspectief. Nieuwkomers heten wij welkom. We helpen hen met wonen, werken, geld, opleidingen, sport en gezondheid zodat ze mee kunnen doen in onze Arnhemse samenleving. Daarnaast zetten we samen met externe partners in op het verkorten van de wachttijden voor statushouders en asielzoekers om ingeschreven te worden in de Basisregistratie Personen (BRP).

Cultuur(historie) verbindt
De waarde van kunst en cultuur voor onze samenleving is groot, Het brengt schoonheid, troost of vermaak. Tegelijkertijd is het meer: kunst, cultuur en creativiteit helpen bij het aangaan van complexe maatschappelijke vraagstukken zoals groeiende kansenongelijkheid en polarisatie. Daarom willen we zoveel mogelijk mensen laten meedoen. Door het versterken van ons brede culturele aanbod, willen we de stad verder verlevendigen en mensen met elkaar verbinden. We zorgen dat talent zich kan ontwikkelen en koppelen het aan de Arnhemse opgaven. Ook geven we onze cultuurhistorie een prominente plek in de stad: mensen moeten het kunnen zien en beleven.

Inclusieve en duurzame evenementen
Evenementen in Arnhem moeten zo divers, inclusief, laagdrempelig en duurzaam mogelijk zijn. Om dat te bewerkstelligen stimuleren we organisatoren door bijvoorbeeld kennissessies te organiseren. Op termijn willen we organisatoren via de evenementenvergunning verplichten om te investeren in verduurzaming en toegankelijkheid.

Voor de jaarwisseling van 2025-2026 maken we in lijn met de aangenomen raadsmotie budget vrij voor een derde vuurwerkshow. Ook reserveren we in lijn met het amendement 24A23 extra geld zodat er jaarlijks een Bridge to Liberation Experience plaats kan vinden bij de John Frostbrug.

Samenwerking binnen en buiten de stad
Wat we ook doen, we doen het voor onze inwoners, voor onze bedrijven en mensen die de stad bezoeken. Bij het verwezenlijken van onze ambities zoeken we dan ook zoveel mogelijk de samenwerking met inwoners, maatschappelijke instellingen, bedrijven en de regio Arnhem-Nijmegen. Daarnaast versterken we onder meer de grensoverschrijdende samenwerking in de Euregio Rijn-Waal.

Bereikbare gemeente
We willen een goed bereikbare gemeente zijn en streven naar een goede dienstverlening die bijdraagt aan het vertrouwen tussen inwoner en de gemeente. Daarbij hebben we oog voor de diversiteit van onze inwoners en hun behoeften. Daarom wordt gewerkt aan een visie op de dienstverlening van de gemeente Arnhem en zal in 2025 gestart worden met de uitvoering. We zetten in op zowel een gastvrij stadhuis als goede digitale dienstverlening, zodat Arnhemmers gemakkelijk en zoveel mogelijk op afstand kunnen regelen. De proef met een informatiebalie op Loket Zuid wordt structureel voortgezet.

Zeggenschap inwoners vergroten
Om de zeggenschap van inwoners verder te vergroten en de mogelijkheid te geven mee te praten en mee te beslissen over grote maatschappelijke kwesties, organiseren we deze raadsperiode ook twee burgerberaden. Het Burgerberaad is een representatieve groep willekeurig gelote inwoners die de gemeente adviseert. Nu het eerste burgerberaad over afval is afgerond, gaan we aan de slag met de voorbereiding van een burgerberaad over klimaat. We blijven werken met het vastgestelde Arnhems Stappenplan Participatie zodat ieder participatietraject die bij de gemeente Arnhem wordt gestart, op dezelfde werkwijze wordt opgezet.

Tot slot
Deze Begroting 2025 heeft een duidelijke richting. Hoewel pijnlijke keuzes soms onoverkomelijk waren, schetst deze Begroting onze ambities, prioriteiten en de vertaling daarvan in maatregelen. Al deze inspanningen samen, brengen ons opnieuw een stap dichter bij ons doel van een duurzaam, groen, kansrijk en verbonden Arnhem.

Ontwikkelingen in het financieel kader

Hoofdlijnen financiën

De hoofdlijnen van de financiën in deze Begroting laten zich het beste uitleggen door te laten zien welke ontwikkelingen zich in de tijd vanaf de Begroting 2024 in aanloop naar de Begroting 2025 hebben voorgedaan.

Van Begroting 2024 naar Perspectiefnota 2025-2028

Er lagen in de aanloop naar de Perspectiefnota diverse uitdagingen. Bovenop het in voorgaande begrotingen reeds verwerkte ravijn in het gemeentefonds, waardoor de inkomsten vanaf 2026 vanuit het Rijk sterk dalen, zien gemeenten ook dat de kosten in de komende jaren fors (verder) blijven stijgen. De inflatie heeft geleid tot hogere prijzen in de markt en hogere salarissen in vrijwel alle bedrijfstakken inclusief onze eigen organisatie. Met name in het sociaal domein leidde dit tot oplopende kosten, vooral in de jeugdzorg. Maar niet alleen de kosten van de jeugdzorg zijn toegenomen, ook de duur en intensiteit van de behandelingen nam toe. Tegelijkertijd was er geen zicht op verhoging van de rijksmiddelen in het gemeentefonds.

In aanloop naar de Perspectiefnota is bijgestuurd om dit zorgwekkende beeld behapbaar te maken. Aan de ene kant zijn de claims en knelpunten voor de algemene middelen verlaagd. Ook werd Arnhem geholpen door uitstel van besluitvorming over beschermd wonen, waardoor de invoering van het nieuwe verdeelmodel beschermd wonen opnieuw met een jaar is opgeschoven. Voor Arnhem levert dit direct vele miljoenen ruimte op. Daarnaast zijn op alle programma's bezuinigingsvoorstellen opgeleverd en zijn voorstellen voor lastenverhoging gedaan.
Net voor het afronden van de Perspectiefnota verscheen ook de Voorjaarsnota van het Rijk. Daaruit bleek dat de normeringssystematiek vanaf 2024 gekoppeld wordt aan de groei van het bruto binnenlands product (bbp). Dit levert voor gemeenten met name in 2024 en 2025 een nadeel op, aangezien in deze jaren de geldende normeringssystematiek de 'trap-op-trap-af'-systematiek was en deze tot een hoger accres leidde. Dit nadeel wordt echter in 2024 en vanaf 2026 geheel door het Rijk opgevangen en in 2025 voor de helft. Vanaf 2026 wordt daarnaast de oploop van de opschalingskorting geschrapt (€ 675 miljoen landelijk). De landelijke korting op het gemeentefonds daalt hierdoor van € 3 miljard naar € 2,3 miljard.
Tot slot is afgesproken dat in de toekomst (een nader te bepalen deel van de) Wmo niet langer via de algemene uitkering van het gemeentefonds loopt, maar via een aparte financiering met een passende geobjectiveerde indexering. Hiervoor wordt bij het Rijk een oplopende reeks van € 75 miljoen landelijk in 2026 naar € 225 miljoen landelijk in 2028 gereserveerd.

Perspectiefnota 2025-2028

De financiële voorstellen uit de Perspectiefnota zorgden er gezamenlijk voor dat 2024 en 2025 uitkomen op een structureel sluitende begroting. Daarbij is € 18,8 miljoen structureel vanaf 2028 omgebogen en € 19,1 miljoen incidenteel over de periode 2024-2028. In de jaren 2026 en 2027 resteerde nog een beperkt structureel tekort, dat in 2028 opliep naar ruim € 11 miljoen. Waarbij een correctie na het verschijnen van de Perspectiefnota over de verwerking van de stelpost Beschermd Wonen leidde tot een structureel voordeel van ruim € 7 miljoen vanaf 2028, waardoor in 2028 het structurele tekort neerkwam op circa € 4 miljoen.
Met dit beeld in de Perspectiefnota is het eerste begrotingsadvies van de VNG gevolgd, dat adviseert om een sluitende begroting 2025 te realiseren en voor de jaren daarna het tekort te laten zien, maar ook voorbereidingen te treffen om dit tekort vanaf 2026 tijdig te kunnen oplossen.

Van Perspectiefnota 2025-2028 naar Begroting 2025

Jaarlijks zorgt de meicirculaire voor belangrijke input voor de nieuwe begroting. De meicirculaire 2025 laat ten opzichte van voorgaande circulaires in alle jaren 2025-2028 een positiever beeld zien. Vanaf 2024 ontstaan structurele voordelen van circa € 7 tot € 8 miljoen als gevolg van actualisatie van aantallen op de maatstaven en indexatie van de integratie-uitkeringen beschermd wonen en participatie. Aangezien in de meicirculaire de door het Rijk gereserveerde middelen voor indexering van de Wmo nog niet aan gemeenten worden vrijgegeven, ontstaat hier ten opzichte van de Perspectiefnota een nadeel. We hebben echter de mogelijkheid om de ruimte onder het Btw-compensatiefonds als dekking hiervoor in te zetten, dit wordt verderop nader toegelicht.
In de periode tussen Perspectiefnota en Begroting 2025 is ook het Hoofdlijnenakkoord van de nieuwe landelijke coalitie verschenen. Het voor gemeenten meest belangrijke punt is het voornemen tot het afschaffen van de specifieke uitkeringen vanaf 2026 (met uitzondering van de BUIG) en deze middelen na aftrek van 10% efficiencykorting aan het gemeentefonds toe te voegen. Dit zou kunnen betekenen dat gemeenten meer ruimte krijgen voor eigen beleidskeuzes, meer integrale aanpak, minder administratieve lasten en met een jaarlijkse indexering. Belangrijk aandachtspunt is echter dat de besparing al wel verwerkt wordt in de rijksbegroting, maar

er nog geen zicht is op daadwerkelijke overheveling van specifieke uitkeringen. Bovendien is de besparing gebaseerd op de omvang van de specifieke uitkeringen in 2022. Mogelijk is de omvang in 2026 kleiner of gaat maar een beperkt deel over.
Ook na de Perspectiefnota is de ontwikkeling van de zorgkosten nadrukkelijk gevolgd. Een bijstelling van de indices waarmee de zorgkosten worden geïndexeerd door de Nederlandse zorgautoriteit leiden tot een extra beslag op de algemene middelen van € 1,7 miljoen zoals hierna toegelicht bij de jaarlijkse bijstellingen. De volumegroei van de jeugdzorg blijkt op basis van ramingen die deze zomer zijn gemaakt binnen de verwachtingen te liggen waarmee in de Perspectiefnota rekening was gehouden. Er is daarmee aanvullend op de Perspectiefnota geen aanvullend budget voor volumegroei nodig. De volumegroei en de tariefontwikkeling in Wmo en Jeugdzorg blijven scherp gevolgd worden. Om onverwachte tegenvallers hierin op te vangen is in het weerstandsvermogen rekening gehouden met een totaal risico van € 19 miljoen voor volume- en tariefstijgingen, zie ook paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen.
De plannen voor de ontwikkeling van de Spoorzone worden ook steeds verder uitgewerkt. Het budget dat hiervoor in de vorige begroting is vrijgemaakt is voor dit moment voldoende gebleken om de grondexploitatie te starten. Dit doen we op een prudente wijze. Voor de zomer is de gebiedsvisie vastgesteld door de gemeenteraad. In deze begroting is dit ook financieel terug te zien, met name in het programma Ruimtelijke Ontwikkeling, maar ook in de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen.

Conclusies financieel beeld
Geconcludeerd kan worden dat mede door de bezuinigingen die in de Perspectiefnota zijn opgenomen, nu een structureel sluitende begroting kan worden gerealiseerd, waarbij ook een aantal financiële ontwikkelingen die zich na het opstellen van de Perspectiefnota hebben voorgedaan, in dit beeld meegenomen zijn. Daarbij ontstaat in alle jaren een structureel sluitend beeld. In een aantal jaren lijkt meer dan noodzakelijk te worden bezuinigd, echter ook met deze bezuinigingen wordt nog steeds maar net een structureel sluitende begroting in 2028 gerealiseerd. Gezien de onzekerheden uit het Hoofdlijnenakkoord (bijvoorbeeld de aangekondigde korting van 10% op de specifieke uitkeringen), onze oplopende financiële opgaven op het gebied van onderwijshuisvesting en beschermd wonen en de mogelijke verdere stijging van tarieven en volumes in het zorgdomein is het goed om vast te houden aan de in de Perspectiefnota opgenomen bezuinigingen. Ook pleit dit ervoor om de beoogde transformatie van het sociaal domein door te zetten om in de toekomst het hoofd te bieden aan stijgende kosten.

Over de jaren heen wordt per saldo toegevoegd aan de algemene reserve. De algemene reserve is het belangrijkste onderdeel voor het weerstandsvermogen en dit blijft daarmee op niveau. Dit zien we terug in de weerstandsfactor die in 2025 uitkomt op 1,2 en daarna als gevolg van de onttrekking in 2026 een tiendepunt daalt naar 1,1, maar vervolgens vanaf 2027 weer 1,2 bedraagt. In de begroting is wel incidentele ruimte aanwezig, maar een eventueel beroep hierop moet bezien worden in combinatie met de weerstandsfactor. Deze komt in geen enkel jaar boven de 1,4 uit. De spelregels voor de weerstandsfactor geven aan dat de ondergrens op 1,0 ligt en er wordt gestreefd naar een weerstandsfactor van 1,4 of hoger.

Het financieel beeld in deze Begroting 2025 ligt tot slot in lijn met het tweede deel van het begrotingsadvies van de VNG, dat stelt dat het jaar 2025 structureel sluitend moet zijn, dat de financiële en inhoudelijke consequenties van noodzakelijke bezuinigingen en/of lastenverzwaringen benoemd worden en gekozen kan worden om de ruimte onder het Btw-compensatiefonds in te ramen. De VNG adviseert daarnaast om de groei van de kosten voor jeugdzorg niet volledig voor eigen rekening te nemen. Aangezien in deze begroting de ruimte onder het Btw-compensatiefonds niet volledig is ingeraamd en de kosten voor jeugdzorg volledig voor eigen rekening worden genomen, voldoet Arnhem ruimschoots aan het VNG-advies.

Reëel en structureel sluitende begroting
Het grootste deel van de inkomsten van Arnhem zijn afkomstig van het Rijk. Voor deze begroting is de beschikbare informatie gebruikt, onder andere de meicirculaire van het gemeentefonds, en zijn de verschillende inkomsten volgens de gebruikelijke methode geraamd. De besparingen uit de Perspectiefnota zijn verwerkt in de begrotingsprogramma's waarbinnen ze gerealiseerd gaan worden. Daarbij is uiteraard rekening gehouden met de besluitvorming van de Perspectiefnota. Daarnaast zijn geen algemene taakstellingen opgenomen om de begroting sluitend te maken, terwijl bij de uitgaven rekening is gehouden met onder andere de loon- en prijsontwikkeling. Hiermee zijn alle inkomsten en uitgaven in deze begroting realistisch opgenomen waarmee sprake is van een reëel evenwicht in deze begroting.

In aanvulling op de Perspectiefnota is in deze Begroting een aantal nieuwe ontwikkelingen meegenomen. Dit betreft de ruimte uit de meicirculaire (gemeentefonds en overige rijksontwikkelingen), een aantal

beleidsontwikkelingen die financiële gevolgen hebben (verdeeld over de vier thema's duurzaam, groen, kansrijk en verbonden Arnhem) en een actualisatie van de jaarlijkse bijstellingen (indexatie en kapitaallasten).
Het financiële beeld uit de Perspectiefnota samen met deze aanvullende financiële ontwikkelingen leidt dan ook tot het volgende totale beeld van de incidentele en structurele verrekeningen met de algemene reserve dat in deze begroting verwerkt is:

Financieel beeld 2025-2028	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**
Bedragen x € 1.000				
Uitgangspositie Begroting 2024	0	0	0	0
Toevoeging (+) of onttrekking (-) aan de algemene reserve voorafgaand aan Perspectiefnota	17.959	-7.965	-2.488	-2.836
Waarvan structureel	*28.252*	*4.164*	*112*	*-2.836*
Waarvan incidenteel	*-10.293*	*-12.129*	*-2.600*	*0*
Actualisatie verhouding structureel / incidenteel	0	0	0	0
Waarvan structureel	*8.305*	*1.717*	*-912*	*0*
Waarvan incidenteel	*-8.305*	*-1.717*	*912*	*0*
Financiële ontwikkelingen en besparingen Perspectiefnota	-24.536	-3.835	3.696	-7.936
Waarvan structureel	*-24.592*	*-4.811*	*-1.120*	*-8.386*
Waarvan incidenteel	*56*	*976*	*4.816*	*450*
Financiële ontwikkelingen aanvullend op Perspectiefnota	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**
Gemeentefonds en overige Rijksontwikkelingen (structureel)	8.414	9.229	8.511	15.132
Waarvan structureel	*8.414*	*9.229*	*8.511*	*15.132*
Waarvan incidenteel	*0*	*0*	*0*	*0*
Beleidsontwikkelingen				
Een DUURZAAM Arnhem	-216	-66	-66	-66
Waarvan structureel	*-66*	*-66*	*-66*	*-66*
Waarvan incidenteel	*-150*	*0*	*0*	*0*
Een GROEN Arnhem	65	-25	-25	-25
Waarvan structureel	*-25*	*-25*	*-25*	*-25*
Waarvan incidenteel	*90*	*0*	*0*	*0*
Een KANSRIJK Arnhem	-716	-1.619	-1.584	-242
Waarvan structureel	*3*	*-119*	*-84*	*-242*
Waarvan incidenteel	*-719*	*-1.500*	*-1.500*	*0*
Een VERBONDEN Arnhem	2.093	-410	-1.193	-1.285
Waarvan structureel	*2.518*	*-136*	*-918*	*-1.010*
Waarvan incidenteel	*-425*	*-275*	*-275*	*-275*

Jaarlijkse bijstellingen	-771	-1.739	-2.188	-2.298
Waarvan structureel	*-624*	*-1.684*	*-2.174*	*-2.298*
Waarvan incidenteel	*-147*	*-55*	*-14*	*0*
Totaal financiële ontwikkelingen aanvullend op Perspectiefnota	8.870	5.369	3.455	11.216
Waarvan structureel	*10.221*	*7.199*	*5.244*	*11.491*
Waarvan incidenteel	*-1.351*	*-1.830*	*-1.789*	*-275*
Toevoeging (+) of onttrekking (-) aan de algemene reserve cf Begroting 2025	2.293	-6.430	4.663	444
Waarvan structureel	*22.186*	*8.269*	*3.324*	*269*
Waarvan incidenteel	*-19.893*	*-14.700*	*1.338*	*175*
Totaal Financieel beeld	**0**	**0**	**0**	**0**

Om het structurele evenwicht van de Begroting 2025 te kunnen bepalen zijn de totale incidentele en structurele inkomsten en uitgaven volgens de definities van het BBV geïnventariseerd. Als gevolg van onder andere de aanvullende inkomsten en uitgaven en de nadere toedeling van bepaalde lasten in Verzamelbesluiten heeft hierin een verschuiving plaats gevonden. Voor 2025 leidt dit tot een verbetering van het structureel saldo met € 8,3 miljoen en in 2026 met € 1,7 miljoen. In 2027 is er een verslechtering van het structurele saldo met € 0,9 miljoen. Voor 2028 is het structureel saldo in aanloop naar de Perspectiefnota bepaald, hierop is geen bijstelling nodig.

Uit bovenstaande tabel blijkt dat er in 2025 een bedrag van € 2,3 miljoen aan de algemene reserve wordt toegevoegd. Dit bestaat uit een structurele toevoeging van € 22,2 miljoen en een incidentele onttrekking van bijna € 19,9 miljoen. Dit betekent dat de begroting voor 2025 structureel sluitend is. In het jaar 2026 daalt de structurele dotatie naar € 8,3 miljoen. In 2027 zakt dit verder terug naar een structureel overschot van € 3,3 miljoen, terwijl vanaf 2028 slechts een beperkt voordelig saldo van een € 0,3 miljoen resteert. In alle jaren ontstaat er dus een structureel sluitende begroting, die wel een flinke daling laat zien. Dit beeld is representatief voor de ontwikkeling van de gemeentelijke financiën voor de komende jaren, waarin het een grotere uitdaging wordt om een balans te vinden tussen de gemeentelijke taken en ambities enerzijds en het beschikbare financiële kader anderzijds.

Gemeentefonds en overige (rijks)ontwikkelingen

Het gemeentefonds is de grootste inkomstenbron voor gemeenten. Jaarlijks worden gemeenten op een drietal momenten geïnformeerd over de actuele raming van het gemeentefonds. De meicirculaire is gebaseerd op de Voorjaarsnota van het Rijk en is een belangrijke bouwsteen van de gemeentelijke begroting. In de meicirculaire zijn de afspraken uit de Voorjaarsnota verwerkt. Hieronder wordt op deze onderdelen een verdere toelichting gegeven.

Volume accres en Loon Prijs Ontwikkeling (LPO) accres

In de meicirculaire 2024 is de nieuwe financieringssystematiek vervroegd van 2027 naar 2024. Het betekent dat de koppeling van het accres aan de ontwikkeling van het bruto binnenlands product (bbp) per 2024 al is ingevoerd. Het volume accres wordt vanaf 2024 gebaseerd op een 8-jaars historisch gemiddelde (t-9 t/m t-2) van de ontwikkeling van het bbp. Door het toepassen van de ontwikkeling van het bbp vanaf 2024 zijn de tranches voor de jaren 2024 en 2025 lager dan in de Miljoenennota 2024. Verder worden de tranches voor de jaren 2024 en 2025 structureel opgenomen in plaats van incidenteel. Hierdoor is het volume accres voor de jaren 2024 en 2025 lager dan in de septembercirculaire 2023 en vanaf 2026 en verder hoger.
In de meicirculaire 2024 is het LPO accres eerst geactualiseerd voor de macro-economische cijfers van het Centraal Economisch Plan (CEP) 2024. Vervolgens is de indexatie voor loon- en prijsontwikkeling vanaf 2024 gebaseerd op de prijs bruto binnenlandse product (pbbp).
In verband met het vervroegen van de gewijzigde bbp-indexatie van 2027 naar 2024 dalen het volume en LPO accres voor de jaren 2024 tot en met 2029. Voor 2024 wordt dit volledig gecompenseerd en voor 2025 voor ongeveer 50%, zodat een tekort van € 675 miljoen resteert. Voor de jaren 2026 tot en met 2029 vindt compensatie plaats, zodat uiteindelijk voor de gemeenten een positief saldo resulteert van € 675 miljoen.

Schrappen oploop opschalingskorting
Sinds 2015 worden gemeenten geconfronteerd met een korting op het gemeentefonds, die oploopt tot € 975 miljoen in 2026. Deze korting is opgelegd omdat gemeenten door gedwongen opschaling kosten zouden besparen. Sinds 2019 is een stand van de opschalingskorting bereikt van € 300 miljoen. In de meicirculaire 2024 is de oploop van de opschalingskorting vanaf 2026, een structurele uitname van € 675 miljoen, geschrapt.

Btw-compensatiefonds
Het Btw-compensatiefonds (BCF) is een Nederlands begrotingsfonds waaruit gemeenten en provincies worden gecompenseerd voor een belangrijk deel van de door hen betaalde omzetbelasting (btw). Het BCF heeft een plafond. Jaarlijks wordt de ruimte die onder het plafond over blijft, dus niet gedeclareerd wordt door gemeenten, toegevoegd aan het gemeentefonds. Gemeenten zijn in 2023 € 573 miljoen onder dit plafond gebleven met declaraties. In de septembercirculaire 2023 werd al een voorschot van € 359 miljoen uitbetaald. De definitieve afrekening BCF bedraagt hierdoor € 214 miljoen extra en dit bedrag wordt in 2024 incidenteel toegevoegd. Dit betekent voor Arnhem een voordeel van ruim € 2 miljoen in 2024.
Binnen de kaders die de provincie stelt mag de gehele afrekening over 2023 structureel in de begroting worden opgenomen. Conform onze bestendige en behoedzame gedragslijn maken we hiervan normaliter geen gebruik. In deze Begroting 2025 kiezen we er in afwijking van deze gedragslijn echter voor een beperkte raming van de ruimte onder het plafond van het Btw-compensatiefonds wel op te nemen. Dit doen we om het nadeel van het nog niet kunnen meenemen van de indexatie Wmo op te vangen. Hierbij gaat het om € 750.000 in 2026, € 1,5 miljoen in 2026 en € 2,25 miljoen structureel vanaf 2028. In de Perspectiefnota 2026-2029, ervan uitgaande dat gemeenten de indexatie van de Wmo dan wel mogen toevoegen, bezien we hoe we in de komende jaren omgaan met de ruimte onder het BCF.

Taakstelling jeugdzorg
In het coalitieakkoord Rutte IV was een besparing op de jeugdzorg (zowel jeugdhulp, jeugdbescherming als jeugdreclassering) opgenomen die oploopt naar structureel € 511 miljoen landelijk in 2027. Doordat de bijbehorende aanpassing van de Jeugdwet die nodig is om de besparing te realiseren nog niet vastgesteld is, kan deze besparing in 2025 nog niet gerealiseerd worden. Om die reden wordt in 2025 incidenteel € 500 miljoen landelijk toegevoegd aan de algemene uitkering van het gemeentefonds. De bij programma Zorg opgenomen taakstelling in 2025 is daardoor afgeboekt.

Wijzigingen in taakmutaties en decentralisatieuitkeringen (DU's)
In de meicirculaire is een beperkt aantal nieuwe taakmutaties en DU's ontvangen en is een aantal wijzigingen doorgevoerd op bestaande DU's en IU's. Daar waar sprake is van (nieuwe) taken en/of een stijging van benodigde middelen om deze taken uit te voeren, vindt overheveling van de middelen uit het gemeentefonds naar de betreffende programma's plaats. In de bijlage is nadere toelichting gegeven op deze wijzigingen.

In onderstaande tabel is een totaaloverzicht gegeven van de mutaties in het gemeentefonds en de overige (rijks)ontwikkelingen die reeds in de Perspectiefnota waren opgenomen en de ontwikkelingen die aanvullend op de Perspectiefnota in deze Begroting 2025 zijn verwerkt.

Gemeentefonds en overige (rijks)ontwikkelingen	2025	2026	2027	2028	I/S
Bedragen x € 1.000					
Ontwikkelingen gemeentefonds sept.- en dec.circulaire	17.049	15.644	20.760	11.996	S
Schrappen oploop opschalingskorting en BBP-systematiek vanaf 2024 in Voorjaarsnota	-6.750	6.750	6.750	6.750	S
Indexatie demografie Wmo in Voorjaarsnota		750	1.500	2.250	S
Uitstel Beschermd Wonen	4.908	9.770	8.335	7.145	S
Actualisatie Beschermd Wonen	1.652	1.652	1.652	1.652	S
Doorgegeven mutaties decentralisatie-uitkeringen sept.- en dec.circulaire	-282	-273	-242	-242	S
Vrijval rentebuffer		0	1.000	1.000	S
Gemeentefonds totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*16.577*	*34.292*	*39.755*	*30.550*	

Gemeentefonds: Aframen stelpost Indexatie Wmo in Voorjaarsnota		-750	-1500	-2250	S
Gemeentefonds: Ramen deel ruimte onder Btw-compensatiefonds als dekking nadeel stelpost indexatie Wmo		750	1500	2250	S
Ontwikkelingen gemeentefonds meicirculaire	14.946	10.738	9.883	16.527	S
Doorgegeven mutaties decentralisatie-uitkeringen meicirculaire	-6.533	-1.509	-1.372	-1.395	S
Gemeentefonds totaal aanvullend op Perspectiefnota	***8.414***	***9.229***	***8.511***	***15.132***	
Totaal ontwikkelingen gemeentefonds en overige ontwikkelingen	**24.991**	**43.521**	**48.265**	**45.682**	

Financiële koers van de beleidsontwikkelingen

In de Perspectiefnota 2025-2028 is een aantal autonome en overige financiële ontwikkelingen opgenomen. De onderstaande tabel met deze ontwikkelingen is overgenomen uit de Perspectiefnota, waarin ook een toelichting op deze ontwikkelingen is opgenomen.

Autonome en overige financiële ontwikkelingen Perspectiefnota	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**I/S**
Bedragen x € 1.000					
Reëel ramen vennootschapsbelasting	-478	-478	-478	-478	S
Reëel ramen toeristenbelasting	100	100	100	100	S
Reëel ramen bestuurlijke boetes brandbeveiligingsverordening	-52	-52	-52	-52	S
Reëel ramen subsidie Eusebius	217	217	217	217	S
Totaal Autonome en overige financiële ontwikkelingen Perspectiefnota	**-213**	**-213**	**-213**	**-213**	

De financiële ontwikkelingen ten opzichte van de vorige begroting zijn onderverdeeld in de thema's Duurzaam Arnhem, Groen Arnhem, Kansrijk Arnhem en Verbonden Arnhem. Deze worden in de volgende paragrafen inzichtelijk gemaakt. Daarbij zijn in elke tabel, indien van toepassing, eerst de ontwikkelingen en besparingen zoals opgenomen in de Perspectiefnota benoemd. Deze zijn tekstueel niet opnieuw toegelicht. Daaronder zijn de ontwikkelingen die zich na de Perspectiefnota hebben voorgedaan weergegeven, hierbij is wel een tekstuele toelichting opgenomen.
Bij elk thema is eerst een tabel opgenomen met beleidsontwikkelingen die gedekt worden door bestaande budgetten of reserves. Daarna is een tabel opgenomen met ontwikkelingen die gedekt worden vanuit de algemene middelen.

Nationaal Programma Arnhem-Oost
Het Gebiedsplan “Arnhem-Oost zijn we samen” is uitgewerkt tot een Uitvoeringsplan 2024-2025 dat in april 2024 door de Alliantievertegenwoordiging van het Nationaal Programma Arnhem-Oost (NPAO) is vastgesteld. De gemeente Arnhem host deze samenwerking momenteel. Dit betekent dat de begroting van het NPAO en de Rijksmiddelen (Volkshuisvestingsfonds en de SPUK Kansrijke wijk) die aan het NPAO zijn toegekend in deze begroting zijn verwerkt. Het NPAO is geen apart programma in deze begroting. De middelen zijn over de verschillende begrotingsprogramma’s verwerkt. Waar het de financiën van het Nationaal Programma Arnhem-Oost betreft, is dit in de tekst weer gegeven. Om het financiële beeld van het NPAO in de toekomst inzichtelijker weer te geven, kan in de Perspectiefnota 2026-2029 voorgesteld worden om in de Begroting 2026 hiervoor een aparte paragraaf op te nemen.

Een DUURZAAM Arnhem

Ontwikkelingen een DUURZAAM Arnhem met dekking	2025	2026	2027	2028	I/S
Bedragen x € 1.000					
Klimaatadaptatie investeringskrediet rioolheffing	-11	-42	-73	-103	S
Dekking uit rioolheffing	11	42	73	103	S
Wvg woningbouw Arnhem-West	-4.000				I
Realisatie Hobbit	-300				I
Dekking uit BR Stadsontwikkelfonds voor wvg woningbouw Arnhem-West en Hobbit	4.300				I
Financiële ontwikkelingen Perspectiefnota	*0*	*0*	*0*	*0*	
Totaal aanvullend op Perspectiefnota	***0***	***0***	***0***	***0***	
Totaal ontwikkelingen een DUURZAAM Arnhem	**0**	**0**	**0**	**0**	

Er zijn aanvullend op de Perspectiefnota geen financiële ontwikkelingen met dekking uit bestaande budgetten of reserves.

Ontwikkelingen een DUURZAAM Arnhem tlv Algemene middelen	2025	2026	2027	2028	I/S
Bedragen x € 1.000					
Hogere Energielasten eigen gebruik vastgoed	-1.145				I
Klimaatinstallatie Valkenhuizen	-59	-59	-58	-57	S
Uitvoering Huisvestingsverordening - Huisvesting urgent woningzoekenden	-70	-70	-70	-70	S
Financiële ontwikkelingen Perspectiefnota	*-1.274*	*-129*	*-128*	*-127*	
Woningbouw Platform Arnhem	150	150			I
Besparingen Perspectiefnota	*150*	*150*			
Bijstelling energielasten eigen gebruik vastgoed	50				I
Beheer Milieuzone	-66	-66	-66	-66	S
Circulaire economie	-200				I
Totaal aanvullend op Perspectiefnota	***-216***	***-66***	***-66***	***-66***	
Totaal ontwikkelingen een DUURZAAM Arnhem	**-1.340**	**-45**	**-194**	**-193**	

Bijstelling energielasten eigen gebruik vastgoed
In de Perspectiefnota 2025-2028 is rekening gehouden met incidentele hogere energiekosten voor eigen gebruik, zowel openbare ruimte als vastgoed. Inmiddels is het grootste deel van de energietarieven voor 2025 vastgezet en kunnen de energielasten voor vastgoed met € 50.000 naar beneden worden bijgesteld.

Beheer Milieuzone
De Arnhemse milieuzone is in 2014 ingevoerd, eerst voor alleen vrachtverkeer en vanaf 2019 ook voor bestel- en personenauto's. De milieuzone is één van de belangrijkste maatregelen die de gemeente neemt tegen luchtvervuiling in het centrum en op de centrumring. De milieuzone wordt dit jaar volledig verankerd in de organisatie en belegd bij partijen die de verkeershandhaving van de binnenstad verzorgen. Oorspronkelijk zijn de

jaarlijkse kosten voor de milieuzone geraamd op € 148.000. Om de milieuzone succesvol te verankeren en te beleggen is structureel € 66.000 extra nodig, met name door gestegen materiaalkosten en inflatie.

Circulaire economie
Er is €200.000 aan middelen vrijgemaakt voor de uitvoeringsagenda van 2025. Daarmee wordt invulling gegeven aan de circulaire ambities van de stad zoals beschreven in de visie en uitvoeringsagenda circulair. Instrumenten zijn o.a. een subsidieregeling, handhaving via ODRA en de ondersteuning van projecten bij vastgoed, gebiedsontwikkeling en openbare ruimte met onderzoeken en analyses. Gericht op het versnellen en aanjagen van circulaire ambities bij bouwers, ondernemers, wijken en inwoners en de eigen organisatie. Daarnaast worden twee impactvolle waardeketens (mode en voedsel) met de stad aangepakt.

Een GROEN Arnhem

Ontwikkelingen een GROEN Arnhem met dekking	2025	2026	2027	2028	I/S
Bedragen x € 1.000					
Kosten Lachgascilinders	-800	-800	-800	-800	S
Kosten ruimen van fietsen	-80	-80	-80	-80	S
Verzamelcontainers toegankelijkheid voor hoogbouw (20M260)	-200	-200	-200	-200	S
Dekking uit afvalstoffenheffing	1080	1080	1080	1080	S
Ambities dierenwelzijn en natuur	-127	-127	-127	-127	S
Dekking ambities dierenwelzijn en natuur	127	127	127	127	S
Financiële ontwikkelingen Perspectiefnota	*0*	*0*	*0*	*0*	
Totaal aanvullend op Perspectiefnota	**0**	**0**	**0**	**0**	
Totaal ontwikkelingen een GROEN Arnhem	**0**	**0**	**0**	**0**	

Er zijn aanvullend op de Perspectiefnota geen financiële ontwikkelingen met dekking uit bestaande budgetten of reserves.

Ontwikkelingen een GROEN Arnhem tlv Algemene middelen	2025	2026	2027	2028	I/S
Bedragen x € 1.000					
Vervanging gelijkrichters		-84	-148	-211	S
ODRA - Prijsstijging	-106	-106	-106	-106	S
Plan gezonde leefomgeving	-150	-150	-150		I
Aanbesteding dagelijks onderhoud in stadsdeel Centrum, Spijkerbuurt en Arnhems Broek (CSA)	-2.500	-2.500			I
Hogere energielasten eigen gebruik openbare ruimte	-1.825				I
Dierentehuis (23M104)	-180	-200	-200	-200	S
Financiële ontwikkelingen Perspectiefnota	*-4.761*	*-3.040*	*-603*	*-517*	
Bezuiniging op wegenonderhoud structureel	50	50	50	50	S
Bezuiniging op wegenonderhoud incidenteel	75	200	325	450	I
Opstellen voorbereidingsbesluiten	26	26	26	26	S
Bomenonderhoud beperken tot directe woonomgeving	475	450	425	350	S
Verminderen inzet bestrijding invasieve exoten	300	300	300		I
Onderhoud stedelijk groen, directe woonomgeving ontzien	250	150	50		I
Budget waterbodembeheer laten vervallen	300	300	300	300	S

Bomenplan beperken tot directe woonomgeving	150	150	150		I
Bezuinigen op dagelijks onderhoud in de wijken 10% kostenbesparing (afvalbakken, onkruid etc) en deel van het areaal minder maaien.	165	165	165	165	S
Fontein Blauwe golven deels uit laten, besparing energiekosten	50	50	50	50	S
Overige fonteinen (AKU-fontein, op de markt en in de parken) deels uit laten, besparing energiekosten	50	50	50	50	S
Minder onderhoud beschoeiingen	50	50	50	50	S
Verhogen parkeertarieven	5.000	5.000	5.000	5.000	S
Verhogen parkeertarieven: effect VPB	-1.290	-1.290	-1.290	-1.290	S
Versneld parkeerareaal vergroten	500	1.000	1.000	1.000	S
Inzet scanauto vergroten	200	200	200	200	S
Verhogen tarief toeristenbelasting	590	590	590	590	S
Besparingen Perspectiefnota	*6.941*	*7.441*	*7.441*	*6.991*	
ODRA: Volumestijging	-25	-25	-25	-25	S
Bijstelling energielasten eigen gebruik openbare ruimte	90				I
Totaal aanvullend op Perspectiefnota	**65**	**-25**	**-25**	**-25**	
Totaal ontwikkelingen een GROEN Arnhem	**2.246**	**4.376**	**6.813**	**6.449**	

Volumestijging ODRA
De ODRA verwacht een volumestijging op basis van een hogere realisatie in de afgelopen jaren en de uitbreiding van de taken op het gebied van groene handhaving. Daarvoor wordt structureel € 25.000 aanvullend budget begroot.

Bijstelling energielasten eigen gebruik openbare ruimte
In de Perspectiefnota 2025-2028 is rekening gehouden met incidentele hogere energiekosten voor eigen gebruik, zowel openbare ruimte als vastgoed. Inmiddels is het grootste deel van de energietarieven voor 2025 vastgezet en kunnen de energielasten voor openbare ruimte met € 90.000 naar beneden worden bijgesteld.

Een KANSRIJK Arnhem

Ontwikkelingen een KANSRIJK Arnhem met dekking	2025	2026	2027	2028	I/S
Bedragen x € 1.000					
Natuurcentrum (Molenplaats): Uitbreiding subsidie Arnhem	-105	-105	-105	-105	S
Natuurcentrum (Molenplaats): Incidentele subsidie	-50				I
Dekking uit parken/bossen en project Poort naar de Veluwe	155	105	105	105	I
Financiële ontwikkelingen Perspectiefnota	*0*	*0*	*0*	*0*	
Totaal aanvullend op Perspectiefnota	***0***	***0***	***0***	***0***	
Totaal ontwikkelingen een KANSRIJK Arnhem	**0**	**0**	**0**	**0**	

Er zijn aanvullend op de Perspectiefnota geen financiële ontwikkelingen met dekking uit bestaande budgetten of reserves.

Ontwikkelingen een KANSRIJK Arnhem tlv Algemene middelen	2025	2026	2027	2028	I/S
Bedragen x € 1.000					
Integraal Huisvestingsplan Onderwijs	-1.130	-2.260	-3.390	-4.520	S
Bewegingsonderwijs	-150	-150	-150	-150	S
Uitvoering leerplicht	-92	-92	-92	-92	S
actualisatie BUIG NvB 2024 en verder	-3.957	-4.188	-4.346	-4.530	S
Actualisatie WSW	-3.312	-2.898	-4.344	-3.031	S
Studietoeslag	-800	-1.100	-1.400	-1.100	S
Re-integratiebudget	1.022	1.081	1.031	910	S
Gelrepas	-325	-325	-325	-325	S
Bijzondere bijstand	-300	-300	-300	-300	S
Beschermingsbewind	-100	-100	-100	-100	S
Vroegsignalering Schuldhulpverlening	-230	-230			I
Volume-ontwikkeling kosten jeugdzorg / prognose	-10.889	-10.889	-10.889	-10.889	S
Tarievenonderzoek ambulant jeugdzorg	-3.963	-3.963	-3.963	-3.963	S
Tarieven inkoop Verblijf jeugdzorg	-4.879	-4.879	-4.879	-4.879	S
Tarieven inkoop essentiele functies jeugdzorg	-524	-524	-524	-524	S
Landelijk tarief jeugdbescherming vanaf 2024	-1.152	-1.152	-1.152	-1.152	S
Dekking tekort zorg uit zorgbegroting	419	2.827	2.827	2.827	S
Dekking tekort zorg uit de BR Wmo en Jeugdzorg	2.408				I
Tarievenonderzoek ambulant Wmo	-4.306	-4.306	-4.306	-4.306	S
Dekking tarievenonderzoek ambulant uit voordelen binnen Wmo	4.306	4.306	4.306	4.306	S
Aanpak wachtlijsten huishoudelijke ondersteuning	-253	-253	-253	-253	S
Doelgroepenvervoer	500				I
Preventieve jeugdbescherming	-135	-135			I
Veilig thuis	-80	-80	-80	-80	S
VGGM - bijdrage versterking JGZ / AGZ	-358	-872	-872	-872	S
VGGM - Beter Bedrijfsvoeren	-500	-750	-900	-900	S
VGGM Harmoniseren afspraken huisvesting brandweer	-39				I
Financiële ontwikkelingen Perspectiefnota	*-28.819*	*-31.231*	*-34.100*	*-33.923*	
Minder inzet op breedtekunst (presentatie en festival)	90	90	90	90	S
Debatfunctie opnemen in reguliere programmaring	50	50	50	50	S
Rekensystematiek BUIG Arnhems Beeld toepassen	3.580	3.762	3.942	4.359	S
Inzet ESF middelen Actieve Inclusie Vervolg		997			I
Structurele middelen bijverdienbeloning Participatiewet			100	100	S
Verlaging middelen communicatie Armoede en Schulden	25	25	25	25	S
Versoberen Week van het geld	20	20	20	20	S
Andere invulling Collectieve Aanvullende Zorgverzekering	0	250	500	500	S
Meer groepsgewijs begeleiden Wmo	700	1.400	1.400	1.400	S
Meer groepsgerichte begeleiding jeugd		300	300	300	S
Analyse casussen groter dan € 100.000	840	840	840	840	S
Inzet controle 315-route	250	500	500	500	S

Stoppen PMT als losse interventie	200	200	200	200	S
Beëindigen subsidie OZO verbindzorg	22	22	22	22	S
Vrijval middelen vrijwillige terminale zorg	5	5	5	5	S
Vrijval middelen ondersteuning Ouderenbonden	5	5	5	5	S
Vrijval middelen woontussenvoorzieningen Ouderen	4	4	4	4	S
Gedeeltelijke vrijval bestemmingsreserve Beschermd en Weerbaar	2.000				I
Inzet Rijkssubsidie MDT	0	1.500	1.500		I
Voordeel Brede Spuk	150	150			I
Seniorenbeweging via Brede Spuk	200	200			I
Besparingen Perspectiefnota	*8.141*	*10.320*	*9.503*	*8.420*	
Vervallen besparingsoptie Rijkssubsidie MDT		-1.500	-1.500		I
Vrijvallende kapitaallasten OHV beschikbaar houden voor OHV	0	0	0	-203	S
Actualisatie SW	-133	-126	-91	-46	S
2% besparingsraming VGGM	156	156	156	156	S
VGGM - bijdrage versterking AGZ	0	-78	-78	-78	S
VGGM - bijdrage versterking JGZ	0	-51	-51	-51	S
SPUK Sport financieel nadeel overhead	-719	0	0	0	I
Voldoende beschikbare AED's in elke wijk (24M94)	-20	-20	-20	-20	S
Totaal aanvullend op Perspectiefnota	***-716***	***-1.619***	***-1.584***	***-242***	
Totaal ontwikkelingen een KANSRIJK Arnhem	**-21.394**	**-22.530**	**-26.182**	**-25.744**	

Vervallen besparingsoptie Rijkssubsidie MDT
In de Perspectiefnota is de inzet van de Rijkssubsidie MDT opgenomen bij de besparingsopties. Doordat het nieuwe kabinet deze subsidie heeft beëindigd, vervalt deze besparingsoptie.

Vrijvallende kapitaallasten onderwijshuisvesting beschikbaar houden voor onderwijshuisvesting
In principe komen de jaarlijks vrijvallende kapitaallasten ten gunste van de algemene middelen, behalve voor onderwijshuisvesting. Voor onderwijshuisvesting valt in 2028 € 203.000 vrij. Deze worden weer toegevoegd aan het budget voor onderwijshuisvesting en zijn daarmee beschikbaar voor toekomstige investeringen conform reeds vastgesteld Integraal huisvestingsplan onderwijshuisvesting.

Actualisatie SW
In de meicirculaire zijn extra middelen beschikbaar gesteld voor participatie ter vergoeding van de loon- en prijsstijgingen. Aanvullend hierop betalen gemeenten een eigen bijdrage van gemiddeld 10% op de SW loonkosten. Hier is reeds in de Perspectiefnota rekening mee gehouden.
Arnhem ontvangt als centrumgemeente via het gemeentefonds ook de vergoeding voor de medewerkers SW die bij Scalabor werken, maar buiten onze arbeidsmarktregio wonen (de zogenoemde buitengemeenten). Het gaat om ongeveer 50 mensen, die meestal al bij Scalobor werkten en op enig moment buiten de arbeidsmarktregiogrenzen zijn gaan wonen bijvoorbeeld in Montferland of Renkum. Toen de MGR in 2019 formeel werkgever werd van de SW is afgesproken dat de gemeenten binnen de arbeidsmarktregio ook de gemeentelijke bijdrage (aanvullend op de Rijksmiddelen) voor de buitengemeenten bekostigen en omgekeerd. De hogere vergoeding SW leidt daarom tot een terugbetaling aan de regiogemeenten ter compensatie van de eigen bijdrage voor de buitengemeenten.

2% besparingsraming VGGM
Het Dagelijks Bestuur werkt besparingsvoorstellen uit voor een besparing van 2% voor VGGM. Vooruitlopend op deze voorstellen wordt de gemeentelijke bijdrage vanaf het begrotingsjaar 2025 met 2% lager geraamd. Voor Arnhem heeft deze indicatieve besparing een voordelig effect van € 406.000 op de begroting van 2025 en verder

voor de beleidsvelden Veiligheid en Gezondheidszorg gezamenlijk. Hiervan is al € 250.000 verwerkt in de Perspectiefnota, waardoor een aanvullend voordeel van € 156.000 in de begroting opgenomen kan worden.

VGGM - bijdrage versterking AGZ/JGZ
In de loop van het eerste kwartaal 2024 heeft VGGM de ontwerpbegroting 2025 met bijbehorende kaderbrief gedeeld. Hierop is de jaarschijf 2025 geactualiseerd in de Perspectiefnota. De meerjarige raming is opgenomen in de kaderbrief en maakt geen onderdeel uit van de ontwerpbegroting van VGGM.
De extra bijdrage in de Perspectiefnota voor de onderwerpen rond de versterking Algemene Gezondheidszorg (AGZ) en Jeugdgezondheidszorg (JGZ) lieten destijds een ander beeld zien dan nu in de Kaderbrief 2025 is verwerkt door VGGM. Voor AGZ betekent dit een extra structurele bijdrage van € 78.000 per 2026 en voor de JGZ gaat het om € 51.000 structureel eveneens met ingang van 2026.

SPUK Sport financieel nadeel overhead
Medio april is de nieuwe SPUK-regeling Sport 2024-2025 gepubliceerd. Een belangrijke wijziging in deze regeling ten opzichte van de eerdere regeling (2019-2023) is dat gemeenten het btw-nadeel op de overheadkosten van de gemeente niet meer kunnen meenemen in de subsidieregeling, terwijl dat voorheen wel kon. Dit levert een nadeel voor de algemene middelen van € 700.000 in 2025. Het ministerie van VWS onderzoekt samen met belanghebbenden hoe gemeenten vanaf 2026 gecompenseerd kunnen worden voor het btw-verlies op sportuitgaven. Daarom wordt het nadeel vooralsnog incidenteel in de begroting opgenomen.

Voldoende beschikbare AED's in elke wijk (24M94)
Bij de behandeling van de Perspectiefnota is motie 24M94 'Voldoende beschikbare AED's in elke wijk' aangenomen. De aanschaf van de AED's in 2024 wordt binnen de reguliere programmabegroting bekostigd. Voor de onderhoudskosten wordt een structureel budget van € 20.000 begroot.

Een VERBONDEN Arnhem

Ontwikkelingen een VERBONDEN Arnhem met dekking	2025	2026	2027	2028	I/S
Bedragen x € 1.000					
Digitale en toegankelijke dienstverlening	-200				I
Informatieveiligheid & Privacy	-250				I
Verbeteren burgerparticiatie met innovatieve technologieën	-380				I
Interne veiligheidscoördinatie	-100				I
Digitale inclusie van de stad	-100				I
Dekking uit bestemmingsreserve Bedrijfsvoering	1.030				I
Regeling Burgerkracht	-91				I
Dekking bestemmingsreserve Burgerinitiatieven sociaal domein	91				I
Opvang en toekomstperspectief opvang en vluchtelingen				-500	I
Uitvoeringskosten Bureau Nieuwkomers	-529	-529	-529	-580	I
Dekking uit bestemmingsreserve Inburgering, integratie en asiel	529	529	529	1.080	I
Opvang niet-rechthebbende EU burgers (23M41)	-390	-890			I
Dekking uit bestemmingsreserve Huisvesting bijzondere doelgroepen	390	890			I
Jongerenraad	-50	-50			I
Leefbare Wijken Monitor (ALW)	-63	63	-63	63	S
Doorontwikkeling wijksturing	-75				I
Totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*-188*	*13*	*-63*	*63*	

Investeringskrediet stadsoase en toegankelijk maken stadstheater	1.869	0	0	-85	S
Investeringskrediet kosten bouwrijp maken Stadstheater	500	0	0	-8	S
Totaal aanvullend op Perspectiefnota	***2.369***	***0***	***0***	***-93***	
Totaal ontwikkelingen een VERBONDEN Arnhem	**2.181**	**13**	**-63**	**-30**	

Investeringskrediet Stadsoase en toegankelijk maken stadstheater
In de Perspectiefnota is aangekondigd dat de inzet van € 1,9 miljoen uit de BR Zuidelijke binnenstad verwerkt zou worden in deze begroting. Het benodigde investeringskrediet voor het toegankelijk maken van de omgeving rondom het vernieuwde Stadstheater (stadsoase fase 1a) bedraagt € 1,87 miljoen. Deze middelen zijn gereserveerd in de BR Zuidelijke Binnenstad. Deze middelen worden in 2025 onttrokken aan de BR. Vanaf 2028 worden de kapitaallasten van € 85.000 structureel in de begroting opgenomen. Daarmee wordt de investering volgens de gebruikelijke werkwijze begroot.

Investeringskrediet kosten bouwrijp maken Stadstheater
In het raadsvoorstel 'Investeringskrediet vernieuwing Stadstheater, oktober 2022' is de reservering binnen de BR Zuidelijke Binnenstad voor het bouwrijp maken van de grond ten behoeve van project vernieuwing Stadstheater opgenomen. Het benodigde investeringskrediet hiervoor bedraagt € 500.000. Deze middelen worden in 2025 onttrokken aan de reserve. Vanaf 2028 worden de kapitaallasten van € 8.000 structureel in de begroting opgenomen. Daarmee wordt de investering volgens de gebruikelijke werkwijze begroot.

Ontwikkelingen een VERBONDEN Arnhem tlv Algemene middelen	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**	**I/S**
Bedragen x € 1.000					
BRP-straat - geoormerkt budget binnen Burgerzaken	-256	-256	-256	-256	S
E-depot voorzieningen	-50	-100	-150	-150	S
Huisvesting ambtelijke organisatie (beëindiging huurkorting)	-937	-937			I
Voorbereidingskrediet gemeentelijke huisvesting		-74	-73	-72	S
Faciliteren verkiezingen	-22	-24	-74	-74	S
Historische Kelders	-80	-60	-40		I
Museum - Vervangen dak		-70	-69	-68	S
Bestrijden racisme en discriminatie	-50	-50	-100	-100	S
Roze Zaterdag	-180				I
Totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*-1.575*	*-1.571*	*-763*	*-721*	
Reëel ramen loonsom	2.300	2.300	2.300	2.300	S
Jongerenbudget laten vervallen	200	400	400	400	S
Ondersteuning college verminderen	201	201	313	313	S
Capaciteit voor art 213a onderzoeken laten vervallen	50	50	50	50	S
Budget fiscale advieskosten laten vervallen	35	35	35	35	S
Niet invullen van capaciteit mobiliteit medewerkers	75	75	75	75	S
Bezuiniging deel vrij besteedbaar budget Teams Leefomgeving	95	95	95	95	S
Stoppen innovaties informatieverwerking	93	93	93	93	S
Verminderen bijdrage aanvullende claim programma Beter Bedrijfsvoeren van VGGM	250	250	250	250	S
Minder bijdrage vanuit Veiligheid aan Koningsdag	50	50	50	50	S
Lagere bijdrage aan Zorg- en Veiligheidshuis	100	100	100	100	S

Halveren spaarbedrag voor beeldbepalende en topsportevenementen	110	110	110	110	S
Minder inzet op Human Capital; transformatie arbeidsmarkt	100				I
Stoppen met vuurwerkshow	150				I
Inzet middelen huisvesting bijzondere doelgroepen	480	380	1.270	0	I
Besparingen Perspectiefnota	*4.289*	*4.139*	*5.141*	*3.871*	
Ondersteuning middensegment podiumkunsten	-275	-275	-275	-275	I
Versterking amateurkunst	-90	-90	-90	-90	S
Amendement Slag om Arnhem (24A23)	-45	-335	-180	-180	S
Zonder show, geen vuurwerk (24M101g)	-150	0	0	0	I
Huisvesting ambtelijke organisatie (beëindiging huurkorting)	0	0	-937	-937	S
Indexatie leges	244	244	244	244	S
Ontwikkeling tarieven paspoorten	40	45	45	45	S
Totaal aanvullend op Perspectiefnota	***-276***	***-410***	***-1.193***	***-1.193***	
Totaal ontwikkelingen een VERBONDEN Arnhem	**2.438**	**2.158**	**3.186**	**1.957**	

Ondersteuning middensegment podiumkunsten
Bij de besluiten van o.a. het Fonds Podiumkunsten (FPK) voor de meerjarige productiesubsidies vallen de Arnhemse gezelschappen allemaal buiten de boot. Dit heeft negatieve gevolgen voor ons culturele middensegment dat zo in haar voortbestaan wordt bedreigd. Samen met de provincie Gelderland is een oproep gedaan aan het Rijk om extra middelen. Om de plannen van de organisaties te kunnen uitvoeren is ruim 6 ton per jaar nodig. De gemeente kan hieraan gedeeltelijk tegemoet komen door incidenteel € 275.000 per jaar voor de periode 2025 - 2028 vrij te maken.Wij gaan in gesprek met de betreffende organisaties over de consequenties en invulling hiervan.

Versterking amateurkunst
De aangenomen motie 24M96 roept op om het bezuinigingsvoorstel van het college voor 2025 op het gebied van breedtekunst terug te draaien. Er wordt een bedrag van € 90.000 hiervoor beschikbaar gesteld (een bedrag van € 60.000 voor productie en presentatie van amateurkunst en € 30.000 voor het Amateurkunstfestival). De in de motie voorgestelde dekking vanuit het programma Cultuur is niet nodig, aangezien dekking vanuit de algemene middelen wordt voorgesteld.

Amendement Slag om Arnhem (24A23)
Op 3 juli heeft de raad het amendement Slag om Arnhem aangenomen waarin het college de opdracht heeft gekregen voor een jaarlijkse kleinschalige herdenking van Bridge to Liberation met in de kroonjaren een grotere herdenking en in de Begroting 2025 een voorstel te doen voor de structurele dekking hiervan.
Er wordt nu gewerkt aan een model met een jaarlijkse herdenking die € 350.000 kost en in de kroonjaren € 1,0 miljoen. Door in de tussenliggende jaren via de BR Evenementen te ‘sparen’ voor de kroonjaren is het structurele budget constant. Deels kan dit ook uit bestaande middelen gedekt worden. Vanaf 2027 komt het neer op een aanvullend structureel budget van € 180.000.

Zonder show geen vuurwerk (24M101g)
Bij de behandeling van de Perspectiefnota is de motie 'Zonder show, geen vuurwerk' (24M101g) aangenomen. In de uitwerking van deze motie wordt het budget van € 150.000 voor de vuurwerkshow in 2025 dat in de Perspectiefnota is verlaagd weer verhoogd. Hiermee wordt motie 24M101g afgedaan.

Huisvesting ambtelijke organisatie (beëindiging huurkorting)
In de Perspectiefnota 2025 is het vervallen van de huurkorting tot en met 2026 opgenomen. Vooralsnog is echter de opzet om de huurovereenkomst voort te zetten tot medio 2030, daarom wordt de beëindiging van de huurkorting vanaf 2027 structureel begroot.

Indexatie leges
De leges 2025 worden geïndexeerd met de consumentenprijsindex van 3,45%. Hierdoor stijgen de inkomsten structureel met € 244.000 vanaf 2025.

Ontwikkeling tarieven paspoorten
Het Rijk heeft de nieuwe tarieven voor paspoorten en identiteitskaarten vastgesteld. Deze worden met 3,6% verhoogd. Dit leidt tot een verhoging van de inkomsten met € 40.000 in 2025 en structureel € 45.000 vanaf 2026. Hiertegenover staan ook lastenstijgingen bij burgerzaken vanuit de loon- en prijsontwikkeling.

Jaarlijkse bijstellingen

Jaarlijkse bijstellingen	2025	2026	2027	2028	I/S
Bedragen x € 1.000					
Prijs- en volumeontwikkeling 2025	-26.500	-26.500	-26.500	-26.500	S
Ontwikkeling belasting en legesopbrengsten	1.687	1.687	3.137	4.587	S
Ontwikkelingen Meerjareninvesteringsplanning	1.008	806	1.089	-418	
Totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	-23.805	-24.007	-22.274	-22.331	
Prijs- en volumeontwikkeling 2025	-1.530	-1.543	-1.538	-1.531	S
Ontwikkelingen Meerjareninvesteringsplanning	760	-196	-651	-768	
Totaal aanvullend op Perspectiefnota	**-771**	**-1.739**	**-2.188**	**-2.298**	
Totaal jaarlijkse bijstellingen	**-24.575**	**-25.746**	**-24.463**	**-24.629**	

Loon-, prijs, en volumeontwikkeling 2025
In de Perspectiefnota is € 27,5 miljoen aan loon-, prijs- en volumeontwikkeling begroot en is de stelpost voor de onzekere prijsontwikkeling van € 1,0 miljoen die in de Begroting 2024 was opgenomen ingezet. Binnen dit budget is in de Perspectiefnota een totale raming voor de indexatie van gemeenschappelijke regelingen opgenomen van 3,5%, dat neerkomt op € 2,7 miljoen.

Na de Perspectiefnota is het budget voor prijs- en volumeontwikkelingen op een tweetal onderdelen aangepast. Op de eerste plaats heeft de Nederlandse zorgautoriteit de Overheidsbijdrage in de Arbeidskostenontwikkeling (OVA) en de Prijs Particuliere Consumptie (PCC) opnieuw berekend. De OVA is gestegen van 4,9% naar 6,0% en de PCC van 2,5% naar 3,1%. Dit leidt tot een extra structureel beslag van € 1,7 miljoen vanaf 2025 op de algemene middelen.
Daarnaast zijn inmiddels van de verschillende gemeenschappelijke regelingen de nieuwe begrotingen met daarin de indexatie aan de deelnemende gemeenten aangeboden. Het resultaat daarvan is dat De Connectie haar indexatie maximeert op 3,5%. VGGM heeft een beperkte indexatie van 1,3% en het Gelders Archief van 1%. Voor Veilig Thuis valt de indexatie 1,7%-punt hoger uit. De Groene Metropoolregio stelt een indexatie van 6,5% voor en Park Lingezegen hanteert de grond- weg- en waterbouwindex omdat hun begroting vooral kosten voor onderhoud aan de openbare ruimte betreft. Per saldo resteert een voordeel van € 100.000 ten opzichte van het in de Perspectiefnota opgenomen bedrag op de totale indexatie voor gemeenschappelijke regelingen.

De bijstelling van de OVA en de indexatie van de gemeenschappelijke regelingen leiden gezamenlijk tot een aanpassing van de prijs- en volumeontwikkeling van € 1,5 miljoen structureel vanaf 2025. Gemiddeld blijft de indexatie van de gemeenschappelijke regelingen dus onder de 3,5%. In lijn met de motie 'Maximaal 3,5 procent indexeren' (24M79) blijven we ons inspannen om voor alle gemeenschappelijke regelingen een maximale indexatie van 3,5% af te spreken.

Ontwikkelingen Meerjareninvesteringsplanning
De ontwikkelingen in het kader van de Meerjareninvesteringsplanning (zowel in de Perspectiefnota als aanvullend daarop) laten het volgende beeld zien:

Ontwikkelingen Meerjareninvesteringsplanning	2025	2026	2027	2028	I/S
Bedragen x € 1.000					
Actualisatie MIP	1.578	-24	-677	-843	S
Indexatie MIP	-152	-173	-282	-342	S
Planningsrealisme MIP	342	806	1.397		I
Totaal ontwikkelingen Meerjareninvesteringsplanning	**1.768**	**610**	**438**	**-1.185**	

De Meerjareninvesteringsplanning (MIP) is geactualiseerd. Hierbij is gekeken naar de planning van de verschillende investeringen. Bij de Perspectiefnota is het MIP reeds geïndexeerd. Als gevolg van met name personeelstekorten worden diverse investeringsprojecten vooral in 2024 en 2025 getemporiseerd. Hierdoor ontstaat een vrijval voor de algemene middelen van € 1,6 miljoen in 2025. Vanaf 2026 nemen de kapitaallasten toe tot € 0,8 miljoen in 2028. Over de jaren heen blijft het investeringsvolume daarmee vrijwel gelijk.

Voor het gehele MIP, inclusief nieuwe investeringen, is het planningsrealisme opnieuw geraamd. Afgelopen 5 jaar bedroeg de gemiddelde realisatie op de investeringsprojecten 55%. De onderuitputting bedroeg daarmee gemiddeld 45%. Voor het planningsrealisme wordt een aflopende reeks van 70%, 50% en 30% voor de verwachte onderuitputting van de kapitaallasten geraamd. Dat komt neer op 32% voor 2025, 23% voor 2026 en 14% voor 2027. Ten opzichte van de Perspectiefnota is het planningsrealisme licht neerwaarts bijgesteld.

Leeswijzer

Na het lezen van de hoofdlijnen van deze begroting, vindt u voor uw leesgemak een korte toelichting op de bouw van deze begroting. De begroting is een onderdeel uit de P&C-cyclus. In de begroting wordt het gemeentelijk beleid op hoofdlijnen toegelicht. Dit doen we aan de hand van de drie w-vragen:

- *wat willen we bereiken?*
- *wat gaan we doen?*
- *wat mag het kosten?*

Opbouw van de Begroting 2025

In deze leeswijzer wordt aangegeven hoe de indeling van de Begroting eruit ziet.

Deel 1 - hoofdlijnen van beleid en ontwikkelingen in het financieel kader

In de stedelijke en wijkprogramma's worden de prioriteiten van het beleid aangegeven. Een samenvatting van de prioriteiten krijgt een plek in hoofdstuk 1.

In het hoofdstuk Ontwikkelingen in het financieel kader worden de belangrijkste financiële ontwikkelingen weergegeven. Ook wordt in dit hoofdstuk een verklaring van de mutaties gegeven.

Deel 2 - beleidsbegroting

De beleidsbegroting is opgebouwd uit vier onderdelen:

Acht wijkprogramma's (W)

Sinds 2017 zijn acht wijkprogramma's ingesteld. De 24 wijken zijn geclusterd in acht gebieden: Noord-West, Noord-Oost, Presikhaaf, Centrum/Spijkerkwartier/Arnhemse Broek, Malburgen, Rijkerswoerd/ Kronenburg/ Vredenburg, Elden/ De Laar en Schuytgraaf/ Elderveld. In deze Begroting zijn de begrotingen van de wijkprogramma's financieel samengevoegd tot 1 wijkprogramma. Dit is gebeurd naar aanleiding van amendement 23A20 'Financieel samenvoegen wijkprogramma's'. Per wijk zijn wel de doelen en inspanningen inzichtelijk gemaakt.

Dertien stedelijke programma's (S)

In de stedelijke programma's zijn de ambities, doelen, inspanningen en de daarbij behorende budgetten op stedelijk niveau opgenomen.

Doelenboom

Sinds de Begroting 2020 staat doelenboom in de Begroting centraal. Dit doen we in de wijk- en stedelijke programma's. Per programma zijn de ambities (A), doelen (D), inspanningen (I) en indicatoren opgenomen.

- In de ambities staat opgenomen waar we als stad uiteindelijk naar streven
- In de doelen staat aangegeven wat we willen bereiken. Als dit mogelijk is, zo smart (specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch en tijdgebonden) mogelijk.
- In de inspanningen staat aangegeven wat we als gemeente concreet willen gaan doen om de doelen te bereiken.

Waar mogelijk voegen we ook indicatoren aan de doelenboom toe.

De afgelopen periode is in de raadswerkgroep doorontwikkeling begroten & verantwoorden nagedacht over op welke wijze de begroting het beste kan worden ingericht om de raad optimaal in positie te brengen. Dit heeft een concreet aantal verbeterpunten opgeleverd welke in 4 programma's (bij wijze van pilot) zijn doorgevoerd: het betreft S01 Veiligheid, S05 Cultuur, S06 Participatie & armoedebestrijding en S10 Klimaat & energie. Zie ook de raadsbrief hierover.

Tien paragrafen

De paragrafen vormen een 'dwarsdoorsnede' van de begroting. Er worden kaderstellende beleidslijnen vastgelegd met betrekking tot beheersmatige aspecten. De paragrafen geven daarmee belangrijke aanvullende informatie over de meerjarige financiële positie van de gemeente. Een deel van de paragrafen zijn in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht voorgeschreven.

De volgende verplichte paragrafen vanuit het BBV zijn opgenomen:

1. Lokale heffingen - In deze paragraaf wordt stilgestaan bij de diverse gemeentelijke belastingen en heffingen en de consequenties daarvan voor de inwoners.
2. Risicomanagement en weerstandsvermogen - Het weerstandsvermogen geeft aan hoe solide de financiële positie van de gemeente is. In deze paragraaf zijn ook financiële kengetallen opgenomen, zoals het weerstandsvermogen, de solvabiliteit en de schuldquote
3. Onderhoud kapitaalgoederen - In deze paragraaf wordt toegelicht op welke wijze het onderhoud van de gemeentelijke kapitaalgoederen (zoals wegen, riolering, gebouwen) gewaarborgd is.
4. Financiering - Hier wordt toegelicht op welke wijze met de financieringsbehoefte van de gemeente is omgegaan.
5. Bedrijfsvoering - In de paragraaf wordt gerapporteerd over de voortgang van interne ontwikkelingen binnen de gemeentelijke organisatie.
6. Verbonden partijen - De gemeente werkt samen met andere partijen om bepaalde doelen te bereiken. Als de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft bij een partij, is dit een zogenoemde verbonden partij. In deze paragraaf worden alle verbonden partijen toegelicht.
7. Grondbeleid - De gemeente speelt een rol in het kopen en verkopen van gronden. Hier wordt verder ingegaan op het gevoerde grondbeleid.

Op verzoek van uw raad zijn twee niet verplichte paragrafen in de begroting opgenomen:
8. Investeringen - In deze paragraaf wordt over de realisatie van de investeringen gerapporteerd.
9. Subsidies - De gemeente verstrekt subsidies aan instellingen die een bijdrage leveren aan gemeentelijke doelstellingen. In deze paragraaf wordt aangegeven welke instellingen subsidie hebben ontvangen inclusief de subsidiebedragen.

In artikel 3.5 (Openbaarheidsparagraaf) van de Wet Open overheid (Woo) wordt voorgeschreven dat bestuursorganen in de jaarlijkse begroting aandacht besteden aan de beleidsvoornemens inzake de uitvoering van deze wet en in de jaarlijkse verantwoording verslag doen van de uitvoering ervan, mede in relatie tot de beleidsvoornemens. Dit geldt vanaf de Jaarrekening 2022 en Begroting 2024 en deze paragraaf is dan ook toegevoegd:
10. Openbaarheidsparagraaf Wet open overheid

Overig programmaplan
Hierin wordt duidelijk gemaakt op welke wijze de overhead in het overzicht baten en lasten tot uitdrukking komt.

Deel 3 - Financiële begroting
In dit onderdeel wordt ingegaan op de ontwikkelingen in het financieel kader, mutaties circulaires van het gemeentefonds en de financiële begroting met de financiële tabellen.

Bijlagen
In de bijlagen zijn de afkortingen- en begrippenlijst en een aantal overzichten opgenomen.

Interactieve website
De Begroting is digitaal beschikbaar op: financien.arnhem.nl. Op deze website is in de wijk- en stedelijke programma's ook de volgende extra informatie te vinden:
- Verdeling budgetten in kostengroepen
- Verdeling budgetten taakvelden
- Verdeling budgetten portefeuilleonderdelen
- Verdeling budgetten naar subproducten
- Totaaloverzicht subsidies
- Totaaloverzicht reserves

Deel 2 Beleidsbegroting

De Beleidsbegroting bestaat uit drie onderdelen:

1. Wijkprogramma (W)
2. Stedelijke programma's (S)
3. Paragrafen

Wijkprogramma's

De diverse taken waarvoor de gemeente verantwoordelijk is en die op wijkniveau plaatsvinden, zijn opgenomen in de onderstaande 8 wijkprogramma's (bundeling van logisch samenhangende wijken). De begrotingen van de wijkprogramma's zijn samengevoegd in Wijken Algemeen.

W0 **Wijken Algemeen**

W1 **Wijkprogramma Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek (CSA)**
Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek

W2 **Wijkprogramma Noordwest**
Burgemeesterswijk, Hoogkamp, Transvaal, Heijenoord, Lombok, Klarendal, Klingelbeek e.o., Schaarsbergen e.o., Sint Marten en Sonsbeekkwartier

W3 **Wijkprogramma Noordoost**
Alteveer, Cranevelt, Geitenkamp, Monnikenhuizen, Velperweg e.o.

W4 **Wijkprogramma Presikhaaf**
Presikhaaf West en Presikhaaf Oost

W5 **Wijkprogramma Malburgen**
Malburgen West, Malburgen Oost/Noord, Malburgen Oost/Zuid, waaronder Het Duifje en Immerloo

W6 **Wijkprogramma Schuytgraaf/Elderveld**
Schuytgraaf en Elderveld

W7 **Wijkprogramma De Laar/Elden**
De Laar en Elden

W8 **Wijkprogramma Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg (RKV)**
Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg

Wijken Algemeen

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Arnhem is/ wordt een levendige en vitale stad waar het volgens inwoners en ondernemers fijn wonen, werken en verblijven is (T)

Arnhemse Wijkaanpak
Jaarlijks worden met inbreng van inwoners en professionals acht wijkprogramma's opgesteld en opgenomen in de begroting. In deze wijkprogramma's staan inhoudelijke doelen en inspanningen benoemd die betrekking hebben op verschillende inhoudelijke portefeuilles. Door de samenstelling van wijkprogramma's worden de doelen en inspanningen op gebiedsniveau integraal aan elkaar verbonden, waarbij de verschillende portefeuilles aan zet blijven om de doelen te halen en inspanningen samen met de partners in de wijk uit te voeren. Vanuit de doelen in de verschillende wijken is een vertaling gemaakt naar thema's die in meerdere gebieden spelen. Resultaat hiervan zijn acht stadsbrede thema's. Deze acht thema's zijn verdeeld in drie pijlers die van invloed zijn op de leefbaarheid: sociaal, fysiek en veiligheid.

Sociaal: Meedoen, Kansengelijkheid, Gezondheid
Fysiek: Openbare ruimte, Duurzaamheid, Wonen, Wijkeconomie
Veiligheid: Veiligheid

Voor elk wijkprogramma is de begroting opgebouwd uit deze stadsbrede thema's die in de betreffende wijk van toepassing zijn. Onder deze thema's zijn de inspanningen per gebied geformuleerd.

Betekenis stadsbrede thema's

- Meedoen: Inwoners zijn financieel en sociaal zelfredzaam.
- Kansengelijkheid: Iedere inwoner heeft gelijke kansen.
- Gezondheid: Inwoners kunnen voldoende bewegen en worden geholpen bij het creëren van een gezond levenspatroon.
- Openbare ruimte: De openbare ruimte is schoon, heel en veilig en nodigt uit tot gebruik door de inwoners. In samenwerking met bewoners wordt gewerkt aan de vergroening van de wijken.
- Duurzaamheid: De stad is beschermd tegen hitte, regenoverlast en is energieneutraal.
- Wonen: Inwoners hebben een veilig onderdak, wonen prettig in een huis, een buurt en een wijk die bij hen past.
- Wijkeconomie: De bedrijven in de wijk krijgen de ondersteuning die zij nodig hebben.
- Veiligheid: Inwoners voelen zich prettig en veilig in Arnhem, binnenshuis en buitenshuis. Deze veiligheid zorgt voor ontspanning en vrijheid en laat inwoners onbelemmerd maatschappelijk deelnemen.

De reden om wijkgericht te werken is helder: Arnhem kent grote contrasten tussen de diverse wijken en op deze wijze krijgt iedere wijk of gebied de focus en aandacht die nodig zijn op basis van het eigen gebieds-DNA. Daarbij is het voortdurend zoeken naar de balans tussen collectieve oplossingen op stadsniveau en maatwerk op wijkniveau. Er wordt gestreefd naar leefbare wijken waarin mensen van verschillende achtergronden en inkomens de mogelijkheid hebben met elkaar samen te leven.

Sinds 2023 zijn de Arnhemse wijken Klarendal, 't Broek, Geitenkamp, Presikhaaf en Malburgen, die samen het gebied Arnhem-Oost vormen, één van de focusgebieden van het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid. Met het Nationaal Programma Arnhem-Oost werken we gebiedsgericht om de achterstanden op het gebied van onderwijs, werk, inkomen, wonen, gezondheid, leefbaarheid en veiligheid in deze vijf wijken aan te pakken. Door middel van een lerende aanpak kijken we waar met intensivering van beleid of innovatieve methoden een doorbraak kan worden gerealiseerd.

Verkleinen van de kloof tussen inwoners/ondernemers en de lokale overheid (D)

In 2016 nam de gemeenteraad 'Van Wijken Weten' aan als filosofie voor het gemeentelijk werken in Arnhem door de eerste Koersnota Van Wijken Weten vast te stellen. Een deel van de ambtenaren verruilde stadhuis of stadskantoor voor één van de acht geografische gebieden waar Arnhem in verdeeld is. Doel: de kloof tussen inwoner en gemeente verkleinen en als overheid van wijken weten op twee niveaus. Van Wijken Weten omdat je weet wat er speelt in de wijk. En Van Wijken Weten als je weet dat niet de overheid maar de wijk zelf beter weet wat er moet gebeuren.

Die kloof tussen inwoner en ambtenaren in de wijk is inmiddels een stukje kleiner geworden, zo blijkt uit de evaluatie die in 2022 voorgelegd is aan de gemeenteraad. Dat wil echter niet zeggen dat hiermee aan de

doelstelling is voldaan, er is nog veel te verbeteren om deze kloof verder te dichten. In 2023 is gestart met het actualiseren van de Koersnota Van Wijken Weten en de nieuwe Koersnota is in december 2023 vastgesteld door de gemeenteraad. Ook is een uitvoeringsplan van de Koersnota vastgesteld waarin de belangrijkste uitvoeringsmaatregelen voor de komende twee jaren opgenomen zijn.

Uitvoeren Koersnota Van Wijken Weten **(I)**

Voor de uitvoering van Koersnota Van Wijken Weten is een uitvoeringsplan voor de jaren 2024, 2025 en 2026 gemaakt. Per uitgangspunt (in totaal 5 uitgangspunten) zijn uitvoeringsmaatregelen benoemd die een bijdrage leveren aan de doorontwikkeling van wijksturing. Zo worden er uniforme afspraken gemaakt over het stellen van wijkdoelen, het realiseren van deze doelen en rollen en taken van de Teams Leefomgeving. Een groot deel van de uitvoeringsmaatregelen zijn van interne en organisatorische aard.

Uitvoeren veranderplan wijksturing **(I)**

Al voor de vaststelling van het bovengenoemde uitvoeringsplan is een verandertraject gestart om wijksturing binnen de ambtelijke organisatie te verbeteren. Dit interne verandertraject maakt uiteraard onderdeel uit van het vastgestelde uitvoeringsplan 2024 - 2026. Voor dit verandertraject is vanuit verschillende beleidsdisciplines geïnventariseerd hoe wijksturing binnen de organisatie wordt ervaren en wat er verbeterd kan worden. Vervolgens is hierop een veranderplan ontwikkeld om daadwerkelijk een (cultuur)verandering te bereiken binnen de organisatie. Een belangrijk onderdeel hiervan is het veranderen van de begrotingsstructuur, waarbij niet langer sprake is van aparte wijkprogramma's, maar waarbij de input vanuit de wijk integraal onderdeel is van de begrotingsprogramma's. Met deze werkwijze wordt geoefend en deze wordt vanaf de meerjarenbegroting 2026 – 2029 ingevoerd.

Ontwikkelen van integraal accommodatiebeleid **(I)**

Sinds eind 2023 werken we aan een nieuw beleid voor de accommodaties die bijdragen leveren aan maatschappelijke doelen in onze stad, genaamd het Integraal Accommodatiebeleid (IAB). Dit beleid helpt ons om de activiteiten die belangrijk zijn voor onze stad, zoals ontmoeting en sociale initiatieven, op een duurzame en passende manier te huisvesten. In 2024 zijn we met twee pilots gestart om ervaring op te doen en de juiste aanpak te bepalen. In deze twee pilots leggen we de behoeften vanuit de wijk naast de beschikbare accommodaties. Dit doen we in de gebieden Schuytgraaf & Elderveld en Presikhaaf. In het laatste kwartaal van 2024 ontvangt u hiervan de resultaten en vanaf 2025 werken we dit beleid voor alle wijken uit en start de uitvoering. We streven ernaar om met het IAB een beleidskader te creëren, samen met concrete uitvoeringsplannen, voorstellen voor een sluitende begroting en implementatie van de werkwijze/aanpak. We letten op de toegankelijkheid, functionaliteit, kwaliteit, geschiktheid en betaalbaarheid van de accommodaties, en zorgen voor een goede spreiding en combinatie van activiteiten. Ook houden we rekening met het onderhoud en de duurzaamheid van de gebouwen. We kijken niet alleen naar gemeentelijke accommodaties, maar ook naar andere geschikte locaties. Het IAB wordt afgestemd op de plannen voor onderwijs, sport, cultuur en de toekomstige Arnhemse Barcode, die de benodigde voorzieningen in kaart brengt. Tot slot zorgen we dat het IAB aansluit bij de grote ontwikkelingsprojecten in Arnhem en het Nationaal Programma Arnhem-Oost.

Thema's en budgetten

	Begroting 2025			
	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Thema's				
Bedrijfsvoering	8.651	17	0	0
Gezondheid	140.081	2.040	319	228
Kansengelijkheid	37.909	9.030	10	404
Meedoen	19.606	684	162	288
Openbare ruimte	22.789	1.335	0	0
Veiligheid	1.955	0	0	0
Wijkeconomie	0	0	0	0
Wonen	11.237	19.621	1.270	485
Totaal	242.229	32.726	1.762	1.406

Overzicht lasten en baten

	Rekening	Begroting 2024		Begroting	Meerjarenraming		
	2023	Primitief	Juli	2025	2026	2027	2028
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	231.330	233.714	238.299	242.229	238.300	231.951	234.101
Baten	30.879	29.559	30.782	32.726	32.466	32.415	32.365
Saldo lasten en baten	***-200.451***	***-204.155***	***-207.517***	***-209.502***	***-205.833***	***-199.536***	***-201.736***
Toevoegingen aan reserves	10.963	1.716	1.762	1.762	1.762	1.787	1.787
Onttrekkingen aan reserves	13.173	1.618	3.296	1.406	600	476	807
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***2.210***	***-98***	***1.534***	***-356***	***-1.163***	***-1.311***	***-980***
Resultaat	**-198.242**	**-204.253**	**-205.983**	**-209.859**	**-206.996**	**-200.847**	**-202.716**

Toelichting

Lasten

Voor wijken algemeen is totaal € 242,2 miljoen aan lasten begroot in 2025. De begrote lasten nemen hiermee met € 3,9 miljoen toe ten opzichte van 2024. De verdeling van de totale lasten over de verschillende thema's is in de tabel "Thema's en budgetten" inzichtelijk gemaakt.

De lasten voor het thema Meedoen nemen per saldo ten opzichte van 2024 met € 2,7 miljoen af. Voor samenlevingsopbouw en ondersteuning opgroeien en opvoeden nemen de lasten met € 1,6 miljoen af ten opzichte van 2024. Dit is het gevolg van het vervallen van incidentele middelen voor de Sociale Basis Welzijn (€ 1,0 miljoen), extra jongerenwerk (€ 260.000), energietransitie (€ 180.000), overheveling ontmoeten en verbinden naar stedelijk budget (€ 480.000). Daarnaast is er een stijging van € 355.000 door prijscompensatie.
In vergelijking met 2024 nemen de begrote lasten van participatie met € 550.000 af door het vervallen van incidentele middelen, deze middelen zijn in de begroting 2023 toegekend (ambities bestaanszekerheid). Het totaalbudget (zowel stedelijk als wijk) voor participatie neemt toe met € 1,1 miljoen in 2025.
De daling binnen bijstandsverstrekking betreft voornamelijk de lasten voor de BBZ uitkering voor zelfstandigen. Deze dalen met € 308.000 ten opzichte van 2024. De BBZ uitkering is een onderdeel van de samengestelde uitkering BUIG en wordt toegelicht binnen programma S06 Participatie en armoedebestrijding.
Tot slot dalen de lasten op de overige budgetten door uiteenlopende redenen met € 280.000 ten opzichte van 2024.

De lasten voor het thema Kansengelijkheid nemen per saldo ten opzichte van 2024 met € 2,2 miljoen af. De lasten nemen voor Armoede met € 645.000 af in 2025. Dit wordt veroorzaakt doordat er minder budget (€ 350.000) beschikbaar is voor het verbeteren van inkomensregelingen en het wegvallen in 2025 van incidentele middelen 2024 (€ 400.000) voor onderzoeks- en implementatie werkzaamheden schuldhulpverlening in eigen beheer. Daarnaast wordt de energietoeslag 2023 in 2024 afgerond. Waardoor het budget binnen armoede daalt met € 620.000. Hier tegenover staan in 2025 extra middelen (€ 725.000) voor de Gelrepas, Bijzondere bijstand en Beschermingsbewind.
Voor schuldhulpverlening nemen de begrote lasten met € 1,0 miljoen af doordat incidentele middelen in 2024 niet terugkeren in 2025. Het gaat dan om het implementatiebudget (€ 400.000) voor schuldhulpverlening in eigen beheer, een pilot voor Ervaringsdeskundigen (€ 100.000) en het uitbreiden van vroegsignalering (€ 500.000).
Voor de aanpak vroegtijdig schoolverlaten vervalt een overheidssubsidie (DU Jeugd) waardoor de begrote lasten met € 530.000 afnemen. Vanaf 2025 worden deze middelen structureel toegevoegd aan het budget van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap ten behoeve van een regionaal programma.

Voor het thema Gezondheid stijgen de begrote lasten in 2025 met € 7,1 miljoen ten opzichte van 2024. Dit is met name het gevolg van de volgende ontwikkelingen.
Binnen maatschappelijke ondersteuning stijgen de begrote lasten met € 1,3 miljoen in verband met het terugdraaien van de eigen bijdrage in de huishoudelijke hulp en met € 1,0 miljoen bij doelgroepenvervoer.
Enerzijds door investeringen ten behoeve van de transitie naar zero emissie, anderzijds door het vervallen van een subsidie vanuit de provincie.

Binnen de Wmo stijgen de begrote lasten met € 2,1 miljoen. Voor € 1,5 miljoen word dit veroorzaakt door indexatie en tariefaanpassingen. Daarnaast is er een stijging van de begrote lasten in het kader van het persoonsgebonden budget op het gebied van de wet langdurige zorg van € 600.000. Deze is het gevolg van een lagere korting (college tweedaagse begroting 2024-2027) ten opzichte van 2024.
Voor de Jeugdzorg stijgen de begrote lasten met € 2,1 miljoen door indexatie en tariefaanpassingen.

Binnen het thema Openbare ruimte stijgen de begrote lasten met € 2,8 miljoen ten opzichte van 2024. De begrote lasten voor het dagelijks onderhoud in het stadsdeel Centrum, Spijkerbuurt en Arnhems Broek (CSA) stijgen met € 2,5 miljoen. De prijscompensatie binnen het thema zorgt voor stijging van de begrote lasten van € 507.000. Daar tegenover staan dalende kapitaallasten bij afval die zorgen voor een lastenverlaging van € 380.000. Overige ontwikkelingen leiden tot een stijging van de lasten met € 170.000 ten opzichte van 2024.

Voor het thema Wonen dalen de begrote lasten in 2025 als gevolg van verschillende ontwikkelingen met € 400.000 ten opzichte van 2024. Voor het grootste gedeelte (€ 250.000) wordt dit veroorzaakt door lagere beheer lasten bij de MFC's.

Voor het thema Veiligheid dalen de begrote lasten met € 500.000 ten opzichte van 2024. Dit is het gevolg van een correctie. In 2025 is een loonsom van € 500.000 toegevoegd aan het stedelijk budget ten laste van de wijken.

De lasten voor het thema Bedrijfsvoering nemen door uiteenlopende redenen per saldo met € 100.000 af ten opzichte van 2024.

Baten
Voor wijken algemeen is totaal € 32,7 miljoen aan baten begroot. De begrote baten nemen hiermee met € 1,9 miljoen toe ten opzichte van 2024.

Voor het thema Meedoen dalen de begrote baten met € 308.000, gelijk aan de dalende lasten voor BBZ uitkering. De BBZ uitkering is een onderdeel van samengestelde uitkering BUIG en word toegelicht binnen programma S06 Participatie en armoedebestrijding.

Binnen het thema Wonen nemen de begrote baten toe met € 2,5 miljoen door een stijging van de parkeertarieven.

Toevoegingen aan reserves
Voor wijken algemeen is totaal € 1,8 miljoen aan toevoegingen aan reserves begroot. Dit betreft een toevoeging van € 1,0 miljoen aan de bestemmingsreserve Onderhoud Vastgoed en € 803.000 aan parkeeropbrengsten die toegevoegd worden aan het Bereikbaarheidsfonds. Dit is gelijk aan de toevoeging in 2024.

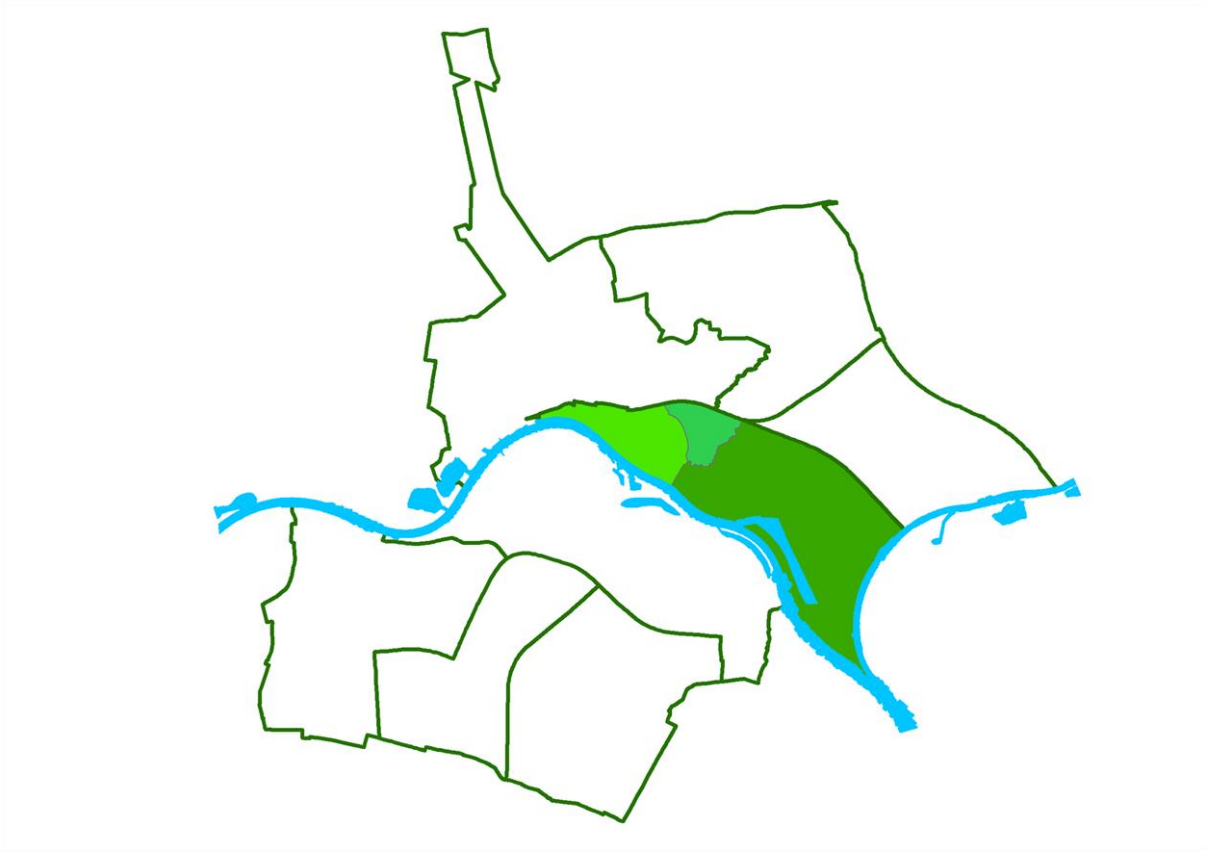
Onttrekkingen aan reserves
Voor wijken algemeen wordt in 2025 totaal € 1,4 miljoen onttrokken aan de reserves. De begrote onttrekkingen nemen hiermee met € 1,9 miljoen af ten opzichte van 2024.

Binnen het thema Meedoen daalt de begrote onttrekking met € 670.000. De incidentele onttrekking van € 670.000 ten behoeve van jongerenwerk komt niet terug in 2025.

Voor het thema Kansgelijkheid daalt de begrote onttrekking met € 1,1 miljoen. Zowel de onttrekking voor afronding energietoeslag 2023 (€ 620.000) als de onttrekking voor verbeteren inkomensregelingen (€ 430.000) hebben in 2024 een incidenteel karakter en komen niet terug in 2025.

Sociale wijkteams
Van de totale begroting op de wijkprogramma’s heeft € 130,8 miljoen betrekking op zorg in natura en persoonsgebonden budget. Groot deel van dit bedrag wordt besteed onder de regie van de Stichting sociale wijkteams Arnhem. De budgetten zijn als volgt verdeeld:
- € 13,6 miljoen wordt besteed aan maatschappelijke ondersteuning;
- € 18,9 miljoen wordt besteed aan huishoudelijke ondersteuning;
- € 45,8 miljoen wordt besteed aan Wmo;
- € 47,8 miljoen wordt besteed aan Jeugdzorg;
- € 4,7 miljoen wordt besteed aan Jeugdbescherming en -reclassering.

Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek

In het wijkprogramma Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek (CSA) bevinden zich de wijken Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen **(T)**

Bewoners hebben meer contact en ervaren meer sociale cohesie **(D)**

Onderlinge betrokkenheid is belangrijk voor een leefbare wijk. Onderdeel daarvan is dat inwoners elkaar kennen en dat buurtgenoten elkaar helpen. Een goed netwerk is daarbij belangrijk. Wij stimuleren dit door het faciliteren van goed functionerende wijkorganisaties, wijkplatforms, ontmoetingsplekken en bewonersondersteuning. Deze initiatieven zijn nodig om verbindingen tussen bewoners te leggen en daarmee de veerkracht van de wijk te versterken.

Inspanningen 2025 **(I)**

- We zetten samen met onze wijkpartners een gezamenlijk programma rondom het gebouw en speelterrein van de Blokhut op.
- We stimuleren de betrokkenheid van bewoners bij het organiseren van activiteiten in de Symfonie, door het inzetten van bewonersondersteuning.
- We faciliteren gezamenlijke activiteiten van wijkbewoners en vluchtelingen rondom wijk-maaltijden en sport/beweeg activiteiten, samen met wijk- en vluchtelingenorganisaties.
- We faciliteren samen met o.a. Stichting Welzijn Ouderen Arnhem (SWOA), bewonersgroepen bij het organiseren van activiteiten in het Centrum.
- We koppelen kansen aan de BlauweWijkEconomie (DAZO), waar wijkbewoners werken aan een circulaire- en inclusieve wijkeconomie.

Bewoners zijn meer (financieel) zelfstandig en staan steviger in de maatschappij (D)

Onze bewoners krijgen de gelegenheid om mee te doen in de samenleving, zichzelf te ontwikkelen en ervaringen op te doen. In CSA leven relatief veel gezinnen in armoede. Zij kunnen zich, om diverse redenen, (financieel) niet redden. Om (financiële) zelfredzaamheid te stimuleren, faciliteren we toegankelijke hulp.

Inspanningen 2025 (I)

- We werken samen met onder andere Broek Omhoog, Aanloophuis ZIJ=WIJ en De Kansen om de zelf- en samenredzaamheid te verstevigen.
- Binnen Het Arnhemse Broek wordt aangesloten op initiatieven en projecten van Nationaal Programma Arnhem-Oost (NPAO) op het gebied van (financiële) zelfredzaamheid.
- We gaan door met de laagdrempelige hulp die vanuit de Symfonie wordt georganiseerd. Hier werken we samen met onze welzijnspartners, zoals Rijnstad en Sociaal Wijkteam om inwoners zo goed mogelijk te helpen met individuele vragen.

Kansengelijkheid (T)

Meer kinderen hebben de mogelijkheid om hun talent te ontdekken en te ontwikkelen (D)

Door de inzet van verschillende projecten hebben meer kinderen de mogelijkheid om hun talent te ontdekken en te ontwikkelen. Wij stimuleren wijkpartners in Het Arnhemse Broek om een programma te bieden om de algemene ontwikkeling van kinderen te verrijken. We werken hierbij samen met o.a. Rijnstad, Rozet, Sportbedrijf, basisscholen en het Sociale wijkteam.

Inspanningen 2025 (I)

- Op initiatief van Team Leefomgeving zijn er bijeenkomsten met partners die zich richten op -9 maanden tot 4 jaar, om kansen en mogelijkheden vroegtijdig te signaleren en te ondersteunen in het kader van kansengelijkheid.
- We continueren het programma Kansrijk Opgroeien. Hierbij horen programma's rondom scholen en de Fridayschool. We zoeken aansluiting bij het Nationaal Programma Arnhem-Oost.
- We willen dat meer kinderen gebruik maken van de speelgelegenheden in de wijk. We willen een aantal speelplekken in de wijk (inclusief Thialf) verbeteren door ze inclusiever en aantrekkelijker (groener) te maken.

Gezondheid (T)

Meer inwoners hebben een gezonde en actieve leefstijl (D)

In CSA zijn weinig mogelijkheden tot bewegen. Op de commerciële sportscholen na, is er geen actieve sportvereniging. Te veel bewoners in Het Arnhemse Broek kampen om diverse redenen met overgewicht. Daarbij neemt het aantal kinderen met overgewicht de laatste jaren toe. Samen met partners maken we dit in 2025 een prioriteit. Daarbij stimuleren we bewegen in de openbare ruimte, zetten we in op de verbetering van speelplekken en faciliteren we preventie. In de buurt Coehoorn (Centrum) is er behoefte aan activiteiten voor ouderen.

Inspanningen 2025 (I)

- We onderzoeken (door middel van een enquête) de mogelijkheden om Thialf nog beter te laten gebruiken, met name door kinderen uit Het Arnhemse Broek.
- Met het project 'Stimuleren Spelen en Bewegen in de openbare ruimte in Het Arnhemse Broek' gaan wij in samenwerking met bewoners en het Nationaal Programma Arnhem-Oost, de speel, sport- en beweegplekken in Het Arnhemse Broek verbeteren. Daarbij zetten we in op het verder vergroenen en verbinden van de verschillende plekken.
- Samen met Sportbedrijf en SWOA zetten we in op extra beweging voor ouderen, onder andere middels de cursus Beter Bewegen en cursus valpreventie.

Openbare Ruimte (T)

Bewoners en bezoekers ervaren CSA als een aantrekkelijke, veilige en duurzame omgeving (D)

In CSA is er veel verharding en verstening, mede omdat het een centrumwijk is met weinig ruimte, veel bebouwing en belangrijke infrastructuur. We investeren daarom in een aantrekkelijkere buitenruimte, waarbij verharding plaatsmaakt voor groen. We zetten daarvoor opdrachten uit voor vergroening van de buitenruimte. Ook faciliteren we bewonersinitiatieven die hieraan bijdragen.

Inspanningen 2025 **(I)**

- We knappen rommelige en/of verwaarloosde plekken in de wijk op (schoon, heel en veilig).
- We geven wijkorganisaties, zoals ‘t Broek Omhoog en Buurtgroenbedrijf opdracht om aanvullend op de reguliere inzet extra onderhoud te doen en de wijk te vergroenen.
- We prioriteren het nemen van verkeersremmende maatregelen en het veiliger oversteken van de Johan de Wittlaan, onder andere via de projecten vanuit het Duurzaam Mobiliteitsplan Arnhem en Rijnpark.
- We investeren de gelden van het parkeerplan in een extra kwaliteitsimpuls bij het groot onderhoud (vervanging riool en herinrichting straten) in het Spijkerkwartier.
- We organiseren een jaarlijkse schouw in het Centrum, gezamenlijk met in- en externe partners om rommelige en verwaarloosde plekken in de wijk te signaleren en aan te pakken.

Veiligheid (T)

Bewoners en ondernemers ervaren minder overlast **(D)**

In CSA is veiligheid een belangrijk thema. Op sommige plekken is sprake van (een gevoel van) onveiligheid. Bewoners vragen aandacht voor verkeersveiligheid, overlast door kamerbewoning, verwarde personen en de aanwezigheid van criminaliteit en drugshandel. Het actieprogramma Schoon Heel Veilig Steenstraat en omgeving is met deze thema’s bezig. Met gerichte acties willen we afrekenen met de verloedering, overlast en criminaliteit in de wijk. Het doel is om ondernemen en wonen in het gebied prettiger en aantrekkelijker te maken.

Inspanningen 2025 **(I)**

- We analyseren samen met onze netwerkpartners hoe verschillende problemen samenkomen rond de Johan de Wittlaan en wat de impact daarvan is op de leefomgeving, waarbij begonnen wordt met het domein veiligheid. Op basis daarvan zetten wij indien nodig in 2025 in op een integraal verbeterplan (zoals eerder opgestart is rondom de Steenstraat).
- We geven opdrachten om onveilige plekken (gribusplekken) op te knappen en veiliger te maken, o.a. door het aanbrengen van muurschildering(en) of extra groen. We ondersteunen de bewonerswerkgroep gevelschoon, die graffiti-plekken in de wijk aanpakt.
- We continueren de inzet van het actieprogramma Schoon, Heel, Veilig Steenstraat en omgeving, als onderdeel van de wijkveiligheidsoverleggen Spijkerkwartier.
- We zetten in op extra aandacht vanuit parkeerbedrijf en handhaving op hufterig verkeersgedrag en wild parkeren.
- We werken samen met andere wijkpartners aan een integraal verbeterplan om de leefbaarheid in het Centrum te verbeteren.

Noordwest

In het wijkprogramma Noordwest bevinden zich de wijken Klarendal, Burgemeesterswijk/ Hoogkamp, Schaarsbergen en omgeving, Sint Marten/ Sonsbeekkwartier, Heijenoord en Lombok, Hoogstede/Klingelbeek en omgeving.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen (T)

Meer inwoners kunnen meedoen in de wijk (D)

Ontmoeting draagt bij aan het algemeen welbevinden en kan ervoor zorgen dat minder snel een beroep wordt gedaan op specialistische voorzieningen. In Noordwest zijn voldoende en diverse ontmoetlocaties voor jong en oud. Ons doel is om de fysieke locaties met een dak (’t Huukske, De Wasplaats, De Bakermat, De Nieuwe Hommel, Jeugdcentrum Vogelwijk, MFC Klarendal) te laten functioneren voor de wijk: toegankelijk, nabij en laagdrempelig. Ook speelplekken en parken in de openbare ruimte zijn belangrijke plekken. De behoefte om elkaar buiten te ontmoeten is de afgelopen periode sterker geworden.

We willen dat inwoners mee kunnen doen aan de samenleving, ieder op diens eigen manier. Dat zij meer kansen krijgen om hun gezondheid en welzijn te bevorderen.

Inspanningen 2025 (I)

- Samen met bewoners en partners in de wijk creëren, verbeteren, onderhouden of behouden we ontmoetingsplekken;
- Faciliteren van de buurthuizen en stimuleren van een passend en goed aanbod aan activiteiten;
- Het bijeenbrengen van sociale wijkinitiatieven in Klarendal en Sint Marten en het jaarlijks uitbrengen van een sociale kaart;
- Speelplekken en pleinen worden aangepast en aantrekkelijker gemaakt zodat ontmoeten/verblijven er prettiger is met meer aandacht voor ontmoeting, spelen en bewegen, vergroening en klimaatadaptatie;

- Inzetten op beweeg- en ontmoetingsprogramma's voor ouderen in en rondom de buurthuizen en ontmoetingsplekken in samenwerking met de buurthuizen, Stichting Welzijn Ouderen Arnhem en Sportbedrijf Arnhem;
- Vanaf 2024 wordt bij aanpassing van de buitenruimte in Klarendal en Sint Marten de omgeving beweegvriendelijker ingericht;
- Het verbinden van de sociale partners door: het organiseren van een halfjaarlijkse bijeenkomst voor alle professionals in het sociaal domein in Klarendal en Sint Marten, organiseren van een inloopspreekuur en het faciliteren en organiseren van een sociale tafel met sociale partners op managementniveau;
- We onderzoeken samen met Rijnstad en het sociale wijkteam hoe inwoners met een Participatiewetuitkering, en een grote afstand tot de arbeidsmarkt, kunnen groeien. Hier maken we een plan van aanpak op;
- Opdracht geven aan Scalabor om meer activerend werkplekken te creëren in Klarendal.

Kansengelijkheid (T)

In Klarendal en Sint Marten kunnen kinderen en hun ouders zich beter ontplooien in een stimulerende omgeving (D)

Armoede zorgt ervoor dat kinderen niet overal dezelfde kans krijgen om zich te ontwikkelen. We zetten erop in dat kinderen en ouders in Klarendal en Sint Marten zich ontplooien in een stimulerende omgeving. En gebruik kunnen maken van passende voorzieningen in de wijk.

We behandelen daarbij ongelijke gevallen ongelijk, juist om gelijke kansen op persoonlijke ontwikkeling te creëren. Hierbij trekken we samen op met het Nationaal Programma Arnhem-Oost. De context is hierbij belangrijk: de vele coffeeshops in het gebied vragen extra weerbaarheid van Klarendalse jongeren. Ook hier zetten we op in. Zodat alle kinderen en jongeren in Klarendal en Sint Marten zich kunnen ontwikkelen tot zelfstandige individuen.

Inspanningen 2025 (I)

- We geven opdracht aan de Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden (VGGM) voor thuisbezoek door jeugdverpleegkundige voor alle kinderen op het moment dat ze 18 maanden oud zijn;
- Professionaliseren aanbod Speelmorgen in Klarendal in samenwerking met Rijnstad;
- Samen met partners in Klarendal en Sint Marten werken we aan de doorontwikkelen van een na-schools programma voor kinderen van 4 tot 12 jaar;
- Mede uitvoering geven aan de uitvoeringsagenda en de benoemde actiepunten van het Nationaal Programma Arnhem-Oost in samenwerking met het wijknetwerk van (basis)scholen, jeugdverpleegkundigen, Sportbedrijf Arnhem, Rijnstad, Rozet en het Sociaal Wijkteam;
- Samen met partners onderzoeken we hoe de doorontwikkeling van het jongerenwerk in Noordwest in 2025 vorm krijgt;
- We geven opdracht aan diverse partners, waaronder Regionaal Bureau Leerplicht, Rijnstad en middelbare scholen, om een aanpak te ontwikkelen voor het voorkomen van vroegtijdig schoolverlaten en het behalen van startkwalificaties;
- We geven opdracht voor het opstarten van zakgeldproject voor ouders en hun kinderen tot 12 jaar in samenwerking met Rijnstad en Sociaal wijkteam.

Gezondheid (T)

Kwetsbare inwoners leven langer in goede gezondheid en blijven vitaal (D)

In Noordwest neemt de dubbele vergrijzing toe; het aandeel ouderen van 80 jaar en ouder onder alle ouderen (vanaf 65 jaar) neemt toe. Dit heeft grote impact op de ervaren gezondheid en de zorg. Het gaat gepaard met een toename van het aantal inwoners met een of meerdere chronische aandoening(en). Sociale problemen zoals eenzaamheid nemen eveneens toe, gezien ouderen langer zelfstandig en vaker alleen wonen.

In Klarendal en Sint Marten geeft de fysieke en mentale gezondheid reden tot zorg, met name bij kwetsbare inwoners. Een deel van de inwoners beweegt te weinig, eet ongezond en heeft last van overgewicht. Wij faciliteren daarom interventies die bijdragen aan het maken van juiste keuzes ten aanzien van gezonde voeding en leefstijl en stimuleren sporten en beweging.

Inspanningen 2025 (I)

- We zetten in op beweeg- en ontmoetingsprogramma's voor ouderen in en rondom de buurthuizen en ontmoetingsplekken in samenwerking met de buurthuizen, Stichting Welzijn Ouderen Arnhem (SWOA) en Sportbedrijf Arnhem;
- We zetten in op bewustwording en regie op de eigen gezondheid en het voorkomen van zorg door de inzet van Welzijn op Recept door Stichting Welzijn Ouderen Arnhem (SWOA) en Rijnstad;

- We maken in samenwerking met de Hogeschool Arnhem-Nijmegen (HAN) een meerjarig leerprogramma onder de titel Gezond Klarendal en Sint Marten vanuit het concept positieve gezondheid.

Veiligheid (T)

Bewoners hebben minder last van gevoelens van onveiligheid (D)

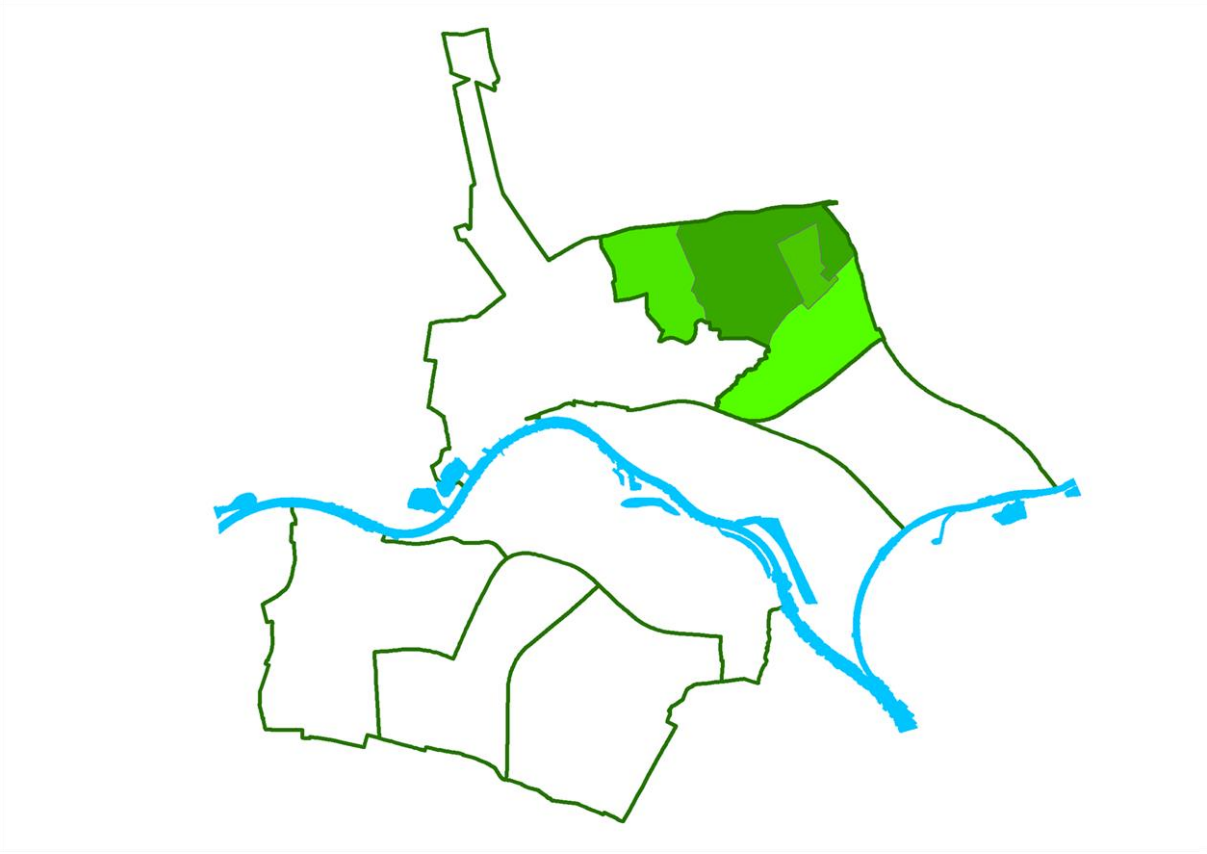
Bewoners ervaren in delen van de wijken Klarendal en St Marten gevoelens van onveiligheid door overlast door verwarde personen, drugsdealen op straat en verloederde plekken. In de Burgemeesterswijk en Hoogkamp wordt overlast ervaren door groepen jongeren die rondhangen rond scholen en parken.

Samen met politie en netwerkpartners hebben we een wijkveiligheidsplan opgesteld waarmee we met een integrale aanpak de veiligheid en leefbaarheid in de wijken verbeteren.

Inspanningen 2025 (I)

- We geven sturing aan het wijkveiligheidsoverleg;
- Samen met diverse partners, waaronder GGZ-organisaties, Rijnstad en Sociaal Wijkteam (SWT), geven we uitvoering aan het stappenplan "Werken aan een inclusieve en leefbare wijk";
- We geven opdracht aan de stadsmarinier ten behoeve van meerjarig actieplan Hommel en Singel, schoon, heel & veilig;
- Samen met jongerenwerk en straathoekwerk wordt toegenomen jongerenoverlast teruggedrongen. Een onderdeel hiervan is het realiseren van een Jongeren Ontmoetingsplek in de Hoogkamp;
- We dragen bij aan lijn 3 van Nationaal Programma Arnhem Oost door middel van het opstellen van een handelingskader Klarendal-Sint Marten in samenwerking met woningbouwcorporatie Vivare, Portaal en Volkshuisvesting;
- We werken samen met politie en sleutelfiguren aan de aanpak Bondgenoten in de wijken Klarendal en St. Marten.

Noordoost

In het wijkprogramma Noordoost bevinden zich de wijken Geitenkamp, Monnikenhuizen, Velperweg e.o., Alteveer en Cranevelt.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen **(T)**

Meer bewoners zijn zelf- en samenredzaam **(D)**

Ontmoeting draagt bij aan het algemeen welbevinden en kan ervoor zorgen dat minder snel een beroep wordt gedaan op specialistische voorzieningen. Daarbij willen bewoners ontmoetingsplekken die passen bij hun behoeften: dichtbij, kleinschalig en laagdrempelig. In Noord-Oost is een goede dekking van ontmoetingsplekken en deze blijven wij faciliteren en het gebruik stimuleren. Aandachtspunt is het behoud van deze plekken en de financiële dekking ervan en, gezien de vergrijzing, een extra stimulering voor het aanbod voor ouderen.

Op Geitenkamp wonen relatief veel inwoners met een laag opleidingsniveau: 45% ten opzichte van Arnhem gemiddeld 26%. We stimuleren daarom het verbeteren van de basisvaardigheden, zodat inwoners meer mee kunnen komen in de samenleving.

Inspanningen 2025 **(I)**

- We ondersteunen, faciliteren en stimuleren het gebruik van de verschillende ontmoetingscentra.
- Wij adviseren bij de aanvraag van subsidiemogelijkheden en verbinden de initiatiefnemer met de juiste contactpersonen en partijen.
- In het gebied Noord-Oost zijn verschillende wijkinitiatieven die zich richten op ontmoeting voor ouderen. We verkennen de mogelijkheid om de opdracht aan SWOA in ons gebied aanpassen ten gunste van wijkpartijen (Stichting Stevig, Moes en Buurtfabriek).
- We monitoren de uitvoering van de wijkendeal van Alteveer-Cranevelt (Buurtfabriek).
- Om laaggeletterdheid (ontbreken van basisvaardigheden) terug te dringen verkleinen we het gat naar regulier aanbod van volwasseneducatie door in samenwerking met partners in de wijk het informele aanbod toegankelijker te maken.

Meer bewoners participeren in de vorm van (vrijwilligers)werk (D)

De werkloosheid en bijstandsdichtheid in Geitenkamp zijn op het hoogste niveau van de gemeente. Een hoog percentage van de bewoners heeft geen of onvoldoende opleiding, waardoor er onvoldoende aansluiting is op de arbeidsmarkt. Een kwart van de huishoudens heeft een inkomen lager dan 120% van het wettelijk minimum, twee keer zo veel als gemiddeld in Arnhem. Er wordt ingezet op het creëren van werkervaringsplekken in een vertrouwde omgeving dichtbij huis, waar bewoners hun eerste stappen kunnen zetten op weg naar betaald werk. De focus ligt op ouders met kinderen tot en met 12 jaar.

De Vlindertuin wil de 'kweekplaats' en thuisbasis zijn voor een 'wijknetwerk' van creatief en sociaal ondernemers in de Geitenkamp. Vinden, verbinden en samenwerken (als middel) staan hierin centraal. Uiteindelijk willen we in de wijk een laagdrempelige opstapmogelijkheid naar (vrijwilligers)werk.
Een aantal ontmoetingsplekken, zoals Moes in Plattenburg, ontwikkelen zich door tot leer- en werkervaringsplek.

Inspanningen 2025 (I)

- We breiden het aantal sociaal ondernemers met leer- en werkervaringsplekken in de Vlindertuin uit door middel van het aanstellen van een kwartiermaker die deze opdracht krijgt.
- We monitoren het project Geitenkamp werkt. Een initiatief dat wordt uitgevoerd door Vitesse Betrokken en het Buurtbaanbureau Geitenkamp. Hierin wordt samengewerkt met het Nationaal Programma Arnhem-Oost.·
- We faciliteren de netwerktafel ‘Samen aan het werk in de wijk’. (SWT, TLO, Enjoy&Learn, Recap, UWV, Geitenkamp Werkt, Cadans en WSP).

Kansengelijkheid (T)

Meer kinderen hebben de mogelijkheid om hun talent te ontdekken en te ontwikkelen (D)

Wij zetten in op het verrijken van de algemene ontwikkeling van kinderen en jongeren en het vergroten van sociale vaardigheden en een positiever zelfbeeld. Dit stimuleren we, samen met partners, via opdrachten, subsidies en netwerkoverleggen. Aandachtspunt daarbij is het versterken en ondersteunen van ouders bij de opvoeding.

Inspanningen 2025 (I)

- We stellen een jaarlijks uitvoeringsprogramma Kansrijk Opgroeien (programma verlengde leertijd / rijke schooldag) op in samenwerking met het extern wijknetwerk van basisscholen, Sportbedrijf Arnhem, Rijnstad, Rozet, het Sociaal wijkteam en het Nationaal Programma Arnhem-Oost. Het programma richt zich op de onderdelen onderwijs, vrije tijd en thuis.
- We coördineren en faciliteren het -9 maanden – 4 jaar overleg met netwerkpartners voor het jonge kind.
- We gaan onderzoeken hoe we ouders kunnen stimuleren om gebruik te maken met de voorliggende voorzieningen voor kinderen -9 maanden tot 4 jaar zodat ze beter starten op de basisschool. Hiervoor zoeken we ouders als ambassadeur/sleutelfiguur willen optreden.
- We versterken de faciliteiten met betrekking tot taalontwikkeling voor ouder en kind.
- We initiëren het opstellen van een pedagogische wijkvisie op verzoek van de wijkpartners.
- Samen met GOAT-jongerenwerk zoeken we een geschikte plek voor het jongerencentrum.

Gezondheid (T)

De sociaaleconomische gezondheidsverschillen in de wijk Geitenkamp worden kleiner (D)

We stimuleren bewoners tot een gezondere leefstijl, zoals meer bewegen, gezonder eten en we zetten ons in om plekken in de wijk toegankelijker te maken zodat meer bewoners er gebruik van maken.

Inspanningen 2025 (I)

- We monitoren de inspanningen JOGG (Jongeren Op Gezond Gewicht) en GO (Gezond Onderweg).
- We realiseren meer en/of betere en nieuwe beweegplekken (onder andere Rommelkist, Sportpark Paasberg).
- We geven opdracht aan uitvoerders om te werken aan imagoverbetering en aantrekkelijkheid van locaties.
- We geven opdracht aan partners op het mixen van jeugd bij activiteiten.
- Via opdrachten en subsidies geven we partners mee dat ze een gezonde leefstijl stimuleren, zoals gezond koken, bewust boodschappen doen, gezonde voeding op locaties.

Openbare ruimte (T)

Noord-Oost is klimaatbestendiger (D)

We zetten samen met bewoners en partners in op het vergroenen, verminderen van hittestress en vergroten van de biodiversiteit. Dit doen we door het uitzetten van opdrachten ter vergroening van de buitenruimte. Ook faciliteren we bewonersinitiatieven die hieraan bijdragen.

Inspanningen 2025 (I)

- We stimuleren groeninitiatieven van bewoners en scholen en helpen mee deze te realiseren.
- We vergroenen de wijk Geitenkamp door 'oude' ligusterhagen terug te plaatsen in het straatbeeld samen met corporaties.
- We ondersteunen het duurzaamheidsproject Paasberg; op de Paasberg is een actieve bewonersgroep bezig met het verduurzamen en energiezuinig maken van de wijk, zij delen hun kennis actief met andere geïnteresseerden uit de wijk.
- We ondersteunen de initiatiefgroep Beek op de Paasberg bij het realiseren van hun plannen om het gebied aantrekkelijker en toegankelijker te maken (blauw-groene netwerken in de wijk). Daarnaast willen we een actieve bijdrage leveren aan het project 'Sportpark de Paasberg als kloppend hart van de wijk'. Deze ontwikkelingen sluiten aan bij het ontwikkelen van het Beekdal en behoud Akzovijver.

Wonen (T)

Noord-Oost wordt vitaler (D)

We zetten in op het vergroten van diversiteit van woningen en bewoners in Geitenkamp. We willen de leefbaarheid en de fysieke mogelijkheden verkennen. We blijven werken aan de juiste interventies via partners en uitvoerders in de wijk Geitenkamp om kwetsbare inwoners in bepaalde straten en/of buurtjes beter te bereiken. Tevens willen we Altveer-Cranenvelt meer toekomstbestendig maken.

Inspanningen 2025 (I)

- In samenwerking met de woningbouwcorporaties is afgesproken dat we de instroom van nieuwe bewoners reguleren.
- We zetten in om de leefbaarheid te vergroten door middel van de straataanpak (proactief opbouwwerk).
- We ondersteunen het participatieproces van de gebiedsontwikkeling de Zyp, waarbij we verkennen of er woningen kunnen komen. Hierdoor kunnen bewoners in hun eigen wijk mogelijk doorstromen.

Wijkeconomie (T)

Bruisender marktplein Geitenkamp (D)

Bewoners van Geitenkamp, Monnikenhuizen en ook de Paasberg maken zich zorgen over het verschralen van het winkelaanbod op het winkelplein Geitenkamp. Zij hebben behoefte aan een bruisend marktplein met een gevarieerd winkel- en horeca-aanbod waar ook ruimte is om te verblijven. De wijk Geitenkamp is in het verleden opgezet om zelfvoorzienend te zijn, de wijk had een geïsoleerde ligging.

Inspanningen 2025 (I)

- Er ligt een uitvoeringsplan om te komen tot een bruisender marktplein. Eerste noodzakelijke stap is vergroting van de bestaande supermarkt. Deze stap is nog steeds noodzakelijk voor de vitaliteit van het marktplein. Wij houden direct contact met de projectleider en zijn in gesprek met zowel winkeliers als wethouder en overige stakeholders.
- In afstemming met het Nationaal Programma Arnhem-Oost organiseren we gesprekken met alle nodige stakeholders voor de toekomst van de winkeliers, ontwikkeling van het marktplein en de behoefte voor meer marktkooplieden. We adviseren en verbinden vanuit de beleving en bevindingen van de winkeliers en belanghebbenden uit de wijk.

Veiligheid (T)

Bewoners ervaren minder verkeer- en parkeeroverlast (D)

In de wijk Alteveer-Cranevelt is de verkeersdruk hoog (als gevolg van samenloop Rijnstate, Openluchtmuseum en Burgers' Zoo). We stemmen af met mobiliteit en de werkgroep van verkeer (Craneveer) zodat de parkeer overlast in de toekomst wordt aangepakt. We betrekken de bewoners en zorgen voor een goede participatie.

Inspanningen 2025 (I)

- We monitoren de verkeersintensiteit Velperweg e.o. als gevolg van allerlei ontwikkelingen (zoals AKZO, High Park, Rijn IJssel college) en zetten waar nodig vervolgacties in gang.

- Samen met inwoners adviseren we welke maatregelen nuttig zijn voor het tegengaan van de parkeerdruk in Alteveer-Cranevelt.

Bewoners ervaren meer veiligheid in hun directe omgeving (D)

De leefbaarheids- en veiligheidsthema's die spelen zijn overlast gevende personen, overlast van jongeren en verloedering (onveilige plekken). Inwoners van Geitenkamp ervaren met name jeugdoverlast. In Velperweg Noord ervaart men overlast gevende personen (waterbedeffect vanuit centrum). We zetten extra in op vermindering van de jeugdoverlast en overlast gevende personen in samenwerking met ons extern netwerk, bestaande uit jongerenwerk, straathoekwerk, straatcoaches, wijkagent, handhaving en sociaal wijkteam.

Inspanningen 2025 (I)

- We houden wijkschouwen in de verschillende wijken binnen Noord-Oost in samenwerking met externe wijkpartners en vertegenwoordiging vanuit de wijk.·
- We zorgen dat onveilige plekken worden aangepakt. We sturen aan op de samenwerking van jongerenwerk en veiligheid om de overlast terug te dringen. Dat kan met handhaven, maar nog beter, via welzijn (jongerenwerk). Denk aan de hangplek bij het jongerencentrum de Sperwer.
- Voor de Velperweg maken we afspraken met Boa's.

Presikhaaf

In het wijkprogramma Presikhaaf bevinden zich de wijken Presikhaaf West en Presikhaaf Oost.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen **(T)**

Meer inwoners kennen de ontmoetingsplekken en voelen zich welkom om mee te doen met de activiteiten **(D)**

Presikhaaf is voor velen een fijne wijk om in te wonen en om trots op te zijn. Er zijn allerlei voorzieningen en het is een wijk met een grote variatie aan culturele, migratie- en sociaaleconomische achtergronden. De bevolkingssamenstelling en de ruimtelijke opbouw van de wijk zorgen er echter voor dat het spontane contact tussen culturen en buurten soms lastig tot stand komt. Ook weten niet alle bewoners die dat nodig hebben de juiste weg naar passende hulpverlening te vinden. We willen dat professionele ondersteuning van wijkpartners op het gebied van wonen, werk, inkomen, gezondheid, opvoeding en onderwijs, goed aansluit bij de behoeften van onze bewoners.

We willen de wijk positief benaderen en maken ons sterk voor sterke verbindingen tussen bewoners onderling en tussen bewoners en professionals. Doel is om te komen tot sterke wijknetwerken waar professionals, elk vanuit een heldere wijkopdracht, elkaar informeel en formeel treffen. Iedereen kent de ontmoetingsplekken in de wijk en voelt zich welkom om mee te doen aan activiteiten.

Inspanningen 2025 **(I)**

- We geven vervolg aan de in 2024 opgestarte ‘meet en greets’ op locaties in de wijk tussen bewoners en professionals en zetten deze om naar een structureel en herkenbaar jaarlijks programma.
- We zetten in op de borging van het opbouwwerk van Rijnstad in Presikhaaf en vullen dat aan met een tijdelijke inzet van een community builder in de buurt P1 (flexwonen Merwedeterrein).
- Wij vragen van al onze wijkpartners om (pro)actief bij te dragen aan het bevorderen van positieve gezondheid, taalontwikkeling/taalrijkheid, ouderbetrokkenheid, inclusief en ‘outreachend werken’.

- We ondersteunen het werk van de gezondheidsmakelaar bij het bouwen aan een gezondheidsplein door ons wijknetwerk en contacten ter beschikking te stellen.
- We ondersteunen de bekendheid en het gebruik van laagdrempelige faciliteiten voor informatie, activiteiten, hulp en advies zoals de buurtbalie, Goed Geregeld Arnhem, Sociale wijkteams en The Point.
- We zorgen ervoor dat ruimtes voor ontmoeting, verbinding en ontwikkeling voor jong en oud, zoals De Overkant, De Oosthof, MFC/jongerencentrum Push, blijven passen bij de behoeftes van de doelgroep en we adviseren, vanuit dat perspectief, op het gebied van subsidiëring en (nieuw) accommodatiebeleid.
- We vragen Stichting Welzijn Ouderen (SWOA) om samen met het Sportbedrijf inzet te plegen op het stimuleren van bewegen van ouderen.
- In afstemming met het stedelijk project 'wijknetwerken zorg/welzijn', geven we onze sociale tafel opnieuw vorm.
- We continueren onze inzet voor een passend aanbod van en programmering op plekken in de openbare ruimte voor spelen, bewegen en ontmoeten.
- We ondersteunen bewonersinitiatieven en zorgen samen met het wijkplatform voor een goede verbinding met de inzet van onze wijkpartners.
- We blijven nauw aangesloten op de inspanningen vanuit het Nationaal Programma Arnhem-Oost.

Kansengelijkheid (T)

Bewoners weten steeds beter waar ze terecht kunnen met vragen over werk, inkomen en het voorkomen van schulden en ouders en kinderen krijgen alle ruimte om hun talenten te ontwikkelen (D)

We zien dat bewoners kampen met armoede en schulden. We zien ook dat kinderen en jongeren in hun kans op een positieve persoonlijke ontwikkeling belemmerd worden, doordat ze opgroeien in armoede, hun ouders onvoldoende betrokken zijn bij de opvoeding en er onvoldoende gebruik gemaakt wordt van ondersteuningsstructuren in de wijk. We willen dat er alle ruimte is voor ouders en kinderen om hun talenten te kunnen ontwikkelen zonder zorgen.

We willen dat meer bewoners weten waar ze terecht kunnen met hulpvragen over geldzorgen en geldproblemen. Daarnaast willen we dat kinderen en jongeren Presikhaaf ervaren als de leukste wijk om in op te groeien.

Inspanningen 2025 (I)

- We werken samen met het Nationaal Programma Arnhem-Oost aan een nadere invulling van het deelprogramma werk en inkomen/bestaanszekerheid en streven naar de totstandkoming van een integraal concept voor wijkgerichte informatie en advies(punten) voor bewoners.
- We faciliteren een (informele) samenwerking tussen het sociaal wijkteam, de gemeente, Goed Geregeld Arnhem en onze welzijnspartners via de sociale tafel.
- We stimuleren wijkcommunicatie over de voorzieningen op het gebied van armoede, schulden en participatie door onze wijkpartners via het ondersteunen van de wijkkrant en wijkwebsite.
- Vanuit het NPAO krijgen de consultatiebureaus de opdracht om alle kinderen van 18 maanden te bezoeken om het belang van taalrijk opvoeden, voorschoolse educatie en opvoedondersteuning onder de aandacht te blijven brengen.
- Vanuit het NPAO wordt de groepsgewijze opvoedingsondersteuning en het opbouwen van een sociaal netwerk voor ouders met kinderen voortgezet (Power Parents). We zorgen samen met de bestuursadviseur(s) en de wijkwerkgroep jonge kind voor de doorontwikkeling van de inzet op taalrijk opvoeden, opvoedondersteuning en voorschoolse educatie.
- We brengen onze visie op een uitnodigend ouder-kind centrum in het MFC in bij het (nieuwe) integraal accommodatiebeleid.
- We delen met onze wijkpartners op jeugd/kinderen de ervaringen, kansen en problemen via het netwerk Kansrijk Opgroeien Presikhaaf. Dit netwerk bevordert de onderlinge samenwerking in de wijk van professionals en zorgt voor een afgestemd aanbod van (naschoolse) activiteiten met ouderbetrokkenheid voor kinderen.
- We zetten het succesvolle zomerprogramma voor jeugd 'Summerprikko' om in een doorlopende programmering voor jeugd voor het gehele jaar.
- We beogen de inzet van de in 2023 nieuw gestarte aanbieders op het jongerenwerk (Presikhaaf University en Kansenmakers) zoveel mogelijk in 2025 te borgen. Speerpunten zijn jongerenwerk op school (NPAO), ambulant jongerenwerk, locatiegericht jongerenwerk en online jongerenwerk. Talentontwikkeling en mentale weerbaarheid staan centraal. Deze inzet staat in nauwe verbinding met de inzet van onze wijkpartners, zoals scholen, sportbedrijf en cultuuraanbieders.
- We stimuleren de bekendheid van de energiecoaches en het gebruik van maatregelen op het gebied van duurzaamheid en energiebesparing.

Openbare ruimte (T)

Samen met bewoners zorgen we voor een gezellige en schone buitenruimte waar je graag je tijd doorbrengt (D)

Bewoners maken samen met professionals de wijk Presikhaaf tot een aantrekkelijke omgeving waar je graag je tijd doorbrengt. Wij helpen hen daarbij.

We willen dat bewoners in de wijk meer en veiliger kunnen wandelen en fietsen. We willen dat jongeren en ouderen faciliteiten (in de openbare ruimte) hebben waar ze elkaar kunnen ontmoeten, kunnen spelen en bewegen en waar ze zich medeverantwoordelijk voor voelen.

Inspanningen 2025 (I)

- We werken samen met het Nationaal Programma Arnhem Oost aan de verbetering van het (door bewoners ervaren) onderhoudsniveau op zogenoemde hotspots in de wijk.
- We voeren regie op de samenwerking tussen team leefomgeving en de gemeente.
- We dragen bij aan de realisatie van buurttuinen (vanuit het ontwikkelperspectief voor de buurt P3) door het aantrekkelijker maken van de openbare ruimte en het toevoegen van elementen voor ontmoeting en sociale binding.
- We dragen bij aan de inrichting en/of programmering van de openbare ruimte op een aantal bijzondere plekken in de wijk waardoor: bewoners elkaar kunnen ontmoeten, deze plekken uitnodigen tot buiten spelen en bewegen voor kinderen en ouders. Het gaat om buurthuis de Overkant, speelplek de Regenboog, speelpark Luinhorstweg/Dunoweg, omgeving van de Parkschool en op plekken waar de woningbouwcorporaties aan de slag gaan.
- We zorgen voor een integrale inzet rondom de renovatie van woningen in de buurt P1.
- We vragen bij alle fysieke ontwikkelplannen aandacht voor het (in cocreatie met bewoners) verbeteren van de verkeersveiligheid in het algemeen. Uitgangspunt is het bieden van meer ruimte voor de voetganger en fietser, speel-, wandel- en fietsverbindingen en de realisatie van snelheidsremmende maatregelen.
- We adviseren bij de uitvoering van de ontwikkeling van het Merwede terrein en met name op de sociale aansluiting van deze ontwikkeling op de rest van de wijk.
- We stimuleren bewonersinitiatieven gericht op het verbeteren van de leefomgeving (wijkplatform, regeling wijkinitiatieven en burgerkracht).

Veiligheid (T)

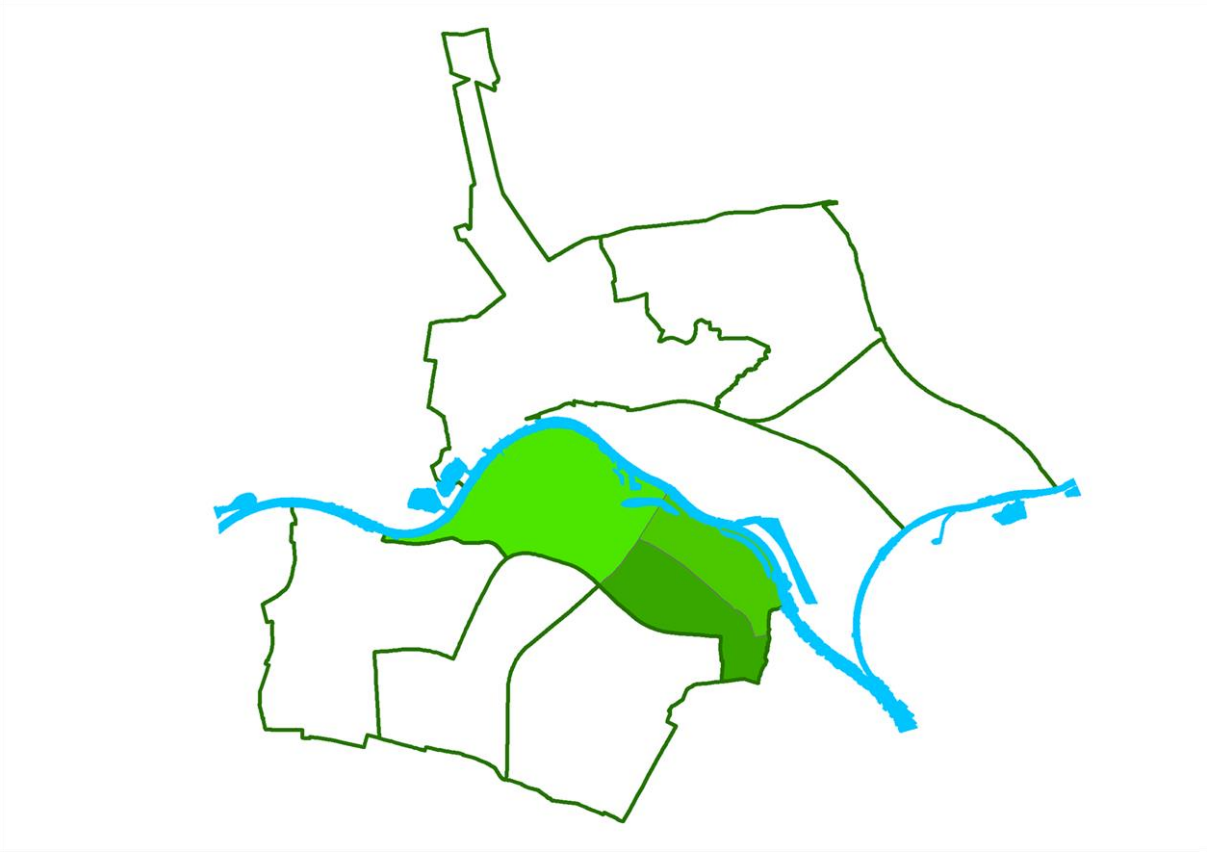
Samen met bewoners, organisaties en ondernemers pakken we overlast en criminaliteit aan (D)

Een leefbare en veilige wijk maken we samen. Inwoners ontmoeten elkaar en hebben ideeën voor het verbeteren van hun eigen buurt. Samen met bewoners, organisaties en ondernemers pakken we overlast en criminaliteit aan.

Inspanningen 2025 (I)

- We organiseren in het wijkveiligheidsoverleg de afstemming van de inzet van veiligheidsprofessionals, gericht op actualiteiten (korte termijn) en op een lange termijnagenda (sociale cohesie, drugsoverlast, draaiboek jongerenoverlast en overlast gevende personen).
- De inzet van het jongerenwerk en het netwerk Kansrijk Opgroeien verbinden we continue met de inzet van onze veiligheidspartners.
- We sluiten aan op stedelijke campagnes rondom het donkere dagen offensief en meld misdaad anoniem.
- We onderzoeken de mogelijkheden van een integrale, meerjarige gebiedsgerichte aanpak van hotspots zoals het winkelcentrum.
- We evalueren de inzet van de stadsmarinier vanuit het Nationaal Programma Arnhem-Oost en zetten in op het borgen van de door hem succesvol uitgevoerde interventies.
- We stimuleren de wijkprofessionals in de wijk om in hun optreden en contacten met bewoners in de wijk, in te zetten op het verhogen van tolerantie en op het vergroten van de gemeenschapszin van bewoners.

Malburgen

In het wijkprogramma Malburgen bevinden zich de wijken Malburgen West, Malburgen Oost/Noord, Malburgen Oost/Zuid, waaronder het Duifje en Immerloo.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen **(T)**

Meer inwoners van Malburgen maken gebruik van de locaties in de wijk die beschikbaar zijn voor ontmoeting en ontwikkeling **(D)**

We willen dat Malburgers terecht kunnen op een plek in hun buurt voor ontmoeting, deelnemen aan of het organiseren van activiteiten of voor persoonlijke ontwikkeling. Daarbij hebben we als achterliggend doel dat de sociale cohesie in de wijk wordt verbeterd en de veerkracht en zelfredzaamheid van inwoners toeneemt. We investeren op verschillende manieren in de voorzieningen in de wijk.

Inspanningen 2025 **(I)**

- In het wijkdeel Oost-Noord is de behoefte aan ontmoeting groter dan het aantal beschikbare plekken. We stimuleren beter gebruik van de bestaande plekken in dit gebied en onderzoeken wat er nodig is om een extra ontmoetingsplek te realiseren. Gedacht wordt aan een beter gebruik van de Malburcht, de uitbreiding van MFC de Malburcht voor muziekvereniging “door wilskracht samen sterk” en/of de sportkantines op de Bakenhof.
- We maken met betrokken professionele partijen en vrijwilligers per locatie een plan voor het beheer van diverse locaties. Concreet hebben we het over de MFC Malburcht, de Duiventil en de Plint.
- We realiseren een structurele voorziening voor het toeleiden van bewoners naar activiteiten. Het gaat om bewoners die zelf de weg moeilijk kunnen vinden of het moeilijk vinden om de eerste stap te zetten. We doen dit via de inzet van bewonersnetwerken of via subsidiepartners.
- Ten aanzien van de groep bewoners die in een sociaal isolement verkeert, onderzoeken we samen met partners welke belemmeringen daarbij een hoofdrol spelen en welke ondersteuning nodig is om te kunnen participeren.

Meer bewoners kunnen gebruik maken van een collectieve voorziening ter voorkoming van en/of het verminderen van individuele zorgindicaties. **(D)**

Ter voorkoming van oplopende zorgkosten en omdat collectieve voorzieningen bijdragen aan het ontstaan van netwerken in de wijk en aan de zelfredzaamheid van bewoners, willen wij meer collectieve voorzieningen creëren voor veel voorkomende individuele zorg- en hulpvragen.

Inspanningen 2025 **(I)**

- We onderzoeken hoe de huidige incidentele ontmoetingsvoorziening voor oudere vrouwen met een migratie achtergrond, die is opgezet ter voorkoming sociaal isolement en individuele indicaties dagbesteding, kan worden omgezet naar een structurele voorziening.
- We onderzoeken met het sociaal wijkteam welke overige individuele zorgvragen zich lenen voor een collectieve aanpak en wat er nodig is om dit te realiseren.

Bewoners in (nieuwgebouwde) buurten voelen zich meer verbonden met hun buurtgenoten en woonomgeving door buurtlandingen en versterkte netwerken. **(D)**

Er lopen veel uitbreidings- en inbreidingsplannen in Malburgen. Tot 2030 verwachten we de realisatie van tenminste 800 woningen. Dat betekent dat we veel nieuwe wijkbewoners gaan verwelkomen. We vinden het belangrijk dat zij goed landen in de wijk en deel gaan uitmaken van de buurtgemeenschappen. Buurtnetwerken zijn hierin van grote waarde. Zij creëren warme gemeenschappen en onderlinge verbinding. Daarom ondersteunen we deze netwerken optimaal en betrekken wij hen bij de opgaven in de wijk.

Inspanningen 2025 **(I)**

- We geven opdracht aan Rijnstad voor het organiseren van de buurtlanding.
- We inventariseren de bestaande bewonersinitiatieven en buurtnetwerken inclusief de functies die zij vervullen. We bespreken met de initiatieven en netwerken op welke wijze zij betrokken willen zijn bij de opgaven van de wijk, welke rol zij daarin kunnen vervullen en wat dit betekent voor de wijze van ondersteuning.

Eind 2025 is er een integrale aanpak van gezinnen in de bijstand **(D)**

We vinden perspectief voor kinderen die opgroeien in een gezin met weinig inkomen belangrijk. Daarom geven we prioriteit aan inzet op gezinnen in de bijstand. Doelstelling is om de gezinnen via persoonlijk contact intensief te volgen in de mogelijkheden en belemmeringen om stappen te zetten naar werk of participatie en zowel op groeps- als op individueel niveau, hiervoor het passende instrumentarium in te zetten. Tegelijk wordt nagegaan of alle kinderen in het gezin gebruik maken van voorliggende voorzieningen en als dat niet zo is worden deze alsnog ingezet.

Inspanningen 2025 **(I)**

- We ontwikkelen een integrale werkwijze waarbij zowel naar de ouders als naar de situatie van het kind wordt gekeken. Deze werkwijze is het resultaat van een projectmatige aanpak waarbinnen we samen werken met het sociaal wijkteam.

Kansengelijkheid (T)

Er is een intensievere samenwerking tussen partners die zich richten op de jeugd in Malburgen **(D)**

In de wijk werken diverse jeugdpartners met diverse groepen jongeren. Deels werken de partners in verschillende wijkdelen. Dat vraagt om een intensieve samenwerking op verschillende aspecten tussen de partijen: een gezamenlijke en aanvullende programmering, het uitdragen van dezelfde pedagogische visie en een gezamenlijke aanpak van hinderlijke en overlast gevende jongeren.

Inspanningen 2025 **(I)**

- We zorgen voor duidelijke werkafspraken rondom inzet en uitvoering van het ambulant jongerenwerk van de verschillende partijen in de wijk.
- We ontwikkelen met de jeugdpartners een aanpak op basis van signalen en ontwikkelingen vanuit de jeugdtafel en het wijkveiligheidsoverleg over hinderlijke en overlast gevende groepen.
- We vragen de 12+ partners om een diverse programmering waarin sport, cultuur (in alle facetten) en ontwikkelen van ontwikkelingsvaardigheden in alle facetten aan bod komen.
- We bewaken de doorlopende lijn van verschillende leeftijden/doelgroepen naar “opvolgende” programmering met specifieke aandacht voor het gebied Oost-Noord.
- We vragen jeugdpartners om online aanwezig te zijn om trends te signaleren, kennis op dit gebied te blijven ontwikkelen en dit actief te delen met de andere (jeugd)partners en ouders. De positieve en negatieve gevolgen van de online wereld maken deel uit van het programma.

- We vragen jeugdpartners om vanuit de ervaringen met meiden uit te wisselen wat specifiek voor meiden helpend is in hun ontwikkeling en dit te verwerken in de programmering of met voorstellen daarvoor te komen (uit meerdere onderzoeken blijkt kwetsbaarheid van meiden in de leeftijd tussen 10-16).
- We verbinden de kind-partners (consultatiebureau, kinderwerk, kinderopvang en de school) binnen MFC de Malburcht en faciliteren hen om tot 1 pedagogisch plan en tot 1 plan voor de doorgaande ontwikkellijn te komen.
- We coördineren het programma vakantieinmalburgen.nl waarin alle jeugdpartners hun vakantie activiteiten aanbieden.
- We continueren het succesvolle project Politiekids.

Minder kinderen in Malburgen starten met een motorische, taal en/of hechtingsachterstand op het Primair Onderwijs (D)

Veel kinderen in Malburgen starten aan het primair onderwijs met een achterstand in bijvoorbeeld taal, vaardigheden en motoriek. Deze achterstanden zijn in latere jaren lastig in te halen. Ondanks het feit dat de deelname aan de vroeg en voorschoolse educatie hoog is, is er met name in de eerste levensjaren, een extra inspanning nodig om deze achterstanden te voorkomen.

Inspanningen 2025 (I)

- We inventariseren met partners welke extra inzet nodig is voor de doelgroep 0-2 jaar en treffen, indien nodig, met partners aanvullende maatregelen.
- Vanuit NPAO wordt zorg gedragen voor het professionaliseren van de speelmorgen op twee locaties in de wijk en gestuurd op inbedding daarvan binnen de andere activiteiten voor de doelgroep 0-2 jaar en hun ouders.
- We brengen partners (op locatieniveau) bij elkaar voor verdiepende kennismaking, inventariseren de behoefte aan verstevigen van het netwerk en organiseren op basis daarvan de agenda voor het netwerk (casussen, signalen, witte vlekken).

Gezondheid (T)

Meer jeugd uit Malburgen ontwikkelt een gezonde leefstijl (D)

In Malburgen zijn zorgen om de gezondheid van inwoners, met name onder jongeren. Daarom werken wij aan het stimuleren van een gezondere leefstijl. Jongeren stimuleren we om meer te bewegen en te sporten waarbij het doel is dat meer jongeren voldoen aan de beweegnorm. We willen meer werk maken van het aanbieden van gezonde voeding tijdens activiteiten. We streven naar een goede samenwerking tussen wijkpartners die de gezondheid bevorderen.

Inspanningen 2025 (I)

- We spannen ons in om een wijkconvenant te sluiten met gesubsidieerde partners dat afspreekt om gezonde voeding als norm te maken in Malburgen op activiteiten voor de doelgroep tot 21 jaar. En we spannen ons in om de sociale omgeving van de doelgroep, zoals ouders, te betrekken bij gezonde voeding.
- We continueren de interprofessionele stuurgroep Gezond Malburgen die interventies afstemt en monitort.
- We zorgen ervoor dat in de opdrachten voor het kind- en jongerenwerk bewegen en sporten en kennismaking met sporten in georganiseerd of verenigingsverband, een belangrijk onderdeel van de programmering is.

Openbare ruimte (T)

Een gezonde leefomgeving (D)

Een gezonde leefomgeving levert een belangrijke bijdrage aan de individuele gezondheid van inwoners. Daarom willen we meer samenwerkingen tussen partijen in de wijk die fysieke aanpassingen doen in de leefomgeving zoals een woningcorporatie. Hieruit kunnen koppelkansen voortkomen die bijdragen aan een gezondere leefomgeving. We willen meer aanleiding realiseren om te bewegen. En we willen dat de openbare ruimte, zoals bijvoorbeeld op de Drieslag, meer bijdraagt aan het welbevinden van inwoners. Bij ruimtelijk-fysieke ontwikkelingen adviseren we het model van positieve gezondheid meer toe te passen bij het opstellen van uitgangspunten.

Inspanningen 2025 (I)

- We zetten ons in voor het realiseren van (speel)aanleidingen om meer jeugd te laten bewegen en ontmoeten in de openbare ruimte.
- Wij signaleren koppelkansen tussen woningenverduurzaming, klimaatadaptatie en leefbaarheid en brengen partijen samen om deze te realiseren.

- We voeren, in samenhang met de verbetering van de entree van de Bakenhof, een aantal projecten uit die de veiligheid en sociale cohesie bevorderen (NPAO). Dit heeft als doel om de leefbaarheid rond de Bakenhof te verbeteren en het sportpark tot een kloppend hart van de wijk te maken.
- We spannen ons in om een gezonde leefomgeving te ontwerpen in de Vissenbuurt met behulp van het model van Positieve Gezondheid.
- TLO geeft (mede) opdracht voor het uitvoeren van de maatregelen uit het actieplan Drieslag met betrekking tot de openbare ruimte.

Bewoners van Malburgen voelen zich meer eigenaar van hun leefomgeving (D)

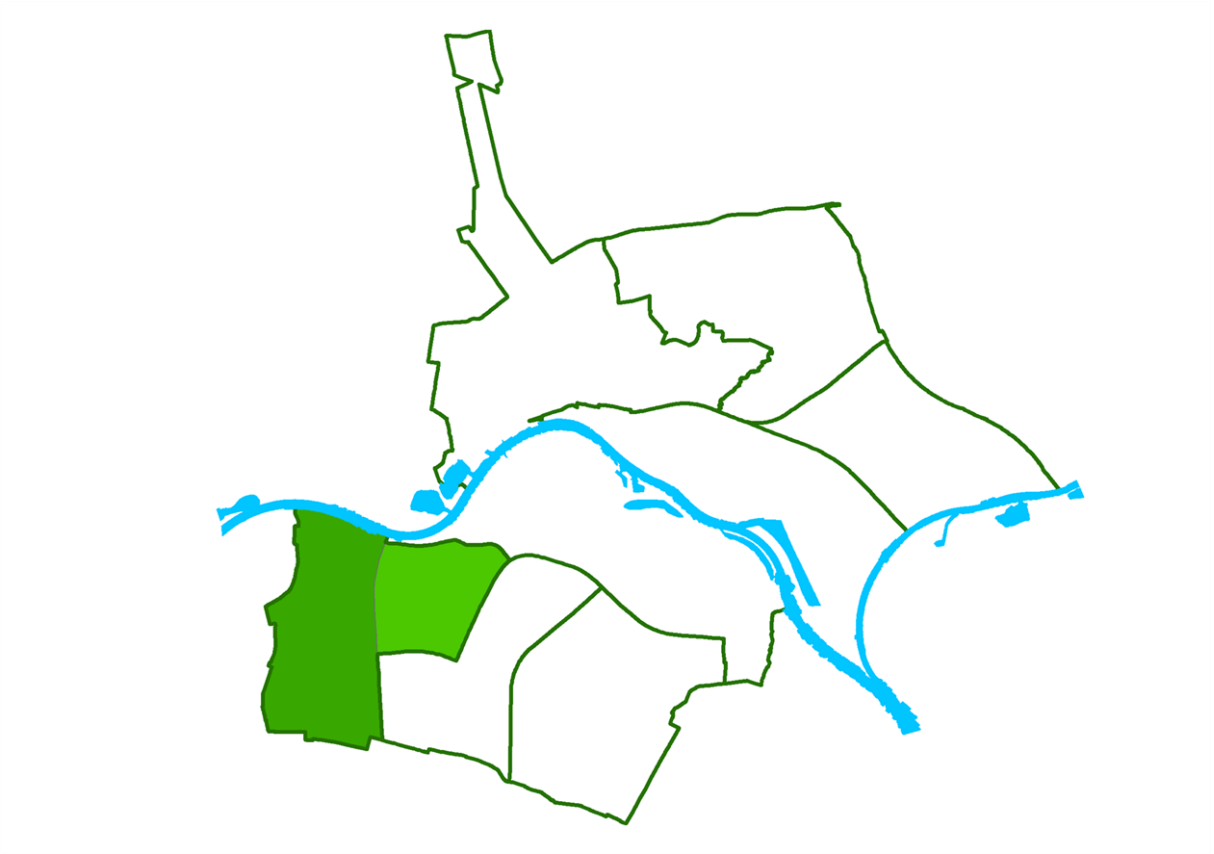
Meer bewoners voelen zich meer eigenaar van een schone en verzorgde buurt. Voor de uitvoering van het actieplan Winkelcentrum de Drieslag willen we bereiken dat 30% van de inwoners en 75% van de ondernemers die wonen en werken op en rond de Drieslag, meedoen en betrokken zijn bij het ontwikkelen van de scenario's van de langetermijnvisie voor de Drieslag.

Wij stimuleren dat ruimtelijke opgaven in samenspraak met de omgeving worden gerealiseerd.

Inspanningen 2025 (I)

- Wij voeren het actieplan Winkelcentrum de Drieslag uit en stimuleren daarbij de deelname van bewoners en ondernemers op verschillende manieren.
- Bij de ruimtelijke projecten adviseren wij over het participatieproces en volgen wij de wijze waarop bewoners betrokken worden en wat er met hun inbreng wordt gedaan.

Schuytgraaf/Elderveld

In het wijkprogramma Schuytgraaf/Elderveld bevinden zich de wijken Schuytgraaf en Elderveld.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen **(T)**

Meer bewoners kennen elkaar en hebben oog voor elkaar **(D)**

De leefbaarheid in Elderveld Noord is zwak en de leefbaarheid in Elderveld Zuid staat onder druk. Dit komt onder andere door een wijziging in samenstelling van de wijk en veel mensen in deze buurten leven op of net boven de armoedegrens. We willen stimuleren dat bewoners een groter netwerk hebben en oog voor elkaar hebben om dit te verbeteren. Dit stimuleren wij door het faciliteren van activiteiten en het realiseren van ontmoetingsvoorzieningen voor jong en oud.

Bij de bouw van Schuytgraaf is te weinig rekening gehouden met de behoefte aan maatschappelijke voorzieningen van bewoners. Bewoners geven aan elkaar te willen ontmoeten, ook in de openbare ruimte. Daarom stimuleren wij ook in deze wijk de ontwikkeling van ontmoetmogelijkheden.

Inspanningen 2025 **(I)**

- We investeren in de wijkcentrum functie bij sporthal Elderveld, door het mogelijk maken van meer ontmoetingsmomenten en het ontwikkelen van meer activiteiten.
- We doen samen met bewoners kleine ingrepen in de openbare ruimte om ontmoeten te stimuleren.
- We onderzoeken of de jeugdruimte Schuytgraaf door meer doelgroepen gebruikt kan worden voor (ontmoetings)activiteiten.
- De aanbevelingen uit een onderzoek van een antropologe naar sociale cohesie in Schuytgraaf zetten we om in een plan van aanpak en we voeren eerste acties uit.
- We gaan samen met partners en bewoners ontmoetingsactiviteiten ontwikkelen in de vrijgekomen ruimte in MFC Omnibus.

Meer bewoners beheersen de basisvaardigheden (D)

We zien kinderen opgroeien in een taalarme omgeving en volwassen die de basisvaardigheden niet onder de knie hebben (lezen, schrijven, rekenen). Dit bemoeilijkt het vinden van informatie, advies en hulp. We stimuleren het verbeteren van de basisvaardigheden door dit op te nemen in de opdrachtverlening aan welzijnspartners zoals Rozet. Door zelf op B1 niveau te communiceren zorgen we dat bewoners weten waar informatie en advies te krijgen is.

Inspanningen 2025 (I)

- We stimuleren dat er op voldoende plekken leesactiviteiten zijn en onderzoeken mogelijkheden tot meer Rozetjes in de wijk.
- We zorgen dat in opdrachten aan welzijnspartners aandacht voor taal en lezen bij activiteiten opgenomen wordt.
- We stimuleren dat partners op B1 niveau communiceren met bewoners, zodat informatie begrijpelijk is.

Kansengelijkheid (T)

Meer ouders voelen zich in staat hun kinderen op te voeden (D)

Veel ouders hebben vragen met betrekking tot de opvoeding en/of hebben behoefte aan contact met andere ouders. Soms zijn er (geld)zorgen, is er onbekendheid met wat er in de online wereld gebeurt of worden praktische handvatten gemist. We stimuleren ouders om hun sociale netwerk te vergroten door opdracht te verstrekken voor het organiseren van activiteiten en het beschikbaar stellen van informatie en advies. Daarmee creëren we mogelijkheden voor ouders om elkaar te ontmoeten, informatie en advies te krijgen en waar nodig toegang tot professionele hulp.

Inspanningen 2025 (I)

- We ondersteunen het mamacafé bij hun (door)ontwikkeling en verbinden hen met professionals in de wijk.
- We evalueren de pilot op het gebied van opvoedondersteuning en ontwikkelen op basis van de resultaten door.

Meer jeugdigen 0-18 jaar met (dreigende) ontwikkelingsachterstanden of kwetsbare thuissituaties maken gebruik van voorschoolse voorzieningen en naschools aanbod (D)

Er kunnen allerlei redenen zijn waardoor kinderen achterstanden oplopen in hun ontwikkeling of een kwetsbare thuissituatie hebben. Denk aan (geld)zorgen, een (v)echtscheiding van ouders of het ervaren van grote prestatiedruk. We willen dat alle kinderen in Schuytgraaf en Elderveld voldoende mogelijkheden hebben om te werken aan hun cognitieve, motorische en sociaal-emotionele vaardigheden. Daarom faciliteren wij (extra) voorschoolse voorzieningen en naschoolse programma's voor kinderen die extra aandacht nodig hebben.

Inspanningen 2025 (I)

- Met IKC de Klimboom en partners zijn de ontwikkellijnen binnen het concept gemeenschapsschool uitgewerkt tot een plan van aanpak voor de komende jaren.
- Met de 5 basisscholen in Schuytgraaf wordt een eerste pilot gedraaid voor gezamenlijk naschools aanbod in de wijk.
- De bestaande naschoolse programma's van de Confetti en IKC de Kringloop worden geëvalueerd en doorontwikkeld.

Meer jeugdigen ontwikkelen een gezonde identiteit (talentonwikkeling, zelfbeeld en mentale veerkracht) (D)

Op steeds jongere leeftijd komen jeugdigen in aanraking met de verlokking van snel geld verdienen. Door het ervaren van prestatiedruk, onrealistische verwachtingen en beelden op social media is het lastig goede keuzes te maken. Er is niet altijd voldoende budget of ruimte thuis om talenten op het gebied van kunst & cultuur, sport & bewegen te ontdekken en te ontwikkelen of om te investeren in weerbaarheid.

Inspanningen 2025 (I)

- We evalueren samen met partners en ontwikkelen de programma's voor jongeren in het vrije tijds aanbod door, bijvoorbeeld in de Motion en jeugdruimte Schuytgraaf.
- We zorgen dat in de opdracht aan kinder- en jongerenwerkpartners aandacht voor de online wereld en het weerbaar maken voor verlokkingen is verankerd.
- We evalueren in samenwerking met de scholen de naschoolse programma's op activiteiten op het gebied van weerbaarheid en talentontwikkeling.

Openbare ruimte (T)

Meer bewoners ervaren dat zij gehoord en betrokken worden bij het creëren van een verkeersveilige omgeving (D)

Inwoners doen veel meldingen in het kader van verkeersveiligheid, bijvoorbeeld over hard rijden, verkeerd parkeren en verkeersovertredingen bij de winkelcentra. Scholen willen vaak in gesprek over het creëren van een veilige situatie bij het halen en brengen van kinderen. We jagen aan dat bewoners hun klachten en ideeën kunnen bespreken en dat er tijdig en goed gecommuniceerd wordt over (on)mogelijkheden om situaties op te lossen.

Inspanningen 2025 (I)

- We monitoren het uitvoeren en nakomen van afspraken die gemaakt zijn tussen ouders, scholen, gemeente en partners over maatregelen rondom MFC de Salamander, de Confetti en de scholen aan het Breezandpad.
- We jagen aan dat een nieuw ontwerp van maatregelen voor het ontmoedigen van fietsers en scooters in het voetgangersgebied van winkelcentrum Schuytgraaf wordt uitgevoerd.
- We monitoren dat onmogelijkheden rondom ingrepen bij de Hollandweg tijdig en goed gecommuniceerd worden met bewoners.

Meer bewoners ervaren dat er voldoende speelfaciliteiten zijn die passen bij het karakter van de wijk (D)

Veel klachten en meldingen die de gemeente ontvangt over de openbare ruimte gaan over speelplekken. In Elderveld worden deze plekken als versleten en ouderwets ervaren. In Schuytgraaf worden vooral voor de doelgroep 6-12 jaar speelplekken en uitdaging gemist. De wijk lijkt anders ontworpen dan bewoners deze zouden willen gebruiken op dit gebied.

Inspanningen 2025 (I)

- We jagen aan dat voor de hele wijk Schuytgraaf bekeken wordt hoe speelplekken beter aan kunnen sluiten op de behoeften van bewoners.
- We zorgen dat bij vervanging van speeltoestellen en herinrichting van speelplekken bewoners goed betrokken worden.
- We vernieuwen samen met bewoners de nu sleetse speeltuin naast het Asperenpad in Elderveld. We maken samen met bewoners een ontwerp voor herinrichting en het veiliger maken van de speeltuin aan de Bakerwaard in Schuytgraaf en we leggen een trapveld aan bij Staatsspoor in Schuytgraaf.

De Laar/Elden

In het wijkprogramma De Laar/Elden bevinden zich de wijken De Laar en Elden.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen (T)

Bewoners voelen zich prettig en kunnen meedoen in hun omgeving (sociaal zelfredzaam) (D)

We vinden het belangrijk dat bewoners zich thuis voelen in hun wijk, elkaar ontmoeten en ondersteunen en mee kunnen doen. Dit stimuleren we door het faciliteren en ontwikkelen van samenwerkings- en ontmoetingslocaties, in de binnen- en buitenruimte, met partners en inwoners.

Inspanningen 2025 (I)

- We geven opdracht tot aanbod dat past bij de ontwikkeling van het gebied, zodat wijklocaties en ondersteuning goed aansluiten bij de behoeften van bewoners.
- We faciliteren de mogelijkheid tot ontmoeten en creëren van ontmoetingsplekken, inclusief ontmoetingen tussen generaties en tussen bewoners(groepen) met verschillende achtergronden.
- We faciliteren en stimuleren initiatieven van bewoners(groepen). We geven opdracht aan het welzijnswerk om inwoners hierbij te ondersteunen.
- We investeren in het actueel houden van passende wijkcommunicatie, zodat de vindbaarheid van de activiteiten en de voorzieningen in de wijk wordt vergroot
- We zetten eerste stappen in de aanpak op het gebied van positieve gezondheid, door dit mee te nemen in opdrachten en te faciliteren.

Kansengelijkheid (T)

Kinderen en jongeren hebben gelijke kansen om zich te ontwikkelen (D)

Samen met scholen, Sociaal wijkteam en wijkpartners gericht op kinderen en jongeren werken we aan het bevorderen van kansengelijkheid en het bieden van de juiste ondersteuning voor wie dit nodig heeft. Onze

partners hebben een goed inzicht in wie ondersteuning kan gebruiken en wat de behoeftes zijn. Deze ondersteuning vindt zoveel mogelijk plaats in de eigen wijk/omgeving. Zo groeien kinderen en jongeren op tot zelfbewuste, verantwoordelijke en zelfstandige individuen.

Inspanningen 2025 **(I)**

- We verbinden betrokken wijkpartners om te komen tot een integrale en sluitende aanpak rond de ontwikkeling van het jonge kind om ontwikkelingsachterstanden te signaleren en te doorbreken.
- We zetten in op een hoger gebruik van voorschoolse voorzieningen door opdrachten te geven aan partners, waardoor meer kinderen (tot 4 jaar) een kansrijke start maken.
- We geven opdracht voor laagdrempelige opvoedondersteuning waar ouders terecht kunnen voor advies en faciliteren dat ouders elkaar kunnen ontmoeten om ervaringen over opvoeden te delen.
- We blijven investeren in een passend aanbod van voorzieningen op scholen om kwetsbare kinderen tussen de 4 en 12 jaar te ondersteunen bij een positieve ontwikkeling.
- We faciliteren aanbod op de basisscholen waarin een betere aansluiting op de overgang naar het voortgezet onderwijs centraal staat (doelgroep 10-14 jaar).
- Samen met partners investeren we in het aanbod van breed jongerenwerk (12+ jaar) op het gebied van persoonlijke ontwikkeling, sport en cultuur, in afstemming met de jongeren, ouders en scholen.
- We onderzoeken hoe we de monitoring en begeleiding vormgeven van jongeren die te maken krijgen met schooluitval.

Openbare ruimte (T)

Bewoners ervaren De Laar/Elden als een aantrekkelijke, veilige en duurzame omgeving (D)

Om bij te dragen aan een fijne leefomgeving stimuleren we het gevoel van betrokkenheid en eigenaarschap bij de eigen woon- en leefomgeving. Bij initiatieven/projecten is aandacht voor bewonersparticipatie. Centraal staat ontmoeten, spelen en bewegen in de openbare ruimte.

Inspanningen 2025 **(I)**

- We werken via een integrale aanpak met woningstichtingen en andere externe partners aan het terugdringen van overlast en verloedering op locaties waar het samenleven onder druk staat. Hierbij gebruiken we een preventieve insteek.
- We investeren in meer mogelijkheden tot verblijven, ontmoeten, bewegen en spelen in de openbare ruimte. In De Laar ligt de focus op de herinrichting van Park De Laar aan de Brabantweg. In Elden ligt de focus op Park Zuiderveld.
- Samen met partners ondersteunen en motiveren we bewoners(groepen) die samen aan de slag willen met het groener maken van de eigen leefomgeving.
- Samen met partners, waaronder Instituut voor Natuurbeschermingseducatie (IVN), en inwoners werken we verder aan het verbeteren van de speel- en beweeglocaties in De Laar. Een betere verbinding van de verschillende speelplekken is daarbij belangrijk.
- We maken een toekomstvisie voor locatie Boerderij De Kroon.

Veiligheid (T)

Bewoners voelen zich veiliger in hun leefomgeving (D)

Een veilige en leefbare openbare ruimte is belangrijk om prettig te kunnen wonen. Signalen van overlast en onveilige situaties dienen (snel) te leiden tot een passende opvolging door professionals. Bewoners zijn en blijven bereid om meldingen te doen. Samen met partners, zoals wijkagenten en jongerenwerk zorgen we voor een omgeving waarin bewoners elkaar aanspreken, waarin overlast wordt gemeld en waarin er passend kan worden opgetreden. Daarbij faciliteren we bewonersinitiatieven die zich richten op de kwaliteit en het (gezamenlijk) gebruik van de openbare ruimte. Hiermee vergroten we de sociale en fysieke veiligheid.

Inspanningen 2025 **(I)**

- Vanuit de ingezette aanpak van buurtoverlast en jeugdoverlast bouwen we samen met partners verder aan een gebiedsgerichte preventieve aanpak.
- Het wijkveiligheidsoverleg stemt de inzet van veiligheidsprofessionals in de wijk af op actualiteiten en op een langetermijnagenda.
- We ondersteunen de uitbreiding van het aantal WhatsApp buurtpreventiegroepen.
- We verbinden het jongerenwerk ‘nieuwe stijl’ met de veiligheidspartners.
- Samen met de ondernemers in winkelcentrum Oostburgwal zetten we verder in op schoon, heel en veilig en de herinrichting van het winkelgebied.
- We werken intensief samen met de actieve verkeerswerkgroepen. Samen met bewoners brengen we verkeersknelpunten in beeld en wordt naar buurtgerichte oplossingen gezocht.

Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg

In het wijkprogramma RKV bevinden zich de wijken Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Thema's	Doelen	Inspanningen

Meedoen (T)

Meer bewoners weten elkaar te vinden zodat de sociale cohesie en het sociale netwerk onder bewoners wordt vergroot (D)

Om te ontmoeten is het van belang om een goed beeld te hebben van de ontmoetingsplekken en activiteiten die beschikbaar zijn, waar de gaten zijn en eventuele overlap zit. Het doel voor 2025 is om dat inzichtelijk te maken. Dit ligt in lijn met de behoefte vanuit de wijk.

Inspanningen 2025 (I)

- We geven opdracht tot het inzichtelijk maken van de bestaande ontmoetingslocaties en activiteiten in het gebied.
- We geven opdracht tot het ontwikkelen voor een programma in de diverse ontmoetingslocaties zodat deze meer aansluiten bij de behoeften in de wijk.
- We onderzoeken de mogelijkheden tot het optimaliseren van de bereikbaarheid van ontmoetingslocaties.
- We faciliteren van netwerkbijeenkomsten met professionals in de wijk.

Kansengelijkheid (T)

Meer ouders ontvangen opvoedondersteuning (D)

Steeds meer wordt duidelijk dat opvoedproblematiek al veel eerder ontstaat dan bij de basisschool leeftijd. Daarom wordt extra ingezet op ondersteuning van ouders en kinderen in de leeftijd van -9 tot 4 jaar. Binnen het huidige netwerk rondom kinderen (0-12) wordt ingezet op het verstevigen van de samenwerking. Jeugd en

jongeren in RKV krijgen toereikende ondersteuning met als resultaat toekomstperspectief. Wij stimuleren dit door de facilitering van activiteiten en locaties.

Inspanningen 2025 **(I)**

- We faciliteren de organisatie van jeugdtafels voor verschillende leeftijdscategorieën.
- We onderzoeken het huidige aanbod en inventariseren of hier aanvullingen op nodig zijn.
- We versterken het aanbod op opvoedondersteuning, door op basis van het geconstateerde aanbod en de behoefte opdracht te geven aan partners. Hierdoor worden meer ouders bereikt.
- Jongerenlocaties worden met regelmaat bevraagd op het doorontwikkelen van inzet en aanbod.

Meer jongeren ronden hun opleiding af, zijn in staat om mee te doen in de maatschappij en vinden hun weg naar een ontmoetingsplek in de wijk **(D)**

Jeugd en jongeren in RKV krijgen toereikende ondersteuning met als resultaat: toekomstperspectief. Een afgeronde opleiding helpt daarbij. Daarnaast zijn ook andere activiteiten en ontmoetingsplekken (fysiek en digitaal) in de wijk van belang om mee te kunnen doen in de maatschappij.

Inspanningen 2025 **(I)**

- We geven opdracht aan partners voor het bieden van huiswerkbegeleiding aan leerlingen vanaf de basisschool.
- We bieden stageplekken waarmee jongeren hun opleiding kunnen vormgeven.
- We geven onze partners opdracht om jongeren te ondersteunen om zich in brede zin te ontwikkelen.
- We geven opdracht aan onze partners voor het bieden van een naschoolsprogramma op het gebied van sport, cultuur en weerbaarheid.
- De gegeven opdracht voor het ontwikkelen van een (activiteiten)programma bij Nour Al Houda, de Kemphaan en online jongerenwerk loopt door.

In RKV zijn meer voorzieningen en initiatieven op het gebied van (arbeids)participatie voor bewoners met een afstand tot de arbeidsmarkt, vrouwen en jongeren **(D)**

De stap naar de arbeidsmarkt is niet voor iedereen vanzelfsprekend. Vanuit het sociale wijkteam komt het signaal dat veel inwoners hierop een hulpvraag hebben. De voorzieningen in RKV zijn op dit moment niet toereikend om hieraan te voldoen. Sommige (kwetsbare) jongeren hebben hier ondersteuning bij nodig. Dit is goed voor henzelf, maar ook voor de omgeving waar zij deel van uitmaken.

Inspanningen 2025 **(I)**

- We ontwikkelen het programma 'Meer vrouwen in RKV doen mee' door.
- We geven opdracht voor het realiseren van een (mobiel) Goed Geregeld Arnhem-loket in RKV, zodat bewoners gebruik kunnen maken van de dienstverlening.
- We bieden jongeren vanaf 15 jaar, in samenwerking met HTR Werkt/Prospect4Cash, extra begeleiding bij het afronden van hun studie en/of toeleiding naar werk. Het betreft hier jongeren die intensieve begeleiding nodig hebben.

Openbare ruimte (T)

Ook in 2025 wordt volop ingezet om de omgeving groener en minder stenig te maken, zodat bewoners minder hittestress en een fijnere leefomgeving ervaren **(D)**

Veel bewoners geven aan het prettig te vinden om te wonen in een groene omgeving. De wijk wordt als 'stenig' ervaren, over het algemeen is men voorstander van 'minder stenen en meer groen'. Dit levert tevens een positieve bijdrage aan het verminderen van de huidige problemen van de klimaatverandering zoals wateroverlast en hittestress.

Inspanningen 2025 **(I)**

- We ondersteunen minimaal 5 bewonersinitiatieven waarbij stenen worden vervangen door groen. Dit proces wordt in de wijk Vredenburg mede ondersteund door de start van de wijkgroenagenda.
- We ondersteunen en faciliteren de werkgroepen groen.
- Meedenken en begeleiden van de plannen met betrekking tot het vergroenen van de omgeving bij het winkelcentrum Rijkerswoerd.
- We geven opdracht voor het planten van 50 extra bomen.

Meer (toegankelijke) speel- en beweegplekken in de wijk **(D)**

Speelaanbod in de wijken is een punt van aandacht. Er komen veel verzoeken van bewoners om toestellen te vervangen vanwege “ouderdom” of omdat het aanbod niet aansluit bij de leeftijd van de kinderen. De speeltuinen mogen een natuurlijker, avontuurlijker en uitdagender karakter hebben. Daarnaast moeten er voor de 12+ kinderen meer plekken komen, zodat zij zich meer verspreiden over de wijk.

Inspanningen 2025 **(I)**

- We gaan zes beweeg- en speelplekken verbeteren en waar mogelijk inclusief maken.

Veiligheid (T)

Een groter gevoel van veiligheid in de wijk (D)

Veel plekken, zoals straten, fiets- en voetpaden, openbaar groen en voor- en achtertuinen kunnen een opknapbeurt gebruiken. Wanneer deze niet goed worden bijgehouden geeft dit een beeld van verloedering en verrommeling. Wij geven opdracht tot het opknappen van de openbare ruimte en stimuleren, onder ander via inzet van partners, bewoners om hetzelfde te doen.

Inspanningen 2025 **(I)**

- We knappen 5 sleetse plekken op
- Op initiatief van bewoners verbeteren we acht tot tien hofjes.

Meer bewoners ervaren hun leefomgeving als prettig en veilig (D)

Rondom de schepenbuurt van Kronenburg, het winkelcentrum en de Rijnlandflat heerst een algemeen gevoel van onveiligheid. Dit wordt versterkt door de aanwezigheid van bedelaars, dealen, drugsgebruik en gebruikers vanuit een zorglocatie in Vredenburg. We gaan dit, samen met partners, tegen met een gerichte aanpak op overlast en verloedering.

Inspanningen 2025 **(I)**

- Er wordt een wijkveiligheidsplan 2024-2026 opgesteld waarin deze problematiek wordt opgenomen.
- We voeren, samen met de politie, gerichte acties (Hyena) acties uit.
- Op de route van Vredenburg naar Kronenburg heeft verloedering van de omgeving continue aandacht.
- Samen met Portaal wordt ingezet op een werkwijze die een positieve impuls geeft aan de Rijnlandflat.

Stedelijke programma's

De diverse taken waarvoor de gemeente verantwoordelijk is en die op stedelijk niveau plaatsvinden, zijn opgenomen in 13 stedelijke programma's:

S00 Bestuur, dienstverlening en financiën

S01 Veiligheid

S02 Bereikbaarheid

S03 Economie

S04 Onderwijs

S05 Cultuur

S06 Participatie en armoedebestrijding

S07 Zorg

S08 Welzijn en inclusie

S09 Gezondheid en sport

S10 Klimaat en energie

S11 Ruimtelijke ontwikkeling

S12 Wonen en leefomgeving

Bestuur, dienstverlening en financiën

Wat we ook doen, we doen het voor onze inwoners, voor onze bedrijven. Voor mensen die de stad bezoeken. Het is niet meer dan logisch dan dat we bij het verwezenlijken van onze ambities zoveel mogelijk de samenwerking zoeken. Met inwoners en bedrijven en met de regio Arnhem-Nijmegen. De wereld houdt immers niet op bij de gemeentegrens. We willen goed bereikbaar zijn. Dat betekent niet alleen een gastvrij stadhuis, maar ook goede digitale dienstverlening, zodat mensen zoveel mogelijk en makkelijk op afstand dingen kunnen regelen.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhem is een dienstverlenende en herkenbare netwerkgemeente, die open staat voor maatschappelijke initiatieven in het publieke domein zowel vanuit de stad als vanuit de wijken (A)

Samen met de stad
We willen bereiken dat inwoners en ondernemers eerder betrokken raken bij beleidsinitiatieven in de stad, in wijken en buurten. We hebben er vertrouwen in dat daarmee de kwaliteit van de uitvoering van beleidsinitiatieven toeneemt en de lokale democratie wordt versterkt. Of het nu gaat om een nieuw parkje met bomen of om nieuw jeugdbeleid.

Samen met de regio
Arnhem wil haar ambities samen met haar partners in de regio bereiken. Arnhem versterkt haar positie in bestuurlijke organen in regionaal, landelijk en Europees verband en maakt de stad en regio sterker door verder te bouwen aan een partnerschap met provincie Gelderland (onder meer via de investeringsagenda) en bij te dragen aan het werken aan een sterkere regionale samenwerking Arnhem-Nijmegen.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar
Arnhemmers kunnen rekenen op een laagdrempelige en betrouwbare publieke dienstverlening die steeds meer mogelijkheden biedt voor digitale dienstverlening. Bij contacten met inwoners en ondernemers ligt de focus op een vriendelijke benadering. Wij gaan met inwoners en ondernemers in gesprek over hun vragen (of klachten) om daarmee sneller tot een oplossing te komen. Wij zijn als bestuurders en ambtenaren voor inwoners en ondernemers herkenbaar in de stad.

Samen met de stad - Arnhem heeft een transparant, democratisch bestuur dat zich richt op samenwerking met inwoners en bedrijven (D)

Raad
De raad gaat voort op de weg van de versterking van zijn kaderstellende en controlerende rol, mede door onverminderd in te blijven zetten op een begroting die smart vormgegeven is.

De raad streeft naar een positieve en constructieve samenwerking tussen de raadsleden en raadsfracties onderling en tussen raad en college, zonder uit het oog te verliezen dat een stevige confrontatie van opvattingen in de arena van de raad een wezenlijk onderdeel van het lokale debat en de lokale democratie vormt. Gegeven het dynamische politieke karakter van de gemeenteraad blijft de raad aandacht besteden aan een respectvolle wijze van het omgaan met elkaar en aan het investeren in de persoonlijke relaties

In het komende jaar wil de raad de vruchten plukken van de uitbreiding van zijn ondersteuning. De uitbreiding van de personele en financiële mogelijkheden van de griffie, de verbetering van de positie van de fractievolgers en de bestendiging van de raadscommunicatie zullen gaan bijdragen aan het functioneren van de raad. De totstandkoming van een langetermijnagenda zal de raad meer in positie brengen en houden. De diverse raadswerkgroepen vervullen een belangrijke functie in de deskundigheidsbevordering van de raad en in het scheppen van momenten van vruchtbaar overleg en uitwisseling in een politiek gezien wat meer ontspannen entourage.

De participatie van burgers, organisaties en instellingen raakt steeds meer ingebed in de processen die leiden tot kaderstellende raadsbesluiten. De raad volgt met grote belangstelling de ontwikkelingen rondom de burgerberaden.

Rekenkamer
De rekenkamer ondersteunt vanuit een onafhankelijke positie de gemeenteraad door elk jaar enkele grote en kleine onderzoeken uit te (laten) voeren op basis van gesprekken met de raadsfracties en de politieke actualiteit.

College
Het college streeft naar een open bestuurscultuur, zowel naar de raad als naar de inwoners. Het college zorgt in haar communicatie met de raad voor tijdige en volledige informatievoorziening. In lijn met motie 21M108 'Heldere afdoening moties en toezeggingen' licht het college bij de afdoening van moties of toezeggingen expliciet toe of de motie of toezegging volledig, gedeeltelijk, afwijkend van de oorspronkelijke tekst, verlaat of niet is uitgevoerd.

Daarnaast informeert het college de raad zodra duidelijk is dat een toezegging of motie niet binnen de gestelde termijn kan worden afgedaan. Hierbij wordt ook vermeld waarom dit het geval is. Daarmee beschouwt het college deze motie 21M108 als afgedaan.
Door de raad of door inwoners gevraagde informatie wordt zo snel mogelijk en ruimhartig verstrekt. Het zou voor inwoners niet nodig moeten zijn om informatie op te vragen via een Woo-verzoek.

Een divers Arnhem: meer verschillende Arnhemmers kunnen meedoen
Met participatie willen we de bewoners en andere betrokkenen die mee willen denken en doen in de gelegenheid stellen samen met ons de stad, wijken en buurten vorm te geven. Er zijn steeds meer mensen die vanuit betrokkenheid bij hun buurt of bij grote thema's als de energietransitie en klimaatverandering, mee willen werken aan de toekomst van de stad. Zij willen actief invloed uitoefenen op de totstandkoming van plannen en besluiten. Wij werken graag samen met hen zodat besluiten en plannen breed kunnen worden gedragen en deze kwalitatief beter zijn. We dagen andere partners die werken aan de stad uit, zoals ontwikkelaars en andere initiatiefnemers, dit voorbeeld te volgen.

Betrokkenheid: meer mensen voelen zich betrokken bij de stad Arnhem
We willen een toegankelijke gemeente zijn. Hiermee bedoelen we dat iedereen die wil meedenken of meedoen, zich gehoord en gezien moet voelen. We proberen ook de Arnhemmers te bereiken die niet snel uit zichzelf meedoen of meepraten. We communiceren daarom op een heldere manier die voor iedereen toegankelijk is. Daarnaast faciliteren we zelforganisatie en verbinden we vraag en aanbod van initiatieven in de wijk. Op deze manier vergroten we de betrokkenheid en invloed van inwoners op de sociale en fysieke leefbaarheid.

Samen sterker en wijzer worden: kwaliteitsimpuls in plannen, beleid en projecten
Met participatie willen we de kwaliteit van plannen en besluiten verbeteren door de kennis en ervaring aan te boren van inwoners en andere maatschappelijke betrokkenen. Besluiten worden doorgaans beter als belanghebbenden betrokken zijn. We weten wat er speelt en wat er leeft, spelen daarop in en stellen de opgave centraal. De inzet van effectieve burgerparticipatie hoort in het Arnhems DNA en daarbij in de genen van alle medewerkers van de gemeente Arnhem.

Rekenkamer: Uitvoeren onderzoeksprogramma **(I)**

Op basis van het inmiddels vastgestelde onderzoeksprogramma 2024-2026 doet de Rekenkamer in 2024-2025 onderzoek naar en publiceert over het subsidiebeleid van de gemeente Arnhem en de bouwgerelateerde omgevingsvergunningen vanuit de ODRA. Ook doen wij een doorwerkingsonderzoek op basis van het eerder verrichte onderzoek naar New Energy Made in Arnhem (Nemia). Tevens beginnen wij in 2025 aan een vervolgonderzoek voor het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid (NPLV) Arnhem-Oost.

College: De kracht, kennis en kunde van inwoners en ondernemers benutten **(I)**

Om de zeggenschap van inwoners te vergroten, en om de mogelijkheid te geven mee te praten en mee te beslissen over grote maatschappelijke kwesties, worden er een Burgerberaad georganiseerd op het thema klimaat. Het Burgerberaad is een representatieve groep willekeurig gelote inwoners die de gemeente adviseert. Het schrijven van het plan van aanpak voor het tweede Burgerberaad is in volle gang.

In 2025 gaan we over van een inspraakverordening aan naar een participatieverordening. Dit doen we door middel van een participatiewerkgroep om zo inwoners van Arnhem hierbij te betrekken.

In het actieprogramma “Samen maken we Arnhem” was rekening gehouden met middelen voor betrokkenheidsprofielen en voor de participatiegids. Over de inzet van deze middelen waren nog geen afspraken gemaakt en in het kader van de bezuinigingen zijn deze middelen ten gunste van de Algemene reserve vanuit de Bestemmingsreserve Burgerparticipatie vrijgevallen.

College: Eenduidige werkwijze leveren **(I)**

We blijven leren van verschillende burgerparticipatietrajecten. We willen een lerend effect in de organisatie bewerkstelligen, en daarmee burgerparticipatie in de toekomst naar een hoger plan te tillen. Dit doen we door jaarlijks een aantal burgerparticipatietrajecten te evalueren. Verder staat er een algehele evaluatie op de planning waarbij we het Arnhems Stappenplan evalueren en zo nodig aanpassen. Ook trainen we onze interne medewerkers om te werken met het stappenplan en bieden we sessies aan waarbij projectteams aan de slag kunnen met een trainer om een participatieplan te schrijven.

Samen met de regio - Arnhem speelt een relevante en betekenisvolle rol in de regionale, landelijke en grensoverschrijdende netwerken **(D)**

Arnhem werkt in 2025 in de Groene Metropoolregio door aan de bereikbaarheid van de regio, een betere aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt, de gezamenlijke aanpak van de woningbouwopgave, een sterkere economie, de energietransitie en aan een goede verdeling van het culturele aanbod en duurzaam toerisme. Arnhem vervult een actieve rol in de VNG en het stedennetwerk G40. Arnhem werkt ook verder aan de

grensoverschrijdende samenwerking in de Euregio en het stedennetwerk met de grote steden in Noordrijn Westfalen (NRW).

Arnhem werkt in de Groene Metropoolregio samen aan maatschappelijke opgaven die om een regionale aanpak vragen **(I)**

De komende jaren neemt het aantal inwoners in de Groene Metropoolregio toe. Dit stelt ons gezamenlijk voor de uitdaging om in balans tot een gezonde groene groei te komen. Hiervoor zijn samenwerking en afspraken in regionaal verband onontbeerlijk. Daarom werkt Arnhem in 2025 samen met de andere 16 gemeenten in de Groene Metropoolregio (GMR) door aan vijf regionale opgaven die om een gezamenlijke (regionale) aanpak vragen.

Deze opgaven maken deel uit van de nieuwe regionale agenda 2025-2028. De vierjarige agenda sluit nauw aan bij de Arnhemse ambities, plannen en prioriteiten. Arnhem heeft op alle vijf de opgaven ingetekend. Onze regio duurzaam en veilig bereikbaar maken staat centraal bij de opgave verbonden regio. O.a. wordt ingezet op duurzame mobiliteit gericht op lopen en fietsen als betaalbare en toegankelijke mobiliteitsvormen. De opgave ontspannen regio werkt aan het vergroten van de aantrekkelijkheid van de regio voor bezoekers en de versterking van het groen en blauw in het stedelijk en landelijk gebied. Ook de versterking van de culturele infrastructuur en de landelijk erkende Cultuurregio 025 krijgen aandacht.
Het afstemmen van de opgaven en de daaruit voortkomende ruimtelijke ontwikkelingen is een belangrijk onderdeel van de opgave groene groei. Het NOVEX-ontwikkelingsperspectief geeft richting aan de benodigde ruimtelijke keuzes. De versnelling van de woningbouwontwikkeling wordt meermaals per jaar in tempotafels besproken. Netcongestie is steeds meer een belemmerende factor het tijdig opleveren van bouwprojecten.
Gezien de schaal van de ontwikkelingen op het gebied van energietransitie is regionale samenwerking binnen de opgave circulaire regio vanuit Arnhems perspectief belangrijk om de Arnhemse CO2-doelstellingen te kunnen realiseren. Wij hebben belang bij kennis delen, aansluiten bij landelijke ontwikkelingen en het benutten van Regio Deal- en EU-subsidies in het geval van water- en klimaatadaptatieprojecten.
De opgave productieve regio richt zich op een toekomstbestendige economie. Een economie die bijdraagt aan gezondheid, leefkwaliteit, het milieu, onderwijs en sociale cohesie. In 2025 worden nieuwe regionale afspraken over de (her-)ontwikkeling van werklocaties in het Regionaal Programma Werklocaties 2025-2028 vastgesteld.
The Economic Board (TEB) heeft in 2023 samen met de GMR en de provincie Gelderland een Regio Deal afgesloten met het Rijk. Het Rijk heeft 15 miljoen euro voor de uitvoering ter beschikking gesteld. Arnhem neemt in dit kader deel aan projecten op het gebied van toekomstbestendige bedrijventerreinen, klimaatadaptatie en circulair bouwen.
Tot slot wordt opgemerkt dat de basiskosten van de Groene Metropoolregio (regiobureau) opgenomen zijn in dit begrotingsprogramma. De middelen die de uitvoering van de regionale agenda met zich meebrengt worden gepresenteerd in de betreffende begrotingsprogramma's.

Arnhem werkt in netwerken van steden in Nederland en de Euregio én in belangenorganisaties als VNG en G40 samen aan beleidsafstemming en -beïnvloeding en draagt bij aan lobbydossiers richting het Rijk en Europa **(I)**

Arnhem blijft een rol spelen in de landelijke netwerken als de VNG en de G40. Door deelname in verschillende werkgroepen en commissies kan Arnhem bestuurlijk en ambtelijk participeren in kennisontwikkeling en diverse lobbytrajecten, onder andere met betrekking tot gemeentefinanciën en andere specifieke dossiers. Arnhem werkt in netwerken van steden samen waar nodig en nuttig, bijvoorbeeld op het gebied van beleidsafstemming, subsidies en verordeningen, lobby richting het Rijk en kennisdeling. Door deelname aan deze organisaties versterkt Arnhem haar netwerk met de andere grote steden in Nederland en in Den Haag.
Arnhem krijgt daarnaast toegang tot kennis en nieuwe ontwikkelingen bij het Rijk. Deze worden vaak via de sporen VNG en G40 met de steden en regio's opgepakt. Onze inzet blijft gericht op een goede Arnhemse bestuurlijke vertegenwoordiging in landelijke netwerken zoals van de VNG en G40.

Arnhem versterkt de grensoverschrijdende samenwerking in de Euregio en met steden in Noordrijn-Westfalen (NRW) **(I)**

We versterken de grensoverschrijdende samenwerking in de Euregio Rijn-Waal. Dat doen wij onder andere met de grote steden in Noordrijn-Westfalen (NRW) via het Euregionale stedennetwerk van 100.000+ steden dat sinds 2017 bestaat. In dit Nederlands-Duitse stedennetwerk werkt Arnhem met Nijmegen, Apeldoorn en Ede samen met Duisburg, Düsseldorf en Moers. De zeven steden richten zich op onderlinge kennisdeling over stedelijke vraagstukken, belangenbehartiging en onderzoeken het opzetten van gezamenlijke projecten. Het gaat daarbij om projecten, die mogelijk in aanmerking kunnen komen voor Europese subsidiëring, bijvoorbeeld vanuit het Interreg VI-programma en waarvoor het Euregiokantoor in Kleef het programmamanagement verzorgt. In 2025 wordt de Strategische Agenda 2025+, die door de Euregioraad is vastgesteld, verder uitgewerkt. Arnhem neemt actief deel aan de Euregioraadsvergaderingen. In februari 2023 tekenden wij met Duisburg, The Economic Board en Duisburg Business & Innovation GmbH een Letter of Intent. Deze samenwerkingsafspraken gaan we verder concretiseren.

In 2025 wordt een vervolg gegeven aan het raadsbesluit over de uitkomst van het onderzoek naar kansen tot uitbreiding van structurele buitenlandse relaties (amendement 22A82 Uitbreiding structurele buitenlandse relaties).

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Arnhem blijft zich inzetten voor verbetering van de (digitale) dienstverlening aan haar inwoners en ondernemers **(D)**

We zorgen ervoor dat informatie online beschikbaar is en dat waar wettelijk mogelijk producten digitaal kunnen worden aangevraagd. De afhandeling van deze aanvragen gaan we steeds verder automatiseren. Niet iedereen is echter even digitaal vaardig. Voor iedereen blijft het mogelijk om met de gemeente zaken fysiek te regelen, al dan niet met ondersteuning van een ambtenaar. Daarnaast wordt voor inwoners en ondernemers met partners in de stad ondersteuning georganiseerd of worden alternatieve kanalen geboden. Het streven is te voldoen aan de kwaliteitsnormen van het Rijk en aan de wens dat inwoners en ondernemers tevreden zijn over deze dienstverlening.

We optimaliseren onze dienstverlening **(I)**

- Inwoners hebben verschillende behoeften ten aanzien van onze dienstverlening. We hebben aandacht voor de diversiteit van onze inwoners en de daarbij horende behoeften. We streven altijd naar een efficiënte afhandeling van de vraag en gemak voor de inwoner. We werken verder aan het verstevigen van de dienstverlening door een betere benutting van stuurinformatie en een flexibele maar solide basisbezetting van Burgerzaken, Telefonie en Receptie. We halen ervaringen op bij inwoners en partners en gebruiken die om de dienstverlening aan te scherpen.
- We monitoren de ontwikkelingen in de vragen van inwoners, in het bijzonder met het oog op de ‘paspoortpiek’ en zetten zo nodig gerichte acties in om piekperiodes op te vangen.
- We blijven investeren in een betere bereikbaarheid en kwaliteit van de service. We stellen ons ambitieniveau vast wanneer de Visie op Dienstverlening is vastgesteld.
- We werken toe naar fysieke aanwezigheid in het DAK op vijf dagdelen per week.
- We werken uit hoe we opkomstbevordering structureel en duurzaam kunnen vormgeven, waarbij we zoveel mogelijk aanhaken op bestaande programma’s.
- De proef met een informatiebalie op Loket Zuid wordt structureel voortgezet.
- We zetten samen met externe partners in op het verkorten van de wachttijden voor statushouders en asielzoekers om ingeschreven te worden in de BRP.
- We houden doorlopend inwonerstevredenheidsonderzoek (voorheen klanttevredenheidsonderzoek) en voeren naar aanleiding daarvan verbeteringen door, bijvoorbeeld in de informatievoorziening aan laaggeletterden of aan dak- of thuislozen.
- We houden contact met onder andere het Arnhems Platform Chronisch Zieken en Gehandicapten en Informatiepunt Digitale Overheid (zoals uitgevoerd door Rozet Arnhem) voor knelpunten en verbeterpunten.
- We streven naar 100% toegankelijke stembureaus. Vanaf dit jaar volgen we hiervoor een striktere definitie. Waar we voorgaande jaren ook ‘met lichte ondersteuning’ toeschreven aan toegankelijk, doen we dat vanaf nu niet meer. Onder een toegankelijk stembureau verstaan we voortaan alleen volledig zelfstandige toegankelijkheid. Bij de afgelopen verkiezingen was bij zes stembureaus ondanks onze inspanning ‘toegankelijk met lichte ondersteuning’ het hoogst haalbare. Bij toekomstige verkiezingen gaan we altijd na of de situatie veranderd is en er op dat moment mogelijkheden zijn om tot zelfstandig toegankelijkheid te komen.

Digitaliseren van het inwonerproces **(I)**

We verbeteren onze dienstverlening door verder te werken aan het optimaliseren en digitaliseren van onze werkprocessen. Waar de dienstverlening niet in een eDienst aangeboden kan worden, sturen we aan op zoveel mogelijk werken via het zaaksysteem, zodat de burger ook daar meer inzicht heeft in het proces en de afhandeltermijn van de aanvraag.

Effectindicator	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
Toegankelijkheid stemlokalen			**100**	**100**	
Eenheid:	Percentage				
Bron:	Bureau Verkiezingen. Streefcijfer: 100% volledig zelfstandig toegankelijk voor mensen met een lichamelijke beperking.				

Opkomst verkiezingen Tweede kamer		**73,60**			
Eenheid:	percentage				
Bron:	Centraal stembureau. Streefcijfer: minimaal 49,6%.				

Opkomst verkiezingen Gemeenteraad	46,50
Eenheid:	Percentage
Bron:	Centraal stembureau. Streefcijfer: minimaal 49,6%.

Opkomst verkiezingen Provinciale Staten	
Eenheid:	Percentage
Bron:	Centraal stembureau. Streefcijfer: minimaal 49,6%.

Opkomst verkiezingen Europees Parlement	42,18
Eenheid:	Percentage
Bron:	Centraal stembureau. Streefcijfer: minimaal 49,6%.

Opkomst verkiezingen Waterschappen	
Eenheid:	Percentage
Bron:	Centraal stembureau. Streefcijfer: minimaal 49,6%.

Een goede bedrijfsvoering (A)

Wij zijn een organisatie die midden in de samenleving staat, in verbinding met de stad, een afspiegeling van de stad en een organisatie die actief meebeweegt met de tijdsgeest. De gemeentelijke bedrijfsvoering verandert mee met de eisen die worden gesteld door de samenleving, het bestuur, de raad en onze eigen professionaliteit. In de paragraaf Bedrijfsvoering wordt verder ingegaan op de ontwikkelingen op het gebied van bedrijfsvoering.

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Niet alle werkzaamheden die we uitvoeren (met name 'going concern'-werkzaamheden) zijn opgenomen in de doelstellingen. De budgetten hiervoor staan onder het kopje "Overig". Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2025 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhem is een dienstverlenende en herkenbare netwerkgemeente, die open staat voor maatschappelijke initiatieven in het publieke domein zowel vanuit de stad als vanuit de wijken	**16.323**	**3.895**	**0**	**0**
Samen met de stad - Arnhem heeft een transparant, democratisch bestuur dat zich richt op samenwerking met inwoners en bedrijven	5.837	0	0	0
Samen met de regio - Arnhem speelt een relevante en betekenisvolle rol in de regionale, landelijke en grensoverschrijdende netwerken	1.572	91	0	0
Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Arnhem blijft zich inzetten voor verbetering van de (digitale) dienstverlening aan haar inwoners en ondernemers	8.914	3.803	0	0
Een goede bedrijfsvoering	**85.766**	**5.466**	**316**	**1.276**
Overig	**6.069**	**641.991**	**2.294**	**16**
Totaal	**108.158**	**651.351**	**2.610**	**1.292**

Wat mag het kosten

Overzicht lasten en baten

	Rekening	Begroting 2024		Begroting	Meerjarenraming		
	2023	Primitief	Juli	2025	2026	2027	2028
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	107.964	106.407	106.334	108.158	104.006	107.442	106.750
Baten	570.396	615.647	621.051	651.351	626.212	623.940	622.800
Saldo lasten en baten	***462.432***	***509.240***	***514.717***	***543.193***	***522.206***	***516.498***	***516.050***
Toevoegingen aan reserves	4.919	298	317	2.610	490	4.827	761
Onttrekkingen aan reserves	58.602	12.074	13.106	1.292	7.164	278	329
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***53.683***	***11.776***	***12.790***	***-1.318***	***6.674***	***-4.549***	***-431***
Resultaat	**516.115**	**521.016**	**527.506**	**541.875**	**528.880**	**511.949**	**515.619**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2025 zijn totaal begroot op € 108,2 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- € 52,4 miljoen voor ICT en facilitaire zaken;
- € 36,3 miljoen voor kosten personeel en organisatie;
- € 9,1 miljoen voor kosten publieke dienstverlening;
- € 5,4 miljoen voor kosten college en raad;
- € 1,6 miljoen voor kosten aan regionale samenwerkingen;
- € 3,4 miljoen voor overige lasten.

De lasten stijgen ten opzichte van 2024 met € 1,8 miljoen. Dit hangt met name samen met indexaties.

Baten

De baten voor 2025 zijn totaal begroot op € 651,4 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- € 574,6 miljoen gemeentefonds;
- € 66,3 miljoen voor belastingen;
- € 4,2 miljoen voor bedrijfsvoering;
- € 3,8 miljoen voor publieke dienstverlening;
- € 2,5 miljoen overige inkomsten.

De inkomsten stijgen ten opzichte van 2024 met € 30,3 miljoen. Dit wordt grotendeels veroorzaakt door de gemeentefondsuitkering die met € 27,4 miljoen toeneemt. Daarnaast is er meer inkomsten begroot op de OZB belastingen voor € 3,2 miljoen. Voor publieke dienstverlening wordt voor € 0,4 miljoen minder aan inkomsten begroot. De terugloop in de inkomsten de komende jaren wordt veroorzaakt door de terugloop van de gemeentefondsuitkering. Dit wordt afgeremd door de stijging van de belastinginkomsten die jaarlijks circa € 1,5 miljoen toenemen.

Toevoegingen aan reserves

Jaarlijks wordt € 0,3 miljoen toegevoegd aan de BR Onderhoud vastgoed. Daarnaast wordt in 2025 € 2,6 miljoen toegevoegd aan de Algemene Reserve. in 2027 en 2028 wordt er respectievelijk € 4,7 en € 0,7 miljoen toegevoegd aan de Algemene Reserve.

Onttrekkingen aan reserves

in 2025 wordt € 1,3 miljoen onttrokken aan de reserves. € 1,0 miljoen wordt onttrokken aan de BR Bedrijfsvoering voor de dekking van een aantal posten in de Perspectiefnota. € 0,2 miljoen wordt onttrokken aan de BR Onderhoud vastgoed en € 16.000 aan de BR Kapitaallasten. In 2026 en verder vinden lopen de onttrekkingen aan de BR Onderhoud vastgoed en Kapitaallasten door. in 2026 word daarnaast € 5,5 miljoen onttrokken aan de Algemene Reserve en € 0,8 miljoen aan de BR Taakmutaties Gemeentefonds - overloop.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

NV Bank Nederlandse Gemeenten
BVO De Connectie
GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen
Euregio Rijn-Waal
Economic Board regio Arnhem-Nijmegen
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Regionale en andere bovenlokale lichamen

- Economic Board;
- Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen;
- Euregio Rijn-Waal;

Publieke dienstverlening

- Werkgroep Tegengaan Identiteitsfraude (WTI);
- Landelijke Aanpak Adreskwaliteit (LAA);
- Samenwerking met Vreemdelingenketen in de BRP-straat Zevenaar.

Ook werken we samen met verschillende subsidiepartners. Deze zijn in dit programma in de digitale begroting (https://financien.arnhem.nl) terug te vinden. Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies.

Beleidskaders

- Evaluatie van de Rekenkamer Arnhem 2015;
- MIRT Agenda stedelijk netwerk Arnhem Nijmegen;
- Contourennotitie regio Arnhem-Nijmegen via raadsbrief d.d.21-01-2020;
- Beleid internationale betrekkingen (2021)
- Regionale agenda Groene Metropoolregio Arnhem Nijmegen 2025-2028
- Wijzigingsbesluit Gemeenschappelijke regeling Arnhem Nijmegen (2024)

Veiligheid

Ambitie

Arnhem veiliger door minder misdaad en overlast.

Veiliger en leefbaardere wijken | € 1,5 mln.

- We pakken verloedering en overlast aan
- We maken kwetsbare plekken schoon, heel en veilig
- We sluiten gevaarlijke en overlast gevende panden
- We zorgen voor voldoende handhavers op straat

Terugdringen van overlast en onveiligheid | € 1,5 mln.

- We voorkomen veiligheidsproblemen door een persoonsgerichte aanpak
- We verbeteren de aanpak van problematiek in het Zorg- en Veiligheidshuis
- We zorgen voor opvang van personen met wie het toch misgaat

Verminderen van ondermijning | € 0,4 mln.

- We wapenen ons tegen ondermijnende invloed
- We maken burgers bewust
- We pakken drugslocaties aan
- We pakken mensenhandel aan
- We pakken witwassen aan
- We lichten kwetsbare personen voor

Een veiliger openbare ruimte voor iedereen | € 16,6 mln.

- We zorgen voor veilige demonstraties
- We investeren in brandweer, crisisbeheersing en publieke gezondheidszorg
- We investeren in bondgenoten
- We signaleren radicalisering en gaan het tegen

Minder jongeren in de criminaliteit | € 3,9 mln.

- Persoonsgerichte begeleiding van kwetsbare jongeren
- Toezicht in wijken en rondom scholen. Vroegtijdige signalering
- We helpen kinderen met risico op afglijding naar drugscriminaliteit
- Jongeren helpen aan betaald werk als tegenpool van crimineel geld.

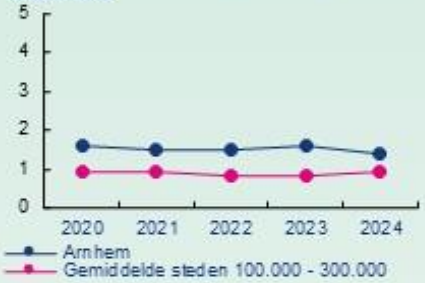
Cijfers en indicatoren

1. Arnhem heeft meer overlast door verwarde personen dan vergelijkbare steden, hoewel dit in 2023 lijkt af te nemen.
2. Arnhem heeft meer geregistreerde drugsdelicten dan vergelijkbare steden. In 2024 lijkt het wat naar elkaar toe te groeien.
3. Er was een piek in overlastregistraties in 2021, maar sindsdien is het aantal gevallen gedaald.
4. Arnhem heeft een hoger aantal misdrijven per 1000 inwoners dan vergelijkbare steden. Het groeit echter wel wat naar elkaar toe.

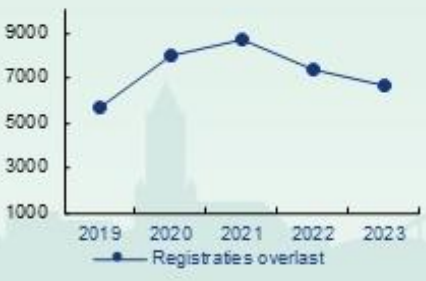
1. Overlast door verwarde personen per 1000 inwoners

2. Drugsdelicten registraties per 1000 inwoners

3. Totaal politie registratie overlast

4. Misdrijven per 1000 inwoners

Samenvatting doelenboom Veiligheid

Ambitie	Doel	Inspanning
Arnhem veiliger door minder misdaad en overlast	Veiliger en leefbaardere wijken	We pakken verloedering en overlast aan
		We maken kwetsbare plekken schoon, heel en veilig
		We sluiten gevaarlijke en overlast gevende panden
		We zorgen voor voldoende handhavers op straat
	Terugdringen van overlast en onveiligheid	We voorkomen veiligheidsproblemen door een persoonsgerichte aanpak op wijkniveau
		We verbeteren de aanpak van ernstige problematiek in het Zorg- en Veiligheidshuis
		We zorgen voor opvang van personen met wie het toch mis gaat
		We behandelen de binnenkomende meldingen woonoverlast snel en adequaat
		We begeleiden jongeren in en uit detentie
	Verminderen van ondermijnende criminaliteit en digitale criminaliteit	We wapenen ons tegen ondermijnende invloed
		We maken burgers bewust
		We pakken drugslocaties aan
		We pakken mensenhandel aan
		We pakken witwassen aan
		We lichten kwetsbare personen voor
		We bouwen een sterk netwerk tegen cybercriminaliteit
	Een veiliger openbare ruimte voor iedereen (incl. bijdrage Veiligheidsregio)	We zorgen voor veilige demonstraties, manifestaties en evenementen
		We investeren in brandweer, crisisbeheersing en publieke gezondheidszorg
		We investeren in bondgenoten
		We leren kinderen en jongeren kritisch denken en verantwoord met informatie om te gaan
		We signaleren radicalisering en gaan het tegen

	Minder jongeren komen in aanmerking voor criminaliteit	We bieden persoonsgerichte begeleiding van kwetsbare jongeren (jongerenwerk 3.0)
		We houden toezicht in de wijken en rondom scholen en signaleren situaties van overlast of criminaliteit vroegtijdig
		We helpen kinderen vanaf 6 jaar met verhoogd risico op afglijden naar drugsgerelateerde criminaliteit bij het opbouwen van een gezonde sociaal-emotionele ontwikkeling (Preventief Interventie Team, PIT)
		We helpen jongeren aan betaald werk als tegenhanger van het kunnen 'verkrijgen' van crimineel geld
		We zorgen voor versterking van de aanpak van jongeren die dreigen af te glijden richting ondermijnende criminaliteit

Veiligheid

Veiligheid is de grond onder onze voeten. Je kunt je pas vrij voelen en je ontwikkelen als je je veilig voelt. In Arnhem moet je je veilig voelen, je moet er gevrijwaard zijn van overlast van buren, in de straat of in de wijk. Criminaliteit en hufterig gedrag tolereren we niet en dat laten we zien aan de Arnhemmers.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhem veiliger door minder misdaad en overlast (A)

Het is ons doel om overlast en criminaliteit in Arnhem te voorkomen en tegen te gaan. Het Arnhems misdaadcijfer moet in 2025 omlaag. Dit doen we door kwetsbare plekken fysiek aan te pakken, overlast te beëindigen, mensen die overlast veroorzaken aan te pakken en/of zorg te bieden, beroepscriminelen te weren, radicalen en relschoppers aan te pakken en kwetsbare kinderen en jongeren een alternatief te bieden. Door inspanningen en resultaten zichtbaar te maken, laten we inwoners en bezoekers zien dat Arnhem een fijne, vrije en veilige plek is.

Veiliger en leefbaardere wijken (D)

Overlast en (veelvoorkomende) criminaliteit tasten de leefbaarheid en het gevoel van veiligheid in de wijken en buurten aan. Het aantal overlast gevende en criminele incidenten in de wijken moet omlaag en (het gevoel van) de veiligheid omhoog. In de wijkveiligheidsaanpak pakken we de plekken aan door meer zicht, fysieke verbeteringen en een snelle reactie op incidenten.

We pakken verloedering en overlast aan (I)

We hebben in alle tien gebieden een drietal prioriteiten om overlast en veelvoorkomende criminaliteit aan te pakken en monitoren de uitvoering daarvan. De inspanningen die de diverse partners in het gebied hiervoor gaan uitvoeren, worden concreet benoemd: aantal controles, acties door handhaving en politie, interventie door straat- en jongerenwerk. Een keer per maand (per wijk) worden de inspanningen en resultaten in het wijkveiligheidsoverleg met de partners besproken, waarbij ook de resultaten van de radar-sonar (overlastcijfers) worden betrokken. Bovendien wordt (per wijk) twee keer per jaar een wijkschouw gehouden. Professionals en wijkbewoners toetsen hun gezamenlijke beeld aan de werkelijkheid op straat.

We maken kwetsbare plekken schoon, heel en veilig (I)

We pakken ten minste tien kwetsbare plekken (zogenoemde hotspots) aan. We voeren een integrale aanpak uit in een afgebakend gebied om verloedering en onveiligheid tegen te gaan. Het gaat hierbij om hotspots waarbij overlast en criminaliteit hardnekkig zijn en daarbij zwaar drukken op bewoners, ondernemers en bezoekers van het gebied. Onder leiding van een speciaal hiertoe aangestelde functionaris zetten we hier integraal op in: veiligheid (toezicht/controles), openbare ruimte (vergroening/aanpak gribusplekken), economie (branchering) en mobiliteit (aanpak verkeersoverlast) slaan de handen ineen.

We sluiten gevaarlijke en overlast gevende panden (I)

Voor alle overlast gevende en gevaarlijke panden maken we een aanpak. We dringen de overlast vanuit panden terug met het integrale Interventieteam Panden. Iedere zes weken vindt een integrale controle plaats van alle overlast gevende panden in de wijken. Naar aanleiding hiervan zorgen we dat overlast en gevaarzetting afneemt, door met de partners te zorgen voor maatregelen tegen panden waar inderdaad sprake is van misstanden, zoals overbewoning, illegale uitbouw, onveilige elektra, illegale huisvesting of woonoverlast.

We zorgen voor voldoende handhavers op straat (I)

We zorgen voor 30-35 handhavers op straat, die een significante deel van hun tijd zichtbaar handhavend en aanspreekbaar zijn op de plekken waar dat het hardst nodig is. Tevens zorgen we ervoor dat een deel van de handhavers zich specialiseert op ondermijningstaken, waardoor handhaving deel kan nemen aan alle integrale controles. Door goede arbeidsvoorwaarden en contacten met opleidingscentra blijven we aantrekkelijk voor (aspirant)handhavers.

Effectindicator	2020	2021	2022	2023	2024
Geregistreerde overlast	**7963**	**8695**	**7332**	**6655**	
Eenheid: Aantal registraties per jaar					
Bron: Politie					

Overlast	**1625**	**1610**	**929**	**810**	
Eenheid: Aantal meldingen per jaar					
Bron: Politie					

Rapportcijfer inwoners veiligheid eigen buurt			**6,70**		**6,80**	
Eenheid:	Gemiddeld rapportcijfer uit enquete					
Bron:	Monitor Arnhemse Leefbare Wijken					

Onveiligheidsgevoel in eigen buurt			**28,30**		**28**	
Eenheid:	Percentage inwoners					
Bron:	Monitor Arnhemse Leefbare Wijken					

Kengetal onveilige plekken			**2,50**		**2,80**	
Eenheid:	Kengetal tussen 0 (veilig) en 10 (onveilig)					
Bron:	Monitor Arnhemse Leefbare Wijken					

Misdaadcijfer		**69,40**	**65,20**	**65,90**	**66,80**	
Eenheid:	Aantal registraties per 1.000 inwoners					
Bron:	Politie					

Terugdringen van overlast en onveiligheid **(D)**

Het doel inzake zorg en veiligheid is onveiligheid en overlast terugdringen door mensen die zorg nodig hebben te helpen. We willen de stijgende trend van incidenten op straat breken. Het liefst doen we dat preventief: door meer mensen die een veiligheidsrisico kunnen gaan vormen tijdiger in beeld te krijgen en laagdrempelig te helpen. En als dat niet is gelukt en er toch een onveilige situatie is ontstaan willen we de overlast sneller oplossen of beperken: we stellen ons tot doel om personen die overlast veroorzaken sneller over te nemen van de politie, zodat zorg kan worden geboden.

We voorkomen veiligheidsproblemen door een persoonsgerichte aanpak op wijkniveau **(I)**

In iedere wijk is een persoonsgerichte aanpak actief die zich richt op de aanpak van overlast door personen die zorg nodig hebben. Door lokale zorg-, welzijns- en veiligheidspartijen nog beter te verbinden, zorgen we ervoor dat we meer en tijdiger personen die significant overlast in een wijk veroorzaken in beeld hebben en zorgen we voor een persoonsgerichte aanpak (PGA).

We verbeteren de aanpak van ernstige problematiek in het Zorg- en Veiligheidshuis **(I)**

Bij complexe problematiek zorgen we voor een goede overdracht aan het Zorg- en Veiligheidshuis, en zetten we ons in om de casus sneller en beter af te doen.
We zorgen voor een triagepunt tussen de bovengenoemde PGA in de wijken en het regionale niveau van het ZVH van belang.

We zorgen voor opvang van personen met wie het toch mis gaat **(I)**

Als het mis gaat en een persoon zorgt voor overlast en onveiligheid op straat, dan heeft de politie tot taak de onveiligheid te beëindigen. We zorgen voor een samenwerking tussen veiligheidspartners en zorgpartners waardoor personen die op straat overlast veroorzaken sneller worden overgedragen en de zorg krijgen die ze nodig hebben.

We behandelen de binnenkomende meldingen woonoverlast snel en adequaat **(I)**

Wij spannen ons in om 80% van de aangemelde zaken op te pakken en in zeker de helft ervan de woonoverlast te kunnen beëindigen. Waar dat nodig is verbinden we direct de structurele hulp aan en zorg voor de mensen die deze overlast veroorzaken.

We begeleiden jongeren in en uit detentie **(I)**

We zetten een re-integratie officier Jeugd (RIO) voor iedere Arnhemse jeugdige die in detentie komt. De RIO spant zich in om samen met de jeugdreclassering degene die een zo groot mogelijk deel van de jeugdigen bij zijn/haar re-integratie in de maatschappij te begeleiden in onder andere het vinden van woonruimte, een baan en hulp bij financiële zaken.

Effectindicator		**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
Politieregistraties overlast door verward persoon		**11,20**	**13,80**	**13,20**	**10,50**	
Eenheid:	Aantal registraties per 1.000 inwoners					
Bron:	Politie					

Verminderen van ondermijnende criminaliteit en digitale criminaliteit (D)

We stellen ons ten doel om Arnhem onaantrekkelijk te maken voor criminelen. Daarmee willen we de misdaadcijfers die verband houden met de georganiseerde (drugs)misdaad omlaag krijgen en het gevoel van veiligheid omhoog. We willen meer ondernemers met crimineel geld weren uit Arnhem. We zorgen voor een gerichter aanpak van de meest invloedrijke criminelen in onze stad. We pakken een aantal zorgcriminelen aan die zich verrijken over de rug van kwetsbare Arnhemmers. We verminderen het aantal slachtoffers van digitale criminaliteit.

We wapenen ons tegen ondermijnende invloed (I)

We maken de medewerkers die met de ondermijning te maken kunnen krijgen en de bestuurders bewust van ondermijnende criminaliteit. We zorgen voor voorlichting en opleidingen over ondermijning en over integer handelen van de medewerkers zelf. Zo willen we dat sneller en meer signalen van ondermijning worden herkend en gemeld, zodat die kunnen worden voorzien van een aanpak.

We maken burgers bewust (I)

We zorgen dat we met voorlichting en campagne meer inwoners en professionals bereiken en hen aanzetten tot meldingen inzake ondermijnende en digitale criminaliteit.
Daarnaast blijven we investeren in meldingsbereidheid: goede tips van burgers maken dat we de criminelen daadwerkelijk kunnen aanpakken. Ook van hen willen we meer signalen van ondermijning en digitale criminilaiteit herkennen en voorzien van een aanpak.

We pakken drugslocaties aan (I)

We zorgen voor een aanpak van iedere drugslocatie die bij ons bekend is. Risicolocaties voor drugs brengen we in beeld en controleren we in een zo vroeg mogelijk stadium. We houden wijkgerichte acties, zowel preventief als repressief en we krijgen zicht op de hoofdrolspelers in de Arnhemse drugswereld. We pakken samen met de politie met acties de straathandel aan. Met het experiment gesloten coffeeshopketen pakken we de illegale uitwassen aan; door monitoring meten we zorgvuldig of de doelen van het experiment worden gehaald.

We pakken mensenhandel aan (I)

Door inzet van ons netwerk zorgen we voor meer signalen inzake mensenhandel, die we met de partners aanpakken. Dit netwerk is door voorlichting en training geschoold in het herkennen van signalen van uitbuiting. We zetten in op controles van kwetsbare branches als uitzendbureaus, vergunningsplichtige horeca- en seksinrichtingen. Ook de onvergunde seksinrichtingen komen aan bod. We willen meer signalen ontvangen en kunnen voorzien van een aanpak. In die aanpak richten we ons op alle pijlers: voorkomen, signaleren, bestrijden en beschermen.

We pakken witwassen aan (I)

We zorgen voor bibob-toetsing en controles voor iedere ondernemer in kwetsbare branches, zodat criminelen worden geweerd. We intensiveren de inzet van de wet Bibob en breiden de toepassing ervan naar meer branches uit. Opkopers worden verplicht een doorlopend en gewaarmerkt inkoopregister bij te houden. Met het regisseren van steeds meer integrale controles krijgen we meer zicht op kwetsbare mensen en bedrijven. Met het Arnhemse interventieteam gaan we het toezicht en de controles op bedrijventerreinen, horeca en andere gebieden intensiveren. Daarbij hoort ook dat we de voorbereidingen daarvoor verbeteren. Dat doen we onder andere door te bouwen aan een goede informatiepositie.

We lichten kwetsbare personen voor (I)

We willen slachtofferschap van online criminaliteit terugbrengen. Daarom zetten we in op de kwetsbare inwoners van onze stad. We zetten onze activiteiten gericht op kinderen en jongeren onverminderd voort: met Joinhackshield en het Youth Cyber Team (tenminste trajecten t.a.v. tien Arnhemse klassen) blijven we een vuist maken. Verder organiseren we samen met de politie in de wijken voorlichting aan (met name) de oudere inwoners van de stad en zullen we voorlichting aan ondernemers organiseren over de gevaren van cybercrime. Om deze activiteiten op een hoger niveau te tillen zetten we een speciale aanjager online criminaliteit in.

We bouwen een sterk netwerk tegen cybercriminaliteit (I)

We zorgen voor een netwerk inzake cybercriminaliteit dat twee keer per jaar bijeenkomt en de te leren lessen verspreidt. Wij bouwen het netwerk uit met meer partners en zorgen voor een aantal bijeenkomsten. De gemeente blijft aangesloten bij de City Deal Cybercrime van het CCV en JenV. Doel van dit consortium is om expertise uit te wisselen, gezamenlijk interventies te ontwikkelen en het effect van deze interventies te meten.

Effectindicator	2020	2021	2022	2023	2024
Drugsdelicten: drugsvervaardiging, -handel en -bezit	**1,60**	**1,50**	**1,50**	**1,60**	**1,40**

Eenheid: Registraties per 1.000 inwoners

Bron: Politie

Een veiliger openbare ruimte voor iedereen (incl. bijdrage Veiligheidsregio) (D)

We zorgen voor een veilige openbare ruimte, veilig uitgaan, veilige demonstraties, manifestaties en evenementen. We handelen onmiddellijk bij grootschalige branden, de vondst van explosieven of andere crisissituaties en maatschappelijke onrust. We pakken relschoppers stevig aan, omdat zij het anders verzieken voor de anderen. Ook extremisme gaan we tegen.

We zorgen voor veilige demonstraties, manifestaties en evenementen (I)

We bereiden alle demonstraties, manifestaties en evenementen goed voor, zodat het risico op incidenten minimaal is. We versterken het netwerk van partijen die hun steentje bijdragen aan het veilig verloop van demonstraties, manifestaties en evenementen. We zorgen voor ruimte binnen de grenzen van de rechtsstaat om onderling van mening te verschillen of onvrede kenbaar te maken. We zorgen ervoor dat we beter, sneller en zorgvuldiger relevante signalen over geweldsdreiging zien. Ook zorgen we dat we flexibel kunnen inspelen op onvoorziene ontwikkelingen, met partners binnen en buiten de veiligheidsketen. Het onze ambitie om in de toekomst meer en meer de verantwoordelijkheid voor veilige evenementen te delen met de organisatoren. We bezien de plaatsing van camera's periodiek en meten het effect en de toegevoegde waarde. Naast politie en handhaving blijven we sfeerteams inzetten van Stichting Veilige Steden op de Korenmarkt. Onze inzet is om de sfeerteams een (gedeelde) verantwoordelijkheid met de ondernemers in het gebied te maken. Onder onze regie worden alle relschoppers gericht aangepakt (bijvoorbeeld middels een PGA) en volgt bestraffing op wanordelijkheden in en rondom de stadions (bijvoorbeeld door het generiek weren van supporters die zich hebben misdragen).

We investeren in brandweer, crisisbeheersing en publieke gezondheidszorg (I)

We behouden onze bijdrage aan de kerntaken van de regionale brandweer, crisisbeheersing en gezondheidszorg. Deze investeringen zijn noodzakelijk om ook in tijden van crisis goed voor onze inwoners te kunnen zorgen en in voorkomende situaties zelfs levensreddend te kunnen zijn. We spannen ons in om met de partners ieder incident snel, efficiënt en zorgvuldig te behandelen.

We investeren in bondgenoten (I)

We zorgen voor een netwerk van bondgenoten in ieder gebied, dat minstens jaarlijks bijeen komt.
Wij zetten ons in om belangrijke sleutelfiguren in de stad bij elkaar te brengen en een bondgenootschap met ons te vormen; voor een stad waar mensen met verschillende achtergronden samenkomen in wat hen verbindt en waar we polarisatie en agressie geen kans geven.

We leren kinderen en jongeren kritisch denken en verantwoord met informatie om te gaan (I)

We geven voorlichting aan een groot deel van de kinderen en jongeren om kritisch denken en informatiewijsheid te stimuleren. We zorgen ervoor dat kinderen en jongeren vaker voorlichting krijgen over mediawijsheid en een kritische omgang met de informatie die op internet wordt aangeboden, met name nepnieuws en complottheorieën. Doel is om meer grip te krijgen op de invloed van radicalisering en extremisme online. We vergroten de kennis bij jongeren, ouders en professionals en ontwikkelen manieren om (preventief) op te treden.

We signaleren radicalisering en gaan het tegen (I)

We bouwen het signaleringsnetwerk uit en voorzien alle bij ons bekende casussen van radicalisering en extremisme van een aanpak. We verbreden onze kennis- en signaleringsnetwerken, vooral op het gebied van anti-institutionalisme, accelerationisme, gewelddadig jihadisme, links- en rechtsextremisme en (problematische) complottheorieën. In geval van risicocasussen zorgen we voor een Zorg- en Veiligheidshuis dat alle casussen tijdig en assertief aanpakt en dreiging wegneemt.

Minder jongeren komen in aanmerking voor criminaliteit (D)

We bieden ten minste honderd jongeren die volgens politiedata dreigen af te glijden naar de georganiseerde criminaliteit een passend traject (jongerenwerk, werk, gezinszorg), zodat minstens de helft aantoonbaar minder risico loopt op een carrière in de georganiseerde criminaliteit.

We bieden persoonsgerichte begeleiding van kwetsbare jongeren (jongerenwerk 3.0) (I)

We spannen ons in om ervoor te zorgen dat een aantal kinderen en jongeren uit Geitenkamp, Presikhaaf en Malburgen niet de ondermijnende georganiseerde criminaliteit terecht komt en kansen en perspectief krijgen. Deze jongeren, vaak tussen de 11-23 jaar oud, krijgen een begeleidingstraject waarin doelen worden gesteld op

het gebied van school, werk, familie en vrienden: (inzet op vergroten van sociaal emotionele ontwikkeling, executieve vaardigheden en metacognitieve vaardigheden). De thuis- / gezinssituatie wordt, waar het kan, geïntegreerd in de aanpak. Een ambitie binnen de aanpak is om de groeiende onlinewereld van kinderen en jongeren beter in het vizier te hebben en hierop beter te kunnen inspelen.

We houden toezicht in de wijken en rondom scholen en signaleren situaties van overlast of criminaliteit vroegtijdig **(I)**

We zetten fors in op toezicht in de wijk en rond scholen alsmede vroegtijdige signalering van situaties van overlast of criminaliteit. Straatcoaches zijn zichtbaar aanwezig in de wijken, rond scholen en bij het jognerenwerk. Ze spreken overlast gevende jeugd aan, moedigen positief gedrag aan. Ze surveilleren, de-escaleren, dringen overlast terug en signaleren vroegtijdig situaties die tot overlast of criminaliteit kunnen leiden. De focus ligt op drugshandel en drugsgebruik door jeugdigen in Arnhem-Oost. De straatcoaches nemen de aanpak VIOS op zich, die enerzijds scholen van handelingsperspectief voorziet bij het omgaan met ondermijnende jeugdcriminaliteit.

We helpen kinderen vanaf 6 jaar met verhoogd risico op afglijden naar drugsgerelateerde criminaliteit bij het opbouwen van een gezonde sociaal-emotionele ontwikkeling (Preventief Interventie Team, PIT) **(I)**

We zorgen ervoor dat een significant aantal kinderen vanaf 6 jaar met een verhoogd risico op afglijden naar druggerelateerde criminaliteit vanwege externaliserend probleemgedrag op primair onderwijs scholen worden begeleid in een PIT-traject. De PIT-coach biedt een maatwerktraject, waarbij school en ouders belangrijke partners zijn. Het uitgangspunt is doen wat nodig is: zo vroeg mogelijk bijsturen van probleemgedrag waardoor het kind met een relatief lichte interventie geholpen kan worden bij het opbouwen van een gezonde sociaal-emotionele ontwikkeling.

We helpen jongeren aan betaald werk als tegenhanger van het kunnen 'verkrijgen' van crimineel geld **(I)**

We krijgen een significant aantal jongeren aan betaald werk met Prospect4Cash, bij voorkeur in de eigen wijk, als tegenhanger van het kunnen ‘verkrijgen’ van crimineel geld. Door dit werk kunnen jongeren op een eerlijke manier geld verdienen, werkgeversvaardigheden leren en zicht oriënteren op de arbeidsmarkt. De jongere kan een voorbeeld worden voor anderen jongeren in de wijk, wanneer zij zien dat ‘regulier’ werken loont.

We zorgen voor versterking van de aanpak van jongeren die dreigen af te glijden richting ondermijnende criminaliteit **(I)**

We zorgen ervoor dat in de geëscaleerde casussen van jongeren die dreigen af te glijden richting ondermijnende criminaliteit een aanpak in het Veiligheidshuis wordt ingezet.

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Budgetten die betrekking hebben op meerdere doelen (bijvoorbeeld formatie), zijn opgenomen onder het kopje "Doeloverstijgend". Budgetten voor werkzaamheden die we uitvoeren die niet direct onder een doel vallen (met name 'going concern'-werkzaamheden), staan onder het kopje "Overig".

Begroting 2025 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhem veiliger door minder misdaad en overlast	**23.854**	**4.783**	**87**	**403**
Veiliger en leefbaardere wijken	1.487	12	0	0
Terugdringen van overlast en onveiligheid	1.499	443	0	0
Verminderen van ondermijnende criminaliteit en digitale criminaliteit	409	345	0	0
Een veiliger openbare ruimte voor iedereen	16.598	1.444	87	53
Minder jongeren komen in aanmerking voor criminaliteit	3.861	2.538	0	350
Doeloverstijgend	**6.270**	**0**	**0**	**0**
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**30.124**	**4.783**	**87**	**403**

Wat mag het kosten

Overzicht lasten en baten

	Rekening	Begroting 2024		Begroting	Meerjarenraming		
	2023	Primitief	Juli	2025	2026	2027	2028
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	25.644	29.433	32.863	30.124	27.570	25.556	25.206
Baten	5.102	5.442	6.516	4.783	2.245	2.245	2.245
Saldo lasten en baten	***-20.541***	***-23.991***	***-26.346***	***-25.341***	***-25.326***	***-23.311***	***-22.961***
Toevoegingen aan reserves	896	78	87	87	87	87	87
Onttrekkingen aan reserves	1.132	572	1.380	403	403	57	76
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***236***	***494***	***1.293***	***315***	***316***	***-30***	***-11***
Resultaat	**-20.305**	**-23.497**	**-25.054**	**-25.025**	**-25.010**	**-23.342**	**-22.973**

Toelichting

Financiële toelichting mutaties tov 2024 *Bedragen x € 1.000*

Programmadoelen	Toelichting	2025	2026	2027	2028
Lasten		**-2.739**	**-5.292**	**-7.307**	**-7.657**
Veiliger en leefbaardere wijken	In 2025 is een loonsom van € 500.000 toegevoegd aan het stedelijk budget ten laste van de wijken. Dit wordt in de jaarschijf 2025 weer gecorrigeerd ten gunste van de wijken.	506	506	506	506
Terugdringen van overlast en onveiligheid	In 2025 verlaagd het budget voor het Zorg en Veiligheidshuis vanwege het wegvallen van de Rijksmiddelen uit hoofde van de re-integratieofficier en integrale persoonsgerichte toeleiding naar arbeid (RIO/IPTA middelen) voor een bedrag van € 405.000. Door budgetoverhevling vanuit 2023 naar de jaarschijf 2024 was er in de jaarschijf 2024 incidenteel € 370.000 beschikbaar. Tevens wordt het budget vanaf de jaarschijf 2025 met € 100.000 verlaagd uit hoofde van bezuinigingsmaatregelen. In de jaarschijf 2028 worden er geen middelen meer beschikbaar gesteld via het Gemeentefonds uit hoofde van de Parlementaire Ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag (POK middelen) waardoor het budget verder verlaagd met € 360.000	-898	-898	-898	-1.267
Verminderen van ondermijnende criminaliteit en digitale criminaliteit	In 2025 is er in totaal ongeveer € 1,1 miljoen minder aan middelen beschikbaar. De middelen uit hoofde van het experiment gesloten coffeeshopketen, van in totaal € 600.000 zijn incidenteel in de begroting 2024 opgenomen waardoor er in de jaarschijf 2025 een bedrag van € 600.000 minder beschikbaar is. Daarnaast is er in 2025 ongeveer € 500.000 minder middelen beschikbaar voor vergunningverlening aangezien er in 2024 incidenteel budget toegekend is voor het project verhuurdersvergunning.	-1.078	-1.078	-1.074	-1.074
Een veiliger openbare ruimte voor iedereen	De versterkingsgelden voor de aanpak van Radicalisering zijn vooralsnog niet toegekend voor 2025. Dat is een terugval van ongeveer € 850.000. Daarnaast zijn er meer lasten begroot voor VGGM, waardoor de totale begroting met ruim € 600.000 afneemt. In de volgende jaren stijgt de bijdrage aan de Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland Midden (VGGM) waardoor de lastenbegroting weer oploopt.	-607	-502	-455	-436

Minder jongeren komen in aanmerking voor criminaliteit	In 2025 is er minder budget , € 400.000, beschikbaar voor Preventie met Gezag. Vanaf de jaarschijf 2026 zijn de Rijksmiddelen uit hoofde van Preventie met Gezag vooralsnog niet toegekend wat zorgt voor een daling van de lasten met € 2,5 miljoen). Vanaf 2027 zijn tevens de cofinanciering van € 750.000 voor de uitvoering van Preventie met Gezag als de middelen uit hoofde van Arnhem-Oost (VIOS) van € 250.000 niet meer beschikbaar.	-404	-2.943	-3.937	-3.937
Doeloverstijgend	De totale lasten dalen in 2025 als gevolg van opgenomen besparingsmaatregelen Koningsdag en innovatie vanuit informatieverwerking. In de jaarschijf 2026 neemt het budget met ongeveer € 120.000. Dit wordt grotendeels verklaard door het wegvallen van middelen vanuit Arnhem-Oost. Vanaf 2027 nemen de lasten verder af met in totaal €1,4 miljoen omdat de middelen vanuit Arnhem-Oost niet meer beschikbaar en daalt de loonsom als gevolg van het beschikbaar stellen van tijdelijke formatieruimte voor de periode van 4 jaar vanaf 2023.	-257	-377	-1.449	-1.449
Baten		**-1.733**	**-4.271**	**-4.271**	**-4.271**
Terugdringen van overlast en onveiligheid	In 2025 vallen de Rijksmiddelen uit hoofde van RIO/IPTA voor een bedrag van € 405.000 weg.	-405	-405	-405	-405
Een veiliger openbare ruimte voor iedereen	Vanaf de jaarschijf 2025 zijn de versterkingsgelden van Radicalisering vooralsnog niet toegekend waardoor er € 850.000 minder baten zijn begroot. Daarnaast zijn de ontvangen baten met ongeveer € 50.000 verlaagd vanwege het afvoeren van begrote bestuurlijke boetes (zie onderdeel reëel ramen Perspectiefnota 2025-2028).	-919	-919	-919	-919
Minder jongeren komen in aanmerking voor criminaliteit	In 2025 is er een budget van € 400.000 minder beschikbaar voor Preventie met Gezag. Vanaf de jaarschijf 2026 zijn de Rijksmiddelen uit hoofde van Preventie met Gezag vooralsnog niet toegekend waardoor er minder baten begroot zijn.	-409	-2.948	-2.948	-2.948
Toevoegingen aan reserves		**0**	**0**	**0**	**0**
Onttrekkingen aan reserves		**-977**	**-977**	**-1.323**	**-1.304**
Terugdringen van overlast en onveiligheid	In 2024 is incidenteel een budget voor het Zorg en Veiligheidshuis overgeheveld vanuit de jaarschijf 2023. Deze onttrekking is in de jaarschijf 2025 niet meer begroot.	-400	-400	-400	-400
Verminderen van ondermijnende criminaliteit en digitale criminaliteit	In 2024 is incidenteel een budget overgeheveld vanuit de jaarschijf 2023 om uitvoering te geven aan het experiment gesloten coffeeshopketen. Deze onttrekking is in de jaarschijf 2025 niet meer begroot.	-400	-400	-400	-400
Een veiliger openbare ruimte voor iedereen	De mutatie in de onttrekkingen hebben betrekking op geplande onderhoudskosten van de brandweerkazerne.	-9	-9	-5	14
Minder jongeren komen in aanmerking voor criminaliteit	De onttrekking uit de reserve ziet op de cofinanciering voor Preventie met Gezag. Deze cofinanciering is tot en met de jaarschijf 2026 beschikbaar.	0	0	-350	-350
Doeloverstijgend	In 2024 was een incidenteel budget beschikbaar om uitvoering te geven aan de motie onlinebewustwordingscampagne. Deze onttrekking is vanaf de jaarschijf 2025 niet meer begroot.	-168	-168	-168	-168
Totaal mutaties		**28**	**44**	**1.712**	**2.081**

Zero based begroten

Het programma Veiligheid is deze begroting zero based opgebouwd. Daarbij is zijn de activiteiten binnen de doelen als basis gebruikt. In de tabel hieronder staat het totaaloverzicht met de inkomsten en uitgaven voor Veiligheid naar de verschillende doelen. Vervolgens is per doel een uitsplitsing opgenomen.

Programma Veiligheid 2025	Inkomsten		Uitgaven			
	Subsidies	Overige inkomsten	Subsidies en GR	Beleids-matige inzet	Overige uitgaven	Totaal uitgaven
bedragen x € 1.000						
Doel						
Veiliger en leefbaardere wijken	12	-	-	1.471	16	1.487
Terugdringen van overlast en onveiligheid	443	-	144	631	723	1.499
Verminderen van ondermijnende criminaliteit en digitale criminaliteit	-	345	9	180	220	409
Een veiliger openbare ruimte voor iedereen	-	1.444	16.045	11	542	16.598
Minder jongeren komen in aanmerking voor criminaliteit	2.538	-	-	-	3.861	3.861
Doeloverstijgend	-	-	273	3.410	2.587	6.270
Overig	-	-	-	-	-	-
Totaal	**2.994**	**1.789**	**16.471**	**5.703**	**7.950**	**30.124**

Wijken Algemeen 2025	Inkomsten		Uitgaven			
	Subsidies	Overige inkomsten	Subsidies en GR	Beleids-matige inzet	Overige uitgaven	Totaal uitgaven
bedragen x € 1.000						
Doel						
Veiliger en leefbaardere wijken	-	-	-	1.563	-85	1.478
Terugdringen van overlast en onveiligheid	-	-	-	-	-	-
Verminderen van ondermijnende criminaliteit en digitale criminaliteit	-	-	-	477	-	477
Een veiliger openbare ruimte voor iedereen	-	-	-	-	-	-
Minder jongeren komen in aanmerking voor criminaliteit	-	-	-	-	-	-
Doeloverstijgend	-	-	-	-	-	-
Overig	-	-	-	-	-	-
Totaal	**-**	**-**	**-**	**2.040**	**-85**	**1.955**

Veiliger en leefbaardere wijken	Totaal	Programma Veiligheid	Programma Wijken
bedragen x € 1.000			
Subsidies	**12**	**12**	**-**
Beleidsmatige inzet	**3.034**	**1.471**	**1.563**
Overige uitgaven	**-69**	**16**	**-85**
Totaal uitgaven	**2.965**	**1.487**	**1.478**

Inkomsten
De inkomsten bestaan uit loonkostensubsidies van € 12.000.

Uitgaven
De beleidsmatige inzet betreffen loonkosten uit hoofde van algemeen handhaving en Veiligheid en straatcoaches. Daarnaast zijn er overige uitgaven. Een bedrag van € 85.000 aan kosten op de wijken betreft het doorbelasten van parkeertaken naar de parkeerexploitatie (programma mobiliteit). Tevens wordt er nog een bedrag van € 16.000 besteed aan incidentele uitgaven bijvoorbeeld verlichting Oostburgwal.

Terugdringen van overlast en onveiligheid	Totaal	Programma Veiligheid	Programma Wijken
bedragen x € 1.000			
Subsidies	**443**	**443**	**-**
Bijdragen veiligheidshuis	370	370	-
Subsidie van het Rijk	73	73	-
begrotingssubsidies en GR	**144**	**144**	**-**
Veiligheidshuis	144	144	-
Beleidsmatige inzet	**631**	**631**	**-**
Overige uitgaven	**723**	**723**	**-**
Veiligheidshuis	650	650	-
Detentie en terugkeer	73	73	-
Totaal uitgaven	**1.499**	**1.499**	**-**

Inkomsten
De bijdragen Veiligheidshuis bestaan uit bijdragen vanuit de regio (inclusief de bijdrage van de gemeente Arnhem zelf) voor het Zorg en Veiligheidshuis.
De subsidie van het Rijk betreft de specifieke uitkering voor Detentie en terugkeer.

Uitgaven
De uitgaven van € 144.000 is de bijdrage voor het Zorg en Veiligheidshuis Ede.

De beleidsmatige inzet is de loonsom van Zorg en Veiligheidshuis

De overige uitgaven van € 650.000 zijn alle kosten die het Zorg en Veiligheidshuis maakt, voornamelijk personele kosten vanuit detachering en inhuur. Ook zijn hier de huisvestingskosten in opgenomen. Daarnaast wordt er € 73.000 aan kosten begroot voor de begeleiding en het bieden van onderdak voor nazorg ex-gedetineerden, zie ook inkomsten.

Verminderen van ondermijnende criminaliteit en digitale criminaliteit	Totaal	Programma Veiligheid	Programma Wijken
bedragen x € 1.000			
Overige inkomsten	**345**	**345**	**-**
Gemeenteleges	345	345	-
Subsidies en GR	**9**	**9**	**-**
St. Moviera	9	9	-

Beleidsmatige inzet	**656**	**180**	**477**
Overige uitgaven	**220**	**220**	**-**
Aanpak mensenhandel en uitbuiting	79	79	-
Vergunningverlening	141	141	-
Totaal uitgaven	**886**	**409**	**477**

Inkomsten
De inkomsten bestaan uit de gemeenteleges vanuit Vergunningverlening, voornamelijk de horeca- en evenementenvergunningen.

Uitgaven
Er wordt € 9.000 subsidie verstrekt aan Stichting Moviera ter preventie van Mensenhandel.

De beleidsmatige inzet betreft de loonkosten van de vergunningsverleners.

De overige uitgaven bestaan uit kosten die gemaakt worden ter preventie van Mensenhandel en overige kosten uit hoofde van vergunningverlening. Dit zijn projectkosten onder andere in het kader van uitvoering verhuurvergunning en samenhangende kosten voor het verlengen van vergunningen (zoals licenties).

Een veiliger openbare ruimte voor iedereen	**Totaal**	**Programma Veiligheid**	**Programma Wijken**
bedragen x € 1.000			
Overige inkomsten	**1.444**	**1.444**	**-**
Inkosten vastgoed	1.444	1.444	-
Subsidies en GR	**16.045**	**16.045**	**-**
Brandbestrijding	15.765	15.765	-
Bevolkingszorg	195	195	-
Cameratoezicht	85	85	-
Beleidsmatige inzet	**11**	**11**	-
Overige uitgaven	**542**	**542**	**-**
Brandweerkazerne	493	493	-
Cameratoezicht	49	49	-
Totaal uitgaven	**16.598**	**16.598**	**-**

Inkomsten
De inkomsten bestaan uit de opbrengsten van verhuur van de brandweerkazerne aan Veiligheids- en Gezondsheidsregio Gelderland Midden (VGGM).

Uitgaven
De uitgaven aan de gemeenschappelijke regeling bestaan voor € 16 miljoen aan kosten voor de VGGM en aan een bijdrage van € 50.000 voor de Connectie.

De beleidsmatige inzet betreft een toedeling aan kosten in de loonsom.

De overige uitgaven bedragen voornamelijk kapitaallasten (rente en afschrijving) op de brandweerkazerne en de camera's.

Minder jongeren komen in aanmerking voor criminaliteit	Totaal	Programma Veiligheid	Programma Wijken
bedragen x € 1.000			
Subsidies	**2.538**	**2.538**	**-**
Subsidie van het Rijk	2.538	2.538	-
Overige uitgaven	**3.861**	**3.861**	**-**
Preventie met gezag	3.288	3.288	-
Jongerenwerk 3.0	329	329	-
Veilig in en om school	244	244	-
Totaal uitgaven	**3.861**	**3.861**	**-**

Inkomsten
De ontvangen subsidie betreft de specifieke uitkering Preventie met Gezag.

Uitgaven
In 2025 wordt een bedrag besteed van € 3.288.000. Dit betreft de uitgaven in het kader van het project Preventie met Gezag die gedekt worden vanuit de specifieke uitkering van het Rijk aangevuld met cofinanciering van € 750.000. Vanuit het project Preventie met Gezag vinden diverse interventies plaats, bijvoorbeeld de financiering van straatcoaches en persoonsgerichte aanpak.

Daarnaast wordt er een bedrag van € 329.000 besteed aan Jongerenwerk 3.0 met name op basis van incidentele subsidies aan AM Support en Presikhaaf University.

Er wordt ook een bedrag van € 244.000 aan Veiligheid in om Scholen besteed. Deze middelen zijn incidenteel en worden gedaan vanuit het Nationaal Programma Arnhem-Oost.

Doeloverstijgend	Totaal	Programma Veiligheid	Programma Wijken
bedragen x € 1.000			
Subsidies en GR	**273**	**273**	**-**
Lokale bijdrage Zorg en Veiligheidshuis en ODRA	164	164	-
St. Halt, team Gelderland	23	23	-
St. Vitesse Betrokken	86	86	-
Beleidsmatige inzet	**3.410**	**3.410**	-
Overige uitgaven	**2.587**	**2.587**	**-**
Evenementen	209	209	-
Overige lasten	2.379	2.379	-
Totaal uitgaven	**6.270**	**6.270**	**-**

Uitgaven
De uitgaven bestaan uit een tweetal subsidies voor in totaal € 110.000. Daarnaast wordt er een bedrag van € 164.000 lokaal bijgedragen aan het regionale Zorg en Veiligheidshuis en de ODRA.

Meer dan de helft van de uitgaven (€ 3,4 miljoen) betreft de loonkosten van (operationele) medewerkers die aan de verschillende doelen binnen Veiligheid werken.

De overige uitgaven van € 2,5 miljoen worden besteed aan uiteenlopende kostenposten die een veilige, efficiënte en zorgvuldige taakuitvoering mogelijk maken:

- Flexibel budget ten behoeve van de veiligheidsprioriteiten: op basis van het veiligheidsbeeld en naar aanleiding van ontwikkelingen en incidenten wordt dit bedrag jaarlijks verdeeld over de prioriteiten wijkveiligheid (bijv. fysieke projecten), zorg en veiligheid, ondermijning, digitale veiligheid en openbare orde en sociale onrust. In de afgelopen jaren is dit budget bijvoorbeeld besteed aan uiteenlopende zaken als fysieke veiligheidsaanpak kwetsbare locaties (waaronder Steenstraat en omgeving), overlast in de zomer op straat en in de parken, de veiligheid in verband met ontwikkelingen rond Vitesse, het verbeteren van het generiek veiligheidsbeeld in Arnhem, de extra inzet op woonoverlast en de activiteiten die de veiligheid rondom Pegida demonstraties waarborgen. (€ 1.400.000)
- Inhuur van unieke expertise (€ 400.000)
- Onderhoud ondersteunde automatisering (€ 200.000)
- Kosten veiligheid evenementen (€ 200.000)
- Incidenteel extern advies (€ 200.000)
- Gespecialiseerd juridisch advies (€ 50.000)
- Vergoedingen overwerk en inzet op onregelmatige tijden (€ 50.000)
- Kosten ondersteunend aan inzet medewerkers, zoals kleding, communicatie, reis- en verblijfkosten en vakliteratuur (€ 50.000)

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Politie;
- Brandweer;
- Openbaar Ministerie;
- Veiligheidshuis regio Arnhem;
- Veilig Thuis.

Ook werken we samen met verschillende subsidiepartners. Deze zijn in dit programma in de digitale begroting (https://financien.arnhem.nl) terug te vinden. Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies.

Beleidskaders

- Kadernota veiligheid 2018-2022;
- Meerjarenbeleidsplan politie 2019-2022;
- Uitvoeringsplan aanpak radicalisering Arnhem 2019;
- Een evaluatie van de Arnhemse radicaliseringsaanpak;
- APV wijziging bevoegdheid inzet mobiel cameratoezicht;
- Experiment gesloten coffeeshopketen;
- Regionaal beleidsplan Rampenbestrijding en Crisisbeheersing 2020-2023
- Integraal Veiligheidsplan 2023-2027

Bereikbaarheid

Een goede bereikbaarheid is en blijft belangrijk. Voor inwoners én voor bezoekers en voor alle vormen van vervoer: te voet, met de (deel)fiets, het openbaar vervoer, of met de (deel)auto. We zien echter ook dat mobiliteit tot leefbaarheidsproblemen leidt. We zetten dan ook vol in op duurzame mobiliteit om onze stad goed bereikbaar, maar ook leefbaar te maken.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Een duurzaam bereikbare stad (A)

Het is onze ambitie om een duurzaam bereikbare stad te worden. We willen dus niet alleen voor alle doelgroepen goed bereikbaar zijn, we willen ook de verkeersoverlast zoveel mogelijk tegengaan en voor een zo schoon en veilig mogelijk leefklimaat zorgen.

Bewerkstelligen van een mobiliteitstransitie: eerst de voetganger, dan de fietser, dan het OV en dan pas de auto (D)

Arnhem groeit, er komen meer huizen, banen, bedrijven en Arnhemmers bij. Dat betekent ook meer verkeer. Om ons hier op voor te bereiden moeten we nu stappen naar meer duurzamere, gezondere en ruimte efficiëntere mobiliteit zetten. Om ervoor te zorgen dat Arnhem bereikbaar, leefbaar en groen blijft. We zetten in op een mobiliteitstransitie, waarbij eerst de voetganger komt, dan de fietser en vervolgens het OV en tot slot de auto.

We voeren het mobiliteitsbeleid uit (I)

Op dit moment ligt het duurzaam mobiliteitsplan ter besluitvorming voor aan de raad. Als het duurzaam mobiliteitsbeleid wordt vastgesteld gaan we in 2025 dit beleid tot uitvoer brengen. Dit doen we conform de maatregelenlijst die bij het duurzaam mobiliteitsplan is gevoegd. We gaan aan de slag met de zaken die we binnen 2 jaar willen realiseren. Onderdelen daarvan zijn direct inzetten op gedragsverandering, aanleg van nieuwe fiets- en HOV-infrastructuur, kwaliteitsverbetering van het fietsparkeren en (voorbereiding van) de herinrichting van de centrumring.

Groter aandeel fiets en voetgangers om de stad duurzaam bereikbaar te maken (D)

Lopen moet in Arnhem vanzelfsprekend worden, zeker op afstanden tot een kilometer. Het looproutenetwerk moet daarom meer samenhang krijgen, fijnmaziger worden, veiliger, beter begaanbaar en aantrekkelijker. Ook willen we meer mensen de fiets laten nemen door dit alternatief aantrekkelijker te maken. De reistijden moeten concurrerend met de reistijden per auto worden en de routes moeten aantrekkelijk zijn. Door meer mensen te laten lopen en met de fiets te laten reizen wordt de leefbaarheid in de stad beter maar blijft de stad ook bereikbaar voor mensen die wel met de auto moeten of willen komen.

We verbeteren/ breiden het stedelijk fietspadennetwerk uit, waaronder regionale snelfietsroutes (I)

In 2025 gaan we diverse fietsprojecten uitvoeren, waaronder:

- Snelfietsroute Arnhem – Nijmegen (Verbeterplan RijnWaalpad);
- Doorfietsroute De Liemers: fietspaden Johan de Wittlaan
- Hommelseweg als onderdeel van de snelfietsroute Arnhem Noord - Alteveer;
- Doorfietsroute Om de Noord: Noordelijke Parallelweg tot Callunastraat

Ook zijn meerdere fietsprojecten in voorbereiding, zoals de doorfietsroute Arnhem - Huissen, de aanpak van de spooronderdoorgang doorfietsroute De Liemers, andere delen van doorfietsroute Om de Noord en het VeluweWaalpad.

We stellen een actieplan aanpak voetgangersknelpunten op (I)

In 2025 werken weloopbeleid uit. Hieraan koppelen we een actieplan. Met een deel van de acties kunnen we direct aan de slag (zie hieronder).

We voeren gedragsmaatregelen uit om lopen te stimuleren
We voeren gedragsmaatregelen uit om meer mensen meer te laten lopen, te beginnen met kinderen die naar school lopen en de eigen werknemers. Daarnaast ontwikkelen we een loopplattegrond van de stad (‘metrominutokaart’) om bewoners en bezoekers aan te zetten meer korte afstanden te lopen.

We verbeteren het looproutenetwerk van de stad
We maken een begin met de verbetering van het looproutenetwerk door gunstiger afstelling van verkeerslichten en door bij elk project in de openbare ruimte de situatie voor de voetganger zwaar(der) mee te laten wegen (werk

met werk maken). Daarnaast bereiden we een aantal projecten die de meest nijpende knelpunten op het hoofdlooproutenetwerk moeten gaan oplossen.

We realiseren maatregelen uit het fietsparkeerplan **(I)**

In 2025 gaan we de kortetermijnmaatregelen uit het fietsparkeerplan realiseren en zetten we de langetermijnmaatregelen in gang. Zo gaan we openingstijden van fietsenstallingen verruimen, voeren we verbeteringen door bij de fietsenstalling Arnhem Centraal en bereiden we de aanleg van twee nieuwe fietsenstallingen in het centrum voor.

We verkennen mogelijkheden van nieuwe fietsbruggen over de Rijn **(I)**

Het onderzoek naar nieuwe fietsbruggen en de inpassing in Arnhem wordt verder voortgezet. Dit doen we als onderdeel van de gebiedsontwikkeling Rijnpark waarin de ligging en de aanlanding van de brug verder wordt uitgewerkt. We doen nadere verkenningen naar de mogelijke oplossingen en de kosten en effecten (bijvoorbeeld verwacht aantal gebruikers) van die oplossingen, voor zover die nog niet zijn gedaan. Regionale samenwerking en samenwerking met het Rijk is daarbij belangrijk, ook om de kans op cofinanciering te vergroten. Ook kijken we hierbij nadrukkelijk naar de ruimtelijke ontwikkelingen in de stad en de regio.

Meer openbaar vervoer om de stad duurzaam bereikbaar te maken **(D)**

We willen meer mensen de bus laten nemen door dit alternatief aantrekkelijker te maken. De reistijden zijn betrouwbaar en concurrerend met de reistijden met de auto. Door meer mensen met het openbaar vervoer te laten reizen wordt de leefbaarheid in de stad beter maar blijft de stad ook bereikbaar voor mensen die wel met de auto moeten of willen komen.

We voeren concrete hoogwaardig openbaar vervoer-projecten uit **(I)**

Ook in 2025 blijven we doorgaan met het voorbereiden en uitvoeren van HOV-projecten. Zo gaan we het ontwerp van het Willemsplein verder uitwerken. Op de IJssellaan gaan we ter hoogte van het winkelcentrum busstroken aanleggen (en de fietsstructuur verbeteren). De uitvoering van de Velperweg zal afgerond worden. In de afgelopen jaren heeft het grootschalige onderhoud van de trolleyinfrastructuur minder aandacht gekregen dan wenselijk. We gaan daar een inhaalslag op maken. Er komt eind 2025 een nieuw Beheer en Onderhoudsplan Trolleyinfrastructuur. Daarnaast starten we met het proces om jaarlijks minimaal twee gelijkrichters te vervangen in Arnhem. Deze gelijkrichters zorgen voor gelijkspanning in de trolley bovenleiding en zijn daarmee essentieel voor het goed functioneren hiervan. Indien technisch mogelijk gaan we proberen dit sneller te doen dan twee per jaar.

Beter openbaar vervoer in de stad, de regio en naar de Randstad en Duitsland **(D)**

Het openbaar vervoer in de stad en in (en naar) de regio moet worden verbeterd. Ook willen we het reizen per openbaar vervoer richting de Randstad en internationale bestemmingen aantrekkelijker maken.

We lobbyen met betrekking tot het spoordossier en het lokale en regionale openbaar vervoer **(I)**

De spoordossiers rondom de spoorknoop en de corridor Utrecht-Arnhem-Duitse grens hebben vanuit het Rijk enige tijd stil gelegen. De dossiers zijn weer door het Rijk opgepakt. We gaan daarom in 2025 aan verschillende spooropgaven werken.

- De MIRT verkenning Spoorknoop Arnhem-Oost waarin we verkennen of er in Arnhem-Oost een oplossing kan komen voor de gelijkvloerse spoorkruising die een goede inpassing heeft of zelfs bijdraagt aan het verminderen van de barrièrewerking.
- Uitplaatsing spooremplacementen van ProRail en de NS ten behoeve van de gebiedsontwikkeling Spoorzone Arnhem-Oost;
- Goederenroutering in Oost-Nederland (onderzoek nut en noodzaak);
- Een integrale gebiedsontwikkeling A12-corridor Utrecht-Arnhem-Duitse grens.

Daarnaast blijven we lobbyen voor een betere ICE verbinding en houden we contact met ProRail en de vervoerders over nieuwe internationale verbindingen via Arnhem en de grootschalige werkzaamheden die in Duitsland gepland zijn. De nieuwe OV-concessie van de regio's GMR en Foodvalley (2026-2036) zal door de provincie gegund gaan worden. Dat zal van grote invloed zijn op de dienstregeling van het openbaar vervoer in de komende jaren.

Met behulp van modern parkeerbeleid maken we het makkelijker om in de binnenstad en op OV-locaties woningen te bouwen **(D)**

We willen binnen de stad, bij voorkeur op en rond OV-knooppunten zoveel mogelijk woningen bouwen, met daarbij zo min mogelijk parkeerplaatsen en dus lagere parkeernormen. Hierbij houden we uiteraard rekening met

de doelgroep waarvoor wordt gebouwd. Om overlast in de omliggende gebieden te voorkomen willen we het gebied met parkeerregulering uitbreiden.

We ontwikkelen stedelijk parkeerbeleid **(I)**

- Als het duurzaam mobiliteitsplan gereed is stellen we, op basis daarvan, parkeerbeleid op.

We passen de parkeertarieven aan **(I)**

In 2025 worden de totale verwachtte parkeeropbrengsten t.o.v. 2024 verhoogd met € 5 miljoen.

Effectindicator	2020	2021	2022	2023	2024
Aandeel fiets in modal spit	**25**	**25**	**28**		
Eenheid: Percentage t.o.v. totale mobiliteit voor ritten van alle Arnhemmers					
Bron: Odin (Onderweg in Nederland, CBS)					
Aandeel openbaar vervoer in modal split	**5**	**3**	**5**		
Eenheid: Percentage t.o.v. totale mobiliteit voor ritten van alle Arnhemmers					
Bron: Odin (Onderweg in Nederland, CBS)					

Tegengaan verkeersoverlast **(A)**

Mobiliteit en met name automobiliteit kent ook nadelen. Zo leidt mobiliteit tot geluidsoverlast en kunnen snelheidsverschillen tot verkeersonveilige situaties leiden. We werken aan een duurzame mobiliteitstransitie: eerst de voetganger, dan de fietser, dan het OV en dan pas de auto.

Meer ruimte voor de voetganger, de fietser en het OV **(D)**

De ruimte in de stad is schaars. We gaan op zoek naar een nieuwe verdeling van die schaarse ruimte waarbij eerst de voetganger, dan de fietser, dan het openbaar vervoer en vervolgens de auto komt.

We stellen een verkeersstructuurplan op **(I)**

Op basis van het mobiliteitsbeleid stellen we een verkeersstructuurplan op. Hierin leggen wij vast hoe de keuzen uit het mobiliteitsbeleid zich vertalen op ons wegennet. Hoe ziet ons hoofdloop- en hoofdfietsnetwerk eruit, welke wegen krijgen een andere functie en/of kunnen anders worden ingericht (zoals lagere snelheid, minder rijstroken, fietsstraten). Onderdeel daarvan is het bepalen van de onderlinge prioriteiten. Wie krijgt er prioriteit als netwerken elkaar kruisen.

We passen de wegenstructuur aan **(I)**

In 2025 gaan we verder met het (voorbereiden van) het aanpassen van de wegenstructuur. Het gaat daarbij om zowel het verlagen van de maximumsnelheid (van 70 km/u naar 50 km/u, of van 50 km/u naar 30 km/u) als om het verminderen van het aantal rijstroken voor de auto (en dus meer ruimte voor groen, voetgangers, fietsers uit het openbaar vervoer te creëren). Strategie daarbij is om dat zo effectief en efficiënt mogelijk te doen. Het effect vergroten we door bij snelheidsaanpassingen direct verkeersveiligheid- of vergroeningsopgaven mee te nemen. We werken zo efficiënt mogelijk door aanpassingen aan de wegenstructuur te koppelen aan groot onderhoud. Daarbij kijken we natuurlijk ook goed naar de volgorde. Welke wegen kunnen al direct worden aangepast en voor welke zijn eerst nog andere maatregelen nodig om bijvoorbeeld goede alternatieven te bieden. Wij gaan tot uitvoering over als het duurzaam mobiliteitsplan (ongewijzigd) wordt vastgesteld.

Minder ruimte voor de auto in en rond de binnenstad **(D)**

In de hele stad is de ruimte schaars, maar dat geldt zeker voor de binnenstad. De auto neemt relatief veel ruimte in de binnenstad in. Zowel door de wegen waarover de auto's rijden als door de ruimte die nodig is om deze auto's te parkeren. We willen de ruimte die de auto in de binnenstad inneemt beperken.

We verminderen het aantal straatparkeerplaatsen **(I)**

Het verminderen van het aantal straatparkeerplaatsen in de binnenstad dient gestructureerd vanuit parkeerbeleid te gebeuren. Zodra het parkeerbeleid is vastgesteld, gaan we hiermee aan de slag. In het parkeerbeleid beschouwen we de parkeeropgave integraal. Welke vraag verwachten we in de toekomst omdat we de mobiliteit in de stad gaan verduurzamen, welke gebouwde (parkeer)alternatieven bieden we in het centrum en aan de rand

van de stad en wat betekent dit voor het aantal straatparkeerplaatsen dat in de toekomst nodig is. Hierbij houden we ook rekening met parkeerplaatsen voor gehandicapten.

We richten de Rijnkade in als wandel- en fietspromenade **(I)**

Het waterschap realiseert een Rijnkade, die afwijkend van het eerdere ontwerp, nog beter als wandel- en fietspromenade is ingericht.

Een betere verkeersveiligheid **(D)**

De verkeersveiligheid op de weg en in het openbaar vervoer moet omhoog. We gaan voor 'nul' verkeersslachtoffers, onder andere door het aanpakken van plekken waar veel ongelukken gebeuren.

We pakken verkeersonveilige locaties aan **(I)**

Met behulp van actuele databestanden blijven we in 2025 doorgaan met de aanpak van verkeersonveilige locaties. Met deze aanpak wordt de focus gelegd op aanvullende verkeersveiligheidsanalyses en maatwerk aanpak. We onderzoeken bijvoorbeeld alle mogelijk onveilige oversteekplaatsen. Waar mogelijk nemen we maatregelen om de verkeersveiligheid hier te verbeteren. Ook houden we bij deze aanpak rekening met subjectieve verkeersonveiligheid. Bij subjectieve verkeersonveiligheid ligt de focus op risico-gestuurde aanpak, waarbij het de bedoeling is dat verkeerssituaties voor elke weggebruiker herkenbaar, begrijpelijk en veilig te gebruiken zijn. Daarnaast gaan we de gesprekken met onze partners opvoeren om meer verkeershandhaving te krijgen en meer verkeerscampagnes/-educatieprojecten uit te kunnen (laten) voeren. Voor 2025 staat ook weer een aanvraagmoment financiële middelen Strategisch Plan Verkeersveiligheid, derde tranche, op de planning om Arnhemse verkeerssituaties nog veiliger te maken. De voorbereidingen hiervoor zijn reeds in 2024 gestart.

We leggen schoolzones aan **(I)**

Aanpak schoolzones is een lopend proces en dit proces gaat in 2025 door voor de schooljaren 2024/2025 en 2025/2026. Basisscholen worden hierbij actief benaderd of kunnen zichzelf bij de gemeente aanmelden om mee te doen met de aanpak schoolzones. Bij de aanpak schoolzones is het vanzelfsprekend dat de scholen ook inzet tonen door een verkeerseducatieproject te doorlopen. Bij deze inzet staat op educatieve wijze de verkeersveiligheid centraal waarbij op een veilige en verantwoorde wijze ‘lopend en fietsend naar school’ gestimuleerd wordt. Voor 2025 staat ook een evaluatie ‘Aanpak schoolzones’ op de planning. Tijdens deze evaluatie wordt bekeken hoe de aanpak schoolzones verloopt en waar extra aandacht/inzet nodig is.
Vooralsnog staan voor 2025 de volgende scholen op de planning:

- Schoolzone Graslaan, Margarethaschool. Uitvoering 2025 (schoolzone en verkeerseducatie)
- Schoolzone Mesdaglaan, ‘t Panorama. Uitvoering 2025 (schoolzone en verkeerseducatie)
- Schoolzone Pieter Brueghelschool en SO De Brouwerij is in 2024 uitgevoerd. Educatietraject is in uitvoering en betreft voor het schooljaar 2024/2025
- Schoolzone Kinderkamp (Ibn-i Sina en De Parkschool) is in 2024 uitgevoerd. Educatietraject is in uitvoering en betreft voor het schooljaar 2024/2025
- Schoolzone Dalweg, De Wijzer, is in voorbereiding. De uitvoering gaat gepaard met grootonderhoud Dalweg. Educatietraject ‘High Five’ Dalweg start schooljaar 2024-2025
- Schoolzonde Slochterenweg, De Ommelander en Da Vinci is reeds voorzien van een schoolzone waarbij voor het schooljaar 2024-2025 het educatief-project ‘High Five’ een vervolg krijgt
- De Salamander en De Schatgraaf (Schuytgraaf) gaan het educatieprogramma ‘Cycling4school’ in schooljaar 2024-2025 doorlopen
- En er worden in 2025 nadere gesprekken gevoerd met diverse scholen waaronder Kentalis/Dr. P.C.M. Bosschool (Hommelseweg), Pastoor van Arsschool en Monchyschool (Malburgen-West).

Effectindicator	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
Aantal verkeersongevallen	**811**	**893**	**1.091**	**1.090**	
Eenheid: Aantal verkeersongevallen in de gemeente Arnhem					
Bron: Bestand geregistreerde ongevallen in Nederland					
Aantal aangepakte knelpunten	**1**	**4**	**2**	**1**	
Eenheid: Aantal knelpunten uit de top verkeersonveilige locaties dat wordt aangepast					
Bron: Gemeente Arnhem					

Beter en schoner taxivervoer **(D)**

Taxivervoer is voor sommige bezoekers het visitekaartje van onze stad. We willen de kwaliteit van het taxivervoer in onze stad verbeteren en verschonen

We stellen samen met de taxibranche maatregelen op om het taxivervoer beter en schoner te krijgen (I)

We gaan het contact met de taxibranche intensiveren en met hen in overleg om het taxivervoer beter en schoner te krijgen. Eventuele verbetervoorstellen proberen we gezamenlijk in te voeren. Het gaat daarbij om (onderzoek naar) betere taxivoorzieningen bij Arnhem Centraal en betere opstelplekken op of rond het Willemsplein (als gevolg van de eventuele aanpassing van het Willemsplein).

Schonere lucht in de stad (A)

Mobiliteit en met name automobiliteit heeft als nadeel dat het tot luchtvervuiling leidt. We willen een schonere lucht in de stad door het verkeer in de stad schoner te maken en er het verkeer zoveel mogelijk te beperken.

Minder doorgaand verkeer door de stad (D)

Er rijdt relatief veel doorgaand verkeer in de stad (verkeer dat geen herkomst of bestemming in Arnhem heeft, maar alleen maar door de stad rijdt, omdat dit de kortste en/of snelste route is). Deze voertuigen leiden tot overlast en horen hier niet te rijden. Doel is om dat verkeer zoveel mogelijk te beperken en idealiter helemaal niet meer te hebben in de stad

We stellen een plan op om doorgaand verkeer te weren (I)

Het weren van doorgaand verkeer door de stad is onderdeel van het nog vast te stellen duurzaam mobiliteitsplan. Belangrijkste maatregelen daarvoor zijn het terugbrengen van de snelheden op ons wegennet en het anders afstellen van verkeerslichten. Als het duurzaam mobiliteitsplan (ongewijzigd) is vastgesteld gaan wij deze maatregelen voorbereiden en uitvoeren.

Beter benutten van stations en realisatie transferia/stadsrandhubs (D)

Een goede aansluiting van de verschillende vormen van mobiliteit (auto, trein, bus en (deel)fiets) op elkaar wordt steeds belangrijker. Hubs spelen bij deze overgang een belangrijke rol. Op deze manier kan een volwaardig en duurzaam alternatief voor de (privé)auto worden geboden. Een (mobiliteits)hub kan het beste worden gedefinieerd als een fysieke plek waar verschillende vormen van vervoer en vervoersaanbod samenkomen.

We stellen een visie op Arnhemse hubs op (I)

We stellen een visie op de Arnhemse hubs op.

We voeren de visie Arnhemse hubs uit (I)

Nadat de visie op de Arnhemse hubs is vastgesteld, willen we enkele hublocaties gaan uitwerken. Er zijn namelijk al enkele locaties in beeld of al in gang gezet:

- Rozet (is al grotendeels uitgewerkt);
- Kronenburg (is al grotendeels uitgewerkt);
- GelreDome;
- Station Zuid;
- IPKW.

Minder vervuilende voertuigen in de binnenstad (D)

De stad en vooral de binnenstad moet slimmer, veiliger, stiller en schoner worden om verkeersinfarcten, slechte luchtkwaliteit, uitstoot van stikstof, geluidsoverlast en onveilige situaties te voorkomen. Klimaatverandering, economische groei, maar ook woningbouw zorgen er voor dat de goederenstromen en services onder druk staan.
Inwoners stellen steeds hogere eisen aan bezorgsnelheid, tijdstip, locatie en duurzaamheid. Hierdoor is de noodzaak voor verminderen, veranderen en verschonen van stadsdistributie hoog. Minder (lege) kilometers en meer schone kilometers betekent minder verkeersbewegingen, minder fijn stof en CO2-uitstoot en minder geluidsoverlast.

We handhaven de milieuzone en waar mogelijk passen we strengere normering en uitbreiding toe (I)

In 2022 is de laatste normering strenger geworden: vrachtwagens met emissieklasse 6 en hoger worden alleen toegelaten. In 2023 is de milieuzone in een beheerfase gekomen. We bereiden ons voor op een mogelijk volgende verzwaring in 2025: emissieklasse 5 voor personenwagens. In de tussentijd wordt gewerkt aan het voorbereiden van de zero emissie zone die in 2026 van kracht wordt. De milieuzone en de zero-emissiezone moeten op elkaar afgestemd worden.

We stimuleren en faciliteren duurzame stadsdistributie, met name in de binnenstad (I)

We gaan met ondernemers en binnenstadsbewoners in overleg op welke manier de zero-emissiezone het best kan worden ingevoerd. Het gaat om het vinden van de juiste balans tussen adequate bevoorrading en een

leefbare stad. De beschikbaarheid en betaalbaarheid van voertuigen en alternatieven zoals overstappen op gedeeld vervoer en levering via stadshubs is een essentieel onderdeel van gesprek. We stellen een verkeersbesluit op. In dat verkeersbesluit wordt een afweging gemaakt tussen verkeersbelangen (effectstudie: luchtkwaliteit, uitstoot, geluidemissie en verkeerseffecten zoals omrijdeffecten en modal shift) en nadelige gevolgen voor getroffenen.

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Niet alle werkzaamheden die we uitvoeren (met name 'going concern'-werkzaamheden) zijn opgenomen in de doelstellingen. De budgetten hiervoor staan onder het kopje "Overig". Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2025 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Een duurzaam bereikbare stad	**4.153**	**0**	**693**	**2.209**
Bewerkstellingen van een mobiliteitstransitie: eerst de voetganger, dan de fietser, dan het OV en dan pas de auto.	1.185	0	693	2.209
Groter aandeel fiets en voetgangers om de stad duurzaam bereikbaar te maken	1.250	0		
Meer openbaar vervoer om de stad om de stad duurzaam bereikbaar te maken	533	0		
Beter openbaar vervoer in de stad, de regio en naar de Randstad en Duitsland	533	0		
Met behulp van modern parkeerbeleid maken we het makkelijker om in de binnenstad en op OV-locaties woningen te bouwen	651	0		
Tegengaan verkeersoverlast	**692**	**0**	**0**	**0**
Meer ruimte voor de voetganger, de fietser en het OV	277	0	0	0
Minder ruimte voor de auto in en rond de binnenstad	138	0	0	0
Een betere verkeersveiligheid	208	0	0	0
Beter en schoner taxivervoer	69	0	0	0
Schonere lucht in de stad	**2.076**	**0**	**0**	**0**
Minder doorgaand verkeer door de stad	831	0	0	0
Beter benutten van stations en realisatie transferia/stadsrandhubs	1.038	0	0	0
Minder vervuilende voertuigen in de binnenstad	208	0	0	0
Infrastructuur is op orde	**26.758**	**13.067**	**16.762**	**13.814**
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**33.679**	**13.067**	**17.455**	**16.023**

Wat mag het kosten

Overzicht lasten en baten

	Rekening	Begroting 2024		Begroting	Meerjarenraming		
	2023	Primitief	Juli	2025	2026	2027	2028
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	28.250	33.080	33.502	33.679	33.454	33.744	34.163
Baten	9.593	9.488	10.087	13.067	13.496	13.425	13.355
Saldo lasten en baten	***-18.658***	***-23.592***	***-23.415***	***-20.612***	***-19.958***	***-20.319***	***-20.808***

Toevoegingen aan reserves	16.101	11.494	12.495	17.455	17.647	17.406	17.282
Onttrekkingen aan reserves	15.416	12.416	12.857	16.023	15.904	15.810	15.793
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-685***	***922***	***362***	***-1.432***	***-1.743***	***-1.596***	***-1.489***
Resultaat	**-19.343**	**-22.670**	**-23.053**	**-22.043**	**-21.702**	**-21.915**	**-22.297**

Toelichting

Lasten

De begrote lasten bedragen in 2025 € 33,7 miljoen. Dit is opgebouwd uit de volgende onderwerpen:

- Beheer wegen, € 18,1 miljoen;
- Parkeren, € 8,7 miljoen;
- Mobiliteit en openbaar vervoer, € 6,9 miljoen.

De totale lasten blijven in 2025 met een stijging van € 0,2 miljoen nagenoeg gelijk aan 2024. Dit saldobedrag is samengesteld uit met name de volgende ontwikkelingen:

- De kapitaallasten stijgen met € 2,6 miljoen;
- De loon- en prijsontwikkeling bedraagt € 0,8 miljoen;
- In 2024 was er € 1,5 miljoen aan incidentele middelen voor het programma Buiten Gewoon Beter die in 2025 wegvallen.
- De onderhoudskosten voor vastgoed dalen met € 0,6 miljoen;
- Op de parkeerexploitatie dalen de kosten met € 0,5 miljoen;
- Ten opzichte van 2024 dalen de energielasten met € 0,5 miljoen
- In de Perspectiefnota 2024 is een besparing op wegenonderhoud opgenomen van € 0,1 miljoen in 2025. Deze loopt op tot € 0,5 miljoen in 2028;

Baten

De baten in 2025 zijn in totaal begroot op € 13,1 miljoen. Dit is opgebouwd uit de volgende onderwerpen:

- Parkeren (met name opbrengsten parkeerexploitatie), € 11,7 miljoen;
- Beheer wegen (met name de provinciale bijdragen aan het beheer van het trolleynetwerk), € 1,4 miljoen.

De totale begrote baten zijn in 2025 € 3,0 miljoen hoger dan in 2024. Dit wordt met name veroorzaakt door extra parkeeropbrengsten als gevolg van verhoging van de parkeertarieven, versnelde uitbreiding van het parkeerareaal en extra inzet van de scanauto.

Toevoegingen aan reserves

De totale toevoeging aan de reserves in 2025 is begroot op € 17,5 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- BR Bereikbaarheidsfonds € 16,6 miljoen;
- BR Vastgoed € 0,4 miljoen voor het onderhoud parkeergarages van parkeergarages en € 0,5 miljoen voor onderhoud van overig vastgoed.

Onttrekkingen aan reserves

De totale onttrekking aan de reserves in 2025 is begroot op € 16,0 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- BR Bereikbaarheid € 15,2 miljoen;
- BR Vastgoed € 0,5 miljoen;
- BR Kapitaallasten € 0,2 miljoen;
- BR Groot onderhoud openbare ruimte € 0,1 miljoen.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Provincie Gelderland;
- Rijkswaterstaat;
- Regio Arnhem-Nijmegen;

- Wijkplatforms en wijkteams;
- Gecontracteerde partijen.

Ook werken we samen met verschillende subsidiepartners. Deze zijn in dit programma in de digitale begroting (https://financien.arnhem.nl) terug te vinden. Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies.

Beleidskaders

- Accentnota Fiets, fietsambitie Arnhem 2019-2024 (januari 2020);
- Toekomstbeeld stedelijk OV Arnhem en Nijmegen;
- De Arnhemse Binnenstad 2015;
- Visie "Ruimte voor beleving in de Arnhemse binnenstad";
- Hoogwaardig Openbaar Vervoer (HOV)-Actieplan.

Economie

Om de brede welvaart in Arnhem te bevorderen is het van belang dat er voor Arnhemmers waardevolle banen zijn op de arbeidsmarkt, ondernemers zich op een duurzame toekomst kunnen richten en dat kennis, innovatie en creativiteit de ruimte krijgt om zich te ontwikkelen. We werken daarom aan een sterke en duurzame economie die bijdraagt aan het waarborgen van de bestaanszekerheid van onze bewoners en die bedrijven en (jong) talent kansen biedt voor de toekomst. Samenwerking en verbindingen tussen ondernemers, onderwijs en overheid zijn daarin van groot belang om bijvoorbeeld vooruitstrevende energy concepten of circulaire ketens succesvol in de praktijk te kunnen brengen.

Samen met de stad hebben we een economische agenda (2021-2025) opgesteld voorzien van een uitvoeringsagenda die jaarlijks wordt geactualiseerd. . Hierin zijn ambities en uitdagingen van ondernemend Arnhem (onder andere ondernemers, werkgevers, kennisinstellingen) om een aantrekkelijke stad te zijn samengebracht en werken we samen aan de uitvoering. Dit doen we met een sterke gerichtheid op samenwerking en innovatie ten dienste van maatschappelijke opgaven als energietransitie, circulaire economie en duurzame mobiliteit. Andere belangrijke thema's uit deze agenda zijn de aanpak van de krapte op de arbeidsmarkt en een goede inpassing en verduurzaming van werklocaties in onze stad en regio.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Vol energie zetten wij in op een duurzame, creatieve en levendige economie voor het welzijn en de welvaart van de Arnhemmers (A)

Onze ambitie is om de komende jaren de economie van Arnhem en de regio verder te verduurzamen, de creativiteit en innovatie te vergroten en de brede welvaart van Arnhem te versterken, waarbij de groei van de werkgelegenheid in balans is met de ontwikkeling van de stad. We willen koploper zijn in de energietransitie, zowel vanuit duurzaamheids- als vanuit economisch perspectief. Daarbij willen we dat Arnhem een stad is met sterke clusters, een goed functionerende arbeidsmarkt en een krachtig ondernemersklimaat. We zijn een aantrekkelijke stad en omgeving om te verblijven en te recreëren. En we willen dat Arnhem een sterk en dynamisch economisch netwerk heeft, met sector- en bedrijfsoverstijgende verbindingen. Want de kracht van een sterke economie zit in de cross-overs tussen sectoren en ondernemers, de samenwerking met de betrokken partijen in de stad en het stimuleren van nieuwe initiatieven en projecten.

Dé Europese Energy hotspot worden (D)

Voor Arnhem vormen de maatschappelijke opgaven op het gebied van duurzaamheid en energietransitie niet alleen uitdagingen, maar ook economische kansen. Dat komt door de kennis en kunde die vanouds hier zit bij organisaties als KEMA, Tennet, DNV en Alliander. Maar ook door de gespecialiseerde lectoraten en opleidingen bij de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (HAN) en het mbo, door de ondersteuning vanuit Connectr. En niet in het minst ook door de vele innovatieve ondernemers die al in de regio zijn gevestigd. Hotspot Energy is vanuit Arnhem opgezet om die kansen voor de stad te verzilveren. Onze ambitie is dat het regionale energie ecosysteem stevig groeit en binnen Europa bekend staat als 'Hotspot Energy', ideaal voor het versneld ontwikkelen en toepassen van energie-innovaties.

We bouwen aan innovatieve campussen (I)

In 2025 bouwen we verder aan onze innovatieve campussen.

- Bij kenniscampus regio Arnhem gaan we verder met het uitvoeren van het ambitiedocument Kenniscampus Arnhem-Velp. We gaan verder met de ontwikkeling van de kenniscampus op basis van de gedane onderzoeken in 2024
- We werken aan de gebiedsvisie bedrijventerreinen Het Broek – IPKW – Nieuwe Haven waarin we ook de ambities met betrekking tot campusontwikkeling op IPKW meenemen.
- Arnhems Buiten ontwikkelt een Electricity Campus. Op onderdelen ondersteunen we hen daarbij.

We werken aan het stimuleren, toepassen en zichtbaar maken van energie innovaties (I)

In 2025 richten we ons op het stimuleren van energie-innovaties met behulp van onze voucherregeling energie. Ook in 2025 zullen we deze vouchers uitreiken aan ondernemers die de haalbaarheid van hun innovatie willen testen. Door het inrichten van een innovatieplein tijdens de Arnhem Electricity Week laten we zien wat we als stad en regio aan innovaties hebben. In samenwerking met de HAN doen we onderzoek naar het energiesysteem van de toekomst. Hiervoor worden in 2025 nieuwe onderzoeksprojecten gestart.

We versterken onderlinge samenwerking en relaties in het energiecluster (I)

We versterken de onderlinge samenwerking in het energiecluster door de herintroductie van de helixgroep energy bij The Economic Board. Een helixgroep bestaat uit vertegenwoordigers van ondernemers, onderwijs en

overheid. Hierdoor kunnen de verschillende partijen beter aangeven welke acties nodig zijn om het energiecluster te verbeteren en welke partij deze actie moet oppakken.

We versterken de samenwerking van het energie- en creatieve cluster **(I)**

We hebben twee Nederlandse topsectoren in onze stad, namelijk de energie- en de creatieve sector. De samenwerking tussen deze twee sectoren maakt ons nog sterker en meer onderscheidend. Daarom hebben we een programma om deze samenwerking tot stand te brengen en te laten groeien. Vanuit dit programma hebben we in oktober 2024 in samenwerking met Connectr en Verenigd Creatief Arnhem een Europese subsidieaanvraag gedaan bij het Urban Initiative op gebied van netcongestie. Als deze maart 2025 wordt toegekend, gaan we hiermee aan de slag.

We werken aan een betere (inter)nationale positionering van Arnhem als Hotspot Energie **(I)**

Samen met onze partners blijven we Arnhem als Europese Hotspot Energy profileren. Hiervoor houden we een (inter)nationale mediadag waarmee we bedrijven en initiatieven uit onze stad op het gebied van energie laten zien aan de nationale media met als doel dat de media hierover publiceert. Ook organiseren we de tweede Arnhem Electricity Week. Ook willen we een programmaonderdeel organiseren tijdens de European Week of Regions and Cities in Brussel.

Effectindicator	2020	2021	2022	2023	2024
Banen in de EMT sector	**8**	**8,80**			

Eenheid: Het aantal banen in de sector EMT, als aandeel van de totale werkgelegenheid.

Bron: PWE

Arnhem is de aantrekkelijkste stad van Oost-Nederland om te wonen, werken, ondernemen, studeren, verblijven, ontmoeten en ontspannen **(D)**

Arnhem is een energieke hub in de regio, waar stedelijke dynamiek, de groene leefomgeving en economische kracht elkaar versterken.
Arnhem heeft alle ingrediënten om de aantrekkelijkste stad van Oost-Nederland te zijn. Daarvoor zetten we in op het versterken en etaleren van wat Arnhem uniek en mooi maakt, voor zowel onze inwoners en ondernemers als voor bezoekers. Groen, creatief en vrij zijn daarvoor de kernwaarden. De creatieve ontwerpkracht van Arnhem heeft daarin een belangrijke rol. Dat heeft een positief effect op werkgelegenheid en bedrijvigheid in de creatieve en culturele sector, maar ook in horeca.

We werken aan de transformatie van de binnenstad **(I)**

De binnenstad is belangrijk voor de hele stad. Het is het kloppend hart van de stad en verbindt. Door actuele maatschappelijke opgaven omtrent werken, wonen, verblijven, mobiliteit en verduurzamen is er sprake van een brede transformatie in de binnenstad. Deze transformatie, en de daarmee gepaard gaande verschuiving in functioneel programma (onder andere compacter winkelhart, meer groen en meer ruimte voor ontmoeten en spelen), vraagt de komende jaren om keuzes, afwegingen en prioritering in de wijze waarop we met elkaar de binnenstad programmeren en profileren en hoe we daar met de stakeholders in de stad actief op sturen.
Hiervoor werken we aan het opstellen van het ontwikkelperspectief Arnhem Centrum dat begin 2025 wordt opgeleverd en gaan we aan de slag met de acties die daarin worden opgenomen. Datzelfde geldt voor de uitvoering van de vastgestelde Visie openbare ruimte en koele netwerken.
Daarnaast wordt er gericht verder gewerkt aan gebiedsontwikkelingen en projecten in de binnenstad zoals het Johnny van Doornplein en het Gele Rijdersplein. Voor het laatste wordt herinrichting en renovatie afgerond. We werken aan de planuitwerking Stadsoase en de openbare ruimte rond het Stadstheater. De planontwikkeling voor het Bestuurskwartier krijgt een herstart als gevolg van de gewenste nieuwbouw van het Paleis van Justitie. Met de transformatiemanager binnenstad bekijken we welke transformatiekansen er zijn en hoe we die kunnen stimuleren of ondersteunen, bijvoorbeeld bij het oude HEMA-pand en met name het westelijk deel van de binnenstad.
We werken samen met Platform Binnenstad Arnhem (PBA), als onderdeel van de bestaande en goedlopende samenwerking, aan de transformatie van de binnenstad. Daarnaast versterken we het organiserend vermogen in de binnenstad door nauwer samen te werken met de diverse BIZ-stichtingen (BIZ Korenkwartier & BIZ Kernverblijfgebied Binnenstad).
Tot slot zetten we in op kennisdeling en ontwikkeling via landelijke platformen en houden we in beeld welke kansen er bij provincie of Rijk zijn voor investeringsregelingen of subsidiefondsen.

We realiseren een aanbod van duurzame en toegankelijke evenementen **(I)**

Evenementen in Arnhem moeten zo divers, inclusief, laagdrempelig en duurzaam mogelijk zijn. Een belangrijke stap daarin is het verduurzamen van evenementen en evenementenlocaties. We stimuleren organisatoren van evenementen om te verduurzamen waarbij we uiteindelijk koersen op verplichting via de evenementenvergunning. Voor de evenementenlocaties brengen we in beeld welke kansen er liggen om de evenementenlocaties in 2025 te verduurzamen.

In 2025 gaan we samen met het Arnhems platform chronisch zieken en gehandicapten Apcg en Cultuur Academy verder met het stimuleren van het vergroten van de toegankelijkheid van Arnhemse evenementen en festivals door onder andere kennissessies te organiseren. Ook hier werken we op termijn naar een verplicht karakter via de evenementenvergunning.
Het halveren van het budget voor topsportevenenemementen maakt een helder kader onontbeerlijk. In 2025 stellen we dat kader op met diverse partners uit de stad en de regio, maar ook met input van bijvoorbeeld sportbonden. Voor de jaarwisseling van 2025/2026 maken we budget vrij voor een derde vuurwerkshow.

We werken aan een vitale en duurzame recreatieve sector **(I)**

Arnhem heeft veel te bieden op het gebied van toerisme en recreatie: een groene levendige stad, met een bijzondere geschiedenis en Arnhemse iconen. We brengen de toeristische vraag en het aanbod op een toekomstbestendige en duurzame wijze bij elkaar, met een optimale balans tussen leefbaarheid, leefkwaliteit van mens en dier en bezoekersaantallen. Dat doen we door samen met onze uitvoeringspartners Platform Binnenstad Arnhem, Citymarketing Arnhem en Visit Arnhem Nijmegen op drie niveaus te werken: de binnenstad, de hele stad en Arnhem in de regio (Groene Metropoolregio, Veluwezoom, Veluwe en Airborne Region). In 2025 sluiten we een nieuwe samenwerkingsovereenkomst af voor Veluwe op 1.
Hiervoor werken we aan het opstellen van het ontwikkelperspectief Arnhem Centrum dat begin 2025 wordt opgeleverd en gaan we aan de slag met de acties die daarin worden opgenomen.
Om regie te houden en focus aan te brengen, werken we aan het opstellen van een actuele visie op toerisme en recreatie en gaan we aan de slag met de acties die daarin worden opgenomen. Onder andere cruiseschepen en vakantieparken krijgen een plek in deze nieuwe visie.
Als groeiende stad willen we een gezonde leefomgeving voor onze inwoners en daar horen voldoende recreatiemogelijkheden bij. Om recreërende bewoners en bezoekers te spreiden werken we aan een betere toegang van de Veluwe vanuit Arnhem-Noord. De eerste stap is de realisatie van de verbinding tussen Arnhem Centraal Station en park Sonsbeek en een bezoekerscentrum in de Molenplaats. In 2025 onderzoeken we welke scenario's haalbaar zijn voor een aanvraag voor de Regiodeal Veluwe waarmee we de Arnhemse toegang tot de Veluwe verder willen verbeteren. Op basis hiervan gaan we in 2025 aan de slag met de Regiodeal.
Ook besteden we meer aandacht aan recreatie in Arnhem-Zuid. Na het uitbreiden van het Wandelnetwerk Zuid, hebben we in 2025 de focus op de uitwerking van het masterplan Romeins verleden, waar wat Arnhem betreft een belangrijke plek is weggelegd voor het Castellum in Arnhem-Zuid.
Na de tachtigste herdenking van de Slag om Arnhem kijken we vooruit naar de toekomst. Daartoe werken we samen met partners in de stad en regio in het eerste kwartaal van 2025 een voorstel uit, waarvan onder andere jaarlijks de Bridge to Liberation onderdeel is, met kleinschalige edities in reguliere jaren en grootser in kroonjaren.

We positioneren Arnhem met gerichte citymarketing **(I)**

We positioneren Arnhem als een creatieve energiestad en een stad van duurzame mode. We stimuleren en faciliteren festivals en evenementen die passen bij het DNA van de stad: groen, creatief en vrij. Festivals als Innovate, Fashion + Design Festival (FDFA), State of Fashion, Bridge to Liberation, Sonsbeektentoonstelling en de Arnhem Electricity Week zijn daar voorbeelden van. Door energie-innovaties zichtbaar te maken in de binnenstad, zetten we het profiel van Arnhem sterker neer. In Bestemming Arnhem etaleren we Arnhem als meerdaagse citytrip voor specifieke doelgroepen die oog hebben voor het onderscheidende van Arnhem. In 2025 werken we samen met Citymarketing Arnhem specifiek aan goed beeldmateriaal (foto en video), congresacquisitie, aantrekken van nieuwe studenten en het verbeteren van het welkomsgevoel in en rond Arnhem Centraal.

Effectindicator	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
Aantal bezoekers binnenstad		**214**	**320**		
Eenheid:	Aantal bezoekers binnenstad x 1000. In 2020 is door Locatus i.v.m. corona geen passantentelling uitgevoerd.				
Bron:	Locatus (2019 en 2021), 2022 eigen telling i.s.m. PBA				

Meer Arnhemse werklocaties zijn klaar voor de toekomst, met innovatie, circulariteit en duurzaamheid als belangrijke en zichtbare dragers **(D)**

De werklocaties zijn belangrijke pijlers onder de duurzame economische ontwikkeling van Arnhem en de regio. Ze bieden ruimte bedrijvigheid en werkgelegenheid op alle niveaus voor Arnhemmers. Met de vastgestelde Visie Werklocaties hebben we inzichtelijk gemaakt welke werkmilieus Arnhem kent en dat het belangrijk is om samen te zorgen dat het juiste bedrijf zich op de juiste plaats huisvest. We onderscheiden daarbij verschillende werkmilieus zoals kantoorlocaties, woon-werkmilieus en bedrijventerreinen. Om deze werkmilieus beter te benutten zullen we de locaties klaar moeten maken voor de toekomst en daarbij ook moeten kijken naar het beter en efficiënter benutten én verduurzamen van de bestaande locaties. We hebben daarbij specifiek aandacht voor de ontwikkeling van het energiecluster, circulaire bedrijvigheid en bedrijvigheid passend bij het DNA van onze stad.

We bieden ruimte voor ondernemen **(I)**

- We stellen de integrale Gebiedsvisie Het Broek – IPKW – Nieuwe Haven op om de komende jaren richting te geven aan de duurzame ontwikkeling van deze werklocaties in de Spoorzone Arnhem-Oost.
- We geven verder invulling aan het werkprogramma binnen de gebiedsontwikkeling Rijnpark en (uitvoering van) het transformatieplan voor bestaande en nieuwe bedrijven in Rijnpark en omgeving.
- In de Nieuwe Haven werken we aan de uitbreiding en intensivering van de maritieme maakindustrie, met de focus op innovatieve cleantech (technologieën die bijdragen aan een schoner milieu). Een kwartiermaker werkt aan de Uitvoeringsagenda uit het Implementatieplan Nieuwe Haven. Hiervoor wordt het budget dat vastgesteld is voor 'Cleanport Nieuwe Haven' ingezet. (Dit is een plan dat zich richt op schone technologieën). Regionaal werken we samen met OostNL, provincie en de gemeenten Tiel en Nijmegen als trekkers, aan de opzet van een regionaal samenwerkingsverband binnenhavens.
- Als het detailhandelsplan, dat eind 2024 naar de raad wordt verstuurd, wordt vastgesteld, gaan we in 2025 over tot de uitvoering van het plan.
- We onderzoeken en analyseren de marktontwikkeling van de horeca in Arnhem en maken op basis daarvan een uitvoeringsprogramma Horeca.
- Als uitwerking van de nog vast te stellen visie Toerisme en Recreatie gaan we een uitvoeringsplan voor de ontwikkeling van de hotelsector in Arnhem opstellen, waarin ook de markt voor short-stay als onderdeel wordt opgenomen.
- We bouwen verder aan onze innovatieve campussen IPKW, Arnhems Buiten en de Kenniscampus regio Arnhem - Velp en het verbinden van deze campuslocaties aan de andere werklocaties.
- In de regio werken we samen aan de uitvoering van het in 2025 vast te stellen Regionaal Programma Werklocaties 2025 - 2028.

We werken samen met partners aan kwalitatief goede werklocaties **(I)**

Samen met partners in de stad werken we aan de kwaliteit van onze werklocaties. Onderwerpen als duurzaamheid (energietransitie, klimaatadaptatie en circulaire economie), veiligheid (ondermijning en handhaving), bereikbaarheid én organisatiegraad komen hierbij aan bod. De samenwerking en afstemming met StAB en private eigenaren van de werklocaties is daarbij van groot belang en vindt onder andere plaats in periodieke afstemmingsoverleggen en/of projecten op bedrijventerreinen, Voorbeelden daarvan zijn schoon, heel en veilig en de Green Deals. In 2025 gaan we samen met partners StAB en VNO-NCW Midden (werkt in opdracht van de provincie) inzetten op een verdere professionalisering van de organisatiegraad op de verschillende bedrijventerreinen, waarbij het doel is collectieve samenwerking op de terreinen te vergroten (waaronder meer aangesloten bedrijven) en daarmee collectieve energieprojecten van de grond te krijgen. We hebben de afgelopen jaren op verschillende werklocaties Green Deals gesloten. We voeren de daarin afgesproken acties op gebied van energie, circulariteit, verduurzaming en mobiliteit uit. Op de werklocaties waar de Green Deals in 2025 aflopen willen we deze verlengen met nieuwe acties. Op de werklocaties waar nog geen Green Deal is afgesloten willen we deze gaan maken. Tijdens het periodiek overleg 'Werklocaties Arnhem' met partners van verschillende werklocaties informeren we elkaar en verkennen we waar mogelijk samengewerkt kan worden op thema's als duurzame mobiliteit en aantrekkelijk verblijfsklimaat voor werknemers. Om dit te bewerkstelligen wordt budget dat is toegekend voor 'kwaliteitsimpuls Visie Werklocaties Arnhem 2040' benut voor het opstellen en uitvoeren van projecten in samenwerking met partners en partijen in de stad.

Effectindicator	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
Arbeidsintensiteit per werklocaties	**79,40**	**81,60**	**85,30**		
Eenheid:	Gemiddeld aantal banen op de werklocaties per hectare				
Bron:	Provinciale Werkgelegenheidsenquête (PWE), bewerking O&S				

Betere balans tussen vraag en aanbod op de (regionale) arbeidsmarkt **(D)**

Het aantal openstaande vacatures is nog steeds heel groot. Door de groeiende economie en een vergrijzende bevolking zal de krapte alleen nog maar verder toenemen. Deze krapte is niet alleen op te lossen met meer mensen maar behoeft een onorthodoxe aanpak.
Het is noodzakelijk om binnen de drie O's (overheid, ondernemers en onderwijs) opgaven om te zetten in concrete ambities met bijbehorende projecten, acties en innovaties die snel ingezet kunnen worden. Hiermee kan het verschil gemaakt om de balans op de arbeidsmarkt weer meer in evenwicht te krijgen.

We faciliteren Leven lang ontwikkelen **(I)**

Onvoldoende talent is opgeleid in benodigde kennis en vaardigheden in de focussectoren; Energy, IT, Zorg, Onderwijs en Kinderopvang, nu en richting de toekomst. Er liggen kansen in het aanbieden van bij- en omscholing in vaardigheden en competenties voor werkenden en werkzoekenden in technische en/of digitale vaardigheden. We faciliteren en stimuleren een leven lang ontwikkelen, met samenwerkingspartners om de mismatch tussen vraag en aanbod te verkleinen. Vanuit het energiecluster in (regio) Arnhem zetten wij onder de noemer Hotspot

Energy in op onderwijsinnovatie, praktijkgericht onderzoek en kennisontwikkeling in de driehoek van onderwijs, overheid en ondernemers.
In de regionale Human Capital agenda is Energy voor Arnhem één van de speerpunten. Een toonaangevend project is Plug in & Play op initiatief van Connectr. In samenwerking met onder andere; HAN, IPKW, Kiemt, Oost NL en provincie werken we samen aan het aantrekken en behouden van talent, in dit project specifiek voor de laadinfra. Ook het omscholen van werkzoekenden en werkenden voor kansrijke beroepen in de Enerysector is een belangrijk speerpunt. Gezamenlijk zetten we het belang van de Energy-opgave op de kaart en enthousiasmeren we mensen om te gaan werken in de Energysector.
De beroepentuin is in ontwikkeling en krijgt een fysieke plek in Arnhem-Oost. Dit initiatief biedt de gelegenheid om in korte tijd kennis te maken met diverse beroepen gerelateerd aan de energietransitie. Na deze verkenning wordt een opleiding op maat aangeboden en uiteindelijk een baangarantie.
We vinden het belangrijk dat mensen zelfstandig kunnen meedoen aan de samenleving. Ook op het gebied van digitale vaardigheden. In samenwerking met strategische partners uit Arnhem verkennen we hoe digitale vaardigheden kunnen bijdrage aan het vergroten van het leven lang ontwikkelen van de Arnhemmer.

We zetten in op het aantrekken en behouden van talent (I)

We willen talent aantrekken en inzetten in opleidingen voor de sectoren waar de krapte het grootst is. Door actief te participeren in het Human Capital akkoord in de regio streven we naar een betere samenwerking tussen de drie o's: onderwijs, overheid en ondernemers.
Via het samenwerkingsverband 'Arnhem studiestad' werken we aan het aantrekken, binden en boeien van studenten aan de stad. We organiseren samen met strategische partners impactvolle evenementen voor studenten, we zetten Arnhem op de kaart als studiestad en verbinden studenten aan het regionale bedrijfsleven, en fungeren als een informatieplatform voor aankomende en zittende studenten. We intensiveren de samenwerking met Citymarketing Arnhem door om Arnhem als studiestad op de kaart te zetten.

Daarnaast willen we het onderwijs aantrekkelijker maken door steeds meer onderwijs te verbinden aan maatschappelijke opgaven. Hiervoor wordt samengewerkt door de Arnhemse kennisinstellingen binnen de City Deal Kennis Maken waarvan wij partner zijn.
Hogeschool Arnhem en Nijmegen (HAN), Van Hall Larenstein (VHL), ArtEZ en Rijn IJssel werken hierin samen. De Arnhemse Leeragenda is bedacht om studenten te laten samenwerken vanuit verschillende kennisinstellingen aan maatschappelijke opgaven in de wijken, die bijdragen aan gezondheid, leefbaarheid en veiligheid en duurzaamheid.
Tevens zoeken we de verbinding met Stichting Studentenhuisvesting (SSH&) en de wijkteams om de studenten een thuisgevoel te geven tijdens hun studententijd. Met Citymarketing Arnhem werken we nauw samen op het snijvlak aantrekkelijk zijn als studentenstad en op welke manier marketing daar een rol in kan spelen.
Het OndernemersLab Arnhem gaat live op een fysieke locatie in de binnenstad. Het OndernemersLab is een broedplaats waar Arnhemse ondernemers samen met ondernemende studenten (MBO-HBO)werken aan (maatschappelijke) vraagstukken van de toekomst. Dit initiatief is een samenwerkingsverband tussen gemeente Arnhem, Hogeschool Arnhem en Nijmegen, Rijn IJssel en Startclub Arnhem.

We activeren onbenut arbeidspotentieel (I)

Ieder talent telt, en ieder talent is nodig om de mismatch tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt te verkleinen. Door middel van maatwerktrajecten begeleiden we Arnhemmers die op dit moment nog langs de zijlaan staan naar (betaald) werk. Het initiatief genaamd de "Beroepentuin" wordt doorontwikkeld en zal in Q4 een fysieke plek krijgen in Arnhem-Oost. We verkennen loopbaanpaden voor zijinstromers in de kinderopvang in samenwerking met onderwijs, overheid en organisaties in de kinderopvang. We begeleiden statushouders naar banen in de huishoudelijke hulp door middel van onder andere taal op de werkvloer wat een project is in samenwerking met één van onze partners Move To Match, en we maken een plan van aanpak in samenwerking met schoolbesturen uit de regio vanuit primair en voortgezet onderwijs om de personeelskrapte in het onderwijs tegen te gaan.

In 2030 hebben we een 50% circulaire economie, in 2050 zijn we volledig circulair (D)

Circulaire economie is gebaseerd op het verbinden van economische, sociale en ecologische waarden.
Het gaat daarbij om slim ontwerp, bewust gebruik en meer en beter hergebruik. Het doel hiervan is om het primair grondstoffengebruik te verminderen en de milieu-impact van materialen omlaag te brengen. De transitie van een lineaire economie naar een circulaire economie vergt veel werk en inspanning.
Vanuit de visie circulaire economie met het bijbehorende plan van aanpak hebben we de volgende speerpunten benoemd:

- Speerpunt 1: Bedrijven stimuleren en faciliteren;
- Speerpunt 2: Verminderen van restafval;
- Speerpunt 3: Inkoopkracht/het goede voorbeeld geven;
- Speerpunt 4: Ontwikkeling van de stad (circulaire bouw en gebiedsontwikkeling).

We stellen een nieuw uitvoeringsplan circulaire economie op (I)

Het eerste uitvoeringsprogramma circulaire economie 2022-2023 is eind 2023 afgelopen. Een nieuwe uitvoeringsagenda wordt naar verwachting vastgesteld door het college van B&W in Q3 van 2024. Deze plannen worden vergezeld van een evaluatie van het uitvoeringsprogramma circulaire economie 2022-2023 en een circulariteitsscan waaruit duidelijk wordt wat de meest impactvolle materiaalstromen zijn in Arnhem.

Het eerste uitvoeringsprogramma 2022-2023 is opgezet als groeimodel. Aangezien de gemeente tot 2022 geen overkoepelend circulair beleid had is de eerste twee jaar gebruikt om de eerste stappen te maken en tegelijkertijd een beleidsprogramma in de steigers te zetten waarmee een versnelling vanaf 2024 binnen handbereik ligt. Hier zijn we inmiddels goed mee op stoom.

Op dit moment kan nog niet worden gemeten hoever we zijn om de doelstelling van 50 % circulariteit in 2030 te behalen, aangezien een eenduidig monitoringssysteem op landelijk en regionaal niveau ontbreekt. In de nieuwe uitvoeringsagenda is wel aandacht voor het uitvoeren van nulmetingen en het opzetten van monitoring voor subdoelstellingen op de uitgewerkte thema's, waaronder circulair bouwen, inkopen en aanbesteden, ondernemen en wijken & inwoners. Daarnaast laat de circulariteitsscan zien welke sectoren en materiaalstromen de meeste CO2-impact hebben in Arnhem. Deze impact, in combinatie met de invloed die wij als gemeente hebben, vormt de basis voor de prioritering in de nieuwe uitvoeringsagenda (*Invloed x Impact*).

Verbeteren van de dienstverlening naar ondernemers (D)

Het belang van een goed economisch klimaat in Arnhem, waarin de behoeften van de ondernemers en hun vraagstukken centraal staan en de ondernemer kan ondernemen.

Professionaliseren en optimaliseren ondernemersdesk (I)

Voor het behandelen van ondernemersvraagstukken werken we aan een 'éénloketgedachte'. We optimaliseren en professionaliseren de website van de gemeente Arnhem voor ondernemers. Daarnaast werken we nauw samen met de Kamer van Koophandel (KvK) aan de gezamenlijke ambitie voor een ondernemersplein. Een digitale en fysieke plek in Arnhem waar ondernemers (groot en klein) terecht kunnen met al hun vragen gerelateerd aan het ondernemerschap.

Bereikbaarheid en zichtbaarheid vergroten (I)

We intensiveren de samenwerking met diverse ondernemersverenigingen uit de stad zodat we zichtbaarder en beter bereikbaar zijn als gemeente. Dit doen we onder andere door samen het Ondernemersevent Arnhem en de dag van de ondernemer te organiseren. De ondernemersenquête, waarbij we een afspiegeling van Arnhemse ondernemers bevragen hoe zij de dienstverlening van de gemeente ervaren, wordt structureel ingebed. Hieruit is gebleken dat ondernemers behoefte hebben om mee te denken bij het beleid dat de gemeente opstelt. Dit gaan we vormgeven door middel van een ondernemerspanel en een MKB-toets. Waar ondernemers voor uitgenodigd worden en waar diverse onderwerpen besproken worden.

Netwerken en verbinden met betrokken organisaties (I)

Als gemeente zijn we een verbindende schakel tussen partijen in de stad en blijven we investeren in het faciliteren van netwerken met en voor ondernemers. Jaarlijks organiseren we een impactvol ondernemersevenement in samenwerking met strategische partners waarbij de kracht van verbinding centraal staat. We starten met het verkennen van de behoefte aan Verdieping-cafés (waarbij we ondernemers in een informele sfeer samenbrengen waarbij één thema centraal staat).
Daarnaast zijn de accountmanagers zichtbaar en benaderbaar voor ondernemers. Zo gaan zij op regelmatige basis op bedrijfsbezoek bij uiteenlopende bedrijven, zijn ze aanwezig bij ondernemerslunches, events en netwerkbijeenkomsten.

Voor ondernemersdienstverlening zijn de budgetten vanuit het Actieplan werk gereserveerd/gelabeld in de bestemmingsreserve Sociaal Economisch Fonds. In Q1 van 2025 hebben we een beter beeld welke bedragen we uit deze bestemmingsreserves willen onttrekken voor ondernemersdienstverlening. In 2025 bedden we de visie ondernemersdienstverlening verder in. Hierbij staan een drietal onderwerpen in 2025 centraal:
-Verder optimaliseren en professionaliseren van de ondernemersdesk om ondernemersvragen goed en snel op te pakken;
-Bereikbaarheid en zichtbaarheid van de gemeente naar haar ondernemers en visa versa;
-Netwerken en verbinden, samenwerken met ondernemers en samenwerking tussen ondernemers in de stad faciliteren.

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Budgetten die betrekking hebben op meerdere doelen (bijvoorbeeld formatie), zijn opgenomen onder het kopje "Doeloverstijgend".

Budgetten voor werkzaamheden die we uitvoeren die niet direct onder een doel vallen (met name 'going concern'-werkzaamheden), staan onder het kopje "Overig".

Begroting 2025 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Vol energie zetten wij in op een duurzame, creatieve en levendige economie voor het welzijn en de welvaart van de Arnhemmers	**5.947**	**2.141**	**130**	**390**
Dé Europese Energy hotspot worden	535	0	0	0
Arnhem is de aantrekkelijkste stad van Oost-Nederland om te wonen, werken, ondernemen, studeren, verblijven, ontmoeten en ontspannen	3.770	2.141	130	290
Meer Arnhemse werklocaties zijn klaar voor de toekomst, met innovatie, circulariteit en duurzaamheid als belangrijke en zichtbare dragers	543	0	0	0
Betere balans tussen vraag en aanbod op de (regionale) arbeidsmarkt	999	0	0	0
In 2030 hebben we een 50% circulaire economie, in 2050 zijn we volledig circulair	0	0	0	0
Verbeteren van de dienstverlening naar ondernemers	100	0	0	100
Doeloverstijgend	**2.943**	**12**	**0**	**0**
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**8.890**	**2.153**	**130**	**390**

Wat mag het kosten

Overzicht lasten en baten

	Rekening	Begroting 2024		Begroting	Meerjarenraming		
	2023	Primitief	Juli	2025	2026	2027	2028
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	8.266	9.769	11.556	8.890	8.308	7.573	7.203
Baten	2.634	1.755	1.949	2.153	2.153	2.153	2.032
Saldo lasten en baten	***-5.632***	***-8.014***	***-9.607***	***-6.738***	***-6.155***	***-5.420***	***-5.171***
Toevoegingen aan reserves	3.293	50	50	130	130	130	130
Onttrekkingen aan reserves	43	200	1.864	390	0	0	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-3.250***	***150***	***1.814***	***260***	***-130***	***-130***	***-130***
Resultaat	**-8.881**	**-7.864**	**-7.793**	**-6.478**	**-6.285**	**-5.550**	**-5.301**

Toelichting

Financiële toelichting mutaties tov 2024 *Bedragen x € 1.000*

Programmadoelen	Toelichting	2025	2026	2027	2028
Lasten		**-2.666**	**-3.249**	**-3.984**	**-4.353**
Dé Europese Energy hotspot worden	Ten opzichte van 2024 is de begroting voor 2025 lager, omdat de ruimtelijke en infrastructurele investeringen voor het versterken van de werklocaties en vestigingsklimaat van de hoofdopgave Energy incidenteel zijn geraamd in 2024. In 2026 daalt het budget meerjarig met € 0,2 miljoen door het wegvallen van het budget vanuit de corona herstelagenda om innovaties en investeringen in de energiesector te borgen. Deze mutatie heeft geen impact op de ambities en realisatie van dit doel.	-736	-943	-943	-943

Arnhem is de aantrekkelijkste stad van Oost-Nederland om te wonen, werken, ondernemen, studeren, verblijven, ontmoeten en ontspannen	De mutatie in de begroting 2025 ten opzichte van 2024 wordt grotendeels verklaard door incidentele ramingen en onttrekkingen. Vanuit de bestemmingsreserve Sociaal Economisch Fonds is er € 0,7 miljoen incidenteel onttrokken voor met name sportevenementen en kroonjaar Slag om Arnhem. Daarnaast is er voor Bridge to Liberation € 0,6 miljoen en transformatie arbeidsmarkt €0,3 miljoen incidenteel geraamd in 2024. Structurele aframing toevoeging BR evenementen €0,1 miljoen. Richting 2028 maken de middelen rond onder andere transformatie arbeidsmarkt geen onderdeel meer uit van de begroting.	-1.435	-1.698	-2.066	-2.231
Meer Arnhemse werklocaties zijn klaar voor de toekomst, met innovatie, circulariteit en duurzaamheid als belangrijke en zichtbare dragers	De begroting in 2025 is € 0,15 miljoen lager t.o.v. 2024. Dit wordt veroorzaakt door een incidentele onttrekking uit de BR Sociaal Economisch fonds voor de visie nieuwe haven en werklocaties. In 2027 en 2028 loopt het budget met jaarlijks € 0,2 miljoen terug.	-276	-271	-581	-786
Verbeteren van de dienstverlening naar ondernemers	in 2025 wordt € 100.000 ingezet vanuit de BR Sociaal Economisch Fonds.	100	0	0	0
Doeloverstijgend	Het budget voor de Green Week valt vrij in 2024 en per 2025 is de begroting structureel ongewijzigd.	-319	-337	-394	-394
Baten		**204**	**204**	**204**	**83**
Arnhem is de aantrekkelijkste stad van Oost-Nederland om te wonen, werken, ondernemen, studeren, verblijven, ontmoeten en ontspannen	Door een tariefverhoging van de toeristenbelasting zijn met ingang van 2025 de baten hiervoor structureel verhoogd met € 0,4 miljoen.	435	435	435	314
Meer Arnhemse werklocaties zijn klaar voor de toekomst, met innovatie, circulariteit en duurzaamheid als belangrijke en zichtbare dragers		-137	-137	-137	-137
Doeloverstijgend	Door een incidentele detacheringsvergoeding in 2025 vallen de baten €0,1 miljoen lager uit.	-94	-94	-94	-94
Toevoegingen aan reserves		**80**	**80**	**80**	**80**
Arnhem is de aantrekkelijkste stad van Oost-Nederland om te wonen, werken, ondernemen, studeren, verblijven, ontmoeten en ontspannen	De jaarlijkse toevoeging aan de bestemmingsreserve Evenementen wordt met € 80.000 verhoogd tot een totaal van € 130.000 waarmee om de 5 jaar € 650.000 aanvullend budget voor de herdenking van de Slag om Arnhem is.	80	80	80	80
Onttrekkingen aan reserves		**-1.474**	**-1.864**	**-1.864**	**-1.864**
Dé Europese Energy hotspot worden	De onttrekking van 2024 betreft een bijdrage aan incidentele subsidies en de co financiering voor ruimtelijke en infrastructurele investeringen op de innovatieve campussen.	-750	-750	-750	-750
Arnhem is de aantrekkelijkste stad van Oost-Nederland om te wonen, werken, ondernemen, studeren, verblijven, ontmoeten en ontspannen	De onttrekking van 2024 is voornamelijk gericht op de bekostiging van sportevenementen en het geven van kwaliteitsimpulsen aan winkelgebieden en Korenkwartier. Dit betreft incidentele inzet, waadoor deze tijdelijke stimuleringsmiddelen vervallen in 2025.	-674	-964	-964	-964

Meer Arnhemse werklocaties zijn klaar voor de toekomst, met innovatie, circulariteit en duurzaamheid als belangrijke en zichtbare dragers	De onttrekking van 2024 betreft de gedeeltelijke uitvoering van visie Nieuwe Haven en het geven van een kwaliteitsimpuls aan werklocaties. De resterende middelen zijn onderdeel van de bestemmingsreserve Sociaal Economisch Fonds	-150	-150	-150	-150
Verbeteren van de dienstverlening naar ondernemers	In 2025 wordt € 100.000 onttrokken aan de BR Sociaal Economisch Fonds voor ondernemersdienstverlening.	100	0	0	0
Totaal mutaties		**-1.316**	**-1.509**	**-2.244**	**-2.493**

Zero based begroten

Het programma Economie is deze begroting zero based opgebouwd. Daarbij is zijn de activiteiten binnen de doelen als basis gebruikt. Er bestaat geen overlap met de wijkprogramma's op het gebied van economie, daarom zijn die voor dit onderwerp ook buiten beschouwing gelaten.

In de tabel hieronder staat het totaaloverzicht met de inkomsten en uitgaven voor Economie naar de verschillende doelen. Vervolgens is per doel een uitsplitsing opgenomen.

Programma Economie 2025	Inkomsten		Uitgaven			
	Belastingen en vergoedingen	Subsidies	Subsidies en GR	Beleids-matige inzet	Overige uitgaven	Totaal uitgaven
bedragen x € 1.000						
Doel						
Dé Europese Energy hotspot worden	-	-	214	-	321	535
Arnhem is de aantrekkelijkste stad van Oost-Nederland om te wonen, werken, ondernemen, studeren, verblijven, ontmoeten en ontspannen	2.081	60	2.453	-	1.317	3.770
Meer Arnhemse werklocaties zijn klaar voor de toekomst, met innovatie, circulariteit en duurzaamheid als belangrijke en zichtbare dragers	-	-	-	49	494	543
Betere balans tussen vraag en aanbod op de (regionale) arbeidsmarkt	-	-	380	-	619	999
In 2030 hebben we een 50% circulaire economie, in 2050 zijn we volledig circulair	-	-	-	-	-	-
Verbeteren van de dienstverlening naar ondernemers	-	-	-	-	100	100
Doeloverstijgend	-	12	562	1.884	498	2.943
Overig	-	-	-	-	-	-
Totaal	**2.081**	**72**	**3.609**	**1.933**	**3.349**	**8.890**

Dé Europese Energy hotspot worden	Programma Economie
bedragen x € 1.000	
Subsidies	**214**
St. Connectr	203
Stichting HAN Hydromotive	11

Overige uitgaven	**321**
Energie en milieutechnologie (EMT)	321

Totaal uitgaven	**535**

Binnen dit beleidsdoel hebben we de uitgaven voor het versterken en het stimuleren van samenwerkingen van energie innovaties opgenomen. Een deel van het budget wordt via subsidies weggezet bij stichting Connectr en stichting HAN Hydromotive.
Vanuit de overige uitgaven wordt bijgedragen aan de sectoroverstijgende projecten tussen de energie en creatieve sector. Tevens worden de internationale activiteiten rond bijvoorbeeld de Electricity Week hieruit bekostigd. Verder dragen we op het gebied van energie en milieutechnologie bij aan innovatie van technologieën en processen rond duurzaamheid.

Arnhem is de aantrekkelijkste stad van Oost-Nederland om te wonen, werken, ondernemen, studeren, verblijven, ontmoeten en ontspannen	**Programma Economie**

bedragen x € 1.000

Belastingen en vergoedingen	**2.081**
Toeristenbelasting	1.881
Bedrijveninvesteringszone Korenkwartier	121
Markten en kermis	79
Subsidies	**60**
Bijdragen Airborne gemeenten	60

Subsidies	**2.424**
Courage Events	32
St Vrienden van de Ernemse Optog	8
St. Airborne Museum	246
St. Airborne Region	89
St. Biz Korenkwartier	128
St. Bridge to Liberation	317
St. Citymarketing Arnhem	367
St. De Innovatiefabriek Arnhem	56
St. Fashion Festival Arnhem	55
St. Koningsdag Arnhem	11
St. Ontwerp Platform Arnhem	22
St. Platform Binnenstad Arnhem	58
St. Rijnoevervaarten	0
St. Sinterklaasintocht Arnhem	10
St. Viering Nat Feest en Gedenkdagen	4
Toerisme veluwe arnhem nijmegen	397
Subsidies algemeen	622
Gemeenschappelijke regelingen	**29**
EU Regio Rijn-Waal	27
Bedrijveninvesteringszone Korenkwartier	2

Overige uitgaven	**1.317**
Historische kelders	132
Evenementen	525
Vuurwerkshow	25
Overige	635
Totaal uitgaven	**3.770**

Binnen dit beleidsdoel hebben we de inkomsten en uitgaven van Slag om Arnhem, toerisme, evenementen en de doorontwikkeling van de binnenstad opgenomen.

De inkomsten bestaan uit toeristenbelasting, bijdrage door de ondernemers van het Korenkwartier en een vergoeding voor de marktstandplaatsen. Een toelichting op de toeristenbelasting is onderdeel van de paragraaf Lokale heffingen. De deelnemende Airborne gemeenten dragen bij aan de kosten van de subsidie voor de herdenking in de regio.

Grotendeels worden de activiteiten belegd via begrotingssubsidies aan onder andere Citymarketing, Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen en Bridge to Liberation. Daarnaast is de subsidieregeling Producties, Evenementen en Festivals (PEF1) beschikbaar. Hiervoor resteert ongeveer € 0,4 miljoen en voor de beeld en sfeerbepalende evenementen zo'n € 0,2 miljoen.

Meer Arnhemse werklocaties zijn klaar voor de toekomst, met innovatie, circulariteit en duurzaamheid als belangrijke en zichtbare dragers	**Programma Economie**
bedragen x € 1.000	
Beleidsmatige inzet	**49**
Overige uitgaven	**494**
Cleanport Arnhem	212
Ruimtelijke economie Werklocaties	273
Vitale economie: regionaal(RPW)	8
Totaal uitgaven	**543**

Binnen dit beleidsdoel hebben we de inkomsten en uitgaven rond de realisatie van toekomstbestendige en kwalitatief (duurzaam, veilig, bereikbaar) goede werklocaties voor de verschillende werkmilieus zoals kantoorlocaties, woon-werkmilieus en bedrijventerreinen.

Met het Regionaal Programma Werklocaties (RPW) maken 16 gemeenten in de Groene Metropoolregio (GMR) elke vier jaar afspraken over de programmering van werklocaties (bedrijventerreinen, kantoren en detailhandel). In het nieuwe RPW worden hier afspraken over campussen aan toegevoegd. Elke 2 jaar is er een tussentijdse monitoring.

De middelen voor Cleanport Nieuwe Haven (focus op ontwikkeling technologieën (‘clean tech’) die bijdragen aan een schoner milieu en vermijden van verspilling) ziet op de uitbreiding en intensivering van de maritieme maakindustrie. Een kwartiermaker werkt aan de Uitvoeringsagenda uit het Implementatieplan Nieuwe Haven.

Betere balans tussen vraag en aanbod op de (regionale) arbeidsmarkt	**Programma Economie**
bedragen x € 1.000	
Subsidies	**380**
St. Ondernemersfonds Arnhem	380

Overige uitgaven	**619**
St. Ondernemersfonds Arnhem	522
HumanCapital/Studiestad	61
Internationaal	36
Totaal uitgaven	**999**

Binnen dit beleidsdoel worden de inkomsten uitgaven rond de initiatieven voor een betere balans op de arbeidsmarkt opgenomen. Met Stichting Ondernemersfonds Arnhem wordt intensief samengewerkt ter bevordering van het ondernemersklimaat door het organiseren van evenementen als ook activiteiten rond promotie en marketing.
De subsidie aan Human Capital ziet op het aantrekken en behoud van talent voor de sectoren waar de krapte het grootst is.

In 2030 hebben we een 50% circulaire economie, in 2050 zijn we volledig circulair	Programma Economie
bedragen x € 1.000	
Totaal uitgaven	**-**

Binnen dit beleidsdoel worden de inkomsten en uitgaven rond circulaire economie opgenomen en is gericht op het terug brengen van de milieu impact rond materiaalgebruik. Dit wordt mede gerealiseerd door slim ontwerp, bewust gebruik en meer en beter hergebruik.

Verbeteren van de dienstverlening naar ondernemers	Programma Economie
bedragen x € 1.000	
Overige uitgaven	100
Totaal uitgaven	**100**

In de bestemmingsreserve Sociaal Economisch Fonds is € 0,35 miljoen gereserveerd voor het verbeteren van de dienstverlening naar ondernemers. In 2025 wordt hiervan € 0,1 miljoen ingezet. Er wordt nog gekeken hoe en in welk tempo deze middelen de komende jaren gaan worden ingezet.

Binnen dit doel worden de inkomsten en uitgaven rond het bevorderen van de dienstverlening vanuit de gemeente, het opzetten van een structurele ondernemersenquête, een ondernemerspanel en het bevorderen van zichtbaarheid en bereikbaarheid van de gemeente.

Doeloverstijgend	Programma Economie
bedragen x € 1.000	
Subsidies	**12**
Vitale economie: Algemeen	12
Subsidies	**562**
Groene Metropool Regio	522
St StartClub Arnhem	40

Beleidsmatige inzet	**1.884**
Overige uitgaven	**498**
Kapitaallasten	234
Overig	264
Totaal uitgaven	**2.943**

De doeloverstijgende middelen bestaan voornamelijk uit loonkosten vanuit de beleidsmatige inzet.
De opbrengsten bestaat uit een doorbelasting voor de bijdrage aan World Trade Center.

De kapitaallasten zien op een investeringsbijdrage aan Papendal en Arnhem International School en de overige middelen betreft budget voor indirecte kosten, waarmee geen rekening is gehouden binnen de afzonderlijke doelen. Deze kosten zijn onder andere gericht op advies als ook training en ontwikkeling van personeel.

De Groene MetropoolRegio is een gemeenschappelijke regeling, welke gericht is op het bevorderen van de welvaart voor de inwoners van de regio op het gebied van wonen, werken, duurzaamheid, bereikbaarheid en leefbaarheid. De bijdrage door de deelnemende gemeentes is bepaald op het aantal inwoners per gemeente
Vanuit het programma Economie is € 0,5 miljoen begroot voor de inwonersbijdrage. Een verdere toelichting is opgenomen in het hoofdstuk Verbonden partijen.
De begrotingssubsidie aan Stichting Startclub helpt starters en startups met een actief programma gericht op kennis, verbinding met andere starters als ook coaching en financiering.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen
Euregio Rijn-Waal
Recreatieschap Overbetuwe
Economic Board regio Arnhem-Nijmegen
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Economic Board regio Arnhem Nijmegen;
- Ondernemers Kontakt Arnhem (OKA);
- Platform Binnenstad Arnhem (PBA);
- Stichting Arnhemse bedrijventerreinen (StAB);
- Industriepark Kleefse Waard (IPKW);
- GreenBusinessclub Gelderse Poort (GbcGP)
- Overige werklocaties;
- Oost NL;
- Provincie Gelderland;
- VNO NCW;
- Onderwijs- en kennisinstellingen; HAN, Van Hall Larenstein, ROC Rijn IJssel, ArtEZ;
- Stichting Kiemt;
- Stichting Ondernemersfonds Arnhem;
- Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen (TVAN);
- Stichting Citymarketing Arnhem;
- Veluwe op 1;
- Stichting Airnborne Region;
- DOCKS (Durven Ondernemen Centraal Klarendal & St. Marten);
- Stichting Atelierbeheer SLAK;
- FDFA;
- Ontwerpersplatform Arnhem (OPA);
- Innovate;
- Schakel 025 -Stroomversneller;

- Verenigd Creatief Arnhem;
- Gelrestad Sport;
- Groene Metropoolregio (GMR).

Ook werken we samen met verschillende subsidiepartners. Deze zijn in dit programma in de digitale begroting (https://financien.arnhem.nl) terug te vinden. Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies.

Beleidskaders

- Economische agenda;
- Visie werklocaties;
- Visie Nieuwe Haven (juli 2020 - agendapunt 6.1 bijlage 1);
- Kantoornota 2022-2030;
- Detailhandelsvisie;
- Mise-en-place - de Arnhemse Horecavisie;
- RPW 2021-2024 (juni 2021 - agendapunt 6.10 bijlage 1);
- Evenementenvisie Evenement organiseren - Gemeente Arnhem;
- Arnhem, stad op de kaart in internationaal perspectief/ Beleidskader voor internationaal beleid tot 2020;
- New Energy made in Arnhem;
- Standplaatsenbeleid;
- Plan van Aanpak Huisvesting Creatieve en Culturele Sector Arnhem;
- Visie Circulaire Economie en Plan van aanpak CE (juli 2021).

Onderwijs

Goed onderwijs is een cruciale pijler bij het tegengaan van kansenongelijkheid. We investeren in de eerste levensjaren van kinderen om hen een goede startpositie op school te bieden. De school als middelpunt van de wijk vormt de basis voor een gezonde en veilige leefomgeving. Daarom zetten we samen met het onderwijs in op een passende plek voor elk kind. Kinderen en jongeren krijgen alle kans om het beste uit zichzelf te halen. Wie gemotiveerd naar school gaat en een goede opleiding kan afronden, heeft immers later zoveel meer kansen. We zetten in op het behalen van een startkwalificatie, basisvaardigheden en gaan laaggeletterdheid tegen bij jongeren en volwassenen. We zorgen voor goede toekomstbestendige onderwijshuisvesting door een beleidsrijk Integraal huisvestingsplan (IHP) dat we samen met maatschappelijke organisaties en partners uit het onderwijs hebben opgesteld

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhemmers met dezelfde talenten hebben dezelfde kansen (A)

Alle kinderen in Arnhem kunnen het onderwijs volgen dat past bij hun mogelijkheden en talenten. In alle wijken moeten kinderen kunnen opgroeien in een gezonde en veilige omgeving waar hun kansen gelijk zijn. Passend onderwijs is beschikbaar voor elk kind en elke behoefte. Dit begint al bij de kinderopvang en het peuterspeelzaalwerk. Kinderen maken een goede start op school en hebben daar hun leven lang profijt van. We zetten in op preventieve maatregelen en vroeg signalering om onderwijsachterstanden en schooluitval te voorkomen. We zetten in op basisvaardigheden en het behalen van een startkwalificatie die jongeren een goede aansluiting op de arbeidsmarkt bieden.

Meer Arnhemse kinderen hebben een goede startpositie op school (D)

Investeringen in de eerste levensjaren van een kind zijn essentieel voor de verdere ontwikkeling.
Kinderen met een achterstand worden zo vroeg mogelijk gesignaleerd en goed voorbereid op het reguliere onderwijs. Dit gebeurt in de voorschoolse periode in de peuterspeelzalen en de kinderopvang. Deze locaties zijn inclusieve locaties, alle kinderen zijn welkom en krijgen er een passend aanbod.

Als kinderen onverhoopt toch met een achterstand aan het onderwijs beginnen, wordt extra ondersteuning geboden om de onderwijskansen van deze kinderen te vergroten. Ook voor hoog- en andersbegaafden en anderstalige kinderen is het belangrijk dat er voldoende passend onderwijsaanbod is in of in de buurt van Arnhem. Dit sluit aan bij de rijke schooldag en de ontwikkelingen voor een pedagogische wijk. Daarbij is het ook belangrijk dat de schoolgebouwen van goede kwaliteit en passend zijn.

We vergroten het bereik van peuteropvang en zorgen voor een kwalitatief goed aanbod (I)

Voor VVE (Voor- en vroegschoolse educatie) en het ontwikkelrecht kunnen alle peuters 16 uur per week terecht. Speerpunten voor de komende jaren zijn dat nog meer peuters gebruik maken van het ontwikkelrecht en dat de kwaliteit van de VVE-opvang wordt versterkt. Hierbij streven wij naar:

- realiseren van een 100% aanbod;
- realiseren van een 100% bereik VVE- peuters;
- jaarlijks auditen van 50% VVE- locaties.

Om de speerpunten te bereiken, verlenen we subsidie aan de kinderopvang voor VVE- en Ontwikkelrechtplekken, voor extra medewerkers op de groep, voor scholing en professionalisering aan stichting PAS en voor monitoring. Ook zorgen we dat ontwikkelingsproblemen zo vroeg mogelijk worden gesignaleerd en behandeld. Dit door met alle betrokken partijen een integrale en sluitende aanpak rond de ontwikkeling van het jonge kind neer te zetten.

We vergroten het aanbod ten behoeve van kansengelijkheid op de 25 AKB-scholen (I)

Onderwijskansenbeleid (OKB) vindt plaats op 25 OKB-scholen gemeente breed. Hierbij wordt de ontwikkeling van kinderen in een minder ondersteunende thuisomgeving op school extra ondersteund, onder andere met extra aandacht voor taal en sociaal-emotionele ontwikkeling. We willen dat er op alle OKB-scholen een extra aanbod komt om kinderen gelijke kansen te bieden. We organiseren samen met onze partners een Zomer- en weekendschool en activiteiten voor nieuwkomers. De monitoring wordt uitgevoerd door stichting PAS.

We investeren in het Nationaal Programma Arnhem-Oost (I)

Binnen het Nationaal Programma Arnhem-Oost zetten we in op een holistische aanpak waarin we bouwen met diverse bewezen elementen aan een nieuwe blik op de toekomst. De aanpak bevat werkzame elementen van ‘De Gezonde Basisschool van de Toekomst’, de Rijke Schooldag, tutoring, een breed aanbod van buitenschoolse activiteiten en armoedebestrijding.

- We kennen allemaal de uitdrukking ‘It takes a village to raise a child’. Die uitdrukking gaat zeker op voor Arnhem-Oost, misschien wel meer dan elders. Daarom draait de lijn opvoeden en opgroeien binnen het Nationaal Programma Arnhem-Oost om het verder ontwikkelen van ‘De Pedagogische Wijk’. In ‘De Pedagogische Wijk’ willen wij een grotere gemeenschap van mensen bewegen om te zorgen voor een positief ontwikkelklimaat voor alle kinderen en jongeren in Arnhem-Oost. Zodat alle jeugd in een gezonde en veilige omgeving kansrijk en inclusief kan opgroeien en zijn of haar talenten kan ontwikkelen.
- 'De Pedagogische Wijk’ heeft een reikwijdte van ‘min 10 maanden’ tot 27 jaar en is dus van invloed op verschillende levensfases. School, thuis en omgeving Kinderen groeien op binnen de driehoek school, gezin (huishouden) en omgeving (wijk en peers). Het blijkt dat de ontwikkeling van kinderen voor ongeveer 40% plaatsvindt in de binnen schoolse leefwereld en voor 60% daarbuiten. Voor sommige kinderen en jongeren is het helaas zo dat die buitenschoolse leefwereld onvoldoende ontwikkelmogelijkheden en/of structuur biedt. Het gevolg is dat zij zich niet optimaal kunnen ontwikkelen en er een groot onbenut potentieel ontstaat. Zeker ook als de kwaliteit van het onderwijsaanbod niet (volledig) op orde is. Om het potentieel van de kinderen en jongeren in Arnhem-Oost te zien en tot bloei te laten komen is er meer en aanvullend aanbod in samenwerking met het onderwijs nodig.
- Dat aanbod bieden we in het Nationaal Programma Arnhem-Oost door onder andere te investeren in de zogenaamde Rijke Schooldag. Kinderen en jongeren kunnen hun talenten het beste ontdekken en ontwikkelen in een omgeving die ze daarvoor uitdaagt, stimuleert en de kans geeft. Daarom realiseren we op termijn op alle scholen in het primair en voortgezet onderwijs in Arnhem-Oost een Rijke Schooldag. Binnen de Rijke Schooldag werken scholen en lokale partijen nauw samen aan een verrijkt aanbod tijdens, voor en na schooltijd en in de vakantieperiodes. Het gaat onder meer om meer taal- en rekenonderwijs, sport, kunst en cultuur, huiswerkbegeleiding en persoonlijke ontwikkeling. Daarbij bouwen we voort op hetgeen al is ontwikkeld en bekijken we per school en/ of buurt hoe het huidige aanbod verbreed en verdiept kan worden. We organiseren iedere schooldag een aanbod van 8.00 uur tot 17.00 uur. Dit is inclusief een gezonde schoolmaaltijd. Mogelijk breiden we dit op termijn uit naar een aanbod tot 20.00 uur, en op zaterdag.
- We ontwikkelen en bouwen zo een Arnhem-Oost Curriculum.

We investeren in natuureducatie, zodat meer kinderen leren over natuur, duurzaamheid, gezondheid en groen (I)

Arnhem investeert in natuureducatie omdat we van mening zijn dat het waardevol is om kinderen al op jonge leeftijd kennis en ervaring op te laten doen met thema’s als natuur, milieu en duurzaamheid, zodat:

- kinderen de natuur op waarde weten te schatten en daar in hun gedrag op latere leeftijd naar handelen;
- er meer natuur- en milieubewustzijn wordt gecreëerd.

Hierbij werken we aan drie doelen:

1. Meer kinderen (4-12 jaar) van alle 60 basisscholen binnen de gemeente Arnhem nemen deel aan educatieve programma’s over natuur en duurzaamheid en groeien daardoor natuur- en milieubewust op.
2. Elk schoolgaand kind in de leeftijd van 9-10 jaar in Arnhem zal in groep 6 een jaar lang moestuinieren op de basisschool,
3. 7 basisscholen in Arnhem doen mee aan een pilot Duurzame Arnhemse School (DAS) om het thema duurzaamheid (aan de hand van de thema’s afval, energie, gezondheid en vergroenen) een plek binnen het dagelijks onderwijs te geven.

We zorgen voor goede toekomstbestendige (onderwijs) huisvesting (I)

De fysieke leeromgeving van kinderen is van belang voor hun ontwikkeling. We willen dat onderwijshuisvesting daarom aansluit bij de ontwikkelbehoefte van kinderen, een gezond leerklimaat biedt en aansluit op de manier waarop ruimtes in de toekomst gebruikt zullen worden. We zien de school als middelpunt van de wijk. We benadrukken daarom dat onderwijshuisvesting niet alleen gaat over stenen als eindresultaat, maar een middel is voor het behalen van verschillende maatschappelijke doelen, binnen het onderwijs en daarbuiten, en onderdeel is van bredere (gebieds)ontwikkelingen. We hebben daartoe in 2024 een meerjarenperspectief op toekomstbestendige onderwijshuisvesting ontwikkeld in de vorm van een beleidsrijk Integraal huisvestingsplan (IHP) voor het funderend onderwijs (primair, voortgezet en speciaal onderwijs). Beleidsrijk betekent dat we het IHP in bovengenoemd breder perspectief plaatsen. Het beleidsrijke IHP is daarom nadrukkelijk samen met maatschappelijke organisaties en onze partners uit het onderwijs ontwikkeld.

In 2025 zetten we de eerste projecten uit het nieuwe IHP in gang waarvoor het jaarprogramma onderwijshuisvesting de basis is. Daarbij zien we bij het opstellen van het jaarprogramma dat een aantal projecten later beginnen dan in het IHP is opgenomen. De herijkte planning wordt in samenspraak met de schoolbesturen opgesteld en weergeven in het jaarprogramma. Aangezien de begroting 2025 al eerder is opgesteld en is gebaseerd op het IHP betekent dit dat een deel van de nu geraamde uitgaven zal doorschuiven naar latere jaren. Het jaarprogramma onderwijshuisvesting 2025, dat in Q4 naar de raad wordt gestuurd, geeft een geactualiseerd beeld van de geplande investeringen in onderwijshuisvesting voor het komende jaar. In de tussentijd voeren we de lopende projecten binnen het jaarprogramma onderwijshuisvesting uit. Deze projecten omvatten nieuwbouw, renovatie en het gebruiksklaar maken van tijdelijke onderwijshuisvesting die nodig is

tijdens nieuwbouw en renovatie. Het gaat hier om projecten die voortkomen uit het oude IHP. We rapporteren in het jaarprogramma onderwijshuisvesting 2025 de raad met een terugblik over de projecten uit het jaarprogramma onderwijshuisvesting 2024 en kijken daarnaast vooruit naar de projecten die in 2025 voorbereid worden of in uitvoering zijn. Ook richten we ons op aanmeld- en spreidingsbeleid voor scholen gemeente-breed.

Groene schoolpleinen
In het IHP is opgenomen dat we het belangrijk vinden dat schoolpleinen groen en beweegvriendelijk zijn. Dit geldt voor zowel bestaande als nieuw te realiseren schoolpleinen. Voor de bestaande schoolpleinen (waarvan de scholen niet op korte termijn in aanmerking komen voor renovatie of nieuwbouw) ligt het initiatief voor het vergroenen van het schoolplein bij de scholen. Echter wij zetten wel proactief in om hen te motiveren het schoolplein te vergroenen. Eens per jaar rapporteren wij in het gemeentelijk jaarverslag de raad over de stand van zaken rondom het aantal vergroende schoolpleinen en het aantal scholen dat nog op de planning staat.

Effectindicator	2020	2021	2022	2023	2024
Het percentage (doelgroep)peuters dat gebruik maakt van VVE of ontwikkelrecht	**92**	**86**	**89**		

Eenheid: Doel is om alle peuters met een risico op een taalachterstand (deze kinderen krijgen een VVE-indicatie) te bereiken. Het totaal aantal peuters in Arnhem met deze indicatie was in het schooljaar 2019/2020 488. 2020 staat voor schooljaar 2019/2020.

Bron: Stichting PAS (verplichte BBV-indicator)

Meer Arnhemmers hebben een startkwalificatie en voldoende basisvaardigheden (D)

We vinden het belangrijk dat inwoners van Arnhem mee kunnen doen aan de samenleving. Speciale aandacht gaat uit naar de kansen van en het perspectief bieden aan jongeren. Een startkwalificatie, een goede opleiding en voldoende basisvaardigheden dragen bij aan een goede (start)positie op de arbeidsmarkt. Om vraag en aanbod op de arbeidsmarkt beter op elkaar te laten aansluiten trekken we intensiever op met het onderwijs en het bedrijfsleven.

We werken er aan dat meer jongeren hun startkwalificatie behalen (I)

Ons doel is dat leerlingen die uitvallen (thuiszitters en vroegtijdig schoolverlaters) zo snel mogelijk weer deelnemen aan het onderwijs om een startkwalificatie te behalen. We gaan thuiszitten tegen door met schoolbesturen, jeugdzorginstellingen en andere betrokken partijen het gesprek te voeren over passende onderwijsplekken voor zoveel mogelijk Arnhemse kinderen en jongeren. Daarbij zorgen we met procesafspraken over de regie voor meer duidelijkheid over de onderlinge samenwerking tussen betrokken partijen bij thuiszitters en daarmee een passend aanbod. We maken hiertoe een plan van aanpak Thuiszitters.

We willen dat Arnhemse kinderen en jongeren zo min mogelijk onderwijs missen. Dit betekent dat we zowel ongeoorloofd afwezig zijn (relatief verzuim) als thuiszitten (absoluut verzuim) tot een minimum willen beperken. We streven er naar het percentage vroegtijdig schoolverlaters (VSV) terug te brengen tot onder het percentage van 2018-2019 van 2,81%.

We zetten in op een verbetering van de samenwerking, door het netwerk in en om school te versterken. We richten ons bij de aanpak op de doelgroepen waarbij uitval het meeste voorkomt. We hechten veel waarde aan de monitoring van resultaten. Dit stelt ons in staat om de effecten van het VSV-beleid beter in beeld te krijgen en meer grip te krijgen op de VSV-problematiek.

We gaan laaggeletterdheid tegen (I)

Het hebben van voldoende basisvaardigheden (lezen, schrijven, rekenen en digitale vaardigheden) is nodig voor inwoners om volwaardig mee te kunnen doen in de samenleving. Het aanpakken van laaggeletterdheid en de focus op taal is daarom noodzakelijk om ongelijkheid, die van generatie op generatie over kan gaan, te kunnen doorbreken. Landelijk zijn er alarmerende signalen over afnemende basisvaardigheden van met name jongeren en toenemende taalachterstanden bij kinderen die instromen op de basisschool. In 2025 komt er regionaal een nieuw vierjarig Regionaal Programma Volwasseneneducatie en een jaarplan 2025. Het regionale plan richt zich onder andere op het realiseren van een groter bereik van de NT1/NT2 doelgroep. De signaalfunctie van onze partners is hierin heel belangrijk. (en . Het bereiken van mensen en hen toeleiden naar aanbod staat hier dus centraal. Daarnaast richt het regionale plan zich op het verstevigen van digitale en financiële geletterdheid van jongeren.

Voor de stad Arnhem ontwikkelen we een taalstrategie van –10 maanden tot 100, waarin we voortbouwen op wat we al doen. Dit plan wordt eind 2024 aan de raad gepresenteerd. We zetten, samen met onze maatschappelijke en onderwijspartners, wijkgericht in op verschillende doelgroepen en doelen: het voorkomen van taalachterstanden bij het jongste kind, basisvaardigheden van schoolgaande kinderen, jongeren en

volwassenen. Aandacht voor taalonderwijs aan nieuwkomers, en hoe meertaligheid kan helpen in taalontwikkeling is hier onderdeel van. Daarnaast hebben we aandacht voor bijvoorbeeld gebarentaal en braille, voor een stad die inclusief en toegankelijk is en iedereen laat meedoen.

Effectindicator	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
Absoluut verzuim	**3,10**	**2**	**1,50**		

Eenheid: Het aantal leer- of kwalificatieplichtige jongeren dat absoluut verzuimer is (geweest) gedurende het schooljaar (per 1.000 leerlingen): de jongere is niet ingeschreven bij een onderwijsinstelling en beschikt niet over een vrijstelling. De periodeaanduiding '2022' staat voor schooljaar '2021/2022'. Streefwaarde absoluut verzuim: 0,5 per 1.000 inwoners in de leeftijd van 5-18 jaar.

Bron: DUO/Ingrado

Relatief verzuim	**30**	**31**	**36**		

Eenheid: Het aantal leer- of kwalificatieplichtige leerlingen (per 1.000 leerlingen) waarbij sprake is van meer dan 16 uur ongeoorloofd verzuim gedurende 4 opeenvolgende lesweken. De periodeaanduiding '2022' staat voor schooljaar '2021/2022'.
De cijfers van Ingrado hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2019" staat voor schooljaar "2018/2019".
Streefwaarde relatief verzuim: 20 per 1.000 inwoners in de leeftijd van 5-18 jaar.

Bron: DUO/Ingrado

Voortijdige schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)	**2,50**	**2,60**	**3,10**		

Eenheid: Vsv'ers zijn jongeren van 12 tot 23 jaar die zonder startkwalificatie het onderwijs verlaten. Een startkwalificatie is een havo of vwo diploma of minimaal een mbo-2 diploma. Het vsv-percentage staat voor het aantal vsv'ers als percentage van het aantal onderwijsdeelnemers die aan het begin van het schooljaar ingeschreven staan.

Bron: DUO/ Ingrado

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Niet alle werkzaamheden die we uitvoeren (met name 'going concern'-werkzaamheden) zijn opgenomen in de doelstellingen. De budgetten hiervoor staan onder het kopje "Overig". Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2025 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhemmers met dezelfde talenten hebben dezelfde kansen	**10.773**	**2.832**	**116**	**59**
Meer Arnhemse kinderen hebben een goede startpositie op school	3.132	331	116	59
Meer Arnhemmers hebben een startkwalificatie en voldoende basisvaardigheden	7.641	2.502	0	0
Overig (Onderwijshuisvesting)	**20.671**	**708**	**10.213**	**9.385**
Totaal	**31.445**	**3.540**	**10.329**	**9.444**

Wat mag het kosten

Overzicht lasten en baten

	Rekening	Begroting 2024		Begroting	Meerjarenraming		
	2023	Primitief	Juli	2025	2026	2027	2028
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	23.424	27.504	30.083	31.445	34.059	34.394	36.873
Baten	3.997	2.951	4.227	3.540	3.179	3.179	3.179
Saldo lasten en baten	***-19.427***	***-24.554***	***-25.856***	***-27.904***	***-30.880***	***-31.215***	***-33.694***

Toevoegingen aan reserves	12.726	9.179	9.723	10.329	8.420	8.424	8.429
Onttrekkingen aan reserves	9.116	8.343	8.504	9.444	10.338	10.464	11.909
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-3.610***	***-836***	***-1.219***	***-885***	***1.919***	***2.040***	***3.480***
Resultaat	**-23.036**	**-25.390**	**-27.075**	**-28.789**	**-28.961**	**-29.175**	**-30.214**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2025 zijn begroot op € 31,4 miljoen. De verdeling van deze post is als volgt:

- Onderwijshuisvesting: € 20,7 miljoen;
- Bovenwettelijk onderwijs (voornamelijk Natuurcentrum): € 3,2 miljoen;
- Onderwijsachterstandenbeleid: € 1,9 miljoen;
- Volwasseneneducatie (inclusief laaggeletterdheid): € 2,4 miljoen;
- Arnhem-Oost: € 2,3 miljoen;
- Overige lasten: € 1,0 miljoen.

Het totale budget stijgt ten opzichte van 2024 met € 1,4 miljoen. In 2024 is het integraal huisvestingsplan Onderwijs vastgesteld en wordt er vanaf 2025 elk jaar structureel €1,13 miljoen toegevoegd aan het budget van onderwijshuisvesting. Daarnaast komen vanaf 2025 structurele middelen beschikbaar voor de overname van het nieuw gerealiseerde schoolgebouw Lorenz College (€ 0,6 miljoen). Het Lorenz College heeft dit gebouw met eigen middelen voorgefinancierd vooruitlopend op de planning van het nieuwe IHP. De kapitaallasten stijgen met circa € 0,6 miljoen in 2025 oplopend tot € 3,9 miljoen in 2028 doordat er nieuw onderwijshuisvesting gerealiseerd wordt. De decentralisatie-uitkering aanpak laaggeletterdheid 20-24 is afgelopen en vanaf 2025 komt het ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschap met een nieuwe visie. Hierdoor is er vanaf 2025 € 0,2 miljoen minder opgenomen. In 2024 is tevens € 0,3 miljoen meegenomen uit voorgaande boekjaren voor laaggeletterdheid.

Baten

De baten voor 2025 zijn begroot op 3,5 miljoen. Dit bedrag bestaat uit:

- Rijksinkomsten voor volwasseneneducatie: € 2,1 miljoen;
- Opbrengsten verhuur panden: € 1,0 miljoen.

De totale baten dalen met € 0,7 miljoen ten opzichte van 2024. Bij laaggeletterdheid zijn er € 0,5 miljoen minder baten begroot in 2025 (zie ook lasten).

Toevoegingen aan reserves

In 2025 wordt € 10,3 miljoen toegevoegd aan de reserve voor dekking kapitaallasten onderwijshuisvesting. Dit is € 0,6 miljoen meer dan in 2024 doordat een aantal geplande investeringen worden doorgeschoven.

Onttrekkingen aan reserves

In 2025 wordt € 9,4 miljoen onttrokken uit de reserve voor de dekking van de kapitaallasten onderwijshuisvesting. Dit is € 0,9 miljoen meer dan in 2024.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Op alle gebieden wordt nauw samengewerkt met besturen en medewerkers van onderwijs (primair onderwijs (PO), voortgezet onderwijs (VO), (voortgezet) speciaal onderwijs (V)SO, middelbaar beroepsonderwijs (MBO) en hoger beroepsonderwijs (HBO), voorschoolse voorzieningen, kinderopvang, maatschappelijke partners en sociaal ondernemers.
In de uitvoering worden maatschappelijke partners betrokken.

Ook werken we samen met verschillende subsidiepartners. Deze zijn in dit programma in de digitale begroting (https://financien.arnhem.nl) terug te vinden. Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies.

Beleidskaders

- Subsidieregeling Aanpak voortijdig schoolverlaten;
- Plan van aanpak voortijdig schoolverlaten Arnhem 2021 tot en met 2024
- Jaarprogramma onderwijshuisvesting 2024
- Herstelagenda; Arnhemse aanpak onderwijs;
- Subsidieregeling Voorschools Aanbod Arnhem;
- Raadsvoorstel en -besluit Verzelfstandiging Natuurcentrum Arnhem;
- Raadsbesluit om gemeentelijke leerplichttaken regionaal uit te voeren;
- Raadsbesluit om RMC-taken / Team VSV onder te brengen bij het RBL;
- Raadsbesluit d.d. 6 november 2017 wijziging MGR sociaal domein;
- Integraal huisvestingsplan primair onderwijs Arnhem 2017-2026;
- Beleidsrijk integraal huisvestingsplan IHP
- Programma Volwasseneneducatie & aanpak Laaggeletterdheid (2021-2024)
- Vaardig Arnhem (2021-2022) en addendum 2022-2024

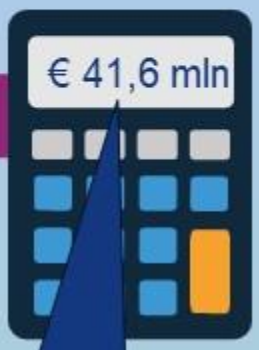
Cultuur

Ambitie

Kunst en cultuur verlevendigt de stad en verbindt Arnhemmers met elkaar

Ambitie

Arnhems erfgoed vertelt het verhaal van de stad en draagt bij aan een betekenisvolle leefomgeving

In dit bedrag zit ook € 3,1 mln. aan kosten, voor voornamelijk medewerkers die voor alle doelen werkzaam zijn en algemene lasten

Verbreding van cultuurbereik en participatie | € 10,8 mln.

- We versterken cultuur op en na school
- We vergroten cultuurdeelname en stimuleren kunstbeoefening

Kerntaken zijn meer op orde | € 0

- We geven erfgoed een stevige plek in gemeentelijke processen
- We wijzen maximaal 5 nieuwe gemeentelijke monumenten aan
- We richten een nieuw depotsysteem in

Versterken van de culturele infrastructuur | € 26,2 mln.

- We stimuleren het makersklimaat
- We zorgen voor meer ateliers, oefenruimtes en presentatiemogelijkheden
- We realiseren meer cultuur (programmering en locaties) in Arnhem-Zuid

Erfgoed en cultuur meer gebruiken bij ruimtelijke ontwikkelingen | € 0

- We ronden de cultuurhistorische waardenkaart af en zetten deze in.
- We werken verder aan versnellen en verduurzamen van erfgoed
- We geven religieus erfgoed aandacht

Versterken en behouden van onze culturele toppositie | € 0,9 mln.

- Realisatie Stadstheater en ondersteuning Rijksgezelschappen
- Werken goed samen in cultuurregio 025
- Ondersteunen Sonsbeektentoonstelling en State of Fashion

Erfgoed beter beleefbaar maken | € 0,6 mln.

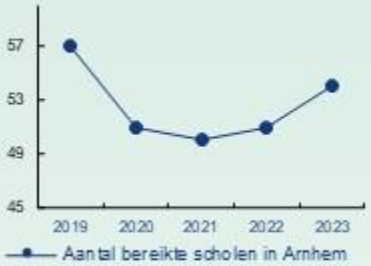
- We delen onze kennis
- We zorgen ervoor bij herontwikkeling van de historische kelders de aanwezige erfgoedwaarden worden benut.
- We werken aan een breder publieksbereik

Cijfers en indicatoren

1. We bereiken weer iets meer scholen met cultuurprogramma's dan in de jaren 2021 en 2022.
2. Het percentage "helemaal eens" daalt op de vraag of er voldoende voorzieningen zijn voor culturele activiteiten.
3. Het percentage werkenden in de culturele en creatieve sector varieert tussen de 4,6% en 4,7%.

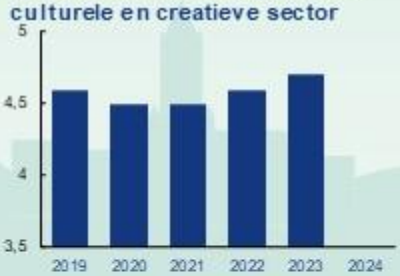
1. Aantal bereikte scholen met cultuur in Arnhem

2. Waardering aanbod culturele voorzieningen in Arnhem

3. % werkenden in de Arnhemse culturele en creatieve sector

Samenvatting doelenboom Cultuur

Ambitie	Doel	Inspanning
Kunst en cultuur verlevendigt de stad en verbindt Arnhemmers met elkaar	**Verbreding van cultuurbereik en participatie**	**We versterken cultuur op en na school**
		We vergroten cultuurdeelname en stimuleren kunstbeoefening
	Versterken van de culturele infrastructuur	**We stimuleren het makersklimaat**
		We zorgen voor meer ateliers, oefenruimtes en presentatiemogelijkheden in de stad
		We realiseren meer cultuur (programmering en locaties) in Arnhem-Zuid
	Versterken en behouden van onze culturele toppositie	**We realiseren een toekomstbestendig Stads theater en ondersteunen onze Rijksgezelschappen Oostpool en Introdans bij hun huisvesting**
		We ondersteunen de Sonsbeektentoonstelling en State of Fashion in hun doorontwikkeling
		We versterken de (samenwerking in de) Cultuurregio 025
Arnhems erfgoed vertelt het verhaal van de stad en draagt bij aan een betekenisvolle leefomgeving	**Kerntaken zijn meer op orde**	**We geven erfgoed een stevige plek in gemeentelijke processen, zoals de omgevingstafel en ruimtelijke ontwikkelingsplannen**
		We wijzen maximaal 5 nieuwe gemeentelijke monumenten aan
		We werken aan versterking religieus erfgoed
	Erfgoed meer gebruiken als kans bij ruimtelijke ontwikkelingen in de stad	**We ronden de cultuurhistorische waardenkaart af en zetten deze in bij ruimtelijke ontwikkelingen en het omgevingsplan en beheervisies van de parken en andere groene gebieden.**
		We werken verder aan versnellen en versoepelen van de verduurzaming van erfgoed
		We werken aan versterking religieus erfgoed
	Erfgoed beter beleefbaar maken	**We delen onze kennis over erfgoed met de inwoners en bezoekers van de stad**
		We zorgen ervoor dat bij de herontwikkeling van de historische kelders de aanwezige erfgoedwaarden worden benut
		We werken binnen onze mogelijkheden verder aan het publieksbereik van archeologie

Cultuur

De waarde van kunst en cultuur voor onze samenleving is groot, Het brengt schoonheid, troost of vermaak. Tegelijkertijd is het meer: kunst, cultuur en creativiteit helpen bij het aangaan van complexe maatschappelijke vraagstukken zoals groeiende kansenongelijkheid, tweedeling en polarisatie, de klimaatcrisis, woningnood en toenemende eenzaamheid onder ouderen en jongeren.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Kunst en cultuur verlevendigt de stad en verbindt Arnhemmers met elkaar (A)

Ons doel is dat kunst en cultuur de stad verder verlevendigt en mensen nog meer met elkaar verbindt. Dit doen we door het versterken van ons brede culturele aanbod: van de podiumkunsten (dans, toneel, muziek), musea en beeldende kunst tot film, letteren (van' spoken word' tot leesbevordering) en creatieve industrie (zoals mode en design). We zorgen dat talent zich kan ontwikkelen en koppelen talent aan de opgaven in onze stad. Daarnaast zorgen we voor voldoende ateliers, oefenruimtes en presentatiemogelijkheden. Ook geven we cultuurhistorie een prominente plek in de stad: mensen moeten het kunnen zien en kunnen beleven. We willen zoveel mogelijk mensen laten meedoen, cultuur is er immers voor iedereen.

We zijn bezig met de vernieuwing van ons cultuurbeleid om zo beter aan te sluiten op ontwikkelingen in de sector en de maatschappij. In het najaar leggen we een uitgangspuntennota en actieprogramma voor de periode 2025 – 2029 voor aan de raad. In 2026 en 2027 werken we aan een nieuw beleidskader voor de periode vanaf 2029.

Verbreding van cultuurbereik en participatie (D)

Cultuur brengt inwoners bij elkaar en versterkt de onderlinge verbondenheid. Dankzij het bruisende en diverse aanbod dat Arnhem te bieden heeft, kan iedereen meedoen met en genieten van kunst en cultuur, ongeacht achtergrond, leeftijd of inkomen.

We investeren in kunst en cultuur. We richten ons hierbij zowel op topsegment, de makers als op de breedtekunst- en cultuur.

We versterken cultuur op en na school (I)

- Samen met onderwijs- en cultuurinstellingen integreren we cultuureducatie in het onderwijsprogramma van het primair onderwijs. Dit doen wij door middel van:
    - Pr8 programma, waarbij leerlingen in het primair onderwijs elk jaar ene andere Arnhemse culturele instelling bezoeken
    - Cultuureducatie met Kwaliteit/Meer Muziek in de Klas: het bevorderen van kansengelijkheid door voor ieder kind cultuureducatie toegankelijk te maken. We helpen scholen een leerlijn voor cultuureducatie te ontwikkelen en bevorderen de deskundigheid van leerkrachten. We werken hierbij samen met professionele kunstaanbieders.
- We breiden cultuureducatie uit naar buitenschoolse activiteiten en werken hierbij samen met het Nationaal Programma Arnhem-Oost.
- We versterken het cultuuraanbod in buitenschoolse activiteiten, zoals in het jongerencentrum in Schuytgraaf.

We vergroten cultuurdeelname en stimuleren kunstbeoefening (I)

- Met subsidies stimuleren en faciliteren wij:
  - Het beoefenen van amateur- en breedtekunst:
  a) We geven subsidie aan Rozet, Huis van Puck en de Jacobiberg voor het bieden van locaties voor lessen en presentatie
  b) We geven subsidie via de Amateurkunstregeling en de subsidieregeling Productie en Presentatie Amateurkunst aan verenigingen en organisaties
  c) We geven subsidie voor het organiseren van een jaarlijks amateurkunstfestival
  - Jongerencultuur, door gratis cultuurprogramma's te bieden waarbij jongeren zelf het programma selecteren
  - De maatschappelijke betrokkenheid van ouderen door kunst en cultuur
- We dragen bij aan gemeentebreed accommodatiebeleid, waarbij de vraag naar betaalbare en goed gefaciliteerde ruimtes voor de breedtekunst wordt meegenomen
- We dragen bij aan gemeentebreed accommodatiebeleid, waarbij de vraag naar betaalbare en goed gefaciliteerde ruimtes voor de breedtekunst wordt meegenomen. Komende jaren gaan we cultuurdeelname vergroten door samen met platform Amateurkunst ruimte en programma te realiseren.

- We verkennen de mogelijkheden om kunst en cultuur nog meer in te zetten bij sociaal maatschappelijke vraagstukken, zoals bij de wijken in Arnhem-Oost. Dit doen we samen met Nationaal Programma Arnhem-Oost.

Effectindicator	2020	2021	2022	2023	2024
Aantal bereikte scholen in Arnhem		**50**	**57**	**54**	
Eenheid: Aantal					
Bron: Rozet					
Aantal bereikte scholen met programma Cultuureducatie met Kwaliteit	**14**	**21**	**27**	**26**	
Eenheid: Aantal					
Bron: Rozet					
Aantal bereikte leerlingen in het primair onderwijs met Cultuureducatie met Kwaliteit		**5500**	**6664**	**6548**	
Eenheid: Aantal					
Bron: Rozet					

Versterken van de culturele infrastructuur (D)

Arnhem onderscheidt zich van andere steden door een complete keten educatie-productie-presentatie in nagenoeg alle kunstvormen. Dit is een belangrijke randvoorwaarde voor de doorstroming en vernieuwing van talent, van amateur tot professional. Daarin blijven we investeren.

We stimuleren het makersklimaat (I)

- Met subsidies faciliteren en stimuleren we:
  - Voldoende voorzieningen (podia en presentatiemogelijkheden) en randvoorwaarden (ateliers en repetitieruimte)
  - Programmering, voor een artistiek interessant, divers, veelzijdig en actueel cultureel aanbod dat aansluit bij de behoeftes van verschillende doelgroepen
  - Het Cultuurplatform Cultuur Academy (een fusie tussen Schakel025 en Cultuur Academy), waarbij we vragen om een stevig programma voor makers met een focus op het delen van kennis, ondernemerschap en professionalisering
- We verstrekken opdrachten voor Kunst in de Openbare Ruimte, waarmee we het makersklimaat versterken, kwaliteit toevoegen aan de openbare ruimte en de stad aantrekkelijker maken voor inwoners en bezoekers
- Samen met de door ons aangestelde Arnhemse straatcurator verstrekken we opdrachten voor muurschilderingen, waarmee we een extra impuls geven aan streetart.
- We verkennen hoe we de debatfunctie in de stad kunnen verbeteren, waarbij we de verschillende locaties met een debatfunctie in kaart brengen
- Samen met onze Arnhemse modepartners (ArtEZ, State of Fashion, Design Festival Arnhem, Museum Arnhem en Rijn IJssel) versterken we het mode-ecosysteem in Arnhem en regio. In een meerjarenprogramma versterken we gezamenlijk de relatie tussen mode en de maakindustrie en verbinden we mode met maatschappelijke vraagstukken zoals duurzaamheid, circulaire economie en inclusie. Op basis van een tussentijdse evaluatie worden in het najaar de accenten voor de komende 2 jaar bepaald.

We zorgen voor meer ateliers, oefenruimtes en presentatiemogelijkheden in de stad (I)

- We geven uitvoering aan het door de raad vastgestelde 'plan van aanpak huisvesting creatieve en culturele sector', waarmee we 12.000 m2 permanente werkruimte voor de sector realiseren, waaronder voor makers. Hiervan is inmiddels 2100 m2 gerealiseerd.
- Via de regeling Creatieve Bedrijfsverzamelgebouwen ondersteunen we makers in hun planvorming voor permanente ruimte.
- We nemen een nog actievere regierol van de gemeente bij het realiseren van permanente werkruimte. Als gemeentelijk vastgoed vrijkomt kijken we eerst of dit kan worden ingezet ten behoeve van maatschappelijke functies, zoals voor culturele makers. Waar nodig en met een passende businesscase kunnen voor dit doeleinde ook strategische aankopen worden gedaan.

- We verkennen de mogelijkheden voor een cultureel verzamelgebouw met goede werkplekken, studio's, oefen- en podiumruimtes en presentatiemogelijkheden voor de locatie aan de Groningensingel 1245. Na het uitwerken van het concept, onderzoeken we de haalbaarheid hiervan en werken we de bijbehorende businesscase verder uit. Naar verwachting leveren we in 2027 het nieuwe cultuurverzamelgebouw op. Popcentrum Jacobiberg is al gehuisvest op de Groningensingel; na de verbouwing worden er meer culturele functies toegevoegd.
- Met onze subsidie aan stichting SLAK Ateliers zorgen we dat de ateliervoorraad in de stad behouden blijft, professioneel wordt beheerd en financieel gezond wordt geëxploiteerd. Voor ons staan betaalbaarheid, verduurzaming en continuïteit daarbij centraal. We monitoren actief, samen met gemeente Nijmegen, het herstructureringstraject van SLAK, dat in 2025 verder wordt geïmplementeerd. Met dit traject worden verschillende herstructureringsmaatregelen genomen: maatregelen nav pandenanalyse, invoeren van doelgroepenbeleid, aanpassen van de organisatiestructuur en het verbeteren van de communicatie

We realiseren meer cultuur (programmering en –locaties) in Arnhem-Zuid (I)

- We verkennen verschillende scenario’s en locaties voor een cultuurcentrum in en om winkelcentrum Kronenburg waarbij we de uitkomsten van het kwalitatieve behoefteonderzoek onder inwoners, cultuurpartners en andere betrokkenen betrekken Daarbij kijken we ook naar synergie met de Groningensingel met o.a. Popcentrum Jacobiberg en andere culturele en ontmoetingsfuncties.
- We onderzoeken of de ontwikkeling van winkelcentrum Kronenburg naar een full servicecentrum, kansen biedt voor Rozet Kronenburg om cultureel en sociaal-maatschappelijke functies sterker met elkaar te verbinden.
- De komende jaren meten we de waardering van het culturele aanbod in Arnhem Zuid, om zo stadsbreed tot een gelijkwaardige en evenredige waardering te komen.

Effectindicator	2020	2021	2022	2023	2024
Aantal gerealiseeerde m2 permanente werkruimte voor de sector		**0**	**0**	**2100**	**4000**
Eenheid:	m2 permanente werkruimte.				
Bron:	Gemeente Arnhem				

Waardering aanbod culturele voorzieningen in Arnhem Zuid	**31,10**	
Eenheid:	% (helemaal) eens met de stelling: in Arnhem Zuid zijn voldoende voorzieningen voor culturele activiteiten	
Bron:	Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)	

Waardering aanbod culturele voorzieningen in de buurt	**41**	**41**	**38**
Eenheid:	% (helemaal) eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende voorzieningen voor culturele activiteiten.		
Bron:	Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)		

Versterken en behouden van onze culturele toppositie (D)

We zetten in op het versterken en behouden van de toppositie die Arnhem heeft als culturele en creatieve stad en dragen zo bij aan werkgelegenheid, innovatie en een aantrekkelijk vestigings- en woonklimaat. Daarbij is ook onze rol, positie en samenwerking in de brede regio van belang.

We realiseren een toekomstbestendig Stadstheater en ondersteunen onze Rijksgezelschappen Oostpool en Introdans bij hun huisvesting (I)

- We ondersteunen en monitoren de voortgaande renovatie en verbouwing van het Stadstheater, inclusief kleine zaal. Het Stadstheater is tot in 2027 gesloten. In de tussentijd vindt een groot deel van de voorstellingen van het Stadstheater in Musis plaats, dat hiervoor is aangepast.
- We steunen en ondersteunen BIS-instellingen Theater Oostpool en Introdans in hun samenwerking en, hoewel zij hier zelf aan zet zijn, stimuleren wij een passende oplossing in hun zoektocht naar huisvesting.

We ondersteunen de Sonsbeektentoonstelling en State of Fashion in hun doorontwikkeling (I)

- We subsidiëren stichting Sonsbeek voor de volgende editie van de Sonsbeektentoonstelling, waarbij we de locatie in het park, stevige betrokkenheid van de stad en verbinding met Arnhemse/regionale kunstenaars(initiatieven) als randvoorwaarden meegeven. Ook willen we dat de Sonsbeektentoonstelling bekender wordt bij een bredere groep Arnhemmers.
- Door het subsidiëren van State of Fashion bouwen we voort aan de internationale reputatie van Arnhem als modestad.

We versterken de (samenwerking in de) Cultuurregio 025 (I)

- We werken steeds intensiever samen in Cultuurregio 025. Met het Uitvoeringsplan Transformatievoorstel Cultuurregio 025 werken we samen met onze regiogemeenten, provincie en culturele instellingen aan duurzame structuurversterking van de complete culturele keten in de hele regio. Dat betekent dat de acties een regiobreed en blijvend effect moeten hebben op de keten van top- en middensegment, cultuureducatie, kunstvakonderwijs en amateurkunst.
- Als G9-stad en via Cultuurregio 025 nemen we actief deel aan het structureel overleg met het Ministerie van OCW, het IPO en de VNG om actuele ontwikkelingen (zoals impact maatregelen hoofdlijnenakkoord) en toekomstige ontwikkelingen (zoals naar een nieuw cultuurbestel) te bespreken.

We behouden de werkgelegenheid in de culturele en creatieve sector (I)

- We faciliteren de sector in hun informatiebehoefte en professionalisering. Zo organiseert Cultuur Academy sessies, trainingen en workshops in de stad en heeft contact met relevante partijen zoals Kunsten ’92 en Platform Arbeidsmarkt Culturele en Creatieve Toekomst (ACCT).
- We monitoren het aantal werkenden in de Arnhemse culturele en creatieve sector.

Effectindicator	2020	2021	2022	2023	2024
Percentage werkenden in de Arnhemse culturele en creatieve sector	**4,50**	**4,50**	**4,60**	**4,70**	

Eenheid: % werkenden

Bron: Monitor Vitale Economie/ PWE op basis van landelijke definitie/ indeling creatieve sector

Arnhems erfgoed vertelt het verhaal van de stad en draagt bij aan een betekenisvolle leefomgeving (A)

Onder erfgoed verstaan we waardevolle zaken uit het verleden met een specifieke plek in de gemeente zoals gebouwen, bruggen, archeologische vindplaatsen en oude landschappen. Maar ook de verhalen van die plekken rekenen we tot erfgoed. Arnhem is daarbij vooral bekend vanwege de Slag om Arnhem, de oude binnenstad en parken, maar wie zich erin verdiept zal ontdekken dat het verleden van Arnhem nog rijker is en dat het verrassend goed bewaard is gebleven. Buiten het centrum valt het eigen karakter op van buurten en structuren waardoor mensen zich er thuis of mee verbonden voelen. Vaak gaat het dan om plekken of gebouwen, maar juist de verhalen die hierbij horen en eigen belevingen zorgen hiervoor. Erfgoed vertelt met andere woorden het verhaal van de stad en draagt bij aan een betekenisvolle leefomgeving. Het is onze ambitie om erfgoedzorg niet alleen door bescherming, maar vooral door kennisoverdracht, stimulering en behoud door ontwikkeling vorm te geven. Dit doen we door cultuurhistorie een zichtbare en samenhangende rol te geven in de ontwikkeling van de stad. We zijn trots op de wijze waarop dit met eigenaren van monumenten wordt gerealiseerd en de stappen die de gemeente heeft gezet in verduurzaming van monumenten.

Kerntaken zijn meer op orde (D)

We geven erfgoed een stevige plek in gemeentelijke processen, zoals de omgevingstafel en ruimtelijke ontwikkelingsplannen (I)

We zorgen dat erfgoed een vaste en continue plek krijgt in gemeentelijke processen. Om erfgoed te borgen moet je weten wat je hebt en vooral waar het zich bevindt. Inventarisaties maken dus een belangrijk deel uit van deze wettelijke taak. Uit die inventarisaties komt naar voren wat behouden moet blijven en hoe daar het beste mee kan worden omgegaan. We passen we de erfgoedverordening aan om mobiel erfgoed te kunnen aanwijzen als gemeentelijk monument. We houden de deskundigheid van de gemeentelijke archeologische dienst op peil om in acute situaties de archeologische waarden te bergen en te documenteren. We zetten de regioarcheologie op basis van de liggende overeenkomsten voort en onderzoeken de mogelijkheden om externe subsidies te verwerven voor kwaliteitsverbetering.

We wijzen maximaal 5 nieuwe gemeentelijke monumenten aan **(I)**

Door de erfgoedwaarden letterlijk op de kaart te zetten, vormen ze een onderlegger voor het eigen werk en voor dat van andere beleidsvelden zoals gebiedsontwikkeling en het omgevingsplan. Op basis hiervan is een prioriteitenlijst gemaakt voor de bescherming daarvan. In 2025 worden er op basis van prioriteitenstelling maximaal 5 gebouwen of structuren met een hoge cultuurhistorische waarde aangewezen als monument.

We richten een nieuw depot systeem in **(I)**

Een nieuw depotsysteem is noodzakelijk om de wettelijke taken die horen bij het archeologisch depot efficiënter in te gaan richten. Dit is een grote kans om het erfgoed van Arnhem beleefbaar te maken. Het archeologisch depot bevat een grote hoeveelheid vondsten die informatie geven over het verleden van Arnhem. In 2025 zullen we op deze manier beginnen met het beschikbaar maken van archeologische vondsten voor een breed publiek, als onderdeel van een beleidsmatig plan van aanpak voor het depot.

Erfgoed en cultuur meer gebruiken bij ruimtelijke ontwikkelingen in de stad **(D)**

We ronden de cultuurhistorische waardenkaart af en zetten deze in bij ruimtelijke ontwikkelingen en het omgevingsplan en beheervisies van de parken en andere groene gebieden. **(I)**

Ook groen erfgoed is een belangrijk speerpunt. Arnhem heeft bijzonder veel vierkante meters monumentaal groen, zoals de bekende parken Sonsbeek en de singels. Deze groenstructuren gaan de komende jaren door klimaatadaptie veranderen. Om cultuurhistorische waarden in de parken en landgoederen te behouden wordt de nieuwe Cultuurhistorische Waardenkaart (voor het landschap) ingezet bij ruimtelijke ontwikkelingsprojecten. Aanvullend kan cultuurhistorisch onderzoek gedaan worden om de kwaliteit en samenhang van de landgoederen te versterken om vervolgens een strategie te ontwikkelen voor klimaatrobuuste landgoederen. Ook buiten de parken positioneren we in groene gebieden erfgoed nog duidelijker als kans.

We werken verder aan versnellen en versoepelen van de verduurzaming van erfgoed **(I)**

We voeren een subsidieregeling voor erfgoedeigenaren ten behoeve van verduurzaming uit.
We ondersteunen erfgoedeigenaren op het gebied van verduurzaming door informatievoorziening en advies

We werken aan versterking religieus erfgoed **(I)**

We hebben het religieus erfgoed in kaart gebracht, komend jaar werken we aan de essentie van het religieuze erfgoed van Arnhem te waarborgen, beleefbaar te maken en te versterken. Het gaat dan over de waarden van de gebedshuizen voor de stad, zoals bijvoorbeeld het toekomstplan voor de synagoge dat uitgevoerd gaat worden.

Erfgoed beter beleefbaar maken **(D)**

We delen onze kennis over erfgoed met de inwoners en bezoekers van de stad **(I)**

We delen onze kennis tijdens de Nationale Archeologiedagen, Open Monumentendagen en Dag van de Arnhemse Geschiedenis. We dragen bij aan de verschijning van erfgoedpublicaties en ondersteunen binnen onze mogelijkheden overige initiatieven op het gebied van erfgoed.

We zorgen ervoor dat bij de herontwikkeling van de historische kelders de aanwezige erfgoedwaarden worden benut **(I)**

We werken binnen onze mogelijkheden verder aan het publieksbereik van archeologie **(I)**

Door archeologische vondsten voor een breed publiek toegankelijk te maken en daarbij ook het nieuwe archeologiedepotsysteem in te zetten. Daarnaast onderzoeken nut, noodzaak en vorm van een door te ontwikkelen archeohotspot of vergelijkbaar instrument voor publieksbereik en -participatie. We gaan ook regionaal samenwerken in het kader van het Masterplan Limes met als eerste actie het maken van een Romeins doeboek, samen met de gemeenten Lingewaard en Overbetuwe.

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Budgetten die betrekking hebben op meerdere doelen (bijvoorbeeld formatie), zijn opgenomen onder het kopje "Doeloverstijgend". Budgetten voor werkzaamheden die we uitvoeren die niet direct onder een doel vallen (met name 'going concern'-werkzaamheden), staan onder het kopje "Overig".

Begroting 2025 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Kunst en cultuur verlevendigt de stad en verbindt Arnhemmers met elkaar	**39.881**	**8.150**	**877**	**1.137**
Verbreding van cultuurbereik en participatie	10.882	377	0	0
Versterken van de culturele infrastructuur	26.442	7.772	877	1.137
Versterken en behouden van onze culturele toppositie	916	0	0	0
Overig kunst en cultuur	1.641	0	0	0
Arnhems erfgoed vertelt het verhaal van de stad en draagt bij aan een betekenisvolle leefomgeving	**2.042**	**702**	**344**	**274**
Kerntaken zijn meer op orde	0	0	0	0
Erfgoed meer gebruiken als kans bij ruimtelijke ontwikkelingen in de stad	0	0	0	0
Erfgoed beter beleefbaar maken	563	0	0	0
Doeloverstijgend erfgoed	1.479	702	344	274
Totaal	**41.923**	**8.852**	**1.221**	**1.412**

Wat mag het kosten

Overzicht lasten en baten

	Rekening	Begroting 2024		Begroting	Meerjarenraming		
	2023	Primitief	Juli	2025	2026	2027	2028
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	41.450	41.509	44.991	41.923	41.936	42.655	47.431
Baten	9.959	8.872	9.477	8.852	8.842	8.474	8.474
Saldo lasten en baten	***-31.491***	***-32.637***	***-35.514***	***-33.071***	***-33.095***	***-34.180***	***-38.956***
Toevoegingen aan reserves	5.450	3.567	3.748	1.221	1.221	1.221	1.221
Onttrekkingen aan reserves	3.800	13.432	16.445	1.412	1.067	1.318	1.573
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-1.650***	***9.865***	***12.697***	***191***	***-154***	***97***	***352***
Resultaat	**-33.141**	**-22.772**	**-22.817**	**-32.881**	**-33.248**	**-34.084**	**-38.604**

Toelichting

Financiële toelichting mutaties tov 2024 *Bedragen x € 1.000*

Programmadoelen	Toelichting	2025	2026	2027	2028
Lasten		**-3.068**	**-3.054**	**-2.336**	**2.440**
Verbreding van cultuurbereik en participatie	De begroting in 2025 is € 2,1 miljoen lager dan in 2024. De oorzaak hiervan wordt grotendeels veroorzaakt door het wegvallen incidentele middelen in 2024 van € 1,1 miljoen (coronamiddelen, cultuurprogrammering, jacobiberg, beeldende kunst, gratis cultuurbezoek jongeren en presentatie en productie debat) , en de inzet van SPUK middelen in 2024 (Impuls Jongerencultuur (0,3 miljoen) en lokale bibliotheekvoorzieningen (0,2 miljoen)). De overige € 0,5 miljoen betreft met name het incidentele budget in 2024 voor de indexatie huur- vs subsidieindexatie (€ 0,2 miljoen) en de kunstopdracht Malburgen (€ 0,1) miljoen. Vanaf 2026 daalt het budget met nog eens € 0,5 miljoen. Dit komt grotendeels door de SPUK voor combinatiefunctionarissen die verleend is tot en met 2026 (€ 0,4 miljoen).	-2.058	-1.908	-2.461	-2.461

Versterken van de culturele infrastructuur	De begroting in 2025 is € 0,7 miljoen hoger dan in 2024. Dit komt grotendeels door het oplopend bedrag van Cultuur in Zuid (€ 250.000 per jaar tot € 1 miljoen in 2026), actualisatie van het meerjaren investeringsplan en indexatie. Vanaf 2027 loopt dit bedrag op tot € 2,1 miljoen. Dit wordt grotendeels veroorzaakt hogere onderhoudskosten vastgoed (€ 0,7 miljoen) en Huisvesting Culturele en Creatieve sector (€ 0,5 miljoen). In 2028 loopt dit bedrag op tot € 6,9 miljoen door de toevoeging van het budget voor de vernieuwing van het Stadstheater.	950	937	2.360	7.134
Versterken en behouden van onze culturele toppositie	Het budget is vanaf 2025 structureel € 750.000 lager vanwege het incidentele budget in 2024 voor stichting Sonsbeek.	-758	-758	-758	-758
Overig kunst en cultuur	Het budget blijft nagenoeg gelijk. Vanaf 2027 loopt het terug in verband met het wegvallen van het tijdelijk budget voor stichting Mediafonds.	8	8	-57	-57
Erfgoed beter beleefbaar maken	In 2025 is er een structurele terugval van het budget van € 0,2 miljoen. Dit heeft te maken met een correctie op het budget als gevolg van het "reëel ramen" (Perspectiefnota 2025).	-199	-201	-203	-203
Doeloverstijgend erfgoed	In 2024 zijn er dringende renovatiewerkzaamheden verricht aan de Stadsvilla Sonsbeek/de Witte Villa. Hierom was het onderhoudsbudget in 2024 incidenteel hoger (€ 0,7 miljoen). Het restant bestaat uit incidenteel meer vastgoedonderhoud.	-1.010	-1.132	-1.217	-1.215
Baten		**-625**	**-635**	**-1.003**	**-1.003**
Verbreding van cultuurbereik en participatie	De baten zijn in 2025 € 0,3 miljoen lager. Dit komt door de bijdrage SPUK voor inpuls jongerencultuur in 2024. Vanaf 2027 zijn er geen baten begroot. Dit heeft te maken met de verlening van de brede SPUK GALA voor combinatiefunctionarissen tot en met 2026.	-295	-305	-672	-672
Versterken van de culturele infrastructuur	De baten zijn in 2025 € 0,2 miljoen lager. Dit komt door het vervallen van de SPUK bijdrage voor lokale bibliotheken in 2024. Vanaf 2025 zijn er geen spukbaten begroot.	-176	-176	-176	-176
Doeloverstijgend erfgoed	Het bedrag is vanaf 2025 structureel (€ 155.000) lager, omdat de overeenkomst voor regioarcheologie afloopt. Dit zijn de baten die worden ontvangen vanuit andere gemeenten.	-155	-155	-155	-155
Toevoegingen aan reserves		**-2.527**	**-2.527**	**-2.527**	**-2.527**
Versterken van de culturele infrastructuur	In 2025 zijn de toevoegingen € 2,5 miljoen lager aan de bestemmingsreserve Cultureel Vastgoed. Dotatie is niet meer nodig, omdat de reserve is vrijgevallen voor de inzet van de verbouwing van het Stadstheater.	-2.527	-2.527	-2.527	-2.527
Onttrekkingen aan reserves		**-15.033**	**-15.377**	**-15.127**	**-14.872**
Verbreding van cultuurbereik en participatie	De onttrekking is € 1,2 miljoen lager, omdat de bijbehoredende incidentele uitgaven (coronamiddelen, cultuurprogrammering, jacobiberg, beeldende kunst, gratis cultuurbezoek jongeren en presentatie en productie debat) in 2025 niet meer geraamd zijn.	-1.225	-1.225	-1.225	-1.225
Versterken van de culturele infrastructuur	In 2025 zijn de onttrekkingen € 13,0 miljoen lager. Dit wordt met name veroorzaakt door de vrijval van € 12,5 miljoen voor de inzet van de verbouwing van het Stadstheater.	-13.009	-13.358	-13.073	-12.820

Doeloverstijgend erfgoed	In 2024 zijn er dringende renovatiewerkzaamheden verricht aan de Stadsvilla Sonsbeek/de Witte Villa. Hierom werd in 2024 incidenteel (€ 0,7 mln.) meer onttrokken uit de reserve. Het restant bestaat uit incidenteel hogere onttrekkingen ten behoeve van vastgoedonderhoud.	-799	-794	-829	-826
Totaal mutaties		**10.064**	**10.431**	**11.267**	**15.787**

Zero based begroten

Het programma Cultuur is deze begroting zero based opgebouwd. Daarbij is zijn de activiteiten binnen de doelen als basis gebruikt. Er bestaat een beperkte overlap met de wijkprogramma's met name vanuit subsidies voor verbreding van cultuurbereik en participatie. Dit is in de onderstaande tabellen weergegeven.

In de tabel hieronder staat het totaaloverzicht met de inkomsten en uitgaven voor Cultuur naar de verschillende doelen. Vervolgens is per doel een uitsplitsing opgenomen.

In 2024 wordt er gewerkt aan de vernieuwing van het cultuurbeleid wat zal leiden tot een actieprogramma voor de periode 2025 – 2028. Mogelijk leidt dit bij de Begroting 2026 tot een andere indeling van de budgetten.

Programma Cultuur 2025	**Inkomsten**		**Uitgaven**				
	Vastgoed	**Specifieke uitkering**	**Subsidies**	**Beheer vastgoed**	**Beleids-matige inzet**	**Overige uitgaven**	**Totaal uitgaven**
bedragen x € 1.000							
Doel							
Verbreding van cultuurbereik en participatie	-	377	9.659	-	-	1.223	10.882
Versterken van de culturele infrastructuur	7.949	-	16.208	7.002	974	2.259	26.442
Versterken en behouden van onze culturele toppositie	-	-	916	-	-	-	916
Overig kunst en cultuur	-	-	336	-	-	1.304	1.641
Kerntaken zijn meer op orde	-	-	-	-	-	-	-
Erfgoed meer gebruiken als kans bij ruimtelijke ontwikkelingen in de stad	-	-	-	-	-	-	-
Erfgoed beter beleefbaar maken	-	-	371	185	-	7	563
Doeloverstijgend erfgoed	702	-	-	222	588	669	1.479
Totaal	**8.651**	**377**	**27.490**	**7.410**	**1.561**	**5.462**	**41.923**

Wijken Algemeen 2025	**Inkomsten**		**Uitgaven**				
	Inkomsten vastgoed	**Specifieke uitkering**	**Subsidies**	**Beheer vastgoed**	**Beleids-matige inzet**	**Overige uitgaven**	**Totaal uitgaven**
bedragen x € 1.000							
Doel							
Verbreding van cultuurbereik en participatie	-	-	752	-	-	-	752
Versterken van de culturele infrastructuur	-	-	-	-	-	-	-
Versterken en behouden van onze culturele toppositie	-	-	-	-	-	-	-
Overig kunst en cultuur	-	-	-	-	-	-	-

Kerntaken zijn meer op orde	-	-	-	-	-	-	-
Erfgoed meer gebruiken als kans bij ruimtelijke ontwikkelingen in de stad	-	-	-	-	-	-	-
Erfgoed beter beleefbaar maken	-	-	-	-	-	-	-
Doeloverstijgend erfgoed	-	-	-	4	-	33	37
Totaal	**-**	**-**	**752**	**4**	**-**	**33**	**790**

Het begrotingsprogramma Cultuur kent een onderdeel kunst en cultuur en een onderdeel erfgoed. Op het gebied van kunst en cultuur zijn er een aantal activiteiten die niet direct onder één van de beleidsdoelen van cultuur vallen. Deze zijn opgenomen onder het doel Overig kunst en cultuur. Daarnaast is de erfgoedagenda in ontwikkeling. Dit komt deels al terug in deze begroting waarin het doel Beschermen, herbestemmen en zichtbaar maken van cultureel erfgoed is gespecificeerd naar drie verschillende doelen. In deze ontwikkeling is het nog lastig de specifieke activiteiten aan deze doelen te koppelen. Daarom is een groot deel opgenomen onder het doel Doeloverstijgend erfgoed. Dit heeft dus betrekking op de drie doelen op het gebied van erfgoed.

Verbreding van cultuurbereik en participatie	**Totaal**	**Programma Cultuur**	**Programma Wijken**
bedragen x € 1.000			
Specifieke uitkering	**377**	**377**	**-**
Subsidies	**10.411**	**9.659**	**752**
St. Rozet	9.619	9.051	568
St. Het Huis van Puck	241	241	-
St. Jacobiberg	246	246	-
Subsidies Alg	306	122	184
Overige uitgaven	**1.223**	**1.223**	**-**
Cultuurbeleid		756	
Amateurkunst (Breedtekunst en amateurkunstfestival)		90	
Brede regionale combinatiefuncties		377	
Totaal uitgaven	**11.634**	**10.882**	**752**

Binnen dit beleidsdoel vallen de subsidies voor Rozet, Huis van Puck en Jacobiberg. Vanuit de brede specifieke uitkering in het kader van het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) is ook een deel voor combinatiefunctionarissen op het gebied van cultuur. Hun activiteiten zijn erop gericht om deelnemen aan cultuur voor iedereen mogelijk te maken. Er zijn meerdere combinatiefunctionarissen in dienst bij de culturele organisaties, in totaal 9,6 fte. Deze activiteiten passen binnen ons doel om te zorgen voor verbreding van cultuur waarbinnen dus de inkomsten en uitgaven van € 377.000 zijn opgenomen. Onder de overige uitgaven zijn de geïndexeerde middelen opgenomen die bij de Begroting 2024 structureel zijn vrij gemaakt voor extra programmering (€ 750.000 structureel per jaar) en is de aangenomen motie 24M96 verwerkt. De motie roept op om het bezuinigingsvoorstel van het college voor 2025 op het gebied van breedtekunst terug te draaien. Er wordt een bedrag van € 90.000 hiervoor beschikbaar gesteld (subsidieregeling € 60.000 voor de productie en presentatie va amateurkunst en € 30.000 voor het Amateurkunstfestival).

Versterken van de culturele infrastructuur	Totaal	Programma Cultuur	Programma Wijken
bedragen x € 1.000			
Inkomsten vastgoed	**7.949**	**7.949**	**-**
Beheer Vastgoed	**7.002**	**7.002**	**-**
Kapitaallasten	4.708	4.708	-
Belastingen en heffingen	552	552	-
Vaste lasten (elektra, verzekeringen etc.)	644	644	-
Onderhoud	1.097	1.097	-
Subsidies	**16.208**	**16.208**	**-**
Arnhems Fed van Muziekgezelschappen	6	6	-
St. Focus Filmtheater	713	713	-
St. KAB Posttheater	226	226	-
St. Luxor Live	462	462	-
St. Museum Arnhem	4.819	4.819	-
St. Musis en Stadstheater	8.017	8.017	-
St. Omstand	2	2	-
St. Productiehuis Plaatsmaken	227	227	-
St. SLAK	224	224	-
Stichting Schakel025	269	269	-
Subsidies Alg	1.242	1.242	-
Beleidsmatige inzet	**974**	**974**	-
Overige uitgaven	**2.259**	**2.259**	**-**
Cultuur in Zuid	750	750	-
Cultuurgebouw Groningensingel	500	500	-
Museum Arnhem	165	165	-
Ondersteunig middensegment podiumkunsten	275	275	-
Bijdragen aan derden	-		
St. Rozet	401	401	-
Focus Filmtheater	45	45	-
St. Luxor live	107	107	-
Overige goederen en diensten	16	16	-
Totaal uitgaven	**26.442**	**26.442**	**-**

Het beheer van het gemeentelijk cultureel vastgoed, zoals Museum Arnhem en Musis Sacrum valt onder het doel We versterken de culturele infrastructuur. Dit vastgoed wordt verhuurd tegen kostendekkende huur. De huurinkomsten bedragen € 7,9 miljoen. De directe lasten voor het beheer van vastgoed bedragen € 7,0 miljoen. Bij de lasten voor het beheer van vastgoed zijn geen personeelslasten en kosten voor overhead opgenomen, die wel meewegen in de berekening van de kostendekkende huur.

Verder zijn hier de subsidiebudgetten opgenomen voor de culturele basisvoorzieningen in de stad, met uitzondering van Rozet die onder het doel ‘verbreding van cultuurbereik en -participatie’ is opgenomen. Dit betreft

de andere vier grote organisaties Museum Arnhem, Musis en Stadstheater Arnhem, Focus Filmtheater en Luxor Live. Dat wil echter niet zeggen dat deze organisaties niet bijdragen aan het versterken van cultuurbereik en -participatie en vice versa. In totaal gaat het om jaarlijkse subsidies van € 14,0 miljoen en dus het grootste deel van het beschikbare subsidiebudget.

De beleidsmatige inzet voor geheel kunst en cultuur betreft 6,3 fte waarvan 1 fte tijdeljik. Deze beleidsmatige inzet is voor geheel kunst en cultuur, maar de nadruk ligt bij culturele infrastructuur, vandaar dat deze hier is opgenomen.Daarnaast zijn onder dit doel ook de subsidiebudgetten voor, het Posttheater, Omstand, Productiehuis Plaatsmaken, SLAK en de Cultuuracademy opgenomen. En de budgetten voor de subsidieregeling Producties, Evenementen en Festivals (PEF 2 en 3).

Bij de Overige uitgaven zijn onder de categorie ‘Bijdragen aan derden’ de verstrekte leningen aan Rozet, Focus en Luxor opgenomen. Dit betreft de jaarlijkse aflossingen en rentebetalingen.
Onder de categorie ‘Overige goederen en diensten’ zijn de middelen opgenomen voor de plannen voor Cultuur in Zuid (€ 0,75 miljoen in 2025).
Daarnaast stellen we € 275.000 beschikbaar voor de ondersteuning van het Arnhemse middensegment podiumkunsten. Om onze Arnhemse kwaliteit en ecosysteem gezond te houden, is de inzet om de Arnhemse makers de komende vier jaar vanuit Arnhem te ondersteunen, zodat zij niet in hun voortbestaand worden bedreigd.

Versterken en behouden van onze culturele toppositie	Totaal	Programma Cultuur	Programma Wijken
bedragen x € 1.000			
Subsidies	**916**	**916**	**-**
De Nieuwe Oost	94	94	-
ST Toneelgroep Oostpool	75	75	-
St. Culturele Evenementen Arnhem	39	39	-
St. Introdans	131	131	-
St. Phion	77	77	-
St. State of fashion	250	250	-
Stichting Sonsbeek	250	250	-
Totaal uitgaven	**916**	**916**	**-**

Binnen dit beleidsdoel zijn de subsidiebudgetten opgenomen voor de organisaties met veelal een landelijke uitstraling die voornamelijk vanuit het rijk worden gefinancierd. Het gaat dan dus om De Nieuwe Oost, Theater Oostpool, Introdans, Phion, Sonsbeek en State of Fashion. En ook de ondersteuning van de jaarlijkse culturele Uitnacht via de stichting Culturele Evenementen Arnhem.
Onder dit beleidsdoel valt ook de nieuwbouw van het Stadstheater en de begrote bijdrage voor de huisvesting van Introdans en Oostpool. De budgetten hiervoor zijn echter pas geraamd vanaf 2027 en zie je daarom in bovenstaande tabel niet financieel terug.

Overig kunst en cultuur	Totaal	Programma Cultuur	Programma Wijken
bedragen x € 1.000			
Subsidies	**336**	**336**	**-**
St. CASA	23	23	-
St. Streekomroep Middel Gelderland	248	248	-
Stichting Mediafonds Arnhem	65	65	-
Overige uitgaven	**1.304**	**1.304**	
Gelders archief	1.304	1.304	

Totaal uitgaven	**1.641**	**1.641**	**-**

Onder het doel Overig kunst en cultuur hebben we de jaarlijkse bijdrage aan het Gelders Archief opgenomen. Dit is een gemeenschappelijke regeling en sluit niet direct aan bij één van de geformuleerde beleidsdoelen. Verder is hier ook het subsidiebudget voor het Mediafonds, de regionale omroep en CASA opgenomen.

Erfgoed beter beleefbaar maken	Totaal	Programma Cultuur	Programma Wijken
bedragen x € 1.000			
Subsidies	**371**	**371**	**-**
Eusebius	371	371	-
Beheer Vastgoed	**185**	**185**	**-**
Kapitaallasten restauratie Eusebius	185	185	-
Overige uitgaven	**7**	**7**	**-**
Totaal uitgaven	**563**	**563**	**-**

Binnen dit doel vallen de jaarlijkse subsidie aan Stichting Eusebius en de kapitaallasten behorende bij de restauratie van de Eusebiuskerk. Incidenteel zijn er vanuit het coalitieakkoord middelen beschikbaar gesteld in de begroting 2023 voor het beter beleefbaar maken van Erfgoed (incidenteel voor de periode van 2024 t/m 2026 € 50.000 per jaar). Onder de overige uitgaven zijn uitgaven opgenomen voor BUMA en Senarechten en bespelen van het Carillon (€ 1.478) en overige lasten voor Eusebius (€ 5.729).

Doeloverstijgend erfgoed	Totaal	Programma Cultuur	Programma Wijken
bedragen x € 1.000			
Inkomsten vastgoed	**702**	**702**	**-**
Beheer Vastgoed	**226**	**222**	**4**
Boerderij Sonsbeekpark	26	26	-
Sonsbeekvilla	101	101	-
Watermolen	11	11	-
Case Bianca	6	6	-
Molen De Hoop	4	-	4
Overig	78	78	-
Beleidsmatige inzet	**588**	**588**	-
Overige uitgaven	**702**	**669**	**33**
Erfgoed en archeologie		497	33
Onderhoud		*349*	31
Brand verzekering		*21*	1
Overig		*127*	1

Depot bodemvondsten		38	-
Algemeen Erfgoed		134	-
Totaal uitgaven	**1.516**	**1.479**	**37**

De budgetten binnen dit onderdeel zijn doeloverstijgend, daar deze bijdragen aan meerdere gedefinieerde doelen. Hier vallen de inkomsten uit verhuur van panden en accommodaties (€ 0,6 mln.), interne verhuur (€ 0,06 mln.) en opbrengsten Archeologie (€ 0,02 mln.) onder. Aan de lasten kant is voornamelijk sprake van vastgoed-gerelateerde lasten (Beheer € 0,2 mln.; Onderhoud € 0,3 mln.; Brandverzekering € 0,02 mln.). Verder zijn de lasten begroot voor Algemeen Erfgoed (€ 0,1 mln.) en het Depot bodemvondsten (€ 0,04 mln.).

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Regionaal Historisch Centrum Gelders Archief
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Cultuur
De culturele basis- en meerjarenvoorzieningen, het culturele middensegment en makers tot aan de amateurkunstverenigingen.

Ook werken we samen met verschillende subsidiepartners. Deze zijn in dit programma in de digitale begroting (https://financien.arnhem.nl) terug te vinden. Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies.

Erfgoed
In de gemeente Arnhem houden veel organisaties en vrijwilligers zich bezig met erfgoed. Deze partners vormen samen een waardevol en groot netwerk. In bijlage 4 van de Erfgoedagenda is een overzicht opgenomen van dit netwerk.

Beleidskaders

- Kadernota ‘STROOM – cultuurbeleid Arnhem’ 2021;
- Tussenevaluatie 'Arnhem, Stroomt Door', 2016;
- STROOMversnelling: actualisatie cultuurbeleid, 2020;
- Kadernota Beeldende Kunst in de Openbare ruimte 2022;
- Cultuurprofiel 025 Arnhem Nijmegen, Transformatievoorstel Cultuurregio 025;
- Erfgoedagenda gemeente Arnhem.

Participatie & Armoedebestrijding

Ambitie

Wij willen onze inwoners de zekerheid bieden dat zij een bestaan kunnen opbouwen.

Voorkomen financiële problemen.

- Een budget van € 1,2 miljoen is opgenomen in de wijkprogramma's
- We zorgen dat Arnhemmers met financiële vragen ons kunnen vinden
- We investeren in het vroegtijdig signaleren van inwoners met beginnende schulden

Meer Arnhemmers kunnen rondkomen | € 2,6 mln.

- We vergroten de effectiviteit en bereik van onze inkomensregelingen.
- Met partners in de stad realiseren we een vangnet voor inwoners met een laag inkomen
- We investeren in het duurzaam schuldenvrij maken van onze inwoners

Begeleiding naar werk (met ondersteuning) | € 177,7 mln.

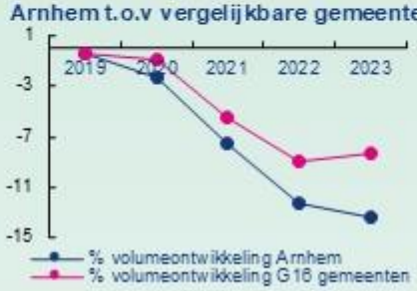
- We stimuleren inwoners te participeren
- We belonen en stimuleren Arnhemmers om bij te verdienen naast een uitkering
- We werken samen aan passende werkplekken voor onze inwoners

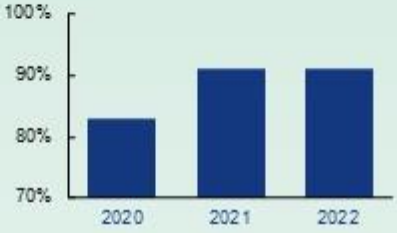
Cijfers en indicatoren

1. Het volume van de uitkeringen daalt sterker t.o.v. vergelijkbare gemeenten.
2. De uitstroom uit de bijstand is in 2021 en 2022 gestegen ten opzichte van 2020.
3. Er is een afname van langdurige armoede onder huishoudens en huishoudens met minderjarige kinderen in Arnhem.
4. 87% van de inwoners met een laag inkomen heeft een Gelrepas.

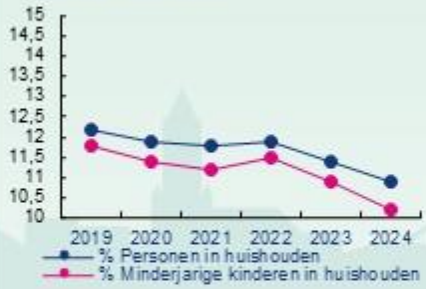
1. Ontwikkeling bijstandsvolume Arnhem t.o.v vergelijkbare gemeenten

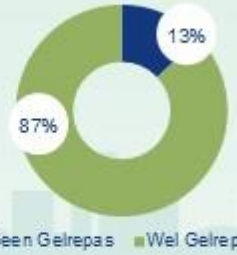
2. Duurzame uitstroom uit de bijstand

3. Minimaal 4 jaar inkomen tot 130% sociaal minimum

4. Aandeel Arnhemmers met een laag inkomen dat een Gelrepas heeft

Samenvatting doelenboom Participatie en armoedebestrijding

Ambitie	Doel	Inspanning
We willen onze inwoners de zekerheid bieden dat zij een bestaan kunnen opbouwen	Bij meer inwoners voorkomen we financiële problemen	We zorgen ervoor dat Arnhemmers met financiële vragen ons kunnen vinden
		We investeren in het vroegtijdig signaleren van inwoners met beginnende schulden
	Meer Arnhemmers kunnen rondkomen	We vergroten de effectiviteit en bereik van onze inkomensregelingen
		Met partners in de stad realiseren we een vangnet voor inwoners met een laag inkomen
		We investeren in het duurzaam schuldenvrij maken van onze inwoners
	Meer Arnhemmers met een uitkering worden begeleid naar werk of werk met ondersteuning	We stimuleren inwoners te participeren
		We belonen en stimuleren Arnhemmers om bij te verdienen naast een uitkering
		We werken samen aan passende werkplekken voor onze inwoners

Participatie en armoedebestrijding

Alle Arnhemmers moeten mee kunnen doen in de samenleving. Ieder op z'n eigen manier. Daarvoor is financiële rust, stabiliteit, een dag-invulling en perspectief op een goede toekomst nodig. Kortom, we willen onze inwoners de zekerheid bieden dat zij een bestaan kunnen opbouwen.
We zetten volop in om Arnhemmers zo veel mogelijk te ondersteunen om financieel zo zelfstandig mogelijk te zijn. Door hen te helpen met het vinden van werk, maar ook door het aanpakken van schulden en het voorkomen ervan. We blijven investeren in een gebiedsgerichte aanpak, een meer persoonlijke benadering en een intensievere samenwerking met ketenpartners. We gaan (meer) samenwerken met ervaringsdeskundigen om in ons beleid en uitvoering zo goed mogelijk aan te sluiten bij de leefwereld van de inwoner. Naast deze ontwikkelingen investeren we in onze (professionele en vrijwillige) organisaties, die onze inwoners met geldzorgen bijstaan. Ook zijn we begonnen om de kinderen uit deze gezinnen te stimuleren naar een kansrijke positie.
Deze insteek werpt zijn vruchten af. Tegelijkertijd zien we dat door de huidige maatschappelijke ontwikkelingen we ook in 2025 voor de nodige uitdagingen komen te staan.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

We willen onze inwoners de zekerheid bieden dat zij een bestaan kunnen opbouwen (A)

Juist in deze tijd is het belangrijk dat we onze inwoners de zekerheid bieden dat zij, zelfstandig of met de juiste begeleiding, in hun eigen levensonderhoud kunnen voorzien. Dit doen wij door mensen aan het werk te helpen. Als dit niet lukt, is er een vangnet. We kijken tegelijkertijd op welke manier onze inwoners wel kunnen blijven deelnemen aan onze samenleving. We helpen inwoners laagdrempelig in hun eigen buurt en met (in)formele steun. We hebben hierbij aandacht voor de persoonlijke situatie van de inwoner. We proberen er zo snel mogelijk bij te zijn om complexere problemen te voorkomen. We kijken breed naar de situatie en werken aan oplossingen met onze partners in stad. Onze partners hebben we de komende jaren hard nodig. Want alleen samen kunnen we zorgen dat iedereen op elk niveau in onze maatschappij mee kan doen.

Bij meer inwoners voorkomen we financiële problemen (D)

In financieel onzekere tijden, waarin veel inwoners geldzorgen hebben door stijgende lasten, willen we zoveel mogelijk voorkomen dat inwoners schulden opbouwen en/of in de armoede terecht komen. Als inwoners geldzorgen hebben, willen we hen zo snel mogelijk bereiken en helpen.

We zorgen dat Arnhemmers met financiële vragen ons kunnen vinden (I)

Wij voorkomen zo veel mogelijk dat inwoners geldzorgen en/of schulden krijgen. Inwoners kunnen in acht wijken terecht bij een Goed Geregeld Arnhem loket voor financiële ondersteuning. Zij verwijzen indien nodig actief door naar onze schuldhulpverlening. Via Rijnstad bieden wij ketenpartners de training "Alert op geldzorgen", aan, zodat zij geldzorgen kunnen herkennen en bespreekbaar kunnen maken én bekend zijn met de Arnhemse routekaart. We bieden kinderen en jongeren financiële educatie in het onderwijs met als doel te voorkomen dat jongeren in de schulden belanden.

We investeren in het vroegtijdig signaleren van inwoners met beginnende schulden (I)

We blijven inzetten op de aanpak vroegsignalering. Hierbij benaderen we mensen persoonlijk en bieden we hen hulp bij betaalachterstanden. Daarnaast nemen we deel aan landelijke experimenten om samen met andere gemeenten en overheidsinstellingen te onderzoeken of ook andere schuldeisers, zoals de Belastingdienst, aan de aanpak vroegsignalering kunnen meedoen.

Effectindicator	2020	2021	2022	2023	2024
Aantal gestelde financiële vragen	**849**	**785**	**10.390**	**11.339**	
Eenheid:	Inwoners ingediende vragen bij Sociale Wijkteams Arnhem en Goed Geregeld Arnhem				
Bron:	Sociale wijkteams, vanaf 2022 inclusief Rijnstad				

Gemiddelde schuld van huishouden dat start met een schuldregeling		**36.000**	**36.300**	**35.755**	
Eenheid:	Schuld in euro's				
Bron:	Verdergroep				

Meer Arnhemmers kunnen rondkomen (D)

Wij willen onze inwoners bestaanszekerheid en het perspectief van een toekomst zonder problematische schulden bieden. Deze bestaanszekerheid vormt een essentiële randvoorwaarde om stappen te kunnen zetten richting activering, het oplossen van gezondheids- /psychische problemen en werk. Een deel van de wet- en regelgeving op het gebied van bestaanszekerheid wordt landelijk bepaald. Denk hierbij aan de hoogte van het minimumloon en de bijstandsuitkering. Als gemeente gaan we over de hoogte en toegankelijkheid van onze gemeentelijke inkomensregelingen en indirect over de ondersteunende regelingen in de stad en over onze schuldhulpverlening.

We vergroten de effectiviteit en bereik van onze inkomensregelingen (I)

We vereenvoudigen onze gemeentelijke inkomensregelingen voor zowel onze inwoners als de uitvoering. Wij investeren in verdere harmonisatie van de regelingen, soms ook regionaal, en zetten waar mogelijk in op automatische toekenning. Wij zetten in op een toename van het gebruik van de Gelrepas.

Met partners in de stad realiseren van een vangnet voor inwoners met een laag inkomen (I)

We ondersteunen partners - zoals de voedselbank – bij het ondersteunen van inwoners die in armoede leven.

Ook werken we met diverse partners en regiogemeenten aan een jeugdarmoedepact, waarbij we het aanvragen van middelen en voorzieningen bij de diverse partners vereenvoudigen, op elkaar afstemmen en vanuit gezamenlijkheid met het perspectief van de inwoner voor ogen werken. Jongeren moeten mee kunnen doen ongeacht dun financiële situatie of die van hun ouders.

In Arnhem stemmen we dit tevens af met de wijkplannen, het onderwijs, het Nationaal Programma Arnhem-Oost en het programma perspectief voor Jeugd om dubbelingen te voorkomen, witte vlekken te signaleren, de goede ingangen te creëren en te leren met elkaar.

We investeren in het duurzaam schuldenvrij maken van onze inwoners (I)

We gaan in 2025 vroegsignalering, aanmelding, intake, stabilisatie, schuldregeling en budgetbeheer/coaching in eigen beheer uitvoeren. Daardoor kunnen we beter inspelen op de vraag en ondersteuningsbehoefte van de inwoner. In onze hulpverlening blijven we aandacht geven aan doelgroepen zoals jongeren, ondernemers en gedupeerden van het Kinderopvangtoeslagenschandaal. We voeren in Immerloo een experiment uit waarbij we 40-60 gezinnen op een innovatieve manier helpen met hun schulden en hen begeleiden bij multiproblematiek (NPAO).

Effectindicator	2020	2021	2022	2023	2024
Aantal huishoudens met product Schuldhulpverlening	**995**	**1.020**	**1.148**	**1.249**	
Eenheid: Aantal huishoudens					
Bron: Verdergroep					
Aantal huishoudens schuldenvrij uitgestroomd na traject Schuldhulpverlening	**333**	**385**	**448**	**416**	
Eenheid: Aantal per jaar					
Bron: Verdergroep					
% kinderen in huishoudens met ten minste 1 jaar inkomen tot 130% sociaal minimum	**15**	**14**	**13**		
Eenheid: Aantal kinderen					
Bron: Arnhem in cijfers					
% personen in huishoudens met ten minste 4 jaar inkomen tot 130% sociaal minimum	**12**	**11**	**11**		
Eenheid: Aantal kinderen					
Bron: Arnhem in cijfers					
% Gelrepashouders dat de pas minimaal één keer heeft gebruikt		**65**	**60**	**64**	
Eenheid: % Arnhemse pasgebruikers					
Bron: Gelrepas					

Aantal unieke huishoudens dat gebruik maakt van een inkomensregeling	**7.694**	**8.041**	**7.570**	

Eenheid: Aantal unieke huishoudens

Bron: Bijzondere Bijstand, beschermingsbewind, Individuele Inkomenstoeslag, Tegemoetkoming Chronisch Zieken en gehandicapten

Meer Arnhemmers met een uitkering worden begeleid naar werk of werk met ondersteuning (D)

Arnhemmers die een beroep doen op de ondersteuning vanuit de Participatiewet willen we zo snel mogelijk op weg helpen naar zelfredzaamheid en hen hierin, zoveel mogelijk op maat, perspectief bieden. We zetten in op ontwikkeling en begeleiding naar vermogen. Bij voorkeur leidt dat tot betaald werk. Elke stap beschouwen we als een resultaat, omdat we weten dat betaald werk niet voor iedereen mogelijk is. Aanvullend hierop zetten we vanuit het Nationaal Programma in de Arnhem-Oost wijken hier gericht op in.

We stimuleren inwoners te participeren (I)

We willen dat onze inwoners naar vermogen deelnemen aan de Arnhemse samenleving. We kijken met hen naar wat kan en beslissen samen wat ondersteunend en passend is bij hun persoonlijke situatie. Deze ondersteuning kan zijn bemiddeling naar betaald werk, inzet van arbeidsontwikkeling, voor nieuwkomers kunnen dit taaltrajecten zijn, voor jongeren ondersteuning bij de keuze voor een opleiding en voor weer anderen werkervaring opdoen in nieuwe branches. Scalabor, ons sociaal ontwikkelbedrijf, speelt hierbij een belangrijke rol.

We belonen en stimuleren Arnhemmers om bij te verdienen naast een uitkering (I)

Op 1 juli 2023 startte de tweejarige proef Bijverdienbeloning. Deze is in 2024 uitgebreid met de deelname van jongeren t/m 27 jaar. Met deze proef willen wij de bestaanszekerheid van inwoners vergroten en stimuleren dat zij gaan werken en uitstromen uit de uitkering.

We werken samen aan passende werkplekken voor onze inwoners (I)

We zien dat een groot deel van de inwoners met een uitkering meer ondersteuning nodig heeft om stappen te kunnen zetten op weg naar werk. Voor deze inwoners kunnen we de volgende instrumenten inzetten: loonkostensubsidie, beschut werk en persoonlijke ondersteuning. We zetten in op de bekendheid van deze instrumenten bij professionals en werkgevers. De huidige CAO voor de medewerkers van de Sociale Werkvoorziening loopt tot en met 31 december 2025. Wij willen goede arbeidsvoorwaarden voor deze groep met daarbij een passende vergoeding vanuit het Rijk. Met regionale partners hebben we het gesprek over de voorbereiding op een werkcentrum in lijn met de landelijke ontwikkelingen.

Effectindicator	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
Volumeontwikkeling uitkeringen afgezet tegen andere grote gemeenten	**-1,40**	**-2,10**	**-3,20**	**-5**	

Eenheid: Percentage volume-ontwikkeling afgezet tegen andere gemeenten vanaf 1-1-2019

Bron: Benchmark 16 grote gemeenten

Aantal huishoudens met een bijstandsuitkering	**8.789**	**7.379**	**7.079**	**7.038**	

Eenheid: Aantal (dec van het meetjaar)

Bron: Administratie Werk en Inkomen

Inwoners met een lopende re-integratievoorziening	**5,50**	**6**	**13,20**	**15,50**	

Eenheid: Aantal per 1.000 inwoners van 15-75 jaar afgezet tegen gemeenten van grootteklasse 100.000-300.000 inwoners

Bron: Waarstaatjegemeente.nl

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Budgetten die betrekking hebben op meerdere doelen (bijvoorbeeld formatie), zijn opgenomen onder het kopje "Doeloverstijgend". Budgetten voor werkzaamheden die we uitvoeren die niet direct onder een doel vallen (met name 'going concern'-werkzaamheden), staan onder het kopje "Overig".

Begroting 2025 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
We willen onze inwoners de zekerheid bieden dat zij een bestaan kunnen opbouwen	**180.376**	**122.327**	**0**	**0**
Bij meer inwoners voorkomen we financiële problemen	0	0	0	0
Meer Arnhemmers kunnen rondkomen	2.636	0	0	0
Meer Arnhemmers met een uitkering worden begeleid naar werk of werk met ondersteuning	177.740	122.327	0	0
Doeloverstijgend	**0**	**0**	**0**	**0**
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**180.376**	**122.327**	**0**	**0**

Wat mag het kosten

Overzicht lasten en baten

	Rekening	Begroting 2024		Begroting	Meerjarenraming		
	2023	Primitief	Juli	2025	2026	2027	2028
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	176.600	165.248	171.071	180.376	181.382	181.500	182.765
Baten	125.887	112.324	112.933	122.327	126.883	127.646	130.779
Saldo lasten en baten	***-50.713***	***-52.924***	***-58.137***	***-58.049***	***-54.499***	***-53.854***	***-51.986***
Toevoegingen aan reserves	3.708	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	4.343	642	3.549	0	0	0	0
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***636***	***642***	***3.549***	***0***	***0***	***0***	***0***
Resultaat	**-50.077**	**-52.282**	**-54.588**	**-58.049**	**-54.499**	**-53.854**	**-51.986**

Toelichting

Financiële toelichting mutaties tov 2024					*Bedragen x € 1.000*
Programmadoelen	**Toelichting**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**
Lasten		**9.305**	**10.311**	**10.429**	**11.694**
Meer Arnhemmers kunnen rondkomen	Dit betreft eenmalige budget van € 407.000 in 2024 voor onderzoek en implementatie van "Schuldhulpverlening in eigen beheer" wat vanaf 2025 vervalt.	-407	-407	-407	-407
	Betreft het vervallen budget voor het experiment Immerloo schuldenvrij. In 2024 was hiervoor nog 711.000 voor geraamd. In 2025 nog 167.000. Vanaf 2026 vervalt dit volledig.	-550	-711	-711	-711
	We ontvangen vanaf 2025 structureel ruim € 650.000 rijksmiddelen om dienstverlening voor Armoede en schuldhulpverlening uit te breiden	674	650	670	692
	Vanaf 2027 vervallen de extra incidentele middelen voor capaciteit bestaanszekerheid.			-100	-100
	Overig	32	26	6	7
Meer Arnhemmers met een uitkering worden begeleid naar werk of werk met ondersteuning	De prijs van de uitkering wordt hoger en het volume neemt toe, waardoor de lasten stijgen met € 10,8 miljoen in 2025 tot € 19,0 miljoen in 2028.	10.800	13.600	16.100	19.020

	De prijs van de Sociale Werkvoorziening (SW) uitkering stijgt harder dan de daling van het SW bestand, waardoor de lasten stijgen met € 2,4 miljoen in 2025. Door afname van het SW bestand daalt de begrote last naar € 1,9 miljoen lager in 2028.	2.400	920	-500	-1.850
	Het aantal aanvragen voor studietoeslag is constant, maar de prijs is hoger omdat de toeslag met terugwerkende kracht wordt aangevraagd. Stijging van € 400.000 in 2024 tot € 1 miljoen in 2027.	400	700	1.000	700
	De middelen voor re-integratie nemen toe door onder andere stijging van de kosten voor jobondersteuning, beschut werk plekken, uitbreiding van Werkgeversservicepunten (WSP) diensten en indexaties (stijging van € 1,7 tot € 1,8 miljoen ten opzichte van 2024).	1.700	1.800	1.800	1.800
	Een Europees Sociaaal Fonds (ESF) subsidie voor scholen vervalt per 2025 en later. - € 0,4 mln -> zie ook de toelichting bij de baten.	-400	-500	-500	-450
	Arnhem-Oost heeft een aantal projecten met een jaarbudget voor 2024, die in 2025 en verder, vooralsnog vervallen € 700.000 in 2025 en € 1,4 miljoen in 2026 en verder	-700	-1.350	-1.400	-1.400
	De pilot bijverdienbeloning heeft een looptijd van 2 jaar en eindigd 1 juli 2025. Daarna vervalt dit budget -€ 1 mln tot € 2 miljoen vanaf 2026 en verder.	-1.000	-1.850	-2.000	-2.000
	per 2025 vervallen de middelen voor de regionale mobiliteitsteams (deze worden per jaar verstrekt en begroot) GelrePact en doeluitkering (DU) Begeleiding jongeren naar Werk -€ 1 mln	-2.850	-2.850	-2.850	-2.850
	Vervallen loonkosten regisseurs voor bijverdienbeloning na de pilot.	-200	-200	-300	-300
	Overig	-593	483	-379	-456
Baten		**9.394**	**13.949**	**14.712**	**17.846**
Meer Arnhemmers met een uitkering worden begeleid naar werk of werk met ondersteuning	De prijs van de uitkering wordt hoger en het volume neemt toe. Voor de compensatie van de prijsstijging worden de baten ook verhoogd met € 10,4 miljoen in 2025 tot € 19 miljoen in 2028.	10.400	13.000	15.600	19.000
	vervallen GelrePact en subsidie voor de regionale mobiliteitsteams - € 0,5 mln -> zie ook de lasten	-500	-500	-500	-500
	Europese subsidie scholen vervalt per 2025 - € 0,4 mln -> zie ook bij lasten	-400	1.500	-400	-444
	Overig	-106	-51	12	-210
Toevoegingen aan reserves		**0**	**0**	**0**	**0**
Onttrekkingen aan reserves		**-3.549**	**-3.549**	**-3.549**	**-3.549**
Meer Arnhemmers kunnen rondkomen	Dit betreft eenmalige bijdragen van € 407.000 in 2024 voor onderzoek en implementatie van "Schuldhulpverlening in eigen beheer" wat vanaf 2025 vervalt.	-407	-407	-407	-407
Meer Arnhemmers met een uitkering worden begeleid naar werk of werk met ondersteuning	Dit betreffen incidentele onttrekking uit de reserve i.v.m. budgetoverheveling Arbeidsmarktregio, € 2,2 mln uit 2023 en € 0,6 mln uit 2022.	-2.849	-2.849	-2.849	-2.849
	Vervallen middelen ter dekking van de Bijverdienbeloning uit 2023 € 0,3 mln	-300	-300	-300	-300
	Overig	7	7	7	7
Totaal mutaties		**3.461**	**-89**	**-734**	**-2.602**

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Scalabor B.V.
MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Participatie

- Werkgeversorganisaties;
- Werknemersorganisaties;
- Onderwijsorganisaties;
- Regionaal Werkbedrijf;
- Economic Board;
- Regiogemeenten;
- UWV;
- Stichting Inclusief Midden Gelderland;
- Inclusief Werkgeven Midden Gelderland;
- Woningbouwcorporaties;
- Leerwerkloket Midden Gelderland;
- Werkgeversservicepunt Midden Gelderland;
- Scalabor;
- Centrum voor Activerend Werk;
- Stichting Sociale wijkteams Arnhem.

Armoede en schulddienstverlening

- Stichting Sociale wijkteams Arnhem;
- Dullertsstichting;
- Stichting Leergeld;
- Jeugdfonds Sport en Cultuur;
- Arnhemse Dialoog;
- De Voedselbank Arnhem, De Kledingbank;
- Partners van Vroeg Eropaf (woningcorporaties, energiebedrijven, zorgverzekeraars, waterbedrijven);
- Stichting Rijnstad, Humanitas, SWOA;
- Verdergroep;
- Opr€cht;
- Bewindvoerders aangesloten bij het convenant;
- Zuidweg en Partners;
- Over Rood;
- Landelijke partners (Schuldenlab, Schouders Eronder).

Ook werken we samen met verschillende subsidiepartners. Deze zijn in dit programma in de digitale begroting (https://financien.arnhem.nl) terug te vinden. Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies.

Beleidskaders

Participatie

- Programmaplan Doorbraak Naar Werk.

Armoede en schulddienstverlening

- Doorontwikkeling Armoedeagenda en schulddienstverlening;
- Zij aan zij: schuldenvrij - De Arnhemse visie op schulddienstverlening;
- De weg uit armoede: werken aan perspectief Arnhemse armoedeaanpak - 2020 e.v.;
- Uitvoeringsagenda Schulddienstverlening 2020-2021.

Zorg

De druk op de zorg zal de komende jaren alleen maar toenemen. Zo leidt de vergrijzing tot een toenemende en complexere zorgvraag, terwijl door aanhoudende personeelstekorten het aanbod van zorg begrensd is. Ook stijgen de kosten van zorg, bijvoorbeeld door CAO-aanpassingen, die niet volledig gecompenseerd worden door het Rijk. In Arnhem hebben we daarnaast te maken met veel zorgaanbieders die sterk gericht zijn op de eigen ondersteuningstrajecten. Om alle ontwikkelingen het hoofd te kunnen bieden gaan we door met de transformatie van zorg en welzijn. Arnhemmers die hulp, ondersteuning of zorg nodig hebben om mee te kunnen doen in de samenleving krijgen die thuis of kunnen daarvoor laagdrempelig in de wijk of buurt terecht. Door hen zo snel mogelijk te helpen voorkomen we complexere problemen. We organiseren deze hulp en ondersteuning zoveel mogelijk samen met het sociaal netwerk rondom inwoners. Waar dat ontbreekt investeren we in het versterken van deze wijknetwerken - formeel en informeel - zo dicht mogelijk bij huis, in de eigen woonomgeving. Op deze manier is hulp laagdrempelig beschikbaar en ondersteuning dichtbij en ontstaat er zo min mogelijk afhankelijkheid van (langdurige) specialistische hulp.

Bij het versterken van wijknetwerken werken we intensief samen met een overzichtelijk aantal welzijnsorganisaties, zorgaanbieders en het sociaal wijkteam en zorgen we voor een goede verbinding met o.a. Werk & Inkomen, huisartsen en scholen in een gebied. Omdat gebieden van elkaar verschillen kan onze aanpak ook per gebied verschillen. Prioriteiten, accenten, werkwijzen en samenwerkingspartners worden daarop aangepast. Dit draagt bij aan het versterken van de kansengelijkheid en bestaanszekerheid van alle inwoners.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhem is een inclusieve stad waarin alle inwoners, ook met een beperking of chronische ziekte, zo zelfstandig als mogelijk leven in de wijk en meedoen aan de samenleving (A)

We vinden het belangrijk dat alle Arnhemmers zo zelfstandig mogelijk kunnen leven, ook als zij daarbij, vanwege beperkingen of chronische ziekte, een steuntje in de rug nodig hebben. We richten ons op een 'Inclusieve stad' waarin alle inwoners mee kunnen doen. Waar dat nodig is bieden we passende hulp en ondersteuning waarbij we zorgen dat inwoners zoveel mogelijk zelf regie houden over hun leven en de kwaliteit daarvan kunnen verbeteren of op peil kunnen houden. Om dat mogelijk te maken zetten we in op het versterken van de eigen kracht, het sociaal netwerk van inwoners en het benutten van algemene voorzieningen in de wijken. Daarbij streven we er naar dat partijen in de wijk een stevig netwerk vormen en wijkgericht gaan werken. We willen daarbij toe naar een netwerk met een overzichtelijk aantal aanbieders, die elkaar kennen en goed samenwerken.

We werken preventief en zetten in op het normaliseren van zorg waar dat kan. Dat betekent dat we minder snel willen diagnosticeren en etiketteren en niet altijd direct een specialistische hulpverlener in willen zetten. Liever maken we gebruik van het netwerk en versterken dit waar dat nodig is waarbij we verschillen tussen Arnhemmers accepteren en omarmen. Inwoners met zorg, jong en oud, blijven zoveel mogelijk thuis wonen met de nodige ondersteuning, of maken eerder de overstap van een instelling naar zelfstandig wonen in de wijk. Wanneer inwoners zorg met verblijf nodig hebben zoeken we naar oplossingen die zoveel mogelijk op de thuissituatie lijken; uit huis maar zo 'thuis' mogelijk. Zo bieden we onze inwoners duurzame, passende, effectieve en efficiënte ondersteuning op maat, zo tijdig mogelijk en zo dicht mogelijk bij huis:

- Passend: sluit aan bij de situatie van de inwoner; sterk in maatwerk (beleidsregels hanteren en waar nodig – in complexe situaties – kunnen afwijken met aandacht voor de menselijke maat).
- Effectief: draagt bij aan het bereiken van doelen van de inwoner en van de gemeente.
- Efficiënt: niet zwaarder en langer dan nodig (doen wat nodig is); dichtbij/gebiedsgericht; bij voorkeur groepsgewijs en preventief.

Ook stimuleren we daarbij actieve deelname van inwoners aan de Arnhemse samenleving. We willen dat alle Arnhemmers mee kunnen doen en ook elkaar ondersteunen.
We zorgen ervoor dat de toegang naar ondersteuning en zorg transparant en laagdrempelig is ingericht. Om kwalitatief goede zorg beschikbaar te hebben en te houden zetten we, met name in de jeugdhulp, extra maatregelen in.

Meer Arnhemmers wonen langer zelfstandig thuis, doen mee, ondersteunen elkaar en hebben gelijke kansen op persoonlijke ontwikkeling (D)

Inwoners die er (tijdelijk) niet in slagen zichzelf te redden in het dagelijks leven bieden we hulp, ondersteuning en zorg. We bereiken steeds meer Arnhemmers en uit het inwonerservaringsonderzoek blijkt dat veel Arnhemmers tevreden zijn over de geboden hulp. Tegelijkertijd is de ervaring, met name van de Sociale wijkteams, dat inwoners vaak (te) lang afhankelijk blijven van specialistische hulp. Het doel is om deze inwoners zo zelfstandig mogelijk te maken, zodat zij zelf de regie over hun leven terug krijgen en de kwaliteit van leven verbetert. Het resultaat moet zijn dat inwoners zo lang mogelijk langer zelfstandig thuis kunnen blijven wonen en kunnen meedoen aan de Arnhemse samenleving. Daarbij willen we ook dat inwoners elkaar gaan ondersteunen en er

niet onnodig een beroep gedaan hoeft te worden op professionele zorg. Deze professionele zorg moet juist beschikbaar zijn voor kwetsbare inwoners die dit het hardste nodig hebben. Dit leidt tot de volgende prioriteiten in het domein van zorg en welzijn:

- Prioriteit A: We versterken de preventieve functie van het welzijnsbeleid (voorkomen van onnodige doorverwijzingen naar gecontracteerde zorgaanbieders). Het welzijnsbeleid maakt onderdeel uit van begrotingsprogramma S08.
- Prioriteit B: In geval er een zorgvraag is, organiseren we meer samenhang in de toeleiding; verbinden we welzijn en zorgaanbieders en zorgen we er voor dat aanbieders lichte ondersteuning dichtbij kunnen bieden.
- Prioriteit C: We organiseren meer samenhang in de zware zorg, waarbij we streven naar een optimale stabilisatie van de situatie voor inwoners door een samenhangende aanpak tussen zorg, welzijn, veiligheid, huisvesting, werk en inkomen.

We verbeteren de integrale netwerksamenwerking met een overzichtelijk aantal aanbieders (I)

- We starten met het inrichten van Wijknetwerken Zorg & Welzijn. Met name bij de zorgvorm begeleiding is er een onoverzichtelijk aantal gecontracteerde zorgaanbieders (ruim 250), die vaak sterk gericht zijn op de eigen begeleidingstrajecten. Deze huidige versnippering van begeleiding over veel verschillende zorgaanbieders wordt teruggebracht door een sterk netwerk per wijk te organiseren waarin hulpverleners elkaar kennen en intensiever met elkaar samenwerken rondom inwoners. Dit bevordert collectieve en integrale oplossingen voor inwoners en zorgt er voor dat beter gebruik wordt gemaakt van algemene voorzieningen en sociale netwerken in de wijk, zodat de begeleiding effectiever wordt. In deze wijknetwerken Zorg & Welzijn werkt een overzichtelijk aantal zorgaanbieders, welzijnspartijen en sociaal wijkteam nauw samen. In 2025 ligt er een Uitvoeringsplan om dit te realiseren en zijn in twee wijken deze netwerken operationeel.
- We zetten per 1 januari 2025 een regionale preventie-infrastructuur in de regio Centraal Gelderland op, die is gebaseerd op de vijf ketenaanpakken. De vijf ketenaanpakken zijn van het Gezond Leven en Actief Akkoord (GALA): 1.Gecombineerde leefstijlinterventie (GLI); 2. Aanpak overgewicht en obesitas bij kinderen; 3. Valpreventie bij ouderen; 4. Welzijn op recept en 5. Kansrijke start. De betrokkenheid van partijen kan per ketenaanpak anders zijn, maar hoofdzakelijk 0e, 1e, 2e lijn en de zorgverzekeraar. Een infrastructuur om in beginsel professionals te ondersteunen door versterking, verbinding en herijking van bestaande interventies, lokaal en regionaal. Hiermee beogen we meer kwetsbare inwoners te bereiken met effectieve interventies.
- We richten een mentaal gezondheidsnetwerk met 0e, 1e en 2e lijn en de zorgverzekeraar in de regio Centraal Gelderland in op basis van een gezamenlijke visie op positieve gezondheid en herstelondersteunende ondersteuning. Laagdrempelige steunpunten en herstelgericht aanbod voor inwoners met psychiatrische aandoeningen vormen een belangrijk onderdeel. In Arnhem bestaan verschillende vormen van laagdrempelig preventief en GGZ aanbod in de wijken die bijdragen aan de mentale gezondheid van alle Arnhemmers. Daarnaast werken we met GGZ-partijen, huisartsen en zorgverzekeraar aan de aanvraag snelle toets ten behoeve van de transformatiemiddelen IZA. Landelijk is circa 3 miljard euro beschikbaar gesteld in de vorm van transformatiemiddelen om de zorg toegankelijk en van goede kwaliteit te krijgen en te houden.
- Per 1 juli 2024 voeren we de consultatiefunctie GGZ voor sociaal domein in de regio Centraal Gelderland in. Deze functie maakt het voor het wijkteam mogelijk om specialistische GGZ-aanbieders te consulteren. Daarmee is dit een bijdrage om de juiste zorg, ondersteuning en begeleiding te bieden aan inwoners. Daar waar mogelijk wordt hierdoor zwaardere zorg voorkomen.
- Ook blijven we gezinnen ondersteunen waar meerdere problemen bestaan vanuit de doorbraakmethode. Gespecialiseerde wijkcoaches werken met deze methode. Deze methode houdt in dat we de problemen in samenhang benaderen en tot integrale oplossingen komen waar alle gezinsleden mee worden geholpen. Tevens gaan we bij deze methode de samenwerking met Werk en Inkomen intensiveren.
- Voor jeugdigen en volwassenen die vanuit een zorginstelling uitstromen en zelfstandig gaan wonen, moeten voldoende, passende en betaalbare woningen beschikbaar zijn. Om dit te bereiken leggen we verbinding met andere programma's en werken we samen om voor verschillende doelgroepen zelfstandige woonruimte te realiseren.
- We geven uitvoering aan het Interventieplan onbegrepen gedrag. Het plan is om vanuit de verschillende disciplines te komen tot aanvullende interventies binnen de aanpak voor personen met onbegrepen gedrag. Op dit moment worden er meer preventieve interventies in enkele wijken gedaan, bijvoorbeeld de Wijk-GGD. Per 1 oktober 2023 zijn we met een pilot gestart in de Arnhem-Oost wijken en Arnhem-Centrum, waarbij een professional van VGGM binnen 48 uur na zorgmelding op (huis)bezoek gaat bij de persoon met verward gedrag waar een zorgmelding over binnen is gekomen. VGGM kijkt met neutrale blik en maakt een inschatting van psychisch welzijn, lichamelijke gezondheid en leefsituatie in de woning en bepaalt vervolgens in overleg met de inwoner welke vervolgstappen passend zijn. Ook is er een kenniswerkplaats onbegrepen gedrag opgestart in o.a. Arnhem (wijken: Centrum, Spijkerkwartier, het Broek) waarin praktijkgericht onderzoek gedaan wordt naar onbegrepen gedrag en de aanpak. Daarnaast worden er gesprekken gevoerd met zorg en veiligheid partijen voor een 24/7 interventieteam. Inmiddels worden politiemeldingen over personen met verward gedrag doorgezet naar het sociaal domein. Er zijn inmiddels afspraken met politie, VGGM, Sociale wijkteams, OZO-coördinatoren en

diverse zorgaanbieders. Daarnaast is sinds 2024 een breed bemoeizorgteam operationeel. Zo borgen we de bemoeizorg, die aanvullend is ingezet als preventief instrument, op de al bestaande bemoeizorg (voor dreigend dak- en thuislozen).

- We pakken zorggerelateerde overlast in de stad adequaat aan. Er is een meldpunt woonoverlast, waar inwoners (ook zorggerelateerde) woonoverlast kunnen melden. We blijven, mede op basis van deze meldingen, in gesprek met zorgaanbieders over het treffen van maatregelen om woonoverlast door hun bewoners te beperken. Indien nodig nemen we ook maatregelen via de toewijzing, de inkoop en contractering. We werken hierbij samen met het Zorgkantoor en de Dienst Justitiële Inrichtingen wat betreft de door hun gecontracteerde zorgaanbieders, als het gaat om langdurige zorg (Wet langdurige zorg), respectievelijk forensische zorg (Wet forensische zorg). Intern werken we binnen de aanpak woonoverlast samen met de teams Leefomgeving en het programma Veiligheid.

We verbeteren de effectiviteit en efficiëntie van zorg en ondersteuning en borgen de kwaliteit van zorg (I)

- De Sociale wijkteams vormen de toegang naar de Wmo (inclusief beschermd wonen) en jeugdhulp. Wijkcoaches beoordelen welke ondersteuning onze Arnhemmers nodig hebben om zelfstandig te kunnen wonen en participeren. Daarbij wordt altijd gekozen voor de meest passende, effectieve en efficiënte hulp en ondersteuning vanuit de gedachte dat inwoners zoveel mogelijk zelf de regie houden over hun eigen leven. Beleidsregels (Wmo en jeugdzorg) helpen wijkcoaches om deze passende ondersteuning te kunnen inzetten.
- We willen dat alle Arnhemmers kunnen meedoen aan de samenleving. Daartoe bieden we Arnhemmers die niet participeren als gevolg van persoonlijke omstandigheden de mogelijkheid om deel te nemen aan de maatschappij, bij voorkeur via betaald werk. Als dit niet haalbaar blijkt, participeren zij via vrijwilligerswerk of activerend werk. We bevorderen de doorstroming vanuit activerend werk richting betaald werk/ opleidingen of vrijwilligerswerk.
- In samenwerking met de Sociale wijkteams en Adviesraad Jeugd & Wmo hebben we het inwonerservaringsonderzoek opnieuw vorm gegeven en gaan we dit nu uitvoeren. Het gaat over een andere werkwijze en rapportering over hoe inwoners de ontvangen zorg ervaren hebben en hoe het contact met het sociaal wijkteam is verlopen. De raad wordt hier nog apart over geïnformeerd.
- We gaan door met het uitvoeren van kwaliteitsonderzoeken (door VGGM) en rechtmatigheidsonderzoeken (door gemeentelijke toezichthouders) bij zorgaanbieders. Daarbij werken we op basis van signalen van bijvoorbeeld inwoners, wijkcoaches en vanuit het Veiligheidsdomein, maar ook op basis van financiële gegevens en jaarrekeninganalyse. Op basis van de uitkomsten van deze onderzoeken leggen we waar nodig en in afstemming met de regionale inkooporganisatie (Inkoop-SDCG) passende maatregelen op, zoals verbeterplannen, cliëntenstops of terugvorderen van onterecht gedeclareerde middelen. De uitgevoerde onderzoeken publiceren we op internet. We onderzoeken de mogelijkheid om Bibob-toetsing breed in de zorg te kunnen toepassen. Bij Verblijf jeugd en Beschermd wonen wordt deze toetsing al ingezet. We stimuleren dat ook regiogemeenten voldoende toezichtcapaciteit gaan leveren, naast de Arnhemse toezichtcapaciteit. Ook toetsen we PGB-aanbieders of zij over de juiste kwalificaties beschikken.
- We verbeteren het inzicht in de ontwikkeling van de zorg. We gebruiken een goed ontsloten zorgmonitor waarbij we de ingezette zorg lokaal en op wijkniveau kunnen volgen. Periodiek leveren we (bestuurlijke) rapportages op, om de gewenste transformatie van zorg te monitoren. Dit biedt mogelijkheden om, waar nodig, bij te sturen.
- In samenwerking met de regionale inkooporganisatie (Inkoop-SDCG) en Sociale wijkteams monitoren we of aanbieders goede kwaliteit van zorg leveren en de gewenste resultaten realiseren. In 2025 gaan we door met bepalen welke verbeteringen nodig zijn om zorg in te kopen die zo goed mogelijk aansluit bij de hulpvragen van inwoners. Dit doen we samen met Inkoop-SDCG en regiogemeenten en vanuit de kaders en standpunten die beschreven zijn in de raadsbrief Verbeteren regionale inkoop van zorg.
- We willen voldoende geschikte en betaalbare woningen voor kwetsbare inwoners, zodat zij kunnen uitstromen uit beschermd wonen, maatschappelijke opvang en jeugdvoorzieningen. Om dit te bereiken werken we samen met de Arnhemse woningcorporaties. De woningcorporaties stellen jaarlijks 120 woningen beschikbaar voor uitstroom uit, onder andere, Beschermd wonen (BW), Maatschappelijke opvang (MO) en intramurale jeugdvoorzieningen. De gemeente coördineert en voert de woonafspraken uit, die gemaakt zijn met woningcorporaties. Op deze wijze kunnen Arnhemmers die niet zelfstandig aan een woning kunnen komen, toch uitstromen. Daarnaast blijven we met corporaties in gesprek over huisvesting van aandachtsgroepen. We gebruiken daarvoor het doelgroepenonderzoek 'wonen en zorg', waarin de behoefte en het aanbod aan zorggerelateerd wonen in Arnhem gekwantificeerd is. We komen samen met partners in de stad tot een beleid voor wonen en zorg. Met de regiogemeenten zullen doelstellingen afgesproken worden ten aanzien van regionale (passende) huisvesting voor uitstromers vanuit intramurale zorglocaties of maatschappelijke opvang
- Per 1 januari 2022 is gestart met de inhoudelijke doordecentralisatie van beschermd wonen. Dat betekent dat niet alleen de 43 centrumgemeenten, maar alle 355 gemeenten zich gaan inzetten en verantwoordelijk worden voor inwoners met een toewijzing voor beschermd wonen. Vanaf 1 januari 2026 komt er naar verwachting een nieuwe financiële verdeling over gemeenten. Dit betekent dat gedurende de periode 2026-2034 de middelen voor Beschermd Wonen - geleidelijk - worden overgeheveld van centrumgemeenten (Arnhem) naar de regiogemeenten. Daarmee wordt ook financieel geregeld dat

gemeenten voortaan zelf verantwoordelijk zijn voor beschermd wonen voor de eigen inwoners. De doordecentralisatie is echter na het vallen van het kabinet controversieel verklaard. Het nieuwe kabinet heeft vooralsnog geen uitspraken gedaan over haar standpunt inzake de doordecentralisatie.

- Uitgangspunt blijft om zoveel mogelijk een beschermd thuis te bieden door passende zorg en ondersteuning te bieden, in plaats van wonen in een instelling. Tegelijkertijd zorgen we ervoor dat er een regionaal vangnet van intramurale zorg in stand blijft voor wie dat toch nodig heeft. Voor deze doordecentralisatie worden op regionaal niveau (regio Centraal Gelderland) samenwerkingsafspraken gemaakt. Dit is vastgelegd in de Kadernota 'Van beschermd wonen naar beschermd thuis'. Het betreft afspraken over onder meer de financiële samenwerking, de toegang, contractering, toezicht, lokale basisvoorzieningen, monitoring en woonafspraken. Hiermee geven we uitvoering aan de landelijke Norm voor Opdrachtgeverschap. Daarnaast wordt gewerkt aan een regionaal uitvoeringsplan en lokale uitvoeringsplannen. Iedere gemeente in de regio Centraal Gelderland werkt aan het op orde brengen van de lokale basisinfrastructuur. Dat betekent dat we zorgen voor plekken in de buurt waar inwoners met beschermd wonen elkaar kunnen ontmoeten en onderling steun kunnen vinden (zoveel mogelijk gespreid over de stad). We realiseren voldoende aanbod voor een zinvolle daginvulling (onder andere via Activerend Werk) en zorgen dat deze doelgroep kan wonen op een passende plek (onder andere door woonafspraken met corporaties). We zetten Buurtcirkels in, waarmee inwoners met een psychische kwetsbaarheid die vanuit een intramurale instelling zelfstandig gaan wonen, een sociaal netwerk in de wijk opbouwen. Met de inzet van buurtcirkels voorkomen we terugval en eenzaamheid.

We stimuleren en faciliteren dat voldoende zorg en ondersteuning beschikbaar is voor de meest kwetsbare inwoners (I)

- Binnen de huishoudelijke ondersteuning ervaren wij als gemeente de gevolgen van personeelstekorten en vergrijzing. Om te zorgen dat de huishoudelijke ondersteuning beschikbaar blijft voor inwoners, heeft de raad op 29 mei 2024 ervoor gekozen om over te stappen van de Algemene Voorziening Huishoudelijke Ondersteuning (AVHO) naar maatwerkvoorzieningen. Deze overstap maakt dat we gerichter kunnen toewijzen, waarmee we de schaarse hulp efficiënter en rechtvaardiger kunnen verdelen over de meest kwetsbare inwoners. Om deze beweging in gang te zetten zal het Sociale Wijkteam aanvullend incidentele beoordelingen uitvoeren; gericht op de huidige AVHO-gebruikers die een aanvraag doen richting een maatwerkvoorziening. Uitvoering van deze overstap start op 1 oktober 2024 en zal doorlopen in 2025 . Als gevolg van deze overstap zal het aantal structurele toewijzingen toenemen. Deze structurele toewijzingen zijn onderdeel van de reguliere opdracht en hiervoor wordt in lijn met het aangenomen raadsvoorstel structureel budget toegevoegd aan de stichting Sociale Wijkteams.
- Daarnaast zijn we van plan om in 2025 een pilot 'innovatieve facilitaire middelen' binnen de huishoudelijke ondersteuning te starten in samenwerking met een zorgaanbieder. Het doel van de pilot is om te onderzoeken hoe deze middelen kunnen bijdragen aan de werklastverlichting en wachtlijstaanpak van de huishoudelijke ondersteuning. Dit vereist een eenmalige investering en zal vanuit de bestaande middelen gefinancierd worden.
- In het leerlingenvervoer zien we mogelijkheden om tot verbeteringen te komen. Op basis hiervan zijn er acht kortetermijnmaatregelen uitgewerkt. Het doel van deze maatregelen is om te zorgen voor passend leerlingenvervoer. Ten aanzien van deze maatregelen is er veelvuldig contact geweest met verschillende partijen, zoals Bijzonder in Arnhem. Ook heeft de Adviesraad op het plan gereageerd. De voortgang van de maatregelen zal nauwlettend worden gemonitord en de Raad zal na de start van het nieuwe schooljaar (2025-2026) schriftelijk op de hoogte worden gesteld van de voortgang. Daarnaast geven we uitvoering aan de toezegging om het verschil in de wijze van toewijzing tussen Arnhem en Nijmegen inzichtelijk te maken.
- We gaan meer groepsgewijze ondersteuning en begeleiding inzetten in plaats van individuele begeleiding, waar dit passend is. Dit draagt ook bij aan het verminderen van de personeelstekorten, omdat er dan geen 1 op 1 begeleiding nodig is, maar een begeleider meer inwoners tegelijkertijd kan begeleiden. Bovendien kunnen inwoners dan van elkaar leren hoe om te gaan met bepaalde problemen en ervaren dat zij hierin niet alleen staan. Deze maatregel is ook opgenomen in de eerder aangenomen Perspectiefnota 2025-2028.
- Om deze beweging op gang te krijgen zal dit vanuit gemeente/ sociale wijkteams actief gestimuleerd moeten worden richting aanbieders en in de regionale inkoop zullen financiële prikkels ingericht moeten worden zodat zorgaanbieders dit daadwerkelijk gaan doen. Via pilots met zorgaanbieders en in samenwerking met de regionale inkooporganisatie bereiden we dit voor.

Effectindicator	2020	2021	2022	2023	2024
Inwonerstevredenheid over kwaliteit geboden ondersteuning	**79**	**73**	**82**	**81**	

Eenheid: Percentage

Bron: Gemeente Arnhem

Verhouding Wmo-begeleiding, basis vs. specialistisch, aandeel basis	**47**	**50**	**51**	**50**
Eenheid: Percentage				
Bron: Gemeente Arnhem				
Verhouding Wmo-begeleiding, basis vs. specialistisch, aandeel specialistisch	**31**	**29**	**32**	**34**
Eenheid: Percentage				
Bron: Gemeente Arnhem				
Verhouding Wmo-begeleiding, basis vs. specialistisch, aandeel basis+specialistisch	**22**	**21**	**17**	**17**
Eenheid: Percentage				
Bron: Gemeente Arnhem				
Verhouding Huishoudelijke Ondersteuning, maatwerk vs. algemene voorziening, aandeel maatwerk	**65**	**43**	**36**	**33**
Eenheid: Percentage				
Bron: Gemeente Arnhem				
Verhouding Huishoudelijke Ondersteuning, maatwerk vs. algemene voorziening, aandeel algemeen	**35**	**57**	**64**	**67**
Eenheid: Percentage				
Bron: Gemeente Arnhem				
Gemiddelde zorgkosten per inwoner	**867**	**721**	**762**	**821**
Eenheid: Gemiddelde zorgkosten in euro per inwoner				
Bron: Gemeente Arnhem				
Percentage inwoners in Activerend Werk met een ontwikkelarrangement	**42**	**51**	**55**	**54**
Eenheid: Percentage				
Bron: Gemeente Arnhem				

Meer jeugdigen ontwikkelen zich naar zelfredzaamheid en ontvangen waar nodig passende zorg (A)

We willen dat alle kinderen in Arnhem de kans krijgen zich te ontwikkelen naar zelfstandigheid en een gezond volwassen leven. Daarbij mag het niet uitmaken in welke wijk je woont. Als het kinderen met ondersteuning van hun ouders niet lukt om deze ontwikkeling door te maken en ook het eigen netwerk onvoldoende is, ontvangen zij daarbij tijdig passende hulp. Passende hulp betekent dat de hulp kwalitatief goed is en kinderen (of hun ouders) helpt om weer zelf verder te kunnen. Tijdige hulp betekent dat alle kinderen, ook kinderen met acute en complexe problemen, snel hulp krijgen. Deze hulp willen we zo licht mogelijk en zo dicht mogelijk bij huis of thuis inzetten, zodat het kind zoveel mogelijk een normaal leven kan blijven leiden. Om dat te bereiken werken we preventief en signaleren we problemen zo vroeg mogelijk. We zetten tijdig passende hulp in om complexere problemen te voorkomen. Wanneer zwaardere hulp noodzakelijk is, is het uitgangspunt dat deze kortdurend wordt ingezet. Daarbij wordt gewerkt aan afschaling om weer terug naar ‘zo thuis mogelijk’ te gaan. Daarbij richten we ons op kinderen in kwetsbare situaties: kinderen die onze hulp het meest nodig hebben om zich te kunnen (blijven) ontwikkelen. Bij de inzet van hulp houden we oog voor normalisering en voorkomen we het onnodig 'plakken van etiketten'. Ook bespreken we met ouders hoe we ze kunnen ondersteunen bij de opvoeding van hun kinderen; wat kunnen zij zelf doen en wat is 'normaal' bij het opgroeien van hun kind.

Meer jeugdigen kunnen meedoen aan het dagelijks leven (D)

Alle Arnhemse kinderen moeten mee kunnen doen in de samenleving en mogelijkheden krijgen om zich te ontwikkelen. Daarbij mag het niet uitmaken in welke wijk je woont. Om dat te bereiken hebben kinderen en hun ouders een goede sociale basis en voorzieningen in de buurt nodig waar ze gebruik van kunnen maken.

Bijvoorbeeld op school, of bij de sport- of cultuurvereniging. Als het netwerk en de sociale basis bij een kind niet toereikend zijn voor de ontwikkeling, zetten wij (tijdelijk) specialistische jeugdhulp in.

Versterken eigen kracht van jeugdigen, sociaal netwerk en inzet algemene voorzieningen (I)

- Samen met professionals uit onderwijs, zorg, sport, cultuur en welzijn ontwikkelen we samenhangend aanbod van voorzieningen dat past bij de fases die kinderen (en hun ouders) doorlopen bij het opgroeien en opvoeden en aansluit bij de hulpvraag. We baseren dit voorliggende aanbod op de behoeften van kinderen en jongeren zelf (op basis van input van kinderen zelf).
- We stimuleren passend aanbod van algemene voorzieningen dat preventief op, of in combinatie met specialistische jeugdhulp ingezet kan worden, zodat kinderen kunnen blijven meedoen. Denk bijvoorbeeld aan 'steungezinnen', waarbij steunouders een kind een dagdeel in de week opvangen en ondersteunen zodat de biologische ouders op adem kunnen komen.
- We versterken de aansluiting tussen onderwijs en jeugdhulp, zodat kinderen tijdig de juiste ondersteuning krijgen om zich te kunnen blijven ontwikkelen. We maken daarom samen met onderwijsbesturen en de samenwerkingsverbanden duidelijke afspraken over hoe we kinderen gezamenlijk de beste ondersteuning kunnen bieden, ieder vanuit de eigen verantwoordelijkheid. Deze afspraken worden continu waar nodig en waar mogelijk aangescherpt. We hebben de volgende inspanningen opgenomen om de aansluiting tussen onderwijs en jeugdzorg te verbeteren:
  - We zorgen voor een goede samenwerking tussen de Sociale Wijkteams en het Primair Onderwijs (mogelijk vervolg naar het Voortgezet Onderwijs).
  - We zorgen voor meer duidelijkheid over de onderlinge samenwerking tussen betrokken partijen bij thuiszitters (procesafspraken) met heldere afspraken over de regie en het aanbod.
  - We zorgen voor heldere afspraken over jeugdhulp binnen Speciaal (Basis) Onderwijs en onderzoeken of de werkwijze zoals die voor de pilot Lichtenbeek ontwikkeld is, ook op andere S(B)O scholen ingezet kan worden.
- We zorgen ervoor dat kinderen met problematiek terecht kunnen binnen de reguliere BSO in hun eigen wijk. We bieden deze kinderen extra ondersteuning op de reguliere BSO. Op deze manier groeien meer kinderen samen op in een reguliere setting (in plaats van een aparte BSO+).
- We starten een project waarbij we aandacht besteden aan de mentale gezondheid van jeugdigen, bijvoorbeeld via een podcast en/of een chatfunctie, en zorgen dat er aanbod wordt ontwikkeld om jeugdigen te ondersteunen/adviseren over hun mentale gezondheid.

Meer kwetsbare jeugdigen wonen veilig thuis (D)

Veel kinderen hebben helaas te maken met een onveilige thuissituatie. Dit komt onder andere door problematiek van ouders (psychische problematiek, verslavingsproblematiek, vechtscheidingen, huiselijk geweld, armoede of andere sociale problemen). We willen onveilige situaties zoveel mogelijk voorkomen, sneller signaleren als deze zich voordoen en meer kinderen in een kwetsbare situatie een veilig thuis bieden. We organiseren het liefst ambulante zorg bij gezinnen thuis. Als dat niet kan, zoeken we een plek bij pleegouders of gezinshuizen. We plaatsen kinderen alleen uit huis (jeugdzorg met verblijf) als het echt niet anders kan. Jeugdzorg met verblijf is een ingrijpende en vaak onwenselijke maatregel die we zo veel mogelijk willen voorkomen. Wanneer jeugdhulp met verblijf noodzakelijk is, is het uitgangspunt altijd dat dit tijdelijk wordt ingezet waar mogelijk. Waarbij er bij aanmelding al wordt gewerkt aan afschaling zodat kinderen zo snel mogelijk weer terug naar huis kunnen. Uiteraard met passende begeleiding waar nodig.

We versterken het gezinssysteem zodat jeugdigen zolang mogelijk thuis kunnen blijven wonen (I)

- We bekijken per individueel geval of de hulpvraag met name bij het kind zit of in feite voortkomt uit problemen die zijn of haar ouders betreffen. In die gevallen kijken we of we het hele gezin kunnen helpen en ondersteunen.
- We organiseren nazorg voor jeugdige ex-gedetineerden waarbij jeugdigen na detentie worden begeleid op terugkeer in de samenleving door een Re-integratie Officier (RIO). Hierover zijn afspraken gemaakt met de Raad voor de Kinderbescherming, Sociale wijkteams Arnhem en de Gecertificeerde Instellingen.
- We versimpelen het complexe veiligheidsnetwerk rondom het gezin door integraal samen te werken waarbij één gezicht in het gezin aanwezig is. Samen met Veilig Thuis, Sociale Wijkteams, Jeugdbescherming en de Raad voor de Kinderbescherming wordt een Toekomsttuin opgestart waarin deze nieuwe werkwijze wordt beproefd.
- We voorkomen uithuisplaatsingen door de inzet van team VAV (Vertrouwd, Aanwezig en Veilig). Dit team kan snel en flexibel bij gezinnen, waar sprake is van onveiligheid, worden ingezet om verdere escalatie te voorkomen. Deze werkwijze wordt in 2025 voortgezet en uitgebreid met één extra medewerker.
- We verminderen het aantal jongeren in verblijf door casuïstiek tijdig te bespreken in het Regionaal Expert Team en tijdig ambulante zorg in te zetten om zo uithuisplaatsing te voorkomen. We sturen erop dat verwijzers het RET inzetten om breder te kijken naar welke hulp meest passend is. Uitgangspunt hierbij is altijd dat eerst gekeken wordt naar inzet van lichtere vormen van hulp en binnen het gecontracteerd aanbod. Juist om zwaardere zorg of zelfs uithuisplaatsing te voorkomen. Het RET kan ook worden ingezet om zorg af te schalen en toe te werken naar weer thuis wonen met daarbij

passende ambulante zorg. Door inzet van het RET hebben we meer grip op de inzet van zorg en voorkomen we overbodige maatwerkcontracten met niet gecontracteerde aanbieders.
- We werven ouders voor pleegzorg en zetten kleinschalig groepswonen in als alternatief voor jeugdhulp met verblijf.
- We voorkomen complexe scheidingen door ouders vroegtijdig de juiste informatie en hulp op één plaats aan te bieden (Digitaal Scheidingsloket). Ook kinderen waarvan de ouders uit elkaar gaan of gaan scheiden kunnen hier terecht voor informatie en hulp. Bij geëscaleerde situaties helpen professionals van het Digitaal Scheidingsloket mee om de gezinssituatie terug te brengen naar de normale.
- We stimuleren het grondig onderzoeken van welke jeugdhulp best passend is en meest tijdig kan worden ingezet in gezinnen waar onveiligheid heerst. We motiveren het hele gezin voor inzet van de betreffende jeugdhulp om herhaalde meldingen bij Veilig Thuis te voorkomen. Hiermee kan snel richting worden gegeven aan begeleiding en behandeling, als hier een vraag naar is.

Effectindicator	2020	2021	2022	2023	2024
Aantal jeugdbeschermingsmaatregelen	**395**	**382**	**453**	**410**	
Eenheid: Aantal					
Bron: Gemeente Arnhem					

Aantal jeugdigen in verblijf	**563**	**512**	**613**	**568**	
Eenheid: Aantal					
Bron: Gemeente Arnhem					

Minder jeugdigen zijn van zorg afhankelijk (D)

Als kinderen vastlopen in hun ontwikkeling naar zelfstandigheid, ontvangen zij passende hulp. Hiervoor kijken we eerst met de ouders, het netwerk en de sociale basis van een kind wat de mogelijkheden zijn. Als deze niet toereikend zijn voor de ontwikkeling, zetten wij (tijdelijk) specialistische hulp in. We richten ons op kinderen in kwetsbare situaties: kinderen die onze hulp het hardst nodig hebben om zich te kunnen (blijven) ontwikkelen. Een kind mag zijn wie het is, ook als het afwijkt van de norm. Bijvoorbeeld omdat een kind druk is of moeite heeft met leren. We stoppen met onnodig problematiseren van gedrag en normaliseren het gebruik van zorg. Daarbij accepteren we dat sommige problemen horen bij het opgroeien.

We zetten tijdig, best passende zorg in (I)

- We zorgen dat in iedere wijk passende laagdrempelige opvoedondersteuning voor ouders/ verzorgers beschikbaar is (en zetten zo nodig extra hulp en begeleiding in).
- We herijken de Sociaal Medische Indicatie zodat meer kinderen/ gezinnen die dat nodig hebben gebruik kunnen maken van kinderopvang en buitenschoolse opvang.
- We zorgen voor betere en tijdige zorg en ondersteuning, op de juiste plek en wanneer dit nodig is. Dit doen we door inzet van de Hervormingsagenda Jeugd. Dit moet leiden tot verbetering van de hulpverlening en het financieel beheersbaar houden van de zorg.
- We breiden de inzet van praktijkondersteuners jeugd uit bij Arnhemse huisartsenpraktijken. Door de lichte hulp van de praktijkondersteuner bij de huisarts zijn kinderen en jongeren minder afhankelijk van specialistische jeugdzorg. Wanneer deze lichtere hulp niet voldoet, zetten de Sociale wijkteams of huisartsen specialistische jeugdzorg in.
- GGZ-Wachtlijsten in de zorg zijn onwenselijk. We zetten in op snelle ondersteuning van kinderen die toch op een wachtlijst terecht zijn gekomen, waarbij ook kinderen met acute en complexe problemen snel hulp moeten kunnen krijgen. We maken afspraken met jeugdzorginstellingen om de kinderen met de meest acute problemen als eerste te helpen. We zetten een zorgaccounthouder in die bemiddelt om kinderen op de wachtlijst zo snel mogelijk naar zorg te krijgen, bijvoorbeeld bij een andere aanbieder met soortgelijk zorgaanbod. We kijken samen met de Sociale Wijkteams en Gecertificeerde Instellingen naar de aanmeldroute voor behandeling/GGZ.
- Wachtlijsten in de jeugdbescherming zijn onwenselijk. We zetten in op het zo snel mogelijk terugdringen van de wachtlijsten bij de Gecertificeerde Instellingen. Hiervoor hebben de Gecertificeerde Instellingen subsidie ontvangen, onder andere om werkdruk te verlagen en medewerkers te enthousiasmeren voor het werk. We zorgen dat gezinnen die op de wachtlijst staan in beeld zijn door samenwerking tussen Sociale Wijkteams en Gecertificeerde Instellingen te stimuleren.
- We bakenen de inzet van de Jeugdwet en de Verlengde Jeugdwet beter af door afspraken met aanbieders te maken en houden zo de zorg beschikbaar voor de kinderen die het nodig hebben. We vergroten de kennis van de wijkteams over de zorgwetten die voorliggend zijn aan de Jeugdwet (Zvw, Wlz, Wmo) door een periodiek webinar dat we samen met Stimulanz (kenniscentrum) ontwikkelden.
- We stimuleren een goede voorbereiding op uitstroom uit jeugdzorg met verblijf door het gebruik van het Toekomstplan te stimuleren. Wanneer jongeren tijdig zijn voorbereid maar alsnog niet klaar zijn om uit

te stromen, kan worden besloten tot inzet van Verlengde jeugdwet. Dit is onder andere onderdeel van de campagne van Stichting Het Vergeten Kind: 'laat zorg pas stoppen als kinderen daar klaar voor zijn.

- We doen onderzoek naar de doel- en rechtmatigheid van casussen >€ 100.000 om inzicht te krijgen in de kosten en kwaliteit in de zorgtrajecten. De ingezette zorg en ondersteuning voor de gezinnen die de duurste zorg en ondersteuning ontvangen vanuit de gemeente worden in beeld gebracht en actie op ondernomen. We kijken hoe de ondersteuning zo efficiënt mogelijk ingezet kan worden voor de jeugdigen en gezinnen. We voeren hierbij gesprekken met de jeugdigen, verwijzers en de zorgaanbieders om tot een gezamenlijk plan te komen.

Effectindicator	2020	2021	2022	2023	2024
Aantal 0-17-jarigen met een JW-toewijzing	**5147**	**5026**	**5232**	**5379**	
Eenheid: Aantal					
Bron: Gemeente Arnhem					
Aantal 18+ers met een JW-toewijzing	**608**	**519**	**501**	**472**	
Eenheid: Aantal					
Bron: Gemeente Arnhem					
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing CSA	**117**	**114**	**114**	**101**	
Eenheid: Aantal					
Bron: Gemeente Arnhem					
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Elden en De Laar	**131**	**122**	**117**	**107**	
Eenheid: Aantal					
Bron: Gemeente Arnhem					
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Malburgen	**162**	**147**	**150**	**139**	
Eenheid: Aantal					
Bron: Gemeente Arnhem					
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Noord-Oost	**136**	**124**	**128**	**131**	
Eenheid: Aantal					
Bron: Gemeente Arnhem					
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Noord-West	**179**	**152**	**145**	**132**	
Eenheid: Aantal					
Bron: Gemeente Arnhem					
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Presikhaaf	**121**	**113**	**119**	**110**	
Eenheid: Aantal					
Bron: Gemeente Arnhem					
Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing Schuytgraaf-Elderveld	**159**	**143**	**147**	**137**	
Eenheid: Aantal					
Bron: Gemeente Arnhem					

Aantal jeugdhulpaanbieders met een toewijzing VKR	**148**	**121**	**134**	**126**
Eenheid:	Aantal			
Bron:	Gemeente Arnhem			

Beschermd Wonen, aantal inwoners met verblijf	**960**	**605**	**454**	**423**
Eenheid:	Aantal. NB. m.i.v. 2021 is een groot aantal inwoners vanuit Beschermd Wonen overgeheveld naar de Wet langdurige zorg.			
Bron:	Gemeente Arnhem			

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Niet alle werkzaamheden die we uitvoeren (met name 'going concern'-werkzaamheden) zijn opgenomen in de doelstellingen. De budgetten hiervoor staan onder het kopje "Overig". Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2025 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhem is een inclusieve stad waarin alle inwoners, ook met een beperking of chronische ziekte, zo zelfstandig als mogelijk leven in de wijk en meedoen aan de samenleving	**53.925**	**4.514**	**3.127**	**680**
Meer Arnhemmers wonen langer zelfstandig thuis, doen mee, ondersteunen elkaar en hebben gelijke kansen op persoonlijke ontwikkeling	53.925	4.514	3.127	680
Meer jeugdigen ontwikkelen zich naar zelfredzaamheid en ontvangen waar nodig passende zorg	**37.581**	**0**	**0**	**2.408**
Meer jeugdigen kunnen meedoen aan het dagelijks leven	34.158	0	0	2.408
Meer kwetsbare jeugdigen wonen veilig thuis	3.424	0	0	0
Minder jeugdigen zijn van zorg afhankelijk				
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**91.507**	**4.514**	**3.127**	**3.088**

Wat mag het kosten

Overzicht lasten en baten

	Rekening	Begroting 2024		Begroting	Meerjarenraming		
	2023	Primitief	Juli	2025	2026	2027	2028
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	90.104	66.822	70.739	91.507	82.054	82.099	81.968
Baten	12.568	2.481	4.720	4.514	5.954	2.322	2.322
Saldo lasten en baten	***-77.536***	***-64.341***	***-66.020***	***-86.992***	***-76.099***	***-79.777***	***-79.646***
Toevoegingen aan reserves	9.830	3.020	3.020	3.127	4.483	757	0
Onttrekkingen aan reserves	7.475	1.253	2.318	3.088	1.181	3.478	5.132
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-2.355***	***-1.767***	***-702***	***-39***	***-3.302***	***2.721***	***5.132***
Resultaat	**-79.891**	**-66.109**	**-66.722**	**-87.031**	**-79.402**	**-77.056**	**-74.515**

Toelichting
Lasten

De totale lasten voor 2025 voor het stedelijke programma zijn begroot op € 91,5 miljoen. De overige lasten voor zorg zijn opgenomen in de wijkbudgetten. De lasten zijn te verdelen in de volgende categorieën:

- € 52,5 miljoen wordt besteed aan zorg in natura en persoonsgebonden budgetten, verdeeld over € 34,4 miljoen voor jeugdzorg en jeugdbescherming, € 13,0 miljoen voor beschermd wonen, € 3,7 miljoen voor huishoudelijke ondersteuning en € 1,6 miljoen voor Wmo;
- € 25,1 miljoen wordt besteed aan uitbestede taken zoals Stichting Sociale Wijkteams voor €
- 20,0 miljoen, ambulantisering voor € 3,5 miljoen, Inkoop Sociaal Domein Gelderland voor € 1,0 miljoen en de Connectie voor € 0,6 miljoen;
- € 2,7 miljoen wordt besteed aan subsidies, waaronder stichting Veilig Thuis Gelderland Midden (€ 1,4 miljoen);
- € 1,7 miljoen wordt besteed aan maatregelen in de jeugdzorg om kostenbesparingen te realiseren, waaronder POH Jeugd en team VAV;
- € 3,5 miljoen wordt besteed het Integraal zorgakkoord (IZA). Voor dit bedrag is ook bate in de begroting opgenomen als zijnde middelen van het Rijk (SPUK).
- De overige € 6,0 miljoen wordt onder andere besteed aan beleidsuren, bedrijfsvoeringskosten, gemeentelijke backoffice, mantelzorgcompliment en de toekomsttuin Jeugdbescherming.

De begroting is in 2025 ten opzichte van 2024 € 20,8 miljoen hoger. Dit betreft voornamelijk de mutaties die zijn gedaan als gevolg van de perspectiefnota 2024.

- € 21,0 miljoen verhoging van de lasten wordt veroorzaakt voor volume- en prijsontwikkeling op het gebied van zorg in natura op jeugdzorg (€ 19,8 miljoen) en jeugdbescherming (€1,2 miljoen).
- € 0,5 miljoen verlaging in lasten op het gebied van doelgroepenvervoer.
- € 2,0 miljoen verlaging lasten als gevolg van besparingsmaatregelen Zorg, waarvan € 0,7 miljoen betrekking heeft op WMO en € 1,3 miljoen op Jeugdzorg.

De overige verhoging aan lasten is het gevolg van indexering over het hele programma zorg.

Baten
De totale baten voor 2025 zijn begroot op € 4,5 miljoen. Dit zijn hoofdzakelijk de inkomsten vanuit het Rijk (SPUK) voor € 3,5 miljoen voor het integraal zorgakkoord (IZA) en de eigen bijdragen Wmo voor € 0,9 miljoen.

De begroting is in 2025 ten opzichte van 2024 € 0,2 miljoen lager. Dit betreft voornamelijk de incidenteel begrote vergoedingen voor personeel in 2024.

Toevoegingen aan reserves
De totale toevoegingen aan de reserves is in 2025 € 3,1 miljoen. Het betreft één toevoeging aan de bestemmingsreserve Wmo en Jeugdzorg. Deze wordt gedaan om het oplopende nadeel van de invoering van het nieuwe verdeelmodel Beschermd Wonen komende jaren te kunnen egaliseren.

Onttrekkingen aan reserves
In 2025 wordt er € 3,1 miljoen onttrokken uit de bestemmingsreserve Wmo en Jeugdzorg, waarvan € 2,4 miljoen ter dekking van de de volume-ontwikkeling in de jeugdzorg. € 0,5 miljoen wordt onttrokken voor de opvang van dakloze EU-burgers. € 0,18 miljoen wordt onttrokken ter dekking van capaciteitsuitbreiding team VAV.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden
BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen
MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Stichting Sociale wijkteams;
- Zorgaanbieders en welzijnsorganisaties;

- Onze Huisartsen en Arts en Zorg;
- Cliënten- en Adviesraden Sociaal Domein;
- Zorgbelang Gelderland.

Ook werken we samen met verschillende subsidiepartners. Deze zijn in dit programma in de digitale begroting (https://financien.arnhem.nl) terug te vinden. Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies.

Beleidskaders

- Visie sociaal domein 'Sociaal domein in beweging';
- Verordening maatschappelijke ondersteuning gemeente Arnhem 2019;
- Geconsolideerde versie van de Verordening Jeugdhulp gemeente Arnhem 2019;
- Beleidsregels Leerlingenvervoer gemeente Arnhem;
- Voorstellen tot maatregelen jeugdzorg;
- Kadernota De veerkrachtige samenleving Arnhem;
- Beleidsregels Wmo (2019);
- Beleidsregels Jeugd (2019);
- Beleidsplan Jeugd Wmo;
- Uitvoeringsplan deel Wmo;
- Jeugdbeleid 2021-2025. Opgroeien in Arnhem: een toekomst vol kansen;
- Inrichtingsplan Jeugdhulp;
- Regionaal Transformatieplan Jeugd;
- Regioaanpak huiselijk geweld en kindermishandeling 'Samen Veilig' 2019-2023;
- Verordening maatschappelijke ondersteuning gemeente Arnhem 2019;
- Verordening Jeugdzorg Arnhem 2019;
- Verordening doelgroepenvervoer 2020;
- Raadsbrief Ontwikkelingen zorgdomein (december 2018);
- Transformatieplan Beschermd Thuis 2019-2021;
- Raadsbrief bestuurlijke uitgangspunten doordecentralisatie beschermd wonen (maart 2020);
- Raadsbrief kwaliteit, toezicht en handhaving (juni 2019);
- Raadsbrief Voortgang aanpak toezicht op kwaliteit en rechtmatigheid zorg (november 2021);
- Raadsbrief Voortgang regionale samenwerking beschermd wonen (februari 2021);
- Raadsbrief Voortgang regionale samenwerking beschermd wonen vanaf 2022 (juni 2021);
- Raadsbrief afspraken en contracten jeugdbescherming, juli 2021.
- Raadsbrief Voortgang Integraal Zorgakkoord (IZA) en Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) (februari 2024);
- Raadsbrief Arnhemse interventies personen met verward en/ of onbegrepen gedrag;
- Raadsbrief 'Voortgang toezicht op zorgaanbieders (Wmo en jeugdzorg)', d.d. 15-02-2024
- Raadsbrief 'Verbeteren leerlingenvervoer', d.d. 11-06-2024
- Raadsvoorstel 'Aanpak wachtlijst huishoudelijke ondersteuning'

Welzijn en inclusie

In Arnhem is iedereen gelijkwaardig en krijgt gelijke kansen. Dat is onze ambitie. We willen een stad zijn waar inwoners kunnen zijn wie ze zijn en waar een ieder zijn identiteit en eigenheid met trots kan uitdragen. Waarbij iedereen open staat voor elkaar en elkaar helpt. In veiligheid en vrijheid. Daarbij hebben we speciale aandacht voor het voorkomen en tegengaan van discriminatie. En voor het versterken van de positie van inwoners met een beperking. Ook bieden we statushouders en vluchtelingen een nieuw thuis en toekomstperspectief. En we zetten stevig in op de beweging van maatschappelijke opvang naar wonen.

Arnhem staat voor grote uitdagingen, zoals de groeiende stad met een grote woonopgave, de huisvesting voor bijzondere focusgroepen, de leefbaarheid en veiligheid in veerkrachtige wijken, een inclusieve samenleving en de toenemende (jeugd)zorgvraag van inwoners. Iedereen wil perspectief. Om te borgen dat iedereen gelijkwaardige kansen heeft om zich te ontwikkelen en om mee te doen is een stevige sociale basis nodig die de leefbaarheid in de Arnhemse wijken vergroot. Welzijnsbeleid is daarbij van cruciaal belang om waar nodig een vangnet te bieden of om verbindingen te creëren. We streven naar een zorgzame stad waarin inwoners elkaar helpen. Dit doen we door het ondersteunen van inwonersinitiatieven, faciliteren van ontmoeting en activiteiten om de veerkracht van inwoners te versterken en het combineren van activiteiten waarin welzijn en zorg elkaar raken. We werken dit uit in aangescherpt welzijns (subsidie) beleid, waarin we richting geven aan de inhoudelijke koers zodat duidelijk is welke samenwerking de gemeente verwacht van de betrokken organisaties. Samen met onze belangrijkste partners werken we dit beleid uit in een uitvoeringsagenda. Hierdoor sluit onze opgave beter aan bij de voorliggende begroting.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhemmers voelen zich thuis en kunnen meedoen in hun stad (A)

We vinden het belangrijk dat iedere inwoner, ongeacht culturele achtergrond, levensbeschouwing, seksuele geaardheid, beperking en/of chronische ziekte, leeftijd en geslacht, mee kan doen in Arnhem. De gemeente draagt daarbij actief uit dat samenleven in diversiteit niet kan zonder gemeenschappelijkheid, wederzijds vertrouwen en respect waarbij iedereen zichzelf kan zijn. Er wordt ingezet op bewustwording en activering in de eigen organisatie, de stad en in de wijken en we bestrijden discriminatie en stimuleren acceptatie op diverse gronden. Dit draagt bij aan duurzame inburgering. We bieden daarin een passend vangnet voor de inwoners in een kwetsbare positie.

We willen dat mensen zich thuis voelen in Arnhem en een toegankelijke gemeente zijn voor mensen met een beperking en/of chronische ziekte. Ons streven is dat nieuwkomers snel hun plek vinden en hun leven opbouwen. Dat kinderen zich goed kunnen ontwikkelen en dat ouderen zo lang mogelijk gezond blijven en actief meedoen. Daarnaast willen we dat er voldoende basisvoorzieningen zijn en dat kinderen en jongeren gezond en veilig opgroeien. Ook voor volwassenen die in hun jeugd hun ontwikkelkansen niet volledig konden benutten is het hebben van perspectief essentieel. Beschikken over voldoende basisvaardigheden helpt op domeinen van het leven.

Binnen de aanscherping van het welzijnsbeleid richten we ons daarom op het versterken van de veerkracht van inwoners en het voorkomen van zorg. We zetten in op een zorgzame stad, waar inwoners elkaar helpen en een basis is van algemene welzijnsvoorzieningen, aangevuld met preventief aanbod voor focusgroepen.

Jongeren groeien gezond en veilig op (D)

Jongeren van nu worden geconfronteerd met tal van uitdagingen, op school, straat, online of thuis. Ook hebben veel jongeren zorgen. Daarom zetten wij ons in om onze Arnhemse jongeren veerkrachtig en weerbaar te maken. We werken daarbij volgens de principes van de Pedagogische Wijkaanpak aan het gezond- en veilig opgroeien. Iedere jongere is uniek. Door middel van kinder- en jongerenwerk helpen we jongeren om te kunnen gaan met stress en tegenslag, we luisteren en denken mee, werken we aan weerbaarheid en zetten in op hun talenten. Door ons vanuit de gedachte van positieve gezondheid te richten op de veerkracht en de talenten van jongeren dragen wij bij aan kansen gelijkheid en aan het voorkomen van zorg.

Wij constateren dat niet alle Arnhemse jongeren gelijke kansen hebben en daarom investeren wij in die kinderen en jongeren die ons het meest nodig hebben: de kinderen en jongeren die opgroeien in wijken met veel sociale problematiek. Dit doen wij samen met het Nationaal Programma Arnhem-Oost. We zetten volop in op jongerenwerk, op school, ambulant en online. In een aantal wijken waar nog wat extra aandacht nodig is bieden wij locatie gebonden jongerenwerk. Ook zorgen wij voor meer plekken waar jongeren elkaar buiten school kunnen ontmoeten. Door een gevarieerd programma met activiteiten waaraan zij kunnen deelnemen, met name ook in de vakantieperioden.

Beschikken over voldoende basisvaardigheden is belangrijk. Hierbij zijn goede voorbeelden belangrijk. Daarom is er ook aanbod voor volwassenen, zo is er een divers cursusaanbod is voor volwassenen om laaggeletterdheid tegen te gaan.

Organiseren sluitende aanpak voor vroegsignalering (I)

Kinderen zijn goed en zo vroeg mogelijk in beeld, zodat tijdig een eventuele hulp- of ondersteuningsvraag duidelijk wordt. Met ketenpartners organiseren we een gezamenlijke aanpak om het kind en ouders heen. Ouders hoeven zo niet van de ene naar de andere instantie. Dit doel staat momenteel enigszins onder druk door de huidige hoge werkdruk onder jeugdartsen en -verpleegkundigen van de GGD, waardoor de GGD zich genoodzaakt ziet de jeugdgezondheidszorg deels af te schalen. We volgen in goede samenspraak met GGD JGZ nauwgezet deze ontwikkelingen en consequenties. Op die wijze zien we er ook op toe dat de vroegsignalering door de GGD zoveel mogelijk gewaarborgd blijft en dat de zorg voor kwetsbare kinderen en ouders overeind blijft.

Ontwikkelen van voorliggende voorzieningen (I)

Preventieve maatregelen kunnen helpen om ervoor te zorgen dat inwoners uiteindelijk niet in de (zwaardere) zorg belanden. Het kan gaan om activiteiten of voorlichting over bepaalde onderwerpen. Maar ook om lichte hulp of ondersteuning, dichtbij de inwoners. Deze voorliggende voorzieningen hebben ook een signaleringsfunctie, zodat, indien wel nodig, op tijd zwaardere hulp kan worden ingeschakeld waardoor (nog) grotere problemen worden voorkomen. Wij blijven deze voorzieningen doorontwikkelen We doen dat op basis van de hierboven genoemde nieuwe richting van welzijn.

Maatschappelijke verbindingen (D)

Bewonersondersteuning levert een bijdrage aan actieve, goed geïnformeerde wijkbewoners, die betrokken zijn bij de ontwikkelingen in hun wijk, zich willen inzetten en zich daarvoor verantwoordelijk voelen. Op dit moment wordt, samen met de betrokken partners, onderzocht hoe bewonersondersteuning op wijkniveau het beste kan worden ingezet zodat het aansluit bij vraag van onze inwoners.

Ontmoeten en Verbinden
In 2025 worden de subsidies in het kader van Ontmoeten en Verbinden doorgezet, waardoor diverse buurthuizen en ontmoetingsplekken in Arnhem financieel ondersteund worden. Door deze financiële steun wordt ontmoeting en verbinding in de wijk bevorderd. In het verlengde daarvan willen we samen met de buurthuizen (Samenwerkende Arnhemse Buurthuizen, SAB) stappen zetten om de buurthuizen in Arnhem een duurzame toekomst te geven. Hierin leggen we actief de verbinding met het (nog) op te stellen Integrale accommodatiebeleid (IAB). Accommodaties, waaronder buurthuizen, maken het namelijk mogelijk dat ontmoeting en verbinding in de wijk kan plaatsvinden, doordat daar bijvoorbeeld wordt gesport of dat er activiteiten georganiseerd worden. Echter, ruimtes zijn niet altijd geschikt voor elke activiteit of worden door inwoners niet altijd gezien als prettige plek. In de afgelopen jaren is de wens ontstaan om meer integraal te kijken naar het gebruik, beheer en exploitatie van maatschappelijke accommodaties en dat vast te leggen in concreet integraal accommodatiebeleid (IAB).

Samen werken in en aan de wijk (I)

We blijven voortdurend met onze inwoners en partners in gesprek om zo concreet inhoud te geven aan wat nodig is in een wijk. Signalen die wij ophalen krijgen een plaats in de wijk- en stedelijke programma’s.

Ook werken we in het kader van de transformatie sociaal domein aan de verdere vormgeving van wijknetwerken zorg en welzijn. Samen met partners uit het welzijnsveld, zorgaanbieders en sociale wijkteams geven we invulling aan een wijkgerichte aanpak waarbij we streven naar passend aanbod bij de (zorg)vraag van de inwoner. Dit is één van de transformatieve opgaven in het sociaal domein die moet leiden tot minder inzet van zorg en een “dekkend” aanbod aan voorliggende voorzieningen. In 2025 starten we in twee wijken met deze wijknetwerken.

Suïcidepreventie (I)

We zetten ons in voor het bespreekbaar maken van mentale problemen en het zoveel als mogelijk voorkomen en verminderen daarvan (inclusief suïcidepreventie). De inzet op suïcidepreventie is inmiddels een wettelijke taak die waarschijnlijk ingaat op 1 juli 2025. Dat betekent dat we ons in 2025 moeten voorbereiden op het uitvoeren van die taak. Dat doen we samen met onze partners en met de regiogemeenten. De kaders daarvoor nemen we op in de Regiovisie Publieke Gezondheid die wordt geactualiseerd nadat de landelijke nota Gezondheidsbeleid voor de periode 2025-2028 is opgesteld. Op basis van de kaders werken we de uitvoeringsplannen uit, zowel regionaal als lokaal en verstrekken we opdrachten aan de partijen die een rol krijgen in de uitvoering (waaronder het Centrum voor Levensvragen en Suïcidepreventie). Binnen Arnhem maakt de inzet op suïcidepreventie onderdeel uit van de brede inzet op mentale gezondheid.

Vooruitlopend op de invoering van de wettelijke taak blijven we de huidige aanpak volgen. Dat betekent dat we gelijktijdig inzetten op vijf pijlers: publiekscampagne (bespreekbaar maken), risicogroepen benaderen, gatekeepers trainen in het herkennen en bespreekbaar maken, het netwerk versterken en de toegang tot dodelijke middelen beperken. Dit doen we met diverse lokale partners en met inzet van ervaringsdeskundigen en naasten.

Effectindicator	2020	2021	2022	2023	2024
Kengetal sociale cohesie		**5,80**			
Eenheid:	Het kengetal sociale cohesie geeft aan in hoeverre er sprake is van binding met de buurt en buurtbewoners.				
Bron:	Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)				
Actief als vrijwilliger		**28**			
Eenheid:	% inwoners dat actief is als vrijwilliger				
Bron:	Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)				
Kengetal emotioneel eenzaam		**2,80**			
Eenheid:	Het kengetal emotioneel eenzaam geeft aan in hoeverre inwoners onvoldoende netwerk om zich heen hebben zoals familie, vrienden, buren.				
Bron:	Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)				
Kengetal sociaal eenzaam		**2,70**			
Eenheid:	Het kengetal sociaal eenzaam geeft aan in hoeverre inwoners zich eenzaam voelen.				
Bron:	Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)				
Waardering aanbod voorzieningen ouderen		**27**			
Eenheid:	% Eens met de stelling voldoende voorzieningen voor ouderen				
Bron:	Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)				
Waardering aanbod voorzieningen jongeren		**23**			
Eenheid:	% Eens met de stelling voldoende voorzieningen voor jongeren				
Bron:	Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)				

Zelf- en samenredzaamheid (D)

Arnhemmers zijn zoveel mogelijk zelfredzaam en samen redzaam. Onze inwoners doen mee naar eigen kunnen en maken gebruik van hun sociale netwerk.
Naast dat we inwoners stimuleren gebruik te maken van hun sociale netwerk zetten we in op het faciliteren van vrijwilligersorganisaties en vrijwilligerswerk. Vrijwilligers zijn het cement van onze samenleving en ontzettend belangrijk in het voorliggend veld. In 2024 hebben we hierop nieuw vrijwilligersbeleid aangeboden aan uw raad. In 2025 geven we hier verder uitvoering aan.

Uitvoering Mantelzorgakkoord (I)

Veel Arnhemmers zorgen voor hun geliefden, voor familie en voor buren. Deze informele zorg is van groot belang voor inwoners die hulp nodig hebben en helpt bij het beperken van het beroep op zorg. Deze informele zorg levert stevige netwerken maar ook een beperkter beroep op maatwerkvoorzieningen. We stimuleren, ondersteunen en faciliteren de informele zorg. We richten ons daarbij op de mantelzorger en op professionals die met mantelzorgers/informele zorg te maken hebben. We hebben extra aandacht voor 'Jonge mantelzorgers', Inzet Sleutelpersonen, Continuering pilot respijtzorg en Campagne 'Mantelzorg is hier '. Wij willen informele zorg stimuleren en helpen hierbij waar dat kan, niet alleen door informele zorgverleners.

Het Mantelzorgakkoord dat er ligt wordt uitgevoerd. Zo werken we aan meer (h)erkenning van, en bewustwording over, mantelzorg en de kwetsbare positie van mantelzorgers. We faciliteren de stichting Mantelzorg en Vrijwillige Thuishulp (MVT) die individuele en collectieve ondersteuning biedt aan mantelzorgers en zorgprofessionals en functioneert als Expertisecentrum.

Uitvoering samenhangend ouderenbeleid (I)

In 2024 hebben wij een beleidsplan en uitvoeringsagenda opgeleverd voor het samenhangend ouderenbeleid. Dit ouderenbeleid is in co-creatie met inwoners en partners in de stad ontwikkeld. Ook bij de uitvoering en doorontwikkeling hiervan in 2025 blijven inwoners en partners betrokken. Dit jaar gaan wij naast ons huidige aanbod voor ouderen aan de slag met projecten op vier thema's: meedoen & ontmoeten, gezond & fit, bestaanszekerheid en prettig en passend wonen. Deze projecten dragen aantoonbaar bij aan het versterken van de veerkracht van ouderen, ze zijn leuk, worden integraal opgepakt en stimuleren effectief en innovatieve samenwerking. Wij gebruiken een cyclische aanpak waarbij de projecten continue worden geëvalueerd en aangepast op basis van wat werkt. U wordt als raad jaarlijks meegenomen in de evaluatie.

Effectindicator	2020	2021	2022	2023	2024
Mantelzorg		**14**			
Eenheid:	% inwoners dat het afgelopen jaar mantelzorg heeft gegeven				
Bron:	Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)				

Duurzaam opvanglandschap en inburgering (D)

Met alle onrust in de wereld wil Arnhem een gastvrije stad zijn. We vangen vluchtelingen en ontheemden van waar ook ter wereld ruimhartig op en realiseren duurzame en structurele opvang. We bieden vluchtelingen (met en zonder papieren) en ontheemden perspectief. Nieuwkomers heten wij welkom in Arnhem. Wij helpen ze met wonen, werken, geld, opleidingen, sport en gezondheid zodat ze mee kunnen doen in onze Arnhemse samenleving. We bouwen aan een stevig fundament om vluchtelingen de mogelijkheid te bieden aan hun toekomst te werken.

Hoewel het bieden van opvang aan vluchtelingen in principe aan het Rijk is en door het Rijk gefinancierd moet worden, willen we hier als gemeente een actieve rol in nemen. Op dit moment beschikken we in Arnhem over ongeveer 2400 opvangplekken voor vluchtelingen. Voor het overgrote deel zijn dit tijdelijke plekken. Het is onze ambitie om in Arnhem permanent ongeveer 2000 plekken beschikbaar te hebben. Dit doel kunnen we in 2027 bereiken door vanaf 2024 jaarlijks 400 permanente plekken te realiseren. Om dit duurzame opvanglandschap te bereiken werken wij vanuit de hieronder genoemde uitgangspunten.

Opvang voor vluchtelingen (I)

We zorgen dat een vluchteling (asielzoeker, Oekraïense ontheemde of statushouder) vanaf dag één in de opvang zijn toekomst kan vormgeven. De vluchteling kan op de opvangplek blijven tot het moment van vervolghuisvesting, die bij voorkeur in de stad of regio plaatsvindt. De locaties zelf zijn voor langere tijd inzetbaar.

Samen wonen
We zorgen ervoor dat opvanglocaties verspreid worden over de stad. Per locatie wordt bekeken wat de wijk nodig heeft en of de opvang daarin iets kan betekenen. Bij het realiseren of herontwikkelen van een locatie worden de plekken zo gebouwd dat deze bij een lagere instroom voor andere doelgroepen kunnen worden gebruikt. Naast opvang is er op de locatie ruimte voor permanente huisvesting voor regulier woningzoekenden.

Samen leren
Een bewoner van de vluchtelingenopvang krijgt vanaf dag één een aanbod aan cursussen en toekomstgerichte programma's. Daarnaast kan deze bewoner deelnemen aan activiteiten in de wijk, aan de andere kant kunnen wijkbewoners deelnemen aan activiteiten en cursussen op de opvanglocaties. Voor kinderen is extra aandacht, zij kunnen zoveel mogelijk gebruik maken van onderwijsvoorzieningen in de wijk.

Samen leven
De buurt en de vluchtelingenopvang versterken elkaar. We investeren erin dat wijkbewoners, partners en professionals worden betrokken bij (her)ontwikkeling van de vluchtelingenopvang. Wij houden hier regie op. Hierbij is aandacht voor de leefbaarheid in de wijken en het draagvlak in de samenleving.
Wij bieden vluchtelingen een veilig woon- en leefklimaat en zorgen voor een veilige wijk rondom de opvanglocatie.

Inburgering voor vluchtelingen (I)

Zodra vluchtelingen een status hebben starten zij met een inburgeringstraject conform de Wet Inburgering 2021, dit zijn nieuwkomers in Arnhem. Zowel voor nieuwkomers als statushouders onder de oude wet (oudkomers) spannen wij ons maximaal in. Hierbij voorzien we in een doorgaande lijn vanaf dag één tot aan het thuis voelen in onze stad. Door een persoonlijke, cultuursensitieve aanpak wordt de inburgering bevorderd, hetgeen bijdraagt aan het zo snel mogelijk, naar eigen kunnen, meedoen in de Nederlandse maatschappij. We combineren

begeleiding naar werk met het leren van taal, persoonlijke ontwikkeling en de juiste zorg en ondersteuning. Dit doen we samen met onze ketenpartners.

Asielzoekers
Ook voor mensen die nog in afwachting zijn van hun verblijfsstatus, zetten wij ons volop in zodat zij kunnen meedoen in onze stad. Ook al verblijven zij tijdelijk in Arnhem. Dit draagt bij aan hun eigen zelfstandigheid en een snellere integratie. Dit doen we binnen de huidige landelijke kaders en mogelijkheden die er zijn.

Nieuwkomers
Onze ambitie is dat nieuwkomers zo snel mogelijk mee kunnen doen en dat zij tegelijkertijd toewerken naar een zelfstandig bestaan in Arnhem. We hebben als uitgangspunt om vanaf de koppeling aan de gemeente Arnhem in te zetten op de belangrijkste componenten voor inburgering, namelijk taal, werk en deelname in de Nederlandse maatschappij. We bieden daarbij de juiste en benodigde ondersteuning en zorg en houden regie op het gehele proces. Het opstellen van een persoonlijk Plan Inburgering en Participatie voor iedere nieuwkomer helpt ons hierbij.

Oudkomers
Oudkomers en nieuwkomers ondersteunen we extra met hun integratie, met behulp van een driejarige, Europese subsidie (AMIF). Met meerdere externe partners, zoals Scalabor, Newbees, en collega's zetten we in op een brede ontwikkeling op leefdomeinen zoals gezondheid, sport, werk en financiën. Dit doen we middels een cultuursensitieve benadering door sleutelfiguren uit de wijk in te zetten en landingscoaches om de binding tussen werkgever en werknemer te versterken.

Een passend vangnet (D)

Wij hebben de ambitie dat 'Niemand op straat hoeft te slapen of in een onveilige thuissituatie hoeft te leven'. Onze focus ligt bij het zoveel mogelijk voorkomen dat opvang nodig is en bij het bieden van een perspectief. Als opvang toch nodig is, wordt snel opvang en persoonsgerichte ondersteuning geboden, gericht op duurzame uitstroom. Nazorg is belangrijk om terugval te voorkomen. Dit geldt voor iedereen die zich in een kwetsbare situatie bevindt en opvang behoeft.
Vluchtelingen van waar ook ter wereld vangen we ruimhartig en gastvrij op. Ook mensen zonder documenten willen we toekomstperspectief bieden.
We brengen in kaart wat we nu al doen, we bespreken met ketenpartners, andere gemeentes en ervaringsdeskundigen wat we daar bovenop zouden kunnen, welke kansen en uitdagingen zich kunnen voordoen en hoe we de beschikbare financiële middelen zo doelmatig mogelijk kunnen inzetten.

Veteraneninloophuis
We dragen zorg voor onze veteranen. Na een brede verkenning is er recentelijk een mogelijk geschikte locatie gevonden. In kwartaal het vierde kwartaal van 2024 zullen wij hier gaan starten in de vorm van een pilot, evaluatie zal plaatsvinden in het 2e kwartaal van 2025 (amendement 23A37 Veteranenhuis).

We zorgen voor een sterk netwerk in de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling (I)

Arnhem is centrumgemeente voor de regio Arnhem-Achterhoek. In de regio zetten we in op preventie van huiselijk geweld en kindermishandeling. Dit doen we samen met onze regionale en lokale ketenpartners. Denk hierbij aan regiogemeenten, de sociale wijkteams, Veilig Thuis, jeugdgezondheidszorg, teams leefomgeving, jeugdzorgaanbieders en Moviera. Ook creëren we bewustwording in de gemeente met acties tijdens de jaarlijkse internationale campagne Orange the World, de dag tegen de ouderenmishandeling en de week tegen kindermishandeling. Daarnaast bieden we hulp aan slachtoffers van huiselijk geweld en kindermishandeling. Hierbij maken we zoveel mogelijk gebruik van de lokale teams. Via onze subsidieregeling Preventie HGKM zorgen we ervoor dat professionals worden getraind en dat zij handelingsbekwaam zijn in het signaleren en, waar nodig, het bieden van hulp. We versimpelen het complexe veiligheidsnetwerk rondom het gezin door voor doelgroep 0 tot 100 integraal samen te werken, waarbij één gezicht in het gezin aanwezig is. Samen met Veilig Thuis, Sociale Wijkteams, Jeugdbescherming en de Raad voor de Kinderbescherming wordt een Toekomsttuin opgestart waarin deze nieuwe werkwijze wordt beproefd. Dit valt onder het Toekomstscenario Kind- en gezinsbescherming.

Aanpak terugdringing dakloosheid (I)

Het Nationaal Actieplan Dakloosheid 'Eerst een Thuis' heeft de ambitie dat in 2030 dakloosheid is beëindigd en iedereen een Thuis heeft. Deze landelijke aanpak richt zich op zes actielijnen:
1. Versterken bestaanszekerheid: borging van het bestaansminimum
2. Preventie: voorkomen dakloosheid is altijd het beste
3. Wonen Eerst: iedereen een eigen woonplek met ondersteuning op maat
4. Integraal werken in de uitvoering: regie, snelheid en menselijke maat
5. Ervaringskennis inzetten: beleid wordt gemaakt, getoetst en uitgevoerd met mensen met ervaringskennis
6. Inclusieve aanpak: aandacht voor jongeren, LHBTIQ+ en dakloze EU-burgers

In samenspraak met alle partners en regiogemeenten wordt als regio Centraal Gelderland de komende jaren ingezet om volgens de uitgangspunten van het Nationaal Actieplan verder uitvoering te geven aan de aanpak van dakloosheid. De belangrijkste focus ligt op preventie en het creëren van woonplekken, want iedereen heeft recht op een (t)huis. We zien kansen in het housing first principe. Gelijktijdig wordt ingezet op de uitstroom uit de opvang en om- en afbouw van de capaciteit van de maatschappelijke opvang. Deze laatste is afhankelijk van de realisatie van het aantal woonplekken en van landelijke autonome ontwikkelingen, zoals een toename van dakloosheid als gevolg van de mogelijke effecten op het gebied van bestaanszekerheid. Lukt dit niet tijdig of onvoldoende, dan wordt ingezet op tijdelijke en/of permanente uitbreiding van de bestaande opvangcapaciteit. Vooruitlopend op landelijke en Europese regelgeving bieden we ook opvang aanvoor kwetsbare niet-rechthebbende EU-burgers.

Vanuit het Nationaal Programma Arnhem-Oost is met een pilot Bouwdepot als proef onder de noemer 'Financiële Vleugels' gestart. Afhankelijk van de ervaringen in de praktijk wordt in 2025 besloten over de voortzetting en het borgen van deze aanpak.
Verder wordt onverminderd ingezet op preventie. Dit krijgt vorm in nauwe samenwerking met armoede & schulden, werk en inkomen en zorg en welzijn (voorkomen uitval).

In het kader van de monitoring is landelijk het streven om gegevens over dakloosheid in de monitor Dakloosheid in de Gemeentelijke Monitor Sociaal Domein (GMSD) op te nemen. Arnhem is als centrumgemeente aangesloten op deze ontwikkeling. Deze monitor omvat gegevens over het aantal dak- en thuislozen, tijd tot opvang (zowel direct als langdurig), duur van opvang (zowel direct als langdurig), mate van terugval en aantal gerealiseerde woonplekken t.b.v. uitstroom uit de maatschappelijke opvang.

Inclusief Arnhem (D)

Onze ambitie is: ‘Arnhem is een inclusieve stad. Een stad waarin iedereen zich gezien, gehoord, gewaardeerd en veilig voelt. Een stad waar iedereen gelijkwaardig is en zo behandeld wordt en waar iedereen dezelfde kansen heeft. Dat is het Arnhem dat we willen zijn’.
Dat vraagt inzet van de hele stad. De doelen die wij daarbij nastreven zijn:

- Meer Arnhemmers herkennen en erkennen dat we nog geen inclusieve samenleving zijn, zien hun eigen rol hierin en hebben inzicht in wat ze zelf kunnen doen.
- Meer Arnhemmers zetten zich actief in, vanuit de eigen bevoorrechte positie, voor een inclusieve samenleving en dragen bij aan het tegengaan van uitsluiting, waardoor meer mensen zich volwaardig onderdeel voelen van de Arnhemse samenleving.
- Arnhemse organisaties (waaronder wijzelf) en bedrijven zijn er nog meer op gericht om diversiteit en inclusie te bevorderen en hun diensten en producten (fysiek en digitaal) zijn nog toegankelijker en inclusiever.

We bereiken dit door ons te richten op de vijf focuspunten uit het uitvoeringsplan Inclusief Arnhem. De ambities, doelen en resultaten van de afzonderlijke focuspunten werken we, waar nodig, uit in uitvoeringsplannen (per focuspunt). Drie focuspunten waar we ons op richten hebben betrekking op de hele stad:

1. Voorkomen en tegengaan van discriminatie en racisme;
2. Positie inwoners met beperking versterken;
3. Diversiteit in organisaties.

Voor twee focuspunten zijn we als organisatie aan zet:

4. Inclusieve gemeentelijke organisatie;
5. Inclusieve gemeentelijke communicatie.

Bij de verschillende focuspunten hieronder beschrijven we de indicatoren voor 2025 en verder.

Voorkomen en tegengaan van discriminatie en racisme (I)

Discriminatie en racisme zijn thema’s die blijvend aandacht vragen. Samen met partners uit de stad en de werkgroep Arnhem tegen Racisme maken we een vuist tegen discriminatie en racisme. Doel is om de krachten te bundelen en discriminatie en racisme tegen te gaan in Arnhem. Dit willen we doen door bijvoorbeeld activiteiten te organiseren die zorgen voor bewustwording, kennisvergroting en dialoog. We gaan ook door met de inspanningen zoals beschreven in het Uitvoeringsplan ‘Vrij zijn in Arnhem’. In de Begroting 2023 is € 200.000 per jaar voor 4 jaren (2023 t/m 2026) beschikbaar gesteld voor het voorkomen en tegengaan van discriminatie. Gezien de recente ontwikkelingen en discussies in de maatschappij, gevoed door onder andere de toegenomen polarisatie denken we dat inzet op het bestrijden van discriminatie ook na 2026 nodig zal blijven.

We hebben hiernaast de ambitie om blijvend in te zetten op projecten en activiteiten om Arnhem vrij te maken van racisme. Om de ontwikkeling en uitvoering van deze projecten te faciliteren zijn er structurele middelen nodig. Tot 2026 is hiervoor € 50.000 beschikbaar. Om de ambities goed te kunnen faciliteren en daarnaast de activiteiten rondom het koloniaal verleden (o.a. Keti Koti) te kunnen uitvoeren is jaarlijks € 100.000 nodig. Dit betekent dat voor 2025 en 2026 € 50.000 extra benodigd is en vanaf 2027 € 100.000.

Beoogde resultaten:

- In 2025 heeft de werkgroep Arnhem tegen Racisme net zoals het Regenboogoverleg, speerpunten geformuleerd om discriminatie en racisme te voorkomen en tegen te gaan. Hiertoe behoort ook het thema koloniaal en slavernijverleden.
- In 2025 fungeert de werkgroep Arnhem tegen Racisme als spil in de stad als het gaat om het voorkomen en tegengaan van discriminatie en racisme en monitort ontwikkelingen op dit gebied. Hiertoe behoort ook het organiseren van de jaarlijkse week tegen racisme.
- In 2025 gaan we verder met de vervolgacties uit het onderzoek 'Sporen van Slavernijverleden in Arnhem'.
- In 2025 worden meer kennisateliers over racisme georganiseerd.
- Uiterlijk in 2026 is het monument voor de gastarbeider gerealiseerd (zie motie 21M299).
- In 2025 is samen met partners uit de stad, het bedrijfsleven en de non-profit sector een aanpak geformuleerd om arbeidsmarktdiscriminatie tegen te gaan met extra aandacht voor moslimvrouwen en stagediscriminatie. Hiermee geven we ook uitvoering aan motie 24M109g
- De verwachting en doelstelling is om tijdens de herdenking van Keti Koti 2025 het monument slavernijverleden te onthullen.

In 2025 heeft InDifferent samen met de gemeente een werkwijze ontwikkeld die scholen kunnen toepassen om zelf netwerken te bouwen en te onderhouden die bijdragen aan een veilige schoolcultuur vrij van discriminatie en racisme.

Bestendigen regenboogaanpak **(I)**

De Deelmonitor lhbtiqa+ gemeente Arnhem 2023-2024 van Vizier en de Radboud Universiteit laat zien dat de acceptatie van LHBTIQ+ personen op verschillende terreinen lager is in vergelijking met het beeld van Gelderland als geheel. Door middel van de speerpunten Veiligheid, Zorg en welzijn, Specifieke aandachtsgroepen, Zichtbaarheid, en Educatie uit de Regenboogagenda 2023-2026 zetten we extra in op maatregelen om de acceptatie en veiligheid van deze gemeenschap te vergroten. In de Regenboogagenda benoemen we per speerpunt de beoogde resultaten en inspanningen. Hierbij hebben we extra aandacht voor veiligheid en acceptatie binnen het onderwijs. Daarnaast verwachten we dat een evenement als Roze Zaterdag kan bijdragen aan de zichtbaarheid en acceptatie van de LHBTIQ+ gemeenschap in Arnhem.

Beoogde resultaten:

- In 2025 worden extra maatregelen op basis van de deelmonitor van Vizier en de Radboud Universiteit uitgevoerd, onder andere de maatregelen zoals beschreven in de raadsbrief 'Verbeteren veiligheid en acceptatie LHBTIQ+ gemeenschap Arnhem'.
- In 2025 blijven de Regenboogpartners samenwerken in het Regenboogoverleg en monitoren ze ontwikkelingen in de acceptatie en veiligheid van LHBTIQ+ personen.
- In 2025 bereiden we een bid voor met de partners voor Roze Zaterdag 2027 in Arnhem.
- In 2026 hebben we de beoogde resultaten uit de speerpunten van de Regenboogagenda behaald.

Positie inwoners met een beperking versterken **(I)**

Om ervoor te zorgen dat de Arnhemse samenleving beter is ingericht zodat mensen met een beperking volwaardig kunnen deelnemen, voeren we het uitvoeringsplan VN-verdrag Handicap 2022-2024 uit. In het plan beschrijven we de acties die bijdragen aan een toegankelijke en inclusieve inrichting van de Arnhemse samenleving. Het plan bestrijkt verschillende terreinen, zoals onderwijs, vastgoed, verkiezingen, werk en openbare ruimte. Zo willen we de komende jaren ervoor zorgen dat elke wijk een toegankelijke en inclusieve speeltuin heeft, dat de hoofdlooproutes toegankelijk zijn en dat we werken aan het toegankelijk maken van de 60 gemeentelijke gebouwen. We voeren de acties uit in samenwerking met het Arnhems platform chronisch zieken en gehandicapten (Apcg) en Bijzonder in Arnhem. Naast het uitvoeringsplan, spelen we ook in op nieuwe ontwikkelingen en signalen van ervaringsdeskundigen. Het uitvoeringsplan is mede gebaseerd op de Arnhemse inclusie-agenda VN-verdrag Handicap 2021-2024, waarin we het verhaal van de stad vertellen op verschillende terreinen.
Begin 2025 evalueren we de acties en resultaten van het uitvoeringsplan en bepalen we het vervolg van de lokale invulling van het VN-verdrag Handicap in Arnhem.

Beoogde resultaten:

- We staan jaarlijks stil bij en besteden aandacht aan de Week van de Toegankelijkheid (oktober) en Internationale dag voor mensen met een beperking (3 december).
- Meer gemeentelijke bijeenkomsten worden toegankelijker georganiseerd. Op een zo toegankelijke mogelijke locatie, met vooraf duidelijke informatie over de toegankelijkheid van de bijeenkomst en de mogelijkheid om ondersteuning te gebruiken tijdens de bijeenkomst.
- Schoolgebouwen worden, na de vaststelling van het Integraal huisvestingsplan (IHP), gebouwd volgens de Arnhemse Standaard Toegankelijkheid (AST). En na het onderzoek over inclusief onderwijs in relatie tot schoolgebouwen weten we wat nodig is om een inclusief schoolgebouw te bouwen.
- In 2026 zijn meer activiteiten die georganiseerd worden voor kinderen toegankelijk voor kinderen met een beperking.

- In 2026 zijn meer eigenaren van winkels en horeca zich bewust van het belang van toegankelijkheid.
- Voor de beoogde resultaten op toegankelijke speeltuinen en toegankelijke hoofdlooproutes, zie pagina XX bij het onderdeel Openbare Ruimte

Diversiteit in organisaties **(I)**

We willen dat Arnhem een inclusieve stad is. Dat vraagt iets van ons allemaal, de gemeente, haar inwoners en de vele organisaties die actief zijn in Arnhem. We vinden het daarom belangrijk dat ook partners met wie we samenwerken zich inzetten voor een inclusieve en diverse organisatie en dienstverlening. Doel is dat we afspraken maken met alle samenwerkingspartners die we hebben (subsidierelaties, inkooprelaties en verbonden partijen) over inclusie en diversiteit. Ook coördineren we het netwerk Diversiteitsreis, waarin ongeveer 30 Arnhemse organisaties deelnemen. Doel is dat het netwerk zich inhoudelijk blijft ontwikkelen door uitbreiding van inclusiethema's. Ook willen we dat het netwerk blijft groeien.

Beoogde resultaten:
Diversiteitsnetwerk Diversiteitsreis

- In 2025 is er naast de huidige focus op culturele diversiteit, ook aandacht in het netwerk voor andere identiteitscategorieën, zoals genderidentiteit en een beperking.
- In 2025 is het netwerk Diversiteitsreis weer verder gegroeid.

Samenwerkingspartners:

- In 2025 nemen al onze verbonden partijen Diversiteits- en Inclusiebeleid actief mee in hun verantwoordingssystematiek.
- In 2025 leggen we afspraken over diversiteit en inclusie vast in de subsidiebeschikking en -verantwoording van onze Welzijns-, Cultuur- en Dak- en thuisloosheid-subsidiepartners.
- In 2025 rollen we dit traject uit naar alle andere structurele subsidierelaties (om daar in 2026 afspraken over te maken), waarbij we de gemeentelijke accounthouders van deze subsidiepartners inhoudelijk ondersteunen.
- In 2026 rollen we dit traject ook uit naar alle incidentele subsidierelaties.
- In 2025 zijn we aangesloten bij het Manifest Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen. Onderdeel van dit manifest is inclusief inkopen.
- In 2025 nemen we inclusief inkopen en aanbesteden op in het inkoopbeleid en beginnen we met het toepassen van voorwaarden over inclusie bij inkoop.

Inclusieve gemeentelijke organisatie **(I)**

Alleen met een inclusieve en diverse organisatie kan de gemeente Arnhem haar werk voor de stad beter uitvoeren én een betere werkgever zijn voor alle medewerkers. Hoe meer verscheidenheid in de organisatie, hoe beter het contact met de bewoners van de stad, hoe meer vertrouwen er is in de overheid en hoe scherper het oog voor wat er nodig is. We blijven daarom werken aan een inclusieve en diverse gemeentelijke organisatie, waar medewerkers zichzelf kunnen zijn, gezien en gewaardeerd worden. Dat doen we door medewerkers te stimuleren en door via doelstellingen hierop te sturen. We organiseren diverse activiteiten om bewustwording te creëren en we passen onze systemen en processen waar nodig aan om hieraan aan bij te dragen. Onderstaande resultaten laten zien waar naar streven. De beweging die we maken is positief. Tegelijkertijd hebben trajecten waarin we gedrag en cultuur willen veranderen tijd, aandacht en zorgvuldigheid nodig. We zitten op de goede weg, maar hebben nog een lange weg te gaan. We willen de komende jaren de opgave meer verankeren. In de begroting is er tot 2026 budget beschikbaar gesteld om aan bovenstaande ambitie te werken.

Beoogde resultaten:

- In 2025 willen we in de Nederlandse Inclusiviteitsmonitor (NIM) op het onderdeel inclusiebeleid hoger scoren dan de NIM-scan score van 2023 (51%);
- In 2025 willen we in de Nederlandse Inclusiviteitmonitor (NIM) in de medewerkersscan gelijk of hoger scoren (56%) in het ervaren inclusiviteitsklimaat onder de minderheidsgroep. Dat geldt ook voor het percentage (60%) van de meerderheidsgroep.
- In 2025 zijn we minimaal één procentpunt gegroeid ten opzichte van 2024 in de vertegenwoordiging van medewerkers met een afkomst buiten Europa organisatiebreed en in de schalen 11 en hoger.
- Eind 2025 hebben we minimaal 2 extra banen intern gerealiseerd voor de Wet Banenafspraak.
- In 2025 hebben we gedurende het hele jaar een programma met diverse activiteiten voor medewerkers voor meer bewustwording op diverse thema's over inclusie en diversiteit.
- In 2025 hebben alle clusters doelstellingen geformuleerd op inclusie en diversiteit die worden gemonitord en een handreiking waarmee ze binnen clusters en afdeling met inclusie en diversiteit aan de slag kunnen.
- In 2025 hebben we een breed aanbod op het interne Leerplein aan trainingen/workshops voor medewerkers en leidinggevenden over inclusie en diversiteit.
- In 2025 is in onze P&O-processen, systemen en beleid gekeken hoe we inclusie zoveel mogelijk toepassen en waar nodig aangepast.

- In 2025 zijn, waar nodig, aanpassingen gedaan aan ruimtes en/of faciliteiten om de kantoorgebouwen toegankelijker en inclusiever te maken.

Inclusieve gemeentelijke communicatie **(I)**

Als gemeente willen we toegankelijk, begrijpelijk en inclusief communiceren. Met de stad en binnen de eigen organisatie. Omdat deze ambitie continue aandacht vereist, werken we aan het verankeren van onze activiteiten in de organisatie. De afdeling Communicatie blijft nauw betrokken als adviseur en ondersteunt collega's waar nodig.

Schrijven in begrijpelijke taal
Met het Project Direct Duidelijk stimuleren we dat gemeentelijke medewerkers duidelijke taal gebruiken in hun schriftelijke communicatie. Dat doen we door medewerkers te trainen in het schrijven op taalniveau B1 en door teksten voor te leggen aan een Lezerspanel van Arnhemmers. Verder werken we aan een terugstuurservice van onduidelijke brieven.

Inclusieve communicatie in woord en beeld
We willen dat alle Arnhemmers en collega's zich herkennen in onze communicatie en zich erdoor erkend voelen. Onze inspanningen betreffen dus zowel onze externe als interne communicatie. Hierbij krijgen drie doelgroepen onze specifieke aandacht: mensen met een migratieachtergrond, een LHBTIQ+ identiteit of een beperking. We investeren in bewustwording en reiken daarbij concrete tips aan om inclusief te communiceren. Hetzelfde doen we met externe partners als vormgevers en fotografen. We onderzoeken hoe we ook andere partners, verbonden partijen en subsidierelaties bewuster kunnen maken van onze doelstellingen. We analyseren periodiek gemeentelijke publicaties om te leren. We werken aan een genderneutrale aanhef in onze communicatie. We nemen in onze uitnodigingen informatie op over de toegankelijkheid van de betreffende bijeenkomst. Ook bieden we onze informatie voortaan in meerdere talen aan als dat helpt om inwoners beter te bereiken. We besteden op onze communicatiekanalen aandacht aan de achtergrond en betekenis van feestdagen van alle wereldreligies. We letten steeds meer op representatie in de beelden (foto's, animaties, infographics) die we gebruiken. Ten slotte zoeken we op het thema inclusieve communicatie aansluiting bij de organisaties die deel uitmaken van het Arnhemse netwerk 'Diversiteitsreis' om kennis en ervaringen uit te wisselen.

De **beoogde resultaten** voor bovenstaande punten zijn:

Schrijven in begrijpelijke taal
- Medewerkers zijn zich meer bewust van het belang van schrijven in begrijpelijke taal.
- Meer medewerkers zijn getraind in schrijven op B1-niveau.
- Meer gemeentelijke brieven zijn geschreven in begrijpelijke taal.
- Onduidelijke brieven worden herschreven en de betrokken collega's getraind.
- Duidelijk schrijven is een ambitie van de gehele organisatie.

Inclusieve communicatie in woord en beeld
- Medewerkers zijn zich meer bewust van het belang van inclusief communiceren.
- Medewerkers weten hoe zij bij kunnen dragen aan inclusieve communicatie.
- De gemeentelijke communicatie is steeds inclusiever in woord en beeld.
- Partners, verbonden partijen en subsidierelaties zijn zich bewust van onze doelen op het gebied van inclusieve communicatie.

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Niet alle werkzaamheden die we uitvoeren (met name 'going concern'-werkzaamheden) zijn opgenomen in de doelstellingen. De budgetten hiervoor staan onder het kopje "Overig". Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2025 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhemmers voelen zich thuis en kunnen meedoen in hun stad	**37.423**	**3.340**	**574**	**3.068**
Opvoeden en opgroeien	1.925	32	0	0
Maatschappelijke verbindingen	2.327	582	31	39
Zelf- en samenredzaamheid	495	97	0	0
Duurzaam opvanglandschap en inburgering	6.398	1.738	0	529

Een passend vangnet	24.379	892	42	2.451
Inclusief Arnhem	1.900	0	500	50
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**37.423**	**3.340**	**574**	**3.068**

Wat mag het kosten

Overzicht lasten en baten

	Rekening	Begroting 2024		Begroting	Meerjarenraming		
	2023	Primitief	Juli	2025	2026	2027	2028
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	51.123	32.301	52.284	37.423	36.785	33.070	32.692
Baten	24.048	2.670	20.388	3.340	3.184	2.702	2.702
Saldo lasten en baten	***-27.075***	***-29.631***	***-31.896***	***-34.083***	***-33.601***	***-30.368***	***-29.991***
Toevoegingen aan reserves	6.285	570	574	574	574	74	74
Onttrekkingen aan reserves	4.822	124	1.694	3.068	1.220	1.065	1.224
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-1.463***	***-447***	***-1.120***	***2.495***	***646***	***992***	***1.151***
Resultaat	**-28.538**	**-30.078**	**-30.776**	**-31.588**	**-32.954**	**-29.377**	**-28.840**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2025 zijn in totaal begroot op € 37,4 miljoen. Dit is te verdelen in de volgende onderdelen:

- € 14,8 miljoen voor maatschappelijke opvang en verslavingszorg;
- € 9,6 miljoen voor huiselijk geweld en vrouwenopvang;
- € 6,4 miljoen voor asiel, vluchtelingen en inburgering;
- € 4,7 miljoen voor welzijn inclusief preventief jeugdbeleid;
  € 1,9 miljoen voor integratie, anti-discriminatie en inclusie.

De totale lasten dalen ten opzichte van 2024 met € 14,9 miljoen. Dit wordt onder andere verklaard door:

- Voor 2024 is incidenteel € 17,1 miljoen lasten toegevoegd aan de begroting voor de opvang van vluchtelingen uit Oekraïne;
- Op maatschappelijke opvang is er in 2025 € 0,4 miljoen meer begroot voor de niet rechthebbende EU-burgers (het stoelenproject van het Leger des Heils).
- Vanaf 2025 staat er structureel € 0,5 miljoen meer in de begroting voor ontmoeten en verbinden. Dat komt over van de wijkprogramma's.
- De overige stijging van € 1,3 miljoen in 2025 is te verklaren door indexatie.

Baten

De baten in 2025 zijn begroot op € 3,3 miljoen. Dit bestaat met name uit een specifieke uitkering van het Rijk van € 1,7 miljoen voor inburgering. Hieruit worden voornamelijk leerroutes en taaltrajecten bekostigd. Daarnaast ontvangt Arnhem een specifieke uitkering van € 0,7 miljoen voor de Heroïne-unit.

De overige ontvangsten hebben betrekking op de brede specifieke uitkering van het Rijk Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) die begroot zijn op welzijn waaronder mantelzorg, versterken sociale basis en welzijn op recept.

De baten zijn in 2025 met € 17,0 miljoen lager begroot dan in 2024. Dit komt doordat de vergoeding van het Rijk voor opvang van vluchtelingen uit Oekraïne in 2025 nog niet bekend is.

Toevoegingen aan reserves

In 2025 wordt er € 0,5 miljoen toegevoegd aan de reserve kapitaallasten voor investeringen die leiden tot het toegankelijk maken van gebouwen in de openbare ruimte en € 70.000 aan de bestemmingsreserve vastgoed.

Onttrekkingen aan reserves

In 2025 wordt er voor € 3,1 miljoen onttrokken uit de volgende reserves;

- € 2,4 miljoen uit de bestemmingsreserve Beschermd en Weerbaar (vrouwenopvang en huiselijk geweld), waarvan € 2,0 miljoen is bedoeld als eenmalige besparingsmaatregel en € 0,4 miljoen dient als dekking van de capaciteitsuitbreiding op het gebied van dak- en thuislozen.
- € 0,5 miljoen uit de bestemmingsreserve inburgering, integratie en asiel voor uitvoeringskosten bureau nieuwkomers.
- Het restant wordt onttrokken uit de reserves kapitaallasten en onderhoud vastgoed.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

We werken op het gebied van Welzijn samen met onder andere Rijnstad, SWOA, MvT, AM support, Presikhaaf University en buurthuizen.
Vanuit Inclusie gaat het om Vizier, Arnhem platform chronisch zieken en gehandicapten (Apcg), Bijzonder in Arnhem, InDifferent, COC, Stichting Comité 30 juni-1 juli Arnhem.
De klankbordgroepen in het kader van de Inclusieagenda VN-verdrag Handicap en het actieplan Vrij zijn in Arnhem zijn vanuit hun betrokken- en ervaringsdeskundigheid belangrijke partners als het gaat om meedenken en prioritering.

Ook werken we samen met verschillende subsidiepartners. Deze zijn in dit programma in de digitale begroting (https://financien.arnhem.nl) terug te vinden. Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies.

Beleidskaders

- Eindevaluatie Minder Opvang Beter Leven;
- Actieprogramma Dak- en thuisloze jongeren;
- Kamerbrief over Een (t)huis, een toekomst, De aanpak van dak- en thuisloosheid;
- Plan van Opvang naar wonen ;
- Herijking welzijnsopdracht. Samen werken aan een sterke sociale basis. Richtinggevende notitie;
- Meedoen en Thuis voelen, een nieuw bestaan in Arnhem;
- Arnhemse standaard toegankelijkheid;
- Uitvoeringsplan inclusief Arnhem;
- Actieplan Vrij zijn in Arnhem;
- Arnhemse Inclusieagenda VN-verdrag Handicap;
- Nationaal Actieplan Dakloosheid.
- Regiovisie Samen Veilig 2024-2028

Gezondheid en sport

Een goede gezondheid is de basis voor een gelukkig leven en daarmee de basis voor participatie van inwoners in onze maatschappij. Daarom vinden wij dat alle Arnhemmers gelijke kansen moeten krijgen om te sporten, te bewegen en hun gezondheidspotentieel zo goed mogelijk te benutten. Dit betekent dat elke Arnhemmer de mogelijkheden moet hebben om zichzelf een gezonde leefstijl eigen te maken en zich deze vaardigheden zo jong mogelijk aan te leren. Hierbij willen we oog hebben voor mensen voor wie dit geen vanzelfsprekendheid is.
We richten ons daarbij op het stimuleren van gezond gedrag en het tegengaan van ongezond gedrag, zoals roken, te weinig bewegen, ongezonde voeding en problematisch alcoholgebruik. Met verschillende programma's helpen we onze inwoners een gezonde leefstijl eigen te maken. We stimuleren bewegen voor iedereen, bijvoorbeeld door activiteiten te organiseren en sportaccommodaties te realiseren.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Arnhemmers gezond en fit (A)

Een goede gezondheid vormt de basis voor een gelukkig leven en is daarmee ook de basis voor deelname van inwoners aan onze samenleving. Alle Arnhemmers moeten gelijke kansen krijgen om hun gezondheidspotentieel optimaal te benutten. Een gezonde leefstijl en een goed ingerichte woonomgeving, met oog voor gezondheid en bewegen, zijn daarvoor belangrijke voorwaarden. Dit is de kern van het plan 'Gezond en Fit; Aanpak voor een gezonde leefstijl in Arnhem' (mei 2020) waarin we als gemeente onze ambities voor gezondere en fittere Arnhemmers presenteren. De aandacht gaat daarbij vooral uit naar die inwoners voor wie een goede gezondheid niet vanzelfsprekend is. Dit sluit aan bij de Arnhem-Oost-aanpak.

Meer Arnhemmers voldoen aan de beweegrichtlijn en minder Arnhemmers hebben overgewicht (D)

De beweegrichtlijn (vervanging van de oude beweegnorm) houdt in:

- voor kinderen (4 tot en met 17 jaar): 1 uur per dag matig intensief bewegen, 3x per week spier- en botversterkende activiteiten;
- voor volwassenen: 2,5 uur per week matig intensief bewegen, 2x per week spier- en botversterkende activiteiten;
- voor senioren worden extra balansoefeningen geadviseerd.

We stimuleren sporten in de openbare ruimte (I)

- We leggen beweegvoorzieningen aan zoals pumptracks, skatebanen, calisthenics- en freerunobjecten. Hierbij willen we tot 2026 per jaar minimaal 1 beweegvoorziening toevoegen. Hierbij hebben we aandacht voor Arnhem-Oost wijken.
- We onderhouden beweegvoorzieningen in de openbare ruimte (zoals playgrounds).
- Waar nodig vindt ook programmering vanuit buurtsportcoaches plaats.
- We zorgen voor een openbare ruimte die uitnodigt om te bewegen, te wandelen en te fietsen, door onder andere het aanleggen van aantrekkelijke wandelroutes en beweegroutes.
- We werken samen met verenigingen en scholen om open sportparken en open schoolpleinen te realiseren, zodat deze aansluiten op de openbare ruimte.
- We onderzoeken in 2025 o.a. de aanleg van een ‘urban track’, een openbaar toegankelijke atletiekbaan en gaan verder met de plannen voor de urban invulling van de Blauwe golven.

We stimuleren Arnhemmers om gezond te eten en te drinken (I)

- Het programma GO! (Gezond Onderweg), een wijkgericht behandelprogramma met als component een passend sport- en beweegaanbod voor de doelgroep, is effectief gebleken in de aanpak van overgewicht bij kinderen.
- Het programma JOGG richt de aandacht op een gezonde leefstijl bij kinderen in het algemeen en een gezond gewicht in het bijzonder. Het programma stimuleert gezonder eten en drinken in de omgeving waarin kinderen dagelijks verkeren, zoals op scholen, in kindercentra, bij sportverenigingen, en bevordert een leefomgeving die uitnodigt tot activiteit en tot sportief bewegen.
- Op plekken waar veel kinderen komen willen we een zo gezond mogelijke omgeving creëren. Daarom integreren we voedseleducatie zoveel mogelijk in het basisonderwijs. Dit sluit aan bij de ambities in het kader van het JOGG-programma (gezonde jeugd, gezonde toekomst), waarbij gezonde voeding en water drinken belangrijke pijlers zijn.
- We verzorgen leefstijlcoaching via het Sportbedrijf Arnhem door middel van de gecombineerde leefstijlinterventies (Xfitt, COOL). Die interventies richten zich op een combinatie van afvallen, bewegen en gedragsverandering voor duurzaam resultaat.

We stimuleren Arnhemmers om te gaan sporten bij vitale verenigingen of andere beweegaanbieders (I)

- Sportfaciliteiten zijn schoon, heel en veilig en bieden de Arnhemse sportverenigingen ruimte om hun sport te beoefenen. Dit gebeurt door middel van het Sportbedrijf Arnhem, dat voor ons de sportparken, wijkvoorzieningen en zwembaden beheert en exploiteert.
- We willen verenigingen in Arnhem die toekomstbestendig en vitaal zijn. Dit doen we door verenigingsondersteuning via het Sportbedrijf, subsidie aan de Arnhemse sportfederatie, het organiseren van sportcafés, trainingen en we ontsluiten ook aanbod van NOC/NSF of andere sportbonden. Verder hebben we een sportparkmanager die op sportpark de Bakenhof verenigingen ondersteunt en hebben we een clubkadercoach die verenigingen ondersteunt in relatie tot pedagogische vaardigheden.
- We geven uitvoering aan het lokaal sportakkoord.
- We zetten in op een positief sportklimaat. Iedereen voelt zich welkom, iedereen voelt zich veilig, iedereen kan meedoen in de Arnhemse sport.
- We ondersteunen verenigingen die nieuwe sport- en beweegvormen willen aanbieden en waar vraag naar is (padel, urban sport). In 2025 verwachten wij het aantal padellocaties uit te kunnen breiden in samenwerking met de tennisverenigingen.
- We subsidiëren het gebruik van sportaccommodaties, zodat ‘de sport’ betaalbaar blijft (tarievenmodel).
- Aanvullend verhogen we de toegankelijkheid van de sport voor Arnhemmers door het inzetten van de Sportkaart, de Gelrepas en de studentensportkaart.
- We verduurzamen de kunstgrasvelden. In navolging van 2024 waarin twee velden voorzien zijn van organische infill in plaats van SBR (gerecyclede autobanden), gaan we hiermee door in 2025. Naar verwachting kunnen we in 2025 2 á 3 velden vervangen.
- We ondersteunen maatschappelijke organisaties die sport als middel gebruiken voor ontmoeten, verbinden, persoonlijke ontwikkeling en gezonde leefstijl (bijvoorbeeld bij AM, Presikhaaf University).
- In 2025 e.v. zetten we verder in op professionalisering van sportaanbieders, onder andere door inzet van een clubkadercoach, sportparkmanager en coördinator positief sportklimaat.

We stimuleren specifieke doelgroepen Arnhemmers extra om naar vermogen te kunnen sporten en bewegen (doelgroepenbeleid) (I)

- We willen dat alle Arnhemse kinderen van de PO-scholen minimaal vijf uur op en rond school bewegen (via gym, pauzesport, en bijvoorbeeld verlengde schooldag). We voeren samen met de scholen de 2+1+2 aanpak uit. De aanpak houdt in dat kinderen 2 uur per week bewegingsonderwijs ontvangen op school, 1 uur per week onder schooltijd bewegen op en rond school en 2 uur bewegen direct na school. Hiervoor bieden we onder andere aan; skillsboxen, beweegteams op scholen die activiteiten voor kinderen organiseren, schoolsport, voetbaltoernooien. Ook organiseren we voor kinderen hardloopwedstrijden, buurtsportcoaches en het geheim van Papendal. We werken hierin samen met sportverenigingen per wijk.
- We willen ouderen stimuleren om te bewegen. Vanuit het Sportbedrijf zijn er twee consulenten seniorensport die een specifiek aanbod aanbieden (bijvoorbeeld nationale diabetes challenge, natuurwandelen, fietsmaatjes, jeu de boulesbanen, golden sports).
- We stimuleren mensen met een beperking om te sporten. We faciliteren ‘uniek sporten’ (coördinatiefunctie aanbod en ondersteuningen bij hulpmiddelenaanvraag). We geven subsidie aan Invalidensportvereniging Arnhem (ISVA) .

We zorgen dat de stad en de breedtesport optimaal profiteert van de aanwezigheid van topsport(evenementen) (I)

- Bij het organiseren van (top)sportevenementen zetten we in op ‘side events’. We gebruiken het evenement om een stimulans te geven aan de sport in Arnhem. Dit doen we door ‘evenementversterkende activiteiten', ofwel ‘side events’. Deze hebben altijd de maatschappelijk toegevoegde meerwaarde op het gebied van gezondheid als uitgangspunt. Een recent voorbeeld zijn de fietsclinics verbonden aan het WK BMX, of de versterking van de lokale volleybalvereniging in het kader van het WK volleybal.
- We hebben een convenant met Papendal om ervoor te zorgen dat het topsportcentrum en de stad van elkaars aanwezigheid profiteren. Concreet worden er elke 2 jaar afspraken gemaakt over hoe de lokale sport (verenigingen, onderwijs) profiteert van de aanwezigheid van Papendal.

Effectindicator	2020	2021	2022	2023	2024
% voldoet aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen	**54**				
Eenheid:	Percentage inwoners dat voldoet aan de Nederlands Norm Gezond Bewegen (19 en ouder)				
Bron:	Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen GGD (vierjaarlijks)				

% kinderen beweegt iedere dag 1 uur	29
Eenheid:	Percentage kinderen (0 tot 11 jaar) dat elke dag minstens 1 uur beweegt. *Dit is een inschatting van ouders over het beweeggedrag van hun kinderen. Het vermoeden is dat door de vraagstelling het percentage zeer laag uitvalt. Landelijk gezien voldoet gemiddeld 56,8% van de kinderen 4 tot 12 aan de beweegrichtlijn. Wij vermoeden dat dit in Arnhem hoger ligt. We gaan in gesprek met de GGD om een eenduidiger beeld te krijgen.
Bron:	Kindmonitor GGD (vierjaarlijks)

% senioren (65+) dat aan de beweegnorm voldoet	37
Eenheid:	Percentage senioren dat aan de beweegnorm voldoet
Bron:	Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen GGD (vierjaarlijks)

% lid van sportvereniging	19,30
Eenheid:	Percentage inwoners dat is aangesloten bij een sportvereniging
Bron:	Sportbonden en NOC*NSF. Kennis- en Informatiesysteem Sport (KISS).

Waardering sportvoorziening	64
Eenheid:	% eens met de stelling: in de buurt zijn voldoende sportvoorzieningen
Bron:	Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)

% kinderen eet minstens elke dag fruit	84
Eenheid:	Percentage kinderen (0 tot 11 jaar) dat minstens elke dag fruit eet
Bron:	Kindmonitor GGD

% goed/ zeer goed ervaren gezondheid	80	68
Eenheid:	Percentage inwoners dat de gezondheid als goed of zeer goed ervaart	
Bron:	Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen GGD (vierjaarlijks)	

% volwassenen met overgewicht	45	46
Eenheid:	Percentage volwassen met overgewicht	
Bron:	Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen GGD (vierjaarlijks)	

Meer Arnhemse kinderen een Kansrijke Start (D)

Ieder kind verdient de best mogelijke start van zijn of haar leven en een optimale kans op een goede toekomst. De eerste 1000 dagen (-9 maanden tot 2 jaar) van een kind zijn cruciaal voor een goede start. Juist in deze eerste levensfase is de grootste gezondheidswinst te behalen. De gezondheid van een kind voor, tijdens en na de geboorte blijkt een belangrijke voorspeller te zijn van problemen, zowel fysiek als mentaal, op latere leeftijd. Zo'n 14% van de kinderen heeft geen goede start bij de geboorte door vroeggeboorte, een te laag geboortegewicht of een combinatie ervan. De oorzaak ligt vooral bij sociale risicofactoren en het gebrek aan beschermende factoren.

We zetten in op vroegtijdige signalering van (aanstaande) ouders in een kwetsbare positie (I)

We werken continue aan het verbeteren van signaleren, onder andere:

- de inzet van signaleringsinstrumenten door de professionals;
- het herkennen van (niet-medische) signalen van kwetsbaarheid door professionals;
- de juiste hulpvraag naar boven krijgen door onder andere sensitieve gespreksvoering.

We zorgen voor een passend aanbod aan ondersteuning voor (aanstaande) ouders in een kwetsbare positie (I)

- We brengen het zorglandschap voor de eerste 1000 dagen in beeld voor de professionals, zodat zij weten naar welke ondersteuning zij 'kwetsbare' (aanstaande) ouders kunnen doorverwijzen.
- We brengen het zorglandschap voor de eerste 1000 dagen in beeld voor 'kwetsbare' (aanstaande) ouders, zodat zij weten waar zij met hun hulpvraag terecht kunnen..

- We continueren bestaande interventies om ‘kwetsbare’ (aanstaande) ouders passende ondersteuning te bieden, onder andere Nu Niet Zwanger, Centering Pregnancy, Stevig Ouderschap, Voorzorg, Bewust Ouderschap, BabythuisZorg.
- We ontwikkelen Centering Pregnancy in de wijk door, zodat ‘kwetsbare’ ouders in hun eigen woonomgeving passende ondersteuning krijgen.
- We bieden extra opvoedondersteuning aan kwetsbare jonge ouders door de interventie Power Parents, waarbij jonge ouders in groepsverband worden ondersteund in de opvoeding.

We versterken de samenwerking in het netwerk (I)

- We zetten MDO's (geboortezorgnetwerk) in: een systematisch intercollegiaal overleg tussen de geboortezorg, JGZ en het sociale domein.
- We organiseren jaarlijks drie à vier netwerkbijeenkomsten voor professionals om elkaar beter te leren kennen en van elkaar te leren. Om goed samen te werken, moet je elkaar kennen en weten te vinden.
- We onderzoeken en ontwikkelen communicatietools die professionals ondersteunen in de samenwerking (bijvoorbeeld digitale nieuwsbrief en aansluiten bij OZO-verbindzorg).
- De JGZ biedt als belangrijke netwerkpartner laagdrempelige toegankelijk zorg in de wijk, dichtbij de kinderen (en hun ouders) en andere netwerkpartners in de wijk.

Meer Arnhemmers groeien op in een rookvrije omgeving (D)

Iedere week opnieuw raken honderden kinderen in Nederland verslaafd aan roken. Ruim de helft van de rokers sterft aan de gevolgen ervan; elk jaar zo’n 20.000 Nederlanders. Ook van meeroken kunnen mensen ernstig ziek worden en er zelfs aan overlijden, tot wel enkele duizenden per jaar. Daarom moet ieder kind dat geboren wordt de kans krijgen om volledig rookvrij op te groeien. Dit kan alleen in een rookvrije omgeving met goede voorbeelden om zich heen. Daarom zetten we ons in om Arnhemmers in een rookvrije omgeving te laten opgroeien. Dit doen we onder andere door te starten met een wijkaanpak voor een Rookvrij Presikhaaf.

We stimuleren laagdrempelige, wijkgerichte en integrale initiatieven voor stoppen met roken (I)

- We ontwikkelen een wijkgerichte aanpak op het gebied van stoppen met roken.
- We verbinden initiatieven in de wijk die inzetten op problemen die in samenhang met roken kunnen worden aangepakt.
- We zorgen voor een warme overdracht in de toeleiding naar stoppen met roken ondersteuning via het gezondheidsplein in Rijnstate en de gezondheidspleinen in Malburgen en Presikhaaf.

Op plekken waar vaak kinderen en jongeren komen, zetten wij in op een rookvrije omgeving (I)

- We stimuleren sportverenigingen om een rookvrij beleid te voeren.
- We verkennen de mogelijkheden uit de Omgevingsvisie om meer plekken aan te duiden als rookvrije zone.
- We ondersteunen initiatieven van inwoners om speelplekken in hun wijk rookvrij te maken.
- We verkennen de mogelijkheden rookvrij beleid op te nemen in subsidieafspraken.
- We stimuleren en faciliteren de Gezonde Kinderopvang en de Gezonde Schoolaanpak.

Effectindicator	2020	2021	2022	2023	2024
% roken	21		21		
Eenheid:	Percentage inwoners dat rookt				
Bron:	Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen GGD (vierjaarlijks)				

Het terugdringen van problematisch alcohol- en drugsgebruik (D)

Alcohol- en drugsgebruik, gokken en overmatig gamen en sociale mediagebruik zijn schadelijk voor de gezondheid. Het kan ook leiden tot slechtere schoolprestaties, verzuim of schooluitval. Het is dus belangrijk om alcohol- en drugsgebruik en gokken zo veel mogelijk te voorkomen en te ontmoedigen en met name jongeren te leren op een gezonde manier om te gaan met gamen en sociale mediagebruik.

We richten ons op preventie van middelengebruik bij jongeren en kwetsbare doelgroepen (amendement 23A36 Preventie van middelengebruik bij jongeren en kwetsbare doelgroepen) (I)

Dit doen we door op verschillende domeinen in het leven van jongeren in te zetten:

- School: we stimuleren alle Arnhemse scholen om gebruik te maken van een integrale aanpak voor het voorkomen en terugdringen van (problematisch) middelengebruik.
- Professionals: signaleren en begeleiden van jongeren die beginnende problemen hebben met gebruik en verwijzen van leerlingen met problematisch gebruik.
- Sportomgeving: we stimuleren een verantwoord middelenbeleid bij sportverenigingen.

- Wijk: we zetten in op deskundigheidsbevordering op het gebied van middelengebruik voor professionals in de wijk zoals jongerenwerkers, straatcoaches, handhavers.

We versterken de signaleringsketen (I)

- We onderzoeken met het kernteam preventie en handhaving van middelengebruik hoe we de samenwerking tussen preventie en handhaving kunnen verbeteren.
- We sluiten aan op landelijke campagnes zoals Zien Drinken, Doet Drinken en IkPas om preventie van middelengebruik onder de aandacht te brengen bij inwoners en professionals.
- Jeugdartsen en -verpleegkundigen van de GGD geven voorlichting en advies en verwijzen door als extra ondersteuning nodig is.

Effectindicator	2020	2021	2022	2023	2024
% voldoet aan de alcoholrichtlijn	**43**		**43**		
Eenheid:	Percentage inwoners dat voldoet aan de alcoholrichtlijn				
Bron:	Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen GGD (vierjaarlijks)				

Suicidepreventie (D)

De gemeente Arnhem zet zich in voor het bespreekbaar maken van mentale problemen en het zoveel als mogelijk voorkomen en verminderen van suïcides. Vanaf juli 2021 maakt Arnhem daarom deel uit van het Suïcidepreventie Actienetwerk (Supranet). Met onze deelname daaraan dragen wij bij aan de Derde Landelijke Agenda Suïcidepreventie 2021-2025. Er is een initiatief wet in voorbereiding waarmee suïcidepreventie wordt toegevoegd aan de Wet Publieke Gezondheid. Waarschijnlijk gebeurt dat vanaf 2025. Vooruitlopend op een eventuele wettelijke taak blijven we de aanpak van het Suïcidepreventie Actienetwerk (Supranet) volgen (zie raadsbrief van 23 mei 2023). Dat betekent dat we gelijktijdige inzetten op vijf pijlers: publiekscampagne (bespreekbaar maken), risicogroepen benaderen, gatekeepers trainen in het herkennen en bespreekbaar maken, het netwerk versterken en de toegang tot dodelijke middelen beperken. Dit doen we met diverse lokale partners en met inzet van ervaringsdeskundigen en naasten. Verder werken we samen met 113 Zelfmoordpreventie. Ook houden we contact met de andere Supranet regio's, om van elkaar te leren. De planning is nu dat we 2025 gebruiken om lokaal en naar verwachting ook regionaal vast te stellen hoe we de wettelijke taak invullen. De komende tijd stellen we ook vast of we lokaal en regionaal onderdelen van suïcidepreventie extra aandacht geven in lijn met de Landelijke nota gezondheidsbeleid 2020-2024, de Brede SPUK-regeling (specifieke uitkering) en het Integraal Zorgakkoord (IZA). Het Centrum voor Levensvragen en Suïcidepreventie is op 1 juli gestart. Daarmee geven we invulling aan amendement (22A709) Suïcidepreventie toegankelijk voor iedereen. In 2024 evalueren wij het Centrum en stellen we vast welk vervolg het krijgt vanaf 2025.

We maken mentale problemen bespreekbaar (I)

We zetten ons in voor het bespreekbaar maken van mentale problemen en het zoveel als mogelijk voorkomen en verminderen daarvan (inclusief suïcidepreventie). De inzet op suïcidepreventie is inmiddels een wettelijke taak die waarschijnlijk ingaat op 1 juli 2025. Dat betekent dat we ons in 2025 moeten voorbereiden op het uitvoeren van die taak. Dat doen we samen met onze partners en met de regiogemeenten. De kaders daarvoor nemen we op in de Regiovisie Publieke Gezondheid die wordt geactualiseerd nadat de landelijke nota Gezondheidsbeleid voor de periode 2025-2028 is opgesteld. Op basis van de kaders werken we de uitvoeringsplannen uit, zowel regionaal als lokaal en verstrekken we opdrachten aan de partijen die een rol krijgen in de uitvoering (waaronder het Centrum voor Levensvragen en Suïcidepreventie). Binnen Arnhem maakt de inzet op suïcidepreventie onderdeel uit van de brede inzet op mentale gezondheid.

We blijven de Arnhemse aanpak suïcidepreventie doorontwikkelen (I)

Vooruitlopend op de invoering van de wettelijke taak blijven we de huidige aanpak volgen Dat betekent dat we gelijktijdige inzetten op vijf pijlers: publiekscampagne (bespreekbaar maken), risicogroepen benaderen, gatekeepers trainen in het herkennen en bespreekbaar maken, het netwerk versterken en de toegang tot dodelijke middelen beperken. Dit doen we met diverse lokale partners en met inzet van ervaringsdeskundigen en naasten.

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Niet alle werkzaamheden die we uitvoeren (met name 'going concern'-werkzaamheden) zijn opgenomen in de doelstellingen. De budgetten hiervoor staan onder het kopje "Overig". Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2025 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Arnhemmers gezond en fit	**30.349**	**6.054**	**525**	**548**
Meer Arnhemmers voldoen aan de beweegrichtlijn en minder Arnhemmers hebben overgewicht	19.564	4.728	525	548
Meer Arnhemse kinderen een Kansrijke Start	3.402	0	0	0
Meer Arnhemmers groeien op in een rookvrije omgeving	7.383	1.326	0	0
Het terugdringen van problematisch alcohol- en drugsgebruik				
Overig	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**30.349**	**6.054**	**525**	**548**

Wat mag het kosten

Overzicht lasten en baten

	Rekening	Begroting 2024		Begroting	Meerjarenraming		
	2023	Primitief	Juli	2025	2026	2027	2028
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	27.892	29.048	33.092	30.349	29.248	27.542	27.636
Baten	7.625	3.778	6.191	6.054	5.561	4.119	4.117
Saldo lasten en baten	***-20.267***	***-25.270***	***-26.901***	***-24.295***	***-23.687***	***-23.423***	***-23.518***
Toevoegingen aan reserves	1.166	431	525	525	525	525	525
Onttrekkingen aan reserves	1.060	474	1.225	548	462	360	449
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-106***	***44***	***700***	***23***	***-63***	***-165***	***-76***
Resultaat	**-20.373**	**-25.226**	**-26.201**	**-24.272**	**-23.751**	**-23.588**	**-23.594**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2025 zijn totaal begroot op € 30,3 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- Subsidie Sportbedrijf: € 12,7 miljoen (daarnaast is € 5,8 miljoen onderdeel van de wijkbegroting)
- Kosten voor collectieve preventie volksgezondheid: € 4,8 miljoen;
- Kosten voor jeugdgezondheidszorg: € 3,4 miljoen;
- Budget voor besteding Brede Spuk (GALA middelen); € 1,9 miljoen
- Huisvestingskosten binnensport: € 0,5 miljoen
- Kapitaallasten: € 2,4 miljoen;
- Overige subsidies sport en gezondheid: € 1,2 miljoen;
- Arnhem-Oost € 0,9 miljoen;
- Overige lasten: € 2,2 miljoen.

De totale lasten dalen ten opzichte van 2024 met € 2,7 miljoen. Dit komt met name door het wegvallen van een incidentele subsidie aan Sportbedrijf Arnhem van € 2,8 miljoen.
Daarnaast is de Brede SPUK-regeling per 2027 niet voor alle onderdelen structureel. Deze Rijksuitkering is voor alle gemeenten beschikbaar gesteld voor sport en bewegen, gezondheidsbevordering, cultuurparticipatie en de sociale basis.

Baten

De baten voor 2025 zijn totaal begroot op € 6,1 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- Verhuur panden en accommodaties: € 3,9 miljoen;
- Rijksinkomsten Brede Spuk vanuit het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA): € 1,9 miljoen;
- Overige baten: € 0,2 miljoen.

De totale baten dalen met € 0,1 miljoen ten opzichte van 2024.

Toevoegingen aan reserves
In 2025 wordt voor totaal € 0,5 miljoen toegevoegd aan de reserves.
- € 0,5 miljoen wordt toegevoegd aan de bestemmingsreserve Onderhoud Vastgoed.

Onttrekkingen aan reserves
In 2025 wordt voor totaal € 0,5 miljoen onttrokken aan de reserves.
- € 0,2 miljoen wordt onttrokken aan de bestemmingsreserve Kapitaallasten;
- € 0,2 miljoen wordt onttrokken aan de bestemmingsreserve Onderhoud Vastgoed.
- € 0,1 miljoen wordt onttrokken aan de bestemmingsreserve Jeugdfonds.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden
Sportbedrijf Arnhem
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Sportbedrijf Arnhem;
- Eerstelijnsgezondheidszorg (onder andere huisartsen);
- Rijnstate;
- Onderwijsinstellingen;
- Sociale Wijkteams;
- Menzis;
- Iriszorg verslavingspreventie;
- Indigo;
- Provincie Gelderland;
- Sportaanbieders;
- Partners uit het Verloskundig Samenwerkingsverband Kracht (Arnhem e.o.).

Daarnaast zijn er nog een aantal kleinere partijen die een preventief aanbod hebben in Arnhem.

Ook werken we samen met verschillende subsidiepartners. Deze zijn in dit programma in de digitale begroting (https://financien.arnhem.nl) terug te vinden. Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies.

Beleidskaders

- Plan Gezond en fit;
- Landelijke Nota Gezondheidsbeleid 2020-2024 ‘Gezondheid breed op de agenda’ (mei 2020);
- Nationaal Preventieakkoord;
- Sport- en beweegakkoord Gemeente Arnhem (juni 2020).

Klimaat en energie

Ambitie

We willen in 2050 een CO2 neutrale stad zijn en in 2030 een CO2 reductie realiseren van 61% t.o.v. 2017

Minder energiegebruik gebouwde omgeving | € 16,5 mln.

- We bereiken meer inwoners met onze energie-armoede aanpak
- We zetten onze isolatieaanpak voort
- We stimuleren eigenaren van woningen deze aardgasvrij te maken

Meer duurzaam aanbod van energie | € 0,3 mln.

- We stimuleren veel meer opwek van zonne-energie. Daarnaast blijven we alternatieve bronnen naast zon onderzoeken
- We plannen de realisatie van 20 collectieve warmteoplossingen als alternatief voor aardgas

Meer lokale energie systemen | € 0,2 mln.

- We delen per energiegebied (120 gebieden) wat de kansrijke duurzame energieoplossingen zijn
- We plannen de realisatie van drie lokale energiesystemen
- We lossen de energievoorziening van tien gebouwen, gebieden op binnen de netcongestie

Meer bedrijven verduurzamen (industrie) | € 0,6 mln.

- We zorgen voor bekendheid met verduurzamingsmaatregelen
- We bevorderen minder energie gebruik, stimuleren duurzame opwek en aardgasvrije oplossingen
- Met 25 grootverbruikers werken we naar verduurzaming en brengen we verbruik en opwek bij elkaar

Meer zichtbaar maken onze ambitie | € 0,2 mln.

- We gaan door met de campagnes Arnhem AAN
- We ontwikkelen drie gebieden naar netbewust en energieneutraal bouwen
- We starten met de verduurzaming van vijf iconische gemeentelijke vastgoed objecten

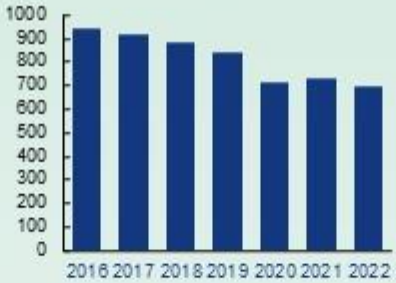
Meer verduurzamen stads-logistiek en vervoer | € 0,5 mln.

- We breiden het aantal laadpunten en snelladers uit
- We verminderen en verduurzamen mobiliteitsbewegingen in de stad
- We nemen zero-emissie eisen op bij nieuwe aanbestedingen

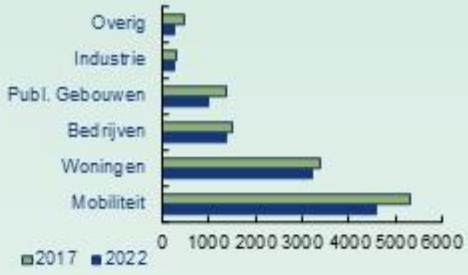
Cijfers en indicatoren

1. De CO2 uitstoot daalt ten opzichte van voorgaande jaren. Ten opzichte van 2017 betreft het een reductie van 26%. Hoofdreden is waarschijnlijk de corona pandemie en hoge gasprijzen.
2. We zien ten opzichte van 2017 een afname van het energiegebruik. De afname is het meest zichtbaar in de sectoren woningen en mobiliteit.

1. CO2 uitstoot Arnhem in kiloton (kT)

2. Energieverbruik Arnhem in terra joules (Tj) naar sector

Samenvatting doelenboom Klimaat en energie

Ambitie	Doel	Inspanning
We willen in 2050 een CO2 neutrale stad zijn en in 2030 een CO2 reductie realiseren van 61% t.o.v. 2017	Minder energie gebruiken in de sector gebouwde omgeving	We bereiken meer inwoners met onze energie armoede aanpak
		We zetten onze isolatie aanpak voort
		We stimuleren eigenaren van woningen deze aardgasvrij te maken
	Meer duurzaam aanbod van energie	We stimuleren veel meer opwek van zonne-energie middels zon op dak, grootschalige zonnevelden en innovatieve oplossingen, zoals carports. We blijven alternatieve bronnen naast zon onderzoeken.
		We zijn gestart met (het plannen van) de realisatie van 20 collectieve warmteoplossingen, als alternatief voor aardgas
	Meer lokale energiesystemen	We delen per energiegebied (120 in totaal) wat de kansrijke duurzame energieoplossing(en) zijn en wanneer deze worden gerealiseerd.
		We zijn gestart met (het plannen van) de realisatie van drie lokale energiesystemen
		We lossen de energievoorziening van tien gebouwen en/of gebieden op binnen de nieuwe werkelijkheid van netcongestie.
		We starten met een vernieuwde wijkgerichte aanpak van de energietransitie
	Meer bedrijven verduurzamen (en industrie)	We zorgen ervoor dat bedrijven bekend zijn met verduurzamingsmaatregelen
		We bevorderen het gebruik van minder energie bij bedrijven
		We stimuleren de opwek van duurzame energie bij bedrijven

		We stimuleren bedrijven om toe te werken naar een aardgasvrije energievoorziening
		We werken met de 25 grootste netto energieverbruikers in de stad toe naar verduurzaming en naar het bij elkaar brengen van verbruik en opwek van energie
	Meer zichtbaar maken van de ambitie van Arnhem, zodat we gedrag en systemen veranderen	We gaan door met de communicatiecampagnes onder Arnhem AAN
		We ontwikkelen drie gebieden in o.b.v. een energievisie, naar netbewust en energieneutraal bouwen
		We starten met de verduurzaming van vijf iconische gemeentelijke vastgoed objecten.
	Meer verduurzamen van de stadslogistiek en vervoer	We breiden het aantal laadpunten en snelladers uit
		We verminderen en verduurzamen mobiliteitsbewegingen in de stad
		We nemen zero-emissie eisen op bij nieuwe aanbestedingen

Klimaat en energie

De klimaatverandering wacht niet op ons, we zitten in een klimaatcrisis en we willen die verder tegengaan door vol in te zetten op een inclusieve energietransitie. Arnhem heeft de ambitie om in 2050 een klimaatneutrale gemeente te zijn. Hoe we dat gaan doen, is vastgelegd in het beleidsplan New Energy Made in Arnhem. Een oude lineaire economie past daar niet bij, die laten we los en een circulaire economische benadering staat centraal. Daarbij streven we naar duurzaamheid en brede welvaart.

We zetten beleidsplan New Energy made in Arnhem door, nemen regie op versnelling en trendbreuk, gebruikmakend van innovaties. Steeds met oog voor kwetsbare inwoners. Stijgende energiekosten vragen acute aanpak bij mensen in een zeer kwetsbare situatie.

We streven naar CO2-reductie in de gebouwde omgeving en bij bedrijven door energiebesparing, en door het opwekken van duurzame energie (met zonnepanelen en windmolens) met duurzame (collectieve) warmte als alternatief voor aardgas. We betrekken de Arnhemmers en gaan samen aan de slag.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

We willen in 2050 een CO2 neutrale stad zijn. We willen in 2030 een CO2-reductie realiseren van 61% t.o.v. 2017. (A)

Arnhem volgt in haar ambities internationale afspraken, het klimaatakkoord en het Gelders Energieakkoord. Arnhem werkt toe naar een klimaat neutrale stad in 2050. De doelstelling is 61% CO2-reductie ten opzichte van 2017. Deze reductie wordt grotendeels gerealiseerd door de uitvoering van het beleidsplan New Energy Made in Arnhem NEMIA en overige activiteiten binnen de gemeente. Een deel van de reductie komt van autonome ontwikkeling, de resterende opgave zullen wij van buiten de gemeentegrens moeten halen of hier in de komende jaren aanvullende ambities op formuleren.

- De huidige trend zal zich waarschijnlijk niet zo rooskleurig doorzetten vanwege 1) het afvlakken van de verduurzaming van de landelijke elektriciteitsmix en 2) het afnemen van het effect van de coronapandemie. Tegelijk zullen de stijgende energieprijzen, mede als gevolg van de oorlog in Oekraïne, naar verwachting een extra impuls geven aan besparingsmaatregelen.
- Om het klimaatdoel te halen is een trendbreuk nodig, met name in de gebouwde omgeving en bij de grootschalige opwek van elektriciteit.
- Om de verduurzaming van de sectoren te kunnen blijven faciliteren is het nodig om de netcongestie op te heffen door het versneld realiseren van nieuwe energie-infrastructuur. Hiervoor zijn we mede afhankelijk van netbeheerders Liander en TenneT. Daarnaast is het nodig om technische, organisatorische en financiële innovaties in te zetten om, ondanks de netcongestie, toch verder te komen met de energietransitie.

Gemeenten hebben vanuit het Klimaatakkoord de regie gekregen over de wijkgerichte energietransitie. Gemeenten, zo ook Arnhem, hebben hierbij hoge ambities en hebben als voorwaarde gesteld dat deze transitie haalbaar en betaalbaar is voor inwoners en bedrijven. In de praktijk blijkt nu al in veel gevallen dat het verduurzamen van woningen en gebouwen naar aardgasvrij en/of energieneutraal onvoldoende rendabel en financierbaar is, in vergelijking met de fossiele oplossingen. Als gemeenten hebben we van het Rijk stevige ruggensteun gevraagd op instrumentarium, wetgeving en financiering.

Minder energie gebruiken in de sector gebouwde omgeving (D)

Binnen de gebouwde omgeving is het speerpunt tot 2030 het isoleren van alle woningen en gebouwen tot aan het niveau van de nationale isolatiestandaard. Een forse opgave, waarvoor we in 2023 een specifieke Arnhemse isolatieaanpak hebben opgesteld, die in uitvoering is en in 2025 wordt doorgezet. We streven naar minder energieverbruik om per jaar op de trendlijnen naar 2030 en 2050 te komen.

We bereiken meer inwoners met onze energie-armoede aanpak (I)

De Arnhemse aanpak energiearmoede is in 2023 fors geïntensiveerd, met extra middelen van het Rijk zetten we deze aanpak voort in 2025. We werken samen met een netwerk van partijen om de doelgroep te bereiken, deelnemers te werven en energiecoaches op te leiden en in te zetten. Verder creëren we in de wijken werkgelegenheid, bijvoorbeeld als energiecoach of als klusser.

We zetten onze isolatieaanpak voort (I)

In 2023 is de 'Arnhemse aanpak woningisolatie' vastgestelde met als operationele doelstelling de isolatie van 35.000 extra woningen tot de nationale standaard in 2030. De isolatieaanpak is wijkgericht en doelgroepgericht.

In 2025 zetten we de aanpak voort waarbij we nieuwe doelgroepen toevoegen zoals VVE's, particuliere verhuurders en monument eigenaren. De aanpak zal worden vernieuwd met de innovaties van de winnaars van de innovatiechallenge die in 2024 heeft plaatsgevonden.

Verder is in 2023 een aanvraag bij het Rijk voor middelen uit het Volkshuisvestingsfonds toegekend. Deze zijn vertaald in een subsidieregeling (SEWA) die we de komende jaren uitvoeren en jaarlijks verbeteren. Dit is onderdeel van de isolatieaanpak.

We stimuleren eigenaren van woningen deze aardgasvrij te maken (I)

In 2022 heeft de raad de Transitievisie warmte vastgesteld. Hierin zijn tien buurten benoemd (kansrijke wijken) waar we verkennen hoe deze kunnen overstappen van aardgas naar een duurzaam alternatief voor verwarming. Daarnaast zijn vijf 'onderzoeksgebieden' benoemd om grootschalig te verkennen of een warmtenet als duurzaam alternatief mogelijk is. De doelstelling is om 6.500 duurzaam te verwarming in 2030 (aardgasvrij). Deze worden in 2025 voortgezet, afgesloten of uitgebreid.

In 2024 en 2025 wordt de Transitievisie warmte verder geconcretiseerd waarbij samen met de 120 energiegebieden die we in Arnhem hebben gedefinieerd een energieplan voor het gebied wordt opgesteld. Wijken waarvoor nog geen energieplan wordt opgesteld krijgen een indicatie wanneer de wijk aan de beurt is.

Kansrijke buurten en onderzoeksgebieden
In 2025 werken we verder aan de ontwikkeling van warmtenetten met een aantal energiegebieden in Arnhem. Daarnaast gaan we door met het stimuleren van individuele warmtepompen in een aantal energiegebieden. Voor de onderzoeksgebieden starten we nieuwe verkenningen op naar de mogelijkheden voor grootschalige en kleinschalige warmtenetten met (nieuwe) duurzame warmtebronnen.

Effectindicator	2020	2021	2022	2023	2024
CO2 uitstoot gebouwde omgeving	**272**	**285**	**0**		
Eenheid:	kiloton				
Bron:	Klimaatmonitor.nl/ Monitoringsdashboard New energy made in Arnhem 2023 (www.arnhem.incijfers/links)				

CO2 reductie gebouwde omgeving t.o.v. peiljaar 2017	**69**	**56**			
Eenheid:	Vermindering in C02 uitstoot t.o.v. 2017				
Bron:	Klimaatmonitor.nl/ Monitoringsdashboard New energy made in Arnhem 2023 (www.arnhem.incijfers/links)				

Meer duurzaam aanbod van energie (D)

Zon op dak is niet voldoende om aan de Arnhemse elektriciteitsvraag te voldoen. We hebben daarom ook grootschalige opwek op land nodig waarbij het streven is om per jaar aantoonbaar op de trendlijnen naar de benodigde opwek van energie te komen in 2030 en 2050. De focus hierbij ligt op grondgebonden zonnevelden en windmolens. Dit zijn bewezen technologieën die binnen een afzienbare termijn veel elektriciteit kunnen opwekken. Doel is dus het realiseren van windmolens en zonnevelden. Voor een deel van de elektriciteitsopwekking die we nodig hebben, zijn we afhankelijk van de regio, omdat we een gemeente zijn met een stedelijk karakter en een beperkt beschikbare ruimte in het buitengebied. Daarbij zijn er geen gebieden meer om grote windmolens te kunnen plaatsen.

We stimuleren veel meer opwek van zonne-energie middels zon op dak, grootschalige zonnevelden en innovatieve oplossingen zoals carports (I)

We gaan door met de voorbereiding, bouw en/of exploitatie van diverse zonnevelden en zonnecarportlocaties. Daarbij stimuleren en ontwikkelen we innovaties zoals modulaire zonnecarports, smart energy hubs en verticale zonnepanelen. Indien uit haalbaarheidsonderzoek in 2024 of 2025 blijkt dat er een zonneveld binnen zoeklocatie Deelen haalbaar is, dan zal hier de voorbereiding en aanbesteding worden opgestart. Verder blijven we onderzoeken welke locaties geschikt zijn of geschikt gemaakt kunnen worden voor de opwek van zonne-energie. In 2024 en 2025 integreren we de resultaten van de milieueffectrapportage Regionale Energie Strategie (RES Arnhem Nijmegen in de RES 2.0. Er komen nieuwe zoekgebieden voor windprojecten in de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen bij. Ook geven we een update over de bovenlokale warmteverdeling en starten we een proces voor de omgang met netcongestie en integraal programmeren.

We zijn gestart met (het plannen van) de realisatie van 20 collectieve warmteoplossingen, als alternatief voor aardgas **(I)**

In 2022 heeft de raad de Transitievisie warmte vastgesteld. Hierin zijn tien buurten benoemd (kansrijke wijken) waar we verkennen hoe deze kunnen overstappen van aardgas naar een duurzaam alternatief voor verwarming. Daarnaast zijn vijf ‘onderzoeksgebieden’ benoemd om grootschalig te verkennen of een warmtenet als duurzaam alternatief mogelijk is. De doelstelling is om 6.500 duurzaam te verwarming in 2030 (aardgasvrij). Deze worden in 2025 voortgezet, afgesloten of uitgebreid.

In 2024 en 2025 wordt de Transitievisie warmte verder geconcretiseerd waarbij samen met de 120 energiegebieden die we in Arnhem hebben gedefinieerd een energieplan voor het gebied wordt opgesteld. Wijken waarvoor nog geen energieplan wordt opgesteld krijgen een indicatie wanneer de wijk aan de beurt is.

Kansrijke buurten en onderzoeksgebieden
In 2025 werken we verder aan de ontwikkeling van warmtenetten met een aantal energiegebieden in Arnhem. Daarnaast gaan we door met het stimuleren van individuele warmtepompen in een aantal energiegebieden. Voor de onderzoeksgebieden starten we nieuwe verkenningen op naar de mogelijkheden voor grootschalige en kleinschalige warmtenetten met (nieuwe) duurzame warmtebronnen.

Effectindicator	2020	2021	2022	2023	2024
Vermeden CO2-uitstoot door duurzame opwek elektriciteit	**16**	**20**			
Eenheid:	Vermindering in C02-uitstoot t.o.v. 2017				
Bron:	Klimaatmonitor.nl/ Monitoringsdashboard New energy made in Arnhem 2023 (www.arnhem.incijfers/links)				

Vermeden CO2 uitstoot door duurzame opwek elektriciteit t.o.v. 2017	**9**	**13**			
Eenheid:	vermindering in C02 uitstoot t.o.v. 2017				
Bron:	Klimaatmonitor.nl/ Monitoringsdashboard New energy made in Arnhem 2023 (www.arnhem.incijfers/links)				

Meer lokale energiesystemen **(D)**

Capaciteit in elektriciteitsnetten is schaars door de nieuwe werkelijkheid van netcongestie. Essentieel is het slim inzetten van energie en infrastructuur. De schaarse energie- en infrastructuur moeten we inzetten vanuit systeemperspectief door vraag en aanbod lokaal bij elkaar te brengen in lokale energiesystemen.

We delen per energiegebied (120 stuks) wat de kansrijke duurzame energieoplossing(en) zijn en wanneer deze worden gerealiseerd **(I)**

We hebben de gemeente Arnhem opgedeeld in 120 energiegebieden (ongeveer 1.500 inwoners per stuk) die energetisch gezien logische clusters zijn. We hebben 20+ wijken, 60+ CBS buurten maar deze doorsnedes zijn te grof om over logische energiegebieden te praten die vergelijkbaar zijn. Per energiegebied willen we in 2025 de kansrijke duurzame energieoplossing of oplossingen opstellen in een participatief proces met inwoners en andere relevante partijen in het gebied. Wanneer een energiegebied nog niet aan de beurt is voor het gezamenlijk bepalen van de oplossing(en) van de toekomst dan krijgen ze een indicatie wanneer hun gebied aan de beurt is. Ook daarmee bieden we duidelijkheid waarmee inwoners keuzes voor zichzelf kunnen maken. We willen naast de technologische oplossing ook zoveel mogelijk informatie bieden over de organisatievorm en de financiële constructies die erbij komen kijken.

We zijn gestart met (het plannen van) de realisatie van drie lokale energiesystemen **(I)**

Lokale energiesystemen zijn ontzettend belangrijk om vraag en aanbod van energie lokaal te balanceren. Hierdoor verdwijnt de afhankelijkheid van het centrale elektriciteitsnet voor een deel waardoor toch ontwikkelingen mogelijk zijn in de nieuwe werkelijkheid van netcongestie.

We lossen de energievoorziening van tien gebouwen en/of gebieden op binnen de nieuwe werkelijkheid van netcongestie **(I)**

We willen de stad voorbeelden en referentiegebouwen bieden om te laten zien dat er ook in de nieuwe werkelijkheid van netcongestie nog steeds gebouwd en gerenoveerd kan worden. Dit willen we doen door het toepassen van innovatieve oplossingen zoals batterijen/accu en het onderzoeken van de mogelijkheden van het trolleynet waar Arnhem trots op is.

We starten met een vernieuwde wijkgerichte aanpak van de energietransitie (I)

We hebben altijd een wijkgerichte aanpak nagestreefd en zijn daar bijvoorbeeld bij energiearmoede ook erg succesvol in. In 2025 willen we de wijkgerichte aanpak van de energietransitie vernieuwen door o.a. veel meer aandacht te geven aan lokale wijkinitiatieven die al lopen en het inzetten van de wijken om gezamenlijk aan het energiesysteem van de toekomst te werken. Zo kunnen we elkaar nog beter helpen.

Meer bedrijven verduurzamen (en industrie) (D)

Om tot CO2-reductie bij deze doelgroep te komen, wordt gewerkt aan informeren, stimuleren, reguleren en controleren van bedrijven. Van bedrijven verwachten wij dat ze bijdragen aan een duurzame toekomst. Bedrijven worden gestimuleerd om vanuit maatschappelijke verantwoordelijkheid en/of kostenbesparing duurzaamheidsmaatregelen door te voeren. Daarnaast wordt op de wettelijke verplichtingen gecontroleerd.

We zorgen ervoor dat bedrijven bekend zijn met verduurzamingsmaatregelen (I)

In 2025 blijven we bedrijven en maatschappelijke instellingen informeren over het belang van verduurzamen. Dit doen we door voor specifieke doelgroepen energycafé 's te organiseren die aansluiten bij de wensen en behoeften van de betreffende doelgroep. Ook worden ondernemersbijeenkomsten gehouden in het kader van de gebieds- en sectorgerichte Green Deals.

We bevorderen het gebruik van minder energie bij bedrijven (I)

Met een gebiedsgerichte aanpak via Green Deals stimuleren we bedrijven op werklocaties en maatschappelijke instellingen om energiebesparende maatregelen te nemen. In 2024 en 2025 zetten we in op Green Deals met de bedrijventerreinen Rijkerswoerd, De Overmaat en nog drie andere werklocaties of sectoren. In 2023 is in de kantorenvisie de ambitie opgenomen dat er in 2030 alleen nog maar kantoren met minimaal energielabel A zijn. Daarbij wordt bij renovatie gestimuleerd zoveel mogelijk richting label A+++ te renoveren, conform de renovatiestandaard. Hierbij wordt ingezet op een gestructureerde sectorale en gebiedsgerichte aanpak. In 2024 wordt deze aanpak ontwikkeld en wordt gestart met de uitvoering hiervan die doorloopt in 2025.In 2025 zetten we de handhaving door middel van energiecontroles op de verplichte maatregelen bij bedrijven en de energielabel C bij kantoren voort.

We stimuleren de opwek van duurzame energie bij bedrijven (I)

In 2025 blijven we stimuleren dat bedrijven hun daken gaan benutten voor zonnepanelen. Dit doen we bij voorkeur via de gebiedsgerichte aanpak van de Green Deals. Hierin maken we afspraken over het benutten van daken voor zonnepanelen en ondersteunen we de ondernemers. Indien er problemen zijn met netcongestie helpen we met zoeken naar (innovatieve) oplossingen hiervoor. We blijven maatwerkgesprekken voeren met ondernemers.

We stimuleren bedrijven om toe te werken naar een aardgasvrije energievoorziening (I)

In de Transitievisie warmte is aangegeven dat de plannen voor de duurzame warmtevoorziening van werklocaties nader moeten worden uitgewerkt. Hiermee zijn we in de tweede helft van 2023 gestart. In 2024 werken we de plannen uit voor drie werklocaties en dit loopt door in 2025.

We werken met de 25 grootste netto energieverbruikers in de stad toe naar verduurzaming en naar het bij elkaar brengen van verbruik en opwek van energie. (I)

Een relatief groot deel van het verbruik van energie en daarmee de uitstoot van CO2 komt voor rekening van een klein aantal grote bedrijven en industrie. Met een gerichte aanpak op deze doelgroep proberen we ze te bewegen om meer aan verduurzaming te doen. Hier zijn grote stappen te maken in de ambities van Arnhem. Hiervoor worden instrumenten als energycafe’s, Green Deals en accountmanagers ingezet.

Effectindicator	2020	2021	2022	2023	2024
CO2-uitstoot bedrijven en industrie	**139**	**143**			
Eenheid:	kiloton				
Bron:	Klimaatmonitor.nl/ Monitoringsdashboard New energy made in Arnhem 2023 (www.arnhem.incijfers/links)				
CO2-reductie bedrijven en industrie t.o.v. peiljaar 2017	**73**	**68**			
Eenheid:	Vermindering in C02 uitstoot t.o.v. 2017				
Bron:	Klimaatmonitor.nl/ Monitoringsdashboard New energy made in Arnhem 2023 (www.arnhem.incijfers/links)				

Meer zichtbaar maken van de ambitie van Arnhem, zodat we gedrag en systemen veranderen (D)

Energie besparen, het opwekken van hernieuwbare energie en het afkoppelen van het aardgas zijn grote opgaven. Het zijn opgaven die we alleen maar succesvol kunnen uitvoeren als we dit samen doen met alle Arnhemmers: inwoners, ondernemers, instellingen, overheden en bezoekers. Met de communicatiecampagne Arnhem Aan, bieden we zoveel mogelijk handelingsperspectief voor al deze doelgroepen. Het aanbod wordt doorontwikkeld en aangepast op basis van de input die wordt opgehaald bij bewoners en ondernemers.

We gaan door met de communicatiecampagnes onder Arnhem AAN (I)

Arnhem Aan is de communicatiecampagne voor de energietransitie. Met Arnhem AAN willen we Arnhemmers enthousiasmeren en motiveren om aan de slag te gaan met energie besparen en hernieuwbare energie. Dit doen wij doelgroepgericht met een aanpak voor woningeigenaren, huurders, bedrijven en verenigingen. Met maatwerk voor huishoudens die leven in energiearmoede en huishoudens met een migratieachtergrond. We spelen daarbij in op de actualiteit, maatschappelijke trends en de belevingswereld van de Arnhemmers. Hiervoor zijn diverse en meerjarige communicatie- en bewustwordingsacties en inspanningen nodig. Al deze communicatie-activiteiten worden onder de vlag van Arnhem Aan gelanceerd. In 2025 gaan we o.a. verder met de intensivering van de Energieloketten bij bewoners en ondernemers. Een (tijdelijk) energieloket biedt een overzicht van alle maatregelen en financieringsmogelijkheden voor verduurzaming. Daarnaast heeft het een loketfunctie voor vragen van Arnhemmers over hun verduurzamingsplannen.

We ontwikkelen drie gebieden o.b.v. een energievisie, naar netbewust en energieneutraal bouwen (I)

De gebieden in o.a. Spoorzone-Oost moeten ontwikkeld worden op basis van een toekomstbestendige en realistische visie op energie en circulariteit. Dit om te faciliteren en stimuleren dat er netbewust en energieneutraal gebouwd gaat worden.

We starten met de verduurzaming van vijf iconische gemeentelijke vastgoed objecten. Dit worden referentieprojecten voor toekomstig bouwen en ontwikkelen in de stad (I)

We willen zo maximaal mogelijk vanuit een circulaire gedachte, met biobased materialen en innovatieve energiesystemen en technieken gaan verduurzamen. Hiervoor willen we iconische vastgoedobjecten in Arnhem gebruiken als voorbeelden in de stad die na succesvolle afronding als voorbeeld en referentieproject kunnen dienen voor andere ontwikkelaars in de stad.

Meer verduurzamen van de stadslogistiek en vervoer (D)

We zetten ons in voor een duurzamer stadsvervoer om bij te dragen aan een schonere en leefbare stad. Door het stimuleren van emissievrije voertuigen en efficiëntere logistieke processen, verminderen we de CO2-uitstoot en luchtvervuiling. Innovatie en samenwerking met lokale partners staan centraal in onze aanpak. Zo maken we de stad groener en verbeteren we de kwaliteit van leven voor iedereen. Samen bouwen we aan een toekomstbestendige en duurzame stadslogistiek.

We breiden het aantal laadpunten en snelladers uit (I)

We blijven het aantal laadpunten uitbreiden met extra aandacht voor de, in de openbare ruimte passende, oplossingen zoals lantaarnpaalladen. Ook gaan we dit jaar minimaal 3 laadpleinen met in totaal 28 laadpunten en 96 afzonderlijke laadpalen (192 laadpunten) realiseren om onze doelstelling in 2030 te bereiken van 6000 laadpunten en 100 snelladers.

Waar nodig zullen we, samen met regiogemeenten, nog meer laadinfrastructuur voor doelgroepenvervoer realiseren

We verminderen en verduurzamen mobiliteitsbewegingen in de stad (I)

In 2025 wordt er conform de voorwaarden van de verstrekte vergunningen, deelvervoer geplaatst in Arnhem. We gaan samen met de marktpartijen bekijken hoe we tot een zo goed mogelijk aanbod kunnen komen. We willen in 2025 minimaal 50 elektrische deelauto’s, 40 deelbakfietsen en 150 deelscooters hebben.

We gaan met ondernemers én binnenstadsbewoners in overleg op welke manier de zero-emissiezone het best kan worden ingevoerd. Het gaat om het vinden van de juiste balans tussen adequate bevoorrading en een leefbare stad. De beschikbaarheid en betaalbaarheid van voertuigen en alternatieven zoals overstappen op gedeeld vervoer en levering via stadshubs is een essentieel onderdeel van gesprek. We stellen een verkeersbesluit op. In dat verkeersbesluit wordt een afweging gemaakt tussen verkeersbelangen (effectstudie: luchtkwaliteit, uitstoot, geluidemissie en verkeerseffecten zoals omrijdeffecten en modal-shift) en nadelige gevolgen voor getroffenen.

Focus voor 2025 ligt op het verbeteren van de infrastructuur voor taxi's om vervolgens nader te verkennen of invoer van de taxi verordening mogelijk is. Daarna of daarbij zal dan verduurzaming worden meegenomen om het doel van 100% zero emissie voor taxi's in de binnenstad te bereiken in 2030.

We gaan komend jaar de bedrijven waarmee we de afgelopen jaren contact hebben gelegd verder helpen met het verduurzamen van hun bedrijfsprocessen. Daarnaast gaan we ook weer contact zoeken met nieuwe bedrijven. We gaan hier het komend jaar meer op inzetten om zo een versnelling te realiseren. Daarnaast starten we ook een bewonersaanpak op, waarin we bewoners gaan helpen om het autogebruik te verminderen.

We nemen zero emissie-doelstellingen op bij nieuwe aanbestedingen (I)

Wij gaan ook komend jaar, in aanbestedingen van de gemeente in de GWW-sector, onderhoud wegen en groenvoorzieningen, inzet van zero emissie personenwagens en bestelauto's in de gunning meegenomen. We bekijken of we de eisen kunnen aanscherpen.

We blijven in overleg met de provincie Gelderland ervoor zorgen dat de zero emissie wensen en eisen goed worden. We nemen hierbij de mogelijkheden van trolley 2.0 mee.

Effectindicator	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
CO2-uitstoot verkeer en vervoer	**323**	**331**			
Eenheid:	Kiloton				
Bron:	Klimaatmonitor.nl/ Monitoringsdashboard New energy made in Arnhem 2023 (www.arnhem.incijfers/links)				

CO2-reductie verkeer en vervoer t.o.v. 2017	**55**
Eenheid:	Vermindering in C02 uitstoot t.o.v. 2017
Bron:	Klimaatmonitor.nl/ Monitoringsdashboard New energy made in Arnhem 2023 (www.arnhem.incijfers/links)

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Budgetten die betrekking hebben op meerdere doelen (bijvoorbeeld formatie), zijn opgenomen onder het kopje "Doeloverstijgend". Budgetten voor werkzaamheden die we uitvoeren die niet direct onder een doel vallen (met name 'going concern'-werkzaamheden), staan onder het kopje "Overig".

Begroting 2025 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
We willen een CO2 neutrale gemeente zijn in 2050	**18.324**	**13.648**	**0**	**2.111**
Minder energie gebruiken in de sector gebouwde omgeving	16.511	12.808	0	2.111
Meer duurzaam aanbod van energie	300	300	0	0
Meer lokale energiesystemen	152	0	0	0
Meer bedrijven verduurzamen (en industrie)	609	305	0	0
Meer zichtbaar maken van de ambitie van Arnhem, zodat we gedrag en systemen veranderen	235	235	0	0
Meer verduurzamen van de stadslogistiek en vervoer	519	0	0	0
Doeloverstijgend	**8.339**	**553**	**0**	**11**
Overig	**200**	**0**	**0**	**0**
Totaal	**26.863**	**14.201**	**0**	**2.123**

Wat mag het kosten

Overzicht lasten en baten

	Rekening	Begroting 2024		Begroting	Meerjarenraming		
	2023	Primitief	Juli	2025	2026	2027	2028
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	12.048	22.677	23.158	26.863	25.302	16.545	15.207
Baten	7.985	11.337	13.608	14.201	12.772	9.039	8.076
Saldo lasten en baten	***-4.062***	***-11.339***	***-9.550***	***-12.662***	***-12.530***	***-7.506***	***-7.130***
Toevoegingen aan reserves	5.248	38	6.347	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	4.103	556	4.491	2.123	2.189	2.166	1.804
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-1.146***	***517***	***-1.855***	***2.123***	***2.189***	***2.166***	***1.804***
Resultaat	**-5.208**	**-10.822**	**-11.406**	**-10.539**	**-10.341**	**-5.340**	**-5.327**

Toelichting

Financiele toelichting mutaties tov 2024					*Bedragen x € 1.000*
Programmadoelen	**Toelichting**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**
Lasten		**3.704**	**2.144**	**-6.613**	**-7.951**
Minder energie gebruiken in de sector gebouwde omgeving	In 2025 is € 1,5 miljoen gereserveerd voor isolatie, dit is vergelijkbaar met 2024. Voor 2026 tot en met 2028 zijn hiervoor geen middelen gereserveerd.	-864	-2.409	-2.392	-2.397
	Vanaf 2025 worden de uitgaven (€ 2 miljoen) voor het volkshuisvestingsfonds Arnhem-Oost geïntensiveerd. Voor het volkshuisvestingsfondsstaan baten in de vorm van subsidies tegenover de hier genoemde lasten.	858	2.138	2.138	831
	Het warmteproject Smartpolder wordt in 2025 (€ 2,5 miljoen) en 2026 (€ 2,5 miljoen) uitgevoerd. Daarna is het project afgerond en zijn hier geen lasten meer voor gereserveerd. Het warmteproject Elderveld-Noord wordt in 2026 tot en met 2028 uitgevoerd voor € 1,86 miljoen per jaar. Voor de beide warmteprojecten staan baten in de vorm van subsidies tegenover de hier genoemde lasten.	1.568	2.688	131	131
	Voor de uitvoering van het project Arnhemse Aanpak Energiearmoede zijn tot en met 2025 middelen begroot. Na de evaluatie van de aanpak bepalen we wat nodig is voor een goede aanpak die past bij de Arnhemse wijken. Voor dit programma staan baten in de vorm van subsidies tegenover de hier genoemde lasten.	-796	-3.147	-3.645	-3.673
Meer duurzaam aanbod van energie	Deze middelen zijn in 2025 vergelijkbaar met 2024.Voor 2026 tot en met 2028 zijn hiervoor geen middelen gereserveerd.	-11	-311	-311	-311
Meer lokale energiesystemen	In 2024 zijn de voorbereidingen gestart voor de aanvraag van de Europese subsidie van het project ACCU/Govener. In 2025 moet dit project gaan starten.	-9	-160	-160	-160
Meer bedrijven verduurzamen (en industrie)	In 2023 is gestart met Green Deals en hiervoor worden tot en met 2025 middelen beschikbaar gesteld.	-269	-622	-622	-622
Meer zichtbaar maken van de ambitie van Arnhem, zodat we gedrag en systemen veranderen	Deze middelen zijn in 2025 vergelijkbaar met 2024.	-81	-316	-316	-316
Meer verduurzamen van de stadslogistiek en vervoer		-37	-37	-38	-38

Doeloverstijgend	In 2024 zijn de CDOKE middelen a € 2,8 miljoen en de middelen uit het klimaatfonds a € 5 miljoen al grotendeels toegewezen aan specifieke doelen. Voor 2025 moeten deze nog verdeeld worden. De CDOKE middelen lopen tot medio 2026 en de middelen uit het klimaatfonds tot en met 2026. Vanaf 2027 vervallen deze middelen.	3.698	4.874	-845	-843
Overig	Deze middelen zijn in 2025 nog niet toegewezen (= circulariteit) vanuit de middelen van Duurzaamheid.	-353	-553	-553	-553
Baten		**593**	**-835**	**-4.568**	**-5.531**
Minder energie gebruiken in de sector gebouwde omgeving	In 2025 is € 1,5 miljoen gereserveerd voor isolatie wat gedekt wordt uit de CDOKE middelen. Voor 2026 tot en met 2028 zijn hiervoor geen middelen gereserveerd.	663	-837	-837	-837
	In 2025 zijn de baten hoger door de uitvoering van het project volkshuisvestingsfonds (SEWA 2). Vanaf 2025 gaat ook dit project lopen naast de al lopende SEWA 1	510	1.314	1.314	368
	In 2025 zijn de baten hoger door de uitvoering van het Smartpolder. Dit project loopt door tot en met 2026, maar in dat jaar gaat ook project Elderveld Noord in uitvoering.	1.620	3.480	923	923
	Voor de uitvoering van het project Arnhemse Aanpak Energiearmoede zijn tot en met 2025 middelen begroot. Na de evaluatie van de aanpak bepalen we wat nodig is voor een goede aanpak die past bij de Arnhemse wijken.	-1.184	-3.110	-3.560	-3.577
Meer duurzaam aanbod van energie	In 2024 is een deel van de CDOKE ingezet voor externe expertise voor groene grootschalige opwek.	212	-177	-88	-88
Meer bedrijven verduurzamen (en industrie)	In 2024 is een deel van de CDOKE ingezet voor externe expertise voor het verduurzamen van bedrijven	156	667	-148	-148
Meer zichtbaar maken van de ambitie van Arnhem, zodat we gedrag en systemen veranderen	In 2024 is een deel van de CDOKE ingezet voor externe expertise voor communicatie.	109	-126	-126	-126
Doeloverstijgend	In 2024 is een deel van de CDOKE ingezet voor externe expertise.	-1.293	-1.846	-1.846	-1.846
Overig		-200	-200	-200	-200
Toevoegingen aan reserves		**6.347**	**6.347**	**6.347**	**6.347**
Minder energie gebruiken in de sector gebouwde omgeving	In 2025 is € 5,2 miljoen minder aan de reserve Volkshuisvestingsfonds toegevoegd voor de uitvoering van het project. Ook is in 2025 € 1 miljoen minder aan de reserve Duurzaamheidsleningen toegevoegd dan in 2024.	6.347	6.347	6.347	6.347
Onttrekkingen aan reserves		**-2.369**	**-2.303**	**-2.325**	**-2.688**
Minder energie gebruiken in de sector gebouwde omgeving	In 2025 is er € 1 miljoen minder aan de reserve Klimaatfonds onttrokken voor de dekking van de kapitaallasten van TWL dan 2024. Ook is in 2025 € 600.000 minder onttrokken aan de reserve voor het project volkshuisvestingsfonds. Voor de uitvoering van het programma Arnhemse Aanpak Energiearmoede wordt na de evalutatie bepaald wat nodig is voor een goede aanpak.	-1.580	-1.514	-1.537	-1.899
Doeloverstijgend	In 2024 is eenmalig € 500.000 onttrokken aan de reserve om ter dekking van exploitatielasten. Hiertoe is de Egalisatiereserve vanaf 2025 niet meer toereikend, vandaar het eenmalige karakter van deze onttrekking.	-752	-752	-752	-752
Overig		-36	-36	-36	-36
Totaal mutaties		**11.827**	**11.629**	**6.628**	**6.615**

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Triple helix partners uit het netwerk Energy made in Arnhem, zoals: woningbouwcorporaties, Alliander, Firan, ENGIE, provincie Gelderland, Rijkswaterstaat, Waterschappen, Rijksvastgoedbedrijf, Rijn- en IJssel Energiecoöperatie, VNO/NCW, HAN, RijnIJssel College, wijkinitiatieven, Clean Mobility Centre, Stichting KiemT, Ondernemersverenigingen, Allego, stichting E-laad, Oost Nederland Energiek, Natuur- en Milieu Gelderland, regiogemeenten, G40 gemeenten.

Ook werken we samen met verschillende subsidiepartners. Deze zijn in dit programma in de digitale begroting (https://financien.arnhem.nl) terug te vinden. Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies.

Beleidskaders

- Programmaplan New Energy Made in Arnhem 2020-2030;
- De Arnhemse aanpak van de wijkgerichte energietransitie;
- Kaders voor besteding van het klimaatfonds;
- Arnhemse aanpak Energiearmoede;
- Regionale energiestrategie 1.0;
- Transitievisie warmte (2022);
- Criteria voor de locatiekeuze van zonnevelden (2016);
- Uitvoeringskader elektrisch laden in Arnhem;
- Beleidskader deelvervoer.

Ruimtelijke ontwikkeling

Arnhem groeit, de stad is in trek bij inwoners, bedrijven en bezoekers. We werken aan een betere benutting, doorstroming en kwaliteit van de woningvoorraad en voldoende stedelijke voorzieningen. Er moeten in de periode 2020-2040 16.000 woningen in de stad worden bijgebouwd om de wooncrisis aan te pakken en het woningtekort terug te brengen naar 2%. We streven naar een evenwichtige groei van de stad waarbij goed wonen in balans is met werk en voorzieningen in een groene en gezonde leefomgeving.

We zijn ons bewust van de spanning die er is tussen het bouwen van woningen om de wooncrisis aan te pakken en de stad die vraagt om een evenwichtige, kwalitatieve en duurzame stadsontwikkeling. De groei van de stad willen we benutten om de stad aantrekkelijker, socialer en vitaler te maken. Dat gaat niet vanzelf en vraagt om regievoering door de gemeente. Door samenwerking met overheden en ontwikkelende partijen worden robuuste maatschappelijke investeringen mogelijk maakt.

De verstedelijkingsopgave is voor de gemeente een grote financiële opgave. Een groeiende stad vraagt om een organisatie met meer uitvoeringskracht en middelen voor (co)financiering van de woningbouwopgave, daarbij behorende stedelijke voorzieningen en onrendabele grondexploitaties. Met het Rijk zijn afspraken gemaakt over cofinanciering van gebiedsontwikkelingen in de Spoorzone Arnhem-Oost. Ruim de helft van de in totaal 16.000 woningen die we tot 2040 in Arnhem gaan bouwen, is voorzien in de Spoorzone Arnhem-Oost. Voorwaarde voor cofinanciering door het Rijk is dat de gemeente voldoende middelen vrij maakt om de ontwikkelingen mogelijk te maken. Hiervoor zijn voorstellen uitgewerkt in deze begroting.

Voorwaarde voor de ontwikkeling van de stad is dat onze leefomgeving aantrekkelijk, veilig en gezond blijft voor huidige en toekomstige inwoners. Daarom werken we vanaf 2025 de omgevingsvisie Arnhem 2040 uit in een samenhangend beleidsplan voor een gezonde en veilige leefomgeving, een duurzaam mobiliteitsplan, een woonvisie en een stedelijke visie op hoogbouw en verdichting. Zo zorgen we voor een goede kwaliteit van leven in onze stad.

Daarnaast werken we aan de implementatie van de Omgevingswet. Met de Omgevingswet zorgen we voor meer samenhang in het omgevingsrecht, meer transparantie, betere procedures en op termijn een betere (digitale) dienstverlening. Dit vraagt om een grote verandering waarin inwoners, ondernemers en onze collega's weer hun weg moeten vinden..

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Groeiende stad Arnhem 2040 (A)

We werken aan een vitale, sociale en groene stad waarbij groei wordt ingezet als aanjager om onze wijken leefbaar te houden en gebieden in de stad te ontwikkelen, in balans met de bestaande stad. We nemen als gemeente weer de regie over de stadsontwikkeling (in bestaande en nieuwe wijken). We werken vanuit de koers van de omgevingsvisie aan een duurzame en evenwichtige ontwikkeling van de stad, in het belang van de huidige en toekomstige inwoners.

Realiseren van de doelen van de omgevingsvisie (D)

De Groeiende Stad Arnhem 2040 stuurt op de doelen van de omgevingsvisie en ontwerpprincipes van de verstedelijkingsstrategie (inmiddels onder de noemer NOVEX-regio Arnhem Nijmegen Foodvalley). Hierbij hanteren we een gebiedsgerichte aanpak gericht op de versterking van het DNA van de bestaande stad in balans met de toekomstige stad. Via de programmatische aanpak wordt de koers van de omgevingsvisie bewaakt door deze te vertalen naar planvorming, regievoering op (grootschalige) gebiedsontwikkelingen en kennisontwikkeling/monitoring.

De inhoudelijke doelen voor de groeiende stad zijn beschreven in de omgevingsvisie. Ter illustratie:

- 14.000 huizen bouwen op de juiste plekken in de stad (in de periode 2022-2040);
- schoner en duurzamer verplaatsen in en naar de stad;
- realiseren van voldoende en duurzame werklocaties;
- gezonder leven in een groene en stedelijke omgeving.

Deze doelen vertalen we naar vier inspanningen waar we integraal en verbindend op sturen.

We implementeren en borgen de omgevingsvisie en verstedelijkingsstrategie (I)

Een belangrijke inspanning is het implementeren en borgen van de omgevingsvisie (met name hoofdstuk 7 en 8) als richtinggevend kader voor gebiedsuitwerkingen en ondersteunend beleid. We hebben in 2023 de organisatorische randvoorwaarden gereed gemaakt om integraal aan de doelen uit de omgevingsvisie te werken.

Inmiddels zijn de verschillende beleidsvisies afgerond of in besluitvorming bij de raad. Dit zijn de Woonvisie, de visie Gezonde Leefomgeving en het Duurzaam Mobiliteitsplan. De raad is inmiddels ook geïnformeerd over de start van de visie Binnenstedelijk Bouwen Arnhem 2040 die naar verwachting in 2025 wordt aangeboden aan de raad. Ook in de periode daarna zal conform de Omgevingsvisie het beleid worden geactualiseerd.

We voeren regie op grootschalige gebiedsontwikkelingen in balans met de hele stad (I)

Om gebiedsontwikkelingen op een goede manier binnenstedelijk te realiseren is een regisserende gemeente nodig die haar instrumenten waar nodig inzet en koersvast opereert. Naast het faciliteren van initiatieven uit de markt pakt de gemeente voor de grootschalige gebieden uit de omgevingsvisie waar veel opgaven samenkomen een regisserende rol. We streven naar nieuwe verbindingen in het ruimtelijke en sociale DNA van Arnhem en versterken daarmee de stad voor huidige en toekomstige bewoners. Het gebiedsprogramma Spoorzone Arnhem-Oost is inmiddels vastgesteld door de raad en vormt het kader voor de verschillende (gebieds-)uitwerkingen zoals Rijnpark. In Arnhem-Zuid wordt conform verschillende gebiedsvisies gewerkt zoals Kronenburg, Malburgse weg, station Arnhem-Zuid. In de binnenstad is gestart met het Ontwikkelperspectief Centrum Arnhem. Vanaf 2025 worden voorstellen voor gebiedsontwikkelingen verwacht zoals rondom de Heijenoordse weg in Arnhem-West en Malburgen.

We versterken en bestendigen de (interne en externe) samenwerking (I)

Voor het realiseren van onze doelen zijn we afhankelijk van andere partijen zoals het Rijk, provincie, woningcorporaties, marktpartijen, ondernemers en (collectieven van) bewoners. Samenwerking op alle niveaus, publiek-publiek en publiek-privaat, is noodzakelijk om de ambitie te kunnen realiseren. Naast externe samenwerking vraagt het realiseren van de doelen uit de Omgevingsvisie om versterking van de interne samenwerking. De regionale samenwerking met provincie en Groene Metropoolregio is versterkt met het opstellen van het Regioarrangement Groene Metropoolregio. De uitwerking met regio en Rijk van de verstedelijkingstrategie Arnhem Nijmegen Foodvalley is geborgd in de NOVEX-regio Arnhem Nijmegen Foodvalley. Ten slotte is met de status van Grootschalig Woningbouw Gebied Spoorzone Arnhem-Oost ook de langjarige samenwerking met regio en Rijk geborgd voor dit gebied. Deze samenwerking de komende jaren gecontinueerd.

We ontwikkelen en zetten nieuwe instrumenten en innovatieve werkwijzen in (I)

Door digitale ontsluiting en bewerking van data onderbouwen we planprocessen met informatie. Door te werken met eenduidige beslisdocumenten en uniformeren van werkwijzen willen we de kwaliteit van onze planuitwerking verbeteren en doorlooptijden versnellen. Daarmee ondersteunen we de gebiedsuitwerkingen die de gewenste groei van de stad binnenstedelijk* mogelijk maken.
*binnenstedelijk bouwen brengt complexiteit met zich mee vanwege de vele ruimtelijke claims binnen een compact gebied, samenhang met de bestaande stedelijke omgeving, en draagvlak bij bewoners. Dit vergt een nieuwe manier van werken van onder andere de gemeente. Veel van deze inspanningen betreft het verbeteringen en vernieuwingen ‘achter de schermen’. Enkele voorbeelden van nieuwe instrumenten zijn; leidraad startnoties ruimtelijke ontwikkelingen en de woningbouwmonitor. Vanaf 2025 wordt een begin gemaakt met de Uitvoerings- en investeringsagenda Arnhem 2040.

Benutten van de kansen die de Omgevingswet biedt (D)

We grijpen de toekomstige Omgevingswet aan om beleid te maken dat werkt, onze processen en (digitale) dienstverlening te verbeteren en transparanter en integraler te werken. We beseffen dat we voor een leefbare en toekomstbestendige stad onze stad hard nodig hebben. Met de omgevingsvisie en het omgevingsplan brengen we meer samenhang en focus in ons beleid voor de fysieke leefomgeving. Als het gaat om initiatieven uit de stad denken we mee en proberen we de initiatiefnemer te helpen om tot een goed plan te komen dat bijdraagt aan onze doelen. Daarnaast zorgen we voor heldere en transparante kaders bij participatie zodat inwoners, ondernemers en andere betrokkenen weten wat er in de stad staat te gebeuren en waarover meegepraat kan worden.

We voeren de Omgevingsvisie 2040 uit (I)

De omgevingsvisie is vastgesteld door de gemeenteraad. Met deze visie bieden we ruimte aan de ontwikkeling van de stad vanuit de unieke kwaliteiten van Arnhem. Denk hierbij aan: duurzame mobiliteit, circulaire economie, energietransitie, klimaatadaptatie en biodiversiteit. De omgevingsvisie bevat onze ruimtelijke strategie, waar opgaven en ambities voor de fysieke leefomgeving samenkomen. In dit streefbeeld wordt aangegeven waar de stad zich verder kan ontwikkelen, waarbij functiemenging en het bijdragen aan een gezonde, veilige en groene leefomgeving voorop staat. De omgevingsvisie stellen we vast voor een langere periode maar het is geen statisch verhaal en daarom actualiseren we het iedere raadsperiode.

Om deze visie uit te voeren gaan we de komende jaren onze instrumenten doorontwikkelen, zodat ze in lijn zijn met de ambities uit de omgevingsvisie. De thematische beleidsuitwerkingen en gebiedsuitwerkingen kunnen in de loop der tijd wijzigen, mochten de opgaven in de stad daarom vragen.

De grote opgaven uit de omgevingsvisie zoals de vergroening en mobiliteitstransitie gaan gepaard met een omvangrijke investeringsopgave. Hierbij kan het wenselijk zijn om voor de uitvoering van de omgevingsvisie een investeringsagenda op te stellen. Deze agenda geeft inzicht in de benodigde investeringen en in de mate waarin deze investeringen reeds gedekt zijn. Dit inzicht helpt ons om samen met de stad en andere partners te bepalen wat er nog meer nodig is. De raad betrekken we bij het opstellen en actualiseren van de investeringsagenda.

We werken toe naar één integraal omgevingsplan voor het hele gemeentelijke grondgebied (I)

Het omgevingsplan bevat alle regels over de fysieke leefomgeving en geeft invulling aan de maatschappelijke opgaven uit de omgevingsvisie en het beleid dat daaruit volgt. Het omgevingsplan richt zich niet alleen op functies en bouwmogelijkheden maar ook op andere aspecten van de fysieke leefomgeving, zoals welstand, erfgoed, groen, klimaatadaptatie, geluid, bodem, duurzaamheid en delen van de APV. Naast onze eigen regels bevat het omgevingsplan regels die het Rijk overhevelt naar gemeenten, zoals vergunningsvrij bouwen en milieuregelgeving.

In Arnhem zijn we al sinds 2019 stapsgewijs bezig met de transitie naar één integraal omgevingsplan voor het hele grondgebied. Dit doen we niet alleen, maar in overleg met andere gemeenten, de VNG en het Rijk. Door toepassing van de Crisis- en herstelwet hebben we ervaring opgedaan met het maken van een integraal omgevingsplan. Dit doen we door toepassing van de regels uit verordeningen nu al toe te voegen aan onze bestemmingsplannen. Een ander belangrijk onderdeel van de voorbereidingsfase is het gebiedsgericht digitaliseren van alle regels zodat we deze straks eenvoudig in het omgevingsplan kunnen integreren. We merken dat onze systematiek steeds meer navolging krijgt bij andere gemeenten en delen onze kennis en ervaring op dit gebied graag met anderen.

Inmiddels is onze systematiek nagenoeg uitontwikkeld en is het tijd om deze uit te rollen over andere gebieden van de stad. In de eerste helft van 2024 beschikt het grootste deel van ons gemeentelijke grondgebied over een solide basis die verder verrijkt kan worden met regels uit de bruidsschat en onze verordeningen. Hiermee proberen we onze (digitale) dienstverlening na inwerkingtreding van de Omgevingswet zoveel mogelijk op peil te houden en verder te verbeteren.
De samenhangende en gebiedsgerichte benadering van het omgevingsplan gaat bijdragen aan het verbeteren van onze dienstverlening. Inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners kunnen regelgeving, die nu nog verspreid is over verschillende plannen en verordeningen, straks op één digitale locatie raadplegen. Op die manier geven we sneller inzicht in de haalbaarheid van een initiatief.

We toetsen en vergunnen initiatieven (I)

We zorgen ervoor dat het voor initiatiefnemers helder is welke stappen ze moeten zetten om hun initiatief te verwezenlijken. Dit doen we door te zorgen dat informatie goed vindbaar is op één (digitale) plek. Waar overleg noodzakelijk is, vindt dit integraal en met de initiatiefnemer aan tafel plaats, zoveel mogelijk vanuit het credo: ja, mits, maar we beseffen ook dat niet alles kan. De digitale werkwijze met betrekking tot de Omgevingswet is geborgd in de organisatie en de mogelijkheid is gecreëerd dat ketenpartners kunnen samenwerken.

We sluiten aan op de Landelijke voorziening Digitaal Stelsel Omgevingswet (I)

We werken aan de Arnhemse aansluiting op de Landelijke voorziening Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). Deze voorziening moet ervoor zorgen dat initiatiefnemers straks een vergunning kunnen aanvragen en de regels die van toepassing zijn kunnen raadplegen. Het is echter nog onzeker in hoeverre het DSO straks functioneert. Vanwege de onzekerheid bereidt het Rijk momenteel zogenaamde alternatieve maatregelen voor. Dit kan betekenen dat het omgevingsplan straks nog niet te raadplegen is via het DSO en we gebruik blijven maken van de huidige planviewer op www.ruimtelijkeplannen.nl. Omdat het DSO straks slechts deels functioneert, is er een kans dat onze digitale dienstverlening tijdelijk slechter wordt. Om dit te verzachten zorgen we voor een goede informatieverstrekking op onze website, extra capaciteit voor het beantwoorden van vragen en versnellen we de digitalisering van beleid en regelgeving.

Samenhangende aanpak gezonde en veilige leefomgeving (D)

We willen dat onze inwoners en bezoekers in een gezonde, veilige leefomgeving kunnen wonen, leven, werken en recreëren. Daarom hebben we afgelopen jaar het plan Gezonde Leefomgeving opgesteld. In dit plan zetten we nieuwe lijnen uit hoe we de fysieke leefomgeving gaan verbeteren op zes domeinen: bodem, water, lucht, geluid, licht en hitte. Arnhem maakt buiten gezond. Daarmee beschermen we de gezondheid van mens, dier en natuur tegen slechte luchtkwaliteit, geluidshinder, hittestress en vervuiling. De komende jaren gaan we de ambities uit dit plan uitvoeren, o.a., door het borgen van deze ambities in andere beleidsprogramma's en in ruimtelijke ontwikkelingen, het vertalen van deze ambities in gebiedsgerichte ontwikkeldoelen, het herzien van onze monitoringsstrategie en het opstellen van Uitvoeringsagenda's voor de zes onderwerpen. De

Uitvoeringsagenda lucht is in juni aangeboden aan de Raad. In Q2 2025 zal de uitvoeringsagenda licht aan de Raad worden aangeboden.

Voor de uitvoering van het plan is voldoende budget geraamd. Dekking is grotendeels gevonden in een aantal bestaande budgetten (middelen ODRA, milieu en luchtagenda). Daarnaast is bij de Perspectiefnota 2025 150,000 per jaar incidenteel beschikbaar gesteld voor de jaren 2025-2027. Deze middelen zullen worden gebruikt voor het ontwikkelen van strategische capaciteit, om verschillende projecten uit het plan uit te voeren en om de monitoringsstrategie te herzien.

De Omgevingswet vraagt ook om een vertaling van omgevingskwaliteit van beleidsplannen naar omgevingsplannen. Deze vertaling sluit aan op het vertalen van ambities uit het Plan Gezonde Leefomgeving in gebiedsgerichte ontwikkeldoelen. Hieronder volgen een aantal milieu-onderdelen die straks deel uitmaken van het samenhangende beleid.

Uitvoeren activiteiten luchtkwaliteit **(I)**

In juni is de geupdate Luchtagenda 2024-2030 door het College goedgekeurd met enkele tekstsuggesties ten aanzien van de regeling sanering rookgaskanalen. De ambities voor het nieuwe luchtbeleid zijn ook al vastgesteld in het Plan Gezonde Leefomgeving. De hoofdboodschap is dat we goed op weg zijn de huidige doelen voor 2030 ter behalen maar dat we het luchtbeleid wel stevig moeten doorzetten. Binnenkort zal een nieuwe EU richtlijn voor luchtkwaliteit worden vastgesteld. Tevens zijn in 2021 door de WHO veel strengere advieswaarden voor luchtkwaliteit opgesteld die niet direct haalbaar zijn maar waar we stapsgewijs naar toe willen werken. Arnhem is ook ondertekenaar van het Schone Lucht Akkoord (SLA) hetgeen ook behulpzaam zal zijn om de nieuwe doelen te behalen.

Binnen het SLA zijn we actief deelnemer binnen de themagroepen Particuliere Houtstook en Citizen Science & Participatie. Wij maken gebruik van hun Specifieke Uitkering om subsidieregelingen op te zetten voor het slopen en vervangen van oude brom- en snorfietsen, en het saneren van rookgaskanalen. Tevens zijn wij voornemens het beheer/de uitvoering en financiering van de Milieuzone te verstevigen en verder wordt er onderzocht hoe de milieuzone in de toekomst kan worden aangescherpt en geharmoniseerd met de Zero Emissie Stadslogistiek (ZES) zone.

Wij onderhouden een actief meetnet van circa 30 meetpunten voor NO2 en PM10. Daarnaast hebben wij recent dit meetnet klaargemaakt voor uitbreiding naar PM2.5 metingen, om een nog beter beeld te krijgen van de luchtkwaliteit in de stad.

Uitvoeren activiteiten bodem en ondergrond **(I)**

Vanuit onze gemeentelijke taak vanuit de Omgevingswet en de Wet bodembescherming (Wbb) gaan we zorgen voor de instandhouding en het verbeteren van een bodem die geschikt is om op te wonen en om op te werken. Ook willen we bijdragen aan de bescherming van kwetsbare gebieden in verband met natuur en drinkwaterwinning. Onder de Omgevingswet heeft Arnhem deze verantwoordelijkheid nog steeds, en werkt daarbij samen met provincie en omgevingsdienst voor meldingen/vergunningen, toezicht en handhaving. Naast advisering bij ruimtelijke ontwikkelingen worden ook onderzoek en sanering uitgevoerd, met name van historische spoedlocaties, diffuus met lood verontreinigde tuinen en PFAS-verontreinigingen. Voor grote ruimtelijke projecten waar veel bodemverontreiniging is (Spoorzone Oost) wordt specifiek beleid ontwikkeld. Voor nieuwe verontreinigingen wordt samen met de provincie en het Gelders Ondergrond Overleg (GOO) beleid ontwikkeld. We doen onderzoek naar PFAS-locaties en andere verontreinigingen met zeer zorgwekkende stoffen (ZZS).

Uitvoeren activiteiten geluidshinder **(I)**

Geluidshinder wordt steeds meer via een programmatische aanpak onder controle gehouden. Het Actieplan Omgevingslawaai 2021-2023 voor bestaande woningen en wegen is daar een belangrijke stap in. Door bij het onderhoud van de gemeentelijke hoofdwegen stil asfalt toe te passen, worden de hinder van en gezondheidsklachten door omgevingslawaai langs gemeentelijke wegen verminderd. De aanpak van nieuwe situaties bestaat uit het voorkomen van nieuwe geluidgehinderden. Op basis van nieuwe geluidsbelastingkaarten (2022) wordt er een actieplan omgevingslawaai voor de periode 2024-2028 opgesteld. Door het beheersen van het omgevingslawaai dragen we bij aan een gezonde fysieke leefomgeving.

Het bestaande beleidsplan Geluid heeft tot doel geluidsnormen voor nieuwe situaties af te stemmen op de aard en de functie van een gebied. Hierdoor kan beter rekening gehouden worden met ontwikkelingen en verwachting van de gebruikers van een gebied. In het centrum en dichtbij goed openbaar vervoer wil de gemeente Arnhem veel functies mogelijk maken. Als gebieden intensiever gebruikt worden neemt de kans op geluidhinder ook toe. Andere gebieden zoals de parken worden juist gewaardeerd om hun relatieve rust. Deze uitgangspunten hebben geleid tot een gebiedsgerichte invulling van geluidskwaliteiten binnen Arnhem. Naarmate de geluidbelasting hoger is neemt het belang van een zorgvuldige invulling van de totale leefomgevingskwaliteit toe.

Door de komst van de Omgevingswet zijn de geluidsnormen anders toebedeeld aan verschillende standaardwaarden en grenswaarden. Om het geluidbeleid onder de Omgevingswet voort te kunnen zetten is een afstemming op de nieuwe regels noodzakelijk.

In 2024 zal het onder de Wet geluidhinder vastgestelde gebiedsgerichte geluidbeleid van zo veel mogelijk beleidsneutraal worden voortgezet onder de Omgevingswet, Om beleidsneutraal te kunnen overgaan zal de extra geluidruimte bij gemeentelijke wegen onder de Omgevingswet niet worden overgenomen. De buitenruimte wordt steeds belangrijker. Bij nieuwe ontwikkelingen maakt de buitenruimte al deel uit van de akoestische beoordeling van het plan. Voor bestaande situaties is er nog geen wet- en regelgeving voor de buitenruimte. In 2024 en verder zal aandacht gegeven worden aan de invulling van stiltegebieden in de stad. Dit kan integraal worden opgepakt met bijvoorbeeld thema's als hittestress en groene zones. Het voornemen om snelheidsovertredingen te verminderen zal integraal opgepakt moeten worden met de afdelingen mobiliteit en verkeer. Het duurzame mobiliteitsplan bepaalt ook het tempo van deze actie.

Activiteiten externe veiligheid uitvoeren **(I)**

Externe veiligheid gaat over het beheersen van risico's die mensen lopen door opslag, productie, gebruik en vervoer van gevaarlijke stoffen in hun omgeving. Arnhem heeft de risicovolle activiteiten in beeld en bij ruimtelijke ontwikkelingen wordt er rekening gehouden met het aspect externe veiligheid.

Activiteiten milieuhandhaving uitvoeren **(I)**

Vergunningverlening en handhaving dragen bij aan het behalen van de landelijke doelstellingen op het gebied van milieu en gezondheid. Deze taken worden uitgevoerd door de ODRA. De prioriteit ligt op een actueel vergunningenbestand en goed naleefgedrag van bedrijven.

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Niet alle werkzaamheden die we uitvoeren (met name 'going concern'-werkzaamheden) zijn opgenomen in de doelstellingen. De budgetten hiervoor staan onder het kopje "Overig" Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2025 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Groeiende stad Arnhem 2040	**11.672**	**3.775**	**2.000**	**392**
Realiseren van de doelen van de omgevingsvisie	11.672	3.775	2.000	392
Benutten van de kansen die de Omgevingswet biedt				
Samenhangende aanpak gezonde en veilige leefomgeving				
Overig	**93.561**	**94.591**	**1.319**	**500**
Totaal	**105.232**	**98.366**	**3.319**	**892**

Wat mag het kosten

Overzicht lasten en baten

	Rekening	Begroting 2024		Begroting	Meerjarenraming		
	2023	Primitief	Juli	2025	2026	2027	2028
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	44.167	49.142	49.478	105.232	70.366	79.253	64.242
Baten	41.092	39.661	34.448	98.366	63.823	77.752	57.717
Saldo lasten en baten	***-3.075***	***-9.481***	***-15.030***	***-6.866***	***-6.543***	***-1.501***	***-6.524***
Toevoegingen aan reserves	20.317	25.134	24.646	3.319	1.187	11.869	11.141
Onttrekkingen aan reserves	12.853	12.324	17.473	892	908	5.615	10.350
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-7.464***	***-12.810***	***-7.174***	***-2.427***	***-279***	***-6.254***	***-792***
Resultaat	**-10.539**	**-22.291**	**-22.203**	**-9.293**	**-6.821**	**-7.755**	**-7.316**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2025 zijn begroot op € 105,2 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- Bouwgronden in exploitatie (BIE): € 91,3 miljoen;
- Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA): € 7,8 miljoen;
- Ambtelijke capaciteit voor dit programma: € 3,2 miljoen;
- Anterieure overeenkomsten en overige meerjarige projecten: € 2,3 miljoen;
- Bodembeheer € 0,6 miljoen.

De lasten stijgen in 2025 ten opzichte van 2024 met € 55,8 miljoen. De stijging zit vrijwel volledig op de toename van bouwgronden in exploitatie en overige meerjarige projecten. Waarbij gebiedsontwikkeling Spoorzone Arnhem-Oost zorgt voor de grootste lastenstijging met € 69,7 miljoen (zie ook de stijging van de baten die hier tegenover staan). Hier tegenover staat dat de lasten van de overige bouwgronden in exploitatie en meerjarige projecten afnemen met € 6,5 miljoen. Dit heeft te maken met de fasering binnen de projecten, waarbij de uitgaven de planning van de projecten volgt (zie ook de daling van de baten die hier tegenover staan). Verder zijn de lasten in 2025 € 6,0 miljoen lager ten opzichte van 2024 vanwege het in 2024 eenmalig opgenomen budget ten behoeve van de sanering van de grond en de herinrichting van woonwagenkamp Bethaniënstraat. Ten slotte is het in 2024 opgenomen budget voor de verstedelijkingsopgave ten bedrage van € 0,8 miljoen niet teruggekomen in 2025.

Baten

De baten voor 2025 zijn begroot op € 98,4 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- Inkomsten van verkopen en bijdragen voor bouwgronden in exploitatie (BIE): € 92,5 miljoen;
- Bouwvergunningen en andere leges: € 3,8 miljoen;
- Canons erfpachten: € 1,5 miljoen;
- Overig: € 0,6 miljoen.

De baten stijgen in 2025 ten opzichte van 2024 met € 63,9 miljoen. De stijging zit vrijwel volledig op de bouwgronden in exploitatie en meerjarige projecten. Vanwege de vaststelling van gebiedsontwikkeling Spoorzone Arnhem-Oost stijgen de baten met € 69,7 miljoen (zie ook de stijging van lasten die hier tegenover staan). De baten van overige bouwgronden in exploitatie en meerjarige projecten nemen af met € 6,2 miljoen. Dit heeft te maken met de fasering binnen de projecten, waarbij de uitgaven de planning van de projecten volgt (zie ook de daling van de lasten die hier tegenover staan). Ten slotte stijgen de baten in 2025 met het resultaat op af te sluiten bouwgronden in exploitatie ten bedrage van € 0,6 miljoen.

Toevoegingen aan reserves

De toevoegingen aan reserves voor 2025 zijn begroot op € 3,3 miljoen. Dit is opgebouwd uit toevoegingen aan:

- Bestemmingsreserve Spoorzone Oost: € 1,7 miljoen;
- Bestemmingsreserve Stadsontwikkelfonds: € 1 miljoen;
- Bestemmingsreserve Grondexploitatie: € 0,6 miljoen.

De toevoegingen aan reserves dalen in 2025 ten opzichte van 2024 met € 21,3 miljoen. Dit wordt vrijwel volledig veroorzaakt door eenmalige toevoegingen in 2024 aan de bestemmingsreserve Spoorzone Oost.

Onttrekkingen aan reserves

De onttrekkingen aan reserves voor 2025 zijn begroot op € 0,9 miljoen. Dit is opgebouwd uit:

- Bestemmingsreserve Bereikbaarheid: € 0,5 miljoen;
- Bestemmingsreserve Stadsontwikkelfonds: € 0,4 miljoen.

De onttrekkingen aan reserves dalen in 2025 ten opzichte van 2024 met € 16,7 miljoen. Dit wordt vrijwel volledig veroorzaakt door eenmalige onttrekkingen in 2024 ten gunste van de bestemmingsreserve Spoorzone Oost en de vorming van de bestemmingsreserve Stadsontwikkelfonds.

Verloop lasten en baten in de jaren na 2025

In de jaren na 2025 dalen de zowel de baten als lasten sterk. Dit heeft hoofdzakelijk te maken met de bouwgronden in exploitatie (BIE) en overige projecten waarin zowel de verwervingen als de werkzaamheden in

zijn totaliteit afnemen. Hiermee dalen ook de baten voor de betreffende projecten. Een andere oorzaak van de mutatie op de baten is de begrote mutatie op het resultaat van afgesloten bouwgronden in exploitatie (BIE). Deze baten zijn nu opgenomen in de begroting voor de jaren 2025 t/m 2027 voor respectievelijk € 0,6 miljoen, € 0,5 miljoen en € 5 miljoen.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Ruimte

- ODRA;
- Provincie Gelderland;
- Regiogemeenten;
- Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden(VGGM);
- VNG (Vereniging Nederlandse gemeenten);
- Ministerie van BZK;
- CASA;
- Groenforum.

Milieu

- Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA);
- Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden.

Ook werken we samen met verschillende subsidiepartners. Deze zijn in dit programma in de digitale begroting (https://financien.arnhem.nl) terug te vinden. Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies.

Beleidskaders

Ruimte

- Omgevingsvisie Arnhem 2040;
- Structuurvisie Arnhem 2020;
- Groenvisie 2017-2035;
- Welstandsnota;
- De Arnhemse aanpak van de wijkgerichte energietransitie;
- Verstedelijkingsstrategie Groene Metropoolregio Arnhem Nijmegen Foodvalley.

Milieu

- Luchtagenda gemeente Arnhem;
- Actieplan Omgevingslawaai;
- Rapportage geluidskaarten;
- Beleidsnota bodem 2012, Provincie Gelderland, gemeente Arnhem en gemeente Nijmegen;
- Nota Bodembeheer;
- Notitie Herijking loodbeleid 2020
- Actualisatie Nota Bodembeheer- addendum 2014 ;
- Actualisatie Nota Bodembeheer-2017-2018;
- Actualisatie Nota Bodembeheer-BKK2020;
- Actualisatie Nota Bodembeheer-BKK- PFAS;
- Collegebesluit vaststelling LMW dossiernummer 2021 dd. 25-1-2022 & Memo Aveco de Bondt Lokale Maximale Waarden (LMW) Meinerseiland, projectnummer 18112508, 10 januari 2022;
- Beleidsplan externe veiligheid.
- Plan gezonde leefomgeving

Wonen en leefomgeving

Onze stad is een groene, levendige, ondernemende en inclusieve stad waar Arnhemmers fijn en betaalbaar moeten kunnen wonen. Grote 'nieuwe' overstijgende opgaven, zoals de energietransitie, wooncrisis en klimaatadaptatie zijn uitdagingen waar Arnhem voor staat. Deze opgaven pakken we lokaal op, maar zeker ook in samenwerking met de regio, de provincie en het Rijk. Arnhem is een groene stad met een unieke ligging aan de Rijn. Zij geeft prioriteit aan ontmoetingsruimte in stadsparken, wijkparken en buurtgroen. Dit programma omvat de onderdelen wonen en een aantal aspecten van de openbare ruimte, zoals water, havenbeheer, stadsreiniging, bossen, parken en ecologie, stedelijk groen, spelen, dierenwelzijn, afval en riolering. Binnen het wonen zetten we vol in op het bijbouwen van voldoende woningen in de betaalbare segmenten. Belangrijk doel is om hierbij de tweedeling in de stad te verkleinen. Ook is voor onze stad klimaatadaptatie een belangrijk aandachtspunt. Met klimaatadaptatie bereiden we Arnhem voor op de effecten van de klimaatverandering, op heviger weer. We passen de stad aan zodat deze minder kwetsbaar is voor hoog en laag water, extreme regenval, hitte en langdurige droogte. We willen het Arnhemse groen versterken. Dat levert een prettige buurt op, maar draagt bijvoorbeeld met verkoeling en wateropname bij aan klimaatadaptatie.

Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen

Ambities	Doelen	Inspanningen

Een eerlijke stad waar iedere Arnhemmer goed kan wonen (A)

Wonen is een grondrecht: iedereen in Arnhem heeft recht op een betaalbare en goede woning.
Op dit moment constateren we dat huren voor velen zeer moeilijk is en het kopen van een huis voor starters vrijwel onmogelijk. De wooncrisis vraagt om een radicale omslag waarbij voor wonen niet langer het recht van de sterkste geldt. We pakken de wooncrisis aan door te sturen op goede volkshuisvesting. We pakken regie en zetten ons beleid en instrumentarium maximaal en onorthodox in om wonen betaalbaar te krijgen en veel meer woningen toe te voegen voor alle doelgroepen. Voor veel meer Arnhemmers dan nu is er over een aantal jaar een goede, betaalbare en duurzame woning beschikbaar.

Prioriteit geven wij aan acties en initiatieven die niet alleen woningbouw mogelijk maken, maar die ook verbonden zijn met de sociale opgaven in onze wijken, die de leefomgeving verbeteren, die bijdragen aan lokale werkgelegenheid en de economische kracht van onze stad versterken. Dit sluit ook aan bij de afspraken die gemaakt zijn in de Woondeal 2.0 en vertaald zijn in het Nationaal Programma Arnhem-Oost. Dit is meer dan alleen maar sneller meer woningen bouwen. We willen daarmee ook de leefbaarheid van de wijken en de kansen van de inwoners vergroten.

Deze ambities zijn stevig, en zijn uitgewerkt in de nieuwe Woonvisie voor Arnhem. De Woonvisie heeft het beleid gebundeld en omvat afwegingskaders voor het omgaan met de bestaande woningvoorraad en nieuwe projecten. De Woonvisie ordent ons woonbeleid; met bijbehorende - meetbare - doelen.

Om direct uitvoering te geven aan belangrijke woondoelen, is sinds 2022 de financiële inzet substantieel verhoogd. Zo zijn extra middelen opgenomen voor de invoering van verhuurdersvergunningen, wooncoach, versterking positie huurders en extra handhaving door de ODRA. Aanvullend is per 2023 voor vier jaar een half miljoen euro per jaar vrijgemaakt voor het realiseren van onze volkshuisvestelijke ambities. De perspectiefnota 2025 haalt hier overigens voor twee jaar in totaal drie ton vanaf, waarmee voorheen het Woningbouwplatform Arnhem werd gefinancierd. De overgebleven middelen worden benut voor onder andere uitvoering van het Stadsakkoord, invoeren van de Wet goed verhuurderschap, Wet betaalbare huur, regievoering op de huisvesting van bijzondere doelgroepen, het begeleiden van Verenigingen van Eigenaren (VvE's), en het faciliteren van bijzondere woonvormen, zoals (collectief) particulier opdrachtgeverschap, wooncoöperaties en andere initiatieven uit de samenleving.

Woonruimte voor iedereen (D)

Iedereen moet goed kunnen wonen in onze stad. Om beschikbaarheid en betaalbaarheid van woningen in Arnhem op peil te houden moeten er in de bestaande stad meer woningen worden gerealiseerd in de komende jaren. Dit geldt voor alle soorten woningen, waarbij we sturen op het meer divers maken van het woningaanbod in alle wijken.

In de woningbouwplannen wordt rekening gehouden met de werkelijke vraag en behoefte van de Arnhemse woonconsument. Dat betekent: aantrekkelijke, levensloopbestendige woningen voor ouderen, woningen voor kleine huishoudens, en sociale woningbouw en koopwoningen in de verschillende segmenten. We maken afspraken om woningen voor langere termijn betaalbaar te houden. Dit leggen we vast in het omgevingsplan of anterieure overeenkomsten. Ook is er aandacht voor het beter benutten van de bestaande voorraad.

Samen met ontwikkelaars en corporaties spannen we ons in om te zorgen voor een evenwichtig aanbod dat aansluit bij zowel de woningbehoefte de komende jaren als bij de gewenste ruimtelijke kwaliteiten uit de

Omgevingsvisie. Uiteraard is dat soms moeilijk, omdat de belangen van de partijen niet altijd hetzelfde zijn. Vanuit de Woondeal 2.0. en het Stadsakkoord hebben we met deze partijen afspraken kunnen maken om de komende jaren een stabiele bouwstroom te realiseren.

In maart 2023 zijn de uitkomsten van het driejaarlijkse regionaal woonbehoefteonderzoek gepubliceerd. In samenwerking met Rijk, regio en provincie is ook een nieuwe Woondeal gesloten. De uitkomsten uit het woonbehoefteonderzoek en de afspraken uit de Woondeal 2.0, vormden een van de pijlers van de Woonvisie en vertalen we in programmeringsafspraken met marktpartijen en corporaties. De nieuwe Woonvisie geldt vanaf het voorjaar 2024.

De afgelopen jaren hebben we gemerkt dat het niet gemakkelijk is om in een rap tempo de goede woningen bij te bouwen. Er werden te weinig woningen opgeleverd om de behoefte bij te benen. Door middel van het vaart maken met (nieuwe) projecten en het intensiveren van de samenwerking met onze stakeholders proberen we dit tij te keren. Hierbij ligt de focus de komende jaren op het hard maken van ‘zachte’ projecten.

We zetten in op betaalbare en sociale huurwoningen (I)

De woningmarkt van Arnhem staat onder druk. Versnellen van productie en meer woningen programmeren is daarom noodzakelijk. We sturen op een evenwichtig aanbod van woningen. Belangrijk daarbij is dat we streven naar meer gemengde wijken, waarbij er meer spreiding ontstaat van kwetsbare mensen over de stad. We doen dit door:

1. Stimuleren van het realiseren van koop- en huurwoningen in de verschillende categorieën, zoals opgenomen in de Woondeal 2.0. We sturen daarbij onder andere op minimaal 30% sociale corporatiehuurwoningen over de nieuw te realiseren projecten en op minimaal 66% aan ‘betaalbare’ woningen. Dat betreft sociale en middeldure huur en betaalbare koop conform de definities in de doelgroepenverordening.
2. Ook sturen we in het nieuwbouwprogramma op differentiatie in de wijken. We willen relatief meer sociale en betaalbare woningen in nieuwbouwprogramma’s in wijken waar er nu weinig van dat soort woningen zijn. Daarnaast blijven we de lokale woningbehoefte en nieuwbouwontwikkeling monitoren.
3. We onderzoeken de mogelijkheden om projecten te versnellen en zoeken naar locaties voor doorprogrammeren. Hiervoor betrekken we actief partners; bijvoorbeeld via de prestatieafspraken met de corporaties en via het Stadsakkoord. Ook leggen we verbindingen met andere overheden, kennisinstituten en marktpartijen. Zo benutten we de kansen die de regionale samenwerking binnen de Groene Metropoolregio ons biedt en zijn we actief in de Woondeal Arnhem-Nijmegen en de Verstedelijkingsstrategie.
4. Leegstand vinden we onwenselijk. Als woningen leegstaan, willen we de eigenaren actief stimuleren om hun pand te transformeren tot woongebouw of om een huurder in de woning te plaatsen. Hierbij is het belangrijk dat er kwalitatief hoogwaardige woonruimtes worden gerealiseerd, waarbij ook de omliggende openbare ruimte op niveau wordt gebracht.
5. We monitoren jaarlijks de Arnhemse woningvoorraad. Dat doen we in de voortgangsrapportage “Arnhem biedt woonruimte”. Hierin wordt nadrukkelijk gekeken naar de toevoeging van woningen in nieuwbouwprojecten en de vordering van deze projecten.

Evaluatie doelgroepenverordening en implementatie in omgevingsplannen (I)

In 2022 is de doelgroepenverordening geactualiseerd. Hiermee maken we het mogelijk in het omgevingsplan de segmenten 'sociale huur', 'middenhuur' en 'sociale koop' op te nemen en zorgen we dat de woningen binnen deze categorieën enkel bewoond kunnen worden door een bepaalde doelgroep, en dat de woningen onder een bepaald prijsniveau blijven. Doordat de raad de doelgroepenverordening heeft vastgesteld, kunnen we zowel via het omgevingsplan als privaatrechtelijk betaalbare woningbouw afdwingen. Bij de vaststelling van de doelgroepenverordening, heeft de gemeenteraad de opdracht meegegeven om de doelgroepenverordening te evalueren. Hiermee is in het voorjaar 2024 gestart. Met ontwikkelaars en corporaties hebben we via de kopgroep Bouwberaad een startgesprek gevoerd over de evaluatie. Aan de hand van de uitkomsten van de evaluatie van de doelgroepenverordening zullen we in 2025 onderzoeken welke aanpassingen aan de doelgroepenverordening we gaan doen. Het instrument ‘doelgroepenverordening’ valt onder het overgangsrecht van de Omgevingswet.

Collectieven, zelfbouw en flexwonen bevorderen (I)

Er is een vraag naar collectieven, zelfbouw en flexwonen. Voor deze concepten pakt de markt nieuwbouwontwikkeling niet automatisch op. In 2025 werken we aan de volgende punten:

- Binnen potentiële woningbouwplannen onderzoeken we hoe we CPO-projecten mogelijk kunnen maken, hierbij bekijken we ook hoe we collectieve wooninitiatieven door middel van informatieavonden en via beleid- en ruimtelijk instrumentarium kunnen stimuleren.
- In 2022 is door de gemeenteraad het bestemmingsplan voor Gaardenhage vastgesteld. In dit plan is ruimte voor een Collectief Particulier Opdrachtgeverschap (CPO) ontwikkeling en worden 12 kleine kavels beschikbaar gesteld voor zelfbouw.
- In de gebiedsvisies van Rijnpark, Schaapsdrift en Presikhaaf 3, die recent door de raad vastgesteld zijn, maken we ruimte vrij voor verschillende vormen van collectieve wooninitiatieven. Ook binnen project Nijmeegseweg maken we ruimte vrij voor een collectief wooninitiatief. Bij project Coehoorn worden de verdere voorbereidingen getroffen om een ‘cohousing’-project te realiseren.

- In Schuytgraaf onderzoeken we de mogelijkheden voor collectieve woonvormen.
- Bij het ondersteunen van collectieve wooninitiatieven gaan we sturen we op netwerkbenadering. We zijn aangesloten op regionale en landelijke netwerken, zoals bijvoorbeeld De Collectieve huisvesters, Cooplink (Kennisnetwerk voor wooncoöperaties) etc. Vanuit dit samenwerkingsverband gaan we inspiratie bijeenkomsten organiseren en meewerken aan de publicaties en de ontwikkeling van instrumentarium ter ondersteuning van collectieve woonvormen.

Om te voorzien in de grote vraag naar woningen, zetten we in Arnhem ook in op de bouw van flexwoningen. Op het Merwedeterrein worden nog dit jaar 148 flexwoningen gebouwd, waarvan 50 voor statushouders.

Studentenhuisvesting en starters **(I)**

We zetten blijvend in op voldoende woningen voor studenten en starters. We werken hiervoor onder andere samen met de SSH& om tot vergroting van hun marktaandeel in Arnhem te komen, en zetten in op de bouw van voldoende nieuwbouwwoningen voor kleinere huishoudens.

Uitvoeren woningtoewijzingsbeleid **(I)**

Op basis van de Huisvestingswet 2014 kunnen gemeenten via een huisvestingsverordening (schaarse) huurwoningen naar inzicht verdelen. Veelal is de meettijd leidend bij de toewijzing van een woning. Daarnaast worden woningen verdeeld via loting en kan aan bepaalde groepen voorrang worden gegeven. Door regels over bemiddeling, adverteren en urgentie vast te leggen, kunnen gemeenten bijvoorbeeld statushouders en personen die uitstromen uit instellingen of opvang huisvesten.

In de gehele Groene Metropoolregio kennen we dezelfde regels voor woningtoewijzingen. De geactualiseerde Huisvestingsverordening is vanaf 2024 inwerking getreden. In 2025 geven we hieraan uitvoering. Daarnaast monitoren en rapporteren we in 2025 over de woningmarkt en de effecten van het woningtoewijzingsbeleid. Als de uitkomsten hiertoe aanleiding geven, dan bespreken we regionaal eventuele aanpassingen in de Huisvestingsverordening.

Doorstroming bevorderen **(I)**

Om relatief grote eengezinswoningen, die momenteel door een- of tweepersoonshuishoudens worden bewoond, vrij te kunnen spelen, verkennen we of we doorstroming actief kunnen stimuleren. Met name het stimuleren van doorstroming van senioren leidt tot lange verhuisketens, waardoor veel huishoudens een volgende stap in hun wooncarrière kunnen maken. De ingezette pilot van de verhuiscoach zetten we voort. Ook zetten we in 2025 een pilot woningruil op om ouderen te stimuleren om naar een meer passende woning te verhuizen en staan we er achter dat corporaties seniorenwoningen verhuren met voorrang aan wijkbewoners.

Leegstandsverordening **(I)**

Er zijn in Arnhem nog steeds woningen die langdurig (langer dan één jaar) leegstaan. Aangezien er een grote schaarste is aan bewoonbare woningen in Arnhem, is het een gemiste kans als woningen leegstaan. Daarom werken we met een leegstandsverordening, waardoor eigenaren verplicht worden om leegstand te melden aan de gemeente. Naar aanleiding van leegstandsmeldingen gaan we met eigenaren in gesprek: kan de woning binnen afzienbare tijd weer bewoond worden? Naast dat gesprek heeft de gemeente drie middelen om de woning weer bewoond te krijgen: a) de gemeente kan eisen dat de woning binnen een bepaalde periode bewoonbaar wordt gemaakt; b) de gemeente kan een huurder voordragen; en c) de gemeente kan bij niet-coöperatieve eigenaren een bestuurlijke boete opleggen. De Leegstandsverordening wordt in 2024 voorbereid ter besluitvorming. Indien deze wordt vastgesteld zullen we hier in 2025 uitvoering aan geven.

Opkoopbescherming/zelfbewoningsplicht **(I)**

Sinds 2022 kent Arnhem de zogeheten opkoopbescherming. Door de opkoopbescherming is het niet meer mogelijk dat goedkope en middeldure koopwoningen in 20 wijken worden opgekocht om te verhuren. Zo blijven deze (koop)woningen beschikbaar voor starters en mensen met een kleinere portemonnee.

Jaarlijks doen we de raad een herijkt voorstel waarin we, indien mogelijk, hogere grenzen zullen hanteren, om zo nog meer woningen te beschermen voor opkopen door particuliere investeerders. In 2024 zal een voorstel worden voorbereid om deze grenzen te verhogen. Vervolgens geven we in 2025 uitvoering aan het beleid.

Vanwege aangepaste wetgeving, is het niet meer mogelijk om de opkoopbescherming toe te passen op nieuwbouwwoningen. Om te voorkomen dat de bescherming voor nieuwbouwwoningen wegviel, zijn in 2023 beleidsregels vastgesteld waarmee we een werkwijze borgen waarbij we in overeenkomsten met ontwikkelaars voor nieuwbouwwoningen een zelfbewoningsclausule opnemen. Deze beleidsregels blijven een belangrijk handelingskader en zullen ook in 2025 worden uitgevoerd.

Uitvoeren beleid op splitsen en verkameren **(I)**

Om beter te kunnen sturen op de negatieve effecten van woningsplitsing en verkamering, zoals de negatieve effecten op de leefbaarheid in bepaalde wijken en om grip te houden op de ruimtedruk in bepaalde wijken geven we verder uitvoering aan het Omgevingsplan waarin een passage over splitsen en verkamering is opgenomen. Hierbij maken we het enerzijds mogelijk dat initiatiefnemers voldoende woonruimte in onze stad kunnen realiseren, maar gaan we anderzijds ook woonoverlast tegen en borgen we een hoogwaardige ruimtelijke kwaliteit.

Plan van aanpak beter benutten bestaande voorraad **(I)**

Om woonruimte voor iedereen te realiseren moeten we naast de nieuwbouw ook kijken naar de bestaande voorraad. Juist in de bestaande voorraad doen zich veel kansen voor om woonruimte toe te voegen, of aan te passen zodat het meer voldoet aan behoeftes.
Hiervoor schrijven we in 2024 en 2025 een plan van aanpak voor de bestaande voorraad. Dit geeft ons een beeld van meerdere activiteiten om de bestaande voorraad beter te benutten. Het plan van aanpak heeft ook een sterke relatie met de Wijkstrategieën Wonen, de Splitsingscoach, de Verhuiscoach en de verdichtingsopgave van Arnhem.

Effectindicator	2020	2021	2022	2023	2024
Woningvoorraad begin van het jaar	**76737**	**77839**	**79065**	**79816**	
Eenheid: Aantal woningen					
Bron: CBS					
Netto toevoegingen gedurende het jaar	**1104**	**1216**	**752**		
Eenheid: Aantal toegevoegde woningen					
Bron: CBS					
Toevoegingen aan de woningvoorraad: nieuw gebouwde woningen	**11,80**	**5,60**	**7**		
Eenheid: Nieuw gebouwde woningen, exclusief overige toevoegingen, zoals transformaties. Aantal per 1.000 woningen					
Bron: Basisregistraties adressen en gebouwen - bewerking ABF Research					
Aantal nieuwbouwwoningen	**907**	**432**	**600**		
Eenheid: Het aantal nieuwbouwwoningen					
Bron: CBS					
Toevoegingen aan de woningvoorraad: overige toevoegingen	**297**	**937**	**222**		
Eenheid: Het aantal overig toegevoegde woningen (meestal transformatie)					
Bron: CBS					
Toevoegingen aan de woningvoorraad: aandeel eigendom corporaties nieuwbouwwoningen	**15,60**	**7,50**			
Eenheid: % corporatiewoningen van totaal toegevoegde woningen					
Bron: CBS					
Ontwikkeling woningeigendom (bestaande woningvoorraad) - aandeel woningen koop	**43,50**	**42,90**	**43**		
Eenheid: % koopwoningen van de totale woningvoorraad					
Bron: CBS					
Ontwikkeling woningeigendom (bestaande woningvoorraad) - aandeel woningen corporatiebezit	**35,50**	**35,20**	**35**		
Eenheid: % corporatiewoningen van de totale woningvoorraad					
Bron: CBS					

Ontwikkeling woningeigendom (bestaande woningvoorraad) - aandeel woningen particuliere huur		**19,90**	**21,40**	**22**	
Eenheid:	% woningen particuliere verhuur van de totale woningvoorraad				
Bron:	CBS				
Afgegeven woningbouwvergunningen (nieuwbouw & verbouw)/ transformatie		**872**	**1010**	**445**	**667**
Eenheid:	Aantal woningbouwvergunningen per jaar				
Bron:	ODRA/CBS (cijfers 2023 t/m april 2023)				
Actieve zoektijd sociale huurwoning - eengezinswoning		**1,50**	**1,80**	**1,50**	
Eenheid:	aantal jaar				
Bron:	Regionale woningmarktmonitor				
Actieve zoektijd sociale huurwoning - appartement/ meergezinswoning		**1,50**	**1,60**	**1,70**	
Eenheid:	aantal jaar				
Bron:	Regionale woningmarktmonitor				

Een ongedeelde stad (D)

Arnhem kent van oudsher ongelijkheid tussen wijken. De afgelopen decennia is er sluimerend een tweedeling ontstaan tussen wijken waar het goed gaat en wijken waar het minder goed gaat. Het landelijke woonbeleid dat de afgelopen decennia is gevoerd, heeft daaraan een grote bijdrage geleverd. Door dit woonbeleid werd sociale huur steeds meer alleen voor mensen met allerlaagste inkomens en voor bepaalde wijken, terwijl andere wijken juist steeds meer koopwoningen kregen die alleen nog te betalen werden voor mensen met de hoogste inkomens. Hierdoor zijn grotere concentraties ontstaan van mensen in een kwetsbare positie die bij elkaar wonen. Naast een woonkloof, zien we ook op andere vlakken – denk aan onder¬wijs en (jeugd)zorg – de ongelijkheid toenemen.
De eigenheid van onze buurten en mensen tekenen onze stad. Die verschillen zijn een kwaliteit, maar alleen als dat door bewoners ook zo wordt ervaren. Als we steeds meer verschillen en steeds minder ontmoeten, dan ligt echter vervreemding op de loer.
Arnhem wil een ongedeelde stad zijn die diversiteit en nabijheid combineert, waar we samenleven en waar mensen– ongeacht inkomen en achtergrond – elkaar weer gaan ontmoeten op het schoolplein en in het park, langs het sportveld en in de winkel. Waar je in iedere wijk kansrijk kan opgroeien en wonen.
De Woonvisie geeft aan dat er voor de acht stadsdelen een wijkstrategie moet worden opgesteld als nadere uitwerking van de woonvisie. Het is de bedoeling dat deze begin 2025 worden voorgelegd aan het stadsbestuur. Met behulp van deze verdieping kan er uitvoering worden gegeven aan het doel de ongedeelde stad te realiseren.

Uitvoering meerjarige prestatieafspraken (I)

Jaarlijks gaan we in gesprek met woningcorporaties en huurdersbelangenverenigingen in de vorm van prestatieafspraken. Daarin maken we wederkerige afspraken over de (uitbreiding van) de sociale woningvoorraad, duurzaamheid, betaalbaarheid, wonen en zorg, en leefbaarheid. Binnen deze thema's werkt de gemeente samen met de corporaties en diens huurders om toe te werken naar een ongedeelde stad. In 2024 bereiden we meerjarige prestatieafspraken voor met woningcorporaties en huurders. Deze voeren we in 2025 uit. Daarnaast zullen we in 2025 de prestatieafspraken uit 2024 evalueren. Daarnaast blijven we in 2025 met woningcorporaties en huurdersverenigingen in gesprek over eventuele toevoeging van prestatieafspraken, als bepaalde prestatieafspraken in 2024 nog niet besluitrijp waren. Door de prestatieafspraken meerjarig te maken, kunnen we langjarig toewerken naar een meer ongedeelde stad. De ongedeelde stad komt in elk van de vier thema's terug als overkoepelend thema.

Wijkstrategieën Wonen (I)

Eén van de manieren om te werken naar een ongedeelde stad is door wijkgericht te werken. Zo kunnen we meer investeren in kwetsbare wijken, terwijl we in betere wijken maatregelen nemen om de kwaliteit van wonen in stand te houden. We gaan wijkstrategieën Wonen laten maken waarin we de veerkracht van wijken analyseren en vervolgens met de corporaties afspraken maken over huurprijsdifferentiatie en het versterken van de kracht van bewoners om zo een eerlijkere verdeling in wijken van de veerkracht over de stad te krijgen. Deze

wijkstrategieën Wonen worden in 2025 voorgelegd aan het college ter besluitvorming. Na besluitvorming zullen we in 2025 gaan samenwerken met partijen in het kader van de wijkstrategieën Wonen. Daarnaast werken we samen met andere beleidsdisciplines aan lopende gebiedsstrategieën cq. gebiedsperspectieven in bijvoorbeeld Malburgen en de binnenstad.

Effectindicator	2020	2021	2022	2023	2024
Leefbaarheid in eigen buurt		**7,20**			
Eenheid:	Gemiddeld rapportcijfer voor de leefbaarheid in de buurt op een schaal van 0-10				
Bron:	Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)				

Woonomgeving		**7,40**			
Eenheid:	Gemiddeld rapportcijfer voor de woonomgeving op een schaal van 0-10				
Bron:	Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)				

Woningen met kwaliteit (D)

In Arnhem willen we graag woningen met kwaliteit. Het moet fijn zijn om te wonen in Arnhem en de eigen woningkwaliteit vormt daarin een belangrijk onderdeel. Helaas hebben in Arnhem veel mensen te maken met slechte woningen of bedreigend gedrag van hun verhuurder. Met name op de particuliere huurmarkt hebben huurders te maken met on¬wenselijke situaties. De afgelopen jaren klopten bij het Huurdershuis recordaantallen huurders aan met een klacht over hun verhuurder of van¬wege een oplopend conflict. Door het grote geld dat met woningen verdiend kon én kan worden, zijn steeds meer woningen in handen gekomen van huisjesmelkers. Zij kijken vaak weinig om naar de huurder of de staat van de woning. Als gemeente staan we pal voor woonzekerheid en de rechten van huurders. Als we toe willen werken naar een gezonde huurmarkt, moeten we paal en perk stellen aan slecht verhuurderschap en huisjesmelkers. Geen instrument moeten we onbenut laten om slechte verhuurders uit de stad te weren. Alleen dan kunnen huurders goed wonen. Van ‘goed verhuurderschap’ maken we in Arnhem de norm.

Woningen verduurzamen (I)

Kwalitatief goed wonen bevorderen we onder andere vooral door het versnellen van de verduurzaming. Bij veel van onze inwoners zijn de afgelo¬pen jaren de energiekosten flink toegenomen. Dat leidt tot financiële stress en onzekerheid of je wel in je woning kan blijven. We hebben een belangrijke opgave om woningen snel te isoleren en te verduurzamen. Dat is niet alleen belangrijk voor de woonlasten van Arnhemmers, maar ook omdat we onze CO2-uitstoot naar beneden willen en moeten brengen. Die verantwoordelijkheid hebben we voor onszelf, maar ook voor onze toekomstige stadbewoners. Woningcorporaties kunnen bij deze opgave als startmotor dienen.

Voor het verduurzamen van woningen is een Arnhems isolatieprogramma opgesteld. Hierin zijn concrete verduurzamingsdoelen geformuleerd. Voor de corporatiewoningen wordt, in samenhang met dit isolatieprogramma, samen met de woningcorporaties een ‘Versnellingsprogramma verduurzaming bestaande woningen’ opgesteld, en starten we met de uitvoering van dit programma.

Vanuit de Transitievisie warmte, die in 2022 is vastgesteld, werken we samen met de corporaties verder aan de tien kansrijke wijken (aardgasvrij voor 2030) en starten we met het verkennen van de mogelijkheden voor duurzame warmte in de vijf onderzoeksgebieden (Malburgen, Arnhem-West, Centrum, Presikhaaf en de Geitenkamp).

Met behulp van het Volkshuisvestingsfonds (SEWA-regeling) gaan we verder met het verduurzamen van particuliere woningen in Arnhem-Oost. Omdat dit voor een belangrijk deel om 'gespikkeld bezit' gaat, werken we hiertoe nauw samen met de corporaties. De corporaties en de gemeente werken ook samen in de aanpak energiearmoede.

De uitvoering van de inspanningen rondom het verduurzamen van woningen valt onder het programma NEMIA en is daar meer in detail beschreven.

Hulp aan Verenigingen van Eigenaren (I)

Om een toekomstbestendige woonkwaliteit van alle woningen in Arnhem te stimuleren, verkennen we hoe we kwetsbare woningeigenaren en Verenigingen van Eigenaren (VvE’s) aan kunnen spreken en zo nodig helpen bij het goed omgaan met hun onroerend goed. Hiertoe is onder andere een speciaal loket in het leven geroepen om VvE's te helpen met hun energie- en verduurzamingsvragen. In 2025 onderzoeken we of de Huurdersbalie een rol kan krijgen in het informeren en voorlichten van (huurders binnen) VvE’s over verduurzaming van hun woningen.

Versterken positie huurders **(I)**

Eén van de prioriteiten in 2025 is het versterken van de positie van huurder. Wonen met kwaliteit betekent ook dat huurders zonder zorgen kunnen wonen in hun huizen. Daarom zetten we ons in om problemen op de huurmarkt en malafide verhuurderschap aan te pakken. We willen onder andere voorkomen dat huurders te hoge huren betalen t.o.v. de geleverde kwaliteit.
Om de positie van huurders te versterken zetten we meerdere middelen in, die we hebben vastgelegd in het tienpunten-actieplan 'Arnhem Helpt Huurders'. Dit actieplan heeft de gemeenteraad in januari 2023 ontvangen. In 2024 zetten we de acties voort. De acties houden onder andere in:

- Invoeren van een verhuurdersvergunning: we willen in Arnhem een vergunningsplicht introduceren voor verhuurders. Met een verhuurdersvergunning kan de gemeente malafide verhuurderschap aanpakken en beter zicht krijgen op de kwaliteit en onderhoudsstaat van particuliere huurwoningen. Sinds 2023 bestaat er een wettelijke grondslag voor de invoering van een dergelijk vergunningstelsel in wijken met leefbaarheidsproblematiek: de Wet goed verhuurderschap. Omdat de in- en uitvoering van verhuurdersvergunningen het nodige vergt van de gemeentelijke organisatie, zijn er in deze begroting extra middelen opgenomen voor de invoering. Reden daarvoor is dat dit een nieuw rechtsgebied betreft waarvoor beperkte expertise en capaciteit beschikbaar zijn binnen de gemeentelijke organisatie. Ook zal de administratieve afhandeling (registratie en toetsing van de vergunningsvoorwaarden) van alle adressen waarop een vergunningsplicht van toepassing is veel tijd en mankracht vergen.
- Beter informeren van huurders over hun rechten en over de mogelijkheden voor ondersteuning door de gemeente onder andere door middel van een campagne.
- Extra subsidie en uitbreiding van dienstverlening door partijen die adviseren en ondersteunen op het gebied van huren en wonen, zoals het Huurdershuis.
- Periodiek herhalen van het in 2021 uitgevoerde onderzoek naar discriminatie op de Arnhemse woningmarkt, via mystery calls en mystery mails. Ook geven we voorlichting aan woningzoekenden om de meldingsbereidheid te vergroten.
- De invoering van de (werkprocessen in het kader van de) Wet betaalbare huur en de handhaving hiervan. Hiermee voorkomen we zoveel mogelijk dat huurders teveel huur moeten betalen voor hun woning in relatie tot de kwaliteit.

Gezond binnenklimaat/gezond wonen **(I)**

In samenwerking met stakeholders brengen wij de aandachtspunten in beeld die spelen op het gebied van gezond wonen. Op dit moment wonen niet alle Arnhemmers in een gezonde, schimmelvrije woning. Met corporaties geven we daarom uitvoering aan een actieplan om vocht- en schimmelproblemen in woningen te voorkomen en te beperken. Hiertoe is onder andere een onafhankelijke ‘schimmelexpert’ aangesteld.

Handhaving minimum woonkwaliteit **(I)**

Bewoners van huurwoningen en kamers ervaren regelmatig achterstallig onderhoud dat dusdanig is dat de woning niet meer aan wet- en regelgeving voldoet. Voor hen was het tot nu toe lastig om meldingen te doen. In afstemming met ODRA verkennen we laagdrempelige manieren om meldingen te maken van ernstige bouwkundige problemen die de veiligheid of gezondheid van bewoners kunnen schaden. De ODRA ontvangt aanvullende middelen om actiever toe te zien op de kwaliteit van woningen. Op basis van deze meldingen kan de ODRA de bestaande handhavingstaken efficiënt uitvoeren.

Gemeenten worden via de Wet goed verhuurderschap verplicht een meldpunt in te richten voor huurders en hun klachten. Hoewel dit meldpunt zich vanuit de wet primair richt op het voorkomen van willekeur, bedreiging en intimidatie vanuit de verhuurder, gaan we in Arnhem ook regelen dat huurders met klachten over het onderhoud bij dit meldpunt terecht kunnen. Met de Wet betaalbare huur krijgt de gemeente middels handhavingsinstrumenten ook meer grip op de huurprijs per m2 en de mate van energiezuinigheid. Een voorstel voor deze handhaving wordt in 2024 voorbereid, zodat we hier in 2025 uitvoering aan geven.

Effectindicator	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
Rapportcijfer woning		**7,70**			
Eenheid:	Gemiddeld rapportcijfer voor de woning op een schaal van 0-10				
Bron:	Arnhemse leefbare wijken monitor (tweejaarlijks)				

Wonen als fundament: betaalbaar wonen en aandacht voor mensen met een hulpvraag **(D)**

De meeste bewoners van Arnhem zijn gewone bewoners met gewone problemen. Voor hen is de zorg voor betaalbaar wonen en een veilige leefbare woonomgeving genoeg. Maar voor een deel is dat niet het geval. Zij hebben door omstan¬digheden moeite aan te haken bij de steeds com¬plexere wereld. Het begint bij wonen en wonen is een recht, daarom draagt Arnhem zorg voor be¬woners die geen woning hebben en ondersteunt de bewoners die moeite hebben zelfstandig goed in wonen te voorzien of te blijven voorzien.

Regievoeren: uitvoering geven aan woonzorgnota **(I)**

In 2024 zijn in de regio Arnhem-Nijmegen de regionale afspraken voor de huisvesting van aandachtsgroepen en ouderen vastgesteld. Deze afspraken zijn de basis voor lokale prestatieafspraken voor wonen en zorg. Zo ook in Arnhem waar we de regionale afspraken hebben vertaald in meerjarige lokale afspraken voor de periode 2025-2029. Hierin is afgesproken om samen te werken aan vitale wijken, aan een evenwichtige woonruimteverdeling, aan het vergroten van het aanbod en het realiseren van meer geschikte woningen voor ouderen, waaronder geclusterde en zorggeschikte woningen.

Om vitale wijken te realiseren waar mensen omkijken naar elkaar gaan we de komende jaren inzetten op een betere samenwerking tussen welzijn en zorg en op gebiedsgerichte samenwerking. We stimuleren pilots zoals bijvoorbeeld collectieve woonvormen en Collectief Particulier Opdrachtgeverschap die een bijdrage aan dit vraagstuk leveren. Ook concepten voor flexwonen kunnen hierin bijdragen. Zo wordt in 2025 een flex-wooncomplex met 150 woningen in Presikhaaf opgeleverd. Hier komen 50 statushouders te wonen en daarnaast bewoners met een wat hoger inkomen en bewoners uit Presikhaaf die een bijdrage willen leveren aan de community (cementbewoners). De gemeente financiert hier vier jaar lang een community builder om te zorgen dat er een levendige gemeenschap ontstaat.

Op het gebied van woonruimteverdeling hebben we met de corporaties afgesproken om in 2025 op een nieuwe manier te gaan werken binnen de stedelijke verdeeltafel. Hierbij worden de banden met de (grotere) zorgaanbieders aangehaald en krijgen zij een quotum woningen waarbinnen zij kandidaten mogen voordragen. Uiteindelijk werken we in de regio onder de regie van de GMR toe naar een (sub) regionale verdeeltafel zodat we de regionale opgave van aandachtsgroepen op basis van het aantal inwoners evenwichtig over de regio kunnen verdelen.
Concreet streven we naar passende en tijdige uitstroommogelijkheden naar zelfstandige woonruimte vanuit onder andere de Jeugdzorg, Maatschappelijke Opvang, Beschermd wonen, Centraal Orgaan opvang Asielzoekers en de Wet Langdurige Zorg. De verwachting is dat als de Wet versterking Regie op de Volkshuisvesting in 2025 in werking zal treden het aantal urgente aandachtsgroepen in omvang groter zal worden. Zo krijgen ook uittredende sekswerkers en ex-gedetineerden onder voorwaarden een urgente positie. Dit betekent dat op de krappe woningmarkt de druk om snel extra betaalbare woningen te creëren voor de urgente groepen nog groter wordt. In 2025 gaan we dan ook door met de pilots woningdelen en woningvermeerderen (o.a. door woningsplitsing) en breiden we het aantal woningen voor housing first uit van 10 naar minimaal 15 woningen.
Voor ouderen hebben we de opgave aan levensloopgeschikte, geclusterde woningen met ontmoeten en zorggeschikte woningen tot en met 2030 in beeld. Met de corporaties hebben we afgesproken om het sociale deel van deze woningen te realiseren. Hierbij volgen de corporaties hoe groot de belangstelling daadwerkelijk is om te verhuizen naar een geclusterde woonvorm. Op basis van de monitorgegevens stelt de gemeente jaarlijks de woonopgave voor ouderen in Arnhem opnieuw vast. Om vitale woonvormen te realiseren waar ouderen prettig wonen met voldoende zorg wordt de samenwerking rondom wooncomplexen van welzijnsorganisaties en zorgaanbieders met de corporaties de komende jaren steeds belangrijker. De gemeente heeft hierbij een regisserende rol om partijen bij elkaar te brengen.

Huisvesting arbeidsmigranten **(I)**

Arbeidsmigranten vormen een aparte doelgroep die over het algemeen minder zelfredzaam is en specifieke eisen stelt aan huisvesting. Deze groep is echter wel van groot belang voor onze regionale en nationale economie. De komende jaren verwachten we een groei van het aantal in de regio woonachtige en werkzame arbeidsmigranten. Hoewel deze werknemers van groot belang zijn voor onze lokale economie, is er veelal nog geen geschikte huisvesting voorhanden. In Arnhem merken we dat dit gebrek aan geschikte huisvesting tot gevolg heeft dat woningen in woonwijken worden opgekocht voor deze doelgroep en dat dit in sommige gevallen overlast voor omwonenden met zich meebrengt. Daarnaast zijn de woningen te vaak van een beperkte woonkwaliteit voor de arbeidsmigranten. Ook is er een reëel risico op uitbuiting van arbeidsmigranten.

We vinden het van belang dat arbeidsmigranten goed gehuisvest worden. In 2023 hebben we daarom regels vastgesteld om logiesvoorzieningen voor kortdurende huisvesting te faciliteren. (Arbeidsmigranten die zich hier permanent willen vestigen, zijn uiteraard afhankelijk van de 'reguliere' woningmarkt, en in mindere mate van deze specifieke voorzieningen). Aan deze beleidsregels zullen we in 2025 uitvoering geven. In deze regels hebben we verduidelijkt op welke locaties huisvesting voor arbeidsmigranten (die hier kortdurend verblijven) denkbaar is. Van belang hierbij is dat de woonkwaliteit op orde is; we hebben daarom vastgelegd dat er een beheerder dient te zijn en dat het wooncontract gescheiden dient te zijn van het werkcontract. Bij het opstellen van deze beleidsregels hebben we de behoefte bij Arnhemse bedrijven aan huisvesting voor arbeidsmigranten gepeild.

Omdat dit bovenal een regionaal vraagstuk is, sluiten we ons aan bij de acties vanuit de Groene Metropoolregio om in 2025 en de komende jaren op regionaal niveau de samenwerking tussen gemeenten, bedrijfsleven en huisvesters te bevorderen.

Uitbreiden woonwagenlocaties (I)

We geven uitwerking aan het ‘plan van aanpak uitbreiden woonwagenlocaties’ (juni 2020). We zijn gestart met de uitbreiding van het aantal standplaatsen voor verschillende locaties (Gelderse Rooslaan, Bethaniënstraat, Schuytgraaf). In samenwerking met de woningcorporaties en Huurdersvereniging woonwagenbewoners Arnhem is een nieuw toewijzingssysteem vastgesteld. Dit is een uitwerking van de vigerende Huisvestingsverordening.

Levensloopgeschikte woningen ontwikkelen en bestaande woningen levensloopgeschikt maken (I)

Bij nieuwbouwontwikkelingen maken we afspraken over levensloopgeschikte woningen in een levensloopgeschikte omgeving. Samen met corporaties proberen we doorstroming van ouderen uit eengezinswoningen te bevorderen (zie de inspanning 'doorstroming bevorderen' onder betaalbaar wonen) en maken we afspraken over de juiste portefeuille in de stad die aansluit bij de doelgroep.

Een klimaatbestendige, groene, biodiverse en leefbare openbare ruimte (A)

Een prachtige, groene openbare ruimte vormt de sleutel tot een bruisende en gezonde stad waarin het heerlijk wonen, werken en ontspannen is. Arnhem is gezegend met fraaie openbare ruimtes, waarvan de vele stadsparken absolute parels zijn dankzij de schitterende ligging en rijke geschiedenis. Maar we kunnen niet stilzitten. Klimaatverandering, afname van biodiversiteit, verbetering van leefbaarheid in wijken en de enorme druk op groene gebieden vragen om actie. Daarom blijven we de komende jaren fors investeren in onze groene leefomgeving. We doen dit onder de vlag van het programma ‘radicaal vergroenen’. In dit programma combineren we de vergroeningsopgave met klimaatadaptatie en integreren we die in opgaven op het gebied van mobiliteit, verdichting en leefbaarheid.

Met klimaatadaptatie maken we Arnhem bestand tegen de grillen van het veranderende klimaat, met zijn extreme weersomstandigheden. We passen de stad slim aan en ontwerpen nieuwe stedelijke gebieden die weerbaar zijn tegen overstromingen, hevige regenval, hitte en droogte. Dit alles is vastgelegd in onze klimaatadaptatiestrategie, die in 2021 is aangenomen. Aan de hand van deze strategie zorgen we voor wateropvang in de bodem, een betere afvoer bij zware buien en vermindering van hitteproblemen. Vergroenen is daarbij een belangrijk middel. We gaan de stad radicaal vergroenen.

Onze groenvisie zet daarbij de koers uit voor een groenere toekomst. We gaan bijvoorbeeld meer bomen planten, en onze aanwezige bomen de kans geven om majestueus uit te groeien, zoals we hebben vastgelegd in ons ambitieuze bomenplan. We hebben prachtige groene gebieden die we nóg beter kunnen verbinden, waarin we de bodem kunnen optimaliseren en de biodiversiteit kunnen vergroten. En laten we vooral niet vergeten dat er nog steeds wijken zijn met veel te weinig groen! Samen zijn we op weg om Arnhem te transformeren tot een groene voorbeeldstad met prachtige plantsoenen, bomen, gezellige buurtparkjes en groene gevels. Arnhem zal zich verder ontwikkelen als een groene stad waar we met recht trots op kunnen zijn.

We werken nauw samen met bewoners en partners om deze uitdagingen aan te gaan. Juist in tijden van crisis, zoals tijdens de pandemie en hittegolven, hebben we geleerd hoe waardevol groen is om onze stad leefbaar te houden. Leefbaarheid, klimaatadaptatie, biodiversiteit en gezondheid blijven de kernthema’s voor de vormgeving en het onderhoud van onze groene openbare ruimte.

Naar een klimaatadaptieve stad (D)

De Strategie Klimaatadaptatie geeft aan hoe we Arnhem willen aanpassen aan de extreme weersomstandigheden in het toekomstige klimaat en de stad tegelijkertijd groener en leefbaarder gaan maken. Uitgangspunt van deze strategie is dat we samen met de bewoners, bedrijven en onze partners werken aan de opgaven voor klimaatadaptatie. Hierbij zetten we in op:

- Negatieve effecten van hitte tegen gaan
- Schade en overlast door extreme buien zoveel mogelijk voorkomen
- Negatieve effecten van droogte tegen gaan

Samen met onze partners is de 'Uitvoeringsagenda Klimaatadaptatie Arnhem' opgesteld. Dit document geeft een overzicht van de vele acties die we samen uitvoeren om Arnhem klimaatbestendiger te maken. De uitvoeringsagenda is in de loop van 2024 geactualiseerd. Daarbij zijn ook de accenten voor de komende jaren bepaald. Zo gaan we meer aandacht besteden aan het beperken van de gevolgen van droogte en het vasthouden van hemelwater. Concreet vertalen we dat in projecten als Beekdal Paasberg, de Stadsoase en hemelwaterbergingen in het Spijkerkwartier. We gaan ook verder met onderzoeken welke indicatoren en meetinstrumenten bruikbaar zijn om te meten wat het effect is van onze maatregelen.

We voeren de klimaatadaptatietoets uit (I)

Teneinde de stad klimaatbestendiger te maken zorgen we ervoor dat bij nieuwe projecten de ambities rondom klimaatadaptatie worden meegenomen. Hiervoor hebben we in 2024 een eerste versie van de klimaatadaptatietoets ingevoerd.Met deze klimaattoets zorgen we ervoor dat alle projecten

(gebiedsontwikkelingen, herinrichtingen en maatregelen in de openbare ruimte) gaan bijdragen aan een klimaatbestendiger Arnhem en dat daarbij alle aanwezige kansen optimaal worden benut. In 2025 gaan we deze toets evalueren en de klimaatadaptatietoets waar nodig aanpassen.Bij de ontwikkeling van de klimaatadaptatietoets sluiten we aan bij de ‘landelijke maatlat’ die hiervoor ontwikkeld wordt.

We voeren het Lokaal hitteplan uit **(I)**

In 2023 hebben we samen met onze partners een lokaal hitteplan opgesteld. Vanaf 2024 is dit plan leidend wanneer een hittegolf optreedt. Het geeft aan op welke manier verschillende partijen communiceren en hoe met name kwetsbare groepen geïnformeerd worden over de aankomende hitte. Daarbij wijzen we op de risico’s van hitte en informeren we het publiek over wat je kunt doen om de negatieve effecten van hitte zoveel mogelijk te voorkomen.

We vergroenen door projecten Openbare Ruimte en Mobiliteit **(I)**

Maatregelen voor vergroening en maatregelen voor klimaatadaptatie realiseren we in combinatie met andere maatregelen in de openbare ruimte zoals groot onderhoud en mobiliteitsprojecten. De middelen die beschikbaar zijn in het klimaatadaptatiefonds zetten we in om in deze projecten extra kansen voor vergroening en klimaatadaptatie te realiseren. Het project ‘Renaissance Velperweg’ is een goed voorbeeld van zo’n project. Naast verkeersmaatregelen en groot onderhoud wordt deze verkeersader opgewaardeerd tot een groene laan die de landgoederen met elkaar verbindt in plaats van scheidt. Ook staan versmalling (en dus vergroening) van de Deelenseweg en delen van de Utrechtseweg op het programma. Ook in de wijken voeren we projecten uit waarbij we meer groen en wateropvang realiseren. Bij de herinrichting van de Hommelseweg die in 2025 plaatsvindt gaan we belangrijke maatregelen nemen om wateroverlast in de toekomst te verminderen en worden ook meer bomen toegevoegd.

We realiseren een koel netwerk **(I)**

We werken in Arnhem aan het realiseren van een koel netwerk. Dit netwerk biedt (kwetsbare) Arnhemmers de mogelijkheid om ook tijdens hittegolven gebruik te blijven maken van de openbare ruimte. Via beschaduwde routes en koele plekken kunnen bewoners de belangrijkste voorzieningen bereiken en gebruik maken van de koele plekken als hun eigen woonomgeving te warm wordt. De verschillende schakels van dit netwerk die al zijn gerealiseerd worden gaandeweg verbonden zodat een samenhangend netwerk ontstaat. In 2024 zijn we als leadpartner gestart met het Europese project ‘Cool Cities’. Samen met onze Europese partners werken we het koele netwerk verder uit en realiseren in de komende jaren enkele pilots.
Ook in de visie openbare ruimte binnenstad heeft het koele netwerk een prominente plaats. De eerste koele plekken die in deze visie worden voorgesteld zullen we in 2025 realiseren.

We stimuleren de bewoners om klimaatadaptieve maatregelen te nemen **(I)**

Er is in Arnhem veel draagvlak en enthousiasme om de stad klimaatbestendiger te maken. Veel Arnhemmers willen zelf voor hun stad zorgen en vergroenen hun eigen dak, tuin of woonomgeving waaronder ook de openbare ruimte. De gemeente stimuleert dit door bewoners, bedrijven en instellingen te ondersteunen bij het maken van plannen en met een subsidieregeling om de plannen te helpen financieren. De subsidieregeling is in 2023 uitgebreid en toegankelijker gemaakt zodat meer inwoners er makkelijker gebruik van kunnen maken. Medio 2024 zijn de tussentijdse resultaten van de subsidieregeling met de gemeenteraad gedeeld.

We zetten verharding om naar groen **(I)**

Veel verharding leidt tot een grotere opwarming en meer wateroverlast. In de Strategie Klimaatadaptatie is daarom de ambitie benoemd om de hoeveelheid verharding in Arnhem terug te dringen. In samenhang met mobiliteit worden bij diverse reconstructies wegen versmald waarbij meer groen ontstaat, vaak in combinatie met het verlagen van de maximum snelheid. Ook bij maatregelen in de woonomgeving benutten we veel kansen om de hoeveelheid verharding terug te dringen. Daarnaast geven we uitvoering aan het groen parkeren, waarbij nieuwe parkeerplaatsen waterdoorlatend of groen worden uitgevoerd. Ook richten we ons op het terugdringen van de verharding in particuliere tuinen.

Arnhems groen versterken **(D)**

Arnhem is één van de groenste steden van Nederland en dat houden we ook zo. Vanwege de klimaatverandering en het verlies van biodiversiteit blijkt meer dan ooit hoe belangrijk het groen is om de stad leefbaar en aantrekkelijk te houden voor zowel mens als dier. Het beleid voor het Arnhemse groen is geformuleerd in de Groenvisie. Het beleid voor bomen is uitgewerkt in het Bomenplan. De komende jaren zullen we ons vooral richten op de volgende thema's:

- Herkenbare stad: Vergroten van de waarden van bossen en (wijk)parken
- Natuurvriendelijke stad: Vergroten van de biodiversiteit
- Groene gezonde stad: Vergroenen van de stad
- Duurzaam beheerde stad: Toekomstbestendig beheer

- Samenwerkende stad: Samen de stad vergroenen

Om doelen meetbaar te maken werken we aan monitoring. Zo monitoren we op verschillende locaties de biodiversiteit en meten we de toe- of afname van boomkroonoppervlakte. Om de effecten en resultaten van deze metingen goed te kunnen interpreteren zijn data van over een langere periode van meerdere jaren noodzakelijk.

We zorgen voor kwalitatief hoogwaardige bossen, natuurterreinen en stads- en wijkparken (herkenbare en duurzaam beheerde stad) (I)

- We houden onze waardevolle bossen en parken op orde en zetten in op het vergroten en versterken van de verbinding van en tussen deze gebieden. Hierdoor ontstaat er een groter, sterker en beter groen netwerk voor dier, plant en mens.
- We geven uitvoering aan maatregelen benoemd in beheervisies stadsparken, bossen en natuurterreinen. In 2025 gaan we verder met het uitvoeren van maatregelen benoemd in de nieuwe visie op Sonsbeek, Zijpendaal & Gulden Bodem. We planten bosranden en bijzondere beplantingsranden aan, we knappen de centrale plek in park Gulden Bodem en we herstellen de Engelse laan in Sonsbeekpark.
- De voormalige pachtgronden in Zijpendaal zijn in 2024 terug gekomen in eigen beheer. In 2025 gaan we hier door met het invoeren van natuurinclusieve landbouw en het aanleggen van bosranden en hagen, ter bevordering van de biodiversiteit en klimaatbestendigheid van onze parken.
- In natuurgebied de Zuidelijke Uiterwaarden realiseren we de verbinding tussen natuurgebied Meinerswijk en de Bakenhof. Het Museumpark aan Onderlangs wordt opgeknapt tot volwaardig stadspark, waarbij een significant aandeel aan asfalt wordt ingeruild voor groen en bomen.
- We gaan door met het proces om te komen tot een nieuwe beheervisie voor park Klarenbeek en Braamberg. Verschillende belanghebbenden worden hierbij betrokken.
- In 2024 hebben we mooie stappen gezet in Groot park Westerveld door de weiden in het hoefijzer aan het park toe te voegen en het landschap te verrijken met heggen, hagen, lanen en bomen. In 2025 gaan we hiermee door en kijken we hoe we nog meer verbindingen kunnen leggen tussen de groenzones in Arnhem-zuid.
- We realiseren het Wijkpark Laarkwartier nabij station Arnhem-Zuid. Dit wordt een plek waar stadsnatuur en bewoners elkaar ontmoeten.
- We houden het areaal bos in stand en breiden dit uit door extra bos aan te planten of (bos)grond te verwerven. We versterken de klimaatbestendigheid van het bos waarbij de focus ligt op het vasthouden van water en het verbeteren van de organische stofbalans. We vergroten de biodiversiteit door het verbeteren van de horizontale en verticale gelaagdheid, het vergroten van structuurvariatie en soortvariatie in het bos

We vergroten de groenmassa van bomen (herkenbare stad) (I)

Bij het streven naar een groene stad kijken we niet alleen naar de hoeveelheid bomen, maar ook naar de 'groenmassa': de omvang van de boomkronen.

- Het vergroten van de groenmassa doen we door het aanplanten van extra bomen, het verbeteren van de groeiplaatsen van bestaande bomen en het beschermen en ouder laten worden van bomen. We gaan extra bomen aanplanten op hitteplekken, in de wijken, in park en buitengebied. Deze bomen krijgen voldoende ondergrondse en bovengrondse groeiruimte op basis van het Bomenplan Arnhem.
- Potentiële plantlocaties voor extra bomen zijn in beeld. Aanplant van extra bomen wordt uitgevoerd in het plantseizoen (november - maart). Het streven is een groot aantal extra straatbomen, plantsoen- en parkbomen aan te planten. Een deel van deze bomen zijn fruit- en nootdragende bomen.
- Op minimaal 50 locaties worden de groeiplaatsomstandigheden van buitengewone bomen verbeterd zodat ze gezond en vitaal blijven en nog ouder kunnen worden. Stadsbomen en lanen krijgen extra zorg en aandacht zodat ze uit kunnen groeien tot Buitengewone bomen. Onder bomen die in gras staan wordt niet meer of veel minder gemaaid om de kwetsbare bodem en groeiplaats te beschermen.
- Jaarlijks monitoren we de voortgang van het boomkroonvolume. Dit is uitgewerkt in de uitvoeringsagenda van het Bomenplan Arnhem.

Op onze landbouwgronden brengen we natuur en landbouw in verbinding, voegen we natuur toe en gaan we over op natuurinclusieve landbouw (natuurvriendelijke stad) (I)

Samen met onze partners in de stad is in 2024 gestart met het opstellen van een nieuwe visie duurzame (stads)landbouw en duurzaam voedsel. In 2025 gaan we hiermee verder. We stimuleren en ondersteunen (bewoners)initiatieven op het gebied van stadslandbouw en eetbaar groen, onder meer door de subsidieregeling GroenBlauwe Initiatieven. We pakken daarnaast kansen om duurzame stadslandbouw te stimuleren en te faciliteren. Samen met de pachters van onze agrarische gronden zetten we actief stappen ten behoeve van natuurinclusieve landbouw en agrarisch natuur- en landschapsbeheer. Er zijn twee gebiedsprocessen natuurinclusieve landbouw gaande, in Arnhem Noord (gebiedsproces natuurinclusieve landbouw Arnhem Noord) en het uiterwaardengebied (gebiedsproces natuurinclusieve landbouw Veluwezoom/IJssel). Voor beide gebiedsprocessen is een gebiedsperspectief opgesteld, met daarin een visie hoe de landbouwgronden in deze gebieden te beheren op basis van landschappelijk systeemherstel met focus op herstel van bodem,

waterhuishouding en biodiversiteit. Hierbij valt te denken aan de aanleg van landschapselementen als poelen, hagen en struweel, de realisatie van bloemrijke akkerranden en wintervoedselakkers, de toepassing van strokenteelt en duurzame (niet-kerende) bodembewerking. Deze maatregelen vergroten de waarde van het landschap voor dier en plant (biodiversiteit) en mens (gezondheid). Het draagt bij aan het toekomstbestendig houden van de stad op het gebied van klimaat: verbeteren van de bodem leidt tot het beter kunnen vasthouden en bufferen van water en het voorkomen van verdroging en het draagt bij aan de landschappelijke ecosystemen.

We vergroten onze kennis en verbeteren de biodiversiteit en het leefgebied van kenmerkende soorten (natuurvriendelijke stad) **(I)**

We gaan de kennis vergroten over biodiversiteit in Arnhem. Op basis van deze kennis gaan we gericht maatregelen nemen om de biodiversiteit te vergroten. Dit doen we in diverse gebieden in de stad, park en buitengebied, waarbij elk jaar 3 gebieden worden gemonitord.
We monitoren de biodiversiteit in de stad structureel monitoren en vergroten die van daaruit. Want wanneer we weten hoe het ervoor staat met de biodiversiteit, weten we gerichter welke maatregelen we moeten uitvoeren. Vanaf 2021 gebeurt dit op 14 plekken in Arnhem. In 2024 is er een gebied (bestuurskwartier) aan toegevoegd samen met provincie. Na elk jaar volgt een beheer- en ontwikkeladvies van de in dat jaar gemonitorde gebieden, dat de gemeente gaat uitvoeren.
Tevens doet stichting EIS (kenniscentrum voor Insecten) onderzoek naar gebieden met bijzondere of kwetsbare wilde bijen en zweefvliegen in Arnhem, inclusief een advies over het verbeteren van de biotoop. Deze kennis passen we toe bij het beheren van de openbare ruimte. We gaan door met het onderzoek naar de aanwezigheid van vleermuizen, gierzwaluw en huismus in de stad in Malburgen, Presikhaaf, Klarendal en Geitenkamp
.

We hanteren een groennorm van 3-30-300 (groene en gezonde stad) **(I)**

Een groene en gezonde stad is gebaat bij de aanwezigheid van voldoende groen. Groen verbetert de fysieke en mentale gezondheid van onze inwoners en is een leefgebied voor planten en dieren. De norm houdt in dat elke inwoner vanuit zijn raam minimaal zicht heeft op 3 significante bomen, er 30% bladerdek in de wijk is en er binnen 300 meter van elke woning een stuk groen van minimaal 1 hectare aanwezig is. Dit betekent onder andere dat in alle wijken kleinschalige parkjes komen die ook gebruikt kunnen worden voor verkoeling, spelen van kinderen, het geven van een buitenles enzovoort. In 2025 gaan we verkennen of zo'n parkje in een groenarme delen van Arnhem-zuid realiseerbaar zijn.
In nieuwe ontwikkelingen hanteren we deze norm. In de bestaande stad streven we deze norm na. In 2023 is in beeld gebracht op welke plekken de stad nog niet voldoet aan de norm. In 2025 en de jaren daarna zullen we op deze plekken extra inzetten op het toevoegen van meer groen en bomen.

We stellen wijkgroenagenda's op (samenwerkende stad) **(I)**

De ambities om de leefbaarheid in de wijken te verbeteren door te vergroenen zetten we voort met de wijkgroenagenda's. Inmiddels zijn deze voor een groot aantal wijken gereed. In 2025 worden er ook weer vier wijkgroenagenda's opgesteld. De laatste wijken volgen in 2026.

We voeren de campagne Andere Arnhemmers uit (samenwerkende stad) **(I)**

Via de campagne Andere Arnhemmers brengen we natuur en biodiversiteit onder de aandacht bij onze inwoners. Dit doen we vanuit de Molenplaats Sonsbeek, samen met groene partijen in de stad. In 2022 is een stadsnatuurkaart gemaakt met bijzondere verhalen over dieren en planten. Een mooi product om de natuur in Arnhem te promoten. In 2025 worden diverse lezingen gegeven in de Molenplaats Sonsbeek over natuur in Arnhem. Zo krijgen onze inwoners meer kennis van onze natuur, en worden ze in de gelegenheid gesteld bijzondere plekken op te zoeken om van de natuur in de stad te genieten. Deze campagne streeft ernaar dat onze bewoners zich nog meer gaan inzetten voor de natuur in hun eigen leefomgeving.

Aandacht voor dierenwelzijn **(A)**

In en om onze stad leven niet alleen mensen, maar ook dieren. Dieren hebben een intrinsieke waarde. Ze verdienen ons respect en een waardige behandeling. Daarom bieden we ruimte aan dieren in de stad en in de natuur. Wij streven naar een veilige en respectvolle omgang met dieren. We zetten ons in om hun welzijn te verbeteren.

De aanwezigheid van dieren brengt veel vreugde, maar kan ook uitdagingen met zich meebrengen. Huisdieren worden soms aan hun lot overgelaten. Ook kunnen dieren in enkele gevallenoverlast veroorzaken. Wij proberen overlast op een zo diervriendelijk mogelijke manier te voorkomen.

Onze ambities op gebied het gebied van dierenwelzijn hebben wij vastgelegd in de Visie Dierenwelzijn 2021-2030. Daarin omschrijven wij dat we het belangrijk vinden dat mens en dier in harmonie samen leven De specifieke doelen en acties zijn uitgewerkt in de Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn 2024-2025.

We verbeteren het leven van huisdieren (D)

Wij vinden het belangrijk dat Arnhemmers verantwoord een huisdier kunnen bezitten. Eigenaren van gehouden dieren zijn zelf verantwoordelijk voor een goede verzorging van hun dieren. Soms hebben eigenaren echter wat (financiële) ondersteuning nodig bij het zorgen voor hun huisdier. Wanneer dat noodzakelijk en mogelijk is bieden wij ondersteuning. Als er om een of andere redenen afstand gedaan moet worden van een huisdier, dan willen wij een goede opvang van deze dieren.

We zorgen voor opvang van huisdieren waarvoor niet (meer) wordt gezorgd (I)

Samen met acht andere gemeentes in de regio hebben we een langjarig contract getekend voor de dierenambulance en de opvang van zwerfdieren. In 2025 opent de nieuwbouw van het Dierentehuis Arnhem e.o.. Samen met de regiogemeentes zorgen we voor een blijvende goede opvang van zwerfdieren. We zorgen er voor dat de dierenambulance 24 uur per dag bereikbaar blijft.

We zorgen voor meer en/of betere uitlaatplekken (I)

We willen dat hondeneigenaren en andere inwoners zonder ergernissen kunnen samenleven. Honden moeten de mogelijkheid hebben om los te kunnen lopen, met zo min mogelijk overlast voor andere dieren of mensen. Daarom verbeteren we de mogelijkheden voor honden om los te lopen. We onderzoeken of er meer behoefte is aan hondenlosloopgebieden, en of deze gebieden voldoende kwaliteit bieden.

We geven ondersteuning aan eigenaren met een laag inkomen (I)

Soms kunnen Arnhemmers de noodzakelijke hulp voor hun huisdieren niet betalen. Hierdoor kan het huisdierenwelzijn in geding komen. Wij willen dat de financiële drempel om naar de dierenarts te gaan zo laag mogelijk is. We verbeteren daarom de huidige regeling voor mensen met een laag inkomen.

We ondersteunen mensen die niet meer voor hun huisdier kunnen zorgen (I)

Ouderen en zorgbehoevenden voelen zich soms genoodzaakt afstand te doen van hun dier. Eigenaren kunnen om uiteenlopende redenen (tijdelijk) niet goed meer voor hun huisdier zorgen. Bijvoorbeeld als ze voor langere tijd in het ziekenhuis moeten verblijven. Of als ze naar een zorginstelling moeten en hun huisdier niet mogen meenemen. Soms woont een eigenaar nog wel thuis, maar kan toch niet meer de volledige zorg dragen. Voor het welzijn van mensen kan het hebben van een huisdier juist erg belangrijk zijn. Ook bij het huisdier leidt het afscheid tot leed. Wij zetten ons er voor in om eigenaar en dier zo lang mogelijk samen te kunnen laten zijn. Zo proberen we dieren uit het asiel te houden met alternatieve zorgmogelijkheden. We ondersteunen daarom Dierenbuddy in Arnhem en gaan we met zorginstellingen het gesprek aan over het samen houden van eigenaar en dier.

De leefomgeving van dieren in de gemeente Arnhem verbeteren (D)

Wij erkennen de intrinsieke waarde van dieren. In het wild levende dieren laten we zoveel mogelijk met rust. Van onze gehouden dieren stimuleren we zoveel mogelijk het natuurlijk gedrag. We streven naar een gezonde leefomgeving met zo min mogelijk onnatuurlijke barrières en verstoringen. Dierenwelzijn is een belangrijk speerpunt bij hoe we het buitengebied gebruiken en inrichten.

We zetten in op dynamische begrazing (I)

Op dit moment worden op verschillende plekken in de stad terreinen van de gemeente verhuurd om vee op te houden. We onderzoeken of we de statische begrazing die daar nu plaatsvind om kunnen zetten naar dynamische begrazing.

We zetten daarmee in op de natuurlijke kwaliteiten van dieren. Bij dynamische begrazing stimuleren we dieren in hun natuurlijk gedrag en leefwijze. In kuddes gehouden dieren blijven voor een beperkte tijd op specifieke locaties om de biodiversiteit in stand te houden of te verbeteren. Naast het bevorderen van dierenwelzijn verbeteren we zo ook de biodiversiteit op de begraasde stukken.

We verbeteren het vissenwelzijn (I)

We onderzoeken of we het welzijn van vissen kunnen verbeteren de negatieve effecten van sportvissen kunnen voor komen binnen de wateren van de gemeente. Dat doen we bijvoorbeeld door natuurlijke oevers in te richten en andere maatregelen te nemen om het leven onder water te verbeteren.

We verbinden en versterken de ecologische hoofdstructuur (I)

We houden onze waardevolle bossen en parken op orde en zetten in op het vergroten en versterken van de verbinding van en tussen deze gebieden. Hierdoor ontstaat er een groter, sterker en beter groen netwerk voor dier, plant en mens. In natuurgebied de Zuidelijke Uiterwaarden realiseren we de verbinding tussen natuurgebied Meinerswijk en de Bakenhof.

We werken daarmee ook aan het vergroten van de biodiversiteit met natuurvolgend beheer, het verbinden van leefgebieden en het opheffen van barrières, zodat dieren (wilde bijen en vlinders, vogels, vleermuizen, das, edelhert en wolf) meer en beter leefgebied hebben en meer mogelijkheden hebben voor migratie.

Dierenwelzijn krijgt meer aandacht in onze communicatie (D)

Wij hebben als gemeente impact op dieren door de manier waarop we over ze communiceren. Daarom vinden we het belangrijk om na te denken over de wijze waarop we dat doen en welke rol we kunnen spelen als gemeente.

We helpen (potentiële) eigenaren met informatie over het houden van huisdieren (I)

Het houden van een huisdier brengt verantwoordelijkheden met zich mee. We willen potentiële eigenaren actief informeren over deze verantwoordelijkheden. We informeren inwoners over:

- het weloverwogen aanschaffen van gezelschapsdieren (o.a. de reguliere kosten van en verantwoordelijkheden die bij het hebben van een huisdier horen);
- de mogelijkheden om een dier op te halen in het dierenasiel en zo een beter leven te geven;
- verantwoord bezit van gezelschapsdieren (een goed begrip, opvoeding en verzorging van en het voorkomen van schade, overlast en gevaar voor en door hun dier).

Dit doen we via partners zoals het Dierentehuis en via onze eigen communicatiekanalen.

We vragen aandacht voor hobbyjacht bij onze partners (I)

Binnen de bossen van Arnhem is er geen ruimte voor hobbyjacht, maar bij sommige van onze regionale partners is dat nog wel zo. Wij vragen aandacht voor dit thema in gesprekken met deze partners.

We willen diervriendelijk inkopen (I)

We nemen dierenwelzijn op in ons inkoopbeleid. We geven het goede voorbeeld door in onze inkoopvoorwaarden dierenwelzijn mee te nemen. Door een diervriendelijk inkoopbeleid te voeren stimuleren we onszelf en onze partners om na te denken over diervriendelijke producten.

We informeren organisatoren van evenementen over dierenwelzijn (I)

We onderzoeken of wij kunnen sturen op dierenwelzijn tijdens evenementen. Dit doen we bijvoorbeeld door organisatoren van evenementen te informeren over dierenwelzijn.

Een milieu- en gebruiksvriendelijke afvalinzameling (A)

Een milieu- en gebruiksvriendelijke afvalinzameling is een essentieel onderdeel van een duurzame woon- en leefomgeving. De gemeentelijke ambitie die past in het landelijk beleid blijft om afval zoveel mogelijk te hergebruiken en daarmee de hoeveelheid restafval die verbrand moet worden, verder te verkleinen. De criteria die gebruikt worden bij de keuzes voor de manier waarop de afvalinzameling is ingericht, zijn naast dit milieubelang, de gebruiksvriendelijkheid en service voor de inwoner en de kosten die hiermee gemoeid zijn.

In juni 2022 is de nieuwe afvalkoers voor 2022-2026 vastgesteld. De ambitie van het hierin opgenomen Arnhemse afvalbeleid voor de komende jaren is tweeledig. We willen een schonere woonomgeving en we willen het hergebruik van grondstoffen verbeteren en daarmee de hoeveelheid restafval verminderen. Bewustwording bij inwoners van de noodzaak van afvalscheiding en het schoonhouden van de leefomgeving is een rode draad door alle thema's.

In 2024 heeft het eerste Arnhemse burgerberaad over afval plaatsgevonden. De deelnemers hebben uiteindelijk met elkaar 29 adviezen uitgebracht aan de gemeente over hoe de hoeveelheid afval van inwoners, bedrijven en instellingen verminderd kan worden. Deze adviezen zullen verwerkt worden in een pakket aan maatregelen waar het college nog maatregelen aan kan toevoegen. Vervolgens wordt dit pakket voorgelegd aan de raad. De verwachting is dat dit in 2025 gaat gebeuren.
In deze begroting zijn de financiële effecten van dit pakket nog niet opgenomen omdat deze nog onbekend zijn.

In 2024 zijn we mede op basis van een bericht van onze huidige inzamelaar PreZero en signalen uit de markt, gestart met een verkenning naar de organisatievorm waarbinnen we in de toekomst het afval in de stad inzamelen. Dit doen we in samenhang met de uivoering van stadsreiniging en dagelijks onderhoud. Tot nog toe zetten we deze diensten via een Europese aanbesteding in de markt. Om in de toekomst de uitvoering van deze diensten tegen een marktconforme prijs te borgen, is een verkenning naar andere organisatievormen noodzakelijk.

De woningvraag en daaruit volgende inbreidingen in de stad, dwingen ons op een andere manier te kijken naar afvalinzameling in gebieden waar zeer compact en heel hoog gebouwd wordt. Uitgangspunt hierbij is dat we zorgdragen voor een gebruiksvriendelijke manier waarop inwoners hun afval kunnen scheiden. Dit zal een uitdaging worden waarbij per project de mogelijkheden en kosten bekeken worden.

We streven naar reductie van de hoeveelheid restafval (D)

Het is onze ambitie om de hoeveelheid restafval die verbrand moet worden naar beneden te brengen. We hebben de afgelopen jaren aangetoond dat er op het gebied van afvalscheiding en reductie van het restafval en het verbeteren van de kwaliteit van de gescheiden ingezamelde stromen, nog veel mogelijk is. Het verder verbeteren van het gescheiden inzamelen van GFT-/GFE-afval, zowel bij laagbouw als bij hoogbouw, biedt nog het nodige perspectief. Daarnaast blijft het voorkomen van afkeur door de bijmenging van ander afval in het gescheiden ingezamelde PBD-afval (Plastic, Blik en Drankenkartons) een belangrijk doel waarmee een de reductie van het aantal kilo's restafval gerealiseerd kan worden. We hebben onszelf daar in de Afvalkoers 2022-2026 "Arnhem Schoner" tot doel gesteld om minimaal 70% van het ingezamelde PBD goedgekeurd te hebben zodat we het aan kunnen bieden voor recycling. De cijfers over het vierde kwartaal van 2023 en het eerste kwartaal van 2024 laten zien dat we dat percentage inmiddels halen.
Ook wordt verwacht dat de landelijke invoering van producentenverantwoordelijkheid voor textiel en de intensivering die we op textielinzameling gaan plegen, leidt tot een betere scheiding van deze stroom en daarmee een vermindering van de hoeveelheid restafval.

De afvalstoffenheffing is nu voor 94 procent kostendekkend. Dat betekent dat er geld uit de algemene middelen wordt ingezet om afvalverwerking te betalen. Wij vinden het logisch dat de kosten van afvalverwerking gedragen worden door de gebruikers en dat de heffing zoveel als mogelijk kostendekkend is. Daarom verhogen we de heffing de komende 2 jaar stapsgewijs naar 95 procent kostendekkendheid.

In 2023 hebben we per inwoner 213 kilogram restafval (inclusief afgekeurd PBD) ingezameld. Op 15 juni 2022 heeft de raad de Afvalkoers 2022-2026 vastgesteld. Hierin staat beschreven op welke manier we streven naar minder restafval per inwoner. Over de uitvoering van de Afvalkoers wordt de gemeenteraad op de hoogte gehouden via de kwartaalrapportages Afval.
Sinds de vaststelling van Arnhem Schoner hebben we aan de Afvalkoers als volgt uitvoering gegeven:

- Traject verbetering kwaliteit PBD is ingezet met als resultaat dat we in het vierde kwartaal van 2023 en het eerste kwartaal van 2024 de doelstelling van 70% goedkeur halen (zie rapportage eerste kwartaal 2024).
- Instellen van een klankbordgroep met de eerste bijeenkomst in december 2022 en tweede in juli 2023. In verband met het burgerberaad afval dat begon in maart 2024, hebben wij ervoor gekozen om geen bijeenkomst van de klankbordgroep te organiseren na juli 2023 om te voorkomen dat deze twee sporen die inhoudelijk sterk op elkaar lijken, door elkaar lopen. Eind 2023 is de klankbordgroep wel geraadpleegd in het kader van de Evaluatie Afvalbeleid die wij uit hebben laten voeren. We bekijken in 2025 hoe we de klankbordgroep vervolg kunnen geven.
- In 2024 hebben toezichthouders afval bedrijven bezocht en hen geïnformeerd over hun plicht met betrekking tot afvalcontracten. In 2025 gaan we met afvalcoaches en toezichthouders bedrijven bezoeken om ze verder te informeren over afvalcontracten en de verplichting uit de APV voor bedrijven om ook de omgeving schoon te houden.
- Na het grotendeels oplossen van de toegankelijkheid van GFE-containers voor mensen in een handgeduwde rolstoel, beginnen we in 2025 na afronding van de aanbesteding voor een nieuw type container met de uitrol van een stadsdekkend netwerk van GFE-verzamelcontainers. We kunnen hierdoor stoppen met de inzameling van GFE via citybins en zo een toegankelijkere manier van GFE inzameling bieden die moet leiden tot meer gescheiden GFE en minder restafval.

We gaan door met beleidsontwikkeling gericht op afvaleducatie (I)

Helaas zien we dat de hoeveelheid restafval nog ver boven onze doelstelling ligt. Het hergebruiken van grondstoffen door scheiding van afval en zo het verminderen van de hoeveelheid restafval wordt grotendeels bepaald door het scheidingsgedrag. Zelfs bij een technische oplossing als mechanische nascheiding van PBD-afval, is bronscheiding van afvalstromen zoals GFT van belang.
Het veranderen van gedrag vraagt tijd.
Tegelijkertijd willen we nieuwe sturingsinstrumenten ontwikkelen om de doelstellingen op afvalreductie te bereiken. Dit vraagt een nieuwe aanpak die in de komende begrotingsperiode verder wordt uitgewerkt. Bij het onderzoek naar alternatieve systemen die bijdragen aan de milieudoelen zal nadrukkelijker de inbreng, medewerking en betrokkenheid van de inwoners gevraagd worden. Dit gebeurt onder meer door middel van het inmiddels afgeronde burgerberaad en een klankbordgroep afval. Maar ook in bijvoorbeeld de hotspot-aanpak zoeken we nadrukkelijk de medewerking en betrokkenheid van inwoners. We realiseren ons dat we als gemeente beleidskaders stellen waarbinnen we juist moeten faciliteren.

Begin 2024 heeft het college een evaluatie van het afvalbeleid naar de raad gestuurd. Uit deze evaluatie en de kwartaalrapportages afval blijkt dat deze doelstelling niet binnen bereik ligt. . Het college denkt na over maatregelen die genomen kunnen worden als aanvulling op de adviezen van het burgerberaad zodat we stappen kunnen maken in het behalen van de doelstelling.

Effectindicator	2020	2021	2022	2023	2024
Omvang huishoudelijk afval	**165,20**	**160,40**			

Eenheid: Niet gescheiden ingezameld huishoudelijk afval (kg per inwoner).

Bron: CBS - Huishoudelijk afval De CBS-afvalcijfers over 2022 worden in december 2023 gepubliceerd. In onze eigen afvalrapportages zien we een gemiddelde van 207 kilogram restafval per inwoner in 2022.

We willen Arnhem schoner maken (D)

We willen een schonere woonomgeving. We willen in 2025 de volgende resultaten behalen:

- vermindering van het aantal hotspots met 25% (ten opzichte van 2022);
- 50% reductie van het aantal bijplaatsingen op de top 20 hotspots (ten opzichte van 2022);
- een stadsdekkend netwerk van zwerfafvalvrijwilligers.

We pakken hotspots en zwerfafval aan (I)

Als eerste pijler van een schonere woonomgeving zien wij de aanpak van “hotspots” (locaties waar meer dan éénmaal per week afval bij of naast de containers wordt geplaatst). De tweede pijler van een schone woonomgeving is de aanpak van zwerfafval in de openbare ruimte.

Hiertoe zijn en worden de volgende maatregelen ingezet:

- De zwerfafvalparaplu is opgezet en is te vinden op www.arnhemschoner.nl.
- Een hotspots-aanpak is opgezet en inmiddels zijn we op 8 hotspots aan de slag. De resultaten laten een verbetering van het beeld zien. De hotspot aanpak draait om gedragsverandering en dat vraagt een lange adem. Concreet resultaat is nu al wel dat we echt samen met inwoners deze problematiek aangaan. .
- Wijkinitiatieven in de vorm van opruimdagen zijn en worden ondersteund.
- De milieubak maakt structureel deel uit van onze inzamelstructuur.
- Op beide afvalbrengstations js een brenghoek voor nog bruikbare spullen ingericht welke beheerd wordt door kringloopbedrijf 2Switch.

Doelen en budgetten

Hieronder geven we een indicatief inzicht van de relatie tussen doelen en budgetten. Niet alle werkzaamheden die we uitvoeren (met name 'going concern'-werkzaamheden) zijn opgenomen in de doelstellingen. De budgetten hiervoor staan onder het kopje "Overig". Door de samenhang van diverse doelen worden diverse budgetten doeloverstijgend ingezet. In deze gevallen is het totale budget voor de doelen bij het bovenste doel weergegeven en is bij de onderstaande doelen geen bedrag opgenomen.

Begroting 2025 per ambitie en doel	Lasten	Baten	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen
Bedragen x € 1.000				
Een eerlijke stad waar iedere Arnhemmer goed kan wonen	**4.646**	**3.330**	**543**	**2.574**
Woonruimte voor iedereen	4.646	3.330	543	2.574
Een ongedeelde stad				
Huisvesting van bijzondere doelgroepen				
Woningen met kwaliteit				
Wonen als fundament: betaalbaar wonen en aandacht voor mensen met een hulpvraag				
Een klimaatbestendige, groene, biodiverse en leefbare openbare ruimte	**19.592**	**1.427**	**525**	**6.966**
Naar een klimaatadaptieve stad	19.592	1.427	525	6.966
Arnhems groen versterken				
Aandacht voor dierenwelzijn	**593**	**0**	**0**	**0**
We verbeteren het leven van huisdieren	593	0	0	0
De leefomgeving van dieren in de gemeente Arnhem verbeteren				
Dierenwelzijn krijgt meer aandacht in onze communicatie				

Een milieu- en gebruiksvriendelijke afvalinzameling	16.262	27.635	0	0
We streven naar reductie van de hoeveelheid restafval	16.262	27.635	0	0
We willen Arnhem schoner maken				
Overig	**16.160**	**19.979**	**220**	**603**
Totaal	**57.253**	**52.371**	**1.289**	**10.143**

Wat mag het kosten

Overzicht lasten en baten

	Rekening	Begroting 2024		Begroting	Meerjarenraming		
	2023	Primitief	Juli	2025	2026	2027	2028
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Lasten	47.030	51.819	60.109	57.253	54.594	54.306	53.121
Baten	46.602	45.333	51.717	52.371	49.561	51.795	51.111
Saldo lasten en baten	***-428***	***-6.485***	***-8.392***	***-4.882***	***-5.032***	***-2.511***	***-2.010***
Toevoegingen aan reserves	23.326	9.657	9.785	1.289	719	94	94
Onttrekkingen aan reserves	5.215	8.379	16.902	10.143	6.841	2.538	167
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	***-18.112***	***-1.278***	***7.117***	***8.853***	***6.122***	***2.444***	***73***
Resultaat	**-18.539**	**-7.763**	**-1.274**	**3.972**	**1.090**	**-67**	**-1.937**

Toelichting

Lasten

De lasten voor 2025 zijn in totaal begroot op € 57,3 miljoen. Dit is opgebouwd uit de volgende onderwerpen:

- Openbare Ruimte inclusief Riolering, € 17,8 miljoen;
- Afval, € 16,3 miljoen;
- Groen en klimaatadaptatie, € 11,6 miljoen;
- Natuur en stadsparken, € 6,3 miljoen;
- Wonen, € 4,7 miljoen;
- Dierenwelzijn, € 0,6 miljoen.

De totale begrote lasten zijn in 2025 € 2,9 miljoen lager dan in 2024. De daling is met name te verklaren doordat in de begroting 2024 voor € 4,2 miljoen aan eenmalige middelen waren opgenomen. Zo bevat de begroting 2024 een éénmalige ophoging van € 1,2 miljoen voor de gestegen energiekosten “walstroom havengebied", die aan gebruikers wordt doorberekend (zie ook baten)

Na correctie voor incidenteel budget 2024 resteert een kostenstijging van € 1,3 miljoen. Belangrijkste ontwikkelingen:

- Stijging kapitaallasten, € 0,8 miljoen;
- Prijs- en areaalontwikkeling, € 1,6 miljoen;
- Stijging kosten afval als gevolg van lachgascilinders, zwerffietsen en verzamelcontainers toegankelijkheid voor hoogbouw, € 1,1 miljoen;
- Stijging kosten dierentehuis, € 0,2 miljoen
- Stijging incidentele middelen klimaatadaptatiefonds: € 1,5 miljoen
- Besparingen Perspectiefnota 2024, o.a. bomenonderhoud, bestrijding invasieve exoten, waterbeheer, wijkonderhoud, huisvesting bijzondere doelgroepen en opvang niet-rechthebbende EU-burgers: € 2,7 miljoen;
- Daling kosten beleidsontwikkeling Wonen: € 1,0 miljoen

Baten

De begrote baten bedragen in 2025 € 52,4 miljoen. Dit is opgebouwd uit de volgende onderwerpen:

- Afval, € 27,6 miljoen;
- Riolering, € 18,1 miljoen;

- Havenbeheer, € 0,9 miljoen;
- Kabels en leidingen, € 0,5 miljoen;
- Natuur en stadsparken, € 0,9 miljoen;
- Wonen, € 3,3 miljoen;
- Overige inkomsten, € 1,1 miljoen.

De totale begrote baten zijn in 2025 € 0,7 miljoen hoger dan in 2024. Belangrijkste ontwikkelingen:
- stijging opbrengsten afvalstoffenheffing als gevolg van doorberekening lastenontwikkeling en het stapsgewijs toewerken naar een kostendekkendheidspercentage van 95% in 2026, € 2,6 miljoen;
- stijging opbrengsten rioolheffing als gevolg van doorberekening lastenontwikkeling, € 0,3 miljoen;
- daling opbrengsten vanwege incidenteel hogere middelen in 2024 vanuit de specifieke uitkering Kansrijke Wijk € 1,3 miljoen;
- daling opbrengsten doorrekening energiekosten “walstroom havengebied, € 1,2 miljoen (zie ook lasten)

Toevoegingen aan reserves
De totale toevoeging aan de reserves in 2024 is begroot op € 1,3 miljoen. Dit is opgebouwd uit:
- BR Volkshuisvesting, € 0,5 miljoen:
- BR Groenfonds, € 0,4 miljoen;
- BR Openbare Ruimte, € 0,3 miljoen;
- BR Vastgoed, € 0,1 miljoen.

Onttrekkingen aan reserves
De totale onttrekking aan de reserves in 2025 is begroot op € 9,8 miljoen. Dit is opgebouwd uit:
- BR Klimaatadaptatiefonds, € 4,0 miljoen;
- BR Zuidelijke binnenstad, € 1,9 miljoen;
- BR Huisvesting bijzondere doelgroepen € 1,5 miljoen;
- BR Groot onderhoud openbare ruimte € 1,3 miljoen;
- BR Arnhem-Oost, € 0,8 miljoen;
- BR Groenfonds, € 0,3 miljoen.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Lingezegen
GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen
Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Wonen
- Woningcorporaties;
- Particuliere verhuurders;
- Beleggers/ontwikkelaars;
- Provincie Gelderland;
- Ministerie van BZK;
- Zorgpartijen.

Openbare ruimte
- Wijkteams;
- Schouwgroepen en belangengroepen;
- Waterschappen;
- Grondeigenaren (onder andere woningcorporaties, provincie, Hoge Veluwe, Gelders Landschap, Staatsbosbeheer);
- Groen Forum;
- Klimaatbestendig Arnhem;
- Triple Helix partners.

Ook werken we samen met verschillende subsidiepartners. Deze zijn in dit programma in de digitale begroting (https://financien.arnhem.nl) terug te vinden. Het volledige overzicht van de begrotingssubsidies is te vinden in de paragraaf Subsidies.

Beleidskaders

Wonen

- Woonvisie 2024;
- Nota wonen en zorg 2022
- Huisvestingsverordening;
- Leegstandsverordening
- Beleidsregels zelfbewoningsplicht
- Beleidsregels arbeidsmigranten
- Doelgroepenverordening
- Stadsakkoord 2022
- Facet bestemmingsplan Woningsplitsing en Verkamering;
- Woondeal 2.0 Regio Arnhem- Nijmegen.

Openbare ruimte

- Structuurvisie 2020-2040;
- Groenvisie 2017-2035;
- Bomenplan Arnhem;
- Visie Dierenwelzijn 2021-2030;
- Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn 2024-2025
- Nota Ruimte voor de Jeugd (Spelennota) 2010 - 2020;
- Initiatiefvoorstel Groene Speelplaatsen;
- Aanpak wateroverlast Arnhem Noord 2015.
- Strategie klimaatadaptatie Arnhem 2020 - 2030;
- Afvalkoers 2022-2026 Arnhem Schoner.

Paragrafen

De paragrafen vormen een 'dwarsdoorsnede' van de begroting, bezien vanuit een bepaald perspectief. Een aantal paragrafen is in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht voorgeschreven.

In de paragrafen worden kaderstellende beleidslijnen vastgelegd met betrekking tot relevante beheersmatige aspecten. De paragrafen geven daarmee belangrijke aanvullende informatie over de meerjarige financiële positie van de gemeente. De wijze waarop invulling wordt gegeven aan de paragrafen verschilt per onderwerp.

De volgende paragrafen zijn opgenomen:

1. Lokale heffingen
2. Risicomanagement en weerstandsvermogen
3. Onderhoud kapitaalgoederen
4. Financiering
5. Bedrijfsvoering
6. Verbonden partijen
7. Grondbeleid
8. Investeringen
9. Subsidies
10. Openbaarheidsparagraaf Wet open overheid

Lokale heffingen

De gemeente legt heffingen op. Die zijn onder te verdelen in algemene belastingen en retributies.
Bij algemene belastingen is sprake van een gedwongen bijdrage, waar geen rechtstreekse individuele tegenprestatie van de overheid tegenover hoeft te staan. De opbrengsten dienen als algemeen dekkingsmiddel. Voorbeelden zijn de onroerendezaakbelasting (OZB), parkeerbelasting en toeristenbelasting.
Retributies vallen uiteen in bestemmingsheffingen, leges en rechten. Bij bestemmingsheffingen zijn de opbrengsten bestemd voor specifieke taken of voorzieningen met een duidelijk algemeen belang. De riool- en afvalstoffenheffing zijn bestemmingsheffingen. Bij leges en rechten wordt er door de overheid een individuele tegenprestatie tegenover de bijdrage gesteld.

Uitgangspunten van beleid en belangrijke ontwikkelingen

Uitgangspunten van beleid

In de Begroting en tarieven van 2025 zijn de volgende uitgangspunten verwerkt:

Onroerendezaakbelasting (OZB)

- De OZB heeft met de WOZ-waarde een grondslag met een lasten verdelende werking. Voor eigenaren van woningen en bedrijfsgebouwen en huurders van bedrijfsgebouwen geldt: hoe hoger de waarde van de woning / het gebouw, des te hoger de te betalen belasting.
- Elk jaar is een herwaarderingsjaar voor de OZB. Dat betekent dat de WOZ-waarden gebaseerd worden op een nieuwe waardepeildatum. De WOZ-waarde is een zo goed mogelijke schatting van de mogelijke verkoopprijs op de waardepeildatum. Voor de belastingen 2025 geldt de waardepeildatum van 1 januari 2024. Op basis van de bij het opstellen van de Begroting bekende waardeontwikkeling verwachten we dat de waarde van woningen tussen 1 januari 2023 (vorige peildatum) en 1 januari 2024 gemiddeld met 4,3 procent is gestegen. Voor niet-woningen verwachten we een waardestijging van 2,5 procent.
- De OZB-opbrengsten worden in de periode 2022-2028 jaarlijks met 5 procent verhoogd. In beginsel betekent dit ook jaarlijks een gemiddelde lastenstijging OZB van 5 procent. Als de daadwerkelijke waardeontwikkeling in jaar t-1 echter afwijkt van de bij de tariefberekening voor jaar t-1 verwachte waardeontwikkeling, vindt er in jaar t een ‘inhaaleffect’ plaats, waardoor de lastenstijging in dat jaar afwijkt van de 5 procent.
  Bij woningen en niet-woningen is dit voor 2025 het geval. De waardeontwikkeling blijkt net iets lager uit te komen. Hierdoor hebben eigenaren van een woning en een niet-woning in 2024 gemiddeld lagere OZB hoeven te betalen dan waar rekening mee is gehouden. Dit wordt in 2025 gecorrigeerd met een aanpassing van 0,5 procent bij woningen en 1 procent bij niet-woningen.
  Ook voor 2025 kan de daadwerkelijke waardeontwikkeling afwijken van de waardeontwikkeling waar voor de tariefberekening van uit is gegaan. Met als gevolg dat ook de gemiddelde lastenstijging af kan wijken van de 5 plus 0,5-1 procent die nu verwacht wordt. In 2025 zal deze afwijking dan weer gecorrigeerd worden, zodat over een langere periode bezien de lastenontwikkeling OZB gemiddeld 5 procent per jaar is.

Rioolheffing

- De tarieven van de rioolheffing zijn nagenoeg kostendekkend. Oftewel: de opbrengsten uit rioolheffing zijn (vrijwel) gelijk aan de kosten voor de gemeentelijke watertaken voor afval-, hemel- en grondwater. De begrote opbrengsten uit rioolheffing stijgen in 2025, doordat de hogere kosten voor de gemeentelijke taken in de rioolheffing worden doorberekend. Het gaat hierbij voornamelijk om kosten voor maatregelen klimaatadaptatie en om de effecten van prijsontwikkeling. Voor een berekening van de kostendekkendheid wordt verwezen naar het onderdeel Kostendekkendheid retributies in deze paragraaf.
- Bij objecten met leegstand kan het gebruikersdeel van de rioolheffing niet worden opgelegd, waardoor minderopbrengsten ontstaan. De effecten van leegstand verwerken we in de tarieven, door opbrengstderving als gevolg van leegstand te compenseren met een hoger eigenaarstarief.
- Net zoals de OZB heeft de rioolheffing met de WOZ-waarde een grondslag met een lasten verdelende werking. De rioolheffing volgt de jaarlijkse herwaardering voor de OZB.

Afvalstoffenheffing

- We werken bij de afvalstoffenheffing met twee tarieven, één voor eenpersoonshuishoudens en één voor meerpersoonshuishoudens. Hiermee wordt een relatie gelegd tussen de mate van gebruik en de belasting die iemand betaalt.
- De kostendekkendheid van de tarieven van de afvalstoffenheffing wordt stapsgewijs verhoogd naar 95 procent in 2026. Voor 2025 is deze 94 procent (2024: 90 procent). Voor de berekening van de kostendekkendheid wordt verwezen naar het onderdeel Kostendekkendheid retributies in deze paragraaf.

- De begrote opbrengsten uit afvalstoffenheffing stijgen in 2025 daarnaast doordat de hogere kosten voor inzameling en verwerking van huishoudelijk afval in de afvalstoffenheffing worden doorberekend. Het gaat hierbij om de effecten van prijsontwikkeling, maar ook om kosten voor de verwerking van lachgascilinders, voor het ruimen van fietsen en voor toegankelijkere containers voor GFT bij hoogbouw.

Parkeerbelasting

- De parkeertarieven worden voor 2025 (zowel het straat parkeren als parkeren in parkeergarages) verhoogd met gemiddeld € 1,00 per uur. Hierdoor ontstaat – na aftrek van afdracht vennootschapsbelasting- een hogere opbrengst van € 3,7 miljoen.
- Het parkeerareaal zal worden uitgebreid waarbij naar maatwerk zal worden gekeken.
- Daarnaast zijn de begrote opbrengsten uit parkeerbelastingen, inclusief vergunningen en naheffingen, zijn voor 2025 geactualiseerd en naar boven bijgesteld op basis van de gerealiseerde aantallen van het jaar 2023.

Leges

- De tarieven voor paspoorten, Nederlandse identiteitskaarten en rijbewijzen worden in 2025 verhoogd met de stijging van de af te dragen rijksleges en de stijging van de gemeentelijke leges.
- Voor de overige leges geldt dat de tarieven in 2025 zijn verhoogd met de consumentenprijsindex ter hoogte van 3,45%.
-
- Op 1 januari 2024 is de Omgevingswet in werking getreden. Met invoering van de Omgevingswet zijn nieuwe producten en tarieven van kracht. In het eerste half jaar 2024 zijn nog veel leges afgewikkeld op basis van de WABO-regelgeving (van kracht in de 2023 en eerder). Er zijn het eerste half jaar 2024 nog relatief weinig opbrengsten geheven op basis van de Omgevingswet. Daardoor is het lastig te voorzien hoe de opbrengsten uit leges Omgevingswet zich ontwikkelen in 2025. De begrote opbrengsten voor 2025 zijn om die reden alleen geïndexeerd met 3,45% ten opzichte van de begroting 2024.
- Voor de onderbouwing van de kosten leges 2025 hebben we gebruik gemaakt van een extern opgezette legestool met advies wat wel en niet toerekenbaar is aan de leges. Hieruit blijkt dat er voor wat betreft de leges vallend onder ‘Algemene Dienstverlening’ en de ‘Diensten vallende onder de Europese dienstenrichtlijn’ een nauwkeurigere toerekening van kosten heeft plaatsgevonden dan in de voorgaande jaren.
  Voor de jaren 2026 en verder gaan we onderzoeken welke mogelijkheden er zijn om de mate van kostendekkendheid van de leges te verhogen. Een deel van de leges bij burgerzaken zijn door het Rijk/wet gemaximeerd. Voor een overzicht van de kostendekkendheid van de leges wordt verwezen naar het onderdeel Kostendekkendheid retributies in deze paragraaf.

Toeristenbelasting

- De tarieven van de toeristenbelasting stijgen in 2025 met € 1,00 per overnachting.
- Daarnaast zijn de begrote opbrengsten uit toeristenbelasting voor 2025 geactualiseerd en naar boven bijgesteld op basis van de gerealiseerde aantallen over 2023.

Bedrijveninvesteringszones

We staan in Arnhem open voor maatregelen als bedrijveninvesteringszones.
Een bedrijveninvesteringszone (BIZ) betreft een afgebakend gebied binnen de gemeente, waarin ondernemers en/of vastgoedeigenaren samen zorgen voor een veilige en leefbare bedrijfsomgeving. Het initiatief tot invoering ligt bij de ondernemers/eigenaren. De activiteiten in de BIZ zijn een aanvulling op die van de gemeente. De gemeente int van de ondernemer/eigenaar in de BIZ een bijdrage en keert deze vervolgens als subsidie uit aan de BIZ als uitvoeringsorganisatie. Een BIZ kan pas worden ingevoerd nadat de gemeenteraad hiervoor een verordening heeft vastgesteld en uit een draagvlakmeting blijkt dat er voldoende draagvlak is onder ondernemers/eigenaren in de BIZ. Met ingang van 2023 is de BIZ Korenkwartier ingevoerd.
In 2024 heeft er wederom een draagvlakmeting plaatsgevonden voor de BIZ Binnenstad. Deze heeft een positieve uitslag waardoor de BIZ Binnenstad per 1 januari 2025 wordt ingevoerd.

Belangrijke ontwikkelingen

Ontwikkeling gemeentelijk belastinggebied
In het hoofdlijnenakkoord 2024 – 2028 van de vier coalitiepartijen PVV, VVD, NSC en BBB is aangeven dat de stijging van de gemeentelijke woonlasten (OZB) gemaximeerd wordt via afspraken met gemeenten. Wat deze maximale stijging zal zijn staat er niet in. Voor 2025 heeft dit geen nog geen gevolgen.

Begrote opbrengsten van de lokale heffingen

	2024	2025
Bedragen x € 1.000		
Algemene belastingen		
OZB	62.672	65.902
Verminderingen (naar aanleiding van bezwaar)	-1.450	-1.450
Parkeerbelasting	12.158	15.475
Toeristenbelasting	1.191	1.881
Subtotaal	**74.571**	**81.808**
Bestemmingsheffingen		
Afvalstoffenheffing	23.112	25.686
Verminderingen (naar aanleiding van bezwaar)	-400	-400
Rioolheffing	17.766	18.096
Verminderingen (naar aanleiding van bezwaar)	-250	-250
Bedrijveninvesteringszones (BIZ)	121	241
Subtotaal	**40.349**	**43.373**
Leges		
Leges omgevingswet (voorheen Wabo)	3.750	3.854
Leges algemene dienstverlening	3.054	3.216
Overige leges (vallende onder Europese dienstrichtlijn)	886	926
Subtotaal	**7.690**	**7.996**
Rechten		
Scheepvaartrechten	536	536
Reinigingsrechten	53	53
Subtotaal	**589**	**589**
Totaal	**123.200**	**133.766**

In bovenstaande tabel zijn de begrote opbrengsten van de lokale heffingen opgenomen. Voor een toelichting op de mutaties ten opzichte van 2024 wordt verwezen naar het onderdeel Uitgangspunten van beleid en belangrijke ontwikkelingen in deze paragraaf.

Lokale lastendruk en kwijtscheldingsbeleid

Ontwikkeling lokale lastendruk in Arnhem

In onderstaande tabellen is voor een aantal 'standaard' huishoudens en (vastgoed)ondernemers in Arnhem de verwachte meerjarige lastenontwikkeling weergegeven. De bedragen en percentages zijn afgerond op hele euro's. De lastenontwikkeling voor 2025 en verder kan afwijken van hier gepresenteerd, als de gegevens op het moment van de tariefberekening afwijken van wat nu de verwachting is.
Verder betekent dat hoe verder een belastingjaar in de toekomst ligt, des te meer onzekerheid er momenteel nog is.

Voor de berekeningen zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Er is uitgegaan van een groei van het aantal woningen/huishoudens, gebaseerd op de woningbouwplanning van maart 2024;
- Voor niet-woningen is uitgegaan van een gelijkblijvend aantal objecten;
- Bij de rioolheffing is voor 2025 en verder de opbrengstverhouding woningen / niet-woningen van 2024 aangehouden;
- Voor de toe te rekenen kosten is gerekend met (verwacht) prijspeil 2024;

Meerpersoonshuishouden koopwoning	2024	2025	2026	2027	2028
WOZ-waarde € 312.900 (2025)					
OZB	€ 331	€ 349	€ 366	€ 385	€ 404
Mutatie t.o.v. voorgaand jaar		*5,5%*	*5%*	*5%*	*5%*
Rioolheffing	€ 149	€ 152	€ 152	€ 152	€ 152
Mutatie t.o.v. voorgaand jaar		*2%*	*0%*	*0%*	*0%*
Afvalstoffenheffing	€ 337	€ 371	€ 383	€ 385	€ 387
Mutatie t.o.v. voorgaand jaar		*10%*	*3%*	*1%*	*1%*
Totaal	**€ 817**	**€ 872**	**€ 902**	**€ 922**	**€ 943**
Mutatie t.o.v. voorgaand jaar		*7%*	*3%*	*2%*	*2%*
WOZ-waarde € 625.800 (2025)					
OZB	€ 661	€ 698	€ 733	€ 769	€ 808
Mutatie t.o.v. voorgaand jaar		*5,5%*	*5,0%*	*5,0%*	*5,0%*
Rioolheffing	€ 298	€ 304	€ 304	€ 304	€ 304
Mutatie t.o.v. voorgaand jaar		*2%*	*0%*	*0%*	*0%*
Afvalstoffenheffing	€ 337	€ 371	€ 383	€ 385	€ 387
Mutatie t.o.v. voorgaand jaar		*10%*	*3%*	*1%*	*1%*
Totaal	**€ 1.296**	**€ 1.372**	**€ 1.419**	**€ 1.458**	**€ 1.499**
Mutatie t.o.v. voorgaand jaar		*6%*	*3%*	*3%*	*3%*

Meerpersoonshuishouden huurwoning	2024	2025	2026	2027	2027
WOZ-waarde € 156.450 (2025)					
OZB	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Rioolheffing	€ 37	€ 37	€ 37	€ 37	€ 37
Mutatie t.o.v. voorgaand jaar		*1%*	*0%*	*0%*	*0%*
Afvalstoffenheffing	€ 337	€ 371	€ 383	€ 385	€ 387
Mutatie t.o.v. voorgaand jaar		*10%*	*3%*	*1%*	*1%*
Totaal	**€ 374**	**€ 408**	**€ 420**	**€ 422**	**€ 425**
Mutatie t.o.v. voorgaand jaar		*9%*	*3%*	*0%*	*0%*
WOZ-waarde € 312.900 (2025)					
OZB	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Rioolheffing	€ 74	€ 75	€ 75	€ 75	€ 75
Mutatie t.o.v. voorgaand jaar		*1%*	*0%*	*0%*	*0%*
Afvalstoffenheffing	€ 337	€ 371	€ 383	€ 385	€ 387
Mutatie t.o.v. voorgaand jaar		*10%*	*3%*	*1%*	*1%*
Totaal	**€ 411**	**€ 445**	**€ 458**	**€ 460**	**€ 462**
Mutatie t.o.v. voorgaand jaar		*8%*	*3%*	*0%*	*0%*

Eigenaar niet-woning	2024	2025	2026	2027	2027
WOZ-waarde € 410.000 (2025)					
OZB	€ 2.810	€ 2.984	€ 3.134	€ 3.290	€ 3.455
Mutatie t.o.v. voorgaand jaar		*6%*	*5%*	*5%*	*5%*
Rioolheffing	€ 291	€ 291	€ 291	€ 291	€ 291
Mutatie t.o.v. voorgaand jaar		*0%*	*0%*	*0%*	*0%*
Totaal	**€ 3.102**	**€ 3.275**	**€ 3.424**	**€ 3.581**	**€ 3.745**
Mutatie t.o.v. voorgaand jaar		*6%*	*5%*	*5%*	*5%*
WOZ-waarde € 820.000 (2025)					
OZB	€ 5.621	€ 5.969	€ 6.267	€ 6.581	€ 6.910
Mutatie t.o.v. voorgaand jaar		*6%*	*5%*	*5%*	*5%*
Rioolheffing	€ 582	€ 582	€ 582	€ 582	€ 582
Mutatie t.o.v. voorgaand jaar		*0%*	*0%*	*0%*	*0%*
Totaal	**€ 6.203**	**€ 6.551**	**€ 6.850**	**€ 7.163**	**€ 7.492**
Mutatie t.o.v. voorgaand jaar		*6%*	*5%*	*5%*	*5%*

Huurder niet-woning	2024	2025	2026	2027	2027
WOZ-waarde € 410.000 (2024)					
OZB	€ 702	€ 746	€ 784	€ 823	€ 864
Mutatie t.o.v. voorgaand jaar		*6%*	*5%*	*5%*	*5%*
Rioolheffing	€ 275	€ 275	€ 275	€ 275	€ 275
Mutatie t.o.v. voorgaand jaar		*0%*	*0%*	*0%*	*0%*
Totaal	**€ 977**	**€ 1.021**	**€ 1.059**	**€ 1.098**	**€ 1.139**
Mutatie t.o.v. voorgaand jaar		*5%*	*4%*	*4%*	*4%*
WOZ-waarde € 820.000 (2024)					
OZB	€ 1.405	€ 1.492	€ 1.567	€ 1.645	€ 1.728
Mutatie t.o.v. voorgaand jaar		*6%*	*5%*	*5%*	*5%*
Rioolheffing	€ 550	€ 550	€ 550	€ 550	€ 550
Mutatie t.o.v. voorgaand jaar		*0%*	*0%*	*0%*	*0%*
Totaal	**€ 1.954**	**€ 2.042**	**€ 2.117**	**€ 2.195**	**€ 2.277**
Mutatie t.o.v. voorgaand jaar		*4%*	*4%*	*4%*	*4%*

Ontwikkeling lokale lastendruk in landelijk perspectief

Het Centrum voor onderzoek van de economie van de lagere overheden (Coelo) meet jaarlijks de lokale lastendruk in de Nederlandse gemeenten en publiceert deze in de Atlas van de lokale lasten.
De indicator 'woonlasten meerpersoonshuishouden' geeft inzicht in de ontwikkeling van de Arnhemse woonlasten in relatie tot die van de overige gemeenten. Hierbij wordt uitgegaan van een huishouden met een (koop- of huur)woning met een gemiddelde waarde in de betreffende gemeente. Voor 2024 is uitgegaan van een gemiddelde waarde van een koopwoning van € 484.000. De indicator bestaat uit de OZB, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing.

Het Coelo publiceert de Atlas van de lokale lasten in het eerste kwartaal van het betreffende belastingjaar. De cijfers over 2025 zijn bij het opstellen van deze begroting dan ook nog niet bekend.
In de Atlas van de lokale lasten 2024 is over de woonlasten van een meerpersoonshuishouden opgenomen:

	Huishouden met een koopwoning	Huishouden met een huurwoning
Gemiddelde woonlasten Nederlandse gemeenten 2024	€ 994	€ 457
Gemiddelde woonlasten Arnhem 2024	€ 1.038	€ 396

Kwijtscheldingsbeleid

Particulieren en kleine zelfstandigen komen in aanmerking voor kwijtschelding van gemeentelijke belastingen als het zogenaamde gecorrigeerde inkomen lager uitvalt dan 100% van het bijstandsniveau. Ook wordt gekeken naar het vermogen van de inwoner, onder andere de vrij te laten financiële middelen. Kwijtschelding kan worden aangevraagd voor de (on)roerende zaakbelasting, afvalstoffenheffing en rioolheffing. Arnhem vult hierbij de beleidsvrijheid die er is voor kwijtschelding van gemeentelijke belastingen zo ruim mogelijk in.

Kostendekkendheid retributies

In de gemeentewet (artikel 229b, lid 1) is opgenomen dat de tarieven die worden geheven voor de retributies maximaal kostendekkend mogen zijn. Dit betekent dat de opbrengsten niet hoger mogen zijn dan de kosten. Zo wordt voorkomen dat de gemeente 'winst' maakt op deze heffingen en met de ontvangen specifieke belastingen ook andere gemeenteactiviteiten financiert. Het gaat bij de kostendekkendheid om geraamde bedragen, omdat op het moment van het vaststellen van de tarieven alleen nog de verwachtingen bekend zijn.

Hieronder wordt inzicht gegeven in de berekening van de kostendekkendheid van de rioolheffing, afvalstoffenheffing, leges en rechten.

Kosten van overhead

Kosten worden zoveel mogelijk direct toegerekend aan de betreffende activiteit, maar dat gaat niet altijd. Bijvoorbeeld bij de kosten van huisvesting, (algemene) communicatie en bestuursondersteuning. Dit zijn overheadkosten; alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Deze definitie van overheadkosten is vastgelegd in het BBV. Welke kosten de gemeenten als overheadkosten moeten zien, is dus in regelgeving vastgelegd. Gemeenten zijn wel vrij in de keuze van de methodiek voor toerekening van overheadkosten aan de lokale heffingen. Bij de gemeente Arnhem rekenen we de kosten van overhead aan de heffingen toe met behulp van een opslag op de ingezette uren.

Afvalstoffenheffing

De afvalstoffenheffing is een bestemmingsheffing. De opbrengsten uit afvalstoffenheffing mogen alleen ingezet worden voor kosten van inzameling en verwerking van huishoudelijk afval.

We verhogen het percentage kostendekkendheid van de afvalstoffenheffing stapsgewijs naar 95 procent in 2026. Voor 2025 is het percentage kostendekkendheid 94 procent.

Berekening kostendekkenheid Afvalstoffenheffing	
Bedragen x € 1.000	
Kosten Taakveld(en),incl. (omslag) rente	24.330
Inkomsten taakveld(en), excl. heffingen	-1.682
Netto kosten taakvelden	***22.648***
Toe te rekenen kosten:	
Overhead	763
Btw	3.899
Totale kosten	***27.310***
Opbrengst heffingen	25.686
Dekkingspercentage	**94%**

Rioolheffing

De rioolheffing is een bestemmingsheffing. De opbrengsten uit rioolheffing mogen alleen ingezet worden voor de kosten voor de gemeentelijke watertaken voor afval-, hemel- en grondwater.

De rioolheffing is met 97 procent (vrijwel) kostendekkend.
Bij de rioolheffing hanteren we twee verschillende heffingen: een voor eigenaren en een voor gebruikers. Van de totale kosten van bijna € 17,5 miljoen rekenen we, in lijn met de opbrengstverhoudingen van de verschillende heffingen, 52 procent toe aan de eigenarenheffing en 48 procent aan de gebruikersheffing.

Berekening kostendekkenheid Rioolheffing	
Bedragen x € 1.000	
Kosten Taakveld(en),incl. (omslag) rente	16.078
Inkomsten taakveld(en), excl. heffingen	0
Netto kosten taakvelden	***16.078***
Toe te rekenen kosten:	
Overhead	768
Btw	1.778
Totale kosten	***18.623***
Opbrengst heffingen	18.623
Dekkingspercentage	**97%**

Leges

In onderstaande tabel is de kostendekkendheid van de leges en rechten voor 2025 opgenomen.

Legesverordening	Lasten 2025	Baten 2025	Kosten-dekkendheid
Bedragen x € 1.000			
Algemene dienstverlening			
Publieke dienstverlening en burgerlijke stand	6.845	3.156	46%
Parkeren	83	60	72%
Subtotaal Algemene dienstverlening	**6.928**	**3.216**	**46%**
Dienstverlening in het kader van de omgevingswet			
Omgevingswet (voorheen: Wabo)	5.481	3.854	70%
Subtotaal Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning	**5.481**	**3.854**	**70%**
Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn			
Horeca	514	127	25%
Evenementen en markten	704	146	21%
Algemene plaatselijke verordening	189	63	33%
Overige APV	289	159	55%
Verordening kabels en leidingen en telecommunicatie	366	326	89%
Overige leges dienstverlening Europese dienstenrichtlijn	144	105	73%
Subtotaal Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn	**2.206**	**926**	**42%**
Totaal	**14.615**	**7.996**	**55%**

Scheepvaartrechten Bedragen x € 1.000	**907**	**536**	59%
Reinigingsrechten Bedragen x € 1.000	**53**	**53**	100%

Overzicht lokale heffingen

De tarieven 2025 welke in onderstaande tabellen zijn opgenomen zijn nog niet definitief.
Op basis van de meest actuele ramingen en ontwikkelingen in het najaar 2024 kunnen de uiteindelijke tarieven voor 2025 nog wijzigen.
De definitieve tarieven 2025 worden ter vaststelling aan de gemeenteraad aangeboden in de betreffende verordeningen.

Onroerende-zaakbelasting

2024	Tarieven			WOZ-waarde	Begrote opbrengsten 2024		
	eigenaar	gebruiker	totaal	totaal	eigenaar	gebruiker	totaal
Bedragen x € 1.000							
Woningen	0,1102%	n.v.t.	0,1102%	26.765.987	29.499	n.v.t.	29.499
Niet-woningen	0,7026%	0,1756%	0,8782%	3.668.965	25.778	6.443	32.221
Totaal				**31.058.725**	**55.277**	**6.443**	**61.720**

2025	Tarieven			WOZ-waarde	Begrote opbrengsten 2025		
	eigenaar	gebruiker	totaal	totaal	eigenaar	gebruiker	totaal
Bedragen x € 1.000							
Woningen	0,1115%	n.v.t.	0,1115%	28.019.384	31.242	n.v.t.	31.242
Niet-woningen	0,7279%	0,1820%	0,9099%	3.718.803	27.069	6.768	33.837
Totaal	**Totaal**			**31.738.186**	**58.311**	**6.768**	**65.079**

De opbrengsten OZB ten behoeve van de tariefberekening wijken af van de OZB-opbrengsten die zijn opgenomen bij het onderdeel Begrote opbrengsten van de lokale heffingen. Het verschil is te verklaren door opbrengsten uit areaalontwikkeling en correcties voor leegstand, meeropbrengsten en brutering baten naar aanleiding van bezwaar; deze worden niet meegenomen bij de tariefberekening.

Afvalstoffenheffing

	Tarief 2024	Tarief 2025	Aantal huishoudens		Begrote opbrengsten	
			2024	2025	2024	2025
Bedragen x € 1.000						
Eenpersoonshuishouden	€ 252,60	€ 278,04	30.949	31.629	7.818	8.794
Meerpersoonshuishouden	€ 336,84	€ 370,68	45.409	45.565	15.295	16.890
Totaal			**76.358**	**77.194**	**23.113**	**25.684**

Rioolheffing

2024	Tarieven			Aansluiting op riool WOZ-waarde		Begrote opbrengsten 2024		
	eigenaar	gebruiker	Totaal	eigenaar	gebruiker	eigenaar	gebruiker	totaal
Bedragen x € 1.000								
Woningen	0,0252%	0,0246%	0,0498%	26.596.392	25.956.464	6.702	6.385	13.088
Niet-woningen	0,0728%	0,0687%	0,1415%	3.400.468	3.192.172	2.476	2.193	4.669
Totaal						**9.178**	**8.578**	**17.757**

2025	Tarieven			Aansluiting op riool WOZ-waarde		Begrote opbrengsten 2025		
	eigenaar	gebruiker	Totaal	eigenaar	gebruiker	eigenaar	gebruiker	totaal
Bedragen x € 1.000								
Woningen	0,0248%	0,0239%	0,0487%	27.888.269	27.340.254	6.916	6.534	13.451
Niet-woningen	0,0709%	0,0669%	0,1378%	3.483.079	3.247.903	2.470	2.173	4.642
Totaal						**9.386**	**8.707**	**18.093**

Risicomanagement en weerstandsvermogen

Het is van belang om inzicht te hebben in de financiële positie (hoe financieel gezond is de gemeente) en de financiële weerbaarheid (welke mogelijkheden zijn er financieel). Met andere woorden hoe financieel robuust is de gemeente Arnhem?
Het weerstandsvermogen geeft aan in hoeverre de gemeente Arnhem in staat is om risico's op te vangen.
De financiële positie van Arnhem wordt met een aantal financiële kengetallen (zoals solvabiliteit en schuldquote) in samenhang met het weerstandsvermogen in beeld gebracht en beoordeeld.

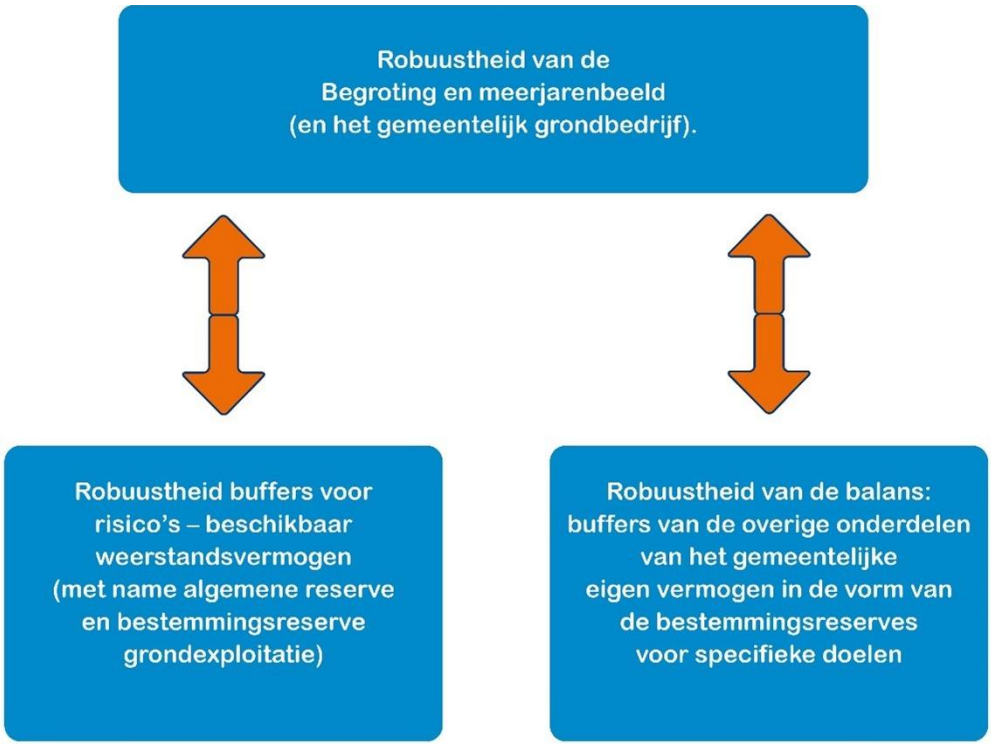
Samenvatting financiële positie

In deze paragraaf gaan we in op de financiële positie van de gemeente Arnhem. Deze paragraaf start met een korte uitleg over de financiële positie van de gemeente en een samenvatting van de belangrijkste punten. Aansluitend volgt een uitvoeriger toelichting op:

- de uitkomsten van de financiële kengetallen;
- de uitgangspunten voor beleid;
- het risicoprofiel en het beschikbare weerstandsvermogen;
- de belangrijkste risico's.

Om op een eenvoudige manier uit te leggen hoe de gemeente naar haar financiële positie kijkt, gebruiken we de metafoor van een privépersoon, die naar de eigen financiële positie kijkt: Zijn mijn inkomsten en uitgaven de komende jaren naar verwachting in evenwicht? Zal ik mijn spaargeld aanspreken of kan ik extra sparen? Heb ik in de toekomst wat extra middelen achter de hand als mijn wasmachine kapot gaat? Als een privépersoon een goed en zeker inkomen heeft om zijn huur of hypotheek te betalen, verder geen grote schulden heeft en ook nog over een spaarsaldo beschikt, is de conclusie dat de eigen financiële positie robuust en solide is.
Zo is het ook bij gemeenten. Is het gemeentelijk huishoudboekje de komende jaren in evenwicht? Of zijn er mogelijk overschotten of tekorten? Heeft de gemeente een redelijk goed gevulde ‘bankrekening’ (algemene reserve) en hoe zit het met de schulden van de gemeente? Zijn er buffers voor risico’s, zodat de gemeentelijke dienstverlening ook als risico’s optreden niet meteen hoeft te stagneren?
Door in samenhang te kijken naar de verschillende onderdelen van de financiële positie kunnen we beoordelen hoe robuust de financiële positie van een gemeente is. Dat is waar we in deze paragraaf bij stilstaan.

Bij de voorbereiding van de Begroting 2025 en de financiële prognoses voor 2026 tot en met 2028 heeft de gemeente te maken met onzekerheden, bezuinigingen vanuit Den Haag op gemeenten, de sterk oplopende kosten voor de jeugdzorg en toenemende loon- en prijsontwikkeling. De gemeente is in belangrijke mate afhankelijk van de inkomsten van het Rijk.
Bij de voorbereiding van de Begroting sluiten we aan bij de meest recente informatie die het Rijk de gemeenten geeft over de algemene en specifieke uitkeringen. Hoewel het Rijk gemeenten deels tegemoet is gekomen in het 'ravijn' van 2026 door bijvoorbeeld de opschalingskorting te schrappen, worden gemeenten nog steeds onvoldoende gecompenseerd voor de kostenstijgingen waar ze mee te maken krijgen.
Het Rijk stelt de hoogte van de uitkeringen die gemeenten krijgen regelmatig bij. Dit leidt tot schommelingen in onze inkomsten als gemeente. Bij het inschatten van de risico’s wordt hier rekening mee gehouden.

1. <u>De robuustheid van de begroting:</u>
   In de afgelopen begrotingen kampten we met grote onzekerheden in het financieel beeld. Voor een groot deel is de onzekerheid afgenomen en zijn tegenvallers in de begroting verwerkt. Om toch te komen tot een structureel sluitende begroting zijn in de Perspectiefnota diverse concrete besparingen opgenomen. Daarnaast zijn ook de inkomsten en uitgaven voor Spoorzone Arnhem-Oost in deze begroting verwerkt. In alle jaren is ondanks het opnemen van de diverse tegenvallers, zoals de ontwikkeling van de zorgkosten, sprake van een structureel sluitende begroting. Hiermee is sprake van een robuuste begroting.

2. <u>De mate van robuustheid van de buffers om risico's op te vangen:</u>
   Het risicoprofiel (de benodigde weerstandscapaciteit) is opnieuw geactualiseerd. Het risicoprofiel is bij deze begroting met € 5,8 miljoen toegenomen ten opzichte van het jaarverslag 2023 en bedraagt nu € 73,7 miljoen. De belangrijkste wijzigingen in het profiel ten opzichte van het profiel van het jaarverslag 2023 worden later in deze paragraaf toegelicht.

3. De weerstandsfactor is ten opzichte van de Begroting 2024 gestegen van 1,0 naar 1,2 in 2025. De belangrijkste oorzaken hiervan zijn dat het risicoprofiel van de gebiedsvisie Arnhem Spoorzone-Oost is gestegen en ook het gemeentebrede risicoprofiel is toegenomen. Dit laatste vooral veroorzaakt doordat het risico rondom Zorg/Jeugdzorg groter is geworden. De beschikbare weerstandscapaciteit neemt in 2026 af, door de incidentele inzet van middelen uit de algemene reserve. In 2026 daalt daardoor de weerstandsfactor naar 1,1, waarna deze in 2027 en 2028 weer toeneemt tot 1,2.

4. <u>De mate van robuustheid van de balans:</u>
   Door het opnemen van de Spoorzone Arnhem-Oost in deze begroting, nemen de schulden toe. De schuldquote blijft nog echter ruim onder de 90%. Er wordt in deze begroting ook niet ingeteerd op het eigen vermogen om tot een sluitende begroting te komen. Daardoor blijft ook de solvabiliteit ruim boven de 20%.

In de financiële verordening zijn afspraken gemaakt over de financiën van de gemeente Arnhem die invloed kunnen hebben op onderdelen van de financiële robuustheid. De ondergrens van 1,0 en de streefwaarde van 1,4 bij de weerstandsfactor blijven hetzelfde. Daarnaast is een streefwaarde opgenomen voor de solvabiliteit van 14%, met 10% als ondergrens. De financiële positie van Arnhem kan op de korte termijn als robuust beschouwd worden.

Uitkomsten financiële kengetallen

Voor de beoordeling van de financiële positie van onze gemeente wordt gebruik gemaakt van de kengetallen, zoals genoemd in art. 11 van de begrotingsvoorschriften (BBV). Ook de weerstandsfactor is uitgedrukt in de vorm van een kengetal. Een goede toelichting op deze kengetallen en de betekenis daarvan voor de sturing door de raad is opgenomen in de publicatie 'Meerjarig financieel inzicht voor de raad - de samenhang tussen beleid en kengetallen' van de commissie BBV.

De kengetallen volgens art. 11 van de BBV laten over de afgelopen jaren het volgende beeld zien:

Netto schuldquote	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
	58%	62%	76%	56%	56%	54%

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
	55%	56%	73%	53%	54%	52%

Solvabiliteitsratio	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
	28%	24%	27%	26%	26%	26%

Weerstandsvermogen (factor)	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
	1,4	1,0	1,2	1,1	1,2	1,2

Kengetal grondexploitatie	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
	2%	5%	10%	13%	13%	11%

Structurele exploitatieruimte	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
	4%	3%	2%	1%	0%	0%

Woonlasten meerpersoonshuishouden	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
	103%	112%	110%	113%	116%	118%

De grondexploitaties voor Kronenburg en Spoorzone Oost hebben net als in de Begroting 2024 een grote invloed op de kengetallen. In de begroting van vorig jaar kwam dit met name tot uiting in de weerstandsfactor die als gevolg van de risico's die voor deze ontwikkelgebieden werden opgenomen daalde tot 1,0. In de Begroting 2025 zijn de toekomstige uitgaven en inkomsten voor deze grondexploitaties opgenomen. Omdat de kosten eerst moeten worden gefinancierd voordat er inkomsten tegenover komen te staan stijgt de schuld wat zichtbaar is in de ontwikkeling van de schuldquote. Met het opnemen van de uitgaven en de inkomsten zijn de bouwgronden opgenomen in de exploitatie, waarmee het kengetal grondexploitatie dat het aandeel van de bouwgronden in de totale begroting weergeeft ook fors, al blijft het nog ruim binnen de 20% wat door de provincie in haar rol als toezichthouder als bovengrens van de minst risicovolle categorie wordt gezien.

Ten opzichte van de Begroting 2024 herstelt de weerstandsfactor zich licht. Ook is de begroting in alle jaren structureel in evenwicht. Dit is mede te danken aan de besparingen die in de Perspectiefnota zijn opgenomen. Weliswaar bereikt de weerstandsfactor nog niet de streefwaarde van 1,4 waarmee dit ook de komende jaren nog een aandachtpunt blijft.

Sinds de Begroting 2024 bevindt de solvabiliteit zich ruim boven de 20%. Het eigen vermogen dat door de jaren is opgebouwd om boven de 20% te komen wordt behouden waarmee het blijft bijdragen aan de financiële weerbaarheid van Arnhem.

In de onderstaande tabel worden de financiële kengetallen vergeleken met de risico-indeling van de provincie. De provincie hanteert daarbij drie categorieën. Categorie A is het minst risicovol en categorie C is het meest risicovol. De kolom 'Gelders gemiddelde' is ontleend aan de begrotingsbrief 2024.

Kengetal	Gelders gemiddelde 2024	Waarde Arnhem Begroting 2025	Categorie A	Categorie B	Categorie C
1. Netto schuldquote	58%	75%	<90%	90-130%	>130%
2. Netto schuldquote gecorrigeerd	51%	70%	<90%	90-130%	>130%
3. Solvabiliteitsratio	33%	28%	>50%	20-50%	<20%
4. Grondexploitatie	6%	10%	<20%	20-35%	>35%
5a. Structureel exploitatieruimte Begr.	1,39%	2%	Begr en MJR	Begr of MJR	Begr en MJR
5b. Structureel exploitatieruimte MJR	-1,50%	0%	> 0%	> 0%	< 0%
6. Belastingcapaciteit	101%	pm	<95%	95-105%	>105%
7. Weerstandsvermogen	2,1	1,2	> 1,0	0,8 - 1,0	< 0,8

Als aanvulling op deze verplichte kengetallen worden in de begroting en jaarrekening in aansluiting op de zogenaamde stresstesten van de 100.000+ gemeenten op vier aandachtsvelden nog een aantal andere kengetallen doorgerekend. Bij elk kengetal is in de laatste kolom weergegeven hoe op het kengetal wordt gescoord; 1 is voldoende, 2 is punt van aandacht en 3 is kwetsbaar.

Aanvullende Arnhemse kengetallen tav schuldquote		Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Categorie
a	Netto schuld per inwoner	€ 3.075	€ 3.026	€ 4.400	3
b	Schuldevolutie	-1%	-18%	20%	3
c	Netto rentelasten/exploitatie	1,14%	1,18%	1,03%	2
d	Aanwezigheid rentereserve/buffer	ja	ja	ja	1

Aanvullende Arnhemse kengetallen tav solvabiliteit		Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Categorie
a	Weerstandsfactor	1,4	1,0	1,2	2
b	Mogelijkheden om weerstandscapaciteit te verbeteren	ja	ja	ja	1

Aanvullende Arnhemse kengetallen tav grondexploitatie		Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Categorie
a	Afhankelijkheid van grondexploitatie voor sluitende begroting	nee	nee	nee	1

Aanvullende Arnhemse kengetallen tav woonlasten		Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Categorie
a	Onbenutte belastingcapaciteit OZB	0,10%	0,10%	0,10%	
b	Derving OZB i.v.m. leegstand	1,13%	1,56%	1,56%	

Bij het beoordelen van de bovenstaande kengetallen is het belangrijk de kengetallen in onderlinge samenhang te bezien om uitspraken te kunnen doen over én de robuustheid van de begroting/rekening, én de robuustheid van de risicobuffers én de robuustheid van de balans.

Robuustheid van de begroting:

- Zoals hierboven beschreven is de begroting structureel in evenwicht. De besparingen die in de Perspectiefnota zijn opgenomen zijn essentieel geweest om dit evenwicht te bereiken.
- Hoewel het aandeel van de grondexploitatie in de begroting is toegenomen, is deze niet direct afhankelijk van de winsten van het grondbedrijf. Positieve resultaten van het grondbedrijf worden gestort in het Stadsontwikkelfonds. Van daaruit kan worden bijgedragen aan de uitvoering van de verstedelijkingsopgave;
- In de Begroting 2023 is een jaarlijkse verhoging van de OZB-opbrengsten met 5% vastgesteld. Daarnaast zal de kostendekkendheid van de afvalstoffenheffing worden verhoogd naar 95%. Dit werkt door in de financiële kengetallen voor de gemeentelijke belastingen.

Robuustheid van de buffers voor risico's in relatie tot het beschikbare weerstandsvermogen:

- Een belangrijke indicator is de weerstandsfactor die de verhouding uitdrukt tussen de beschikbare weerstandscapaciteit (reserves die het weerstandsvermogen van de gemeente vormen) en de benodigde weerstandscapaciteit (het totaal van de berekende mogelijke nadelige financiële gevolgen van de risico's). In de in 2023 door de Raad vastgestelde financiële verordening is opgenomen dat de weerstandsfactor niet lager mag zijn dan 1,0 en dat bij een weerstandsfactor van meer dan 1,4 de reserves kunnen worden aangewend voor (nieuw) beleid;
- Het totaal bedrag aan benodigde buffers voor risico’s (de benodigde weerstandscapaciteit) is € 73,7 miljoen, bestaande uit € 35,3 miljoen voor de gemeentebrede risico's en € 38,4 miljoen voor de risico's verbonden aan de grondexploitaties;
- De beschikbare weerstandscapaciteit, vooral bestaande uit de algemene reserve, bedraagt € 88,8 miljoen;
- De weerstandsfactor voor 2025 komt daarmee uit op 1,2. In 2026 daalt deze naar 1,1, waarna vanaf 2027 de weerstandsfactor weer 1,2 bedraagt.

Robuustheid van de balans:

- Belangrijk financiële kengetallen met betrekking tot de balans van een gemeente zijn de solvabiliteit en de netto-schuldquote. Zoals hiervoor beschreven zijn de schulden toegenomen door het opnemen van de kosten en inkomsten van Spoorzone Arnhem-Oost in deze begroting. Desondanks blijft de schuldquote nog ruim onder de 90%. De solvabiliteit blijft daarnaast op een niveau ruim boven de 20%;
- De cijfers van het grondbedrijf zijn relevant voor de beoordeling van de solvabiliteit. De balans van de gemeente Arnhem wordt, ondanks de toename van de grondexploitaties, in vergelijking met andere gemeenten, minder beïnvloed door de resultaten van het grondbedrijf. De gevoeligheid van de balans voor waarde fluctuaties hierin blijft daarmee beperkt;

Het verloop van de weerstandsfactor en solvabiliteit in de afgelopen jaren wordt in de volgende tabel weergegeven:

Jaartal	Weerstandsfactor		Solvabiliteit	
	primitieve begroting	rekening	primitieve begroting	rekening
2016		1,4	12%	15%
2017	1,3	2,1	10%	16%
2018	2,0	1,4	12%	16%
2019	1,6	1,2	14%	17%
2020	1,0	1,0	15%	19%
2021	1,0	1,9	12%	22%
2022	1,4	2,3	16%	29%
2023	1,4	1,4	18%	28%
2024	1,0		24%	
2025	1,2		28%	

Uitgangspunten van beleid

Volgens het BBV, de begrotingsvoorschriften van het Rijk voor de opstelling van de begroting en rekening, bevat deze paragraaf een toelichting op het beleid over weerstandsvermogen en de risico's.

Financiële verordening

Een aantal belangrijke Arnhemse spelregels over weerstandsvermogen en risico's ligt vast in de financiële verordening. De raad heeft in 2023 een geactualiseerde versie van de verordening vastgesteld. Voor de weerstandsfactor is een ondergrens van 1,0 vastgesteld en de mogelijkheid om (nieuw) beleid in te zetten bij een weerstandsfactor van meer dan 1,4. Voor de solvabiliteit is er een streefwaarde opgenomen van 14%, met 10% als ondergrens. Ook zijn er afspraken vastgelegd over hoe we in Arnhem omgaan met grote, risicovolle projecten. Bijvoorbeeld dat hierbij een onafhankelijke risicoanalyse verplicht is.

Nota risicomanagement en weerstandsvermogen

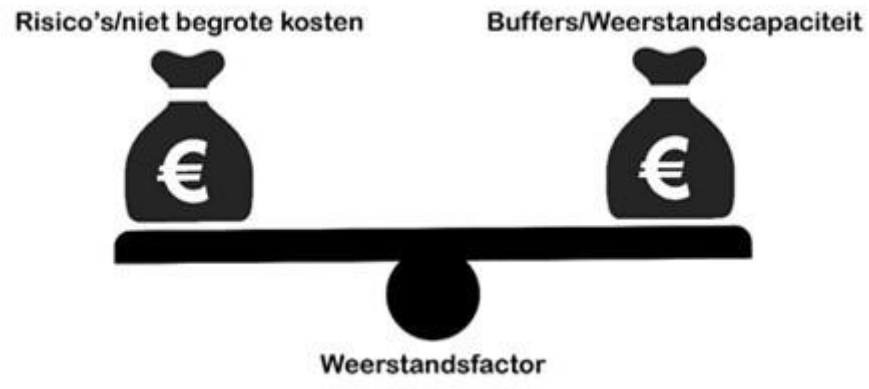
In de nota risicomanagement en weerstandsvermogen zijn de beleidsuitgangspunten voor risicomanagement en spelregels voor weerstandsvermogen vastgelegd.

Weerstandsvermogen

In dit deel van de paragraaf is het totaalbeeld opgenomen van de benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit en de daarmee samenhangende weerstandsfactor:

- de gemeentelijke risico's die gevolgen kunnen hebben voor de financiële positie zijn opnieuw beoordeeld, waar nodig aangepast en aangevuld. Op basis van het nieuwe risicoprofiel is met behulp van statistische berekeningen bepaald wat de omvang van de benodigde weerstandscapaciteit is;
- de omvang van de reserves, waarvan is afgesproken dat deze de beschikbare weerstandscapaciteit vormen, is bepaald;
- door de beschikbare weerstandscapaciteit (reserves als buffer) te delen door de benodigde weerstandscapaciteit (risico's) wordt de weerstandsfactor berekend.

Het volgende plaatje illustreert dit:

Hoe hoger de weerstandsfactor is, des te beter de gemeente in staat is om risico's die zich voordoen op te kunnen vangen. Daalt de weerstandsfactor beneden de 1,0 dan zijn de financiële buffers lager dan het benodigde weerstandsvermogen en kan de gemeente in de financiële problemen komen als de risico's zich daadwerkelijk voordoen. De afspraken over de hoogte van de weerstandsfactor liggen vast in de financiële verordening (artikel 12): "Voor de financiële positie geldt dat de weerstandsfactor niet lager mag zijn dan 1,0 en 1,4 het uitgangspunt is. Indien de weerstandsfactor lager is dan 1,0 is aanzuivering van de algemene reserve vereist. Indien de factor hoger is dan 1,4 dan kunnen reserves worden aangewend voor (nieuw) beleid".

Binnen de gemeente Arnhem kijken we niet alleen naar de weerstandsfactor, maar doen dit in onderlinge samenhang met andere financiële kengetallen. Wanneer er sprake zou zijn van een weerstandsfactor boven de 1,4 en deze ruimte zou worden ingezet voor nieuw beleid heeft dit namelijk ook een ander effect: het eigen vermogen van de gemeente vermindert en de solvabiliteit verslechtert.

Het totaalbeeld ziet er als volgt uit:

Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	Begroting 2024	JV 2023	Prognose 2024	Begroting 2025	2026	2027	2028
	90%	90%	90%	90%	90%	90%	90%
Bedragen x € 1.000							
Benodigde weerstandscapaciteit							
1. Gemeentebrede risico's	30.630	33.027	35.343	35.343	35.343	35.343	35.343
2. Risico's grondexploitatie	40.074	34.861	38.361	38.361	38.361	38.361	38.361
Totaal	**70.704**	**67.888**	**73.704**	**73.704**	**73.704**	**73.704**	**73.704**
Beschikbare weerstandscapaciteit							
1. Algemene reserve	53.140	78.271	68.094	70.388	63.957	68.620	69.064
2. Weerstandscapaciteit Grondbedrijf	17.109	16.347	17.109	16.347	16.347	16.347	16.347
3. Onvoorzien en strikt onvermijdbaar	1.039	707	1.039	1.039	1.039	1.039	1.039
Totaal	**71.288**	**95.325**	**86.242**	**87.774**	**81.343**	**86.006**	**86.450**
Weerstandsfactor	**1,0**	**1,4**	**1,2**	**1,2**	**1,1**	**1,2**	**1,2**
Ruimte t.o.v. weerstandsfactor 1,0	**584**	**27.438**	**12.538**	**14.070**	**7.639**	**12.302**	**12.746**
Ruimte t.o.v. weerstandsfactor 1,4	**-27.698**	**283**	**-16.943**	**-15.412**	**-21.842**	**-17.180**	**-16.736**

Voor 2025 komt de weerstandsfactor uit op 1,2. De toelichting op de verschillende onderdelen die de weerstandsfactor bepalen, is opgenomen in de volgende onderdelen van deze paragraaf.

Benodigde weerstandscapaciteit en risicoprofiel

Het risicoprofiel wordt bepaald door te inventariseren welke risico's er bestaan en de financiële effecten in te schatten wanneer ze zich voor doen. Daarbij wordt voor de gemeentebrede risico's gebruik gemaakt van de volgende indeling:

Risicoscore				
Klasse	Kans		Klasse	Geldgevolg
1	< of 1 x per 10 jaar	10%	1	< € 50.000
2	1 x per 5-10 jaar	30%	2	€ 50.000 - € 200.000
3	1 x per 2-5 jaar	50%	3	€ 200.000 - € 500.000
4	1 x per 1-2 jaar	70%	4	€ 500.000 - € 1.000.000
5	1 x per jaar of >	90%	5	> € 1.000.000

Op basis van een inschatting voor alle risico's van de kans dat het risico zal optreden en het mogelijk financieel gevolg, wordt met behulp van statistische kansberekeningen het mogelijke financieel gevolg van het risicoprofiel van alle risico's samen doorgerekend. De statistische berekeningen, die daarvoor worden gemaakt, zijn een hulpmiddel om te bepalen wat het bedrag is dat we als buffer aan moeten houden om risico's te kunnen afdekken, de zogenaamde benodigde weerstandscapaciteit.
Het voordeel van deze rekenmethodiek is dat rekening gehouden kan worden met het gegeven dat niet alle risico's zich tegelijkertijd voor zullen doen. Daardoor is het bedrag aan benodigde weerstandscapaciteit lager dan de optelsom van alle risicobedragen bij elkaar. Deze berekeningen zijn in combinatie met de beschikbare weerstandscapaciteit (de buffers voor risico's) de basis voor de hoogte van de weerstandsfactor.
Bij de bespreking van de begroting is het gebruikelijk om grote betekenis toe te kennen aan de hoogte van de weerstandsfactor. Dat is ook logisch, omdat het een belangrijke indicator vormt voor de financiële positie. Hierbij past wel een duidelijke kanttekening. Het inschatten van risico's met daarbij behorende bedragen en kansen is per definitie geen exacte wetenschap. Ook de berekeningen die op basis daarvan plaatsvinden zijn dat dus niet. Ze zijn een hulpmiddel om in totaliteit een bedrag te bepalen om als buffer voor risico's aan te houden. Enige relativering van de waarde van dit gegeven is zeker op zijn plaats. Daarnaast is het van belang om, zoals reeds is aangegeven, de financiële kengetallen in onderlinge samenhang te bezien en niet uit te gaan van één enkel kengetal als de weerstandsfactor.
Ook bij deze begroting zijn de gemeentebrede risico's en de risico's van het grondbedrijf geïnventariseerd om op die manier een beeld te krijgen van het risicoprofiel en benodigde buffer.

De volgende tabel laat zien wat het totale beeld van de benodigde weerstandscapaciteit is:

Benodigde weerstandscapaciteit	Begroting 2024	JV 2023	Prognose 2024	Begroting 2025
	90%	90%	90%	90%
Bedragen x € 1.000				
Benodigde weerstandscapaciteit				
Gemeentebrede risico's	30.630	33.027	35.343	35.343
1. Gemeentebrede risico's totaal	**30.630**	**33.027**	**35.343**	**35.343**
Conjuncturele (marktrisico) en project specifieke risico's grondexploitatie	16.289	11.884	11.884	11.884
Strategisch bezit (mva)	1.873	2.687	2.687	2.687
Anterieure overeenkomsten	112	290	290	290
Risico's grondexploitatie	**18.274**	**14.861**	**14.861**	**14.861**
Vast te stellen gebiedsexploitatie	21.800	20.000	23.500	23.500
2. Risico's grondexploitatie totaal	**40.074**	**34.861**	**38.361**	**38.361**
Totaal	**70.704**	**67.888**	**73.704**	**73.704**

Gemeentebrede risico’s

Het geactualiseerde gemeentebrede risicoprofiel bestaat voor de begroting 2025 in totaal uit 109 risico’s, terwijl het risicoprofiel bij het jaarverslag 2023 bestond uit 100 risico's.
De volgende mutaties in de risico’s hebben plaatsgevonden:

- er zijn 13 nieuwe risico's, 4 risico's zijn vervallen en 8 risico's zijn gewijzigd;
- er zijn 71 risico's met een financiële impact die in aanmerking komen voor het reserveren van weerstandsvermogen.

Een overzicht van grote gemeentebrede risico's die met name bepalend zijn voor de financiële omvang van de benodigde weerstandscapaciteit is opgenomen aan het einde van deze paragraaf. Deze risico's hebben op basis van de inschatting van de kans op voorkomen en het financieel gevolg de meeste invloed op het totale risicoprofiel. In het risicoprofiel is een aantal risico’s opgenomen dat niet in deze paragraaf wordt beschreven, om mogelijke juridische en financiële benadeling bij openbaarmaking te voorkomen.

Het risicoprofiel voor de totale gemeentebrede risico's is bij deze begroting met € 2,3 miljoen toegenomen ten opzichte van het jaarverslag 2023.

Deze toename is vooral veroorzaakt door de belangrijkste stijgers met een grote financiële impact, dit zijn:

Stijgers:

- *Bezuinigingsmaatregelen Jeugdzorg en Zorg worden niet of onvolledig gerealiseerd*
  Een nieuw risico is opgenomen voor een aantal opgenomen bezuinigingsmaatregelen met betrekking tot Jeugdzorg en Zorg in de Perspectiefnota 2025 die mogelijk niet of deels kunnen worden gerealiseerd. Het risico bestaat dat de ingeboekte besparingen niet of deels worden gerealiseerd. Het risico is opgenomen met een kans van 50% en een financieel maximum van € 3,3 miljoen.
- *Onderhoud openbare ruimte Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek (CSA)*
  In najaar 2023 is een Europese aanbesteding geweest voor het dagelijks onderhoud in de openbare ruimte. Voor dit dagelijks onderhoud resulteerden de inschrijvingen in een forse overschrijding van het begrote budget. Om deze verwachte hogere kosten het hoofd te kunnen bieden, wordt voorgesteld om hiermee in de jaren 2025 en 2026 in de begroting nog rekening te houden, maar intussen alternatieve manieren van uitvoering te onderzoeken en voor te bereiden. Invoering daarvan vanaf 2027 leidt mogelijk tot een daling van het kostenniveau. In het risicoprofiel is een nieuw risico opgenomen voor het geval dit niet (volledig) leidt tot de verwachte verlaging van de kosten. Dit risico is ingeschat met een kans van 50% en financieel maximum van € 2,5 miljoen.
- *Incidentele dekking welzijnssubsidies*
  Voor een aantal welzijnssubsidies/subsidies sociale basis of onderdelen daarvan is de incidentele dekking met ingang van 2025 niet meer beschikbaar, het totale bedrag moet worden afgebouwd, waarbij er een

relatie ligt met de opgave transformatie welzijn. Het risico bestaat dat deze afbouw voor individuele subsidies niet tijdig lukt, hiervoor is een nieuw risico opgenomen met een kans van 50% en een bedrag van € 2 miljoen.

- *Capaciteit Maatschappelijke Opvang*
  De capaciteit van voorzieningen voor maatschappelijke opvang is tijdelijk uitgebreid. Ondanks deze uitbreiding is de doorstroom naar woningen vanuit deze voorzieningen van belang. Hier ontstaat dus een risico dat samenhangt met de inspanningen en resultaten op het gebied van wonen voor aandachtsgroepen. Het risico kon bij de vorige actualisatie van het risicoprofiel nog niet worden gekwantificeerd, het risico is nu ingeschat met een kans van 30% en een financieel maximum van € 3 miljoen.

Nieuwe risico's zonder geldgevolg

Van de 38 in het risicoprofiel opgenomen risico's zonder geldgevolg zijn er bij deze begroting 8 nieuw opgenomen. Bij deze risico's is nog niet duidelijk in welke mate ze zich zouden kunnen voordoen. Het gaat hierbij om de volgende risico's:

- *Aanvullende kosten vanwege bezuiniging Invasieve Exoten*
  Het budget voor het bestrijden van invasieve exoten is verminderd. Het gevolg hiervan is dat de invasieve exoten, zoals de Japanse Duizendknoop en Reuzenberenklauw, moeilijker beteugeld kunnen worden. Deze soorten verspreiden zich daardoor makkelijker en zijn moeilijker te bestrijden. Dit heeft nadelige gevolgen voor de biodiversiteit en kan op termijn leiden tot schade aan wegen en kunstwerken. De omvang van het financiële effect is op dit moment niet te duiden.
- *Onzekerheid over de huisvesting van Oostpool / Introdans*
  In de begroting zijn middelen gereserveerd voor de huisvesting van Oostpool / Introdans. Er is nog veel onzeker over hoe dit er in de praktijk uit moet gaat zien, op welke termijn dit gerealiseerd moet gaan worden en welke middelen hiervoor nodig zijn.
- *Gevolgen nieuw kabinetsbeleid voor de culturele sector*
  - Hogere btw (van 9% naar 21%) raakt de toegankelijkheid van het culturele aanbod. Kan leiden tot minder inzet van ZZP'ers want hun tarieven gaan ook omhoog. De verhoging van het tarief zet toegankelijkheid en betaalbaarheid van kunst en cultuur voor (amateur)beoefenaars en publiek onder druk, brengt inkomen en de bestaanszekerheid van kunstenaars en artiesten in gevaar.
  - Beperking van de giftenaftrek, hetgeen effect heeft op particuliere giften aan cultuur.
  - Het overhevelen van gelden van het Rijk naar gemeenten met een korting van € 638 miljoen per 2026: de ‘SPUK-regeling’. Uit deze regeling worden initiatieven gefinancierd voor cultuurparticipatie, sport en bewegen, gezondheidsbevordering en de sociale basis.
  - Verhoging van de kansspelbelasting van 30,5 % naar 37,8 %. Dit raakt de loterijen die geld aan cultuur geven.
- *Urgente financiële situatie bij Rozet*
  De begroting van Rozet is op dit moment niet sluitend. Over 2024 is er een tekort begroot van € 0,85 miljoen.
- *Stijgende kosten voor culturele organisaties*
  Door het toepassen van de richtlijn van 'fair pay' (eerlijke beloning) in de culturele sector en cao-ontwikkelingen hebben culturele organisaties te maken met stijgende kosten voor de personele inzet. Daarnaast worden de culturele organisatie ook geconfronteerd met andere prijsstijgingen, bijvoorbeeld voor energie. Deze stijgende kosten kunnen leiden tot hogere subsidieaanvragen om de huidige bedrijfsvoering en activiteiten te kunnen voortzetten. Bij het niet beschikbaar stellen van meer middelen zou dit kunnen leiden tot minder activiteiten / minder producties / verschraling van het aanbod.
- *SPUK inburgering*
  Er bestaat een financieel risico dat inburgeringstermijnen niet binnen de gestelde wettelijke termijn van 3 jaar behaald kunnen worden. Inburgeringsaanbieders, die verantwoordelijk zijn voor het verzorgen van taaltrajecten, hebben te maken met een structureel tekort aan gekwalificeerde docenten. Dit tekort leidt ertoe dat zij mogelijk niet in staat zijn om de vereiste lessen en begeleiding niet binnen de gestelde termijnen kunnen leveren.
  De bekostiging hiervan loopt via de SPUK voorzieningen. Deze financiering is voor 3 jaar. Het is onduidelijk wat de impact is als trajecten langer duren én als er alternatieve aanbieders gezocht moeten worden.
  Dit probleem speelt landelijk en is niet beperkt tot één regio.
- *Aanvullende kosten uit hoofde van afvalinzameling*
  Het huidige inzamelcontract voor afvalinzameling is in 2020, na beoordeling van inschrijving, gegund aan PreZero. Dat contract loopt tot 2027. PreZero heeft aangegeven gefaseerd te stoppen met de inzameling van huishoudelijk afval. PreZero heeft ons huidige contract niet opgezegd, maar dat risico is wel aanwezig. Op dit moment is het nog onduidelijk wat de eventuele consequenties voor de gemeente Arnhem hiervan zijn.

- *Per 1 januari 2024 is de Omgevingswet in werking getreden*
  De Omgevingswet is een stelselverandering. Het werken in de beleidscyclus, integraal keuzes maken, verbinden van thema's en beleidsvelden, nadenken over wanneer uitnodigingsplanologie, wanneer inzet van geboden en verboden, samenwerken in de keten en/met onze uitvoeringspartners over een groter aantal thema's, maakt dat we een blijvende andere manier van werken ons eigen gaan maken. Het is vooralsnog onduidelijk welke impact dit heeft op de gemeentelijke organisatie.
  In de transitiefase (na 1-1-2024) ligt de nadruk op het compleet maken en het blijven actualiseren van het Omgevingsplan. In dit plan komen alle thema's over de fysieke leefomgeving samen. We hebben hierbij te maken met de oude ruimtelijke plannen die moeten worden omgezet naar het omgevingsplan, terwijl nieuwe ontwikkelingen gewoon doorgaan, en de nog lopende bestemmingsplannen Wro afgemaakt moeten worden. Extra uitdagingen zijn de voor iedereen nieuwe juridische kaders, voorlopig nog zonder jurisprudentie, en doorlopende aanpassingen in wetgeving, DSO en software. Een omvangrijke, complexe en nog door te ontwikkelen taak. Het omgevingsplan moet op 1-1-2032 gereed zijn. Er zijn tijdelijke middelen beschikbaar om extra capaciteit in te huren om het extra werk tot 2032 op te vangen.
  Vanaf ongeveer 2030 zijn er structureel meer taken te verrichten dan voor de komst van de Omgevingswet. Integraal werken en afstemmen met meerdere beleidsvelden blijft. Het digitaal werken en steeds nieuwe regels toevoegen in de GIS-omgeving blijft een extra taak ten opzichte van de tijd voor de Omgevingswet. Ook het werken en monitoren van de beleidscyclus brengt structureel werk met zich mee. Er is dan extra capaciteit nodig om de reguliere werkzaamheden te kunnen uitvoeren.

Grondexploitatie risico's
Het risicoprofiel van de grondexploitaties is geactualiseerd bij de opstelling van Financiële Jaarrapportage Projecten (FJP) 2023. Het geactualiseerde risicoprofiel is meegenomen in het Jaarverslag 2023.
In relatie tot de verplichte tussentijdse winstnemingen wordt in het BBV een onderscheid gemaakt in het conjuncturele risico (marktrisico) en project specifieke risico's.
Bij deze begroting zijn de risico's voor de grondexploitatie aangehouden zoals deze zijn geactualiseerd en vastgesteld bij de FJP en meegenomen in het Jaarverslag.

Het totale risicoprofiel voor de grondexploitatie risico's is bij deze begroting met € 3,5 miljoen toegenomen ten opzichte van het Jaarverslag 2023. Dit wordt veroorzaakt door toename van het risicoprofiel voor de gebiedsexploitatie Spoorzone Arnhem-Oost (nog vast te stellen grondexploitatie).

<u>Vast te stellen gebiedsexploitatie</u>
Het aangaan van de nieuwe gebiedsexploitaties bij de verstedelijkingsopgave brengt risico's met zich mee. De gebiedsexploitatie Spoorzone Arnhem-Oost was bij het opstellen van de FJP 2023 nog niet vastgesteld en daarom nog geen onderdeel van de FJP. Vanwege de omvang van deze ontwikkeling en de daarmee gepaard gaande risico's is ervoor gekozen om deze met ingang van de Begroting 2024 wel al mee te nemen bij het bepalen van de benodigde weerstandscapaciteit.
Tegelijk met deze begroting wordt de vaststelling van de gebiedsexploitatie Spoorzone Arnhem-Oost ter besluitvorming voorgelegd en zal deze worden meegenomen in de komende FJP.
De risicoanalyses van de deelgrondexploitaties Schaapsdrift, Rijnpark en Presikhaaf 3 binnen de gebiedsexploitatie Spoorzone Arnhem-Oost, zijn begin 2024 opnieuw geactualiseerd. De aan te houden buffer van € 20 miljoen bij het jaarverslag 2023 voor de risico's van deze grondexploitaties stijgt hierdoor nu bij deze begroting naar € 23,5 miljoen. De stijging met € 3,5 miljoen is met name veroorzaakt door een stijging van de conjuncturele risico's van Rijnpark. Daarnaast is de doorloop voor Rijnpark met 4 jaar verlengd, wat resulteert in hogere kosten- en opbrengstenstijgingen.

De methodiek om het risicoprofiel te berekenen is op een aantal punten aangescherpt ten opzichte van voorgaande jaren. Aanleiding hiervoor is de keuze voor een actiever grondbeleid (nota grondbeleid 2023). In bovenstaande risicoanalyses is nog geen rekening gehouden met het in de tijd zetten van de projectspecifieke risico's, de analyse hierop is op dit moment nog niet mogelijk gebleken. Het streven is om het in de tijd uitzetten van de projectspecifieke risico's wel mee te nemen bij de komende FJP.

Voor een nadere inhoudelijke toelichting wordt verwezen naar de paragraaf Grondbeleid.

Conclusie risicoprofiel
Zoals toegelicht is het totale risicoprofiel voor de gemeentebrede en de grondexploitatie risico's, ten opzichte van eerdere inschattingen bij de Jaarrekening 2023, met € 5,8 miljoen gestegen.

Beschikbare weerstandscapaciteit

In dit onderdeel van de paragraaf is een korte toelichting opgenomen op de beschikbare weerstandscapaciteit. In de volgende tabel is het totale beeld van de beschikbare weerstandscapaciteit opgenomen:

Beschikbare weerstandscapaciteit	Begroting 2024	JV 2023	Prognose 2024	Begroting 2025
	90%	90%	90%	90%
Bedragen x € 1.000				
Beschikbare weerstandscapaciteit				
Stand Algemene reserve per 1-1	64.079	81.963	78.271	68.094
+ Toevoegingen	0	30	0	-6.577
- Onttrekkingen	-10.939	-37.725	-10.939	0
Financieel Beeld/Totaal met nieuwe inzichten				8.870
- Resultaat / Prognose resultaat		34.004	762	
1. Algemene reserve per 31-12	**53.140**	**78.271**	**68.094**	**70.388**
BR Grondexploitatie	15.109	14.847	15.109	14.847
BR Strategische posities	1.500	1.500	1.500	1.500
BR Voorstudies	500	0	500	0
2. Weerstandscapaciteit Grondbedrijf	**17.109**	**16.347**	**17.109**	**16.347**
3. Onvoorzien en strikt onvermijdbaar	**1.039**	**707**	**1.039**	**1.039**
Totaal	**71.288**	**95.325**	**86.242**	**87.774**

Algemene reserve

De verwachte stand 2025 en het meerjarig verloop van de algemene reserve wordt bepaald door de volgende factoren:

- Besluitvorming uit vorige begrotingsjaren die doorwerkt in het verloop van de algemene reserve.
- De prognose van de uitkomst van het jaarresultaat voor 2024, zoals opgenomen in Turap-2 en Turap-1. Als gevolg van het totale verwachte jaarresultaat neemt de algemene reserve in 2024 (per 31-12) toe met € 0,8 miljoen.
- Voorstellen voor verrekening met de algemene middelen in deze Begroting 2024.

Reserves grondexploitaties

De ontwikkeling van het weerstandsvermogen van het grondbedrijf wordt in de paragraaf Grondbeleid toegelicht. In het verloop van de BR grondexploitatie zijn herziene ramingen van de grondexploitaties conform de Financiële Jaarrapportage Projecten 2023 verwerkt.

Onvoorzien en strikt onvermijdbaar

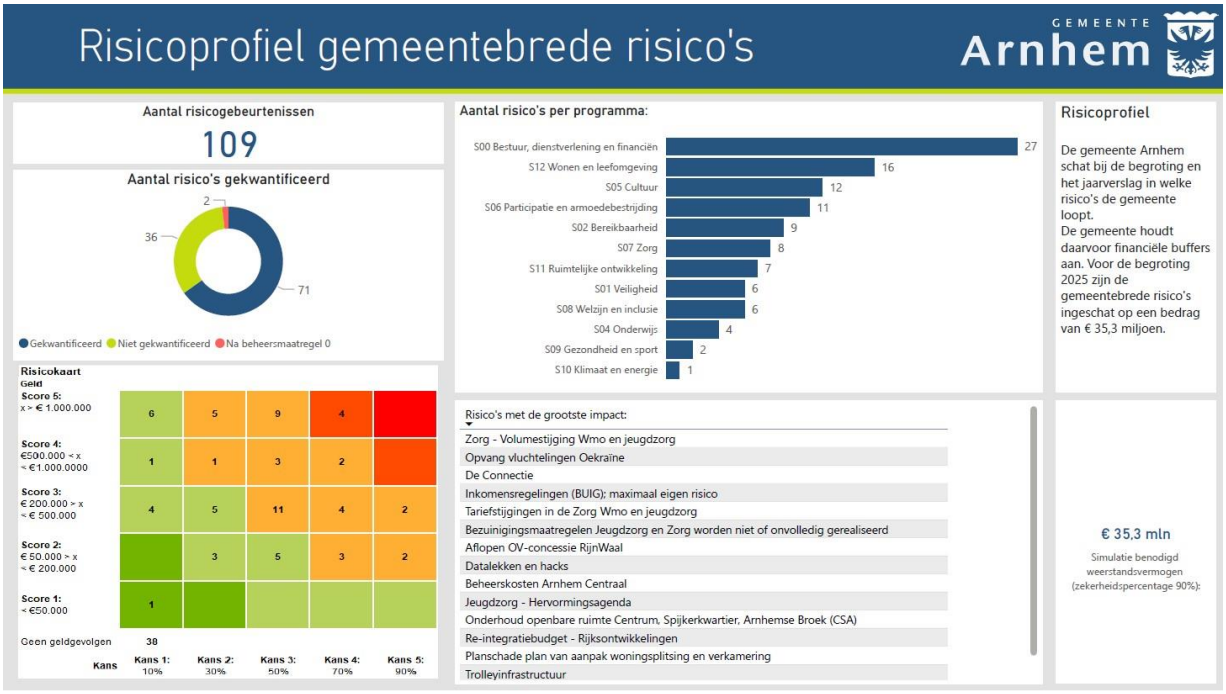
De post onvoorzien en strikt onvermijdbaar van € 1,0 miljoen is bij de Begroting 2025 ingezet als beschikbare weerstandscapaciteit.

Conclusie beschikbare weerstandscapaciteit

De totale beschikbare weerstandscapaciteit is bij de Begroting 2025 gedaald met € 7,6 miljoen ten opzichte van de vorige stand bij de Jaarrekening 2023.

Belangrijkste risico's

In onderstaande afbeelding worden de gegevens van het gemeentebrede risicoprofiel samengevat weergegeven:

Hieronder worden de belangrijke gemeentebrede risico's (met hoogste invloed% en risicoscore) toegelicht, die samen ongeveer 70% uitmaken van de totale omvang van de benodigde weerstandscapaciteit van € 35,3 miljoen voor het risicoprofiel.

Er wordt een onderverdeling gemaakt van de belangrijke risico's per programma en portefeuilleonderdeel:

Risicogebeurtenis	Kans	Geld	Geld (Max)	Risico score	Invloed (%)	Gewijzigd t.o.v. Jaarrekening 2023
S00 Bestuur, dienstverlening en financiën						
Bedrijfsvoering						
De Connectie	4	5	€ 3.850.000	20	7,0%	Ongewijzigd

De begroting van de BVO De Connectie kent een aantal onzekerheden dat een risico vormt:
-Grote projecten zoals de investeringen in de ICT infrastructuur, informatieveiligheid en privacy leiden mogelijk tot meerkosten (maximaal financieel gevolg € 300.000);
-Frictie: risico op frictiekosten als gevolg van: boventalligheid; wegvallen dienstverlening aan De Connectie; afbouw formatie door harmonisering. (maximaal financieel gevolg € 350.000);
-In de begroting van de Connectie worden een aantal significante risico's beschreven. Omdat de Connectie niet over eigen weerstandscapaciteit beschikt, worden deze risico's meegenomen in het weerstandsvermogen van de gemeente (€ 3,2 mln).);
-Het risico bestaat dat als de kwaliteit van de uitvoering daalt, dit onvoldoende tijdig wordt gesignaleerd met mogelijke financiële consequenties (meerkosten als gevolg van maat- en meerwerk) tot gevolg.

Automatisering						
Datalekken en hacks	2	5	€ 5.000.000	10	3,1%	Ongewijzigd

Het risico op phishingmails, ransomware, gehackt worden en datalekken bij het verstrekken van gegevens. Naast financiële schade is er kans op imago schade. Op basis van ervaringen en bijbehorende impact bij andere organisaties is het opgenomen risicobedrag verhoogd.

S02 Bereikbaarheid						
Mobiliteit ontwikkeling						
Trolleyinfrastructuur	1	5	€ 10.000.000	5	2,1%	Ongewijzigd

Er bestaat het risico van nieuwe OV concessie door de provincie. Vraag is of de provincie wil meegaan in het in stand houden van Arnhem Trolleystad. Het gaat hier om de OV concessie periode 2026-2036. Kans is erg klein maar mogelijk zou Arnhem met kosten van afbouw trolleynet te maken kunnen krijgen. De kosten van afbouw trolleynet kunnen oplopen tot 10 miljoen. Naar verwachting zal het bestek voor de nieuwe OV concessie in de zomer van 2025 op de markt gezet worden. Wanneer in dat bestek staat dat de trolley gecontinueerd moet worden kan dit risico komen te vervallen. De gemeente Arnhem zal bij de provincie pleiten voor continuering.

Aflopen OV-concessie RijnWaal	3	5	€ 1.500.000	15	3,1%	Ongewijzigd

- Op dit moment krijgt de gemeente Arnhem een jaarlijkse vergoeding voor de trolley gerelateerde kosten binnen de huidige OV-concessie afspraken. Het aanbesteden van de nieuwe OV-concessie is uitgesteld tot 2024. Voor de periode 2022-december 2024 en december 2024-juni 2026 werkt de provincie met een noodconcessie. De jaarlijkse vergoeding van € 1,5 miljoen van de provincie is tijdens de noodconcessies gecontinueerd. Voor de nieuwe concessieperiode vanaf juni 2026 zullen nieuwe afspraken gemaakt worden met de provincie.
- Bij herziening van de (financiële) afspraken blijven mogelijk onvoldoende middelen over om de beheertaken goed uit te kunnen blijven voeren. Daarnaast worden kansen om met het trolleynetwerk bij te dragen aan het (deels) oplossen van de netcongestieproblematiek moeilijk te verzilveren.

S06 Participatie en armoedebestrijding

Werk en Inkomen

Inkomensregelingen (BUIG); maximaal eigen risico	4	5	€ 4.700.000	20	6,7%	Ongewijzigd

Op BUIG geldt, middels de vangnetregeling, een maximaal eigen risico van 10% (gekoppeld aan de hoogte van het budget). Het maximaal eigen risico bedraagt op basis van het voorlopige BUIG € 11,5 mln. Op basis van de begrotingssystematiek BUIG van Arnhem wordt voorgesteld in de exploitatie rekening te houden met een tekort van € 6,8 mln. Het verschil tussen het maximale eigen risico en het tekort in de begroting a € 4,7 mln. is opgenomen.

Re-integratiebudget - Rijksontwikkelingen	4	5	€ 1.700.000	20	2,4%	Ongewijzigd

Het re-integratiebudget staat onder druk. De participatiemiddelen zijn onder andere nodig om de ambitie in de begroting op het gebied van werk te realiseren. Onder andere vanwege rijks ontwikkelingen bestaat het risico dat niet op het juiste moment geld beschikbaar is om in te zetten:
We zijn bezig met een intensivering op beschut werk, maar gaan het aantal volgens de behoefteraming van het rijk (218 beschutte werkplekken) voorlopig niet halen. Op basis van deze behoefteraming 2024 bedraagt het maximale financiële risico circa € 1,7 miljoen. Vanaf 2023 hebben we hier (deels) middelen voor gereserveerd. We lopen financieel risico als het rijk besluit de financiering van beschut werk aan te passen.
- Om de doelstellingen rondom de banenafspraak te halen zal het aantal mensen dat in aanmerking komt voor de banenafspraak de komende jaren toenemen. Het risico is dat ook hiervoor geen ruimte is in het re-integratiebudget. De omvang van het dekkingstekort bij basisbanen is vergelijkbaar met beschut werk. Op dit moment is hiervoor nog geen financiële vertaling gemaakt.
- Door de op 1 januari 2020 in werking getreden Wet Arbeidsmarkt in balans (WAB) bestaat de kans dat de financiële ruimte voor de grote opgave van de verschillende doelgroepen uit de participatiewet steeds kleiner wordt.
- Er zijn landelijk ideeën over het toewerken naar een regionaal sociaal werkbedrijf. Dit kan effect hebben op Scalabor en de roep om invloed vanuit de regio kan dan groter worden.
- De vertaling van HUG naar inzicht in kans op werk en het traject wat daarbij hoort ontbreekt nog. Door monitoring komt steeds meer zicht op nieuwe instroom. Inmiddels is 2/3e deel van het totale bestand in beeld. Het risico op het maken van een goede prognose van zowel kosten als resultaat (op uitstroom) blijft echter lastig.
- Het begrote budget voor re integratie in 2025 is € 9,6 miljoen. Dat maakt het risico 18% van het totale begrote budget.

S07 Zorg

Jeugd / Jeugdzorg, Zorg

Zorg - Volumestijging Wmo en jeugdzorg	3	5	€ 15.000.000	15	15,4%	Ongewijzigd

In de kostenprognose Jeugdzorg die is afgegeven voor de Perspectiefnota 2025, wordt uitgegaan van een einde aan de groei die we met name vanaf de tweede helft van 2022 zien. De vraag is of dit scenario realistisch is, of dat sprake zal zijn van een nog blijvende stijging. Naast het feit dat er sprake is van een lichte groei in het aantal kinderen dat een beroep doet op de jeugdzorg, zien we in de afgelopen anderhalf jaar dat per jongere gemiddeld intensievere, zwaardere zorgtrajecten worden ingezet. Tevens komt het verzilveringspercentage van de toegewezen jeugdzorg op een structureel hoger niveau uit dan in voorgaande jaren.
Binnen de Wmo stijgt door toenemende vergrijzing de vraag naar zorg. Hierdoor ontstaan mogelijk capaciteitsproblemen en financiële tekorten. Dit speelt bij zorgvormen als woningaanpassingen en hulpmiddelen, huishoudelijke hulp, vervoer en groepsbegeleiding. De gevolgen van vergrijzing zijn nu al merkbaar. Op dit moment worden de financiële effecten van vergrijzing nog gedempt door personeelstekorten in de uitvoering. Ook hier zit een risico op kostenstijging in: het kan zijn dat de gemeente hierdoor aanvullende maatregelen moet nemen die kosten met zich meebrengen. Ook bestaat los van de vergrijzingsproblematiek het risico dat het volume van zorg toeneemt.
Een ander element dat bijdraagt aan het risico is het feit dat bij het opstellen van de Perspectiefnota 2025 weliswaar realistisch maar zeer strak is begroot binnen zorg. Daarnaast is de bestemmingsreserve Wmo en jeugdzorg nagenoeg geheel bestemd. Hierdoor kunnen eventuele tegenvallers niet worden opgevangen binnen bestaande middelen.

Tariefstijgingen in de Zorg (Wmo en jeugdzorg)	3	5	€ 4.000.000	15	4,1%	Ongewijzigd

Gemeenten zijn op basis van landelijke regelgeving verplicht reële tarieven voor Wmo- en jeugdzorgvoorzieningen te hanteren. Op het moment vinden er in het zorgveld diverse CAO-verhogingen van personeelssalarissen plaats met een doorwerking naar tarieven. Daarnaast moeten we 'concurreren' met zorgaanbod dat wordt geleverd uit andere wetten en vergoedingen die daarin worden gehanteerd (o.a. Wet Langdurige Zorg), en is er sprake van personeelstekorten waardoor salarissen in de zorg extra kunnen stijgen. Deze ontwikkelingen en factoren kunnen ertoe leiden dat we de zorgtarieven moeten verhogen, hoger dan waar in de begroting rekening mee is gehouden (o.a. via de jaarlijkse indexering).

Bezuinigingsmaatregelen Jeugdzorg en Zorg worden niet of onvolledig gerealiseerd	3	5	€ 3.262.000	15	3,4%	Nieuw

In de Perspectiefnota 2025 is een aantal bezuinigingsmaatregelen opgenomen. Het risico bestaat dat de ingeboekte besparingen niet of deels worden gerealiseerd.

Jeugd / Jeugdzorg						
Jeugdzorg - Hervormingsagenda	4	5	€ 1.500.000	20	2,7%	Ongewijzigd

Het Rijk heeft in het kader van landelijk gemaakte afspraken over de Hervormingsagenda Jeugdzorg voor de komende jaren kortingen ingeboekt op het budget dat gemeenten voor jeugdzorg ontvangen in het Gemeentefonds. Een heel specifieke korting betreft het bedrag van € 511 miljoen dat het Rijk in 2025 in het Gemeentefonds heeft ingeboekt als uitvloeisel van het landelijk coalitie-akkoord Rutte IV. De afspraak die hierover met de VNG is gemaakt dat deze korting niet ten koste zou gaan van gemeenten omdat hiertegenover landelijke aanpassingen in de Jeugdwet zouden staan. Onlangs heeft het demissionair kabinet Rutte IV hiervoor voorstellen gedaan, maar onduidelijk is nog of deze voorstellen door het parlement of door het nieuw te vormen kabinet worden overgenomen en of deze voldoende zijn om deze korting te compenseren. In het algemeen geldt de vraag of de door het Rijk ingeboekte bezuinigingen op het landelijk budget Jeugdzorg realistisch van aard zijn, zowel macro gezien als op het individuele niveau van de gemeente.

S08 Welzijn en inclusie						
Asielzaken						
Opvang vluchtelingen Oekraïne	2	5	€ 14.300.000	10	8,8%	Ongewijzigd

De oorlog in Oekraïne heeft geleid tot een grote vluchtelingenstroom, ook in Nederland. In Arnhem worden tot nu toe ruim 700 vluchtelingen opgevangen door de gemeente op cruiseschepen en in noodopvang in een voormalige school en tijdelijke woonunits. Daarnaast bieden particulieren nog opvang aan ca. 200 mensen in Arnhem. Het rijk stelt tijdelijk een normbedrag beschikbaar ter dekking van de dagelijkse kosten die de gemeente maakt i.v.m. de opvang. Dit bedrag was € 83 per opvangplek per dag, vanaf 2024 is dit € 61 per opvangplek per dag. Het risico bestaat dat de opvang langer duurt of de gemeentelijke kosten hoger zijn dan waarin de tijdelijke regeling voorziet. Het rijk heeft wel aangegeven dat gemeenten de werkelijke kosten vergoed krijgen als in betekenende mate afgeweken wordt van het normbedrag. Daarnaast bestaat het risico dat al aangegane verplichtingen niet vergoed worden na aflopen van de regeling.
De meer indirecte gevolgen van de oorlog, zoals het macro-economisch effect en lange termijn effecten van de vluchtelingenstroom binnen Europa zijn niet nader gekwantificeerd.

Welzijn						
Incidentele dekking welzijnssubsidies	3	5	€ 2.000.000	15	2,1%	Nieuw

In de lopende Begroting 2024 zijn een aantal welzijnssubsidies/subsidies sociale basis of onderdelen daarvan aan betrokken subsidiepartijen incidenteel gedekt en is deze incidentele dekking met ingang van 2025 niet meer beschikbaar. Het gaat hier om een totaalbedrag liggend tussen € 1,5 a € 2 miljoen, dat moet worden afgebouwd. Er ligt hier een relatie met de opgave transformatie welzijn. Het risico bestaat dat deze afbouw niet tijdig lukt, onder andere als gevolg van de relatie met deze opgave en als gevolg van bestuurlijke zorgvuldigheid die hierin betracht dient te worden.

S12 Wonen en leefomgeving						
Wonen						
Beheerskosten Arnhem Centraal	3	5	€ 3.000.000	15	3,1%	Ongewijzigd

Het onderzoek dat is uitgevoerd naar alle lekkages op AC heeft veel gebreken opgeleverd. Er zijn verregaande herstelmaatregelen noodzakelijk en die zijn ook gedeeltelijk uitgevoerd. Het 'slechts' treffen van beheer(s)maatregelen is niet afdoende en kan op de lange termijn naar verwachting ook teveel schade toebrengen aan de levensduur en kwaliteit van het beton. De huidige herstelwerkzaamheden worden nu gemonitord.
Aannemer is intussen gedagvaard. Een 'overzichtelijke' lekkage in de fietsenstalling is voor rekening van de gemeente grotendeels verholpen. Daarnaast lijken ook herstelmaatregelen noodzakelijk te zijn in het gebied wat wordt toegerekend aan de openbare ruimte (kantorenplein) en daarmee ook onder de verantwoordelijkheid van de gemeente ondanks dat ProRail en NS-stations ook nadrukkelijk partij zijn in het verhelpen van de lekkages.

Planschade plan van aanpak woningsplitsing en verkamering	3	5	€ 2.700.000	15	2,2%	Ongewijzigd

Op 16 december 2020 is het facetbestemmingsplan woningsplitsing en verkamering onherroepelijk geworden. Dit bestemmingsplan beperkt de bouw- en gebruiksmogelijkheden van eigenaren. Hierdoor bestaat er een risico op planschadeclaims van eigenaren en andere rechthebbenden. Het verzoek om planschade kan tot vijf jaar na het onherroepelijk worden van het bestemmingsplan worden ingediend (tot eind 2025). Het risico op planschadeclaims is aan de orde voor het gebied (Spijkerkwartier e.o) waarvoor per juli 2019 een Voorbereidingsbesluit gold. Omdat voor de rest van de stad geldt dat het college tijdig kenbaar maakte dat een facetbestemmingsplan in voorbereiding was, konden eigenaren anticiperen op het nieuwe beleid, en is het risico voor het grootste deel van de stad gemitigeerd.

Openbare ruimte						
Onderhoud openbare ruimte Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek (CSA)	3	5	€ 2.500.000	15	2,6%	Nieuw

In het najaar 2023 is een Europese aanbesteding geweest voor het dagelijks onderhoud in ons stadsdeel Centrum, Spijkerbuurt en Arnhems Broek (CSA) voor het jaar 2024 (zie ook raadsbrief Het dagelijks onderhoud in stadsdeel Centrum, Spijkerbuurt en Arnhems Broek van 16 januari 2024). Voor een deel van dit dagelijks onderhoud is de Europese aanbesteding mislukt, doordat de inschrijvingen resulteerden in een forse overschrijding van het begrote budget. De (minimaal) verwachte overschrijding wordt geraamd op € 2,5 miljoen vanaf 2025. Om deze verwachte hogere kosten het hoofd te kunnen bieden, wordt voorgesteld om hiermee in de jaren 2025 en 2026 in de begroting nog rekening te houden, maar intussen alternatieve manieren van uitvoering te onderzoeken en voor te bereiden. Invoering daarvan vanaf 2027 leidt mogelijk tot een daling van het kostenniveau. In het risicoprofiel nemen we een risico op voor het geval dit niet (volledig) leidt tot de verwachte verlaging van de kosten.

Onderhoud kapitaalgoederen

Kapitaalgoederen zijn investeringsgoederen met een groot maatschappelijk nut die de gemeente nodig heeft voor het uitvoeren van haar taken. Deze goederen hebben doorgaans een hoge vervangingswaarde en gaan vele jaren mee. De kapitaalgoederen bestaan uit het groen en water in onze stad, speelplekken, de wegen en riolering civiele kunstwerken (bruggen, tunnels en viaducten), de openbare verlichting, het trolley netwerk, de verkeersregelinstallaties en -voorzieningen, de afvalinzamelvoorzieningen en het gemeentelijk vastgoed.

Inleiding

Deze paragraaf beschrijft de onderhoudstoestand van de kapitaalgoederen die gezamenlijk de openbare ruimte van Arnhem vormen. Met het onderhoud van deze kapitaalgoederen is een aanzienlijk deel van de begroting gemoeid. De kosten worden deels gedekt uit exploitatiebudgetten en, daar waar het gaat om vervanging of levensduur verlengend (groot)onderhoud, uit investeringsbudgetten. In het laatste deel van de paragraaf is het financiële beeld per onderdeel weergegeven.

De openbare ruimte geeft onze stad vorm en kleur en draagt bij aan hoe onze stad functioneert en hoe we hem beleven. Bij de investeringen in de openbare ruimte laten we ons leiden door landelijke wetgeving en door onze eigen lokale ambities. De investeringen die we doen in de openbare ruimte richten zich in eerste instantie op het in stand houden van bestaande functies. De openbare ruimte, wordt in belangrijke mate gevormd door kapitaalgoederen
Onze inspanningen in het fysieke domein zijn gericht op het maken van Arnhem tot een stad die niet alleen op de korte termijn, maar vooral ook op de lange termijn, toekomstbestendig, groen en leefbaar is. We hebben de opgave om veel woningen en werkplekken te realiseren, terwijl ruimte schaars is. Om de stad succesvol te verdichten, zijn veranderingen in mobiliteit en vergroening noodzakelijk. Bovendien dienen we noodzakelijke investeringen te doen voor de overgang naar duurzame energie. Juíst ook omdat onze blik is gericht op de lange termijn, maken we bewuste keuzes die het welzijn van dieren en de biodiversiteit ten goede komen.

We moeten ondanks deze opgaven en de financiële uitdagingen zorgen voor een sluitende begroting, in ieder geval voor het jaar 2025. Daarbij zullen we ook kritisch moeten kijken naar het tempo waarin we uitvoering kunnen geven aan de ambities om Arnhem klaar te maken voor de toekomst. We zullen keuzes moeten maken en bekijken waar we het meest kunnen besparen met de minste impact op de stad.
Tegelijkertijd bekijken we hoe we met minder middelen toch goede resultaten kunnen behalen.
Er geldt echter wel een ondergrens. Zo moet de veiligheid van gebruikers van de openbare ruimte geborgd zijn, moet de (hoofd)infrastructuurgoed blijven functioneren en moeten we kapitaalvernietiging voorkomen. Dat laatste is aan de orde als onderhoud zo lang wordt uitgesteld dat het latere herstel per saldo tot hogere kosten leidt (doordat dan zwaardere/duurdere maatregelen nodig zijn).
Het areaal dat we beheren

Onderstaande tabel geeft een indruk van de omvang van kapitaalgoederen in de openbare ruimte van Arnhem.

Onderdelen	Areaal (afgerond)
Groen, incl. Bossen en parken	7.070.000 m2 gazon en gras 2.365.000 m2 wijkbos630.000 m2 struweel 276.000 m2 heesters 1138.500 m2 hagen 2350 hectare Bossen & Parken - 1600 hectare buitengebied noord - 350 hectare parken tussen Schelmse weg en Rijn - 400 hectare uitewerwaardgebied en parken Zuid van de Rijn
Bomen	47.000 stadsbomen, waarvan 18.000 buitengewone en toekomst bomen
Stedelijk Water	800 km (vrij verval) riolering 70 km persleiding 9 km infiltratieriool 51 km drukriolering 24.600 putten
Wegen	2.833.000 m2 gesloten verharding (asfalt en beton) 4.981.000 m2 open verharding (klinkers, tegels etc.) 283.000 m2 half verharding

Openbare verlichting (OVL)	32.571 lichtmasten 33.043 armaturen 930 km OVL netwerk
Civieltechnische kunstwerken	307 bruggen en viaducten 23 tunnels 401 grondkerende constructies 375 trappen
Verkeer	85 verkeersregelinstallaties 40 verkeerscamera's 29 digitale verwijsborden 790 bewegwijzeringsobjecten
Trolley	3.700 masten 57 km bovenleiding 25 km voedingskabel 22 gelijkrichterstations
Spelen	398speellocaties 2170speeltoestellen 121sportvelden
Inzamelvoorzieningen	Verzamelcontainers: 241 GFT 130 glas 328 papier 328 PMD 1306 Restafval Minicontainers aan huis: 141.000 (GFT, PBD, papier)
Beeldende kunst	134 kunstwerken 28 herdenkingsmonumenten

Van beleid naar beheer

Met het beheer van de openbare ruimte kunnen we naast het in stand houden van de bestaande functionaliteiten ook bijdragen aan het realiseren van de vele ambities die Arnhem heeft. We willen de openbare ruimte waarde gestuurd en toekomstgericht beheren, waarbij de gebruiker centraal staat. Daarnaast willen we met het beheer van de openbare ruimte bijdragen aan de hoofddoelen uit het Coalitieakkoord 2022 - 2026: een toekomst bestendig Arnhem, een levendige groene creatieve en kunstzinnige stad. Een stad waar mens en dier prettig wonen in leefbare wijken.

De doelen voor de openbare ruimte zijn afgeleid van wet- en regelgeving, de missie van de gemeente, zoals onder meer bepaald in genoemd coalitieakkoord en door de raad vastgestelde vigerende visie- en beleidsdocumenten. Volgens het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) moet er een structureel sluitende begroting zijn waarbij voldoende middelen moeten worden geraamd voor onderhoud van de kapitaalgoederen. De provincie ziet daar in haar toezichthoudende rol ook op toe.

Naast het voldoen aan de gestelde kaders is het van belang om bij het beheer en onderhoud in te spelen op de dynamiek die de stad kent. De ruimtelijke samenloop van de beheeropgaven wordt in kaart gebracht en de samenhang met andere ruimtelijke ontwikkelingen beoordeeld. Daarna worden vervolgens kosten, kansen en risico’s en beschikbare capaciteit afgewogen. Op basis daarvan komt een onderhoudsplanning tot stand. Door te sturen op samenloop werken we zo efficiënt mogelijk en door werkzaamheden te combineren proberen we de overlast zo minimaal mogelijk te houden.

Samen geven beleid en beheer vorm aan de openbare ruimte. We werken hierin samen met de inwoners van Arnhem, bedrijven en andere stakeholders in de openbare ruimte. Een complex proces, waarbij ‘beheerbewust ontwerpen’ en ‘ontwerpbewust beheren’ de kerningrediënten moeten zijn. Ambities en transities die hierin expliciet meegenomen worden zijn politieke keuzes/ ambities binnen de gemeente Arnhem en betreffen opgaven op het gebied van energietransitie, klimaatadaptatie, biodiversiteit duurzaamheid, gezondheid, en burgerparticipatie.

Meetbare kwaliteit openbare ruimte (beeldkwaliteit)

Met de basiskwaliteit geven we aan wat we in Arnhem nastreven met de openbare ruimte. Deze basiswaarden zijn stabiel en veranderen niet zo snel. De in deze Begroting opgenomen basiskwaliteit vormt de basis voor het bepalen van de beheerstrategie. Daarbij wordt gebruik gemaakt van de beeldkwaliteit systematiek van CROW om

te meten of de openbare ruimte kwalitatief op het gewenste niveau is. In deze systematiek wordt met behulp van beeldmeetlatten vastgelegd aan welke beeldkwaliteit de openbare ruimte moet voldoen. In onderstaande tabel wordt weergegeven welke kwaliteitsniveaus er voor de openbare ruimte door Arnhem als basis worden gehanteerd.
Met uitzondering van het centrum en de winkelcentra is het onderhoud sober en doelmatig te noemen waarbij de opgave is om de stad met zo weinig mogelijk middelen schoon heel en veilig te houden.
Naast het sturen op deze technische staat van onderhoud proberen we ook steeds meer het aspect beleving een rol te laten spelen bij het beheren van de openbare ruimte.
We willen Arnhem radicaal vergroenen. We willen een kwalitatieve en kwantitatieve impuls in onze groenstructuur, groene wijken en bomen maar ook het verminderen van het verharde oppervlak. Dit heeft ook consequenties voor onze beheeropgave. Wat aangelegd wordt moet immers ook onderhouden worden. Bij deze impuls is het belangrijk dat er ook voldoende middelen beschikbaar zijn voor onderhoud en beheer. Zo zorgen we dat het groen dat we aanleggen, ook langjarig goed kan worden onderhouden.

Onderdeel	Centrum	Winkelcentra	Wijken	Bedrijfs terreinen	Bossen Parken	Hoofd infra	Fietspaden
Groen / bomen	A	A	B / C*	B / C*	A / B*	-	-
Speelvoorzieningen	B	B	B	B	B	-	-
Verhardingen*	A	A	C / D**	B	B	B	A /B
Verkeerregelinstallaties	B	B	B	B	B	B	B
Verkeersvoorzieningen	B	B	B	B	B	B	B
Civieltechnische Kunstwerken	B	B	B	B	B	B	B
Beeldende Kunst	B	B	B	B	B	B	B
Openbare Verlichting	B	B	B	B	B	B	B
Stedelijk Waterbeheer	B	B	B	B	B	B	B
Trolley Infrastructuur	A	A	B	-	-	B	-

Tabel Overzicht beeldkwaliteit die in de gemeente Arnhem worden nagestreefd per onderdeel uitgesplitst naar gebiedstypen. De ambities voor het dagelijks onderhoud zijn hier niet in opgenomen.
* Voor nadere toelichting op dit onderscheid zie de tekst bij de onderdelen wijkgroen, bomen en parken en bossen
** Toelichting beeldkwaliteit D bij verhardingen; deze beeldkwaliteit wordt toegestaan bij de parkeervakken in de woonwijken.

Beeldkwaliteitsniveau		Technische kwaliteit
Zeer goed	A+	(Zo goed als) nieuw; perfect onderhouden
Goed	A	Technisch goed in orde
Voldoende	B	Heel en veilig
Matig	C	Discomfort; enige hinder; veiligheid komt in het geding
Slecht	D	functieverlies

Beeldkwaliteitsniveaus conform CROW Beeldkwaliteit Systematiek.

Samenvattend beeld
Onderstaand is per onderdeel een beschrijving gegeven van de huidige onderhoudssituatie en geplande inzet om de kwaliteit op peil te houden.Daarbij streven we er naar ook bij te dragen aan de vele ambities die we in de stad willen realiseren. Deze ambities zijn moeilijk te realiseren als het tegelijk ook nodig is om te bezuinigen. Daarom is het nodig lastige keuzes te maken. Het is daarbij van belang om te bedenken dat uitstel van onderhoud op korte termijn tot besparing kan leiden, maar dan op langere termijn hogere kosten tot gevolg kan hebben omdat de maatregelen die dan later genomen moeten worden vaak veel duurder zijn. Hier ligt dus kapitaalvernietiging op de loer. Dit speelt vooral bij groot onderhoud van wegen. Ingrijpen doen we hier op het economisch meest gunstigste moment (rationeel wegbeheer). In samenhang met de ontwikkelingen in de stad zullen we jaarlijks moeten bekijken welke bijstellingen/ verschuivingen van de beheer budgetten nodig zijn.

In de Perspectiefnota zijn al verschillende bezuinigingen uitgewerkt die betrekking hebben op het onderhoud van kapitaalgoederen. Deze worden in deze paragraaf kort benoemd

Het combineren van opgaven en het participatieproces maakt de projecten steeds complexer en daarmee moeilijker te plannen. De bestemmingsreserve groot onderhoud maakt het mogelijk de fluctuaties in jaarlijkse uitgaven op te vangen.

Bij het beheer en onderhoud van de openbare ruimte hebben we ook te maken met prijsstijgingen. De jaarlijks repeterende investeringsbudgetten en exploitatiebudgetten voor onderhoud en periodieke vervanging in de openbare ruimte zijn geactualiseerd naar het prijspeil 2025 (4,6%). Dit op basis van de BDB-index Grond-, weg, en waterbouw.

Relatie met andere onderdelen van de begroting
Het beheer van veel elementen in de openbare ruimte heeft een sterke relatie met de het stedelijk programma Wonen en leefomgeving (S12). De specifieke ambities en plannen op dit vlak zijn in dat onderdeel van de deze begroting nader beschreven
De beleidsmatige invulling voor de kapitaalgoederen die een relatie hebben met mobiliteit (zoals verhardingen, verkeersvoorzieningen, trolley, openbare verlichting en kunstwerken) is te vinden in programma Bereikbaarheid (S02).
Voor de onderdelen afval en riolering is er een relatie met de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. Beheer en onderhoud van deze assets wordt immers grotendeels gefinancierd via deze heffingen. Hierover is nadere informatie te vinden in de paragraaf Lokale heffingen.

Wegen

Goed onderhoud van wegen is van belang voor de bereikbaarheid en leefbaarheid van de stad en de verkeersveiligheid. De keuzes die voor wegenonderhoud gemaakt worden dragen in toenemende mate ook bij aan andere ambities met betrekking tot klimaatadaptatie en duurzaamheid.
Zoals vanuit de wegbeheersystematiek gebruikelijk spreken we over gesloten verhardingen (asfalt en beton) open verhardingen (klinkers, tegels etc.) en half verhardingen en onverhard. Onverharde wegen zitten niet in dit overzicht. Deze vallen bij de gemeente Arnhem onder groenbeheer en zijn dus ook niet opgenomen in het beheersysteem wegen. Het merendeel van de asfaltverhardingen bevindt zich in de hoofdinfrastructuur en wijk- of gebiedsontsluitingswegen. De open elementverhardingen zijn vooral te vinden in de wijken, winkelgebieden en het stadscentrum. Half verhardingen wordt in Arnhem vooral toegepast op wandel- en fietspaden. Met name in Arnhem Zuid worden steeds meer recreatieve asfaltpaden omgevormd naar halfverharding paden.
In onderstaande tabel is de huidige kwaliteit van het areaal vergeleken met de kwaliteit van het areaal in 2023.

Rapportage op Beeldkwaliteitsniveau						
Ambitie = A/B/C/D	% A+	% A	% B	% C	% D	% Voldoet aan ambitie
2023	54,34	28,31	11,6	0,30	5,44	94,26 (B)
2024	47,18	32,33	13,90	0,44	6,14	93,41 (B)

Het kwaliteitsniveau is licht verslechterd ten opzichte van 2023. Vooral het percentage D-niveau is toegenomen. Landelijk wordt tussen de 1-5% als norm gehanteerd. En daar voldoen we dus net niet aan. De verklaring hiervoor is dat het percentage D-niveau in parkeervakken is toegenomen, wat ook is toegestaan volgens het Arnhemse beleid.

Het zorgen voor goede fietsvoorzieningen heeft hoge prioriteit. Het ambitieniveau voor het onderhoud van fietspaden ligt daarom op het hoogste niveau.

Bezuiniging op wegenonderhoud
Zoals in de perspectiefnota aangegeven verminderen we het budget voor wegenonderhoud structureel met €50.000 per jaar omdat we door vergroening minder verharding onderhouden. Daarnaast besparen we incidenteel, oplopend naar € 450.000 in 2028, op het onderhoud wegen door het onderhoud waar mogelijk tijdelijk uit te stellen. Vanaf 2029 zal dan het reguliere budget weer nodig zijn om direct in te kunnen grijpen op de meest kritische plekken zodat kapitaalvernietiging zo veel mogelijk wordt voorkomen.
Wegenonderhoud draagt tevens bij aan het realiseren van de ambities uit het nog vast te stellen Duurzaam Mobiliteitsplan.

Planning
Voor 2025 staat onder andere groot onderhoud op de planning op de volgende wegen:
Hommelseweg, Lange Water, Middachtensingel en IJssellaan. Dit onderhoud wordt al dan niet gecombineerd met het verlagen van rijsnelheden en verminderen van asfalt. De wegen die hiervoor in aanmerking komen volgen onder andere uit het Duurzame Mobiliteitsplan.
Daarnaast voeren we wegenonderhoud uit in combinatie met rioolvervanging in de Spijkerbuurt.

In het kader van het verbeteren van de toegankelijkheid voor mensen met een beperking voeren we aanpassingen uit op de hoofdlooproutes. Dit zal dit in 2025 een vervolg krijgen). Daar waar sprake is van herinrichting van de openbare ruimte is er ook aandacht voor toegankelijkheid.

Openbare Verlichting (OVL)
Een goed functionerende openbare verlichting levert een belangrijke bijdrage aan het realiseren van sociale- en verkeersveiligheid. Daarnaast is de verlichting van invloed op de uitstraling van de openbare ruimte. De hoofdelementen van de openbare verlichting zijn de masten, de armaturen en de kabels en kasten.
Het beheersysteem laat zien dat er een flink aantal lichtmasten, door het bereiken van de technische levensduur van 40 jaar, aan vervanging toe zijn. Ook bij de armaturen zullen ivm de technische levensduur van 20 jaar de komende jaren vervangingen plaatsvinden. In de periode 2025 – 2028 zullen dat ruim 7300 stuks zijn. Deze armaturen zullen dan vervangen worden door energiezuinige LED-armaturen.

Leeftijdsopbouw armaturen	Aantal	Aantal in vervanging 2025-2028
Tot 1990	232	140
1991 - 2000	719	284
2001 - 2010	8739	4825
2011 - 2020	15414	2065
2021 - heden	6120	
Totalen	**31224**	**7314**

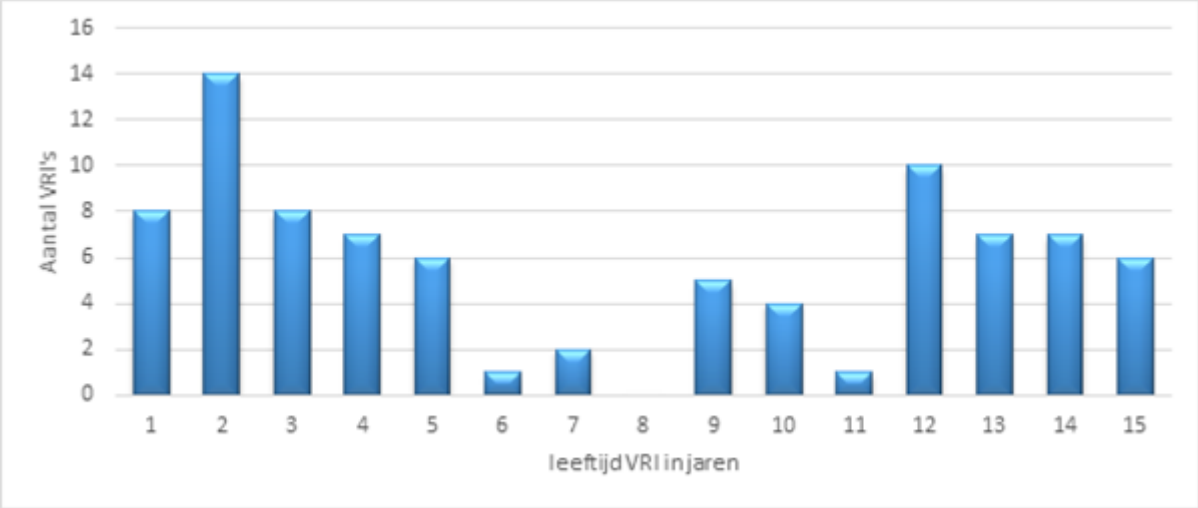
Tracés van het kabelnet worden zo nodig vervangen wanneer sprake is van groot onderhoud of wanneer zich herhaaldelijk kabelstoringen voordoen. Het onderhoud van OVL-kasten wordt gebaseerd op elektrische inspecties. Inmiddels zijn alle OVL-kasten uitgerust met een slimme energiemeter. Hierdoor kunnen we het energieverbruik op ieder moment van de dag monitoren. Op basis van deze energiegegevens kunnen we een nog betere planning maken welke locaties voor vervanging van LED-armaturen in aanmerking komen om het energieverbruik en de daaraan gekoppelde CO2-uitstoot te reduceren.
Ook zijn we gestart met een aantal projecten waarin 'slimme' armaturen gebruikt worden. Dit concept van dynamische verlichting op maat biedt verschillende mogelijkheden. Het licht brandt wanneer dat nodig is door middel van sensoren. Daardoor wordt er een energiereductie behaald, maar ook lichtvervuiling reduceert hierdoor. Er zullen meerdere projecten volgen in de aankomende jaren.
Vervangingen worden gefinancierd uit een investeringsbudget. De in de Meerjaren investerings planning (MIP) gereserveerde budgetten zijn toereikend voor de verwachte vervangingen.

Planning
De planning voor de vervanging van de masten, armaturen en kabels wordt zo mogelijk afgestemd op samenloop met overige werkzaamheden voor groot onderhoud in de openbare ruimte. Met behulp van LED-verlichtingsarmaturen wordt gestreefd naar een reductie van 50% op de energiekosten. Hiermee wordt bijgedragen aan de duurzaamheidsambities.

Verkeersregelinstallaties (VRI)
Het goed functioneren van Verkeer Regel Installaties (VRI) is van groot belang voor de verkeersveiligheid en bereikbaarheid van Arnhem. Het beheer en onderhoud richt zich op:
- Doelmatige inzet en beheer van verkeersregelinstallaties (VRI) en andere verkeersmanagementinstallaties zoals het parkeerverwijssysteem en het DBSA (Dynamisch Busstation Systeem Arnhem).
- Een goede technische staat en functionaliteit, vooral gericht op het handhaven van de verkeersveiligheid en doorstroming.
- Bijdrage aan leefbaarheid en bereikbaarheid, met aandacht voor de voetganger en het bevorderen van het gebruik van de fiets en het openbaar vervoer.

Er is geen eenduidige maat voor de kwaliteit van het areaal. Deze wordt dan ook niet bijgehouden.

De leeftijd van de objecten is wel bekend. Dit zegt echter niet alles over de daadwerkelijke kwaliteit. Door technisch onderhoud en tussentijdse updates blijft de kwaliteit goed ondanks de hoger wordende leeftijd. In onderstaand figuur is de leeftijdsopbouw van de verkeerslichten weergegeven (gegevens van begin 2023). De levensduur van een verkeersregelautomaat is gemiddeld ongeveer 15 jaar.
Tbel leeftijdsopbouw VRI's

Het huidige areaal is zowel technisch als functioneel (verkeerskundig) op orde. Vervangingen worden gefinancierd uit een investeringsbudget. De in de Meerjaren investering planning (MIP) gereserveerde budgetten zijn toereikend voor de verwachte vervangingen.

Met de vervanging van overige verkeerssystemen (zoals telkasten en digitale verwijsborden) is in de investeringsplanning geen rekening gehouden. Aan het einde van de technische levensduur moet worden beoordeeld of vervanging gewenst/noodzakelijk is. Voor het vervangen en uitbreiden van het parkeerverwijssysteem zijn in het Duurzaam Mobiliteitsplan wel middelen voorzien.

Planning

Voor 2025 staat de vervanging van de volgende VRI's op de planning: oversteek Volkerakstraat, Johan de Wittlaan – Hugo de Grootstraat, Oversteek Huissensestraat thv Suikerland, verkeerslicht bij viaduct over A325 voor de bus ter hoogte van de Lange Akkers, oversteek bij basisschool "De witte Vlinder'.
Alle verkeerslichten worden voorbereid om in de toekomst te kunnen communiceren met mobiele telefoons, slimme fietsen en boordcomputers van auto's en vrachtauto's.

Trolley

Het trolley netwerk is van belang voor een groot deel van het Openbaar Vervoer in Arnhem.
De trolleyinfrastructuur van de gemeente Arnhem bestaat uit de technische ondergrondse en bovengrondse infrastructuur. In tegenstelling tot de overige assets strekt de trolleyinfrastructuur zich ook uit over andere gemeenten namelijk gemeente Renkum en gemeente Rheden en binnenkort ook in Wageningen. Ook voor die delen van de infrastructuur op het grondgebied van de gemeenten Renkum en Rheden verzorgt gemeente Arnhem de trolleyinfrastructuur.
De trolleyinfrastructuur omvat bovenleiding (inclusief de bovenleiding en de wissels welke zich bevinden in het bedrijvencomplex Westervoortsedijk 4 te Arnhem), masten, gelijkrichterstations, onderstations, kabelnet e.d. in de gemeenten Arnhem, Rheden en Renkum en is 57 km lang.

Het openbaar vervoer in Arnhem wordt aanbesteed door provincie Gelderland door middel van een concessie met een lange looptijd (circa 10 jaar).De concessie omvat al het openbaar vervoer per (trolley)bus en auto in de regio Arnhem-Nijmegen en de zuidelijke foodvalley
De vorige concessie liep tot december 2022. Er is nu een overbruggingsconcessie van twee maal twee jaar. Er moet een aanbesteding voor de nieuwe concessie komen. Deze nieuwe concessie zal waarschijnlijk in juni 2026 van kracht worden.

Op dit moment wordt het dagelijkse (kleinschalige) beheer en onderhoud van de trolleyinfrastructuur gedaan in opdracht van en door de vervoerder. Het grootschalige onderhoud wordt gedaan in opdracht van de gemeente Arnhem. De uitvoerende partij van het grootschalige onderhoud is ook weer de vervoerder. In de praktijk betekent dit dat veel verantwoordelijkheden (opdrachtverlening en uitvoering) bij de vervoerder terecht zijn gekomen. Voor

de provincie is dit aanleiding om hier kritisch naar te kijken en stelt voor om alle beheer- en onderhoudsverantwoordelijkheden bij de vervoerder weg te halen en deze onder te brengen bij de eigenaar van de trolleyinfrastructuur: de gemeente Arnhem. Voordat hierover afspraken kunnen worden gemaakt is nader onderzoek nodig. Dit zal dit najaar worden opgepakt.

Planning

De oudste trolleymasten zijn de komende jaren aan vervanging toe. Dit speelt in eerste instantie bij de geplande reconstructie van de Velperweg (realisatie in 2024/2025). De verwachte investering hiervoor bedraagt € 0,8 miljoen. Deze investering zal leiden tot een structurele kapitaallast van € 40.000 en is reeds opgenomen in deze begroting.

Naast de masten zijn de komende jaren (tot 2034) 22 gelijkrichterstations aan vervanging toe. Voor de eerste vervanging van 2 gelijkrichters is in de begroting 1,3 miljoen opgenomen voor 2025. Ook zullen enkele delen van het ondergrondse kabelnet vervangen moeten worden.
In deze begroting zijn voor de komende periode ’25-’28 middelen gereserveerd in de meerjaren investeringsplanning (MIP) om jaarlijks twee gelijkrichters te gaan vervangen. Gelijkrichters zetten wisselspanning (gebruikelijk voor elektriciteitsnetten) om naar gelijkspanning (nodig voor de trolleybussen) en zijn dus essentieel voor het trolleynet. De gemeente is eigenaar van deze installaties. De provincie heeft de gemeente Arnhem verzocht om alle gelijkrichters op zo kort mogelijk termijn te vervangen.

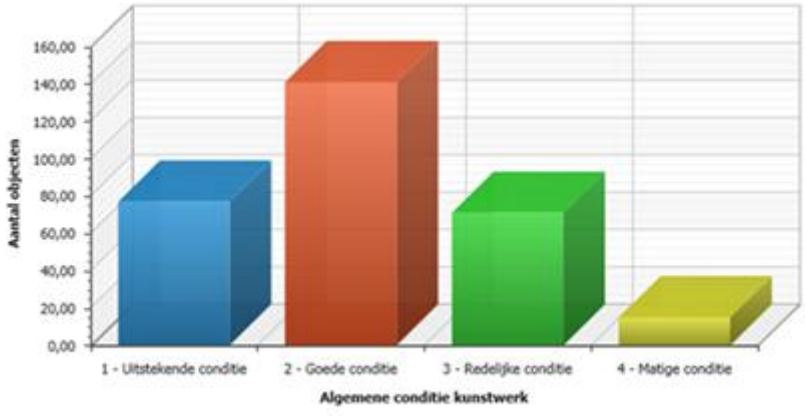
In 2024 zal een complete inspectie van de bovenleidingen en aanverwante onderdelen plaatsvinden om de onderhoudbehoefte hiervoor in beeld te brengen.
De gemeente Arnhem ontvangt jaarlijks een vergoeding van de provincie voor het beheren van het trolleynet en daaraan gerelateerd vastgoed ten behoeve van het OV in Arnhem. Richting de nieuwe concessie gaan de concessieverlener en de gemeente in gesprek om deze, afspraken te actualiseren/continueren.

Het risico bestaat dat er versneld extra vervangingen noodzakelijk zijn als er essentiële onderdelen voortijdig uitvallen, waardoor de OV dienstverlening in de knel komt. Hiervoor zijn nu geen financiële middelen gereserveerd. In Naris is hiervoor een risico reservering opgenomen

Civieltechnische kunstwerken

Onder de noemer van civieltechnische kunstwerken vallen bruggen, viaducten, tunnels, grondkerende constructies, trappartijen etc. Jaarlijks is er een visuele inspectie waarbij de inspecteur voornamelijk kijkt naar de ambities schoon, netjes, heel en veilig. Daarnaast is er vijfjaarlijks een technische inspectie. Het inspecterende bureau kijkt naar het uitgevoerde regulier onderhoud en geeft waar nodig schades, maatregelen, prijs per maatregel en uiterste datum van uitvoering aan. Indien nodig zal op basis daarvan de cyclus van het reeds ingeplande reguliere onderhoud worden aangepast. Dit vormt de input voor de integrale programmering en dient als basis voor de monodisciplinaire meerjarenplanning. De kwaliteit van het areaal op basis van de laatste inspecties is redelijk tot goed. Een samenvatting is hieronder weergegeven. In 2024 volgt er een nieuwe technische inspectie door een extern gespecialiseerd bureau, waardoor we weer over de nieuwste gegevens zullen beschikken (deze zijn nog niet beschikbaar voor deze begroting).

Aan de hand van gegevens uit onder meer de inspecties wordt getracht het duurzame onderhoudsniveau zo goed mogelijk te benaderen. De beschikbare middelen zijn op dit moment hiervoor toereikend

Planning
In 2023 hebben we de voegovergangen van de busbaan van de ‘brug over de groene rivier’ (Eldensedijk) vervangen en in 2025 doen we dit voor de rest van de brug, waarbij we meeliften met het wegonderhoud.

Verder zal er onderhoud worden uitgevoerd aan de 2 tunnelcomplexen Burgemeester Matsersingel, de Presikhaafparkbrug, de bruggen in park Malburgen-west, het Huissens viaduct en de onderzijde van viaduct Waardmanspad.
Vanuit het nieuwe raamcontract houten waterbouwkundige constructies zullen we starten met de vervangingsopgave houten bruggen in Elderveld en De Laar, waarbij de bruggen bij de Deurnestraat en Helmondstraat zullen worden vervangen. Tevens zal de voetgangersbrug tussen de Oude Zevenaarseweg en de Leemansweg worden vervangen.

Aandachtspunt bij de vervangingsinvesteringen is het viaduct Rijkerswoerdsestraat (over A325). De noodzaak van vervanging is afhankelijk van het soort verkeer dat van het viaduct gebruik mag maken. Hierover zijn we in overleg met de provincie en buurgemeenten. Indien dit viaduct vervangen moet worden, zal dit een investering vragen van grofweg € 1,5 miljoen euro (afhankelijk van ontwerp en co-financiering provincie Gelderland). Deze investering is nog niet opgenomen in de Meerjaren Investerings Planning.

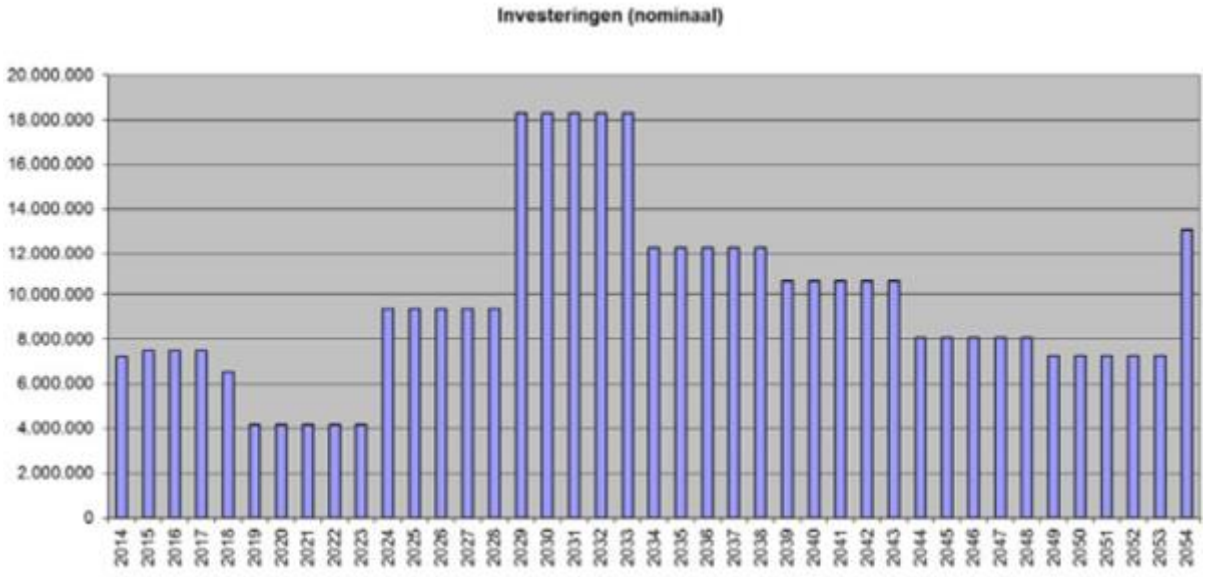
Riolering
Een goed functionerend rioolstelsel is van essentieel belang voor de volksgezondheid en het voorkomen van wateroverlast. Het beheer van het rioolstelsel heeft betrekking op een groot aantal verschillende onderdelen zoals, de vrij vervalriolering met bijbehorende (infiltratie)putten, persleidingen en gemalen, huisaansluitingen, drainage, kolken en lijngoten. Maar ook het aanpassen van de bovengrondse inrichting kan bijdragen aan het beter afvoeren of bufferen van regenwater. Dit past ook bij de uitgangspunten van onze Strategie Klimaatadaptatie (‘groen, slim en samen’). Daar waar deze investeringen ook leiden tot een ontlasting van ons rioolstelsel wordt hierin geïnvesteerd en worden deze kosten meegenomen in de rioolheffing
In totaal ligt er circa 800 kilometer vrijvervalriolering in Arnhem. Hiervan is bijna 170 km gemengd (vuilwater gecombineerd met regenwater).

In het beheersysteem maken we onderscheid in gemengde-, vuil- en regenwaterriolen, ieder onderverdeeld in hoofd-/transportriolen en 'gewone' riolen. Daarnaast wordt aangegeven welke riolen onder doorgaande wegen liggen. Op de hoofd-/transportriolen en de riolen onder doorgaande wegen gaan we eerder over tot het nemen van maatregelen dan op andere locaties omdat de risico's daar groter zijn.

Voor de lange termijn planning wordt voor het verwachte moment van vervangen uitgegaan van de theoretische levensduur (dit is de verwachte levensduur voor vrijvervalriolen, de economische afschrijving gebeurt in 40 jaar).Voor de theoretische levensduur van de riolering wordt uitgegaan van een periode van 60 jaar. Er liggen echter ook nog vrij veel riolen uit de periode 1870-1930 met een actuele leeftijd van 90 tot 150 jaar. De langetermijnplanning is dan ook niet meer dan een indicatie van de opgaven die op langere termijn in het verschiet liggen.

Onderstaand figuur laat zien dat er nog een grote vervangingsopgave aan komt.

Grafiek uit GRP 5 met theoretische rioolvervangingsopgave in euro's.

Met de invoering van de omgevingswet is de verplichting om een GRP op te stellen komen te vervallen. We gaan in 2024/25 een start maken met het opstellen van de "beleidsuitwerking riolering en water" in het kader van de Omgevingswet. Hierbij zal ook de lang termijn opgave m.b.t. het rioolonderhoud worden geactualiseerd.

Voor de korte termijnplanning wordt uitgegaan van de technische levensduur, de werkelijke toestand van de riolering. Deze werkelijke toestand wordt bepaald door middel van video-inspecties van de rioolstelsels en het beoordelen en classificeren van de leidingen en putten.
De vrijvervalriolen worden periodiek gereinigd en geïnspecteerd. Jaarlijks wordt hiervoor een inspectieplan opgesteld. Reiniging en inspectie is meestal een wijk gebonden activiteit. Doelstelling is om de kans op falen van de riolering te minimaliseren. Op basis van de inspectieresultaten, storingsmeldingen en ontwikkelingen in de stad wordt een rioolvervanginsplanning en daarmee een investeringsplanning gemaakt.

De noodzakelijke investeringen in riolering zijn zoals gebruikelijk langjarig verwerkt in de begroting. Dit betreft zowel vervangingsinvesteringen als investeringen voor aanleg van nieuwe riolering op ontwikkellocaties.
Nadere toelichting op de kostendekkendheid van de rioolheffing is opgenomen in de paragraaf lokale heffingen.
Gezien de grote vervangingsopgave in met name de naoorlogse wijken in Arnhem-Zuid wordt voor de verdere toekomst nog een verdere stijging van de rioolinvesteringen verwacht. Dit betreft echter nog niet de huidige begrotingsperiode.
Als gevolg van klimaatverandering staat de leefbaarheid van onze stad onder druk en zijn er risico's voor onze veiligheid, gezondheid en economie. Om deze risico's te beperken worden er maatregelen genomen om verdere opwarming tegen te gaan én passen we onze leefomgeving aan op de gevolgen van het veranderende klimaat. Om de ambities zoals opgenomen in de Strategie Klimaatadaptatie Arnhem uit te voeren zijn er voor de komende vier jaren, met ingang van de jaarschijf 2024, investeringsbudgetten van € 800.000 noodzakelijk. De daaruit vloeiende kapitaallasten vanaf de jaarschijf 2025 zullen worden betrokken bij de rioolheffing en zijn verwerkt in deze begroting.

Planning
In 2025 gaan we o.a. een start maken met de reparatie van het gemetselde riool in de Sonsbeeksingel en gaan we verder met de projecten Kroonsewal, Hommelseweg, Velperweg, Hartogslaan, en het noodzakelijk onderhoud aan de gemalen. Daarnaast lopen de rioolprojecten in de de Spijkerbuurt nog door.

Water
Het onderdeel water omvat onder meer beheer en onderhoud van afkoppelvoorzieningen (deze voorzieningen zorgen er voor dat regenwater niet in het riool terecht komt maar in de bodem zakt), ecozones, moerassen, sloten, paddenpoelen én oppervlaktewater(bodems) zoals de Immerlooplas, Nieuwehaven, Defensiehaven, haven van Coers, Rijnkade, Nieuwe kade en de dijkdoorbraakkolken. Ook het onderhoud aan civieltechnische water gerelateerde werken, zoals beekriolen, duikers, beschoeiingen en fonteinen hoort in deze categorie.
De ambitie is:

- het watersysteem op orde brengen en houden;
- met de (water)partners de water gerelateerde opgaven oplossen door zoveel mogelijk voor ruimtelijke oplossingen te kiezen waarbij het water tegelijk een rol kan spelen in het vergroenen en verkoelen van de stad.

In de afgelopen periode is veel energie gestoken in het controleren en corrigeren van de bestaande beheergegevens van de duikers en beekriolen. De locatie, de ouderdom en de onderhoudstoestand van bijna alle duikers en beekriolen onder de hoofdstructuur zijn de afgelopen jaren in kaart gebracht. Daar waar nodig is inmiddels ook groot onderhoud uitgevoerd. Het beheer van de oppervlaktewater(bodems) wordt nu nog projectgewijs vormgegeven en wordt, na deze inhaalslag, omgevormd tot een systematische aanpak.

Aan de fontein op het Gele Rijdersplein (AKU) is geen groot onderhoud geprogrammeerd en gebudgetteerd in afwachting van de herinrichting van dit gebied, wat voorzien is in 2025.

Planning
Het voornemen was om in de periode 2022-2024 alle nog niet gebaggerde havens uit te baggeren.
Het baggeren van Onderlangs en de Praets wat op de planning stond heeft vertraging opgelopen. Er is nog discussie met de verhuurder en met de huurders van de ligplaatsen over de manier waarop hier invulling aan kan worden gegeven. De voorbereidingen voor de baggerwerkzaamheden in de Rosandepolder zijn opgestart en de werkzaamheden zijn gepland in 2025.
Het onderhoud van de waterbodems in de Nieuwe Haven, Rijnkade en Nieuwe Kade wordt de komende jaren uitgevoerd onder regie van het baggerbestek Neder-Rijn/Lek van Rijkswaterstaat. Komend voorjaar 2025 staan in Arnhem-Noord de baggerwerkzaamheden in de watergangen in woonwijk ’t Broek en in park Angerenstein op de planning. In Arnhem-Zuid de watergangen in Schuytgraaf.
Het benodigde onderhoud zoals hierboven omschreven wordt gefinancierd uit de hiervoor gereserveerde budgetten in de bestemmingsreserve groot onderhoud openbare ruimte.
Het structureel gereserveerde budget voor waterbodembeheer zal vanaf 2025 komen te vervallen.
We zullen incidenteel budget moeten aanvragen op het moment dat er in de toekomst nieuwe baggerwerkzaamhedennoodzakelijk zijn.

Er is in de begroting structureel minder budget gereserveerd voor onderhoud aan beschoeiingen (dit zijn de rand-afwerkingen van watergangen). Minder onderhoud leidt tot een rommelig beeld en op termijn mogelijk tot het in elkaar zakken van de oever van een watergang. Wat het effect hiervan zal zijn hangt af van de locatie. In bossen en parken zal dit meestal niet tot problemen leiden. Als door het wegvallen van een beschoeiing er onveilige situaties ontstaan (bv door het verzakken van wegen of paden) dan zal er ingegrepen moeten worden. Hiervoor zullen dan incidenteel middelen moeten worden vrijgemaakt.

We willen, zoals reeds aangegeven in de Perspectiefnota, ook bezuinigen op de energiekosten die gemoeid zijn met het stralen van de fonteinen. Deze zullen in 2025 in werking zijn op basis van een nog op te stellen plan, rekening houdend met deze bezuinigingsdoelstelling.

Groen
Het groen is van grote waarde in onze stad. Verbetering van het leef- en woonklimaat vraagt vaak ook om het toevoegen van meer groen en/of om het kwalitatief verbeteren van bestaand groen. Hiervoor lopen verschillende initiatieven die toegelicht worden in het programma Wonen en Leefomgeving (S12, Radicaal vergroenen).

Voor het onderhoud van het wijkgroen zijn per wijk exploitatiebudgetten gereserveerd. De teams Leefomgeving hebben een adviserende rol bij de inzet van deze middelen.
Om het groen te kunnen beheren is het beleid over het groen vertaald naar beheertypen. Elk beheertype heeft haar eigen streefbeeld en bijpassende beheermaatregelen. De functie, het gebruik en de ecologische waarde bepalen het streefbeeld van een beheertype.

Helaas zijn we genoodzaakt om ook op het onderdeel groen enkele bezuinigingen door te voeren. We kiezen er hierbij voor om de directe woonomgeving zoveel mogelijk te ontzien en een extensivering van het onderhoud te combineren met het vergroten van de biodiversiteit. Op deze manier kunnen we onze ambitie om Arnhem verder te vergroenen overeind houden.

Wel betekent het dat de beplantingen buiten de directe woonomgeving minder intensief worden onderhouden en gazons minder vaak gemaaid worden. Buiten de directe woonomgeving (zoals langs wegen) worden versleten

plantvakken niet direct vervangen. Dit zal een minder strak beeld opleveren maar tegelijkertijd biedt het ons kansen om de biodiversiteit te vergroten en meer ruimte te bieden aan natuurlijke ontwikkelingen,
Door het maken van gerichte keuzes willen we het negatieve effect hiervan zoveel mogelijk beperken. Juist in de Arnhem-Oost wijken willen we inzetten op het verbeteren van de leefomgeving en daarom stellen we voor deze wijken uit te sluiten van deze bezuinigingsmaatregel.

We monitoren de beeldkwaliteit (gebaseerd op basis van ongewenste kruidengroei en zwerfafval). De door de raad vastgestelde kaders zijn C-niveau voor de beeldkwaliteit in de wijken en A-niveau in de binnenstad en winkelcentra.
We monitoren ook de ecologische kwaliteit. Deze monitoring is enige jaren geleden voor het eerst uitgevoerd, een tweede ronde staat op de planning, zodat we een beeld kunnen schetsen van de waarde en ontwikkeling.
De technische kwaliteit van de beplanting (hoe goed is de beplanting) wordt op B-niveau bijgehouden.
Het aandeel ecologisch beheerd groen wordt steeds groter, hierdoor zal de natuurwaarde van het groen naar verwachting ook toenemen. Omdat de CROW normering op beeldkwaliteit nog niet is ingericht op natuurwaarden vinden we hier vaker een lagere beeldkwaliteit C-niveau terug. Wat in de traditionele technische wijze van beoordelen vaak als mindere kwaliteit wordt gezien, maar voor de beoogde ecologische doelstellingen juist wenselijk is (meer kruiden = meer biodiversiteit).
De gevolgen van de extreme droogte en zware piekbuien van de laatste jaren worden nu nog als calamiteit beschouwd. Dit kan een negatief effect hebben op de ontwikkeling van bomen en beplantingen. Bomen en beplantingen kunnen hier ook schade van ondervinden. De langetermijneffecten hiervan zullen de komende jaren verder duidelijk worden en mogelijk tot extra kosten leiden. Bij aanleg en renovatie van groen houden we hier al rekening mee en doen we aanpassingen in de groeiplaatsinrichting en het sortiment om deze klimaatbestendig te maken.

Een aantal invasieve exoten zoals de Japanse duizendknoop, reuzenberenklauw komen ook in Arnhem voor, met name in het wijkgroen. We verminderen, uit bezuinigingsoverwegingen, het bestrijden van deze invasieve exoten. Het gevolg hiervan is dat de invasieve exoten, zoals de Japanse Duizendknoop en Reuzenberenklauw, moeilijker beteugeld kunnen worden. Dit heeft nadelige gevolgen voor de biodiversiteit en kan leiden tot schade aan wegen en kunstwerken. De resterende beschikbare middelen zullen daar worden ingezet waar dit het meeste nodig is.
Ook blijven we bewonersinitiatieven ondersteunen die gericht zijn op het bestrijden van de exoten. Verder nemen we de bestrijding van de exoten zoveel mogelijk mee in het reguliere beheer.

Planning
Arnhem heeft veel ambities op het gebied van groen (zie programma Wonen en Leefomgeving S12, Radicaal vergroenen). Deze ambities zullen mede sturing geven aan de planning van het groenonderhoud. Naast het reguliere onderhoud staan de volgende projecten op de planning voor 2025:
- Vergroeningsprojecten in de wijken in het kader van de Wijkgroenagenda's;
- Herstel beplantingen oostelijk deel Singels fase 2 (Janssingels t/m Lauwersgrachtpark)
- Groot onderhoud landgoed Sterrenberg;
- Investeringen in samenloopprojecten, met name in Arnhem Zuid;
- Voortzetten van het project aanplanten van extra heesters en struweelgroepen in de wijken in het kader van biodiversiteit en bestrijden hittestress. In 2025 met name in de wijk Schuytgraaf en Malburgen
- Verlaging inzet project exotenbestrijding,
- 2e ronde monitoring ecologische kwaliteit grazige vegetaties.

Speelvoorzieningen
Om een aantrekkelijke leefomgeving te kunnen bieden is de aanwezigheid van speelplekken met name voor gezinnen met (kleine) kinderen van belang. Daarnaast zijn speelplekken vaak ontmoetingsplekken voor de wijkbewoners. Arnhem wil alle kinderen weer buiten laten spelen in een gezonde omgeving waarbij aandacht is voor een gezonde leefstijl en gezond gewicht.
In de Beheervisie Spelen en Ontmoeten is de ambitie opgenomen om 8 van de 20 grote (groene) speel- en ontmoetingsruimtes te verbeteren. Deze opgave willen we invullen in samenwerking met de teams Leefomgeving. Deze ambitie wordt projectmatig opgepakt. Dat houdt in dat met de betreffende teams Leefomgeving en de buurt wordt bepaald wat de plek nodig heeft om de ambitie te realiseren. Het initiatief ligt bij de teams Leefomgeving omdat het belangrijk is dat de buurt hierin mee participeert en mogelijk ook andere wensen en ideeën uit de buurt hierin gecombineerd kunnen worden.
Ook het maken van toegankelijke en inclusieve speelplekken wordt projectmatig opgepakt. De ambitie is om in de komende jaren in iedere wijk (totaal 24) een toegankelijke en inclusieve speelplek per wijk te realiseren waar ook kinderen met een beperking beter mee kunnen doen. Hiervoor zijn ook middelen gereserveerd.

Alle speeltoestellen moeten veilig bespeelbaar zijn. Dit wordt in de technische inspectie gecontroleerd. Geconstateerde mankementen worden binnen de gestelde termijnen opgelost zodat de onderhoudskwaliteit van het areaal op B ligt.
Indien er meerdere mankementen aan een toestel zijn geconstateerd wordt afgewogen of het toestel gerepareerd wordt of vervangen moet worden. Gemiddeld gaat een speeltoestel 10 tot 15 jaar mee. Door de duurzame en kwalitatief goede materialen van de speeltoestellen in Arnhem is de gemiddelde leeftijd van de toestellen hoger. De vraag is hierbij wel in hoeverre of de speelvoorziening nog voldoet aan zijn functie. Mogelijk dat kinderen uitgekeken zijn op deze oude speeltoestellen en deze niet meer gebruiken, wat aanleiding zou kunnen zijn om tot vervanging over te gaan. Hierover is afstemming met de teams Leefomgeving.

De beschikbare budgetten voor beheer en vervanging van de speeltoestellen blijken in de praktijk toereikend.

Planning
Jaarlijks worden de speeltoestellen geïnspecteerd en vindt het noodzakelijk onderhoud plaats. Vervangen of plaatsen van toestellen gebeurt in samenspraak met de teams Leefomgeving.

Komende jaren worden nog 2 grote (groene) speel- en ontmoetingsruimtes verbeterd, waarmee de ambitie uit de Beheervisie Spelen en Ontmoeten afgerond wordt.

Daarnaast worden zoals aangegeven komende jaren in 24 wijken speelplekken toegankelijk en inclusief gemaakt. Hierbij wordt er niet alleen naar onze eigen speelplekken gekeken, maar ook naar andere speelplekken die niet van de gemeente zijn, maar een zelfstandige stichting zoals Bouwspeelplaats De Leuke Linde en de beide Stadsboerderijen Presikhaaf en de Korenmaat. Bij aanleg van overige nieuwe speelplekken wordt de inclusiviteit getoetst aan de 100-70-50 richtlijn (een speelplek waar iedereen 100% welkom is, 70% procent van de speelaanleidingen bereikbaar is voor iedereen en 50% bespeelbaar is voor ieder kind).

Bomen
Bomen zijn belangrijk voor de leefbaarheid, biodiversiteit en beleving en leveren een bijdrage aan een klimaat adaptieve stad. Hittestress en wateroverlast zijn onderwerpen waarbij bomen een onderdeel van de oplossing kunnen zijn. Daarom zijn in het Bomenplan onderstaande doelen beschreven:
- Arnhem wil een groenere stad: meer (buitengewone) bomen en meer groenmassa.
- Arnhem gaat voor kwaliteit en toekomstbestendigheid (juiste boom op de juiste plek), gezonde, goed onderhouden en duurzame bomen.
- Arnhem wil bomen beter beschermen.
- Arnhem wil communiceren over bomen

Arnhem heeft zo'n 47.000 stadsbomen, het beheer en onderhoud is erop gericht om een jonge boom tot volwassenheid te brengen en daarna zo lang mogelijk te behouden, afgewogen tegen de kosten die daarvoor nodig zijn. Hierbij wordt de ecologische waarde van de boom zoveel mogelijk gevolgd. Dit houdt in dat er alleen gesnoeid wordt op de plekken waar dat nodig is voor de vrije doorgang van het verkeer of wanneer probleemtakken een hoog risico gaan vormen voor de gebruikers. Daarnaast worden knotbomen gefaseerd geknot zodat er voldoende nest- en schuilplekken voor vogels en insecten in stand blijven. Dood hout is van grote waarde voor de ecologie. In 2025 bekijken we hoe we ecologisch gestuurd boombeheer kunnen toepassen, waarbij snoei is gericht op het maximaliseren van de ecologische waarde van de boom. Bij bomen die groeien in wijk- en buurtbossen, struwelen en bosplantsoen worden dode of gesnoeide takken zoveel mogelijk in de bossen en struwelen verwerkt. Ook het staande dode hout wordt behouden op plekken waar dat kan. Mogelijke risico's voor de weggebruikers worden uit de boom gehaald en de boom kan op die plek gecontroleerd afsterven.
Arnhem heeft, gebaseerd op de beleidsregels uit het Bomenplan 2020, ruim 18.000 buitengewone bomen en toekomstbomen aangewezen. Deze bomen worden extra beschermd en krijgen, indien nodig, extra onderhoud ten gunste van de levensverwachting van deze bomen. De planning is om elk jaar bij ongeveer 50 bomen extra maatregelen (veel al in de bodem) uit te voeren waarbij elk jaar wordt gekeken waar de maatregel het meest noodzakelijk is. Dit is maatwerk.

Het dagelijks onderhoud van stadsbomen wordt op B-niveau gedaan met behoud van de ecologische waarden van de boom, dit wordt volgens planning uitgevoerd. Alle stadsbomen worden periodiek gecontroleerd waarbij 'onderhoudsstaat', 'boomgebreken', 'toekomstverwachting' en 'ziekte en aantastingen' van de bomen opgenomen worden. Hieruit volgen onderhoudsmaatregelen of advies tot nader onderzoek, deze worden na de controle uitgevoerd binnen de termijnen volgens het beheerplan bomen Arnhem. Boomziektes en plagen worden gevolgd

en waar nodig wordt beheersingsmaatregelen ingezet. Vervanging van stadsbomen vindt plaats indien de boom een te groot risico of hinder vormt voor de weggebruiker en die niet met dagelijks onderhoud of andere maatregelen op te lossen is, een hele lage levensverwachting heeft of dood is. Vervanging van bomen in (laan)structuren is maatwerk, dit kan 1 op 1, in clusters of hele rijen opgepakt worden afhankelijk van de technische beperkingen, levensverwachting van de resterende bomen en andere geprogrammeerde projecten. Het Boom Kwaliteitsteam Arnhem wordt advies gevraagd bij het vervangen van laanstructuren.

Financiering bomenonderhoud
Aangeplante stadsbomen worden sinds 2021 opgenomen op de balans en deze bomen worden afgeschreven in 50 jaar. Voor 2025 wordt er geen kap voorzien van bomen die een waarde op de balans hebben; afboeking van bomen zal dan ook niet aan de orde zijn.Vanaf 2025 worden bezuinigingen doorgevoerd op het onderhoud van de stadbomen en de boomziektes en plagen. Mogelijk zal dit invloed hebben op de termijn waarop bomen in (laan)structuren vervangen worden. Op de lange termijn kunnen hierdoor bijvoorbeeld meer ‘gaten’ in deze structuren zichtbaar worden, tevens kan de gewenste toename van boomkroonoppervlakte zoals opgenomen in het Bomenplan vertraging oplopen. Buiten de directe woonomgeving (zoals langs uitvalswegen) worden uitvallende bomen niet direct vervangen. De komende maanden werken we uit hoe deze bezuiniging geëffectueerd kan worden op zo’n wijze dat de gevolgen voor het groen zo klein mogelijk zijn. Daarvoor monitoren we de effecten. Tevens zullen we zoeken om de bezuinigingseffecten te verkleinen door (financiële) inzet vanuit het bomenplan.Door in te zetten op natuurvolgend boombeheer kunnen we het vervangen van bomen in lanen en boomstructuren langer uitstellen. Bomen met een mindere vitaliteit, hebben juist vaak een hogere waarde voor de biodiversiteit. Zolang de bomen veilig behouden kunnen blijven voor de omgeving laten we deze bomen staan.
Ook heeft dit invloed op de methode en mate van beheersing van ziekte en plagen zoals de eikenprocessierups. De beheersing van bijvoorbeeld eikenprocessierups doen we preventief door in te zetten op ecologisch maaibeheer, het aanplanten van heesters en struiken en het ophangen van mezenkasten. Zo laten we de natuur voor ons het werk doen.

Planning
Voor aanplant en groeiplaatsverbetering van bomen is een investeringskrediet beschikbaar.
De volgende projecten staan hiervoor in 2025 op de planning:
- Aanplant bomen museumpark Onderlangs;
- Verbeteren boomstructuur en monumentale karakter Airbornplein
- Aanplant extra bomen Transformatorplein
- Aanplant extra bomen Croydonplein
- Aanplant extra bomen Schuytgraaf;
- Aanplant extra bomen in diverse stadsparken met de focus op Arnhem-zuid, Westerveld, Immerloopark;
- Groeiplaatsverbetering 50 stuks buitengewone bomen;
- Groeiplaatsverbetering bestaande bomen Hartogslaan

Voor groot onderhoud en herstel van boomstructuren staan de volgende projecten in 2025 op de planning:
- Herstel laanstructuur Velperweg (deel Prümelaan tot viaduct Velp)
- Vervangen deel bomenrijen Bakenbergseweg
- Aanhelen en groeiplaats verbeteren bomen Strolaan
- Vervangen bomen met beperkte levensverwachting Stadhouderstraat
- Vervangen deel boomstructuur het Lange Water
- Herstel Barokkelaan

Parken en bossen
Kenmerkend voor Arnhem zijn de bossen, de natuurterreinen en de vele parken. We zijn trots op dit waardevolle groene kapitaal. Daarom zetten we sterk in op het behouden en verbeteren hiervan. De natuur staat in de parken en bossen op één, in samenhang met klimaatactie en biodiversiteit. De parken en bossen zijn ook van grote recreatieve betekenis voor de inwoners. We investeren hierin door invulling te geven aan recreatiezonering en bijbehorende inrichting voor toekomstbestendig gebruik.

Voor het onderhoud van de bossen en parken zijn exploitatiebudgetten gereserveerd en tijdelijk extra middelen beschikbaar gesteld om ambities te verwezenlijken. Het beheren en onderhouden van de parken doen we aan de hand van beheervisies.

Het areaal en beheerareaal bossen en parken neemt toe. Enerzijds door actieve verwerving van bos- en natuurgebied en anderzijds door huur- en vrijwillige pachtbeëindiging. In 2024 is er nog ruim 140 hectare (Zypendaal-Gulden bodem (30ha), Meinerswijk (100ha) en Oude IJsselstrang (10ha)) beheerareaal bij gekomen. In totaal is de omvang beheerareaal nu ruim 2350ha.

Op basis van coalitieakkoord is houtoogst in de bossen en parken geen doelstelling. Er komt nog wel “surplus” hout vrij uit de bossen en parken dat we circulair gaan toepassen in Arnhem. We monitoren in de periode 2022-2024 wat deze verandering beheersmatig betekend. Om duurzaam & circulair (uitgangspunt wat groeit in Arnhem blijft in Arnhem) te kunnen werken zetten we in om van FSC certificering om te schakelen naar PEFC certificering waarin ook duurzaam gegroeid stadshout in ondergebracht kan worden.

Een aantal parken is aangewezen als rijksmonument; Sonsbeek, Zijpendaal, Gulden Bodem en Moscowa. Voor deze parken gelden extra instandhoudingsvoorwaarden. Park Angerenstein is aangewezen als gemeentelijk monument. In 2025 is Park Klarenbeek (nu al Nationaal Landschap) waarschijnlijk een gemeentelijk monument (2024 besluit) Al deze parken plus een deel van Park Presikhaaf worden op A-niveau onderhouden. Het overige gebied op B-niveau.

De bossen en parken hebben een robuuste basis. Desalniettemin staat de kwaliteit van onze bossen en parken onder druk. Oorzaken hiervan zijn het intensiever gebruik, verdroging, overmatige stikstofdepositie en klimaatverandering; met als gevolg biodiversiteitsverlies. Bij het beheer en onderhoud van onze bossen en parken houden we hier rekening mee door zeer gericht en soms intensiever (maatwerk) onderhoud uit te voeren. We doen dit op basis van natuurvolgend beheer.
Specifieke ambities met betrekking tot bossen en parken zijn zo veel mogelijk water vast houden en organische stof (met bijbehorend bodemleven) verbeteren in de groeiplaatsen en zorg dragen voor structuurvariatie. We werken daarmee aan de sleutelfactoren voor klimaatadaptatie en biodiversiteit. Tevens benutten we waar mogelijk de kansen om de agrarische gebieden grenzend aan de bossen en parken natuur inclusief te maken. Door inzet van de extra middelen voor bossen en parken kunnen we werken aan deze ambities. Tevens biedt dit de mogelijkheid extra capaciteit in te zetten om genoemd kwaliteitsverlies en de uitdagingen die hiermee gemoeid gaan, invulling te geven en zorgvuldig te communiceren met onze inwoners.

Natuurbrandbeheersing is in Arnhem met de stad dichtbij en in het boslandschap een belangrijk thema. In 2024 is er invulling gegeven aan Hoofdcompartimentering (spoor 2 natuurbrandbeheersing). Er wordt door structureel gericht aan bosranden te werken ten behoeve van verbetering biodiversiteit tevens (afgeleide) invulling gegeven aan grotere open ruimtes en vochthoudende gemengde bossen waarmee natuurbranden minder snel kunnen verspreiden. Voor de hotspotbenadering in spoor 1 van de natuurbrandbeheersing

Een snelgroeiend probleem is de grootschalige verspreiding van Amerikaanse eiken in grote delen van de bossen. Deze soort heeft een verstikkend en verzurend effect op vegetatie en bodem en daarmee een direct negatief effect op de biodiversiteit en klimaat (bodemleven). De snelle verspreiding is te wijten aan de concurrentiekracht van deze soort (exoot) in samenhang met kwetsbaarheid van inheemse vegetatie als gevolg van verdroging, verzuring, vermesting en erosie van de bosbodems. In 2024 maken we een analyse van de omvang van het probleem en starten we een langjarig traject om deze ontwikkeling te gaan beheersen.

Planning
In 2025 zal extra worden ingezet op de revitalisering van de bossen en parken (water en organische stof) en het verbeteren van de biodiversiteit (structuurvariatie).

- In de bossen en parken wordt gewerkt aan herstel van structuurrijke bosranden en zaaien en aanplant van rijk strooisel soorten.
- Er wordt een monitoringsprogramma in uitvoering gebracht voor biodiversiteit en bodem (2024-2026). In 2023 is de meetmethodiek met provincie uitgewerkt. In 2023/2024 monitoring biodiversiteit opgestart. In 2024/2025 wordt bodeminventarisatie gestart fysisch-chemisch en op basis van DNA in een pilot met Naturalis het bodemleven geanalyseerd.
- De beheervisie Sonsbeek, Zypendaal en Gulden Bodem wordt in uitvoering gebracht. Het gebied tussen Molenplaats en Watermuseum wordt opnieuw ingericht inclusief werkruimte in de witte Watermolen en Molenplaats om Bossen & Parken dichterbij de bewoners te brengen en samenwerking met natuurcentrum uit te bouwen .
- Voor de parken Klarenbeek, Hazegrietje en Braamberg wordt de beheervisie vernieuwd (2024-2025) en in 2025 in uitvoering gebracht.

- Voor de zuidelijke uiterwaarden, Immerloo en Huissense dijk en park Westerveld wordt natuurvolgend beheer en het beter ecologisch verbinden van de parken en natuurgebieden in Arnhem-zuid nader uitgewerkt en tot uitvoering gebracht.
- Voor de gronden op Rijk der Heide en westelijk deel rolbaan wordt de pilot strokenteelt in combinatie met natuurontwikkeling (wintervoedselkakkers, zoom- en mantelvegetaties) gecontinueerd.
- In 2024 wordt een besluit genomen over het gebiedsproces Kemperheide. In 2025 wordt dit uitgevoerd.
- . (onderdeel van 2e bullet).
- Er wordt planmatig invulling gegeven aan het beheersbaar krijgen van de verspreiding van Amerikaanse eiken in de bosgebieden. Ook in bosreservaten is dit aan de orde. Dit wordt meegenomen in de evaluatie van het bosreservaten.

Inzamelvoorzieningen

In het huidige beleid is Omgekeerd Inzamelen het basisprincipe voor de inzameling van huishoudelijk afval in Arnhem. Door dit systeem kunnen inwoners van Arnhem hun afval goed scheiden. Er is een uitgebreid netwerk van ondergrondse verzamelcontainers voor restafval, PBD (plastic verpakkingen, blik en drinkpakken) en papier en bovengrondse verzamelcontainers voor GFE (groente-, fruit- en etensresten) in de stad aanwezig. Een deel van de herbruikbare reststromen (PBD, GFE, papier) worden bij laagbouw met behulp van minicontainers (kliko's) aan huis opgehaald. Voor de inzameling van grof vuil zijn er twee afvalbrengstations en rijden we rond met de Milieubak. In het stationsgebied werken we met een ondergronds afvaltransport systeem (OAT). Hieronder wordt op de verschillende onderdelen nader ingegaan.

Ondergrondse verzamelcontainers
De eerste ondergrondse containers zijn in de jaren negentig geplaatst. Het overgrote deel van het containerbestand is geplaatst in de periode van uitrollen van omgekeerd inzamelen: 2015-2019. In totaal staan er bijna 2350. De afschrijvingstermijn die gehanteerd wordt is 10 jaar. De technische levensduur ligt in praktijk beduidend hoger. Sinds 1 januari 2023 jaarlijks een veiligheidskeuring uitgevoerd op alle verzamelcontainers ongeacht het bouwjaar. Op deze manier voldoen we aan de nieuwste eisen en kunnen we de veiligheid nog beter borgen. Gevolg is dat door deze nieuwe wettelijke normen en keuring een relatief groot aantal containers is afgekeurd. Deze containers mogen en kunnen vaak niet gerepareerd worden. Daarnaast worden, daar waar reparatie een optie zou zijn, de kosten zorgvuldig gewogen tegen de technische aspecten, veiligheid, functionaliteit en esthetiek van de container. In vrijwel alle gevallen is en wordt gekozen voor vervanging. Indien mogelijk worden onderdelen uit de afgekeurde containers wel hergebruikt als vervang- of reparatie-onderdeel.
In het nieuwe contract voor onderhoud, reiniging en levering vinden we ook de basis voor een nieuw en herzien beheerssysteem. Dit systeem maakt onderdeel uit van het Beheerplan Afval dat in 2025 de basis gaat vormen voor een meer data-gestuurde investeringsplanning voor deze assets.

Bovengrondse GFE containers
Vanaf 2020 zijn ruim 200 bovengrondse containers voor de inzameling van groente, fruit en etensresten (GFE) op hoogbouwlocaties geplaatst. Naar aanleiding van vragen over de optimale toegankelijkheid door de APCG (Arnhems Platform voor Chronisch zieken en Gehandicapten) is er een proef uitgevoerd met een lagere en beter toegankelijke container. Op basis van dit onderzoek gaan we verder met het uitrollen van het stads dekkende netwerk van GFE containers bij hoogbouw. Dit doen we met een lagere container dan het huidige type. Deze nieuwe container is toegankelijker voor mensen in een handgeduwde rolstoel. Voor deze container is in 2024 een aanbestedingstraject gestart zodat we in 2025 kunnen starten met de realisatie van het stadsdekkende netwerk van GFE containers bij hoogbouw.

Minicontainers
De vervanging en uitbreiding van minicontainers die bij laagbouw worden gebruikt, is opgenomen in de dienstverleningsovereenkomst met de inzamelaar. De aanschafkosten voor nieuwe containers is opgenomen in de exploitatie. Voor de komende jaren wordt voor deze inzamelmiddelen geen grote uitbreiding voorzien.

Ondergronds Afval Transportsysteem (OAT)
In het gebied rond het Centraal Station is het Ondergronds Afval Transportsysteem operationeel.
Het onderhoud aan deze installaties is meerjarig belegd bij de bouwer van het systeem.
Noodzakelijk onderhoud aan het Ondergronds Afval Transportsysteem is voorzien in de meerjaren investeringsplanning.

Planning
Het reguliere onderhoud aan de inzamelmiddelen wordt planmatig uitgevoerd. Ten aanzien van de geplande investeringen kan het volgende worden opgemerkt.

Ondergrondse verzamelcontainers
De nieuwe veiligheidskeuring van ondergrondse containers heeft in 2023 geleid tot de conclusie dat er vervangingsinvesteringen nodig zijn. In de jaren 2024-2027 is € 1,3 miljoen per jaar gereserveerd voor verder noodzakelijke vervangingsinvesteringen van de ondergrondse verzamelcontainers. De stijgende kapitaallasten volgend uit deze investeringen zijn opgenomen in deze begroting en worden doorberekend in de afvalstoffenheffing.

GFE containers bij hoogbouw
Om op alle hoogbouwlocaties een GFE container te plaatsen is een investeringsbudget van € 1,05 miljoen gereserveerd

Afvalbrengstation (ABS)
Er is een investeringsbudget van € 1,77 miljoen gereserveerd voor nieuwbouw van of aanpassingen aan de twee ABS-en. Met vertraging is in 2024 een haalbaarheidsonderzoek naar een Circulair Ambachtscentrum (CA) gestart. Een ABS kan deel uitmaken van een CA.
In 2025 bekijken we de toekomst van de ABS-en mede op basis van de conclusies van het haalbaarheidsonderzoek en maken we plannen voor uitvoering in de jaren 2025 en verder.

Toekomstige ontwikkelingen
In juni 2022 is de Afvalkoers 2022-2026 “Arnhem Schoner” vastgesteld. In 2024 heeft het eerste Arnhemse burgerberaad plaatsgevonden over afval. Het burgerberaad heeft 29 adviezen aangenomen. Deze worden in het najaar van 2024 getoetst op praktische en juridische haalbaarheid en de financiële aspecten worden in kaart gebracht. Het college kan aanvullende maatregelen op deze adviezen aan de raad voorleggen.

Vastgoed

Actuele beleidskaders
- Nota vastgoed uitvoeringsbeleid;
- Voor alle panden in permanent beheer zijn er 40-jarige onderhoudsplannen die jaarlijks worden geactualiseerd en opgenomen in de meerjarenprogrammabegroting.

Ambitie
Nota vastgoed uitvoeringsbeleid
Er wordt gewerkt aan de herijking van de Nota vastgoed uitvoeringsbeleid. Het beschrijft het instrumentarium voor het vastgoedbeheer en de vastgoedrealisatie en vormt de basis voor vastgoedsturing.
Een onderdeel van deze nota vormt het meerjarenperspectief, het instrument voor het college om sturing te geven aan het gemeentelijk vastgoed. Het geeft op een transparante manier zicht op kansen en risico’s voor het vastgoed. Daarmee toont het zowel het college als de ambtelijke organisatie een blik op de middellange termijn van 4 jaar (bestuur cyclus).
Een jaarplanning is het laatste onderdeel van de nota. Deze zal jaarlijks worden gemaakt en de tactische keuzes voor het voorliggende jaar verklaren.

De herijkte wordt naar verwachting in 2025 afgerond.

Onderhoud
Het onderhoudsniveau van het Arnhemse vastgoed is, behalve voor tijdelijk vastgoed in stedelijke ontwikkelingsprojecten, een NEN2767-conditie score 3, maar, afwijkingen van conditiescore 3 zijn mogelijk al naar gelang de functie (monumenten, beeldbepalende objecten). Voor de doelmatige inzet van middelen wordt per pand een onderhoudsniveau gedefinieerd. Periodiek laat het Vastgoedbedrijf elk object inspecteren om de functionaliteit en de onderhoudsstatus van het object te actualiseren. Zo wordt management van de te verwachten onderhoudsplanning en -kosten geregeld. Bij nieuwe of nieuw verkregen objecten voert het Vastgoedbedrijf een nulmeting uit conform de NEN2767-2 om de staat in beeld te krijgen.

Bij toepassing van de conditiemeting worden naast de gebreken ook organisatie-specifieke risico's van gebreken in kaart gebracht. Op deze wijze worden mogelijke gevolgen van het eventueel niet oplossen van het gebrek benoemd. De conditiescore en de risico's samen vormen de basis voor de gewenste onderhoudsniveaus.
Het is meestal niet nodig alle gebreken op korte termijn aan te pakken. Afhankelijk van het gewenste onderhoudsniveau en de beschikbare budgetten zijn deze effecten in meer of mindere mate acceptabel

Verduurzaming
Het gemeentelijk vastgoed wordt fasegewijs verduurzaamd volgens twee uitgangspunten:

- "Werk met werk maken"; Maatregelen die binnen 5 jaar zijn terug te verdienen plus zonnepanelen plus LED wordt zoveel mogelijk bij alle panden van de gemeente in de komende jaren doorgevoerd, waarbij zoveel mogelijk aansluiting wordt gezocht bij het MJOP onderhoud en in overleg met gebruikers. Hiervoor gebruiken de maatregelen volgens de CFP methodiek;
- "Projectmatige aanpak"; Begin 2023 is het "pilot project verduurzamen Gemeentewerf – nul op de meter" opgeleverd. Tevens is op basis van vooraf bepaalde criteria een inventarisatie gemaakt van het complete Gemeentelijk Vastgoed. In 2023 is een shortlist van ca 25 panden tot stand gekomen met daarin opgenomen mogelijke duurzaamheidsaspecten. De eerste aanbesteding heeft al plaatsgevonden en uitvoeringsopdrachten zijn gegund. Na de zomer van 2023 zijn diverse onderzoeken/uitwerkingen uitgevoerd. In 2024 zijn we van start gegaan met uitvoering. Naar verwachting zullen een aantal projecten in het kader van de Duurzaamheid in 2024 zijn uitgevoerd echter zal de grootste bulk in 2025 en 2026 worden uitgevoerd.

Inclusie: Toegankelijkheid vastgoed
De Arnhemse Standaard Toegankelijkheid beschrijft de manier waarop toegankelijkheid in het ontwikkelproces verankerd wordt. In de gebouwen van de gemeente Arnhem moet iedereen kunnen doen wat hij/zij volgens de bestemming komt doen. Uitgangspunt is dat iedereen alle ruimtes en routes in een gebouw kan gebruiken. Bij de start van het bouwproces wordt met toekomstige gebruikersgroepen besproken welke ruimtes niet voor iedereen toegankelijk hoeven te zijn. Ook wordt besloten of er ruimtes zijn waar specifieke gebruikersgroepen gebruik van moeten kunnen maken, en voor welke aantallen. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen bezoekers en medewerkers, en tussen gebruikersgroepen (zoals mensen met een auditieve beperking, een visuele beperking, verstandelijke of loopbeperking en mensen die gebruik maken van een rolstoel of scootmobiel).

Inmiddels zijn 60 gebouwen beoordeeld op hun integrale toegankelijkheid. Op basis van de inventarisaties en samenwerking met APCG wordt een afweging gemaakt welke maatregelen worden doorgevoerd en welke onevenredig hoge kosten met zich mee brengen en (nog) niet doorgevoerd worden. In de begroting zijn middelen opgenomen om de te nemen maatregelen te realiseren.

Leegstand
Naast strategische leegstand – schuif ruimte voor projecten met name in de onderwijsportefeuille - is er momenteel geen substantiële leegstand in de vastgoedportefeuille.

De vastgoedportefeuille
De gemeente heeft (in principe) geen vastgoed in bezit, tenzij dit noodzakelijk is voor het realiseren van maatschappelijke doelstellingen. Dit maakt dat het vastgoed gekoppeld is aan de verschillende programma's en deelportefeuilles. Deze deelportefeuilles hebben elk hun eigen kenmerken en sturing.

Programma	Deelportefeuille	Vastgoedportefeuille	Aantal gebouwen/ assets
S00 Bestuur, dienstverlening en financiën	Alg Huisvesting en facilitaire zaken	Eigen Huisvesting	18
S01 Veiligheid	Algemeen Brandbestrijding	Eigen Huisvesting	2
S02 Bereikbaarheid	Mobiliteit en OR beheer vastgoed	Mobiliteit	42
	Garage parkeren	Mobiliteit	4
	Fietsenstallingen	Mobiliteit	1
S03 Economie	Exploitatie historische kelders	Cultuur	1
S04 Onderwijs	Algemeen voor-vroeg-schools onderwijs	Onderwijs	3
	Vastgoed primair onderwijs	Onderwijs	66
	Huisvesting voortgezet onderwijs	Onderwijs	15

	Huisvesting speciaal onderwijs	Onderwijs	14
	NA Algemeen	Natuurcentrum	22
S05 Cultuur	Algemeen Culturele activiteiten	Cultuur	11
	Alg Erfgoed, archeologie beeldkwaliteit	Niet te vervreemden Vastgoed	40
S06 Participatie en armoedebestrijding	n.v.t.	n.v.t.	
S07 Zorg	n.v.t.	n.v.t.	
S08 Welzijn en inclusie	Ontmoeten en Verbinden	Welzijn	15
	Algemeen Onderst opgroeien en opvoed	Welzijn	4
	Doorstroomvoorziening	Welzijn	1
	Preventief Jeugdbeleid	Welzijn	1
	Algemeen Asielzoekers en vluchtelingen	Welzijn	6
	Opvang vluchtelingen Oekraïne	Welzijn	9
S09 Gezondheid en sport	Algemeen Binnensport	Sport	129
	Vastgoed publ gezondheidszorg	Welzijn	1
S10 Klimaat, energie en milieu	n.v.t.	n.v.t.	
S11 Ruimtelijke ontwikkeling	Milieubeheer vastgoed	Openbare ruimte	427
	Vastgoed reclame openbare ruimte	Openbare ruimte	19
	Tijdelijk beheer: Strategische posities, GREX projecten, Stedelijke projecten	Tijdelijk Vastgoed	79
S12 Wonen en leefomgeving	Vastgoed Stedelijk groen	Openbare ruimte	1
	Algemeen oppervlaktewater	Gemalen	15

Uitgangssituatie

Het gemeentelijk vastgoed voldoet aan het gewenste kwaliteitsniveau, met uitzondering van gebouwen die op korte termijn hun functie verliezen of gebouwen die op korte termijn gerenoveerd worden.

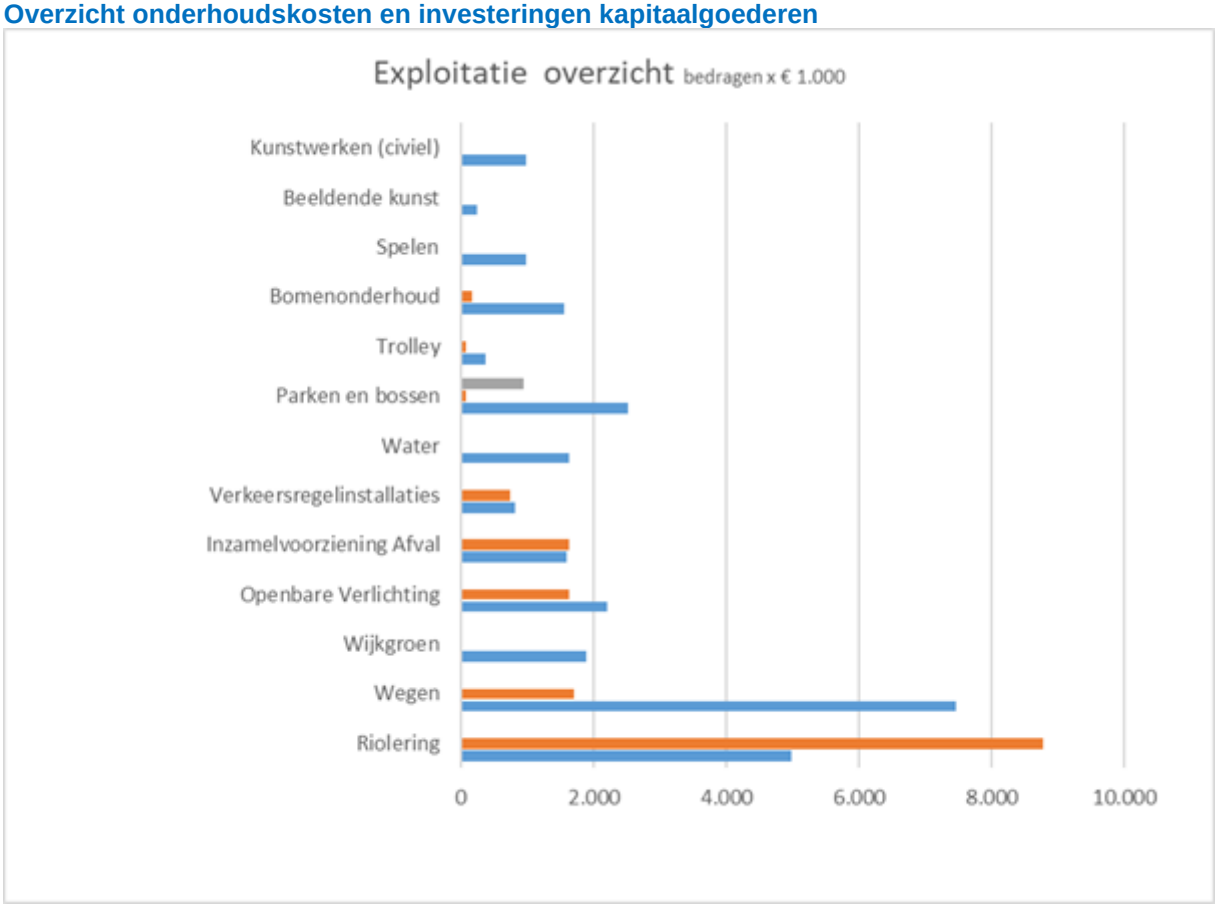
Planning

Lasten en baten voor beheer en onderhoud van het permanente vastgoed maken onderdeel uit van diverse programma's in de gemeentebegroting. Voor het planmatig- en storingsonderhoud wordt door de periode 2025-2028 jaarlijks gemiddeld €5,0 miljoen uitgegeven.

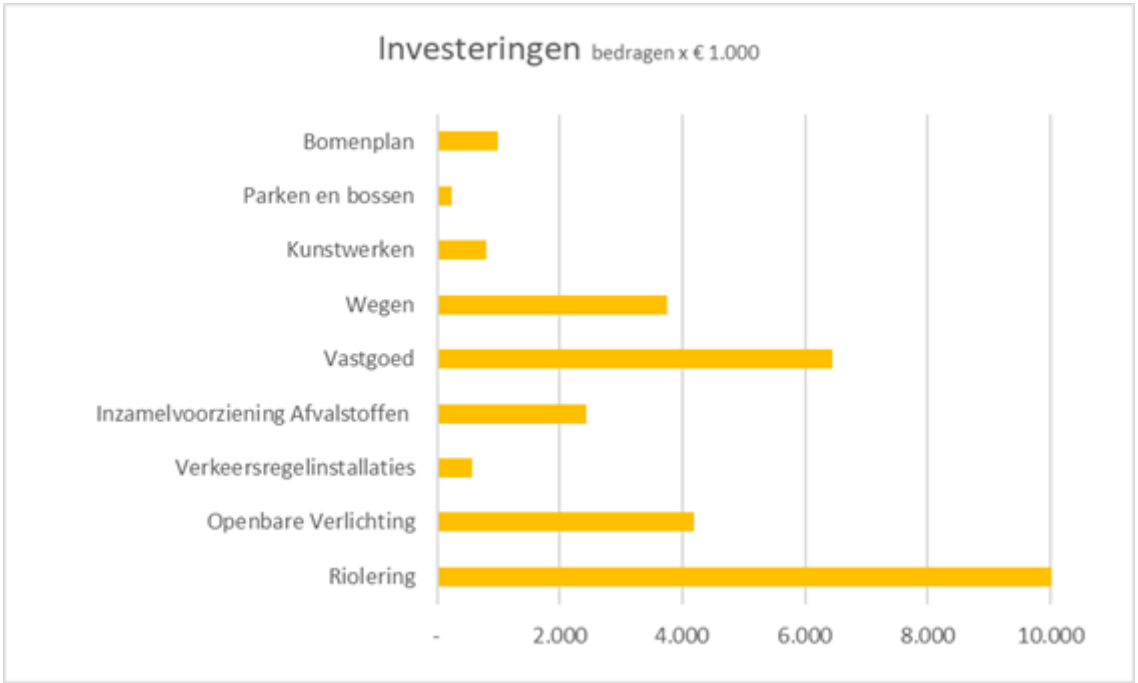
Daarnaast wordt in diezelfde periode van 2025-2028 gemiddeld € 4,2 miljoen per jaar geïnvesteerd in vervangingsinvesteringen, toegankelijkheid en verduurzaming van het gemeentelijk vastgoed. Voor verduurzaming is dit jaarlijks (structureel) € 0,8 miljoen en nog eens € 3,0 (incidenteel) voor 2025 en € 2,4 miljoen (incidenteel) voor 2026. Voor toegankelijkheid is dit € 0,5 miljoen in de jaren 2025, 2026 en 2027.

De cijfers voor begroting 2025-2028 zijn in lijn met de begroting van vorig jaar.

Overzicht onderhoudskosten en investeringen kapitaalgoederen

Financiering

Voor de financieringsfunctie worden de missie en de doelstellingen beschreven in het treasurystatuut gemeente Arnhem. In dit statuut wordt ingegaan op de kaderstelling van de werkorganisatie (taken, bevoegdheden, verantwoordelijkheden, mandatering) en op het instrumentarium om de doelstellingen te realiseren.

Risicomanagement financiering

Voor wat betreft de financiering wordt onderscheid gemaakt tussen:
a. Eigen gemeentelijke financieringsbehoefte;
b. Financiering van de sociale woningbouw;
c. Financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen.

Eigen gemeentelijke financieringsbehoefte (a)

Bij de eigen gemeentelijke financieringsbehoefte gaat het om de financiering van de investeringen van de gemeente Arnhem, de overgedragen investeringen aan verzelfstandigde onderdelen van de gemeente en de exploitatie van lasten en baten. Bij de investeringen betreft het de grote stedelijke projecten, de grondexploitatie, het infrastructurele onderhoud en de verdere bestedingen aan de gemeentelijke bezittingen. Als ‘inkoop’ van geld (de funding) wordt vooral gebruik gemaakt van de volgende financieringsmiddelen (verwachte stand per 31-12-2025):

- de kapitaalmarkt voor langlopende financieringsmiddelen: € 693 miljoen. Het betreft hier de leningenportefeuille opgenomen gelden (O/G);
- de binnen Arnhem beschikbare reserves en voorzieningen met een volume van € 268 miljoen.

Binnen de gemeente wordt voor de financiering een omslagrente van 1,6% in rekening gebracht bij de investeringen.

Financiering van de sociale woningbouw (b)

De financiering van de sociale woningbouw vindt bijna volledig plaats door leningen door corporaties, die geborgd worden door het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW). Dit landelijke fonds fungeert als waarborg ten aanzien van risico’s van wanbetaling en vervult daarmee de garantstellende rol die gemeenten van oudsher hadden. Het WSW kan bij gemeenten en het Rijk aankloppen wanneer de eigen borgingscapaciteit niet meer toereikend is (wat nog nooit is gebeurd). Daarvoor heeft ook de gemeente Arnhem een achtervangovereenkomst met het WSW gesloten. Het bestaan van het WSW samen met ontwikkelingen op het gebied van schaalvergroting en regionalisering van de woningcorporaties verklaart waarom de rol van de gemeente op het terrein van de financiering van woningbouw de afgelopen jaren kleiner is geworden en nu zo goed als uitgespeeld is. In 2025 heeft de gemeente nog maar één lening van minder dan € 5.000 aan de woningcorporatie Omnia Wonen op de balans.

Financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen (c)

De portefeuille van de uitgezette gelden aan de gemeente gelieerde instellingen (U/G) heeft per 31-12-2025 een verwacht volume van € 27,8 miljoen. Het betreft hier kapitaalverstrekking en leningen aan instellingen en verzelfstandigde organisatie-onderdelen, alsook starters- en duurzaamheidsleningen via het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting. Hieronder vallen niet de verstrekte leningen in het kader van de inkomensondersteuning.

Bij de kapitaalverstrekking en leningen aan instellingen en verzelfstandigde organisatie-onderdelen gaat het om activiteiten die nauw grenzen aan het beleid van de gemeente Arnhem. Het gaat hier vooral om instellingen in de sectoren zorg, sport en cultuur. Ook bij deze financiering wordt de laatste jaren een terughoudend beleid gevoerd. Hierbij heeft de gemeente Arnhem een gericht toezicht op het reilen en zeilen van de betreffende instellingen. Door aan de te verstrekken leningen waarborgen te verbinden kan bij calamiteiten direct worden gereageerd (voorbeeld: executie bij recht van eerste hypotheek).
Tevens bestaan er bij de sectoren zorg en sport waarborgfondsen. Met borgstelling door deze waarborgfondsen kunnen instellingen bij banken een lagere rente bedingen en hoeft de gemeente zelf geen lening te verstrekken. De stichting waarborgfonds voor de sport (SWS) garandeert maximaal de helft van de lening en eist een garantie van de gemeente voor het resterende deel van de lening.

Financieringsvolume (delegatie/mandaat)

Bij het vaststellen van de begroting neemt de gemeenteraad een besluit over de omvang van de gemeentelijke activiteiten en daarmee over het financieringsvolume. Afgezien van de eigen middelen in reserves en voorzieningen wordt in de financieringsbehoefte voorzien door middel van leningen voor de lange termijn (vaste financiering) en voor de korte termijn (vlottende financiering).

Lange termijn financiering (vaste financiering)
Zoals reeds toegelicht gaat het hier voornamelijk om de benodigde geldmiddelen voor de eigen gemeentelijke investeringen en de verstrekking van geldleningen aan instellingen, gelieerd aan het beleid van de gemeente Arnhem. Financiering van sociale woningbouw rechtstreeks door gemeenten komt niet meer voor. Als gemeente houden we rekening met de mogelijkheid dat er behoefte kan ontstaan aan (al dan niet tijdelijk) bijspringen, maar dat zal alleen bij calamiteiten het geval zijn.

Korte termijn financiering (vlottende financiering)
Bij de kortlopende financiering gaat het om de financiering van de lopende activiteiten en werkzaamheden van de gemeente. Hiervoor wordt geld geleend of (in geval van een tijdelijk overschot) uitgezet bij de schatkist voor een periode van maximaal een jaar. Als een extra zekerheid, bijvoorbeeld voor het opvangen van onverwachte fluctuaties in de behoefte aan kasgeld, is een arrangement afgesloten met de Bank Nederlandse Gemeenten waarbij tot een beperkt bedrag (€ 4 miljoen) de gemeente een negatief saldo mag hebben. Insteek is hiervan zo weinig mogelijk gebruik te maken, een kasgeldlening is goedkoper dan rood staan bij de bank.

Financieringsbehoefte per 31-12-2025
Onderstaand schema geeft inzicht in de benodigde geldmiddelen voor de langlopende financiering en de manier waarop deze beschikbaar komen (de funding).

Het totaalvolume van de benodigde financieringen bedraagt € 1.044 miljoen. Vanuit de beschikbare aanwezige middelen (reserves en voorzieningen en obligo's en waarborgsommen) en de verwachte leningenportefeuille voor de vaste financiering is € 963 miljoen beschikbaar, wat betekent dat per ultimo 2025 naar verwachting een bedrag van € 81 miljoen kortlopende financiering nodig is. Naar verwachting zal dat bedrag minstens aan netto baten en subsidies vooruitontvangen worden, waardoor naar verwachting geen kortlopend (kas-)geld geleend hoeft te worden. De financieringsfunctie is hiermee ruimschoots in staat om voldoende middelen aan te trekken en beschikbaar te stellen voor dekking van de reeds gepleegde investeringen, de kosten in de grondexploitatie en de in 2025 begrote investeringen.

Benodigd voor	Bedrag	Financiering middels	Bedrag
Bedragen x € 1.000			
Activa gemeente Arnhem en grondexploitatie	1.006.199	Reserves en voorzieningen	267.756
Uitgezette gelden aan gelieerde instellingen en woningcorporaties (kapitaalverstrekking en leningen u/g)	27.751	Opgenomen gelden in de kapitaalmarkt (leningen o/g)	692.564
Overige langlopend uitgezette middelen (o.a. nog te ontvangen erfpacht, leningen inkomensondersteuning)	9.934	Obligo's, waarborgsommen en vooruitontvangen erfpacht	2.455
		Rekening courant BNG, kasgeldleningen en vooruitontvangen bedragen	81.109
Totaal langlopend te financieren	**1.043.884**	**Totaal financiering**	**1.043.884**

Leningenportefeuille 2025
Onderstaand schema geeft inzicht in de samenstelling van de volumes in het jaar 2025 van de huidige leningenportefeuille van de financieringsfunctie. Het betreft leningen opgenomen gelden (O/G) en leningen uitgezette gelden (U/G).

Leningen portefeuille	Verwachte stand 01.01.2025	Opname	Aflossing	Verwachte stand 31.12.2025
Bedragen x € 1.000				
Leningen O/G				
Leningen portefeuille	422.559	280.000	-10.000	692.559
Leningen t.b.v. woningcorporaties	6	0	-1	5
Totaal leningen O/G	**422.565**	**280.000**	**-10.001**	**692.564**
Leningen U/G				
Vaste leningen en kapitaalverstrekkingen uitstaand	30.581	0	-2.835	27.746

Woningcorporaties	6	0	-1	5
Totaal leningen U/G	**30.587**	**0**	**-2.836**	**27.751**

Rentevisie

Het beteugelen van de inflatie heeft de laatste jaren aanleiding gegeven tot oplopende rentes, na de eerdere historisch lage rentestanden. De sterke groei van de economie wordt geacht een hogere rente te kunnen dragen. Het is op dit moment nog niet duidelijk of de rente nog verder gaat stijgen, zich stabiliseert op het huidige niveau of toch weer gaat dalen. Om meerjarig gebruik te blijven maken van de historisch gezien nog de steeds lage marktrente kiest de gemeente er al een aantal jaren voor om leningen met lange looptijden aan te trekken. De rentelast van de extern aangetrokken totaalfinanciering vertaalt zich naar een intern in rekening te brengen rente voor de eigen te financieren gemeentelijke bezittingen, de zogenaamde omslagrente. Als gevolg van de wetgeving in het BBV moet deze omslagrente binnen marges de gemiddelde marktrente volgen en is de gemeente niet vrij in het bepalen van deze intern in rekening te brengen rente. De omslagrente bedroeg in 2021 1,7% en is daarna licht gedaald naar 1,4%. Vanaf 2025 gaat dit niveau weer licht omhoog naar 1,6% als gevolg van de oplopende marktrentes de afgelopen jaren. De omslagrente is dus ondanks de grote marktrente fluctuaties redelijk constant kunnen blijven. En het stabiel houden van deze rente blijft een belangrijke taak voor het college de komende jaren. Voorwaarde daarvoor is dat de markt meewerkt. Bij een snelle stijging van de rente schrijven de regels van het BBV voor dat de omslagrente ook moet stijgen.
Met de in het verleden aangetrokken leningen met lange looptijden van meer dan 20 jaar is ruimte gecreëerd om in toekomstige jaren - wanneer de rente voor nieuwe leningen mogelijk weer op een hoger niveau terecht zal komen - met behulp van nieuwe leningen met kortere looptijden toch een lage gemiddelde rente te realiseren binnen de wettelijke mogelijkheden. Daarvoor is het dan noodzakelijk dat leningen met kortere looptijden een lagere rente hebben dan langer lopende leningen, hetgeen normaal gesproken het geval is.

Mandaat (voor nieuw aan te trekken financieringsmiddelen)

Maximaal toegestane leningen 2024	Maximaal
Bedragen x € 1.000	
Eigen gemeentelijke financieringsbehoefte	250.000
Financieringsbehoefte sociale woningbouw	100.000
Financieringsbehoefte aan gemeente gelieerde instellingen	50.000

Kasgeldlimiet

De Wet FIDO geeft concrete richtlijnen voor gemeenten voor het beheersen van het renterisico in verband met de korte termijn financiering. De kasgeldlimiet is een wettelijk maximum (plafond) voor het volume geldleningen in de vorm van zogenaamde call- en kasgeldtransacties.
De bovengrens is bij ministeriële regeling voor het jaar 2025 vastgesteld op 8,5% van het lastentotaal van de gemeentelijke begroting. De begroting van de gemeente Arnhem voor het jaar 2025 heeft een omvang van € 1.025 miljoen en daarmee komt de kasgeldlimiet uit op € 87 miljoen.
Het Rijk geeft gemeenten veel ruimte om maximaal gebruik te maken van (goedkope) financiering met kasgeld. Hoewel het gemeenten formeel niet is toegestaan de kasgeldlimiet te overschrijden (Wet FIDO, art. 4, lid 1), hoeven deze pas aan de toezichthouder te rapporteren wanneer de kasgeldlimiet drie kwartalen op rij wordt overschreden (art. 4, lid 2). Hiermee wordt gedoogd de kasgeldlimiet twee kwartalen op rij te overschrijden. De gemeente Arnhem stuurt er desondanks op onder de kasgeldlimiet te blijven en deze niet te overschrijden.

Renterisiconorm

Het renterisico betreft het risico dat de begroting van de gemeente geconfronteerd wordt met een verzwaring van de rentelasten als gevolg van herfinancieringen van bestaande activa of van herziening van rente van bestaande leningen.
Het doel van de renterisiconorm is om dit risico te beperken tot een handelbaar niveau. Bij een gelijkmatig opgebouwde leningenportefeuille blijft het renterisico binnen verantwoorde marges en zullen de renteaanpassingen zich geleidelijk voordoen en binnen de begroting opgevangen kunnen worden.
In de Wet Financiering Decentrale Overheden (FIDO) is vastgelegd dat jaarlijks een volume ter grootte van 20% van het lastentotaal van de gemeentelijke begroting (peildatum 1 januari) mag worden geherfinancierd of een

renteherziening mag ondergaan. Omdat de gemeente voor de eigen financiering geen leningen heeft aangetrokken waarvan periodiek de rente wordt herzien, heeft voor Arnhem de renterisiconorm alleen betrekking op herfinanciering van aflopende leningen. Op basis van het begrote lastentotaal voor 2025 van € 1.025 miljoen mogen leningen tot een bedrag van € 205 miljoen worden geherfinancierd.

Schatkistbankieren

Sinds het najaar van 2013 kennen gemeenten en andere decentrale overheden verplicht schatkistbankieren. Decentrale overheden dienen banktegoeden, die een vooraf bepaalde drempelwaarde te boven gaan, af te storten naar een rekening-courant bij het ministerie van Financiën. Voor de gemeente Arnhem bedraagt de drempelwaarde in 2025 € 11,0 miljoen.
Omdat inkomende en uitgaande kasstromen niet op elkaar zijn afgestemd, kunnen hoge positieve of negatieve kassaldi ontstaan. Om ruimte te bieden voor zulke bewegingen moet het gemiddelde van de banksaldi van de gemeente in een kwartaal worden afgezet tegen deze drempelwaarde, niet de dagelijkse stand. Het banksaldo hoeft dus niet continu beneden de drempelwaarde te blijven. Een banksaldo boven de drempelwaarde kan binnen het kwartaal worden gecompenseerd met banksaldi, die lager zijn dan de drempelwaarde.
Bij de controle van de jaarrekening neemt de accountant de verplichting tot schatkistbankieren en het voldoen aan de voorwaarden mee.

Overige risico's

Gezien de samenstelling van de gemeentelijke leningenportefeuille en de kaderstelling vanuit de wet en het treasurystatuut (leningen worden alleen afgesloten in euro’s) is binnen de gemeente Arnhem geen sprake van valutarisico en/of koersrisico.

Bedrijfsvoering

Wij zijn een organisatie die midden in de samenleving staat, in verbinding is met de stad en een afspiegeling van de stad wil zijn. De gemeentelijke bedrijfsvoering verandert mee met de eisen die worden gesteld door de samenleving, het bestuur, de raad en onze eigen professionaliteit.

De bedrijfsvoeringsfuncties zorgen ervoor dat de medewerkers in het primaire proces hun taken zo optimaal mogelijk kunnen uitvoeren. De bedrijfsvoeringsfuncties brengen systemen en werkprocessen in lijn met wat we in de stad willen bereiken, bieden inzicht in wat we willen bereiken, schetsen de juridische of financiële randvoorwaarden, ondersteunen bij de strategische en communicatieve opgaven, benutten technologische ontwikkelingen en investeren in nieuwe vaardigheden en competenties van onze medewerkers. Per bedrijfsvoeringsfunctie worden de opgaven geschetst. Een aantal van deze opgaven is niet gekoppeld aan een specifieke bedrijfsvoeringsfunctie. De belangrijkste hiervan is het traject 'Lekker werken aan de ambities van Arnhem'.

Ontwikkelingen binnen de bedrijfsvoering

Technologische ontwikkelingen
Informatietechnologie is niet meer weg te denken uit ons leven. De ontwikkelingen volgen elkaar in een rap tempo op. Bij alle ontwikkelingen moet de gemeente steeds weer de afweging maken in welke mate het de dienstverlening en/of bedrijfsvoering kan verrijken, welke risico's aan de technologie verbonden zijn en hoe deze te mitigeren. Het toenemende gebruik van technologie vindt bij steeds meer functies en werkprocessen plaats en doet een beroep op de digitale vaardigheden van medewerkers.

De ontwikkelingen op het gebied van Artificial Intelligence (AI) zijn groot en daardoor is er verhoogde aandacht voor het (ethisch verstandig) gebruik ervan op de werkvloer en in de dienstverlening. Het ontwikkelen van beleid en kaders is een te zetten stap hierbij.

Technologie helpt ons ook in de interactie met anderen. De inzet van digital twin-technologie (waaronder GEO, 3D, VR en AR) geeft inzichten in doelen en opgaven binnen programma's, ondersteunt het integraal programmeren en helpt bij het betrekken van inwoners bij veranderingen in de openbare ruimte. In co-creaties met samenwerkingspartners (onderwijsinstellingen, gemeenten, provincies en ondernemingen) verbeteren wij de inzet van nieuwe technologie in de dienstverlening. Met het publiceren van een algoritme- en sensorenregister geeft de gemeente openheid van zaken aan haar inwoners. Met het hanteren van voorwaarden aan de digitale toegankelijkheid en duurzaamheid van producten verbetert de gemeente de digitale inclusiviteit van haar dienstverlening en draagt zij bij aan de doelstellingen op het gebied van duurzaamheid.

Cybersecurity heeft eveneens de hoogste aandacht en dat zal in de komende jaren zo blijven. De gegevensbescherming van onze inwoners staat hoog op de agenda. Processen worden geanalyseerd en waar nodig bijgesteld of voorzien van maatregelen. Wij blijven alert op ontwikkelingen binnen dit gebied en wapenen ons tegen risico's en bedreigingen met een passende security- en privacy-organisatie, technische toepassingen en bewustwording bij medewerkers.

Huisvesting
Diverse ontwikkelingen maken (her)oriëntatie op gemeentelijke huisvesting noodzakelijk. In de raadsbrief van 23 mei 2023 hebben we de uitgangspunten geformuleerd voor het op te stellen huisvestingsplan.
We willen het stadhuis als kernlocatie gebruiken. We hebben eerder de wens uitgesproken om de medewerkers van de gemeentelijke organisatie te huisvesten in ons stadhuis of in directe omgeving van het stadhuis. Naast dat we hiermee investeren in ons eigendom, geeft het ook een plek om te werken in het centrum van de stad, waarbij we het gevoel versterken vóór de stad te werken.

We hebben een Programma van Eisen opgesteld, hier moet de OR nog mee instemmen. Daarnaast brengen we scenario's in kaart waarin duidelijk is op welke wijze het stadhuis verduurzaamd en uitgebreid kan worden, zodat we effectiever en efficiënter gebruik kunnen maken van ons stadhuis. In 2025 gaan we onderzoeken wat, naast het stadhuis, aan kantoorlocatie nodig is.

Het renoveren/aanpassen met respect voor het bestaande gemeentelijk en rijksmonument doen we duurzaam en circulair. Daarnaast hebben we ambities op meerdere thema's waarbij CO2-reductie/energie, klimaatadaptatie, natuurinclusiviteit, mobiliteit en gezondheid belangrijke pijlers zijn.

Ook ontwikkelen we een visie op de nieuwe manier van werken voor Arnhem. Hierin maken we een vertaling van de organisatievisie en de werkwijzen binnen de gemeente naar een passend werkplekconcept.

Als onderdeel van het project huisvesting kijken we naar de wens voor gezamenlijke huisvesting in de wijken. Deze wens van de cluster Werk & Inkomen, de teams Leefomgeving en de Stichting Sociale Wijkteams Arnhem om het wijkgericht werken verder te versterken, heeft invloed op de huisvestingsvraag in het project centrale huisvesting (stadhuis en stadskantoor). We hebben een eerste stap gezet door de regie op de huisvesting te centraliseren. Waar in het verleden diverse teams binnen de gemeente eigen huisvesting organiseerden, komt er nu een toetsingskader waar huisvesting aan moet voldoen. Dit gaan we vanuit een centraal punt in de organisatie monitoren. In deze begroting (2025) hebben we de huisvestingsbudgetten voor de wijklocaties gecentraliseerd.

Lekker werken aan de Ambities van Arnhem
Zoals beschreven in de begroting van 2024 werken we aan het organisatieprogramma ‘Lekker werken aan de ambities van Arnhem’. Dit is mede ontstaan naar aanleiding van het medewerkersonderzoek van 2022. Ook na twee jaar staat onze ambitie nog onverminderd hoog op de agenda. We streven naar een werkklimaat waarin de hele organisatie op een goede en prettige manier aan de ambities van de stad kan werken, in een werkomgeving die ervoor zorgt dat dat effectief en efficiënt kan. Een organisatie waarin medewerkers zich veilig voelen, waarin werkdruk beheersbaar is en waarin de juiste resultaten voor stad en bestuur worden geleverd. De uitkomsten van het medewerkersonderzoek van 2024 zullen mede van invloed zijn op de bijsturing van het huidige organisatieprogramma. De voortgang over het organisatieprogramma delen we jaarlijks met de Raad via de ‘Staat van de Organisatie’. Hierin blikken we terug op het afgelopen jaar en leggen we de basis voor de inspanningen voor het volgende jaar.

Veilige publieke dienstverlening en veilig werken
De werkplekken voor gemeenteambtenaren zijn verspreid over diverse locaties in de stad en zijn niet beperkt tot alleen het stadhuis en het stadskantoor. Het is belangrijk dat voor iedereen die deze locaties betreedt (als medewerker of inwoner) zich hier veilig voelt. Er wordt momenteel gewerkt aan structurele inbedding om de gekozen uitgangspunten van veilige publieke dienstverlening en veilig werken in de praktijk verder vorm te geven.

Reguliere bedrijfsvoering

Personeel en organisatie
Inclusieve en diverse gemeentelijke organisatie
Het werken aan een inclusieve organisatie(cultuur) en een divers medewerkersbestand blijft een prioriteit voor gemeente Arnhem. We werken aan een organisatie waar inwoners en medewerkers zich in kunnen herkennen, iedereen op een gelijkwaardige wijze kan deelnemen, de eigen talenten kan inzetten en zich welkom en veilig voelt. Hoe meer verscheidenheid in de organisatie, hoe beter het contact met de inwoners van de stad, hoe meer vertrouwen er is in de overheid en hoe scherper het oog voor wat er nodig is. We willen de komende jaren de opgave meer verankeren. In de begroting is er tot 2026 budget beschikbaar gesteld om aan bovenstaande ambitie te werken.

Beoogde resultaten:
- Eind 2025 hebben we minimaal 2 extra banen intern gerealiseerd voor de Wet Banenafspraak.
- In 2025 hebben we gedurende het hele jaar een programma met diverse activiteiten voor medewerkers voor meer bewustwording op diverse thema’s over inclusie en diversiteit.
- In 2025 hebben we een breed aanbod op het interne Leerplein aan trainingen/workshops voor medewerkers en leidinggevenden over inclusie en diversiteit.
- In 2025 hebben we in onze P&O-processen, systemen en beleid gekeken hoe we inclusie zoveel mogelijk toepassen en hebben we dit, waar nodig, aangepast.
- In 2025 hebben we, waar nodig, aanpassingen gedaan aan ruimtes en/of faciliteiten om de kantoorgebouwen toegankelijker en inclusiever te maken.
- We rekenen erop dat in de nieuwe cao aanvullende afspraken worden opgenomen voor een inclusieve cao en flexibel verlof op basis van het advies van Movisie. Mocht dat niet zo zijn, dan verkennen we verder hoe we onze pilot van flexibel verlof en de wens voor inclusieve verlofmogelijkheden verder kunnen invoeren voor onze eigen gemeentelijke organisatie.
- In 2025 gaat een medewerkersnetwerk van start waarin we medewerkers (vanuit verschillende diversiteitsdimensies) gericht uitnodigen om deel te nemen.

Gemeentepool
In 2024 is de gemeentepool daadwerkelijk van start gegaan. Hiervoor zijn medewerkers geworven met de juiste vaardigheden, motivatie en ambitie. Ze gaan zich gedurende langere tijd ontwikkelen binnen onze organisatie. De

werving zelf is aanvullend op de bestaande wervingsmethoden zoals recruitment en inhuur. Doel van de gemeentepool is het efficiënter en doelgerichter aantrekken van nieuwe medewerkers met diverse profielen en niveaus met name voor uitdagende functies en uit doelgroepen die ondervertegenwoordigd zijn. Na twee jaar leren en ontwikkelen en het uitvoeren van opdrachten stromen de medewerkers uiteindelijk door naar een vaste positie binnen de organisatie. In de loop van 2025 starten we met evalueren en monitoren van de gemeentepool als nieuw instrument en streven we naar de opstart van een tweede groep. Insteek is om jaarlijks nieuwe medewerkers te werven met diverse profielen.

Naast het doel van de gemeentepool om nieuw talent aan te trekken, willen we ook de tevredenheid en betrokkenheid van onze huidige medewerkers te verhogen. Dit nemen we eveneens de komende tijd mee in de evaluatie en monitoring. Ontwikkelde faciliteiten en kansen voor de gemeentepool komen ook ten goede aan onze huidige medewerkers. Via het Leerplein bieden we educatieve mogelijkheden en zorgen we voor een betere interne verdeling van opdrachten en vacatures. Zo bepalen we welke wervingsroute het beste past bij elke specifieke wervingsbehoefte, met een sterke voorkeur voor interne mobiliteit. De dekking van de gemeentepool gebeurt vanuit bestaande vacatureruimte en overige beschikbare uitvoeringsbudgetten.

Vitaliteit en duurzame inzetbaarheid
In 2025 gaan wij verder met de lijn die wij in 2024 hebben ingezet op de duurzame inzetbaarheid van alle medewerkers. Dat betekent dat wij kijken naar de behoeften van de organisatie en al haar medewerkers op het gebied van vitaliteit, ‘employability’ en werkvermogen. Daarop stemmen wij af wat nodig is en leveren wij maatwerk. Dit doen wij stapsgewijs en we stellen hierbij prioriteiten.

Voor vitaliteit kijken we naar de aspecten: fysiek, mentaal, sociaal en financieel. Ook hier geldt: kijkend naar de behoeften en maatwerk leveren. Het samen met de Ondernemingsraad (OR) op te stellen Beleidsplan Vitaliteit is het eerste kwartaal van 2025 gereed.

‘Onboarding’
De sinds 2023 ingezette vorm van ‘onboarding’ wordt zeer gewaardeerd door (nieuwe) medewerkers. Inmiddels bieden we een compleet en divers onboardingprogramma dat bestaat uit een introductiedag, drie themabijeenkomsten en uitgebreid zelfstudiemateriaal.

In 2025 blijven we de denkbeeldige rode loper uitrollen voor de nieuwe medewerkers. Eens per twee maanden organiseren we de introductiedagen en themabijeenkomsten in samenwerking met interne experts en externe trainers. Ook betrekken we onze bestaande collega's meer bij de verschillende onboardingsbijeenkomsten. We hopen zo bij te dragen aan een bredere kennisdeling tussen nieuwe en bestaande medewerkers.

Daarnaast is de ambitie om in 2025 verdiepende ontwikkeltrajecten te bieden gericht op een specifieke doelgroep. Zo werken we aan een verdiepend programma voor nieuwe leidinggevenden. Ook hopen we in samenwerking met de clusters verschillende programma's te maken. Zo richten we ons op medewerkers met specifieke taken of die werken in een gerichte werkcontext en bieden hier concrete trainingen aan om vakkennis en/of -vaardigheden verder te ontwikkelen.

Integriteit
Integer handelen door onze ambtenaren is van groot belang voor het goed functioneren van onze democratische rechtsorde en verdient doorlopende ondersteuning en aandacht vanuit bestuur en de ambtelijke top. De inrichting van een Informatie- en kenniscentrum is daarin een belangrijke stap.
Mede naar aanleiding van motie 23M62, Motie ter bevordering van integriteit en bestrijding van corruptie onder ambtenaren, en een Plan van Aanpak dat is opgenomen in de Raadsbrief versterking van het ambtelijk integriteitssysteem Arnhem 15dec23 in juni 2024 is het ‘Infopunt Integriteit’ van start gegaan.

We informeren de gemeenteraad via een beleidsnota over de voortgang die we maken bij de uitvoering van het Plan van Aanpak en van algemene ontwikkelingen op het gebied van de ambtelijke integriteit. Deze Beleidsnota is het richtinggevende handvest voor integriteit en de inhoudelijke basis voor de verdere uitbouw van het integriteitssysteem in 2025. Daarmee draagt het bij aan de verdere versterking van de ambtelijke integriteit. Onderwerpen die in de Beleidsnota aan bod komen zijn o.a. de kaders voor het integriteitsbeleid (wet, waarden en normen), de inrichting van het Integriteitssysteem, de verdeling van verantwoordelijkheden en bevoegdheden. Ook richten we op basis van de Beleidsnota een cyclus van Jaarplan en Jaarverslag in.

In juni 2024 is het Infopunt Integriteit gestart vanuit bestaande middelen, aangevuld met incidentele dekking. Voor volledige uitvoering van het geaccordeerde plan is uitbreiding van de capaciteit nodig. Nu hebben we ervoor gekozen te bezien hoe de start verloopt en in de loop van 2024-2025 te bepalen hoeveel structureel nodig is en hoe we dat kunnen dekken. Daarnaast zijn we het VOG (Verklaring omtrent het gedrag)-beleid aan het actualiseren. Afhankelijk van het besluitvormings- en inrichtingsproces, is de verwachting is dat dit in januari 2025 in werking kan treden. Benodigde middelen (aanvragen VOG) worden bekostigd uit het reguliere budget.

Beperken externe inhuur
Bij de raadsbehandeling van de Perspectiefnota (PPN) 2025-2028 heeft de gemeenteraad motie 24M83 'Beperken van externe inhuur' aangenomen. Deze motie stuurt op het opstellen van een plan van aanpak, gericht op het terugdringen van de inzet van externe inhuur. Doel daarbij is om na te streven het inhuurpercentage te beperken tot in ieder geval het landelijk gemiddelde (17,9% van de totale loonsom) in 2026 en te bezien hoe we ons op langere termijn kunnen verhouden tot de zogeheten 'Roemernorm' (10%). Zoals in het dictum staat vermeld, stellen we een plan van aanpak hiervoor. Dit is uiterlijk eind 2024 gereed. Uitvoering van dit plan volgt in de periode daarna. Uitdagende omstandigheden daarbij zijn: het bekende spanningsveld tussen ambities en capaciteit, het feit dat een substantieel deel van de gemeentelijke middelen tijdelijk van aard zijn en de gespannen arbeidsmarkt.

Loonsomsturing
In de sturing op personele inzet hebben we lang de nadruk gelegd op formatie en bezetting in aantallen fte's. Dat maakte de sturing star en deze werkwijze sluit niet meer aan bij de markt- en omgevingsontwikkelingen van deze tijd. We willen nu naar loonsomgeoriënteerde sturing. Hiermee kunnen we als organisatie inspelen op in- en externe ontwikkelingen én de kosten beheersbaar te houden. Budgethouders hebben bij loonsomsturing een budget voor loonkosten, waarbinnen zij de optimale inzet regelen van aantallen fte's, functieniveaus en vaste en tijdelijke bezetting. Dit biedt hen meer flexibiliteit en ruimte om in te spelen op huidige en toekomstige opgaven en zo de inzet van externe inhuur terug te dringen. In de komende periode willen we deze vorm van sturing gaan inrichten.

Informatisering en automatisering
Continuïteit van de informatiehuishouding
Het gemeentelijk applicatielandschap kent rond de 310 applicaties (230 applicaties van Arnhem en 80 applicaties vanuit De Connectie), die deels leunen op de infrastructuur vanuit De Connectie en deels betrokken worden vanuit platforms van leveranciers (zogenaamde cloudbased applicaties). Zonder dit applicatielandschap stopt de gemeentelijke dienstverlening en bedrijfsvoering, en daarom waarborgen we elke dag met vakkundig personeel de beschikbaarheid/continuïteit. Het beheren en onderhouden van al deze applicaties vraagt jaarlijks een flinke personele inzet. Hierbij valt onder andere te denken aan gebruikersbeheer (toegang, autorisaties, gebruikersondersteuning), updates/nieuwe versies, incident- en probleembestrijding, beveiligingsscans en -maatregelen, datamanagement inclusief dashboards/rapportages en contract- en leveranciersmanagement. Het op niveau houden van de benodigde capaciteit, kennis en kunde van vakkundig personeel is in de huidige gespannen arbeidsmarkt niet eenvoudig en vraagt geregeld om de inzet van externe hulp.

De aansturing van de IV-keten vereist een vastgestelde strategische IV-agenda. De strategische IV-agenda voor 2025 richt zich op de optimalisatie en modernisering van onze gemeentelijke ICT-infrastructuur. De strategische agenda heeft 9 kerngebieden: innovatie met nieuwe technologieën (o.a. AI), modern werken, efficiënte bedrijfsvoering, inclusieve dienstverlening, duurzaamheid, openheid en informatieveiligheid en autonome marktontwikkelingen. De kernthema's zijn cruciaal voor de continuïteit van onze dienstverlening, de operationele efficiëntie te verhogen en ervoor te zorgen dat de gemeenten klaar zijn voor toekomstige technologische en maatschappelijke ontwikkelingen.
Wij zullen in aanloop naar de Perspectiefnota 2026 de informatievisie en strategische IV-agenda aan u voorleggen, dit met het oog op het vaststellen van de initiatieven en daarvoor benodigde investeringen als begrotingskader voor 2026.

Informatiebeveiliging en privacy
Het jaar 2025 zal, net zoals de voorgaande jaren, in het teken staan van het verhogen van de informatieveiligheid en privacybescherming binnen onze gemeente. Hier zijn we in 2023 mee gestart in de vorm van het Programma Informatieveiligheid & Privacy Basis op Orde. Uitgangspunten waren het voldoen aan de Baseline Informatieveiligheid (BIO) en Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG). Het programma leidt tot een hoger en vereist volwassenheidsniveau op de gebieden informatiebeveiliging en privacy met het daarbij duurzaam borgen van het niveau in de organisatie.

In 2025 hebben we te maken met een bijgestelde BIO 2.0 en nieuwe Nederlandse wetgeving als afgeleide van de Network and Information Security Directive (NIS2), de Europese cybersecurityrichtlijn. Hiervoor zullen in 2025 nog aanvullende stappen gezet moeten worden. Met daarbij de huidige inschattingen voor het programma zijn er nog extra incidentele lasten die met deze begroting zijn afgedekt.

Informatiegestuurd werken
We zetten verder in op het doel van een monitor voor ieder beleidsprogramma, op basis van meetbare doelen en de benodigde indicatoren. Hiermee zorgen we ervoor dat de programma's het beleid en de sturing op de doelen met meer feitelijke basis kunnen vormgeven. Een grote diversiteit aan data (van text-based tot geografische data) brengen we onder in ons centrale datapakhuis dat dient als gegevensbasis en we zetten multidisciplinaire teams in die werken aan analyse en ontwikkeling van de monitors. We managen het datapakhuis en onderliggende processen om te zorgen dat de data een maximale kwaliteit en validiteit kent.

Digitale en Toegankelijke Dienstverlening
In de razendsnelle evolutie van enerzijds de veranderende verwachtingen en behoeften van de samenleving en anderzijds de technologische mogelijkheden zet toegankelijke digitale dienstverlening en digitalisering zich onverminderd door. Wetten als Wet digitale overheid (WDO), Archiefwet en WMEBV bieden de kaders voor een verschuiving naar een samenleving waarin het traditionele gebruik van papier langzaam verdwijnt. Onze informatiehuishouding en archivering dienen hierop mee te veranderen.

De online dienstverlening van de gemeente wordt in 2025 verder verbeterd om daarmee de inwonerstevredenheid te verhogen. Een eerder ingezette versnelling van de digitalisering zal voor een deel nog doorgaan in 2025 omdat de snelheid enigszins afgeremd wordt door de krapte aan deskundig personeel op de arbeidsmarkt. De nieuwe Arnhemse website wordt in het voorjaar 2025 gelanceerd en een selectie aan processen vanuit Burgerzaken en het cluster Werk & Inkomen wordt aangeboden met een volledig digitale afhandeling. Belangrijk hierbij is om te zorgen dat we blijven koersen op een inclusieve dienstverlening, wat betreft de digitale toegankelijkheid, de digitale participatie en de ondersteuning van mensen met minder digitale vaardigheden. In 2025 zullen we nader onderzoek doen naar extra maatregelen om dit te waarborgen.

e-Depot voorzieningen
In 2025 en verdere jaren zullen we ons bezighouden met het duurzaam toegankelijk, vindbaar en openbaar maken van onze informatie. Net als voor onze analoge archiefbewaarplaatsen zijn er in de komende jaren voorzieningen nodig voor het duurzaam bewaren/archiveren en toegankelijk houden van onze digitale archieven, genaamd een e-Depot. Nadat we de aansluiting op het e-Depot hebben gemaakt, zijn we in staat om de overdracht van digitale archieven naar het Gelders Archief te realiseren zodat deze voor een groter publiek toegankelijk worden. De nieuwe archiefwet (inwerkingtreding is mogelijk op 1 januari 2026) biedt hiervoor een basis, waarbij de overdrachtstermijn naar het Gelders Archief dan van 20 naar 10 jaar zal schuiven.

Verbeteren burgerparticipatie met innovatieve technologieën
Technische innovaties hebben de kracht om onze samenleving blijvend te veranderen, te zien aan voorbeelden zoals 3D-technologie bij de inzet voor burgerparticipatie, robotisering, artificiële intelligentie (AI) en sensortechnologie. Van slimme apparaten voorzien van AI-algoritmen tot aan robots die steeds menselijker worden, wat leidt tot interactieve conversaties. Samen met 3D-visualisaties (o.a. Augmented en Virtual Reality) ondersteunt AI innovatieve oplossingen in zowel de zorg als in de fysieke leefomgeving en de dienstverlening van de gemeente om gezonder, veiliger en aangenamer te kunnen leven. De huidige inzet van 3D-voorzieningen voor het bevorderen van de burgerparticipatie wordt in 2025 vervolgd.

Hoewel innovaties aanzienlijke kansen bieden voor groei en vooruitgang, brengen ze ook inherent uitdagingen met zich mee zoals ethische vraagstukken, databeveiliging en mogelijke privacyproblemen. Het bevorderen van deze innovatieve technologieën vraagt om een balans tussen ethiek, transparantie en verantwoordelijkheid en om vertrouwen bij de bewoners en de samenwerking met andere partijen in de stad.

Digitale inclusie van de stad
We willen voorkomen dat mensen (digitaal) worden buitengesloten, zodat iedereen kan deelnemen aan de digitale samenleving. Afspraken op EU-niveau (Digital Decade) geven aan dat in 2030, 80% van de inwoners digitaal vaardig genoeg dient te zijn. In het coalitieakkoord onderdeel "Een Verbonden Arnhem" wijzen wij op het

belang om te investeren in digitale geletterdheid en weerbaarheid van onze inwoners en de gemeentelijke organisatie.

Enerzijds vraagt het om acties en oplossingen om de dienstverlening van de stad toegankelijk te maken en te houden en anderzijds vraagt het om het versterken van de digitale vaardigheden en weerbaarheid van inwoners. Landelijk en lokaal lopen hier verschillende activiteiten op en zijn er voorzieningen beschikbaar. Het verbeteren van de toegankelijkheid van de informatie voor specifieke doelgroepen kan echter ook leiden tot minder toegankelijke informatie voor een anderen (het in tekst uitleggen van een tekening of tabel aan iemand met een visuele beperking kan voor een ander leiden tot een onoverzichtelijke hoeveelheid tekst). Het blijft zoeken naar een balans in het toegankelijk maken en houden van onze informatie van inwoners. In 2025 doen we onderzoek naar de eventuele aanvullende maatregelen om digitale uitsluiting te voorkomen.

Financiën en control

De basis met betrekking tot financiële administratie en processen, de advisering op financieel gebied en het inzicht in en de beheersing van risico's is op orde. Vanuit deze solide uitgangspositie werken we aan opgaven en thema's met lange(re) doorlooptijden. De belangrijkste zijn het versterken van onze planning & controlcyclus, interne sturing en verantwoording, en het beter en slimmer ontsluiten van financiële informatie.

Met betrekking tot de versterking van de planning & controlcyclus hebben we in de afgelopen periode een traject doorlopen met een raadswerkgroep. Met de hieruit voortvloeiende acties en verbetervoorstellen gaan we aan de slag. Deze begroting is het eerste product waarin de eerste resultaten in pilotvorm zichtbaar zijn. In de komende periode bouwen we dat uit naar de andere planning & controlproducten (tussentijdse rapportages en jaarstukken) en, bij positieve beoordeling van de pilot, naar de komende begrotingen
.
In de afgelopen periode zijn stappen gezet op het gebied van het efficiënter en effectiever ontsluiten van de financiële informatie, met name in de vorm van een monitor Financiën. De ambitie is deze uit te breiden naar een monitor Bedrijfsvoering door personeels-, communicatie-, informatie- en juridisch gerelateerde doelen en prestatie-indicatoren toe te voegen.

Met deze uitbreiding denken we een belangrijke bijdrage te kunnen leveren aan het efficiënter inrichten en beter vastleggen van de interne cyclus van sturen en verantwoorden.

Auditing en risicomanagement

In de paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen wordt ingegaan op het beleid voor risicomanagement, het risicoprofiel en de benodigde weerstandscapaciteit, de relatie met de financiële kengetallen en de belangrijkste risico's. De aanpak van risicomanagement is gebaseerd op de nota Risicomanagement en weerstandsvermogen, die in 2023 voor het laatst is geactualiseerd.

Net zoals in de afgelopen periode is een belangrijk aandachtspunt voor de komende tijd de gemeentelijke ambities op het terrein van binnenstedelijke gebiedsontwikkeling, het actieve grondbeleid dat dit vraagt en de complexe gebiedsexploitaties die zullen worden ingericht.
De inmiddels vastgestelde gebiedsvisies zijn voorzien van onafhankelijke risicoanalyses. Dit zijn momentopnames die in de komende jaren met regelmaat moeten worden geactualiseerd en, in geval van grote veranderingen, moeten worden vertaald naar aanpassingen in beheersmaatregelen en, zo nodig, financiële kaders.

Artikel 213a onderzoeken

In de Gemeentewet is in art. 213a vastgelegd dat gemeenten onderzoeken doen naar de doeltreffendheid en doelmatigheid en hierover de raad informeren. In de financiële verordening (februari 2023) zijn de afspraken hierover vastgesteld. Het college zal in 2025 minimaal één onderzoek uitvoeren dat gekwalificeerd kan worden als 213a en de raad hierover informeren. Onderwerpen waarop het college in 2025 onderzoeken voor ogen heeft, zijn:

- de regiefunctie van de gemeente;
- de bejegening van subsidieontvangers.

Juridische zaken

Advisering

Juridische advisering vindt gemeentebreed en in aansluiting op alle programma's plaats. Zoals in 2024 al het geval was, gaat er ook de komende periode bijzondere aandacht uit naar de thema's energietransitie, wonen,

openbaarheid van bestuur (zie daarover de openbaarheidsparagraaf in deze begroting) en bestaanszekerheid. Bij het Nationaal Programma Arnhem-Oost is de juridische inbreng ook geborgd. Op deze belangrijke terreinen die maatschappelijk sterk in beweging zijn, dragen juridisch adviseurs bij aan het zoeken naar nieuwe oplossingen – binnen de kaders van de rechtsstaat.

Juridische Zaken is betrokken bij inspanningen (vanuit LWAA) om het samenspel tussen ambtelijke organisatie en college te verbeteren en de ambtelijke advisering verder te professionaliseren. Dat doet Juridische Zaken door binnen de organisatie bij te dragen aan een verhoging van de kennis over de taken, rollen en verantwoordelijkheden binnen de gemeente en over de doorwerking van de uitgangspunten van de rechtsstaat in de dagelijkse praktijk. Sinds het begin van 2024 gebeurt dat ook in het onboarding-programma voor nieuwe medewerkers.

Juridische procedures
Juridische Zaken vertegenwoordigt het gemeentebestuur in bezwaar en in procedures bij de bestuursrechter. Daarbij heeft men oog voor de specifieke omstandigheden van het geval en de persoonlijke situatie van betrokkenen. Tegelijkertijd wordt het belang van uitvoerbaarheid van beleid en van rechtszekerheid meegewogen.

Er wordt doorlopend gewerkt aan een verbetering van de doorlooptermijnen in bezwaarprocedures. ‘Lessons learned’ uit bezwaar- en beroepsprocedures worden gedeeld met de vakafdelingen, om zo uiteindelijk bij te dragen aan het verbeteren van de dienstverlening aan inwoners en ondernemers en het verhogen van het gevoel van ervaren rechtvaardigheid bij betrokkenen.

Juridische Control
Juridische control omvat de juridische kwaliteitszorg. Werkprocessen worden doorgelicht en onderzocht op mogelijkheden tot verbetering, zowel met het oog op de juridische kwaliteit als met het oog op een verbetering van de dienstverlening aan de inwoners.

Op het gebied van privacy en gegevensbescherming is het van belang dat bij Juridische Zaken onlangs een nieuwe functionaris voor gegevensbescherming (FG) is gestart, in een fulltime dienstverband. De capaciteit voor het interne toezicht op gegevensbescherming is daarmee aanzienlijk toegenomen. In de begroting 2024 is ten behoeve van de functie van functionaris gegevensbescherming incidenteel (2024 en 2025) budget beschikbaar gesteld. De functie van FG is verplicht en in 2025 wordt de structurele invulling bezien in relatie tot de beschikbare formatie. Een eventueel voorstel tot structurele financiering zal ter besluitvorming aan u worden voorgelegd in de Perspectiefnota 2026

Bestuursondersteuning en communicatie
Communicatie draait om contact. Het is een onmisbaar instrument van de gemeente om onze inwoners en bedrijven te betrekken bij wat er in de gemeente gebeurt en wat dat voor hen betekent. Uitsluitend en eenzijdig boodschappen verkondigen is dan ook niet meer van deze tijd. Communicatie vraagt uit zichzelf om wederkerigheid en daarbij horen vaardigheden als luisteren en participeren. We willen goed zijn in contact en proberen dit op begrijpelijke, toegankelijke en inclusieve wijze vorm te geven.

In de communicatievisie die in 2023 is opgesteld, stellen we het als volgt: duidelijkheid, betrokkenheid, contact en participatie tussen de gemeente en de Arnhemmers staan centraal. We werken aan een stad waarin iedereen zich gehoord en gezien voelt en waarin het voor iedereen mogelijk is om mee te doen.

Naast communicatie gericht op de Arnhemse inwoners en bedrijven werken we als gemeente ook aan onze corporate communicatie. Dat bestaat onder meer uit onze interne communicatie en arbeidsmarktcommunicatie. Het doel daarvan is dat we zichtbaar zijn en laten zien dat de gemeente aantrekkelijk is, onder meer als werkgever en als samenwerkingspartner. Ook werken we samen met de Stichting Citymarketing Arnhem, waarbij we onder andere betrokken zijn bij de viering van 800 jaar Arnhem in 2033.

Ambities voor 2025
- In 2025 wordt de vernieuwde website arnhem.nl gelanceerd. Op basis van een in 2024 uitgevoerd onderzoek onder inwoners en ondernemers komt er een website die voldoet aan de moderne wensen en eisen van deze tijd.
- Onze sociale media-kanalen blijven we inzetten om Arnhemmers te informeren en te betrekken bij de ontwikkelingen die in onze stad spelen.

- Verder blijven we onverminderd doorgaan met het trainen en adviseren van onze collega's om onze communicatie inclusiever te maken, bijvoorbeeld via trainingen om duidelijke en begrijpelijke brieven te schrijven.
- Daarnaast blijven we als altijd bestuurders en collega's voorzien van communicatieadvies waarbij we oog hebben voor nieuwe trends en ontwikkelingen in het vakgebied

Bestuursondersteuning en Public Affairs
Onder bestuursondersteuning verstaan we de adviseurs van het college en directie, de assistentes van de wethouders en het kabinet. Met het opnieuw formuleren van de rol van Chef Kabinet hebben we in 2024 een start gemaakt met de doorontwikkeling van het kabinet.
In 2024 is een start gemaakt met het opbouwen van een team Public Affairs en het bepalen van de lobbyagenda.

Ambities voor 2025
- Doorontwikkeling van het kabinet waarbij nadruk ligt op de verschuivende taak van Chef Kabinet van coördinerend naar hiërarchisch leidinggevend en roldifferentiatie binnen de ondersteunende rollen.
- In januari 2025 zal er een herijking worden gedaan van de lobbyprioriteiten en wordt er een lobbyplan voor 2025 gemaakt.

Inkoop
De gemeente Arnhem heeft grote ambities op het gebied van lokaal, sociaal, duurzaam, diervriendelijk en circulair inkopen. Hoewel er zeker al goede resultaten worden behaald, is er meer nodig om invulling te kunnen geven aan de geformuleerde maatschappelijke ambities. Daartoe zal het manifest MVOI ondertekend worden en wordt een actieplan opgesteld, dat in 2025 uitgevoerd zal worden. Ook het inkoopbeleid wordt vanaf 2025 herijkt op onder andere deze thema's.
Hierbij worden de thema's in beleid vastgelegd en wordt het eenvoudiger om dit praktisch toe te passen in inkopen en aanbestedingen. Ook willen we meer inzicht krijgen in de gemaakte contractuele maatschappelijke afspraken met leveranciers, waardoor we beter kunnen monitoren en sturen. In de begroting 2025 zijn hiervoor extra middelen beschikbaar gesteld. In 2024 is gestart met het completeren van de contractendatabase, waarna daadwerkelijk gemonitord kan worden welke maatschappelijke afspraken er al zijn met leveranciers. Ook zullen bij nieuwe inkopen en aanbestedingen maatschappelijke thema's uitgevraagd worden, waarna gemonitord wordt in contractmanagementgesprekken in welke mate deze thema's daadwerkelijk uitgevoerd worden.

Overzicht formatie

Totaal aantal FTE Arnhem	Realisatie Bezetting 31.12.2023	Begroting Formatie 2024	Begroting Formatie 2025	Begroting Formatie 2026	Begroting Formatie 2027	Begroting Formatie 2028
Bestuur	48	47	47	47	46	46
Raadsleden	40	39	39	39	39	39
College B&W	8	8	8	8	7	7
Personeel	1.125	1.165	1.151	1.148	1.126	1.126
Aantal FTE ambtelijke organisatie formatie	1.125	1.165	1.151	1.148	1.126	1.126
Totaal personeel gemeente Arnhem	1.173	1.212	1.198	1.194	1.172	1.172

Verloop formatie

Verloop formatie in fte	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Aantal FTE ambtelijke organisatie Begroting 2024-2027	**1.115**	**1.103**	**1.098**	**1.077**	**1.078**
Bij: capaciteit afdeling Nieuwkomers tot en met 2028	16	16	16	16	16
Bij: 14 buurtconciërges en 1 coördinator	15	15	15	15	15
Bij: doorgeschoven incidentele formatie uit 2023	6	0	3	0	0
Bij: formatie Handhaving	3	8	8	8	8
Bij: stelpost personeel naar capaciteit Bedrijfsvoering	4	4	4	4	4
Bij: overhead (recruitment/communicatie/adjunct afdelingshoofd P&O)	4	1	0	0	0

Bij: extra capaciteit Cultuur	2	2	2	1	1
Bij: inhuurbudget omgezet naar formatie consulent minima	2	2	2	2	2
Bij: Bibob handhaver	1	1	1	1	1
Bij: capaciteit Juridische zaken i.v.m. Wet Woo	1	1	1	1	1
Bij: communicatieadviseur Griffie	1	1	1	1	1
Af: capaciteit overhevelen naar uitvoeringsbudget	-4	-4	-4	0	0
Afronding	-1	1	1	0	-1
Aantal FTE ambtelijke organisatie Begroting 2025-2028	**1.165**	**1.151**	**1.148**	**1.126**	**1.126**

	Realisatie 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Aantal FTE ambtelijke organisatie	**1.125**	**1.165**	**1.151**	**1.148**	**1.126**	**1.126**
Saldo personeelsbudget loonsom (in € 1.000)	**95.837**	**111.643**	**111.314**	**111.026**	**108.761**	**108.761**
Gemiddelde loonsom (in €)	**85.188**	**95.834**	**96.740**	**96.742**	**96.572**	**96.572**

Verbonden partijen

De gemeente neemt deel in diverse rechtsvormen zowel publiek als privaat. Wanneer de gemeente zowel een bestuurlijk als een financieel belang heeft in een andere partij, is dat voor de gemeente een verbonden partij. Samenwerking met andere partijen is een manier om publieke taken uit te voeren, die bijdragen aan het realiseren van de gemeentelijke doelstellingen. Deelnemingen in andere partijen brengen risico's met zich mee zowel bestuurlijk, maatschappelijk als financieel.

Verbonden partijen twee gemeentelijke rollen

De gemeente vervult twee rollen richting de verbonden partijen: de rol van eigenaar en de rol van opdrachtgever. Tussen beide rollen en de belangen die daaruit voortvloeien, kan een spanningsveld bestaan.

In de eigenaarsrol beslist de gemeente over de oprichting, de missie, de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de verbonden partij. Het gemeentebestuur is mede eigenaar van de verbonden partij en draagt bestuurlijke verantwoordelijkheid (de gemeente neemt deel aan het bestuur). De eigenaarsrol richt zich vooral op de continuïteit en de levensvatbaarheid van de (samenwerkings)organisatie.

De gemeente is ook opdrachtgever van de verbonden partij. De verbonden partij levert diensten of producten of is uitvoerder van gemeentelijk beleid. Veelal in de vorm van een basispakket dat door alle deelnemers in de samenwerking wordt afgenomen, met daarnaast een aanvullend pakket dat voor afzonderlijke deelnemers op maat wordt afgesproken.

Het financieel belang is gekoppeld aan beide rollen. Als opdrachtgever heeft de gemeente belang bij een zo goed mogelijke prijs-/kwaliteitsverhouding voor de afgesproken dienstverlening en deze moet passen binnen de kaders van de gemeentebegroting. Als eigenaar draagt de gemeente het 'ondernemersrisico' van de samenwerking. Als de financiële resultaten tegenvallen, zal de gemeente de tekorten moeten aanvullen.

Actuele kaders

Kadernota verbonden partijen gemeente Arnhem

In 2016 is de visie van de gemeente Arnhem op de verbonden partijen vastgelegd in de kadernota verbonden partijen 2016 gemeente Arnhem, met daarin uitvoeringsrichtlijnen over de wijze van sturen en beheersen. Uitgangspunt is om hierbij uit te gaan van een risicogerichte aanpak, onder andere door het instellen van een governancecode en het toepassen van een 'risicokompas'.

BBV-Notitie verbonden partijen

Ook de Notitie verbonden partijen van de Commissie BBV uit oktober 2016 geeft verplichte en aanbevolen kaders ten aanzien van verbonden partijen. In deze notitie wordt uiteengezet wanneer sprake is van een financieel en bestuurlijk belang. Van een financieel belang is sprake als de gemeente de middelen zoals vermogen of leningen, die aan een partij ter beschikking zijn gesteld, niet terugkrijgt bij faillissement van die partij of indien financiële problemen bij de derde partij kunnen worden verhaald bij de gemeente. Bij een bestuurlijk belang gaat het om het hebben van zeggenschap van de gemeente in een derde partij, hetzij omdat de gemeente een zetel in het bestuur heeft, hetzij omdat ze via aandelen mee kan stemmen.

Wet gemeenschappelijke regeling

Lokale overheden werken steeds meer en intensiever met elkaar samen. Dat gebeurt op verschillende niveaus en op verschillende manieren. De Wet gemeenschappelijke regeling (Wgr) maakt (publiekrechtelijke) samenwerking mogelijk tussen provincies, gemeenten en waterschappen.
Per 1 juli 2022 is een wijziging van de Wgr in werking getreden. Deze wijziging is erop gericht de kaderstellende en controlerende rol van de gemeenteraad bij taken die in gemeenschappelijke regelingen worden uitgevoerd te versterken. De komende tijd wordt bezien wat de gevolgen van de wijzigingen in de Wgr zijn voor de Arnhemse kadernota en de inbedding van de verbonden partijen in de P&C-cyclus.

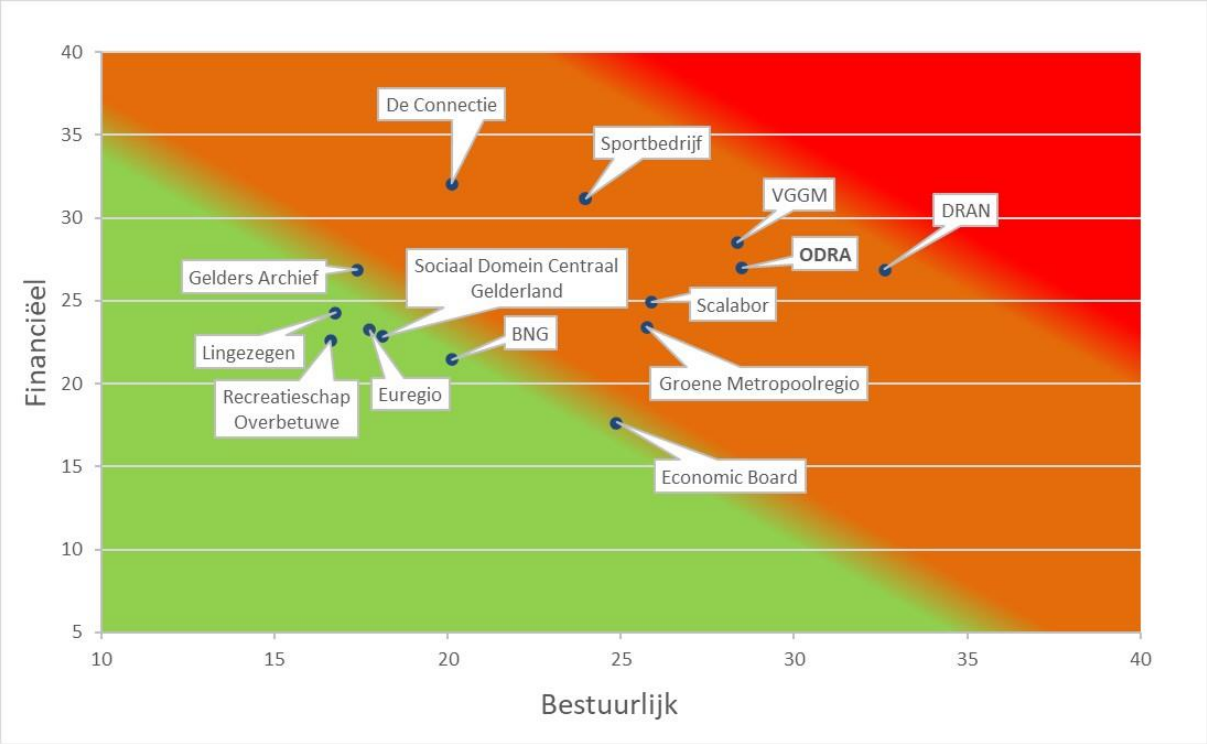
Diversiteit en inclusiviteit

We vinden het belangrijk dat alle partners met wie we samenwerken zich inzetten voor een inclusieve en diverse organisatie en dienstverlening. Zie programma Welzijn en Inclusie voor een uitgebreide toelichting hierop.

Ontwikkelingen risicovolle verbonden partijen

Niet alle verbonden partijen vragen om even veel betrokkenheid. Om de aandacht te geven aan die verbonden partijen die voor de gemeente van het grootste belang zijn, dan wel een belangrijk risico vormen (beleidsmatig of financieel) is het risicokompas toegepast. Het risicokompas is een risicoanalyse die bestaat uit een beoordeling

op acht maatstaven. Deze acht maatstaven geven vorm aan de bestuurlijke en financiële verbondenheid met de partij. Door alle verbonden partijen op dezelfde wijze te beoordelen, is het mogelijk de verbonden partijen onderling te vergelijken en te bepalen welke verbonden partijen in verhouding tot elkaar een hoog risicoprofiel hebben. In de aanloop naar de Begroting 2025 heeft een actualisatie plaatsgevonden van het risicokompas. Dit heeft geresulteerd in de volgende risicokaart:

Voor de verbonden partijen die op basis van de risicokaart in onderlinge vergelijking het hoogst scoren is een beheersstrategie opgesteld. Het betreft de volgende partijen:

- DRAN (Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen);
- Sportbedrijf Arnhem;
- De Connectie;
- VGGM (Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden;
- ODRA (Omgevingsdienst Regio Arnhem;
- Scalabor.

In het hierna volgende overzicht met verbonden partijen wordt aangegeven in welke verbonden partijen de gemeente Arnhem deelneemt en aan welke programma's hiermee een bijdrage wordt geleverd. De hierboven genoemde partijen maken onderdeel uit van dit overzicht. De beheersstrategie op deze partijen wordt in het overzicht nader toegelicht.

Relatie met paragraaf Weerstandsvermogen

De risico's die samenhangen met de verbonden partijen zijn meegewogen in de bepaling van de gewenste weerstandscapaciteit (zie paragraaf Risicomanagement en weerstandsvermogen).

Toelichting bij overzicht verbonden partijen

Hierna wordt per verbonden partij een aantal gegevens weergegeven. Naast stamgegevens zijn dit het bestuurlijke en financiële belang, financiële gegevens over het vermogen en resultaat, actuele ontwikkelingen en de beheersstrategie (indien van toepassing).
Aanvullend op de hierna weergegeven verbonden partijen neemt de gemeente Arnhem tevens deel in twee Verenigingen van Eigenaars (VVE's). Het betreft de volgende VVE's:

- Vereniging van Eigenaars Varkensstraat 46 en 47 te Arnhem.
- Vereniging van Eigenaars Varkensstraat 27, 28-1 en 28-2 te Arnhem.

De gemeente heeft als eigenaar van een gedeelte van de panden zitting in het bestuur van de VVE's en heeft tevens een (gering) financieel belang. Het risicoprofiel is als laag aan te merken.

Verbonden partijen

Scalabor B.V.

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap		
Programma	S06 Participatie en armoedebestrijding		
Doel verbonden partij	Scalabor B.V. is een arbeidsontwikkelbedrijf dat inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt uit de arbeidsmarktregio Midden-Gelderland ondersteunt bij het overbruggen van die afstand. Scalabor begeleidt inwoners die dat nodig hebben naar passend en zo regulier mogelijk werk. Scalabor richt zich op het ontdekken en ontwikkelen van talenten van mensen in een werksituatie. Een belangrijke dienstverlening is het begeleiden van SW-medewerkers van de modulaire gemeenschappelijke regeling Sociaal Domein Centraal Gelderland (MGR), module Werkgeverschap SW (WGSW).		
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem is 100% aandeelhouder van Scalabor B.V. De gemeenschappelijke regeling Sociaal Domein Centraal Gelderland (MGR), module Werkgeverschap SW (WGSW) detacheert SW-medewerkers, in opdracht van de deelnemende gemeenten, bij Scalabor B.V. Daarnaast koopt gemeente Arnhem (als klant) ook ontwikkeltrajecten in bij Scalabor B.V. voor inwoners die een beroep doen op ondersteuning vanuit de Participatiewet. Scalaobr B.V. is ook onze partner in het toeleiden en creëren van beschutte werkplekken.		
Bestuurlijk belang	De concerndirecteur van gemeente Arnhem is gemachtigd om namens de gemeente Arnhem stemrecht uit te oefenen in de vergadering van aandeelhouders.		
Financieel belang	100%		
Eigen vermogen	Per 01-01-2024	€	8.743.344
	Per 31-12-2024	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2024	€	6.232.714
	Per 31-12-2024	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2025	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2025	€	
Ontwikkelingen			
Risico profiel	Middel		
Beheersstrategie			

Sportbedrijf Arnhem

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap		
Programma	S09 Gezondheid en sport		
Doel verbonden partij	Het Sportbedrijf voert het sportbeleid uit. Arnhem stimuleert en faciliteert bewegen en sporten en Arnhem, voor een beter welzijn van de stad.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem		
Bestuurlijk belang	De gemeente Arnhem is 100% aandeelhouder van de BV Sportbedrijf Arnhem. Als aandeelhouder is de gemeente Arnhem lid van de Algemene Vergadering van Aandeelhouders. Het mandaat om als aandeelhouder op te treden is door het college neergelegd bij de concerndirecteur.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem heeft het volledige eigendom.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2024	€	1.762.000
	Per 31-12-2024	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2024	€	13.613.000
	Per 31-12-2024	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2025	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2025	€	18.605.000

Ontwikkelingen	Het Sportbedrijf heeft te maken met een begrotingstekort op basis van de huidige activiteiten, veroorzaakt door de hoge inflatie en energiekosten. Dit is reeds door middel van een raadsbrief gecommuniceerd. We zijn als gemeente in overleg met het Sportbedrijf hoe het begrotingstekort te overbruggen, zonder ingrijpende maatregelen te nemen.
Risico profiel	Middel
Beheersstrategie	**Sturing** Het Sportbedrijf is de grootste uitvoerder van het sportbeleid van de gemeente Arnhem. Bij de verzelfstandiging van het Sportbedrijf, zijn vanuit de gemeente als opdrachtgever en eigenaar van het Sportbedrijf, afspraken gemaakt over de informatie- en stuurmogelijkheden voor de gemeente. Voor 2025 geven we op dezelfde wijze als voorgaande jaren sturing aan het Sportbedrijf. Onderdeel van die sturing is het subsidieproces aan het Sportbedrijf. Dat bestaat uit een gezamenlijke, integrale, uitvraag aan het Sportbedrijf. Gevolgd door een subsidieaanvraag en een gezamenlijke (door sportbeleid, TLO en BC) beoordeling van de aanvraag. Door het jaar heen houden we aan de hand van kwartaalrapportages inhoudelijk en financieel vinger aan de pols wat betreft de voortgang. Ten slotte volgt vaststelling aan de hand van het jaarverslag en de jaarrapportage. Tegelijkertijd voert de gemeente als aandeelhouder ook regelmatig gesprekken met het Sportbedrijf door middel van aandeelhoudersvergaderingen. De dagdagelijkse aansturing gebeurt vanuit de bestuursadviseur sport die fungeert als ambtelijk opdrachtgever. Het verbeteren van inhoudelijk en financieel inzicht is een continu proces waarover Sportbedrijf en gemeente afstemmen met betrekking tot gewenste inzichten. Over de kwaliteit en met name over de (on)mogelijkheden van rapportage over effectiviteit en efficiëntie van interventies in de stad wordt met elkaar gesproken, alsmede wensen voor de toekomst op wijkniveau. Er is steeds meer inzicht in kosten per locatie en per ‘product’. Sportbedrijf en gemeente doorlopen gezamenlijk stappen om dit af te zetten tegen maatschappelijke meerwaarde. Hierdoor komt er steeds meer kennis beschikbaar over in hoeverre uitgaven zich verhouden tot gemeentelijke doelstellingen. Op basis daarvan kunnen beleidskeuzes gemaakt worden. **Financieel** Het eigen vermogen is € 1,8 miljoen. Het Sportbedrijf heeft in 2023 een negatief resultaat gerealiseerd van omstreeks € 0,3 miljoen. Dit is grotendeels te verklaren door hogere energie-, huisvestings- en operationele kosten. Dit verlies is verrekend met het saldo van de bestemmingsreserve. Voor 2024 wordt een beperkt positief resultaat verwacht. Wij verwachten voor 2025 dat het Sportbedrijf bij gelijkblijvende activiteiten nagenoeg voldoende financiële middelen tot haar beschikking heeft. Een eventueel negatief resultaat zal opgevangen moeten worden vanuit het eigen vermogen. Sportbedrijf verwacht de komende jaren het nadelige resultaat verder terug te dringen naar nihil in 2028. **Samenwerking** Nu het Sportbedrijf stabiel staat, is er ruimte om de focus te verleggen naar het gesprek op inhoud en gezamenlijke belangen. De afgelopen jaren is de samenwerking tussen gemeente en Sportbedrijf sterk verbeterd. De samenwerking blijft een onderwerp waarin continu geïnvesteerd wordt, ook in 2025 en verder. Voorbeelden van inhoudelijke onderwerpen die gezamenlijk worden opgepakt zijn: verenigingsondersteuning, de bezetting van accommodaties en ontwikkeling van een positief sportklimaat. Hierover is de gemeenteraad in 2024 verder geïnformeerd. We verwachten deze ontwikkeling met het MT van het Sportbedrijf in 2025 voort te kunnen zetten. Deze samenwerking zorgt ervoor dat het risicoprofiel van het Sportbedrijf als verbonden partij lager ingeschat wordt dan voor 2023 het geval was.

NV Bank Nederlandse Gemeenten

Vestigingsplaats	Den Haag		
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën		
Doel verbonden partij	De BNG is de 'bankier ten dienste van overheden', waaronder voor gemeenten.		
Deelnemers in samenwerking	De gemeente heeft minder dan 1% van de aandelen. De andere aandeelhouders zijn de Staat der Nederlanden (50%), provincies en gemeenten.		
Bestuurlijk belang	De concerntreasurer is gemachtigde voor de aandeelhoudersvergadering.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem heeft 496.470 aandelen van de BNG in bezit (bijna 1%) en is daarmee een van de grootste gemeentelijke aandeelhouders van de BNG		
Eigen vermogen	Per 01-01-2024	€	4.721.000
	Per 31-12-2024	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2024	€	110.819

	Per 31-12-2024 €	
Financieel resultaat	Begroot voor 2025 €	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2025 €	
Ontwikkelingen		
Risico profiel	Laag	
Beheersstrategie		

Economic Board regio Arnhem-Nijmegen

Vestigingsplaats	Nijmegen	
Rechtsvorm	Stichting	
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën; S03 Economie	
Doel verbonden partij	Het versterken van de samenwerking tussen ondernemers, kennisinstellingen en overheden op de groeisectoren health, energy en food en de cross-overs daartussen, om daarmee de economische slagkracht van de regio Arnhem-Nijmegen verder te ontwikkelen en regionale groeikansen te benutten met alle voor dat doel dienstige middelen.	
Deelnemers in samenwerking	The Economic Board wordt gevormd door achttien leden vanuit de kennisinstellingen, het bedrijfsleven en de overheden.	
Bestuurlijk belang	Burgemeester Ahmed Marcouch (voorzitter) en de wethouder Economische Zaken hebben zitting in de board.	
Financieel belang	De gemeente Arnhem heeft geen rechtstreekse financiële relatie met The Economic Board. Van onze bijdrage aan de regio wordt 1 euro per inwoner via een subsidie door de Groene Metropoolregio doorgegeven aan The Economic Board.	
Eigen vermogen	Per 01-01-2024 €	
	Per 31-12-2024 €	40.615
Vreemd vermogen	Per 01-01-2024 €	
	Per 31-12-2024 €	175.139
Financieel resultaat	Begroot voor 2025 €	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2025 €	175.357
Ontwikkelingen	The Economic Board richt zich op de samenwerking tussen overheden, kennisinstellingen en bedrijfsleven op het gebied van economische ontwikkeling, innovatie en werkgelegenheid in de regio. The Economic Board is aanjager en versterker van de economische groei in de regio Arnhem-Nijmegen rondom de thema's Energy, Health, Hightech met cross-over Food, Slimme Duurzaamheid en Arbeidsmarkt. The Economic Board stimuleert innovaties in deze sectoren en de cross-overs daartussen. Dat doet ze onder meer door te communiceren over het bijzonder potentieel en ontwikkelingen in de regio, mogelijke partners aan elkaar te verbinden en bedrijvigheid en innovaties te stimuleren en aan te jagen. The Economic Board representeert een diverse en grote achterban, die zich uitstrekt over een aanzienlijk gebied (ca 800.000 inwoners) met een actief en betrokken MKB, alles zich afspelend binnen de 18 gemeenten in de regio Arnhem-Nijmegen. The Economic Board richt zich onder de noemer Lifeport specifiek op de clusters energy, health en food. Vanuit de propositie dat de regio Arnhem-Nijmegen juist met innovaties op deze thema's een bijdrage kan leveren aan grote maatschappelijke opgaven, bijvoorbeeld maatschappelijke opgaven, bijvoorbeeld rond energie en klimaat. Samen met de Groene Metropoolregio en kennisinstellingen in de regio werkt The Economic Board daarnaast via een gezamenlijke regionale arbeidsmarktagenda aan een betere aansluiting van vraag en aanbod op de arbeidsmarkt. The Economic Board voert samen met de GMR en de provincie Gelderland de Regiodeal Groene Groeiregio, die in 2023 met het Rijk werd afgesloten, uit. De regiodeal zorgt ervoor dat de regio vooruit kan komt met innovaties en ontwikkelingen in de zorg, woningbouw, bedrijventerreinen en arbeidsmarkt. De Regio Deal sluit inhoudelijk aan bij de agenda's van The Economic Board, GMR en de gebiedsagenda van de provincie Gelderland. In 2025 maakt The Economic Board een nieuw strategisch plan 2026-2023 op basis waarvan meerjarenafspraken met de triple helixpartners worden gemaakt	
Risico profiel	Middel	

Beheersstrategie	Niet van toepassing.

BVO De Connectie

Vestigingsplaats	Arnhem
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën
Doel verbonden partij	De Connectie is een gemeenschappelijke regeling met de gemeenten Rheden en Renkum op het gebied van bedrijfsvoering.
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem, gemeente Renkum en gemeente Rheden
Bestuurlijk belang	Wethouder Maurits van de Geijn is lid van het bestuur.
Financieel belang	Het Arnhems aandeel in De Connectie bedraagt 72%.
Eigen vermogen	Per 01-01-2024 € 1.850.000
	Per 31-12-2024 €
Vreemd vermogen	Per 01-01-2024 € 35.328.000
	Per 31-12-2024 €
Financieel resultaat	Begroot voor 2025 €
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2025 € 37.800.000
Ontwikkelingen	Om meer grip te krijgen op de samenwerking, toekomstvisie en het financieel perspectief heeft het bestuur van de Connectie in 2021 een bestuursopdracht vastgesteld. De bestuursopdracht ziet toe op heroriëntatie van de samenwerkingsvorm en de financiële huishouding. De governance wordt hiermee versterkt. De bestuursopdracht wordt gemonitord door de gemeente. Voor de gemeente Arnhem heeft dit ertoe geleid dat er een kwaliteitsslag wordt gemaakt ten aanzien van de governance en de rol van de (coördinerend) demandmanager wordt aangescherpt. Daarnaast wordt onderzocht hoe het (collectief) opdrachtgeverschap beter gepositioneerd en ingevuld kan worden. Dit resulteert uiteindelijk in betere aansturing en eenduidigheid ten aanzien van het opdrachtgeverschap naar de Connectie. De ontwikkeling naar outputfinanciering en -bekostiging draagt bij aan het inzicht in, en het sturen op afnamevolumes door gemeenten en hiermee op het kostenniveau van de bedrijfsvoering. Met het oog op toekomstige ontwikkelingen, zoals die op het gebied van wet- en regelgeving ten aanzien van de informatievoorziening, informatieveiligheid en privacy, wordt onderzocht hoe de samenwerking in de toekomst nog beter kan aansluiten bij de behoeften op het gebied van bedrijfsvoering.
Risico profiel	Middel
Beheersstrategie	De beheersing is vooral gericht op het actief verbinden van de gemeentelijke belangen met de belangen van een goede bedrijfsvoeringsorganisatie. Op verschillende niveaus en vanuit verschillende perspectieven wordt er actief samengewerkt. Het bestuur, het OGO (opdrachtgeversoverleg) en de demandorganisatie zijn hierin belangrijke gremia waarin sturing en beheersing nadrukkelijk terugkomen. Het controllersoverleg vervult hierin een belangrijke adviesrol ten aanzien van de P&C-producten van de Connectie. Er wordt in de begroting van De Connectie een aantal risico's beschreven die significant zijn in financiële termen, maar ook voor de dienstverlening. De Connectie onderschrijft de principes van het risico gestuurd werken. Dit houdt in dat risico's gekoppeld worden aan de doelstellingen en dat maatregelen worden genomen om de risico's te beheersen. In de afgelopen jaren heeft De Connectie belangrijke stappen gezet ten aanzien van de invulling van het risicomanagement. Zo heeft er een uitgebreide risico-inventarisatie plaatsgevonden, zowel vanuit het perspectief van de organisatiedoelstellingen als vanuit het perspectief van business continuïteit. Waar nodig zijn aanvullende beheersmaatregelen genomen. De komende jaren gaat De Connectie verder met het door ontwikkelen van het risicomanagement door te investeren in het risicobewustzijn binnen de organisatie en het cyclisch en systematisch borgen van het risicomanagement. Gelet op het feit dat de Connectie een beleidsarme MJPB heeft gepresenteerd waarin ontwikkelingen en (gemeentelijke) ambities zoals bijvoorbeeld de harmonisatie van applicatielandschap niet zijn verwerkt, vraagt dit in de toekomst mogelijk om aanvullende investeringen.

BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen

Vestigingsplaats	Arnhem
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Programma	S07 Zorg
Doel verbonden partij	In april 2016 is de Vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen opgericht ten behoeve van het aanvullend vervoer Arnhem Nijmegen (Avan). Het is een gemeenschappelijke regeling, gebaseerd op een bedrijfsvoeringsorganisatie. Eén van de taken van deze Vervoersorganisatie is het regelen van het doelgroepenvervoer, waarbij sprake is van een bundeling van het doelgroepenvervoer (Wmo-vervoer, leerlingenvervoer en instellingsvervoer). Gezamenlijke sturing en (financiële) beheersing van uitvoeringstaken en uitvoering van ondersteunende processen op het gebied van doelgroepenvervoer en aanvullend vervoer voor de deelnemers.
Deelnemers in samenwerking	Regio Arnhem en regio Nijmegen
Bestuurlijk belang	Wethouder Marco van der Wel is lid van het bestuur.
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt volgens een verdeelsleutel bij aan de exploitatie. De kosten van de bedrijfsvoeringsorganisatie worden bepaald op basis van het inwoneraantal. De vervoerskosten op basis van rekeneenheden van het vervoer. De vervoersorganisatie heeft geen weerstandscapaciteit; tekorten komen voor rekening van de deelnemende gemeenten.
Eigen vermogen	Per 01-01-2024 €
	Per 31-12-2024 €
Vreemd vermogen	Per 01-01-2024 € 10.690.891
	Per 31-12-2024 €
Financieel resultaat	Begroot voor 2025 €
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2025 € 6.605.591
Ontwikkelingen	Met vervoerders zijn in 2020 contracten afgesloten voor een initiële periode van 4 jaren en drie verlengingsopties van elk twee jaren. De uitvoerende partij voor routegebonden vervoer in Arnhem heeft besloten het contract niet te verlengen. Begin 2024 is het aanbestedingsproces afgerond en heeft gunning plaatsgevonden. De afgesloten contracten hebben een looptijd van 10 jaar, opgedeeld in een initiële periode van 6 jaren en twee verlengingsopties van elk twee jaren.
Risico profiel	Middel
Beheersstrategie	De risico's waarmee BVO DRAN te maken heeft zijn een veranderende relatie met de provincie, een zeer dynamische omgeving, kwetsbare burgers en daarmee politieke gevoeligheid. De inrichting van het doelgroepenvervoer is gebaseerd op een 'open einde' systematiek. Hierom is de sturingsinformatie frequenter en gericht op continue monitoring. Structureel ontvangen we van de BVO DRAN managementinformatie en zogenaamde rittenbakken. Er is ongeveer tien keer per jaar ambtelijk en 6 keer per jaar bestuurlijk overleg. We zijn voornemens om informatie over het doelgroepenvervoer te verwerken in PowerBI zodat het onderdeel kan gaan uitmaken van de bestuursrapportage. In 2022 is gewerkt aan het opnemen van informatie over regiotaxi in PowerBI. Qua IT heeft dat meer voeten in aarde en kost meer tijd dan vooraf ingeschat. Dit geldt nog meer voor het opnemen van informatie over het routegebonden vervoer omdat de aangeleverde informatie niet uniform is tussen de vervoerders. Dit wordt in 2024 meegenomen in de verdere doorontwikkeling van de rapporten in PowerBI,

Euregio Rijn-Waal

Vestigingsplaats	Kleve (D)
Rechtsvorm	Openbaar lichaam naar Duits recht
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën; S03 Economie
Doel verbonden partij	De Euregio Rijn-Waal is een Nederlands-Duits openbaar lichaam waarbij ca 55 gemeenten en regionale overheden en Kamer van Koophandels uit de grensregio zijn aangesloten. De bevordering van de integratie van Europa en het slechten van nationale grenzen zijn centrale doelen van deze samenwerking. De Euregio Rijn-Waal zet in op verbetering en intensiveren van grensoverschrijdende samenwerking op het gebied van economie en maatschappij. In het werkgebied van de Euregio bestaan veel mogelijkheden voor een sterke economische en maatschappelijke ontwikkeling. De Euregio Rijn-Waal brengt partners bij elkaar om gezamenlijke initiatieven te starten en zo gebruik te maken van synergie-effecten. De Euregio

	verzorgt het programmamanagement voor het EU-programma INTERREG Duitsland-Nederland. De Euregio is geen verbonden partij in de zin van de Wet gemeenschappelijke regelingen. De Euregio is een openbaar lichaam gebaseerd op het Verdrag van Anholt. In overeenstemming met artikel 3 lid 3 van dit verdrag is voor de Euregio het Duitse recht van toepassing. Dit betekent dat voor de Euregio niet dezelfde plichten gelden ten aanzien van bijvoorbeeld de verzending van de begroting aan deelnemende gemeenten. In de statuten van de Euregio is vastgelegd dat de begroting een maand voor het begin van het nieuwe begrotingsjaar een begroting wordt opgeleverd.		
Deelnemers in samenwerking	55 leden, te weten 30 Nederlandse en 20 Duitse gemeenten, 3 regionale instanties en 2 Kamers van Koophandel		
Bestuurlijk belang	In de Euregioraad zitten namens de gemeente Arnhem wethouder Maurits van de Geijn en de raadsleden Alwin van Engelenburg, Joris Brandts en Yildirim Usta.		
Financieel belang	Beperkt. De leden betalen een (inwoneraantal gerelateerde) contributie.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2024	€	1.734.760
	Per 31-12-2024	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2024	€	2.799.801
	Per 31-12-2024	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2025	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2025	€	28.000
Ontwikkelingen	De Euregio geeft uitvoering aan de door de Euregioraad vastgestelde Strategische Agenda 2025+. Daarin zijn vier grensuitdagingen geformuleerd: economie en klimaat, arbeidsmarkt en opleiding, leefbaarheid alsmede Euregionale identiteit. Medio 2022 is het Europees Interreg-programma VI 2021-2027 van start gegaan. Daarvoor verzorgt de Euregio het regionale programmamanagement. Binnen de Groene Metropoolregio worden initiatieven voor Euregionale samenwerking onderzocht, o.a. in het kader van de Regio Deal Groene Groei. Arnhem neemt binnen de Euregio samen met Düsseldorf, Duisburg, Moers, Ede, Apeldoorn en Nijmegen deel aan het zogenaamde 100.000plus-netwerk.		
Risico profiel	Laag		
Beheersstrategie			

GR Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen

Vestigingsplaats	Elst		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S00 Bestuur, dienstverlening en financiën; S02 Bereikbaarheid; S03 Economie; S10 Klimaat en energie; S12 Wonen en leefomgeving		
Doel verbonden partij	De ambitie van de Groene Metropoolregio is gericht op de welvaart van de inwoners in de regio. De Groene Metropoolregio werkt aan maatschappelijke opgaven op het gebied van werken, wonen, duurzaamheid, bereikbaarheid en leefbaarheid. De regio staat voor kwalitatieve groei en dus voor balans tussen groei en leefbaarheid. De ambitie is om de omvangrijke groeiopgave (huisvesting, werk en bereikbaarheid) te faciliteren en de groene leefomgeving en ontspannen leefkwaliteit in de regio te behouden en te versterken. De regio wil zich sterker profileren naar het rijk en Europa als groene, circulaire metropoolregio. De regionale agenda is hierop gericht.		
Deelnemers in samenwerking	Arnhem, Berg en Dal, Beuningen, Doesburg, Druten, Duiven, Heumen, Lingewaard, Montferland, Mook en Middelaar, Nijmegen, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Wijchen en Zevenaar.		
Bestuurlijk belang	Burgemeester Ahmed Marcouch is lid van het Algemeen Bestuur van de Groene Metropoolregio met wethouder Nermina Kundić als zijn plaatsvervanger. Wethouder Nermina Kundić is voorzitter van het bestuurlijk team Verbonden regio. Maurits van de Geijn, Marco van der Wel en Cathelijne Bouwkamp nemen deel aan de bestuurlijke teams voor respectievelijk de opgaven Productieve regio, Ontspannen regio en Groene Groeiregio.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt naar rato van inwonertal bij aan de uitvoering van de gemeenschappelijke regeling. Dit betreft de basiskosten. Daar komen jaarlijks de middelen bij voor de uitvoering van de regionale agenda. Het bedrag van € 1.392.193 dat is opgenomen als gerealiseerde bijdrage Arnhem is opgebouwd uit € 422.043 voor de basiskosten, €163.964 voor de bijdrage Economic Board en € 806.186 voor kosten uitvoering regionale agenda.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2024	€	380.937
	Per 31-12-2024	€	

Vreemd vermogen	Per 01-01-2024	€	5.298.904
	Per 31-12-2024	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2025	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2025	€	1.510.537

Ontwikkelingen

In de Groene Metropoolregio staan de gemeenten gezamenlijk voor de uitdaging om de groei van wonen, werken en mobiliteit zo te realiseren dat deze in goede balans met levendige stedelijkheid en ontspannen leefkwaliteit zijn. Dat wordt groene groei genoemd. Om dit te bereiken werken de gemeenten aan vijf opgaven:

- Groene Groeiregio (verbinden van ruimtelijke opgaven en woningbouw)
- Productieve regio (economie en arbeidsmarkt)
- Ontspannen regio (leefbaarheid, natuur en landschap, cultuur en erfgoed)
- Verbonden regio (mobiliteit en bereikbaarheid)
- Circulaire regio (circulariteit, duurzaamheid, klimaat en energie).

Om verschillende redenen is regionale samenwerking bij deze opgaven van belang. De opgaven overstijgen de gemeentegrenzen en vragen om slim omgaan met de schaarse ruimte. Door samen op te trekken kunnen efficiency- en kostenvoordelen behaald worden. Een regionale aanpak geeft ook meer slagkracht richting diverse ministeries, de provincie en Europa.
In de eerste jaren van de GMR lag de focus vooral op beleidsontwikkeling, onderzoek en planvorming. In de nieuw regionale agenda 2025-2028 verschuift het accent meer naar de uitvoering. Dat gebeurt vooral door gemeenten en partners. De GMR ondersteunt de uitvoering door samenwerking en gebiedsprocessen te organiseren, lobby-activiteiten en financieringsstrategieën te ontwikkelen. Ook blijft de GMR alert op nieuwe kansen en ontwikkelingen en brengt e.e.a. samen in het NOVEX-programma. Er is een initiatief om gezamenlijk het tekort aan personele capaciteit aan te pakken. Om de regionale ambities te kunnen realiseren moet de uitvoeringskracht immers op peil zijn.
De afgelopen jaren is de behoefte gegroeid om (ruimtelijke) vraagstukken integraal aan te vliegen. Het groen-blauw raamwerk en onderwerpen als logistiek en circulair bouwen zijn hiervan voorbeelden. Om verschillende opgaven te faciliteren worden daarom integratietafels georganiseerd.
In 2025 worden o.a. het Regionaal Programma Werklocaties, het Regioarrangement en de Woondeal geactualiseerd. De regionaal afgestemde woonzorgvisie krijgt een plek in de Woondeal 2.1.

Risico profiel	Middel
Beheersstrategie	

Lingezegen

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S12 Wonen en leefomgeving		
Doel verbonden partij	De realisatie en coördinatie van het beheer van Park Lingezegen op basis van het Masterplan, Intergemeentelijke structuurvisie, het Uitvoeringsprogramma en het AB-besluit 2015-004 over de Afronding van de basisuitrusting en de doorontwikkeling (AB, 04 12 2015).		
Deelnemers in samenwerking	Gemeenten Lingewaard, Overbetuwe, Nijmegen en Arnhem.		
Bestuurlijk belang	Wethouder Marco van der Wel is lid van het Dagelijks bestuur, Wethouder Maurits van de Geijn is lid van het Algemeen bestuur.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt voor 25% bij aan de gemeenschappelijke regeling.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2024	€	4.983.696
	Per 31-12-2024	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2024	€	235.000
	Per 31-12-2024	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2025	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2025	€	312.278

Ontwikkelingen	De komende jaren werkt de parkorganisatie aan een stevige, relevante positie in de regio en ontwikkelt ze haar identiteit tot een herkenbaar merk Park Lingezegen. Een sterk en betrokken actief netwerk wordt uitgebouwd, waarbij er nauw wordt samengewerkt met regionale stakeholders (de deelnemende gemeenten, provincie, Groene Metropoolregio) en betrokken lokale ondernemers en vrijwilligers
Risico profiel	Laag
Beheersstrategie	

MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland

Vestigingsplaats	Arnhem
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Programma	S04 Onderwijs; S06 Participatie en armoedebestrijding; S07 Zorg
Doel verbonden partij	De Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Regio Centraal Gelderland is door elf gemeenten in 2017 opgericht voor de uitvoering van taken op het terrein van het sociaal domein. De MGR bestaat uit een beheerorganisatie en vijf modules, te weten: Inkoop specialistische zorg, Werkgeversservicepunt, Regionaal Bureau Leerlingzaken, Werkgeverschap SW-medewerkers en Contractmanagement Inburgering.
Deelnemers in samenwerking	Gemeenten Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Wageningen, Westervoort en Zevenaar (niet alle gemeenten doen aan alle modules mee) alsmede het UWV (Werkgeverservicepunt).
Bestuurlijk belang	Wethouder Maurits van de Geijn is lid van het bestuur. In de bestuurscommissies zitten wethouders Mark Lauriks (Participatie), Marco van der Wel (Inkoop zorg) en Nermina Kundić (onderwijs).
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt bij aan de exploitatie van de gemeenschappelijke regeling. Over de wijze waarop de bijdrage over de deelnemende gemeenten worden verdeeld zijn per module specifieke afspraken vastgelegd. Bij de onderwijsmodule geldt bijvoorbeeld het criterium 'leerlingaantallen en VsV-cijfers van de afgelopen 3 jaren' en bij de module WgSW het aantal inwoners met een SW-verband.
Eigen vermogen	Per 01-01-2024 € 714.000 Per 31-12-2024 €
Vreemd vermogen	Per 01-01-2024 € 4.915.000 Per 31-12-2024 €
Financieel resultaat	Begroot voor 2025 €
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2025 € 31.022.919
Ontwikkelingen	In opdracht van de deelnemende gemeenten levert de MGR-organisatie een belangrijke bijdrage aan het versterken van de regionale samenwerking, meer integraliteit en ketenoptimalisering in het sociaal domein. De MGR is gevraagd alert te zijn op ontwikkelingen en opgaven die hieraan verder kunnen bijdragen. In 2022 kon daardoor de nieuwe module Contractmanagement Inburgering starten. Het regionaal SROI-steunpunt (Social Return On Investment) wordt in 2024 als submodule aan de samenwerkingsmodule Werkgeverservicepunt toegevoegd. De MGR zet in 2024 de werkzaamheden zoals die in de afgelopen jaren zijn ingezet en afgesproken voort.
Risico profiel	Laag
Beheersstrategie	Niet van toepassing.

Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)

Vestigingsplaats	Arnhem
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Programma	S11 Ruimtelijke ontwikkeling
Doel verbonden partij	Goede en efficiënte vergunningverlening en handhaving op het gebied van milieu, bouwen, natuur en water.
Deelnemers in samenwerking	Gemeenten Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Zevenaar en provincie Gelderland.
Bestuurlijk belang	Wethouder Marco van der Wel is lid van dagelijks bestuur en algemeen bestuur.
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt bij aan de exploitatiebegroting van deze gemeenschappelijke regeling. De jaarlijkse bijdrage is afhankelijk van het afgesproken werkprogramma.

Eigen vermogen	Per 01-01-2024	€	857.000
	Per 31-12-2024	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2024	€	7.099.000
	Per 31-12-2024	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2025	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2025	€	7.303.235

Ontwikkelingen

Landelijke ontwikkelingen: zowel de Omgevingswet als de Wet kwaliteitsborging bouw zijn ingegaan in per 1 januari 2024. Beiden hebben invloed op de werkprocessen van vergunningverlening en toezicht bij ODRA. Een deel van het bouwtoezicht zal voortaan door de markt worden uitgevoerd. Beide wetten vereisen het inregelen van nieuwe werkprocessen.

De landelijke evaluatie van Omgevingsdiensten door de commissie Van Aartsen heeft een aantal maatregelen opgeleverd, waaronder het ‘robuuster’ maken van (kleinere) omgevingsdiensten. Mogelijk resulteert dit voor ODRA in een fusie of intensieve samenwerking met andere diensten. De krapte op de arbeidsmarkt zorgt ervoor dat ODRA relatief veel capaciteit moet inhuren en inmiddels structureel beginnende werknemers zelf opleidt.

Risico profiel

Middel

Beheersstrategie

Landelijke ontwikkelingen in wet- en regelgeving kunnen grote invloed hebben op de taakomvang en -inhoud van de omgevingsdienst ODRA. De Omgevingswet en de Wet kwaliteitsborging bouwen (WKB) hebben invloed hebben op de werkzaamheden die met bouw hebben te maken. Door actief met komende ontwikkelingen bezig te zijn kan beter geanticipeerd worden op eventuele consequenties voor het personeelsbestand van ODRA.

De omvang van het takenpakket van ODRA op het gebied van bouw, vergunningverlening en toezicht is direct afhankelijk van initiatieven van particulieren en bedrijven in de stad. Er kunnen grote verschillen zitten tussen jaren. Om hierop te anticiperen houdt ODRA een flexibele schil met personeel aan. Met de systematiek van outputfinanciering en een prognose van de gemeente op de bouwontwikkelingen wordt het beter mogelijk om de kosten voor de gemeente vooraf in te schatten. Echter is nog steeds sprake van veel dynamiek en onzekerheid. De stikstofregelgeving, hoge prijzen, schaarste aan bouwmaterialen en aan personeel zorgen er voor dat het moeilijk is om goede prognoses te maken. De verwachting is evenwel dat de woningopgave voor flink meer bouwactiviteiten in Arnhem zal leiden.

De bij omgevingsdienst ODRA onderkende risico's voor gemeente Arnhem worden op de volgende wijzen beheerst. Allereerst is er maandelijks werkoverleg tussen de accounthouders van beide partijen. Relevante ontwikkelingen kunnen daar als eerste gesignaleerd worden. ODRA levert maandelijks productiecijfers en urenoverzichten. De cijfers worden met deze frequentie ook in het accountoverleg besproken. Realisatie van producten en uren kan zo getoetst worden aan planning en budget, indien nodig kan worden bijgestuurd en zullen relevante ontwikkelingen gemeld worden in de financiële cyclus van de gemeente.

De portefeuillehouder heeft zitting in het Dagelijks Bestuur en het Algemeen Bestuur van ODRA. Meerdere keren per jaar worden financiële tussenrapportages van ODRA in de vorm van een financieel dashboard in de bestuursvergaderingen besproken. De businesscontroller Arnhem adviseert de portefeuillehouder op deze rapportages en kan risico's vroegtijdig signaleren. Denk hierbij bijvoorbeeld aan oplopende personeelskosten door schaarste op de arbeidsmarkt of bevindingen van de accountant.

Regionaal Historisch Centrum Gelders Archief

Vestigingsplaats	Arnhem
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Programma	S05 Cultuur
Doel verbonden partij	Het gezamenlijk vorm en inhoud geven aan het Gelders Archief, een samenwerking van de gemeentelijke archieven van Arnhem, Renkum, Rheden, Rozendaal, provincie en het Rijksarchief Gelderland. Aanvullend zijn taken afgesproken op het terrein van het beheer, het behoud, de presentatie en informatieverstrekking van de historie van de stad Arnhem en de omgeving daarvan.
Deelnemers in samenwerking	De gemeenten Renkum, Rheden en Rozendaal en het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen. Met de provincie Gelderland vinden onderhandelingen plaats over toetreding tot de Gemeenschappelijke Regeling.
Bestuurlijk belang	Wethouders Bob Roelofs en Maurits van de Geijn maken deel uit van het bestuur.
Financieel belang	Jaarlijkse bijdrage.

Eigen vermogen	Per 01-01-2024	€	852.027
	Per 31-12-2024	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2024	€	18.709.591
	Per 31-12-2024	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2025	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2025	€	1.288.771

Ontwikkelingen

De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen heeft aangegeven op termijn (voorzien op 1 januari 2025) uit te willen treden uit de Gemeenschappelijke Regelingen ten behoeve van de Regionale Historische Centra (RHC's), waaronder het Gelders Archief. Het Rijk wil wel de financiering op niveau houden voor het behoud en beheer van de fysieke rijksarchieven binnen de RHC's. De digitale rijksarchieven gaan volledig naar het e-depot van het Nationaal Archief. Daarnaast heeft het Ministerie van OCW eind 2020 aangegeven niet te willen dat de RHC's gebruik blijven maken van het e-depot van het Nationaal Archief, maar dat zij hiervoor een eigen voorziening dienen op te richten. Het ministerie heeft hierbij wel financiële ondersteuning toegezegd, waarmee het Gelders Archief naar verwachting voor vijf jaar de externe kosten kan dekken.

Na uittreding van het rijk zullen er nieuwe afspraken worden gemaakt over de indexering aangezien we dan niet meer de prijscompensatie van het rijk hoeven te volgen. Voor de komende jaren is het Gelders Archief uitgegaan van minimale indexering (1%).

In 2023 is er een reserve energietransitie aangelegd ter hoogte va € 450.000.

Risico profiel

Middel

Beheersstrategie

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	S01 Veiligheid; S07 Zorg; S09 Gezondheid en sport		
Doel verbonden partij	In deze regeling participeren (inclusief Arnhem) 15 gemeenten. Het betreft hier een wettelijk aangewezen organisatie met taken op het terrein van de brandweer (hulpverlening), volksgezondheid en rampenbestrijding. Veiligheid en gezondheid zijn in de regio de kerntaken.		
Deelnemers in samenwerking	15 gemeenten (inclusief Arnhem) participeren in de gemeenschappelijke regeling.		
Bestuurlijk belang	Burgemeester Ahmed Marcouch en wethouder Maurits van de Geijn maken deel uit van het (dagelijks) bestuur.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt bij aan de exploitatie van de gemeenschappelijke regeling. Over de wijze waarop de bijdrage over de deelnemende gemeenten is verdeeld zijn per onderdeel specifieke afspraken gemaakt en vastgelegd.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2024	€	9.309.000
	Per 31-12-2024	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2024	€	48.887.000
	Per 31-12-2024	€	
Financieel resultaat	Begroot voor 2025	€	
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2025	€	22.814.000

Ontwikkelingen

Risico profiel

Middel

Beheersstrategie

De veiligheids- en gezondheidsregio Gelderland Midden is een wettelijk aangewezen regeling waarin wordt samengewerkt met 15 verschillende gemeenten. De taken zijn onder verdeeld in een vijftal programma's (crisisbeheersing, brandweerzorg, GGD, ambulancezorg en bedrijfsvoering). VGGM wijst in haar begroting 2024 op de volgende risico's:

- Arbeidsontwikkelingen, waaronder een krappe arbeidsmarkt, vergrijzing en vitaliteit.
- Ziekteverzuim:

De coronabestrijding vroeg ruime tijd veel extra inzet van VGGM-medewerkers, waardoor het risico bestaat van verzuim als gevolg van een (te) hoge belasting.

- Regeling vervroeg uittreden:

In het pensioenakkoord is geregeld dat werkgevers een Regeling Vervroegd Uittreden (RVU) kunnen aanbieden aan medewerkers die 3 jaar of minder van hun AOW-leeftijd verwijderd zijn. De cao Ambulancezorg en de cao VVT hebben inmiddels een RVU-regeling in de cao opgenomen (ieder met verschillende spelregels). Voor de CAO Veiligheidsregio's is de RVU-regeling onderwerp van gesprek in 2024. In overeenstemming met het Besluit Verantwoorden en Begroten heeft VGGM op dit moment geen reservering voor verlofuren. Het risico bestaat dat een van de bronnen voor de RVU-verlof uren, al dan niet reeds opgebouwd, zal worden. Daarmee bestaat een financieel risico afhankelijk van de uitkomst en het toekomstig gebruik van de RVU.

- Consequenties Covid-19 – effect op taken:

Het is nog onduidelijk welke effecten COVID-19 en de bestrijding van het virus heeft op de samenleving op de lange termijn. Denk hierbij aan de impact op kwetsbare jongeren, de vraag naar reizigersvaccinaties, de vaccinatiebereidheid of vraagstukken over gezondheidsbevordering in het algemeen. Deze onzekerheid heeft mogelijk gevolgen op de uitvoering van de omvang en aard van de taken in 2024 en verder.

De beheersing van bovenstaande risico's is vooral gericht op het actief verbinden van de gemeentelijke belangen. Het regionaal controllersoverleg en de Financiële Commissie die regelmatig bijeen komen vervullen hierin een belangrijke adviesrol, ook ten aanzien van de P&C-producten van de VGGM. Daarnaast wordt er actief samengewerkt bij bestuurlijke opdrachten. Per programma is door de VGGM een doelenboom opgesteld waarbij tevens de belangrijkste risicofactoren en migranten zijn genoemd.
Aan de hand van de zogenaamde 'kans x effect'-methode wordt jaarlijks door VGGM een onderzoek uitgevoerd naar de mogelijke risico's en een kwantificering daarvan. Bij benadering wordt er een indicatie gegeven van het voor de organisatie benodigde weerstandsvermogen. Dit weerstandsvermogen wordt gevormd door de totale impact van de gekwantificeerde risico's te relateren aan de weerstandscapaciteit (zijnde het beschikbare eigen vermogen).

Daarnaast ontvangen de deelnemende gemeenten gedurende het jaar tussenrapportages van VGGM waarin wordt stilgestaan bij de actuele ontwikkelingen en de verwachtingen met betrekking tot de risico's worden beschreven.

Zowel de burgemeester als de wethouder publieke gezondheid zijn lid van het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur van VGGM. Het dagelijks bestuur en algemeen bestuur komen afzonderlijk van elkaar jaarlijks vijf keer bij elkaar. Onderwerp van gesprek is onder andere de P&C-cyclus. Begrotingen en jaarrekeningen worden daar vastgesteld. Ook inhoudelijke ontwikkelingen/ risico's worden daar gedeeld. Daarnaast is de wethouder publieke gezondheid deelnemer van de begeleidingscommissie programma Beter Bedrijfsvoeren.
Ondersteunende ambtenaren adviseren de burgemeester en wethouder als het gaat om de inhoud van de agenda. Deze ondersteunende ambtenaren zijn ook aangesloten op het controllersoverleg zoals eerder genoemd.

De raad krijgt de mogelijkheid om een zienswijze uit te brengen ten aanzien van de begroting en de jaarrekening van VGGM. Eventuele financiële risico's worden opgenomen in gemeentelijke risicoprofiel.

In de afgelopen jaren is gebleken dat deze beheersstrategie volstaat.

Recreatieschap Overbetuwe

Vestigingsplaats	Kerk - Avezaath
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Programma	S03 Economie
Doel verbonden partij	Het Recreatieschap heeft tot taak de gemeenschappelijke behartiging van de belangen van de deelnemende gemeenten op het terrein van de openluchtrecreatie en het toerisme in het rivierengebied.Samen met het Natuur- en Recreatieschap Lingegebied en het Recreatieschap Nederrijn, Lek en Waal wordt deelgenomen in de B.V. Recreatiemaatschappij Rivierengebied (handelsnaam Uiterwaarde). Uiterwaarde ontwikkelt de recreatiegebieden en land- en routegebonden voorzieningen in het rivierengebied en houdt ze in stand.
Deelnemers in samenwerking	Samen met de gemeenten Lingewaard en Overbetuwe heeft de gemeente Arnhem zitting in het bestuur van het Recreatieschap Overbetuwe. Het recreatieschap Overbetuwe is aandeelhouder van de B.V. Recreatiemaatschappij Rivierengebied.
Bestuurlijk belang	Vanuit de gemeente Arnhem participeren de portefeuillehouder toerisme en recreatie en raadslid Nico Wiggers in het algemeen bestuur van Recreatieschap Overbetuwe.
Financieel belang	Eigen vermogen en vreemd vermogen liggen bij de B.V. Recreatiemaatschappij Rivierenland. Het Recreatieschap Overbetuwe beschikt niet over vermogen.
Eigen vermogen	Per 01-01-2024 €
	Per 31-12-2024 €

Vreemd vermogen	Per 01-01-2024 €
	Per 31-12-2024 €
Financieel resultaat	Begroot voor 2025 €
Bijdrage Arnhem	Begroot voor 2025 €
Ontwikkelingen	
Risico profiel	Laag
Beheersstrategie	

Grondbeleid

De paragraaf grondbeleid is op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) een verplicht onderdeel van begroting. In de begroting en verantwoordingscyclus van de gemeente wordt elk jaar een paragraaf grondbeleid opgenomen in zowel de Financiële Jaarrapportage Projecten (FJP) als de begroting. In de begroting heeft de paragraaf de functie van een vooruitblik.

Visie en wijze van uitvoering grondbeleid

Grondbeleid heeft twee hoofdstromingen: actief grondbeleid en faciliterend grondbeleid. Gemeente Arnhem voert sinds de vaststelling van de nota Grondbeleid 2023, een actief grondbeleid. Bij actief grondbeleid treedt de gemeente op als private partij in de grondmarkt. Voor eigen rekening en risico voert de gemeente de grondexploitatie voor het proces, grondverwerving, transformatie in bouwgrond en verkoop.
Bij de vaststelling van de nota Grondbeleid in 2023 is door de gemeente Arnhem afscheid genomen van de nadruk op het faciliterende grondbeleid. Bij dit beleid beperkt de gemeente zich tot haar publiekrechtelijke taak. Zij stelt de kaders voor de ontwikkeling vast (in de vorm van een bestemmingsplan), maar derden (zoals ontwikkelaars of woningcorporaties) zijn verantwoordelijk voor de realisatie.
Deze keuze is een voortvloeisel uit het feit er in Arnhem dus hoofdzakelijk sprake is binnenstedelijke herontwikkeling. Daarnaast heeft de gemeente grote ambities in overeenstemming met de woondeal. De woningbouw moet (1) versnellen. Waarmee kosten naar voren gehaald worden. Het merendeel van de bouwopgave betreft realisatie van (2) minimaal 67% betaalbare segment. Er wordt (3) extra aandacht besteed aan het vormgeven van circulaire leefomgevingen, natuurinclusief en klimaatadaptief bouwen met behoud van groene ruimten. Er is (4) grootschalige samenhang nodig in de aanpak van sociaal-fysieke stadsvernieuwing. De opgave is om (5) binnenstedelijk te bouwen. En er wordt (6) rekening gehouden worden met specifieke, kwetsbare doelgroepen.
Met alle ambities, zoals hierboven beschreven, kennen de grondexploitaties in voorbereiding vaak een (grote) onrendabele top. De markt is hierdoor vaak niet in staat om al deze ambities mogelijk te maken. Dit maakt publieke financiering noodzakelijk. Het Rijk subsidieert inmiddels fors bij de woningbouwopgave, maar doet dit alleen door middel van cofinanciering. Dit vraagt ook om eigen financiële middelen en innovatief denken van de gemeente om de woningbouwopgave, in samenwerking met andere partners, te realiseren. De gemeente zal dus hoofdzakelijk zelf als risicodragende partij naar voren moeten stappen om al deze ambities mogelijk te maken, wat aansluit bij de keuze voor actief grondbeleid.

Prognose grondexploitaties

Algemeen

De projectadministratie van de grondexploitaties bevat op basis van de beoogde gebieds- en/of projectontwikkeling enerzijds de gerealiseerde kosten en opbrengsten en anderzijds de begroting van nog te maken kosten en voorziene opbrengsten.
De projectenportefeuille van de gemeente is onderhevig aan externe factoren. Economische ontwikkelingen kunnen leiden tot onder andere prijsstijgingen. Binnen grondexploitaties wordt om deze reden gerekend met parameters die deze prijs- en renteontwikkelingen voor de lange termijn uit kunnen drukken. Een verandering van de langjarige parameters heeft grote invloed op de eindwaarde berekening van grondexploitaties. Jaarlijks voert de gemeente een analyse uit om te bepalen of een aanpassing nodig is voor de langjarige parameters. Op het moment van samenstellen van deze begroting gelden de volgende gegevens:

- Rentepercentage 1,6% (naar rato vreemd vermogen/totaal vermogen, methodiek voorgeschreven in de BBV). Voor de project ‘Schuytgraaf’ en ‘Spoorzone’ is er sprake van projectfinanciering. Hiervoor bedraagt de rente 2,1%
- Disconteringsvoet 2% (voorgeschreven in het BBV)
- Kosten- en opbrengstenindexaties grondexploitaties 01-01-2024

	Kort 2024	Middellang 2025-2026	Lang 2027 e.v.
Opbrengsten			
Woningbouw vrije sector	2,0%	3,0%	2,0%
Woningbouw sociaal	1,0%	1,0%	2,0%
Bedrijven	2,0%	2,0%	2,0%
Kantoren	2,0%	2,0%	2,0%
Winkels & horeca	1,0%	1,0%	2,0%
Maatschappelijk	1,0%	1,0%	2,0%
Overige opbrengsten	0,0%	0,0%	0,0%

Kosten			
Verwervingen	2,0%	3,0%	2,0%
Civieltechnische kosten	3,0%	2,0%	2,0%
Plankosten	4,0%	3,0%	2,0%
Overige Kosten	2,0%	2,0%	2,0%

Bron: FJP 2023, Gemeente Arnhem

Jaarlijks worden alle posten aangaande de projectadministratie geactualiseerd en voorzien van een onderbouwing in het kader van de FJP. Bij relevante of ingrijpende veranderingen vinden actualisaties in sommige gevallen ook gedurende het jaar plaats. Deze veranderingen worden zichtbaar voor de Raad er tijdens de tussenrapportage (Turap).

Saldo grondexploitaties

Het saldo grondexploitatie drukt de totale waarde uit van alle grondexploitaties die de gemeente zelf beheert. Bij gelijkblijvende uitgangspunten is dit het bedrag dat de gemeente aan zichzelf als winst uit kan keren of bij zal moeten leggen voor de totale verwezenlijking van alle lopende projecten.
Daar zijn de saldi van de winstgevende project al gecorrigeerd met de eerder genomen winsten. Het totaal saldo van grondexploitaties in gemeente Arnhem is nu gelijk aan €-65.100.000,-. Voor dit te kort zijn momenteel al voorzieningen getroffen. Het totaal van de voorzieningen betreft €71.100.000,-.
Het totaal saldo grondexploitaties wordt voornamelijk bepaald door de herontwikkeling van het gebied rondom Arnhem Centraal. De herontwikkeling van binnenstedelijke stationsgebieden zijn complex en kostbaar door de hoge kosten voor vastgoed verwerving.

Winstneming

Aangezien het grondbedrijf van gemeente acteert als een private partij, stelt de commissie BBV regels op voor de wijze waarop eventuele winst moet worden genomen op grondexploitaties. Over genomen winsten moet namelijk Vennootschapsbelasting (VPB) worden betaald. Volgens het BBV berust winstneming bij grondexploitaties op het voorzichtigheidsbeginsel. Hoewel er winst genomen moet worden, moet er ook genoeg zekerheid bestaan over het te behalen resultaat. Hierdoor moet aan een drietal voorwaarden worden voldaan alvorens er winst mag worden genomen

1. Het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat
2. De grond (of het deelperceel) is verkocht
3. De kosten zijn gerealiseerd (winst naar rato van realisatie nemen)

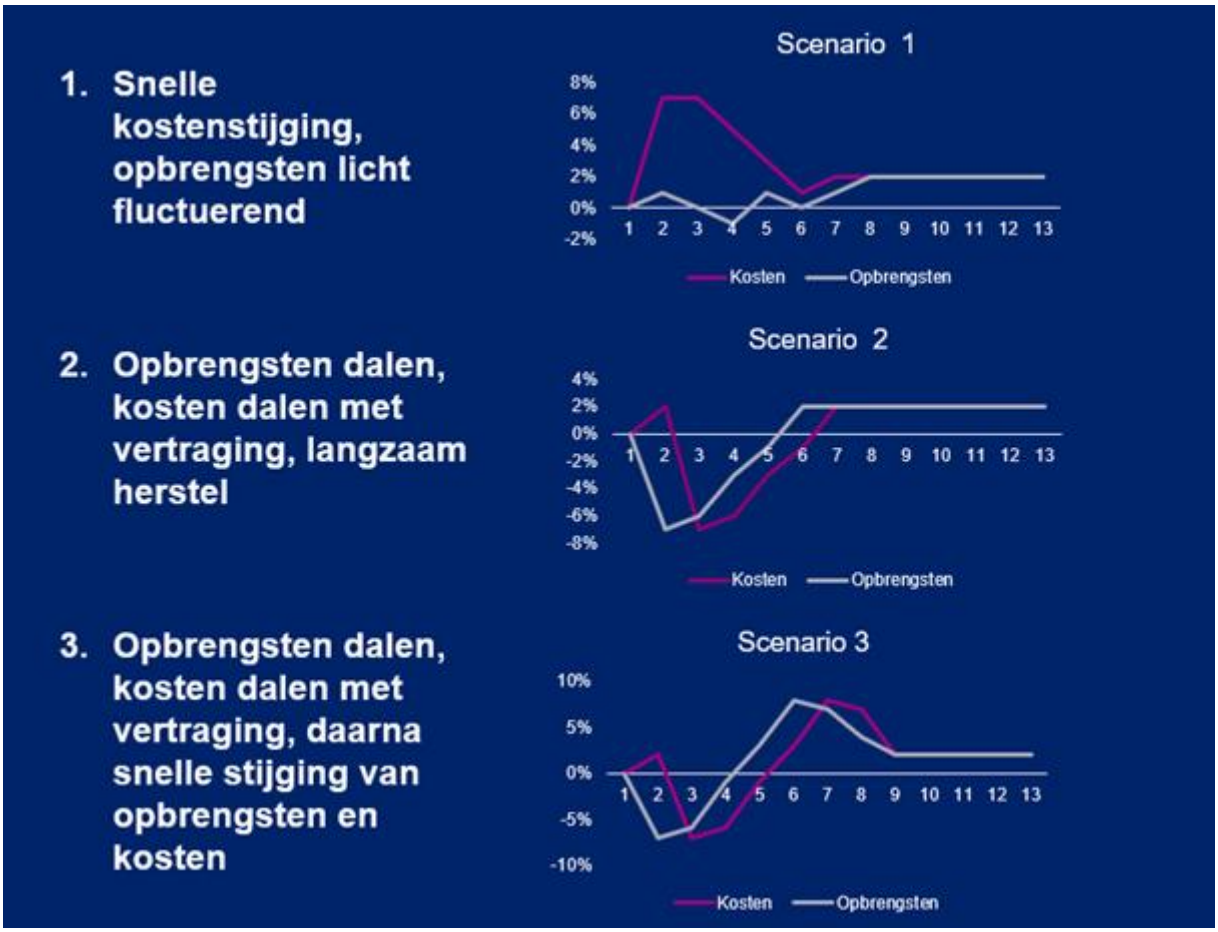
De hoeveelheid te nemen winst wordt berekend door het percentage kosten af te zetten tegen het percentage opbrengsten. Er wordt ook rekening gehouden met de onzekerheden in de grondexploitaties door de verwachte risico's van het project te beoordelen. Een eventueel positief saldo op opbrengsten wordt dan als winst genomen. Als hieruit blijkt dat een grondexploitatie niet winstgevend, maar verliesmakend is, moet hiervoor een voorziening worden opgenomen.
De eventuele winstneming dan wel verliesvoorziening wordt geraamd bij het opstellen van de Financiële Jaarrapportage Projecten (FJP), zoals geactualiseerd op 1 januari 2024. Na vaststelling van het FJP bij de jaarverantwoording, worden de uitkomsten meegenomen in de begroting 2025. Winst wordt toegevoegd aan de bestemmingsreserve Grex, bestemmingsreserve Strategische posities en bestemmingsreserve Stadsontwikkelfonds, tenzij anders door de raad is besloten.

Uitgangspunten omtrent reserves en verbonden risico's

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen wordt als volgt berekend. In het BBV van juli 2019 wordt een onderscheid gemaakt in het conjuncturele risico (marktrisico) en project specifieke risico's. Op basis van dit onderscheid is de opbouw en bepaling van het weerstandsvermogen berekend.

1. Vanaf 2023 wordt er voor de conjuncturele risico's (marktrisico) gebruik gemaakt van historische cijfers in opbrengsten- en kostenontwikkeling, CPI, GWW (index voor grond-, weg- en waterbouw) en huizen prijsindex die nauwkeurig inzicht geven in de conjuncturele ontwikkelingen van de afgelopen decennia. Geëxtraheerd van deze cijfers zijn drie scenario's geformuleerd, zoals weergegeven in onderstaande afbeelding:

Per jaar wordt er bepaald welk scenario het meest aannemelijk is zich voor te doen, waarbij de huidige stand van de conjunctuur het vertrekpunt is. Door middel van een wegingsfactor wordt er aan het meer aannemelijke scenario een zwaardere weging gegeven. Dit jaar telt scenario 1 voor 20%, scenario 2 voor 60% en scenario 3 voor 20%.

2. De project specifieke risico's zijn per project met de specialisten en (bij grote, risicovolle projecten) met team risicomanagement bepaald. Waarbij de kans van optreden vermenigvuldigd wordt met het verwacht financieel effect om tot een gewogen risicobedrag te komen. Deze risico's worden sinds dit jaar 'weggezet in de tijd'. Als een risico zich dus over 5 jaar voor zou kunnen doen, wordt het risico in dat jaar meegenomen in het totaal benodigde weerstandsvermogen van dat jaar. Waar dit voorgaande jaren in één keer werd berekend.

Het totaal van alle project specifieke risico's wordt vervolgens gemoduleerd met Naris. Een simulatieprogramma, om het definitieve risicobedrag te bepalen.

Naast de project specifieke risico's en conjuncturele risico's wordt er een risicobedrag opgenomen voor het strategisch bezit (MVA) en de anterieure overeenkomsten. Dit bedraagt voor het MVA 10% van de boekwaarde en voor anterieure overeenkomsten 10% van de gemaakte kosten in 2023.

Ontwikkelingen vastgoedmarkt

De krapte op de Nederlandse woningmarkt is van structurele aard. Toch is de sterke stijging van woningprijzen, bouwkosten en rentes in 2023 afgevlakt. De woningmarkt eindigde hierdoor stabieler aan het einde 2023. Ook nam de inflatie af die zijn uitwerking had op de bouwkosten in de vorm van materialen, arbeid en energie.
In 2024 trekt de woningmarkt weer aan. Het aantal verkooptransacties in het eerste kwartaal van 2024 steeg met 9,9% ten opzichte van hetzelfde kwartaal in 2023. De prognoses lopen op tot weer een prijsstijging op de woningmarkt van 10%. Inmiddels beginnen de bouwkosten weer te stijgen, maar doordat de vastgoedmarkt weer aantrekt, zijn stijgen de grondprijzen ook mee, waardoor de kosten binnen de gemeentelijke grondexploitaties over het algemeen gedekt blijven.
De commerciële vastgoedmarkt kent een onzekere toekomst. Voor goede kantoorruimte op goede locaties en (logistieke) bedrijfsruimte zijn de verwachtingen nog wel positief. Voor detailhandel en horeca zijn de

vooruitzichten minder optimistisch. Het grondbedrijf heeft zelf relatief weinig projecten in portefeuille waarin de uitgifte van commercieel vastgoed is opgenomen., waardoor de hieraan gekoppelde risico's beperkt zijn

Strategische aankopen

Arnhem kan een (strategische) positie innemen op de grondmarkt of in een toekomstige ontwikkeling voordat een planologische beslissing of ander ruimtelijk bestuurlijk besluit is genomen. De aankoop wordt gedaan met een concreet doel of eindresultaat, waarbij de gemeente de realisatie van de gemeentelijke ambities wil bereiken door middel van een actieve rol.
In de nota grondbeleid 2023 is het volgende te hanteren afwegingskader vastgesteld:
• De aankoop geschiedt wegens een toekomstige (gebieds)ontwikkeling dan wel herontwikkeling (andere functie) van de betreffende locatie;
• De aankoop kan worden gehanteerd als ruilobject voor (toekomstige) ontwikkelingen.
De totale boekwaarde aan strategisch bezit in portefeuille mag maximaal € 100 miljoen bedragen, waarbij in 2 jaar tijd tot maximaal € 50 miljoen per jaar mag worden besteed. Financiële ruimte kan worden vrijgemaakt door delen van het strategische bezit administratief over te dragen aan een beleidsprogramma of toe te voegen aan een grondexploitatie.
De totale boekwaarde van het strategisch bezit bedraagt per 31-12-2023 € 26,9 miljoen. De ophoging van het maximaal te bedragen strategisch bezit uit 2023 creëert hiermee afdoende ruimte voor alle komende verwervingen in het jaar 2025 in het kader van het actieve grondbeleid.

Activeren van plankosten

Voordat een grondexploitatie wordt vastgesteld, worden kosten gemaakt voor onderzoek en inzet van ambtelijke capaciteit. Onder bepaalde voorwaarden biedt het BBV daarbij de mogelijkheid om deze kosten (plankosten) gedurende maximaal vijf jaar te activeren. Hiermee drukken ze als last niet op de exploitatie(rekening) van de gemeente.
In de nieuwe nota Grondbeleid 2023 is deze werkwijze uitgewerkt en daarmee door de raad goedgekeurd om toe te passen in Arnhem. Door plankosten te activeren en later toe te rekenen aan een grondexploitatie blijven de totale kosten per project inzichtelijk. Dit geeft de raad een beter beeld van de totale businesscase van een project. Daarnaast kunnen de geactiveerde kosten, doordat ze projectgebonden zijn, in aanmerking komen voor cofinanciering. Voor 2025 zal het maximaal te activeren bedrag € 2 miljoen bedragen.

Erfpacht

Erfpacht is een juridische constructie waarbij een persoon (de erfpachter) het recht krijgt om een stuk grond te gebruiken dat eigendom blijft van de blooteigenaar (in dit geval de gemeente). Dit recht wordt meestal verleend voor een langere periode, vaak 30, 50 of zelfs voor onbepaalde tijd, en gaat gepaard met de verplichting tot het betalen van een periodieke vergoeding, de canon genoemd.
Het instrument erfpacht wordt in gemeente Arnhem veelvuldig gebruikt. Voor gemeente en de erfpachter heeft het toepassen van erfpacht voordelen. Het geeft de gemeente de mogelijkheid om grip te houden op grondposities waarmee toekomstige ontwikkelingen van de stad eenvoudiger zijn te realiseren door de gemeente.

Investeringen

De raad autoriseert op grond van zijn budgetrecht de middelen voor de beleidsuitvoering. Hieronder vallen ook de investeringen. Investeringen vragen, anders dan reguliere begrotingsposten, meerjarig budgetruimte en dienen afzonderlijk te worden vastgesteld door de raad. In de Verordening financieel beleid en beheer van de gemeente Arnhem is opgenomen dat de raad de investeringsruimte autoriseert met het vaststellen van de begroting.

Inleiding

In het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) wordt expliciet aandacht gevraagd voor de investeringen. In artikel 20 van het BBV staat dat de uiteenzetting van de financiële positie een raming moet bevatten voor het begrotingsjaar van de financiële gevolgen van het bestaande en het nieuwe beleid dat in de programma's is opgenomen. Afzonderlijke aandacht moet hierbij worden besteed aan de investeringen.
Naast de wettelijke taak om specifiek aandacht te besteden aan de investeringen is er ook bestuurlijk veel behoefte aan transparantie rond de gemeentelijke investeringsportefeuille. In deze paragraaf wordt de investeringsplanning 2024 – 2028 toegelicht.

Beleid

Het huidige meerjarig investeringsplan (MIP) is een gedetailleerd plan waarin afzonderlijke investeringen per programma zijn gerangschikt. Hiermee hebben gemeentebestuur en management een middel in handen om goed onderbouwde afwegingen te maken en de realisatie van investeringen door de tijd nauwgezet te volgen.
In deze investeringsplanning is het voor de gemeenteraad mogelijk om investeringen over de programma's tegen elkaar af te wegen om, wanneer nodig, ruimte te creëren voor de ambities met onze stad. De gemeente beschikt daarnaast over een gedetailleerde afschrijvingstabel met daarbij een aangescherpte set van regels rond activering van investeringen.

Investeringen 2024-2028

De investeringsplanning 2024 - 2028 hieronder bevat naast de geplande investeringen in de periode 2025 - 2028 de geactualiseerde jaarschijf 2024 uit het MIP 2024 - 2028. Omdat het geactualiseerde overzicht leidt tot andere kapitaallasten in 2025 dan oorspronkelijk begroot in de Begroting 2024, wordt ook deze jaarschijf ter goedkeuring en vaststelling aan de gemeenteraad voorgelegd.
De voorgenomen investeringen bestaan uit programma- als de bedrijfsvoeringsinvesteringen.
Bedrijfsvoeringsinvesteringen betreffen veelal de reguliere vervanging van bedrijfsmiddelen, zoals het vervangen van de computers, de ICT-infrastructuur, meubilair en dergelijke. De programma-investeringen betreffen naast de reguliere investeringen (zoals in wegen, verkeer en riolering) voornamelijk de voorgenomen investeringen in gebouwen. Voor de investeringen in gebouwen die meer dan € 2 miljoen bedragen, is onderaan de tabel in overeenstemming met de financiële verordening een toelichting opgenomen. Indien van toepassing, worden projectspecifieke risico's daarbij, met de te treffen maatregelen, toegelicht.
Investeringen in de grondexploitatie en in grootschalige projecten zijn in de meerjarenprogramma raming niet opgenomen. Hierover vindt besluitvorming plaats in de gemeenteraad op basis van afzonderlijke raadsvoorstellen.

Meerjareninvesteringsplanning (MIP) gemeente Arnhem 2024-2028

Nr.	Programma Omschrijving	Omschrijving investering	E / M* nut	Investeringsbedragen 2024 geactua-liseerd	2025	2026	2027	2028
Bedragen x €1.000								
S00	**Bestuur, dienstverlening en financiën**	Huisvesting en facilitaire zaken	E	7.081	6.874	5.745	1.325	4.154
		ICT	E	500	500	500	500	500
S02	**Bereikbaarheid**	Wegen en verkeer ontwikkeling	M	13.989	20.660	14.532	7.946	12.288
		Verkeersregelinstallaties	M	1.001	579	528	1.486	864
		Overige Mobiliteit & OR beheer	M	2.971	10.823	0	805	0
		Wegen beheer en groot onderhoud	M	3.452	6.571	4.128	4.028	4.028
		Kunstwerken	M	937	802	802	802	802
		Openbare verlichting Overige	M	2.894	4.194	1.852	1.852	1.852

		Parkeerexploitatie	E	8.412	3.595	597	516	840
S04	**Onderwijs**	Overige huisvesting onderwijs	E	7.551	50.232	7.373	20.501	10.156
		Huisvesting Primair onderwijs	E	441	9.707	0	202	16.750
		Huisvesting Secundair/primair onderwijs	E	0	0	0	0	0
		Huisvesting Speciaal onderwijs	E	4.788	13.692	5.028	7.939	44.219
		Natuur milieu educatie	E	0	52	46	0	35
S05	**Cultuur**	Culturele basisvoorzieningen en activiteiten	E	7.201	850	43	78.051	388
		Erfgoed archeologische beeldkwaliteit	E	50	62	0	0	0
S08	**Welzijn en inclusie**	Ondersteuning opgroeien en opvoeding	E	1.257	0	0	0	0
		Inclusie integratie antidiscriminatie	E	500	500	500	500	0
S09	**Gezondheid en sport**	Overige Binnensport en huisvesting	E	3.163	269	341	229	146
		Overige algemene publieke gezondheidszorg	E	271	78	0	231	0
		Overige Buitensport	E	1.620	0	0	0	0
		Zwembad Valkenhuizen	E	143	0	0	0	0
S10	**Klimaat, energie en milieu**	Energy Made in Arnhem (EMIA) - Luchtagenda	E	156	0	0	0	0
S11	**Ruimtelijke ontwikkeling**	Ruimtelijke ontwikkeling en beheer	M	0	338	0	331	0
S12	**Wonen en leefomgeving**	Havenbeheer	M	597	0	0	0	0
		Parken & bossen	E	80	245	68	68	68
		Vastgoed stedelijk groen	E	50	0	0	0	0
		Groen	E	169	179	0	1.261	140
		Bomenplan	E	1.770	1.266	1.109	481	481
		Klimaatadaptatie	E	800	800	800	800	0
		Overige Afval	E	74	74	74	424	74
		Afvalbeheer	E	1.900	4.280	2.428	1.613	494
		GRP Realisatiefase en Gebiedsontwikkeling	E	12.653	16.231	14.571	14.432	14.730
				86.471	**153.453**	**61.065**	**146.323**	**113.009**

') *Economisch- / Maatschappelijk nut*

Toelichting investeringen in gebouwen

Vernieuwing Stadstheater	
Programma	S05 Cultuur Vernieuwing Stadstheater
	In 2022 heeft de gemeenteraad besluiten genomen over de vernieuwing van het Stadstheater. Gekozen is voor een volledige vernieuwing van het Stadstheater en daarvoor middelen beschikbaar te stellen.
Betrokkenen	Musis & Stadstheater Arnhem (MSA)
Planning	Het voorlopig ontwerp (VO) is inmiddels goedgekeurd en de sloop staat gepland in het najaar van 2024. Verwachte oplevering/realisatie is voorzien in 2027.

Raming	Investeringskrediet: € 62,3 miljoen voor het gebouw en € 10,4 miljoen voor een bijdrage aan de vernieuwing van de theatertechniek en inrichting. Daarnaast wordt conform eerdere besluitvorming in 2025 € 0,5 miljoen investeringskrediet beschikbaar gesteld voor meerkosten bouwrijp maken grond en wordt € 4,1 miljoen investeringskrediet toegevoegd voor het gebouw als gevolg van latere activering en ter dekking van kostenstijgingen (betreft toevoeging van jaarschijf).
Beschikbare middelen	In de begroting zijn de benodigde financiële middelen beschikbaar om de kosten voor de vernieuwing van het stadstheater te dekken.
Risico's	Het project vernieuwing Stadstheater is een groot en risicovolle project. Twee keer per jaar worden de risico's en beheersmaatregelen van dit project geactualiseerd en opnieuw doorgerekend. In juni 2024 is dit opnieuw gedaan waarbij op dat moment de conclusie was dat het project binnen de risicokaders en de post onvoorzien blijft.
Overige toelichting	Voor het toegankelijke maken van de omgeving rondom het vernieuwde stadstheater (onderdeel van de stadsoase) is een investeringskrediet opgenomen in 2027 van €2.034.000 verdeeld over de programma's S02 Bereikbaarheid en S12 Wonen en Leefomgeving. Dit is inclusief indexatie voor verwachte kostenstijgingen. De dekking van de kapitaallasten komt uit de BR Zuidelijke Binnenstad.

Speciaal onderwijs, Vredenburg en Kronenburg, De Piramide	
Programma	S04 Onderwijs
	Vervangende nieuwbouw voor De Piramide op de locatie aan de Groningensingel.
	De directie en teams van de Piramide en Horizon hebben besloten om samen te gaan werken. Vanwege de verwevenheid van de twee schoolgebouwen is de vervangende nieuwbouw en uitbreiding een bouwkundige uitdaging. Het gevolg hiervan is dat de planvorming meer tijd heeft gekost dan voorzien. Deze vervanging was al opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal huisvestingsplan (IHP) voor basisscholen en komt tevens terug in het nieuwe IHP uit 2024.
Betrokkenen	Flores
Planning	Realisatie in 2025
Raming	Investering: € 4,8 mln.
Beschikbare middelen	€ 4,8 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.

Primair onderwijs, Malburgen, Mozaïek (Eimerssingel) en Johannes + 50 leerlingen vanuit Kentalis	
Programma	S04 Onderwijs
	Vervangende nieuwbouw voor een tweetal scholen (Mozaïek en Johannes)
	Deze vervanging was al opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal huisvestingsplan voor basisscholen en maakt tevens onderdeel uit van het nieuwe IHP uit 2024.
Betrokkenen	Flores, Delta, Kentallis
Planning	Realisatie in 2029
Raming	Investering: € 16,9 mln.
Beschikbare middelen	€ 16,9 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.

Primair onderwijs, Malburgen, Mozaïek (Zwanenbloem) en Parcival (zuid)	
Programma	S04 Onderwijs
	Vervangende nieuwbouw voor Mozaïek (Zwanebloem) en Parcival in Arnhem Zuid
	De planvorming voor deze nieuwbouw is nog in een vroeg stadium. In dit MIP wordt de gemeenteraad gevraagd vanuit de investeringsbudgetten voor onderwijs een bedrag van € 16,6 miljoen te reserveren.
Betrokkenen	Flores, Vrijescholen Athena
Planning	Realisatie in 2029
Raming	Investering: € 16,6 mln.
Beschikbare middelen	De middelen zijn beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit het investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.

Nieuwbouw Sporthal, Malburgen, Fluitekruidstraat	
Programma	S04 Onderwijs
	De gymzaal aan de Fluitekruidstraat is een gymzaal annex activiteitengebouw in eigendom van de gemeente Arnhem en dat wordt beheerd door Sportbedrijf Arnhem. De gymzaal wordt vervangen door nieuwbouw.
Betrokkenen	Volkshuisvesting Arnhem en Sportbedrijf Arnhem
Planning	Realisatie in 2025
Raming	Investering: € 2,6 mln.
Beschikbare middelen	€ 2,6 mln. Is reeds beschikbaar gesteld. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.

Primair onderwijs, Heijenoord, Heijenoordschool	
Programma	S04 Onderwijs
	Renovatie en vervangende nieuwbouw voor Heijenoordschool
	Deze vervanging is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal huisvestingsplan voor basisscholen en is opnieuw opgenomen in het IHP van 2024.
Betrokkenen	Flores
Planning	Realisatie in 2028
Raming	Investering: € 7,94 mln.
Beschikbare middelen	€ 7,94 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.

Primair onderwijs, Heiejnoord, Parcivalschool (Noord), Prisma	
Programma	S04 Onderwijs
	Renovatie en vervangende nieuwbouw Parcivalschool, vestiging Noord en uitbreiding van het Prisma.
	Deze vervanging van Parcival was al opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal HuisvestingsPlan voor basisscholen. De vervanging van Prisma is hierbij toegevoegd in het nieuwe IHP 2024.
Betrokkenen	Vrijescholen Athena, Onderwijsspecialisten
Planning	Realisatie in 2029
Raming	Investering: € 27,3 mln.
Beschikbare middelen	€ 27,3 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.

Primair onderwijs, Centrum, De Sterrenkring	
Programma	S04 Onderwijs
	Renovatie of vervangende nieuwbouw voor De Sterrenkring
	Deze renovatie/nieuwbouw is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal HuisvestingsPlan voor basisscholen
Betrokkenen	Flores
Planning	Realisatie in 2027
Raming	Investering: € 5,0 mln.
Beschikbare middelen	€ 5,0 mln. is beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit reeds beschikbaar investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.

Primair onderwijs, Centrum, De Binnenstad	
Programma	S04 Onderwijs
	Renovatie of vervangende nieuwbouw voor Montessori school De Binnenstad
	De planvorming voor deze renovatie/nieuwbouw is nog in een vroeg stadium. In dit MIP wordt de gemeenteraad gevraagd vanuit de investeringsbudgetten voor onderwijs een bedrag van € 6,7miljoen te reserveren.
Betrokkenen	Flores
Planning	Realisatie in 2026
Raming	Investering: € 6,7 mln.
Beschikbare middelen	De middelen zijn beschikbaar binnen het IHP primair onderwijs. De dekking bestaat uit het investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast.

Voortgezet onderwijs, Geitenkamp, GSG Guido	
Programma	S04 Onderwijs
	Vervangende nieuwbouw voor Gereformeerde Scholengemeenschap Guido, vestiging Arnhem. Het project is aanbesteed.
Betrokkenen	Gereformeerde Scholengemeenschap Guido
Planning	Realisatie in 2025
Raming	Investering: € 7,8 mln.
Beschikbare middelen	De middelen zijn beschikbaar. De dekking bestaat uit het investeringskrediet en exploitatiemiddelen ter dekking van de kapitaallast
Randvoorwaarden	Bijdrage van schoolbestuur

Speciaal onderwijs, Spijkerkwartier, Dr. Bosschool en Stijgbeugel	
Programma	S04 Onderwijs
	Koninklijke Kentalis verzorgt in Arnhem aan de Dr. P.C.M. Bosschool en De Stijgbeugel onderwijs voor kinderen en jongeren met een auditieve en/of communicatieve beperking. Daarnaast heeft zij voorzieningen voor diagnostiekbehandeling en begeleiding. Om haar activiteiten optimaal af te kunnen stemmen op de behoeften van de doelgroep heeft zij besloten tot het ontwikkelen van brede regionale Zorg Onderwijs Combinaties (ZOC) op verschillende locaties in Nederland, onder andere in Arnhem.
Betrokkenen	Kentalis
Planning	Realisatie in 2025
Raming	Investering: € 8,9 mln.
Beschikbare middelen	Investeringskrediet van € 8,9 mln.

Randvoorwaarden	In convenant is afgesproken dat Kentalis een bijdrage doet voor renovatie Dr. Bosschool/De Stijgbeugel en tevens bijdrage in kader van frisse scholen. Vanwege vertraging is nog niet duidelijk of convenant daadwerkelijk zo zal worden uitgevoerd.

Primair onderwijs, Schuytgraaf, Salamander Meikers 3 Schatgraaf en Arabesk	
Programma	S04 Onderwijs
	Uitbreiding Salamander voor beide scholen; Schatgraaf en Arabesk. Deze uitbreiding is opgenomen in het door de raad in juli 2017 goedgekeurde Integraal HuisvestingsPlan voor basisscholen.
Betrokkenen	Delta, Flores
Planning	Realisatie in 2025
Raming	Investering: € 5,8 mln.
Beschikbare middelen	Investeringskrediet van € 5,8 mln.

Voortgezet speciaal onderwijs, Heijenoord, tijdelijke huisvesting Prisma	
Programma	S04 Onderwijs
	Dit zijn de investeringsmiddelen uit het IHP voor te tijdelijke huisvesting van Prisma.
Betrokkenen	Onderwijsspecialisten
Planning	Realisatie in 2025
Raming	Investering: € 4,7 mln.
Beschikbare middelen	Investeringskrediet van € 4,7 mln.

Beweegonderwijs, Monikkenhuizen, Thomas a Kempis college 3 gymzalen	
Programma	S04 Onderwijs
	Renovatie/nieuwbouw 3 gymzalen behorend bij het Thomas a Kempis college
Betrokkenen	Christelijke onderwijs groep
Planning	Realisatie in 2026
Raming	Investering: € 8,9 mln.
Beschikbare middelen	Investeringskrediet van € 8,9 mln.

Voortgezetonderwijs, Velperweg e.o., Beekdal Lyceum	
Programma	S04 Onderwijs
	Renovatie/nieuwbouw Beekdal Lyceum.
Betrokkenen	Quadraam
Planning	Realisatie in 2026
Raming	Investering: € 27,9 mln.
Beschikbare middelen	Investeringskrediet van € 27,9 mln

Primair onderwijs, Presikhaaf, Ibn-i Sina + Gymzaal	
Programma	S04 Onderwijs
	Uitbreiding Ibn-i Sina en extra gymzaal ten behoeve van uitbreiding bewegingsonderwijs capaciteit in Presikhaaf.
Betrokkenen	Simon Scholen

Planning	Realisatie in 2028
Raming	Investering: € 5,4 mln.
Beschikbare middelen	Investeringskrediet van € 5,4 mln.

Primair onderwijs, Spijkerkwartier, Hugo de grootschool, St Paulus, extra ruimte Rijnpark	
Programma	S04 Onderwijs
	Samenvoeging van beide scholen met daarbij ruimte voor uitbreiding i.v.m. de realisatie van Rijnpark.
Betrokkenen	Flores, Delta
Planning	Realisatie in 2028
Raming	Investering: € 14,4 mln.
Beschikbare middelen	Investeringskrediet van € 14,4 mln.

Primaironderwijs, Alteveer/Cranevelt, De Wijzer	
Programma	S04 Onderwijs
	Renovatie/nieuwbouw de Wijzer
Betrokkenen	Delta
Planning	Realisatie in 2029
Raming	Investering: € 6,2 mln.
Beschikbare middelen	Investeringskrediet van € 6,2 mln.

Beweegonderwijs, Malburgen, Gymzaal Eimers	
Programma	S04 Onderwijs
	Nieuwbouw gymzaal Eimers
Betrokkenen	Flores, Vrije scholen Athena
Planning	Realisatie in 2029
Raming	Investering: € 3,2 mln.
Beschikbare middelen	Investeringskrediet van € 3,2 mln.

Subsidies

De gemeente Arnhem heeft per programma haar doelstellingen met de daarbij behorende beoogde effecten en resultaten geformuleerd. Deze doelen kunnen op verschillende manieren worden bereikt. Een van deze manieren is het verlenen van subsidies. Subsidies zijn financiële bijdragen aan inwoners en/of organisaties voor activiteiten die bijdragen aan de realisatie van de door de gemeenteraad vastgestelde beleidsdoelen van de gemeente.
In deze paragraaf wordt inzicht gegeven in de (verwachte) subsidieverlening in 2025.

Overzicht

Subsidies kunnen op verschillende manieren worden verleend:

1. Subsidies op basis van subsidieregelingen
Volgens de Algemene wet bestuursrecht mag een bestuursorgaan alleen subsidie voor activiteiten verstrekken op grond van een wettelijk voorschrift. Dat kan een rijksregeling, provinciale regeling of een gemeentelijke (subsidie)verordening zijn. Op basis van de Algemene Subsidieverordening Arnhem 2016 (ASV) zijn in Arnhem verschillende subsidieregelingen vastgesteld. Hiermee is een wettelijke en rechtmatige grondslag gecreëerd voor de subsidieverstrekking. Aan de hand van vooraf bepaalde criteria worden de subsidies verdeeld en toegewezen aan de betrokken instellingen.

2. Begrotingssubsidies
Het is niet altijd zinvol om een aparte regeling op te zetten voor het verstrekken van een subsidie. Bijvoorbeeld wanneer er maar één instelling is die een bepaalde gesubsidieerde activiteit kan voeren. Voor die gevallen is in de Algemene wet bestuursrecht een uitzondering gemaakt. Wanneer in de begroting een subsidieontvanger vermeld staat én het bedrag waarop de subsidie ten hoogste kan worden vastgesteld, is geen nader wettelijk voorschrift nodig. Met name de subsidies aan grote organisaties worden op deze wijze verstrekt.

Als het bij onvoorziene omstandigheden wenselijk is om een subsidie te verstrekken, maar zowel een subsidieregeling als een begrotingssubsidie behoren niet tot de mogelijkheden, biedt de wet daarnaast onder andere de mogelijkheid om op incidentele basis subsidie te verstrekken.

Op 12 juni jl. is de motie 'Rust voor duurzame partners' (24M73) aangenomen.
Op dit moment wordt bekeken hoe de uitvoering van deze motie wordt verwerkt in het subsidiebeleid.

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2024	2025	2026	2027	2028
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Subsidieregeling	**10.318**	**9.634**	**9.102**	**9.102**	**9.102**
STAD	5.277	4.739	4.208	4.208	4.208
WIJK	5.041	4.894	4.894	4.894	4.894
Begroting	**96.675**	**95.912**	**93.189**	**94.223**	**92.770**
STAD	74.193	71.944	69.309	70.576	69.122
WIJK	22.482	23.968	23.880	23.647	23.647
Incidenteel	**4.511**	**2.248**	**2.052**	**2.052**	**2.052**
STAD	1.159	1.655	1.458	1.458	1.458
WIJK	3.352	594	594	594	594
Totaal Subsidies	**111.504**	**107.794**	**104.343**	**105.377**	**103.924**

In bovenstaande tabel is de voor 2025 begrote subsidieverstrekking per grondslag weergegeven, op basis van gegevens per augustus 2024.

Het begrote bedrag aan te verstrekken subsidies met de grondslag begroting ligt enigszins lager dan in 2024. Voor een verdere toelichting op de subsidies met de grondslag begroting, wordt verwezen naar het onderdeel 'Begrotingssubsidies' in deze paragraaf.

Voor de subsidieregelingen geldt dat de in de tabel opgenomen begrote bedragen niet helemaal representatief zijn voor de budgetten die in de jaarschijven daadwerkelijk beschikbaar voor subsidieverstrekking op grond van een regeling (subsidieplafonds). Redenen hiervoor zijn:

- Het subsidieplafond van een regeling wordt door het college soms vastgesteld voor de gehele looptijd van een regeling. Het bedrag dat voor een bepaald jaar beschikbaar is hangt af van in hoeverre het plafond van de regeling al is 'uitgenut'. Pas na afloop van het lopende jaar (2024) wordt de begroting van het komende jaar (2025) hierop aangepast;
- Voor de regelingen waarbij het college jaarlijks het plafond opnieuw vaststelt, is pas eind 2024 bekend wat de hoogte van het plafond voor 2025 is;
- Gedurende het jaar kunnen door het college nieuwe regelingen worden ingesteld. Middelen hiervoor worden gedekt uit regulier programmabudget, of onttrokken aan een bestemmingsreserve.

Voor een overzicht van de in 2025 lopende subsidieregelingen wordt verwezen naar het onderdeel 'Subsidieregelingen' in deze paragraaf.

Gezien de aard (onvoorziene omstandigheden) geldt voor incidentele subsidies dat deze voorafgaand aan het boekjaar lastig te begroten zijn. Enkel in die gevallen waarbij de subsidie meerjarig (voor een beperkt aantal jaar) wordt toegekend, is vooraf duidelijk dat deze verstrekt gaat worden. Het in de begroting opgenomen bedrag voor incidentele subsidieverstrekking betreft dan ook grotendeels een nog niet aan specifieke organisaties gelabeld budget, dat gedurende het jaar ingezet kan worden voor het verstrekken van incidentele subsidies.

Subsidieregelingen

In Arnhem wordt een deel van de subsidies verleend op basis van een subsidieregeling. Hiermee is een wettelijke en rechtmatige grondslag gecreëerd voor de subsidieverstrekking. Op basis van vooraf bepaalde criteria worden de subsidies verleend aan de betrokken instellingen.

Ten tijde van het opstellen van deze begroting is van onderstaande regelingen bekend dat deze actueel zijn in 2025:

- Aanjaagfonds
- Amateurkunstregeling
- Burgerkracht
- Herdenking slavernijverleden en antiracisme
- Individuele aanpak particuliere woningen Arnhem-Oost (SEWA)
- Non Formele Educatie regio Midden-Gelderland
- Producties, Evenementen en Festivals / deelregeling 1; Publieksevenementen, producties en presentaties
- Producties, Evenementen en Festivals / deelregeling 2; Culturele producties en presentaties en culturele festivals
- Producties, Evenementen en Festivals / deelregeling 3, Artistieke producties en presentaties en artistieke festivals
- Productie en Presentatie Amateurkunst
- Creatieve Bedrijfsverzamelgebouwen
- Scouting
- Sport
- Stimuleringsregeling inzet conciërges basisscholen
- Voorschools aanbod
- Wijkinitiatieven

Begrotingssubsidies

In de lijsten zijn de namen opgenomen van organisaties die naar verwachting in 2025 begrotingssubsidie ontvangen, met daarbij het geraamde bedrag per wijk- en stedelijk programma en op totaal niveau.
Met het vaststellen van de begroting wordt per organisatie het maximale bedrag (de lijst op totaalniveau) aan begrotingssubsidie voor 2025 bepaald. Binnen het maximale bedrag mag het college (programmamanager in mandaat) besluiten over het verstrekken van begrotingssubsidie.

Ten tijde van het opstellen van deze begroting dienen de subsidieaanvragen voor 2025 nog te worden ingediend en toegekend. De begrote bedragen kunnen naar aanleiding hiervan nog wijzigen.
Bij wijziging van activiteiten door de subsidieontvanger wordt het bedrag aan begrotingssubsidie hiermee in lijn gebracht en naar boven of beneden bijgesteld t.o.v. 2024. Er kan ook de wens zijn om een begrotingssubsidie te verstrekken aan een organisatie die niet eerder begrotingssubsidie heeft ontvangen, of om juist de begrotingssubsidie aan een organisatie stop te zetten.
In (vrijwel) alle gevallen betreft het bij de hiervoor beschreven situaties het omzetten van regulier programmabudget in subsidiebudget en vice versa, of om een verschuiving van subsidiebudget van de ene naar de andere organisatie. De gevolgen van beide wijzigingen voor het financieel beeld zijn neutraal.
De toename in het begrote bedrag aan begrotingssubsidie voor 2025 ten opzichte van 2024 die bij veel organisaties te zien is, is te verklaren door de reguliere compensatie voor loon- en prijsstijgingen. Bij het onderdeel 'Ontwikkelingen' wordt deze compensatie verder toegelicht. Op opvallende mutaties wordt hierna een toelichting gegeven.

In de lijst is ook de ontvanger 'Subsidies alg' opgenomen. Deze fictieve ontvanger wordt in de administratie gebruikt voor budget dat nog niet voor een specifieke organisatie bestemd is.

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2024	2025	2026	2027	2028
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Begroting	96.675	95.912	93.189	94.223	92.770
Arnh Platf Chronisch zieken Gehand	190	196	196	141	141
Arnhems Fed van Muziekgezelschappen	6	6	6	6	6
Arnhemse Sport Federatie	13	14	14	14	14
Bewonersbedrijf De Oosthof	34	35	35	35	35
Bijzonder in Arnhem	2	2	2	2	2
BPD Ontwikkeling BV	0	0	0	0	500
Centrum voor Activerend Werk	374	390	390	390	390
Coöperatie Dorpsplatform Elden U.A	7	8	8	8	8
Courage Events	31	32	32	32	32
Cultuur Academy	261	269	269	269	269
De Helling Exp.Werkplaats	99	103	103	103	103
De Nieuwe Oost	91	94	94	94	94
Diverzo, COC Midden-Gelderland	12	12	12	12	12
Dorpsraad Schaarsbergen	5	5	5	5	5
Elderveld Wijkplatform	9	9	9	9	9
Enjoy en Learn BV	229	229	0	0	0
Expertise Centrum Samenleving	34	35	35	35	35
GGD Noord- en Oost-Gelderland	17	17	17	17	17
Groepspraktijk van Verloskundigen	18	19	19	19	19
IVIO-Opleidingen	300	300	300	300	300
Kairos Forensische Zorg	24	25	25	25	25
KIES voor de kinderen	31	33	33	33	33
Kinderopvang SKAR BV	564	564	564	564	564
Kluppluz BV	493	510	510	510	510
Kuiper Ontwikkeling B.V.	0	0	0	514	0
Leger des Heils Gelderland	1.038	1.680	1.659	769	560

	Begroting 2024	Begroting 2025	Meerjarenraming 2026	2027	2028
LeukOmteLeren Weekendschool Arnhem	32	32	32	32	32
Mantelzorg en Vrijwillige Thuishulp	451	470	470	470	470
MEE Gelderse Poort	234	243	243	243	243
Oprecht BV	574	594	594	594	594
Pactum	2.113	2.201	2.201	2.201	2.201
Pro Persona Arnhem	201	208	208	208	208
Recreatieve Vereniging Craneveer	8	8	8	8	8
Reg Opleids.centr Graafschap College	59	41	41	41	41
RIBW. Arnhem & Veluwe Vallei	304	316	316	316	316
Rijn Ijssel Roc	1.451	1.311	1.311	1.311	1.311
Rooms Kathol Parochie St. Eusebius	11	12	12	12	12
Rots Bouw Project I B.V.	0	0	0	190	0
s Heeren Loo	126	131	131	131	131
Scalabor	250	332	244	11	11
SIMON scholen	84	84	84	84	84
Slachtofferhulp Nederland, Reg Oost	37	38	38	38	38
Sportbedrijf Arnhem BV	20.874	18.605	18.489	18.689	18.689
St Hoogstambrigade Schuytgraaf	0	4	4	4	4
St StartClub Arnhem	45	40	35	0	0
ST Toneelgroep Oostpool	75	75	75	75	75
St Vrienden van de Ernemse Optog	8	8	8	8	8
St. Airborne Museum	273	246	246	246	246
St. Airborne Region	86	89	89	89	89
St. BBA	113	117	117	117	117
St. Beheer Wijk Sportac Vredenburcht	56	58	58	58	58
St. Bewoners Spijkerkwartier	38	39	39	39	39
St. Bewoners Vredenburg	19	20	20	20	20
St. Bewonersplatform Rijkerswoerd	34	35	35	35	35
St. Biz Korenkwartier	124	128	128	128	5
St. Bouwspeelplaats De Leuke Linde	162	169	169	169	169
St. Bridge to Liberation	642	317	317	317	317
St. CASA	22	23	23	23	23
St. Citymarketing Arnhem	355	367	367	367	367
St. Culturele Evenementen Arnhem	38	39	39	39	39
St. De Blauwe Wij(k) Economie	314	314	0	0	0
St. De Innovatiefabriek Arnhem	54	56	56	56	56
St. De Instap	261	271	271	271	271
St. De Klup	17	18	18	18	18
St. Delta Kath.- en prot onderwijs	394	394	394	394	394
St. Energiebank Regio Arnhem	1.446	1.446	0	0	0
St. Entrea Lindenhout	183	190	190	190	190
St. Eusebius	356	371	371	371	371
St. Fashion Festival Arnhem	54	55	55	55	55
St. Flores Onderwijs	750	750	750	750	750
St. Focus Filmtheater	691	713	713	713	713
St. Gym & Turnen Arnhem	147	147	147	147	147
St. Halt, team Gelderland	22	23	23	23	23
St. Het Droombankje	306	318	318	318	318
St. Het Huis van Puck	234	241	241	241	241
St. Huis voor de Wijk	228	228	0	0	0
St. Humanitas	15	16	16	16	16
St. Inloophuis Sint Marten Klarendal	31	33	33	33	33

	Begroting 2024	Begroting 2025	Meerjarenraming 2026	2027	2028
St. Introdans	127	131	131	131	131
St. IrisZorg	4.889	5.103	5.103	5.103	5.103
St. Jacobiberg	238	246	246	246	246
St. Jeugdland	74	77	77	77	77
St. KAB Posttheater	219	226	226	226	226
St. Kentalis Zorg	133	139	139	139	139
St. Koningsdag Arnhem	10	11	11	11	11
St. Kruispunt	312	385	385	385	323
St. Leergeld Arnhem	184	190	190	190	190
St. Luxor Live	448	462	462	462	462
St. Moviera	4.237	4.396	4.396	4.396	4.396
St. Museum Arnhem	4.670	4.819	4.819	4.819	4.819
St. Musis en Stadstheater	7.770	8.017	8.017	8.017	8.017
St. Natuurcentrum Arnhem	2.140	2.370	2.320	2.320	2.320
St. Ome Joop's Tour	24	25	25	25	25
St. Omstand	52	2	2	2	2
St. Ondernemersfonds Arnhem	380	380	380	380	380
St. Ontwerp Platform Arnhem	22	22	22	22	22
St. Pas	2.460	2.460	2.460	2.460	2.460
St. Phion	75	77	77	77	77
St. Platform Binnenstad Arnhem	56	58	58	58	58
St. PRAGO	123	123	123	123	123
St. Present	23	24	24	24	24
St. Productiehuis Plaatsmaken	221	227	227	227	227
St. Rijnstad	7.342	7.280	7.280	7.280	7.280
St. Rijnstate Ziekenhuis	57	59	59	59	59
St. Rozet	10.379	10.049	10.049	9.982	9.982
St. Sinterklaasintocht Arnhem	10	10	10	10	10
St. SLAK	217	224	224	224	224
St. Sonsbeek & State of Fashion	921	0	0	0	0
St. Sportcentrum Rijkerswoerd	555	573	573	573	573
St. State of fashion	313	250	250	250	250
St. Stoelenproject De Duif	274	348	348	348	285
St. Streekomroep Middel Gelderland	241	248	248	248	248
St. VanHarte	10	10	10	10	10
St. Veilig Thuis Gelderland Midden	3.210	3.471	3.471	3.471	3.471
St. Viering Nat Feest en Gedenkdagen	23	24	24	24	24
St. Vitale Verbindingen	195	203	203	203	203
St. Vitanos	59	59	59	0	0
St. Vitesse Betrokken	84	86	86	86	86
St. Vivare	0	0	0	456	0
St. Vluchtelingenwerk Nederland	529	571	571	571	571
St. Vluchtelingenwerk Oost-Ned	244	251	251	251	251
St. Vrijwillige Terminale Zorg Arnh	2	2	2	2	2
St. Welzijn Ouderen Arnhem	2.274	2.373	2.373	2.373	2.373
St. Wonen in Kronenburg Appelgaard	11	11	11	11	11
St. Your Coach Next Door	79	82	82	82	82
St. Zwembad Klarenbeek	355	367	367	367	367
Stadsloods	229	229	0	0	0
Stichting Buddy to Buddy Arnhem	59	61	61	61	61
Stichting De Driestroom	146	152	152	152	152
Stichting HAN Hydromotive	11	11	11	11	11

	Begroting 2024	Begroting 2025	Meerjarenraming 2026	2027	2028
Stichting Het Huurdershuis	57	109	109	109	109
Stichting InDifferent	36	38	38	38	38
Stichting Mediafonds Arnhem	65	65	65	0	0
Stichting Portaal (Portaal Arnhem)	0	0	0	460	0
Stichting Sonsbeek	0	250	250	250	250
Stichting Volkshuisvesting Arnhem	0	0	0	120	0
Subsidies Alg	809	1.161	1.162	1.412	1.378
Toerisme veluwe arnhem nijmegen	383	397	397	397	397
Vereniging Cohousing Arnhem	0	0	0	248	0
Vereniging Hoogstede-Klingelbeek	3	3	3	3	3
Verloskundig centr Puur Vroedvrouwen	20	20	20	20	20
Voedselbank Arnhem	50	53	53	53	53
VOF Ontwikkelingscombi BPD/Klok	0	0	0	0	525
Vrijwilligersgala On Ganse	32	34	34	34	34
Wijkv. Penseelstreek Hoogkamp	10	11	11	11	11
Wijkvereniging Angerenstein	5	6	6	6	6
Wijkvereniging Burgemeesterskwartier	8	8	8	8	8
Wijkvereniging De Oostelaar	20	21	21	21	21
Wijkvereniging Elderveld	22	23	23	23	23
Wijkvereniging Molenbeke	5	5	5	5	5
Wijkvereniging Paasberg Wellenstein	3	3	3	3	3
Wijkvereniging Schuytgraaf	19	20	20	20	20
Wijkvereniging Transvaal	2	2	2	2	2
Youth for Christ Nederland	94	98	98	98	98
Zorgbelang Inclusief	38	40	40	40	40
Totaal Subsidies	**96.675**	**95.912**	**93.189**	**94.223**	**92.770**

Begrotingssubsidies per programma
De voor 2024 begrote omvang van de subsidieverstrekking met de grondslag begroting is € 95,6 miljoen. In onderstaande tabellen is de verdeling naar de programma's zichtbaar. De eerste tabel betreft de stedelijke programma's, de tweede tabel de wijkprogramma's.

	Begroting 2024	Begroting 2025	Meerjarenraming 2026	2027	2028
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Bestuur, dienstverlening en financien	25	25	25	25	25
Veiligheid	115	118	118	118	118
Economie	2.524	2.256	2.251	2.216	2.093
Onderwijs	4.610	4.382	4.332	4.332	4.332
Cultuur	26.697	26.140	26.145	26.224	26.224
Zorg	2.455	2.656	2.656	2.656	2.656
Welzijn en inclusie	18.563	19.869	19.844	18.810	18.477
Gezondheid en sport	16.579	14.003	13.887	14.087	14.087
Klimaat, energie en milieu	2.625	2.445	0	0	0
Wonen en leefomgeving	0	50	50	2.108	1.111
Totaal Subsidies	**74.193**	**71.944**	**69.309**	**70.576**	**69.122**

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2024	2025	2026	2027	2028
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Wijken Algemeen	22.482	23.968	23.880	23.647	23.647
Totaal Subdsidies	**22.482**	**23.968**	**23.880**	**23.647**	**23.647**

Ontwikkelingen

Kostenstijgingen bij subsidiepartners

In het verleden is incidentele compensatie toegekend om onze subsidiepartners tegemoet te komen bij de sterk gestegen lonen en prijzen. Deze kostenstijgingen waren uitzonderlijk. De incidentele compensatie stond daarom los van de reguliere structurele compensatie voor loon- en prijsstijgingen van alle gesubsidieerde partijen in 2024 en verder. De verwachting is dat de reguliere compensatie in de toekomst weer voldoende zal zijn om normale kostenstijgingen bij subsidiepartners op te vangen. Met de grotere subsidieontvangers vindt jaarlijks overleg plaats over de verwachte kosten in het lopende jaar. Wanneer extra compensatie in de toekomst noodzakelijk lijkt, zal dat apart gemeld worden.

Nieuwe wijze subsidiëring sociale basis

Om te zorgen dat we ook in de toekomst goede dingen kunnen doen voor de Arnhemmers, werken we in 2025 aan nieuw, flankerend beleid op Welzijn. Belangrijk daarbij is dat de gemeente de te verstrekken subsidies aan laat sluiten op wat we breder in het sociaal domein en specifiek in de sociale basis willen bereiken. Na de bespreking en besluitvorming gaan we het welzijnsbeleid implementeren. Dan zal ook duidelijk zijn wat de impact is op bestaande subsidies. Voor de tussenliggende periode gaan we bekijken welke onderdelen van de nieuwe aanpak al verwerkt kunnen worden in lopende subsidieafspraken.

Openbaarheidsparagraaf Wet open overheid

De openbaarheidsparagraaf is een toevoeging aan de Begroting 2025, voortvloeiend uit het besluit tot actieve openbaarmaking van informatie. Deze verplichting is gericht op het verbeteren van de informatiehuishouding binnen overheidsinstanties, Bovendien vereist artikel 3.5 van de Wet open overheid (Woo) dat een bestuursorgaan in de jaarlijkse begroting en verantwoording specifieke aandacht besteedt aan zowel de beleidsvoornemens als de uitvoering van de Wet open overheid.

Inleiding

Transparantie en openbaarheid staan bij ons hoog in het vaandel. Een voortvarende en efficiënte uitvoering van de Wet open overheid (Woo) past hierbij. Deze wet is op 1 mei 2022 in werking getreden. Deze wet richt zich op een transparante overheid en vraagt een cultuurverandering rond de omgang met informatie. Bepaalde informatie moet verplicht en actief openbaar gemaakt worden. We volgen hierbij de landelijke planning waarbij de wettelijke verplichting per informatiecategorie gefaseerd zal worden ingevoerd. Kansen om te versnellen zullen we hierbij niet laten liggen.

Als organisatie hebben we een programmatische aanpak ontwikkeld voor de implementatie van de Woo op de lange termijn. Deze meerjarige aanpak is opgesteld om ervoor te zorgen dat we voldoen aan de vereisten van de Woo en dat we transparantie en openheid bevorderen. In deze begroting is extra geld gereserveerd voor extra capaciteit voor de beantwoording van de vragen (de zogeheten passieve openbaarmaking). We hechten veel waarde aan het informeren van de gemeenteraad over onze voortgang en plannen met betrekking tot de Woo. Om die reden wordt de raad periodiek op de hoogte gehouden van onze activiteiten en vorderingen. Jaarlijks informeren we op onze (fundamentele) uitgangspunten, we blikken terug en kijken vooruit met betrekking tot een open overheid via een raadsinformatiebrief.

Onderdelen Woo

De Woo bestaat uit drie onderdelen:

1. De openbaarmaking op eigen initiatief (actieve openbaarmaking)
2. De openbaarmaking op verzoek (passieve openbaarmaking)
3. Verbetering van de informatiehuishouding

Voor 2025 staan hiervoor de volgende activiteiten gepland:

Ad. 1.
We gaan in 2025 verder met het publiceren van informatie categorieën conform de Woo (ingangsdatum 1 mei 2022) en volgen zoals eerder aangegeven het tijdspad dat door de landelijke overheid is opgesteld (actieve openbaarmaking). Op 1 november 2024 zijn de eerste vijf informatie-categorieën die verplicht openbaar moet worden gemaakt in werking getreden. Voor de gemeente gaat het om informatie over de organisatie, de werkwijze (waaronder de taken en bevoegdheden) en de bereikbaarheid van het bestuursorgaan en haar organisatieonderdelen. Deze informatie is op de website www.arnhem.nl/open voor iedereen toegankelijk en beschikbaar. Deze website wordt steeds geactualiseerd. Hoewel het nog niet volledig duidelijk is wanneer de andere informatiecategorieën verplicht openbaar moeten worden gemaakt, gaan we door met de voorbereidingen voor het geval de planning definitief wordt. De verdere implementatie voor de overige informatie-categorieën wordt stap voor stap en doelmatig uitgevoerd. Per keer wordt een informatiecategorie uitgerold waarbij we gebruik maken van de eerder opgedane ervaring. De verwachting is dat we eind 2025 ten minste 8 van de 11 categorieën actief publiceren Hiermee voldoen we dan ruim voldoen aan de minimale eisen die de Woo stelt. De planning is om in de komende jaren t/m 2027 alle informatie-categorieën gepubliceerd te hebben. Onze intentie is om voorop te lopen in de landelijke planning.

Daarnaast publiceren we jaarlijks proactief datasets aan de hand van de lijst die we jaarlijks via een raadsinformatiebrief kenbaar maken. Het proactief publiceren van datasets houdt in dat we regelmatig op eigen initiatief datasets beschikbaar stellen aan het inwoners, instellingen en ondernemingen (zie website: www.opendata.arnhem.nl).

Ad. 2.
We werken in 2025 verder aan het verbeteren van het tijdig afhandelen van de Woo-verzoeken (passieve openbaarmaking). We gaan aan de slag met het ondersteunen en faciliteren van behandelaars. Dit gaan we onder andere doen door de verdere uitnutting van de bestaande oplossingen maar ook het introduceren van geavanceerde oplossingen (w.o. slimmer zoeken). Naast inzet van deze oplossingen gaan we ook actief bezig

met instructies te geven aan behandelaren voor het adequaat afhandelen van Woo-verzoeken. Dit doen we door het verzorgen van onder andere workshops en het actualiseren van handreikingen. Hiermee worden behandelaars meer ontzorgd. De aandacht zal ook gericht blijven op het stroomlijnen van het proces afhandeling Woo-verzoeken. We zullen het proces met de juiste informatievoorziening (indicatoren o.a. doorlooptijd, behandeltijd etc.) actief monitoren zodat we in staat zijn om tijdig en (pro) actief te kunnen (bij)sturen om het proces te versnellen. Het lerend vermogen wordt hierdoor versterkt. Daarnaast zal de individuele Woo-verzoeker tijdig worden bericht over realistische termijnen. We streven naar maximale transparantie, met behoud van de noodzakelijk bescherming van persoonlijke gegevens en andere belangen.

Ad. 3.
Om aan de nieuwe eisen te kunnen voldoen, moet de kwaliteit van de informatie van onze gemeentelijke informatiehuishouding op orde zijn. De informatiehuishouding op orde betekent dat onze organisatie haar informatie goed beheert, opslaat en toegankelijk maakt. In relatie tot de WOO houdt dit in dat alle relevante informatie transparant en tijdig beschikbaar is voor publieke verzoeken, zodat aan de eisen van openbaarheid en transparantie wordt voldaan. In 2025 zullen we aan de slag gaan met een Arnhemse methodiek om o.a. de datakwaliteit te verhogen wat essentieel is voor de verstrekte data voor onze inwoners. Deze activiteiten maken deel uit van ons informatiebeleid. Ook gaan we in 2025 aan de slag met de datakwaliteit wat moet zorgen voor nauwkeurige, volledige en consistente data door regelmatige controles.

Het komend jaar gaan we ons bezighouden met het inlopen van achterstanden op het gebied van analoog en digitaal archiefbeheer. In 2024 hebben we een eerste opzet gemaakt van een lokaal kwaliteitssysteem voor het informatiebeheer. Het komende jaar zullen we ons samen met de partners uit de regio richten op het ontwikkelen van een regionaal kwaliteitssysteem. Daarnaast willen we een centrale archieffunctionaliteit inrichten om daarmee de archieffunctie te bestendigen, met name gericht op applicaties die geen/weinig archieffunctie hebben.

Cultuur, houding en gedrag

De cultuur, houding en gedrag van medewerkers zijn cruciaal voor de Woo omdat zij de sleutel vormen tot de effectieve uitvoering van transparantie en het stimuleren van openheid. Het is niet alleen een technocratische aangelegenheid, de menselijke factor maakt het verschil in het succesvol implementeren van de Woo. Het gaat erom dat onze organisatie transparantie en openheid omarmt als fundamentele waarden. Dit houdt in dat medewerkers en leidinggevenden zich bewust moeten zijn van het belang van transparantie en openheid in hun werk en besluitvormingsprocessen. Het vereist een cultuur waarin informatie actief wordt gedeeld, toegankelijk is en begrijpelijk wordt gemaakt voor het publiek.

Om de houding en het gedrag in overeenstemming te brengen met de Woo gaan we verder met acties:

- Bewustwordingscampagnes – workshops, trainingssessies om medewerkers bewust te maken van het belang van de Woo en transparantie;
- Leiderschap en voorbeeldgedrag – we willen dat het management het goede voorbeeld geeft in het naleven van de Woo;
- Heldere communicatie – verwachtingen en verantwoordelijkheden uitspreken richting onze medewerkers m.b.t. Woo;
- Verandermanagement- implementeren van een transitie naar een cultuur van openheid en transparantie te ondersteunen (Communicatie, P&O);
- Training en ontwikkeling- medewerkers te helpen de benodigde vaardigheden en kennis te verwerven.

Overig programmaplan

Overzicht lastenontwikkeling WOZ-waarde € 312.900	2024	2025	% Lasten-ontwikkeling
Onroerend zaakbelasting	€ 331	€ 349	5,5%
Rioolheffing	€ 149	€ 152	2%
Afvalstoffenheffing	€ 337	€ 371	10%
Totaal	**€ 817**	**€ 873**	**7%**

Algemene dekkingsmiddelen	2024		
	Lasten	Baten	Saldo
Bedragen x € 1.000			
Treasury	-2.395	2.436	4.831
OZB-woningen	3.985	32.838	28.853
OZB niet-woningen	0	33.064	33.064
Belastingen overig	5	381	376
Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	0	574.572	574.572
Totaal	**1.595**	**643.291**	**641.696**

Overhead	2024		
	Lasten	Baten	Saldo
Bedragen x € 1.000			
Overhead	85.899	3.895	-82.004
Totaal	**85.899**	**3.895**	**-82.004**

Heffing VPB	2024		
	Lasten	Baten	Saldo
Bedragen x € 1.000			
Vennootschapsbelasting	1.078	0	-1.078
Totaal	**1.078**	**0**	**-1.078**

Onvoorzien	2024		
	Lasten	Baten	Saldo
Bedragen x € 1.000			
Onvoorzien	1.039	0	-1.039
Totaal	**1.039**	**0**	**-1.039**

Deel 3 Financiële begroting

De financiële begroting is opgebouwd uit de volgende onderdelen:

Overzicht van baten en lasten per programma
In het overzicht van baten en lasten wordt aangegeven tot welke bedragen de raad het college autoriseert door middel van het vaststellen van de begroting per programma.

Overzicht van geraamde incidentele baten en lasten
Tot de incidentele baten en lasten worden de lasten en baten gerekend die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen. Ook de post onvoorzien wordt tot de incidentele lasten gerekend.

Financiële Staten

- Geprognosticeerde balans;
- Verloop van reserves en voorzieningen;
- EMU-saldo 2024;
- Overzicht van geraamde baten en lasten per taakveld.

Vanuit het Besluit begroting en verantwoording (BBV) is ten behoeve van de onderlinge vergelijkbaarheid van gemeenten voorgeschreven om een taakveldenbegroting op te stellen.

Mutaties circulaires Gemeentefonds

Overzicht van baten en lasten per programma

		Lasten						
		Rekening	Begroting 2024		Begroting	Meerjarenraming		
		2023	Geamendeerd	Juli	2025	2026	2027	2028
Bedragen x € 1.000								
Wijkprogramma								
Wijk		231.330	233.714	238.299	242.229	238.300	231.951	234.101
Totaal		231.330	233.714	238.299	242.229	238.300	231.951	234.101
Stedelijke programma's								
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	107.964	106.407	106.334	108.158	104.006	107.442	106.750
S01	Veiligheid	25.644	29.433	32.863	30.124	27.570	25.556	25.206
S02	Bereikbaarheid	28.250	33.080	33.502	33.679	33.454	33.744	34.163
S03	Economie	8.266	9.769	11.556	8.890	8.308	7.573	7.203
S04	Onderwijs	23.424	27.504	30.083	31.445	34.059	34.394	36.873
S05	Cultuur	41.450	41.509	44.991	41.923	41.936	42.655	47.431
S06	Participatie en armoedebestrijding	176.600	165.248	171.071	180.376	181.382	181.500	182.765
S07	Zorg	90.104	66.822	70.739	91.507	82.054	82.099	81.968
S08	Welzijn en inclusie	51.123	32.301	52.284	37.423	36.785	33.070	32.692
S09	Gezondheid en sport	27.892	29.048	33.092	30.349	29.248	27.542	27.636
S10	Klimaat, energie en milieu	12.048	22.677	23.158	26.863	25.302	16.545	15.207
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	44.167	49.142	49.478	105.232	70.366	79.253	64.242
S12	Wonen en leefomgeving	47.030	51.819	60.109	57.253	54.594	54.306	53.121
Totaal		683.960	664.758	719.259	783.221	729.063	725.678	715.256
Totaal		915.290	898.473	957.558	1.025.450	967.363	957.629	949.357

		Baten						
		Rekening	Begroting 2024		Begroting	Meerjarenraming		
		2023	Geamendeerd	Juli	2025	2026	2027	2028
Bedragen x € 1.000								
Wijkprogramma								
Wijk		30.879	29.559	30.782	32.726	32.466	32.415	32.365
Totaal		30.879	29.559	30.782	32.726	32.466	32.415	32.365
Stedelijke programma's								
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	570.396	615.647	621.051	651.351	626.212	623.940	622.800
S01	Veiligheid	5.102	5.442	6.516	4.783	2.245	2.245	2.245
S02	Bereikbaarheid	9.593	9.488	10.087	13.067	13.496	13.425	13.355
S03	Economie	2.634	1.755	1.949	2.153	2.153	2.153	2.032
S04	Onderwijs	3.997	2.951	4.227	3.540	3.179	3.179	3.179
S05	Cultuur	9.959	8.872	9.477	8.852	8.842	8.474	8.474
S06	Participatie en armoedebestrijding	125.887	112.324	112.933	122.327	126.883	127.646	130.779
S07	Zorg	12.568	2.481	4.720	4.514	5.954	2.322	2.322
S08	Welzijn en inclusie	24.048	2.670	20.388	3.340	3.184	2.702	2.702
S09	Gezondheid en sport	7.625	3.778	6.191	6.054	5.561	4.119	4.117
S10	Klimaat, energie en milieu	7.985	11.337	13.608	14.201	12.772	9.039	8.076
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	41.092	39.661	34.448	98.366	63.823	77.752	57.717
S12	Wonen en leefomgeving	46.602	45.333	51.717	52.371	49.561	51.795	51.111
Totaal		867.487	861.739	897.312	984.920	923.864	928.789	908.910
Totaal		898.365	891.298	928.094	1.017.646	956.331	961.204	941.275

		Exploitatieresultaat						
		Rekening	Begroting 2024		Begroting	Meerjarenraming		
		2023	Geamendeerd	Juli	2025	2026	2027	2028
Bedragen x € 1.000								
Wijkprogramma								
Wijk		200.451	204.155	207.517	209.502	205.833	205.833	201.736
Totaal		200.451	204.155	207.517	209.502	205.833	205.833	201.736
Stedelijke programma's								
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	-462.432	-509.240	-514.717	-543.193	-522.206	-522.206	-516.050
S01	Veiligheid	20.541	23.991	26.346	25.341	25.326	25.326	22.961
S02	Bereikbaarheid	18.658	23.592	23.415	20.612	19.958	19.958	20.808
S03	Economie	5.632	8.014	9.607	6.738	6.155	6.155	5.171
S04	Onderwijs	19.427	24.554	25.856	27.904	30.880	30.880	33.694
S05	Cultuur	31.491	32.637	35.514	33.071	33.095	33.095	38.956
S06	Participatie en armoedebestrijding	50.713	52.924	58.137	58.049	54.499	54.499	51.986
S07	Zorg	77.536	64.341	66.020	86.992	76.099	76.099	79.646
S08	Welzijn en inclusie	27.075	29.631	31.896	34.083	33.601	33.601	29.991
S09	Gezondheid en sport	20.267	25.270	26.901	24.295	23.687	23.687	23.518
S10	Klimaat, energie en milieu	4.062	11.339	9.550	12.662	12.530	12.530	7.130
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	3.075	9.481	15.030	6.866	6.543	6.543	6.524
S12	Wonen en leefomgeving	428	6.485	8.392	4.882	5.032	5.032	2.010
Totaal		-183.527	-196.980	-178.053	-201.699	-194.801	-194.801	-193.654
Totaal		16.925	7.175	29.463	7.803	11.032	11.032	8.081

		Toevoegingen aan reserve						
		Rekening	Begroting 2024		Begroting	Meerjarenraming		
		2023	Geamendeerd	Juli	2025	2026	2027	2028
Bedragen x € 1.000								
Wijkprogramma								
Wijk		10.963	1.716	1.762	1.762	1.762	1.787	1.787
Totaal		10.963	1.716	1.762	1.762	1.762	1.787	1.787
Stedelijke programma's								
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	4.919	298	317	2.610	490	4.827	761
S01	Veiligheid	896	78	87	87	87	87	87
S02	Bereikbaarheid	16.101	11.494	12.495	17.455	17.647	17.406	17.282
S03	Economie	3.293	50	50	130	130	130	130
S04	Onderwijs	12.726	9.179	9.723	10.329	8.420	8.424	8.429
S05	Cultuur	5.450	3.567	3.748	1.221	1.221	1.221	1.221
S06	Participatie en armoedebestrijding	3.708	0	0	0	0	0	0
S07	Zorg	9.830	3.020	3.020	3.127	4.483	757	0
S08	Welzijn en inclusie	6.285	570	574	574	574	74	74
S09	Gezondheid en sport	1.166	431	525	525	525	525	525
S10	Klimaat, energie en milieu	5.248	38	6.347	0	0	0	0
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	20.317	25.134	24.646	3.319	1.187	11.869	11.141
S12	Wonen en leefomgeving	23.326	9.657	9.785	1.289	719	94	94
Totaal		113.266	63.517	71.318	40.666	35.482	45.415	39.744
Totaal		124.228	65.233	73.079	42.428	37.245	47.201	41.531

		Onttrekkingen aan reserves						
		Rekening	Begroting 2024		Begroting	Meerjarenraming		
		2023	Geamendeerd	Juli	2025	2026	2027	2028
Bedragen x € 1.000								
Wijkprogramma								
Wijk		13.173	1.618	3.296	1.406	600	476	807
Totaal		13.173	1.618	3.296	1.406	600	476	807
Stedelijke programma's								
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	58.602	12.074	13.106	1.292	7.164	278	329
S01	Veiligheid	1.132	572	1.380	403	403	57	76
S02	Bereikbaarheid	15.416	12.416	12.857	16.023	15.904	15.810	15.793
S03	Economie	43	200	1.864	390	0	0	0
S04	Onderwijs	9.116	8.343	8.504	9.444	10.338	10.464	11.909
S05	Cultuur	3.800	13.432	16.445	1.412	1.067	1.318	1.573
S06	Participatie en armoedebestrijding	4.343	642	3.549	0	0	0	0
S07	Zorg	7.475	1.253	2.318	3.088	1.181	3.478	5.132
S08	Welzijn en inclusie	4.822	124	1.694	3.068	1.220	1.065	1.224
S09	Gezondheid en sport	1.060	474	1.225	548	462	360	449
S10	Klimaat, energie en milieu	4.103	556	4.491	2.123	2.189	2.166	1.804
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	12.853	12.324	17.473	892	908	5.615	10.350
S12	Wonen en leefomgeving	5.215	8.379	16.902	10.143	6.841	2.538	167
Totaal		127.981	70.790	101.809	48.826	47.677	43.150	48.806
Totaal		141.153	72.407	105.104	50.231	48.277	43.626	49.612

		Saldo Totaal						
		Rekening	Begroting 2024		Begroting	Meerjarenraming		
		2023	Geamendeerd	Juli	2025	2026	2027	2028
Bedragen x € 1.000								
Wijkprogramma								
Wijk		198.242	204.253	205.983	209.859	206.996	206.996	202.716
Totaal		198.242	204.253	205.983	209.859	206.996	206.996	202.716
Stedelijke programma's								
S00	Bestuur, dienstverlening en financien	-516.115	-521.016	-527.506	-541.875	-528.880	-528.880	-515.619
S01	Veiligheid	20.305	23.497	25.054	25.025	25.010	25.010	22.973
S02	Bereikbaarheid	19.343	22.670	23.053	22.043	21.702	21.702	22.297
S03	Economie	8.881	7.864	7.793	6.478	6.285	6.285	5.301
S04	Onderwijs	23.036	25.390	27.075	28.789	28.961	28.961	30.214
S05	Cultuur	33.141	22.772	22.817	32.881	33.248	33.248	38.604
S06	Participatie en armoedebestrijding	50.077	52.282	54.588	58.049	54.499	54.499	51.986
S07	Zorg	79.891	66.109	66.722	87.031	79.402	79.402	74.515
S08	Welzijn en inclusie	28.538	30.078	30.776	31.588	32.954	32.954	28.840
S09	Gezondheid en sport	20.373	25.226	26.201	24.272	23.751	23.751	23.594
S10	Klimaat, energie en milieu	5.208	10.822	11.406	10.539	10.341	10.341	5.327
S11	Ruimtelijke ontwikkeling	10.539	22.291	22.203	9.293	6.821	6.821	7.316
S12	Wonen en leefomgeving	18.539	7.763	1.274	-3.972	-1.090	-1.090	1.937
Totaal		-198.242	-204.253	-208.544	-209.859	-206.996	-206.996	-202.716
Totaal		0	0	-2.562	0	0	0	0

Overzicht structureel begrotingssaldo

Structureel saldo

In de onderstaande tabel is te zien hoe het structurele saldo van deze begroting is opgebouwd.

Structureel begrotingssaldo	2025	2026	2027	2028
bedragen x € 1.000				
Totale baten exclusief reserves	1.017.646	956.331	961.204	941.275
Totale lasten exclusief reserves	1.025.450	967.363	957.629	949.357
Onttrekkingen aan reserves	50.231	41.846	43.626	49.612
Toevoegingen aan reserves	40.135	37.245	42.539	41.087
Saldo na bestemming	2.293	-6.430	4.663	444
Totaal incidentele baten	44.227	28.406	26.739	9.073
Totaal incidentele lasten	66.690	43.242	19.419	5.843
Totaal incidentele onttrekkingen	25.273	15.225	11.653	10.382
Totaal incidentele toevoegingen	22.702	15.089	17.635	13.436
Structureel begrotingssaldo	**22.186**	**8.269**	**3.324**	**269**

Het saldo van de incidentele baten en lasten is als volgt opgebouwd.

Uitsplitsing incidentele posten	2025	2026	2027	2028
bedragen x € 1.000				
Incidentele posten niet toegelicht in Ontwikkelingen in het financieel kader				
Baten	44.024	28.406	26.739	9.073
Lasten	55.364	42.009	21.917	4.938
Onttrekkingen	15.444	14.846	11.124	9.302
Toevoegingen	22.702	15.089	17.635	13.436
Saldo	-18.598	-13.846	-1.688	0
Incidentele posten Perspectiefnota				
Baten	218	0	0	0
Lasten	9.991	-597	-4.287	630
Onttrekkingen	9.828	379	529	1.080
Toevoegingen	0	0	0	0
Saldo	56	976	4.816	450
Incidentele posten aanvullend op de Perspectiefnota				
Baten	-15	0	0	0
Lasten	1.335	1.830	1.789	275
Onttrekkingen	0	0	0	0
Toevoegingen	0	0	0	0
Saldo	-1.351	-1.830	-1.789	-275
Incidenteel begrotingssaldo	**-19.893**	**-14.700**	**1.338**	**175**

In de tabellen in hoofdstuk 2 Ontwikkelingen in het financieel kader is in de tabellen bij de afzonderlijke ontwikkelingen met een "S" aangegeven wanneer dit een structurele ontwikkeling betreft en met een "I" wanneer dit een incidentele ontwikkeling betreft. Hierin zijn alle incidentele posten uit de Perspectiefnota en aanvullend op de Perspectiefnota opgenomen. In hoofdstuk 2 zijn deze incidentele ontwikkelingen toegelicht.

Reservemutaties hebben volgens de definitie in het BBV een incidentele aard. Deze tellen daarom mee in het incidentele saldo. Een uitzondering wordt gevormd voor reserves die ingezet worden voor het dekken van kapitaallasten. De toevoegingen en onttrekkingen aan de bestemmingsreserves Kapitaallasten, Onderwijs en

Bereikbaarheid zijn daarom aangemerkt als structurele toevoegingen en onttrekkingen. Bij de verloopstaat reserves en voorzieningen is een overzicht van de doelen van alle bestemmingsreserves opgenomen.

Het saldo van de overige incidentele baten en lasten is opgebouwd uit verschillende aflopende posten in deze begroting. Hieronder worden alle de posten groter dan € 250.000 toegelicht.

Overige incidentele baten groter van € 250.000

- € 3,6 miljoen Rijkssubsidie in 2025 en 2026 in het kader van het integraal zorgakkoord.
- € 2,8 miljoen in 2025 en € 2,3 miljoen in 2026 in het kader van de brede spuk van het Rijk.
- € 2,5 miljoen Rijksmiddelen in het kader van Preventie met Gezag.
- Diverse duurzaamheidssubsidies van Europa, het Rijk en de provincie van € 8,0 miljoen in 2025, € 5,7 miljoen in 2026 en € 1,9 miljoen in 2027 en 2028. Deze subsidies worden ingezet als cofinanciering.
- € 468.000 Cofinanciering van het Rijk voor de Leuke linde zoals opgenomen in Verzamelbesluit 2 2024.
- € 315.000 Subsidie van het Rijk in het kader van nationaal programma Arnhem-Oost die ingezet wordt voor stedelijk groen.
- Verkopen en bijdragen voor bouwgronden in de exploitatie zoals opgenomen in het programma Ruimtelijke ontwikkeling van € 21,1 miljoen in 2025, € 15,1 miljoen in 2026, € 22,2 miljoen in 2027 en € 6,1 miljoen in 2028.
- Inkomsten vanuit niet-grondexploitatieprojecten van € 1,4 miljoen in 2025, € 1,5 miljoen in 2026 en € 0,5 miljoen in 2027.

Overige incidentele lasten groter dan € 250.000

- € 5,0 miljoen in 2025 en 2026 inzet van middelen uit het Klimaatfonds zoals opgenomen in de Begroting 2024.
- € 3,6 miljoen in 2025 en 2026 inzet van middelen in het kader van het integraal zorgakkoord.
- € 2,8 miljoen in 2025 en € 2,3 miljoen in 2026 uitgaven gedekt met de brede spuk van het Rijk voor onder ander combinatiefunctionarissen.
- € 2,5 miljoen inzet middelen Preventie met Gezag binnen Veiligheid.
- € 1,5 miljoen in 2025 en € 1,1 miljoen in het kader van het uitvoeringsplan Arnhem-Oost.
- € 1,4 miljoen in 2025 voor de aanpak van onderwijsachterstanden wat gedekt wordt vanuit incidentele subsidies van het Rijk.
- € 1,2 miljoen in 2025 en € 2,0 miljoen voor individuele inkomenstoeslag.
- € 0,6 miljoen in 2025 en € 0,7 miljoen in 2026 en 2027 voor extra personele inzet voor burgerzaken in verband met de paspoorthausse zoals opgenomen in de Begroting 2024.
- € 0,5 miljoen in 2025 en € 0,6 miljoen in 2026 voor waterbeheer zoals opgenomen in de Begroting 2024.
- € 0,5 miljoen in 2025 in het kader van de stimuleringsregeling deeltijdwerk.
- € 0,4 miljoen in 2025 en 2026 uitvoeringskosten voor het verminderen van het aantal rijbanen.
- Duurzaamheidsuitgaven die mede worden gefinancieerd door Europa, het Rijk en de provincie van € 10,6 miljoen in 2025 en 2026 en € 1,9 miljoen in 2027 en 2028.
- Uitgaven voor grondexploitaties: € 18,0 miljoen in 2025, 13,7 miljoen in 2026, € 16,4 miljoen in 2027 en € 4,3 miljoen in 2028.
- Uitgaven voor niet-grondexploitaties: € 1,5 miljoen in 2025, 1,6 miljoen in 2026 en € 0,5 miljoen in 2027.

Geprognosticeerde balans 2025-2028

Activa	2025	2026	2027	2028
				(bedragen x € 1.000)
Vaste Activa				
Immateriële vaste activa	**9.256**	**8.942**	**8.629**	**8.315**
Materiële vaste activa	**890.639**	**802.308**	**846.231**	**868.417**
Investeringen met een economisch nut	789.646	713.058	756.401	785.771
Investeringen met een maatschappelijk nut	86.002	74.268	74.859	67.684
Gronden uitgegeven in erfpacht	14.991	14.981	14.971	14.961
Financiële vaste activa	**37.685**	**32.954**	**30.819**	**28.825**
Financiële vaste activa: Kapitaalverstrekkingen	4.742	4.742	4.742	4.742
Financiële vaste activa: Leningen	23.009	18.428	16.443	14.599
Financiële vaste activa: Uitzettingen > 1 jaar	9.934	9.784	9.634	9.484
Totaal Vaste Activa	**937.581**	**844.204**	**885.678**	**905.556**
Vlottende Activa				
Voorraden	**106.304**	**131.670**	**126.663**	**110.801**
Uitzettingen < 1 jaar	**60.000**	**60.000**	**60.000**	**60.000**
Liquide middelen	**500**	**500**	**500**	**500**
Overlopende activa	**75.000**	**75.000**	**75.000**	**75.000**
Totaal Vlottende Activa	**241.804**	**267.170**	**262.163**	**246.301**
Totaal Activa	**1.179.385**	**1.111.374**	**1.147.841**	**1.151.857**

Passiva	2025	2026	2027	2028
Vaste Passiva				
Eigen vermogen	**253.629**	**242.597**	**246.173**	**238.092**
Voorzieningen	**14.156**	**14.392**	**14.628**	**14.865**
Schulden met een rentetypische looptijd langer dan één jaar	**695.019**	**752.255**	**777.055**	**776.855**
Totaal Vaste Passiva	**962.804**	**1.009.244**	**1.037.856**	**1.029.812**
Vlottende Passiva				
Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	**41.581**	**27.130**	**34.985**	**47.045**
Overlopende passiva	**175.000**	**75.000**	**75.000**	**75.000**
Totaal Vlottende Passiva	**216.581**	**102.130**	**109.985**	**122.045**
Totaal Passiva	**1.179.385**	**1.111.374**	**1.147.841**	**1.151.857**

Reserves en voorzieningen

	Saldo	Begroting 2024			Begroting 2025			Begroting 2026			Begroting 2027			Begroting 2028		
	01-01-24	Toev.	Onttr.	31-12-24	Toev.	Onttr.	31-12-25	Toev.	Onttr.	31-12-26	Toev.	Onttr.	31-12-27	Toev.	Onttr.	31-12-28
Bedragen x € 1.000																
AR Algemene Reserve	78.271	0	10.939	67.333	2.293	0	69.626	0	6.430	63.195	4.663	0	67.858	444	0	68.302
Bestemmingsreserve (BR)	215.187	73.079	94.166	194.100	40.135	50.231	184.004	37.245	41.846	179.402	42.539	43.626	178.315	41.087	49.612	169.790
Totaal Reserves (AR en BR)	293.458	73.079	105.104	261.433	42.428	50.231	253.629	37.245	48.277	242.597	47.201	43.626	246.173	41.531	49.612	238.092
Totaal Voorzieningen	12.338	891	0	13.229	927	0	14.156	236	0	14.392	236	0	14.628	236	0	14.865

	Saldo	Begroting 2024			Begroting 2025			Begroting 2026			Begroting 2027			Begroting 2028		
	01-01-24	Toev.	Onttr.	31-12-24	Toev.	Onttr.	31-12-25	Toev.	Onttr.	31-12-26	Toev.	Onttr.	31-12-27	Toev.	Onttr.	31-12-28
Bedragen x € 1.000																
BR Arnhem-Oost	6.234	2.500	3.548	5.186	0	867	4.319	0	301	4.019	0	0	4.019	0	0	4.019
BR Bedrijfsvoering	1.388	0	100	1.288	0	1.030	259	0	0	259	0	0	259	0	0	260
BR Bereikbaarheidsfonds	3.835	12.451	9.652	6.634	17.411	15.661	8.384	17.603	15.425	10.562	17.387	15.927	12.022	17.263	15.821	13.464
BR Beschermd en Weerbaar	4.815	0	168	4.647	0	2.395	2.252	0	395	1.857	0	395	1.462	0	0	1.462
BR Buitengewoon Beter	1.462	0	1.462	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
BR Burgerberaden	518	0	190	328	0	0	328	0	0	328	0	0	328	0	0	328
BR Burgerinitiatieven sociaal domein	266	0	175	91	0	91	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
BR Burgerparticipatie	181	0	0	181	0	0	181	0	0	181	0	0	181	0	0	181
BR Cultureel vastgoed	10.311	2.527	12.838	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
BR Duurzaam Arnhem	4.103	0	2.327	1.776	0	466	1.310	0	49	1.261	0	9	1.252	0	0	1.252
BR Duurzaamheidsleningen	324	1.030	62	1.292	0	82	1.210	0	101	1.108	0	119	989	0	114	875
BR Energiearmoedefonds	5.000	0	400	4.600	0	400	4.200	0	0	4.200	0	0	4.200	0	0	4.200
BR Evenementen	1.187	50	475	762	130	290	602	130	0	732	130	0	862	130	0	992
BR Fractieondersteuning	21	0	0	21	0	0	21	0	0	21	0	0	21	0	0	21
BR Gebiedsontwikkeling Kronenburg	1.651	123	1.100	674	68	0	742	43	0	784	33	0	817	68	0	884
BR Groenfonds	1.486	350	775	1.061	350	340	1.071	0	0	1.071	0	0	1.071	0	0	1.071
BR Grondexploitatie	14.847	0	0	14.847	571	0	15.418	517	0	15.935	5.004	0	20.940	0	0	20.940
BR Groot onderh.en verv.openb ruimte	5.741	249	1.114	4.876	345	1.377	3.844	125	800	3.169	0	974	2.195	0	75	2.120
BR Huisvesting bijz doelgroepen	0	6.000	1.500	4.500	0	1.500	3.000	0	1.500	1.500	0	1.500	0	0	0	0
BR Inburgering, integratie en asiel	3.430	0	0	3.430	0	529	2.901	0	529	2.372	0	529	1.843	0	1.080	763
BR Jeugdfonds	5.933	0	1.246	4.687	0	463	4.224	0	350	3.874	0	0	3.874	0	0	3.874
BR Kapitaallasten	7.772	1.513	1.343	7.941	500	480	7.962	558	554	7.966	5.132	645	12.453	9.030	1.789	19.694
BR Klimaat en Energie	2.921	0	2.000	921	0	0	921	0	0	921	0	0	921	0	0	921
BR Klimaatadaptatiefonds	11.912	0	2.500	9.412	0	4.000	5.412	0	4.000	1.412	0	0	1.412	0	0	1.412
BR Omgevingslawaai	230	0	0	230	0	0	230	0	0	230	0	0	230	0	0	230
BR Onderzoek Rekenkamer	213	0	0	213	0	0	213	0	0	213	0	0	213	0	0	213
BR Participatie	39	0	0	39	0	0	39	0	0	39	0	0	39	0	0	39
BR Plankosten stedelijke ontwikkelin	973	0	819	154	0	0	154	0	0	154	0	0	154	0	0	154
BR Raad	12	0	0	12	0	0	12	0	0	12	0	0	12	0	0	12
BR Revolverend fonds (duurzaamheid)	680	0	0	680	0	0	680	0	0	680	0	0	680	0	0	680
BR Risico en beheer Arnhem Centraal	3.469	0	0	3.469	0	0	3.469	0	0	3.469	0	0	3.469	0	0	3.469
BR Sociaal Economisch Fonds	2.413	0	389	2.024	0	100	1.924	0	0	1.924	0	0	1.924	0	0	1.924
BR Spoorzone Oost	0	23.011	0	23.011	1.680	0	24.691	742	58	25.375	1.548	4.532	22.391	2.044	8.263	16.172
BR Stadsontwikkelingsfonds	13.921	0	9.901	4.020	1.000	392	4.628	0	0	4.628	0	0	4.628	0	0	4.628
BR Startersleningen	1.718	0	13	1.705	0	13	1.692	0	13	1.679	0	13	1.666	0	13	1.653

	Saldo	Begroting 2024			Begroting 2025			Begroting 2026			Begroting 2027			Begroting 2028		
	01-01-24	Toev.	Onttr.	31-12-24	Toev.	Onttr.	31-12-25	Toev.	Onttr.	31-12-26	Toev.	Onttr.	31-12-27	Toev.	Onttr.	31-12-28
BR Strategische posities	1.500	0	0	1.500	0	0	1.500	0	0	1.500	0	0	1.500	0	0	1.500
BR Taakmutaties Gemeentefonds-overlo	19.114	0	16.777	2.337	0	0	2.337	0	1.215	1.122	0	0	1.122	0	0	1.122
BR Transformatie zorgbudgetten	695	0	498	197	0	0	197	0	0	197	0	0	197	0	0	197
BR Volkshuisvesting	2.546	543	43	3.046	543	193	3.396	543	193	3.746	43	43	3.746	43	43	3.746
BR Volkshuisvesting Arn Oost	7.032	5.409	697	11.744	0	1.569	10.174	0	2.038	8.136	0	2.038	6.098	0	1.684	4.414
BR Voorstudies	0	500	0	500	0	0	500	0	0	500	0	0	500	0	0	500
BR Wmo en jeugdzorg	29.075	3.020	6.951	25.144	3.127	3.088	25.183	4.483	1.181	28.485	757	3.478	25.765	0	5.132	20.633
BR Zuidelijke binnenstad	3.315	0	910	2.405	0	2.369	36	0	0	36	0	0	36	0	0	36
BR Wijkfondsen	80	0	0	80	0	0	80	0	0	80	0	0	80	0	0	80
BR Onderwijs	28.576	9.580	8.237	29.919	10.185	9.379	30.724	8.276	10.001	29.000	8.280	10.407	26.873	8.285	11.828	23.330
BR Vastgoed	4.248	4.224	5.954	2.517	4.224	3.156	3.585	4.224	3.143	4.666	4.224	3.017	5.873	4.224	3.770	6.327
Totaal Bestemmingsreserve (BR)	215.187	73.079	94.166	194.100	40.135	50.231	184.004	37.245	41.846	179.402	42.539	43.626	178.315	41.087	49.612	169.790

*In de stand per 31-12-24 is nog geen rekening gehouden met de begrotingswijziging die volgt uit Turap-2 2024. Diverse ontwikkelingen zoals opgenomen in Turap-1 2024, waaronder de besparingen in de vorm van vrijval van een aantal bestemmingsreserves, worden verwerkt in deze begrotingswijziging.

Doelstelling per bestemmingsreserve.	
Naam	**BR Arnhem-Oost**
Doel	Deze reserve wordt ingezet ter dekking van uitvoeringsplannen in het kader van de Arnhem-Oost aanpak.
Naam	**BR Bedrijfsvoering**
Doel	In de bestemmingsreserve Bedrijfsvoering kunnen voor- en nadelen op de totale bedrijfsvoering worden verwerkt. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan resultaten op de formatie en bezetting, de inhuur en frictiekosten voor afbouw formatie.
Naam	**BR Bereikbaarheid**
Doel	Deze bestemmingsreserve heeft als doel het verbeteren van de bereikbaarheid van de binnenstad en het ontwikkelen van parkeervoorzieningen. Het exploitatiesaldo van parkeren wordt met deze reserve verrekend.
Naam	**BR Beschermd en Weerbaar**
Doel	Arnhem ontvangt als centrumgemeente voor de regio's Arnhem en Achterhoek (tezamen 19 regiogemeenten) via de decentralisatie-uitkering Vrouwenopvang van het Rijk jaarlijks middelen ten behoeve van de bestrijding van huiselijk geweld en seksueel geweld, de uitvoering van de vrouwenopvang, en voor de uitvoering van de Wet meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Het betreft hier wettelijke taken die zijn vastgelegd in het Rijksprogramma Geweld in afhankelijkheidsrelaties (GIA) en Geweld hoort nergens thuis (GHNT). De bestemmingsreserve dient om deze (regionale) middelen beschikbaar te houden voor de doelen en activiteiten die daarvoor zijn vastgelegd in de Regiovisie Samen Veilig 2019 - 2022 (aanpak Huiselijk Geweld en Kindermishandeling in de regio Arnhem en Achterhoek). Voor- en nadelige jaarrekeningresultaten op het regionale budget worden verrekend met de bestemmingsreserve.
Naam	**BR Buitengewoon Beter**
Doel	De middelen uit deze bestemmingsreserve waren bedoeld ter financiering van de incidentele component van het Buiten Gewoon Beter Programma (€ 19,4 miljoen) voor de periode 2009-2016. Tevens is de bestemmingsreserve ontstaan om tempoverschillen in de uitvoering op te kunnen vangen. Het programma bestaat uit een scala aan meerjarige projecten. Bij een jaarovergang bleven op deze wijze de middelen beschikbaar voor het programma Buitengewoon Beter.
Naam	**BR Burgerberaden**
Doel	Het burgerberaad is een groep willekeurig gelote burgers die de gemeente adviseert. Loting zorgt voor een representatieve vertegenwoordiging van inwoners. Voor het organiseren van een aantal burgerberaden gedurende de raadsperiode 2022-2026 is € 600.000 aan deze BR toegevoegd.
Naam	**BR Burgerinitiatieven Sociaal Domein**
Doel	Het stimuleren en organiseren van activiteiten om de betrokkenheid en invloed van inwoners en/of organisaties op hun wijk/buurt in Arnhem te vergroten.
Naam	**BR Burgerparticipatie**
Doel	Burgerparticipatie als werkwijze in te bedden in de organisatie. De middelen zijn bestemd om uitvoering te geven aan het actieprogramma “Samen maken we Arnhem”.
Naam	**BR Cultureel Vastgoed**
Doel	De bestemmingsreserve Cultureel Vastgoed (voorheen BR Cultuur in Rijnboog) dient ter dekking van kapitaallasten en andere eigenaarslasten van cultureel vastgoed in Arnhem. Eénmalige bijdragen, opbrengsten vertreklocaties en onderbesteding en vrijval van kapitaallasten worden gedoteerd aan deze bestemmingsreserve. Met ingang van de begroting 2021 heeft deze bestemmingsreserve nog uitsluitend betrekking op de vernieuwing van het Stadstheater Arnhem. De baten en lasten van de recente ver- c.q. nieuwbouw van Rozet, Musis, Focus Filmtheater en Museum Arnhem worden vanaf 2021 niet meer met deze bestemmingsreserve verrekend.
Naam	**BR Duurzaam Arnhem**
Doel	Het ondersteunen van investeringen in de stad die bijdragen aan een rechtvaardige transitie naar een klimaatneutraal, aardgasvrij en klimaatadaptief Arnhem. Met deze BR worden onder meer de doelstellingen van NEMiA ondersteund. Voor deze reserve gelden aparte kaders zoals vastgesteld in de raadsvergadering van 15 mei 2019.

Naam	**BR Duurzaamheidsleningen**
Doel	Ter dekking van de jaarlijkse beheerskosten en soms ook rentelasten van de duurzaamheidslening en Toekomstbestendigwonen lening (TWL) binnen de gemeente Arnhem. Deze leningen worden verstrekt voor maatregelen op het gebied van energiebesparing en duurzame opwek bij particuliere woningen en de TWL kan ook aanvullend gebruikt worden voor het levensloop bestendig maken van de woning.

Naam	**BR Energiearmoedefonds**
Doel	Deze reserve dient om Arnhemmers die de energierekening niet kunnen betalen inkomensondersteuning te verlenen, in de vorm van een wintertoeslag.

Naam	**BR Evenementen**
Doel	In de begroting is een budget van € 0,6 miljoen beschikbaar gesteld voor bijdragen in evenementen. De uitgaven worden gebruikt voor evenementen waarvan een groot deel al vastligt. Het overige deel is voor bijdragen welke op ad-hoc basis beschikbaar worden gesteld. Verschillen tussen werkelijkheid en budget worden met deze reserve verrekend.

Naam	**BR Fractie-ondersteuning**
Doel	Deze bestemmingsreserve wordt gebruikt ter dekking van de extra kosten die worden veroorzaakt door de afsplitsing van een fractie. Deze extra kosten worden voor 50% betaald uit de bestemmingsreserve en voor 50% uit een korting op de ondersteuning van de af te splitsen fractie en de oorspronkelijke fractie. Hierbij wordt voorkomen dat bij afsplitsingen de financiële gevolgen volledig bij de fracties worden neergelegd.

Naam	**BR Gebiedsontwikkeling Kronenburg**
Doel	Dekking bieden voor de kosten van de gebiedsontwikkeling Kronenburg, en wel voor de volgende onderdelen van deze gebiedsontwikkeling: - Investeringen in de openbare ruimte: dekkingsmiddelen hiervoor kunnen na afronding van onderdelen van het project aan deze bestemmingsreserve worden onttrokken. Wanneer de gemaakte kosten dienen te worden geactiveerd, zullen de dekkingsmiddelen worden toegevoegd aan de BR Kapitaallasten, ter dekking van de kapitaallasten; - Grondexploitaties: hiervan worden resultaten (tekorten dan wel tussentijdse winstnemingen) verrekend met deze bestemmingsreserve; - Anterieure overeenkomsten ten aanzien van grondexploitaties van derden: eventuele dekkingsresultaten worden ook met deze bestemmingsreserve verrekend.

Naam	**BR Groenfonds**
Doel	Deze egalisatiereserve dient om schommelingen op te vangen bij de besteding van het budget dat beschikbaar is voor het bomenbeleid, en voor andere groene investeringen in gebieden die dringend aan een impuls toe zijn. Opbrengsten uit herplantingplicht voor bomen waarbij herplant ter plekke niet mogelijk of wenselijk is, worden toegevoegd aan deze reserve.

Naam	**BR Grondexploitatie**
Doel	Deze reserve heeft tot doel risico's in de grondexploitatie op te vangen. De gewenste en tevens maximale omvang wordt bepaald op basis van het benodigde weerstandsvermogen van het grondbedrijf. Het jaarresultaat van het grondbedrijf wordt aan deze reserve toegevoegd (totdat de maximale omvang is bereikt), dan wel onttrokken. Deze reserve wordt meegerekend in het weerstandsvermogen.

Naam	**BR Groot onderhoud en vervanging openbare ruimte**
Doel	Deze egalisatiereserve dient om schommelingen op te vangen bij de besteding van exploitatiebudgetten voor groot onderhoud en vervanging in de openbare ruimte. Hierbij worden geen schotten gehanteerd tussen de verschillende onderwerpen (Riolering, Buitengewoon Beter, Wegen, Groen, Spelen, Bomen, Verkeersregelinstallaties, Civieltechnische Kunstwerken, Openbare Verlichting, Water). Hierdoor ontstaat flexibiliteit en kan beter worden geanticipeerd op de onderhoudsbehoefte in de stad.

Naam	**BR Huisvesting bijz. doelgroepen**
Doel	Dekking bieden voor het opstellen en uitvoeren van projecten om het aantal passende en betaalbare woningen voor bijzondere doelgroepen uit te breiden.

Naam	**BR Inburgering, integratie en asiel**
Doel	Deze reserve wordt gebruikt om jaarlijkse fluctuaties in de inkomsten (met name van het Rijk) en uitgaven op het beleidsveld Inburgering, integratie en asiel te egaliseren.

Naam	**BR Jeugdfonds**
Doel	Om het integraal Jeugdbeleid de komende jaren een impuls te geven worden de extra Jeugdmiddelen die niet binnen het beleidsveld Zorg ingezet worden (€ 6,59 miljoen in 2022, € 1 miljoen in de jaren 2023, 2024 en 2025), gedoteerd aan deze bestemmingsreserve. Het jeugdbeleid en daarmee de inzet van het jeugdfonds wordt stadsbreed en in samenhang met Arnhem-Oost bezien. Extra inzet op Jeugd kan incidenteel gedekt worden uit deze reserve. Een eventueel overschot aan middelen in het jeugdfonds kan overgeheveld worden naar de BR Wmo en Jeugdzorg.

Naam	**BR Kapitaallasten**
Doel	Deze bestemmingsreserve dient ter dekking van diverse kapitaallasten. Het bedrag van de dotatie is gelijk aan het bedrag van de investering. Het bedrag van de onttrekkingen is gelijk aan het bedrag van de afschrijvingen. Om ook de rentelasten te kunnen dekken wordt de reserve aangemerkt als een rentedragende reserve.

Naam	**BR Klimaat en Energie**
Doel	De BR klimaat en energie is een egalisatiereserve, bedoeld om fluctuaties in de uitgaves die de veranderopgave klimaat en energie met zich meebrengt op te vangen. Het zorgt op deze manier voor dekking, van in de toekomst voorziene en noodzakelijke grote uitgaven, om de doelen van het NemiA programma te kunnen realiseren.

Naam	**BR Klimaatadaptatiefonds**
Doel	Deze reserve kan worden ingezet als dekking voor maatregelen voor klimaatadaptatie zoals het verminderen van verhardingen en het ontstenen van de openbare ruimte.

Naam	**BR Omgevingslawaai**
Doel	De gemeente Arnhem heeft deze middelen van het ministerie van Infrastructuur & Milieu (I&M) ontvangen en ze worden ingezet voor maatregelen om het omgevingslawaai terug te dringen, zoals door geluidarm asfalt op de hoofdinvalswegen van Arnhem (zoals Velperweg en Huissensestraat), investeringen in geluidsschermen langs het spoor en andere bronmaatregelen.

Naam	**BR Onderwijs**
Doel	Deze reserve heeft een dekkingsfunctie voor nieuwbouw- en renovatieprojecten in het basisonderwijs, speciaal onderwijs en voortgezet onderwijs. Alle in de begroting vrijvallende middelen voor onderwijshuisvesting (door afnemende kapitaallasten en daling van andere onderwijshuisvestingslasten) worden aan deze reserve toegevoegd. Hierdoor blijven alle middelen die in de begroting zijn geraamd voor kapitaallasten onderwijs en voor overige onderwijshuisvestingsbudgetten beschikbaar voor onderwijshuisvesting.

Naam	**BR Onderzoek Rekenkamer**
Doel	In het jaarbudget van de Rekenkamer is ruimte voor het uitvoeren van ongeveer twee grote onderzoeken per jaar. Echter, de Rekenkamer is de afgelopen jaren, mede door een actieve gemeenteraad, op ad-hoc basis verzocht aanvullende onderzoeken uit te voeren. Het karakter van dit soort onderzoeken in combinatie met de gewenste korte doorlooptijd noodzaken inhuur van externen. Toevoeging van onderbestedingen op het reguliere onderzoeksbudget en eventueel positief saldo op het product Rekenkamer geven Raad en Rekenkamer iets meer ruimte om snel en adequaat onderzoeken op te pakken.

Naam	**BR Participatie**
Doel	De bestemmingreserve is gevormd om diverse kosten op te kunnen vangen die samenhangen met de uitvoering van de participatiewet en het bereiken van de doelstellingen. Het re-integratiebudget staat onder druk. De door het Rijk verstrekte budgetten voor re-integratie zijn in aanloop naar invoering van de nieuwe wetgeving in 2015 sterk teruggelopen. Daarbij is tevens gekozen geen directe koppeling te maken tussen de financiering vanuit het Rijk en de Arnhemse begroting voor re-integratie (extra middelen worden niet automatisch toegevoegd aan het beleidsveld). De huidige re-integratiemiddelen zijn volledig nodig voor inzet op de doelgroep om de huidige ambitie in de begroting op het gebied van werk te realiseren. Er is geen geld in de begroting voor doorontwikkeling beleid, onderzoeken of extra inspanningen binnen het programma participatie en armoedebestrijding. De reserve dient om incidentele kosten voor bijvoorbeeld doorontwikkeling op beleid of kosten voor onderzoek uit te betalen.

Naam	**BR Plankosten stedelijke ontwikkeling**
Doel	Het egaliseren van fluctuaties in het uitgavenpatroon van het budget voor plankosten stedelijke ontwikkeling.

Naam	**BR Raad**
Doel	Ervaringen in den lande wijzen uit dat de kosten voor het uitvoeren van een raadsonderzoek / enquête een veelvoud bedragen van het budget dat de Griffie jaarlijks hiervoor te besteden heeft van € 15.000. Zodoende wordt dit budget, voor zover het niet wordt aangewend, jaarlijks toegevoegd aan de bestemmingsreserve totdat het plafond (ingesteld op € 75.000) hiervoor is bereikt. Als er zich dan in enig jaar een raadsonderzoek wordt uitgevoerd, dan kan deze reserve hiervoor aangewend worden.

Naam	**BR Revolverendfonds (Duurzaam)**
Doel	Uit deze Revolverendfonds reserve worden duurzaamheidsleningen verstrekt volgens de al geldende 'Nadere regels duurzaamheidsleningen Arnhem 2016'. De leningen worden ten laste gebracht van de reserve en de aflossingen vloeien weer terug.

Naam	**BR Risico en beheer Arnhem Centraal**
Doel	Deze bestemmingsreserve dient voor de beheerkosten van de transferhal, de kosten van het 2e deel van het ondergronds afvaltransportsysteem, dekking risico's met financiële tegenvallers en andere onverwachte ontwikkelingen binnen het project Arnhem Centraal.

Naam	**BR Sociaal Economisch Fonds**
Doel	Deze reserve is bestemd voor uitgaven in het kader van het faciliteren van economische stimuleringsprojecten. Verschillen tussen het jaarlijkse budget en werkelijke kosten worden met de reserve verrekend.

Naam	**BR Solvabiliteit**
Doel	In de bestemmingsreserve wordt een buffer opgebouwd voor een robuustere financiële positie. Naast de algemene reserve die direct meetelt in de berekening van de beschikbare weerstandscapaciteit, vormt de BR Solvabiliteit een belangrijke bijdrage in de vergroting van het eigen vermogen.

Naam	**BR Spoorzone Oost**
Doel	Dekking bieden voor de kosten van de gebiedsontwikkeling Spoorzone Oost, en wel voor de volgende onderdelen van deze gebiedsontwikkeling: - Investeringen in de openbare ruimte (inclusief groen/park) en mobiliteit (inclusief duurzame bereikbaarheid gebied): dekkingsmiddelen hiervoor kunnen na afronding van onderdelen van het project aan deze bestemmingsreserve worden onttrokken. Wanneer de gemaakte kosten dienen te worden geactiveerd, zullen de dekkingsmiddelen worden toegevoegd aan de BR Kapitaallasten, ter dekking van de kapitaallasten. - Grondexploitaties: hiervan worden resultaten (tekorten dan wel tussentijdse winstnemingen) verrekend met deze bestemmingsreserve. - Anterieure overeenkomsten ten aanzien van grondexploitaties van derden: eventuele dekkingsresultaten worden ook met deze bestemmingsreserve verrekend.

Naam	**BR Stadsontwikkelfonds**
Doel	Deze reserve wordt ingezet om onze ambities ten aanzien van de stedelijke ontwikkeling te kunnen realiseren of als cofinanciering voor middelen van andere overheden. Naast het borgen van de voortgang of versnelling van projecten, zijn deze middelen ook bedoeld voor onder andere het realiseren van meer sociale huurwoningen, maatschappelijke functies of vergroening van de openbare ruimte. Positieve resultaten van het grondbedrijf die vrij beschikbaar zijn nadat de reserves grondexploitatie conform de nota grondbeleid op het vereiste niveau zijn gebracht, worden toegevoegd aan de reserve Stadsontwikkelfonds. Bijdragen van projectontwikkelaars voor de realisatie van bovenwijkse voorzieningen worden ook toegevoegd aan deze reserve.

Naam	**BR Startersleningen**
Doel	De starterslening is bedoeld voor starters op de woningmarkt. Uit de reserve worden jaarlijkse beheerskosten en rentelasten van de startersleningen gedekt.

Naam	**BR Strategische Posities**
Doel	Deze reserve dient ter financiering van de verwachte kosten voor het beheren en onderhouden van een eigendomssituatie in een gebied (vooruitlopend op beslissingen om te gaan ontwikkelen) op te vangen. In de begroting is hiervoor een bedrag geraamd. Afwijkingen t.o.v. dat budget worden verrekend met deze reserve.

Naam	**BR Taakmutaties gemeentefonds-overloop**
Doel	Conform de spelregels gemeentefonds wordt bij elke toevoeging van nieuwe middelen (taakmutaties, decentralisatie- en integratie-uitkeringen) aan de raad voorgelegd of deze middelen ingezet mogen worden voor een onderliggend beleidsdoel of dat de middelen deel uitmaken van de algemene middelen in het gemeentefonds. In deze bestemmingsreserve worden nieuwe toegevoegde middelen aan het Gemeentefonds gereserveerd die gedurende het jaar niet aan de raad voorgelegd kunnen worden. Vooral van de nieuwe toevoegingen die bekend gemaakt zijn in de septembercirculaire en in de november/decembercirculaire is het niet altijd mogelijk om voor het einde van het jaar een raadsvoorstel met begrotingswijziging aan de raad voor te leggen. In het daarop volgende jaar doen de betreffende beleidsvelden een beroep op deze middelen via een raadsvoorstel en een begrotingswijziging, waarbij voorgesteld wordt de middelen aan de bestemmingsreserve Taakmutaties gemeentefonds te onttrekken. Middelen die na een jaar nog niet via een raadsvoorstel geclaimd zijn voor uitvoering van een bepaald beleid, vallen vrij ten gunste van de Algemene Reserve. (Raadsbesluit 8 februari 2010). In 2010 is het doel van deze bestemmingsreserve uitgebreid ten behoeve van niet bestede budgetten die gereserveerd moeten blijven om bestaand beleid uit te voeren in volgende jaren (raadsbesluit 13 december 2010).
Naam	**BR Transformatie Zorgbudgetten**
Doel	De bestemmingsreserve heeft als doel om nieuwe voorzieningen te financieren die voorkomen dat inwoners een beroep moeten doen op specialistische maatwerkvoorzieningen.
Naam	**BR Vastgoed**
Doel	Deze egalisatiereserve dient om de kosten van onderhoud van het gemeentelijke vastgoed te egaliseren en om daarmee schommelingen in de jaarlijkse begroting tegen te gaan. De hoogte van deze reserve is gebaseerd op het 40-jarige Meerjarige OnderhoudsPlan (MJOP).
Naam	**BR Volkshuisvesting**
Doel	Deze reserve is het uitvoeringsinstrument van de Nota Wonen. Overeenkomstig besluit van de raad d.d. 30 juni 2014, wordt deze reserve deels ingezet om een redelijke compensatie te bieden voor de gedupeerden van de WOS-fraude. De reserve wordt jaarlijks gevoed met het renteresultaat dat wordt behaald op de uit te zetten Startersleningen.
Naam	**BR Volkshuisvestingsfonds Arnhem-Oost**
Doel	De doelstelling van het Volkshuisvestingsfonds Arnhem-Oost is om aan te sluiten bij de Arnhemse doelen op het gebied van onder andere wonen, klimaat, leefbaarheid en veiligheid in kwetsbare wijken. Met de aanpak van particuliere woningen en de directe leefomgeving, in samenhang met een brede leefbaarheidsaanpak, wordt bijgedragen aan het realiseren van een betere woon-/leefomgeving, meer kansengelijkheid in Arnhem(-Oost) en aan de CO2-reductiedoelstelling van het programma New energy made in Arnhem 2020-2030. De reserve wordt gevoed door enerzijds subsidie van het Rijk en anderzijds door cofinanciering van de provincie en de gemeente Arnhem. De bestedingen zijn conform het vastgestelde plan van aanpak Volkshuisvestingsfonds Arnhem-Oost.
Naam	**BR Voorstudies**
Doel	De reserve is bedoeld om uitgaven te dekken uit voorstudies voordat een initiatief tot een project is verheven. Op het moment dat het project daadwerkelijk tot uitvoering komt vloeit de bijdrage die vanuit deze reserve is gedaan terug in de reserve. In de begroting is een bedrag geraamd voor kosten van voorstudies. Afwijkingen ten opzichte van de raming worden verrekend met deze reserve.
Naam	**BR Wijkfondsen**
Doel	In uitzondering op reguliere begrotingsuitgangspunten is budgetoverheveling voor de wijkbudgetten naar een volgend jaar toegestaan. Jaarlijks wordt het surplus of tekort op de wijkbudgetten gestort respectievelijk onttrokken aan de reserve.
Naam	**BR Wmo en Jeugdzorg**
Doel	De inkomsten en uitgaven op het beleidsveld Zorg en Welzijn zijn nog niet in evenwicht. Dit komt omdat gemeenten nog actief zijn met het ontwikkelen en uitvoeren van de transformatie van de zorg en welzijn,het uitvoeren van de hervormingsagenda Jeugd en de doorontwikkeling beschermd wonen en maatschappelijke opvang nog afwachten. Aan deze reserve worden de voordelen van het beleidsveld Zorg en Welzijn tijdelijk toegevoegd, zodat extra maatregelen en (mogelijke) tekorten op het beleidsveld Zorg en Welzijn, alsmede kosten voor de transformatie van het sociaal domein (zorg, participatie en welzijn) verrekend kunnen worden met deze reserve.
Naam	**BR Zuidelijke Binnenstad**
Doel	Deze reserve heeft een dekkingsfunctie t.b.v. de financiering van ruimtelijke plannen in de zuidelijke binnenstad.

EMU-saldo 2025

EU-lidstaten mogen een EMU-tekort realiseren van maximaal 3% van het bruto binnenlands product (bbp). In dit maximale tekort mogen, naast de Rijksoverheid, ook de decentrale overheden een aandeel hebben. In de decembercirculaire 2023 zijn de individuele referentiewaarden gepubliceerd, die de afzonderlijke gemeenten in 2024 als richtsnoer kunnen hanteren. De referentiewaarde voor Arnhem bedraagt - € 46,6 miljoen. Het normbedrag voor 2025 is nog niet bekend. Hierbij moet worden opgemerkt dat de individuele referentiewaarde geen norm is in de zin dat die niet mag worden overschreden, maar een indicatie van het aandeel dat de gemeente mag hebben in het genoemde toegestane gezamenlijke EMU-tekort voor decentrale overheden van maximaal 3% van het bruto bbp.
De begroting van gemeenten wordt opgesteld conform een (gemodificeerd) stelsel van baten en lasten. Het EMU-saldo wordt echter niet berekend op basis van baten en lasten, maar op basis van ontvangsten en uitgaven. Anders dan in het stelsel van baten en lasten drukken investeringsuitgaven en aan- en verkopen in het jaar waarin de transactie wordt gedaan volledig op het EMU-saldo. Er wordt geen rekening gehouden met afschrijvingen, noch met toevoegingen aan reserves en voorzieningen. De afwijkende berekening van het EMU-saldo kan ertoe leiden dat een gemeente bij een sluitende begroting een EMU-tekort realiseert. In het overzicht is het EMU-saldo berekend voor de jaren 2024 tot en met 2026, zoals dat voortvloeit uit deze begroting.

Omschrijving	2024	2025	2026
Bedragen x € 1.000	Volgens realisatie tot en met sept. 2024, aangevuld met raming resterende periode	Volgens begroting 2025	Volgens meerjarenraming in begroting 2026
1. Exploitatiesaldo voor toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-29.464	-7.803	-11.032
2. Mutaties (im)materiele vaste activa	-33.514	140.421	-88.645
3. Mutatie voorzieningen	0	0	0
4. Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	0	0	0
5. Verwachte boekwinst/verlies bij de verkoop van financiële vaste activa en (im)materiële vaste activa, alsmede de afwaardering van financiële vaste activa	0	0	0
Berekend EMU-saldo	**4.050**	**-148.224**	**77.613**

Mutaties in voorzieningen en in voorraden (inclusief GREX) lopen in Arnhem via de reguliere begroting en zijn dus al opgenomen in het exploitatiesaldo. De komende jaren lijkt onze gemeente een EMU-tekort te gaan realiseren. Gemiddeld over de jaren genomen blijft deze onder de referentiewaarde. De komende periode staan zoals beschreven in deze begroting veel grote investeringen in de planning, zoals op het gebied van onderwijs en ruimtelijke ontwikkeling. Overigens leert de ervaring dat het EMU-saldo, als gevolg van planningsoptimisme bij investeringen, bij de jaarrekening altijd positiever uitvalt dan in de begroting werd aangenomen.

Overzicht geraamde lasten en baten per taakveld

	Lasten						
	Rekening	Begroting 2024		Begroting	Meerjarenraming		
	2023	Geamendeerd	Juli	2025	2026	2027	2028
Bedragen x € 1.000							
Afval	20.280	22.115	22.059	22.626	23.020	23.067	23.256
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	21.945	20.996	22.103	19.094	21.137	20.085	20.215
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	245	450	782	492	442	84	84
Begeleiding (WMO)	16.909	19.954	19.955	21.107	21.033	21.033	21.033
Begraafplaatsen en crematoria	71	48	48	48	48	48	48
Beheer overige gebouwen en gronden	1.643	2.736	2.242	2.249	2.486	2.041	2.074
Belastingen overig	-109	5	5	5	5	5	5
Beschermd wonen (WMO)	32.926	34.133	32.590	31.233	25.708	27.997	30.599
Bestuur	6.331	6.309	6.918	6.995	6.906	6.818	6.818
Burgerzaken	8.985	8.551	8.721	9.363	8.750	8.748	8.037
Crisisbeheersing en brandweer	14.842	16.197	16.203	16.464	16.569	16.617	16.636
Cultureel erfgoed	2.312	2.237	3.172	2.041	1.889	1.802	1.831
Cultuurpresentatie, -prod en -part	22.961	23.895	26.248	24.325	24.732	25.604	30.377
Dagbesteding (WMO)	1.441	2.233	2.233	2.323	3.079	3.079	3.079
Economische havens en waterwegen	3.065	1.098	2.298	1.095	1.067	1.050	1.050
Economische ontwikkeling	4.577	5.634	6.544	5.220	4.999	4.633	4.428
Economische promotie (Arnhem promo)	3.450	3.685	4.230	3.179	2.867	2.856	2.691
Gesloten plaatsing	2.252	835	835	867	875	875	875
Gezinsgericht	6.110	3.130	3.130	3.250	3.281	3.281	3.281
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	32.261	34.852	29.914	93.468	58.977	67.934	53.057
Huishoudelijke hulp (WMO)	17.963	20.061	20.061	21.358	21.906	22.184	22.184
Inkomensregelingen	182.143	150.962	155.122	163.978	166.808	167.091	169.718
Jeugd behandeling GGZ zonder verblijf	10.724	10.717	10.717	11.130	11.237	11.237	11.237
Jeugdbescherming	3.379	4.153	4.243	5.465	5.506	5.506	5.506
Jeugdhulp begeleiding	12.181	8.385	8.385	8.717	8.496	8.496	8.496
Jeugdhulp behandeling	14.694	10.654	10.654	11.065	11.171	11.171	11.171
Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	2.732	277	277	293	293	293	293
Jeugdhulp met verblijf overig	10.361	13.979	13.979	13.428	13.317	13.317	13.317
Jeugdhulp zonder verblijf overig	6.768	5.030	5.169	27.020	22.034	22.034	22.034
Jeugdreclassering	818	1.240	1.240	1.288	1.300	1.300	1.300
Maatschapp- en vrouwenopvang (WMO)	20.586	18.552	19.801	21.135	20.811	19.770	19.384
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	11.006	14.658	14.712	16.457	16.945	16.945	16.765
Media	10.371	9.837	10.083	10.020	9.750	9.683	9.683
Milieubeheer	16.598	29.632	33.196	31.045	29.481	20.723	19.235
Musea	6.585	6.279	6.285	6.327	6.327	6.326	6.326
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	22.254	21.971	25.263	23.910	22.223	20.938	20.921
Onderwijshuisvesting	21.897	24.707	24.712	26.778	30.232	31.708	34.516
Openb groen en (openlucht) recreatie	17.789	19.065	25.645	25.052	22.878	17.745	17.272
Openbaar vervoer	1.332	1.274	1.257	1.257	1.228	1.225	1.225
Openbare orde en veiligheid	13.262	15.691	19.115	15.615	12.956	10.894	10.525
Overhead	83.328	81.658	86.782	85.899	83.323	81.735	81.516
Overige baten en lasten	1.454	6.588	338	2.842	1.591	6.928	7.169
Overige maatwerkarrangementen (WMO)	3.337	3.436	3.438	3.744	1.674	1.674	953
OZB Niet-Woningen	1.832	0	0	0	0	0	0
OZB Woningen	4.420	3.985	3.985	3.985	3.985	3.985	3.985
Parkeren	10.922	12.778	12.885	12.798	12.963	13.018	12.913
Pleegzorg	3.409	3.221	3.221	3.351	3.380	3.380	3.380
Riolering	12.877	13.371	13.385	14.034	13.648	14.172	14.802
Ruimtelijke ordening	2.773	3.570	4.118	3.206	2.922	2.922	2.938
Samenkracht en burgerparticipattie	50.282	33.996	58.376	38.432	36.736	30.702	30.659
Sportaccommodaties	5.046	4.845	5.557	5.359	5.367	5.144	5.284
Sportbeleid en activering	22.208	22.493	23.441	21.359	20.384	20.050	20.050
Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	21.696	25.545	25.650	27.142	27.142	26.977	26.977
Treasury	820	-2.286	-2.286	-2.395	-2.031	-1.688	-1.725
Vennootschapsbelasting VpB	373	600	1.078	1.078	1.078	1.078	1.078
Verkeer en vervoer	31.688	32.789	33.801	36.375	36.604	34.291	34.666
Volksgezondheid	7.908	8.745	11.182	10.870	10.722	9.478	9.477
Wonen en bouwen	6.806	10.143	12.218	9.254	7.683	11.913	10.390
WSW en beschut werk	38.172	36.782	40.246	41.338	37.423	35.627	34.260
Totaal	915.290	898.473	957.558	1.025.450	967.363	957.629	949.357

	Baten						
	Rekening	Begroting 2024		Begroting	Meerjarenraming		
	2023	Geamendeerd	Juli	2025	2026	2027	2028
Bedragen x € 1.000							
Afval	22.942	25.078	25.081	27.635	28.489	28.632	28.772
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	531.904	542.349	547.208	574.572	547.576	543.891	541.302
Arbeidsparticipatie	3.323	2.181	2.407	1.737	3.673	1.737	1.737
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	21	44	44	44	44	44	44
Begeleiding (WMO)	-32	0	0	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	35	16	16	16	16	16	16
Beheer overige gebouwen en gronden	449	472	472	271	271	271	271
Belastingen overig	384	381	381	381	381	381	381
Beschermd wonen (WMO)	0	1.559	0	0	0	0	0
Bestuur	409	91	91	91	91	91	91
Burgerzaken	2.581	3.322	3.322	3.803	4.057	4.031	4.031
Crisisbeheersing en brandweer	1.434	1.444	1.444	1.444	1.444	1.444	1.444
Cultureel erfgoed	683	665	684	684	684	684	684
Cultuurpresentatie, -prod en -part	8.863	7.934	8.344	8.050	8.040	7.672	7.672
Dagbesteding (WMO)	0	0	0	0	0	0	0
Economische havens en waterwegen	2.984	913	2.113	913	913	913	913
Economische ontwikkeling	129	149	243	12	12	12	12
Economische promotie (Arnhem promo)	2.484	1.562	1.662	2.097	2.097	2.097	1.976
Gesloten plaatsing	1.400	0	0	0	0	0	0
Gezinsgericht	0	0	0	0	0	0	0
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	36.195	35.569	30.347	94.591	60.048	73.977	53.942
Huishoudelijke hulp (WMO)	0	0	0	0	0	0	0
Inkomensregelingen	123.559	112.557	112.624	122.672	125.296	127.998	131.136
Jeugd behandeling GGZ zonder verblijf	0	0	0	0	0	0	0
Jeugdbescherming	98	0	90	0	0	0	0
Jeugdhulp begeleiding	0	0	0	0	0	0	0
Jeugdhulp behandeling	0	0	0	0	0	0	0
Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	0	0	0	0	0	0	0
Jeugdhulp met verblijf overig	0	0	0	0	0	0	0
Jeugdhulp zonder verblijf overig	5.115	0	115	0	0	0	0
Jeugdreclassering	0	0	0	0	0	0	0
Maatschapp- en vrouwenopvang (WMO)	1.051	892	892	892	892	892	892
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	2.521	922	922	922	2.362	2.322	2.322
Media	211	0	176	0	0	0	0
Milieubeheer	10.173	12.924	15.087	15.514	14.085	10.352	9.389
Musea	208	273	273	118	118	118	118
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	12.004	10.722	12.417	11.612	11.251	11.251	11.251
Onderwijshuisvesting	5.272	4.789	4.886	4.810	4.601	4.601	4.601
Openb groen en (openlucht) recreatie	1.589	859	1.608	1.899	1.129	1.129	1.116
Openbaar vervoer	1.307	1.314	1.314	1.314	1.314	1.314	1.314
Openbare orde en veiligheid	3.676	3.998	5.072	3.339	801	801	801
Overhead	3.780	3.923	4.469	3.895	3.859	3.847	3.847
Overige baten en lasten	-33.005	0	0	0	0	0	0
Overige maatwerkarrangementen (WMO)	901	0	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	32.633	32.270	32.270	33.064	33.908	33.908	33.908
OZB Woningen	27.832	30.403	30.403	32.838	33.634	35.084	36.534
Parkeren	20.806	20.315	21.626	27.225	27.597	27.472	27.347
Pleegzorg	0	0	0	0	0	0	0
Riolering	17.328	17.766	17.766	18.096	18.238	18.396	18.547
Ruimtelijke ordening	192	0	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	24.782	528	21.841	4.793	4.637	562	562
Sportaccommodaties	5.774	5.757	6.088	6.145	6.144	6.142	6.141
Sportbeleid en activering	2.905	0	622	622	573	0	0
Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	1	0	0	0	0	0	0
Treasury	3.278	2.436	2.436	2.436	2.436	2.436	2.436
Vennootschapsbelasting VpB	133	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	1.361	577	711	584	584	584	584
Volksgezondheid	1.110	71	1.505	1.310	867	0	0
Wonen en bouwen	4.825	4.174	8.606	7.105	4.069	6.002	5.039
WSW en beschut werk	758	100	417	100	100	100	100
Totaal	898.365	891.298	928.094	1.017.646	956.331	961.204	941.275

	Exploitatieresultaat						
	Rekening	Begroting 2024		Begroting	Meerjarenraming		
	2023	Geamendeerd	Juli	2025	2026	2027	2028
Bedragen x € 1.000							
Afval	-2.662	-2.963	-3.022	-5.009	-5.469	-5.469	-5.516
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	-531.903	-542.349	-547.208	-574.572	-547.576	-547.576	-541.302
Arbeidsparticipatie	18.622	18.815	19.696	17.357	17.464	17.464	18.478
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	224	406	738	448	398	398	40
Begeleiding (WMO)	16.941	19.954	19.955	21.107	21.033	21.033	21.033
Begraafplaatsen en crematoria	36	32	32	32	32	32	32
Beheer overige gebouwen en gronden	1.194	2.265	1.770	1.978	2.215	2.215	1.803
Belastingen overig	-493	-376	-376	-376	-376	-376	-376
Beschermd wonen (WMO)	32.926	32.574	32.590	31.233	25.708	25.708	30.599
Bestuur	5.923	6.218	6.827	6.904	6.815	6.815	6.727
Burgerzaken	6.404	5.228	5.399	5.560	4.692	4.692	4.006
Crisisbeheersing en brandweer	13.409	14.753	14.759	15.019	15.125	15.125	15.192
Cultureel erfgoed	1.629	1.571	2.488	1.357	1.205	1.205	1.147
Cultuurpresentatie, -prod en -part	14.098	15.960	17.904	16.275	16.692	16.692	22.705
Dagbesteding (WMO)	1.441	2.233	2.233	2.323	3.079	3.079	3.079
Economische havens en waterwegen	81	185	185	182	154	154	137
Economische ontwikkeling	4.449	5.485	6.301	5.207	4.987	4.987	4.416
Economische promotie (Arnhem promo)	966	2.123	2.568	1.082	770	770	715
Gesloten plaatsing	852	835	835	867	875	875	875
Gezinsgericht	6.110	3.130	3.130	3.250	3.281	3.281	3.281
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	-3.933	-717	-433	-1.124	-1.070	-1.070	-886
Huishoudelijke hulp (WMO)	17.963	20.061	20.061	21.358	21.906	21.906	22.184
Inkomensregelingen	58.584	38.405	42.498	41.306	41.512	41.512	38.582
Jeugd behandeling GGZ zonder verblijf	10.724	10.717	10.717	11.130	11.237	11.237	11.237
Jeugdbescherming	3.281	4.153	4.153	5.465	5.506	5.506	5.506
Jeugdhulp begeleiding	12.181	8.385	8.385	8.717	8.496	8.496	8.496
Jeugdhulp behandeling	14.694	10.654	10.654	11.065	11.171	11.171	11.171
Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	2.732	277	277	293	293	293	293
Jeugdhulp met verblijf overig	10.361	13.979	13.979	13.428	13.317	13.317	13.317
Jeugdhulp zonder verblijf overig	1.653	5.030	5.054	27.020	22.034	22.034	22.034
Jeugdreclassering	818	1.240	1.240	1.288	1.300	1.300	1.300
Maatschapp- en vrouwenopvang (WMO)	19.535	17.660	18.909	20.243	19.919	19.919	18.492
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	8.484	13.736	13.790	15.535	14.583	14.583	14.443
Media	10.160	9.837	9.907	10.020	9.750	9.750	9.683
Milieubeheer	6.426	16.708	18.109	15.531	15.395	15.395	9.846
Musea	6.377	6.006	6.012	6.209	6.209	6.209	6.208
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	10.250	11.249	12.846	12.298	10.971	10.971	9.669
Onderwijshuisvesting	16.625	19.918	19.825	21.968	25.630	25.630	29.915
Openb groen en (openlucht) recreatie	16.200	18.206	24.037	23.153	21.749	21.749	16.156
Openbaar vervoer	25	-40	-57	-57	-86	-86	-90
Openbare orde en veiligheid	9.586	11.693	14.043	12.276	12.156	12.156	9.724
Overhead	79.548	77.736	82.313	82.005	79.464	79.464	77.669
Overige baten en lasten	34.460	6.588	338	2.842	1.591	1.591	7.169
Overige maatwerkarrangementen (WMO)	2.436	3.436	3.438	3.744	1.674	1.674	953
OZB Niet-Woningen	-30.801	-32.270	-32.270	-33.064	-33.908	-33.908	-33.908
OZB Woningen	-23.412	-26.418	-26.418	-28.853	-29.649	-29.649	-32.549
Parkeren	-9.884	-7.537	-8.741	-14.427	-14.635	-14.635	-14.434
Pleegzorg	3.409	3.221	3.221	3.351	3.380	3.380	3.380
Riolering	-4.451	-4.396	-4.381	-4.062	-4.589	-4.589	-3.745
Ruimtelijke ordening	2.580	3.570	4.118	3.206	2.922	2.922	2.938
Samenkracht en burgerparticipattie	25.499	33.468	36.535	33.638	32.099	32.099	30.097
Sportaccommodaties	-728	-912	-531	-786	-777	-777	-857
Sportbeleid en activering	19.303	22.493	22.819	20.737	19.811	19.811	20.050
Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	21.695	25.545	25.650	27.142	27.142	27.142	26.977
Treasury	-2.457	-4.722	-4.722	-4.831	-4.467	-4.467	-4.161
Vennootschapsbelasting VpB	240	600	1.078	1.078	1.078	1.078	1.078
Verkeer en vervoer	30.327	32.211	33.090	35.791	36.020	36.020	34.083
Volksgezondheid	6.798	8.675	9.678	9.559	9.855	9.855	9.477
Wonen en bouwen	1.982	5.969	3.612	2.149	3.613	3.613	5.351
WSW en beschut werk	37.414	36.682	39.829	41.238	37.323	37.323	34.160
Totaal	16.925	7.175	29.463	7.803	11.032	11.032	8.081

	Toevoegingen aan reserve						
	Rekening	Begroting 2024		Begroting	Meerjarenraming		
	2023	Geamendeerd	Juli	2025	2026	2027	2028
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	0	0	0	0	0	0	0
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	0	0	0
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	0	0	0
Begeleiding (WMO)	0	0	0	0	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0	0	0
Beschermd wonen (WMO)	0	0	0	0	0	0	0
Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	0	0	0
Cultureel erfgoed	19	19	21	21	21	21	21
Cultuurpresentatie, -prod en -part	0	0	0	0	0	0	0
Dagbesteding (WMO)	0	0	0	0	0	0	0
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	0	0	0	0
Gesloten plaatsing	0	0	0	0	0	0	0
Gezinsgericht	0	0	0	0	0	0	0
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	0	0	0
Huishoudelijke hulp (WMO)	0	0	0	0	0	0	0
Inkomensregelingen	6.200	0	0	0	0	0	0
Jeugd behandeling GGZ zonder verblijf	0	0	0	0	0	0	0
Jeugdbescherming	0	0	0	0	0	0	0
Jeugdhulp begeleiding	0	0	0	0	0	0	0
Jeugdhulp behandeling	0	0	0	0	0	0	0
Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	0	0	0	0	0	0	0
Jeugdhulp met verblijf overig	0	0	0	0	0	0	0
Jeugdhulp zonder verblijf overig	0	0	0	0	0	0	0
Jeugdreclassering	0	0	0	0	0	0	0
Maatschapp- en vrouwenopvang (WMO)	0	0	0	0	0	0	0
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	0	0	0	0	0	0	0
Media	0	0	0	0	0	0	0
Milieubeheer	0	0	0	0	0	0	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	11	11	10	10	10	10	10
Onderwijshuisvesting	469	430	446	446	446	446	446
Openb groen en (openlucht) recreatie	521	0	0	0	0	0	0
Openbare orde en veiligheid	0	0	0	0	0	0	0
Overhead	0	0	0	0	0	0	0
Overige baten en lasten	0	0	0	0	0	0	0
Overige maatwerkarrangementen (WMO)	0	0	0	0	0	0	0
Parkeren	2.857	803	803	803	803	828	828
Pleegzorg	0	0	0	0	0	0	0
Riolering	0	0	0	0	0	0	0
Ruimtelijke ordening	100	0	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	142	136	162	162	162	162	162
Sportaccommodaties	318	318	319	319	319	319	319
Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0	0	0
Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	0	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	70	0	0	0	0	0	0
Volksgezondheid	257	0	0	0	0	0	0
WSW en beschut werk	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	10.963	1.716	1.762	1.762	1.762	1.787	1.787

	Onttrekkingen aan reserves						
	Rekening	Begroting 2024		Begroting	Meerjarenraming		
	2023	Geamendeerd	Juli	2025	2026	2027	2028
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	490	0	0	0	0	0	0
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	944	0	500	529	529	529	580
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	250	100	0	0	0
Begeleiding (WMO)	0	0	0	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	840	0	0
Belastingen overig	0	0	0	0	0	0	0
Beschermd wonen (WMO)	0	0	0	0	1.001	3.298	5.132
Bestuur	0	0	0	0	0	0	0
Burgerzaken	776	0	0	0	0	0	0
Crisisbeheersing en brandweer	50	54	62	53	53	57	76
Cultureel erfgoed	1.074	227	1.137	306	282	247	276
Cultuurpresentatie, -prod en -part	2.728	13.208	15.371	1.137	788	1.074	1.326
Dagbesteding (WMO)	0	0	0	0	0	0	0
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	0	0	900	0	0	0	0
Economische promotie (Arnhem promo)	43	200	714	290	0	0	0
Gesloten plaatsing	0	0	0	0	0	0	0
Gezinsgericht	0	0	0	0	0	0	0
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	1.418	1.013	1.013	500	908	5.615	10.350
Huishoudelijke hulp (WMO)	730	0	0	0	0	0	0
Inkomensregelingen	11.781	400	1.857	400	0	0	0
Jeugd behandeling GGZ zonder verblijf	0	0	0	0	0	0	0
Jeugdbescherming	0	0	0	0	0	0	0
Jeugdhulp begeleiding	0	0	0	0	0	0	0
Jeugdhulp behandeling	0	0	0	0	0	0	0
Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	0	0	0	0	0	0	0
Jeugdhulp met verblijf overig	800	0	0	0	0	0	0
Jeugdhulp zonder verblijf overig	4.237	498	498	2.408	0	0	0
Jeugdreclassering	0	0	0	0	0	0	0
Maatschapp- en vrouwenopvang (WMO)	2.364	22	1.390	2.451	413	420	32
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	0	180	180	180	180	180	0
Media	0	0	0	0	0	0	0
Milieubeheer	7.298	556	8.121	2.123	2.189	2.166	1.804
Musea	0	0	0	0	0	0	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	300	79	256	64	336	56	69
Onderwijshuisvesting	9.397	8.504	8.691	9.839	10.275	10.574	12.318
Openb groen en (openlucht) recreatie	2.044	534	4.845	7.021	4.743	917	26
Openbaar vervoer	489	25	25	25	0	0	0
Openbare orde en veiligheid	1.082	518	1.318	350	350	0	0
Overhead	148	1.119	1.962	1.276	210	262	313
Overige baten en lasten	57.549	11.114	10.939	0	6.097	0	0
Overige maatwerkarrangementen (WMO)	600	0	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0	0	0
OZB Woningen	0	0	0	0	0	0	0
Parkeren	7.951	8.417	8.279	13.458	13.375	13.339	13.179
Pleegzorg	300	0	0	0	0	0	0
Riolering	449	289	296	548	58	32	52
Ruimtelijke ordening	7.155	11.311	12.230	392	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	2.941	1.198	2.928	893	397	307	749
Sportaccommodaties	623	495	884	579	598	408	543
Sportbeleid en activering	197	197	447	197	85	85	85
Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	380	75	211	0	0	0	0
Treasury	0	0	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	7.457	3.974	4.680	2.540	2.561	2.504	2.647
Volksgezondheid	724	0	145	0	0	0	0
Wonen en bouwen	3.224	7.556	12.334	2.574	2.007	1.556	56
WSW en beschut werk	3.409	642	2.642	0	0	0	0
Totaal	141.153	72.407	105.104	50.231	48.277	43.626	49.612

	Saldo Totaal						
	Rekening	Begroting 2024		Begroting	Meerjarenraming		
	2023	Geamendeerd	Juli	2025	2026	2027	2028
Bedragen x € 1.000							
Middelen							
Afval	-3.152	-2.963	-3.022	-5.009	-5.469	-5.469	-5.516
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	-530.289	-542.349	-547.208	-574.572	-547.576	-547.576	-541.302
Arbeidsparticipatie	19.495	18.815	19.196	16.828	16.935	16.935	17.898
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	474	406	488	348	398	398	40
Begeleiding (WMO)	16.941	19.954	19.955	21.107	21.033	21.033	21.033
Begraafplaatsen en crematoria	36	32	32	32	32	32	32
Beheer overige gebouwen en gronden	1.693	2.265	1.770	1.978	1.375	1.375	1.803
Belastingen overig	-493	-376	-376	-376	-376	-376	-376
Beschermd wonen (WMO)	34.328	35.594	35.610	34.361	29.190	29.190	25.467
Bestuur	5.923	6.218	6.827	6.904	6.815	6.815	6.727
Burgerzaken	5.628	5.228	5.399	5.560	4.692	4.692	4.006
Crisisbeheersing en brandweer	13.437	14.777	14.784	15.054	15.159	15.159	15.203
Cultureel erfgoed	1.452	1.667	1.716	1.417	1.288	1.288	1.236
Cultuurpresentatie, -prod en -part	15.943	6.015	5.936	16.015	16.781	16.781	22.256
Dagbesteding (WMO)	1.441	2.233	2.233	2.323	3.079	3.079	3.079
Economische havens en waterwegen	81	185	185	182	154	154	137
Economische ontwikkeling	7.007	5.485	5.401	5.207	4.987	4.987	4.416
Economische promotie (Arnhem promo)	1.408	1.973	1.904	922	900	900	845
Gesloten plaatsing	852	835	835	867	875	875	875
Gezinsgericht	6.110	3.130	3.130	3.250	3.281	3.281	3.281
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	-862	393	190	-304	-792	-792	-94
Huishoudelijke hulp (WMO)	17.233	20.061	20.061	21.358	21.906	21.906	22.184
Inkomensregelingen	53.446	38.005	40.641	40.906	41.512	41.512	38.582
Jeugd behandeling GGZ zonder verblijf	10.724	10.717	10.717	11.130	11.237	11.237	11.237
Jeugdbescherming	3.281	4.153	4.153	5.465	5.506	5.506	5.506
Jeugdhulp begeleiding	12.181	8.385	8.385	8.717	8.496	8.496	8.496
Jeugdhulp behandeling	14.694	10.654	10.654	11.065	11.171	11.171	11.171
Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	2.732	277	277	293	293	293	293
Jeugdhulp met verblijf overig	9.561	13.979	13.979	13.428	13.317	13.317	13.317
Jeugdhulp zonder verblijf overig	1.498	4.532	4.556	24.612	22.034	22.034	22.034
Jeugdreclassering	818	1.240	1.240	1.288	1.300	1.300	1.300
Maatschapp- en vrouwenopvang (WMO)	20.293	17.677	17.561	17.835	19.548	19.548	18.503
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	8.484	13.556	13.610	15.355	14.403	14.403	14.443
Media	10.160	9.837	9.907	10.020	9.750	9.750	9.683
Milieubeheer	7.410	16.190	16.335	13.408	13.206	13.206	8.042
Musea	6.377	6.006	6.012	6.209	6.209	6.209	6.208
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	10.313	11.265	12.716	12.360	10.761	10.761	9.727
Onderwijshuisvesting	20.069	20.939	21.188	22.788	24.105	24.105	26.356
Openb groen en (openlucht) recreatie	28.766	18.114	19.759	16.607	17.131	17.131	16.129
Openbaar vervoer	-464	-65	-82	-82	-86	-86	-90
Openbare orde en veiligheid	9.321	11.175	12.725	11.926	11.806	11.806	9.724
Overhead	80.958	76.914	80.668	81.045	79.570	79.570	77.672
Overige baten en lasten	-22.443	-4.525	-10.601	5.135	-4.333	-4.333	7.613
Overige maatwerkarrangementen (WMO)	6.182	3.436	3.438	3.744	1.674	1.674	953
OZB Niet-Woningen	-30.801	-32.270	-32.270	-33.064	-33.908	-33.908	-33.908
OZB Woningen	-23.412	-26.418	-26.418	-28.853	-29.649	-29.649	-32.549
Parkeren	-4.583	-4.683	-4.878	-10.781	-10.713	-10.713	-10.654
Pleegzorg	3.109	3.221	3.221	3.351	3.380	3.380	3.380
Riolering	-4.756	-4.512	-4.503	-4.339	-4.597	-4.597	-3.746
Ruimtelijke ordening	7.402	15.270	14.899	4.813	2.922	2.922	2.938
Samenkracht en burgerparticipattie	25.689	32.937	34.301	33.439	32.396	32.396	29.541
Sportaccommodaties	-263	-659	-571	-520	-531	-531	-555
Sportbeleid en activering	19.356	22.296	22.372	20.539	19.726	19.726	19.965
Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	21.315	25.470	25.438	27.142	27.142	27.142	26.977
Treasury	-2.457	-4.722	-4.722	-4.831	-4.467	-4.467	-4.161
Vennootschapsbelasting VpB	240	600	1.078	1.078	1.078	1.078	1.078
Verkeer en vervoer	30.246	29.263	29.566	34.406	34.613	34.613	32.588
Volksgezondheid	6.476	8.675	9.533	9.559	9.855	9.855	9.477
Wonen en bouwen	7.168	7.456	321	119	2.150	2.150	5.338
WSW en beschut werk	36.226	36.040	37.186	41.238	37.323	37.323	34.160
Totaal	0	0	-2.562	0	0	0	0

Overzicht taakvelden per programma (lasten)

	Lasten						
	S00	S01	S02	S03	S04	S05	S06
	Bestuur Dienstverlening en financiën	Veiligheid	Bereikbaarheid	Economie	Onderwijs	Cultuur	Patricipatie en armoedebestrijding
Afval	0	0	0	0	0	0	0
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	0	0	6.812
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	492	0	0	0
Begeleiding (WMO)	0	0	0	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	2.249	0	0	0	0	0	0
Belastingen overig	5	0	0	0	0	0	0
Beschermd wonen (WMO)	0	0	0	0	0	0	0
Bestuur	6.995	0	0	0	0	0	0
Burgerzaken	9.363	0	0	0	0	0	0
Crisisbeheersing en brandweer	0	16.464	0	0	0	0	0
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0	2.004	0
Cultuurpresentatie, -prod en -part	0	0	0	0	0	24.140	0
Dagbesteding (WMO)	0	0	0	0	0	0	0
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	0	0	0	5.220	0	0	0
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	3.179	0	0	0
Gesloten plaatsing	0	0	0	0	0	0	0
Gezinsgericht	0	0	0	0	0	0	0
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	0	0	0
Huishoudelijke hulp (WMO)	0	0	0	0	0	0	0
Inkomensregelingen	0	0	0	0	0	0	139.011
Jeugd behandeling GGZ zonder verblijf	0	0	0	0	0	0	0
Jeugdbescherming	0	0	0	0	0	0	0
Jeugdhulp begeleiding	0	0	0	0	0	0	0
Jeugdhulp behandeling	0	0	0	0	0	0	0
Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	0	0	0	0	0	0	0
Jeugdhulp met verblijf overig	0	0	0	0	0	0	0
Jeugdhulp zonder verblijf overig	0	0	0	0	0	0	0
Jeugdreclassering	0	0	0	0	0	0	0
Maatschapp- en vrouwenopvang (WMO)	0	0	0	0	0	0	0
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	0	0	0	0	0	0	0
Media	0	0	0	0	0	9.452	0
Milieubeheer	52	0	0	0	0	0	0
Musea	0	0	0	0	0	6.327	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	0	0	0	0	10.773	0	0
Onderwijshuisvesting	0	0	0	0	20.671	0	0
Openb groen en (openlucht) recreatie	0	0	0	0	0	0	0
Openbaar vervoer	0	0	1.257	0	0	0	0
Openbare orde en veiligheid	0	13.660	0	0	0	0	0
Overhead	83.706	0	0	0	0	0	0
Overige baten en lasten	2.842	0	0	0	0	0	0
Overige maatwerkarrangementen (WMO)	0	0	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0	0	0
OZB Woningen	3.985	0	0	0	0	0	0
Parkeren	0	0	8.690	0	0	0	0
Pleegzorg	0	0	0	0	0	0	0
Riolering	0	0	0	0	0	0	0
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	278	0	0	0	0	0	0
Sportaccommodaties	0	0	0	0	0	0	0
Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0	0	0
Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	0	0	0	0	0	0	0
Treasury	-2.395	0	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting VpB	1.078	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	0	0	23.732	0	0	0	0
Volksgezondheid	0	0	0	0	0	0	0
Wonen en bouwen	0	0	0	0	0	0	0
WSW en beschut werk	0	0	0	0	0	0	34.553
Eindtotaal	108.158	30.124	33.679	8.890	31.445	41.923	180.376

	Lasten						
	S07	S08	S09	S10	S11	S12	TOT
	Zorg	Welzijn en inclusie	Gezondheid en Sport	Klimaat Energie en Milieu	Ruimtelijke ontwikkelingen	Wonen en leefomgeving	Totaal Stad
Afval	0	0	0	0	0	16.262	16.262
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	0	3.605	0	0	0	0	10.417
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	0	0	492
Begeleiding (WMO)	263	0	0	0	0	0	263
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	48	0	0	0	48
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0	0	2.249
Belastingen overig	0	0	0	0	0	0	5
Beschermd wonen (WMO)	16.602	0	0	0	0	0	16.602
Bestuur	0	0	0	0	0	0	6.995
Burgerzaken	0	0	0	0	0	0	9.363
Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	0	0	16.464
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0	0	2.004
Cultuurpresentatie, -prod en -part	0	0	0	0	0	0	24.140
Dagbesteding (WMO)	0	0	0	0	0	0	0
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	1.095	1.095
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	0	0	5.220
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	0	0	0	3.179
Gesloten plaatsing	309	0	0	0	0	0	309
Gezinsgericht	1.158	0	0	0	0	0	1.158
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	93.468	0	93.468
Huishoudelijke hulp (WMO)	3.671	0	0	0	0	0	3.671
Inkomensregelingen	0	0	0	0	0	0	139.011
Jeugd behandeling GGZ zonder verblijf	230	0	0	0	0	0	230
Jeugdbescherming	1.827	0	0	0	0	0	1.827
Jeugdhulp begeleiding	344	0	0	0	0	0	344
Jeugdhulp behandeling	505	0	0	0	0	0	505
Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	293	0	0	0	0	0	293
Jeugdhulp met verblijf overig	4.082	0	0	0	0	0	4.082
Jeugdhulp zonder verblijf overig	23.866	0	0	0	0	0	23.866
Jeugdreclassering	201	0	0	0	0	0	201
Maatschapp- en vrouwenopvang (WMO)	0	21.125	0	0	0	0	21.125
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	1.607	0	0	0	0	0	1.607
Media	0	0	0	0	0	0	9.452
Milieubeheer	0	0	0	26.863	3.951	0	30.867
Musea	0	0	0	0	0	0	6.327
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	0	0	0	0	0	0	10.773
Onderwijshuisvesting	0	0	0	0	0	0	20.671
Openb groen en (openlucht) recreatie	0	0	0	0	0	19.411	19.411
Openbaar vervoer	0	0	0	0	0	0	1.257
Openbare orde en veiligheid	0	0	0	0	0	0	13.660
Overhead	0	0	0	0	0	0	83.706
Overige baten en lasten	0	0	0	0	0	0	2.842
Overige maatwerkarrangementen (WMO)	1.717	0	0	0	0	0	1.717
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0	0	0
OZB Woningen	0	0	0	0	0	0	3.985
Parkeren	0	0	0	0	0	0	8.690
Pleegzorg	1.081	0	0	0	0	0	1.081
Riolering	0	0	0	0	0	14.034	14.034
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	3.206	0	3.206
Samenkracht en burgerparticipattie	9.455	9.515	0	0	0	0	19.248
Sportaccommodaties	0	0	3.999	0	0	0	3.999
Sportbeleid en activering	0	0	15.565	0	0	0	15.565
Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	23.908	3.179	0	0	0	0	27.087
Treasury	0	0	0	0	0	0	-2.395
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0	0	1.078
Verkeer en vervoer	0	0	0	0	0	1.804	25.536
Volksgezondheid	0	0	10.737	0	0	0	10.737
Wonen en bouwen	0	0	0	0	4.607	4.646	9.254
WSW en beschut werk	390	0	0	0	0	0	34.943
Eindtotaal	91.507	37.423	30.349	26.863	105.232	57.253	783.221

	Lasten	
	Totaal Wijk	Totaal Lasten
Afval	6.364	22.626
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0
Arbeidsparticipatie	8.678	19.094
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	492
Begeleiding (WMO)	20.844	21.107
Begraafplaatsen en crematoria	0	48
Beheer overige gebouwen en gronden	0	2.249
Belastingen overig	0	5
Beschermd wonen (WMO)	14.631	31.233
Bestuur	0	6.995
Burgerzaken	0	9.363
Crisisbeheersing en brandweer	0	16.464
Cultureel erfgoed	37	2.041
Cultuurpresentatie, -prod en -part	184	24.325
Dagbesteding (WMO)	2.323	2.323
Economische havens en waterwegen	0	1.095
Economische ontwikkeling	0	5.220
Economische promotie (Arnhem promo)	0	3.179
Gesloten plaatsing	558	867
Gezinsgericht	2.092	3.250
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	93.468
Huishoudelijke hulp (WMO)	17.687	21.358
Inkomensregelingen	24.967	163.978
Jeugd behandeling GGZ zonder verblijf	10.901	11.130
Jeugdbescherming	3.638	5.465
Jeugdhulp begeleiding	8.373	8.717
Jeugdhulp behandeling	10.560	11.065
Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	0	293
Jeugdhulp met verblijf overig	9.346	13.428
Jeugdhulp zonder verblijf overig	3.154	27.020
Jeugdreclassering	1.087	1.288
Maatschapp- en vrouwenopvang (WMO)	10	21.135
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	14.850	16.457
Media	568	10.020
Milieubeheer	178	31.045
Musea	0	6.327
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	13.137	23.910
Onderwijshuisvesting	6.106	26.778
Openb groen en (openlucht) recreatie	5.640	25.052
Openbaar vervoer	0	1.257
Openbare orde en veiligheid	1.955	15.615
Overhead	2.194	85.899
Overige baten en lasten	0	2.842
Overige maatwerkarrangementen (WMO)	2.027	3.744
OZB Niet-Woningen	0	0
OZB Woningen	0	3.985
Parkeren	4.108	12.798
Pleegzorg	2.270	3.351
Riolering	0	14.034
Ruimtelijke ordening	0	3.206
Samenkracht en burgerparticipattie	19.184	38.432
Sportaccommodaties	1.361	5.359
Sportbeleid en activering	5.793	21.359
Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	55	27.142
Treasury	0	-2.395
Vennootschapsbelasting VpB	0	1.078
Verkeer en vervoer	10.839	36.375
Volksgezondheid	133	10.870
Wonen en bouwen	0	9.254
WSW en beschut werk	6.395	41.338
Eindtotaal	242.229	1.025.450

Overzicht taakvelden per programma (baten)

	Baten						
	S00	S01	S02	S03	S04	S05	S06
	Bestuur Dienstverlening en financiën	Veiligheid	Bereikbaarheid	Economie	Onderwijs	Cultuur	Patricipatie en armoedebestrijding
Afval	0	0	0	0	0	0	0
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	574.572	0	0	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	0	0	0
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	44	0	0	0
Begeleiding (WMO)	0	0	0	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	0	0	0	0	0
Beheer overige gebouwen en gronden	271	0	0	0	0	0	0
Belastingen overig	381	0	0	0	0	0	0
Beschermd wonen (WMO)	0	0	0	0	0	0	0
Bestuur	91	0	0	0	0	0	0
Burgerzaken	3.803	0	0	0	0	0	0
Crisisbeheersing en brandweer	0	1.444	0	0	0	0	0
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0	684	0
Cultuurpresentatie, -prod en -part	0	0	0	0	0	8.050	0
Dagbesteding (WMO)	0	0	0	0	0	0	0
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	0	0	0	12	0	0	0
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	2.097	0	0	0
Gesloten plaatsing	0	0	0	0	0	0	0
Gezinsgericht	0	0	0	0	0	0	0
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	0	0	0
Huishoudelijke hulp (WMO)	0	0	0	0	0	0	0
Inkomensregelingen	0	0	0	0	0	0	122.227
Jeugd behandeling GGZ zonder verblijf	0	0	0	0	0	0	0
Jeugdbescherming	0	0	0	0	0	0	0
Jeugdhulp begeleiding	0	0	0	0	0	0	0
Jeugdhulp behandeling	0	0	0	0	0	0	0
Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	0	0	0	0	0	0	0
Jeugdhulp met verblijf overig	0	0	0	0	0	0	0
Jeugdhulp zonder verblijf overig	0	0	0	0	0	0	0
Jeugdreclassering	0	0	0	0	0	0	0
Maatschapp- en vrouwenopvang (WMO)	0	0	0	0	0	0	0
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	0	0	0	0	0	0	0
Media	0	0	0	0	0	0	0
Milieubeheer	17	0	0	0	0	0	0
Musea	0	0	0	0	0	118	0
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	0	0	0	0	2.832	0	0
Onderwijshuisvesting	0	0	0	0	708	0	0
Openb groen en (openlucht) recreatie	0	0	0	0	0	0	0
Openbaar vervoer	0	0	1.314	0	0	0	0
Openbare orde en veiligheid	0	3.339	0	0	0	0	0
Overhead	3.878	0	0	0	0	0	0
Overige baten en lasten	0	0	0	0	0	0	0
Overige maatwerkarrangementen (WMO)	0	0	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	33.064	0	0	0	0	0	0
OZB Woningen	32.838	0	0	0	0	0	0
Parkeren	0	0	11.706	0	0	0	0
Pleegzorg	0	0	0	0	0	0	0
Riolering	0	0	0	0	0	0	0
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	0	0	0	0	0	0	0
Sportaccommodaties	0	0	0	0	0	0	0
Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0	0	0
Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	0	0	0	0	0	0	0
Treasury	2.436	0	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	0	0	47	0	0	0	0
Volksgezondheid	0	0	0	0	0	0	0
Wonen en bouwen	0	0	0	0	0	0	0
WSW en beschut werk	0	0	0	0	0	0	100
Eindtotaal	651.351	4.783	13.067	2.153	3.540	8.852	122.327

	Baten						
	S07	S08	S09	S10	S11	S12	TOT
	Zorg	Welzijn en inclusie	Gezondheid en Sport	Klimaat Energie en Milieu	Ruimtelijke ontwikkelingen	Wonen en leefomgeving	Totaal Stad
Afval	0	0	0	0	0	27.635	27.635
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	0	0	0	0	0	574.572
Arbeidsparticipatie	0	1.738	0	0	0	0	1.738
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	0	0	0	0	0	44
Begeleiding (WMO)	0	0	0	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	0	0	16	0	0	0	16
Beheer overige gebouwen en gronden	0	0	0	0	0	0	271
Belastingen overig	0	0	0	0	0	0	381
Beschermd wonen (WMO)	0	0	0	0	0	0	0
Bestuur	0	0	0	0	0	0	91
Burgerzaken	0	0	0	0	0	0	3.803
Crisisbeheersing en brandweer	0	0	0	0	0	0	1.444
Cultureel erfgoed	0	0	0	0	0	0	684
Cultuurpresentatie, -prod en -part	0	0	0	0	0	0	8.050
Dagbesteding (WMO)	0	0	0	0	0	0	0
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0	913	913
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	0	0	12
Economische promotie (Arnhem promo)	0	0	0	0	0	0	2.097
Gesloten plaatsing	0	0	0	0	0	0	0
Gezinsgericht	0	0	0	0	0	0	0
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	0	0	0	94.591	0	94.591
Huishoudelijke hulp (WMO)	0	0	0	0	0	0	0
Inkomensregelingen	0	0	0	0	0	0	122.227
Jeugd behandeling GGZ zonder verblijf	0	0	0	0	0	0	0
Jeugdbescherming	0	0	0	0	0	0	0
Jeugdhulp begeleiding	0	0	0	0	0	0	0
Jeugdhulp behandeling	0	0	0	0	0	0	0
Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	0	0	0	0	0	0	0
Jeugdhulp met verblijf overig	0	0	0	0	0	0	0
Jeugdhulp zonder verblijf overig	0	0	0	0	0	0	0
Jeugdreclassering	0	0	0	0	0	0	0
Maatschapp- en vrouwenopvang (WMO)	0	892	0	0	0	0	892
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	922	0	0	0	0	0	922
Media	0	0	0	0	0	0	0
Milieubeheer	0	0	0	14.201	0	0	14.218
Musea	0	0	0	0	0	0	118
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	0	0	0	0	0	0	2.832
Onderwijshuisvesting	0	0	0	0	0	0	708
Openb groen en (openlucht) recreatie	0	0	0	0	0	1.895	1.895
Openbaar vervoer	0	0	0	0	0	0	1.314
Openbare orde en veiligheid	0	0	0	0	0	0	3.339
Overhead	0	0	0	0	0	0	3.878
Overige baten en lasten	0	0	0	0	0	0	0
Overige maatwerkarrangementen (WMO)	0	0	0	0	0	0	0
OZB Niet-Woningen	0	0	0	0	0	0	33.064
OZB Woningen	0	0	0	0	0	0	32.838
Parkeren	0	0	0	0	0	0	11.706
Pleegzorg	0	0	0	0	0	0	0
Riolering	0	0	0	0	0	18.096	18.096
Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	0	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	3.593	711	0	0	0	0	4.303
Sportaccommodaties	0	0	4.106	0	0	0	4.106
Sportbeleid en activering	0	0	622	0	0	0	622
Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	0	0	0	0	0	0	0
Treasury	0	0	0	0	0	0	2.436
Vennootschapsbelasting VpB	0	0	0	0	0	0	0
Verkeer en vervoer	0	0	0	0	0	502	549
Volksgezondheid	0	0	1.310	0	0	0	1.310
Wonen en bouwen	0	0	0	0	3.775	3.330	7.105
WSW en beschut werk	0	0	0	0	0	0	100
Eindtotaal	4.514	3.340	6.054	14.201	98.366	52.371	984.792

	Baten	
	Totaal	Totaal
	Wijk	Lasten
Afval	0	27.635
Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	574.572
Arbeidsparticipatie	0	1.737
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	44
Begeleiding (WMO)	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	0	16
Beheer overige gebouwen en gronden	0	271
Belastingen overig	0	381
Beschermd wonen (WMO)	0	0
Bestuur	0	91
Burgerzaken	0	3.803
Crisisbeheersing en brandweer	0	1.444
Cultureel erfgoed	0	684
Cultuurpresentatie, -prod en -part	0	8.050
Dagbesteding (WMO)	0	0
Economische havens en waterwegen	0	913
Economische ontwikkeling	0	12
Economische promotie (Arnhem promo)	0	2.097
Gesloten plaatsing	0	0
Gezinsgericht	0	0
Grondexpl (niet-bedrijventerreinen)	0	94.591
Huishoudelijke hulp (WMO)	0	0
Inkomensregelingen	444	122.672
Jeugd behandeling GGZ zonder verblijf	0	0
Jeugdbescherming	0	0
Jeugdhulp begeleiding	0	0
Jeugdhulp behandeling	0	0
Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	0	0
Jeugdhulp met verblijf overig	0	0
Jeugdhulp zonder verblijf overig	0	0
Jeugdreclassering	0	0
Maatschapp- en vrouwenopvang (WMO)	0	892
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	0	922
Media	0	0
Milieubeheer	1.296	15.514
Musea	0	118
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	8.780	11.612
Onderwijshuisvesting	4.102	4.810
Openb groen en (openlucht) recreatie	4	1.899
Openbaar vervoer	0	1.314
Openbare orde en veiligheid	0	3.339
Overhead	17	3.895
Overige baten en lasten	0	0
Overige maatwerkarrangementen (WMO)	0	0
OZB Niet-Woningen	0	33.064
OZB Woningen	0	32.838
Parkeren	15.519	27.225
Pleegzorg	0	0
Riolering	0	18.096
Ruimtelijke ordening	0	0
Samenkracht en burgerparticipattie	490	4.793
Sportaccommodaties	2.040	6.145
Sportbeleid en activering	0	622
Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	0	0
Treasury	0	2.436
Vennootschapsbelasting VpB	0	0
Verkeer en vervoer	35	584
Volksgezondheid	0	1.310
Wonen en bouwen	0	7.105
WSW en beschut werk	0	100
Eindtotaal	32.726	1.017.646

Mutaties circulaires

In de afgelopen circulaires (september- en decembercirculaire 2023 en meicirculaire 2024) is een aantal taakmutaties en (wijzigingen in) decentralisatie-uitkeringen opgenomen dat verrekend wordt met beleidsvelden. In deze Begroting is het volgende verwerkt:

Decentralisatie-uitkeringen (DU's):

- DU Voorkomen van dakloosheid (€ 1,2 miljoen structureel vanaf 2024): Het kabinet zet in op het voorkomen van dakloosheid, om- en afbouw van de maatschappelijke opvang en het realiseren van woonplekken met passende ondersteuning voor (dreigend) dakloze jongeren en volwassenen. Vanaf 2024 wordt structureel € 55 miljoen aan het gemeentefonds toegevoegd en verstrekt aan centrumgemeenten maatschappelijke opvang/beschermd wonen.
- DU doelgroepspecifieke aanpak (€ 137.000 in 2024/2025/2026): In het kader van het plan van aanpak ‘Statushouders aan het werk’ en de hervorming van de arbeidsmarktinfrastructuur van het ministerie van SZW, is in 2023 budget ter beschikking gesteld aan centrumgemeenten van de arbeidsmarktregio’s voor een regionale doelgroepspecifieke aanpak. Het beoogde doel daarvan is om de arbeidsparticipatie van statushouders en andere kwetsbare groepen te vergroten en hen extra te ondersteunen.
- DU LHBTI-beleid Regenboogsteden (€ 20.000 in 2024/2025/2026): Regenboogsteden zetten zich in voor de gezamenlijke doelstelling de veiligheid, weerbaarheid en sociale acceptatie van LHBTI (Lesbische vrouwen, Homoseksuele mannen, Biseksuelen, Transgenderpersonen en Intersekse personen) verder te bevorderen. In totaal ontvangen 55 gemeenten een bijdragen voor de samenhangende aanpak van de Regenboogsteden voor lokaal LHBTI-beleid voor de periode 2023 tot en met 2026.
- DU Jeugd (overheveling van DU van € 565.000 vanaf 2025 naar een specifieke uitkering, betreft onderwijs/voortijdig schoolverlaten).
- DU Kinderen in een AZC (€ 43.000 vanaf 2024): gemeenten zijn vanaf 2019 volledig verantwoordelijk geworden voor de organisatie en financiering van jeugdhulp, inclusief de jeugd-ggz, aan kinderen in een AZC.
- DU Basis Registratie Personen (BRP) tbv asielzoekers (€ 13.000 vanaf 2024): Vanwege wijziging van de taakverdeling tussen de operationele BRP-straten wordt de verdeling van de decentralisatie-uitkering aangepast.
- DU Maatschappelijke opvang: voor de decentralisatie-uitkering Maatschappelijke opvang zijn de onderliggende aantallen geactualiseerd in de septembercirculaire 2023. Arnhem ontvangt op basis daarvan structureel € 104.000 meer ter dekking van de kosten.
- DU Vrouwenopvang: de invoering van de Wet Seksuele Misdrijven zal naar verwachting leiden tot een verhoogde instroom bij de Centra voor Seksueel Geweld (CSG). Gemeenten worden gecompenseerd via de decentralisatie-uitkering Vrouwenopvang. Arnhem ontvangt structureel € 95.000 meer.
- DU Veilige steden: de negen gemeenten die participeren in het programma Veilige Steden van het ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschap (OCW) ontvangen voor de periode 2023-2026 een bijdrage van circa € 0,36 miljoen. Het programma heeft als doel de sociale veiligheid van vrouwen en meisjes in de publieke ruimte te vergroten. De middelen worden volgens bestaande afspraken met de deelnemende gemeenten verdeeld. Arnhem ontvangt hiervoor € 30.000 per jaar.

Taakmutaties:

- Taakmutatie dienstverlening gemeenten: aanpak armoede en schulden (circa € 650.000 structureel vanaf 2024): Vanuit de Aanpak Geldzorgen, Armoede en Schulden, die in juli 2022 aan de Tweede Kamer is gepresenteerd, heeft het kabinet via het gemeentefonds € 40 miljoen aan structurele middelen voor betere dienstverlening door gemeenten op het gebied van armoede en schulden beschikbaar gesteld. Deze middelen zijn voor 2023 incidenteel aan gemeenten beschikbaar gesteld. De toekenning vanaf 2024 zal structureel plaatsvinden om gemeenten verder in staat te stellen om strategisch en doelgericht te handelen en hun activiteiten uit te breiden zoals het verdubbelen van het gebruik van schuldhulpverlening en het bevorderen van activiteiten om armoede onder kinderen te bestrijden.
- Taakmutatie Rijksvaccinatieprogramma: vanaf 1 januari 2024 wordt de uitvoering van de maternale kinkhoestvaccinatie formeel overgedragen aan de gemeenten. Bij de septembercirculaire 2023 zijn de bijbehorende middelen, circa € 4 miljoen per jaar, voor de uitvoering van de maternale kinkhoestvaccinatie aan het gemeentefonds toegevoegd. Voor Arnhem gaat het in 2024 om circa € 51.000. De gemeente Arnhem heeft de realisatie van het vaccinatieprogramma ondergebracht bij de VGGM.

Bijlagen

Overzicht BBV-indicatoren

Effectindicator	2020	2021	2022	2023	2024
Woonlasten éénpersoonshuishouden	**707**	**694**	**876**	**902**	
Eenheid:	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.				
Bron:	COELO, Groningen				
Woonlasten meerpersoonshuishouden	**750**	**711**	**949**	**976**	
Eenheid:	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.				
Bron:	COELO, Groningen				
WOZ-waarde woningen	**221**	**240**	**265**	**324**	
Eenheid:	De gemiddelde WOZ waarde van woningen x €1.000.				
Bron:	CBS - Statistiek Waarde Onroerende Zaken				
Formatie ambtelijk apparaat	**5,80**	**6,10**	**5,90**	**6,30**	**6,70**
Eenheid:	Toegestane formatie in fte van het ambtelijk apparaat van eigen organisatie voor het begrotingsjaar op peildatum 1 januari. In fte per 1.000 inwoners.				
Bron:	Eigen gegevens gemeente.				
Bezetting ambtelijk apparaat	**5,90**	**6,10**	**6**	**6,20**	**6,60**
Eenheid:	Werkelijk aantal fte dat werkzaam is binnen eigen organisatie. In fte per 1.000 inwoners.				
Bron:	Eigen gegevens gemeente				
Apparaatskosten per inwoner	**490**	**406**	**429**	**466**	**488**
Eenheid:	De noodzakelijke financiële middelen voor het inzetten van personeel (salarissen), organisatie-, huisvestings-, materieel-, automatiseringskosten e.d. voor het uitvoeren van de organisatorische taken.				
Bron:	Eigen gegevens gemeente.				
Kosten inhuur externen als % van de loonsom	**17**	**22,70**	**19,50**	**0**	**0**
Eenheid:	Inzet van uitzendkrachten, zzp'ers of detacheringsovereenkomsten in procenten.				
Bron:	Eigen gegevens gemeente.				
Overhead % van totale lasten	**9,50**	**9**	**8,90**	**9,10**	
Eenheid:	Overheadkosten zijn alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces in procenten.				
Bron:	Eigen gegevens gemeente				
Verwijzigingen Halt	**13**	**8**	**7**		
Eenheid:	Het aantal verwijzingen Halt per 1.000 inwoners van 12 t/m 17 jaar.				
Bron:	Stichting Halt				
Geweldsmisdrijven	**7,10**	**6,60**	**6,70**		
Eenheid:	Het aantal geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners. Voorbeelden van geweldsmisdrijven zijn seksuele misdrijven, levensdelicten zoals moord en doodslag en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling).				
Bron:	CBS - Geregistreerde criminaliteit				

Vernielingen en beschadigingen	**10,80**	**10,60**	**10**	

Eenheid: Aantal vernielingen en beschadigingen per 1.000 inwoners. Hieronder vallen brandstichting, alle vormen van vernieling en misdrijven tegen de openbare orde en het openbaar gezag.
Bron: CBS - Geregistreerde criminaliteit

Diefstallen uit woning	**2,20**	**1,80**	**1,70**	

Eenheid: Aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners
Bron: CBS - Geregistreerde diefstallen

Winkeldiefstallen	**4,80**	**4,40**	**5**	

Eenheid: Aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners
Bron: CBS - Geregistreerde diefstallen

Jongeren met een delict voor de rechter	**1**	**2**		

Eenheid: Het percentage jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen
Bron: CBS - Jeugdmonitor

Functiemenging	**58,60**	**58,70**	**59,40**	

Eenheid: De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen (%).
Bron: CBS BAG/LISA - bewerking ABF Research

Vestigingen (van bedrijven)	**153,40**	**158,30**	**171,40**	

Eenheid: Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar
Bron: LISA

Demografische druk	**58**	**57,50**	**57,60**	**57,50**

Eenheid: Het aantal personen van 0 tot 20 jaar én 65 jaar of ouder per honderd personen van 20 tot 65 jaar (percentage).
Bron: CBS - Bevolkingsstatistiek

Banen	**974,60**	**987,80**	**1024,30**	

Eenheid: Onder een baan wordt een vervulde positie verstaan. Dit betreffen zowel fulltimers, parttimers als uitzendkrachten. De indicator betreft het aantal banen per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 tot en met 64 jaar.
Bron: CBS Bevolkingsstatistiek / LISA-bewerking ABF Research

Absoluut verzuim	**3,10**	**2**	**1,50**	

Eenheid: Het aantal leer- of kwalificatieplichtige jongeren dat absoluut verzuimer is (geweest) gedurende het schooljaar (per 1.000 leerlingen): de jongere is niet ingeschreven bij een onderwijsinstelling en beschikt niet over een vrijstelling. De periodeaanduiding '2022' staat voor schooljaar '2021/2022'.
Streefwaarde absoluut verzuim: 0,5 per 1.000 inwoners in de leeftijd van 5-18 jaar.
Bron: DUO/Ingrado

Relatief verzuim	**30**	**31**	**36**	

Eenheid: Het aantal leer- of kwalificatieplichtige leerlingen (per 1.000 leerlingen) waarbij sprake is van meer dan 16 uur ongeoorloofd verzuim gedurende 4 opeenvolgende lesweken. De periodeaanduiding '2022' staat voor schooljaar '2021/2022'.
De cijfers van Ingrado hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2019" staat voor schooljaar "2018/2019".
Streefwaarde relatief verzuim: 20 per 1.000 inwoners in de leeftijd van 5-18 jaar.
Bron: DUO/Ingrado

Voortijdige schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)	**2,50**	**2,60**	**3,10**
Eenheid:	Vsv'ers zijn jongeren van 12 tot 23 jaar die zonder startkwalificatie het onderwijs verlaten. Een startkwalificatie is een havo of vwo diploma of minimaal een mbo-2 diploma. Het vsv-percentage staat voor het aantal vsv'ers als percentage van het aantal onderwijsdeelnemers die aan het begin van het schooljaar ingeschreven staan.		
Bron:	DUO/ Ingrado		
Kinderen in uitkeringsgezin	**10**	**10**	
Eenheid:	Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen.		
Bron:	Verweij Jonker Instituut - Kinderen in Tel (verplichte BBV-indicator)		
Werkloze jongeren	**3**	**3**	**3**
Eenheid:	Het percentage werkloze jongeren 16-22 jaar		
Bron:	CBS (verplichte BBV-indicator)		
Netto arbeidsparticipatie	**69**	**68,30**	**71,30**
Eenheid:	Percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking		
Bron:	CBS		
Personen met een bijstandsuitkering	**842,70**	**797,40**	
Eenheid:	Aantal per 10.000 inwoners		
Bron:	CBS		
Lopende re-integratievoorzieningen	**72,70**	**75,80**	**156,50**
Eenheid:	Aantal per 10.000 inwoners van 15-64 jaar		
Bron:	CBS		
Jongeren met jeugdhulp		**14,10**	**14,70**
Eenheid:	Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp		
Bron:	CBS - Indicatoren jeugdzorg in natura		
Jongeren met jeugdbescherming		**1,40**	**1,40**
Eenheid:	Het percentage jongeren tot 18 jaar met een jeugdbeschermingsmaatregel		
Bron:	CBS - Indicatoren jeugdzorg in natura		
Jongeren met jeugdreclassering		**0,70**	**0,60**
Eenheid:	Het percentage jongeren (12-22 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel		
Bron:	CBS - Indicatoren jeugdzorg in natura		
Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo	**820**	**840**	**820**
Eenheid:	Aantal per 10.000 inwoners in de betreffende bevolkingsgroep		
Bron:	CBS - Gemeentelijke Monitor Sociaal Domein Wmo		
Niet sporters	**46,90**		
Eenheid:	Het percentage niet-wekelijkse sporters t.o.v. bevolking van 19 jaar en ouder. Bevolking van 19 jaar en ouder dat niet minstens één keer per week aan sport doet.		
Bron:	Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen GGD's, CBS en RIVM		

Percentage bekende hernieuwbare elektriciteit	**6**	**9**	

Eenheid: Deel van de energie die afkomstig is uit natuurlijke hulpbronnen die constant worden aangevuld, zoals uit wind, zon en waterkracht (%)

Bron: Rijkswaterstaat - Klimaatmonitor

Omvang huishoudelijk afval	**165,20**	**160,40**	

Eenheid: Niet gescheiden ingezameld huishoudelijk afval (kg per inwoner).

Bron: CBS - Huishoudelijk afval De CBS-afvalcijfers over 2022 worden in december 2023 gepubliceerd. In onze eigen afvalrapportages zien we een gemiddelde van 207 kilogram restafval per inwoner in 2022.

Toevoegingen aan de woningvoorraad: nieuw gebouwde woningen	**11,80**	**5,60**	**7**

Eenheid: Nieuw gebouwde woningen, exclusief overige toevoegingen, zoals transformaties. Aantal per 1.000 woningen

Bron: Basisregistraties adressen en gebouwen - bewerking ABF Research

Begrippenlijst

A.

Accress
Groei/daling van het gemeentefonds (zie ook trap-op-trap-afmethodiek).

Activa (vaste)
Bezittingen die langer dan één jaar meegaan en die in meerdere jaren worden afgeschreven (bijvoorbeeld gebouwen). Activa staan op de balans.

Afvalstoffenheffing
Betreft een heffing voor het inzamelen en verwerken van huishoudelijke afvalstoffen. De heffing wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar gebruiker is van een woning (waarvoor een verplichting tot inzamelen geldt). De grondslag voor de heffing is het aantal inwoners (betreft twee categorieën: eenpersoons- of meerpersoonshuishouden). De heffing is een tijdvak-belasting en komt in aanmerking voor de ontheffingsregeling. Bij verhuizing naar een woning binnen of buiten Arnhem wordt ontheffing verleend voor de resterende volle maanden, dat de inwoner verhuisd is. Zodra er nieuwe bewoners ingeschreven worden, ontvangen deze bewoners een aanslag afvalstoffenheffing voor de resterende maanden.

Algemene dekkingsmiddelen
Algemene dekkingsmiddelen zijn inkomsten zonder vooraf bepaald bestedingsdoel. De gemeente kan deze vrij besteden. Het gaat om de uitkeringen vanuit het Gemeentefonds, om bepaalde gemeentelijke belastingen (zoals OZB-belasting) en deelnemingen/dividend.

Algemene uitkering
Uitkering uit het gemeentefonds van het Rijk dat de gemeente geheel vrij mag besteden.

Algemene reserve
Het vrij besteedbare eigen vermogen van de gemeente. Dit vormt een buffer voor financiële tegenvallers.

Auditing
Het controleren van een organisatie.

B.

Balans
De balans toont een overzicht van de bezittingen, schulden en eigen vermogen van de gemeente op een bepaald moment.

Baten
Baten zijn zonder teken (positief) weergegeven in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten te ontvangen in het betreffende jaar.

Baten en lasten (stelsel van)
Gemeenten werken met een stelsel van baten en lasten. Dit betekent dat inkomsten en uitgaven moeten worden toegerekend aan het begrotingsjaar waarop zij betrekking hebben (dat wil zeggen het jaar waarin de prestatie geleverd is).

Bedrijfsvoering
De beheersing van, het toezicht op en de verantwoording over de bedrijfsprocessen binnen de gemeentelijke organisatie op basis van een bedrijfsvoeringsfilosofie.

Begroting
Een begroting geeft aan welke beleidsvoornemens de gemeente heeft, hoeveel middelen daarmee gemoeid zijn en uit welke bronnen die middelen afkomstig zijn.

Begrotingsresultaat
Financieel verschil tussen het bedrag dat volgens de begroting is toegestaan en het te verwachten bestede bedrag.

Begrotingstekort
Een begrotingstekort treedt op wanneer de lasten hoger zijn dan de baten.

Beheersmaatregel
Een activiteit die zich richt op het elimineren, vermijden of verkleinen van de oorzaak of het gevolg van een ongewenste gebeurtenis.

Belastingcapaciteit
De OZB is voor gemeenten de belangrijkste eigen belastinginkomsten. De belastingcapaciteit geeft inzicht in de mate waarin bij het voordoen van een financiële tegenvaller in het volgende begrotingsjaar kan worden opgevangen of ruimte is voor nieuw beleid. Om deze ruimte weer te kunnen geven is een ijkpunt nodig. In dit geval de landelijk gemiddelde tarieven. Voor gemeenten wordt de belastingcapaciteit gerelateerd aan de hoogte van de gemiddelde woonlasten (OZB, rioolheffing en reinigingsheffing). Naast de OZB wordt tevens gekeken naar de riool- en afvalstoffenheffing omdat de heffing niet kostendekkend hoeft te zijn, maar ook lager mag worden vastgesteld (er is dan sprake van belastingcapaciteit die niet benut wordt).
Benodigde weerstandscapaciteit
Het bedrag dat benodigd is om alle risico's in de begroting waarvoor geen maatregelen zijn getroffen, in financiële zin af te dekken.

Beschikbare weerstandscapaciteit
De middelen die beschikbaar zijn om eventuele tegenvallers (risico's) op te kunnen vangen.

Bestaand beleid
Beleid waarover al besluitvorming heeft plaatsgevonden.

Bestemmingsreserve
Naast de Algemene reserve zijn er buffers gevormd die niet worden meegerekend tot de weerstandscapaciteit. Het gaat hier om de bestemmingsreserves. Bestemmingsreserves zijn voor specifieke doeleinden gevormd op basis van een raadsbesluit. Bestemmingsreserves zijn gebonden aan de bestemmingen die door de raad zijn vastgesteld. Wanneer de nood echt hoog is kan er door de raad aan de betreffende bestemmingsreserve een andere bestemming worden gegeven. Aan een deel van de bestemmingsreserves hangen verplichtingen tot bestedingen waarbij er beperkte sprake is sprake is van beleidsvrijheid.

Besluit begroting en verantwoording (BBV)
Het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) beschrijft de regels waaraan onder andere begroting van een gemeente aan moet voldoen.

Bestuurlijk belang
Een gemeente kan een bestuurlijk belang hebben in een verbonden partij doordat zij in het bestuur is vertegenwoordigd. De gemeente kan het ook hebben doordat zij stemrecht heeft in de verbonden partij.

Btw-compensatiefonds
Rijksfonds waaruit gemeenten een bepaald deel van de door hen betaalde btw kunnen terugvorderen.

C.
Circulaire
Een circulaire informeert de gemeenten over de omvang en de verdeling van de algemene uitkering, de integratie-uitkeringen - inclusief die voor het sociaal domein - en de decentralisatie-uitkeringen uit het gemeentefonds.

Compabiliteitsvoorschriften
Dit zijn de wettelijke voorschriften voor de inrichting van de gemeentelijke begroting en rekening. Sinds 2004 zijn de nieuwe voorschriften volgens het Besluit Begroting en Verantwoording van kracht.

D.

Deelneming
Participatie in een besloten of naamloze vennootschap, waarin de gemeente aandelen heeft.

Dividend
Een vergoeding die wordt uitbetaald aan aandeelhouders.

Doeluitkering
Uitkering door het Rijk aan een lagere overheid voor een nauw omschreven wettelijk vastgesteld doel of taak. De gelden zijn niet vrij besteedbaar.

E.

EMU-saldo
Het geraamde of het gerealiseerde saldo van de ontvangsten en uitgaven van een gemeente. Dit bedrag wordt berekend op transactiebasis en volgens Europese voorschriften.

F.

Financieel belang
Van financieel belang is sprake als de gemeente de middelen die ze ter beschikking stelt verloren gaan in geval van faillissement van de verbonden partij (een derde rechtspersoon) en/ of als financiële problemen bij de verbonden partij verhaald kunnen worden op de gemeente.

Financiële kengetallen
Getallen waarmee inzicht verkregen kan worden in de financiële positie van de gemeente.

Financieringsmiddelen
Kort- of langlopende geldmiddelen die nodig zijn om de kosten van uitgaven te betalen.

G.

Gemeenschappelijke regeling
Is het publiekrechtelijk juridisch kader waarbinnen twee of meer gemeentebesturen kunnen samenwerken.

Gemeentefonds
Uitkering van het Rijk die de gemeenten in principe vrij mogen besteden.

Grondexploitatie
De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van een gemeente. Indien gemeenten leningen hebben afgesloten om grond te kopen voor een (toekomstige) woningbouwproject hebben zij een schuld. Bij de beoordeling van een dergelijke schuld is het van belang om te weten of deze schuld kan worden afgelost wanneer het project wordt uitgevoerd. Van de opbrengst van de verkochte gronden kan immers de schuld worden afgelost. Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten.

K.

Kans
De mogelijkheid dat een gebeurtenis zich voordoet uitgedrukt in een waarde tussen 0 en 1.

Kapitaalgoederen
Spullen die de gemeente nodig heeft om de diensten en goederen die zij levert aan inwoners te kunnen produceren. Daarbij gaat het om grotere zaken zoals wegen, riolering, water, groen en gebouwen.

Kapitaallasten
Afschrijvingen en toegerekende rente op activa. De afschrijvingen betreffen de jaarlijkse waardevermindering van de investering. Door middel van de afschrijving worden lasten van de investering uitgespreid over de jaren dat er van de investering gebruik wordt gemaakt. De rente betreft het eigen of geleende geld dat besteed wordt om de investering te financieren.

L.

Lasten

De lasten zijn weergegeven met een minteken (negatief) in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten uit te geven in het betreffende jaar.

Leges

Leges zijn vergoedingen voor het genot van diensten of producten, die de gemeente levert. Dat zijn bijvoorbeeld paspoorten, uittreksels uit registers, vergunningen e.d. Daarbij geldt dat de totale opbrengst van de leges niet hoger mogen zijn dan de kosten die de gemeente voor het geheel van de legesplichtige diensten of producten maakt. De leges worden in rekening gebracht bij de aanvrager van de dienst of het product. Voor sommige leges geldt een wettelijk maximum tarief (bijvoorbeeld voor paspoorten).

Lokale heffingen

Een type gemeentelijke belasting. Voorbeelden van heffingen zijn de rioolheffing of de afvalstoffenheffing. Het geld dat gemeenten met heffingen ophalen, moeten gebruikt worden om de kosten te dekken van datgene waarvoor ze in rekening worden gebracht.

M.

Meerjareninvesteringsplanning (MIP)

In de meerjareninvesteringsplanning wordt de planning van de investeringen voor de komende jaren inzichtelijk gemaakt.

Meerjarenraming

Een prognose van de voor meerdere jaren, na het begrotingsjaar, te verwachten baten en lasten alsmede mutaties in reserves.

N.

Netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote. De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Een hoge netto schuldquote hoeft op zichzelf geen probleem te zijn. Of dat het geval is valt niet direct af te leiden uit de netto schuldquote zelf, maar hangt af van meerdere factoren. Zo kan een hoge schuld worden veroorzaakt doordat er leningen zijn afgesloten en die gelden vervolgens worden doorgeleend aan bijvoorbeeld woningbouwcorporaties die op hun beurt weer jaarlijks aflossen. In dat geval hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn. Om inzicht te verkrijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen).

O.

Onroerende zaakbelasting

Betreft een belasting voor het in eigendom hebben van onroerende zaken in de gemeente Arnhem.
De grondslag van de belasting is de WOZ-waarde van de woning of niet-woning. Het geldende tarief voor eigenaars van woningen of eigenaars en gebruikers van niet-woningen is gebaseerd op een percentage van de WOZ-waarde. De belasting wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar eigenaar of gebruiker is van een onroerende zaak.

Overhead

De kosten van de werkzaamheden of faciliteiten die slechts een indirecte relatie vertonen met de prestaties (bijvoorbeeld leidinggeven, afdelingsadministratie of huisvesting).

Overzicht lasten en baten

Lasten: De lasten zijn weergegeven met een minteken (negatief) in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten uit te geven in het betreffende jaar.
Baten: Baten zijn zonder teken (positief) weergegeven in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten te ontvangen in het betreffende jaar.
Toevoeging aan reserve: toevoegingen aan een reserve zijn weergegeven met een minteken (negatief). Hiermee laten we zien met hoeveel middelen we in het betreffende jaar aan deze reserve laten stijgen.

Onttrekkingen aan reserve: onttrekkingen aan een reserve zijn zonder teken (positief) weergegeven. Hiermee laten we zien met hoeveel middelen we in het betreffende jaar aan deze reserve laten dalen.
Saldo toevoegingen en onttrekkingen: Bij negatief saldo verwachten we een verhoging van de reserve binnen dit programma. Bij een positief saldo verwachten we een verlaging van de reserve binnen het programma.

P.

Paragrafen
Geven volgens het BBV een dwarsdoorsnede van de begroting op financiële aspecten. Het gaat dan om de beleidslijnen van beheersmatige aspecten die belangrijk zijn, financieel, politiek of anderszins. De paragrafen zijn onderdeel van zowel de beleidsbegroting als het jaarverslag.

Parkeerbelasting
Betreft een belasting voor het parkeren van een voertuig op een plaats waar volgens de belastingverordening parkeerbelasting verschuldigd is. De grondslag is de duur van het parkeren. De parkeertijd maal het tarief bepaalt de hoogte van het bedrag. De belasting wordt geheven door in te loggen op een centrale computer via een GSM, het kopen van een parkeerticket of een parkeervergunning.

Planning- en controlcyclus
De jaarlijks terugkerende werkzaamheden die samenhangen met het opstellen, bespreken, bewaken, bijstellen en verifiëren van budgetten.

Prestatie-indicator
Kwantitatieve en kwalitatieve gegevens die inzicht geven in de resultaten van het gevoerde beleid van de gemeente.

Programma
Is een samenhangende verzameling van activiteiten en geldmiddelen gericht op het bereiken van vooraf bepaalde maatschappelijke effecten.

Programmabegroting
Dit is de typering voor de begroting waarin de programma's centraal staan. Een gemeente is vrij in de keuze van de programma's en het aantal.

R.

Reserve
Bedrag dat is gereserveerd voor toekomstige uitgaven, zonder dat de aard en de omvang van deze uitgaven al bekend zijn. Reserves worden onderverdeeld in algemene reserves en reserves met een specifieke bestemming (bestemmingsreserves).

Restrisico
De inschatting van het risico met medeneming van de effecten van beheersmaatregelen. Risico dat overblijft na risicobeheersing. (netto risico)

Risico
Gebeurtenis die zich al dan niet kan voordoen en die kan leiden tot schade met een financieel gevolg of afwijking van een te behalen beleidsdoel.

Risicobeheersing
Zijn activiteiten (beheersmaatregelen) die de kans op het optreden van risico's dan wel de gevolgen van risico's beïnvloeden (voorkomen of reduceren)

Risico-eigenaar
De persoon of het organisatieonderdeel aan wie het risico gealloceerd is.

Risico in relatie tot weerstandsvermogen
De kans op een gebeurtenis die leidt tot een directe financiële tegenvaller van materiële betekenis, die niet is afgedekt in de begroting.

Risicokaart
De risicokaart geeft inzicht in de spreiding van de risico's naar kans en gevolg.

Risicomanagement
Het geheel aan activiteiten en maatregelen gericht op het expliciet en systematisch omgaan met en beheersen van risico's.

Risicoparagraaf
Is een door het college verstrekt overzicht van alle bekende risico's tot het moment van aanbieden van de begroting.

Risicoprofiel
Overzicht van het geheel aan risico's van het betreffende proces, project, programma of beleidstraject.

Risicoscore
Per risico te bepalen score op basis van kans op voorkomen en gevolg.

Roerende zaakbelasting
Betreft een belasting voor het in eigendom van roerende zaken, zoals woonboten in de gemeente Arnhem. De grondslag van de belasting is een percentage van de RZB- waarde. De belasting wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar eigenaar of gebruiker is van de roerende zaak.

S.
Solvabiliteit
Is de verhouding tussen het eigen vermogen en het totale vermogen.

Solvabiliteitsratio
Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Indien er sprake is van een forse schuld én veel eigen vermogen (het totaal van de algemene en de bestemmingsreserves), hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn voor de financiële positie. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente. De mate van weerbaarheid geeft in combinatie met de andere kengetallen een indicatie over de financiële positie van een gemeente.

Stelpost
Schatting van uitgaven, opgenomen in de begroting terwijl de werkelijke kosten nog niet exact bepaald kunnen worden.

Structurele exploitatieruimte
Voor de beoordeling van de financiële positie is het ook van belang te kijken naar de structurele baten en structurele lasten. Structurele baten zijn bijvoorbeeld de algemene uitkering uit het gemeentefonds en de opbrengsten uit de onroerende zaakbelasting OZB. Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, doordat wordt gekeken naar de structurele baten en structurele lasten en deze worden vergeleken met de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van een lening) te dekken.

T.
Taakmutatie
Extra geld uit het gemeentefonds voor de uitvoering van nieuwe en/of bestaande taken.

Taakveld
Eenheid waarin de programma's zijn onderverdeeld.

Trap-op-trap-af systematiek/ accresmethode
Om het totaal beschikbare bedrag te bepalen dat aan de gemeenten wordt uitgekeerd, gebruikt het Rijk de accresmethode, ook wel de 'trap-op-trap-af systematiek' genoemd. Het accress is gekoppeld aan de ontwikkeling van rijksuitgaven (niet van alle uitgaven). Stijgen de uitgaven dan stijgt het accres, dalen de uitgaven dan daalt het accress.

Treasury
Is het geheel van activiteiten in verband met het beheren van de geldstromen.

V.
Verbonden partij
Is een partij waarmee de gemeente een bestuurlijke relatie onderhoudt en waarin zij een financieel belang heeft.

Voorziening
Dit is een reservering (geoormerkte gelden) met als doel het bedrag aan te wenden in de toekomst waar de voorziening oorspronkelijk voor is gecreëerd.

W.
Weerstandsfactor
Beschikbare weerstandscapaciteit : Benodigde weerstandscapaciteit. Bij een lagere factor dan 1 is aanzuivering van de algemene reserve vereist. Indien de factor uitkomt boven de 1,4 dan kunnen reserves worden aangewend voor nieuw beleid.

Weerstandsvermogen
Het weerstandsvermogen is de mate waarin de gemeente in staat is om de gevolgen van risico's op te vangen, zonder dat het beleid of de uitvoering daarvan in gevaar komt. Het weerstandsvermogen is de verhouding (ratio) tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit.

Z.
Zekerheidspercentage
Voor het bepalen van het benodigde weerstandsvermogen moet met behulp van de risicosimulatie een keuze worden gemaakt met welke mate van zekerheid de geïdentificeerde risico's worden afgedekt. We noemen dit ook wel het zekerheidspercentage.

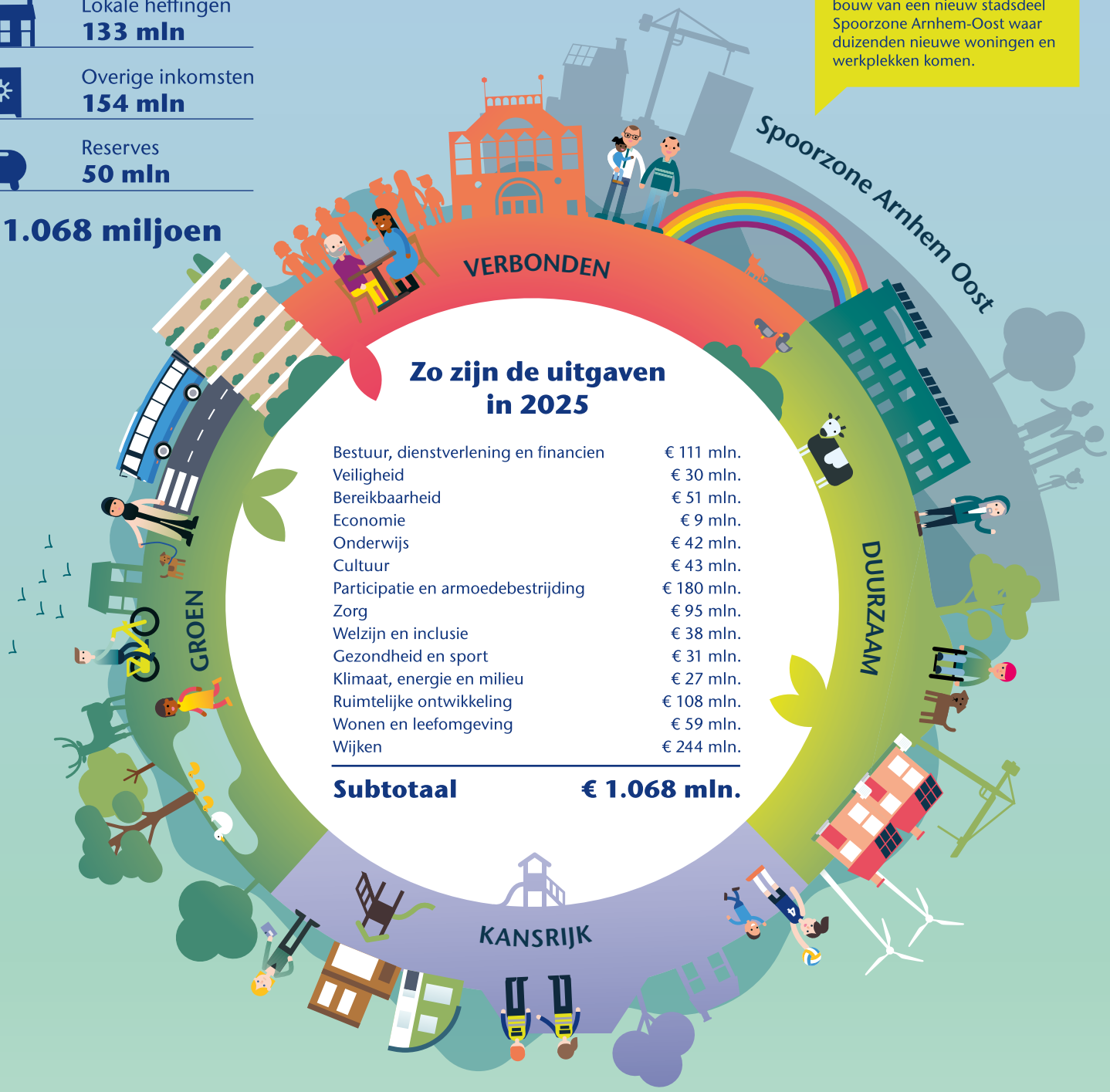
Ontwerpbegroting 2025-2028

Wat komt er in 2025 binnen

Rijk	**731 mln**
Lokale heffingen	**133 mln**
Overige inkomsten	**154 mln**
Reserves	**50 mln**

€ 1.068 miljoen

We maken de komende jaren tientallen miljoenen vrij voor de bouw van een nieuw stadsdeel Spoorzone Arnhem-Oost waar duizenden nieuwe woningen en werkplekken komen.

Zo zijn de uitgaven in 2025

Bestuur, dienstverlening en financien	€ 111 mln.
Veiligheid	€ 30 mln.
Bereikbaarheid	€ 51 mln.
Economie	€ 9 mln.
Onderwijs	€ 42 mln.
Cultuur	€ 43 mln.
Participatie en armoedebestrijding	€ 180 mln.
Zorg	€ 95 mln.
Welzijn en inclusie	€ 38 mln.
Gezondheid en sport	€ 31 mln.
Klimaat, energie en milieu	€ 27 mln.
Ruimtelijke ontwikkeling	€ 108 mln.
Wonen en leefomgeving	€ 59 mln.
Wijken	€ 244 mln.
Subtotaal	**€ 1.068 mln.**

GEMEENTE Arnhem

Wilt u meer weten?
Kijk op financien.arnhem.nl

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 4303018

Onderwerp: Turap-2 2024

Kernboodschap

Om de voortgang op de realisatie van de begroting te kunnen bewaken, worden (conform de verordening financieel beleid en beheer gemeente Arnhem) minimaal twee tussenrapportages aan de raad aangeboden. In Turap-2 2024 worden de financiële afwijkingen die over 2024 bekend zijn gerapporteerd.

Voorstel

1. De Turap-2 2024 vast te stellen.
2. De bijgevoegde begrotingswijziging met betrekking tot de Turap-2 2024 vast te stellen.

Inleiding

Als regulier onderdeel van de beleidscyclus 2024 is een tweede tussenrapportage (Turap-2 2024) opgesteld. De Turap 2-2024 bevat informatie over de verwachte majeure financiële afwijkingen over het jaar 2024, over het geprognosticeerde financiële resultaat en over de voortgang van de beleidsuitvoering. Daarnaast wordt in Turap-2 2024 gerapporteerd op een aantal andere onderwerpen, zoals de investeringen en de beheersing van belangrijke verbonden partijen. Tevens is een terugkoppeling van de voortgang van de overgehevelde budgetten uit 2023 opgenomen en wordt vooruitgeblikt naar de Nota Budgetoverheveling 2024. Hiermee wordt inzicht gegeven in de onderwerpen waarvan op dit moment al wordt verwacht dat de activiteiten niet of onvolledig worden uitgevoerd dit jaar. Dit is een eerste inschatting en is ter informatie aan deze turap toegevoegd. Aan het eind van het jaar worden de budgetoverhevelingen 2024 aan de raad ter besluitvorming voorgelegd.

In deze Turap is de inhoudelijke voortgang binnen de programma's opgenomen. Dit betekent concreet dat in de bijlage de doelen die 'op koers lopen' , 'gedeeltelijk op koers' , 'niet op koers liggen' en 'reeds gerealiseerd zijn' zijn opgenomen. In de Begroting 2025 zijn naar aanleiding van de resultaten van de werkgroep ‘Doorontwikkeling begroten en verantwoorden’ vier programma’s bij wijze van pilot uitgewerkt met beter meetbare en uniform geformuleerde doelen en inspanningen. Naar verwachting is het in de Turap in 2025 nog beter mogelijk om hierop de voortgang op een transparante wijze te rapporteren. In deze Turap is er vooralsnog voor gekozen dat de 'pijltjes' een interpretatie geven hoe de voortgang verloopt (van 'op koers', 'gedeeltelijk op koers' naar 'niet op koers') en dat dit in de tekst wordt toegelicht.

Arnhem GEMEENTE

RAADSVOORSTEL

Turap 2-2024 is opgesteld op basis van ontwikkelingen in de eerste 7 maanden van 2024, waarbij ook rekening is gehouden met de structurele componenten in de resultaten van voorgaand jaar. Bij deze Turap is een begrotingswijziging opgenomen. De afwijkingen in de Turap welke zijn opgenomen in de begrotingswijziging moeten namelijk in het kader van de begrotingsrechtmatigheid in de begroting verwerkt worden.

In de Turap worden hoofdzakelijk afwijkingen gemeld op lopend beleid. Eén gemelde afwijking in deze Turap is strikt genomen geen afwijking op lopend beleid. Het gaat om de afwijking inzake subsidie Rozet, welke is toegelicht op programma S05. Hierover is de raad via een raadsbrief ook separaat geïnformeerd.

Ook is gerapporteerd over de voortgang en de verwachte inzet van investeringen dit jaar. Zie voor de uitgebreide toelichting bijlage 3 van de Turap-2 2024. In deze paragraaf wordt eveneens voorgesteld om een nieuw investeringskrediet van € 80.000 beschikbaar te stellen voor het onderdeel Bewegend Bos, zie toelichting bijlage 3 paragraaf investeringen.

Beoogd effect

De raad krijgt een prognose van de beleidsmatige voortgang, de financiële afwijkingen en het resultaat over 2024. Daarbij wordt de begroting aangepast aan de meest actuele stand van de prognose. Dit in het kader van begrotingsrechtmatigheid. Ten slotte is het beoogde effect om transparant te zijn over alle relevante facetten die van belang zijn voor de raad om haar controlerende taak volledig te kunnen uitvoeren.

Argumenten

1.1 *Met Turap-2 2024 wordt een actueel inzicht verschaft in majeure afwijkingen in beleid en financiën en hiermee krijg de raad inzicht in de voortgang van het bereiken van de doelen in 2024 en de financiële afwijkingen die zich daarbij voordoen.*

2.1 *De afwijkingen worden meegenomen in een begrotingswijziging omdat dit vanwege de begrotingsrechtmatigheid noodzakelijk is. Alle afwijkingen die genoemd zijn in deze Turap worden in de begroting gewijzigd.*

Kanttekeningen en risico's

1.1 *Er is met de best mogelijke inschattingen gewerkt op het moment van opmaken van de Turap, maar deze inschattingen kunnen aan het einde van het jaar mogelijk afwijken van de daadwerkelijke realisatie.*

Participatie

Op verschillende thema's binnen de stedelijke en wijkprogramma's zijn de ambities, het beleid en de uitvoering daarvan mede tot stand gekomen met inbreng vanuit diverse partijen uit de stad.

Arnhem GEMEENTE

Financiën

In Turap-1 meldden we een verwacht tekort van € 16,6 miljoen in 2024. In Turap-2 verwachten we een restant overschot van € 0,8 miljoen. Het tekort ten opzichte van de Turap-1 wordt met name verminderd door het inzetten van € 10,5 miljoen aan bezuinigingsopties. Deze meldden wij eerder bij de Turap-1. Daarnaast wordt het tekort verminderd door per saldo 6,9 miljoen aan positieve afwijkingen. Hiervan betreft 0,4 miljoen actualisatie van eerder in Turap-1 gemelde afwijkingen en € 6,5 miljoen nieuwe afwijkingen. Hiervan wordt voorgesteld om alle verwachte afwijkingen met bijgaande begrotingswijziging op grond van de begrotingsrechtmatigheid in de begroting te verwerken.

In de bijlagen bij Turap-2 is per programma een overzicht gegeven van alle verwachte afwijkingen. In een aantal gevallen is een afwijking op één programma benoemd, maar vindt de vertaling in de administratie plaats door de begrotingswijziging over diverse (wijk)programma's te verdelen. Voor een uitvoerige toelichting wordt verwezen naar de Turap-2 2024 en bijlagen.

Uitvoering

Na vaststelling door de raad wordt de begroting gewijzigd met de bijgevoegde wijziging.

Communicatie

De Turap-2 2024 wordt gepubliceerd op website financien.arnhem.nl.

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- Raadsvoorstel Turap-2 2024
- Turap-2 2024
- Bijlagen bij Turap-2 2024
- Bijlage Inventarisatie externe onderzoeken
- Begrotingswijziging 24-008 bij Turap-2 2024

RAADSVOORSTEL

Besluit van
Zaaknummer 4303018

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;
gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 17 september 2024;

gelet op artikel 192 van de Gemeentewet;

besluit:

1. De Turap-2 2024 vast te stellen;
2. De bijgevoegde begrotingswijziging met betrekking tot de Turap-2 2024 vast te stellen.

De griffier, De voorzitter,

Arnhem GEMEENTE

Turap 2 - 2024

Inhoudsopgave

Hoofdlijnen Turap 2 2024 3
Totaalbeeld financiën 5
Bijlagen 7
Voortgang doelen en financiële afwijkingen per programma 7
Wijken Algemeen 7
Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek 10
Noordwest 12
Noordoost 14
Presikhaaf 21
Malburgen 24
Schuytgraaf / Elderveld 27
De Laar / Elden 30
Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg 32
Bestuur, dienstverlening en financiën 35
Veiligheid 43
Bereikbaarheid 48
Economie 54
Onderwijs 60
Cultuur 65
Participatie en armoedebestrijding 71
Zorg 76
Welzijn en inclusie 86
Gezondheid en sport 97
Klimaat en energie 102
Ruimtelijke ontwikkeling 108
Wonen en leefomgeving 113
Terugblik Nota Budgetoverheveling 2023 124
Vooruitblik Nota Budgetoverheveling 2024 133
Investeringen 135
Beheersing verbonden partijen 136
Stand van zaken amendementen en moties 145

Hoofdlijnen Turap 2 2024

Twee keer per jaar maakt het college een tussenrapportage - de 'Turap' - voor de gemeenteraad. In de Turap is de stand van zaken geduid rondom de uitvoering van de in de begroting voor 2024 opgenomen ambities, doelen en inspanningen binnen de verschillende programma's. Ook worden de verwachte financiële afwijkingen over het lopende jaar 2024 vermeld. Die ontstaan door autonome ontwikkelingen, maar ook door de uitvoering van moties en het aanpakken van urgente knelpunten in lopend beleid.

Financieel beeld
In Turap-1 meldden we een verwacht tekort van € 16,6 miljoen in 2024. Dit is het saldo van zowel positieve als negatieve afwijkingen.

In Turap-2 verwachten we een restant overschot van € 0,8 miljoen. Het tekort uit Turap-1 wordt met name verminderd door het inzetten van € 10,5 miljoen aan bezuinigingsopties. Deze meldden wij eerder bij de Turap-1. Daarnaast wordt het tekort verminderd door per saldo € 6,9 miljoen aan positieve afwijkingen. Hiervan betreft 0,4 miljoen actualisatie van eerder in Turap-1 gemelde afwijkingen en € 6,5 miljoen nieuwe afwijkingen.

In de jaarrekening over 2024 zal de definitieve afwijking bekend worden. In onderstaande tabel is dit schematisch weergegeven.

	Gemeld (x €1.000.000)
Saldo Turap 1	-16,6
Bezuinigingsopties gemeld in Turap 1	10,5
Actualisatie afwijkingen uit Turap 1	0,4
Nieuwe afwijkingen	6,5
Totaal verwerkt / te verwerken Turap 1 en 2	**0,8**

Hoe koersen we met onze doelen en inspanningen?
In deze Turap liggen de meeste doelen en inspanningen op koers. Een greep hieruit: we zetten goede stappen om de veiligheid in Arnhem te vergroten. We pakken de overlast en (veelvoorkomende) criminaliteit dagelijks aan. We hebben een duurzaam mobiliteitsplan opgesteld en deze aan de raad voorgelegd. Daarin zetten we in op een mobiliteitstransitie, waarbij eerst de voetganger komt, dan de fietser, vervolgens het OV en tot slot de auto.
Het nieuwe beleidsrijke integrale huisvestingsplan voor het funderend onderwijs is aangenomen door de raad. Dit gaan we verder gaan uitwerken in een uitvoeringsagenda met aandacht voor inbedding van en aansluiting op bredere gebiedsontwikkelingen in de stad. We werken aan verbreding van het cultuurbereik en de participatie. Dit doen we door vernieuwing van ons cultuurbeleid om zo beter aan te sluiten op ontwikkelingen in de sector en de maatschappij.
We blijven ons inzetten om te voorkomen dat inwoners schulden opbouwen en/of in de armoede terecht komen en we blijven ons inzetten om inwoners de nodige zorg en ondersteuning te kunnen bieden. Met het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers zijn afspraken gemaakt over toekomstbestendige opvang in Arnhem. We stimuleren sporten en bewegen en zorgen dat de stad optimaal profiteert van topsport(evenementen). We liggen op koers in de realisatie van de (lange termijn) klimaatdoelen, zoals de CO2-reductie. We werken aan het compleet maken en het blijven actualiseren van het Omgevingsplan. In dit plan komen alle thema’s over de fysieke leefomgeving samen.
We gaan uitvoering geven aan de nieuwe Woonvisie, die wonen in Arnhem eerlijker moet gaan maken en we om de doelen te behalen voor voldoende woningen werken we aan concrete investeringsplannen en grondexploitaties. We investeren in het Nationaal Programma Arnhem-Oost. Het vastgestelde uitvoeringsplan vormt een goede basis voor de langjarige aanpak die nodig is om de achterstanden op het gebied van onder andere onderwijs in de vijf wijken van Arnhem-Oost aan te pakken. We starten met een groot aantal activiteiten die zichtbaar en voelbaar zijn in de wijken en die via inbreng van partners en bewoners tot stand zijn gekomen.

Er zijn ook onderwerpen die (nog) niet geheel op koers liggen. Dit komt onder meer door de huidige arbeidsmarkt met personele schaarste waardoor we op onderdelen onvoldoende capaciteit hebben om onze ambities uit te voeren. Daarnaast speelt werkdruk een rol. Bovendien hebben zowel wij als onze partners te maken met stijgende kosten, onzekere marktontwikkelingen, netcongestie en stikstofbeperkingen. Een voorbeeld van onderwerpen die (nog) niet geheel op koers liggen: de aanpak van digitale criminaliteit, een beter en schoner

taxivervoer inclusief het verduurzamen van het taxibeleid en de inspanningen rondom erfgoed. Het blijkt nog niet in voldoende mate mogelijk om kwetsbare inwoners zelfstandig (begeleid) te laten wonen vanwege onvoldoende aanbod van geschikte woningen. Het doel om 6500 woningen aardgasvrij te maken is complex als gevolg van de marktomstandigheden. De uitbreiding van de woonwagenlocaties kampt met vertraging en de reductie van de hoeveelheid restafval ligt nog niet op koers.

Toelichting doelen en inspanningen
In Turap 2 wordt de voortgang aangegeven van alle doelen en inspanningen die in de Begroting 2024 zijn opgenomen. Per doel en inspanning is de stand van zaken beschreven. Ook wordt bij de doelen en inspanningen de status aangegeven door middel van verschillende icoontjes. Deze icoontjes houden het volgende in:

- Groene pijl schuin omhoog - Het doel/ de activiteit loopt op koers
- Oranje pijl naar rechts - Het doel/ de activiteit loopt gedeeltelijk op koers
- Rode pijl schuin omlaag - Het doel/ de activiteiten lopen niet op koers
- Groen vinkje - Het doel/ de activiteit is gerealiseerd

Presentatie baten en lasten
De presentatie van de baten en de lasten die in de begroting van 2024 is gebruikt, is doorgezet in deze Turap. Daarom wordt een positief bedrag gepresenteerd op het moment dat er sprake is van meer baten of meer lasten. Concreet betekent dit dat als er hogere lasten zijn, dit als een positief bedrag in de lasten is gepresenteerd. Dit veroorzaakt een nadeel voor de algemene reserve. Wanneer een negatief bedrag als afwijking in de lasten is gepresenteerd, betekent dit dat er sprake is van minder lasten, dus een voordeel voor de algemene reserve. Wat betreft de baten werkt dit hetzelfde: een positieve afwijking in de baten betekent hogere baten en een voordeel voor de algemene reserve. Of een afwijking een voordeel of nadeel voor de algemene reserve veroorzaakt, is eveneens weergegeven in de kolommen in de bijlagen.

Tabel afwijkingen
Per afwijking is in de tabellen de nodige informatie verstrekt. Hieronder is per kolom aangegeven welke informatie wordt weergegeven:

- T1: is de afwijking al in Turap 1 opgenomen: een J in deze kolom staat voor 'Ja', een JB in deze kolom staat voor 'Ja als bezuinigingsoptie' en een N in deze kolom staat voor 'Nee'.
- I/S: Is de afwijking incidenteel of structureel;
- AR/BR: Komt de afwijking ten gunste of laste van de algemene reserve (AR) of een bestemmingsreserve (BR);
- B: Wordt de afwijking in de begroting verwerkt met bijgevoegde begrotingswijziging.

Begrotingswijziging
Bij deze Turap is een begrotingswijziging opgenomen. De afwijkingen in de Turap welke zijn opgenomen in de begrotingswijziging moeten namelijk in het kader van de begrotingsrechtmatigheid in de begroting verwerkt worden. Alle in de Turap genoemde afwijkingen in bijlage 1 worden in de begroting verwerkt.

Leeswijzer
In het volgende hoofdstuk wordt het financiële totaalbeeld geschetst, waarbij toegelicht wordt hoe Turap 1 en Turap 2 in samenhang met elkaar gelezen moeten worden. Waar Turap 1 alleen de verwachte financiële afwijkingen beschrijft, wordt in deze Turap 2 in de bijlagen een integraal overzicht gegeven van de voortgang op de beleidsdoelen en inspanningen in combinatie met een verwachte financiële prognose. Zowel de exploitatie als de voortgang op de investeringen wordt toegelicht. Tevens staan we stil bij de beheersing van de verbonden partijen, lichten we de voortgang op de overgehevelde budgetten uit 2023 toe en blikken we vooruit naar de budgetoverhevelingen 2024. Tot slot wordt een overzicht gegeven van de stand van zaken op de bij de Begroting 2024 aangenomen moties en amendementen.

Totaalbeeld financiën

	Begroting Stand Juli 2024	Afwijking Turap 2	Prognose Turap 2	
Bedragen x € 1.000				
Middelen				
Lasten	957.559	44.865	1.002.424	N
Baten	928.094	39.298	967.392	V
Saldo lasten en baten	**-29.465**	**-5.567**	**-35.032**	**N**
Toevoegingen aan reserves	73.079	8.796	81.875	
Onttrekkingen aan reserves	105.104	12.565	117.669	V
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**32.025**	**3.769**	**35.794**	**V**
Prognose resultaat	**2.560**	**-1.798**	**762**	**V**

In bovenstaande tabel is zichtbaar dat bij de begroting voor het opstellen van Turap 2, uit is gegaan van een negatief saldo van lasten en baten ad €29,5 miljoen en dat € 32,0 miljoen per saldo aan de reserves onttrokken zou worden. Met de afwijkingen die in deze Turap 2 gemeld zijn, wordt het saldo van lasten en baten negatief € 35,0 miljoen en wordt per saldo € 35,8 miljoen aan de reserves onttrokken.

In onderstaande tabel is weergegeven welke afwijkingen in Turap 2 verwerkt zijn. Wanneer een afwijking betrekking heeft op meerdere programma's, is deze in de Turap over deze programma's verdeeld. Uit onderstaande tabel blijkt het totaal van de desbetreffende afwijkingen.

Onderwerp	Programma	Bedrag turap 1	Verwerkt	Gewijzigd	Bedrag turap 2
Afwijkingen Turap 1		-16.632	2.562	351	-18.842
Afwijkingen gemeld in Turap 1		**-16.632**	**2.562**	**351**	**-18.842**
Nieuwe afwijkingen turap 2					
Bezuinigingsopties al gemeld in turap 1					10.515
Herstel Lekkage MFC Klarendal	Wijken				-240
Gemeentefonds Meicirculaire	S00				8.909
Actualisatie MIP	S00				1.250
Burgerberaad	S00				-35
Dekking burgerberaad BR Burgerberaden	S00				35
Kosten personele formatie S00	S00				224
Bijstelling energiekosten eigen gebruik	S00				300
Resultaat de Connectie 2023	S00				650
Bijdrage Arnhem Oost aan VO Guido	S04				-400
Dekking Bijdrage Arnhem Oost aan VO Guido BR Arnhem Oost	S04				400
Stadsvilla Sonsbeek - compensatie exploitant	S05				-480
Stadsvilla Sonsbeek - hogere onderhoudskosten herstel vloer 1e verdieping en balkon	S05				-250
Dekking Stadsvilla Sonsbeek BR vastgoed	S05				250
Faillisement Momento- huurachterstand	S05				-225
Aanvullende subsidie Rozet	S05				-425
Dekking aanvullende subsidie Rozet	S05				100
Actualisatie BUIG Nader voorlopig Budget	S06				-1.664
Actualisatie SW infrastructuur	S06				-898
Actualisatie SW vergoeding buitengemeenten	S06				-145

Resultaat Scalabor	S06	847
Voordeel Beschermd wonen	S07	2.800
Voordeel Beschermd wonen BR WMO en Jeugdzorg	S07	-2.800
Veilig Thuis Gelderland Midden resultaat 2023	S07	52
MGR Sociaal domein resultaat 2023	S07	315
Resultaat uitvoeringskosten Bureau Nieuwkomers	S08	-205
BR Resultaat Uitvoeringskosten Bureau Nieuwkomers 2023 BR inburgering, integratie en asiel	S08	205
Ontvangen baten toekomstbestendige opvang	S08	1.000
Ontvangen baten toekomstbestendige opvang BR Inburgering, integratie en asiel	S08	-1.000
Maatschappelijke opvang	S08	250
Maatschappelijke opvang BR WMO en Jeugdzorg	S08	-250
SPUK Sport financieel nadeel overhead	S09	-719
Dekking kosten personele formatie	S09	-224
Beheer Milieuzone	S10	-66
Dekking Beheer Milieuzone BR Klimaat en energie	S10	66
Circulaire economie	S10	200
Dekking circulaire economie BR Sociaal Economisch Fonds	S10	-200
Woonwagenlocatie Bethaniënstraat kostenstijgingen	S11	-1.100
Gebiedsontwikkeling Spoorzone Arnhem Oost	S11	-1.037
Dekking Gebiedsontwikkeling Spoorzone Arnhem Oost	S11	1.037
Nieuwe afwijkingen in turap 2		**17.044**
Totaal afwijkingen turap 2		**-1.798**

Bijlagen

Voortgang doelen en financiële afwijkingen per programma

Wijken Algemeen

In dit onderdeel staan de algemene ontwikkelingen binnen de wijken aangegeven. Ook is de financiële verantwoording van de wijken te vinden in Wijken Algemeen.

Voortgang doelen en inspanningen

Thema's (T)	Doelen (D)	Inspanningen (I)

Arnhem is/ wordt een levendige en vitale stad waar het volgens inwoners en ondernemers fijn wonen, werken en verblijven is (T)

Verkleinen van de kloof tussen inwoners/ondernemers en de lokale overheid (D)

Op een aantal fronten is er een afstand merkbaar tussen de overheid, inwoners en ondernemers.
Één van de mogelijkheden om deze afstand te verkleinen is het inzetten van wijksturing. Wij geloven dat de betrokkenheid van inwoners en maatschappelijke partners in de wijk noodzakelijk is voor het ontwikkelen van sterke en leefbare wijken. We hebben de afgelopen jaren veel geïnvesteerd in de ontwikkeling van wijksturing om daarmee de kloof tussen inwoner en overheid te verkleinen en van daaruit samen te werken aan het vergroten van de leefbaarheid van de Arnhemse wijken. De doorontwikkeling van wijksturing wordt zichtbaar in de Koersnota Van Wijken Weten 2023 – 2030.

Ontwikkelen nieuwe Koersnota Van Wijken Weten (I)

In de periode van februari - juni 2024 is een participatieproces doorlopen voor het opstellen van een uitvoeringsplan voor de Koersnota. De vastgestelde Koersnota Van Wijken Weten 2023 - 2030 moet worden geconcretiseerd en hiervoor zijn diverse gesprekken gevoerd in de wijken. Deze gesprekken vonden plaats met inwoners en maatschappelijke partners. Inmiddels is een concept versie van het uitvoeringsplan gereed. Het uitvoeringsplan wordt in september vastgesteld door het college en ter kennisname aan de raad verzonden.

Uitvoeren veranderplan wijksturing (I)

Voor de uitvoering van het veranderplan is in Q1 en Q2 een ontwikkelstrategie en een motivatiestrategie ontwikkeld. De strategieën worden in Q3 en Q4 van 2024 uitgevoerd. De afronding hiervan vindt plaats in 2025.

Ontwikkelen van integraal accommodatiebeleid (I)

Najaar 2023 en begin 2024 is gebruikt om de opdracht en het plan van aanpak voor het Integraal Accommodatiebeleid (IAB) uit te werken/ aan te scherpen en vooral ook goed aan te laten sluiten op diverse ontwikkelingen zoals het opstellen van een Arnhemse Barcode (om vast te stellen welke en hoeveel voorzieningen nodig zijn in de wijken en de stad), gebiedsontwikkelingen zoals Rijnpark, de Arnhem-Oost Aanpak en actuele vraagstukken uit wijken rondom het accommoderen van voorzieningen. In de tweede helft van 2024 gaan we aan de slag met pilots in twee wijken. In het vierde kwartaal ontvangt u hiervan de resultaten en vanaf 2025 werken we dit beleid voor alle wijken uit en start de uitvoering.

Vernieuwen Arnhemse Leefbare Wijken Monitor (I)

De resultaten van het veldwerk onderzoek zijn inmiddels beschikbaar op Arnhem in Cijfers en zijn verwerkt in de Arnhemse Leefbare Wijken Monitor.

Financiële afwijkingen

In onderstaande tabel worden de afwijkingen tussen de begroting en Turap 2 toegelicht.

	Begroting Stand Juli 2024	Afwijking Turap 2	Prognose Turap 2
Bedragen x € 1.000			
Middelen			
Lasten	238.299	2.107	240.406
Baten	30.782	-351	30.431
Saldo lasten en baten	**-207.517**	**-2.458**	**-209.975**
Toevoegingen aan reserves	1.762	0	1.762
Onttrekkingen aan reserves	3.296	4.133	7.429
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**1.534**	**4.133**	**5.667**
Prognose resultaat	**-205.983**	**1.675**	**-204.308**

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	T1	I/S	AR/ BR	B
Lasten	2.107	N					
Sociale wijkteams (SWT)	0						
Teams Leefomgeving(TLO)	2.107	N					
Openbare ruimte	2.000	N	Aanbesteding dagelijks onderhoud in stadsdeel centrum, Spijkerbuurt en Arnhemse Broek (CSA)	J	I	AR	J
Onderwijs	240	N	Herstel lekkage MFC Klarendal	N	I	AR	J
Armoedebeleid	165	N	Bijzondere bijstand	J	S	AR	J
Onderwijs	92	N	MGR formatie RBL - uitvoering leerplicht	J	S	AR	J
Onderwijs	-77	V	Bijstelling energiekosten eigen gebruik	N	I	AR	J
Werk en inkomen	-313	V	Actualisatie BUIG	J	I	AR	J
Baten	-351	N					
Sociale wijkteams (SWT)	0						
Teams Leefomgeving(TLO)	-351	N					
Onderwijs	-38	N	Bijstelling energiekosten eigen gebruik	J	I	AR	J
Werk en inkomen	-313	N	Actualisatie BUIG	J	I	AR	J
Toevoegingen aan reserves	0						
Sociale wijkteams (SWT)	0						
Teams Leefomgeving(TLO)	0						
Onttrekkingen aan reserves	4.133	V					
Sociale wijkteams (SWT)	0						
Teams Leefomgeving(TLO)	4.133	V					
Armoedebeleid	4.133	V	Vrijval Bestemmingsreserve Energiearmoedefonds	JB	I	BR	J

Aanbesteding dagelijks onderhoud stadsdeel centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek (CSA)
In het najaar 2023 is een Europese aanbesteding geweest voor het dagelijks onderhoud in ons stadsdeel Centrum, Spijkerbuurt en Arnhems Broek (CSA) voor het jaar 2024.
Voor een deel van dit dagelijks onderhoud is de Europese aanbesteding mislukt, doordat de inschrijvingen resulteerden in een forse overschrijding van het begrote budget. Op twee van de vier percelen heeft maar één marktpartij ingeschreven. Voor 2024 zal de werkwijze van 2023 worden gevolgd, hetgeen betekent dat het dagelijks onderhoud met een aantal marktpartijen wordt uitgevoerd Hierbij wordt afgerekend op basis van werkelijk uitgevoerde werkzaamheden (gemaakte uren) en is dit -vooralsnog- zonder extra duurzaamheidseisen etc. De (minimaal) verwachte overschrijding wordt hiermee geraamd op € 2 miljoen in 2024.

Herstel lekkage MFC Klarendal
Bij MFC Klarendal is lekkage geweest. Bij nader onderzoek is gebleken dat ook de constructie schade heeft geleden zodat dit spoedig moet worden hersteld. De hoogte hiervan wordt ingeschat op € 360.000.
De juridische afdeling heeft de garantievoorwaarden getoetst, echter daar kunnen we geen beroep meer op doen omdat er door de jaren heen diverse specialisten en aannemers met de gebreken bezig zijn geweest en de oorspronkelijke opdrachtnemer niet zelf in de gelegenheid is gesteld de gebreken te herstellen. Er zal nog wel een brief gestuurd worden om een poging te doen de schade te verhalen.
Een deel van de werkzaamheden die nu gedaan gaan worden, stonden in het MJOP gepland voor de komende jaren. Dit deel (€ 120.000) kan dan ook gedekt worden uit de reserve Vastgoed (onderhoud). Voor het resterende deel van € 240.000 is deze ruimte er niet, omdat daardoor (op termijn) onvoldoende ruimte voor dekking van planmatig onderhoud kan ontstaan.

Bijzondere bijstand
We zien een toename in het aantal aanvragen en daarmee ook de kosten voor Bijzondere Bijstand. Dit komt voornamelijk doordat wettelijk een tegemoetkoming voor verhoogde energielasten is toegevoegd aan Bijzondere Bijstand en daarnaast door de vernieuwde Arnhemse regeling voor Duurzame Gebruiks Goederen en de herziening voor Bijzondere Bijstand tot 21 jaar. We verwachten dat door de toename van de aanvragen voor 2024 in totaal € 300.000 extra nodig is. In Begroting 2024 is reeds € 135.000 incidenteel toegevoegd voor het jaar 2024. Dat betekent voor 2024 een tekort van € 165.000 (€ 300.000 -/- € 135.000).

MGR formatie RBL - uitvoering leerplicht
Het RBL Midden-Gelre heeft een belangrijke rol in de preventie van problemen bij jeugdigen. Eind 2022 is er door branchevereniging Ingrado een nieuwe formatierichtlijn gepubliceerd. De analyse hiervan leidt ertoe dat voorgesteld wordt de formatie voor leerplichttaken, waaronder ook kwalificatieplicht MBO, te laten toenemen. In 2023 is een groeimodel gehanteerd voor het ophogen van de formatie en bijbehorende kosten. Voor 2024 is hiervoor een structurele verhoging van het budget van € 92.000 noodzakelijk.

Bijstelling energiekosten eigen gebruik
Zie voor toelichting programma S00.

Actualisatie BUIG
Zie voor toelichting programma S06.

Vrijval bestemmingsreserve Energiearmoedefonds
Vanuit de Jaarrekening 2021 is een bedrag van € 2,8 miljoen bestemd voor de Energietoeslag 2022. In 2022 en 2023 is in de bestemmingsreserve een bedrag van tweemaal € 5 miljoen toegevoegd om de Wintertoeslag uit te keren om het tekort op de rijksbijdrage voor Energietoeslag te compenseren en een aantal crisismaatregelen te bekostigen. Door de onttrekking van het resultaat van de Jaarrekening 2021 waren in 2022 en 2023 minder middelen nodig uit de Bestemmingsreserve. Het bedrag van € 2,8 miljoen kan daarom vrijvallen uit de Bestemmingsreserve. Daarnaast
is in de bestemmingsreserve een bedrag van € 1,6 miljoen aanwezig. Hiervan is € 0,3 miljoen voor een voucherregeling voor ondernemers beschikbaar. De overige € 1,3 miljoen is voor € 0,5 miljoen ontstaan uit een overschot op het noodfonds ondernemers, deze is niet meer nodig en kan vrijvallen. Daarnaast was € 0,8 miljoen bedoeld voor nieuwe crisismaatregelen in 2024 en 2025, maar hiervoor zijn nog geen concrete plannen uitgewerkt. Deze € 0,8 miljoen kan ook vrijvallen. Er worden dan geen nieuwe plannen gemaakt om inwoners/organisaties tegemoet te komen voor hogere energielasten.

Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek

Voortgang doelen en inspanningen

Thema's (T)	Doelen (D)	Inspanningen (I)

Meedoen (T)

Bewoners hebben meer contact en ervaren meer sociale cohesie (D)

Om de sociale cohesie in het gebied te versterken, faciliteren we goed functionerende wijkorganisaties en het wijknetwerk.

Inspanningen 2024 (I)

In het Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek (CSA) worden diverse initiatieven ontplooid. Dit doen we door middel van subsidie, de wijkplatforms, ontmoetingsplekken en bewonersondersteuning.

Bewoners zijn meer (financieel) zelfstandig en staan steviger in de maatschappij (D)

Om (financiële) zelfredzaamheid te stimuleren, faciliteren we toegankelijke hulp.

Inspanningen 2024 (I)

We zetten in op bestaande projecten en initiatieven om zo een duurzame verandering te weeg te brengen (onder andere Broek Omhoog, De Kansen en Stichting RAAK).

Kansengelijkheid (T)

Jongeren ervaren meer kansengelijkheid en kunnen hun talenten ontwikkelen (D)

We faciliteren wijkpartners en basisscholen via de subsidie ‘Kansrijk Opgroeien’ om stevig in te zetten op extra programma’s voor de leerlingen.

Inspanningen 2024 (I)

Met alle wijkpartners -9 mnd - 4 jaar zijn samenwerkingsafspraken gemaakt. We hebben aan wijkpartners de opdracht gegeven om vanuit de Blokhut een gezamenlijk activiteitenprogramma te ontwikkelen met betere aansluiting op de behoefte van de wijk en gericht op het versterken van de samenwerking tussen de wijkorganisaties. Het Fort heeft een programma voor kinderen die extra aandacht nodig hebben, het eerste half jaar afgerond.

Gezondheid (T)

Meer inwoners hebben een gezonde en actieve leefstijl (D)

We subsidiëren en faciliteren programma's om een gezondere leefstijl te bevorderen.

Inspanningen 2024 (I)

We hebben alle speelplekken in het Arnhemse Broek in beeld gebracht, zodat de plekken die dat nodig hebben verbeterd worden en beter bekend worden in de wijk (d.m.v. een beweegroute). Daarnaast maken we met subsidiepartners op maat afspraken, zoals samen koken of het opzetten van een wandelgroep.

Openbare Ruimte (T)

Bewoners en bezoekers ervaren CSA als een aantrekkelijke, veilige en duurzame omgeving (D)

We investeren in een aantrekkelijkere buitenruimte, waarbij veel verharding plaats maakt voor groen.

Inspanningen 2024 (I)

We zetten opdrachten uit om verharding te vervangen door groen. Ook pakken we verloederde plekken aan. En we faciliteren bewonersinitiatieven die hieraan bijdragen. Voorbeelden zijn het vergroenen van achterkant van wooncomplex de Tuinpoort in Spoorhoek en het Transformatorplein en het Rietgrachtpark in het Broek. Samen met de werkgroep graffiti Spijkerkwartier zijn verloederde graffiti-plekken in de Spijkerstraat, Parkstraat en Driekoningenstraat aangepakt.

Wijkeconomie (T)

Goed functionerende wijkorganisaties (D)

Wijkorganisaties (zoals De Blauwe Wijkeconomie, Broek Omhoog en Buurtgroenbedrijf) dragen veel bij aan de verbetering van de wijk. Zo heeft De Blauwe Wijkeconomie maar liefst 11 initiatieven die werken aan een leefbare en inclusieve wijk. Een voorbeeld is de oprichting van een Buurtklusbedrijf om bij te dragen aan de energietransitie.

Inspanningen 2024 (I)

We ondersteunen de wijkorganisaties als partner vanuit de gemeente. Buurtbedrijven hebben behoefte aan een integrale aanpak. Samen willen we de belemmeringen beslechten en zoeken naar oplossingen. We denken mee in mogelijkheden en waar nodig wordt subsidie verstrekt.

Veiligheid (T)

Bewoners en ondernemers ervaren minder overlast (D)

Veiligheid blijft in CSA een belangrijk thema. Op sommige plekken is sprake van (een gevoel van) onveiligheid. We hebben aandacht voor verkeersveiligheid, overlast door kamerbewoning, verwarde personen en de aanwezigheid van criminaliteit en drugshandel. Met gerichte acties willen we afrekenen met de verloedering, overlast en criminaliteit in de wijk.

Inspanningen 2024 (I)

Binnen het actieprogramma Schoon Heel Veilig Steenstraat en omgeving worden tien actielijnen met bijbehorende acties uitgevoerd. Met gerichte acties pakken we de problematiek aan, zoals de werkgroep gevelschoon en het opknappen van verloederde plekken. Ook zetten we in op het verminderen van weesfietsen, graffiti en zwerfafval. De ondernemersvereniging (VOS) werkt een plan verder uit om de Steenstraat te verbeteren. Verder zijn we bezig met een plan om de oversteekmogelijkheden van de Johan de Wittlaan te verbeteren. En zetten we in op goed functionerende wijkveiligheidsoverleggen met onze externe partners.

Noordwest

Voortgang doelen en inspanningen

Thema's (T)	Doelen (D)	Inspanningen (I)

Meedoen (T)

Meer inwoners vinden een ontmoetingsplek en nemen deel aan activiteiten (D)

Om de sociale cohesie en de maximale participatie van inwoners te bevorderen is het van belang om ontmoetingsplekken in de wijk te creëren die passen bij de vraag uit de wijk. Deze fysieke ontmoetingsplekken moeten toegankelijk, nabij en laagdrempelig zijn.

Inspanningen 2024 (I)

We passen (speel)plekken en pleinen aan en maken deze aantrekkelijker zodat ontmoeten/verblijven er prettiger is met meer aandacht voor ontmoeting, spelen en bewegen, vergroening en klimaatadaptatie. De inclusieve speeltuin Rosorum is geopend.

We faciliteren de buurthuizen en stimuleren hen om met een passend en goed aanbod aan activiteiten.

We brengen sociale wijkinitiatieven in Klarendal en Sint Marten bijeen en hebben een sociale kaart uit laten brengen.

Kansengelijkheid (T)

In Klarendal en Sint Marten kunnen kinderen en hun ouders zich beter ontplooien in een stimulerende omgeving (D)

We zien dat bewoners te maken hebben met armoede en schulden. We zien ook dat kinderen en jongeren in hun kansen op een positieve persoonlijke ontwikkeling belemmerd worden doordat ze opgroeien in armoede, hun ouders onvoldoende betrokken zijn bij de opvoeding en er onvoldoende gebruik gemaakt wordt van ondersteuningsstructuren in de wijk.

We willen dat meer bewoners zonder geldzorgen en geldproblemen kunnen leven en dat kinderen en jongeren zich in vrijheid en veiligheid en zonder ontwikkelachterstanden kunnen ontwikkelen tot zelfstandige en krachtige individuen.

Inspanningen 2024 (I)

In Sint Marten en Klarendal versterken we de samenwerking rondom het jongste kind tot 4 jaar door middel van bijeenkomsten met Sociaal wijkteam, jeugdverpleegkundige, basisschool Kunstrijk, huisartsenpraktijk Klarendal en kinderopvang SKAR. Samen met deze partners geven we uitvoering aan de volgende plannen:
- het thuisbezoek door jeugdverpleegkundigen voor alle kinderen op het moment dat ze 18 maanden oud zijn.
- verbeteren ouderondersteuning voor de kwetsbare inwoners.
- professionalisering van de Speelmorgen in Klarendal in samenwerking met Rijnstad.

We verbeteren het naschools programma voor 0 tot 18 jaar in Klarendal in samenwerking met het externe wijknetwerk van (basis)scholen, jeugdverpleegkundigen, Sportbedrijf Arnhem, Rijnstad, Rozet en het Sociaal wijkteam. Het programma richt zich op de onderdelen onderwijs, vrije tijd en thuis en sluit aan bij de Arnhem-Oost aanpak.

Gezondheid (T)

Kwetsbare inwoners leven langer in goede gezondheid en blijven vitaal (D)

We zijn in samenwerking met de Wageningen Universiteit (WUR), Hogeschool Arnhem Nijmegen (HAN) en GGD aan de slag om de sociaaleconomische gezondheidsverschillen te verkleinen in de wijk Klarendal. We willen een beweging in gang zetten waarbij bewoners weer trots op hun wijk zijn, en de leefomgeving als positieve stimulans ervaren om verder te komen in het leven.

Inspanningen 2024 (I)

We zetten in op beweeg- en ontmoetingsprogramma's voor ouderen in en rondom de buurthuizen en ontmoetingsplekken in samenwerking met de buurthuizen, Stichting Welzijn Ouderen Arnhem (SWOA) en Sportbedrijf Arnhem.

We zetten in op bewustwording en regie op de eigen gezondheid en het voorkomen van zorg door de inzet van Welzijn op Recept door Stichting Welzijn Ouderen Arnhem en Rijnstad.

In samenwerking met een extern netwerk bestaande uit Sportbedrijf Arnhem, Rijnstad, Stichting Welzijn Ouderen Arnhem (SWOA) en huisartsenpraktijk Klarendal hebben studenten van de Hogeschool Arnhem Nijmegen (HAN) een onderzoek afgerond naar het verbeteren van de fysieke en mentale gezondheid van kwetsbare oudere inwoners van Klarendal en Sint Marten.

.

Veiligheid (T)

Bewoners hebben minder last van gevoelens van onveiligheid (D)

We verbeteren het woon- en leefklimaat van bewoners door de aanpak van overlast op de thema's verloedering, parkeer/verkeersveiligheid, overlastgevende personen, jeugdoverlast en drugsoverlast. Onze focus ligt daarbij op de wijken Klarendal en Sint Marten.

Inspanningen 2024 (I)

Tijdens maandelijks wijkveiligheidsoverleg vindt monitoring plaats en initiëren we passende acties. Ook zijn we samen met veiligheid en politie gestart met het actieplan 'Hommel en Singel': schoon, heel en veilig met speciale aandacht voor verloederde plekken en ondermijning.

De stadsmarinier is gestart per 1 april.

We initiëren de aanpak van overlast door personen met verward gedrag en hebben daarbij specifieke aandacht voor de buurthuizen in Sint Marten en Klarendal.

In samenwerking met de politie zijn we het initiatief bondgenoten gestart. We hebben sleutelfiguren uit de wijk geworven.

We ontwikkelen het jongerenwerk door, waarbij naast Klarendal/St. Marten ook aandacht is voor de jongeren in de Burgemeesterswijk.

Noordoost

Voortgang doelen en inspanningen

Thema's (T)	Doelen (D)	Inspanningen (I)

Meedoen (T)

Meer bewoners zijn zelf- en samen redzaam (D)

Bewoners willen ontmoetingsplekken die passen bij hun behoefte: dichtbij, kleinschalig en laagdrempelig. Ontmoeting draagt bij aan het algemeen welbevinden en kan ervoor zorgen dat minder snel een beroep wordt gedaan op specialistische voorzieningen. Er is een groeiende behoefte aan meer verbondenheid in en tussen wijken. Aandachtspunt blijft behoud van deze plekken, hoe starten we nieuwe initiatieven naast of in plaats van andere initiatieven en de financiële dekking/borging ervan.

Inspanningen 2024 (I)

·We ondersteunen, faciliteren en stimuleren het gebruik van de verschillende ontmoetingscentra.
We staan goed in contact met alle buurthuizen. We overleggen over de uitdagingen naar de toekomst, zodat de buurthuizen en ontmoetingsplakken gefaciliteerd worden. Wij hebben doelstellingen en zij behoefte aan zekerheid.

·Wij adviseren bij de aanvraag van subsidiemogelijkheden en verbinden de initiatiefnemer met de juiste contactpersonen.
Zowel Stevig, Moes als de Buurtfabriek hebben dit jaar subsidies ontvangen van externe partijen (Provincie Gelderland en Dullertsstichting), om hun doelen in de wijken te verwezenlijken. We bemiddelen hierin en is in het geval van de Provincie ook aanvrager.

·We zetten extra in op ouderen in ons gebied, wat hebben ze nodig en hoe kunnen we dit gaan realiseren.
We verkennen hoe we de programmering van het aanbod op ouderen vanaf 2025 anders kunnen invullen. In het nieuwe ouderenbeleid is één van de pijlers ontmoeten. Deze ontmoeting willen we structureel faciliteren en we voeren hierover gesprekken met partners in de wijken.

·We hebben een herijkte opdracht aan Stichting Welzijn Ouderen Arnhem (SWOA) in het gebied Noord-Oost verstrekt die meer recht doet aan de gebiedsspecifieke behoeften vanuit de Geitenkamp.
We verkennen met SWOA hoe de inzet vanaf 2025 wordt vormgegeven. In Noord-Oost zijn ook andere partners die heel laagdrempelig voorzien in bepaalde behoeften. De focus ligt op de thema's Mobiliteit, blijven bewegen en langer thuis wonen.

·We stimuleren en faciliteren het gebruik van het Multifunctioneel Centrum De Wetering.
De Wetering wordt goed gebruikt. Er is momenteel ook geen huurruimte meer beschikbaar.beschikbaar Het is een verzamelgebouw met laagdrempelige 0e/1e lijnsvoorzieningen. (Werk & Inkomen, Sociaal wijkteam, Participatiewerk, Consultatiebureau, Goed Geregeld Arnhem, Taalhuis, Ouderenprogramma, Kinderwerk en Sportbedrijf). De indeling en het gebruik van de participanten vergt nog aandacht, maar loopt op koers. Tevens onlangs door de wethouderMark een nieuwe keuken geopend voor de wijk.

·We zetten in op het stimuleren van gebruik en bekendheid van deze ontmoetingsplekken maar ook van de toegang naar nulde- en eerstelijnszorg.
Er zijn verschillende ketenoverleggen in de gebieden die bijdragen aan de toegang. Dit is misschien wel de grootste uitdaging. Vooral in de Geitenkamp is het erg lastig. Veel aanbod, maar geen optimaal gebruik van de voorliggende voorzieningen. We oriënteren ons op nieuwe aanpakken, zoals sleutelfiguren (personen uit de wijk die een brugfunctie kunnen en willen zijn naar deze voorzieningen).

·In Noord-Oost wonen relatief veel ouderen. In samenspraak met partners onderzoeken we wat ouderen nodig hebben en hoe we hier uitvoering aan kunnen gaan geven.
Dit gaat in Q3 en Q4 plaatsvinden.

Meer bewoners participeren in de vorm van (vrijwilligers)werk (D)

Een hoog percentage inwoners in de Geitenkamp krijgt een uitkering. We willen generatiepatronen doorbreken door aantrekkelijke opties te bieden om weer aan het werk te komen. We richten ons specifiek op de jongvolwassenen (18-35 jaar).

De Vlindertuin wil de 'kweekplaats' en thuisbasis zijn voor een 'wijknetwerk' van creatief en sociaal ondernemers in de Geitenkamp. Vinden, verbinden en samenwerken (als middel) staan hierin centraal. Uiteindelijk willen we in de wijk een laagdrempelige opstapmogelijkheid naar (vrijwilligers)werk in de wijk. Er wordt vooral ingezet op banen met toekomst (energie, vakwerk, bouw, transport etc.) Ook Geitenkamp Werkt gaat starten en jongvolwassenen weer naar werk of een studie begeleiden. Daarbij ontwikkelen een aantal ontmoetingsplekken, zoals Moes in Plattenburg, zich door tot leer- en werkervaringsplek.

Inspanningen 2024 (I)

·We breiden het aantal sociaal ondernemers met leer- en werkervaringsplekken in de Vlindertuin uit door middel van het aanstellen van een kwartiermaker die deze opdracht krijgt.
Er zijn ontwikkelingen met betrekking tot de bestemming en uitvoering Vlindertuin. Hierover wordt in Q3 meer bekend. De ondernemers breiden uit en werken toe naar een bruisende plek voor sociaal ondernemers en kunstenaars onder één dak.

·We willen een Buurtbaanbureau ontwikkelen in combinatie met het Buurt Klus Bedrijf (Geitenkamp gildewijk/ambachtskwartier).
In samenwerking met Vitesse Betrokken is er een Buurt Baan Bureau gestart. Samen zijn ze het project Geitenkamp Werkt, wat zeer positief wordt ervaren door alle partners en collega's. Er zijn al meer dan 20 jongvolwassenen met een traject gestart, waarbij ze weer op eigen wijze naar werk of school gecoacht worden. Van kleine stapjes dichtbij huis, naar werk of een studie die past en duurzaam is. Geitenkamp Werkt is een project vanuit Nationaal Programma Arnhem Oost.

·We borgen en voeren de gebiedsagenda armoede schulden werk uit in samenwerking met onze externe partner het Sociaal wijkteam.
De gebiedsagenda wordt momenteel opnieuw vormgegeven. We hebben, samen met het Sociaal wijkteam, in Noord-Oost een pilot gestart op een integrale gezinsaanpak, waarbij wijkcoaches en regisseurs van Werk & Inkomen gezamenlijk bij gezinnen op bezoek gaan, om zo efficiënter te werken.

·In samenwerking met Vitesse Betrokken onderzoeken we of Vitesse Betrokken een rol kan spelen om jongvolwassenen zonder diploma en/of werk naar school (startkwalificatie) of werk te begeleiden.
Zoals hierboven genoemd is Vitesse Betrokken samen met het Buurt Baan Bureau een project gestart. Dit project heet Geitenkamp Werkt en wordt zeer positief ontvangen door de jongvolwassenen en de partners in de wijk. Korte lijntjes en persoonlijke aandacht maken het verschil. AL meer dan 20 jongvolwassenen lopen dit traject. Dat zijn jongvolwassenen die zich niet gemakkelijk lenen voor dergelijke "hulp".

Kansengelijkheid (T)

Meer kinderen hebben de mogelijkheid om hun talent te ontdekken en te ontwikkelen (D)

Wij zetten in op het verrijken van de algemene ontwikkeling van kinderen en jongeren en het vergroten van sociale vaardigheden en een positiever zelfbeeld. Er zijn jeugdtafels met alle wijkpartners en collega’s voor kinderen van -9 maanden – 4 jaar, voor de ontwikkeling van het jonge kind. Er is aandacht voor 4-12 jaar via het kinderwerk en het primair onderwijs en 12+ via het nieuwe jongerenwerk en het wijkveiligheidsoverleg. Wij zetten in op het versterken en ondersteunen van ouders bij de opvoeding en werken met alle partners aan een gezond pedagogisch klimaat voor de hele wijk.

Inspanningen 2024 **(I)**

·We stellen een jaarlijks uitvoeringsprogramma Kansrijk Opgroeien (programma verlengde leertijd/rijke schooldag) op in samenwerking met het extern wijknetwerk van basisscholen, Sportbedrijf Arnhem, Rijnstad, Rozet en het Sociaal wijkteam. Het programma richt zich op de onderdelen onderwijs, vrije tijd en thuis.
Dit is in uitvoering. We zijn in overleg hoe we de Rijke schooldag in de Geitenkamp gaan borgen. Inmiddels is naast de Witte Vlinder ook de Boomhut aangehaakt. Daar zitten ook veel kinderen van de Geitenkamp op school. Voor het komende schooljaar is er dekking, maar voor het jaar erop moeten we kijken hoe we dit borgen.

·We blijven de verlengde leertijd monitoren en sturen deze eventueel bij in samenwerking met externe wijkpartners.
In Q3 volgt de monitoring en wordt het plan voor 2025 opgeleverd.

·We zetten het project Buurtouders op om ouders te stimuleren en bekend te maken met de voorliggende voorzieningen voor kinderen -9 maanden tot 4 jaar zodat ze beter starten op de basisschool.
Dit is door andere prioriteiten in de koelkast komen te staan, maar wordt nu weer opgepakt. De focus ligt hier bij op sleutelfiguren in de wijk

·We verbeteren het pedagogisch klimaat op de Rommelkist en vergroten de kring van vrijwilligers in samenwerking met het Sportbedrijf Arnhem. We vergroten ook de kring vrijwilligers en leren hen vaardigheden om goed om te kunnen gaan met kinderen.
Er is een pedagogisch medewerker en een nieuwe medewerker voor sport en spel. Er is een start gemaakt met het aantrekken van vrijwilligers. De Vreedzame wijk is de methodiek waarmee wordt gewerkt in de wijk. Onlangs zijn professionals en kinderen getraind en hebben hun diploma ontvangen. Zij voeren dit uit in de wijk.

·We vergroten een veilige omgeving en handelingsbekwaamheid van de professionals en bewaken hun professionaliteit.
We stimuleren dat partners in de wijk professionals aantrekken, die pedagogische kwaliteiten hebben die passen bij de uitdaging in de wijk. Er is een overleg met jeugdprofessionals breed, waar dit collectieve thema behandeld wordt. De speelplek De Rommelkist wordt vernieuwd, daardoor is er beter toezicht op de gehele speelplek. De aanbesteding loopt en wordt medio juli gegund. Voorjaar 2025 wordt de vernieuwde speelplek geopend.

·We coördineren de monitoring van extra inzet van Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden (VGGM) (huisbezoeken bij kinderen van 18 maanden) en brengen de signalen en de vervolgacties in kaart.
Dit is nu in uitvoering met Stichting Primair onderwijs Arnhem in Samenwerking (PAS) en VGGM. Vanuit het Nationaal Programma Arnhem Oost wordt dit gefinancierd en gemonitord. In het -9 maanden - 4 jaar overleg dat wij organiseren, wordt dit voor Noord-Oost besproken.

·We monitoren het nieuwe jongerenwerk The GOAT (gestart juni 2023).
Maandelijks ontvangen we een rapportage, elk kwartaal zijn er gesprekken over hoe het gaat. GOAT-jongerenwerk is niet meer weg te denken uit Geitenkamp.

·We geven opdracht aan professionals om meer te sturen op gedragsverandering van kinderen en jongeren.
Aan alle professionals die werken aan/met jongeren vragen we dat zij aandacht hebben voor de weerbaarheid, normen en waarden van kinderen/jongeren. De standaardmethodiek is Vreedzame wijkaanpak.

Gezondheid (T)

De sociaaleconomische gezondheidsverschillen in de wijk Geitenkamp worden kleiner (D)

We stimuleren bewoners tot een gezondere leefstijl, zoals meer bewegen, gezonder eten en we zetten ons in om plekken in de wijk toegankelijker te maken zodat meer bewoners er gebruik van maken.

Inspanningen 2024 (I)

·We monitoren de inspanningen JOGG (Jongeren Op Gezond Gewicht).
We voeren periodiek overleg over de voortgang. De resultaten worden in Q3 opgeleverd en vervolgens komt er in 2025 een jaarverslag voor 2024.

·We koppelen JOGG aan het nieuwe jongerenwerk.
Het JOGG is gekoppeld aan GOAT-jongerenwerk, dat betekent dat ook binnen het jongerenwerk jongeren worden gestimuleerd tot een gezondere leefstijl; meer bewegen en gezonder eten. Er is een intensieve samenwerking ontstaan tussen het JOGG en GOAT-jongerenwerk. De doelgroep wordt nu beter bereikt.

·We realiseren meer en/of betere en nieuwe beweegplekken (onder andere Rommelkist, Sportpark Paasberg).
Is in ontwikkeling. Rommelkist wordt in het voorjaar van 2025 opgeleverd. Rommelkist is onderdeel van Nationaal Programma Arnhem Oost. Het plan van aanpak voor het sportpark de Paasberg wordt in Q4 2024 opgeleverd.

·We geven opdracht aan uitvoerders om te werken aan imagoverbetering en aantrekkelijkheid van locaties.
We stimuleren een beter pedagogisch klimaat op deze plekken door bijvoorbeeld vreedzame wijk,, integrale manieren van aanspreken en nieuwe doelgroepen werven.

·We zetten meer in op mixen van jeugd bij activiteiten.
Zie vorige bullet. Ook de Rijke schooldag zetten we in om meer jeugd te mengen van verschillende wijken of buurten.

·Wij stimuleren externe organisaties in de wijk om gezonde leefstijl te stimuleren (gezond koken, bewust boodschappen doen, gezonde voeding op locaties).
In de opdrachten en uitvraag nemen we deze onderwerpen mee. Bijvoorbeeld uitvraag Sportbedrijf, kinderwerk, jongerenwerk en Stichting Welzijn Ouderen Arnhem (SWOA).

Openbare ruimte (T)

Noord-Oost is klimaatbestendiger (D)

We zetten samen met bewoners in op het vergroenen, verminderen van hittestress en vergroten van de biodiversiteit.

Inspanningen 2024 **(I)**

·We stimuleren groeninitiatieven van bewoners en scholen en helpen mee deze te realiseren.
We hebben bij de buurthuizen Buurtfabriek en Moes de vergroening gestimuleerd en deze is gerealiseerd.

·We vergroenen de wijk Geitenkamp door 'oude' ligusterhagen terug te plaatsen in het straatbeeld samen met corporaties.
In samenwerking met de woningcorporaties wordt er een plan van aanpak opgesteld voor een nieuwe fase. Er zijn al ligusterhagen geplaatst afgelopen jaar. De woningcorporaties zijn verantwoordelijk en wij ondersteunen dit project.

·We ondersteunen het duurzaamheidsproject Paasberg; op de Paasberg is een actieve bewonersgroep bezig met het verduurzamen en energiezuinig maken van de wijk, zij delen hun kennis actief met andere geïnteresseerden uit de wijk.
De bewonersgroep neemt nu actief deel in de projectgroep Herinrichting Sportpark de Paasberg. Wij bewaken de participatie in dit proces.

·We ondersteunen de initiatiefgroep Beek op de Paasberg bij het realiseren van hun plannen om het gebied aantrekkelijker en toegankelijker te maken (blauw-groene netwerken in de wijk). Daarnaast willen we een actieve bijdrage leveren aan het project 'Sportpark de Paasberg als kloppend hart van de wijk'. Deze ontwikkelingen sluiten aan bij het ontwikkelen van het Beekdal.
Zie vorige bullet. Beide projecten behoeven dezelfde inspanning.

Noord-Oost is schoner en aantrekkelijker (D)

We zetten ons in voor het tegengaan van bijplaatsingen. Bewoners en bezoekers van de wijk ervaren daardoor minder overlast.

Inspanningen 2024 **(I)**

·Samen met bewoners wordt gezocht naar oplossingen om bijplaatsingen tegen te gaan.
Het project voor de hotspots met bijplaatsingen is afgerond. Door de aanpassingen worden er nu minder bijplaatsingen gedaan.

Wonen **(T)**

De wijk Geitenkamp wordt vitaler (D)

We willen inzetten op de diversiteit van de wijk. In samenwerking met woningbouwcorporaties, Sociaal wijkteam, en politie, zijn de hotspots op de Geitenkamp benoemd. Het gaat om buurtjes/straten waar de leefbaarheid onder druk staat. Per hotspot is benoemd welke strategie we inzetten; de interventies zijn gericht op het beperken van de instroom van kwetsbare inwoners of op het omgaan met kwetsbare inwoners.

We gaan met bewoners in gesprek door een straataanpak. Deze aanpak zijn we nu aan het verkennen.

Inspanningen 2024 **(I)**

• Om de instroom van kwetsbare inwoners in bepaalde straten (hotspots) te beperken, worden er extra voorwaarden gesteld aan toekomstig bewoners. Dit kan zijn dat nieuwe inwoners die zich in willen zetten voor de leefbaarheid voorrang genieten. Er worden o.a. aanbiedingsgesprekken gevoerd en geloot. De ervaring is dat dit over het algemeen een positief effect heeft op de leefbaarheid, het aantal meldingen van woonoverlast neemt af. Vooralsnog lijkt het reguleren van de instroom een positief effect te generen.

• In een aantal straten staat de leefbaarheid onder druk. Er is veel woonoverlast en er wordt weinig rekening gehouden met elkaar. In samenwerking met het opbouwwerk wordt gekeken hoe samen met de bewoners de leefbaarheid in een straat kan worden bevorderd, zodat het voor iedereen fijn wonen is.

Wijkeconomie (T)

Bruisender marktplein Geitenkamp (D)

Er zijn zorgen over de toekomst van het Marktplein. Een goede supermarkt is cruciaal voor de omliggende winkeliers en de markt als bruisende verblijfsplek.

Inspanningen 2024 (I)

- Er ligt een uitvoeringsplan om te komen tot een bruisender marktplein. Eerste noodzakelijke stap is vergroting van de bestaande supermarkt. Door wisseling van de eigenaar van het pand is deze ontwikkeling gestagneerd. Deze stap is nog steeds noodzakelijk voor de vitaliteit van het marktplein.

Veiligheid (T)

Bewoners ervaren minder verkeer- en parkeeroverlast (D)

In de wijk Alteveer-Cranevelt is de verkeersdruk hoog (als gevolg van samenloop Rijnstate, Openluchtmuseum en Burgers' Zoo). In Velperweg e.o. bestaat er, door de herontwikkeling van het voormalig AKZO-terrein en omgeving, de transformatie van het oude ING-pand naar appartementen en de komst van het Rijn IJsselcollege zorg over toename van de verkeersintensiteit op de Velperweg. In Klarenbeek is er tijdens drukke dagen van het zwembad overlast in de directe omgeving ervan.

We liggen op koers omdat de mobiliteitsnota in wording is en wij gezamenlijk met de bewoners input hebben geleverd. In Alteveer-Cranenvelt is een actieve projectgroep parkeren. Samen met het Bewoners Netwerk Klarenbeek is er ook ingesproken en op deze wijze dragen we gezamenlijk bij aan de participatie in de ontwikkeling van de mobiliteitsnota en daaruit volgend de parkeernota. We verwachten de vaststelling komende maanden.

Inspanningen 2024 (I)

·**We monitoren de verkeersintensiteit Velperweg e.o. als gevolg van allerlei ontwikkelingen (zoals AKZO, High Park, Rijn IJsselcollege) en Molenbeke en zetten waar nodig vervolgacties in gang.**
Er worden verschillende acties samen met bewoners onder de aandacht gebracht. Samen met collega's van Verkeer wordt er naar oplossingen gekeken. Het duurzaam mobiliteitsplan is leidend en we kijken naar oplossingen voor het tegen gaan van opstoppingen en een gezonde doorstroom van verkeer en parkeren.

·**We monitoren het burgerparticipatieproces herinrichting Velperweg.**
We nemen deel aan de communicatieoverleggen. We koppelen dingen terug die we horen vanuit de buurt naar het communicatieoverleg. Dit wordt als zeer positief ervaren.

·**We treffen maatregelen om de parkeerdruk in Alteveer-Cranevelt te verlagen**.
We zijn in overleg met Rijnstate (personeel stimuleren om meer met de fiets te komen en minder parkeren in de wijk). Daarnaast goed contact met een parkeerwerkgroep vanuit de wijk. De bevindingen worden meegenomen in de nieuwe plannen voor parkeren.

Bewoners ervaren meer veiligheid in hun directe omgeving (D)

Geitenkamp is niet voor niks één van de Arnhem oost wijken. Ook de veiligheid en het gevoel van veiligheid zijn vaak aan de orde. Maar alle interventies werpen zijn vruchten af en we ervaren dat de veiligheid toeneemt. We behandelen deze in veiligheidsoverleggen met alle partners die betrokken zijn. We streven naar een nog betere leefbaarheid van de wijk, zodat er meer diversiteit ontstaat van bezoekers aan de wijk, marktplein, speelplaatsen en omliggende voorzieningen. We streven naar goede professionals, die zich langdurig inzetten voor de wijk. Dit alles draagt bij aan de veiligheid van de bewoners. We kiezen voor positieve uitingen, de wijk is mooi en de mensen zijn er trots op. Van daar uit blijven we hard werken aan alle uitdagingen in de wijk.

Inspanningen 2024 **(I)**

·We zetten extra in op vermindering van de jeugdoverlast in samenwerking met ons extern netwerk, bestaande uit jongerenwerk, straathoekwerk, straatcoaches, wijkagent, handhaving en Sociaal wijkteam.
De afgelopen periode is ingezet op vermindering van jeugdoverlast op Valkenhuizen door vanuit het jongerenwerk meer activiteiten te organiseren op Valkenhuizen, het inzetten van een rolmodel uit de wijk op Valkenhuizen (toezicht) die de jongeren kent en ze makkelijker kan aanspreken, door beheerders van Valkenhuizen kennis te laten maken met de jeugdwerkers en ze te trainen in het aanspreken van jongeren. Naast de monitoring van de wijkveiligheid is er ook aandacht voor themasessies. Bijvoorbeeld Halt in de wijk, training polarisering en Meldcode huislijk geweld. Verder is ook gewerkt aan een intensievere samenwerking met netwerkpartners door gezamenlijk stil te staan bij de verschillende rollen en verantwoordelijkheden, maar ook hoe werken we samen in de wijk, ieder vanuit zijn eigen professie.

·We monitoren de impact van het nieuwe jongerenwerk (locatiegebonden en ambulant).
Via maandrapportages en Q-gesprekken krijgen we een overzicht van voortgang. GOAT-jongerenwerk wordt gewaardeerd door de netwerkpartners en is niet meer weg te denken uit Geitenkamp.

·We houden wijkschouwen in de verschillende wijken binnen Noord-Oost in samenwerking met externe wijkpartners en vertegenwoordiging vanuit de wijk.
In verschillende wijken in Noord-Oost zijn wijkschouwen gehouden op het brede gebied van de leefomgeving. Bijvoorbeeld in park Klarenbeek, in Geitenkamp op het gebied van verloedering, in Alteveer-Cranevelt op het gebied van parkeer- en verkeeroverlast en in Velperwerg e.o. ook vanwege de parkeer- en verkeeroverlast.

·We participeren in het project Bondgenoten.
Geitenkamp was een van de wijken waar het project Bondgenoten zou starten. Een project waar buurtbewoners met aanzien gevraagd om bondgenoot te worden van de politie. Door minimale betrokkenheid van bewoners is dit project - vooralsnog - in Geitenkamp gestopt.

Presikhaaf

Voortgang doelen en inspanningen

Thema's (T)	Doelen (D)	Inspanningen (I)

Meedoen (T)

Bewoners hebben meer contact, zien het belang van een gezonde leefstijl en vergroten hun kansen op participatie (D)

We hebben stevig geïnvesteerd in netwerkvorming (professionals en bewoners). Op die manier zorgen we ervoor dat professionele ondersteuning, informatie en advies van onze wijkpartners goed aansluit bij de behoeftes van bewoners.

We blijven investeren in ruimte(s) voor ontmoeting, verbinding en talentontwikkeling.

Inspanningen 2024 (I)

- Door personele wijzigingen bij onze Sociale wijkpartners is het organiseren van een integrale sociale programmering via de sociale wijktafel nog niet structureel van de grond gekomen.
- Het spreekuur van Goed Geregeld Arnhem in het MFC is teruggekeerd.
- Jongerencentrum Push, buurthuis De Overkant en De Oosthof worden goed gebruikt.
- We hebben met actieve bewoners, professionals en het door ons ingehuurde bureau De 7 Zebra's een programma voor Meet & Greets tussen bewoners en professionals georganiseerd. Deze vinden na de zomer op locaties in de wijk plaats.
- We organiseren met regelmaat bijeenkomsten van het Netwerk Kansrijk Opgroeien, waar circa 100 wijkprofessionals elkaar treffen.
- We hebben de gezondheidsmakelaar, die bouwt aan het gezondheidsplein Presikhaaf, verbonden met ons wijknetwerk.
- We hebben geïnvesteerd in duurzaamheidsmaatregelen in De Oosthof
- Er is een inloopspreekuur voor bewoners (de buurtbalie) van wijkprofessionals in het MFC opgestart
- We hebben geadviseerd op een passend aanbod en programmering op plekken in de openbare ruimte voor spelen, bewegen en ontmoeten. In de gebiedsvisie P3 staat ontmoeten en verbinden prominent opgenomen.
- We hebben diverse bewonersinitiatieven financieel gesteund. In verband met de doorstart van het wijkplatform hebben we de beoordeling van bewonersinitiatieven tijdelijk van het wijkplatform overgenomen. In verhouding tot de omvang van de wijk blijven aanvragen vanuit de wijk blijven echter beperkt.

Kansengelijkheid (T)

Bewoners kunnen zich financieel redden en kinderen en jongeren hebben gelijke kansen om zich te ontwikkelen (D)

We hebben georganiseerd dat er meer aandacht is voor ouderbetrokkenheid bij de opvoeding van kinderen, via het (nieuwe) Netwerk Kansrijk Opgroeien. In het netwerk delen wijkpartners hun ervaringen met betrekking tot het opvoeden en opgroeien van de jeugd in Presikhaaf. Via onze wijkpartners stimuleren we dat kinderen naar de voorschoolse opvang gaan.

We hebben continue aandacht voor de onderlinge verbindingen tussen relevante wijkprofessionals op dit thema en de afstemming van al hun activiteiten.

We volgen de ontwikkeling van wijk overstijgende afspraken over het vormgeven van gebiedsplannen armoede, schulden en participatie. We hadden verder willen staan in het realiseren van een gebiedsplan voor gebied P1 op dit vlak, maar door personele wisselingen bij een wijkpartner is dit nog niet gelukt. We zetten ons in om dit alsnog te gaan realiseren.

We zijn in gesprek met het Nationaal Programma Arnhem Oost over het vormgeven van het deelprogramma bestaanszekerheid voor Presikhaaf.

Inspanningen 2024 **(I)**

- We blijven de totstandkoming van een gebiedsplan participatie, armoede en schulden (met de focus op P1) aanjagen, maar zijn afhankelijk van wijk overstijgende afspraken en personele bezettingen bij onze wijkpartners.
- Het plan om alle kinderen van 18 maanden te laten bezoeken door het consultatiebureau om het belang van taalrijk opvoeden, voorschoolse educatie en opvoedondersteuning onder de aandacht te brengen, is in uitvoering en heeft een zeer hoog (98%) bereik.
- Het project Integraal Gemeentelijk Accommodatiebeleid heeft vertraging opgelopen. We hebben onze visie met betrekking tot het MFC als uitnodigend ouder- en kind centrum in dat kader gereed.
- Het netwerk Kansrijk Opgroeien (voorheen Kansen voor Kinderen) heeft inmiddels twee bijeenkomsten georganiseerd rondom het thema ouderbetrokkenheid waaronder de rol van vaders.
- We hebben geadviseerd op het borgen van de inzet van de in 2023 nieuw gestarte aanbieders op het jongerenwerk (PU en Kansenmakers).
- De pilot Power Parents (opvoedondersteuning en versterken sociaal netwerk ouders) is positief geëvalueerd. Het project wordt in het najaar met nieuwe groepen ouders voortgezet.

Openbare ruimte (T)

Bewoners ervaren Presikhaaf als een aantrekkelijke, veilige en duurzame omgeving (D)

We zien dat bewoners actief meedoen met en meedenken over hun leefomgeving.

We blijven erop alert dat bij elk fysiek project de betrokkenheid van bewoners is geborgd.

In de vastgestelde gebiedsvisie P3 hebben de wijkspecifieke ambities met betrekking tot betaalbaar wonen en wonen voor ouderen een plek gekregen.

We vragen met nadruk continue aandacht voor de bereikbaarheid en toegankelijkheid van speel- en ontmoetingsplekken voor mensen met een beperking.

Inspanningen 2024 **(I)**

- Er is een bewoners klankbordgroep uitvoering gebiedsvisie P3 georganiseerd
- De speeltuin Molencatestraat is gerealiseerd op basis van wensen van bewoners en er zijn diverse buurttuinen in de maak met actieve bewonersparticipatie.
- We hebben (samen met het Nationaal Programma Arnhem Oost) inzet gepleegd op planvorming en realisatie van toekomstbestendige en bij de wijkbehoeftes passende inrichting van de openbare ruimte op een aantal bijzondere plekken in de wijk: rondom buurthuis de Overkant, speelplek de Regenboog, rondom Dunoweg, rond de Parkschool en op plekken waar de corporaties aan de slag gaan
- We hebben de samenwerking met de corporaties en Rijnstad versterkt rondom de ontwikkeling van P1: realisatie paviljoen Merwedeterrein, opdrachtformulering voor een community builder die nu geworven gaat worden om de verbinding tussen nieuwe en oude bewoners te leggen.
- In het ontwikkelperspectief P3 is het verbeteren van de verkeersveiligheid en in het bijzonder de realisatie van 30 km zones opgenomen.
- We hebben diverse bewonersinitiatieven gericht op het actief gebruik van de openbare ruimte financieel ondersteund.

Veiligheid (T)

Bewoners dragen bij aan een veilige en prettige leefomgeving (D)

We hebben geïnvesteerd in een goede basisstructuur voor afstemming. Via het wijkveiligheidsoverleg werken we beter samen met straatcoaches/veilig in en om school en het jongerenwerk. Signalen van overlast worden sneller opgepakt en we zetten stappen naar een strategische veiligheidsagenda.

Inspanningen 2024 **(I)**

- Het wijkveiligheidsoverleg stemt elke vier weken de inzet van veiligheidsprofessionals in de wijk af op actualiteit en meldingen van bewoners. We constateren dat het winkelcentrum Presikhaaf een hot spot is en een meer integrale aanpak vereist.
- De stadsmarinier is met steun vanuit het Nationaal Programma Arnhem Oost gestart, met focus op de aanpak van jongerenoverlast en het in beeld brengen van trends in de jongerendynamiek.
- We zetten in op positieve communicatie
- We hebben nog geen specifieke wijkgerichte inzet op meldingsbereid en communicatie naar bewoners kunnen realiseren, maar sluiten wel aan op de stedelijke campagne Meld Misdaad Anoniem.
- De inzet van het jongerenwerk nieuwe stijl en het netwerk Kansenrijk Opgroeien worden door ons continue verbonden met de inzet van onze veiligheidspartners.

Malburgen

Voortgang doelen en inspanningen

Thema's (T)	Doelen (D)	Inspanningen (I)

Meedoen (T)

Meer inwoners van Malburgen maken gebruik van de buurthuizen/wijkcentra in de wijk (D)

Met alle partijen die de ontmoetingsplekken in de wijk beheren hebben we gesproken wat nodig is om de Malburgers een plek voor ontmoeting en ontwikkeling te kunnen bieden. Dit betekent dat we met diverse plekken werken aan een ontwikkeling waardoor zij voor een bredere doelgroep aantrekkelijk zijn en er wordt ook meer gebruik gemaakt van deze plekken. Voorbeelden daarvan zijn de Fresh, de Duiventil en de Plint

Inspanningen 2024 (I)

Per ontmoetingslocatie is, in samenwerking met de beheerders en vrijwilligers van deze locaties, beschreven welke acties nodig zijn om de voorzieningen nog aantrekkelijker te maken voor de Malburgers en werken we daaraan. Over de toeleiding van bewoners naar activiteiten zijn afspraken gemaakt met professionals. Bewoners die het lastig vinden om de stap te maken krijgen daarbij ondersteuning als zij daarvoor openstaan. Met betrekking tot inzicht in het activiteitenaanbod: er is nu een digitaal activiteitenoverzicht voor professionals in de wijk zodat zij bewoners beter kunnen verwijzen. Tevens wordt gewerkt aan een digitale agenda op malburgen.nl zodat alle activiteiten ook inzichtelijk en up tot date zijn voor bewoners.

Nieuwe bewoners voelen zich welkom in de wijk en er ontstaan sociale structuren (D)

De versterking van het welkomsgevoel en de sociale structuur is gedeeltelijk gerealiseerd.

Inspanningen 2024 (I)

Er is een plan ontwikkelt voor de “buurtlanding” voor nieuwe bewoners in een deel van Malburgen Oost. Daaraan wordt nu uitvoering gegeven. Het plan kan ook dienen als blauwdruk voor andere buurten waar nieuwe bewoners komen te wonen. Echter, er is niet voldoende capaciteit beschikbaar om op de diverse plekken waar nieuwe bewoners komen te wonen een goede buurtlanding te organiseren.

Meer gezinnen in de bijstand maken stappen op het gebied van participatie en maken gebruik van alle maatwerk- en kindvoorzieningen (D)

De doelstelling is niet gerealiseerd omdat we er niet in geslaagd zijn meer prioriteit te geven aan gezinnen in de bijstand binnen het totale aantal bewoners die een bijstandsuitkering hebben.

Inspanningen 2024 (I)

De voorbereidingen voor de aanpak zijn gereed echter er lopen nog gesprekken met het Sociaal wijkteam op welke wijze zij deel nemen aan dit project omdat de verwachting is dat dit extra capaciteitsinzet vraagt.

Kansengelijkheid (T)

Eind 2024 werken alle subsidiepartners met een gemeenschappelijk referentiekader met als doel om de ontwikkelingskansen van kinderen in Malburgen te bevorderen (D)

Met de jeugdpartners zijn over de belangrijkste thema's afspraken gemaakt over wat we daaronder verstaan en op welke wijze daar binnen de programmering van de activiteiten inhoud aan wordt geven.

Inspanningen 2024 (I)

Met de jeugdpartners zijn, afspraken gemaakt over de wijze van betrekken ouders bij activiteiten, het bevorderen van de gezonde leefstijl en hoe in de wijk gewerkt wordt aan talentontwikkeling. Op deze thema's is ook uitgewisseld hoe de verschillende jeugdpartners hier inhoud aan geven.
De overige thema’s (veerkracht en weerbaarheid) komen in het tweede half jaar aan bod.

Door het bieden van een gezamenlijke programmering aan wijkactiviteiten voor jeugd en jongeren, wordt bijgedragen aan het gezond en veilig opgroeien, waarbij positieve ontwikkeling en ontplooiing centraal staat. (D)

Het In Malburgen wordt nu gewerkt met een tussen de jeugdpartners afgestemde en diverse programmering.

Inspanningen 2024 **(I)**

We hebben de jeugdpartners gevraagd om voor kinderen en jongeren een programma op te stellen dat naast sport en bewegen ook meer andere activiteiten zoals muziek en creatieve workshops en de programmering ook met elkaar af te stemmen. Zowel op inhoud als het moment waarop de activiteiten worden aangeboden.
Daarnaast is gevraagd om met de jongeren te werken aan centrale thema's als weerbaarheid, veerkracht en ontwikkeling.
Dit is ook gebeurd.
Ten aanzien van het meten van de resultaten is afgesproken dat we dit op stedelijk niveau met de jeugdpartners oppakken. Dit is voorzien voor het derde kwartaal 2024

Minder kinderen in Malburgen starten met een motorische, taal en/of hechtingsachterstand op het Primair Onderwijs (D)

Er is een toename van het aantal kinderen dat gebruik maakt van de vroeg- en voorschoolse voorzieningen. Verder lopen we op koers met de uitbreiding van een aantal voorzieningen in de wijk zoals het 18 maanden huisbezoek door het consultatiebureau, de opening van een consultatiebureau in Malburgen-West en de professionalisering van de speelmorgen voor jonge kinderen en de start met peutergym in de wijk.

Inspanningen 2024 **(I)**

Alle interventies die zijn opgenomen in het programma zijn gestart en de partijen die betrokken zijn bij de doelgroep 0-4 jaar kennen de interventies en voorzieningen die zijn gestart en of opgezet (denk daarbij aan extra huisbezoek door consultatiebureau, extra consultatiebureau in Malburgen West, ondersteuning van jonge moeders in de wijk, ouder-peutergym en professionalisering van de speelmorgens).
Doordat de voorzieningen met de partijen in samenhang georganiseerd zijn, zij deels betrokken zijn bij elkaar programma's en de voorzieningen zoveel mogelijk op vaste locaties geconcentreerd zijn is er een doorgaande lijn in de ondersteuning van kind en ouder. Deze kan nog verder verbeterd worden maar de basis ligt er.

De leer- en leefomgeving voor jongeren sluiten beter op elkaar aan (D)

Door invoering van het jongerenwerk op de scholen, huiswerkbegeleiding vanuit het jongerenwerk en huisbezoeken vanuit het jongerenwerk en het organiseren van ouderbetrokkenheid bij de activiteiten worden de verschillende werelden waarin de jongeren leven, bij elkaar gebracht. De aansluiting van de naschoolse programma's vanuit de basisscholen op de activiteiten die vanuit de wijk georganiseerd worden (en vice versa) , kan nog worden verbeterd.

Inspanningen 2024 **(I)**

De uitvoering staat gepland voor het tweede half jaar.

Gezondheid (T)

Meer jeugd uit Malburgen ontwikkelt een gezonde leefstijl (D)

Op diverse manieren is er voor en met de jeugd gewerkt aan een gezondere levensstijl. De wijkprofessionals kennen het belang van de doelstelling en binnen de programmering zijn sportactiviteiten en gezonde voeding een belangrijk onderdeel. Bestaande plekken zijn verbeterd om jongeren zoveel mogelijk te stimuleren om te spelen, sporten en te bewegen. De programmering is op een aantal plekken uitgebreid waardoor meer jongeren meedoen.
Het is echter nog niet mogelijk om te constateren dat meer jongeren een gezonde leefstijl ontwikkelen omdat we ook zien dat een aantal ontwikkelingen hier haaks op staan (meer vapen, minder sport in verenigingsverband) en gezondheid nog sectoraal worden opgepakt in de plaats van integraal.

Inspanningen 2024 (I)

De interprofessionele Malburgse samenwerking rondom de gezonde wijk krijgt steeds meer vorm. Samen is en wordt er meer inzicht gecreëerd in de gezondheidsopgaven onder jongeren. De Hogeschool Arnhem Nijmegen (HAN) gaat verder met het testen van een instrument om in gesprek te komen met jongeren de eigen ervaren gezondheid.
Er is een analyse gemaakt van de sportactiviteiten in Malburgen. Dit is gedaan met het oog op eventuele obstakels voor meiden en jonge vrouwen met een bi-culturele achtergrond waardoor zij niet gaan sporten. Wij kijken of we belemmeringen kunnen wegnemen of dat we stimuleringsmaatregelen kunnen treffen.

Om meer jongeren te laten sporten in georganiseerd of verenigingsverband is er nu een Living Lab in uitvoering om te ontdekken waardoor jongeren betrokken blijven bij een sportclub. Dit gebeurt in samenwerking met sportpark de Bakenhof.

Met betrekking tot het aanbieden van gezonde voeding: de gedachte was dat er een gezonde voeding convenant was getekend voor Malburgen, dit blijkt echter niet zo te zijn. Wij moeten ons daarom heroriënteren op de inspanning dat alle jeugdpartners bij activiteiten gezonde voeding aanbieden aan het einde van 2024.

Openbare ruimte (T)

Een gezonde leefomgeving (D)

Op straat en buurtniveau worden inwonersinitiatieven gefaciliteerd om een meer gezonde leefomgeving te maken. Daarnaast worden er kansen gegrepen om bijvoorbeeld meer beweeg-aanleiding op de groene route te plaatsen. Op wijkniveau wordt aan gewerkt aan de grotere voorzieningen voor bewegen en ontmoeten zoals een vernieuwing van het speelterrein naast de Hobbit en de uitvoering van het sportkwartier Olympus. De uitdaging blijf om de openbare ruimte te benaderen als een plek dat bijdraagt aan de gezondheid en welbevinden van Malburgers omdat dit belang in praktijk niet in elke sector voor op staat.

Inspanningen 2024 (I)

Op de groene route Malburgen realiseert de gemeente Arnhem in samenwerking met Volkshuisvesting Arnhem drie plekken die aanleiding geven voor ontmoeten en bewegen. Op diverse plekken is meer en kwalitatief groen toegevoegd. Tijdens verduurzamingsprojecten van corporatiewoningen zijn, in samenwerking met bewoners en Stichting Groen Buurt Schone Straat, tegelwipfeestjes georganiseerd om de tuinen te vergroenen. Er wordt gewerkt aan een vervolg om mensen te verleiden hun eigen tuin te ontstenen. Op de Bakenhof is het voornemen om padelbanen aan te leggen.

De vernieuwing van de Bakenhof heeft vertraging opgelopen waardoor ook de fysieke verbetering van de leefbaarheid in de omgeving van de Bakenhof stokt. De volgende stap is dat een ontwerper in samenwerking met verenigingen en bewoners ontwerpen maakt voor de entree. De projectleiding van de vernieuwing van de Bakenhof is overgedragen aan Nationaal Programma Arnhem Oost. Wij zorgen met name voor de bekendheid van de activiteiten op de Bakenhof.

Inwoners van Malburgen voelen zich meer eigenaar van hun leefomgeving (D)

Deze doelstelling is op koers in de uitvoering. In diverse ruimtelijke opgaven zijn bewoners betrokken en zetten zich actief in. Aan het einde van het jaar blijkt of bewoners zich meer eigenaar voelen van een schone en verzorgde buurt.

Inspanningen 2024 (I)

Er is besloten voorlopig te stoppen met werken aan inrichtingsplannen voor de Immerloo pleinen. Er is voorrang gegeven aan het maken van een ontwikkelperspectief voor Malburgen, waar de Immerloopleinen een onderdeel van zijn. Vervolgens maken we op basis van de uitkomsten van het ontwikkelperspectief een concreter inrichtingsplan zodat dit is afgestemd om andere ruimtelijke ontwikkelingen in de omgeving. Hiermee wijken we dus wel af van de geformuleerde inspanning.

Het ontwikkelperspectief ‘Malburgen samen vooruit’ is wordt gemaakt in samenwerking met inwoners.

In de uitvoering van het actieplan van de Drieslag is een nauwe betrokkenheid van bewoners en ondernemers. Veel bewoners hebben kennis van de plannen. Enkele bewoners en ondernemers geven in samenwerking met de Stadsmarinier uitvoering aan het actieplan.

Schuytgraaf / Elderveld

Voortgang doelen en inspanningen

Thema's (T)	Doelen (D)	Inspanningen (I)

Meedoen (T)

Meer bewoners zijn sociaal zelf- en samenredzaam (er is meer sociale cohesie) (D)

We krijgen veel vragen, meldingen en ideeën over spelen van bewoners. Ook melden zich meer initiatieven op het gebied van ontmoeten. Er is behoefte aan het anders inrichten of uitbreiden van speel-, beweeg- en ontmoetingsvoorzieningen voor oudere kinderen en jongeren. Voor ontmoeting onder volwassenen zijn eerste onderzoeken gedaan en gaan we aan de slag met de uitkomsten. We ondersteunen de initiatieven, verbinden naar partners en andere initiatieven. Hierdoor komen we ook meer in gesprek over problematieken die spelen in het gebied en krijgen we beter inzicht in behoeften op het gebied van informatie en advies.

Inspanningen 2024 (I)

- We onderzoeken hoe een passend aanbod voor sport-, spel-, beweeg- en ontmoetingsvoorzieningen voor 8-12 jarigen in Schuytgraaf eruit ziet. We voeren gesprekken met ouders en professionals over het gebruik en de inrichting van de huidige voorzieningen. We werken met hen samen aan concrete herinrichting van bijvoorbeeld de speeltuin aan het Asperenpad in Elderveld en de Achterwende in Schuytgraaf. Daarnaast ontwikkelen we activiteiten op bijvoorbeeld het gebied van begeleid buiten spelen.
- We experimenteren samen met bewonersondersteuning en andere partners met de uitkomsten van het behoeftenonderzoek rondom ontmoeten in Schuytgraaf. De wekelijkse koffieochtend van de wijkvereniging loopt goed. Bewoners die zich gemeld hebben met andere ideeën worden ondersteund om deze activiteiten op te gaan starten.
- We faciliteren en versterken ruimtes voor ontmoeting, verbinding en ontwikkeling voor jong en oud, zoals jeugdruimte Schuytgraaf en wijkcentrum Elderveld. De jeugdruimte is geplaatst en verbouwd, in afwachting van het aansluiten op nutsvoorzieningen wordt gewerkt aan een tussenoplossing voor stroom en een toiletvoorziening, zodat de ruimte geopend kan worden.

Meer bewoners zijn financieel zelfredzaam (D)

We willen dat meer jongeren tot 27 jaar en ouders met kinderen zonder geldzorgen kunnen leven en dat kinderen en jongeren zich zonder ontwikkelachterstanden kunnen ontwikkelen tot zelfstandige individuen. Daarvoor moeten inwoners die het nodig hebben, weten waar zij met hun vragen op het gebied van werk, inkomen, schulden en zorg terecht kunnen. We zien dat ouders vaker hun zorgen uiten bij professionals die zij tegenkomen bij activiteiten. Jongeren zijn sneller in beeld doordat het nieuwe samenwerkingsverband jongerenwerk zichtbaar is in de wijken en ook aansluit op scholen.

Inspanningen 2024 (I)

- We creëren contact- en spreekmogelijkheden in Schuytgraaf. We bekijken of professionals aan kunnen sluiten bij activiteiten als bijvoorbeeld de koffieochtend in de Omnibus en spreekmogelijkheden op scholen. Een extra Goed Geregeld loket in Schuytgraaf blijkt niet nodig, omdat de locatie in Elderveld goed gevonden wordt. We stimuleren dat andere partners aansluiten bij het Goed Geregeld loket in Elderveld en verbinden bijvoorbeeld jongerenwerkpartners aan professionals op het gebied van schulden en werk.
- We monitoren hoe snel bewoners bij schulden en/of werkloosheid in beeld zijn.
- We stimuleren dat partners op het gebied van werkloosheid en schulden elkaar voldoende fysiek weten te vinden en samenwerken. Door de inzet van het nieuwe samenwerkingsverband jongerenwerk zijn jongeren sneller in beeld bij problemen op het gebied van schulden, school en werk. Jongeren worden waar nodig warm overgedragen naar partners.

Kansengelijkheid (T)

Meer ouders en verzorgers zijn zich bewust van hun rol bij het opgroeien van hun kinderen (D)

Veel ouders hebben vragen met betrekking tot de opvoeding en/of hebben behoefte aan contact met andere ouders om te bespreken waar je als ouder tegenaan loopt. We worden vaker benaderd door bewoners die ontmoeting tussen jonge ouders willen organiseren. Ook zijn onze nieuwe jongerenwerkpartners zichtbaar in de wijk en benaderen zowel ouders als jongeren hen steeds meer bij vragen en zorgen.

Inspanningen 2024 (I)

- We zetten in op sociale structuren (een vangnet) voor ouders, passend bij hun behoeften. We onderzoeken welk aanbod voor opvoedondersteuning het meest passend is bij de behoefte van ouders, We ondersteunen de opstart van het bewonersinitiatief ‘mamacafé’ waar jonge moeders en kinderen elkaar ontmoeten en informatie krijgen.
- We zorgen voor laagdrempelige opvoedondersteuning waar ouders terecht kunnen voor advies en zorgen dat ouders elkaar kunnen ontmoeten om ervaringen over opvoeden te delen.
- We versterken en waar nodig breiden we gezinsprogramma's en inzet van het consultatiebureau uit. Activiteiten als de speelmorgens worden goed bezocht. We zijn in gesprek over de uitbreiding van dit aanbod.

Meer kinderen en jongeren 4-18 jaar met ontwikkelingsachterstanden en/of een kwetsbare thuissituatie maken gebruik van naschools aanbod (D)

Bij alle scholen in het gebied zijn er zorgen over de ontwikkeling van kinderen. Soms lijken dat de naweeën te zijn van COVID-19, waarbij kinderen cruciale jaren te weinig in groepsverband sociaal-emotionele vaardigheden hebben kunnen opdoen zoals samen spelen, samen afspraken maken, rekening houden met elkaar. We willen dat alle kinderen in Schuytgraaf en Elderveld voldoende mogelijkheden hebben om te werken aan hun cognitieve, motorische en sociaal-emotionele vaardigheden. Naschools aanbod als het kennismaken met een breed beweegaanbod, theater-, dans en musicallessen wordt goed gebruikt. Ook activiteiten voor jonge ouders worden goed bezocht.

Inspanningen 2024 (I)

- We organiseren een integrale en sluitende aanpak rond de ontwikkeling van het jonge kind om ontwikkelingsachterstanden te signaleren en te behandelen door coördinatie van activiteiten met alle betrokken partijen. We verbinden initiatieven aan professioneel (zorg)aanbod als de sociale wijkteams en het consultatiebureau.
- We zetten met elke basisschool in Schuytgraaf en Elderveld een naschools programma op waar verschillende vaardigheden ontwikkeld worden, passend bij de kinderen van de betreffende school. Bij de Confetti is het programma HET uitgebreid, IKC de Kringloop start in het nieuwe schooljaar met een extra middag beweegaanbod en er wordt met een kernteam van gemeente, school en partners het concept gemeenschapsschool verder uitgewerkt.
- Er is behoefte aan huiswerkbegeleiding voor kinderen in de eerste twee jaren in het voortgezet onderwijs. We voeren gesprekken met partners hoe in het nieuwe schooljaar een pilot opgestart kan worden.

Meer kinderen en jongeren ontwikkelen een gezonde identiteit (talentontwikkeling, zelfbeeld en mentale veerkracht) (D)

Op steeds jongere leeftijd komen jeugdigen in aanraking met de verlokking van snel geld verdienen. Door ervaren prestatiedruk en onrealistische verwachtingen en beelden op social media is het lastig goede keuzes te maken. Er is niet altijd voldoende budget thuis om talenten op het gebied van kunst & cultuur, sport & bewegen te ontdekken en te ontwikkelen.

Inspanningen 2024 **(I)**

- We zetten met wijkpartners een aanbod voor 4-12 jaar in de vrije tijd op dat zich richt op talentontwikkeling en het versterken van de identiteitsontwikkeling. Onderdeel hiervan is de uitbreiding van het kinderwerk. Dit aanbod sluit aan op het naschoolse aanbod.
- We zetten met wijkpartners een aanbod voor 12-18 jaar in de vrije tijd op dat zich richt op talentontwikkeling en het versterken van de identiteitsontwikkeling. Het nieuwe samenwerkingsverband jongerenwerk is zichtbaar in de wijk en heeft behoeften gepeild bij jongeren. Er is een doorlopend aanbod opgestart, dat steeds wordt geëvalueerd en bijgestuurd.
- We zorgen voor ontmoetingsplekken in de wijk met een gevarieerde programmering. Achter sporthal Elderveld is een JOP geplaatst voor ontmoeting. De jeugdruimte Schuytgraaf wacht nog op aansluiting van nutsvoorzieningen. Er wordt gewerkt aan een tussenoplossing voor stroom en een toiletvoorziening, zodat de ruimte open kan.

Openbare ruimte (T)

Meer bewoners ervaren een verkeersveilige leefomgeving (D)

Veel meldingen gaan over verkeersveiligheid, zoals te hard rijden, scooters en fietsers die door winkelcentra rijden, onoverzichtelijke oversteekplaatsen en gevaarlijke situaties rondom het brengen en halen van kinderen op de basisscholen. We willen dat bewoners zich weer veiliger voelen en zich bewust zijn van hun eigen rol bij verkeersveiligheid. We zetten in op het samen met bewoners en partners bedenken van oplossingsmogelijkheden voor de inrichting van de openbare ruimte, maar ook in gedragscampagnes en handhaving. Zo krijgt de Marasingel als enige straat in Arnhem een flexflitser

Inspanningen 2024 **(I)**

- Samen met school, partners en ouders creëren we een veilige schoolomgeving rondom MFC de Salamander. Er is een ontwerp gemaakt voor fysieke maatregelen en er is een 0-meting gedaan over de huidige veiligheidssituatie. Er is gezamenlijk een gedragscampagne ontwikkeld die na de zomervakantie jaarlijks wordt ingezet.
- In fases voeren we het definitieve ontwerp inrichting openbare ruimte rondom scholen en sporthal aan het Breezandpad uit.
- We zetten in op fysieke maatregelen bij winkelcentrum Schuytgraaf om rijden met fiets en scooter in het voetgangersgebied te ontmoedigen. Er is een proef gedaan met bloembakken. Dit leidt nog niet tot veel minder fietsers en scooters in het winkelcentrum en zorgt voor ontoegankelijkheid voor scootmobielen. Andere fysieke maatregelen die de toegankelijkheid niet in de weg staan, worden onderzocht.

Bewoners ervaren minder fysieke verloedering en overlast in hun directe leefomgeving (D)

Bewoners maken zich zorgen over (woon)overlast en vernielingen door jeugdgroepen, zwerfafval en verloedering rondom winkelcentra en station Arnhem Zuid. In Elderveld geven inwoners aan zich veiliger te voelen rondom het winkelcentrum en zijn zelf actief om zwerfafval tegen te gaan (Elderveld Schoon). Ook zijn er veel initiatieven, zoals het voedselbos en de groengroep van het wijkplatform Elderveld die zich inzetten voor goed onderhoud en verfraaiing van de openbare ruimte. In Schuytgraaf is het gevoel van veiligheid over het algemeen goed, behalve bij een aantal hotspots met jeugdgroepen en in de vuurwerkperiode. Een recent veiligheidsincident zorgt wel voor onveiligheidsgevoelens in die specifieke buurt.

Inspanningen 2024 **(I)**

- Het plan van aanpak rondom leefbaarheid winkelcentrum Elderhof is, samen met inwoners en ondernemers, gedeeltelijk uitgevoerd. De afvalbakken zijn vervangen en er is een plan in de maak voor een totaal afval systeem. Daarnaast is er een dekkend camerasysteem aangelegd en er is een gezamenlijk winkelverbod bij diefstal ingesteld.
- We verdubbbelen de capaciteit voor fietsparkeren bij station Arnhem Zuid en ondernemen acties tegen foutparkeerders. Deze leveren echter nog te weinig op. Hier wordt nieuw beleid voor ontwikkeld.
- Samen met partners voeren we een jeugdaanpak voor hotspots uit.

De Laar / Elden

Voortgang doelen en inspanningen

Thema's (T)	Doelen (D)	Inspanningen (I)

Meedoen (T)

Bewoners voelen zich prettig en kunnen meedoen in hun omgeving (sociaal zelfredzaam) (D)

We stimuleren zelfredzaamheid door het faciliteren en ontwikkelen van samenwerkings- en ontmoetingslocaties met partners en inwoners. We geven opdracht tot aanbod dat past bij de ontwikkeling van het gebied, faciliteren werkgroepen en investeren in wijkcommunicatie. We hebben hierbij speciaal aandacht voor ouderen.

Inspanningen 2024 (I)

- Het aanbod bij ontmoetingslocaties is op elkaar afgestemd en geborgd. De Laarhof is een bruisende plek in de wijk geworden. Bewoners en wijkpartners maken hier veel gebruik van.
- Vanuit de nieuwe wijkvisie op spelen en bewegen zijn meerdere speel- en beweeglocaties in de wijk aangepakt, waaronder de opening van de eerste inclusieve avonturenspeelplaats De BuiteLaar bij zorgboerderij De Kroon.
- Werkgroepen en bewonersinitiatieven worden ondersteund en hebben een maximale rol bij de programmering en uitvoering in de wijk. We werken aan onderlinge verbinding tussen de actieve groepen en meer betrokkenheid op de wijk als geheel.
- Samen met bewoners ontwikkelen we plannen die de openbare ruimte aantrekkelijker maken voor intensiever gezamenlijk gebruik. Werkgroepen in de wijk hebben diverse activiteiten georganiseerd, zoals opschoondagen en atelierroute De Laar.
- Op de nieuwe wijkwebsite zijn alle wijkinitiatieven, wijkpartners en wijkinformatie toegankelijk.
- In samenwerking met het Sociaal wijkteam en andere wijkpartners zijn kansen in de eigen omgeving vergroot door het versterken van het aanbod van voorliggende voorzieningen.
- Samen met wijkpartners wordt de doelgroep ouderen op meerdere leefgebieden ondersteund.

Kansengelijkheid (T)

Kinderen en jongeren hebben gelijke kansen om zich te ontwikkelen (D)

Met het programma Kansrijk opgroeien (KidzOnly) vergroten we de ontwikkelkansen van kinderen. Voor de overgang van basis- naar voortgezet onderwijs wordt een speciaal aanbod gerealiseerd. We werken aan het versterken van ouderbetrokkenheid.

Inspanningen 2024 (I)

- We zorgen voor een compleet en breed aanbod op het gebied van sport, cultuur, (talent)ontwikkeling. We focussen ons daarbij op de stimulering van ouderbetrokkenheid en de verbinding met de wijkpartners.
- Voor het KidzOnly programma is een coördinator aangesteld. Deze verbindt scholen, aanbieders (sport, cultuur, zorg) en wijkpartners. Via de wijkwebsite is het programma voor de hele wijk toegankelijk.
- We geven opdracht voor het ontwikkelen van aanbod voor de groep 10-14 jarigen.

Openbare ruimte (T)

Bewoners ervaren De Laar/Elden als een aantrekkelijke, veilige en duurzame omgeving (D)

Door de inzet op groen, spelen en ontmoeten voelen bewoners zich prettiger in hun eigen leefomgeving. We zetten daarbij in op positieve gezondheid en het creëren van extra groen in de wijk met inwoners.

Inspanningen 2024 **(I)**

· Er wordt een ontwerp gemaakt met bewoners voor het Park Laarkwartier rondom nieuwbouw gebied Station Zuid. Park De Laar wordt geopend voor ontmoeten en recreëren, waarbij extra groen, kunst en bewegen centraal staat.
· Er zijn nieuwe speelplekken ontwikkeld en onderling verbonden (Gezonde Buurt).
· We stimuleren tegelwipacties en adoptiegroen.
. Een Tiny Forest is aangeplant.

Veiligheid (T)

Meer bewoners zijn tevreden over hun leefomgeving (D)

We zetten in op schoon, heel en veilig, zodat aandachtslocaties worden verbeterd. De focus ligt hierbij zowel op het fysieke domein als op het gebied van veiligheid in samenwerking met wooncorporaties en andere wijkpartners.

Inspanningen 2024 **(I)**

- Het jongerenwerk is gericht op een brede preventieve aanpak. De jongerenwerkpartijen worden op samenwerking en het inzetten van elkaars expertise gecoacht. Dit werpt zijn vruchten af. De partijen werken goed samen, maken gebruik van elkaars expertise en zijn zichtbaar en actief in de wijk.
- In samenwerking met de verkeerswerkgroep en andere actieve wijkbewoners en partijen worden verkeersknelpunten bekeken en aangepakt.
- Het project voor een prettiger en veiliger winkelcentrum Oostburgwal wordt afgerond met de herinrichting van de gezamenlijke buitenruimte. Het winkelcentrum is een fijnere plek voor bewoners en ondernemers geworden.
- Samen met wijkpartners wordt gewerkt aan een integrale (preventieve) aanpak ter verbetering van de leefbaarheid.

Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg

Voortgang doelen en inspanningen

Thema's (T)	Doelen (D)	Inspanningen (I)

Meedoen (T)

Meer bewoners weten elkaar te vinden zodat de sociale cohesie en het sociale netwerk onder bewoners vergroot wordt (D)

We hebben geconstateerd dat als er nieuwe ontmoetingsplekken bij komen. we eerst een goed beeld moeten hebben van wat er aanwezig is in de wijk. Uitzondering daarop is Rijkerswoerd. Bewoners hebben daar het initiatief opgepakt om een ontmoetingsplek te realiseren. Wij ondersteunen hen bij de uitwerking en totstandkoming van dit initiatief.

Inspanningen 2024 (I)

Bij de Stichting Vredenburcht heeft een wisseling in het bestuur plaatsgevonden. Wij hebben geen signalen meer gehad dat het wenselijk is om in gesprek te gaan. Voordat we een programma op de verschillende ontmoetingslocaties ontwikkelen, werken we aan de zichtbaarheid en bereikbaarheid van de locaties. We hebben opdracht gegeven voor het opzetten van een website die dit inzichtelijk maakt. Gelijktijdig wordt er gewerkt aan het versterken van het netwerk van aanbieders.

Het sportbedrijf onderzoekt met de schoolbesturen of en zo ja welke behoefte aan activiteiten er is. De opdracht aan het sportbedrijf is om hier andere subsidiepartners in het gebied bij te betrekken.

We hebben geconstateerd dat voordat we een programma in de diverse ontmoetingslocaties gaan ontwikkelen dat meer aansluit bij de behoefte van de wijk er eerst gewerkt moet worden aan de zichtbaarheid en bereikbaarheid van de locaties die er nu zijn. Hiervoor loopt een project waarbij we een website gaan opzetten die dit inzichtelijk maakt. Gelijktijdig wordt er gewerkt aan het versterken van het netwerk van aanbieders.

De Stadslandbouw heeft subsidie ontvangen voor de activiteiten die zij in het kader van hun 10-jarig jubileum organiseren. Deze activiteiten staan in het teken van sociale cohesie en ontmoeten.

Kansengelijkheid (T)

Meer ouders ontvangen opvoedondersteuning (D)

Er heeft een inventarisatie plaatsgevonden. De uitrol wordt in de 2e helft van 2024 opgepakt.

Inspanningen 2024 (I)

De gesprekken met de scholen in RKV hebben plaatsgevonden. Het speciaal onderwijs is daar ook bij betrokken. Scholen zijn in de gelegenheid gesteld een format in te vullen met daarin hun wensen ten behoeve van onderwijs en opvoedondersteuning. De inventarisatie voor de leeftijd -9 tot 4 jaar is in gang gezet. Wanneer alle wensen in kaart gebracht zijn, kan verder gewerkt worden aan een geïntensiveerd plan van aanpak en de financiering (combinatie kansrijk opgroeien en programma perspectief voor de jeugd).

Meer jongeren ronden hun opleiding af, zijn in staat om mee te doen in de maatschappij en vinden hun weg naar een ontmoetingsplek in de wijk (D)

Het netwerk van Powerplug wordt sterker en het vertrouwen van jongeren groeit. Hierdoor worden er meer open gesprekken gevoerd met jongeren over hun behoeften. Of dit ook leidt tot meer toekomstperspectief bespreken we in de eindevaluatie 2024. De eerste stappen, namelijk hulpvraag benoemen en hierover in gesprek gaan, zijn een goed signaal.

Inspanningen 2024 (I)

PowerPlug is de partij in de wijk die ingezet wordt voor het aanbieden van huiswerkbegeleiding. Tegelijkertijd wordt door deze partij ook gewerkt aan talentontwikkeling en toekomstperspectief.
Jongeren in de leeftijd vanaf 15 jaar kunnen extra begeleiding krijgen via HTR Werkt/Prospect4Cash als het gaat om het afronden van een studie en/of toeleiding naar werk. Het betreft hier jongeren die een intensieve begeleiding nodig hebben. Zowel PowerPlug als HTR werkt schenken aandacht aan ouderbetrokkenheid.
Met de moskee Nour Al Houda zijn we in gesprek over de wijze waarop het programma daar vormgegeven wordt. De Kemphaan draait een volledig programma en we kijken naar verdere ontwikkelingsmogelijkheden en behoeftes.

In RKV zijn meer voorzieningen en initiatieven op het gebied van (arbeids)participatie voor bewoners met een afstand tot de arbeidsmarkt, vrouwen en jongeren (D)

We zien dat vrouwen die deelnemen aan de activiteiten van Rijnbrugcoaching zich ontwikkelen, onder andere op het vlak van werk, maar ook in het kader van meedoen.

Inspanningen 2024 (I)

Het programma ‘Meer vrouwen in RKV doen mee’ ontwikkelt goed door. De deelnemers groeien en we zien daar een rimpeleffect ook op andere vlakken van hun leven. Goed geregeld Arnhem (GGA) is op afspraak beschikbaar bij de Madser. In de ontwikkelingen in de wijk wordt ook steeds gekeken naar de mogelijkheid om GGA volwaardig in de wijk te positioneren.

Openbare ruimte (T)

Bewoners ervaren een schone wijk met minder hondenpoep (D)

Bewoners geven aan dat er minder hondenpoep in de openbare ruimte te vinden is.

Inspanningen 2024 (I)

Het hondenlosloopgebied langs de snelweg kan alleen veiliger gemaakt worden door over een aanzienlijke lengte een hek te plaatsen, als alternatief is gekozen om dicht bij deze plek de omheinde hondenspeelplek te realiseren. Dit is uitgevoerd.

Er zijn extra aanvragen gedaan om deze depodogdispencers te plaatsen. De reacties van de bewoners zijn positief, het gevoel van bewoners is dat er minder hondenpoep in de openbare ruimte te vinden is. De extra schoonmaak van 8-10 hotspots kan niet gerealiseerd worden met de beoogde partij. Andere partijen zijn niet in beeld om dit op te pakken.

De omgeving wordt groener en minder stenig, zodat bewoners minder hittestress en een fijnere leefomgeving ervaren (D)

De wijkgroenagenda van Rijkerswoerd is gereed. In de 2e helft van 2024 wordt gestart met de uitvoering. De wijkgroenagenda van Kronenburg wordt op dit moment opgesteld.

Inspanningen 2024 (I)

De plekken zijn aangewezen en opgenomen in de wijkgroenagenda van Rijkerswoerd. En we zijn inmiddels met de wijkgroenagenda in Kronenburg gestart, waarbij ook de eerste vergroeningsplekken zijn aangewezen.

Een groter gevoel van veiligheid in de wijk (D)

De algehele gesteldheid is verbeterd.

Inspanningen 2024 (I)

Inmiddels zijn er 3 sleetse plekken opgepakt.
De eerste hofjes zijn in uitvoering. In sommige gevallen is het een combinatie van sleetse plekken en hofjes. Daarnaast is in samenwerking met woningbouwcorporatie Portaal een grootschalige actie opgezet om zowel de ruimte in- als rondom de Rijnlandflat leefbaarder te maken.

Meer (toegankelijke) speel- en beweegplekken in de wijk (D)

De voorbereidingen voor het aanpakken van 4 beweeg- en speelplekken zijn gestart en krijgen in de 2e helft van 2024 verder vorm.

Inspanningen 2024 **(I)**

Er zijn 4 beweeg- en speelplekken in beeld. Bij 3 is reeds overleg geweest met bewoners, de 4e staat gepland. Deze gesprekken waren de start van het verbetertraject.

Verkeersdeelnemers ervaren meer verkeersveiligheid (D)

Voor 2024 zijn 2 plekken benoemd om de ervaren verkeersveiligheid te verbeteren. Deze aanpassingen verkeren in verschillende stadia van uitvoering. Of dit tot een grotere ervaren verkeersveiligheid leidt evalueren we in de 2e helft van 2024.

Inspanningen 2024 **(I)**

De Groningensingel is bijna gerealiseerd. Hier worden de laatste werkzaamheden uitgevoerd.
De aanpassingen aan het Rijn-Waalpad zijn opgedeeld in deelprojecten die zich allemaal in verschillende fasen bevinden. Sommigen zijn al in uitvoering, voor anderen worden de gesprekken nog gevoerd.

Bestuur, dienstverlening en financiën

Voortgang doelen en inspanningen

Ambities (A)	Doelen (D)	Inspanningen (I)

Arnhem is een dienstverlenende en herkenbare netwerkgemeente, die open staat voor maatschappelijke initiatieven in het publieke domein zowel vanuit de stad als vanuit de wijken (A)

Samen met de stad - Arnhem heeft een transparant, democratisch bestuur dat zich richt op samenwerking met inwoners en bedrijven (D)

Raad
De raad heeft voortgang geboekt op alle doelstellingen die in de begroting 2024 zijn vermeld. Bijzondere vermelding verdient de voorgang van het Democratie- en scholenprogramma op basis van nauwe samenwerking met het onderwijsveld.

College
Een divers Arnhem: meer verschillende Arnhemmers kunnen meedoen
Met participatie willen we de bewoners en andere betrokkenen die mee willen denken en doen in de gelegenheid stellen samen met ons de stad, wijken en buurten vorm te geven. Er zijn steeds meer mensen die vanuit betrokkenheid bij hun buurt of bij grote thema's als de energietransitie en klimaatverandering, mee willen werken aan de toekomst van de stad. Zij willen actief invloed uitoefenen op de totstandkoming van plannen en besluiten. Wij werken graag samen met hen zodat besluiten en plannen breed kunnen worden gedragen en deze kwalitatief beter zijn. We dagen andere partners die werken aan de stad uit, zoals ontwikkelaars en andere initiatiefnemers, dit voorbeeld te volgen.

Betrokkenheid: meer mensen voelen zich betrokken bij de stad Arnhem
We willen een toegankelijke gemeente zijn. Hiermee bedoelen we dat iedereen die wil meedenken of meedoen, zich gehoord en gezien moet voelen. We proberen ook de Arnhemmers te bereiken die niet snel uit zichzelf meedoen of meepraten. We communiceren daarom op een heldere manier die voor iedereen toegankelijk is. Daarnaast faciliteren we zelforganisatie en verbinden we vraag en aanbod van initiatieven in de wijk. Op deze manier vergroten we de betrokkenheid en invloed van inwoners op de sociale en fysieke leefbaarheid.

Samen sterker en wijzer worden: kwaliteitsimpuls in plannen, beleid en projecten
Met participatie willen we de kwaliteit van plannen en besluiten verbeteren door de kennis en ervaring aan te boren van inwoners en andere maatschappelijke betrokkenen. Besluiten worden doorgaans beter als belanghebbenden betrokken zijn. We weten wat er speelt en wat er leeft, spelen daarop in en stellen de opgave centraal. De inzet van effectieve burgerparticipatie hoort in het Arnhems DNA en daarbij in de genen van alle medewerkers van de gemeente Arnhem.

Rekenkamer: Uitvoeren onderzoeksprogramma **(I)**

Q4 2023
Eind 2023 is zowel het onderzoek naar generatiearmoede als het onderzoek naar de dienstverlening van de ODRA afgerond.

Q1 2024
Begin januari 2024 is de tijdelijke secretaris gestart vanwege uitval van de onderzoeker en secretaris-onderzoeker.
Daarnaast is, op basis van gesprekken met een groot deel van de fracties van de gemeenteraad in 2023, het onderzoeksprogramma 2024-2026 vastgesteld. Dit jaar gaat een onderzoek van start naar de processen rondom omgevingsvergunningverlening binnen de gemeente Arnhem/ODRA, een onderzoek naar het subsidiebeleid van de gemeente Arnhem, een onderzoek naar de doorwerking van New Energy Made In Arnhem (Nemia) en het afronden van het startonderzoek NPLV Arnhem-oost dat in 2023 is gestart.
In februari is het onderzoeksrapport met betrekking tot de dienstverlening van de ODRA gepresenteerd aan de raad.

Q2 2024
Begin april 2024 is het onderzoeksrapport met betrekking tot generatiearmoede gepresenteerd aan de raad en heeft er een themabijeenkomst plaatsgevonden voor de raadsleden ter verdieping van het rapport.
Eind mei 2024 zijn er twee onderzoeksbureaus gekozen en vervolggesprekken gevoerd om de onderzoeksopzet definitief te maken voor de onderzoeken naar subsidiebeleid en de ODRA.

Q3 2024
Eind juli 2024 is het onderzoeksrapport van het startonderzoek NPLV Arnhem-Oost verzonden voor bestuurlijk wederhoor en dit zal in Q4 van 2024 worden aangeboden aan de raad. Daarnaast is het vergelijkend rapport van de rekenkamers Heerlen, Lelystad, Groningen en Arnhem met betrekking tot de verschillende lokale invullingen van het NPLV opgesteld. Dit zal tegelijkertijd met het rapport van NPLV Arnhem-Oost worden aangeboden aan de raad.
In augustus 2024 zijn de startgesprekken voor de twee te starten onderzoeken gevoerd.

Belangrijk om op te merken, is dat de start van de twee nieuwe onderzoeken vertraging opgelopen heeft doordat de startgesprekken pas na het zomerreces konden plaatsvinden. De beoogde opleverdata van de beide onderzoeksrapporten zullen hierdoor mogelijk verder worden opgeschoven en het onderzoek naar de doorwerking van Nemia zal niet meer in 2024 worden afgerond.

College: De kracht, kennis en kunde van inwoners en ondernemers benutten **(I)**

Om de zeggenschap van inwoners te vergroten, en om de mogelijkheid te geven mee te praten en mee te beslissen over grote maatschappelijke kwesties, wordt er een Burgerberaad georganiseerd op het thema klimaat. Het burgerberaad is een representatieve groep willekeurig gelote inwoners die de gemeente adviseert. Het eerste Burgerberaad Afval is inmiddels afgerond. De aangenomen adviezen worden ambtelijk getoetst op juridische en praktische haalbaarheid en financiële aspecten worden in kaart gebracht. De adviezen die door de toets komen, worden vervolgens verwerkt in het nieuwe afvalbeleid. In oktober 2024 zwaait de huidige Arnhemse kinderburgemeester af en start de derde kinderburgemeester met zijn/haar ambtstermijn. Om de participatieverordening aan te passen in 2025, zijn we bezig met de voorbereidingen.

College: Eenduidige werkwijze leveren **(I)**

Vanwege de organisatie van de Burgerberaden wordt de uitvoeringsagenda van burgerparticipatie (actieprogramma samen maken we Arnhem) bijgesteld. In het actieprogramma “Samen maken we Arnhem” was rekening gehouden om € 60.000 aan te wenden voor betrokkenheidsprofielen en € 25.000 voor de participatiegids. Over de inzet van deze middelen waren nog geen afspraken gemaakt en in het kader van de bezuinigingen zijn deze middelen ten gunste van de Algemene reserve vanuit de Bestemmingsreserve Burgerparticipatie vrijgevallen.

Samen met de regio - Arnhem speelt een relevante en betekenisvolle rol in de regionale, landelijke en grensoverschrijdende netwerken (D)

Realiseren van onze eigen gemeentelijke ambities kan niet zonder samenwerking met onze partners in de regio, landelijk en in de grensregio. Daarom steken wij zowel bestuurlijk als ambtelijk tijd en energie in het onderhouden van contacten.

Arnhem werkt in de Groene Metropoolregio samen aan maatschappelijke opgaven die om een regionale aanpak vragen **(I)**

De vijf regionale opgaven uit de tweejarige regionale agenda 2023-2024 worden verder uitgewerkt en uitgevoerd. Een nieuwe agenda 2025-2028 is voor zienswijze aan de raad aangeboden.
Vanaf 2 april 2024 is het mogelijk om projectaanvragen in te dienen in het kader van de Regiodeal Groene Groei. De eerste projecten, waaronder ook Arnhemse, zijn al gehonoreerd en kunnen van start.

Arnhem werkt in netwerken van steden in Nederland en de Euregio én in belangenorganisaties als VNG en G40 samen aan beleidsafstemming en -beïnvloeding en draagt bij aan lobbydossiers richting het Rijk en Europa **(I)**

O.a. de druk op de gemeentefinanciën (ravijnjaar) is een gedeelde zorg onder gemeenten. De VNG en G40 zijn belangrijke organisaties die namens de gemeenten, juist ten tijde van de kabinetsformatie, hiervoor aandacht hebben gevraagd. Ook over andere hoofdonderwerpen brachten zij lobbydossiers uit.

Arnhem versterkt de grensoverschrijdende samenwerking in de Euregio en met steden in Noordrijn-Westfalen (NRW) **(I)**

De samenwerking met partners in Euregionaal verband wordt onverminderd voortgezet.
In een gespreksnotitie is de raad geïnformeerd over de uitkomsten van de eerste fase van het onderzoek Uitbreiding structurele buitenlandse relaties (amendement 22A82). Alvorens eventuele gesprekken met partijen in de stad plaatsvinden zal de raad van gedachten wisselen over het afwegingskader.

Arnhem: dienstverlenend en herkenbaar - Arnhem blijft zich inzetten voor verbetering van de (digitale) dienstverlening aan haar inwoners en ondernemers (D)

Inwoners kunnen voor steeds meer zaken die zij met de gemeente regelen terecht op de website, zoals voor de geboorteaangifte of vermissing van reisdocumenten. We zijn daarnaast fysiek aanwezig op meerdere locaties. Voor de meest gevraagde producten, zoals reisdocumenten en rijbewijzen, kunnen inwoners terecht in het Stadhuis en bij Loket Zuid. Dak- en thuisloze mensen ondersteunen we onder andere bij het aanvragen van een briefadres op locatie in het DAK. En we dragen als gemeente Arnhem bij aan de landelijk inschrijving van statushouders en asielzoekers door de BRP-inschrijfstraat in Zevenaar te bemensen.

In 2024 zijn we gestart met het automatische klanttevredenheidsonderzoek. Iedereen die een afspraak heeft gehad aan een van de balies van Burgerzaken, krijgt automatisch per mail een uitnodiging om een reactie te geven op de geboden dienstverlening. Op deze manier monitoren we de klanttevredenheid en kunnen we onze dienstverlening zo nodig aanscherpen. Ongeveer 20% van de inwoners maakt gebruik van deze mogelijkheid. Dit heeft bijvoorbeeld geleid tot verbetering van teksten op de website en afstemming met fotografen over de (kwaliteit) van pasfoto’s.

Optimale dienstverlening (I)

Sinds dit jaar is er sprake van een zogenaamde ‘paspoortpiek’. In deze en de komende jaren worden meer reisdocumenten aangevraagd dan in de afgelopen jaren. (Zie hiervoor ook raadsbrief ‘Paspoortpiek d.d. 21-05-2024’.) Om inwoners zo snel mogelijk aan een document te helpen, zijn extra medewerkers ingezet en zijn de balies inmiddels ook op de dinsdagen open voor aanvragen voor reisdocumenten. Daarnaast is het stadhuis in aanloop naar de zomervakantie drie zaterdagen open gegaan, speciaal voor het aanvragen en ophalen van reisdocumenten. Door de extra inspanning kunnen inwoners medio 2024 in de meeste gevallen binnen één a twee weken terecht voor een nieuw reisdocument.

We hebben geïnvesteerd in een bredere inzetbaarheid van medewerkers op de afdeling Burgerzaken. Daardoor wordt de afdeling flexibeler en zijn we beter in staat om in te spelen op de vraag van de inwoner en op piekperiodes. Door de inzet op het verbreden van kennis en kunde van medewerkers, kunnen we vanaf de tweede helft van dit jaar ook voldoen aan de afspraak om structureel drie dagdelen per week aanwezig te zijn in het DAK.

Op 6 juni vond de verkiezing plaats voor de leden van het Europees Parlement. In aanloop naar de verkiezing zijn we een campagne gestart om kiezers te informeren en om hen aan te moedigen om gebruik te maken van hun stemrecht. We hebben hiervoor onder andere een verkiezingsflyer huis aan huis verspreid, sociale media ingezet en een verkiezingsfestival georganiseerd op zondag 2 juni.
De verkiezingsdag is goed verlopen. Alle stembureaus waren toegankelijk voor kiezers, enkele daarvan met lichte ondersteuning van stembureauleden. We werkten hiervoor opnieuw samen met het Platform Chronisch Zieken en Gehandicapten (APCG). De stemopneming werd, net als bij de verkiezing in november 2023, centraal uitgevoerd. Op 7 juni zijn in het Stadhuis alle stemmen geteld. Ook dit is zodanig goed verlopen dat er geen hertelling nodig bleek te zijn.

De telefonische bereikbaarheid is sterk verbeterd. Dat hebben we gerealiseerd door extra medewerkers aan te trekken en de beschikbaarheid van medewerkers aan de telefoon te verhogen. Specifiek voor het opvangen van de extra telefoontjes na het opleggen van de belastingaanslag, zijn medewerkers aangetrokken en opgeleid. Ook hebben we goede samenwerkingsafspraken gemaakt met De Connectie. Hierdoor is de telefonische bereikbaarheid in die periode verbeterd van 41% in 2023 naar 71% in dezelfde periode dit jaar.

Begin 2024 zijn we overgestapt op een andere telefooncentrale. Een groot voordeel van het nieuwe systeem is dat bellers die in de wachtrij staan, kunnen aangeven dat ze teruggebeld willen worden. Hier wordt regelmatig gebruik van gemaakt en er wordt positief op gereageerd. Bellers behouden hun plek in de wachtrij en worden dus binnen afzienbare tijd teruggebeld.

Sinds de oprichting in 2017 levert De Connectie ICT-diensten aan onze gemeenten via een gemeenschappelijke regeling. Ondanks diverse verbeterinitiatieven sinds de start, is gebleken dat het gezamenlijk opdrachtgeverschap van de gemeenten richting De Connectie en de opdrachtnemersrol door de Connectie nog niet optimaal functioneren.
De aansturing van de IV-keten vereist daarom een centrale aanpak waarbij de drie gemeenten gezamenlijk sturing geven aan deze IV-keten, ondersteund door een vastgestelde strategische IV-agenda. De strategische IV-agenda voor 2025 richt zich op de optimalisatie en modernisering van onze gemeentelijke ICT-infrastructuur. De strategische agenda heeft 9 kerngebieden: innovatie met nieuwe technologieën (o.a. AI), modern werken, efficiënte bedrijfsvoering, inclusieve dienstverlening, duurzaamheid, openheid en informatieveiligheid en autonome marktontwikkelingen. De kernthema's zijn cruciaal voor de continuïteit van onze dienstverlening, de operationele efficiëntie te verhogen en ervoor te zorgen dat de gemeenten klaar zijn voor toekomstige technologische en maatschappelijke ontwikkelingen.
Wij zullen in aanloop naar de Perspectiefnota 2026 en de tussenrapportage (TURAP I) 2025, de informatievisie en strategische IV-agenda aan u voorleggen, met het oog op het vaststellen van de initiatieven en daarvoor benodigde investeringen als begrotingskader voor 2025 en 2026.

Digitaliseren van het klantproces (I)

In 2023 hebben we verschillende eDiensten ingevoerd, met een directe uitwerking voor dienstverlening aan burgers. We hebben helaas moeten constateren dat niet alle eDiensten ook tot kortere en efficiëntere werkprocedures hebben geleid. Er is dan ook meer inzet nodig dan verwacht om tot een optimale inbedding te komen. Het afgelopen half jaar hebben we vooral achter de schermen verder gewerkt aan het aanscherpen en optimaliseren van de werkprocessen. Dat gaat verder dan alleen de eDiensten. Zo hebben we het papierloos werken verder gebracht, waarvoor we onder andere klantreizen in beeld hebben gebracht. Uiteindelijk draagt dit bij aan efficiëntere dienstverlening aan burgers.

Financiële afwijkingen

In onderstaande tabel worden de afwijkingen tussen de begroting en Turap 2 toegelicht.

	Begroting Stand Juli 2024	Afwijking Turap 2	Prognose Turap 2
Bedragen x € 1.000			
Middelen			
Lasten	106.334	-3.221	103.113
Baten	621.051	11.355	632.406
Saldo lasten en baten	514.717	14.576	529.293
Toevoegingen aan reserves	317	0	317
Onttrekkingen aan reserves	13.106	213	13.319
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**12.789**	**213**	**13.002**
Prognose resultaat	**527.506**	**14.789**	**542.295**

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	T1	I/S	AR/ BR	B
Lasten	-3.221	V					
Publieke dienstverlening	256	N	BRP-straat Zevenaar	J	S	AR	J
Bedrijfsvoering en PenO	224	N	Kosten personele formatie	N	I	AR	J
Bedrijfsvoering en PenO	124	N	Resultaat uitvoeringskosten bureau nieuwkomers	N	I	BR	J
Raad	93	N	Resultaat rekenkamer 2023	J	I	BR	J
Publieke dienstverlening	13	N	Gemeentefonds Meicirculaire - DU BRP	N	S	AR	J
Wijken en wijkgericht werken	35	N	Burgerberaad	N	I	BR	J
Financiën	-56	V	Monitor leefbare wijken	J	I	AR	J
Wijken en wijkgericht werken	-75	V	Doorontwikkeling wijksturing	J	I	AR	J
Bedrijfsvoering en PenO	-82	V	Ondersteuning college verminderen	JB	S	AR	J
Bedrijfsvoering en PenO	-100	V	Vrijval budget Sustainable Development Goals	JB	I	AR	J
Bedrijfsvoering en PenO	-153	V	Bijstelling energiekosten eigen gebruik	N	I	AR	J
Bedrijfsvoering en PenO	-200	V	Jongerenbudget laten vallen	JB	S	AR	J
Bedrijfsvoering en PenO	-400	V	Vrijval budget verbeteren systemen en processen	JB	I	AR	J
Digitalisering en automatisering	-650	V	Resultaat De Connectie 2023	N	I	AR	J
Financiën	-1.000	V	Reëel ramen loonsom	JB	S	AR	J
Financiën	-1.250	V	Actualisatie MIP	N	S	AR	J
Baten	11.355	V					
Financiën	11.497	N	Gemeentefonds Meicirculaire	N	S	AR	J
Financiën	-142	N	Areaalontwikkeling opbrengsten OZB	J	S	AR	J
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	213	V					
Raad	93	V	Onttrekking bestemmingsreserve rekenkamer resultaat 2023	J	I	BR	J
Wijken en wijkgericht werken	60	V	Vrijval BR Burgerparticipatie: geen middelen voor dashboard betrokkenheidsprofielen	JB	I	BR	J

Wijken en wijkgericht werken	35	V	Burgerberaad	N	I	BR	J
Wijken en wijkgericht werken	25	V	Vrijval BR Burgerparticipatie: geen middelen voor participatiegids	JB	I	BR	J

BRP-straat Zevenaar & Gemeentefonds Meicirculaire DU BRP
De gemeente ontvangt voor de bemensing van de BRP straat in Zevenaar een uitkering van het Rijk van € 495.000 per jaar. In de begroting wordt er vanuit gegaan dat de kosten die de gemeente hiervoor maakt voor een deel uit de reguliere budgetten voor Publieke Dienstverlening kunnen worden gedekt, en werd een deel van de uitkering van het Rijk aan de algemene middelen toegevoegd. Het blijkt echter dat door toegenomen werkzaamheden de volledige uitkering van het Rijk noodzakelijk is om alle taken uit te kunnen voeren. Hierdoor ontstaat nu een nadeel van € 256.000.
Vanwege wijziging van de taakverdeling tussen de operationele BRP-straten is de verdeling van de decentralisatie-uitkering aangepast. Voor de gemeente Arnhem betekent dit een aanvulling van de totale uitkering met € 13.000, welke als extra baten zijn verwerkt op het gemeentefonds op S00. De lasten worden in dit programma gerealiseerd.

Kosten personele formatie
Voor het hier vermelde knelpunt in de loonkosten wordt voorgesteld deze te dekken met een voordeel op de loonkosten in het programma Klimaat en Energie. Voor werkzaamheden voor Duurzaamheid zijn er niet bestede middelen van 2023 doorgeschoven naar 2024. Hierna bleek, eind 2023, de subsidie Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid (CDOKE) nog niet volledig te zijn gebruikt i.v.m. krapte op de arbeidsmarkt. Omdat deze subsidie eerst volledig moet worden benut lijkt het niet haalbaar het uit 2023 overgehevelde bedrag in 2024 in te zetten voor Duurzaamheid.

Resultaat uitvoeringskosten bureau nieuwkomers
Zie voor toelichting programma S08.

Resultaat Rekenkamer 2023
De Rekenkamer heeft over 2023 een nadelig resultaat gerealiseerd van € 93.000. Dat is enerzijds een gevolg van de langdurige ziekte van de medewerkers van de Rekenkamer, anderzijds heeft de Rekenkamer mede daardoor extra moeten inhuren om het complexe onderzoek inzake generatiearmoede op tijd te voltooien. Ook heeft de Rekenkamer door die ziekte extra secretariaatscapaciteit moeten inhuren ter ondersteuning van de onderzoeken. De Rekenkamer beschikt over een bestemmingsreserve om te borgen dat onderzoeken kunnen worden uitgevoerd. Aangezien de jaarrekening 2023 van de gemeente al is afgerond, wordt voorgesteld om het nadelig resultaat ad € 93.000 in 2024 te onttrekken aan de bestemmingsreserve Rekenkamer. Na verrekening van het resultaat bedraagt de stand van de bestemmingsreserve € 120.000.

Burgerberaad
Ten aanzien van het eerste burgerberaad verwachten we een nadeel van € 35.000. De totale lasten van dit eerste burgerberaad komen hiermee uit op € 300.000. Ondanks dat de lasten voor projectmanagement en vergoedingen aan deelnemers lager zijn uitgevallen dan begroot, hebben met name extra lasten voor locatie & catering, tolken en evaluatie door de HAN, voor deze overschrijding gezorgd. Het nadeel op de lasten van het eerste burgerberaad zorgt tegelijkertijd voor een extra onttrekking van € 35.000 op de bestemmingsreserve Burgerberaden.

Monitor leefbare wijken
In 2023 zijn de lasten voor de tweejaarlijkse monitor leefbare wijken van het destijds in 2024 opgenomen budget van € 125.000 verdeeld naar € 56.000 in 2023 en € 69.000 in 2024. De aanpassing op de begroting 2024 was nog niet geëffectueerd. Dit doen we nu alsnog, waardoor een voordeel op de Algemene middelen ontstaat van € 56.000.

Doorontwikkeling wijksturing
In de begroting 2024 stond € 150.000 opgenomen voor doorontwikkeling/implementatie Koersnota 2.0. Dit budget wordt voor de helft verdeeld naar 2024 en 2025. Hierdoor ontstaat op de begroting 2024 een voordeel van € 75.000.

Ondersteuning college verminderen
Voorgesteld wordt om de ondersteuning van het college te verlagen voor de onderdelen woordvoering, wethoudersadvies en het secretariaat. Het gevolg van deze maatregel is dat er rekening moet worden gehouden met de beschikbare capaciteit en dat niet aan alle aspecten kan worden voldaan zoals men dat nu gewend is. Er moeten keuzes worden gemaakt met betrekking tot zichtbaarheid als het gaat om woordvoering, agendabeheer en ook de adviseurs kunnen zich minder toeleggen op hun taken.

Vrijval budget Sustainable Development Goals
In verband met herschikking van de prioriteiten komt dit budget te vervallen. Binnen de bestaande formatie blijft dit thema onder de aandacht en proberen we in de lopende projecten en met de brede welvaart de koppeling te maken.

Bijstelling energiekosten eigen gebruik
De energietarieven voor 2024 zijn voor 100% gefixeerd en zijn lager dan aanvankelijk gedacht. Op basis hiervan is de verwachting dat de energiekosten voor eigen gebruik (openbare ruimte en vastgoed) lager zijn dan verwacht waardoor we een voordeel van in totaal € 300.000 verwachten voor de algemene middelen. Dit voordeel is verspreid over diverse begrotingsprogramma's, namelijk in Wijken algemeen € 39.000, S00 Bestuur, dienstverlening en financien € 153.000, in S02 Bereikbaarheid € 84.000, in S03 Economie € 2.000, in S05 Cultuur € 2.000 en in S12 Wonen en leefomgeving € 21.000.

Jongerenbudget laten vallen
Het jongerenbudget heeft als doel om de instroom van jonge potentials in onze organisatie te vergroten. Dit budget is bijvoorbeeld veelvuldig ingezet voor instroom van trainees waarvoor op de afdelingen nog geen reguliere formatie beschikbaar was. Nu de gemeentepool van start is gegaan, ontstaat er een dubbeling. Ook de gemeentepool heeft immers als doel om instroom van (o.a.) jonge potentials in onze organisatie te vergroten. Hiermee kan dus gekeken worden naar het, in de komende jaren, afschalen van het jongerenbudget. Dit kan niet volledig en per direct aangezien er nog dekking nodig is voor zittende formatie en dit budget tevens gebruikt wordt voor financiering van werkervaringsplekken.

Vrijval budget verbeteren systemen en processen
In de begroting voor 2024 is een incidenteel bedrag opgenomen van € 400.000 met de bedoeling het in te zetten voor de verbetering van systemen en processen. Hierop zijn nog geen toezeggingen, aanspraken of anderszins van toepassing waardoor het in principe anders ingezet kan worden / kan worden bespaard. Genoemde besparing doet wel afbreuk aan de doelstellingen van het organisatieprogramma Lekker Werken aan de Ambities van Arnhem (LWAA). Eén van de grootste ergernissen van medewerkers is juist klantonvriendelijkheid, inefficiency, e.d. van en in processen en systemen.

Resultaat De Connectie 2023
De Connectie heeft over 2023 een positief resultaat gerealiseerd. Deels kan dit worden verklaard door de vrijval van een aantal niet aangewende stelposten en deels doordat een aantal projecten vertraagd is wat heeft gezorgd voor een lager kostenniveau dan waarmee in de begroting rekening is gehouden.
Reëel ramen loonsom
Het voorstel is om de ambtelijke organisatie niet meer te begroten op basis van het maximum van de salarisschaal, maar op basis van het maximum van de salarisschaal minus één periodiek. Hiermee kan in 2024 € 1,0 miljoen ruimte worden gevonden. Deze wijziging in de systematiek is te onderbouwen doordat de actuele samenstelling van ons personeelsbestand (qua leeftijd en ervaringsjaren) de laatste twee jaren minder kostbaar is gebleken dan begroot.

Actualisatie MIP
Het Meerjareninvesteringsplan (MIP) is geactualiseerd. Hierbij is gekeken naar de planning van de verschillende investeringen. Doordat diverse investeringsprojecten worden getemporiseerd, leidt de actualisatie van het MIP tot een vrijval voor de algemene middelen van € 1,3 miljoen in 2024.

Gemeentefonds Meicirculaire
In de meicirculaire zijn de afspraken uit de Voorjaarsnota verwerkt: de nieuwe financieringssystematiek is vervroegd naar 2024. Dit betekent dat de koppeling van het accres aan de ontwikkeling van het bruto binnenlands

product (bbp) per 2024 al is ingevoerd. Voor het nadeel dat hierdoor ontstaat is in 2024 volledige compensatie verstrekt.
Verder is in de meicirculaire 2024 het accres voor loon- en prijsontwikkelingen eerst geactualiseerd voor de macro-economische cijfers van het Centraal Economisch Plan (CEP) 2024. Vervolgens is de indexatie voor loon- en prijsontwikkeling vanaf 2024 gebaseerd op de prijs bruto binnenlandse product (pbbp).
Het BTW-Compensatiefonds (BCF) heeft een plafond. Gemeenten zijn in 2023 € 573 miljoen onder dit plafond gebleven met declaraties. In de septembercirculaire 2023 werd al een voorschot van € 359 miljoen uitbetaald. De definitieve afrekening BCF bedraagt hierdoor € 214 miljoen extra en dit bedrag wordt in 2024 incidenteel toegevoegd. Dit betekent een voordeel van ruim € 2 miljoen in 2024. Daarnaast ontstaan vanaf 2024 structurele voordelen van circa € 7 tot € 8 miljoen als gevolg van actualisatie van aantallen op de maatstaven en indexatie van de integratie-uitkeringen beschermd wonen en participatie.

Areaalontwikkeling opbrengsten OZB
De opbrengsten OZB worden geraamd op basis van het aantal woningen inclusief de groei die hierin in de komende jaren verwacht wordt. Voor deze zogenaamde areaalontwikkeling is meerjarig een extra opbrengst OZB in de begroting opgenomen. Jaarlijks wordt beoordeeld of de geraamde extra opbrengsten naar boven of beneden bijgesteld moeten worden op basis van actuele gegevens over de ontwikkeling van de woningbouwvoorraad. De areaalontwikkeling 2024 blijft achter bij waar in de Begroting 2024 van uit is gegaan. De geraamde opbrengsten OZB worden daarom vanaf 2024 structureel met € 141.500 naar beneden bijgesteld.

Vrijval BR Burgerparticipatie: geen middelen voor dashboard betrokkenheidsprofielen
In het actieprogramma “Samen maken we Arnhem” was rekening gehouden om € 60.000 aan te wenden voor betrokkenheidsprofielen. Op basis van big data onderscheidt het model acht groepen inwoners die van elkaar verschillen in vertrouwen in de overheid en algemene betrokkenheid. Over de inzet van deze middelen waren nog geen afspraken gemaakt en in het kader van de bezuinigingen gaan deze middelen vrijvallen ten gunste van de Algemene reserve vanuit de Bestemmingsreserve Burgerparticipatie.

Vrijval BR Burgerparticipatie: geen middelen voor Participatiegids
In het actieprogramma “Samen maken we Arnhem” was rekening gehouden om € 25.000 aan te wenden voor de participatiegids. De participatiegids geeft per wijk een beeld van de inwoner en welke participatieprojecten in deze wijken plaats hebben gevonden. Over de inzet van deze middelen waren nog geen afspraken gemaakt en in het kader van de bezuinigingen gaan deze middelen vrijvallen ten gunste van de Algemene reserve vanuit de Bestemmingsreserve Burgerparticipatie.

Veiligheid

Voortgang doelen en inspanningen

Ambities (A)	Doelen (D)	Inspanningen (I)

Arnhem veiliger door minder misdaad en overlast (A)

Wijkveiligheid: veilige en leefbare wijken (D)

We pakken de overlast en (veelvoorkomende) criminaliteit dagelijks aan. De driehoek geeft onverminderd prioriteit aan wijkveiligheid. Zoals met de raad gedeeld in het plan leefbare en veilige wijken, zijn ook in deze verslagperiode weer concrete fysieke maatregelen genomen in de wijken die de veiligheid direct en zichtbaar ten goede komen.

We pakken met de wijkveiligheidsplannen verloedering en overlast aan (I)

De wijkveiligheidsplannen zijn aangescherpt zodat we focus aanbrengen in de aanpak op de plekken die ertoe doen. In alle gebieden in Arnhem zijn activiteiten ondernomen die tot doel hebben overlast en (veel voorkomende) criminaliteit te voorkomen en terug te dringen. We richten ons in het bijzonder op de aanpak van jeugdoverlast, veroorzaakt door diverse groepen op verschillende plekken in wisselende samenstellingen. Maatwerk en intensieve samenwerking zijn hierbij vereist.

Kwetsbare plekken maken we 'schoon, heel en veilig' (I)

De sinds enige tijd ingezette aanpak van hotspots is onverminderd voortgegaan. De speciaal aangestelde functionaris die de integrale aanpak coördineert in een afgebakend gebied om onveiligheid tegen te gaan (crisis- en overlastcoördinator) is van start gegaan. Hiermee krijgen we meer regie op de aanpak van hotspots. Er wordt een speciale aanpak uitgevoerd in het gebied rond de Hommelsestraat, -weg en de Sonsbeeksingel (de Hommel en de Singel), opdat dit gebied veiliger en leefbaarder wordt. Er wordt eveneens ingezet op de jeugdoverlast in Schuytgraaf.

We sluiten gevaarlijke en overlastgevende panden (I)

Het integrale Interventieteam Panden heeft een aantal controles uitgevoerd, waarbij potentieel gevaarlijke of overlast gevende panden zijn bezocht. Waar nodig zijn eigenaren verplicht gesteld om maatregelen te treffen. Er hoefden geen panden te worden gesloten.

We zorgen voor voldoende handhavers op straat (I)

De straatcapaciteit van handhaving is op orde. We zijn aantrekkelijk voor aspirant handhavers. Het handhavingsbeleid dat is gedeeld met de raad zal de komende tijd richting verschaffen ten aanzien van de inzet van handhavers op straat.

Zorg en veiligheid: minder overlast, meer zorg (D)

We hebben stevig ingezet op de aanpak van onveiligheid en overlast door mensen die zorg nodig hebben te helpen. De persoonsgerichte aanpak in de wijken wordt uitgevoerd en het netwerk van veiligheids- en zorgpartijen is verstevigd. Maar de uitdagingen zijn aanzienlijk, vanwege de maatschappelijke ontwikkelingen die leiden tot meer kwetsbare mensen op straat en tekorten in geld en personeel in het zorgsysteem. De effecten daarvan voelen we.

We voorkomen veiligheidsproblemen door een persoonsgerichte aanpak op wijkniveau (I)

Er is hard gewerkt aan het operationaliseren van de persoonsgerichte aanpak op wijkniveau. De PGA-experts (voorheen coördinatoren Overlast en Zorg (OZO)) zijn van start gegaan. Momenteel hebben zij zo'n ... casussen in behandeling in alle wijken van Arnhem.

We verbeteren de aanpak van ernstige problematiek in het Zorg- en Veiligheidshuis (I)

Momenteel wordt hard gewerkt aan de kwaliteitsimpuls van het Zorg- en Veiligheidshuis, die moet leiden tot een assertievere afhandeling van casussen, een focus op de operatie en een goede aansluiting op onze eigen persoonsgerichte aanpak in de wijk. Dit alles gebeurt 'terwijl de winkel open is' c.q. lopende en nieuwe casussen worden behandeld.

We zorgen voor opvang van personen met wie het toch mis gaat (I)

Het interventieteam, waarover de raad eind vorig jaar is bericht, is operationeel. Daarmee versterken we een snelle en zorgvuldige opvang van personen die zorgen voor overlast en onveiligheid op straat. Het is nog te vroeg om het effect van het team te kunnen meten. We zijn ervan overtuigd dat het op korte termijn effect zal hebben.

We behandelen de binnenkomende meldingen woonoverlast snel en adequaat (I)

In 2024 zijn 286 casussen inzake woonoverlast afgehandeld. Er zijn 322 nieuwe meldingen binnengekomen. Op het moment van schrijven zijn er 36 lopende zaken. Tevens zijn zo'n 30 meldingen die geen woonoverlast betroffen effectief bij een samenwerkingspartner belegd teneinde voor inwoners resultaat te bereiken.

We begeleiden jongeren in en uit detentie (I)

Vanwege vertraging in het verkrijgen van de middelen van het Rijk die nodig zijn voor de inzet van de RIO (re-integratie officier) Jeugd, hebben we nog niet onze ambitie gestand kunnen doen om iedere Arnhemse jeugdige die in detentie komt te begeleiden. We hebben dit wel uitgebreid voorbereid en zijn startklaar.

Ondermijnende criminaliteit: we weren criminelen (D)

De aanpak van ondermijning staat stevig en wordt uitgebreid. Voor de zomer is nieuw beleid met de raad gedeeld dat helderheid verschaft over de vergunningen en handhaving inzake sekswerk en de aanpak van heling door het digitale opkopersregister. Ook hebben we de raad voorgesteld om de exploitatie van vakantieparken vergunningsplichtig te maken, zodat dit een gezonde en vitale branche kan zijn en blijven.

We wapenen ons tegen ondermijnende invloed (I)

We hebben ingezet op de voorlichting en training van eigen medewerkers, zodat zij weerbaar worden tegen ondermijnende invloeden.

We maken burgers bewust (I)

We hebben stevig ingezet op een weerbare Arnhemse maatschappij, door de Meld Misdaad Anoniem campagne alsmede lokale acties in de wijken waarmee met demonstratiemateriaal burgers worden gewezen op de gevaren van ondermijnende activiteiten en wat je ertegen kunt doen.

We pakken drugslocaties aan (I)

We hebben in 2024 een tiental drugslocaties kunnen aanpakken door effectieve inzet van bestuurlijke maatregelen. Tevens hebben we een aantal risicolocaties in zicht, waarbij we met de partners zoeken naar manieren om deze aan te pakken. We hebben in 2024 ook effectief kunnen interveniëren op een vijftal gevallen van straathandel. We doen dit alles naar aanleiding van rapportage van en in nauwe samenwerking met de politie.

We pakken mensenhandel aan (I)

We hebben veel preventieve en bewustwordingsactiviteiten uitgevoerd: netwerkbijeenkomsten voor aandachtsfunctionarissen, voorlichting en training voor professionals over hoe mensenhandel te herkennen, bijeenkomsten om bewustwording te kweken bij ondernemers en een toneelstuk dat mensenhandel invoelbaar maakt. Tevens zijn we bezig met de voorbereiding van een roadshow op scholen, een preventiecampagne voor in het najaar en een (nep) loverboy actie in het uitgaansgebied. Het zogenoemde signalenoverleg mensenhandel, dat plaatsvindt onder onze regie, heeft tot nu toe 19 signalen van mogelijke mensenhandel behandeld. Op het tiental bestuurlijke rapportages illegaal sekswerk die zijn ontvangen van de politie zijn lasten onder dwangsom opgelegd, een persoonsgerichte aanpak gestart en waarschuwingen afgegeven. Onze partner Moviera heeft de afgelopen tijd zo'n vijftien personen opgenomen op het noodbed en heeft zo'n 30 nieuwe aanmeldingen gehad van mogelijke slachtoffers. Tot slot hebben we het beleid inzake vergunningen en handhaving rondom sekswerk aangeboden aan de raad.

We pakken witwassen aan (I)

In 2024 zijn tot nog toe 31 bibob-onderzoeken afgerond en lopen er op dit moment 15 onderzoeken. Naar aanleiding van ons eigen onderzoek is in drie gevallen een advies gevraagd aan het Landelijk Bureau Bibob. Bovendien zijn er in opdracht van de Regionale inkooporganisatie 50 bibob-toetsen uitgevoerd op zorgbureau's waarvan er op dit moment bij een vijftal een aanvullend onderzoek gedaan wordt. Voorts is een digitaal inkoopregister geïntroduceerd, waardoor de aanpak van heling een enorme impuls krijgt. Tot slot is het voorstel naar de raad voorbereid om de exploitatie van vakantieparken vergunningsplichtig te maken.

Digitale criminaliteit: door bewustwording minder slachtoffers (D)

We hebben gewerkt aan een beter beeld van digitale criminaliteit in onze stad en een analyse van onze interventies. Voorts hebben we de lopende activiteiten inzake voorlichting van kwetsbare jongeren en ouderen voortgezet, samen met onze partners. De geplande intensivering en uitbouw van de activiteiten heeft nog niet plaatsgevonden.

We zetten in op voorlichting van kwetsbare personen (I)

Ook in de verslagperiode is voorlichting gegeven aan kwetsbare jongeren en ouderen om hen weerbaar te maken tegen digitale criminaliteit. De intensivering en uitbreiding die we willen doorvoeren kon in deze verslagperiode vanwege andere prioriteiten nog niet plaatsvinden.

We bouwen een sterk netwerk tegen cybercriminaliteit (I)

We hebben gewerkt aan het versterken van het netwerk dat nodig is voor de lokale aanpak van cybercriminaliteit. Gezien de ontwikkelingen op dit vlak is meer nodig, hetgeen we in de nabije toekomst zullen opzetten.

Openbare orde en sociale onrust: een veilige openbare ruimte voor iedereen (D)

In de verslagperiode hebben zo'n 60 demonstraties, manifestaties en 260 kleine tot grootschalige evenementen plaatsgevonden. De meest recente demonstratie van Pegida was daarbij uitzonderlijk vanwege de grootschalige inzet van politie en het gemeentelijk veiligheidsapparaat. De crisisorganisatie onder regie van de gemeente heeft te maken gehad met 25 incidenten, variërend van branden tot criminaliteit met een hoge impact op buurten en inwoners. Momenteel voeren wij een persoonsgerichte aanpak op een dertigtal casussen inzake (potentiële) radicalisering en relschoppers, waarvan de helft veel actieve inzet vraagt. Naast de lopende activiteiten ten behoeve van het veilig uitgaan (bijv. sfeerteams) is gewerkt aan het voorbereiden van een convenant Veilig Uitgaan, waarin mede maatregelen inzake discriminatie en seksuele intimidatie zijn opgenomen.

We zorgen voor veilige demonstraties, manifestaties en evenementen (I)

In de verslagperiode vonden zo'n 60 demonstraties, manifestaties en zo'n 260 evenementen plaats. De demonstratie van Pegida sprong eruit vanwege de grote politieinzet die nodig was voor een veilige doorgang. De sfeerteams zijn onverminderd ingezet ten behoeve van veilig uitgaan.

We investeren in brandweer, crisisbeheersing en publieke gezondheidszorg (I)

De veiligheidscoördinatie ten aanzien van brandweer, crisisbeheersing en publieke gezondheidszorg is onverminderd ingezet. De VGGM werkt in afstemming met de partners, waaronder wij, aan een verstandige uitvoering van de bezuinigingsopdracht die daar voorligt.

We investeren in bondgenoten (I)

We hebben nu een aantal keer bijeenkomsten voor bondgenoten in de wijken georganiseerd en enkele stedelijke bijeenkomsten. Daaruit blijkt dat er veel enthousiasme is om samen te komen en een bondgenootschap te vormen dat hecht is, ook in moeilijke tijden.

We leren kinderen en jongeren kritisch denken en verantwoord met informatie om te gaan (I)

We hebben met de Arnhemse scholen intensief voorbereid dat in het najaar op drie scholen in het voortgezet onderwijs tientallen lessen gegeven worden inzake mediawijsheid. Deze sluiten goed aan bij de groeiende vraag om kinderen wegwijs te maken in het versplinterd, dynamisch en soms misleidend medialandschap van vandaag de dag. We werken aan bestendiging en uitbreiding van dit aanbod.

We signaleren radicalisering en gaan het tegen (I)

We hebben extra geïnvesteerd in kennis over de opkomst van zogenoemde soevereine of autonome burgers, die hun burgerschap en daarmee de (lokale) overheid niet erkennen. We hebben verder gewerkt aan het signaleringsnetwerk. We hebben momenteel meer dan twintig casussen in behandeling van geradicaliseerde Arnhemmers, waarvan tien veel inzet vragen.

Preventieve jeugdaanpak (D)

De aanpak Preventie met Gezag loopt. In alle onderdelen van het programma zijn kinderen en jongeren opgenomen wiens levens en perspectief wij daadwerkelijk positief beïnvloeden. Er vindt monitoring plaats om zeker te stellen dat we de goede prioriteiten stellen.

Jongerenwerk 3.0 (I)

Jongerenwerk in Arnhem heeft zo'n 120 kwetsbare jongeren begeleid. Daarvan hebben we vanwege positieve ontwikkelingen 20 trajecten kunnen beeïndigen.

Straat en school (I)

De straatcoaches hebben een kleine 1000 contactmomenten gehad. Daarvan is een kwart significant, variërend van interventies tot activiteiten met jongeren zoals samen voetballen. De aanpak Veilig In en Om School (VIOS) is inmiddels actief op 13 scholen. Het aantal veiligheidsplannen per school is toegenomen. Het signaleren van problematiek vindt eerder plaats. In 2023 werd meer gesignaleerd bij jongeren in leerjaar drie en vier. Dit is in 2024 verschoven naar het eerste en tweede leerjaar. Scholen werken steeds meer samen en zoeken elkaar op bij Arnhemse trends. In 2024 heeft VIOS een aantal thema- en ouderbijeenkomsten verzorgd voor scholen.

Preventief Interventie Team (PIT) (I)

Het PIT helpt kinderen vanaf 6 jaar met een verhoogd risico op afglijden naar druggerelateerde criminaliteit vanwege externaliserend probleemgedrag op primair onderwijs scholen. We hebben 37 PIT-traject in behandeling. Vanwege positieve ontwikkelingen hebben we een aantal trajecten positief kunnen beëindigen. Het aantal scholen dat werkt met het PIT wordt uitgebreid.

Werk (I)

Er zijn momenteel zo'n 25 kwetsbare jongeren in een traject van Prospect4Cash. Daarvan kon een tiental aan werk worden geholpen, waardoor het risico op voortzetting van de criminele carrière is verminderd.

Versterking PGA (Aanpak risicojeugd Veiligheidshuis) (I)

We hebben zo'n 40 jongeren die dreigen af te glijden richting ondermijnende criminaliteit in een persoonsgerichte aanpak van het Zorg- en Veiligheidshuis opgenomen. We hebben vanwege positieve resultaten van 5 casussen de behandeling kunnen beëindigen.

Financiële afwijkingen

In onderstaande tabel worden de afwijkingen tussen de begroting en Turap 2 toegelicht.

	Begroting Stand Juli 2024	Afwijking Turap 2	Prognose Turap 2
Bedragen x € 1.000			
Middelen			
Lasten	32.863	-164	32.699
Baten	6.516	-52	6.464
Saldo lasten en baten	-26.347	112	-26.235
Toevoegingen aan reserves	87	0	87
Onttrekkingen aan reserves	1.380	0	1.380
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**1.293**	**0**	**1.293**
Prognose resultaat	**-25.054**	**112**	**-24.942**

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	T1	I/S	AR/ BR	B
Lasten	-164	V					
Openbare orde en veiligheid	85	N	Horecastewards Veilige steden	J	I	AR	J
Openbare orde en veiligheid	-249	V	VGGM resultaatbestemming 2023	J	I	AR	J

Baten	-52	N					
Openbare orde en veiligheid	-52	N	Bestuurlijke boetes uhv brandbeveiligingsverordening	J	S	AR	J
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

Horecastewards Veilige steden
Er is in 2023 incidenteel budget toegekend voor initiatieven die de leefbaarheid versterken en voor het inzetten van zogenaamde sfeerteams. Deze sfeerteams zijn service- en overlast gericht, en geven op uitgaansavonden sturing op een gastvrije manier. De sfeerteams zijn na een aanbestedingsprocedure via Stichting Veilige Steden gestart. Zij werken nauw samen met de gemeente (waaronder de gemeentelijke handhavers), ondernemers, beveiligers en politie. De bedoeling was om deze inzet in 2024 te bekostigen via de Bedrijveninvesteringszone (BIZ) Korenkwartier. De begroting van de BIZ is echter niet toereikend en een aanvullende subsidie van € 85.000 voor het jaar 2024 is noodzakelijk zodat de sfeerteams daarvan bekostigd kunnen worden. Tevens zal er met de BIZ in gesprek worden gegaan over de bekostiging hiervan voor de komende jaren.

VGGM resultaatbestemming 2023
Dit betreft het resultaat van de gemeenschappelijke regeling VGGM over het jaar 2023 dat in het boekjaar 2024 wordt ontvangen. In 2023 is een positief resultaat behaald van € 1,7 miljoen waardoor we een teruggave voor de gemeente Arnhem van € 441.000 verwachten. Het voordeel valt zowel op begrotingsprogramma S01 Veiligheid (€ 249.000) als op S09 Gezondheid en sport (€ 192.000). Het gehele voordeel valt vrij naar de algemene middelen.

Bestuurlijke boetes uit hoofde van brandbeveiligingsverordening
Bij de begroting 2017 is een structurele baat begroot van € 51.500 als gevolg van de mogelijkheid tot het opleggen van een bestuurlijke boete conform de brandbeveiligingsverordening. Deze boete is echter de afgelopen jaren nooit opgelegd omdat deze boete in de praktijk niet noodzakelijk geacht wordt. Bijvoorbeeld in geval van omissies bij evenementen, vinden de evenementen geen doorgang. Daarnaast worden er andere handhavingsinstrumenten toegepast zoals bijvoorbeeld dwangsom en bestuursdwang waardoor de bestuurlijke boete uit hoofde van de brandbeveiligingsverordening niet opgelegd wordt. De brandbeveiligingsverordening kan inmiddels komen te vervallen omdat zaken die daarin worden geregeld inmiddels op andere plekken zijn geregeld. Er wordt in de gemeentelijke begroting ten onrechte rekening gehouden met deze ontvangsten.

Bereikbaarheid

Voortgang doelen en inspanningen

Ambities (A)	Doelen (D)	Inspanningen (I)

Een duurzaam bereikbare stad (A)

Bewerkstelligen van een mobiliteitstransitie: eerst de voetganger, dan de fietser, dan het OV en dan pas de auto (D)

Om de afhankelijkheid van de auto te verkleinen, zetten we in op een mobiliteitstransitie, waarbij eerst de voetganger komt, dan de fietser en vervolgens het OV en tot slot de auto. Het duurzaam mobiliteitsplan dat door het college is vastgesteld vormt de basis voor verdere inspanningen om de gewenste mobiliteitstransitie te bewerkstelligen.

We voeren het mobiliteitsbeleid uit (I)

Het duurzaam mobiliteitsplan is dit jaar door het college vastgesteld. Dit ligt nu ter besluitvorming voor de gemeenteraad.

Groter aandeel fiets en voetgangers om de stad duurzaam bereikbaar te maken (D)

We werken er aan meer mensen de fiets te laten nemen door dit alternatief aantrekkelijker te maken. We blijven fietsprojecten verkennen en voorbereiden. Het gaat daarbij zowel om fietspaden en -straten als voorzieningen om de fiets te parkeren.

We verbeteren/ breiden het stedelijk fietspadennetwerk uit, waaronder regionale snelfietsroutes (I)

In 2024 hebben we diverse fietsprojecten uitgevoerd, waaronder:

- Snelfietsroute Arnhem - Wageningen;
- Snelfietsroute Schuytgraaf fase 1 (Grote Griet - Gelderse Rooslaan tot Drielsedijk);
- Verbeterplan RijnWaalpad fase 1 (oa. Kruisstraat, Huissensedijk, Eldenseweg)
- Start herinrichting van de Hommelseweg als onderdeel van de stedelijke doorfietsroute Arnhem Noord - Alteveer;
- Start fietspaden Johan de Wittlaan – doorfietsroute de Liemers

Ook zijn diverse nieuwe fietsprojecten verder voorbereid, zoals snelfietsroute Om de Noord, de stedelijke doorfietsroute Schuytgraaf (Stenen Kamer) en de snelfietsroute VeluweWaal pad.

We stellen een actieplan aanpak voetgangersknelpunten op (I)

We hebben de volgende zaken gedaan op het gebied van lopen:

- Er is specifiek loopbeleid opgenomen in het DMP met als onderdeel een hoofdlooproutenetwerkkaart. Deze wordt nu gebruikt om het belang van looproutes mee te nemen in mobiliteits- en openbare ruimte projecten. Hierdoor kunnen eventuele knelpunten voor voetgangers worden opgelost in projecten die niet specifiek voor de voetganger zijn geïnitieerd;
- Er is een analyse loopvriendelijkheid per wijk uitgevoerd. Deze dient als input voor het loopbeleid en het bijbehorende actieprogramma;
- Er is een analyse naar de aanwezigheid van en type voetpaden op hoofdlooproutenetwerk en verbindingsnetwerk uitgevoerd. Hieruit worden nog knelpunten gedestilleerd.
- Er is een analyse van de vrije doorloopruimte op hoofdlooproute uitgevoerd. Hieruit worden nog knelpunten gedestilleerd.

Er wordt daarnaast nog gewerkt aan:

- Opstellen concept loopbeleid en bijbehorend actieprogramma
- Netwerkkaart groen, ontspannen netwerk, inclusief belangrijkste knelpunten
- Analyse knelpunten oversteeklocaties met VRI
- Ontwikkeling gedragsbeïnvloedingscampagne kinderen lopend naar school
- Aanzet werknemers gemeente Arnhem lopen van en naar werk en tijdens het werk

We realiseren maatregelen uit het fietsparkeerplan **(I)**

Er is gewerkt aan enkele maatregelen uit het fietsparkeerplan. Zo zijn we de afgelopen periode verder gegaan met het ruimen van weesfietsen. Daarnaast zijn de fietsen van het Johnny van Doornplein weggehaald en is letterlijk de rode loper uitgelegd naar de Musis fietsenstalling. We hebben de verruiming van de openingstijden van fietsenstallingen voorbereid, zodat we in 2025 daadwerkelijk de openingstijden van fietsenstallingen kunnen verruimen. Daarnaast hebben we gewerkt aan de voorbereiding van de bouw van twee nieuwe fietsenstallingen (Rozet en Willemsplein) en bekijken we ook hoe we op korte termijn het aantal fietsparkeerplaatsen kunnen uitbreiden.

We verkennen mogelijkheden van nieuwe fietsbruggen over de Rijn **(I)**

We hebben de onderzoeken naar nieuwe fietsbruggen verder doorgezet. We hebben onderzoek gedaan naar de mogelijke oplossingen en de kosten en de effecten (bijvoorbeeld verwacht aantal gebruikers). We hebben dit samen met de regio gedaan. Het onderzoek naar een oostelijke fiets- en voetgangersbrug doen we als integraal onderdeel van de gebiedsontwikkeling RIjnpark.

Meer openbaar vervoer om de stad duurzaam bereikbaar te maken (D)

We werken er aan meer mensen de bus te laten nemen door dit alternatief aantrekkelijker te maken. We blijven openbaarvervoerprojecten verkennen en voorbereiden.

We voeren concrete hoogwaardig openbaar vervoer projecten uit **(I)**

Ook in 2024 zijn we doorgaan met het voorbereiden en uitvoeren van HOV-projecten. Zo is het Schetsontwerp vastgesteld voor het Willemsplein. En hebben we een busstrook aangelegd op de Westervoortsedijk. Er is een proef uitgevoerd met een busstrook op de Batavierenweg.

Beter openbaar vervoer in de stad, de regio en naar de Randstad en Duitsland (D)

Het openbaar vervoer in de stad en in (en naar) de regio moet worden verbeterd. Ook willen we het reizen per openbaar vervoer richting de Randstad en internationale bestemmingen aantrekkelijker maken.

We lobbyen met betrekking tot het spoordossier en het lokale en regionale openbaar vervoer **(I)**

We hebben het afgelopen jaar veel contact gehad met onze partners rondom het spoor.

- Zo heeft het ministerie de MIRT-verkenning Spoorknoop Arnhem Oost voorbereid en zijn wij daarbij betrokken;
- Hebben we intensief contact gehad met Rijk, ProRail en NS over de uitplaatsing van het spooremplacement ten behoeve van woningbouw in de spoorzone Arnhem Oost;
- Zijn we via de GMR aangehaakt op de ontwikkelingen rondom de goederenroutering richting Noordoost Nederland
- Is het MIRT-onderzoek van de spoorverbinding Utrecht-Arnhem-Duitse grens weer voorbereid en zijn wij daarbij betrokken.

Daarnaast hebben we contact met ProRail en NS gehad over (toekomstige) verbindingen naar het buitenland via Arnhem.

We hebben weer actief gelobbyd voor het openbaar vervoer per bus. We hebben diverse brieven gestuurd aan PS en GS over de noodzaak om te investeren in infrastructuur en exploitatie van het openbaar vervoer. Daarnaast hebben we pro-actief input geleverd aan de programma van eisen voor de nieuwe OV-concessie. Naast deze brieven, lobbyen we op ambtelijk en bestuurlijk niveau voor investeringen in infra en exploitatie van het OV. Dat lobbyen doen we niet alleen, maar samen met onze buurgemeente Nijmegen en de regio's: GMR en Foodvalley. Een gezamenlijk product hiervan is bijvoorbeeld de Position Paper en de Netwerkambitiekaart. Een gezamenlijke visie op het openbaar vervoer in onze regio's.

Makkelijker maken van bouwen in en rond de binnenstad en op OV-locaties met behulp van parkeerbeleid en daarbij minder auto-afhankelijkheid en overlast van geparkeerde auto's (D)

We willen binnen de stad, bij voorkeur op en rond OV-knooppunten zoveel mogelijk woningen bouwen, met daarbij zo min mogelijk parkeerplaatsen en dus lagere parkeernormen. Om overlast in de omliggende gebieden te voorkomen willen we het gebied met parkeerregulering uitbreiden.

We ontwikkelen stedelijk parkeerbeleid **(I)**

We hebben, parallel aan de ontwikkeling van het duurzaam mobiliteitsplan, gewerkt aan het nieuwe parkeerbeleid. Onderdelen van dat stedelijk parkeerbeleid zijn:

- Lagere parkeernormen voor de hele stad;
- Uitbreiding van het gereguleerd gebied.
- Parkeren in stadsrandhubs als alternatief voor het parkeren (op straat) in de binnenstad

Het parkeerbeleid met de onderliggende onderdelen heeft een sterke relatie met het duurzaam mobiliteitsplan. Afronding en vaststelling van het parkeerbeleid zal dan ook plaatsvinden na vaststelling van het duurzaam mobiliteitsplan.

We passen de parkeertarieven aan **(I)**

In het kader van de bezuinigingen is voorgesteld om de parkeertarieven te verhogen. Hierbij wordt onderscheid gemaakt naar parkeren op straat en parkeren in de garages. De beoogde opbrengst in het kader van de bezuinigingen is 5 miljoen euro per jaar.

Tegengaan verkeersoverlast **(A)**

Meer ruimte voor de voetganger, de fietser en het OV (D)

De ruimte in de stad is schaars. We gaan op zoek naar een nieuwe verdeling van die schaarse ruimte waarbij eerst de voetganger, dan de fietser, dan het openbaar vervoer en vervolgens de auto komt.

We stellen een verkeersstructuurplan op **(I)**

Op basis van het duurzaam mobiliteitsplan stellen we een verkeersstructuurplan op. Hierin leggen wij vast hoe de keuzen uit het mobiliteitsbeleid zich vertalen op ons wegennet. Hoe gaan de wegen eruit zien die een andere functie krijgen en/of kunnen anders worden ingericht (zoals lagere snelheid, minder rijstroken, fietsstraten)?

Op basis hiervan gaan we ook een kader opstellen wie er prioriteit krijgt als netwerken elkaar kruisen.

We passen de wegenstructuur aan **(I)**

In het DMP zijn goede stappen gezet om dit voor te bereiden. Zodra het DMP is vastgesteld kunnen wij de voorbereiding omzetten in uitvoering.

Minder ruimte voor de auto in en rond de binnenstad (D)

In de hele stad is de ruimte schaars, maar dat geldt zeker voor de binnenstad. De auto neemt relatief veel ruimte in de binnenstad in. Zowel door de wegen waarover de auto's rijden als door de ruimte die nodig is om deze auto's te parkeren. We willen de ruimte die de auto in de binnenstad inneemt beperken.

We verminderen het aantal straatparkeerplaatsen **(I)**

Het verminderen van het aantal straatparkeerplaatsen in de binnenstad dient gestructureerd vanuit parkeerbeleid te gebeuren. Dit is dus een inspanning die volgt uit het parkeerbeleid.

We richten de Rijnkade in als wandel- en fietspromenade **(I)**

Er is de afgelopen periode toch nog een aangepast ontwerp gemaakt om de Rijnkade (nog meer) als wandel- en fietspromenade in te richten. De gesprekken met aannemer van het waterschap lopen momenteel om ervoor te zorgen dat dit ontwerp ook daadwerkelijk wordt gerealiseerd.

Een betere verkeersveiligheid (D)

Het verkeersveiligheidsgevoel op de weg en in het openbaar vervoer moet omhoog. We gaan voor 'nul' verkeersslachtoffers, onder andere door het aanpakken van plekken waar veel ongelukken gebeuren. Ook willen we dat scholieren veilig naar school kunnen fietsen.

We pakken verkeersonveilige locaties aan **(I)**

We hebben de afgelopen periode gewerkt aan de derde tranche ‘Aanpak verkeersonveiligheid’ (SPV, Strategisch Plan Verkeersveiligheid, incl. financiële bijdrage vanuit het Rijk). Deze voorbereidingen zijn toegespitst op locaties met meerdere ongevallen in de afgelopen jaren en/of subjectieve verkeersonveiligheidsklachten. Voor de locaties met meerdere ongevallen maken we wederom gebruik van de top-10 meest verkeersonveilige locaties op het Arnhemse wegennet.

Naast het SPV zijn we betrokken bij een initiatief vanuit het Rijk om landelijk meer sturing te kunnen geven op concrete verkeersveiligheidmaatregelen en acties. Hierbij kan gedacht worden aan meer inzet op handhaving, meer bewustwording (o.a. alcohol en verkeer, afleiding in het verkeer, jongeren en ouderen in het verkeer, et cetera) en meer vergevingsgezinde infrastructuur. De verwachting is dat voor het einde van het jaar een lijst met maatregelen en acties vanuit het Rijk beschikbaar wordt vastgesteld die landelijk uitgerold gaat worden ter bevordering van de verkeersonveiligheidaanpak. We kunnen hiermee beter grip krijgen m.b.t. richting en aanpak verkeersonveiligheid.

Met betrekking tot meer grip en sturing vanuit het Rijk hebben we ons aangemeld voor de petitie aan de Tweede Kamer: ‘Oproep tot landelijke maatregelen tegen opgevoerde fatbikes’. Op dit moment gaat het om 60 gemeenten (was 50 gemeenten), de Fietsersbond, Artsen voor Veilig Fietsen, NVSHA en VeiligheidNL. De bal ligt nu bij het ministerie om de petitie van een reactie te voorzien en voorstellen te doen richting de Kamer. De verwachting is dat dit na de zomer zal zijn. De gemeente Arnhem heeft m.b.t. deze petitie contact met de gemeenten Amsterdam en Haarlem.

We leggen schoolzones aan **(I)**

Voor 2024 is het volgende gedaan m.b.t. de schoolomgevingen en verkeerseducatie basisschoolleerlingen:

- Margarethaschool, vanwege (ver)bouwplannen in en rondom het aanwezige MFC is de aanleg schoolzone Graslaan, inclusief het voorstel voor een snelheid remmende verkeersmaatregel, nog in voorbereiding/afstemming. Dit is inclusief het educatief ‘High five’ project. De uitvoering is in 2025
- Panoramaschool, hierover zijn reeds gesprekken met de school (schoolzone en verkeerseducatie). Voorbereiding 2024 uitvoering 2025
- Pastoor v. Arsschool en Monchyschool (Malburgen-West) è School is nog niet bereid om inspanning te verlenen voor het educatief project High Vijf. Hierover worden nog gesprekken gevoerd.
- Schoolzone voor de Pieter Breughelschool en SO Brouwerij is in 2024 uitgevoerd. Educatietraject is in uitvoering en betreft voor het schooljaar 2024/2025
- Schoolzone voor de Ibn-i Sina en de Parkschool is in 2024 uitgevoerd. Educatietraject is in uitvoering en betreft voor het schooljaar 2024/2025
- De Ommelander en Da Vincie (Slochterenweg) is voorzien van een schoolzone en de scholen willen voor het schooljaar 2024-2025 high five doorzetten. Dit is reeds afgestemd.

Daarnaast gaan we gesprekken aan met andere scholen om nog meer nieuwe schoolzones te kunnen aanleggen:
De schoolzone Dalweg is nu nog in voorbereiding. De uitvoering hiervan gaat gepaard met groot onderhoud Dalweg. Educatietraject ‘High five’ Dalweg start schooljaar 2024-2025.

De Salamander en de Schatgraaf (Schuytgraaf) gaan de educatieprogramma ‘Cycling4school’ in schooljaar 2024-2025 doorlopen. De gesprekken en voorbereiding voor deze twee scholen, schoolzone, is nog niet afgerond.

Beter en schoner taxivervoer (D)

Taxivervoer is voor sommige bezoekers het visitekaartje van onze stad. We willen de kwaliteit van het taxivervoer in onze stad verbeteren en verschonen.

We stellen samen met de taxibranche maatregelen op om het taxivervoer beter en schoner te krijgen **(I)**

We werken aan een plan om de banden met de taxibranche aan te halen en samen met hen tot verbetervoorstellen te komen bij Arnhem Centraal. Ook hebben we ze betrokken bij de ontwikkeling van het Willemsplein om te zien of ruimte voor de taxi daar voor meer draagvlak en mogelijkheden tot implementatie van de taxi verordening kunnen leiden. Dit pakken we komend jaar verder op.

Schonere lucht in de stad (A)

Minder doorgaand verkeer door de stad (D)

Er rijdt relatief veel doorgaand verkeer in de stad (verkeer dat geen herkomst of bestemming in Arnhem heeft, maar alleen maar door de stad rijdt, omdat dit de kortste en/of snelste route is). Deze voertuigen leiden tot overlast en horen hier niet te rijden. Doel is om dat verkeer zoveel mogelijk te beperken en idealiter helemaal niet meer te hebben in de stad.

We stellen een plan op om doorgaand verkeer te weren (I)

Dit is integraal onderdeel geworden van het duurzaam mobiliteitsplan. Zodra dat is vastgesteld gaan we hiermee aan de slag.

Beter benutten van stations en realisatie transferia/stadsrandhubs (D)

Een goede aansluiting van de verschillende vormen van mobiliteit (auto, trein, bus en (deel)fiets) op elkaar wordt steeds belangrijker. Hubs spelen bij deze overgang een belangrijke rol. Op deze manier kan een volwaardig en duurzaam alternatief voor de (privé)auto worden geboden. Een (mobiliteits)hub kan het beste worden gedefinieerd als een fysieke plek waar verschillende vormen van vervoer en vervoersaanbod samenkomen.

We stellen een visie op Arnhemse hubs op (I)

De hubvisie is vastgesteld door het college en er worden ambtelijke verkenningen gedaan naar enkele locaties. Pas nadat het duurzaam mobiliteitsplan is vastgesteld kan hiermee echt verder worden gegaan

We voeren de visie Arnhemse hubs uit (I)

Er is gewerkt aan de verkenning, voorbereiding, uitwerking en realisatie van de volgende locaties:

- Rozet: voorbereiding;
- Kronenburg: realisatie;
- Station Zuid: voorbereiding.

Minder vervuilende voertuigen in de binnenstad (D)

We willen de overlast van vervuilende voertuigen in en rond de binnenstad verminderen.

We handhaven de milieuzone en waar mogelijk passen we strengere normering en uitbreiding toe (I)

In 2022 is de milieuzone voor het laatst aangescherpt: voor vrachtwagens geldt nu dat alleen emissieklasse 6 en hoger is toegestaan. In 2024 is gewerkt aan het stroomlijnen van de organisatie van de mileuzone. Ook zijn de milieuzone en de Zero Emissie Stadslogistiek (ZES) zone beter met elkaar afgestemd. Dit kan in de toekomst leiden tot aanpassing van een van de zones.

We stimuleren en faciliteren duurzame stadsdistributie, met name in de binnenstad (I)

Er is samen met ondernemers gewerkt aan de voorbereiding van zero emissie zone. In een drietal sessies met ondernemers is gekeken naar de grote uitdagingen die de stadslogistiek de komende jaren te wachten staan. Deze uitdagingen zijn gekoppeld aan concrete ideeën die kunnen bijdragen aan een efficiëntere stadslogistiek (de minder-opgave). Nadrukkelijk is gezocht naar gezamenlijke ideeën.
De kansrijke projecten vormen de start van een veranderingsproces: iedere zes maanden wordt bekeken of de projecten daadwerkelijk van de grond komen en bijdragen aan de doelstellingen. Het ontwerp-verkeersbesluit wordt eind 2024 gepubliceerd.

Financiële afwijkingen

In onderstaande tabel worden de afwijkingen tussen de begroting en Turap 2 toegelicht.

	Begroting Stand Juli 2024	Afwijking Turap 2	Prognose Turap 2
Bedragen x € 1.000			
Middelen			
Lasten	33.502	-169	33.333
Baten	10.087	0	10.087
Saldo lasten en baten	-23.415	169	-23.246
Toevoegingen aan reserves	12.495	0	12.495
Onttrekkingen aan reserves	12.857	0	12.857
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**362**	**0**	**362**
Prognose resultaat	**-23.053**	**169**	**-22.884**

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	T1	I/S	AR/ BR	B
Lasten	-169	V					
Mobiliteit	-84	V	Bijstelling energiekosten eigen gebruik	N	I	AR	J
Mobiliteit	-85	V	Gebiedsontwikkeling Spoorzone Arnhem Oost	N	I	BR	J
Baten	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

Bijstelling energiekosten eigen gebruik

Zie voor toelichting programma S00.

Gebiedsontwikkeling Spoorzone Arnhem Oost

Zie voor toelichting programma S11.

Economie

Voortgang doelen en inspanningen

Ambities (A)	Doelen (D)	Inspanningen (I)

Vol energie zetten wij in op een duurzame, creatieve en levendige economie voor het welzijn en de welvaart van de Arnhemmers (A)

Dé Europese Energy hotspot worden (D)

Voor Arnhem vormen de maatschappelijke opgaven op het gebied van duurzaamheid en energietransitie, niet alleen uitdagingen, maar ook economische kansen.
Onze ambitie is dat het regionale energie-ecosysteem stevig groeit en binnen Europa bekend staat als 'Hotspot Energy', ideaal voor het versneld ontwikkelen en toepassen van energie-innovaties. We werken aan deze ambitie door middel van het uitvoeren van verschillende activiteiten binnen verschillende actielijnen. We brengen deze ambitie dichterbij door Connectr, de Arnhem Electricity Week en het versterken van bestaande en het vormen van nieuwe samenwerkingen met partners in onze regio.

We bouwen aan innovatieve campussen (I)

De acties opgenomen in de samenwerkingsovereenkomst Kenniscampus regio Arnhem worden volgens planning uitgevoerd. Op IPKW is tijdens de Arnhem Electricity Week het Connectr innovatielab geopend. Ook wordt de Connectr Energyhub gerealiseerd ten behoeve van uitbreiding en nieuwe vestiging van bedrijven op IPKW. Op dit moment zijn we in samenwerking met de betrokkenen gestart met de Gebiedsvisie Het Broek – IPKW – Nieuwe Haven om de ambities die er in dit gebied zijn om te zetten in een gebiedsvisie. Met Arnhems Buiten zijn we voortdurend in gesprek over de ontwikkelingen op hun campus en we ondersteunen hen op verzoek. Dit doen we onder meer bij het opstellen van een energievisie voor hun campus.

We werken aan het stimuleren, toepassen en zichtbaar maken van energie innovaties (I)

Uit het weboverzicht met de energie-innovaties uit onze regio hebben we de 10 – 15 meest kansrijke voor directe toepassing geselecteerd. Deze innovatieve bedrijven hebben we tijdens een bijeenkomst in contact gebracht met bedrijven die willen verduurzamen en deze innovaties potentieel kunnen benutten hiervoor en intermediaire organisaties die daarbij kunnen ondersteunen. Hieruit zijn een groot aantal matches naar voren gekomen. Deze zijn nu aan het verkennen of dit ook tot daadwerkelijke toepassing kan leiden.
Tijdens de Arnhem Electricity Week was er een innovatieplein waarop tijdens het evenement meerdere innovaties uit de regio Arnhem gepresenteerd zijn.

We versterken onderlinge samenwerking en relaties in het energiecluster (I)

We zijn met onze partner The Economic Board bezig om de strategische roadmap Arnhem Hotspot Energy 2025 om te vormen tot een programma met daarin opgenomen de projecten en activiteiten van onszelf, The Economic Board en van de andere partners en werken aan de daarbij benodigde samenwerkingsvorm voor het versterken van de samenwerking in het energiecluster.
Ook zijn we bezig met opstellen van een samenwerkingsovereenkomst tussen gemeente en SEECE / HAN lectoraat Balanced Energy Systems. De samenwerking richt zich op de gezamenlijke inspanning voor 'het energiesysteem van de toekomst' en komt voort uit de strategische roadmap.

We versterken de samenwerking van het energie- en creatieve cluster (I)

Het programma Creative X Energy is tijdens de Arnhem Electricity Week officieel gelanceerd. Binnen het programma wordt er gewerkt aan drie projecten waarbij de creatieve sector samenwerkt met de energiesector. Bij deze projecten zijn Alliander en Arnhems Buiten vanuit de energiesector de betrokken partijen.

We werken aan een betere (inter)nationale positionering van Arnhem als Hotspot Energie **(I)**

We zijn als Arnhem aanwezig geweest op het World Energy Congres. Eén van de activiteiten die we daarbij georganiseerd hebben, was een mediadag voor (inter)nationale media. Hierbij hebben we de media kennis laten maken met de verschillende campussen en bedrijven in de stad op het gebied van energie. Ook heeft eind mei de Arnhem Electricity Week plaatsgevonden. Een week waarin Arnhem als Hotspot Energy met diverse congressen, lezingen, films, lanceringen en aankondigingen positief naar voren is gebracht. Tijdens deze week is ook de bevestiging gekomen dat het bedrijf Milence zich definitief vestigt in Arnhem.

Arnhem is de aantrekkelijkste stad van Oost-Nederland om te wonen, werken, ondernemen, studeren, verblijven, ontmoeten en ontspannen (D)

Door in te zetten op de binnenstad als hart van de stad, op duurzaam toerisme en recreatie en de Arnhemse evenementen, versterken we de positie van Arnhem als aantrekkelijke groene én bruisende stad, met een bijzondere historie.

We werken aan de transformatie van de binnenstad **(I)**

In de eerste helft van 2024 hebben we een start gemaakt met het Ontwikkelperspectief Centrum Arnhem en er wordt gewerkt aan de afronding van de Visie Openbare Ruimte en Koele netwerken. We zetten in op het verder stimuleren van transformatie van panden in de binnenstad door de transformatiemanager, waarbij de nieuwe invulling van de oude supermarktlocatie aan de Kleine Oord begin dit jaar een concreet resultaat is. Daarnaast is er een aanvraag voor de landelijke regeling Impulsaanpak Winkelgebieden ingediend, waarbij in de aanpak de transformatie van een aantal panden in de westelijk binnenstad is opgenomen. Ook is er een periodiek overleg met lokale makelaars opgestart om inzicht te krijgen in marktontwikkelingen en transacties.

Met Platform Binnenstad Arnhem (PBA) is de samenwerking vanuit de diverse werkgroepen en de Kwartierenaanpak verder versterkt. PBA heeft voor deze aanpak de landelijk prijs ontvangen voor meest inspirerende binnenstadsproject. In het Korenkwartier is de nieuwe terrassenverdeling gerealiseerd en we hebben de horeca-stewards gecontinueerd om de veiligheid en gastvrijheid er te versterken. Ook is het achterplein van de Korenmarkt opgeknapt om de verblijfskwaliteit te versterken en ruimte te bieden voor terrassen en evenementen. Tot slot is er een prijsvraag voor de Historische kelders in voorbereiding.

We realiseren een aanbod van duurzame en toegankelijke evenementen **(I)**

Nadat de locatieprofielen eind december 2023 door het college zijn vastgesteld, zijn de raad, de organisatoren van evenementen en de deelnemers aan het participatietraject hierover geïnformeerd begin 2024. De locatieprofielen zijn te vinden op www.arnhem.nl.

De eerste vuurwerkshow is geëvalueerd en was met circa 6000 bezoekers een drukbezocht evenement. Inmiddels is de aanbesteding opgestart voor de show van 2024-2025.

Het NK Wielrennen, het EK Beachvolleybal en de Team NL Sport Experience hebben bevestigd dat topsportevenementen voor maatschappelijke én economische impact en voor reuring in de stad zorgen.

Het landelijke verbod op wegwerpplastic was zichtbaar op Koningsdag: de stad lag er veel schoner bij dan vorige jaren. We hebben meegewerkt met stichting Koningsdag aan het bekersysteem en mee geïnvesteerd op het gebied van marketing en communicatie. Als tegenprestatie heeft de stichting algemene communicatie-uitingen en een handleiding met tips en trucs over de diverse systemen opgeleverd die andere organisatoren kunnen gebruiken. We hebben meegewerkt aan een initiatief van de landelijke organisatie Green Events om een landelijke duurzaamheidsladder voor evenementen op te zetten.

Samen met het Arnhems platform chronisch zieken en gehandicapten (Apcg) en Cultuur Academy is volop ingezet op de toegankelijkheid van evenementen en festivals: vier spreekuren, een meet-up bij Hoogte80-festival voor organisatoren over onder andere inclusieve programmering en praktische zaken rondom toegankelijk maken van het evenementen en een workshop gastvrije ontvangst. Een bijeenkomst over toegankelijke communicatie is geannuleerd vanwege gebrek aan belangstelling. Ook zijn de structuur en de inhoud van de kennisbank bij de Cultuur Academy verbeterd.

We werken aan een vitale en duurzame recreatieve sector **(I)**

Het wandelnetwerk in Arnhem-Zuid is uitgebreid. Op dit moment zijn nagenoeg alle bordjes geplaatst. Het masterplan Romeins verleden is vastgesteld. Dit najaar volgt een samenwerkingsovereenkomst voor de uitvoering van het masterplan. In het masterplan is voor Arnhem het Castellum in Arnhem-Zuid de belangrijkste plek.

De tachtigste herdenking van de Slag om Arnhem zal in september zichtbaar en voelbaar zijn in de stad. Al in mei waren de eerste activiteiten, maar het zwaartepunt ligt traditioneel in de septembermaand. Veel Arnhemse partijen hebben zich aangemeld met activiteiten en events om stil te staan bij tachtig jaar Slag om Arnhem. Dat zorgt voor een vol programma met veel bereik, dat tot in november doorloopt.

Om recreërende bewoners en bezoekers beter te spreiden werken we aan betere toegankelijkheid van de Veluwe vanuit Arnhem-Noord. Een eerste stap hierin is verbinding tussen Arnhem Centraal Station en park Sonsbeek en de realisatie van een bezoekerscentrum in de Molenplaats. Het ontwerp daarvoor is in november definitief.

We positioneren Arnhem met gerichte citymarketing **(I)**

De eerste Arnhem Electricity Week was met een mix van zakelijke en consumentgerichte activiteiten het uithangbord voor de profilering van Arnhem als creatieve energiestad: congressen, matchmaking diners voor startups en investeerders, maar ook publieksavonden over elektronische muziek, wetenschapsfilms en een speciale Formule-E avond vonden in mei plaats. Van half mei tot begin juli stonden (duurzame) mode en design (inter)nationaal op de agenda met State of Fashion, het Fashion en Design Festival en Arnhem Juni Modemaand. Met Bestemming Arnhem zetten we Arnhem op de kaart als meerdaagse bestemming voor (potentiële) bezoekers. Van april t/m juni is er een video-campagne gehouden om de creatieve kant van Arnhem te benadrukken, met Sjaak Hullekes dit keer in de hoofdrol. De stichting Citymarketing Arnhem zorgt als verbinder en aanjager voor afstemming en actie.

Meer Arnhemse werklocaties zijn klaar voor de toekomst, met innovatie, circulariteit en duurzaamheid als belangrijke en zichtbare dragers (D)

Op de diverse werklocaties in Arnhem wordt in samenwerking met vastgoedeigenaren en ondernemers gewerkt aan het verbeteren van de kwaliteit van de betreffende werklocaties. Zo zijn er op enkele terreinen Greendeals opgesteld waarmee men gezamenlijk wil gaan werken aan verduurzamen en circulariteit. Op andere terreinen wordt gewerkt aan toekomstperspectieven in het kader van onder andere efficiënt ruimtegebruik en bereikbaarheid. In de ontwikkeling van Rijnpark naar een woon-werkmilieu wordt het werkprogramma verder uitgewerkt en wordt gewerkt aan een transformatieplan om te komen tot een strategie om bestaande en nieuwe bedrijvigheid duurzaam in te passen in Rijnpark en omgeving.

We bieden ruimte voor ondernemen **(I)**

- Het ambitiedocument Het Broek is in Q2 2024 vastgesteld. De Stichting Arnhemse Bedrijventerreinen (StAB) en de gemeente hebben een convenant ondertekend, waarin concrete uitvoeringsacties uit het ambitiedocument voor de korte, middellange en lange termijn zijn opgenomen. Daarnaast is Het Broek door de GMR aangewezen als herstructureringsproject.
- Voor de Nieuwe Haven is het adviesrapport ‘Doorontwikkeling Nieuwe Haven’ opgeleverd. Met direct betrokken stakeholders (o.a. overheden, StAB, belangenorganisaties en ondernemers) is vorm en inhoud gegeven aan dit rapport en een vergezicht voor de Haven van de Toekomst opgetekend. Er is een kwartiermaker ingezet (Q2 2024-Q2 2026) die werkt aan de Uitvoeringsagenda van het Implementatieplan Nieuwe Haven 2022 en invulling geeft aan conclusies en aanbeveling uit het adviesrapport.
- We zijn gestart met het opstellen van een detailhandelsplan als herijking van de detailhandelsvisie. Binnen dit detailhandelsplan is er conform de wens van de raad meer aandacht voor de diverse wijkcentra en wijkeconomie. Besluitvorming over het detailhandelsplan volgt waarschijnlijk in Q4 2024.
- Het ambitiedocument Kenniscampus Arnhem – Velp is begin 2024 vastgesteld. De betrokken partijen hebben een samenwerkingsovereenkomst getekend met afspraken over de vervolgstappen in 2024, waaronder een verkenning naar beoogd toekomstig programma en een mobiliteitsstudie van het gebied.
- In regionaal verband is gewerkt aan de uitgangspunten voor een herijkt Regionaal Programma Werklocaties voor de periode 2025 – 2028; de uitgangspuntennotitie is in september aangeboden aan de raad voor zienswijzen.

We werken samen met partners aan kwalitatief goede werklocaties **(I)**

Er wordt gewerkt aan de implementatie van de in 2023 gesloten Green Deals op IJsseloord I, Nieuwe Haven en Gelderse Poort. Op IJsseloord I en Nieuwe Haven zijn bij diverse bedrijven energiescans uitgevoerd en klimaatadaptieve en energiebesparende maatregelen getroffen. Ook treffen ondernemers en gemeente voorbereidingen voor het realiseren van een smart energy hub en wordt de opzet van een andere vorm van parkmanagementstructuur verkend. In Q4 is de Green Deal Bakenhof getekend en is gestart met de opzet van de Green Deals Overmaat-Rijkerswoerd en Het Broek.

Op kantorenpark Gelderse Poort hebben ondernemers en gemeente voorbereidingen getroffen voor het verbeteren van een aantal zaken in de openbare ruimte, de zichtbaarheid van het park en de realisatie van een betere en aantrekkelijkere fysieke verbinding tussen de Gelderse Poort en Landmark.
In samenwerking tussen gemeente, StAB, ODRA, politie, brandweer en ondernemers is het Keurmerk Veilig Ondernemen-B certificaat opnieuw toegekend en is een Uitvoeringsagenda KVO opgesteld. Er is daarbij o.a. uitvoering gegeven aan pilots voor cameratoezicht op Het Broek en Nieuwe Haven. Ook zijn er gezamenlijke bedrijfsbezoeken afgelegd op Het Broek door ODRA, politie en handhaving gericht op ondermijning en de correcte vestiging van bedrijven. Op een aantal terreinen is door het aanbrengen van belijning en het plaatsen van bloembakken/bewegend bos op plekken van structurele parkeeroverlast de beeldkwaliteit en verkeersveiligheid bevorderd.
De terreinen Nieuwe Haven, IJsseloord I en Het Broek zijn geselecteerd door VNO-NCW (in opdracht van de provincie), om met de regeling SPUK-Bedrijventerreinen het organiserend vermogen aan te jagen.
Op Gelderse Poort, IJsseloord I en Overmaat-Rijkerswoerd is gestart met het uitvoeren van klimaatscans vanuit het IB-Green Interreg subsidieprogramma.
Het periodiek overleg Werklocaties Arnhem heeft tweemaal plaats gevonden in 2024 (elk kwartaal) en kent een goede uitwisseling tussen de vertegenwoordigers van de diverse werklocaties en de gemeente.

Betere balans tussen vraag en aanbod op de (regionale) arbeidsmarkt (D)

Er zijn meer openstaande vacatures dan ooit te voren. Door de groeiende economie en een vergrijzende bevolking zal de krapte alleen nog maar verder toenemen. Deze krapte is niet alleen op te lossen met meer mensen maar behoeft een onorthodoxe aanpak.

De samenwerking binnen de drie O's (overheid, ondernemers en onderwijs) is geïntensiveerd om ambities te realiseren die bijdragen aan een betere aansluiting tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt.

We faciliteren Leven lang ontwikkelen **(I)**

Voor het om- en bijscholen naar kansrijke sectoren is de beroepentuin in Utrecht bezocht. Dit initiatief sluit naadloos aan op de ambities van Arnhem op het gebied van leven lang ontwikkelen. Het projectplan voor de Beroepentuin is gereed, de opdrachtomschrijving is gedeeld met één van onze ketenpartners om de opdracht uit te gaan voeren waarbij de samenwerking met het Nationaal Programma Arnhem-Oost is geïntensiveerd.

Voor de sector Kinderopvang is in tripple helix verband een volgende stap gerealiseerd om ontwikkelpaden in de kinderopvang bij een aantal Arnhemse organisaties bij wijze van pilot te implementeren.

Evenals de omscholing van statushouders naar de huishoudelijke hulp is reeds in gang gezet, in samenwerking met één van onze ketenpartners.

We zetten in op het aantrekken en behouden van talent **(I)**

Vanuit Arnhem Studiestad wordt steeds intensiever samengewerkt met CityMarketing over hoe Citymarketing van Arnhem nog efficiënter ingezet kan worden voor het behoud van studenten voor de stad. Dit doen we door middel van één marketingstrategie en informatievoorziening op de website zowel van Arnhem Studiestad als van Citymarketing. Tevens heeft Arnhem Studiestad haar logo aangepast voor meer integraliteit.

We verkennen samen de meerwaarde van een Arnhem experience voor studenten door middel van een welkomstpakket. Op deze manier kunnen studenten laagdrempelig met korting/gratis kennismaken met Arnhem.

Tevens werken we samen aan de verbinding tussen de studenten en het Arnhemse bedrijfsleven om de studenten te binden en te boeien aan de stad Arnhem. Zo hebben we in mei een succesvol ASM studentfestival georganiseerd waarbij 9000 studenten van alle kennisinstellingen die betrokken zijn bij Arnhem Studiestad een kaartje hebben verzilverd. 9000 studenten zijn daarbij in contact gebracht met het regionale bedrijfsleven.

We activeren onbenut arbeidspotentieel **(I)**

Het initiatief genaamd de "Beroepentuin" is in samenwerking met strategische partners in de stad in ontwikkeling.

We verkennen loopbaanpaden voor zijinstromers in de kinderopvang in samenwerking met onderwijs, overheid en organisaties in de kinderopvang. Hiervoor is de werving voor een kwartiermaker die het project verder gaat brengen reeds opgestart.
We begeleiden statushouders naar banen in de huishoudelijke hulp. Gesprekken met strategische partners waarover Move To Match voor het onderdeel taal op de werkvloer zijn opgestart.
Voor de personeelskrapte in het onderwijs wordt gewerkt aan een plan van aanpak in samenwerking met schoolbesturen uit de regio vanuit primair en voortgezet onderwijs.

In 2030 hebben we een 50% circulaire economie, in 2050 zijn we volledig circulair (D)

Om de Circulaire Economie te bereiken is het nodig om economische, sociale en ecologische waarden met elkaar in balans te brengen.
Het gaat daarbij om slim ontwerp, bewust gebruik en meer en beter hergebruik. Het doel hiervan is om het primair grondstoffen gebruik te verminderen en de milieu-impact van materialen omlaag te brengen. De transitie van een lineaire economie naar een circulaire economie vergt veel werk en inspanning, zowel binnen onze eigen organisatie als binnen de stad.
Vanuit de visie circulaire economie zijn er een aantal speerpunten benoemd:

- Speerpunt 1: Bedrijven stimuleren en faciliteren (circulair ondernemen);
- Speerpunt 2: Verminderen van restafval (circulaire wijken en inwoners);
- Speerpunt 3: Inkoopkracht/het goede voorbeeld geven (circulair inkopen);
- Speerpunt 4: Ontwikkeling van de stad (circulaire bouw en gebiedsontwikkeling).

We stellen een nieuw uitvoeringsplan circulaire economie op **(I)**

Het eerste uitvoeringsprogramma circulaire economie 2022-2023 is eind 2023 afgelopen. Een nieuwe uitvoeringsagenda wordt naar verwachting vastgesteld door het College van B&W in Q3 van 2024. Deze plannen worden vergezeld van een evaluatie van het uitvoeringsprogramma circulaire economie 2022-2023 en een circulariteitsscan waaruit duidelijk wordt wat de meest impactvolle materiaalstromen zijn in Arnhem.

Het eerste uitvoeringsprogramma 2022-2023 is opgezet als groeimodel. Aangezien de gemeente tot 2022 geen overkoepelend circulair beleid had, zijn de eerste twee jaren gebruikt om de eerste stappen te maken en tegelijkertijd een beleidsprogramma in de steigers te zetten waarmee een versnelling vanaf 2024 binnen handbereik ligt. Hier is de gemeente inmiddels goed mee op stoom.

Op dit moment kan nog niet cijfermatig worden gemeten hoever we zijn om de doelstelling van 50% circulariteit in 2030 te behalen, aangezien een eenduidig monitoringssysteem op landelijk en regionaal niveau ontbreekt. In de nieuwe uitvoeringsagenda is wel aandacht voor het uitvoeren van nulmetingen en het opzetten van monitoring voor subdoelstellingen op de uitgewerkte thema's, waaronder circulair bouwen, inkopen en aanbesteden, ondernemen en wijken & inwoners. Daarnaast laat de circulariteitsscan zien welke sectoren en materiaalstromen de meeste CO2-impact met zich meebrengen in Arnhem. Deze impact, in combinatie met de invloed die wij als gemeente hebben, vormt de basis voor de prioritering in de nieuwe uitvoeringsagenda (Invloed x Impact).

Financiële afwijkingen

In onderstaande tabel worden de afwijkingen tussen de begroting en Turap 2 toegelicht.

	Begroting Stand Juli 2024	Afwijking Turap 2	Prognose Turap 2
Bedragen x € 1.000			
Middelen			
Lasten	11.556	-202	11.354
Baten	1.949	0	1.949
Saldo lasten en baten	-9.607	202	-9.405
Toevoegingen aan reserves	50	0	50
Onttrekkingen aan reserves	1.864	275	2.139
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**1.814**	**275**	**2.089**
Prognose resultaat	**-7.793**	**477**	**-7.316**

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	T1	I/S	AR/ BR	B
Lasten	-202	V					
Mobiliteit	-2	V	Bijstelling energiekosten eigen gebruik	N	I	AR	J
Economische Zaken en citymarketing	-200	V	Vrijval middelen Dutch Green Week	JB	I	AR	J
Baten	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	275	V					
Economische Zaken en citymarketing	175	V	Vrijval middelen i.v.m. niet verplaatsen Warenmarkt	JB	I	AR	J
Economische Zaken en citymarketing	100	V	Vrijval middelen Dutch Green Week	JB	I	AR	J

Vrijval middelen Dutch Green Week

Voor de Dutch Green Week was in totaal € 300.000 begroot, waarvan € 100.000 in 2023 en € 200.000 in 2024. Doordat in 2023 nog geen uitgaven waren gedaan voor dit doel is € 100.000 toegevoegd aan de reserve Sociaal Economisch Fonds. Inmiddels is besloten, gezien de beperkte capaciteit, om elders te prioriteren en hierdoor wordt de Dutch Green Week niet georganiseerd. Dit levert een voordeel op van € 300.000, te weten € 100.000 vrijval uit de reserve en € 200.000 vrijval uit de lasten.

Vrijval middelen i.v.m. niet verplaatsen Warenmarkt

Deze middelen zullen niet ingezet worden, omdat de warenmarkt niet verplaatst gaat worden. Daar is geen draagvlak voor bij zowel de markt, als de gemeente als de andere stakeholders.

Onderwijs

Voortgang doelen en inspanningen

Ambities (A)	Doelen (D)	Inspanningen (I)

Arnhemmers met dezelfde talenten hebben dezelfde kansen (A)

Meer Arnhemse kinderen hebben een goede startpositie op school (D)

Zowel landelijk als in Arnhem zien we steeds meer kinderen met een taal of ontwikkelachterstand instromen in het basisonderwijs. In Arnhem zijn alle kinderen welkom op locaties voor voorschoolse educatie, maar niet alle kinderen die dit nodig hebben maken hier gebruik van. We blijven ons inzetten op het bereiken van ouders en het toeleiden van kinderen naar deze plekken.

Kinderen die onverhoopt instromen met een achterstand instromen bieden we extra ondersteuning. Op alle 25 OKB (onderwijskansenbeleid) scholen is extra ondersteuning aanwezig.

We werken in 2024 aan een plan van aanpak Thuiszitters waarmee we (dreigende) thuiszitters nog beter in beeld krijgen en houden door regieafspraken tussen de veelheid aan betrokken stakeholders. Specifiek voor hoog- en andersbegaafden maakten we een plan van aanpak. We werken in 2024 en 2025 aan de uitvoering hiervan.

Wat betreft de krapte op de arbeidsmarkt in de kinderopvang en in het onderwijs trekken we samen op met onze partners in het laten zien van Arnhem als aantrekkelijke stad om te werken in deze sectoren. In 2024 werken we deze plannen uit. Goede leraren, pedagogische medewerkers en anderen in en om school en opvang zijn voorwaardelijk om kinderen een goede start te geven.

De rijke schooldag is ontwikkeling voor zowel scholen in de Arnhem Oost wijken als de OKB scholen in de andere wijken van Arnhem.

Het Integraal Huisvestingsplan Onderwijs 2024-2039 beschrijft voor de komende 16 jaar voor het primair, voortgezet en speciaal onderwijs het pad naar vervanging en renovatie van de huidige schoollocaties. Dit plan is tot stand gekomen in nauwe samenwerking met de onderwijsbesturen. Het plan helpt ons om het Arnhemse onderwijsveld de best mogelijke faciliteiten te bieden, zodat de onderwijspartners in staat zijn om onze kinderen en jongeren optimaal te kunnen faciliteren in hun ontwikkeling, vanaf het begin.

We vergroten het bereik van peuteropvang en zorgen voor een kwalitatief goed aanbod (I)

Passend aanbod is beschikbaar voor alle kinderen die dit nodig hebben. Er zijn momenteel geen wachtlijsten voor doelgroepkinderen. We zien een toename van kinderen die instromen met een taal of ontwikkelachterstand. We werken samen met onze partners om deze, soms moeilijk te bereiken, doelgroep vroegtijdig te signaleren en toe te leiden naar het aanbod.

In 2024 hebben we daarna aandacht besteed aan hoe we monitoring meer gericht kunnen inrichten en hiervoor een plan gemaakt. Eind 2024 wordt dit plan gepresenteerd.

We vergroten het aanbod ten behoeve van kansengelijkheid op de 25 AOB-scholen (I)

Corona blijft zichtbaar in de ondersteuningsvraag van de kinderen die nu instromen in het basisonderwijs. We ondersteunen de 25 OKB (onderwijskansenbeleid - voorheen OAB onderwijsachterstandenbeleid) scholen door middel van subsidies voor extra aanbod via onze uitvoeringspartner stichting PAS. Het gaat hierbij om ondersteuning op taal (inclusief logopedie), maar ook om ondersteuning op sociaal-emotionele ontwikkeling. Op elke OKB school wordt er hiermee extra aanbod mogelijk gemaakt om kinderen gelijke kansen te bieden. Daarnaast biedt het aanbod ihkv de rijke schooldag in zowel de Arnhem Oost wijken als de niet-Arnhem Oost wijken extra kansen aan kinderen om zich te ontwikkelen. Daarnaast is er in de zomer van 2024 er opnieuw een zomerschool gerealiseerd.

In 2023 is er een traject ingezet om nieuwe procesafspraken te maken rondom OKB subsidies. We zijn bezig met de uitvoering / implementatie hiervan. Dit traject loopt het schooljaar 2024-2025.

We investeren in het Nationaal Programma Arnhem-Oost **(I)**

Het Uitvoeringsplan 2024-2026 van Nationaal Programma Arnhem-Oost is een uitwerking van het Gebiedsplan en de Uitvoeringsagenda en beschrijft de activiteiten en het bestedingsplan voor de komende drie jaar. Op 4 april heeft de
Alliantievertegenwoordiging het Uitvoeringsplan besproken en ermee ingestemd. We zijn enthousiast over het Uitvoeringsplan en zijn van mening dat het plan een goede basis vormt voor de langjarige aanpak die nodig is om de achterstanden op het gebied van oa onderwijs in de vijf wijken van Arnhem-Oost aan te pakken. We starten met een groot aantal activiteiten die zichtbaar en voelbaar zijn in de wijken en die via inbreng van partners en bewoners tot stand zijn gekomen.

Vanuit het uitvoeringsplan werken we aan 10 acties op het gebied van onderwijs binnen de lijn opvoeden en opgroeien.

We investeren in natuureducatie, zodat meer kinderen leren over natuur, duurzaamheid, gezondheid en groen **(I)**

In 2024 zijn we met alle basisscholen die dat willen in gesprek gegaan over het aanbieden van natuureducatie en schoolmoestuinieren. Per school wordt nagedacht over een passend aanbod. We hebben daarnaast binnen het budget voor schoolmoestuinieren een tweede subsidieregeling opgezet om nog beter maatwerk te kunnen bieden.

We werken daarnaast aan het verbinden van natuureducatie aan de rijke schooldag voor zowel de scholen in de Arnhem Oost als de niet Arnhem Oost wijken.

We zorgen voor goede toekomstbestendige (onderwijs) huisvesting **(I)**

In 2024 is het nieuwe beleidsrijke IHP voor het funderend onderwijs aangenomen door de raad. Het Integraal Huisvestingsplan Onderwijs 2024-2039 beschrijft voor de komende 16 jaar voor het primair, voortgezet en speciaal onderwijs het pad naar vervanging en renovatie van de huidige schoollocaties. Dit plan is tot stand gekomen in nauwe samenwerking met de onderwijsbesturen. Het plan helpt ons om het Arnhemse onderwijsveld de best mogelijke faciliteiten te bieden, zodat de onderwijspartners in staat zijn om onze kinderen en jongeren optimaal te kunnen faciliteren in hun
ontwikkeling.

Inmiddels ligt de focus op de uitvoering van dit plan, in samenwerking met de schoolbesturen. Dit komt dan ook tot uitdrukking in het jaarprogramma onderwijshuisvesting 2025, die begin Q4 naar de raad wordt verstuurd. We hebben in aanloop naar het opstellen van het jaarprogramma en uit de overleggen met de scholen, moeten constateren dat een aantal projecten zijn vertraagd ten opzichte van de oorspronkelijke planning uit het IHP. De herijkte planning wordt in samenspraak met de schoolbesturen opgesteld en weergeven in het jaarprogramma. Aangezien de begroting 2025 al eerder is opgesteld en is gebaseerd op het IHP betekent dit dat een deel van de nu geraamde uitgaven zal doorschuiven naar latere jaren. Het jaarprogramma onderwijshuisvesting 2025 zal een geactualiseerd beeld geven van de geplande investeringen in onderwijshuisvesting voor het komende jaar. Het effect hiervan op de begroting zal onderdeel uitmaken van actualisatie van de investeringen bij perspectiefnota. Tot slot rapporteren we in het jaarprogramma onderwijshuisvesting 2025 aan de raad ook over de voortgang van de projecten uit het jaarplan 2024. Ook starten we, samen met onze onderwijspartners, in de tweede helft van 2024 met een gemeente breed aanmeldings- en spreidingsbeleid van scholen om segregatie in de stad tegen te gaan.

In de tussentijd wordt gewerkt aan lopende projecten en aan het voorbereiden van processen om projecten uit het nieuwe IHP in voorbereiding te kunnen nemen.

Meer Arnhemmers hebben een startkwalificatie en voldoende basisvaardigheden (D)

Landelijk zet de afname van basisvaardigheden bij jongeren door (PISA onderzoek). De schoolbesturen in Arnhem houden ons via de MEAA (maatschappelijke educatieve agenda Arnhem) op de hoogte van de acties die zij hierop uitvoeren. Vanuit zowel de regio als in de stad Arnhem zetten we in op het tegengaan van laaggeletterdheid en het vergroten van basisvaardigheden van verschillende doelgroepen. We werken aan een taalstrategie van -10 maanden tot 100 die eind 2024 aan de raad wordt gepresenteerd.

In het voorkomen en tegengaan van vroegtijdig schoolverlaten steunen we zowel regionaal als lokaal organisaties die hier op in zetten.

We werken aan een vernieuwd plan van aanpak thuiszitters, een groep waar maatwerk heel belangrijk is, samen met onze onderwijs en maatschappelijke partners.

We werken er aan dat meer jongeren hun startkwalificatie behalen (I)

Al jaren zet de gemeente Arnhem lokaal extra in op het voorkomen van vsv met behulp van onze lokale vsv aanpak. In deze lokale regeling worden verschillende initiatieven gesubsidieerd die moeten leiden tot minder schooluitval van Arnhemse jongeren. Voorbeelden van initiatieven die gesubsidieerd worden vanuit deze aanpak zijn jongerenwerk op school, Restart op Rijn IJssel, de Wijkaanpak VSV in the points op de winkelcentra Kronenburg en Presikhaaf en het Leercentum van Playing for Success waar jongeren die thuiszitten kunnen werken aan terugkeer naar het onderwijs. Daarnaast hebben we in november 2023 een netwerkbijeenkomst georganiseerd waarbij we (subsidie)partners hebben uitgenodigd die
lokaal of regionaal actief zijn in het voorkomen van vsv. Het belangrijkste doel van deze bijeenkomst was het (sterker) maken van verbinding, zodat professionals goed van elkaar weten wat de ander doet.
Dit helpt in het bieden van passende ondersteuning aan jongeren.

De lokale VSV regeling loopt in 2024 af (meer informatie in de raadsbrief van 23 april 2024) omdat er landelijk lokale middelen overgeheveld worden naar de regio. De betrokken partijen zijn hiermee bekend en we zijn met hen in gesprek over hoe verder na 2024. Voor de jongeren hoeft dit niet per definitie te betekenen dat er ook minder ondersteuning beschikbaar komt. Zij kunnen gebruik maken van het regionale aanbod dat er ligt en straks ook komt. We verwachten de raad in Q3 van 2024 te kunnen informeren over de gevolgen van deze financiële verschuiving en wat dit betekent voor de Arnhemse jongeren.

Daarnaast hebben we in 2024 hebben met onze samenwerkingspartners op uitvoeringsniveau gewerkt aan een vernieuwd plan van aanpak specifiek op thuiszitters. Het plan richt zich op regie binnen de veelheid van partners die rondom thuiszitters aan tafel zitten. Het plan wordt in Q3 2024 aan de raad gepresenteerd. Met de uitwerking van dit plan kunnen we (dreigende) thuiszitters nog beter signaleren, voorkomen en toeleiden naar een passend vervolg.

We gaan laaggeletterdheid tegen (I)

Landelijk zet de afname van basisvaardigheden bij jongeren door (PISA onderzoek). De schoolbesturen in Arnhem houden ons via de MEAA (maatschappelijke educatieve agenda Arnhem) op de hoogte van de acties die zij hierop uitvoeren.

Vanuit zowel de regio als in de stad Arnhem zetten we in op het signaleren, voorkomen en tegengaan van laaggeletterdheid en het vergroten van basisvaardigheden van verschillende doelgroepen. In 2023 is er een addendum aan het plan 'Vaardig Arnhem' toegevoegd voor het jaar 2024 en dit is de basis voor het werk van het taalhuis Arnhem. Ook hebben de samenwerkingspartners van taalhuis Arnhem (gemeente Arnhem, Rozet, Rijn IJssel, Rijnstad en Stichting Pas) in 2024 een convenant ondertekend waarmee de governance structuur van de afspraken is verbeterd en waarmee nog meer expliciet gemaakt wordt wie doet wat en wie waarvoor verantwoordelijk is. Dit helpt in het bundelen van de krachten en het behalen van de doelstellingen. Het taalhuis komt eind 2024 met een nieuw jaarplan en lange termijn vooruitblik.

Als gemeente Arnhem werken we daarnaast aan een overkoepelende integrale taalstrategie van -10 maanden tot 100 voor de stad Arnhem die eind 2024 aan de raad wordt gepresenteerd. We richten ons op vier doelgroepen: het jonge kind, schoolgaande kinderen, jongeren en volwassenen. We doen dit wijkgericht om (het risico op) laaggeletterdheid vroeg te signaleren en tegen te gaan, of aan te pakken via toeleiding naar aanbod.

Financiële afwijkingen

In onderstaande tabel worden de afwijkingen tussen de begroting en Turap 2 toegelicht.

	Begroting Stand Juli 2024	Afwijking Turap 2	Prognose Turap 2
Bedragen x € 1.000			
Middelen			
Lasten	30.083	1.075	31.158
Baten	4.227	0	4.227
Saldo lasten en baten	-25.856	-1.075	-26.931
Toevoegingen aan reserves	9.723	400	10.123
Onttrekkingen aan reserves	8.504	400	8.904
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**-1.219**	**0**	**-1.219**
Prognose resultaat	**-27.075**	**-1.075**	**-28.150**

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	T1	I/S	AR/ BR	B
Lasten	1.075	N					
Onderwijs	800	N	Dak instorting gymzaal Olympus	J	I	AR	J
Onderwijs	150	N	Bewegingsonderwijs	J	S	AR	J
Onderwijs	105	N	Natuurcentrum (Molenplaats): Uitbreiding subsidie Arnhem	J	S	AR	J
Onderwijs	100	N	Natuurcentrum (Molenplaats): Incidentele subsidie Arnhem	J	I	AR	J
Onderwijs	-80	V	Voordeel MGR 2023	N	I	AR	J
Baten	0						
Toevoegingen aan reserves	400	N					
Onderwijs	400	N	Bijdrage Arnhem Oost aan VO Guido BR Onderwijs Kapitaallasten	N	I	BR	J

Onttrekkingen aan reserves	400	V					
Onderwijs	400	V	Dekking Bijdrage Arnhem Oost aan VO Guido BR Arnhem Oost	N	I	BR	J

Dak instorting gymzaal Olympus
in januari 2024 heeft Quadraam, de juridisch eigenaar van de gymzalen behorend bij het Olympus College, geconstateerd dat de daken (van Olympus 11 te Arnhem) beschadigd zijn en één dak is ingestort. De drie gymzalen zijn hierdoor (tijdelijk) niet meer geschikt voor gebruik. Wij zijn meteen na het bericht over de instorting in overleg met het bestuur van de school op zoek gegaan naar een alternatieve locatie. Over de tijdelijke oplossingen die zijn gevonden of die we voor ogen hebben bent u recentelijk geïnformeerd in de raadsbrief van 4 juli. Het schadebedrag is door de verzekeraar geschat op € 800.000. Dit is gebaseerd op een eerste inventarisatie en met het idee dat de zalen nog opengesteld kunnen worden na herstel. De verwachting is dat dit bedrag niet alle nog te maken kosten dekt. We hebben het schadebedrag ter hoogte van € 800.000 opgenomen in de Turap 1 van 2024. Dit hebben we gedaan omdat we, ongeacht wie aansprakelijk is voor de schade, de mogelijkheid willen hebben om zo snel mogelijk te starten met de werkzaamheden om de gymzalen te herstellen. Na het onderzoek van de verzekeraar hebben we contra-expertise ingeschakeld. De uitkomsten van deze onderzoeken geven meer duidelijkheid. Hierover zijn we met Quadraam in gesprek.

Bewegingsonderwijs
Wettelijk is geregeld dat gemeenten aan schoolbesturen voor primair en (voortgezet) speciaal onderwijs jaarlijks een vergoeding betalen voor de exploitatie van de gymaccommodaties. De vergoeding wordt aan de schoolbesturen uitgekeerd in de vorm van zogeheten ‘klokuurbedragen’. De VNG kent hiervoor normbedragen. Om dit recht volgens de normbedragen uit te kunnen keren is het huidige budget te laag en is € 150.000 structureel extra budget nodig, waarbij het effect voor 2024 onderdeel uitmaakt van de Turap 2 en het structurele effect vanaf 2025 in de Begroting 2025 is verwerkt.

Natuurcentrum (Molenplaats): Uitbreiding subsidie Arnhem en Incidentele subsidie
In de begrotingssubsidie van Natuurcentrum is het beheer van bezoekerscentrum Molenplaats Sonsbeek en de Witte Watermolen als één van vier brede doelstellingen opgenomen. Natuurcentrum Arnhem (NA) ontvangt van de gemeente een subsidie voor het openstellen van de Molenplaats en de Witte Watermolen in Sonsbeek als bezoekerscentrum alsmede het draaiende houden van de molen en het bieden van een (educatief) programma. Zolang Natuurcentrum geen geschikte horeca-uitbater vindt, loopt zij de inkomsten uit huur mis. Daarnaast worden er extra kosten gemaakt aangezien er vakbekwaam personeel moet worden aangetrokken om de Molenplaats voldoende te bemensen, anders zal de Molenplaats noodgedwongen gesloten zijn. Met de inkomsten uit huur van de horecapartner hadden zij een sluitende begroting, dat is nu niet het geval. Tevens is door hogere prijzen het exploitatiebudget onder druk komen te staan waardoor een extra subsidie van € 205.000 gevraagd wordt. Deze subsidie bestaat uit een structurele aanvraag (van € 105.000) en een incidentele bijdrage van (€ 100.000). Gelet op de voorziene financiële uitdagingen de komende jaren is er binnen de bestaande budgetten gezocht naar dekking voor deze subsidieaanvraag. Voorgesteld wordt om deze extra structurele subsidiebijdrage van € 105.000 te bekostigen uit de reeds beschikbaar gestelde middelen vanuit onderhoud Parken. Daarnaast wordt voorgesteld om de incidentele subsidie bijdrage van €100.000 voor de jaarschijf 2024 te bekostigen uit het projectbudget Poort naar de Veluwe (zie programma S12).

Voordeel MGR 2023
Zie voor toelichting programma S07.

Bijdrage Arnhem Oost aan VO Guido
Op 9 april j.l. heeft het college het convenant nieuwbouw GSG Guido vastgesteld.
Met het afsluiten van dit convenant investeert de gemeente Arnhem in de bouw € 7,0 miljoen inclusief BTW. De Vereniging voor Gereformeerd Voortgezet Onderwijs voor Midden-Nederland (bevoegd gezag) investeert € 0,7 miljoen inclusief BTW in de bouw. Daarnaast is vanuit het Nationaal Programma Arnhem Oost voor € 400.000 dekking gevonden. Deze middelen hevelen we over vanuit de bestemmingsreserve Arnhem-Oost naar de bestemmingsreserve Onderwijshuisvesting ter dekking van dit deel van de kapitaallasten.

Cultuur

Voortgang doelen en inspanningen

Ambities (A)	Doelen (D)	Inspanningen (I)

Kunst en cultuur verlevendigt de stad en verbindt Arnhemmers met elkaar (A)

Verbreding van cultuurbereik en participatie (D)

We zijn sinds eind vorig jaar bezig met de vernieuwing van ons cultuurbeleid om zo beter aan te sluiten op ontwikkelingen in de sector en de maatschappij. Dit doen we samen met de sector en de stad. We hebben drie parallelle opdrachten uitgezet die bouwstenen vormen voor een uitgangspuntennota en actieprogramma voor de periode 2025 – 2029 dat in het najaar wordt voorgelegd aan de raad. In 2026 en 2027 werken we aan een nieuw beleidskader voor de periode vanaf 2029.

Cultuur is van en voor iedereen (I)

Cultuurdeelname:

- We geven uitvoering aan het Convenant Cultuureducatie 2025 – 2028. Onderdeel hiervan is de aanvraag voor het programma Cultuureducatie met Kwaliteit 2025-2028 bij het Fonds voor Cultuureducatie. In de beoogde uitbreiding van het convenant naar het Voortgezet Onderwijs zijn de eerste gesprekken met onderwijsinstellingen gevoerd.
- Binnen het Nationaal Programma Arnhem Oost dragen wij bij aan het vormgeven van de Rijke Schooldag
- Wij dragen bij aan het Ouderenbeleid door cultuurparticipatie voor ouderen te stimuleren
- Wij ondersteunen het programma van de Cultuur Academy om jongeren een plek en een stem te geven in Raden van Toezicht en besturen van Culturele instellingen
- Wij werken met partners in de stad (Cultuur Academy en Arnhem Platform voor Chronisch Zieken en Gehandicapten) samen om de toegankelijkheid van evenementen voor mensen met een beperking te bevorderen.

Amateurkunst:

- Accommodatiebeleid wordt (gemeentebreed) ontwikkeld, waarbij ruimtes voor breedtekunst worden meegenomen. Verwachting is dat dit Q4 wordt opgeleverd.
- Wij zijn in gesprek met de afdeling Sport om te onderzoeken of de gereduceerde tarieven die gelden voor sportverenigingen bij het huren van sportaccommodaties ook kunnen gelden voor amateurkunstaanbieders.
- We geven uitvoering aan de subsidieregeling Amateurkunst en de regeling Productie en Presentatie Amateurkunst en stellen geld beschikbaar voor een jaarlijks amateurkunstfestival. Via de subsidieregeling Amateurkunst ondersteunen wij in 2024 50 amateurkunstaanbieders.
- Wij ondersteunen het Platform Amateurkunst Arnhem en de Arnhemse Muziek Federatie.

Een artistiek interessant, divers en veelzijdig cultureel aanbod in de stad (I)

- We gaan aan de slag met de ontwikkeling van een Cultuurmonitor.
- In 2024 hebben wij via de subsidieregeling Producties, Evenementen en Festivals (deelregeling 2 en 3) 58 culturele initiatieven ondersteund.

Versterking van de culturele infrastructuur (D)

Arnhem onderscheidt zich van andere steden door een complete keten educatie-productie-presentatie in nagenoeg alle kunstvormen. Daarin blijven we investeren. Dit is een belangrijke randvoorwaarde voor de doorstroming en vernieuwing van talent, van amateur tot professional.

Stimulering van het makersklimaat **(I)**

- We geven uitvoering aan de subsidieregeling Productie, Evenementen en Festivals. In 2024 vinden twee subsidierondes van deelregeling 2 (Culturele producties) en één ronde van deelregeling 3 (Artsitieke producties) plaats.
- We ondersteunen de Cultuur Academy, die met onder meer educatieve programma's makers helpt in hun (zakelijke) groei en professionalisering.
- Kunstroute Schuytgraaf wordt (in opdracht) dit jaar door Stichting Plaatsmaken gerealiseerd groen
- De kunstwerken Zeegsingel, The world begins with trees (Museumpark), Waternimf (Kunstroute Schuytgraaf), Krul (Kunstroute Schuytgraaf) worden dit jaar gerealiseerd
- Kunstwerk Het Aardvarken wordt herplaatst in park Sonsbeek
- De onderzoeken zijn afgerond. Er wordt een inloopbijeenkomst voor bewoners georganiseerd en de vergunningaanvraag wordt ingediend. Plaatsing dit jaar is afhankelijk van de duur van de vergunningenprocedure.
- We ondersteunen Modepartners 025 (ArtEZ, State of Fashion, Design Festival Arnhem, Museum Arnhem en Rijn IJssel) bij het versterken van het mode-ecosysteem in Arnhem en regio.

Zorg voor voldoende ateliers, oefenruimtes en presentatiemogelijkheden in de stad **(I)**

- We geven uitvoering aan het plan van aanpak ‘huisvesting creatieve en culturele sector’ en geven uitvoering aan de subsidieregeling Creatieve bedrijfsverzamelgebouwen

In de Subsidieregeling Creatieve bedrijfsverzamelgebouwen was bij aanvang in 2021 € 150.000,- beschikbaar. Naast daadwerkelijk toegevoegde huisvesting voor cultureel en creatief ondernemers zoals aan de Korianderstraat in de wijk Malburgen, zijn de verleende subsidiebijdragen vooral ingezet op onderzoeken en activiteiten die tot meer werkruimte kunnen leiden, zoals in Rijnpark en in Arnhem Zuid. Naar verwachting wordt het subsidieplafond eind 2024 bereikt.

- We werken de businesscase voor de vestiging van Popcentrum Jacobiberg in Arnhem Zuid uit

Per 1 april 2024 is het voormalige schoolgebouw aan de Groningensingel 1245 overgedragen van onderwijs naar cultuur. De Stichting Jacobiberg beheert het gebouw per die datum en verhuist in de zomer van 2024 haar popmuziek activiteiten van De Hes naar Arnhem Zuid. Ondertussen worden de benodigde voorbereidingen getroffen voor de transformatie van het schoolgebouw naar een permanent cultuurgebouw. Tegelijk wordt een inhoudelijk en financieel concept ontwikkeld voor een op termijn succesvol cultureel verzamelgebouw in Arnhem Zuid. In lijn met de doelstelling van het plan van aanpak 'huisvesting culturele en creatieve sector’ worden met de ingebruikname van de Groningensingel 1245 als cultuurgebouw een substantieel aantal meters werk- en oefenruimte toegevoegd.

- We implementeren een herstructureringstraject voor Stichting SLAK Ateliers

De gemeente heeft van SLAK als bijlage bij de subsidieaanvraag 2024 een uitvoeringsagenda 2024 ontvangen. Die agenda omvat een activiteitenplan voor de vier onderdelen zoals deze ook in de raadsbrief van 24 oktober 2023 zijn genoemd en ook in het herstructureringsplan zelf centraal staan: te treffen maatregelen n.a.v. de pandenanalyse, doelgroepenbeleid, organisatiestructuur en communicatie. Wij zijn intensief en blijvend in gesprek met SLAK over de bereikte voortgang op deze vier onderdelen. Bij de subsidieaanvraag 2024 heeft SLAK ook een incidentele subsidie aangevraagd van € 89.333,- om een deel van het verwachte begrotingstekort over 2024 te dekken.

Nieuwe multifunctionele cultuurlocatie in Arnhem-Zuid **(I)**

We versterken het culturele aanbod en de faciliteiten in Arnhem-Zuid voor cultuureducatie, -participatie en -presentatie. De eerste fase van het project ‘A tot Zuid’, waarbij de cultuurbehoefte in Arnhem-Zuid in beeld is gebracht en een eerste vertaling is gemaakt naar mogelijke scenario’s voor het vervolgtraject, is afgerond. We informeren de raad na de zomer over de richting van het college.

Profilering en vitalisering van het culturele klimaat (D)

We zetten in op het versterken en behouden van de toppositie die Arnhem heeft als cultuur- en creatieve stad en dragen zo bij aan werkgelegenheid, innovatie en een aantrekkelijk vestigings- en woonklimaat. Daarbij is ook onze rol, positie en samenwerking in de brede regio van belang.

Toekomstbestendige huisvesting van het Stadstheater en onze Rijksgezelschappen Oostpool en Introdans **(I)**

- Verbouwing en renovatie van het Stadstheater is in uitvoering, verwachting is dat het Stadstheater in 2027 weer wordt geopend

Het Voorlopig Ontwerp voor het nieuwe Stadstheater is op 14 mei door het college vastgesteld. De sloop van het oude Stadstheater gaat in het najaar van 2024 van start. Naar verwachting gaat het nieuwe Stadstheater in 2027 open.

- Oostpool en Introdans onderzoeken de mogelijkheden voor (gezamenlijke) huisvesting.

De BIS-gezelschappen Oostpool en Introdans hebben in 2023 en begin 2024 met Bureau Stead een aantal mogelijkheden onderzocht voor een gemeenschappelijke huisvesting. Een aantal onderzochte opties valt daarmee af. In de tweede helft van 2024 wordt nader onderzoek gedaan naar de huisvesting en samenwerking van de gezelschappen.

Ontwikkeling van de Sonsbeektentoonstelling en State of Fashion **(I)**

- We hebben de editie 2024 van de modebiënnale State of Fashion ondersteund.
- De nieuwe stichting Sonsbeek is van start met een nieuw team en bereidt zich voor op een volgende editie in 2026.

Versterking van de (samenwerking in de) Cultuurregio 025 **(I)**

- We geven met de regio uitvoering aan het Uitvoeringsplan Transformatievoorstel Cultuurregio 025. Plannen voor versterking van cultuureducatie in een aantal regiogemeenten zijn ondersteund en het fieldlab ‘ondersteuning van cultuur- en erfgoedvrijwilligers’ gaat na de zomer als onderdeel van Meedoen is de Kunst van start.
- We werken mee aan een nieuw convenant tussen Rijk, Landsdeel Oost en de cultuurregio’s waarin gezamenlijk afspraken worden gemaakt over beleidsprioriteiten en verantwoordelijkheden in het cultuurbeleid voor de periode 2025-2028. Dit wordt eind dit jaar ondertekend.

Behoud van werkgelegenheid in de culturele en creatieve sector **(I)**

Erfgoed levert een bijdrage aan een aantrekkelijke stad om in te wonen, te werken, te winkelen en te recreëren (A)

Beschermen, herbestemmen en zichtbaar maken van cultuurhistorisch erfgoed (D)

Het opnemen van cultuurhistorie als ontwikkelkans, de bescherming en herbestemming van erfgoed en het toegankelijk maken en verspreiden van kennis over erfgoed is onderdeel van het dagelijkse werk geweest. Hiervoor zijn verschillende voorbeelden te noemen. Toch wordt de status als 'gedeeltelijk op koers' ingeschat. Gebrek aan capaciteit en middelen maakt dat op onderdelen van het beleidsveld erfgoed onvoldoende kan worden doorgepakt. Dit geldt voor zowel wettelijke taken als specifiek ook het onderwerp van beleefbaar erfgoed. De erfgoedagenda wordt na het zomerreces voor bestuurlijke vaststelling voorgelegd.

Bescherming en herbestemming van cultuurhistorisch erfgoed **(I)**

Op 20 juni is het boek 'Een warme jas' gepresenteerd, een detailboek voor het verduurzamen van historische gebouwen. Voor Elden en Klarenbeek lopen momenteel de procedures tot aanwijzing als gemeentelijk monument en gemeentelijk beschermd dorpsgezicht. Voor de synagoge is een plan gereed voor de toekomstvisie. Dossiers die aandacht verdienen met betrekking tot aanwijzingen als gemeentelijk monument zijn het interbellum (erfgoed uit de periode tussen de beide wereldoorlogen), de wederopbouw buiten de singels (waaronder zich ook religieus erfgoed bevindt) en erfgoed van na 1965 (Post 65). Het ontbreekt echter aan capaciteit om hierop adequaat door te pakken.

Zichtbaar en beleefbaar maken van erfgoed **(I)**

Er zijn routeboeken met als thema's 'religieus erfgoed' en de 'Tweede Wereldoorlog' gereed gekomen. Presentatie daarvan volgt tijdens de Open Monumentendagen van 2024.
Vanuit de archeologie is ook met de archeohotspot het publiek bereikt, al kan geconstateerd worden dat het bereik beperkt is en succes vooral samenhangt met grote evenementen zoals de Arnhemse Uitnacht. In 2024 wordt gestart met de vervaardiging van een Romeins doeboek, samen met de gemeenten Lingewaard en Overbetuwe. Hiervoor zijn voorbereidingen getroffen. Met betrekking tot het Romeinse erfgoed is deelgenomen aan het Masterplan Limes, een document met ambities en vergezichten als het gaat om het regionale Romeinse erfgoed. Het Masterplan Limes is een onderdeel van het thema 'Ontspannen Regio' van de Groene Metropoolregio. Vanuit het budget voor beleefbaar erfgoed is o.a. bijgedragen aan een herbestemmingsonderzoek voor de historische kelders, de restauratie van het Strumphlerorgel in de Eusebiuskerk en huur voor de stalling van de Arnhemse trolleybussen.

In de praktijk blijken voor beleefbaar erfgoed te weinig capaciteit en middelen beschikbaar. Bij inzet ontbreekt daardoor visie en samenhang.

Ontsluiting van kennis over erfgoed **(I)**

De cultuurhistorische waardenkaart is voor het onderdeel 'landschap' gereed en is 1-7-2024 opgeleverd. Aan de kaartlaag 'gebouwd erfgoed' wordt gewerkt. Er is zicht op een goed systeem voor de registratie van archeologische depotvondsten en de ontsluiting daarvan voor derden waaronder het publiek. In het najaar volgt een nieuw boek in de reeks Monuscript, met als onderwerp de Kleefse Waard. Met inventariserend onderzoek ter hoogte van Schuytgraaf veld 26 is ook een archeologierapport gepubliceerd. Nieuwsfeiten zijn via social media ('Erfgoed Arnhem') gedeeld en er is wekelijks in de archeohotspot in Rozet gewerkt aan de determinatie van vondsten. In Rozet waren ook de archeologische vondsten van de maand te zien. Aan de archeologische rapporten van de Jansplaats en het publieksboek over de archeologie in de zuidelijke binnenstad wordt nog gewerkt.

Regisseren en uitvoeren van archeologisch onderzoek en archeologisch depotbeheer **(I)**

De opgraving van het Romeinse grafveld in Schuytgraaf is voltooid. Er wordt regie gevoerd op archeologisch onderzoek ter hoogte van de Rijnkade (in uitvoering) en in Stadsblokken/Meinerswijk. De Rijnwijk is gesloopt; graafwerk gaat hier archeologisch begeleid worden. Ter voorbereiding hierop is de historische situatie in beeld gebracht. Nabij het Stadstheater zijn proefsleuven gegraven om archeologische waarden te inventariseren. In 2025 volgt na begeleiding van sloopwerkzaamheden een archeologische opgraving. In het archeologiedepot is een standplaatsregistratie uitgevoerd. Voor beheer en ontsluiting van het depot is onderzoek naar een registratiesysteem afgerond. Met dit systeem kan ook het publiek worden bereikt. Door beperkte capaciteit merken we echter dat we momenteel niet alle onderzoeken conform planning kunnen uitvoeren.

Regioadvisering archeologie **(I)**

Regionaal deelnemende gemeenten zijn doorlopend geadviseerd op het gebied van archeologie. Er is zicht op voortzetting van de samenwerking. Bijzondere aandacht ging dit jaar uit naar de totstandkoming van het Masterplan Limes en daaraan deelnemende gemeenten.

Financiële afwijkingen

In onderstaande tabel worden de afwijkingen tussen de begroting en Turap 2 toegelicht.

	Begroting Stand Juli 2024	Afwijking Turap 2	Prognose Turap 2
Bedragen x € 1.000			
Middelen			
Lasten	44.991	1.053	46.044
Baten	9.477	-225	9.252
Saldo lasten en baten	-35.514	-1.278	-36.792
Toevoegingen aan reserves	3.748	0	3.748
Onttrekkingen aan reserves	16.445	250	16.695
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**12.697**	**250**	**12.947**
Prognose resultaat	**-22.817**	**-1.028**	**-23.845**

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	T1	I/S	AR/ BR	B
Lasten	1.053	N					
Erfgoed	480	N	Stadsvilla Sonsbeek - compensatie exploitant	N	I	AR	J
Cultuur	425	N	Aanvullende subsidie Rozet	N	I	AR	J
Erfgoed	250	N	Stadsvilla Sonsbeek - hogere onderhoudskosten	N	I	BR	J
Cultuur	-2	V	Bijstelling energiekosten eigen gebruik	N	I	AR	J
Cultuur	-100	V	Dekking aanvullende subsidie Rozet	N	I	AR	J
Baten	-225	N					
Cultuur	-225	N	Faillisement Momento - huurachterstand	N	I	AR	J
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	250	V					
Erfgoed	250	V	Dekking Stadsvilla Sonsbeek	N	I	BR	J

Stadsvilla Sonsbeek

Per raadsbrief van 5 december 2023 is de raad op de hoogte gesteld van de dringende renovatiewerkzaamheden aan de Stadsvilla Sonsbeek. In de periode 1 januari tot en met 30 april 2024 is de stadsvilla hierdoor volledig gesloten geweest. De huurder heeft recht op een vergoeding van de schade die hij heeft geleden door de sluiting. Tot heden was nog niet bekend hoe hoog deze compensatie zou worden. De schadevergoeding is door een onafhankelijk adviesbureau berekend en heeft een hoogte van € 480.000. Voor wat betreft de renovatiewerkzaamheden zijn zaken die reeds in het MJOP stonden voor de komende jaren nu gelijktijdig uitgevoerd (€ 100.000). Ook zijn er extra werkzaamheden verricht, zoals het onderhoud aan het balkon (€ 150.000). Deze onderhoudswerkzaamheden voor totaal € 250.000 worden gedekt vanuit de bestemmingsreserve Vastgoed.

Aanvullende subsidie Rozet

Rozet heeft te maken met structurele tekorten op de begroting en heeft voor 2024 een hogere subsidieaanvraag bij de gemeente ingediend. We willen de subsidie in 2024 incidenteel verhogen met € 425.000, dit kunnen we naar verwachting voor € 100.000 vanuit de cultuurbegroting dekken. We zijn met Rozet in gesprek over een sluitende begroting vanaf 2025. De raad wordt hierover apart geïnformeerd.

Bijstelling energiekosten eigen gebruik
Zie voor toelichting programma S00.

Faillisement Momento- huurachterstand
Vanwege het faillissement van Momento moet achterstallige huur voor de horecagelegenheid in het gebouw Rozet worden afgeboekt. Ook de huurinkomsten na het einde van de contractperiode met deze partij voor de rest van 2024 dient te worden afgeboekt, beide ten laste van de algemene middelen.

Participatie en armoedebestrijding

Voortgang doelen en inspanningen

Ambities (A)	Doelen (D)	Inspanningen (I)

We willen onze inwoners de zekerheid bieden dat zij een bestaan kunnen opbouwen (A)

Voorkomen en vroeg erbij (D)

Wij willen voorkomen dat inwoners schulden opbouwen en/of in de armoede terecht komen. Als inwoners geldzorgen hebben, willen we hen zo snel mogelijk bereiken en helpen. Om dit te bereiken hebben wij ingezet op:
·Meer Arnhemmers met financiële vragen kunnen ons vinden;
·Meer Arnhemmers met beginnende schulden maken gebruik van een hulpaanbod;
·Jeugdwerkloosheid voorkomen.

Meer Arnhemmers met financiële vragen kunnen ons vinden (I)

Inwoners weten de Goed Geregeld Arnhem (GGA) loketten steeds beter te vinden of worden door ketenpartners verwezen. Bijvoorbeeld bepaalde verhuurders verwijzen inwoners door naar GGA bij huurachterstanden. Samen wordt dan gekeken of het inkomen op orde is en wordt een reële betalingsregeling getroffen. Na de zomer wordt een werksessie georganiseerd om de samenwerking van GGA met de nieuwe gemeentelijke afdeling schuldhulpverlening in kaart te brengen zodat inwoners zonder drempels naar elkaar worden overgedragen. In maart was Arnhem gaststad voor de week van het geld, waarmee ieder jaar aandacht wordt gevraagd voor financiële educatie in het onderwijs. Jongeren die 18 worden ontvangen vanaf juli een verjaardagskaart met een link naar onze gemeentelijke website www.arnhem.nl/18jaar met daarop relevante informatie.

Meer Arnhemmers met beginnende schulden maken gebruik van een hulpaanbod (I)

Wij blijven inzetten op de aanpak vroegsignalering. Ook in 2024 benaderen wij meer mensen persoonlijk en blijven wij inzetten op kansen om inwoners hulp te bieden. Zoals bij de samenwerking met netbeheerder Liander waarbij wij samen afsluitingen van gas en/of energie willen voorkomen. De monteur van Liander biedt aan de deur direct hulp aan van team Vroegeropaf. Zij helpen de inwoners met een nieuw energiecontract zodat afsluiting wordt voorkomen. En door middel van deelname aan landelijke experimenten om meer signalen te testen die inwoners met mogelijk schulden in beeld helpen brengen. Momenteel wordt samen met een aantal gemeenten een samenwerking met de belastingdienst voorbereid die waarschijnlijk vanaf 2025 zal starten.

Jeugdwerkloosheid voorkomen (I)

Landelijk is de nieuwe wet van School naar Duurzaam werk aangekondigd. Deze wet is bedoeld om de doorgaande lijn van jongeren tussen de 12-27 jaar beter vorm te geven in alle uitdagingen die ze op de knooppunten tussen onderwijs-onderwijs en onderwijs - werk tegenkomen. Ter voorbereiding wordt er een nieuw regionaal programma ontwikkeld. Er vinden op dit moment al waardevolle initiatieven plaats, deze worden geborgd in het nieuwe programma. Denk hierbij bijvoorbeeld aan Stage Cupido waarbij 164 jongeren aan een stageplaats geholpen zijn dit schooljaar.

Arnhemmers kunnen rondkomen (D)

Wij willen onze inwoners bestaanszekerheid en het perspectief van een toekomst zonder problematische schulden bieden. Deze bestaanszekerheid vormt een essentiële randvoorwaarde om stappen te kunnen zetten richting activering, het oplossen van gezondheids- /psychische problemen en werk. Een deel van de wet- en regelgeving op het gebied van bestaanszekerheid wordt landelijk bepaald. Denk hierbij aan de hoogte van het minimumloon en de bijstandsuitkering. De afgelopen periode hebben wij ingezet op:
- vergroten van de effectiviteit en het bereik van onze inkomensregelingen;
- het realiseren van een vangnet voor inwoners met een laag inkomen met de partners in de stad;
- meer Arnhemmers zo snel mogelijk duurzaam schuldenvrij krijgen.

Vergroten van effectiviteit en bereik van onze inkomensregelingen (I)

Vanaf begin 2024 is de Individuele inkomenstoeslag aan 1200 inwoners automatisch verstrekt. Daarnaast is een groep van 827 inwoners met bijstand actief benaderd om ze te helpen om hun eerste aanvraag in te dienen. Daarvan hebben we 76% van deze groep bereikt. Ook zij krijgen vanaf nu elk jaar automatisch deze toeslag als hun omstandigheden niet wijzigingen. We hebben continu klanttevredenheidsonderzoek ingericht zodat we kunnen werken aan continue verbetering.

Met partners in de stad realiseren van een vangnet voor inwoners met een laag inkomen (I)

Met Stichting Leergeld, het Jeugdfonds Sport & Cultuur, de Dullertstichting, onderwijsbeleid en de regiogemeenten Rheden en Renkum zijn samenwerkingsafspraken gemaakt over een armoedepact voor de jeugd. Het uitvoeringsplan wordt uitgewerkt en communicatie hierover volgt in de tweede helft van 2024.

Meer Arnhemmers zo snel mogelijk duurzaam schuldenvrij (I)

De implementatie van vroegsignalering en schuldhulpverlening in eigen beheer verloopt volgens planning. Daarnaast is het Experiment Immerloo Schuldenvrij in april van start gegaan. Met de eerste deelnemers worden gesprekken gevoerd om hun schulden te regelen en om hen te begeleiden met problemen op andere leefgebieden. In onze rol als schuldeiser hebben we een aantal stappen gezet om ons terugvorderings- en invorderingsbeleids zo sociaal mogelijk te maken. We continueren onze aanpak voor jongeren en ondernemers met schulden. We zijn gestart met een aanbestedingsprocedure gericht op schuldhulpverlening aan ondernemers.

Arnhemmers doen mee (D)

Arnhemmers die een beroep doen op de ondersteuning vanuit de Participatiewet willen we zo snel mogelijk op weg helpen naar zelfredzaamheid en hen hierin, zoveel mogelijk op maat, perspectief bieden. We zetten in op ontwikkeling en begeleiding naar vermogen. Elke stap beschouwen we als een resultaat, omdat we weten dat betaald werk niet voor iedereen mogelijk is. Om dit te bereiken hebben we de afgelopen periode ingezet op het volgende:
- We ondersteunen zo veel mogelijk inwoners met een uitkering naar een betaalde baan;
- We belonen en stimuleren Arnhemmers om bij te verdienen naast een uitkering;
- Inwoners participeren naar vermogen.

We ondersteunen zoveel mogelijk inwoners met een uitkering naar een betaalde baan (I)

We willen dat onze inwoners naar vermogen deelnemen aan de Arnhemse samenleving. Daarbij wordt gekeken wat kan en wordt samen met de inwoner besloten wat ondersteunend en passend is bij zijn persoonlijke situatie. In lijn met de landelijke trend zien we het aantal inwoners die een bijstandsuitkering nodig hebben iets toenemen. Daarnaast blijkt dat inwoners die stappen kunnen maken naar meer participatie hiervoor meer begeleiding en ondersteuning nodig hebben. Per saldo levert dit een minder snel dalende trend op van het aantal inwoners in de bijstand. In vergelijking van het volume bijstand van grote gemeenten wijken we nog steeds positief af met een percentage van -5,9%. Sinds juni kunnen inwoners via de gemeentelijke website digitaal een aanvraag doen voor een uitkering.

We belonen en stimuleren Arnhemmers om bij te verdienen naast een uitkering (I)

Op 29 mei 2024 heeft de raad ingestemd met het met terugwerkende kracht aanpassen van onze re-integratieverordening, zodat jongeren vanaf 1 juli 2023 ook deel kunnen nemen aan de proef Bijverdienbeloning. In het eerste tijdvak (juli - dec 2023) namen ruim 600 inwoners deel aan de proef, waaronder ruim 100 jongeren tot 27. In de tweede helft van dit jaar wordt de raad apart geïnformeerd over de resultaten van de proef Bijverdienbeloning.

Inwoners participeren naar vermogen (I)

Een groot deel van de inwoners met een uitkering heeft relatief veel ondersteuning nodig om stappen te kunnen zetten naar werk. De inzet van de instrumenten loonkostensubsidie, jobcoaching en beschut werk neemt toe. De cao Sociale Werkvoorziening 2021-2025 is tussentijds verbeterd voor de medewerkers. De structurele financiële compensatie hiervoor is door het Rijk nog niet toegezegd. Vanuit Arnhem blijven we hier samen met de VNG op aandringen. Eind april is de kamerbrief over de vernieuwde arbeidsmarktinfrastructuur verschenen, we bereiden ons hier samen met de partners in de regio op voor.

Financiële afwijkingen

In onderstaande tabel worden de afwijkingen tussen de begroting en Turap 2 toegelicht.

	Begroting Stand Juli 2024	Afwijking Turap 2	Prognose Turap 2
Bedragen x € 1.000			
Middelen			
Lasten	171.071	10.314	181.385
Baten	112.933	5.349	118.282
Saldo lasten en baten	-58.138	-4.965	-63.103
Toevoegingen aan reserves	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	3.549	0	3.549
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**3.549**	**0**	**3.549**
Prognose resultaat	**-54.589**	**-4.965**	**-59.554**

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	T1	I/S	AR/ BR	B
Lasten	10.314	N					
Werk en Inkomen	7.637	N	Actualisatie BUIG	J	S	AR	J
Werk en Inkomen	898	N	Actualisatie SW infrastructuur	N	S	AR	J
Schulddienstverlening	646	N	Gemeentefonds Meicirculaire - dienstverlening Armoede en Schuldhulpverlening	N	S	AR	J
Werk en Inkomen	624	N	Actualisatie WSW	J	S	AR	J
Werk en Inkomen	300	N	Studietoeslag	J	S	AR	J
Werk en Inkomen	145	N	Actualisatie SW vergoeding buitengemeenten	N	S	AR	J
Werk en Inkomen	137	N	Gemeentefonds Meicirculaire - GF DU Regio doelgroepspec aanpak	N	S	AR	J
Werk en Inkomen	-73	V	Voordeel MGR 2023	N	I	AR	J
Baten	5.349	V					
Werk en Inkomen	4.502	V	Actualisatie BUIG	J	S	AR	J
Werk en Inkomen	847	V	Resultaat Scalabor 2023	N	I	AR	J
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

Actualisatie BUIG (baten en lasten)

De lastenstijging van € 7,6 miljoen is het gevolg van de stijging van de uitkeringsprijs en gebaseerd op de meest actuele prognose van het aantal inwoners met een bijstandsuitkering.
Ter (gedeeltelijke) compensatie zijn de baten gestegen met € 4,5 miljoen euro. Per saldo betekent dit een stijging van het tekort met € 3,1 miljoen euro.

De systematiek van BUIG maakt de omvang van het budget dat Arnhem ontvangt moeilijk voorspelbaar.
In mei 2024 is het nader voorlopig budget bekend geworden. Vanwege een daling van het macrobudget (als gevolg van lagere uitgaven in 2023) ontvangt Arnhem 1,7 miljoen minder baten ten opzichte van de baten die in het voorlopig budget bekend waren gemaakt. Het knelpunt dat nu is opgevoerd betreft de meest actuele stand van het saldo BUIG (budget wat ontvangen wordt en prognose van de uitgaven voor BUIG lasten) en het saldo

dat reeds is opgenomen in de begroting. Er is in Arnhem structureel sprake van een tekort op de bijstandslasten ten opzichte van de BUIG ontvangsten. We ramen in de begroting structureel dit tekort.
Voor het overige deel wordt standaard een risicobedrag opgenomen. Het risico bestaat uit 10% van het beschikbare actuele budget, minus het deel wat reeds in de begroting is opgenomen als tekort.

Incidentele middelen SW infrastructuur
Vanuit het Rijk zijn er extra middelen beschikbaar gesteld om een impuls te geven voor het toekomstbestendig maken van de SW bedrijven. Arnhem ontvangt in 2024 een bedrag van € 898.000. Voor dit bedrag worden in afstemming met de regiogemeenten plannen gemaakt.

Gemeentefonds Meicirculaire - Dienstverlening Armoede en Schuldhulpverlening
Taakmutatie dienstverlening gemeenten: aanpak armoede en schulden (circa € 650.000 structureel vanaf 2024): Vanuit de Aanpak Geldzorgen, Armoede en Schulden, die in juli 2022 aan de Tweede Kamer is gepresenteerd, heeft het kabinet via het gemeentefonds € 40 miljoen aan structurele middelen voor betere dienstverlening door gemeenten op het gebied van armoede en schulden beschikbaar gesteld. Deze middelen zijn voor 2023 incidenteel aan gemeenten beschikbaar gesteld. De toekenning vanaf 2024 zal structureel plaatsvinden om gemeenten verder in staat te stellen om strategisch en doelgericht te handelen en hun activiteiten uit te breiden zoals het verdubbelen van het gebruik van schuldhulpverlening en het bevorderen van activiteiten om armoede onder kinderen te bestrijden. De baten zijn verwerkt in het voordeel op het gemeentefonds op S00, de lasten worden in dit programma gerealiseerd.

Actualisatie WSW
Voor het jaar 2024 is het effect van de verandering in SW-lasten een nadeel van per saldo € 624.000. Dit bedrag bestaat uit een stijging van de lasten van € 1,9 miljoen en een incidenteel voordeel uit 2023 van € 1,3 miljoen. De stijging van de lasten is gebaseerd op de meest recente opgave van de MGR (maart 2024). Het nadeel wordt grotendeels veroorzaakt door een prijsstijging. De kosten per SW'er zijn gestegen als gevolg van de CAO-stijging zoals opgenomen in de septembercirculaire;

Als gevolg van hogere uitstroom dan begroot en een lagere CAO dan begroot is er in 2023 een incidenteel voordeel behaald van € 1,3 miljoen. Dit voordeel komt in 2024 in de exploitatie van Arnhem.

Studietoeslag
Vanaf april 2022 is de regeling individuele studietoeslag overgegaan van aanvraag bijzondere bijstand naar een inkomensregeling. Deze landelijke regeling is voor mensen die door een structurele fysieke beperking niet in staat zijn om zelf inkomen te verdienen naast hun studie. De wijziging van de regeling heeft tot gevolg dat de aanvraag nu met terugwerkende kracht kan worden gedaan tot ingangsdatum. Alle aanvragen die in 2023 zijn gedaan worden met terugwerkende kracht toegekend. Het is mogelijk om 5 jaar lang (vanaf april 2022) de toeslag met terugwerkende kracht aan te vragen. Voor 2024 was reeds een hoger bedrag begroot. Met de huidige inzichten is de verwachting dat nog € 300.000 extra nodig is in 2024.

Actualisatie Buitengemeenten in 2024
Vanuit het rijk zijn er extra middelen beschikbaar gesteld voor Participatie. Onderdeel van deze extra middelen is een compensatie van loon- en prijsstijgingen voor de SW. Deze hadden wij reeds in onze begroting geraamd. Gemiddeld betalen gemeenten een eigen bijdrage van 10% op de SW loonkosten lasten. Het overige deel wordt via het gemeentefonds vergoed. De compensatie is hoger dan gemiddeld waardoor de eigen bijdrage lager is geworden.

Arnhem ontvangt als centrumgemeente via het gemeentefonds ook de vergoeding voor de medewerkers SW die bij Scalabor werken, maar buiten onze arbeidsmarktregio wonen (de zogenoemde buitengemeenten). Het gaat om ongeveer 50 mensen, die dus in onze regio werken, maar wonen in bijvoorbeeld Montferland of Renkum. Dit zijn medewerkers die meestal al bij Scalobor werkten (soms al tientallen jaren) en op enig moment buiten de arbeidsmarktregiogrenzen zijn gaan wonen.

In de modulaire gemeenschappelijke regeling is vastgelegd dat de 11 gemeenten van arbeidsmarktregio Midden-Gelderland de bovengenoemde eigen bijdrage van de buitengemeenten betalen (na verhuizing buiten de regio). Hetzelfde geldt andersom ook als mensen hier wonen en in andere arbeidsmarktregio werken. Deze afspraak geldt in ieder geval sinds de MGR formeel werkgever werd van de SW (2019).

De hogere vergoeding SW leidt daarom tot een terugbetaling in 2024 van € 145.000 aan de regiogemeentes ter compensatie van de eigen bijdrage voor de buitengemeenten.

Gemeentefonds Meicirculaire - GF DU Regio doelspecifieke aanpak
DU doelgroepspecifieke aanpak (€ 137.000 in 2024): In het kader van het plan van aanpak ‘Statushouders aan het werk’ en de hervorming van de arbeidsmarktinfrastructuur van het ministerie van SZW, is in 2023 budget ter beschikking gesteld aan centrumgemeenten van de arbeidsmarktregio’s voor een regionale doelgroepspecifieke aanpak. Het beoogde doel daarvan is om de arbeidsparticipatie van statushouders en andere kwetsbare groepen te vergroten en hen extra te ondersteunen. De baten zijn verwerkt in het voordeel op het gemeentefonds op S00, de lasten worden in dit programma gerealiseerd.

Voordeel MGR 2023
Zie voor toelichting programma S07.

Resultaat Scalabor 2023
Scalabor heeft in 2023 financieel een goed jaar gedraaid met een jaarresultaat van € 847.000. Gemeente Arnhem is enig aandeelhouder van Scalabor. In de AvA van 2 juli j.l. is ingestemd met het voorstel van Scalabor om dit resultaat aan de aandeelhouder uit te keren. Dit uitkering zal na de zomer plaatsvinden.

Zorg

Voortgang doelen en inspanningen

Ambities (A)	Doelen (D)	Inspanningen (I)

Arnhem is een inclusieve stad waarin alle inwoners, ook met een beperking of chronische ziekte, zo zelfstandig als mogelijk leven in de wijk en meedoen aan de samenleving (A)

Alle inwoners die hulp nodig hebben om zelfstandig te leven ontvangen de nodige zorg en ondersteuning tijdig, op maat en dicht bij huis (D)

Sociale wijkteams hanteren beleidsregels, waardoor duidelijker is wat onder passende, effectieve en efficiënte zorg wordt verstaan. Ook zorgaanbieders werken via de regionale inkoop met hogere kwaliteitseisen waarmee zij zorg verlenen. Binnen deze kaders werken Sociale wijkteams en aanbieders samen om passende zorg te verlenen, waardoor kwetsbare inwoners ondersteund worden om zo zelfstandig en zo thuis mogelijk te kunnen leven. Vanuit de inwonerservaringsonderzoeken blijkt dat deze zorg helpt om inwoners zo zelfstandig mogelijk te laten functioneren en dat de ingezette zorg goed gewaardeerd wordt.

Bij de huishoudelijke ondersteuning hebben we te maken met wachtlijsten in verband met vergrijzing en personeelstekorten. Via wachtlijstbemiddeling wordt er prioritering aangebracht waarbij we beogen de meest kwetsbare inwoners met acute problemen als eerste huishoudelijke ondersteuning te bieden. De wachtlijsten blijven echter groeien en er zijn extra maatregelen nodig om te borgen dat de meest kwetsbare inwoners tijdig geholpen kunnen worden. De raad heeft inmiddels ingestemd om de huishoudelijke ondersteuning alleen nog via een maatwerkvoorziening aan te bieden, zodat sociale wijkteams alleen de noodzakelijke huishoudelijke ondersteuning kunnen toewijzen. Inwoners die nu nog gebruik maken van de Algemene voorziening kunnen een beroep doen op deze maatwerkvoorziening en krijgen dan een gesprek met een wijkcoach.
Ook ligt er een plan van aanpak waarin we samen met de zorgaanbieders blijven onderzoeken hoe we voldoende personeel kunnen inzetten in de huishoudelijke ondersteuning en blijven we ruimte inbouwen voor experimenten rondom innovatieve, facilitaire middelen, zoals een robotstofzuiger.

Binnen doelgroepenvervoer zijn de personeelstekorten eveneens merkbaar en dit gaat gepaard met de nodige uitdagingen. Dit is met name aan de orde binnen het leerlingenvervoer. Allerlei praktische en korte termijn verbeteringen worden nu doorgevoerd en de raad is hierover per brief geinformeerd.

We versterken de (veer)kracht van onze inwoners thuis en in instellingen met een integrale aanpak (I)

Bij de inzet van passende zorg wordt gekeken of deze er toe leidt dat de eigen kracht en het sociale netwerk van inwoners wordt versterkt en algemene voorzieningen in wijken beter worden benut. Sociale wijkteams spreken inwoners en aanbieders hierop aan. Via het ontwikkelen van wijknetwerken Zorg & welzijn, waarin sociale wijkteams, zorgaanbieders en aanbieders van de sociale basis op wijkniveau beter gaan samenwerken, verwachten we de integrale aanpak verder te stimuleren. In het voorjaar van 2024 zijn we hiermee gestart Door intensief samen te werken willen we bereiken dat inwoners sneller en beter geholpen worden en dat meer hulpvragen worden opgevangen in het voorliggend veld, bijvoorbeeld door vrijwilligers of in algemene voorzieningen. Indien bepaalde collectieve voorzieningen nog ontbreken gaan we deze ontwikkelen. In 2025 willen we starten met deze nieuwe werkwijze in minimaal twee wijken. In een later stadium willen we dit toepassen in de hele stad.

Waar nodig wordt via onorthodoxe maatwerkoplossingen ervoor gezorgd dat inwoners weer stappen kunnen zetten in hun ontwikkeling. Een speciaal team wijkcoaches (doorbraakteam) past deze doorbraakmethode toe.

Ook hebben we dit jaar Arnhemmers ondersteund die door fysieke beperkingen hinder ondervonden in het leiden van een zelfstandig leven. Bijvoorbeeld door het beschikbaar stellen van een hulpmiddel, een aanpassing aan hun woning of het bieden van ondersteuning/ advisering aan inwoners die willen doorstromen naar een andere woning die beter past bij hun (fysieke) gezondheid.

We versterken de zorgtoewijzing **(I)**

De beleidsregels voor zorg zijn in 2022 geëvalueerd. Hierover is de raad geïnformeerd. Sociale wijkteams gebruiken deze beleidsregels om te bepalen welke zorg passend is voor inwoners. Ook gelden inkoopeisen voor aanbieders over de kwaliteit en gewenste transformatie van zorg. In periodieke contractgesprekken wordt besproken welke verbeteringen aanbieders hierin kunnen aanbrengen. Wij voeren deze gesprekken samen met de regionale inkooporganisatie. De Sociale wijkteams worden ondersteund in de zorgtoewijzing. Door gezamenlijk te kijken naar ontwikkelingen in de zorg, via een verbeterde Zorgmonitor, kunnen patronen en trends worden herkend. Deze Zorgmonitor vormt de basis voor de bestuursrapportage, die digitaal toegankelijk is voor raadsleden.

In 2024 is een onderzoek afgerond of de personeelsformatie (wijkcoaches) van de stichting Sociale wijkteams voldoende is om de opdracht van de gemeente uit te voeren. Dit onderzoek is uitgevoerd door Significant in opdracht van de gemeente en de Sociale wijkteams. In dit onderzoek wordt geconcludeerd dat de huidige formatie net toereikend kan zijn om deze opdracht uit te voeren.

We sturen op kwaliteit en resultaat **(I)**

Naast de reguliere contractgesprekken met aanbieders en de kwaliteits- en rechtmatigheidsonderzoeken (door VGGM en afdeling Handhaving W&I) is in de afgelopen periode gewerkt aan het intensiveren van toezicht op PGB-aanbieders. Ook dit wordt uitgevoerd door de afdeling Handhaving.

We vergroten het inzicht of passende zorg wordt ingezet (monitoring) **(I)**

Het Inwonerservaringsonderzoek voor Wmo en jeugdzorg is in samenwerking met de Adviesraad Jeugd & Wmo en sociale wijkteams doorontwikkeld, waarbij we het onderzoek opnieuw vormgegeven hebben. Na het zomerreces zal de raad hierover geinformeerd worden.

We ontschotten zorgsystemen en verkrijgen toereikend rijksbudget **(I)**

Op basis van de Hervormingsagenda stelt het Rijk ook voor de jaren 2024 t/m 2028 extra rijksmiddelen jeugdzorg aan gemeenten ter beschikking. Daar staan volgens afspraak ingeboekte besparingen door het Rijk tegenover waarover beide partijen het eens zijn geworden. Per saldo zullen gemeenten de komende jaren meer rijksmiddelen ontvangen voor de jeugdzorg.

Meer kwetsbare Arnhemmers nemen actief deel aan de maatschappij (D)

Er wordt in de participatieketen steeds beter samengewerkt ter ondersteuning van de inwoners die willen werken. Ontwikkeling van de inwoner staat centraal. Waar mogelijk is dit gericht op een stapje verder op de participatieladder en op doorstroom of uitstroom naar een vorm van betaald werk. Er is samen met aanbieders Activerend werk en organisaties uit het participatienetwerk onderzocht hoe beschut werk een passend vervolg kan zijn op Activerend werk. Na de introductie van de basisbanen is dit een mogelijkheid om de stap van activerend werk naar betaald werk te maken. Bij de inwoners waarbij doorstroom of uitstroom niet mogelijk is gaat het om het versterken of stabiliseren van de mate van participatie: meedoen naar vermogen. Er is voldoende passend aanbod.

In de afgelopen periode is het aantal inwoners dat actief aan de slag is met Activerend Werk aan het dalen. Gezien de huidige krappe arbeidsmarkt zijn er meer kansen op betaald werk. De inwoners die zich nu melden voor Activerend werk zijn vaak al lange tijd uit het arbeidsproces en/of hebben te maken met problematiek op meerdere vlakken. Dat vraagt meer tijd en intensievere begeleiding van de aanbieders van Activerend werk.

Als de inwoner de juiste Activerend werkplek gevonden heeft zien we vaak op meerdere vlakken ontwikkeling. Werk zorgt voor structuur, groei in zelfvertrouwen en eigenwaarde, sociale contacten en gevoel van betekenis te kunnen zijn. Als het mogelijk is dan wordt actief ingezet om inwoners vanuit Activerend werktrajecten door te laten stromen naar een vorm van betaald werk. Tijdig wordt met de inwoner gekeken naar functies en branches waarin grote behoefte is aan personeel. Hiervoor wordt intensief samengewerkt met diverse organisaties in het participatienetwerk. Daarnaast wordt er nauw samengewerkt op het grensvlak Onderwijs en Activerend werk om kwetsbare jongeren de juiste ondersteuning te bieden in hun ontwikkeling naar zelfstandigheid.

Zie de inspanningen benoemd bij het doel 'Alle inwoners die hulp nodig hebben om zelfstandig te leven ontvangen de nodige zorg en ondersteuning tijdig, op maat en dicht bij huis' **(I)**

Meer jeugdigen ontwikkelen zich naar zelfredzaamheid en ontvangen waar nodig passende zorg (A)

Meer jeugdigen kunnen meedoen aan het dagelijks leven (D)

We willen dat kinderen zo veel mogelijk op eigen kracht meedoen aan het dagelijkse leven. Daarvoor hebben zij een goede sociale basis in de buurt nodig waar ze op kunnen terugvallen. Als het netwerk en de sociale basis bij een kind niet toereikend zijn voor de ontwikkeling, dan zetten wij (tijdelijk) specialistische jeugdhulp in.

Versterken eigen kracht van jeugdigen, sociaal netwerk en inzet algemene voorzieningen (I)

- We hebben in 2024 tien nieuwe matches gemaakt tussen steunouders en vraaggezinnen. Steunouder Arnhem heeft in de afgelopen tijd volop ingezet op de werving. Landelijk zijn er meer promotieacties dan vorig jaar en ook lokaal zijn de acties geïntensiveerd. Denk aan samenwerking met bibliotheken, scholen maar ook het aanschrijven van lokale bedrijven. Naast het intensiveren van de samenwerking met de pleegzorgcampagne levert dit meer steunouders op. In totaal maken op dit moment 20 kinderen gebruik van een steungezin.
- We hebben afspraken over de inzet van Jeugdhulp Binnen Onderwijs (JBO). Deze afspraken zijn opgesteld in afstemming met de Samenwerkingsverbanden voor Primair Onderwijs en Voortgezet Onderwijs. We hebben met het wijkteam richtlijnen opgesteld over de inzet van Jeugdhulp Binnen Onderwijs (inclusief thuiszitters).
- We hebben een regionale werkwijze ontwikkeld om de inzet van jeugdhulp op Lichtenbeek (speciaal onderwijs) efficiënter en effectiever te organiseren. Deze werkwijze is opgesteld in afstemming met Lichtenbeek, Samenwerkingsband voor Primair Onderwijs, zorgaanbieders, de regiogemeenten en het sociaal wijkteam. Doel van deze werkwijze is om de inzet van JBO efficiënter en effectiever te organiseren, zodat kinderen zich beter kunnen ontwikkelen.
- We hebben een plan van aanpak hoogbegaafden opgesteld met verschillende partners uit het veld en de betrokken ouders.
- In samenwerking met Teams Leefomgeving wordt gestart in de gebieden De Laar, Elderveld, Elden en Schuytgraaf om laagdrempelige opvoedondersteuning aan ouders aan te bieden en daarnaast te zorgen dat ouders elkaar kunnen ontmoeten voor ontspanning en het uitwisselen van ervaringen over opvoeden.
- De inspanningen die we gepleegd hebben, zijn conform de doelstellingen. We zijn op koers.

Meer kwetsbare jeugdigen wonen veilig thuis (D)

Veel kinderen hebben helaas te maken met een onveilige thuissituatie. We willen onveilige thuissituaties zoveel mogelijk voorkomen, sneller signaleren als deze zich voordoen en meer kinderen in een kwetsbare situatie een veilig thuis bieden. We organiseren ambulante zorg bij gezinnen thuis, zodat kinderen niet uit huis geplaatst hoeven de worden maar de zorg binnen het gezin gegeven wordt. Als dat niet kan, zoeken we een tijdelijke plek bij pleegouders of gezinshuizen. We plaatsen kinderen alleen uit huis (jeugdzorg met verblijf) als het echt niet anders kan.

We versterken het gezinssysteem zodat jeugdigen zolang mogelijk thuis kunnen blijven wonen **(I)**

· We voorkomen uithuisplaatsingen vaker door de inzet van Team VAV (Vertrouwd, Aanwezig en Veilig) dat snel en flexibel bij kwetsbare gezinnen thuis ingezet kan worden en escalatie helpt te voorkomen. Door de uitbreiding en doorontwikkeling van de werkwijze VAV, zijn het aantal gezinnen dat ondersteund is gestegen. Dit heeft er toe geleid dat gezinnen zelfstandig of met een andere lichtere vorm van jeugdhulp verder konden.
· Het aantal jeugdbeschermingsmaatregelen en het aantal jongeren in verblijf is licht afgenomen. We hebben in het afgelopen half jaar stappen gezet in de samenwerking tussen de jeugdbescherming en de lokale toegang. Door vaste overlegmomenten en casusoverleg is een betere afstemming tussen de samenwerkende partijen.
· We versnellen en verbeteren het veiligheidsnetwerk: Veilig Thuis, Sociale wijkteams, jeugdbescherming en de Raad voor de Kinderbescherming. Zodat kinderen en hun ouders sneller passend hulpaanbod krijgen om de veiligheid in het gezin te herstellen. We werken aan de inrichting van een toekomsttuin voor kind- en gezinsbescherming, waarbij medewerkers van Sociale Wijkteams intensief samenwerken met medewerkers van Veilig Thuis, Jeugdbescherming en Raad voor Kinderbescherming. We zijn in 2024 gestart met een voorbereidende pilot Toekomsttuin.
· Het Regionaal Expert Team (RET) ondersteunt bij het bepalen en tijdig inzetten van passende jeugdhulp en het aanbieden van ambulante alternatieven voor verblijf. Met dit regionale overleg doen we er alles aan om uithuisplaatsing te voorkomen en zetten we in op betere uitstroom uit de jeugdzorg. Er is sprake van een lichte daling van het aantal Arnhemse jeugdigen in verblijf. Het is nog niet altijd gelukt om een passende plek voor de jeugdigen te vinden, daarom is in de nieuwe inkoop Verblijf gekozen voor meer aanbieders die specialistische jeugdhulp kunnen bieden.

Minder jeugdigen zijn van zorg afhankelijk (D)

We willen dat kinderen, als zij vastlopen in hun ontwikkeling naar zelfstandigheid, tijdelijke passende hulp ontvangen. We kijken met de ouders, het netwerk en de sociale basis van een kind wat de mogelijkheden zijn. Als deze niet toereikend zijn voor de ontwikkeling, zetten wij (tijdelijk) specialistische hulp in. We richten ons op kinderen die onze hulp het hardst nodig hebben om zich te kunnen (blijven) ontwikkelen. Daarbij accepteren we dat sommige problemen horen bij het opgroeien (normaliseren).

We zetten tijdig, best passende zorg in **(I)**

· We voorkomen uithuisplaatsingen vaker door de inzet van Team VAV (Vertrouwd, Aanwezig en Veilig) dat snel en flexibel bij kwetsbare gezinnen thuis ingezet kan worden en escalatie helpt te voorkomen. Door de uitbreiding en doorontwikkeling van de werkwijze VAV, zijn het aantal gezinnen dat ondersteund is gestegen. Dit heeft ertoe geleid dat gezinnen zelfstandig of met een andere lichtere vorm van jeugdhulp verder konden.
· Het aantal jeugdbeschermingsmaatregelen en het aantal jongeren in verblijf is licht afgenomen. We hebben in het afgelopen half jaar stappen gezet in de samenwerking tussen de jeugdbescherming en de lokale toegang. Door vaste overlegmomenten en casusoverleg is een betere afstemming tussen de samenwerkende partijen.
· We versnellen en verbeteren het veiligheidsnetwerk: Veilig Thuis, Sociale wijkteams, jeugdbescherming en de Raad voor de Kinderbescherming. Zodat kinderen en hun ouders sneller passend hulpaanbod krijgen om de veiligheid in het gezin te herstellen. We werken aan de inrichting van een toekomsttuin voor kind- en gezinsbescherming, waarbij medewerkers van Sociale Wijkteams intensief samenwerken met medewerkers van Veilig Thuis, Jeugdbescherming en Raad voor Kinderbescherming. We zijn in 2024 gestart met een voorbereidende pilot Toekomsttuin.
· Het Regionaal Expert Team (RET) ondersteunt bij het bepalen en tijdig inzetten van passende jeugdhulp en het aanbieden van ambulante alternatieven voor verblijf. Met dit regionale overleg doen we er alles aan om uithuisplaatsing te voorkomen en zetten we in op betere uitstroom uit de jeugdzorg. Er is sprake van een lichte daling van het aantal Arnhemse jeugdigen in verblijf. Het is nog niet altijd gelukt om een passende plek voor de jeugdigen te vinden, daarom is in de nieuwe inkoop Verblijf gekozen voor meer aanbieders die specialistische jeugdhulp kunnen bieden.

We zorgen voor een wijknetwerk met algemene voorzieningen en zorgaanbod dat aansluit bij de problemen van kinderen en jongeren **(I)**

Een meer inclusief Arnhem, waarbij meer kwetsbare Arnhemmers (blijven) wonen in de wijk **(A)**

Er zijn voldoende geschikte en betaalbare woningen voor kwetsbare Arnhemmers (D)

Zie de toelichting bij de inspanningen hieronder.

We koppelen zorg(behoeften) aan wonen **(I)**

In nauwe samenwerking met vier woningbouwcorporaties stromen iedere maand cliënten uit naar een zelfstandige woning. Deze zogenaamde convenantroute is speciaal bedoeld voor cliënten in beschermd wonen of de maatschappelijke opvang, die klaar zijn voor een volgende stap, maar via de reguliere routes niet aan een woning kunnen komen.

De druk op de convenantroute is verder toegenomen doordat cliënten die vanuit intramurale zorg uit wensen te stromen moeilijk via de reguliere routes aan een woning kunnen komen. Naast de aanvragen vanuit beschermd wonen ontvangen we ook aanvragen vanuit de WLZ, ouder-kindhuizen en de instellingen voor jeugdzorg. Vooral deze laatste groep zorgt voor complexe aanvragen, omdat er te weinig geschikte woningen zijn. De vraag naar kamerwoningen en goedkope eenpersoonswoningen (zoals studio's) is veel groter dan het aanbod. De behandeling van de wijziging van de Wet op de huurtoeslag in de Eerste en Tweede Kamer is vertraagd waardoor de huurtoeslag-leeftijdsgrens nog niet is verlaagd naar 21 jaar. Veel aanvragen voor woningen via de convenantroute zijn voor jongvolwassenen, dus we hopen dat de wetsbehandeling zo snel als mogelijk kan plaatsvinden.

Met de regiogemeenten gaan we werken aan een spreidingsplan voor het regionaal passend huisvesten van uitstromende clienten vanuit intramurale instellingen.

Zorggerelateerde woonoverlast wordt minder **(I)**

Bij het meldpunt woonoverlast kan ook zorggerelateerde overlast worden gemeld. Als er meldingen zijn, worden deze met de betreffende zorgaanbieder besproken om passende maatregelen te treffen.

Daarnaast loopt een casusoverleg 'complexe casuïstiek beschermd wonen' en is een werkwijze afgesproken. Naast de primaire bedoeling, het invullen van de zorg voor mensen met een intensieve en complexe zorgvraag, heeft het meerwaarde voor aanbieders, doordat zij meer onderling afstemmen.

Regelmatig vindt afstemming over zorgoverlast plaats tussen de gemeente, het Zorgkantoor en de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI). Hierbij worden signalen van zorgoverlast gedeeld met het verzoek deze op te pakken om maatregelen te treffen.

Meer bewoners met een kwetsbaarheid kunnen in grotere mate in hun eigen woonomgeving zelfstandig (begeleid) wonen (D)

De gemeenten binnen de regio Centraal Gelderland, inclusief Arnhem, sturen samen met de Inkooporganisatie op deze transformatie, waarbij een belangrijke ontwikkelopdracht bij de gecontracteerde zorgaanbieders ligt. De eerste slag hierin is gemaakt met de nieuwe inkoopronde die is ingegaan op 1 juli 2020. Met de recente contractverlenging van de aanbieders voor beschermd wonen is een tweede slag gemaakt door diverse verbeteringen in de producten door te voeren. Daarnaast werkt iedere gemeente aan de lokale basisinfrastructuur, zorgt voor voldoende geschikte woningen om de doorstroom mogelijk te maken en stimuleert wooninnovatie: voldoende diversiteit aan woonvoorzieningen die niet locatiegebonden zijn (wonen-zorg losgekoppeld). In de praktijk is het 'omklappen' van woningen nog niet altijd mogelijk en moet de inwoner bij afschaling verhuizen. Voldoende geschikte woningen en een gevarieerd aanbod in Arnhem en de regio zijn hiervoor noodzakelijk. Dit blijft een belangrijk aandachts- en ontwikkelpunt de komende jaren en is een belangrijk onderdeel van de nieuwe regionale samenwerkingsafspraken.

We ontwikkelen meer preventieve activiteiten **(I)**

Regionaal (binnen het programma ‘Samen aan Zet’) is afgesproken dat iedere gemeente in de regio Centraal Gelderland werkt aan het op orde brengen van de lokale basisinfrastructuur. Dat betekent dat we zorgen voor plekken/ activiteiten in de buurt waar inwoners die beschermd of begeleid wonen, elkaar kunnen ontmoeten en onderling steun kunnen vinden (zoveel mogelijk verspreid over de stad). We realiseren voldoende aanbod voor een zinvolle daginvulling en zorgen dat deze doelgroep kan wonen op een passende plek (onder andere door woonafspraken met corporaties). We zorgen voor lokale samenwerking via de ontwikkeling van de wijknetwerken en werken hierbij samen met andere gemeenten, aanbieders, zorgverzekeraars en woningcorporaties. Eén van de huidige activiteiten is de voorziening ‘buurtcirkels’. Deze wordt door de Regionale Instelling voor Beschermd Wonen in de regio Arnhem Veluwe Vallei (RIBW AVV) verspreid over de stad aangeboden. Hier kunnen zorgcliënten elkaar ontmoeten en elkaar ondersteunen in de problemen waar zij in het dagelijks leven tegenaan lopen. De gesprekken vinden plaats onder supervisie van een zorgprofessional. Door de buurtcirkels wordt de zelf- en samenredzaamheid vergroot en wordt bijgedragen aan een verantwoorde afschaling van zorg met een verkleinde kans op terugval.

Er zijn regionaal sluitende afspraken Beschermd Thuis **(I)**

De behandeling van het wetsvoorstel woonplaatsbeginsel beschermd wonen (en de daarmee gepaard gaande financiële doordecentralisatie) is controversieel verklaard in afwachting van besluitvorming door het nieuwe kabinet. De nieuwe streefdatum voor invoering blijft vooralsnog 1 januari 2026. De voorbereidingen met de regiogemeenten op deze nieuwe situatie gaan onverminderd door. In 2023 zijn de financiële afspraken met de regiogemeenten afgerond. Alle colleges van de regiogemeenten hebben hiermee ingestemd. De vervolgafspraken zijn om een regionaal samenwerkingsconvenant af te sluiten waarin afspraken worden vastgelegd over de financiën, de regionale besluitvorming hierover, de toegang, contractering, toezicht, de lokale basisvoorzieningen, monitoring en woonafspraken. Hiermee geven we invulling aan de van rijkswege vastgelegde Norm voor Opdrachtgeverschap voor Beschermd Wonen.

Samen met de regiogemeenten werken we daarmee aan de transformatie van beschermd wonen naar een beschermd thuis. Daarbij is het de ambitie om in elke gemeente kwalitatief goede, beschikbare en betaalbare ondersteuning te bieden aan mensen met een psychische kwetsbaarheid. De gemeenten werken de komende jaren aan de opbouw van de lokale voorzieningen om hun eigen inwoners zoveel mogelijk in de eigen gemeente een beschermd thuis te kunnen bieden. Daarnaast zullen een aantal voorzieningen voor beschermd wonen regionaal in stand worden gehouden.
Nu ontvangt Arnhem als centrumgemeente nog de Rijksuitkering Beschermd wonen. Dit gaat veranderen. Het streven van het Rijk is dat vanaf 2026 de rijksuitkering over een periode van tien jaar, op basis van objectieve criteria en een rekenmodel, zal worden herverdeeld over alle gemeenten. Vanaf dat moment zijn de gemeenten zelf verantwoordelijk voor de eigen inwoners die (nieuw) willen instromen in beschermd wonen en ontvangt elke gemeente de bijbehorende middelen. Deze herverdeling van middelen gaat gepaard met een vermindering van het huidig budget.

Er is een integralere aanpak voor mensen met onbegrepen / verward gedrag **(I)**

Met politie, VGGM, Sociaal wijkteam en de Overlast en Zorgoverleg-coördinatoren en IrisZorg werken we preventiever, door politiemeldingen over onbegrepen gedrag (waarbij geen strafbare feiten zijn gepleegd) te laten landen in het sociaal domein. Doordat de meldingen bekend zijn bij zorgpartners, kan zorg worden geïntensiveerd. Waar geen zorg wordt geboden, kan onderzocht worden of hier een vraag om ondersteuning ligt. Daarnaast is een bemoeizorgteam operationeel en werkzaam bij RIBW.

In het preventieve veld heeft er een succesvolle pilot gedraaid waarbij GGZ-gerelateerde vragen, die bij diverse huisartsenpraktijken binnen kwamen, centraal opgepakt zijn in samenwerking met het Sociaal Domein. Zo kunnen inwoners eerder op een passende manier geholpen worden en worden de wachttijden bij de GGZ verkort. Op dit moment wordt bekeken hoe deze pilot omgezet kan worden naar een vaste(re) werkwijze.

Financiële afwijkingen

In onderstaande tabel worden de afwijkingen tussen de begroting en Turap 2 toegelicht.

	Begroting Stand Juli 2024	Afwijking Turap 2	Prognose Turap 2
Bedragen x € 1.000			
Middelen			
Lasten	70.739	9.230	79.969
Baten	4.720	0	4.720
Saldo lasten en baten	-66.019	-9.230	-75.249
Toevoegingen aan reserves	3.020	5.030	8.050
Onttrekkingen aan reserves	2.318	3.388	5.706
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**-702**	**-1.642**	**-2.344**
Prognose resultaat	**-66.721**	**-10.872**	**-77.593**

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	T1	I/S	AR/ BR	B
Lasten	9.230	N					
Jeugdzorg	10.400	N	Volume-ontwikkeling kosten Jeugdzorg / prognose	J	S	BR	J
WMO en sociale wijkteams	3.230	N	Tarievenonderzoek ambulant WMO	J	S	BR	J
Jeugdzorg	2.839	N	Tarievenonderzoek ambulant Jeugdzorg	J	S	AR	J
Jeugdzorg	2.330	N	Tarieven inkoop Verblijf Jeugdzorg	J	S	AR	J
Jeugdzorg	930	N	Landelijk tarief jeugdbescherming vanaf 2024	J	S	AR	J
WMO en sociale wijkteams	650	N	Aanpak wachtlijsten en huishoudelijke ondersteuning	J	S	BR	J
WMO en sociale wijkteams	338	N	CAO wijziging SWT	J	S	BR	J
Jeugdzorg	80	N	Veilig thuis bijdrage 2024	J	S	AR	J
Jeugdzorg	43	N	Gemeentefonds Meicirculaire - DU Kinderen in een AZC	N	S	AR	J
Jeugdzorg	-52	V	Voordeel Veilig Thuis 2023	N	I	AR	J
Jeugdzorg	-162	V	Voordeel MGR 2023	N	I	AR	J
WMO en sociale wijkteams	-400	V	Doelgroepenvervoer	J	I	AR	J
WMO en sociale wijkteams	-2.230	V	Actualisatie Beschermd wonen	J	S	BR	J
WMO en sociale wijkteams	-2.736	V	Dekking tekort jeugdzorg uit voordelen binnen de Zorgbegroting	J	I	BR	J
WMO en sociale wijkteams	-2.800	V	Voordeel Beschermd wonen	N	I	BR	J
WMO en sociale wijkteams	-3.230	V	Dekking tarieven onderzoek ambulant WMO	J	I	AR	J
Baten	0						
Toevoegingen aan reserves	5.030	N					
WMO en sociale wijkteams	2.230	N	Actualisatie Beschermd wonen	J	S	BR	J
WMO en sociale wijkteams	2.800	N	Voordeel Beschermd wonen BR WMO en Jeugdzorg	N	I	BR	J
Onttrekkingen aan reserves	3.388	V					
Jeugdzorg	2.400	V	Dekkings volume-ontwikkeling uit BR WMO en Jeugdzorg	J	I	BR	J
WMO en sociale wijkteams	650	V	Dekking aanpak wachtlijsten huishoudelijke ondersteuning uit BR WMO en Jeugdzorg	J	I	BR	J
WMO en sociale wijkteams	338	V	Dekking CAO wijziging SWT uit BR WMO en Jeugdzorg	J	I	BR	J

Volume-ontwikkeling jeugdzorg
Vanaf 2022 is sprake van een gestage toename van de kosten van jeugdzorg als gevolg van volume-ontwikkelingen binnen jeugdzorg en de groei in het zorggebruik. Deze volumestijging hangt niet alleen samen met een groei van het aantal jeugdigen dat gebruik maakt van jeugdzorg, maar ook met het gegeven dat de zorgtrajecten per jeugdige intensiever en daardoor duurder worden. Jeugdigen blijven langer en frequenter in zorg, waardoor de gemiddelde kosten per zorgtraject oplopen.
In de prognose van de kosten van jeugdzorg voor 2024 en 2025 die we baseren op de meest actuele zorgdata, houden we rekening met een afvlakking van de groei in de kosten en zetten daar een hoger risico in de risicoparagraaf tegenover.

Er is sprake van hogere volumelasten jeugdzorg van € 10,4 miljoen in 2024. Deze lastenstijging wordt deels gedekt door een onttrekking van € 2,4 miljoen uit de bestemmingsreserve Wmo & Jeugdzorg.

Tarievenonderzoek ambulant Wmo
De afgelopen periode is door een extern bureau een onderzoek uitgevoerd naar de tarieven ambulante voorzieningen Wmo en jeugdzorg die binnen de regio Centraal Gelderland worden gehanteerd. Er is een adviesrapport opgeleverd waarin nieuwe reële tarieven geadviseerd worden die hoger liggen dan de huidige (geïndexeerde) tarieven 2024. Op basis van landelijke wet- en regelgeving zijn gemeenten verplicht om reële, kostendekkende tarieven voor de zorgvoorzieningen te hanteren.

De financiële consequenties van de nieuwe aangepaste ambulante tarieven Wmo worden voor 2024 ingeschat op € 3,2 miljoen nadelig. Deze kosten kunnen worden gedekt uit verwachte voordelen binnen de Wmo als gevolg van lagere uitgaven dan verwacht voor onder andere ambulante begeleiding, groepsbegeleiding en activerend werk.

Tarievenonderzoek ambulant Jeugdzorg
In opdracht van de regionale inkooporganisatie is door een extern bureau een tarievenonderzoek uitgevoerd naar de tarieven ambulante voorzieningen Wmo en jeugdzorg die binnen de regio Centraal Gelderland worden gehanteerd. Er is een adviesrapport opgeleverd waarin nieuwe tarieven geadviseerd worden die recht doen aan de reële kosten van betrokken zorgaanbieders, waaronder gestegen loonkosten als gevolg van nieuwe CAO's en arbeidsmarktproblematiek. Deze tarieven liggen hoger dan de huidige (geïndexeerde) tarieven 2024. Op basis van landelijke wet- en regelgeving zijn gemeenten verplicht om reële, kostendekkende tarieven voor de zorgvoorzieningen te hanteren.

De financiële consequenties van de nieuwe aangepaste ambulante tarieven jeugdzorg worden voor 2024 ingeschat op € 2,84 miljoen nadelig.

Tarieven inkoop Verblijf Jeugdzorg
Per 1 juli 2024 worden de aanbieders van verblijfsvoorzieningen Jeugdzorg opnieuw door de regio Centraal Gelderland gecontracteerd (nieuwe inkoopronde). Dit is reden geweest om de huidige tarieven die de regio hanteert voor deze voorzieningen, door te laten lichten door een extern bureau. Dit heeft geleid tot een adviesrapport met hogere tarieven, die recht doen aan de reële kosten van betrokken zorgaanbieders, waaronder gestegen loonkosten als gevolg van nieuwe CAO's en arbeidsmarktproblematiek. Op basis van landelijke wet- en regelgeving zijn gemeenten verplicht om reële, kostendekkende tarieven voor de zorgvoorzieningen te hanteren. Ook de door het Rijk gewenste verkleining in groepsgroottes bij de verblijfsvoorzieningen, in het bijzonder in geval van terreinvoorzieningen, leiden hier tot een extra kostenstijging.

De financiële consequenties van de nieuwe aangepaste verblijfstarieven jeugdzorg worden voor 2024 ingeschat op € 2,30 miljoen nadelig.

Landelijk tarief jeugdbescherming vanaf 2024
Het Rijk heeft op basis van verricht onderzoek naar reële kostendekkende tarieven in de Jeugdbescherming besloten met ingang van 2024 voor alle gemeenten een landelijk, uniform tarief in te voeren voor de belangrijkste kinderbeschermings- en jeugdreclasseringsmaatregelen (ondertoezichtstelling, voogdij resp. individuele trajectbegeleiding).

Deze maatregelen jeugdbescherming en jeugdreclassering worden voor onze regio gezamenlijk met de zes andere jeugdzorgregio's uit de provincie Gelderland (G7) bovenregionaal bekostigd.
Het landelijk tarief ligt hoger dan de (geïndexeerde) tarieven die de G7 tot 2024 hanteerden, wat tot hogere kosten jeugdbescherming en jeugdreclassering voor alle betrokken regiogemeenten leidt.
Via het Gemeentefonds wordt het landelijk budget jeugdzorg hiervoor opgehoogd met € 30 miljoen structureel. Dit komt globaal overeen met de helft van de hogere kosten.

De financiële consequenties van het nieuwe landelijk tarief jeugdbescherming en jeugdreclassering worden voor 2024 ingeschat op € 930.000 nadelig.

Aanpak wachtlijsten en huishoudelijke ondersteuning
De wachtlijst voor huishoudelijke ondersteuning is sterk toegenomen, waarbij ruim 250 kwetsbare inwoners met de hoogste prioriteit te lang op huishoudelijke ondersteuning moeten wachten. Het plan is om de Algemene voorziening af te schaffen en volledig over te stappen op Maatwerkvoorzieningen (MV). De betrokken inwoners worden daarvoor opnieuw gesproken en beoordeeld of en met welke frequentie huishoudelijke ondersteuning nodig is. In 2024 leidt dit tot incidentele kosten à € 650.000 om alle betrokken inwoners te spreken.

CAO wijziging Sociale Wijkteams
De CAO Sociaal Werk die van toepassing is op de sociale wijkteams stijgt harder dan de reguliere indexering door de gemeente. Dit leidt tot een financieel tekort bij de sociale wijkteams. Zonder compensatie moet het sociaal wijkteam het aantal wijkcoaches afbouwen. Uit een recent onderzoek door Significant naar het benodigde aantal wijkcoaches om de opdracht van de gemeente Arnhem uit te kunnen voeren, blijkt dat het huidige aantal wijkcoaches net toereikend kan zijn om deze opdracht uit te voeren. Om het benodigde aantal wijkcoaches op peil en de huidige opdracht uitvoerbaar te houden is compensatie van de CAO-stijging nodig.

In de jaarschijf 2024 dekken de sociale wijkteams zelf de helft van het tekort. De andere helft wordt gedekt uit de bestemmingsreserve Wmo en jeugdzorg. De kosten voor compensatie bedragen € 337.500 in 2024.

Veilig thuis bijdrage 2024
Een Veilig Thuis organisatie is een meldpunt voor kindermishandeling en huiselijk geweld en een wettelijk voorgeschreven voorziening waarover gemeenten moeten beschikken en die zij in stand moeten houden.

Voor de gemeenten binnen de regio Centraal Gelderland betreft dat Veilig Thuis Gelderland Midden, dat tezamen met de gemeenten uit de regio West Veluwe Vallei wordt bekostigd middels een afgesproken verdeelsleutel. Het betreft hier in totaal 16 gemeenten die een financiële bijdrage leveren.

Er is sprake van kostenstijgingen vanwege een verhoogde vraag naar bestaande kerntaken en -diensten (onderzoeken van meldingen en verstrekken van adviezen) door de groei in het aantal meldingen. Voor 2024 wordt daarom een extra bijdrage van de betrokken gemeenten gevraagd.

Het financieel effect hiervan voor de Arnhemse financiële bijdrage bedraagt voor 2024 € 80.000 nadelig.

Gemeentefonds Meicirculaire - DU Kinderen in een AZC
Kinderen in een Asielzoekerscentrum/AZC (€ 43.000 vanaf 2024): gemeenten zijn vanaf 2019 volledig verantwoordelijk geworden voor de organisatie en financiering van jeugdhulp, inclusief de jeugd-ggz, aan kinderen in een AZC. De (extra) baten zijn via een decentralisatie-uitkering (DU) verwerkt in het voordeel op het gemeentefonds op S00, de lasten worden in dit programma gerealiseerd.

Resultaat Veilig Thuis 2023
De stichting Veilig Thuis Gelderland Midden (VT-GM: meldpunt voor huiselijk geweld en kindermishandeling) heeft over het jaar 2023 een voordelig financieel resultaat behaald. Dit voordelig resultaat wordt teruggestort naar de zestien gemeenten uit de regio's Centraal Gelderland en West-Veluwe Vallei, die VT-GM jaarlijks bekostigen. Het aandeel van Arnhem in het voordelig resultaat 2023 bedraagt € 52.000.

Resultaat MGR 2023
Het resultaat 2023 wordt grotendeels veroorzaakt door kritisch te zijn op de incidentele personeelskosten (niet inzetten van regionaal projecleider (Zorg)), het later invullen van vacatureruimte en lager uitvallen van begrote loonindexaties binnen de verschillende modules.

Doelgroepenvervoer
Doelgroepenvervoer voor de gemeente Arnhem wordt uitgevoerd door de Vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen. De aanbesteding per juli 2024 heeft hogere tarieven tot gevolg en een negatief aanbestedingsresultaat. In de gewijzigde begroting 2024 DRAN zijn er echter dempende effecten zoals de vrijval van de zero emissiekosten en een lagere NEA-indexatie dan eerder mee gerekend zodat er voor 2024 een positief resultaat ontstaat van € 400.000.

Actualisatie beschermd Wonen
Er is geconstateerd dat er voor 2024 een verhoging van budget heeft plaatsgevonden voor volumegroei, terwijl hier geen sprake van is bij Beschermd Wonen. Voorstel is om dit bedrag van € 2.229.288 toe te voegen aan de bestemmingsreserve Wmo & Jeugdzorg.

Voordeel beschermd wonen
Op het beleidsterrein beschermd wonen zijn de cliënten aantallen in de eerste vijf maanden van 2024 fors gedaald. Er zal nader onderzoek naar de oorzaken van deze daling plaatsvinden. Daarnaast kost het opstellen van het regionale plan beschermd wonen naar beschermd thuis meer tijd, waardoor de uitvoering vertraagd is. Dit geeft een incidenteel voordeel van € 2,8 miljoen. Voorstel is het verwachtte voordeel op Beschermd Wonen toe te voegen aan de BR Wmo en Jeugdzorg en daarmee beschikbaar te houden voor de verwachtte nadelen van de invoering objectief verdeelmodel in de toekomst.

Dekking tekort jeugdzorg uit voordelen binnen de Zorgbegroting
Incidentele dekking voor nadelen op Jeugdzorg als gevolg van volume-ontwikkeling wordt gevonden uit voordelen binnen overige onderdelen in het programma Zorg.

Welzijn en inclusie

Voortgang doelen en inspanningen

Ambities (A)	Doelen (D)	Inspanningen (I)

Arnhemmers voelen zich thuis en kunnen meedoen in hun stad (A)

Opvoeden en opgroeien (D)

We werken volgens de principes van de Pedagogische Wijkaanpak aan het gezond- en veilig opgroeien van kinderen- en jongeren. We richten ons daarbij op veerkracht en de talenten van onze jongeren. In samenwerking met het nationaal programma Arnhem Oost en onze partners in de stad kijken we per wijk waar de prioritering in het jongerenwerk zit. Zij maken, in afstemming met ons, een programma om op die manier de jongeren te bereiken.

Sluitende aanpak ketenpartners voor vroegsignalering (I)

Met het aanbod gezinsprogramma's worden ouders met jonge kinderen ondersteund bij vragen over opvoeden en de (taal)ontwikkeling van hun kind. Dit aanbod is van belang voor vroegsignalering en preventie en leidt toe naar het aanbod peuteropvang dat voor alle kinderen vanaf 2 jaar beschikbaar is.
Ook wordt Veilig In en Om School (VIOS) verder voortgezet. De pedagogische driehoek staat daarin centraal: school, thuis, straat. Om deze verbinding goed te kunnen maken worden jongerenwerkers ook ingezet op school. Door op deze manier te werken zijn de lijnen kort, is de informatievoorziening zo actueel en nauwkeurig als mogelijk en worden signalen vroegtijdig opgepakt. Ook andere partners op jeugd- en jongerenwerk, sport, onderwijs, en jeugd(gezondheids)zorg werken goed samen en kunnen elkaar steeds beter vinden, maar dit blijft om aandacht vragen.

Ontwikkelen van voorliggende voorzieningen (I)

We vinden het belangrijk om passende ondersteuning te leveren aan onze inwoners, zo licht en dichtbij mogelijk. Daarvoor (door)ontwikkelen we aanbod in het kader van afschalen of het voorkomen van zwaardere zorg. Daar speelt vroegsignalering en doorverwijzing een belangrijk rol in. De ontwikkeling van de wijknetwerken speelt hier een rol in. Hierin trekken we samen op met het programma zorg, de sociale wijkteam en de zorg- en welzijnspartners.

Maatschappelijke verbindingen (D)

Samen met de buurthuizen (Samenwerkende Arnhemse Buurthuizen, SAB) zetten we stappen om de buurthuizen in Arnhem een duurzame toekomst te geven. We voeren regelmatig ambtelijke en bestuurlijk overleg met elkaar. Hierin wordt actief de verbinding gelegd met het (nog) op te stellen Integrale accommodatiebeleid (IAB). Accommodaties, waaronder buurthuizen, maken het namelijk mogelijk dat ontmoeting en verbinding in de wijk kan plaatsvinden, doordat daar bijvoorbeeld wordt gesport of dat er activiteiten georganiseerd worden. Echter, ruimtes zijn niet altijd geschikt voor elke activiteit of worden door inwoners niet geheel gezien als prettige plek. In de afgelopen jaren is de wens ontstaan om integraal te kijken naar het gebruik, beheer en exploitatie van maatschappelijke accommodaties en dat vast te leggen in integraal beleid (IAB).

In het verlengde hiervan zijn de subsidies in het kader van Ontmoeten en Verbinden in 2024 voortgezet voortgezet, waardoor diverse buurthuizen en ontmoetingsplekken in Arnhem financieel ondersteund blijven worden. Door deze financiële steun wordt ontmoeting en verbinding in de wijk gestimuleerd.

Samen werken in en aan de wijk (I)

We zijn continue in gesprek met de wijk, met partners en bewoners. Dit doen we samen met de wijkmanagers.

Suïcidepreventie **(I)**

De wet Integrale Suïcidepreventie is op 4 juni 2024 aangenomen en gaat waarschijnlijk in vanaf 1 juli 2025. Dat betekent dat we ons in 2025 samen met de partners in de stad en ook regionaal gaan voorbereiden op de nieuwe taak. Tot die tijd volgen we de bestaande aanpak. Het Centrum voor Levensvragen en Suïcidepreventie behoudt ook na 2024 hun rol binnen de Arnhemse aanpak. Bij het uitwerken van de beleidskaders en de uitvoeringsplannen – in het verlengde van de wettelijke taak - stellen we de opdracht en rol vast van het centrum voor de periode 2026 en verder.

Zelf- en samenredzaamheid (D)

In 2024 starten we met het opzetten van wijknetwerken. Deze wijknetwerken dragen bij aan het langer zelfstandig en zelfredzaam thuis blijven wonen. Deze wijknetwerken bieden toegang tot laagdrempelige ondersteuning die zorg op lange termijn voorkomt. Het vormgeven van deze wijknetwerken doen we samen met onze partners in de stad op het gebied van welzijn en zorg.

Ondersteuning mantelzorgers **(I)**

Ook in 2024 richt MVT (Mantelzorg en Vrijwillige Thuishulp) zich op het ondersteunen van mantelzorgers zelf en bedrijven in het mantelzorgvriendelijk maken van hun organisatie (mantelzorgakkoord).
Daarnaast is er specifiek aandacht voor: 'Jonge mantelzorgers', Inzet Sleutelpersonen, Continuering pilot respijtzorg en Campagne 'Mantelzorg is hier'. Hierbij wordt samengewerkt met diverse partijen en organisaties.

Samenhangend ouderenbeleid **(I)**

Diverse inspanningen zijn geleverd om toe te werken naar het integraal ouderenbeleid. De oplevering is uitgesteld naar eind 2024. Reden hiervan is dat het beleid met keypartners in co creatie wordt vormgegeven, voor een zo optimaal mogelijk resultaat en toeleiding naar een gezamenlijke verantwoordelijkheid.

Het eerste half jaar hebben wij een participatief traject doorlopen om actief te luisteren naar de behoeften en wensen van ouderen en samenwerkingspartners in de stad. Samen met ruim 70 belanghebbende organisaties en initiatieven hebben wij in beeld gebracht welke maatschappelijke uitdagingen op het gebied van de vergrijzing op ons afkomen en wat ervoor nodig is om tot samenhangend ouderenbeleid te komen.
Onder inwoners peilen wij wat zij nodig hebben om veerkrachtig oud te worden in Arnhem, onder andere door het organiseren van een theatervoorstelling.
In de raadsbrief van juni hebben we de opbrengst en de eerste contouren van het integraal ouderenbeleid beschreven.

Arnhem heeft de ambitie verwezenlijkt om een dementievriendelijke gemeente te worden. We zien dit als start van een beweging waarin we aandacht blijven hebben voor dit thema.

Duurzaam opvanglandschap en inburgering (D)

Met alle onrust in de wereld wil Arnhem een gastvrije stad zijn. We vangen vluchtelingen en ontheemden van waar ook ter wereld ruimhartig op en realiseren duurzame en structurele opvang. We bieden vluchtelingen (met en zonder papieren) en ontheemden perspectief. Nieuwkomers heten wij welkom in Arnhem. Wij helpen ze met wonen, werken, geld, opleidingen, sport en gezondheid zodat ze mee kunnen doen in onze Arnhemse samenleving. We bouwen aan een stevig fundament om vluchtelingen de mogelijkheid te bieden aan hun toekomst te werken.

De opvang van Oekraïense vluchtelingen is een gemeentelijke taak, gefinancierd door het Rijk. Hoewel het bieden van opvang aan vluchtelingen in principe aan het Rijk is en door het Rijk gefinancierd moet worden, nemen we hier als gemeente ook een actieve rol in. Op dit moment beschikken we in Arnhem over ruim 3000 opvangplekken voor vluchtelingen. Voor het overgrote deel zijn dit tijdelijke plekken. Het is onze ambitie om in Arnhem ongeveer 2000 plekken permanent beschikbaar te hebben. Om dit toekomstbestendige opvanglandschap te bereiken werken wij vanuit de hieronder genoemde uitgangspunten.

Opvang voor vluchtelingen (I)

Met COA zijn afspraken gemaakt over toekomstbestendige opvang in Arnhem. De afspraken zijn bekrachtigd in een overeenkomst die de komende 30 jaar geldig is. De afspraken richten zich op locaties en meedoen vanaf dag één. Om de ambities te realiseren krijgen we een vergoeding vanuit COA.

Locaties (samen wonen)

Er zijn verschillende locaties aangewezen als toekomstbestendige opvangplekken in de vaste voorraad van COA.

- Groningensingel: 430
- Elderhoeve: 350
- Rijnpark fase 1: 450
- Rijnpark fase 2: 350
- Amsterdamseweg, Frombergstraat en Velperweg (minderjarigen): 87

In mei zijn de eerste gesprekken over Elderhoeve met samenwerkingspartners en de buurt gevoerd. De uitvoering van dit besluit wordt met partners en de wijk opgepakt.

Naast het realiseren van permanente locaties zijn er ook tijdelijke locaties geopend of verlengd.

Ondanks onze inspanningen, is er een achterstand ontstaan op de taakstelling van statushouders en opvang van Oekrainers. We zetten ons maximaal in om de achterstanden in te lopen. Met bijvoorbeeld woningcorporaties hebben we afspraken gemaakt om de taakstelling huisvesting statushouders te behalen.

Inburgering voor vluchtelingen (I)

Meedoen vanaf dag één (samen leren, samen leven)
Iedereen die in Arnhem wordt opgevangen krijgt, binnen geldende kaders, de mogelijkheid om mee te doen vanaf dag één. Daarvoor onderzoeken we welk aanbod er extra ingezet moet worden op het gebied van taal, werk, sport, cultuur, verbinding en (gezondheids)zorg. Op basis van dit onderzoek zetten we ook extra in op (bestaand) aanbod. We doen dit in samenwerking met ketenpartners en Arnhemmers.

Asielzoekers
Ook voor mensen die nog in afwachting zijn van hun verblijfsstatus, zetten wij ons volop in zodat zij kunnen meedoen in onze stad. Ook al verblijven zij tijdelijk in Arnhem. Dit draagt bij aan hun zelfstandigheid en een snellere integratie. Dit doen we binnen de huidige landelijke kaders en mogelijkheden die er zijn.

Nieuwkomers
Zodra vluchtelingen een status hebben starten zij met het inburgeringstraject, dit zijn nieuwkomers in Arnhem. We hebben als uitgangspunt om vanaf de koppeling aan de gemeente Arnhem in te zetten op de belangrijkste componenten voor inburgering, namelijk taal, werk en deelname in de Nederlandse maatschappij. We bieden daarbij de juiste en benodigde ondersteuning en zorg en houden regie op het gehele proces. Het opstellen van een persoonlijk Plan Inburgering en Participatie voor iedere nieuwkomer helpt ons daarbij. De afspraken met huidige inburgeringsaanbieders lopen per 31 december 2024 af. Daarom zijn we met een nieuw inkooptraject gestart voor de Z- en B1- route. Afspraken met de onderwijsroute zijn verlengd tot 31-12-2026.

Oudkomers
In 2023 hebben we een, 3-jarige, Europese subsidie (AMIF) toegekend gekregen om ongeveer 300 oudkomers, die onder de oude wet inburgering vallen, extra te ondersteunen in hun integratie en hiermee een aanbod voor de toekomst te creëren . Afgelopen periode is de samenstelling van de doelgroep aangepast en zijn ook nieuwkomers toegevoegd aan dit project. We blijven hiermee binnen de gestelde voorwaarden en doelstellingen.

Met meerdere externe partners, zoals Scalabor, Newbees en collega’s zetten we in op een brede ontwikkeling op meerdere leefdomeinen zoals gezondheid, sport, werk en financiën. Dit doen we middels een cultuursensitieve benadering door sleutelfiguren uit de wijk in te zetten en landingscoaches om de binding tussen werkgever en werknemer te versterken.

Een passend vangnet (D)

Deze doelstelling ligt gedeeltelijk op koers, want de realisatie van extra woonplekken voor dak- en thuislozen loopt vertraging op. Een van de oorzaken daarvan is de wooncrisis.
We streven ernaar dat niemand op straat hoeft te slapen of in een onveilige thuissituatie hoeft te leven. Preventie en nazorg hebben structureel de aandacht. Hierop wordt ingezet door onder meer de inzet van ervaringsdeskundigen, het intensiveren van de ketensamenwerking en het bieden van (ambulante) begeleiding voor iedereen die opvang behoeft.
Voor de resultaten op de inzet van de transitie van maatschappelijke opvang naar wonen, zie hieronder de inspanning 'Aanpak terugdringing dakloosheid'.
Arnhem streeft naar een toekomstbestendige aanpak van vluchtelingenopvang, waarbij er toegewerkt wordt naar een realisatie van 2000 duurzame opvangplekken binnen onze gemeentegrenzen. In de periode tot de realisatie van deze permanente plekken blijven we tijdelijke opvangplekken bieden.

Veteraneninloophuis
Na een brede verkenning is er recentelijk een mogelijk geschikte locatie gevonden. In kwartaal het vierde kwartaal van 2024 zullen wij hier gaan starten in de vorm van een pilot. De proefperiode moet antwoord geven op de vraag of de locatie passend is, wat de behoefte is van de veteranen en wat de frequentie moet worden van het aantal bijeenkomsten

Regionale aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling (I)

Het afgelopen half jaar is de regiovisie Samen Veilig samen met regiogemeenten herijkt. Daaropvolgend is ook het lokaal uitvoeringsplan opgesteld en vastgesteld. We zetten voort op doelen waar we nog actief op zijn en we richten ons op nieuwe doelgroepen. We nemen actief deel aan de ontwikkelingen toekomstscenario Kind en Gezinsbescherming; een 0-100 aanpak voor alle gezinssamenstellingen die te maken hebben met een vorm van huiselijk geweld of problemen op meerdere levensgebieden; en werken nauw samen met partijen die aandacht hebben voor bijzondere doelgroepen zoals slachtoffers van schadelijke praktijken, personen met een licht verstandelijke beperkingen of (dementerende) ouderen en hun mantelzorgers.
We hebben de aanpak van seksuele straatintimidatie geëvalueerd en een nieuw uitvoeringsplan geschreven. We werken samen met partners in de stad om alle inwoners van Arnhem zich veilig te laten voelen op straat.
Preventie Huiselijk geweld en kindermishandeling is van start gegaan, dit jaar voor een 2 jaarlijks programma met een gratis aanbod van verschillende trainingen en webinars over de thema's en doelgroepen binnen huiselijk geweld en kindermishandeling.

Versterken ketensamenwerking OGGz-partners (I)

De keten neemt de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor het realiseren van een passend vangnet. Met de voorziening het daklozenloket wordt de ketensamenwerking nog meer versterkt. Professionals treffen elkaar en leren elkaar beter kennen, waarmee integraal werken nog meer bevorderd wordt.

Aanpak terugdringing dakloosheid (I)

Algemeen
In december 2022 is door VWS het Nationaal Actieplan Dakloosheid: Eerst een Thuis gelanceerd. Landelijk is een dashboard ontwikkeld om inzicht te krijgen in de voorgang op de acties, waarvoor de afgelopen periode vanuit Arnhem de benodigde informatie is gedeeld. De eerste resultaten op centrumgemeentelijk niveau zijn medio juni gepubliceerd op https://www.waarstaatjegemeente.nl/mosaic/dashboard/aanpak-dakloosheid.

Regionaal uitvoeringsplan
De regio Centraal Gelderland heeft de afgelopen periode gewerkt aan het opstellen van een regionaal uitvoeringsplan op basis van de uitgangspunten van het Nationaal Actieplan Dakloosheid.

Preventie (het voorkomen van dakloosheid)
De afgelopen periode is met de regiogemeenten ingezet op het afstemmen van de uitkomsten van de in 2023 uitgevoerde preventiescanner.
Naast de reguliere onverminderde inzet op preventie wordt het daklozenloket continu doorontwikkeld. Om uitvoering te kunnen geven aan een al langer bestaande behoefte; een verruiming van de openstelling van het daklozenloket, is recent gestart met het in beeld brengen van de noodzakelijke aanpassingen aan het pand.

Passend vangnet

- De vernieuwing van de opvang is reeds gerealiseerd, waarmee ook een sluitend gedifferentieerd aanbod is ontstaan. De afbouw van de capaciteit heeft nog niet kunnen plaatsvinden en daarom is de opvang tijdelijk uitgebreid met:
  - twee extra woonplekken met ambulante begeleiding voor gezinnen en
  - een aantal flexibele woonplekken met begeleiding voor gezinnen of individuen vanaf 18 jaar en ouder.

  In oktober 2021 is de tijdelijke voorziening met tien opvangplekken met ambulante begeleiding voor volwassenen aan de Renssenstraat door het Leger des Heils gestart. Uit de afgelopen periode blijkt dat deze tijdelijke voorziening niet afgebouwd kan worden en hiermee structureel wordt. Voortzetting past binnen de huidige budgetten.

- De voorbereidende werkzaamheden voor de opvang van dakloze niet rechthebbende EU-burgers zijn getroffen, zodat deze opvang per 1 juli operationeel is.

- Dakloze volwassenen die recht hebben op opvang bij IrisZorg op de Remisestraat en daar niet meteen terecht kunnen omdat de capaciteit onvoldoende is, wordt sinds kort al tijdens de wachttijd ambulante begeleiding ingezet door IrisZorg, zodat meteen een start kan worden gemaakt met het op orde brengen van de basis (ID-bewijs, uitkering, zorgverzekering) en al een traject richting herstel ingezet kan worden.

- Uit onderzoek naar de voorzieningenbehoefte en de eigen inbreng van de doelgroep is de aanbeveling gedaan om de mogelijkheden voor de zogenaamde 'tussenuren' (de uren dat inloopvoorziening Het Kruispunt gesloten is) in pilotvorm een ruimte achter de voordeur te creëren. In dat kader is gestart met de zoektocht naar het vinden van een geschikte oplossing in samenwerking met het Kruispunt en De Duif.

Van opvang naar wonen (met/zonder begeleiding)
De beweging van opvang naar wonen is verbonden met de brede gemeentelijke huisvestingsopgave 'Voldoende huisvesting voor aandachtsgroepen' en opgenomen in de vastgestelde nota Wonen & Zorg, waarbij duidelijk is dat de realisatie van extra woonplekken voor dak- en thuislozen vertraging oploopt. Een van de oorzaken daarvan is de wooncrisis.

Financiële Vleugels
Specifiek voor dakloze jongeren zijn de mogelijkheden naar een pilot bouwdepot verkend. Inmiddels is besloten om vanuit het Nationaal Programma Arnhem-Oost met een pilot Bouwdepot als proef onder de noemer 'Financiële Vleugels' te starten en zijn hiervoor in de afgelopen periode de benodigde voorbereidingen getroffen. De pilot start later dit jaar.

Monitoring
Het onderdeel monitor Dakloosheid in de Gemeentelijke monitor sociaal domein was landelijk uitgesteld, omdat er onvoldoende juridische grondslag was voor de benodigde gegevensdeling. Inmiddels is dit op orde gebracht en is in de afgelopen periode de noodzakelijke gegevens aangeleverd voor deze monitor.

ETHOS classificatie
In de afgelopen periode is een start gemaakt met de voorbereidende werkzaamheden en zijn binnen deze regio de relevante organisaties geïnformeerd, zodat later dit jaar uitvoering gegeven kan worden aan deze telling.

Inclusief Arnhem (D)

Het programma Inclusief Arnhem werkt sinds 2020 met vijf focuspunten:

1. voorkomen en tegengaan van discriminatie en racisme;
2. positie inwoners met een beperking versterken;
3. diversiteit in organisaties;
4. inclusieve gemeentelijke organisatie;
5. inclusieve gemeentelijke communicatie.

Op de vijf focuspunten zijn veel inspanningen verricht en die liggen grotendeels op koers, zie daarvoor de toelichting bij de focuspunten. Voor het kunnen beantwoorden van de vraag of we de gestelde doelen van het programma halen, hebben we voor de diverse focuspunten effectindicatoren opgesteld. Deze indicatoren nemen we op in de begroting van 2025.

Het uitvoeringsplan Inclusief Arnhem 2020-2022 is voor het programma en de vijf focuspunten nog een prima kader voor onze inzet op inclusie en diversiteit. We richten ons dit jaar en ook in 2025 op het uitvoeren van de plannen voor de verschillende focuspunten en het monitoren van de voortgang. We volgen dit jaarlijks in de Turap en de Begroting. De voortgang en afwijkingen beschrijven we hieronder bij de diverse focuspunten.

Voorkomen en tegengaan van discriminatie en racisme (I)

In 2024 zijn we doorgegaan met de acties die voortkomen uit het Uitvoeringsplan 'Vrij zijn in Arnhem' 2022-2023. Voorkomen en tegengaan van discriminatie en racisme is belangrijk in veel domeinen, zoals wijken, onderwijs, wonen, economie en evenementen. Ook is samenwerking met partners uit de stad inherent aan onze anti-discriminatie en -racisme aanpak. Tot nu toe hebben we in 2024 het volgende gerealiseerd:

- Op maandag 18 maart 2024 overhandigde Erfgoed Gelderland ons het onderzoeksrapport 'Sporen van Slavernijverleden in Arnhem' tijdens het gelijknamige symposium in Musis. Het onderzoeksrapport laat zien dat bestuurders en andere Arnhemmers over meerdere eeuwen, direct en indirect, betrokken zijn geweest bij koloniale slavernij over de hele wereld. Op 30 juni heeft het college namens het stadsbestuur doorvoelde excuses aangeboden over de rol van het Arnhemse stadsbestuur bij het slavernijverleden.
- We hebben mini-lezingen in de wijken georganiseerd over het onderzoek 'Sporen van Slavernijverleden in Arnhem'.
- We hebben workshops stamboomonderzoek georganiseerd voor Arnhemmers met roots in Suriname en Nederlands-Indië (Indonesië). Een aantal deelnemers deelt hun familieverhalen in de online tentoonstelling 'De kracht van familiebanden'.
- Diaspora Wellhouse heeft een bewustwordingsbijeenkomst georganiseerd over naamswijziging in relatie tot het koloniale en slavernijverleden.
- De werkgroep Arnhem tegen Racisme is geprofessionaliseerd met hulp van een externe deskundige. We zijn als gemeente deelnemer in deze werkgroep.
- We hebben samen met MOVISIE voor sociale professionals en partners een kennisatelier georganiseerd met de naam 'Wat is racisme en wat werkt tegen racisme?'.
- De werkgroep Arnhem tegen Racisme heeft van 18 tot en met 23 maart 2024 de Arnhemse week tegen racisme georganiseerd. Deze stond in het teken van het koloniaal verleden en de impact op hedendaags racisme.
- De werkgroep die bezig is met het herdenkingsmonument slavernijverleden geeft op zorgvuldig wijze uitvoering aan dit traject waarbij participatie een belangrijk onderdeel is. De locatie voor het monument is vastgesteld, dit is bij kasteel Zypendaal.
- In oktober vorig jaar is de pilot met de Arnhemse Coördinator tegen Discriminatie en Racisme (ACDR) gestart. De ACDR voert veel gesprekken en haalt de nodige informatie op. Vanuit de gemeente monitoren we de pilot.

Bestendigen regenboogaanpak **(I)**

Inmiddels is het Regenboogoverleg, waarin de Regenboogpartners deelnemen, drie keer bij elkaar gekomen in 2024. Hierin monitoren we de algemene voortgang van de acceptatie en veiligheid van de LHBTIQ+ gemeenschap in Arnhem aan de hand van de speerpunten uit de Regenboogagenda 2023-2026. Ook bespreken we de resultaten en vervolgacties op basis van de Deelmonitor lhbtiqa+ gemeente Arnhem 2023-2024 van Vizier en de Radboud Universiteit. In deze raadsbrief staan de extra maatregelen naar aanleiding van de monitor beschreven. We hebben tot nu toe het volgende gerealiseerd in 2024:

- Het Arnhemse Regenboogoverleg fungeert als een werkgroep waarin de acceptatie en veiligheid van de LHBTIQ+ gemeenschap in Arnhem wordt gemonitord.
- In de deelmonitor lhbtiq+ gemeente Arnhem 2023-2024 zijn acceptatie- en veiligheidservaringen van (biculturele) LHBTIQ+ inwoners uit Arnhem in kaart gebracht. De monitor leverde beleidsaanbevelingen op die de basis vormen voor extra maatregelen om de veiligheid en acceptatie van LHBTIQ+ inwoners uit Arnhem te verbeteren.
- We hebben met relevante interne beleidsdomeinen en de Regenboogpartners extra maatregelen geformuleerd op basis van de monitor. Een voorbeeld hiervan is een campagne over roze ouderen die Vizier heeft gemaakt voor verzorgingstehuizen. In bovengenoemde raadsbrief staan andere extra maatregelen toegelicht.
- De werkgroep zichtbaarheid komt met een voorstel over de manieren hoe we hier in Arnhem invulling aan willen geven. Zichtbaarheid is altijd een belangrijk onderdeel geweest van de strategie om LHBTQIA+ te normaliseren in de samenleving. Echter zien we dat zichtbaarheid in sommige gevallen kan leiden tot polarisatie en is het hijsen van een vlag niet afdoende. Met de ‘coming in week' in oktober als belangrijk onderdeel maakt de regenboog community een belangrijke stap om mensen buiten deze gemeenschap te betrekken bij dit emancipatieproces. Deze week is niet langer alleen een initiatief van de regenboogpartners maar wordt steeds meer overgenomen door culturele instellingen met een groot bereik zoals Musis, Focus, Museum Arnhem en het openluchtmuseum.
- InDifferent heeft begin 2024 een presentatie gegeven tijdens de Maatschappelijke Educatieve Agenda Arnhem om InDifferent-netwerken nog meer onder de aandacht te brengen. Daarnaast is Indifferent begonnen met het ontwikkelen van een Tool waarmee scholen zelf netwerken kunnen opbouwen die bijdraagt aan een veilig schoolklimaat vrij van discriminatie en racisme.

Positie inwoners met een beperking versterken **(I)**

Het uitvoeringsplan VN-verdrag Handicap is de basis voor de acties en activiteiten die we inzetten op dit focuspunt. Dit doen we op een reeks aan domeinen, zoals openbare ruimte, vastgoed, burgerzaken, onderwijs en zorg. Het principe ‘niets over ons, zonder ons’ is hierbij leidend. We werken samen met het Arnhems platform chronisch zieken en gehandicapten (Apcg) en Bijzonder in Arnhem. Bewustwording vergroten over de positie van inwoners met een beperking binnen de gemeentelijke organisatie en het onderdeel maken van andere opgaves vormt een rode draad door de inspanningen. Zo hebben we bijvoorbeeld het volgende gerealiseerd tot nu toe in 2024:

- De toegankelijke speeltuinen De Buitelaar en Rosorum zijn opgeleverd en feestelijk geopend met toegankelijke activiteiten waar kinderen met en zonder beperking samen speelden. Zie voor de voortgang op toegankelijke speeltuinen en hoofdlooproutes ook het onderdeel Openbare Ruimte (p. ?).
- De organisatie Bijzonder in Arnhem adviseert organisaties die activiteiten voor kinderen organiseren hoe deze toegankelijk te maken. Bijvoorbeeld activiteiten van het Sportbedrijf Arnhem en Jeugdland. Sinds november 2023 brengen kinderen met een beperking zelf ook advies uit aan dit soort organisaties. Zij zijn de ‘kinderambassadeurs' en worden ondersteund door het Apcg.
- De subsidieregeling Toegankelijkheidsfonds is van start gedaan. Ruim tien bedrijven zijn tot nu toe in overleg met het Apcg hoe zij de toegankelijkheid van hun pand of website kunnen verbeteren. Om vervolgens een aanvraag voor subsidie te doen.
- In het inmiddels vastgestelde Integraal Huisvestingsplan (IHP) zijn ambities opgenomen om toegankelijke onderwijshuisvesting te realiseren en te werken aan inclusief onderwijs.
- Er is onderzoek gedaan naar Duurzame plaatsingen in de regio Midden-Gelderland. Zodat er in de regio een beter beeld is bij wat werkgevers nodig hebben om mensen met een kwetsbare positie op de arbeidsmarkt duurzaam werk te bieden. Zie ook het onderdeel Werk (p. ?).

Naast het uitvoeringsplan, spelen we ook in op nieuwe ontwikkelingen en signalen van ervaringsdeskundigen.

Diversiteit in organisaties **(I)**

Om een inclusief Arnhem te realiseren, waarin iedereen gelijkwaardig is en zo behandeld wordt, is het belangrijk om samen met andere Arnhemse organisaties te werken aan inclusie en diversiteit. Dit doen we door het coördineren van het netwerk Diversiteitsreis. Naast een coördinerende rol, stellen we ons op als gelijkwaardige deelnemer in dit netwerk. Ook maken we afspraken met gemeentelijke samenwerkingspartners over diversiteit en inclusie. Hieronder vallen verbonden partijen, subsidiepartners en inkooprelaties. We hebben tot nu toe in 2024 het volgende gerealiseerd:

- Het netwerk Diversiteitsreis groeit verder.
- We hebben het netwerk Diversiteitsreis samen met een aantal deelnemers uit het netwerk herijkt. Dit heeft geleid tot twee groepen: een voor inspiratie en leren en de andere die zich heel specifiek heeft vastgelegd op het realiseren van een aantal concrete resultaten.

Inclusieve gemeentelijke organisatie **(I)**

We hebben in 2024 diverse inspanningen verricht die bijdragen aan de ambitie om een inclusieve en diverse gemeentelijke organisatie te worden. Een inclusieve en diverse gemeentelijke organisatie word je niet van de ene op andere dag. We willen het liefst direct verandering zien. Tegelijkertijd hebben trajecten waarin we gedrag en cultuur willen veranderen tijd, aandacht en zorgvuldigheid nodig en dat blijven we in gang zetten. In 2024 hebben we het volgende opgestart of gerealiseerd:

- We zijn gestart met een pilot ‘flexibele feestdagen’ voor de duur van dit kalenderjaar. Hiermee kunnen medewerkers in de cao vastgestelde feestdagen (Nieuwjaarsdag, tweede Paasdag, Koningsdag, Bevrijdingsdag, Hemelvaartsdag, tweede Pinksterdag, eerste en tweede Kerstdag) inruilen voor dagen die voor hen betekenisvol zijn. Met deze pilot willen we – vooruitlopend op de cao - als gemeente het goede voorbeeld geven en een inclusieve werkgever zijn.
- Ook is een begin gemaakt met het aanbieden van vrijwillige uitstroomgesprekken aan vertrekkende medewerkers. Het doel is inzicht krijgen waarom iemand vertrekt en hoe de ervaringen zijn geweest bij Gemeente Arnhem als werkgever. Dit is een kans om te leren en te groeien als organisatie in het kader van het zijn van een inclusieve organisatie.
- Onze interne vertrouwenspersonen bestonden uit een homogene groep medewerkers. We hebben een betere representatie gerealiseerd door naast onze interne vertrouwenspersonen ook externe vertrouwenspersonen toe te voegen. Per 1 maart 2024 zijn twee externe vertrouwenspersonen gestart. Hiermee hebben we een aanvulling in de representatie van de vertrouwenspersonen, met als doel de drempel voor meldingen onder medewerkers te verlagen.
- De gemeentepool is een nieuwe manier om nieuwe medewerkers aan te trekken en te behouden. Het is een kweekvijver voor divers talent, waarbij kijken naar competenties, talent en ontwikkelpotentieel van kandidaten centraal staat. Hierbij is specifiek aandacht voor het werven van mensen uit ondervertegenwoordigde groepen in onze organisatie en moeilijk vervulbare functies. We bieden een ontwikkelprogramma van twee jaar aan, waarmee zij inzetbaar worden voor onze vacaturebehoefte van de komende jaren. Met als doel dat dit gaat bijdragen een meer diverse organisatie De gemeentepool is in het voorjaar 2024 gestart met de werving van de eerste lichting 15 gemeentepoolmedewerkers/adviseurs. Tien van hen zijn per 1 juni gestart bij gemeente Arnhem, een aantal start later.
- Het onboardingsprogramma voor nieuwe medewerkers is verder doorontwikkeld. Onderdeel van het programma is een onboardingsdag met als titel ‘Ik en de ander’, waarin het thema diversiteit en inclusie centraal staat.
- We hebben dit jaar op het stadskantoor en stadhuis een stilteruimte ingericht. Deze zijn bedoeld voor collega’s die behoefte hebben aan een ruimte waar ze zich korte tijd kunnen terugtrekken voor meditatie, rust of gebed.
- We werken voortdurend aan het vergroten van bewustwording binnen de gemeentelijke organisatie over diverse thema’s in het kader van diversiteit en inclusie. Dat doen we door diverse trainingen organisatiebreed of op cluster/afdelingsniveau hierover aan te bieden, maar ook door verschillende activiteiten te organiseren waar deze onderwerpen centraal staan. Denk hierbij aan een iftar voor medewerkers, workshops over het andere geluid, themacolleges door experts over racisme en polarisatie, dialoogbijeenkomst over het slavernijverleden van Arnhem, leiderschapsbijeenkomsten over inclusief leiderschap

Inclusieve gemeentelijke communicatie (I)

Inclusieve gemeentelijke communicatie
Als gemeente willen we toegankelijk, begrijpelijk en inclusief communiceren. Met de stad en binnen de eigen organisatie. We werken daar op meerdere manieren aan.

Schrijven in begrijpelijke taal
Met het Project Direct Duidelijk stimuleren we dat gemeentelijke medewerkers duidelijke taal gebruiken in hun schriftelijke communicatie. Dat doen we door medewerkers te trainen in het helder schrijven, door brieven te herschrijven en door nieuwe teksten voor te leggen aan een Lezerspanel van Arnhemmers. We bereiden een service voor, waarbij inwoners onduidelijke brieven van de gemeente Arnhem kunnen terugsturen. We sturen hen dan een duidelijker versie van de brief. Dit in lijn met toezegging ID 1330 aan de raad. Deze service start na de zomer van 2024. De pilot Beeldbrieven en de pilot Digitale Taal-tool loopt nog, in beide pilots betrekken we het advies van ervaringsdeskundigen. We werken aan het borgen van de projectactiviteiten in de organisatie.

Inclusief woord- en beeldgebruik
We streven ernaar om in woord en beeld inclusiever te communiceren, zowel in onze externe als in onze interne communicatie. We willen dat Arnhemmers en collega's zich in onze uitingen herkennen en zich erdoor erkend voelen. Drie doelgroepen krijgen daarbij extra aandacht: mensen met een migratieachtergrond, een LHBTIQ+ identiteit of een beperking.
We blijven investeren in de deskundigheidsbevordering van de gemeentelijke communicatieprofessionals en werken aan bewustwording bij de overige collega's. Er is voor de organisatie een handleiding inclusieve communicatie ontwikkeld die beschikbaar is via het intranet.
We onderzoeken hoe we ook samenwerkingspartners, verbonden partijen en subsidierelaties bewuster kunnen maken van onze doelstellingen. We besteden op onze communicatiekanalen aandacht aan de achtergrond en betekenis van feestdagen van alle wereldreligies. We letten steeds meer op representatie in de beelden (foto's, animaties, infographics) die we gebruiken.

Toegankelijke websites
Digitale toegankelijkheid is een belangrijk uitgangspunt voor de gemeente. Vanuit het principe dat iedereen mee moet kunnen doen willen we dat onze websites toegankelijk zijn voor iedereen in onze samenleving. Arnhem voldoet aan de wet voor digitale toegankelijkheid, zoals we in de raadsbrief van 20 februari 2024 schreven. Inmiddels is digitale toegankelijkheid regulier onderdeel geworden van het werk binnen de gemeente. De projectmatige aanpak die we hebben gehad om op dit gebied verbeteringen door te voeren is daarmee afgerond.

Financiële afwijkingen
In onderstaande tabel worden de afwijkingen tussen de begroting en Turap 2 toegelicht.

	Begroting Stand Juli 2024	Afwijking Turap 2	Prognose Turap 2
Bedragen x € 1.000			
Middelen			
Lasten	52.284	367	52.651
Baten	20.388	0	20.388
Saldo lasten en baten	-31.896	-367	-32.263
Toevoegingen aan reserves	574	1.250	1.824
Onttrekkingen aan reserves	1.694	487	2.181
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**1.120**	**-763**	**357**
Prognose resultaat	**-30.776**	**-1.130**	**-31.906**

Onderwerp	Totale	V/N	Toelichting	T1	I/S	AR/	B

	afwijking (x €1.000)					BR	
Lasten	367	N					
Welzijn	1.211	N	Gemeentefonds Meicirculaire - DU Voorkomen van Dakloosheid	N	S	AR	J
Asiel, Vluchtelingen en inburgering	363	N	Resultaat uitvoeringskosten Bureau Nieuwkomers	N	I	BR	J
Inclusie en integratie	23	N	Gemeentefonds Meicirculaire - Antidiscriminatievoorziening	N	S	AR	J
Inclusie en integratie	20	N	Gemeentefonds Meicirculaire - DU LHBTI Regenboogsteden	N	S	AR	J
Welzijn	-250	V	Maatschappelijke opvang	N	I	BR	J
Asiel, Vluchtelingen en inburgering	-1.000	V	Ontvangen baten toekomstbestendige opvang	N	I	BR	J
Baten	0						
Toevoegingen aan reserves	1.250	N					
Asiel, Vluchtelingen en inburgering	1.000	N	Ontvangen baten toekomstbestendige opvang BR Inburgering, integratie en asiel	N	I	BR	J
Welzijn	250	N	Maatschappelijke opvang BR WMO en Jeugdzorg	N	I	BR	J
Onttrekkingen aan reserves	487	V					
Asiel, Vluchtelingen en inburgering	487	V	Resultaat Uitvoeringskosten Bureau Nieuwkomers 2023 BR Inburgering, Integratie en Asiel	N	I	BR	J

Gemeentefonds Meicirculaire - DU Voorkomen van dakloosheid
Het kabinet zet in op het voorkomen van dakloosheid, om- en afbouw van de maatschappelijke opvang en het realiseren van woonplekken met passende ondersteuning voor (dreigend) dakloze jongeren en volwassenen. In 2024 wordt € 1,2 miljoen aan het gemeentefonds toegevoegd en verstrekt aan centrumgemeenten maatschappelijke opvang. We hebben hier al rekening mee gehouden in onze uitgaven, hiermee ontstaat dus geen ruimte. De baten zijn verwerkt in het voordeel op het gemeentefonds op S00, de lasten worden in dit programma gerealiseerd.

Resultaat uitvoeringskosten Bureau Nieuwkomers
De uitvoeringskosten van Bureau Nieuwkomers zijn lastig te voorspellen. Naast de taakstellingen van het COA zijn er na-reizigers en gezinsmigranten. Daarbij bepaalt het feit dat er een plek is om te wonen of daadwerkelijk met een traject kan worden gestart.
In de structurele capaciteitsbehoefte is nu uitgegaan van de huidige omvang van 800 dossiers voor de begeleidingskosten. Voor het begeleiden van dit aantal dossiers is structureel extra formatie nodig.
De totale som uitvoeringskosten over 2024 voor Bureau Nieuwkomers is begroot op € 1,6 miljoen. Structureel is € 1,1 miljoen beschikbaar vanuit programma Asiel voor de uitvoeringskosten van Bureau Nieuwkomers.
Dit bedrag is opgebouwd uit een deel kosten voor afdelingshoofd vanaf programma bedrijfsvoering (programma 0) en uitvoeringkosten voor regisseurs nieuwkomers en kosten bedrijfsbureau (programma 8). Jaarlijks worden de begrote lasten overgezet van programma 0 en programma 8 naar programma 6 omdat daar de uitvoeringskosten ook worden geboekt.

De overige dekking bestaat uit de onttrekking uit de bestemmingsreserve Inburgering, integratie en Asiel. De bestemmingsreserve is vorig jaar aangevuld met het resultaat 2023 van Bureau Nieuwkomers en een taakmutatie uit het gemeentefonds ter dekking van de uitvoeringskosten.

In de bestemmingsreserve voor Asiel en Inburgering is voldoende dekking om tot 2029 het tekort op te vangen.

Daarnaast stellen we voor om de bestemmingsreserve om te zetten naar een egalisatiereserve, zodat de fluctuaties met een verzamelbesluit geregeld kunnen worden

Gemeentefonds Meicirculaire - Antidisciminatievoorziening
DU Gemeentelijke antidiscriminatievoorzieningen (€ 23.000 in 2024): Gemeenten en hun antidiscriminatievoorzieningen (ADV's) werken samen als het gaat om preventie van discriminatie op lokaal niveau. Voor de kerntaken van de ADV's krijgen gemeenten sinds 2009 structureel middelen via het gemeentefonds. Vanaf dit jaar krijgen gemeenten middelen om samen met hun ADV's méér aan preventie te kunnen doen. De decentralisatie-uitkering maakt het mogelijk om op lokaal niveau maatwerk te kunnen toepassen. De ADV's kunnen gemeenten aan de hand van hun meldingscijfers adviseren over onderwerpen die hen zijn opgevallen binnen die gemeenten. Met deze middelen is reeds rekening gehouden in de kostenbegroting. De baten zijn verwerkt in het voordeel op het gemeentefonds op S00, de lasten worden in dit programma gerealiseerd.

Gemeentefonds Meicirculaire - DU LHBTI Regenboogsteden
DU LHBTI-beleid Regenboogsteden (€ 20.000 in 2024): Regenboogsteden zetten zich in voor de gezamenlijke doelstelling de veiligheid, weerbaarheid en sociale acceptatie van LHBTI (Lesbische vrouwen, Homoseksuele mannen, Biseksuelen, Transgenderpersonen en Intersekse personen) verder te bevorderen. In totaal ontvangen 55 gemeenten een bijdragen voor de samenhangende aanpak van de Regenboogsteden voor lokaal LHBTI-beleid voor de periode 2023 tot en met 2026. Met deze middelen is reeds rekening gehouden in de kostenbegroting. De baten zijn verwerkt in het voordeel op het gemeentefonds op S00, de lasten worden in dit programma gerealiseerd.

Ontvangen baten toekomstbestendige opvang
In de raadsbrief van 23 april 2024 over de gemaakte afspraken met het COA over de uitgangspunten toekomstbestendige opvang vluchtelingen. Deze zijn vastgelegd in een samenwerkingsovereenkomst. Naast afspraken over de kwaliteit van opvang zorgen we ervoor dat een vluchteling vanaf dag één mee kan doen. Op iedere locatie faciliteren we verbinding en ontmoeting tussen de opvang en bewoners van de wijk. Wij houden hier de regie op. Voor deze afspraken krijgt de gemeente Arnhem in 2024 een vergoeding van € 1 miljoen bovenop (hogere) reguliere uitkeringen. Voor dit jaar is de verwachting dat deze extra baten naast de reguliere budgetten niet besteed zal worden. Gezien de onzekerheid van de budgetten op dit beleidsterrein wordt voorgesteld dit bedrag toe te voegen aan de BR Inburgering, integratie en asiel.

Transformatie sociaal domein
In de memo n.a.v. toezegging 1549 'Tijdpad transformatie sociaal domein' d.d. 31 mei 2024 zijn de opgaven van de transformatie van het sociaal domein en de bijhorende fasen weergegeven. Om de transformatie en de versnelling te bewerkstelligen wordt bij de begroting 2025 voorgesteld het bestedingsdoel van de bestemmingsreserve Wmo en jeugdzorg te wijzigen. Niet alleen de voor- en nadelen van de zorg, maar ook de transformatie van het sociaal domein (zorg en welzijn) moet (deels) gedekt kunnen worden uit deze reserve. Vooruitlopend op de aanpassing wordt hierbij voorgesteld onderstaande voordelen toe te voegen aan de bestemmingsreserve Wmo en Jeugdzorg en daarmee beschikbaar te houden voor de transformatie sociaal domein.
Sociale basis
Bij de sociale basis is de verwachting dat een voordeel zal ontstaan. Het is nog onduidelijk hoe groot dit voordeel zal zijn. Voorstel is om eventuele voordelen toe te voegen aan de bestemmingsreserve Wmo & Jeugdzorg en in latere jaren te besteden aan de transformatie sociaal domein.
Maatschappelijke opvang
Binnen het beleidsterrein maatschappelijke opvang is een deel van het budget niet uitgegeven. Er zijn verschillende ontwikkelingen waardoor de opvangcapaciteit onder druk staat. Er is sprake van een (tijdelijke) uitbreiding van de opvang, maar deze is later gerealiseerd dan verwacht. Hierdoor is er budget niet uitgegeven. Wij zien echter nog steeds uitdagingen binnen de maatschappelijke opvang, waaronder de wens van de Raad om voor de zogenaamde 'tussenuren' (de uren dat inloopvoorziening Het Kruispunt gesloten is) in pilotvorm een ruimte achter de voordeur te creëren. Daarnaast is er behoefte aan een verruiming openstelling van het DAK en wordt er gestart met in beeld brengen welke aanpassingen aan het pand gedaan moet worden. Voorstel is om € 250.000 aan de BR WMO en Jeugdzorg toe te voegen en beschikbaar te houden voor maatschappelijke opvang.

Gezondheid en sport

Voortgang doelen en inspanningen

Ambities (A)	Doelen (D)	Inspanningen (I)

Arnhemmers gezond en fit (A)

Meer Arnhemmers voldoen aan de beweegrichtlijn en minder Arnhemmers hebben overgewicht (D)

Er zijn nog geen nieuwe cijfers beschikbaar ten opzichte van het jaarverslag. De inspanningen liggen op koers. Met name ten behoeve van senioren worden meer inspanningen geleverd in het kader van 'valpreventie'.

We stimuleren sporten in de openbare ruimte (I)

De planvorming voor een groene beweeg en speelvoorziening aan de Luinhorstweg vordert gestaag. We verwachten na de zomer te kunnen starten met de realisatie. Op de Rijnkade is een openbaar toegankelijke beweegvoorziening aangelegd, voor de doelgroep vluchtelingen en voor wijkbewoners (sportboulevard). In De Laar zijn extra jeu de boules banen aangelegd.

We stimuleren Arnhemmers om gezond te eten en drinken (I)

Het programma GO! draait volledig in de vijf Arnhem-Oost wijken. Steeds meer kinderen nemen deel aan dit programma en worden samen met het gezin begeleid naar een gezondere leefstijl. Er is recent een lokale projectleider gestart om het netwerk van GO! uit te breiden en het aantal doorverwijzingen een impuls te geven.

Met het programma JOGG blijven we stappen zetten naar een samenleving waarin de gezonde keuze de makkelijke keuze is. Alle basisscholen in de Arnhem-Oost wijken worden voorzien van schoolfruit en het aanbod van voedingseducatie op scholen is uitgebreid. We hebben geïnventariseerd welke scholen er in andere wijken van Arnhem aan de slag gaan met schoolfruit en voedingseducatie.

We stimuleren Arnhemmers om te gaan sporten bij vitale verenigingen of andere beweegaanbieders (I)

In 2024 is het raadsvoorstel 'positief sportklimaat, toekomstbestendige sportclubs en duurzaam kunstgrasbeleid' aangenomen. Door middel van dit plan zetten wij in op het professionaliseren van sportaanbieders en op een veilig en positief sportklimaat. We doen dit onder andere door inzet van een clubkadercoach, een sportparkmanager en een coördinator positief sportklimaat. Concreet gaan we aan de slag met sportaanbieders op het vlak van een verplichte VOG, een sociaal veiligheidsplan en vertrouwenspersonen. Daarnaast werken we aan de vitaliteit van verenigingen op het vlak van visievorming, technisch kader, vrijwilligersbeleid en maatschappelijke betrokkenheid en wijkbinding. We hebben criteria vastgesteld voor een eventuele overgang van natuurgras- naar kunstgrasveld.

Het lokaal sportakkoord is herijkt en loopt goed. Er zijn voldoende en gevarieerde aanvragen voor dit budget. In de loop van 2025 zal opnieuw een overzicht gegeven worden van de voortgang en de opbrengsten van het lokaal sportakkoord.

We hebben het mogelijk gemaakt dat er per 1 juni 2024 weer een cricketclub is in Arnhem (CCA), die zijn oude thuishonk weer benut op sportpark Rijkerswoerd. Dit is een mooie sportvereniging voor een doelgroep die we voorheen lastig konden voorzien in hun sportbehoefte. We verwachten een gestage groei van deze vereniging.

We vorderen gestaag met het faciliteren van padel bij de tennisverenigingen. Het vergunningstraject wordt zorgvuldig doorlopen en kost tijd, maar we verwachten dat er voor vier locaties in 2024 een vergunning wordt afgegeven, namelijk: TV Elden, TV Presikhaaf, TV Malburgen en TV Schuytgraaf.

We zetten volop in op ontwikkeling van het Sportpark de Bakenhof en de verbinding van het sportpark naar de wijk. In het kader van de Arnhem Oost aanpak begint spoedig planvorming voor fysieke en sociale ingrepen op het sportpark teneinde het sportpark beter te benutten.

We stimuleren specifieke doelgroepen Arnhemmers extra om naar vermogen te kunnen sporten en bewegen (doelgroepenbeleid) **(I)**

Het 2+1+2 concept betreft het meer en beter bewegen op en rondom school. Het houdt in: 2 uur bewegingsonderwijs, 1 uur pauzesport en 2 uur naschools aanbod (2+1+2), hetgeen moet leiden tot 5 uur beweging doordeweeks. Het 2+1+2 concept loopt goed en wordt uitgebreid:

- Er werken eind maart 30 scholen met het concept, daarnaast werken 20 scholen met een gedeelte van het concept.
- Er zijn nu 7 beweegteams actief in de wijken.
- Het aanbod is in Q1 i.r.t de aanpak school en omgeving in kaart gebracht. Extra wensen worden bij 3 tot 5 scholen en omgeving scholen geformuleerd.
- Sportwijs nieuwe stijl is ingevoerd. We monitoren in Q2 de resultaten.
- 60 scholen hebben een vorm van pauzesport en gebruiken daar vaak de skills box voor
- Er zijn in 4 wijken club extra activiteiten.
- Het Geheim van Papendal is volledig vol geboekt. Het programma moet nog worden geëvalueerd.

Het project 'wereldmeiden en -gozers' is weer opgestart, een nieuwe groep is gestart in Q1 en er is een koppeling naar nieuwkomers gemaakt.

Er wordt volop ingezet op de doelgroep ouderen:

- Er zijn 3 nieuwe Soople groepen gestart in Q1.
- Er zijn nu 5 sportaanbieders geïnteresseerd om samen met SBA nieuw aanbod te ontwikkelen.
- Er zijn 2 zorglocatie beweeggroepen gestart in Q1.
- De kwartiermakers valpreventie zijn in Q1 gestart met de werkzaamheden. Ze hebben samen met relevante zorg en sociaal domein partners een strategie en uitvoeringsplan voor valpreventie gemaakt. Dat plan is nu zo goed als gereed en de laatste afstemming vindt plaats.
- Er zijn 6 Wandel Je Fit-groepen gestart eind maart 2024.
- Er zijn 5 Nationale Diabetes Challenge -wandelgroepen gestart (waarvan 2 migrantengroepen).
- Er is 1 Soople outdoor. Deze start per 1 april op de Luinhorstweg
- De beweegroutes in De Laar en Het Broek zijn in voorbereiding.
- Het wandelaanbod 2024 staat online vanaf 1 maart 2024

We zorgen dat de stad en de breedtesport optimaal profiteert van de aanwezigheid van topsport(evenementen) **(I)**

In de aanloop naar het NK Wielrennen hebben we samen met bedrijfsleven en de wielervereniging Reto diverse activiteiten georganiseerd voor verbinding en sportbeoefening. Het sportbedrijf gaat na de zomer weer langs scholen met de mobiele pumptrack om te enthousiasmeren en om voor diegenen die niet blijken te kunnen fietsen fietslessen te geven.

Op de Markt in Arnhem is in de zomer voor het EK Beachvolleybal een stadion opgebouwd. Dit Beachstadion werd al tijdens de Olympische spelen neergezet en in gebruik genomen. In het Beachstadion, eromheen en in de wijken is een breed programma gericht op gezonde voeding, spelen, bewegen, sport en culturele ontspanning uitgerold. Het stadion op de Markt was een blikvanger die ruimte bood voor sporten, sport kijken en culturele programmering in de middag en avond. Belangrijk is dat er meer dan alleen volleybal te beleven was, zo kwam ook valpreventie aan de orde. De wijken haakten aan met afgeleide activiteiten uit de menukaart, die goed te integreren waren in hun bestaande vakantieprogrammering.

Meer Arnhemse kinderen een Kansrijke Start (D)

Het werken aan meer kansengelijkheid voor onze allerjongste Arnhemse kinderen vraagt om een integrale en structurele aanpak. Dat is de reden waarom we in 2024 voortbouwen op de uitvoeringsagenda uit 2023 en we, samen met netwerkpartners, uitvoering blijven geven aan de thema's uit de uitvoeringsagenda Kansrijke Start: het beter signaleren van kwetsbare (aanstaande) ouders, het inzichtelijk en toegankelijk maken van het zorglandschap, het ontwikkelen van een MDO, ouders beter voorbereiden op het ouderschap en het verbeteren van de samenwerking in het netwerk.

We zetten in op vroegtijdige signalering van (aanstaande) ouders in een kwetsbare positie **(I)**

We werken continu aan het verbeteren van signaleringen, onder andere door:

- de inzet van signaleringsinstrumenten door de professionals;
- het herkennen van (niet-medische) signalen van kwetsbaarheid door professionals;
- de juiste hulpvraag naar boven krijgen door onder andere sensitieve gespreksvoering.

We zorgen voor een passend aanbod aan ondersteuning voor (aanstaande) ouders in een kwetsbare positie **(I)**

- We brengen het zorglandschap voor de eerste 1000 dagen in beeld voor de professionals, zodat zij weten naar welke ondersteuning zij 'kwetsbare' (aanstaande) ouders kunnen doorverwijzen.
- We brengen het zorglandschap voor de eerste 1000 dagen in beeld voor 'kwetsbare' (aanstaande) ouders, zodat zij weten waar zij met hun hulpvraag terecht kunnen.
- We continueren bestaande interventies om 'kwetsbare' (aanstaande) ouders passende ondersteuning te bieden, onder andere Nu Niet Zwanger, Centering Pregnancy, Stevig Ouderschap, Voorzorg, Bewust Ouderschap, BabythuisZorg.
- We ontwikkelen Centering Pregnancy in de wijk door, zodat 'kwetsbare' ouders in hun eigen woonomgeving passende ondersteuning krijgen.
- We bieden extra opvoedondersteuning aan kwetsbare jonge ouders door de interventie Power Parents, waarbij jonge ouders in groepsverband worden ondersteund in de opvoeding.

We versterken de samenwerking in het netwerk **(I)**

- We zetten MDO's (geboortezorgnetwerk) in: een systematisch intercollegiaal overleg tussen de geboortezorg, JGZ en het sociale domein.
- We organiseren jaarlijks drie à vier netwerkbijeenkomsten voor professionals om elkaar beter te leren kennen en van elkaar te leren. Om goed samen te werken, moet je elkaar kennen en weten te vinden.
- We onderzoeken en ontwikkelen communicatietools die professionals ondersteunen in de samenwerking (bijvoorbeeld digitale nieuwsbrief en aansluiten bij OZO-verbindzorg).
- De JGZ biedt als belangrijke netwerkpartner laagdrempelige toegankelijk zorg in de wijk, dichtbij de kinderen (en hun ouders) en andere netwerkpartners in de wijk

Meer Arnhemmers groeien op in een rookvrije omgeving (D)

Op de gezondheidspleinen is er veel aandacht voor stoppen met roken. Tijdens Stoptober besteden we extra aandacht aan stoppen met roken en roken zal weer één van de aandachtspunten zijn tijdens de Gezond en Fit maand in 2025.

We stimuleren laagdrempelige, wijkgerichte en integrale initiatieven voor stoppen met roken **(I)**

Wij blijven stappen zetten richting een rookvrije generatie. De wijkaanpak voor een rookvrij Presikhaaf is in volle gang en loopt op schema. We ontwikkelen een aanpak die past bij de leefwereld van bewoners uit Presikhaaf. Doel hiervan is het voorkomen dat jongeren beginnen met roken (of vapen) en om rokers toe te leiden naar passende stoppen met roken-hulp.

Op plekken waar vaak kinderen en jongeren komen, zetten wij in op een rookvrije omgeving **(I)**

Ten opzichte van het jaarverslag zijn er geen nieuwe rookvrije plekken toegevoegd.

Het terugdringen van problematisch alcohol- en drugsgebruik (D)

Alcohol- en drugsgebruik, gokken en overmatig gamen en sociale mediagebruik zijn schadelijk voor de gezondheid. Het kan ook leiden tot slechtere schoolprestaties, verzuim of schooluitval. Het is dus belangrijk om alcohol- en drugsgebruik en gokken zo veel mogelijk te voorkomen en te ontmoedigen en met name jongeren te leren op een gezonde manier om te gaan met gamen en sociale mediagebruik.

Er zijn nog geen nieuwe cijfers beschikbaar ten opzichte van het jaarverslag.

We richten ons op preventie van middelengebruik bij jongeren en kwetsbare doelgroepen (amendement 23A36 Preventie van middelengebruik bij jongeren en kwetsbare doelgroepen) **(I)**

Het implementeren van het programma Helder op school op middelbare scholen vordert gestaag. Helder op School is een integrale aanpak om scholieren of studenten bewust te maken van de gevolgen en hen te stimuleren niet te roken of te drinken, geen drugs te gebruiken en niet te veel te gamen. Steeds meer middelbare scholen hebben (onderdelen van) dit preventieprogramma inmiddels geïmplementeerd.

We versterken de signaleringsketen **(I)**

- We hebben de signaleringsketen in het kader van het Experiment Gesloten Coffeeshopketen versterkt.

Financiële afwijkingen

In onderstaande tabel worden de afwijkingen tussen de begroting en Turap 2 toegelicht.

	Begroting Stand Juli 2024	Afwijking Turap 2	Prognose Turap 2
Bedragen x € 1.000			
Middelen			
Lasten	33.092	-323	32.769
Baten	6.191	0	6.191
Saldo lasten en baten	-26.901	323	-26.578
Toevoegingen aan reserves	525	0	525
Onttrekkingen aan reserves	1.225	0	1.225
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**700**	**0**	**700**
Prognose resultaat	**-26.201**	**323**	**-25.878**

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	T1	I/S	AR/ BR	B
Lasten	-323	V					
Sport	719	N	SPUK Sport financieel nadeel overhead	N	I	AR	J
Publieke gezondheid en GGD	-150	V	Incidenteel voordeel Brede Spuk	JB	I	AR	J
Publieke gezondheid en GGD	-192	V	VGGM Resultaatbestemming	J	I	AR	J
Sport	-200	V	Seniorenbeweging via Brede Spuk	JB	I	AR	J
Sport	-500	V	Voordeel Sportbedrijf	JB	I	AR	J
Baten	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

SPUK Sport financieel nadeel overhead

Gemeenten (en sportbedrijven) kunnen de btw die hen in rekening wordt gebracht voor investeringen, beheer en dienstverlening in sport, vanaf 2019 niet meer in aftrek brengen. Om de ontwikkeling en instandhouding van sportaccommodaties te stimuleren, kunnen gemeenten jaarlijks de specifieke uitkering stimulering sport (SPUK Sport) aanvragen om dit btw nadeel te compenseren.

Medio april is de nieuwe SPUK-regeling Sport 2024-2025 gepubliceerd. Een belangrijke wijziging in deze regeling ten opzichte van de eerdere regeling (2019-2023) is dat gemeenten het btw-nadeel op de overheadkosten van de gemeente (welke verrekend worden via een zogenoemd mengpercentage) niet meer kunnen meenemen in de subsidieregeling, terwijl dat voorheen wel kon.
Om dit nadeel te verzachten heeft het ministerie van VWS het uitkeringspercentage van 17,5% naar 18% opgehoogd van de kosten inclusief btw die wel nog in aanmerking komen voor de SPUK Sport.

Gemeenten passen met betrekking tot de btw op algemene kosten (bedrijfsvoering) een zogenaamd mengpercentage toe. Met de belastingdienst is de berekeningsmethodiek van dit percentage afgesproken voor gemeente Arnhem.

Voor Arnhem leidt de nieuwe regeling tot een fors financieel nadeel, omdat Arnhem in tegenstelling tot andere gemeentes relatief veel btw op gemengde kosten in rekening gebracht krijgt (o.a. via De Connectie), waardoor het aandeel sport in het mengpercentage hoog is. Wanneer de activiteiten binnen de gemeente zelf zouden zijn uitgevoerd, dan zou een groot deel niet belast zijn met btw en is er sprake van interne loonkosten.

In de regeling is een hardheidsclausule opgenomen, echter de kans op een succesvol beroep op deze clausule wordt als laag ingeschat. Gelet op het financiële nadeel gaan wij hier wel een beroep op doen.
Medio 2024 wordt het mengpercentage opnieuw berekend en wellicht zit daar nog een mogelijkheid om het aandeel te verlagen.

De huidige regeling van SPUK Sport loopt tot en met 2025. Het ministerie van VWS onderzoekt samen met belanghebbenden hoe gemeenten vanaf 2026 gecompenseerd kunnen worden voor het btw-verlies op sportuitgaven.

Vooralsnog is er sprake van een financieel nadeel van ruim € 700k voor de jaren 2024 en 2025. Voor de afwikkeling van 2023 zijn we nog in afwachting van de vaststelling, waardoor het financieel effect van de maatregel in 2024 mogelijk gedempt wordt.

Voordeel Brede Spuk en seniorenbeweging via Brede Spuk
Binnen het programma gezondheid zijn er incidenteel middelen toegekend vanuit Gezond en Actief Leven Akkoord. De Brede Spuk heeft een looptijd tot 2026, waardoor er incidenteel bestedingen ten laste van de Spuk gebracht kunnen. Dat betekent dat er binnen het begrotingsprogramma middelen vrij kunnen vallen zonder dat het effect heeft op beleid en uitvoering.

VGGM resultaatbestemming 2023
Dit betreft het resultaat van de gemeenschappelijke regeling VGGM over het jaar 2023 dat in het boekjaar 2024 wordt ontvangen. In 2023 is een positief resultaat behaald van € 1,7 miljoen waardoor we een teruggave voor de gemeente Arnhem van € 441.000 verwachten. Het voordeel valt zowel op begrotingsprogramma S01 Veiligheid (€ 249.000) als op S09 Gezondheid en sport (€ 192.000). Het gehele voordeel valt vrij naar de algemene middelen.

Voordeel sportbedrijf
Voor 2024 is het risico op een exploitatietekort inmiddels afgedekt met een incidentele raming in de begroting van 2024 en vanuit het Sportbedrijf is aangegeven dat € 650.000 aan subsidie niet verleend hoeft te worden. Dit is een incidenteel voordeel op de Arnhemse begroting, waarvan € 150.000 dient als dekking voor de motie Jongerenraad.

Klimaat en energie

Voortgang doelen en inspanningen

Ambities (A)	Doelen (D)	Inspanningen (I)

In 2030 61% CO2-reductie t.o.v. 2017, dit is 572 kT CO2, verdeeld: 130 kT autonome ontwikkelingen, 191 kT (in)direct binnen actieprogramma NemiA, 5 kT (in)direct binnen andere programma's Arnhem en 246 kT buiten de gemeentegrens (in de regio) (A)

Gebouwde omgeving: 77 kT CO2-reductie in 2030 ten opzichte van 2017 (D)

De meest recente data over CO2-uitstoot (Landelijke klimaatmonitor) zijn van 2022. Hieruit is een dalende trend voor de gebouwde omgeving (woningen en publieke gebouwen) zichtbaar sinds 2015. Sinds referentiejaar 2017 is 95 kT CO2 gereduceerd. Welk deel hiervan een gevolg is van autonome ontwikkelingen en welk deel van programma-inspanningen is niet te achterhalen, zie ook voortgangsrapportage New energy made in Arnhem. In deze rapportage is van alle doelen en inspanningen aangegeven wat de voortgang is. Ook is duiding gegeven aan de cijfers.

Meer dan 3.200 huishoudens in energiearmoede geholpen in 2024 (I)

Van 2020 tot en met 2023 zijn ruim 2.500 huishoudens geholpen en bereikt, door energiecoaches, buurtklusteams, via wijkteams en scholen en vanuit de witgoedregeling. De werkzaamheden tegen energiearmoede gaan op volle kracht door in 2024 en 2025, met nieuwe middelen en instrumenten. Hierbij zetten we onder andere zwaarder in op buurtklusteams.

6.500 woningen aardgasvrij in 2030 (I)

Eind 2023 staat de teller met aardgasvrije woningen op circa 1.100 woningen. Dit komt grotendeels door het volledig aardgasvrij maken van woningen in Immerloo en 't Duifje door Volkshuisvesting. De overige aantallen zijn ontstaan door groei in kleine aantallen, mede aangejaagd door de instrumenten van de gemeente maar niet in grootschalige projecten. Dit is 400 woningen minder dan de doelstelling.

Om de doelstelling voor 2030 te behalen werken wij op dit moment in een aantal kansrijke wijken en vijf all-electric buurten aan projecten.

Hiernaast zijn wij in het onderzoekgebied Malburgen-Oost een samenwerking met Volkshuisvesting aan het verkennen over de uitrol van een warmtenet. Door marktontwikkelingen bij Vattenfall wordt ook onderzoek uitgevoerd naar diverse opties voor de exploitatie.

Het realiseren van het doel (6.500 woningen aardgasvrij) is complex en erg dynamisch. Er zijn meerdere redenen aan te wijzen, waaronder de trage introductie van nieuwe, benodigde wetgeving zoals de Warmtewet en omdat de huidige marktomstandigheden het complex maken om met veel partijen rendabele businesscases op te stellen.

35.000 woningen geïsoleerd in 2030 (I)

In de eerste helft van 2023 hebben we de Arnhemse aanpak woningisolatie in het college vastgesteld en is de uitvoering daarvan gestart. We hebben de toekomstbestendig wonen lening uitgebreid naar VVE's en het budget fors verhoogd. Met de corporaties hebben we afspraken gemaakt over verduurzaming van hun bezit, wat volop in uitvoering is. Verder is de Subsidieregeling Eigen Woning Aanpak (SEWA) opgesteld, aangepast en in uitvoering. Eind 2023 is gestart met een verdere uitwerking van de doelgroep VVE's en Particuliere verhuurders en is gestart met een verkenning van subsidiemogelijkheden voor eigenaren van monumenten.

Begin 2024 zijn de mobiele energieloketten geïntroduceerd in een aantal wijken. In 2023 zagen we al een sterk stijgende lijn in het aantal aanvragen voor de Toekomstbestendig Wonen Lening. Deze trend zet zich in 2024 door. Dit vertaald zich ook in een veel groter bedrag dat uitgeleend staat bij inwoners en VVE's.

250.000 zonnepanelen op daken in 2030 **(I)**

Eind 2023 lagen er circa 196.000 zonnepanelen op daken in Arnhem; de doelstelling voor 2023 is daarmee ruim gerealiseerd. Door autonome ontwikkeling, en acties zoals de toekomst bestendig wonen lening groeit het aantal panelen nog steeds. Daarmee liggen we volledig op koers voor de doelstelling 2030.

De aanleg en aansluiting van zonnepanelen op daken met een grootverbruik aansluiting stagneert door de netcongestie. Deze daken mogen nu de opgewekte stroom niet terugleveren aan het elektriciteitsnet. Op daken met een klein verbruik aansluiting is dit nog wel mogelijk

Bedrijven en Industrie: 38kT CO2-reductie in 2030 ten opzichte van 2017 (D)

De doelstelling bij bedrijven en industrie is reductie van minimaal 38 KT CO2-uitstoot tot 2030. Deze doelstelling is op dit moment al ruim behaald.

We blijven werken aan stimuleren, reguleren en controleren van bedrijven, zodat ze bijdragen aan een duurzame toekomst. Bedrijven worden gestimuleerd om vanuit maatschappelijke verantwoordelijkheid en/of kostenbesparing duurzaamheidsmaatregelen door te voeren. Daarnaast wordt op de wettelijke verplichtingen gecontroleerd.

Communicatie en bewustwording intensiveren: 100% van bedrijven bekend met verduurzamingsmaatregelen in 2030 **(I)**

We hebben meerdere bijeenkomsten gehad met de doelgroep grootverbruikers. In februari was de eerste bijeenkomst met deze doelgroep en op hun verzoek is er ieder kwartaal een vervolgbijeenkomst georganiseerd. Er zijn ook bijeenkomsten geweest op specifieke onderwerpen ter uitvoering van de afgesloten gebieds- en sectorgerichte green deals.
Ook zijn we in het najaar gestart met een nieuwe campagne ten behoeve van de ketenaanpak Arnhem zet de Knop om ten behoeve van energiebesparing bij bedrijven.

Energiebesparing bevorderen: 15% energiebesparing bij bedrijven en industrie in 2030 **(I)**

We blijven werken aan onze gebiedsgerichte aanpak met green deals. De green deals IJsseloord I en Nieuwe Haven zijn in uitvoering. De Green deal Gelderse Poort is met nieuwe doelen verlengd. Daarnaast hebben we nieuwe green deals in voorbereiding op Rijkerswoerd, De Overmaat en De Bakenhof.
Ook onze individuele ketenaanpak Arnhem zet de knop om loopt door. We zien dat de bijbehorende subsidieregeling 'energiebesparing ondernemers en maatschappelijke instellingen' steeds beter wordt gevonden. We blijven deze aanpak continueren.

Opwek en hergebruik van energie bevorderen: 75.000 zonnepanelen op daken bij bedrijven en industrie en 2 pilots met gebruik restwarmte in 2030 **(I)**

We stimuleren via de green deals dat bedrijven hun daken gaan benutten voor zonnepanelen. Vanuit deze green deals lopen onderzoeken naar het realiseren van zon op dak en zonnecarports op de werklocaties Gelderse Poort en IJsseloord I.

Meer bedrijven en industrie aardgasvrij maken: 500 extra bedrijven aardgasvrij in 2030 **(I)**

We hebben het kompas gasloos systeemaanpak bedrijventerreinen ontwikkeld. Dit kompas geeft aan vastgoedeigenaren op een bedrijventerrein aan wat de beste oplossing op het specifiek bedrijventerrein is: collectief, semicollectief of individueel. We passen het kompas nu voor de eerste keer toe op de Gelderse Poort.

Duurzame mobiliteit: reductie van 42 kT CO2 in 2030 (D)

De focus van de CO2-reductie bij duurzame mobiliteit ligt op twee vlakken: gedragsverandering en zero emissie voertuigen. Gedragsverandering speelt een rol bij de werkgeversaanpak, aanpak mobiliteitsbewegingen stadslogistiek en het stimuleren van deelvervoer. Daarnaast zet Arnhem in op zero emissie voertuigen en de benodigde infrastructuur

Werkgeversaanpak modal shift: doelstelling voor 2023 25% minder autogebruik bij 10 bedrijven **(I)**

We hebben de werkgeversaanpak die we In 2023, samen met de Groene Metropoolregio, zijn gestart doorgezet. We hebben veel gesprekken gevoerd met grote en kleine bedrijven in Arnhem om de bedrijfsvoering te verduurzamen. Voorbeelden hiervan zijn partijen in het bestuurskwartier (inclusief de gemeente zelf) en ziekenhuis Rijnstate. Vermindering van het autogebruik is een proces van de lange adem. We blijven dan ook de komende jaren deze en andere bedrijven helpen om het autogebruik te verminderen. Daarnaast starten we ook een bewonersaanpak op, waarin we bewoners gaan helpen om het autogebruik te verminderen.

Uitbreiden gebruik zero emissie deelmobiliteit: in 2030 1000 deelauto's en 2000 deelfietsen **(I)**

We hebben de APV gewijzigd. Daarnaast zijn de bijbehorende nadere regels voor het aanbieden van elektrische deeltweewielers en deelauto's gepubliceerd. Hiermee hebben we het mogelijk gemaakt om deelvervoer door een beperkt aantal aanbieders in Arnhem mogelijk te maken. We hebben partijen de mogelijkheid gegeven om nu een vergunning aan te vragen. We gaan de komende periode met die partijen in gesprek om tot daadwerkelijke plaatsing van deelvervoer te komen.

Vergroten aandeel elektrische voertuigen: in 2030 6000 laadpunten en 100 snelladers **(I)**

We hebben het aantal laadpunten verder uitgebreid met extra aandacht voor de, in de openbare ruimte passende, oplossingen zoals lantaarnpaalladen. Daarnaast zijn we de ontwikkeling van laadpleinen aan het voorbereiden.

Verduurzamen/verminderen mobiliteitsbewegingen stadslogistiek: doel 2025 100% zero emissie bestelvoertuigen in de binnenstad en 25% minder stadslogistieke bewegingen **(I)**

In een drietal sessies met ondernemers is gekeken naar de grote uitdagingen die de stadslogistiek de komende jaren te wachten staan. Deze uitdagingen zijn gekoppeld aan concrete ideeën die kunnen bijdragen aan een efficiëntere stadslogistiek (de minder-opgave). Nadrukkelijk is gezocht naar gezamenlijke ideeën.
De kansrijke projecten vormen de start van een veranderingsproces: iedere zes maanden wordt bekeken of de projecten daadwerkelijk van de grond komen en bijdragen aan de doelstellingen. Het ontwerp-verkeersbesluit wordt eind 2024 gepubliceerd.

Taxibeleid verduurzamen: doel 2030 is 100% zero emissie taxi's in de binnenstad **(I)**

Dit is uitgesteld. Focus ligt eerst op het verbeteren van de infrastructuur voor taxi's om vervolgens nader te verkennen of invoer van de taxiverordening toch mogelijk is. Daarna of daarbij zal dan verduurzaming worden meegenomen.

Zero emissie concessie doelgroepenvervoer: doel in 2030 is 100% zero emissie doelgroepenvervoer **(I)**

We hebben, samen met regiogemeenten, gewerkt aan het realiseren van laadinfrastructuur voor doelgroepenvervoer.

Vergroten aandeel zero emissie voertuigen leveranciers gemeente: doel 2023 is 100% van nieuw in te zetten bestel- en personenauto's moet zero emissie zijn. **(I)**

In aanbestedingen van de gemeente in 2024 in de GWW-sector, onderhoud wegen en groenvoorzieningen is inzet van zero emissie personenwagens en bestelauto's in de gunning meegenomen.

Zero emissie openbaar vervoer concessie: doel in 2023 is een volledig zero emissie OV concessie **(I)**

In overleg met de provincie Gelderland hebben we in 2024 voor aanbestedingsdocumenten ten behoeve van de volgende concessie gezorgd, waarin de zero emissie wensen en eisen zijn opgenomen. Aandachtspunt hierbij is netcongestie, maar daar hebben we in Arnhem dankzij ons trolleysysteem maar beperkt last van.

Grootschalige opwek: 34 KT CO2-reductie in 2030 (D)

De tussendoelstelling voor 2023 is 4 windmolens en 18 MWp opgesteld vermogen aan zonnevelden. Eind 2023 zijn er 4 windmolens gerealiseerd, en 15,2 MWp zonneveld. Er wordt nu circa 9 kT CO2 gereduceerd door opwek van hernieuwbare energie, inclusief zon op daken.

Zon op dak is nu het meest kansrijke alternatief maar er lopen ook meerdere haalbaarheidsonderzoeken naar zonne-carports. Aanvullend op zonne-energie zijn nu onderzoeken uitgezet naar de potentie en haalbaarheid van geothermie, aquathermie, riothermie en diverse grootschalige opslagmogelijkheden.

5 windmolens in Arnhem in 2030 gerealiseerd **(I)**

De tussendoelstelling voor 2023 is 4 windmolens gerealiseerd. De 4 windmolens van Koningspleij-noord zijn gebouwd, een belangrijk resultaat gezien de grote vermogens van deze windmolens. Een vijfde windmolen wordt door externe beperkingen niet gerealiseerd.

42 MWp (circa 45 ha) zonnevelden in 2030 gerealiseerd **(I)**

Er zijn 2 gerealiseerde zonnevelden: bij de rioolwaterzuiveringsinstallatie van Waterschap Rivierenland aan de Drielsedijk (1,4 hectare, 7.200 zonnepanelen, 2,2 MWp) en op Koningspleij noord (8,5 ha, 34.000 panelen, 13 MWp). Opgeteld ruim 15 MWp. Een vergunning en SDE-subsidie voor een zonnepark op de bult in IJsseloord 2 zijn verleend. De businesscase moet nog sluitend gemaakt worden (4 ha, 6 MWp). De haalbaarheid van een locatie voor een zonneveld in de omgeving van vliegbasis Deelen is verder onderzocht. Gezien de vele belangen die in het gebied spelen, is hierover nog geen besluit genomen

Regionale energiestrategie 2.0 gereed **(I)**

De regionale energiestrategie 2.0 wordt in 2024 verder uitgevoerd en ingekleurd

Meer bewustwording en gedragsverandering (D)

Met de communicatiecampagne Arnhem Aan bieden we zoveel mogelijk handelingsperspectief voor al deze doelgroepen, rekening houdend met de maatschappelijke trends en actualiteit. Het ondersteuningsaanbod is aangepast op basis van de input die is opgehaald bij de verschillende doelgroepen.

Steeds meer Arnhemmers zien de noodzaak van energie besparen en weten de weg te vinden naar de website Arnhem Aan en/of het Energieloket Arnhem, waar ze geholpen worden om stappen te zetten.

De communicatie over energiearmoede loopt ook via scholen.

Eind 2023 is een start gemaakt met een nieuwe, integrale strategie op duurzaamheid waarbij alle thema's samenkomen en waarbij de communicatie-uitingen en -middelen zijn gericht op behoeften van de Arnhemmer, bijvoorbeeld door wijkgesprekken

Voortzetten communicatiecampagne Arnhem AAN **(I)**

Met oog op de energiecrisis is het ondersteuningsaanbod vanuit duurzaamheid in de online en offline communicatie gecombineerd met het aanbod voor Arnhemmers met geldzorgen. Daarnaast hebben we de online communicatie vanuit Arnhem Aan geïntensiveerd. Goede voorbeelden uit verschillende doelgroepen zijn gedeeld. In 2023 is het Energieloket Arnhem gelanceerd, dat een overzicht biedt van al het ondersteuningsaanbod voor de verschillende doelgroepen. In 2023 is ook een nieuwe website van Arnhem AAN gelanceerd met een betere integratie tussen de diverse websites zoals Arnhem.nl waardoor Arnhem AAN haar focus op inspiratie kon leggen. Deze loketten worden in 2024 doorontwikkeld.

De Arnhem AAN uitingen worden gebruikt in het gros van de communicatie uitingen wanneer het duurzaamheid betreft.

In 2024 wordt communicatie rond de diverse duurzaamheid thema’s meer geïntegreerd zodat het voor de stad duidelijker wordt waar vragen gesteld kunnen worden en aanvragen ingediend kunnen worden.

Financiële afwijkingen

In onderstaande tabel worden de afwijkingen tussen de begroting en Turap 2 toegelicht.

	Begroting Stand Juli 2024	Afwijking Turap 2	Prognose Turap 2
Bedragen x € 1.000			
Middelen			
Lasten	23.158	42	23.200
Baten	13.608	0	13.608
Saldo lasten en baten	-9.550	-42	-9.592
Toevoegingen aan reserves	6.347	0	6.347
Onttrekkingen aan reserves	4.491	266	4.757
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**-1.856**	**266**	**-1.590**
Prognose resultaat	**-11.406**	**224**	**-11.182**

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	T1	I/S	AR/ BR	B
Lasten	42	N					
Duurzaamheid incl energietransitie	200	N	Circulaire economie	N	I	BR	J
Duurzaamheid incl energietransitie	66	N	Beheer Milieuzone	N	S	BR	J
Duurzaamheid incl energietransitie	-224	V	Kosten personele formatie	N	I	AR	J
Baten	0						
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	266	V					
Duurzaamheid incl energietransitie	200	V	Circulaire economie	N	I	BR	J
Duurzaamheid incl energietransitie	66	V	Dekking Beheer Mileuzone	N	I	BR	J

Circulaire economie

De activiteiten rondom het budget circulaire economie (€ 200.000) hebben in 2023 vertraging opgelopen. Dit budget is in de jaarrekening 2023 toegevoegd aan de bestemmingsreserve Sociaal Economisch Fonds. Om de middelen dit jaar beschikbaar te stellen wordt dit onttrokken uit de bestemmingsreserve.

Beheer Milieuzone

De Arnhemse milieuzone is in 2014 ingevoerd, eerst voor alleen vrachtverkeer en vanaf 2019 ook voor bestel- en personenauto's. De milieuzone is één van de belangrijkste maatregelen die de gemeente neemt tegen luchtvervuiling in het centrum en op de centrumring. De milieuzone wordt dit jaar volledig verankerd in de organisatie en belegd bij partijen die de verkeershandhaving van de binnenstad verzorgen. Oorspronkelijk zijn de jaarlijkse kosten voor de milieuzone geraamd op € 148.000. Dit is echter € 66.000 te laag. Om de milieuzone succesvol te verankeren en te beleggen is dus structureel meer geld nodig. De extra benodigde financiën komen met name door gestegen materiaalkosten en inflatie. Voor 2024 stellen we voor dit tekort incidenteel te dekken vanuit de BR Klimaat en Energie.

Kosten personele formatie
Voor werkzaamheden voor Duurzaamheid zijn er niet bestede middelen van 2023 doorgeschoven naar 2024. Zie programma S00 Bestuur, dienstverlening en financiën voor de toelichting.

Ruimtelijke ontwikkeling

Voortgang doelen en inspanningen

Ambities (A)	Doelen (D)	Inspanningen (I)

Groeiende stad Arnhem 2040 (A)

Realiseren van de doelen van de omgevingsvisie (D)

We implementeren en borgen de omgevingsvisie en verstedelijkingsstrategie (I)

Een belangrijke inspanning is het implementeren en borgen van de omgevingsvisie (met name hoofdstuk 7 en 8) als richtinggevend kader voor gebiedsuitwerkingen en ondersteunend beleid. We hebben in 2023 de organisatorische randvoorwaarden gereed gemaakt om integraal aan de doelen uit de omgevingsvisie te werken.

Inmiddels zijn de verschillende beleidsvisies afgerond of in besluitvorming bij de raad. Dit zijn de Woonvisie, de visie Gezonde Leefomgeving en het Duurzaam Mobiliteitsplan.

We voeren regie op grootschalige gebiedsontwikkelingen in balans met de hele stad (I)

Om gebiedsontwikkelingen op een goede manier binnenstedelijk te realiseren is een regisserende gemeente nodig die haar instrumenten waar nodig inzet en koersvast opereert. Naast het faciliteren van initiatieven uit de markt pakt de gemeente voor de grootschalige gebieden uit de omgevingsvisie waar veel opgaven samenkomen een regisserende rol. We streven naar nieuwe verbindingen in het ruimtelijke en sociale DNA van Arnhem en versterken daarmee de stad voor huidige en toekomstige bewoners.

Het gebiedsprogramma Spoorzone Arnhem-Oost is inmiddels vastgesteld door de raad en vormt het kader voor de verschillende (gebieds-)uitwerkingen zoals Rijnpark.

We versterken en bestendigen de (interne en externe) samenwerking (I)

Voor het realiseren van onze doelen zijn we afhankelijk van andere partijen zoals het Rijk, provincie, woningcorporaties, marktpartijen, ondernemers en (collectieven van) bewoners. Samenwerking op alle niveaus, publiek-publiek en publiek-privaat, is noodzakelijk om de ambitie te kunnen realiseren. Naast externe samenwerking vraagt het realiseren van de doelen uit de Omgevingsvisie om versterking van de interne samenwerking.

De regionale samenwerking met provincie en Groene Metropoolregio is versterkt met het opstellen van het Regioarrangement Groene Metropoolregio. De uitwerking met regio en Rijk van de verstedelijkingsstrategie Arnhem Nijmegen Foodvalley is geborgd in de NOVEX-regio Arnhem Nijmegen Foodvalley. Ten slotte is met de status van Grootschalig Woningbouw Gebied Spoorzone Arnhem-Oost ook de langjarige samenwerking met regio en Rijk geborgd voor dit gebied.

We ontwikkelen en zetten nieuwe instrumenten en innovatieve werkwijzen in (I)

Door digitale ontsluiting en bewerking van data onderbouwen we planprocessen met informatie. Door te werken met eenduidige beslisdocumenten en uniformeren van werkwijzen willen we de kwaliteit van onze planuitwerking verbeteren en doorlooptijden versnellen. Daarmee ondersteunen we de gebiedsuitwerkingen die de gewenste groei van de stad binnenstedelijk* mogelijk maken. Veel van deze inspanningen betreft het verbeteringen en vernieuwingen ‘achter de schermen’. Enkele voorbeelden van nieuwe instrumenten zijn; leidraad startnoties ruimtelijke ontwikkelingen en de woningbouwmonitor.

**binnenstedelijk bouwen brengt complexiteit met zich mee vanwege de vele ruimtelijke claims binnen een compact gebied, samenhang met de bestaande stedelijke omgeving, en draagvlak bij bewoners. Dit vergt een nieuwe manier van werken van onder andere de gemeente.*

Benutten van de kansen die de Omgevingswet biedt (D)

De omgevingsvisie is door de gemeenteraad vastgesteld. Er wordt gewerkt aan het opstellen van één omgevingsplan. We zitten in de transitiefase en die mag duren tot 1 januari 2032. De ambitie is om eerder één omgevingsplan te hebben om zo de dienstverlening op orde te houden en meer samenhang te focus te brengen in ons beleid en de doorwerking hiervan voor de fysieke leefomgeving.

We stellen de Omgevingsvisie 2040 vast en voeren deze uit (I)

De Omgevingsvisie is door de gemeenteraad vastgesteld. De uitvoering wordt opgepakt door het stadsprogramma Groeiende Stad. Daarnaast zijn de verschillende beleidsvisies als uitvoering van de Omgevingsvisie afgerond of in besluitvorming bij de raad. Dit zijn de Woonvisie, de visie Gezonde Leefomgeving en het Duurzaam Mobiliteitsplan.

We werken toe naar één integraal omgevingsplan voor het hele gemeentelijke grondgebied (I)

We zitten in de transitiefase waarbij de nadruk ligt op het compleet maken en het blijven actualiseren van het Omgevingsplan. In dit plan komen alle thema's over de fysieke leefomgeving samen. Een omvangrijke, complexe en nog door te ontwikkelen taak. We hebben hierbij te maken met de oude ruimtelijke plannen die moeten worden omgezet naar het omgevingsplan, terwijl nieuwe ontwikkelingen gewoon doorgaan, en de nog lopende bestemmingsplannen Wro afgemaakt moeten worden. Extra uitdagingen zijn de voor iedereen nieuwe juridische kaders, voorlopig nog zonder jurisprudentie, en doorlopende aanpassingen in wetgeving, DSO en software.

We toetsen en vergunnen initiatieven (I)

Op de gemeentelijke website is informatie toegevoegd over de procedure van nieuwe ruimtelijke initiatieven. Het is ook mogelijk om digitaal het initiatief in te dienen bij de gemeente. Er wordt gewerkt aan een digitale beleidsatlas zodat initiatiefnemers op één plek kunnen vinden waar initiatieven aan moeten voldoen.

We sluiten aan op de Landelijke voorziening Digitaal Stelsel Omgevingswet (I)

De Rijksoverheid heeft de website www.omgevingsloket.nl geïntroduceerd. Op deze website is het mogelijk om het omgevingsplan te raadplegen (via 'regels op de kaart'). Via deze website kunnen ook omgevingsvergunningen worden aangevraagd. Deze digitale dienstverlening blijft op orde.

Samenhangende aanpak gezonde en veilige leefomgeving (D)

Het afgelopen jaar is het Plan Gezonde Leefomgeving opgesteld, een integraal plan waarin we de doelstellingen voor gezonde en veilige leefomgeving uit de Arnhemse Omgevingsvisie hebben vertaald. Dit plan is in april aangeboden aan de Raad.

Met het opstellen van dit plan zijn veel stappen gezet om de huidige staat van de verschillende onderwerpen van omgevingskwaliteit in kaart te brengen en te vervatten in nieuwe integrale ambities waarin we omgevingskwaliteit explicieter koppelen aan het beschermen van de fysieke leefomgeving en de impact op gezondheid van mens, dier en natuur. Arnhem maakt buiten gezond. Het plan is dan ook breder dan 'alleen' team milieu, maar is een integraal plan wat bijdraagt aan de doelen van de organisatie voor een gezonde stad. Daarom raken veel doelen van het plan aan andere beleidsstukken, zoals het Duurzaam Mobiliteitsplan. Ook biedt het Plan de kaders voor Arnhem om op een gezonde manier te kunnen groeien.

De ambities van het plan zijn:

- Formuleren van gebiedsgerichte ambities en waar mogelijk normen en streefwaarden voor de gezonde leefomgeving.
- Verankering van gezonde leefomgeving als uitgangspunt in ruimtelijke ontwikkelingen
- Voorkomen van verdere emissies en vervuiling
- Integrale monitoring op gezondheid samen met andere onderdelen in de organisatie

Daarnaast vertalen wij de ambities uit het Plan Gezonde Leefomgeving ook door naar Uitvoeringsagenda's waarin we voor de verschillende onderwerpen specifieke ambities opnemen. De Uitvoeringsagenda Lucht 2024-2030 is in juni aan de Raad aangeboden. Voor andere onderwerpen is nog geen uitvoeringsagenda opgesteld, met name door de onzekerheid die de overgang naar het Omgevingswetsstelsel met zich meebracht.

Uitvoeren activiteiten luchtkwaliteit **(I)**

In juni 2024 is de geupdate Luchtagenda 2024-2030 door het College goedgekeurd met enkele tekstsuggesties ten aanzien van de regeling sanering rookkanalen. De ontwikkeling van de luchtkwaliteit laat een goede neergaande beweging zien. We zitten inmiddels onder de huidige grenswaarden van de EU maar nog niet onder alle SLA grenswaarden. Bovendien komt de EU binnenkort met een richtlijn met strengere luchtkwaliteitsnormen voor 2030 en heeft de WHO in 2021 zeer strenge langere termijn advieswaarden gepubliceerd. Dit zorgt ervoor we ons moeten blijven inspannen om de huidige luchtdoelen voor 2030 te behalen (hetgeen zeer waarschijnlijk gaat lukken) en moeten bezinnen op hetgeen er mogelijk extra nodig is om de nieuwe doelen te behalen.

Belangrijke winst voor onze luchtkwaliteit zit bij mobiliteit. Het plan sluit daarom aan bij de mobiliteitsvisie. We hebben een ambitieuze milieuzone ingesteld en zijn voornemens deze aan te scherpen zo veel mogelijk in harmonie met de zero emissie zone stadslogistiek (o.a. zelfde ingangsdatum en gebied). Het duurzame mobiliteitsplan gaat een belangrijke bijdrage leveren aan een schonere lucht.

Huidige maatregelen in de Luchtagenda met betrekking tot houtstook zijn tot nu toe met name gericht op voorlichting geven. Arnhem doet mee met de landelijke subsidieregeling voor het onklaar maken van rookkanalen om overlast door houtstook tegen te gaan. Naar verwachting zal deze regeling in 2024 worden ingevoerd (zie Begroting 2024). Wij maken tevens gebruik van de Specifieke Uitkering van het Schone Lucht Akkoord om subsidieregelingen op te zetten voor het slopen en vervangen van oude brom- en snorfietsen.

Uitvoeren activiteiten bodem en ondergrond **(I)**

De aanpak van locaties met een milieurisico ligt op koers. Halverwege 2024 zijn er 16 (voormalige) bedrijfslocaties waar een (meerjarige) sanering loopt of sprake is van nazorg. Hierbij is geen sprake van gezondheidsrisico's maar vanwege een te grote verontreiniging in het grondwater (verspreidingsrisico) is er een saneringsplicht. Vanwege de actuele loodproblematiek is in 2019 gestart met de sanering van tuinen waar al een gezondheidsrisico bekend was, dit is in 2021 afgerond. Begin 2021 is gestart met de vervolgfase: door middel van nieuw onderzoek brengen we de verontreinigingssituatie in beeld van tuinen in het Spijkerkwartier, St. Marten en een deel van het Arnhemse Broek. Dit project loopt door tot in 2026-2027. In tuinen met lood zullen de actuele risico's worden weggenomen (naar schatting 20-40 tuinen).

In samenwerking met Provincie en Defensie is er ook onderzoek gedaan naar PFAS-verontreinigingen. Op 3 locaties zijn mogelijk PFAS-risico's aanwezig, en wordt nader onderzoek uitgevoerd en indien nodig gesaneerd.

We hebben onze werkprocessen aangepast aan de komst van de Omgevingswet, en zijn bezig met het maken van specifieke bodemregels in het Arnhemse Omgevingsplan, wat we eind dit jaar gerealiseerd willen hebben.

Om ook in de toekomst grip te houden op de Arnhemse bodem willen we de focus leggen op ZZS (zeer zorgwekkende stoffen) en het schoonhouden van onze drinkwaterwingebieden.

Uitvoeren activiteiten geluidshinder **(I)**

In 2022 is het Actieplan Omgevingslawaai 2021-2023 vastgesteld op basis waarvan voor een aantal belangrijke gemeentelijke wegen stil asfalt wordt toegepast. Dit loopt door tot in 2024 en 2025. Hierdoor zal het aantal geluidgehinderden langs gemeentelijke wegen afnemen.

In 2021 is de Nota locatiegebonden evenementenbeleid Arnhem vastgesteld. In deze nota zijn de maximale geluidsnormen voor evenementen in de openbare ruimte vastgelegd.

Op basis van deze nota zijn voor de verschillende evenementenlocaties locatieprofielen opgesteld met de mogelijkheden en voorwaarden voor de betreffende locatie waaronder het aspect geluid. In de tweede helft van 2024 brengt de ODRA daar waar nodig meetpunten in kaart waar het geluid het beste gemeten en gemonitord kan worden.

Activiteiten externe veiligheid uitvoeren **(I)**

Bij ruimtelijke ontwikkelingen wordt rekening gehouden met de aanwezigheid van risicovolle activiteiten. Indien nodig wordt afgestemd met de VGGM/brandweer als onderdeel van de verantwoording van de risico's.

Activiteiten milieuhandhaving uitvoeren **(I)**

Het werk wordt uitgevoerd conform de toezichtstrategie 2022-2025 voor milieutoezicht bij bedrijven.

Financiële afwijkingen

In onderstaande tabel worden de afwijkingen tussen de begroting en Turap 2 toegelicht.

	Begroting Stand Juli 2024	Afwijking Turap 2	Prognose Turap 2
Bedragen x € 1.000			
Middelen			
Lasten	49.478	27.631	77.109
Baten	34.448	22.922	57.370
Saldo lasten en baten	-15.030	-4.709	-19.739
Toevoegingen aan reserves	24.646	2.116	26.762
Onttrekkingen aan reserves	17.473	3.153	20.626
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**-7.173**	**1.037**	**-6.136**
Prognose resultaat	**-22.203**	**-3.672**	**-25.875**

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	T1	I/S	AR/ BR	B
Lasten	27.631	N					
Grondzaken	26.074	N	Gebiedsontwikkeling Spoorzone Arnhem Oost	N	I	BR	J
Water, milieu en luchtkwaliteit	1.100	N	Woonwagenlocatie Bethaniënstraat kostenstijgingen	N	I	AR	J
ODRA, vergunning en handhaving	483	N	Gemeentefods Meicirculaire - DU Uitvoeringskoten Omgevingswet	N	S	AR	J
Stedel ontw. ruimt ord. omgevingswet	-26	V	Opstellen voorbereidingsbesluiten	JB	S	AR	J
Baten	22.922	V					
Grondzaken	22.922	V	Gebiedsontwikkeling Spoorzone Arnhem Oost	N	I	BR	J
Toevoegingen aan reserves	2.116	N					
Grondzaken	2.116	N	Gebiedsontwikkeling Spoorzone Arnhem Oost	N	I	BR	J
Onttrekkingen aan reserves	3.153	V					
Grondzaken	3.153	V	Gebiedsontwikkeling Spoorzone Arnhem Oost	N	I	BR	J

Gebiedsontwikkeling Spoorzone Arnhem Oost

De gebiedsvisies van Schaapsdrift, Rijnpark fase 1 en Presikhaaf 3 welke onderdeel uitmaken van gebiedsontwikkeling Spoorzone Arnhem Oost zijn vastgesteld door de raad op respectievelijk 11 april 2024, 3 juli 2024 en 29 mei 2024. In deze turap is de technische uitwerking voor jaarschijf 2024 opgenomen en is in lijn met de door de raad vastgestelde gebiedsvisies. De technische uitwerking van de jaarschijven 2025 en verder volgen in de Begroting 2025.

Woonwagenlocatie Bethaniënstraat kostenstijgingen

Bij een recente actualisatie van de kosten en opbrengsten van de uitbreiding/herinrichtingsplannen voor de woonwagenlocatie Bethaniënstraat zijn kostenstijgingen aan het licht gekomen. Dit is het gevolg van gestegen bouw- en verplaatsingskosten en het meenemen van een aantal tot nu toe niet gemonetariseerde PM-posten. Als gevolg van de sanering van de grondwal en de noodzakelijke herinrichting van het terrein op de locatie Bethaniënstraat is gebleken dat de bestaande woonwagens tweemaal verplaatst zullen moeten worden. Daarnaast is duidelijk geworden dat er als gevolg van de verplaatsingen nieuwe sanitaire voorzieningen zullen

moeten worden aangelegd en dat er een vergoeding verstrekt zal moeten worden voor de verhuiskosten. Verder is sprake van gestegen bouwkosten door inflatie en hogere loon- en materiaalkosten.

Uitbreiding/herinrichting zal naar verwachting € 1,1 miljoen meer kosten.

Gemeentefonds Meicirculaire - DU Uitvoeringskosten Omgevingswet
DU Uitvoeringskosten Omgevingswet (€ 483.000 in 2024): Met het uitkeren van deze middelen in 2024 kunnen de ontvangende partijen in hun transitie ervoor zorgdragen dat ze aangesloten, geoefend en ingeregeld zijn en voldoen aan de in de Omgevingswet gestelde eisen.De baten zijn verwerkt in het voordeel op het gemeentefonds op S00, de lasten worden in dit programma gerealiseerd.

Opstellen voorbereidingsbesluiten
Voor het opstellen van voorbereidingsbesluiten is een apart budget geraamd (€ 25.975). Dit budget kan vervallen, de te maken kosten zullen in het vervolg uit het budget van de desbetreffende projecten worden gedekt.

Wonen en leefomgeving

Voortgang doelen en inspanningen

Ambities (A)	Doelen (D)	Inspanningen (I)

Goede volkshuisvesting (A)

Meer en sneller woningen toevoegen (D)

Onze ambitie is dat er voldoende woningen zijn voor alle Arnhemmers. Hoewel er de afgelopen jaren al flink wat woningen bijkwamen, zijn we er nog niet. Om ons doel te halen, moeten er jaarlijks gemiddeld 1.000 woningen bij komen en evenveel omgevingsvergunningen worden verleend. Uitgangspunt is dat minimaal 30% van de woningtoevoegingen moet bestaan uit sociale huurwoningen en dat het moet worden aangevuld met betaalbare woningen, zodat twee derde van het woonprogramma bestaat uit sociale huurwoningen en betaalbare woningen. De Woonvisie voegt hier nog specifieke eisen aan toe.

Versnellen en doorprogrammeren van (betaalbare) woningen (I)

Het realiseren van onze doelen blijft complex gezien de bekende problemen als onrendabele toppen, gestegen rente, gebrek aan personeel, stikstof, netcongestie en dergelijke. Daarom blijven wij de vinger aan de pols houden door:

- Met corporaties werken we samen binnen het zogenaamde Premium Partnership. Hiermee operationaliseren we de doelgroepenverordening. Deze samenwerking houdt in dat we corporaties bij nieuwbouwprojecten in positie brengen, waardoor zij het deel sociale huur ontwikkelen. Er is nauw overleg tussen de gemeente en de corporaties om de samenwerking in projecten af te stemmen.
- Zo goed mogelijk samen te werken met onze partners. Met woningcorporaties en marktpartijen in de woningbouw hebben we de handen ineengeslagen om aan de slag te gaan met het bouwen van voldoende woningen en om de woningbouw te versnellen. Samenwerken doen wij in het Woningbouw Platform Arnhem, waar we thema's en zorgen tijdig onder de loep nemen en bespreken. Zowel wethouders als raadsleden worden betrokken bij bestuurlijke overleggen en speciale bijeenkomsten voor raadsleden.
- Ook is de samenwerking met het Rijk, de provincie Gelderland en de regio geregeld via de Woondeal 2.0. Zowel wethouders als raadsleden worden betrokken bij bestuurlijke overleggen, bijeenkomsten (‘regio overlegt’) en speciale bijeenkomsten voor raadsleden.
- De raad wordt bij projecten vanaf 50 woningen aan het begin van een ontwikkelproces direct betrokken via de startnotitie zodat de ontwikkelkaders van tevoren voor iedereen helder zijn, waardoor we snel vooruit kunnen om in hoger tempo veel woningen te realiseren.
- Om te weten voor welke opgaven we staan en wat de woningbehoefte is (in Arnhem en in de regio) hebben we dit jaar het driejaarlijkse woonbehoefteonderzoek afgerond. De gemeenteraad ontving dit laatste onderzoek in maart 2023.

De voortgang van de woningbouwproductie wordt jaarlijks gemonitord door het college en via een brief met duiding en de rapportage wordt de raad hierover geïnformeerd. De voortgangsrapportage 2024 laat het volgende beeld zien:

1. We hebben voldoende locaties in beeld om de woningbehoefte de komende jaren te accommoderen.
2. De omvang van het programma is voldoende om uitval van programma op te vangen.
3. Het programma voldoet nagenoeg aan de ambities van 66% betaalbaar, waaronder 30% sociale huur.

Evaluatie doelgroepenverordening en implementatie in omgevingsplannen (I)

In 2022 is de doelgroepenverordening door de gemeenteraad vastgesteld. De doelgroepenverordening gebruiken we momenteel als 'stok achter de deur'. Door de doelgroepenverordening is het gemakkelijker geworden om corporaties in positie te brengen en te zorgen dat zij bij projecten minimaal 30% van de woningen zullen verhuren. Bij de vaststelling van de doelgroepenverordening, heeft de gemeenteraad de opdracht meegegeven om deze na één jaar te evalueren. Omdat het lang onzeker was wat er met het instrument ‘doelgroepenverordening’ onder de Omgevingswet ging gebeuren hebben we gewacht met het evalueren totdat er meer duidelijkheid kwam. We weten nu dat de doelgroepenverordening via het overgangsrecht behouden blijft. Dit jaar is gestart met de evaluatie en het streven is het rapport met duiding van het college in het laatste kwartaal van 2024 aan de raad aan te bieden. Alle partners van het Bouwberaad zijn betrokken bij de evaluatie.

Collectieven, zelfbouw en flexwonen bevorderen **(I)**

Om mensen zelf te laten beslissen hoe zij hun woon- en leefomgeving vormgeven, willen we meer ruimte maken voor collectieve wooninitiatieven en zelfbouwmogelijkheden.

- In 2022 is door de gemeenteraad het bestemmingsplan voor Gaardenhage vastgesteld. In dit plan is ruimte voor een Collectief Particulier Opdrachtgeverschap (CPO) ontwikkeling en worden 12 kleine kavels beschikbaar gesteld voor zelfbouw.
- Momenteel wordt binnen enkele concrete, 'zachte' projecten bekeken óf en hoe we CPO-projecten mogelijk kunnen maken, hierbij bekijken we ook hoe we collectieve wooninitiatieven door middel van informatieavonden en via beleid- en ruimtelijk instrumentarium kunnen stimuleren.
- In de gebiedsvisies van Rijnpark, Schaapsdrift en Presikhaaf 3, die recent door de raad vastgesteld zijn, maken we ruimte vrij voor verschillende vormen van collectieve wooninitiatieven.
- Bij project Coehoorn worden de verdere voorbereidingen getroffen om een 'cohousing'-project te realiseren.
- Ook binnen project Nijmeegseweg maken we ruimte vrij voor een collectief wooninitiatief.
- Bij het ondersteunen van collectieve wooninitiatieven sturen we op netwerkbenadering, We zijn aangesloten op regionale en landelijke netwerken, zoals bijvoorbeeld De Collectieve huisvesters, Cooplink (Kennisnetwerk voor wooncoöperaties) etc.
- Vanuit dit samenwerkingsverband organiseren we inspiratiebijeenkomsten en werken we mee aan de publicaties en de ontwikkeling van instrumentarium ter ondersteuning van collectieve woonvormen.
- Om te voorzien in de grote vraag naar woningen, zetten we in Arnhem ook in op de bouw van flexwoningen. Op het Merwedeterrein worden nog dit jaar 148 flexwoningen gebouwd, waarvan 50 voor statushouders.

Studentenhuisvesting en starters **(I)**

In 2024 hebben wij ons samen met onze partners ingezet voor voldoende studentenkamers in de stad. In 2024 heeft de SSH& zich ingezet voor het verduurzamen/verbeteren van de woningvoorraad. Gelet op de ambities voor Arnhem als studiestad, zijn we met de SSH& blijvend in gesprek over het toevoegen van meer eenheden in Arnhem. We hebben een studie afgerond naar potentiële plekken voor studentenhuisvesting. In samenwerking met de SSH& onderzoeken wij nu verder de mogelijkheden voor het toevoegen van 100 studentenkamers in de gemeente Arnhem op één locatie.

Daarnaast starten wij in 2024 met een campagne ('Dat huurt lekker') om (kamer)huurders in Arnhem te wijzen op hun huurdersrechten. Metdeze campagne informeren wij ook studenten op hun rechten als huurder. Hiermee borgen wij een eerlijke en transparante kamerverhuurmarkt voor studenten in onze stad.

Betaalbaar wonen (D)

Voor het betaalbaar houden van het Arnhemse woningbezit leggen we de nadruk op het reeds bestaande bezit. Verreweg de meeste woningen staan er immers al. Onze gemeente heeft recent een aantal nieuwe instrumenten gekregen om de bestaande voorraad beter en eerlijker te benutten:

- In juli 2023 is de Wet goed verhuurderschap van kracht geworden. Deze wet biedt ons de mogelijkheid om malafide verhuurders aan te pakken en zo meer grip te krijgen op de vrije huursector. We zijn begonnen met de voorbereidingen om de verhuurdersvergunning uit deze wet zo snel mogelijk in te voeren op een manier die uitvoerbaar is. De raad zal via een verordening eind 2024 een besluit hierover nemen;
- In juli 2024 is de Wet betaalbare huur van kracht geworden. Deze wet biedt ons nieuwe publiekrechtelijke instrumenten die gaan over de relatie tussen oppervlakte van de woning en andere kwaliteiten (het zogenaamde Woningwaarderingsstelsel) en de huurprijs. Uitvoering start per 1 januari 2025. Het college krijgt deze bevoegdheden en zal de raad hierover eind 2024 informeren.

Opkoopbescherming/zelfbewoningsplicht **(I)**

Arnhem kent een opkoopbescherming waardoor we in 20 wijken (koop)woningen met een WOZ-waarde tot € 355.000 beschermen tegen opkoopgedrag door beleggers. Zo houden we deze woningen beschikbaar voor starters en doorstromers met een lager- of middeninkomen. Uit lokaal en landelijk onderzoek is gebleken dat de opkoopbescherming helpt. In gemeenten die de bescherming invoerden is het aantal aankopen door beleggers aanzienlijk afgenomen. Dit blijkt ook uit recentelijk onderzoek door Companen naar woningmarkt in de gemeente Arnhem.

In 2023 is de WOZ-waardegrens verhoogd in Arnhem naar € 355.000. In 2024 zullen wij de gemeenteraad een nieuw voorstel doen voor actualisatie van de bedragen in de opkoopbescherming.

Versterken positie huurders **(I)**

Zie de toelichting bij bovenstaande doelstelling ‘betaalbaar huren’. Het Actieplan Arnhem Helpt Huurders dient verder als basis. De lopende acties zijn:

- de verhoogde subsidie voor het Huurdershuis;
- een subsidie voor de huurdersvereniging van woonwagenbewoners;
- de campagne ‘dat huurt lekker’ welke eind augustus wordt opgestart.

Woningtoewijzingsbeleid **(I)**

In 2024 is de nieuwe Huisvestingsverordening in werking getreden. Deze is afgestemd in de regio en inhoudelijk is deze op een beperkt aantal punten aangepast gebaseerd op de resultaten van de evaluatie van de oude verordening.

Doorstroming bevorderen **(I)**

Voor doorstroming in het corporatiebezit heeft de gemeente in samenwerking met de provincie en de drie grote corporaties een verhuiscoach aangesteld. De verhuiscoach voert de eerste gesprekken met (senioren) inwoners van onze stad. De verhuiscoach begeleidt deze (potentiële) groep verhuizende senioren nu al naar een (nieuwe) woning. Dit jaar breiden wij, samen met de provincie en corporaties, het aantal uren van de verhuiscoach uit.

Een belangrijk middel om doorstroming te bevorderen is om woningen te bouwen die aansluiten bij de woonwensen van senioren. Onze aanname is dat als we deze doorstroomkansen weten te benutten, er doorstroomketens ontstaan. Zo leidt één verhuizing van een huishouden aan het eind van hun wooncarrière tot een stroom aan verhuizingen, waardoor er kansen ontstaan voor verschillende huishoudens. Aan het eind van de keten komen hierdoor veel woningen vrij met relatief lage prijzen. In nieuwbouwprojecten geven we in toenemende mate ruimte voor woonvormen voor senioren, waarbij we het van belang vinden dat mensen in de eigen wijk kunnen doorstromen, dichtbij bekende voorzieningen.

Huisvesting van bijzondere doelgroepen (D)

Arnhem wil een inclusieve stad zijn. Die ambitie wordt breed gedragen. Arnhemmers hebben recht op een veilig thuis in een prettige wijk met perspectief om zich te ontwikkelen. Arnhem voelt zich ervoor verantwoordelijk dat elke inwoner geschikte huisvesting heeft (of deze binnen een acceptabele termijn kan vinden) in een prettige leefomgeving met voldoende (zorg)voorzieningen.

Regievoeren: uitvoering geven aan woonzorgnota **(I)**

Ten behoeve van deze opgave is de Nota Wonen en Zorg in 2023 vastgesteld. Uit deze nota volgen 24 acties waar we uitvoering aan geven. Belangrijk punt hierbij is dat we in de regio afspraken maken over hoe we deze opgave gezamenlijk beter kunnen oppakken, waarbij we het van belang vinden dat regiogemeenten ook hun 'fair share' nemen.

Om de huisvestingskansen van personen behorende tot aandachtsgroepen te vergroten, geven we uitvoering aan een aantal afspraken. Ook dit jaar reserveren we weer 120 sociale huurwoningen voor personen die uitstromen uit instellingen en opvang.

Daarnaast blijven we ons ervoor inzetten om aan de taakstelling voor de huisvesting van statushouders te voldoen.

Omdat er een grote groep ‘spoedzoekers’ blijft die nu vaak tussen wal en schip valt, worden op het Merwedeterrein op de korte termijn 150 woningen gerealiseerd voor mensen met een urgente woonvraag. Vijftig woningen zijn bedoeld voor statushouders.

Huisvesting arbeidsmigranten **(I)**

Het organiseren van goede en veilige huisvesting voor arbeidsmigranten is een taak van veel partijen zoals gemeenten, provincies, werkgevers en huisvesters. Omdat arbeidsmigranten veelal niet gebonden zijn aan een specifieke plek, maar wonen en werken over gemeentegrenzen heen, pakken we dit thema in de regio op. De GMR heeft inmiddels een coördinator aangesteld en onderzoek laten verrichten door een adviesbureau.

Om in Arnhem goede en veilige woonplekken voor arbeidsmigranten te kunnen faciliteren, zijn in 2023 beleidsregels vastgesteld. Hierdoor hebben we helderheid gecreëerd over op welke plekken en onder welke voorwaarden we short-stay-huisvesting toestaan.

In de tussentijd is door het ‘facetbestemmingsplan verkamering en woningsplitsing’ al geregeld dat panden niet meer verkamerd kunnen worden ten behoeve van het kortdurende verblijf van internationale werknemers. Op die wijze proberen we te voorkomen dat in woonwijken verschillende bewoners samenwonen met zeer conflicterende woon- en leefritmes.

Uitbreiden woonwagenlocaties **(I)**

Voor woonwagenbewoners staat het leven in een woonwagen voor veel meer dan een woonplek alleen. Het gaat om cultuur, traditie en een lange geschiedenis. Ook gaat het over toekomst: voor woonwagenbewoners is het van groot belang dat het leven in een woonwagen kan worden voortgezet door de kinderen en kleinkinderen, zodat de woonwagencultuur behouden kan blijven. In 2022 zijn nadere regels voor de toewijzing van woonwagenstandplaatsen vastgesteld. Dat is van belang, omdat een groot deel van de bestaande algemene en gemeentelijke regels voor toewijzing van standplaatsen/woonwagens niet aansloten bij de wensen van woonwagenbewoners. Dit gold ook voor de omgevingsplanregels voor woonwagenlocaties. In juli 2023 heeft het college nieuwe regels vastgesteld die beter aansluiten bij de woonwensen van de bewoners.

Er zijn nog geen extra standplaatsen gerealiseerd. Wel zijn er op meerdere locaties projecten opgestart om het aantal woonwagenplaatsen uit te breiden. In overleg met de bewoners blijft de uitbreiding op ‘Gelderse Rooslaan’ beperkt tot 2 standplaatsen. Hiervoor wordt nu een schetsplan gemaakt. Voor de locatie Bethaniënstraat is een nieuw inrichtingsplan gemaakt dat de instemming heeft van de meeste bewoners. Voor de uitbreiding van de Merwedestraat zijn schetsplannen in voorbereiding. Omdat deze uitbreiding altijd ten koste gaat van de naastgelegen parkeerplaatsen is besloten om eerst te onderzoeken wat de gevolgen zijn voor de omgeving als de parkeerplaatsen verdwijnen. Er worden stappen gezet in de ontwikkeling van de voorgenomen uitbreidingslocaties. Het blijkt wel dat de praktijk weerbarstig is en elke uitbreidingslocatie zijn eigen problemen kent.

Goede woningen in leefbare wijken (D)

- Prestatieafspraken met corporaties. Uit de samenwerkingservaring met corporaties en zorgpartijen blijkt dat de vitaliteit en leefbaarheid van wooncomplexen in belangrijke mate worden bepaald door een goede mix van bewoners. Met corporaties werken wij verder samen aan de toepassing van de vrije toewijzingsruimte als de situatie in een wijk of buurt daar aanleiding toe geeft. Vrije toewijzingsruimte is essentieel voor goede leefbaarheid. Hiermee kunnen wooncomplexen en de leefomgeving waarbij de leefbaarheid onder druk staat, weer vitaal worden gemaakt.
- In 2023 is de nota Wonen en Zorg vastgesteld, die nader ingaat op de huisvestingskansen van personen behorende tot aandachtsgroepen en het vitaal houden van wijken.
- Sturing op ruimtelijke plannen. Bij ruimtelijke initiatieven wordt nadrukkelijk rekening gehouden met de veerkracht van een wijk. Bij ontwikkelperspectieven die we opstellen voor wijken in kwetsbare gebieden staat het woningbouwprogramma mede in dienst van het verbeteren van de leefbaarheid in wijken.
- Aanpak goed verhuurderschap. Zie inspanning ‘goed verhuurderschap’.
- Uitvoering Plan van Aanpak Verkamering en Woningsplitsing. Door het verkameringsbeleid zorgen we dat voorkomen wordt dat hierdoor extra druk op de leefbaarheid ontstaat. We maximeren bijvoorbeeld het aantal personen dat in een woning mag wonen. Zie verder de inspanning ‘beleid op splitsen en verkameren’.

Woningen verduurzamen **(I)**

Zowel de woondeal 2.0 als de Woonvisie bevatten ambities om de woningbouw te verduurzamen. Het gaat bij nieuwbouw vooral om circulair & conceptueel bouwen en natuurinclusief bouwen. Via anterieure overeenkomsten en vergunningen wordt dit uitgevoerd. In de bestaande bouw is er vooral aandacht voor de corporatievoorraad. Via prestatieafspraken worden concrete afspraken gemaakt over de invulling en fasering van deze ambities.

Hulp aan Verenigingen van Eigenaren **(I)**

In Arnhem is een VvE-Loket ingesteld voor bewoners met hun energie- en verduurzamingsvragen. Daarmee liggen we gedeeltelijk op koers voor dit doel. Bij veel VvE's in Arnhem zijn echter de basiszaken nog niet op orde. Het VvE-loket willen we in 2024 uitbreiden waardoor ook hulp geboden kan worden aan VvE's die hun vereniging weer tot leven willen brengen en die de basis op orde willen krijgen.

Levensloopgeschikte woningen ontwikkelen en bestaande woningen levensloopgeschikt maken **(I)**

De wetgever heeft via het Besluit bouwwerken leefomgeving geregeld dat alle nieuwbouwwoningen tot op zekere hoogte levensloopbestendig moeten zijn. Conform de nota Wonen en Zorg houden we rekening met levensloopgeschikt wonen in onze gemeente. In de sociale huursector kennen we duidelijke normen over wanneer een woning wordt aangemerkt als ‘levensloopgeschikt’ of ‘rolstoeltoegankelijk’. Met corporaties en huurdersorganisaties bekijken we continu hoe we een geschikte match kunnen maken tussen woningen en mensen in verschillende levensfases. Doorstroming in de verhuisketen voor senioren blijft wel een aandachtspunt. Een verhuiscoach is sinds kort actief in onze gemeente om deze doorstroming teweeg te brengen. Het toevoegen van voldoende levensloopgeschikte betaalbare (huur)woningen voor senioren inwoners vergt extra aandacht. Er zijn wel steeds meer projecten in voorbereiding, waarbij we inzetten op woningen voor senioren. Hierbij bestuderen we ook of de hele omgeving geschikt is voor rolstoel en/of rollator. Daarbij voeren wij met de corporaties en huurdersorganisaties gesprekken over flexibiliteit binnen het woningaanbod van levensloopgeschikt wonen. Door inventief naar ons aanbod corporatiewoningen te kijken zijn mogelijk meer woningen in te zetten als levensloopgeschikt ('light'). In 2023 is de nota Wonen en Zorg vastgesteld. Dit kader biedt handvatten om meer geschikte woningen voor alle levensfasen in Arnhem te realiseren. Om meer zicht te krijgen op motiveringen van particuliere inwoners om wel/niet zelf aanpassingen in de eigen woningen te plegen, hebben we een onderzoeksopdracht uitgezet.

Gezond binnenklimaat/gezond wonen **(I)**

Het aanpakken van vocht- en schimmelproblematiek heeft voor ons prioriteit. Omdat we zelf niet de eigenaar zijn van woningen in onze stad, stimuleren we woningcorporaties en verhuurders om een gezond binnenklimaat te realiseren. Waar mogelijk maken we hierover harde afspraken. Om huurders met vocht- en schimmelproblemen te helpen, hebben we een stappenplan gepubliceerd op onze website. Huurders kunnen met hun klachten terecht bij het Huurdershuis. Het Huurdershuis ontvangt een gemeentelijke subsidie voor de ondersteuning en advisering van huurders. De inzet van een onafhankelijke vocht- en schimmelexpert is hiervan een belangrijk onderdeel.

Handhaving minimale woonkwaliteit **(I)**

Wij zijn verplicht een meldpunt in te richten voor huurders en hun problemen met verhuurders. Hoewel dit meldpunt zich vanuit de Wet goed verhuurderschap primair richt op het voorkomen van willekeur, bedreiging en intimidatie vanuit de verhuurder, hebben we in Arnhem ook geregeld dat huurders met klachten over het onderhoud bij dit meldpunt terecht kunnen.

Als het gaat om nieuwbouw zorgt het facetbestemmingplan splitsen en verkameren voor minimale oppervlakte, buitenruimten en bergingen en verwijst de doelgroepenverordening naar product-marktcombinaties. Via anterieure overeenkomsten en vergunningen wordt hierop gestuurd.

Uitvoeren beleid op splitsen en verkameren **(I)**

In het Plan van Aanpak Verkamering en Woningsplitsing zijn zes acties opgenomen. Al deze acties zijn uitgevoerd of in uitvoering genomen. Zo is er een facetbestemmingsplan vastgesteld (thans onderdeel van het omgevingsplan) waarin regels over nieuwe verkameringen en splitsingen zijn verankerd. Daarnaast zijn regels over het beheer van kamerverhuurbedrijven opgenomen in de APV. Ook werken we samen met huurders, verhuurders en de omgevingsdienst aan een aanpak ‘goed verhuurderschap’.

We merken dat vanuit het Rijk steeds meer instrumenten en mogelijkheden ter beschikking worden gesteld om te sturen op de woningvoorraad en malafide verhuurderschap. Zie hierboven onder ‘betaalbaar huren’.

Een klimaatbestendige, groene, biodiverse en leefbare openbare ruimte (A)

Naar een klimaatadaptieve stad (D)

De actualisatie van de uitvoeringsagenda klimaatadaptatie is nagenoeg voltooid en wordt najaar 2024 met de raad gedeeld. Deze geeft een doorkijk naar maatregelen en accenten in de komende jaren.

We voeren de klimaatadaptatietoets uit (I)

De klimaatadaptatietoets is in 2024 ingevoerd.

We voeren het Lokaal hitteplan uit (I)

Het lokaal hitteplan is gereed en treedt in werking wanneer een hittegolf optreedt.

We vergroenen door projecten Openbare Ruimte en Mobiliteit (I)

Bij alle onderhoudsactiviteiten en herinrichtingen benutten we de mogelijkheden om overbodige verharding te vervangen door groen. Ook in het kader van de wijkgroenagenda's wordt veel groen toegevoegd in de directe woonomgeving.

We realiseren een koel netwerk (I)

Onlangs is gestart met het Europese project 'Cool Cities' waarbij we samen met onze partners het koele netwerk verder uitwerken. Tegelijkertijd worden in diverse projecten schakels van het koele netwerk gerealiseerd.

We stimuleren de bewoners om klimaatadaptieve maatregelen te nemen (I)

Er wordt volop gebruik gemaakt van de groenblauwe subsidieregeling. Onlangs is een tussentijdse evaluatie met de raad gedeeld.

We zetten verharding om naar groen (I)

Bij alle onderhoudsactiviteiten en herinrichtingen benutten we de mogelijkheden om overbodige verharding te vervangen door groen. Ook in het kader van de wijkgroenagenda's wordt veel groen toegevoegd in de directe woonomgeving.

Arnhems groen versterken (D)

We zorgen voor kwalitatief hoogwaardige bossen, natuurterreinen en stads- en wijkparken (herkenbare en duurzaam beheerde stad) (I)

Deze ambities en inspanningen liggen op koers. Hier wordt op projectmatige wijze, in het groot onderhoud en/of in het dagelijks beheer, uitvoering aan gegeven.
Bijvoorbeeld in park Westerveld zijn verpachte gronden teruggekomen in eigen beheer. Er zijn hagen, heggen, bomen en lanen aangeplant. Het beheer wordt natuurvolgend opgepakt.
Het participatieproces voor het Wijkpark Laarkwartier heeft geleid tot een tweetal ontwerpen waar bewoners een keuze in gaan maken.

We vergroten de groenmassa van bomen (herkenbare stad) (I)

Deze ambities en inspanningen liggen op koers. Hier wordt op projectmatige wijze, in het groot onderhoud en/of in het dagelijks beheer, uitvoering aan gegeven.
Uit de monitoring van het boomkroonoppervlak blijkt in 2024 dat Arnhem breed een toename van 5% boomkroonoppervlakte wordt gehaald, maar dat er ook nog buurten zijn waar nog aanvullende maatregelen nodig zijn om de groenmassa te vergroten.
In 2024 zijn tot nu toe op diverse locaties i.s.m. bewoners fruit- en nootdragende bomen aangeplant zoals in Rietgrachtpark in Het Broek, de buurttuin in 't Duifje.
Onder grote bomen in de parken wordt ter bescherming van de bodem en de boom veel minder gemaaid bij stadsbomen hebben we hier waar mogelijk een start mee gemaakt.

Op onze landbouwgronden brengen we natuur en landbouw in verbinding, voegen we natuur toe en gaan we over op natuurinclusieve landbouw (natuurvriendelijke stad) (I)

Voor beide gebiedsprocessen is een gebiedsperspectief opgesteld, met daarin een visie hoe de landbouwgronden in deze gebieden te beheren op basis van landschappelijk systeemherstel met focus op herstel van bodem, waterhuishouding en biodiversiteit. Samen met de landbouwers in het gebied zijn bedrijfsplannen opgesteld die uitgevoerd gaan worden. De verpachte landbouwgronden in park Sonsbeek, Zijpendaal en Gulden Bodem zijn teruggekomen in eigen beheer.

We vergroten onze kennis en verbeteren de biodiversiteit en het leefgebied van kenmerkende soorten (natuurvriendelijke stad) **(I)**

Deze ambities en inspanningen liggen op koers. Aan het versterken van de biodiversiteit wordt in het dagelijks beheer en bij de inrichting van de openbare ruimte, uitvoering gegeven. Als voorbeeld kan gewezen worden op het gras in het Musis- en Singelpark, dat wordt gemaaid met het oog op maximalisering van de biodiversiteit. Een soortenrijke kruidenvegetatie is per direct tot ontwikkeling gekomen. Er zijn op diverse plaatsen zwaluwkasten en insectenhotels geplaatst.

We hanteren een groennorm van 3-30-300 (groene en gezonde stad) **(I)**

We hebben een eerste beeld van de mate waarin Arnhem voldoet aan de 3-30-300 regel. Dit beeld is medebepalend voor het vaststellen van prioriteiten bij vergroening.

We stellen wijkgroenagenda's op (samenwerkende stad) **(I)**

In de loop van 2024 worden wijkgroenagenda's opgesteld voor Kronenburg, Vredenburg, Presikhaaf en Hoogkamp. We werken verder aan de uitvoering van de wijkgroenagenda's die al gereed zijn.

We voeren de campagne Andere Arnhemmers uit (samenwerkende stad) **(I)**

In 2024 is bij de slechtvalk in de Eusebiustoren een webcam met een scherm geplaatst. In de Molenplaats in Sonsbeek zijn meerdere lezingen gegeven over natuur. Daarnaast liggen hier de folders van de Andere Arnhemmers en de natuurkaart voor iedereen ter beschikking. Door de gemeente wordt bij monitoring van biodiversiteit en andere natuuronderzoeken veel data vergaard over aanwezigheid van bijzondere planten en dieren in de stad. Momenteel wordt bekeken of en hoe we deze data (of een deel daarvan) openbaar kunnen maken.

Aandacht voor dierenwelzijn (A)

Het dierenwelzijn van dieren in de gemeente Arnhem verbeteren (D)

De maatregelen voor Arnhem binnen het provinciaal recreatiezoneringsplan zijn afgerond. Het reguleren van sport en recreatievormen loopt nog. Er is dit voorjaar een uitvoeringsagenda dierenwelzijn 2024/25 door het college vastgesteld. Hierin is aandacht voor het behouden en bevorderen van een gezonde leefomgeving voor vrij levende dieren.

Verbinden en versterken ecologische hoofdstructuur **(I)**

Het verbinden en het versterken van de ecologische hoofdstructuur is een continu proces waar we met andere partners aan werken. Dit geldt ook voor het omgaan met de wolf.

Ondersteuning geven aan eigenaren **(I)**

De Gelrepasregeling bestaat nog steeds, maar wij willen deze vanaf 2025 aanpassen n.a.v. feedback van dierenartsen. De mogelijkheden voor eigenaren van huisdieren die naar een zorginstelling moeten worden nog onderzocht.

Continueren van een goede opvang van (zwerf)dieren **(I)**

Eind 2023 is een langjarige overeenkomst aangegaan met het Dierentehuis Arnhem e.o. waarbij tevens de afspraken over het gezamenlijk opdrachtgeverschap tussen de gemeenten is vastgelegd.
In Arnhem en de regio is gekozen voor verbetering van de opvang van dieren in vergelijking met de bestaande opzet met een verouderd gebouw. Dit leidt onvermijdelijk tot meerkosten. Deze worden voornamelijk veroorzaakt door rentestijging en kostenstijgingen in de bouw en de noodzaak om meer beroepskrachten in te zetten. Op basis van de begroting en de jaarrekening en in overleg met SDA wordt de te betalen vergoeding aan SDA jaarlijks gezamenlijk vastgesteld. Gebaseerd op de begroting 2023-2026 van SDA betekent dit een stijging van de kosten ten opzichte van het beschikbare budget met € 50.000 in 2024.

Een milieu- en gebruiksvriendelijke afvalinzameling (A)

Reductie hoeveelheid restafval (D)

Zoals reeds in Turap 1 gemeld zijn er een aantal ontwikkelingen die van invloed zijn op het financiële beeld van de afvalinzameling. Deze zijn echter nog niet in de begroting verwerkt en worden daarom bij de financiële afwijkingen nogmaals genoemd. Dit betreft:
Kosten lachgascilinders, Afval Grof vuil ophalen aan huis, Opbrengsten afvalstoffenheffing, Kosten ruimen fietsen.

Met betrekking tot de gestelde doelen kan het volgende worden gemeld:
• Jaarlijks 15% minder fijn huishoudelijk restafval ten opzichte van 2019 (toen was het 201 kg per inwoner) ligt niet op koers. De ingezette maatregelen leveren (nog) niet het gewenste resultaat op. De gemiddelde hoeveelheid restafval ligt op dit moment rond de 210 kg per inwoner per jaar.
• PBD(Plastic, Blik, Drankenkartons) maximaal 30% afkeur ligt op koers.Traject ter verbetering kwaliteit PBD is ingezet met als resultaat dat we in het vierde kwartaal van 2023 en het eerste kwartaal van 2024 de doelstelling van 70% goedkeur halen (zie rapportage eerste kwartaal 2024).
• Afvalstoffenheffing 95% kostendekkend ligt op koers.

In verband met het burgerberaad afval dat begon in maart 2024, hebben wij ervoor gekozen om geen bijeenkomst van de klankbordgroep te organiseren na juli 2023 om te voorkomen dat deze twee sporen die inhoudelijk sterk op elkaar lijken, door elkaar lopen. Eind 2023 is de klankbordgroep wel geraadpleegd in het kader van de Evaluatie Afvalbeleid die wij uit hebben laten voeren. Eén van de adviezen van het burgerberaad afval is om een klankbordgroep op te zetten vanuit het burgerberaad. We bekijken in 2025 hoe we de klankbordgroep afval vanuit de Afvalkoers 2022-2026 Arnhem Schoner en de klankbordgroep vanuit het burgerberaad kunnen combineren.

In 2024 hebben toezichthouders afval bedrijven bezocht en hen geïnformeerd over hun plicht met betrekking tot afvalcontracten. In 2025 gaan we met afvalcoaches en toezichthouders bedrijven bezoeken om ze verder te informeren over afvalcontracten en de verplichting uit de APV voor bedrijven om ook de omgeving schoon te houden.

Na het grotendeels oplossen van de toegankelijkheid van GFE-containers voor mensen in een hand-geduwde rolstoel, beginnen we in 2025 na afronding van de aanbesteding voor een nieuw type container met de uitrol van een stadsdekkend netwerk van GFE-verzamelcontainers. We kunnen dan stoppen met de inzameling van GFE via citybins en zo een toegankelijkere manier van GFE-inzameling bieden die moet leiden tot meer gescheiden GFE en minder restafval.

Beleidsontwikkeling afvalreductie (I)

Begin 2024 heeft het college een evaluatie van het afvalbeleid naar de raad gestuurd. Uit deze evaluatie en de kwartaalrapportages afval blijkt dat de doelstelling van 30 kg restafval per inwoner per jaar in 2025 niet binnen bereik ligt.

In 2024 heeft het eerste Arnhemse burgerberaad over afval plaatsgevonden. De deelnemers hebben uiteindelijk met elkaar 29 adviezen uitgebracht aan de gemeente over hoe wij de hoeveelheid afval van inwoners, bedrijven en instellingen kunnen verminderen

Arnhem Schoner (D)

De raad heeft alle rapportages t/m Q1 2024 ontvangen en is hiermee geïnformeerd over de ontwikkelingen met betrekking tot Arnhem Schoner.

Aanpak (I)

De genoemde maatregelen worden voortgezet. De resultaten laten een verbetering van het beeld zien. De hotspotaanpak draait om gedragsverandering en dat vraagt een lange adem. Concreet resultaat is nu al wel dat we echt samen met inwoners deze problematiek aangaan.
Daarnaast is op beide afvalbrengstations een brenghoek voor nog bruikbare spullen ingericht welke beheerd wordt door kringloopbedrijf 2Switch.

Financiële afwijkingen

In onderstaande tabel worden de afwijkingen tussen de begroting en Turap 2 toegelicht.

	Begroting Stand Juli 2024	Afwijking Turap 2	Prognose Turap 2
Bedragen x € 1.000			
Middelen			
Lasten	60.109	-2.875	57.234
Baten	51.717	300	52.017
Saldo lasten en baten	-8.392	3.175	-5.217
Toevoegingen aan reserves	9.785	0	9.785
Onttrekkingen aan reserves	16.902	0	16.902
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**7.117**	**0**	**7.117**
Prognose resultaat	**-1.275**	**3.175**	**1.900**

Onderwerp	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	Toelichting	T1	I/S	AR/ BR	B
Lasten	-2.875	V					
Openbare ruimte	800	N	Kosten lachgascilinders	J	S	AR	J
Afval	80	N	Kosten ruimen fietsen	J	S	AR	J
Dierenwelzijn en biodiversiteit	50	N	Dierentehuis (23M104)	J	S	AR	J
Wonen	12	N	Gemeentefonds Meicirculaire - GF DU NPAO	N	S	AR	J
Openbare ruimte	-21	V	Bijdrage energiekosten eigen gebruik	N	I	AR	J
Groen en klimaatadaptie in de stad	-100	V	Dekking Natuurcentrum (Molenplaats): Projectbudget Poort naar de Veluwe	J	I	AR	J
Natuur en stadsparken	-105	V	Dekking Natuurcentrum (Molenplaats): Bossen en Parken/Natuur	J	S	AR	J
Afval	-660	V	Afval Grof vuil ophalen aan huis	J	I	AR	J
Wonen	-900	V	Inzet middelen huisvesting bijzondere doelgroepen	JB	I	AR	J
Groen en klimaatadaptie in de stad	-2.031	V	Gebiedsontwikkeling Spoorzone Arnhem Oost	N	I	BR	J
Baten	300	V					
Afval	400	V	Opbrengsten afvalstoffenheffing	J	I	AR	J
Openbare ruimte	-100	N	Opbrengstdaling scheepvaartsrechten	J	I	AR	J
Toevoegingen aan reserves	0						
Onttrekkingen aan reserves	0						

Kosten lachgascilinders

Lachgascilinders leveren een veiligheidsgevaar op tijdens inzameling en verwerking en veroorzaken explosies met veel schade in de verbrandingsoven. Op basis daarvan hebben zowel de verwerker van het afval als de inzamelaar in 2023 aangegeven het Arnhemse afval niet langer te kunnen accepteren met de huidige hoeveelheden lachgas. Er is door het Rijk een verbod ingesteld op lachgas, waardoor het statiegeldsysteem is komen te vervallen. In oktober 2023 heeft het college een set van maatregelen vastgesteld waarmee we de urgente situatie rondom lachgascilinders in het afval, zo goed mogelijk in banen leiden. Daarmee is gestart met

een voorsorteringslag waardoor het afval nog verwerkt kon worden. Inmiddels is er in de afgelopen maanden een duidelijker beeld gekomen over de aantallen lachgascilinders in het afval en in de buitenruimte. De urgentie van dit probleem was en blijft hoog waarvoor in 2024 extra kosten van € 800.000 gemaakt moeten worden.

Kosten ruimen fietsen
Er is behoefte aan meer en vooral structurele handhaving met betrekking tot geparkeerde fietsen. Daarom wordt per 2025 het fietsruimen ondergebracht bij de nieuwe parkeerdienstverlener en hebben we een fietsruimploeg. De kosten hiervan bedragen € 80.000 structureel vanaf het jaar 2024 en kunnen vanaf 2025 worden betrokken bij de afvalstoffenheffing.

Dierentehuis
Eind 2023 is een langjarige overeenkomst aangegaan met het Dierentehuis Arnhem e.o (SDA) waarbij tevens de afspraken over het gezamenlijk opdrachtgeverschap tussen de gemeenten is vastgelegd.
In Arnhem en de regio is gekozen voor verbetering van de opvang van dieren in vergelijking tot de bestaande opzet met een verouderd gebouw. Dit leidt onvermijdelijk tot meerkosten. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door rentestijging en kostenstijgingen in de bouw en de noodzaak om meer beroepskrachten in te zetten. Op basis van de begroting en de jaarrekening en in overleg met SDA wordt de te betalen vergoeding aan SDA jaarlijks gezamenlijk vastgesteld. Gebaseerd op de begroting 2023-2026 van SDA betekent dit een stijging van de kosten ten opzichte van het beschikbare budget met € 50.000 in 2024.

Gemeentefonds Meicirculaire - GF DU NPAO
DU Ex ante Impact analyse Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid (€ 12.000 in 2024): In het kader van het interbestuurlijke programma Leefbaarheid en Veiligheid is voor elke gemeente dit bedrag beschikbaar per Stedelijk Focusgebied. De baten zijn verwerkt in het voordeel op het gemeentefonds op S00, de lasten worden in dit programma gerealiseerd.

Bijdrage energiekosten eigen gebruik
Zie voor toelichting programma S00.

Dekking Natuurcentrum (Molenplaats): Bossen en Parken/Natuur, Projectbudget naar de Veluwe
Zie voor toelichting programma S04.

Afval Grof vuil ophalen aan huis
Inwoners hebben de mogelijkheid om grofvuil aan te bieden op onze afvalbrengstations. In 2024 wordt voor het tweede jaar aan inwoners bij wijze van proef de mogelijkheid geboden om daarnaast ook twee maal per jaar een afspraak te maken om gratis grofvuil aan huis op te laten halen door onze inzamelaar.
Bij het opstellen van de begroting 2024 is daarom rekening gehouden met een stijging van de kosten. Enerzijds doordat inzameling aan huis duurder is dan via de afvalbrengstations; anderzijds omdat door de mogelijkheid van gratis afspraken een hoger totaalvolume van grofvuil werd verwacht. Tot nog toe zien we echter dat het aantal afspraken aan huis en de daarmee gepaard gaande kosten lager zijn dan begroot. Ook zien we dat er voornamelijk sprake is een verschuiving van het aanbiedgedrag, waarbij inwoners nu meer kiezen voor de gratis afspraak in plaats van het aanbieden op de afvalbrengstations.
In totaal is er geen sprake van een toename van de hoeveelheid grofvuil, en dus ook geen toename van de verwerkingskosten op dit punt (was wel begroot). Per saldo verwachten we eind 2024 € 660.000 over te houden.

Inzet middelen huisvesting bijzondere doelgroepen
In de begroting 2024 is de ambitie benoemd om het aantal passende en betaalbare woningen voor bijzondere doelgroepen verder uit te breiden. Voor 2024 tot en met 2027 is jaarlijks 1,5 miljoen beschikbaar. In 2024 is circa € 600.000 besteed, het resterende gedeelte van € 900.000 kan vrijvallen ten gunste van de algemene middelen.

Gebiedsontwikkeling Spoorzone Arnhem Oost
Zie voor toelichting programma S11.

Opbrengsten afvalstoffenheffing
In de begroting is een bedrag van € 400.000 opgenomen ter dekking van de kosten van vermindering van aanslagen afvalstoffenheffing. Verminderingen worden voornamelijk toegekend naar aanleiding van verhuizingen buiten de gemeente. In dat geval wordt de aanslag verminderd voor het aantal maanden dat men niet meer in Arnhem woont. Aan de nieuwe bewoner wordt voor de resterende maanden van het jaar weer een aanslag

opgelegd. De betreffende maanden zitten hierdoor dubbel in de opbrengsten en de verminderingen moeten gezien worden als een correctie op de opbrengsten (negatieve opbrengsten). In de begroting is wel een bedrag opgenomen voor de kosten van vermindering, maar niet voor de dubbele opbrengsten. Hierdoor ontstaat in de realisatie voor 2024 een verwacht voordeel van € 400.000. Voor 2025 en verder zal bij de tariefberekening worden uitgegaan van de met bezwaar gesaldeerde opbrengsten, waardoor een afwijking met deze oorzaak niet meer ontstaat.

Opbrengstdaling scheepvaartrechten
In de Begroting 2024 is in de opbrengsten scheepvaartrechten geen rekening gehouden met de sluiting van de Rijnkade omdat er bij het opstellen van de Begroting nog vanuit werd gegaan dat we de cruisevaart konden ontvangen op de Nieuwe Kade. Er zijn echter geen alternatieve mogelijkheden om de cruisevaart gedurende de vernieuwing van de Rijnkade elders in Arnhem te faciliteren waardoor er een opbrengstdaling van € 100.000 wordt verwacht. Hierover worden gesprekken gevoerd met het COA.

Terugblik Nota Budgetoverheveling 2023

Wijken Algemeen

Onderwerp:	Energietoeslag 2023
Bedrag:	€ 620.000
Toelichting:	Het aanvraagproces voor de energietoeslag 2023 is gesloten per 1 juli. De laatste aanvragen worden beoordeeld. De verwachting is dat dit overgehevelde budget volledig wordt besteed.

Onderwerp:	Inkomensregelingen
Bedrag:	€ 430.000
Toelichting:	In 2024 is het proces van de Individuele Inkomenstoeslag verbeterd en hebben meer inwoners een toeslag ontvangen. De verwachting is dat dit bedrag volledig wordt besteed in 2024.

Onderwerp:	Impuls winkelcentrum De Drieslag
Bedrag:	€ 100.000
Toelichting:	Bij het vaststellen van de begroting 2023 zijn door de Raad extra middelen beschikbaar gesteld om een impuls te kunnen geven aan winkelcentrum De Drieslag in de wijk Malburgen (€ 250.000 in 2023, 2024 en 2025). Inmiddels is met de uitvoering gestart en worden de vanuit 2023 doorgeschoven extra middelen in 2024 volledig besteed.

Bestuur, dienstverlening en financiën

Onderwerp:	Digitaal versnellen
Bedrag:	€ 150.000
Toelichting:	In de begroting 2023 zijn voor de jaren 2023 en 2024 incidentele middelen beschikbaar gesteld voor het verbeteren en het versnellen van de digitale dienstverlening en digitalisering. Omdat de inventarisatie en voorbereidingen met name in de eerste helft van 2023 hebben plaatsgevonden, zijn de feitelijke werkzaamheden voor een deel doorgeschoven naar 2024. De overgehevelde middelen zijn in 2024 volledig besteed.

Onderwerp:	Informatieveiligheid en privacy
Bedrag:	€ 200.000
Toelichting:	Het overgehevelde budget ad € 200.000 wordt in 2024 volledig besteed binnen de driejarige programmatische aanpak voor Informatieveiligheid en privacy. Diverse projecten (bijvoorbeeld wachtwoordkluis en veilig mailen) zijn gestart, beleidsdocumenten zijn opgesteld en risicoanalyses zijn uitgevoerd. Gedurende het jaar wordt de voortgang van het programma bewaakt en bij eventuele vertraging in de (deel)projecten schuiven deze werkzaamheden door naar 2025.

Onderwerp:	Verduurzaming gemeentelijk vastgoed loon- en onderhoudskosten
Bedrag:	€ 840.000
Toelichting:	In de begroting 2023 zijn incidenteel voor drie jaren (2023-2025) budgetten beschikbaar gesteld voor verduurzamingsmaatregelen. De inventarisatie en voorbereidingen hiervoor hebben met name in het eerste half jaar van 2023 plaatsgevonden. Hierdoor zijn de feitelijke werkzaamheden later gestart. De daardoor in 2023 niet bestede middelen werden overgeheveld naar 2026, zodat het totale budget in de periode 2023-2026 volledig beschikbaar blijft voor de gestelde doelen. De uitvoering van de voor 2024 opgestelde planning ligt op schema.

Onderwerp:	Verduurzaming gemeentelijk vastgoed loon- en onderhoudskosten
Bedrag:	€ 840.000
Toelichting:	In de begroting 2023 zijn incidenteel voor drie jaren (2023-2025) budgetten beschikbaar gesteld voor verduurzamingsmaatregelen. De inventarisatie en voorbereidingen hiervoor hebben met name in het eerste half jaar van 2023 plaatsgevonden. Hierdoor zijn de feitelijke werkzaamheden later gestart. De daardoor in 2023 niet bestede middelen werden

	overgeheveld naar 2026, zodat het totale budget in de periode 2023-2026 volledig beschikbaar blijft voor de gestelde doelen. De uitvoering van de voor 2024 opgestelde planning ligt op schema.

Onderwerp:	Digitale toegankelijkheid Communicatie
Bedrag:	€ 60.000
Toelichting:	De gemeente toetst alle websites en apps op toegankelijkheid en verbetert ze waar nodig. Doel is dat alle websites en apps en de inhoud daarvan, geschikt zijn om te gebruiken door mensen met een beperking. De gemeente werkt naast het verbeteren van de websites en apps ook aan het structureel borgen van digitale toegankelijkheid in de organisatie. Dit vraagt om het trainen van diverse stakeholders, maar ook om aanpassingen in bijvoorbeeld huisstijlsjablonen. De geplande inzet voor 2023 schuift deels door naar 2024, naar verwachting zullen deze middelen eind 2024 zijn besteed.

Onderwerp:	Incidentele formatieruimte cluster G&V
Bedrag:	€ 111.000
Toelichting:	In het boekjaar 2023 heeft het cluster Gebiedsrealisatie & Vastgoed incidentele formatieruimte gekregen voor ontwikkelmanagement en toegankelijkheid. De werving van personeel heeft meer tijd gekost dan verwacht, maar de opgave blijft onveranderd. De vanuit 2023 doorgeschoven middelen zullen naar verwachting eind 2024 volledig zijn besteed.

Onderwerp:	Sustainable Development Goals (SDG's)
Bedrag:	€ 100.000
Toelichting:	In de Begroting 2023 is incidenteel 100k beschikbaar gesteld voor de Sustainable Development Goals (SDG's). In het eerste deel van 2023 is gestart met een brede inventarisatie binnen de organisatie om te onderzoeken hoe bestaand beleid en beleidsplannen zich verhouden tot de SDG's. Uit deze inventarisatie is gebleken dat in het huidige beleid aan alle SDG's in meer of mindere mate aandacht wordt besteed. Aangezien dit op dit moment vooral impliciet gebeurt, is dit minder goed zichtbaar. Om deze zichtbaarheid te vergroten werd voorgesteld om naast de pictogrammen van de SDG-doelen te koppelen aan de producten in de P&C-producten ook een koppeling te maken met de doelenboom in de Begroting en een structurele aanpak in de organisatie nader uit te werken. Daartoe werden deze middelen destijds overgeheveld van 2023 naar 2024. In verband met herschikking van de prioriteiten is besloten om deze inspanningen niet op deze wijze uit te voeren. De overgehevelde middelen zullen dan ook niet worden besteed en in de jaarrekening 2024 vrijvallen. Binnen de bestaande formatie blijft dit thema onder de aandacht en we proberen in de lopende projecten en met de brede welvaart de koppeling te maken.

Veiligheid

Onderwerp:	Experiment Gesloten Coffeeshopketen
Bedrag:	€ 400.000
Toelichting:	In het regeerakkoord van 2017 is afgesproken dat er een experiment komt met de teelt en verkoop van hennep of hasjiesj voor recreatief gebruik. Arnhem heeft daarvoor al middelen ontvangen en ontvangt tot en met 2024 elk jaar € 162.500. Van deze gelden dient het gehele project bekostigd te worden. Er is uiteindelijk een budget van € 444.116 overgeheveld naar 2024. De experimenteerfase is op 17 juni 2024 in gegaan. In 2024 wordt een bedrag van € 150.000 aan kosten gerealiseerd. Deze kosten zien op extra capaciteit voor projectmanagement en bij vergunningen en handhaving. Het is wenselijk om de resterende gelden beschikbaar te stellen voor de resterende experimenteerfase (2025-2029) zodat uitvoering gegeven kan worden aan het experiment gesloten coffeeshopketen (voornamelijk voor extra capaciteit bij handhaving). Hiervoor is een wijziging in de begroting nodig. Deze wijziging zal in het eerstvolgende verzamelbesluit opgenomen worden

Onderwerp:	Veiligheidshuis
Bedrag:	€ 400.000
Toelichting:	Gelderland Midden kent twee veiligheidshuizen, namelijk veiligheidshuis regio Arnhem en veiligheidshuis West Veluwe Vallei (WVV). De gemeenten Arnhem en Ede fungeren als centrumgemeenten en ontvangen budget dat voor regionale doeleinden bestemd is. Er is uiteindelijk een budget van € 373.344 overgeheveld naar 2024. Dit budget wordt naar verwachting volledig besteed in 2024. De doorontwikkeling van ZVH tot regionale procesregiespecialist op het gebied van domeinoverstijgende multi-problemcasuïstiek is in volle gang. Er worden stappen gezet in de aansluiting op de lokale gemeentelijke structuur van de 9 aangesloten gemeentes. Deze ontwikkeling brengt kosten met zich mee. Deze betreffen onder andere de inhuur van specialisme op het gebied van de organisatieontwikkeling, met als doel een nieuwe strategische en tactische sturing te realiseren. Daarnaast omvatten de kosten de herinrichting en verbetering van operationele werkprocessen, alsmede de implementatie van een casusregistratiesysteem welke de gehele samenwerking van het netwerk rond casuïstiek ondersteunt.

Economie

Onderwerp:	Transformatie economie en arbeidsmarkt
Bedrag:	€ 250.000
Toelichting:	De middelen zijn beschikbaar gesteld voor de uitvoering van het beleidsdocument van de Arnhemse aanpak krapte op de arbeidsmarkt. In 2023 zijn we gestart met het vormen van een versnellingstafel om kansrijke initiatieven naar boven te halen die een bijdrage leveren aan de krapte op de arbeidsmarkt. In 2024 worden de middelen ingezet voor de uitvoering van een aantal kansrijke initiatieven, als De Beroepentuin en Loopbaanpaden. De verwachting is dat de middelen volledig worden besteed in 2024. Met werkgevers uit kinderopvangorganisaties en onderwijs zijn we een initiatief gestart voor het stimuleren van zij-instromers. In het derde kwartaal van 2024 wordt een kwartiermaker hiervoor geworven en deze middelen worden volledig besteed. In het kader van behoud van talent voor de regio en hen in een vroeg stadium in contact brengen met het regionale bedrijfsleven is het ASM festival georganiseerd en met succes georganiseerd. De middelen zijn volledig besteed.

Onderwerp:	Versterken Werklocaties en vestigingsklimaat voor de hoofdopgave Energy
Bedrag:	€ 750.000
Toelichting:	De middelen zijn beschikbaar gesteld voor co-financiering voor ruimtelijke- en infrastructurele investeringen op de innovatieve campussen. De subsidie in voorbereiding ter oplossing van het netcongestie op Industriepark Kleefse Waard (IPKW) voor ter hoogte van €250.000 is verstrekt en het project is in uitvoering. In samenwerking met de huidige eigenaar van Arnhems Buiten wordt een energievisie opgesteld. De verwachting is dat naar aanleiding van deze energievisie ruimtelijke- en infrastructurele investeringen moeten worden gedaan. Deze middelen dienen dan als cofinanciering. Het ambitiedocument kenniscampus regio Arnhem (gemeenten Rheden en Arnhem, HAN, Hogeschool Van Hall Larenstein en Yuverta) is gereed en er is een samenwerkingsovereenkomst begin 2024 getekend voor verder onderzoek. De volledige besteding van deze middelen is nog onzeker. In 2024 wordt er van Arnhems Buiten nog een aanvraag verwacht in het kader van de Energievisie. Mogelijk leiden de

	onderzoeken vanuit het ambitiedocument regio Arnhem nog tot ruimtelijke- en infrastructurele investeringen.

Onderwijs

Onderwerp:	Schoolmoestuinen
Bedrag:	€ 225.000
Toelichting:	In de begroting 2023 zijn incidenteel voor drie jaren (2023-2025) budgetten beschikbaar gesteld voor schoolmoestuinieren. In 2023 heeft de inventarisatie en opstart plaatsgevonden van het programma en is er een maatwerkaanpak gemaakt. De niet bestede middelen (225.000) zijn overgeheveld naar 2026. De uitvoering van de maatwerkaanpak is in 2024 gestart. De wens en de behoefte m.b.t. centrale schoolmoestuinen evenals de wens en de realisatie van moestuin mogelijkheden op het eigen schoolplein, wordt in 2024 verder onderzocht. In Elderveld wordt in het najaar van 2024 een pilot gestart en gekeken naar de behoefte voor 2025-2026. Er wordt een ingroeimodel verwacht, waarbij steeds meer scholen aansluiten waarbij duurzame borging belangrijk is voor de scholen. Daarom is het wenselijk dat de resterende middelen beschikbaar blijven voor de jaren na 2025. Bij de nota budgetoverhevelingen 2024 zal daarom een herverdeling van de middelen over de jaren worden voorgesteld. 2024: € 260.000 2025: € 315.000 2026: € 320.000 2027: € 330.000

Cultuur

Onderwerp:	Coronamiddelen
Bedrag:	€ 200.000
Toelichting:	Het restant van de coronamiddelen wordt in 2024 ingezet voor het ophogen van de subsidieregeling Producties, Evenementen en Festivals deelregeling 3 (€ 150.000) en beeldende kunst (€ 50.000).

Onderwerp:	Cultuur programmering
Bedrag:	€ 305.000
Toelichting:	Vanuit 2023 hebben we in totaal € 305.000 overgeheveld voor cultuurprogrammering. Een deel van de middelen zal niet of niet geheel worden besteed in 2024. Het gaat dan om de verbinding kunst en cultuur met andere domeinen (€ 100.000) en het Breedtekunstfestival (€ 50.000). De voorbereidingen voor het Breedtekunstfestival zijn al wel gestart maar het festival zal pas plaatsvinden in 2025. De activiteiten en bijbehorende kosten schuiven door naar 2025, dit past binnen de beschikbare financiële ruimte in 2025. De overgehevelde middelen uit 2023 vallen hiermee in 2024 naar verwachting deels vrij.

Onderwerp:	Jacobiberg
Bedrag:	€ 500.000
Toelichting:	Vanuit 2023 hebben we € 500.000 overgeheveld naar 2024 voor de huisvesting van het Popcentrum Jacobiberg aan de Groningensingel 1245. Vooralsnog verwachten we deze middelen in 2024 nodig te hebben.

Onderwerp:	Beeldende kunst
Bedrag:	€ 120.000
Toelichting:	Vanuit 2023 hebben we € 120.000 overgeheveld naar 2024 voor het gereed brengen van een kunstwerk. We verwachten vooralsnog dat we deze middelen ook daadwerkelijk gaan inzetten in 2024.

Onderwerp:	Gratis cultuurbezoek jongeren
Bedrag:	€ 200.000

Toelichting:	Vanuit 2023 hebben we € 200.000 overgeheveld voor het aanbieden van gratis cultuur aan jongeren. We zetten deze middelen in 2024 in voor een gericht jaarprogramma.

Onderwerp:	Presentatie en productie debat
Bedrag:	€100.000
Toelichting:	Vanuit 2023 hebben we € 100.000 overgeheveld voor een extra impuls voor de presentatie en productie van debat. We verwachten deze middelen in 2024 te gaan inzetten.

Participatie en armoedebestrijding

Onderwerp:	Schuldhulpverlening
Bedrag:	€ 407.000
Toelichting:	Het onderzoek en daarop volgende inkoop van schuldhulpverlening voor ondernemers wordt in 2024uitgevoerd. Het budget van € 77.000 wordt hiervoor volledig ingezet. De (voorbereiding op de) implementatie wordt momenteel uitgevoerd. Het doorgeschoven budget van € 330.000 wordt in 2024 geheel besteed.

Onderwerp:	Regionale middelen in het kader van participatie
Bedrag:	€ 2.200.000
Toelichting:	Voor 2024 wordt eveneens een jaarplan vastgesteld door het RWB. In dat kader zijn ook meerjarig afspraken gemaakt over nieuwe en doorlopende projecten en hierbij is rekening gehouden met de overhouden middelen van 2023. Bij de jaarrekening 2023 is uiteindelijk een bedrag van € 2.304.323 overgeheveld en toegevoegd aan de begroting 2024. Op basis van de huidige prognose over 2024 verwachten we € 853.000 over te houden en stellen we voor om dit over te hevelen naar 2025.

Onderwerp:	Budget pilot bijverdienbeloning
Bedrag:	€ 300.000
Toelichting:	In juli 2023 is de tweejarige pilot bijverdienbeloning gestart waarmee we inwoners stimuleren om te werken in deeltijd naast hun uitkering en hen hiervoor te belonen. In totaal is er voor de pilot € 3,4 miljoen gereserveerd. In 2023 is het benodigde bedrag geschat op € 1,0 miljoen. De werkelijke uitgaven waren € 0,7mln, waardoor € 0,3 mln was overgeheveld naar 2024. in 2024 is in mei de tweede uitbetaling geweest, waarbij de gehele overgehevelde bedrag is besteedt.

Welzijn en inclusie

Onderwerp:	Uitbreiding capaciteit opvang daklozen
Bedrag:	€ 395.000
Toelichting:	Voor geplande activiteiten van de uitbreiding van capaciteit van maatschappelijke opvang en inzet van ervaringsdeskundigheid is € 395.000 overgeheveld. Het budget voor deze activiteiten in 2024 wordt naar verwachting bijna geheel besteed. Het kostte meer tijd om een geschikte locatie te vinden voor gezinnen, mede hierdoor en de lagere kosten dan geprognosticeerd, wordt het budget mogelijk niet geheel uitgegeven dit jaar.

Onderwerp:	Maatschappelijke Opvang
Bedrag:	€ 500.000
Toelichting:	Deze middelen zijn besteed voor de verdere aanpak dakloosheid, waaronder de beweging van Maatschappelijke opvang naar 'Wonen Eerst".

Onderwerp:	Opvang niet-rechthebbende EU burgers en gezinsopvang
Bedrag:	€ 450.000
Toelichting:	De uitdaging bij een opvang voor niet-rechthebbende EU burgers (€ 250.000) en een (volledige) uitbreiding van de gezinsopvang (€ 200.000) zat in een geschikte locatie. Deze locaties zijn inmiddels gevonden en de middelen worden ingezet voor het realiseren hiervan.

Onderwerp:	Ouderenbeleid
Bedrag:	€ 100.000
Toelichting:	In 2024 geven we verder invulling aan het integraal ouderenbeleid. Op dit moment zitten we in de beleidsvorming hiervan. We worden hierin begeleid door een extern projectleider. De inzet van deze projectleider, evenals de georganiseerde participatiesessies om te komen tot een integrale beleidsnotitie, worden gefaciliteerd uit de in 2023 overgehevelde middelen van € 100.000.

Onderwerp:	Gezins- en kindbescherming
Bedrag:	€ 928.850
Toelichting:	Met de regiogemeenten Centraal Gelderland is vorig jaar het meerjarige regionale project Toekomsttuin Centraal Gelderland opgestart. Dit project werkt volgens 4 actielijnen toe naar een nieuwe werkwijze in de kind- en gezinsbescherming voor de elf betrokken gemeenten. In totaal is voor de jaren 2023 – 2026 een bedrag beschikbaar van afgerond € 1.9 miljoen, waarvan ruim € 1,8 miljoen via de DUVO bij Arnhem als centrumgemeente vrouwenopvang/bestrijding huiselijk geweld is binnengekomen, onder de noemer POK (Parlementaire Ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag) Gezins- en Kindbescherming. Van dit bedrag staat voor het jaar 2024 € 1,38 miljoen begroot voor het project Toekomsttuin Centraal Gelderland, dat is inclusief het bedrag van € € 928.850 dat vorig jaar is overgeheveld. De verwachting is dat dit regionale budget dit jaar niet tot volledige besteding komt. Op basis van huidige inzichten wordt voor nu een besteding van circa € 500.000 verwacht. Actielijn 1 binnen het project bevat een groot gereserveerd bedrag voor alle elf gemeenten in de regio ter versterking van de lokale toegangsteams (in Arnhem de sociale wijkteams), te weten € 525.000. Het betreft hier voornamelijk opleidingsgelden. Niet alle gemeenten (lokale teams) zijn einde van dit jaar al gereed om ondersteuning en opleiding te volgen. Ook blijft mogelijk dit jaar geld over op de andere actielijnen vanwege de landelijk uitgestelde planning rond de definitieve voorkeursvariant van het nieuw te vormen regionaal veiligheidsteam. Daarnaast loopt in algemene zin de uitvoering van de activiteiten ten dele achter bij de planning. Omdat het hier een meerjarig regionaal project en budget betreft waarover op regionaal bestuurlijk niveau afspraken zijn gemaakt, wordt bij de nota budgetoverhevelingen 2024 voorgesteld deze verwachte niet-bestede middelen niet als voordeel vrij te laten vallen ten gunste van de AR, maar beschikbaar te houden.

Onderwerp:	Inclusie
Bedrag:	€ 126.600
Toelichting:	Binnen de begroting van Inclusie is er in 2023 een onderbesteding geweest. Een aantal activiteiten waren opgepakt in 2023, maar liepen door in 2024. De lokale coördinator discriminatie en racisme (LCDR) is gestart in het najaar van 2023. In 2024 zullen de meeste kosten (€ 75.000) worden gemaakt voor de coördinator en de ondersteuning er van. Verder heeft de subsidieregeling herdenking slavernijverleden een looptijd van juni 2023 tot juni 2024 en is het restant (€ 32.600) meegenomen naar 2024 (zie ook S05 Cultuur). Dit restant is inmiddels allemaal gebruikt ter dekking van nieuwe subsidieaanvragen binnen de regeling. Tot slot is er medio 2023 gestart met de projectleiding voor inclusieve speeltuinen. Het restant (€ 19.000) is meegenomen naar 2024 en ingezet voor extra projectleiding. Zoals uit voorgaande blijkt, zullen naar verwachting alle middelen eind 2024 zijn besteed.

Onderwerp:	Toegankelijk en inclusieve hoofdlooproute en speeltuinen
Bedrag:	€ 150.000

Toelichting:	Bij het vaststellen van de begroting 2023 zijn vier jaar lang € 250.000 aan extra middelen beschikbaar gekomen voor het toegankelijk en inclusief maken van de hoofdlooproutes en speeltuinen. In 2023 bevonden we ons nog in de opstartfase, waardoor de bestedingen in het eerste jaar (2023) € 150.000 achter zijn gebleven. In het laatste jaar zal de uitvoering extra middelen vergen. Daarom is voorgesteld om dit budget naar 2026 over te hevelen. In 2026 zullen deze middelen dan ook worden besteed.

Gezondheid en sport

Onderwerp:	Sloopwerkzaamheden sporthal Kermisland
Bedrag:	€ 265.000
Toelichting:	De sloop van Kermisland is uitgesteld in verband met de vertraagde oplevering van sporthal Middachtensingel. Liander is niet in staat geweest de benodigde huisaansluiting van de nieuwe sporthal op tijd te realiseren. De sporthal had per 1 september in gebruik genomen moeten worden volgens planning, doordat de huisaansluiting pas per 1 november aanwezig is opent Middachtensingel begin 2024. In de begroting 2023 is voor de sloop € 265.000 incidenteel geraamd. De hal wordt in 2024 gesloopt. Daarom wordt voorgesteld de middelen over te hevelen naar 2024. Liander gaat in juli 2024 een schouw doen met het oog op verwijdering van de nutsvoorzieningen, waarna de werkzaamheden worden ingepland. De verwachting is dat er begin augustus gestart wordt met de sloopwerkzaamheden en het volledige budget wordt besteed in 2024.

Onderwerp:	Herinrichting consultatiebureaus
Bedrag:	€ 145.000
Toelichting:	Vanwege nieuwe zorgpartners in het gebouw van Rijnstate Poli Zuid (RKV) zal het daar gehuisveste consultatiebureau verhuizen naar elders in de wijk. Daarom wordt er in samenspraak met de VGGM gezocht naar een nieuw onderkomen voor dit consultatiebureau. In 2023 was voor de herinrichting van dit nieuwe consultatiebureau budget geraamd, maar er worden nog geen kosten verwacht. Voorstel is om de niet-bestede middelen over te hevelen naar 2024 om de verbouwings- en inrichtingskosten voor de nieuwe locatie van het consultatiebureau te bekostigen. Per 1 oktober 2024 zal het consultatiebureau (Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg) overgaan naar de nieuwe locatie en de verwachting is, dat een groot deel van de middelen zal worden besteed.

Onderwerp:	Verduurzaming kunstgrasvelden
Bedrag:	€ 250.000
Toelichting:	In 2023 is er nog geen SBR-rubbergranulaat kunstgrasveld vervangen voor een duurzaam alternatief. Hier was wel een budget van € 250.000 voor beschikbaar. Dit heeft te maken met enerzijds de nog bestaande levensduur van de velden en anderzijds met de onduidelijkheid rondom de alternatieven voor SBR infill. Een werkgroep is druk bezig met het onderzoeken welk type veld het meest geschikt is als alternatief. Lastig is dat de KNVB vooralsnog weinig alternatieven accepteert als wedstrijdveld. Wij verwachten hier, in samenwerking met de KNVB, spoedig een knoop over door te kunnen hakken. Dan zullen, vanaf 2024, in versneld tempo de komende jaren de SBR infill velden vervangen worden. In 2024 is sportbedrijf gestart met de vervanging van de infill en de middelen worden in 2024 volledig besteed.

Klimaat en energie

Onderwerp:	Personele formatie ten behoeve van opgaven Klimaat en Energie
Bedrag:	€ 211.408

Toelichting:	Voor werkzaamheden voor Duurzaamheid binnen het programma Klimaat en Energie is vanaf 2023 budget beschikbaar voor uitbreiding van de personele formatie met 2 fte. Begin oktober is het Stadsprogramma definitief vastgesteld en is een nieuw plan gemaakt omtrent de invulling van deze structurele vacatures. Aangezien de werving nog in gang moet worden gezet, is de verwachting dat deze vacatures per 2024 worden ingevuld. Gezien de enorme opgave voor Duurzaamheid en de versnellingsopdracht die er ligt, willen we de niet ingezette middelen voor de structurele formatie van 2023, eenmalig in 2024 inzetten om extra incidentele (zowel intern als extern) formatie in te zetten. De incidentele formatie zal in ieder geval worden ingezet voor inhuur van expertise rond netcongestie en om de warmteprojecten te ondersteunen. Hierna bleek, eind 2023, de subsidie Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid (CDOKE) nog niet volledig te zijn gebruikt i.v.m. krapte op de arbeidsmarkt. Omdat deze subsidie eerst volledig moet worden benut lijkt het niet haalbaar het uit 2023 overgehevelde bedrag in 2024 in te zetten voor Duurzaamheid. In deze turap wordt voorgesteld het financiële voordeel dat hierdoor ontstaat eenmalig in te zetten ter dekking van een knelpunt op de loonkosten in het programma Bestuur, Dienstverlening en Financiën.

Ruimtelijke ontwikkeling

Onderwerp:	Milieuplan
Bedrag:	€ 130.000
Toelichting:	Plan gezonde leefomgeving is in juni 2024 door het college vastgesteld en ligt voor in Q3/Q4 bij de raad. Uitvoering en monitoring is gestart en middelen zijn benut.

Onderwerp:	Grondwal / uitbreiding woonwagenkamp Bethaniënstraat
Bedrag:	€ 3.500.000
Toelichting:	De Sanering van de grondwal is inmiddels aanbesteed en de werkzaamheden gaan binnenkort van start en zullen naar verwachting in november dit jaar afgerond worden. Voor de uitbreiding woonwagenkamp worden met de (bestaande en nieuwe) bewoners van de Bethaniënstraat maatwerkgesprekken gevoerd over de vaststellingsovereenkomsten. Dat gebeurt in nauwe samenwerking met de corporaties, vanwege de beheersaspecten en de rol van de corporaties in de exploitatie van de grond en woonwagens. Hierop volgt de vaststelling van een grondexploitatie (GREX). De dit jaar niet-bestede middelen zullen de komende jaren nog benodigd zijn voor de uitbreiding/herinrichting van de woonwagenlocatie.

Onderwerp:	Invoeringskosten Omgevingswet
Bedrag:	€ 700.000
Toelichting:	Op 1 januari 2024 is de omgevingswet ingevoerd. Het overgehevelde budget is gebruikt voor het inrichten en testen van het digitale systeem, de werkprocessen en de interne en externe communicatie. Daarnaast is ook behoeft aan extra ondersteuning vanwege de invoering en het extra werk dat dit met zich meebrengt. De overgehevelde middelen zijn nog niet volledig benut en zullen naar verwachting ook de komende jaren nodig zijn voor de transitiefase van de Omgevingswet.

Wonen en leefomgeving

Onderwerp:	Invoering verhuurdersvergunningen (Wet Goed Verhuurderschap)
Bedrag:	€ 173.000
Toelichting:	In juli 2023 is de Wet Goed Verhuurderschap van kracht geworden. Gemeenten hebben de optie om een verhuurdersvergunning in te voeren. Arnhem wil gebruik maken van die mogelijkheid. Met de start van een nieuwe projectleider in 2024 hebben we een start gemaakt aan de introductie en verdere uitvoering van dit plan. De dit jaar niet-bestede middelen zullen ook komende jaren nog nodig zijn voor het opzetten van de organisatie die

	de VTH-taken (vergunningverlening, toezicht, handhaving) zal uitvoeren als we de vergunningplicht hebben ingevoerd. Ook dienen systemen te worden opgezet.

Onderwerp:	Invoering meldpunt voor huurders (Wet Goed Verhuurderschap)
Bedrag:	€ 107.000
Toelichting:	In juli 2023 is Wet Goed Verhuurderschap van kracht geworden. Gemeenten zijn verplicht om een meldpunt voor huurders in te richten. Het meldpunt is inmiddels ingevoerd. Dit heeft een extra taak voor het huurdershuis opgeleverd. In 2024 voeren we ook de campagne "Dat huurt lekker" uit. Het overgehevelde bedrag zal dit jaar benut worden.

Onderwerp:	Woonwagenlocaties
Bedrag:	€ 250.000
Toelichting:	Voor de bewoners van de Merwedestraat respectievelijk en de Gelderse Rooslaan wordt na de zomer een bewonersbijeenkomst georganiseerd voor zowel de bestaande als de nieuwe bewoners, met als doel het geven van een toelichting op de plannen. Tevens wordt de nieuwe mogelijkheid geboden voor individuele maatwerkgesprekken. Dit eveneens in nauwe samenwerking met de corporaties. De dit jaar niet-bestede middelen zullen de komende jaren nog benodigd zijn voor de uitbreiding/herinrichting van de woonwagenlocaties.

Onderwerp:	Ondergronds leggen hoogspanningskabels
Bedrag:	€ 1.500.000
Toelichting:	De overgehevelde middelen zijn vorig jaar gedoteerd aan de bestemmingsreserve Volkshuisvesting en zijn nog niet onttrokken.

Onderwerp:	Arnhem-Oost
Bedrag:	3.100.000
Toelichting:	Vorig jaar is besloten van de bestemmingsreserve Arnhem-Oost een egalisatiereserve te maken en de niet bestede middelen jaarlijks via deze reserve te laten lopen. De resterende middelen 2023 ter hoogte van € 3,7 miljoen (iets hoger dan de eerder ingeschatte € 3,1 miljoen) zijn bij de jaarrekening toegevoegd aan de reserve. In 2024 zijn deze middelen conform het uitvoeringsplan geraamd in de begroting.

Vooruitblik Nota Budgetoverheveling 2024

Wijken Algemeen

Onderwerp:	Ervaringsdeskundigen
Bedrag:	€ 80.000
Toelichting:	In de begroting 2024 is voor een pilot Ervaringsdeskundigen € 100.000 opgenomen. Hiervoor is een plan gemaakt dat eind 2024 wordt gestart. Om de pilot af te kunnen ronden, wordt er € 80.000 overgeheveld naar 2025.

Onderwerp:	Inkomensregelingen
Bedrag:	PM
Toelichting:	Voor het verder verbeteren van Inkomensregelingen is vier jaar incidenteel budget beschikbaar. In 2024 is een aantal verbeteringen doorgevoerd, maar is de impact op het aantal toekenningen nog niet bekend. Wellicht dat dit kosteneffect niet in 2024, maar in 2025 effect heeft. Bij de nota budgetoverheveling is de impact beter te meten.

Cultuur

Onderwerp:	Toekomstvisie Synagoge
Bedrag:	PM
Toelichting:	Een extern bureau heeft opdracht gekregen voor het opstellen van de toekomstvisie. Naar verwachting levert het bureau eind maart 2025 het eindproduct op. Derhalve stellen we voor de dit jaar niet bestede middelen over te hevelen naar 2025.

Participatie en armoedebestrijding

Onderwerp:	Regionale middelen in het kader van participatie
Bedrag:	€ 853.000
Toelichting:	zoals bij de verantwoording budgetoverhevelingen 2023 aangegeven, verwachten wij ook voor 2024 niet alle middelen te hebben besteed einde van het jaar. We stellen daarom wederom voor om dit bedrag over te hevelen naar 2025. momenteel wordt dit geschat op € 853.000. in het najaar zal de prognose van de bestedingen worden geactualiseerd en wordt dit bedrag daarop aangepast.

Onderwerp:	Middelen SW Infrastructuur
Bedrag:	€ 898.000
Toelichting:	in de meicirculaire 2024 is incidenteel € 63 mln beschikbaar gesteld door het rijk ten behoeve van de positionering en het behoud van de sociaal ontwikkelbedrijven, voor Arnhem is dit € 898.000. momenteel loopt er in regionaal verband een onderzoek naar de toekomstvisie op het sociaal ontwikkelbedrijf, uitgevoerd door BMC. Deze middelen willen we daarom koppelen aan het vervolgproces van BMC voor de doorontwikkeling met betrekking tot het Sociaal ontwikkelbedrijf. Omdat het onderzoek van BMC pas na de zomer wordt afgerond en de doorontwikkeling pas daarna gaat starten, verwachten wij niet dat we in 2024 deze middelen al hebben besteed. Vandaar het voorstel om deze over te hevelen naar 2025 om de uitvoering van de doorontwikkeling daarmee mogelijk te maken.

Onderwerp:	Implementatiekosten Schuldhulpverlening
Bedrag:	€ 600.000
Toelichting:	Met ingang van 2025 wordt Schuldhulpverlening weer in eigen beheer uitgevoerd. De planning was om hier op 1 juli 2024 al mee te starten. De start is echter 1 januari 2025. De huidige dossiers worden door de huidige dienstverlener (Verdergroep) afgerond of overgedragen in 2025. Dat betekent dat een deel van het implementatiebudget in 2024 wordt besteed aan voorbereiden, trainen, inrichten en implementeren en dat een deel in 2025 wordt gebruikt voor de overdracht en verdere implementatie.

Onderwerp:	Bijverdienbeloning
Bedrag:	€ 450.000
Toelichting:	Per juli 2023 is een pilot voor 2 jaar gestart voor de Bijverdienbeloning. Hiervoor is een budget beschikbaar gesteld van totaal € 3,4 mln, waarvan € 2 mln in het jaar 2024. de bijverdienbeloning wordt altijd achteraf uitbetaald. Over de periode juli t/m december 2024 vindt de uitbetaling pas in maart 2025 plaats, terwijl het budget daarvoor al wel in het boekjaar 2024 is opgenomen. Derhalve is de verwachting dat we bij de budgetoverhevelingen zullen voorstellen om een bedrag van € 450.000 over te hevelen.

Ruimtelijke ontwikkeling

Onderwerp:	Subsidieregeling Verwijderen Kachels en Rookgaskanalen 2024
Bedrag:	PM
Toelichting:	Per 1 juli 2024 is de Subsidieregeling Verwijderen Kachels en Rookgaskanalen 2024 ingegaan. Deze regeling loopt tot 1juli 2025. Aangezien de doorlooptijd de jaargrens passeert, stellen we voor om de niet-bestede middelen per einde jaar over te hevelen.

Onderwerp:	Woonwagenlocaties
Bedrag:	PM
Toelichting:	Conform de planning, zoals gecommuniceerd in de raadsbrief van d.d. 25 juni 2024, zal tot en met juni 2025 tijd nodig zijn voor het opstellen en besluitvorming van de ruimtelijk juridische procedures en het vast laten stellen van de grondexploitaties. Daarna kan worden gestart met de aanbesteding en de uitvoering. We stellen derhalve voor om de dit jaar niet-bestede middelen over te hevelen naar 2025.

Onderwerp:	Transitiefase Omgevingswet
Bedrag:	PM
Toelichting:	Op 1 januari 2024 is de Omgevingswet ingevoerd. Het overgehevelde budget is gebruikt voor het inrichten en testen van het digitale systeem, de werkprocessen en de interne en externe communicatie. Daarnaast is ook behoefte aan extra ondersteuning vanwege de invoering en het extra werk dat dit met zich meebrengt. De overgehevelde middelen van 2023 zijn in 2024 nog niet volledig benut en zal naar verwachting ook de komende jaren nodig zijn voor de transitiefase van de Omgevingswet. Derhalve wordt voorgesteld het restantbedrag van 2024 over te hevelen naar 2025.

Wonen en leefomgeving

Onderwerp:	Plan van aanpak Graffiti
Bedrag:	€ 150.000
Toelichting:	In de begroting 2023 heeft de raad middelen gereserveerd voor een plan van aanpak Graffiti en eind 2023 is de raad door middel van een brief over de gekozen aanpak geïnformeerd. Doordat medio 2023 met enige vertraging is begonnen aan het opstellen van het plan van aanpak, is de uitvoering pas in 2024 echt op gang gekomen. Eén jaar is echter te kort om alle acties uit het plan van aanpak te kunnen realiseren. Door een deel van het in 2024 beschikbare budget van € 277.000 over te hevelen naar 2025, wordt het mogelijk dat meer geplande acties worden uitgevoerd. Dit komt ten goede van de evaluatie van het Plan van Aanpak welke eind 2025 zal volgen.

Onderwerp:	Invoering verhuurdersvergunningen (Wet Goed Verhuurderschap)
Bedrag:	PM
Toelichting:	De dit jaar niet-bestede middelen zullen ook komende jaren nog nodig zijn voor het opzetten van de organisatie die de VTH-taken (vergunningverlening, toezicht, handhaving) zal uitvoeren als we de vergunningplicht hebben ingevoerd. Ook dienen systemen te worden opgezet.

Investeringen

Investeringskrediet Bewegend Bos
In april 2024 is de raad geïnformeerd over uitvoering van motie Bewegend Arnhems Stadsbos (23M91). In de motie is opgenomen dat de gemeente voor een bepaalde periode een verplaatsbaar en tijdelijk bos inzet als experimenteel instrument voor vergroening. Daarmee kan de stad beter ervaren wat groen en dan vooral bomen doen met een plek als het gaat over vergroenen, leefbaarheid en klimaat(adaptatie). In 2024 wordt voor een bedrag van € 80.000 aan boombakken en beplanting aangeschaft waarvoor een investeringsbudget noodzakelijk is. De bijbehorende kapitaallasten worden gedekt uit de beschikbare middelen uit het Klimaatadaptatiefonds.

Beheersing verbonden partijen

BVO De Connectie

Voortgang Beheersstrategie (Turap 2)

De beheersing is vooral gericht op het actief verbinden van de gemeentelijke belangen met de belangen van een goede bedrijfsvoeringsorganisatie. Op verschillende niveaus en vanuit verschillende perspectieven wordt er actief samengewerkt. Het bestuur, het OGO (opdrachtgeversoverleg) en de demandorganisatie zijn hierin belangrijke gremia waarin sturing en beheersing nadrukkelijk terugkomen. Het controllersoverleg vervult hierin een belangrijke adviesrol ten aanzien van de P&C-producten van de Connectie.

Er wordt in de begroting van De Connectie een aantal risico's beschreven die significant zijn in financiële termen, maar ook voor de dienstverlening. De Connectie onderschrijft de principes van het risico gestuurd werken. Dit houdt in dat risico's gekoppeld worden aan de doelstellingen en dat maatregelen worden genomen om de risico's te beheersen. In de afgelopen jaren heeft De Connectie belangrijke stappen gezet ten aanzien van de invulling van het risicomanagement. Zo heeft er een uitgebreide risico-inventarisatie plaatsgevonden, zowel vanuit het perspectief van de organisatiedoelstellingen als vanuit het perspectief van business continuïteit. Waar nodig zijn aanvullende beheersmaatregelen genomen. De komende jaren gaat De Connectie verder met het door ontwikkelen van het risicomanagement door te investeren in het risicobewustzijn binnen de organisatie en het cyclisch en systematisch borgen van het risicomanagement.

Gelet op het feit dat de Connectie een beleidsarme MJPB heeft gepresenteerd waarin ontwikkelingen en (gemeentelijke) ambities zoals bijvoorbeeld de harmonisatie van applicatielandschap niet zijn verwerkt, vraagt dit in de toekomst mogelijk om aanvullende investeringen

Beheersstrategie jaarstukken 2023

De Connectie is een organisatie die volop in ontwikkeling is en waar de komende jaren veel moet gebeuren. Het is evident dat beheersing en control hierin belangrijk zijn. De beheersing is vooral gericht op het actief verbinden van de gemeentelijke belangen met de belangen van een goede bedrijfsvoeringsorganisatie. Op verschillende niveaus en vanuit verschillende perspectieven wordt er actief samengewerkt. Het bestuur, het OGO (opdrachtgeversoverleg) en de demandorganisatie zijn hierin belangrijke gremia waarin sturing en beheersing nadrukkelijk terugkomen. Het controllersoverleg vervult hierin een belangrijke adviesrol ten aanzien van de P&C-producten van de Connectie. In het kader van de doorontwikkeling van de samenwerking vindt onderzoek plaats naar de verdere professionalisering van het opdrachtgeverschap. Daarbij wordt ook het centraal opdrachtgeverschap van de IV-keten onderzocht. Naast het onderzoek naar de inrichting van het opdrachtgeverschap wordt ook ingezet op de versterking van het demand- en supplymanagement.

Er wordt in de begroting van De Connectie een aantal risico's beschreven die significant zijn in financiële termen, maar ook voor de dienstverlening. De Connectie onderschrijft de principes van het risico gestuurd werken. Dit houdt in dat risico's gekoppeld worden aan de doelstellingen en dat maatregelen worden genomen om de risico's te beheersen. Afgelopen jaar heeft De Connectie belangrijke stappen gezet ten aanzien van de invulling van het risicomanagement. Zo heeft er een uitgebreide risico-inventarisatie plaatsgevonden, zowel vanuit het perspectief van de organisatiedoelstellingen als vanuit het perspectief van business continuïteit. Waar nodig zijn aanvullende beheersmaatregelen genomen. De komende jaren gaat De Connectie verder met het door ontwikkelen van het risicomanagement door te investeren in het risicobewustzijn binnen de organisatie en het cyclisch en systematisch borgen van het risicomanagement.
De risico's die door De Connectie in de MJPB zijn beschreven, zijn in omvang gestegen. Dit wordt veroorzaakt door de onzekerheid ten aanzien van de stijgende WOZ-bezwaren en daaraan gekoppelde meerkosten. Afhankelijk van de landelijke ontwikkelingen op het gebied van wet- en regelgeving is dit als risico opgenomen in het risicoprofiel van de Connectie. Bij het opstellen van de Begroting 2024 van de gemeente Arnhem is in het weerstandsvermogen voldoende rekening gehouden met deze risico's.
Gelet op het feit dat de Connectie een beleidsarme MJPB heeft gepresenteerd waarin ontwikkelingen en (gemeentelijke) ambities zoals bijvoorbeeld de harmonisatie van applicatielandschap niet zijn verwerkt, vraagt dit in de toekomst mogelijk om aanvullende investeringen.

BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen

Voortgang Beheersstrategie (Turap 2)
De risico's waarmee BVO DRAN te maken heeft zijn een veranderende relatie met de provincie, een zeer dynamische omgeving, kwetsbare burgers en daarmee politieke gevoeligheid.

De inrichting van het doelgroepenvervoer is gebaseerd op een 'open einde' systematiek. Hierom is de sturingsinformatie frequenter en gericht op continue monitoring. Structureel ontvangen we van de BVO DRAN managementinformatie en zogenaamde rittenbakken. Er is ongeveer tien keer per jaar ambtelijk en 6 keer per jaar bestuurlijk overleg. We zijn voornemens om informatie over het doelgroepenvervoer te verwerken in PowerBI zodat het onderdeel kan gaan uitmaken van de bestuursrapportage. In 2022 is gewerkt aan het opnemen van informatie over regiotaxi in PowerBI. Qua IT heeft dat meer voeten in aarde en kost meer tijd dan vooraf ingeschat. Dit geldt nog meer voor het opnemen van informatie over het routegebonden vervoer omdat de aangeleverde informatie niet uniform is tussen de vervoerders. Dit wordt in 2024 meegenomen in de verdere doorontwikkeling van de rapporten in PowerBI,

Beheersstrategie jaarstukken 2023
De risico's waarmee BVO DRAN te maken heeft betreft een zeer dynamische omgeving, kwetsbare burgers en daarmee politieke gevoeligheid.

Het in 2018 verschenen knoppenplan heeft ertoe geleid dat een aantal kostenbesparingen die mogelijk waren in regionaal verband inmiddels zijn doorgevoerd en een aantal zaken zijn meegenomen in de inmiddels afgeronde aanbesteding. Aan een aantal knoppen binnen het vraagafhankelijk vervoer is sinds 2021 een verder vervolg gegeven. Een aantal knoppen kunnen enkel door de gemeente zelf beleidsmatig worden opgepakt.

De gemeente Arnhem heeft in 2020 aan een aantal van deze knoppen gedraaid door zowel beleidsregels Wmo als ook beleidsregels Leerlingenvervoer op- en vast te stellen. Dit om te kunnen blijven doen wat nodig is, maar ook een gemeentelijk kader als vertrekpunt te kunnen nemen. De eerste effecten hiervan hebben we in 2021 gezien. Deze trend heeft zich doorgezet in 2022 en uiteindelijk ook in 2023.

Ten aanzien van de uitdagingen in relatie tot de personeelstekorten is er 2023 actief ingezet op wervingscampagnes via de vervoersorganisatie. Voornoemde wordt in 2024 voortgezet. Voorts wordt er in 2024 verder gewerkt aan de interventies ten behoeve van de complexiteit binnen het doelgroepenvervoer en met name als het gaat om leerlingenvervoer.
De inrichting van het doelgroepenvervoer is gebaseerd op een 'open einde' systematiek. Hierom is de sturingsinformatie frequenter en gericht op continue monitoring. Structureel ontvangen we van de BVO DRAN managementinformatie en zogenaamde rittenbakken. Er is ongeveer tien keer per jaar ambtelijk en 6 keer per jaar bestuurlijk overleg. Informatie omtrent doelgroepenvervoer zal worden verwerkt in PowerBI waardoor dit onderdeel uit zal gaan maken van de komende bestuursrapportages.

Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)

Voortgang Beheersstrategie (Turap 2)

Landelijke ontwikkelingen in wet- en regelgeving kunnen grote invloed hebben op de taakomvang en -inhoud van de omgevingsdienst ODRA. De Omgevingswet en de Wet kwaliteitsborging bouwen (WKB) hebben invloed hebben op de werkzaamheden die met bouw hebben te maken. Door actief met komende ontwikkelingen bezig te zijn kan beter geanticipeerd worden op eventuele consequenties voor het personeelsbestand van ODRA.

De omvang van het takenpakket van ODRA op het gebied van bouw, vergunningverlening en toezicht is direct afhankelijk van initiatieven van particulieren en bedrijven in de stad. Er kunnen grote verschillen zitten tussen jaren. Om hierop te anticiperen houdt ODRA een flexibele schil met personeel aan. Met de systematiek van outputfinanciering en een prognose van de gemeente op de bouwontwikkelingen wordt het beter mogelijk om de kosten voor de gemeente vooraf in te schatten. Echter is nog steeds sprake van veel dynamiek en onzekerheid. De stikstofregelgeving, hoge prijzen, schaarste aan bouwmaterialen en aan personeel zorgen er voor dat het moeilijk is om goede prognoses te maken. De verwachting is evenwel dat de woningopgave voor flink meer bouwactiviteiten in Arnhem zal leiden.

De bij omgevingsdienst ODRA onderkende risico's voor gemeente Arnhem worden op de volgende wijzen beheerst. Allereerst is er maandelijks werkoverleg tussen de accounthouders van beide partijen. Relevante ontwikkelingen kunnen daar als eerste gesignaleerd worden. ODRA levert maandelijks productiecijfers en urenoverzichten. De cijfers worden met deze frequentie ook in het accountoverleg besproken. Realisatie van producten en uren kan zo getoetst worden aan planning en budget, indien nodig kan worden bijgestuurd en zullen relevante ontwikkelingen gemeld worden in de financiële cyclus van de gemeente.

De portefeuillehouder heeft zitting in het Dagelijks Bestuur en het Algemeen Bestuur van ODRA. Meerdere keren per jaar worden financiële tussenrapportages van ODRA in de vorm van een financieel dashboard in de bestuursvergaderingen besproken. De businesscontroller Arnhem adviseert de portefeuillehouder op deze rapportages en kan risico's vroegtijdig signaleren. Denk hierbij bijvoorbeeld aan oplopende personeelskosten door schaarste op de arbeidsmarkt of bevindingen van de accountant.

Beheersstrategie jaarstukken 2023

Landelijke ontwikkelingen in wet- en regelgeving kunnen grote invloed hebben op de taakomvang en -inhoud van de omgevingsdienst ODRA. De impact van de Omgevingswet is waarschijnlijk groot. De Wet kwaliteitsborging bouwen (WKB) zal invloed hebben op de werkzaamheden die met bouw hebben te maken. Deze wet heeft een gefaseerde invoering. ODRA is samen met de deelnemende gemeenten actief bezig met de invoering van de Omgevingswet en WKB en rapporteert hier geregeld over. Door actief met komende ontwikkelingen bezig te zijn kan beter geanticipeerd worden op eventuele grote consequenties voor het personeelsbestand van ODRA.
In 2022 is gestart met de implementatie van de aanbevelingen uit het in 2021 verschenen rapport ‘Om de leefomgeving’ van de commissie Van Aartsen. De meeste initiatieven zullen vanuit het rijk worden geïnitieerd. Een van de mogelijke uitwerkingen kan zijn dat omgevingsdiensten moeten gaan fuseren.
ODRA heeft voor een aantal vakgebieden last van krapte op de arbeidsmarkt. Daarom is men begonnen met het aannemen van starters die met behulp van interne scholing en begeleiding de werkplekken bezetten waarvoor moeilijk ervaren specialisten te vinden zijn.
De omvang van het takenpakket van ODRA op het gebied van bouw, vergunningverlening en toezicht is direct afhankelijk van initiatieven van particulieren en bedrijven in de stad. Er kunnen grote verschillen zitten tussen jaren. Om hierop te anticiperen houdt ODRA een flexibele schil met personeel aan. Met de systematiek van outputfinanciering en een prognose van de gemeente op de bouwontwikkelingen wordt het beter mogelijk om de kosten voor de gemeente vooraf in te schatten.
De bij omgevingsdienst ODRA onderkende risico's voor gemeente Arnhem worden op de volgende wijzen beheerst. Allereerst is er maandelijks werkoverleg tussen de accounthouders van beide partijen. Relevante ontwikkelingen kunnen daar als eerste gesignaleerd worden. Actuele zaken worden op dagelijkse basis besproken. ODRA levert maandelijks productiecijfers en urenoverzichten. De cijfers worden met deze frequentie ook in het accountoverleg besproken. Realisatie van producten en uren kan zo getoetst worden aan planning en budget, zo nodig kan worden bijgestuurd en zullen relevante ontwikkelingen gemeld worden in de financiële cyclus van de gemeente.
De portefeuillehouder heeft zitting in het Dagelijks Bestuur en het Algemeen Bestuur van ODRA. Meerdere keren per jaar worden financiële tussenrapportages van ODRA in de vorm van een financieel dashboard in de bestuursvergaderingen besproken. De business controller Arnhem adviseert de portefeuillehouder op deze rapportages en kan risico's vroegtijdig signaleren. Denk hierbij bijvoorbeeld aan oplopende personeelskosten door schaarste op de arbeidsmarkt of bevindingen van de accountant.

Scalabor B.V.

Voortgang Beheersstrategie (Turap 2)

Risico's

1. Oekraïne / hogere energiekosten / inflatie

De prijsstijgingen als gevolg van de oorlog in Oekraïne, de stijging van de rente en het onzekerder en duurder worden van de levering van bepaalde grondstoffen en andere producten uit het buitenland, heeft ook effect op het resultaat van Scalabor.

2. Instroom trajecten divisie arbeidsontwikkeling

De omzet van de divisie arbeidsontwikkeling blijft nog steeds achter bij de verwachting, met name door lagere afname van regiogemeenten. Ook wordt er nog gebruik gemaakt van de mogelijkheden voor beschut werk bij Scalabor.

3. Effect uitstroom SW op dienstverlening en omzet

Door de pensionering van SW-medewerkers en de afschaffing van de WsW in 2015 daalt het aantal medewerkers jaarlijks. Hierdoor wordt het steeds lastiger de dienstverlening van eigen rendabele afdelingen zoals Schoonmaak en Groenvoorziening in de lucht te houden.

4. Cybersecurity

Ook bij Scalabor zien ze een toename van het aantal phishingmails etc. in lijn met de landelijke trend. Dit brengt financiële risico's met zich mee.

Beheersmaatregelen

1. Oekraïne / hogere energiekosten / inflatie

Scalabor kijkt naar mogelijkheden en contractafspraken om met leveranciers in gesprek te gaan. Tegelijkertijd praten ze met hun klanten en afnemers over het doorvoeren van prijsverhogingen. Ook wij als gemeente streven naar het bieden van passende indexatie van de tarieven. Daarnaast is Scalabor actief bezig met het besparen van energie, onder andere door aanpassingen in de huisvesting.

2. Instroom trajecten divisie arbeidsontwikkeling

Vanuit de gemeente Arnhem hebben we afspraken met Scalabor gemaakt over de inzet van arbeidsontwikkeling en beschut werk. Tegelijkertijd blijven we ook actief in de regio de mogelijkheden van Scalabor onder de aandacht brengen.

3. Effect uitstroom SW op dienstverlening en omzet

Er zijn regionaal (vanuit de MGR waar de SW onder valt) financiële afspraken gemaakt over SW tot en met 2025. We voeren via de MGR actief regionaal overleg over de ontwikkeling en toekomst van SW. De regiogemeenten hebben ook voor de periode 2026-2028 aangegeven te kiezen voor Scalabor als uitvoerder van de Wet Sociale werkvoorziening.

4. Cybersecurity

Scalabor heeft diverse beheersmaatregelen getroffen om de risico's te beheersen. Naast de technische en organisatorische maatregelen die er al zijn, gaan ze ook al hun kantoormedewerkers een training laten volgen om meer bewustzijn en kennis op te doen op dit gebied.

Beheersstrategie jaarstukken 2023

De begroting 2024 kent meerdere onzekerheden. Het gaat daarbij om ontwikkelingen die ook op langere termijn een effect kunnen hebben op het businessmodel van Scalabor.

Inflatie en recessie
De huidige ontwikkelingen rondom energieprijzen, langere levertijden en duurder wordende producten zijn ongekend in de afgelopen decennia. In de begroting 2024 heeft Scalabor een zo goed mogelijke inschatting gemaakt op basis van wat zij nu weten. Echter is vooruit kijken erg lastig. Scalabor probeert met zoveel mogelijk maatregelen de gevolgen te beperken en risico's monitoren. De stijgende prijzen en rentes alsmede de onzekerheid in de wereld als gevolg van de Russische inval in Oekraïne maar ook de huidige situatie in Gaza kan leiden tot een recessie die er op haar beurt weer voor kan zorgen dat er minder productiewerk wordt uitbesteed en dat bedrijven die door Scalabor gedetacheerde medewerkers in dienst hebben minder personeel nodig hebben. Voor geplaatste medewerkers uit de participatiewet geldt bovendien conform de cao een terugkeergarantie.

Instroom trajecten divisie Arbeidsontwikkeling
De instroom van het aantal trajectdeelnemers vanuit de regiogemeenten blijft – ondanks hun enthousiasme over Mogelijk Maken - achterlopen. Intentie is dat dit stijgt, mede door een regionale intensivering op beschutte werkplekken. Wanneer er niets verandert, kost arbeidsontwikkeling meer dan het opbrengt. Het nieuwe, flexibele en bredere aanbod dat ontwikkeld is, moet bijdragen aan een hogere instroom. Uitstroom naar werk bij reguliere werkgevers niet meer altijd mogelijk, daarom zal de focus meer liggen op het maken van stappen op de participatieladder.

Effect uitstroom SW op dienstverlening en omzetgroei
Door de pensionering van SW medewerkers en de afschaffing van de WsW in 2015 daalt het aantal medewerkers jaarlijks. Hierdoor wordt het steeds lastiger de dienstverlening van eigen – rendabele – afdelingen zoals Schoonmaak en Groenvoorziening in de lucht te houden. Dit terwijl de vraag uit de markt er wel is. Ook kan Scalabor steeds vaker niet voldoen aan werkgevers die meer SW medewerkers via detacheringen passend werk willen bieden. Omdat het hier over de twee divisies gaat die een positieve bijdrage leveren aan andere – niet rendabele – divisies, brengt dit de continuïteit op de langere termijn in gevaar. Medewerkers tegen loonwaarde aannemen is niet rendabel zolang het systeem van loonkostensubsidie niet aangepast wordt.

Ook stafafdelingen en de interne dienstverlening hebben last van dit effect: SW-medewerkers die daar werken nemen seniorendagen open een aantal is langdurig ziek. Vervanging van de werkzaamheden van deze medewerkers wordt wellicht regulier en dus duurder.

Tegelijkertijd heeft Scalabor een stijgende omzet begroot als gevolg van de verschillende plannen voor de divisie Werken in Productie, Aan de Slag Personeelsdiensten en Intratuin. Ze zijn van mening dat deze omzetgroei te realiseren is, maar het blijft een risico.

Aanbestedingsplicht
Om mogelijk te maken dat de Gemeente Arnhem haar Arbeidsontwikkeling middels quasi inbesteding direct bij Scalabor kan inkopen, zijn in overleg met de aandeelhouder en de RvC de statuten van Scalabor aangepast. Een consequentie hiervan is dat Scalabor zelf voor haar inkopen aanbestedingsplichtig wordt (M.i.v. 2024). Dit betekent dat aanpassing van hun huidige inkoopproces (beleid, werkprocedures, procuratie en inrichting systemen) nodig is en hun accountant bij de jaarrekening toetst of we conform de regels inkopen/ handelen.

Beheersmaatregelen
SW bestand
De begeleiding van SW medewerkers is ondergebracht in een aparte module binnen de gemeenschappelijke regeling (MGR). De vertegenwoordigers van de diverse gemeenten komen heel regelmatig bij elkaar over diverse ontwikkelingen binnen de gemeenschappelijke regelingen. De MGR is tevreden over Scalabor en heeft eind 2022 ook het aanwijsbesluit verlengd. Indien er ontwikkelingen zijn die aandacht behoeven is daar direct aandacht voor en kan het reguliere overleg daarvoor gebruikt worden. Hierdoor worden ontwikkelingen tijdig opgepakt en kan er op dat moment gehandeld worden om een risico te beperken.

Arbeidsontwikkeling
Scalabor heeft in 2022 haar complete producten en dienstpakket aangepast in afstemming met de gemeente Arnhem. Door een combinatie van
- gebruik maken van de opgedane ervaringen;
- in contact blijven met de Gemeente over de stand van zaken;
- open staan voor verbeteringen;
- verbeteringen ook doorvoeren;

wordt het risico op verminderde toeleiding van inwoners naar Scalabor verkleind. Scalabor promoot haar producten en dienstenpakket in de arbeidsmarktregio. Daarnaast worden gesprekken met regiogemeenten gevoerd over de postionering van het sociaal ontwikkelbedrijf en wat er nodig is om instroom vanuit regiogemeenten op beschutte werkplekken en arbeidsontwikkelingstrajecten te bevorderen.

Sportbedrijf Arnhem

Beheersstrategie jaarstukken 2023

Sturing
Het Sportbedrijf is de grootste uitvoerder van het sportbeleid van de gemeente Arnhem. Bij de verzelfstandiging van het Sportbedrijf, zijn vanuit de gemeente als opdrachtgever en eigenaar van het Sportbedrijf, afspraken gemaakt over de informatie- en stuurmogelijkheden voor de gemeente. Om de verwachtingen over en weer beter in beeld te hebben voeren de gemeente als eigenaar en opdrachtgever en het sportbedrijf gezamenlijk, buiten de kwartaalgesprekken om, regelmatig overleg.
De organisatie van het Sportbedrijf en de samenwerking met de gemeente Arnhem is de afgelopen jaren gegroeid van voldoende naar goed. Er is altijd ruimte voor verbetering. Samenwerking en professionalisering blijft daarom een punt op de agenda in relatie tot het Sportbedrijf. De afstemming tussen de teams Leefomgeving en het Sportbedrijf is tegenwoordig goed te noemen. Na jaren van investeren in de relatie weet men elkaar goed te vinden op de inhoud.
De informatievoorziening van het Sportbedrijf aan de gemeente Arnhem als opdrachtgever, is continu in ontwikkeling. Het Sportbedrijf heeft in de kwartaalrapportages steeds conform afgesproken format gerapporteerd. Op dit moment onderzoeken wij hoe we de uitgebreide verantwoording die het Sportbedrijf aanlevert op de inhoud, toegankelijker kunnen maken voor de gemeenteraad.
Het inzicht in de kostprijs van de activiteiten is door de jaren heen verbeterd. In 2021 is gewerkt aan inhoudelijk logische product/dienstgroepen met bijhorende activiteiten en daaraan gekoppelde financieel inzicht, ter verbetering van de sturing door de opdrachtgever. Dit heeft geresulteerd in een eerste versie van een activiteitenbegroting ten behoeve van 2022. Het verbeteren van inzicht in maatschappelijke meerwaarde tegenover kosten, door middel van het jaarlijks verbeteren van de activiteitenbegroting, is een doorlopend proces. Sportbedrijf en gemeente blijven samenwerken om dit inzicht en de sturing te verbeteren. In 2021 is ook een duidelijkere scheiding gemaakt tussen inkomsten uit (sport)subsidie en overige inkomsten. In 2022 is een verbetering aangebracht in berekening van kostprijs per locatie, om nog beter aan te sluiten op de daadwerkelijke kosten. Zo blijft SA waar het kan verbeteringen doorvoeren om zo transparant mogelijk aan te geven waar het budget aan wordt besteed en zo goed mogelijk te kunnen sturen op inhoud.

Financieel
In 2020 is de algemene reserve van het Sportbedrijf vergroot tot het afgesproken en gewenste niveau (€ 1,8 miljoen). Tegelijkertijd heeft corona impact gehad op het (beperkte) resultaat van het Sportbedrijf in 2020. Het eigen vermogen is daardoor afgenomen naar € 1,6 miljoen. In 2021 is er een positief resultaat behaalt van ongeveer €50.000. Dit is in overleg weer toegevoegd aan het EV.
Sportbedrijf heeft 2021 afgesloten met een klein positief resultaat. Dit valt mee, gezien de omstandigheden (teruggelopen inkomsten in verband met corona). Dit is mede te danken aan kostenbesparing, uitgestelde investeringen en compensatieregelingen vanuit het Rijk.
Voor 2021 is tegelijkertijd voldaan aan de taakstelling van € 0,5 miljoen op subsidie Sportbedrijf.
Voor 2022 is er een taakstelling van € 0,75 miljoen. Op dit moment heeft het Sportbedrijf een begroting ingediend voor 2022 die nagenoeg sluitend is en uitgaat van een klein negatief resultaat (€75.000,-). De taakstelling van €0,75 miljoen in combinatie met corona beperkingen heeft Sportbedrijf genoodzaakt een uiterst sobere begroting in te dienen en waar mogelijk de eigen inkomsten te verhogen
Voor 2023 is de financiële toekomst wat meer onzeker. Dat heeft te maken met de onzekerheid over de gestegen prijzen in het algemeen en de energiekosten in het bijzonder. Daarnaast zijn de loonkosten op basis van de CAO flink toegenomen. Tegelijkertijd heeft de gemeente reeds een aantal maatregelen genomen (extra ruimte van €0,3 miljoen) om Sportbedrijf in de energiekosten tegemoet te komen en komt de indexatie waarschijnlijk hoger uit dan voorgaande jaren. Deze onzekerheid voor 2023 maakt dat het Sportbedrijf voor 2023 wederom behoudend en sober moet begroten.

Samenwerking
In 2021 is de verzelfstandiging geëvalueerd door Hiemstra en de Vries. Zij concluderen dat, zoals bij elke verzelfstandiging, de nieuwe manier van samenwerken, veranderde rollen, verantwoordelijkheden etc. tijd nodig heeft gehad. In de eerste jaren van verzelfstandiging lag de nadruk voornamelijk op bedrijfsmatige aspecten en de ontvlechting van de gemeente. Het inhoudelijke gesprek over de maatschappelijke invulling van de opdracht en bijdrage aan gemeentelijke doelstellingen kreeg daardoor minder aandacht. Dit werd bemoeilijkt door het wennen aan nieuwe verhoudingen, 'losse eindjes' van de verzelfstandiging en een verschillende interpretatie van bepaalde begrippen. In de afgelopen jaren is de situatie significant verbeterd en is helderheid gekomen in bovengenoemde zaken.
De huidige samenwerking is over het algemeen goed te noemen. In 2022 hebben we constructief met elkaar samengewerkt en geen conflicten gehad. Het blijft zaak om, zoals in elke samenwerking, scherp te blijven op de verschillende rollen die men vervult en de daar bijhorende verantwoordelijkheden. In 2023 verwachten wij geen bijzonderheden op dit vlak.
De verbeterde verstandhouding zorgt ervoor dat het risicoprofiel van het Sportbedrijf als verbonden partij sinds 2022 lager ingeschat wordt.

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden

Voortgang Beheersstrategie (Turap 2)

De veiligheids- en gezondheidsregio Gelderland Midden is een wettelijk aangewezen regeling waarin wordt samengewerkt met 15 verschillende gemeenten. De taken zijn onder verdeeld in een vijftal programma's (crisisbeheersing, brandweerzorg, GGD, ambulancezorg en bedrijfsvoering). VGGM wijst in haar begroting 2024 op de volgende risico's:

Arbeidsontwikkelingen, waaronder een krappe arbeidsmarkt, vergrijzing en vitaliteit.
Ziekteverzuim:
De coronabestrijding vroeg ruime tijd veel extra inzet van VGGM-medewerkers, waardoor het risico bestaat van verzuim als gevolg van een (te) hoge belasting.
Regeling vervroeg uittreden:
In het pensioenakkoord is geregeld dat werkgevers een Regeling Vervroegd Uittreden (RVU) kunnen aanbieden aan medewerkers die 3 jaar of minder van hun AOW-leeftijd verwijderd zijn. De cao Ambulancezorg en de cao VVT hebben inmiddels een RVU-regeling in de cao opgenomen (ieder met verschillende spelregels). Voor de CAO Veiligheidsregio's is de RVU-regeling onderwerp van gesprek in 2024. In overeenstemming met het Besluit Verantwoorden en Begroten heeft VGGM op dit moment geen reservering voor verlofuren. Het risico bestaat dat een van de bronnen voor de RVU-verlof uren, al dan niet reeds opgebouwd, zal worden. Daarmee bestaat een financieel risico afhankelijk van de uitkomst en het toekomstig gebruik van de RVU.

Consequenties Covid-19 – effect op taken:
Het is nog onduidelijk welke effecten COVID-19 en de bestrijding van het virus heeft op de samenleving op de lange termijn. Denk hierbij aan de impact op kwetsbare jongeren, de vraag naar reizigersvaccinaties, de vaccinatiebereidheid of vraagstukken over gezondheidsbevordering in het algemeen. Deze onzekerheid heeft mogelijk gevolgen op de uitvoering van de omvang en aard van de taken in 2024 en verder.

De beheersing van bovenstaande risico's is vooral gericht op het actief verbinden van de gemeentelijke belangen. Het regionaal controllersoverleg en de Financiële Commissie die regelmatig bijeen komen vervullen hierin een belangrijke adviesrol, ook ten aanzien van de P&C-producten van de VGGM. Daarnaast wordt er actief samengewerkt bij bestuurlijke opdrachten. Per programma is door de VGGM een doelenboom opgesteld waarbij tevens de belangrijkste risicofactoren en migranten zijn genoemd.
Aan de hand van de zogenaamde 'kans x effect'-methode wordt jaarlijks door VGGM een onderzoek uitgevoerd naar de mogelijke risico's en een kwantificering daarvan. Bij benadering wordt er een indicatie gegeven van het voor de organisatie benodigde weerstandsvermogen. Dit weerstandsvermogen wordt gevormd door de totale impact van de gekwantificeerde risico's te relateren aan de weerstandscapaciteit (zijnde het beschikbare eigen vermogen).

Daarnaast ontvangen de deelnemende gemeenten gedurende het jaar tussenrapportages van VGGM waarin wordt stilgestaan bij de actuele ontwikkelingen en de verwachtingen met betrekking tot de risico's worden beschreven.

Zowel de burgemeester als de wethouder publieke gezondheid zijn lid van het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur van VGGM. Het dagelijks bestuur en algemeen bestuur komen afzonderlijk van elkaar jaarlijks vijf keer bij elkaar. Onderwerp van gesprek is onder andere de P&C-cyclus. Begrotingen en jaarrekeningen worden daar vastgesteld. Ook inhoudelijke ontwikkelingen/ risico's worden daar gedeeld. Daarnaast is de wethouder publieke gezondheid deelnemer van de begeleidingscommissie programma Beter Bedrijfsvoeren.
Ondersteunende ambtenaren adviseren de burgemeester en wethouder als het gaat om de inhoud van de agenda. Deze ondersteunende ambtenaren zijn ook aangesloten op het controllersoverleg zoals eerder genoemd.

De raad krijgt de mogelijkheid om een zienswijze uit te brengen ten aanzien van de begroting en de jaarrekening van VGGM. Eventuele financiële risico's worden opgenomen in gemeentelijke risicoprofiel.

In de afgelopen jaren is gebleken dat deze beheersstrategie volstaat.

Beheersstrategie jaarstukken 2023

De veiligheids- en gezondheidsregio Gelderland Midden is een wettelijk aangewezen regeling waarin wordt samengewerkt met vijftien verschillende gemeenten. De taken zijn onder verdeeld in een vijftal programma's (crisisbeheersing, brandweerzorg, GGD, ambulancezorg en bedrijfsvoering). VGGM wijst in haar begroting 2024 op de volgende risico's:

- De krapte op de arbeidsmarkt en de hoge inflatie hebben grote invloed op de organisatie van de VGGM.
- De bedrijfsvoering binnen VGGM heeft versterking nodig. Uit extern benchmarkonderzoek is gebleken dat deze nu onder gemiddeld en kwetsbaar is georganiseerd. Het betreft een inhaalslag in de robuustheid van de systemen, het beschrijven van de processen, het versterken van het management en de wijze van samenwerken. De directie stelt voor om in de komende 4 jaar minimaal toe te groeien naar de gemiddelde personele overhead voor Veiligheidsregio's (18,8%), zoals blijkt uit de Berenschot rapportage.
- Meerjarig effect van het COVID19 virus; preventie ten aanzien van kwetsbare groepen, advisering van hygiënemaatregelen, versterking infectieziektebestrijding, terug op niveau van reguliere diensten voor derden zoals reizigersvaccinaties en binden van medewerkers en vrijwilligers aan de organisatie;
- Naar aanleiding van de implementatie van de Wet Normalisering Rechtspositie Ambtenaren (WNRA) is een complexiteit met betrekking tot de positie van de vrijwilligers ontstaan. Op basis van de huidige wet- en regelgeving is het onderscheid tussen een brandweervrijwilliger en een brandweermedewerker nauwelijks te maken. Hiermee heeft de invoering van WNRA een groot financieel risico op de betaalbaarheid van het huidige brandweermodel. Landelijk heeft een Denktank een oplossing voor deze ontstane situatie bedacht in de vorm van taakdifferentiatie. De financiële consequenties van de taakdifferentiatie worden nog nader geanalyseerd;
- Verdeelsleutel huisvestingskosten brandweer. De gemeentelijke bijdragen aan de brandweer zijn op basis van een nieuwe verdeelsleutel vastgesteld. De (regionale) huisvestingskosten van de kazernes en andere brandweeronderdelen zijn daarvan vooralsnog uitgezonderd;
- Arbeidsontwikkelingen, waaronder functiewaardering van verpleegkundigen. Vergelijkbare organisaties hebben verpleegkundigen hoger ingeschaald. Een aanpassing van de functiewaardering heeft grote consequenties op het budget of op de dienstverlening van de Jeugdgezondheidszorg en Algemene gezondheidszorg. Hiervoor is in de gemeentelijke begroting een extra budget opgenomen. Dat geldt ook voor de ICT-lasten;
- Toenemende ICT-lasten als gevolg van verdere digitalisering en plaats onafhankelijk werken. Meerdere (verouderde) systemen dienen op korte termijn vernieuwd te worden gebracht en toenemende gebruikerswensen gebaseerd op maatschappelijke 0ntwikkelingen zijn niet passend binnen de huidige ICT-budgetten.
- De grote druk op (gemeentelijke)financiën en bij andere opdrachtgevers leidt tot continuïteitsrisico's van niet door gemeentelijke bijdrage gefinancierde activiteiten.

De beheersing van bovenstaande risico's is vooral gericht op het actief verbinden van de gemeentelijke belangen. Het regionaal controllersoverleg en de Financiële Commissie die regelmatig bijeen komen vervullen hierin een belangrijke adviesrol, ook ten aanzien van de P&C-producten van de VGGM. Daarnaast wordt er actief samengewerkt bij bestuurlijke opdrachten. Per programma is door de VGGM een doelenboom opgesteld waarbij tevens de belangrijkste risicofactoren en mitiganten zijn genoemd.
Aan de hand van de zogenaamde "kans x effect"-methode wordt jaarlijks door VGGM een onderzoek uitgevoerd naar de mogelijke risico's en een kwantificering daarvan. Bij benadering wordt er een indicatie gegeven van het voor de organisatie benodigde weerstandsvermogen. Dit weerstandsvermogen wordt gevormd door de totale impact van de gekwantificeerde risico's te relateren aan de weerstandscapaciteit (zijnde het beschikbare eigen vermogen).
Daarnaast ontvangen de deelnemende gemeenten gedurende het jaar tussenrapportages van VGGM waarin wordt stilgestaan bij de actuele ontwikkelingen en de verwachtingen met betrekking tot de risico's worden beschreven.
Zowel de burgemeester als de wethouder publieke gezondheid zijn lid van het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur van VGGM. Het dagelijks bestuur en algemeen bestuur komen afzonderlijk van elkaar jaarlijks vijf keer bij elkaar. Onderwerp van gesprek is onder andere de P&C cyclus. Begrotingen en jaarrekeningen worden daar vastgesteld. Ook inhoudelijke ontwikkelingen/ risico's worden daar gedeeld.
Ondersteunende ambtenaren adviseren de burgemeester en wethouder als het gaat om de inhoud van de agenda. Deze ondersteunende ambtenaren zijn ook aangesloten op het controllersoverleg zoals eerder genoemd.
De raad krijgt de mogelijkheid om een zienswijze uit te brengen ten aanzien van de begroting en de bestemming van het resultaat na opmaken van de jaarrekening van VGGM. De raad houdt waar nodig rekening met eventuele financiële risico's in de eigen begroting.
In de afgelopen jaren is gebleken dat deze beheersstrategie volstaat. De VGGM is al jaren een betrouwbare en stabiele partner.

Stand van zaken amendementen en moties

Hieronder is de stand van zaken van de amendementen en moties opgenomen die zijn aangenomen bij de behandeling van de Begroting 2024.

Bestuur, dienstverlening en financiën

23M105 Boter bij de vis voor jongerenraad026

In november 2023 heeft u een motie ingediend met een verzoek aan het college om zo snel mogelijk over te gaan tot installatie van een jongerenraad. Inmiddels is de jongerenraad een feit (zie raadsbrief 18 juni 2024 - jongerenraad 026) en zal installatie na de zomervakantie plaatsvinden

23M107 De inwoner is geen klant

In de huidige begrotingsproducten wordt de term klant inmiddels vermeden.
Daarnaast wordt op dit moment een overzicht gemaakt van de consequenties van het wijzigen van de term klant in alle gemeentelijke communicatie.
In het najaar van 2024 zal de raad worden geïnformeerd over de wijzigingen die hebben plaatsgevonden.

Veiligheid

23M131g Maatregelen tegen Discriminatie door Horecaondernemers

Naar aanleiding van de art 44 vragen over de zitting discriminatie in Arnhemse horeca hebben we op 4 juni een update gegeven aan de raad. We nemen het mee in het op te stellen convenant Veilig Uitgaan. Het onderzoek is (bijna) afgerond, momenteel wordt de werkgroep gevormd en de belangrijkste thema's geïnventariseerd waarin discriminatie, inclusie en seksuele intimidatie wordt meegenomen.

Economie

23M108 Meer dagjesbezoekers naar Arnhemse binnenstad

Naar aanleiding van de motie is een plan van aanpak opgesteld. Er is overleg gevoerd met de partijen betrokken bij het project Rijnkade en de opvangschepen om zoveel mogelijk duidelijkheid te kunnen geven aan de cruisevaart. Momenteel wordt gewerkt aan een informatiebrief specifiek gericht aan cruisevaartmaatschappijen en touroperators, met een uitnodiging om met ons in gesprek te gaan. Vervolgens zullen we ook met andere partijen in de stad bespreken hoe we meer dagjesbezoekers naar de binnenstad kunnen trekken.

23M114 Maak ruimte voor circulaire economie

Op regionaal niveau van de Groene MetropoolRegio (GMR) heeft onderzoeksbureau Ecorys onderzocht welke milieu-ruimte circulaire bedrijven in onze regio nodig hebben. Een belangrijk advies hieruit is dat we niet zozeer méér werklocaties met hoge milieu categorieën nodig hebben in de circulaire transitie, maar dat we de bestaande wel moeten behouden en meer vrijmaken voor bedrijven die dit nodig hebben. Denk hierbij aan bedrijven die hoogwaardig recyclen. In de nieuwe Uitvoeringsagenda 2024-2026 beschrijven we hoe we dit verder gaan brengen binnen Arnhem.

23M115 Investeer ook in wijkwinkelcentra

We zijn gestart met het opstellen van een detailhandelsplan als herijking van de detailhandelsvisie. Binnen dit detailhandelsplan is er conform de wens van de raad meer aandacht voor de diverse wijk(winkel)centra en wijkeconomie. In het najaar zal de visie ter besluitvorming worden voorgesteld aan de raad.

Onderwijs

23M113 Eén aanspreekpunt voor de Rijke Schooldag

De ontwikkeling van de Rijke Schooldag wordt door het NPAO samen met de schoolbesturen vormgegeven. Gezamenlijk wordt gewerkt aan een visie op hoe het curriculum voor de rijke schooldag er uit kan zien met als uitgangspunt dat dit per school verder wordt ingevuld. Op basis van de plannen per school kunnen de afspraken worden gemaakt met de aanbieders. NPAO en de schoolbesturen zullen daarin gezamenlijk optrekken.

Cultuur

23M117 Structureel perspectief voor Rozet

De Raad is inmiddels geïnformeerd.

23M127 De rode loper naar het museum

Met het opstellen van de 'Visie Rode Loper naar Museum Arnhem' is invulling gegeven aan deze motie. Deze visie is middels raadsvoorstel d.d. 3 juli 2024 ter besluitvorming aan de Raad verzonden.

Welzijn en inclusie

23A34 Ouderenbeleid toevoegen in de tekst van hoofdlijnen van beleid op pag. 2
De tekstuele wijziging is in de geamendeerde Begroting 2024 verwerkt.

23A37 Veteranenhuis
De tekstuele wijziging is in de geamendeerde Begroting 2024 verwerkt.

23M132 Verbeterde Campagne tegen Discriminatie tijdens het Uitgaan in Arnhem
Onderzoek discriminatie Arnhemse uitgaansleven: Deze motie is afgedaan via raadsbrief ‘stand van zaken inspanningen discriminatie en racisme’ van 2 juli 2024.

Gezondheid en sport

23A36 Preventie van middelengebruik bij jongeren en kwetsbare doelgroepen.
De tekstuele wijziging is in de geamendeerde Begroting 2024 verwerkt.

23M109 Gratis toegang tot menstruatieproducten op openbare plekken
Deze moties is afgedaan met de raadsbrief Stand van zaken motie ‘Gratis toegang tot menstruatieproducten op openbare plekken’, d.d. 04-06-2024

Klimaat en energie

23M118 Een duurzaam plan voor alle huurders
Vanuit de Arnhemse Aanpak Woningisolatie (AAWI) wordt gewerkt aan een plan om toe te werken naar concrete afspraken met(grote) particuliere verhuurders. De genoemde onderzoeksvragen zullen we daarin meenemen. Voor wat betreft het prioiteren van VvE’s in de uitvoering van de Lokale Aanpak (Spuk); onder de KWAS regeling konden appartement eigenaren niet meedoen. In de nieuwe regeling die we gaan uitvoeren met Spuk- gelden kunnen appartement eigenaren (al dan niet onderdeel van een VVE) mee doen. Bovendien is er vanuit de AAWI en de SEWA een VVE aanpak waar het inzetten van VVE coaches een onderdeel van is.

Wonen en leefomgeving

23M91 Bewegend Arnhems Stadsbos
Deze motie is afgedaan met de raadsbrief 'Uitvoering Motie Bewegend Arnhems Stadsbos', d.d. 23-04-2024

23M104 Financiële dekking voor dierentehuis Arnhem en omstreken
In het raadsvoorstel 'Opdrachtverlening Dierentehuis' is de noodzakelijk verhoging van het budget in overeenstemming met de aangenomen motie 23M104 “Financiële dekking voor Dierentehuis Arnhem en omstreken” opgenomen. Deze verhoging is verwerkt in de Perspectiefnota 2025-2028 en de verwachte overschrijding van het budget in 2024 is meegenomen in Turap-2 in 2024.

23M124 Het aankopen van maatschappelijk vastgoed mogelijk maken
Deze motie kan gezien worden als een aanvulling op de huidige Nota Grondbeleid en kan pas worden afgedaan bij een volgende herziening van deze nota. Deze staat gepland voor het jaar 2026.
Vooruitlopend daarop kan wel een addendum als aanvulling op de huidige nota Grondbeleid, worden ontwikkeld. Dit voorstel/addendum kan naar verwachting medio Q4 2024 door de gemeenteraad worden behandeld. Tot die tijd heeft de motie een algemene werking voor het beschreven doel.

23M134 Verbeter de rechten van huurders bij sloop en renovatie
Motie 23M134 wordt meegenomen in de gesprekken met de woningcorporaties in het kader van de prestatieafspraken. In de tweede helft van 2024 maken we onder andere meerjarige prestatieafspraken over sloop-, nieuwbouw en renovatie. Met de raadsbrief over de prestatieafspraken eind 2024 zal de gemeenteraad geïnformeerd worden over de uitvoering van deze motie

Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen

23A43 Geen validisme
De tekstuele wijziging is in de geamendeerde Begroting 2024 verwerkt.

Inleiding

Bestuursrapportage bestaanszekerheid
De bestuursrapportage toont trends en cijfers op hoofdlijnen over de thema's werk, inkomen, armoede en schulden. De bestuursrapportage is ingericht op de hoofddoelen uit de begroting:

- Voorkomen en vroeg erbij
- Arnhemmers kunnen rondkomen
- Arnhemmers doen mee

De bestuursrapportage bestaanszekerheid is bereikbaar van maandag tot en met vrijdag van 7.00 tot 22.00.

Technische of inhoudelijke vragen over deze bestuursrapportage kunt u stellen via:
Wemke Flim
Senior bedrijfsvoeringsadviseur sociaal domein
mailadres wemke.flim@arnhem.nl

Startpagina

We willen onze inwoners de zekerheid bieden dat zij een bestaan kunnen opbouwen.

Start pagina

Signalen betalingsachterstanden

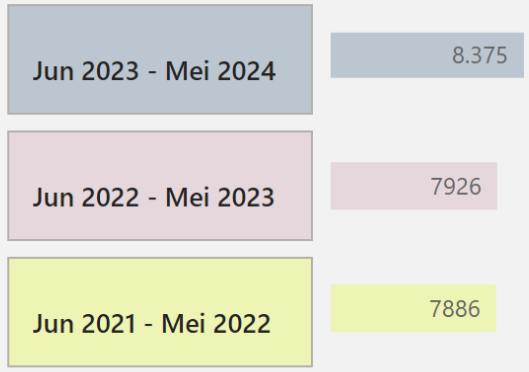

1 Voorkomen en vroeg erbij

We voorkomen zoveel mogelijk dat inwoners schulden opbouwen en/of in de armoede terecht komen.

In Mei 2024 waren er 1379 meldingen vroegsignalering, dat zijn 310 meer dan het maandgemiddelde in de periode Jun 2023 tot en met Apr 2024

Voorkomen

2. Arnhemmers kunnen rondkomen

We zorgen ervoor dat zoveel mogelijk inwoners voldoende inkomen hebben om in de basisbehoeften te kunnen voorzien.

In de periode van Jun 2023 t/m Mei 2024 (12 maanden) zijn er 8375 inwoners die gebruik maakten van een inkomensregeling. Dat zijn er 449 meer dan in de periode van 12 maanden ervoor.

Rondkomen

Arnhemmers met bijstand

Vergelijk met G16

3 Arnhemmers doen mee

We helpen Arnhemmers die een beroep doen op ondersteuning vanuit de Participatiewet zo snel mogelijk op weg naar zelfredzaamheid.

In Mei 2024 waren er 7773 inwoners met een uitkering (incl. partners), dat zijn er 96 meer dan het maandgemiddelde in de periode Jun 2023 tot en met Apr 2024

Meedoen

1. Vroegsignalering: Signalen betalingsachterstanden

Gemeente Arnhem

Gebiedsnaam

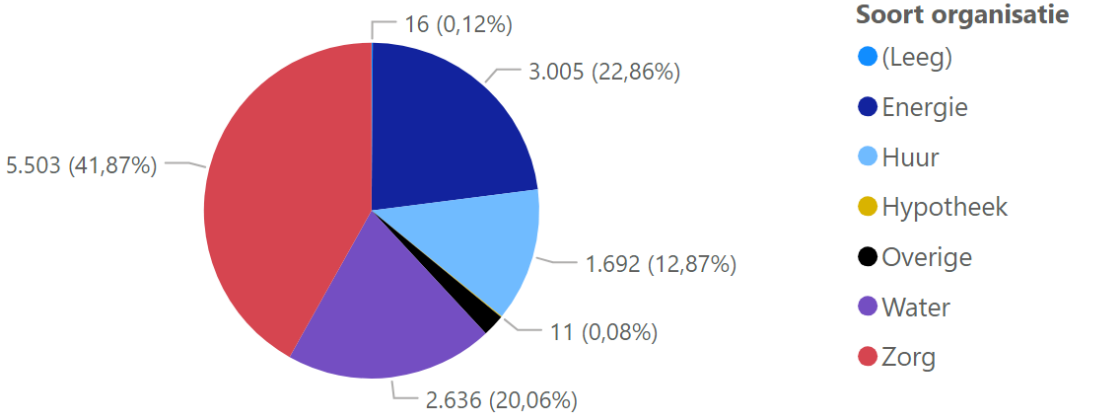
Alle

Deze pagina gaat over signalen van betalingsachterstanden bij derde partijen zoals zorgverzekeraars, woningcorporaties en energiemaatschappijen. De gemeente bekijkt of er hulp geboden kan worden.

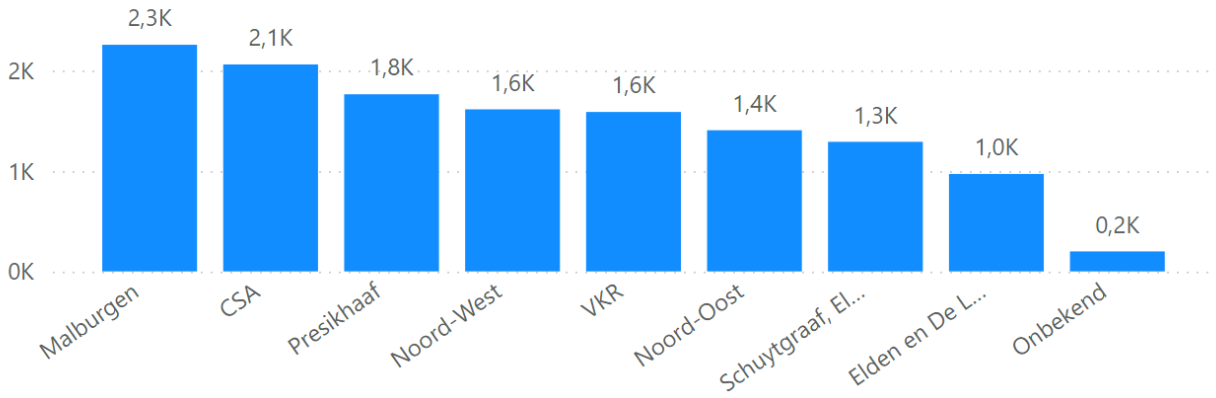
Begin en eind van getoonde periode

Jun 2023 - Mei 2024

Aantal meldingen per soort organisatie

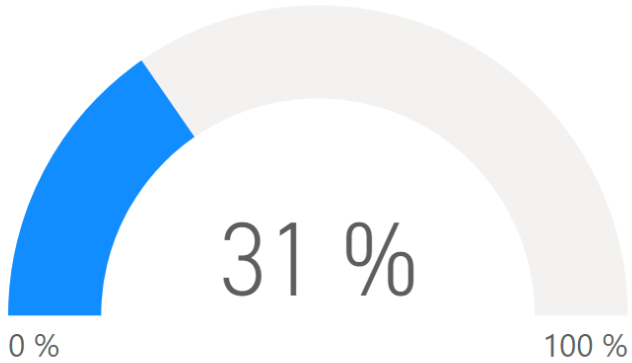
Aantal meldingen per gebied

Resultaten van melding in periode 1-6-2023 t/m 31-5-2024

Resultaat per soort contact	Accepteert geen hulp	Doorverwezen	Geen contact	Niet opgepakt	Quick fix	**Totaal**
Telefonisch	908	94	12	1	378	**1.393**
Klant nam contact op n.a.v. telefoontje, whatsapp of SMS	1	237	17	2	86	**343**
Klant nam contact op n.a.v. flyer	184	10	2	1	38	**235**
Klant nam contact op n.a.v. email of brief	275	23	2		79	**379**
Huisbezoek samen	540	24	5	1	124	**694**
Huisbezoek alleen	1	7			16	**24**
Afspraak op locatie	3	23			45	**71**
Totaal	**1**	**2.148**	**198**	**23**	**3**	**766**	**3.139**

% inwoners hulp geaccepteerd

2 Arnhemmers kunnen rondkomen

Ons streven is dat alle Arnhemmers voldoende inkomen hebben om rond te kunnen komen. Onze inkomensregelingen hebben een groot bereik onder de groep die er recht op heeft en zijn eenvoudig toegankelijk. Inwoners met schulden helpen wij.

Start pagina | Voorkomen | Rondkomen | Meedoen

Jun 2023 - Mei 2024	8.375
Jun 2022 - Mei 2023	7926
Jun 2021 - Mei 2022	7886

Doel 1: Het bereik van onze regelingen is hoog en/of stijgt.

- Het aantal inwoners dat gebruik maakt van een regeling stijgt.
- Het aandeel toegekende aanvragen stijgt (meer mensen weten waar ze recht op hebben)

In de periode van Jun 2023 t/m Mei 2024 (12 maanden) zijn er 8375 inwoners die gebruik maakten van een inkomensregeling. Dat zijn er 449 meer dan in de periode van 12 maanden ervoor.

Bijzondere Bijstand | Individuele Inkomenstoeslag (iit) | Volume inkomens-regeling... | Beschermingsbewind | TM-CZG

Doel 2: Meer Arnhemmers zo snel mogelijk duurzaam schuldenvrij.

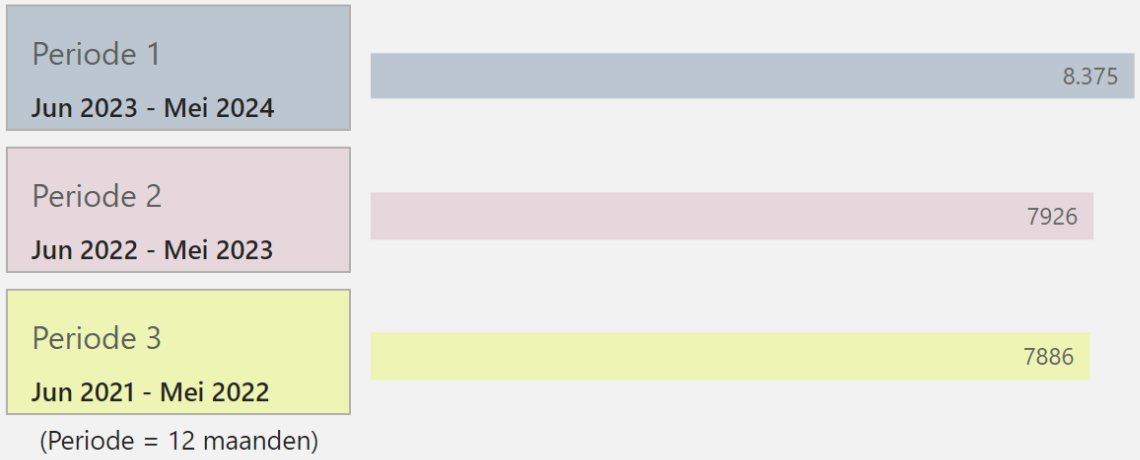
- We ondersteuning inwoners bij het oplossen van schulden.

Schuldhulpverlening

Volume Inkomensregelingen (Arnhemmers kunnen rondkomen)

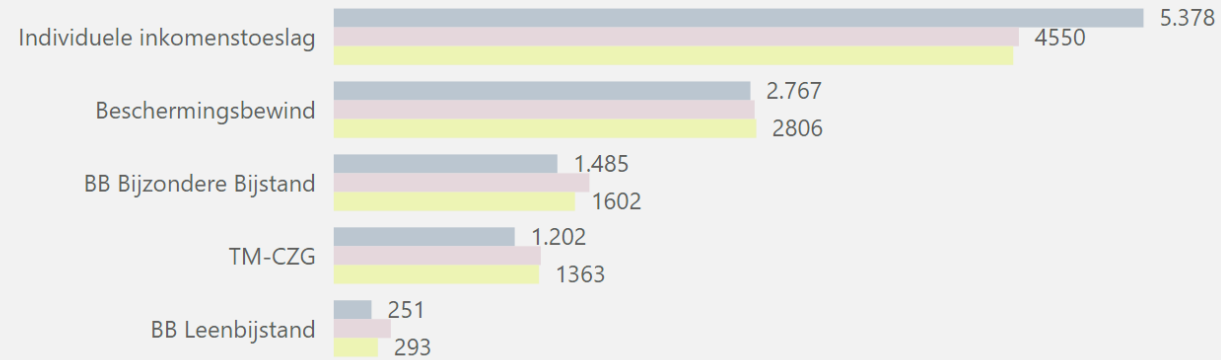
Wij bereiken de inwoners die recht hebben op een regeling, zodat ze voldoende inkomen hebben om in hun basisbehoeften te kunnen voorzien. De Arnhemse inkomensregelingen zijn eenvoudig toegankelijk.

Hoeveel inwoners maken gebruik van een inkomensregeling?

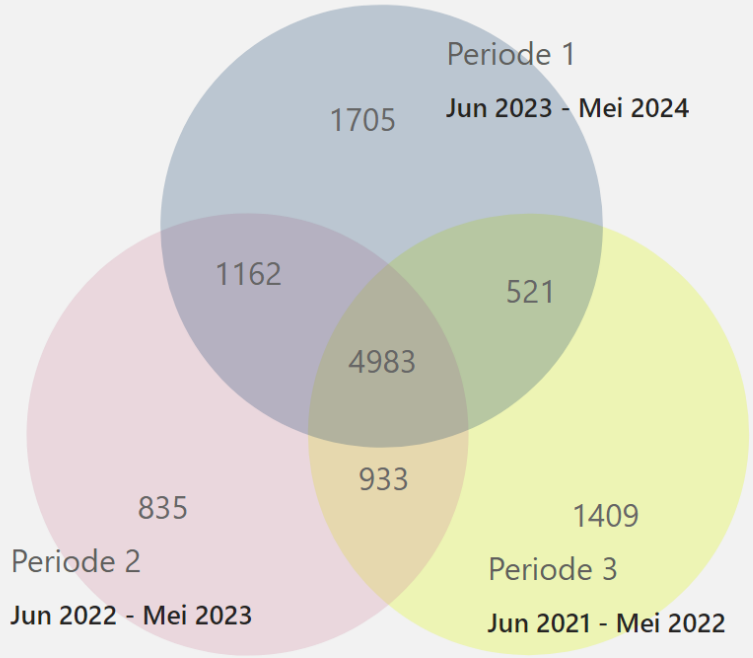

(Periode = 12 maanden)

Hoeveel inwoners maken gebruik van welke inkomensregeling?

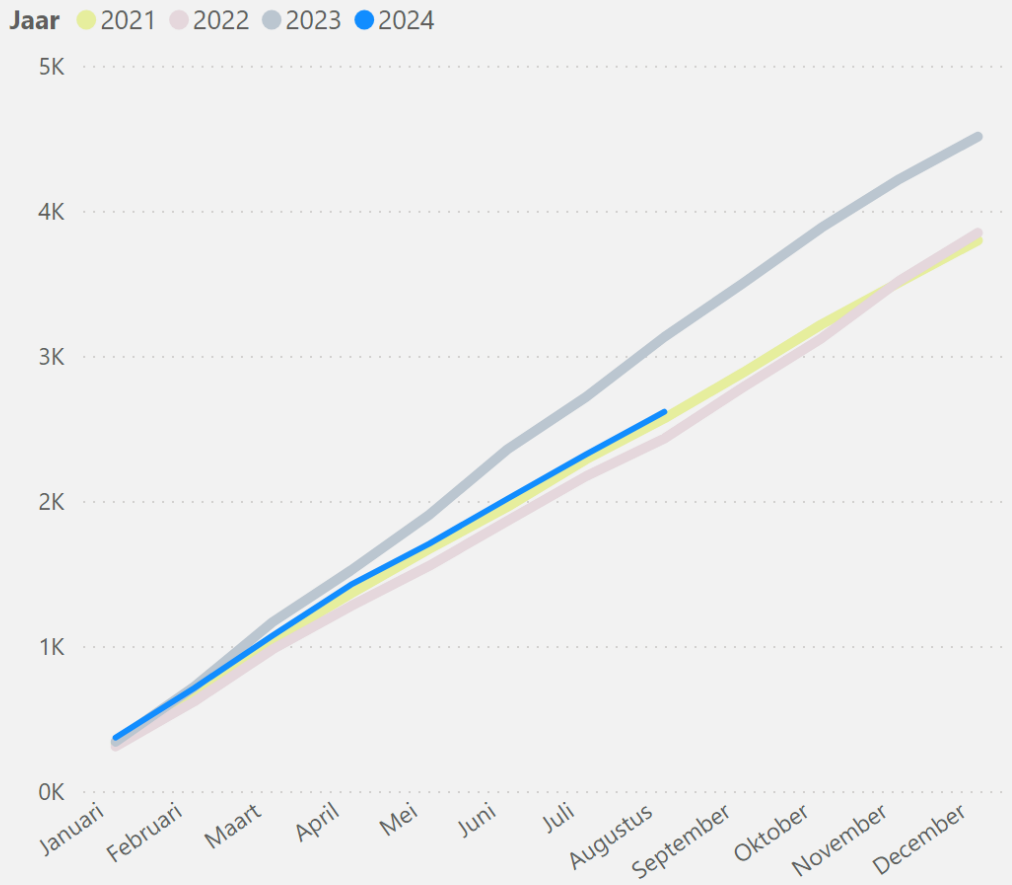
Hoeveel inwoners maken gebruik van een inkomensregeling in meerdere periodes?

Bijzondere bijstand en Leenbijstand (Arnhemmers kunnen rondkomen)

Bijzondere bijstand verlenen wij aan inwoners met een laag inkomen die tegen onvoorziene bijzondere kosten aanlopen.

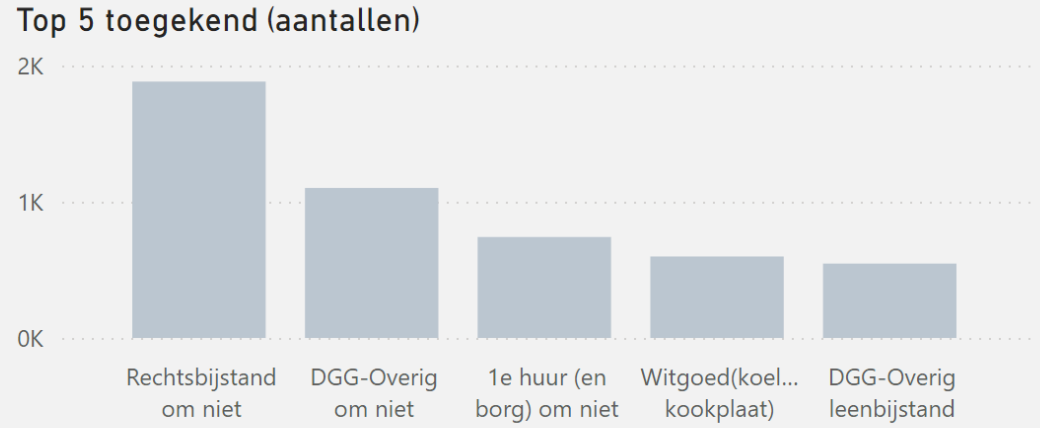
Wat is het aantal aanvragen voor bijzondere bijstand?

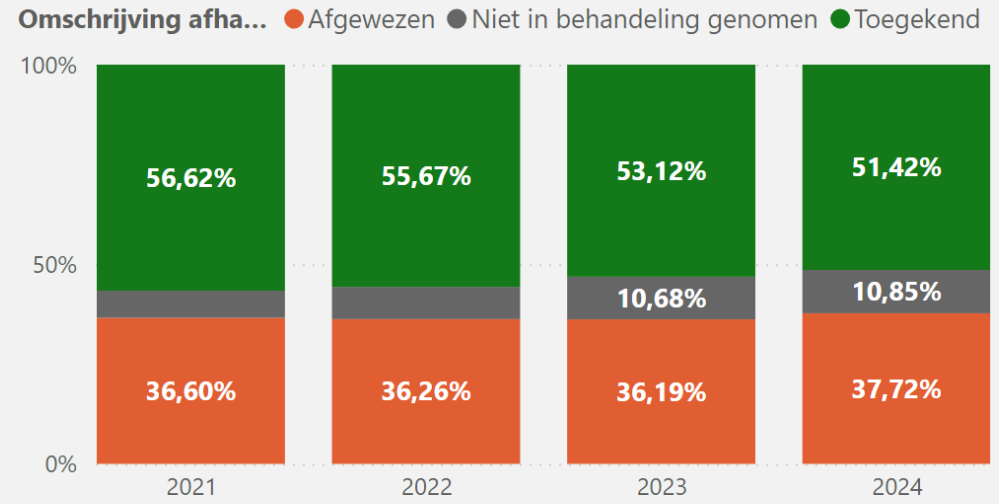
Betreft bijzondere bijstand, exclusief beschermingsbewind en exclusief aanvullende bijstand <21 jaar

Welk soort bijzondere kosten wordt het meest vergoed?

(DGG = duurzame gebruiksgoederen)

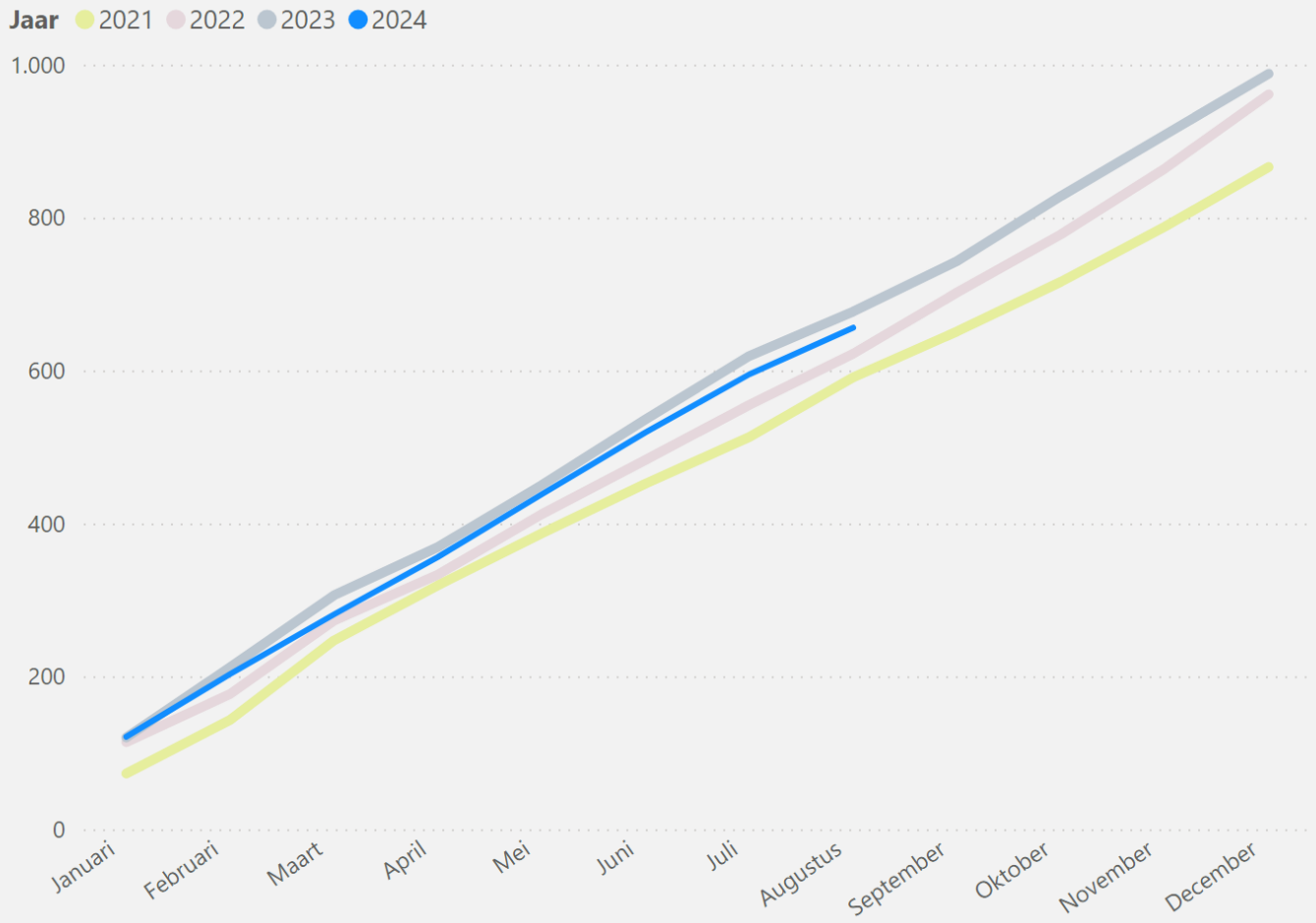
Welk percentage van de aanvragen wordt toegekend?

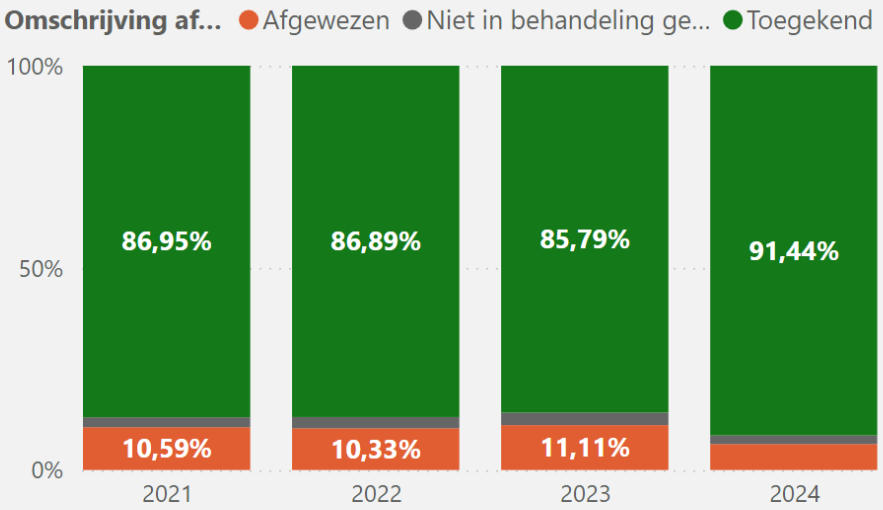
Beschermingsbewind (Arnhemmers kunnen rondkomen)

Inwoners met een laag inkomen in beschermingsbewind kunnen voor de maandelijkse kosten van bewindvoering een vergoeding krijgen.

Wat is het aantal aanvragen voor beschermingsbewind?

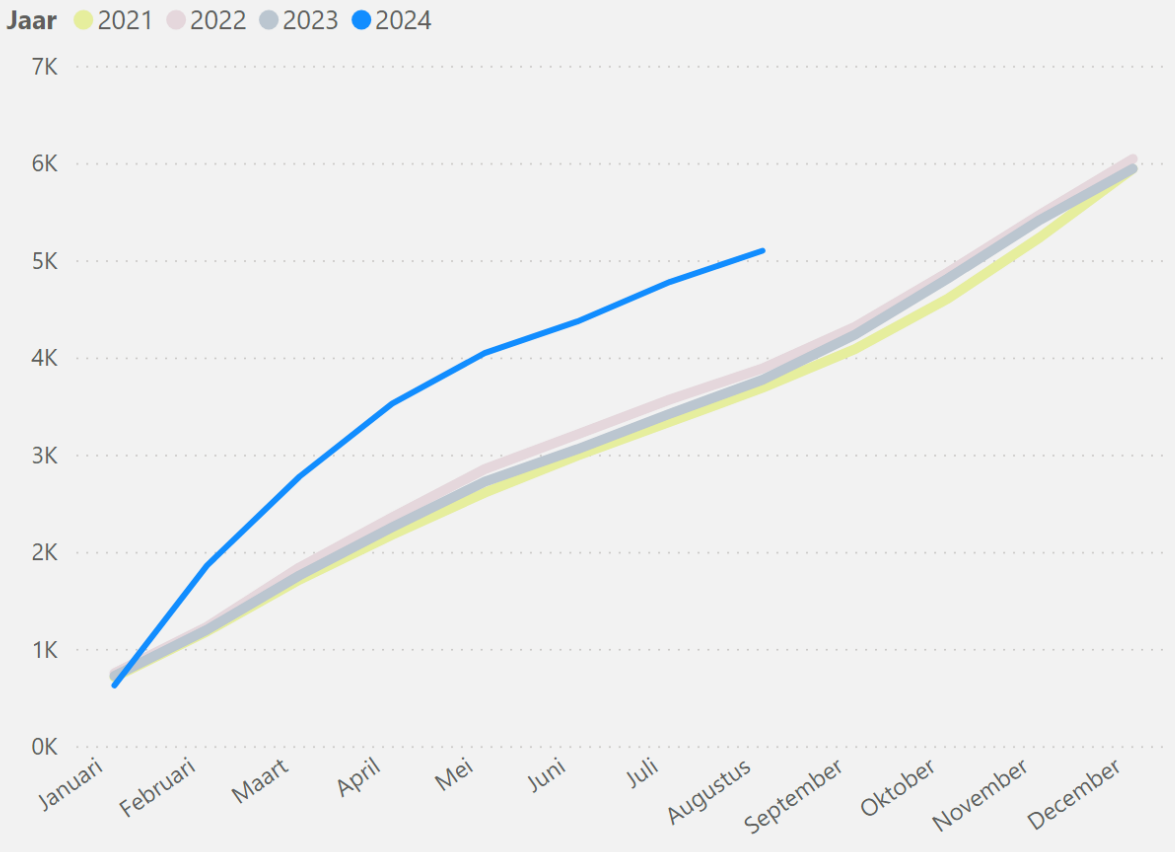
Welk percentage van de aanvragen wordt toegekend?

Individuele inkomenstoeslag (Arnhemmers kunnen rondkomen)

De individuele inkomenstoeslag is een jaarlijks bedrag dat inwoners kunnen ontvangen die meer dan 3 jaar een laag inkomen hebben.

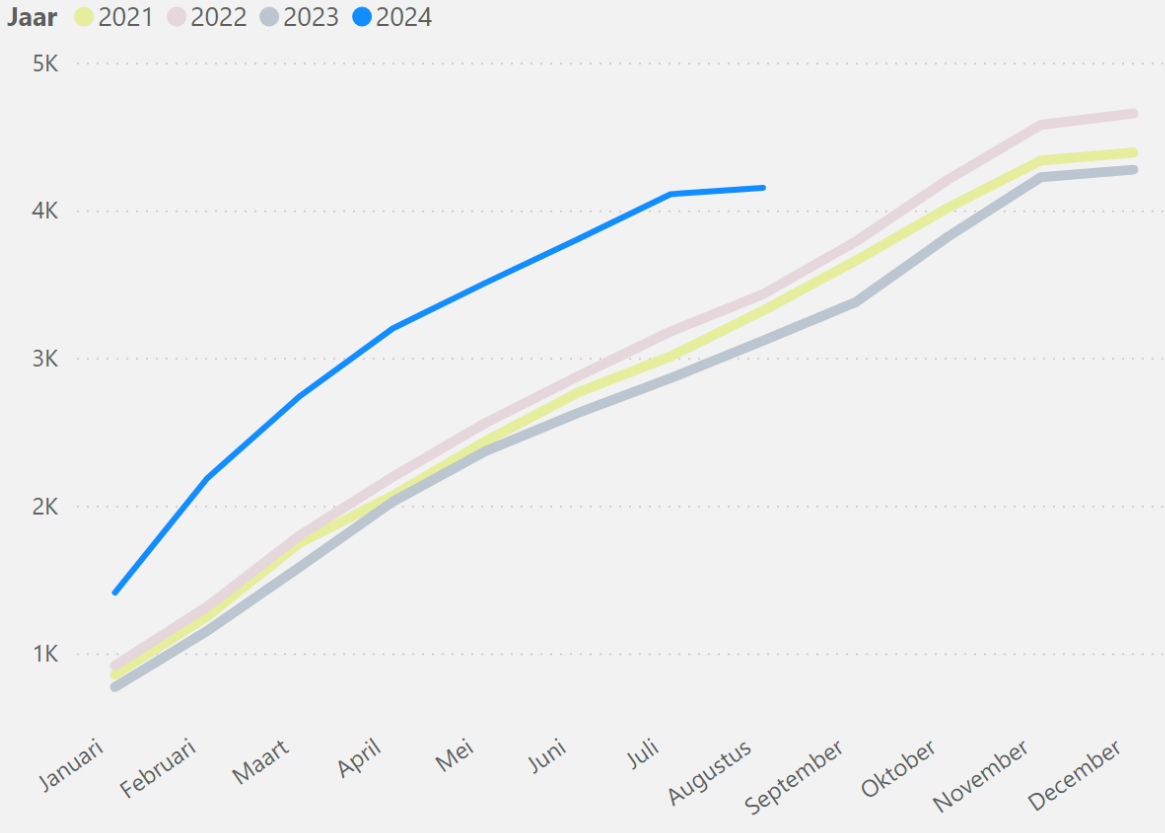
Wat is het aantal aanvragen voor individuele inkomenstoeslag?

Aantal huishoudens dat dit jaar automatisch IIT toegekend heeft gekregen

1530

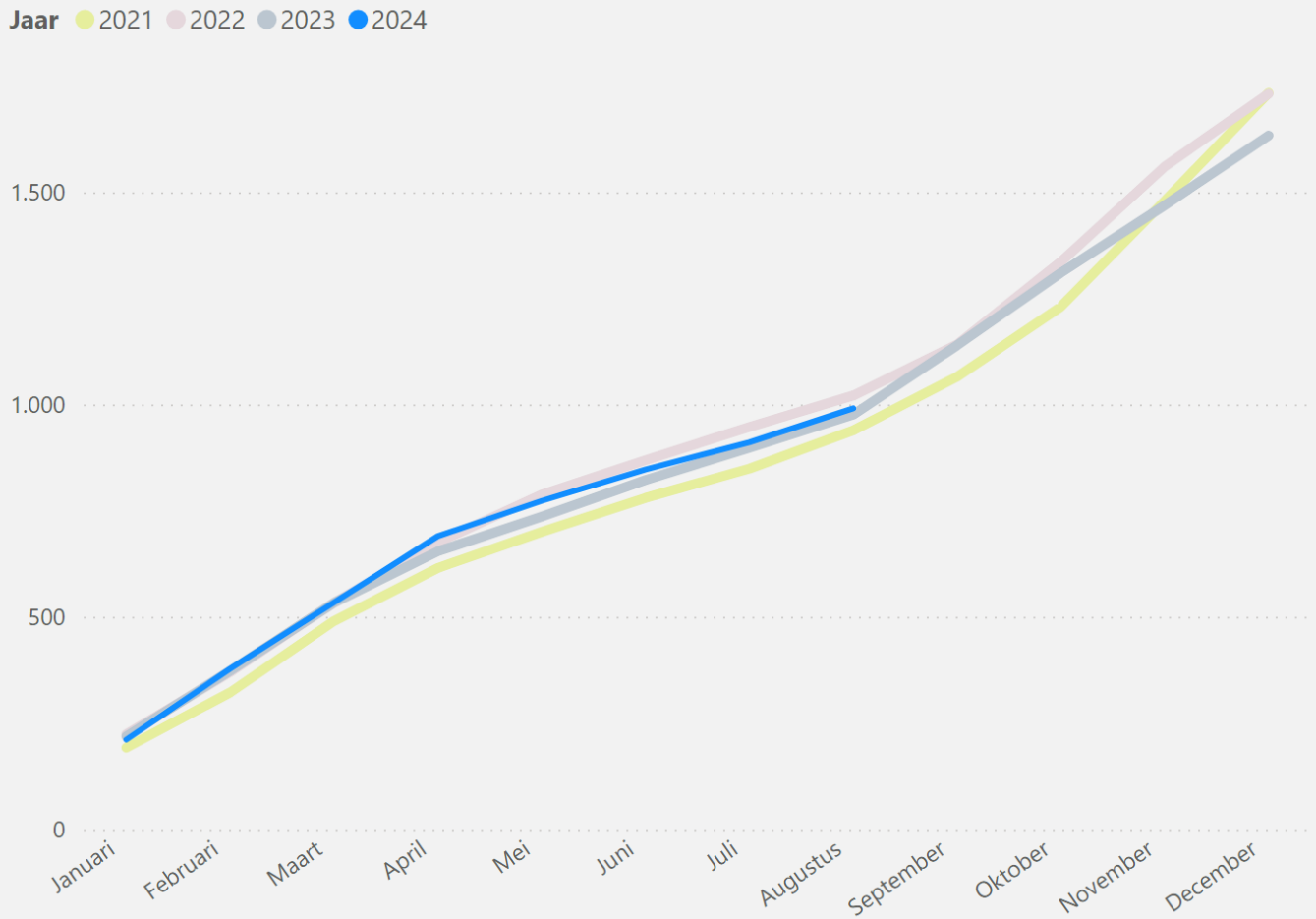
Wat is het aantal betalingen voor individuele inkomenstoeslag?

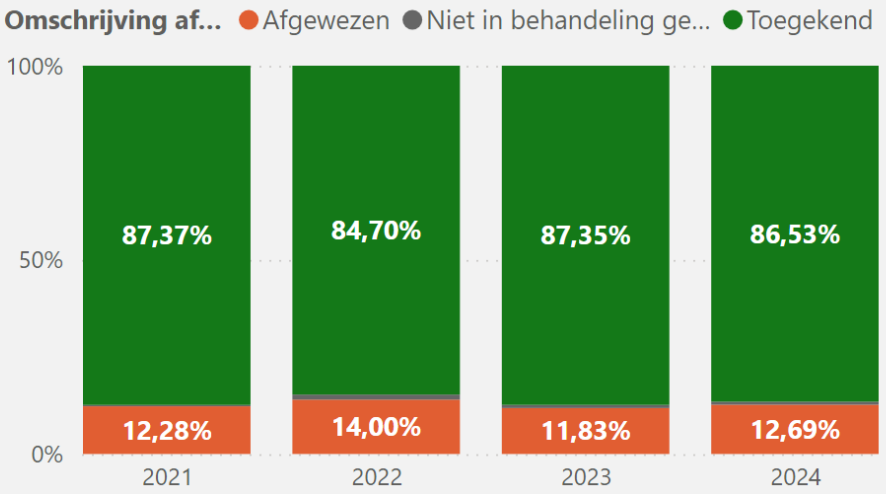
Tegemoetkoming Meerkosten chronisch zieken en gehandicapten (TM-CZG) (Arnhemmers kunnen rondkomen)

Toelichting op pagina TM-CZG: De TM-CZG is een jaarlijks bedrag dat inwoners kunnen ontvangen die chronisch ziek of minder valide zijn.

Wat is het aantal aanvragen voor TM-CZG?

Welk percentage van de aanvragen wordt toegekend?

3. Arnhemmers doen mee

We helpen Arnhemmers die een beroep doen op ondersteuning vanuit de Participatiewet zo snel mogelijk op weg naar zelfredzaamheid. We willen de uitkeringslast voor Arnhem zo veel mogelijk beperken. We doen dit net zo goed als of beter dan vergelijkbare grote gemeenten.

Arnhemmers met bijstand

7.773 !

Gemiddelde voorgaande periode: 7679 (+94)

Mei 2024

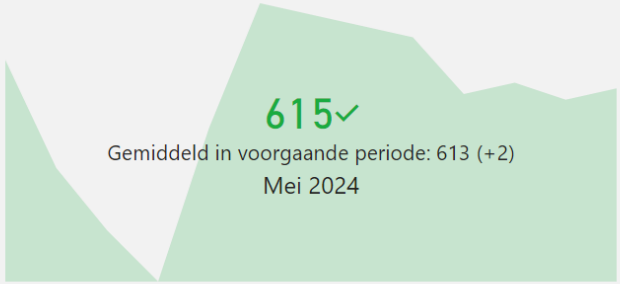
We willen de uitkeringslast voor Arnhem zo veel mogelijk beperken. We doen dit net zo goed of beter dan vergelijkbare grote gemeenten.

In Mei 2024 waren er 7773 inwoners met een uitkering (incl. partners), dat zijn er 94 meer dan het maandgemiddelde in de periode Mei 2023 tot en met Apr 2024

Vergelijk met G16

Volume bijstand | In- en uitstroom | Uitstroom naar scholing | Uitstroom naar werk

Met inkomsten uit werk

615✓

Gemiddeld in voorgaande periode: 613 (+2)

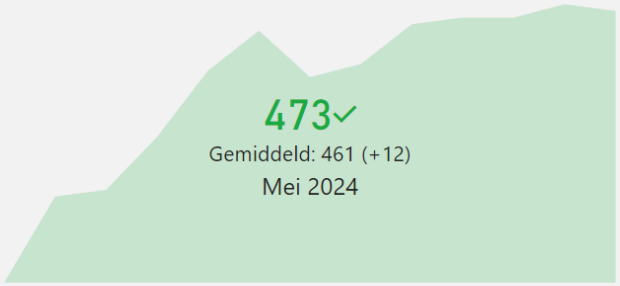
Mei 2024

We ondersteunen inwoners die werken naast hun uitkering zodat hun inkomen zo hoog mogelijk en hun afhankelijkheid van een uitkering zo laag mogelijk wordt.

In Mei 2024 waren er 615 inwoners met parttime inkomsten, dat zijn er 2 meer dan het maandgemiddelde in de periode Mei 2023 tot en met Apr 2024

Inkomsten uit werk

Met loonkostensubsidie

473✓

Gemiddeld: 461 (+12)

Mei 2024

Inwoners met een uitkering participeren naar vermogen. Als dit nog niet zo is dan helpen we ze daarbij met trajecten en ondersteunende instrumenten als loonkostensubsidie en jobcoaching.

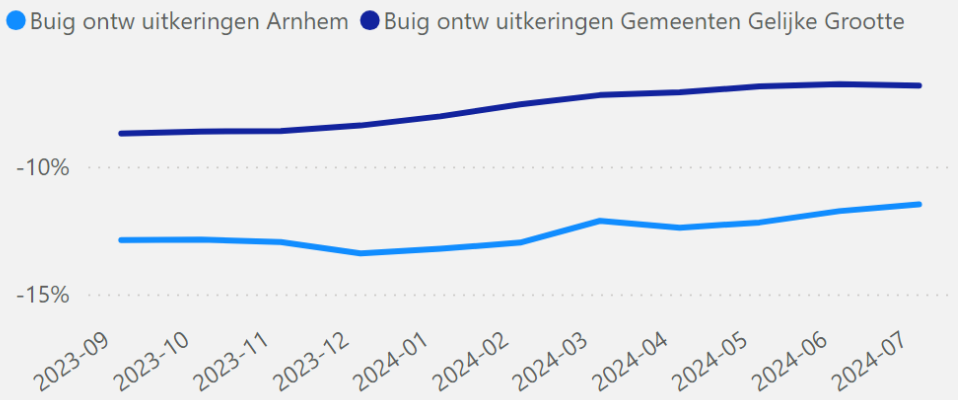
In Mei 2024 waren er 473 inwoners met een loonkostensubsidie aan het werk, dat zijn er 12 meer dan het maandgemiddelde (461) in de periode Mei 2023 tot en met Apr 2024

Loonkosten subsidie | Participatie ladder

Volume: vergelijking met G16 (Arnhemmers doen mee)

We willen de uitkeringslast voor Arnhem zo veel mogelijk beperken. We doen dit net zo goed als of beter dan vergelijkbare grote gemeenten.

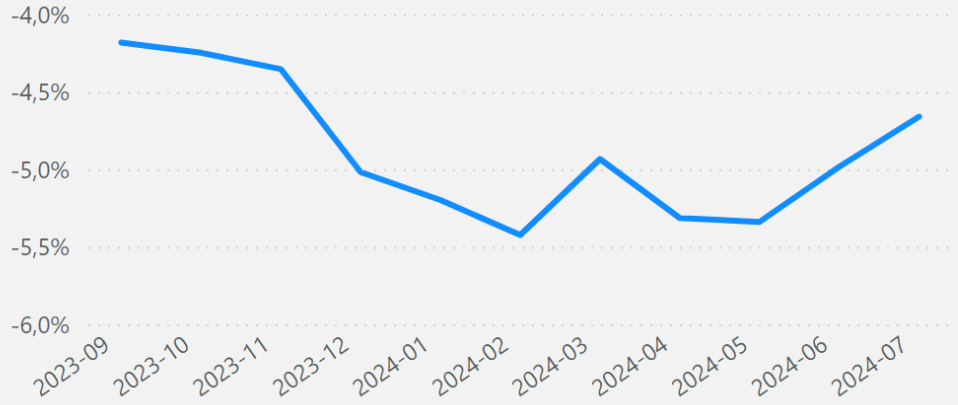
Ontwikkelt het bijstandsvolume zich in Arnhem gunstig t.o.v. G16?

In juli 2024 is het volume van de Arnhemse uitkeringen ten opzichte van 1-1-2019 met 11,5% gedaald.

Terug naar de Basis monitor W&I

Hoe groot is het verschil door de tijd heen?

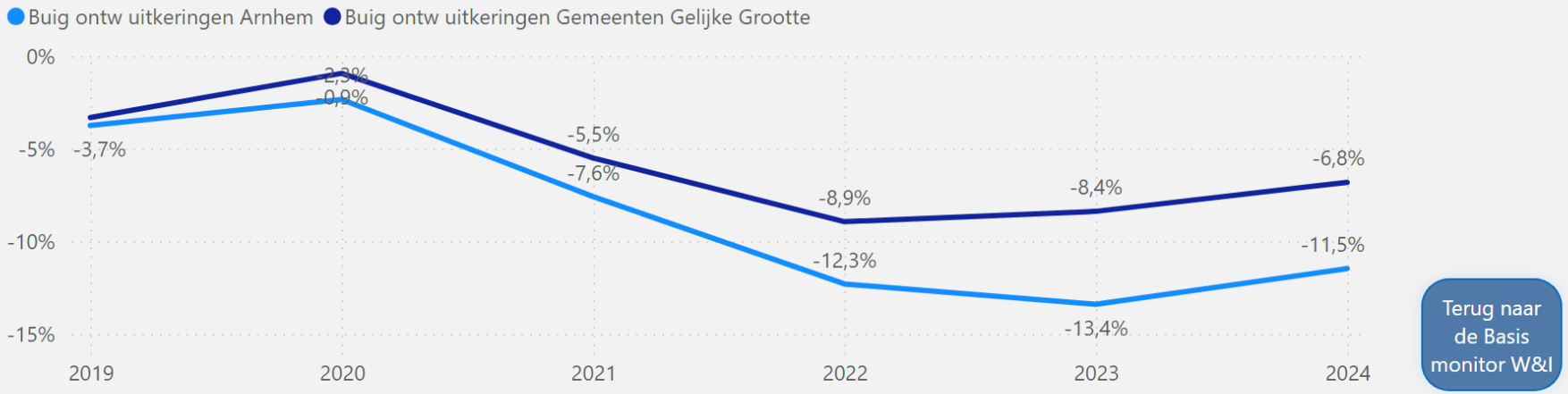
Arnhem doet het 4,7% beter dan het gemiddelde van de G16.

Brondatum Buig aantallen
aug-2024

Volume: vergelijking met G16 (Arnhemmers doen mee)

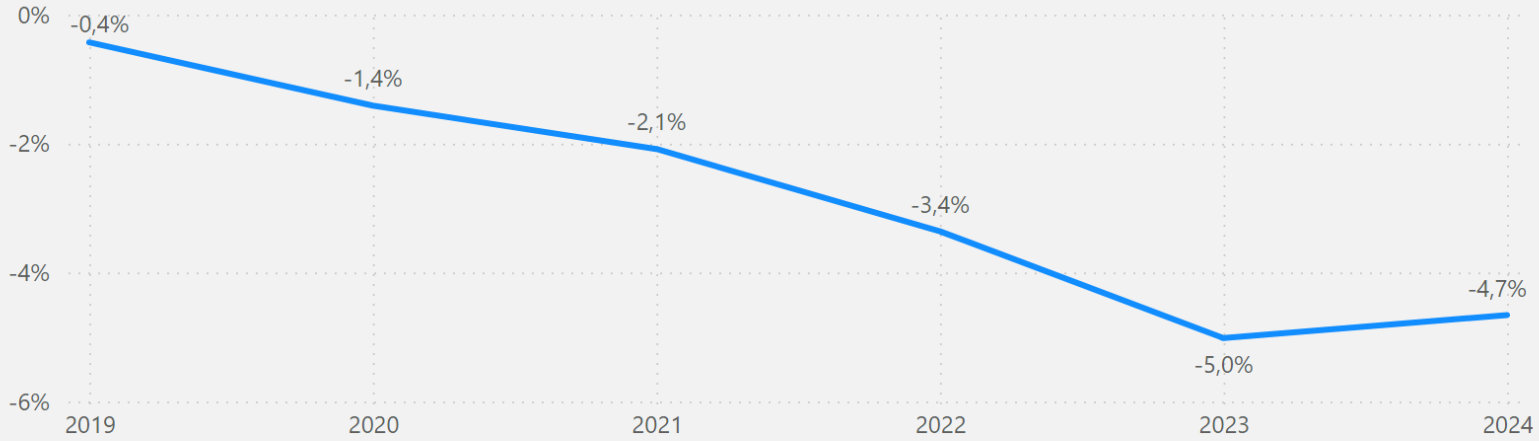
We willen de uitkeringslast voor Arnhem zo veel mogelijk beperken. We doen dit net zo goed als of beter dan vergelijkbare grote gemeenten.

Ontwikkelt het bijstandsvolume zich in Arnhem gunstig t.o.v. G16?

Terug naar de Basis monitor W&I

Hoe groot is het verschil door de tijd heen?

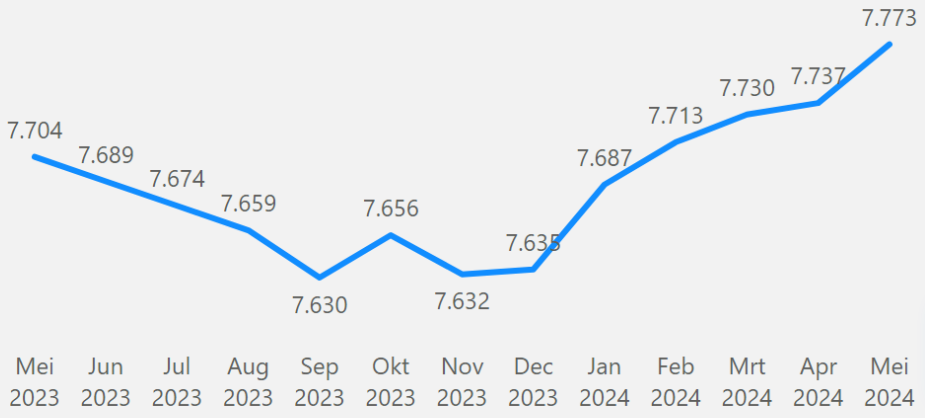

Brondatum Buig aantallen
aug-2024

Volume bijstand (Arnhemmers doen mee)

We willen de uitkeringslast voor Arnhem zo veel mogelijk beperken. We doen dit net zo goed als of beter dan vergelijkbare grote gemeenten.

Wat is de ontwikkeling van het bijstandsvolume?

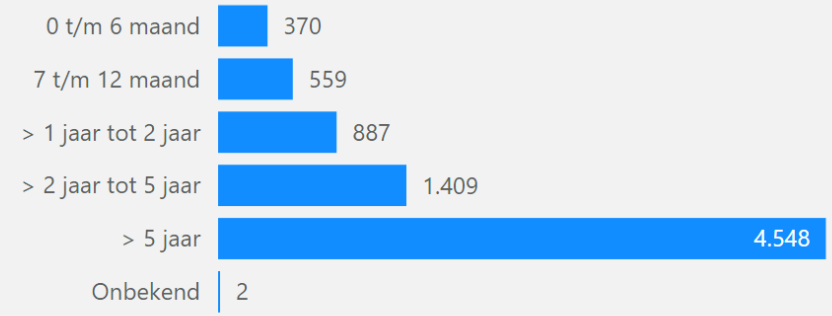

Vergelijk met G16

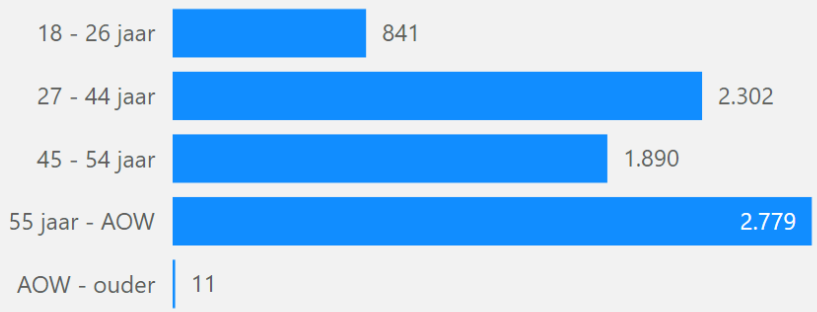
In Mei 2024 waren er 7773 inwoners met een uitkering (incl. partners), dat zijn er 94 meer dan het maandgemiddelde in de periode Mei 2023 tot en met Apr 2024

Hoelang zitten inwoners in de bijstand en hoe oud zijn ze inMei 2024 ?

Periode in bijstand

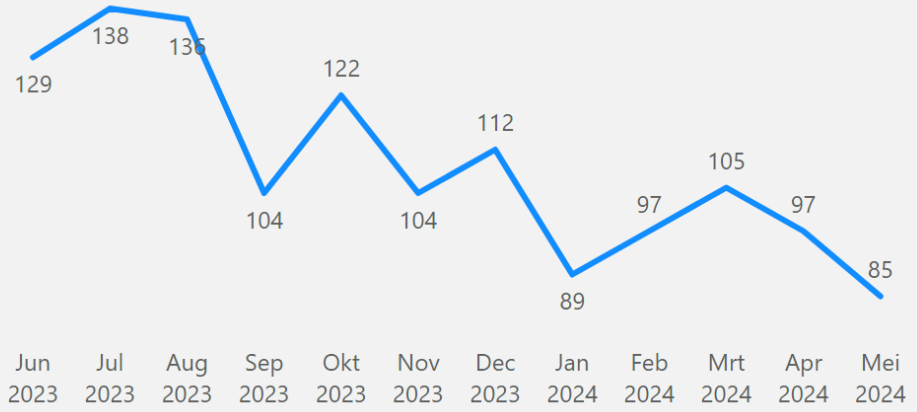
Leeftijdsopbouw bestand

In- en uitstroom (Arnhemmers doen mee)

We helpen Arnhemmers die een beroep doen op ondersteuning vanuit de Participatiewet zo snel mogelijk op weg naar zelfredzaamheid. We willen de uitkeringslast voor Arnhem zo veel mogelijk beperken.

Hoeveel inwoners stromen uit de bijstand?

Aantal met einde uitkering

1.503

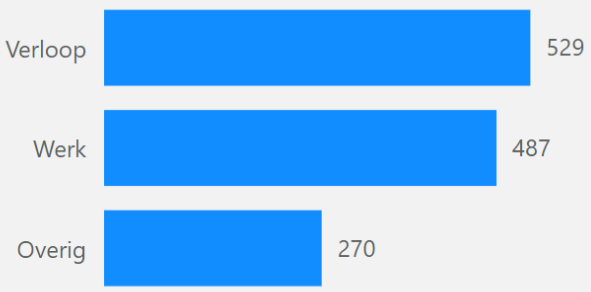
In de periode van Jun 2023 t/m Mei 2024 (12 maanden) zijn er 1503 inwoners met een beëindigde uitkering

Klik op onderdelen in de onderstaande grafieken om de uitstroom per categorie duur /per uitstroomreden te zien

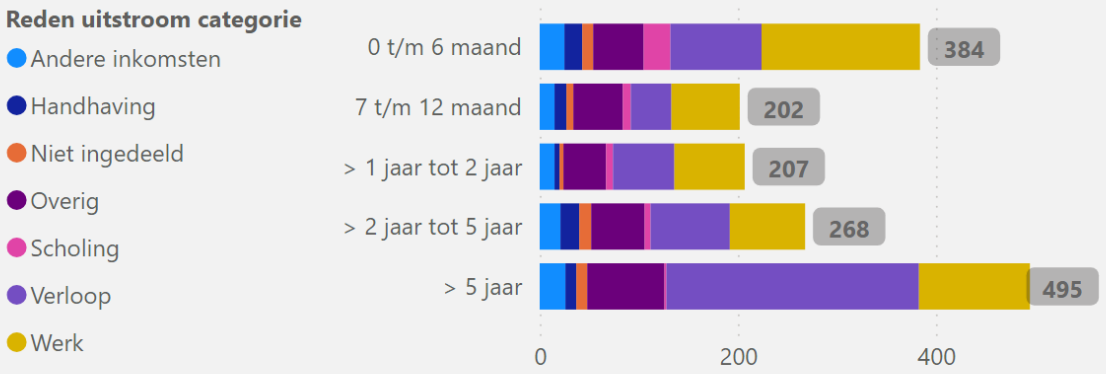
Volume bijstand | In- en uitstroom | Uitstroom naar scholing | Uitstroom naar werk

Hoelang zaten deze inwoners in de bijstand en waarom stroomden zij uit?

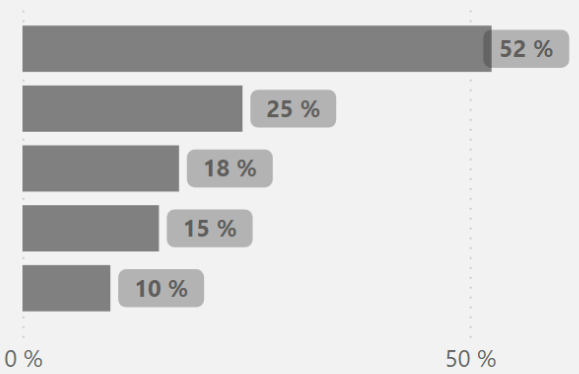
Reden uitstroom top 3

Inwoners met einde uitkering per 'Periode in bijstand' (hoe lang in de uitkering)

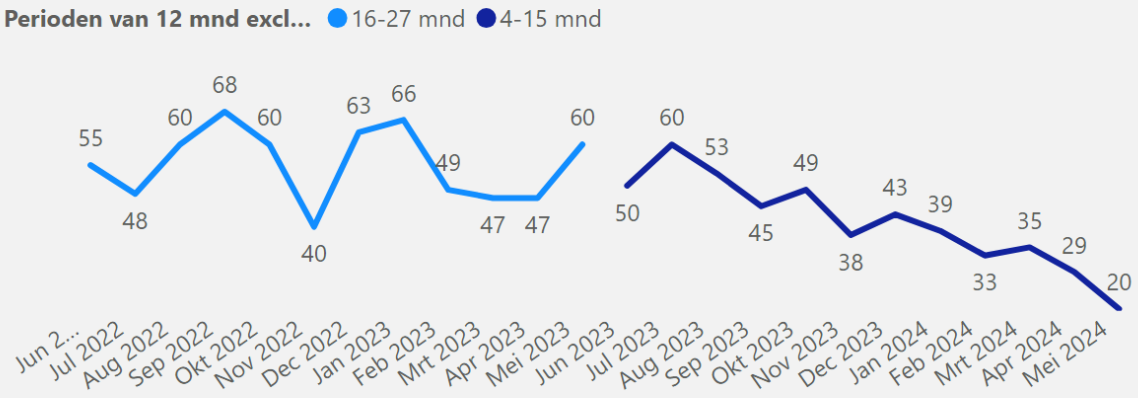
Percentage van 'Periode in bijstand' dat uitstroomt

Uitstroom naar werk (Arnhemmers doen mee)

We helpen Arnhemmers die een beroep doen op ondersteuning vanuit de Participatiewet zo snel mogelijk op weg naar zelfredzaamheid. We willen de uitkeringslast voor Arnhem zo veel mogelijk beperken.

Hoeveel inwoners stromen er uit naar werk?

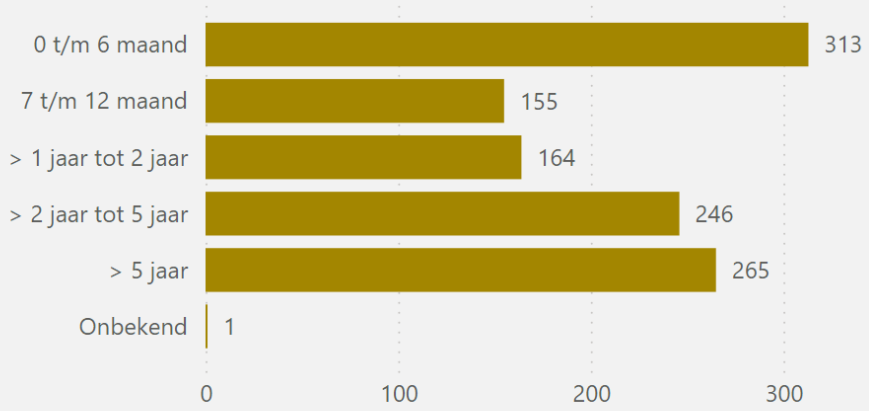

Met uitstroom naar werk

1.129

In de periode van Jun 2022 t/m Mei 2024 (24 maanden) zijn er 1129 inwoners met een beëindigde uitkering met als reden Werk

Hoelang uitkering voor uitstroom naar werk?

Hoeveel inwoners stroomden duurzaam uit naar werk?

Jun 2022 - Mei 2023

Met uitstroom naar werk (meer dan 12 mnd geleden)

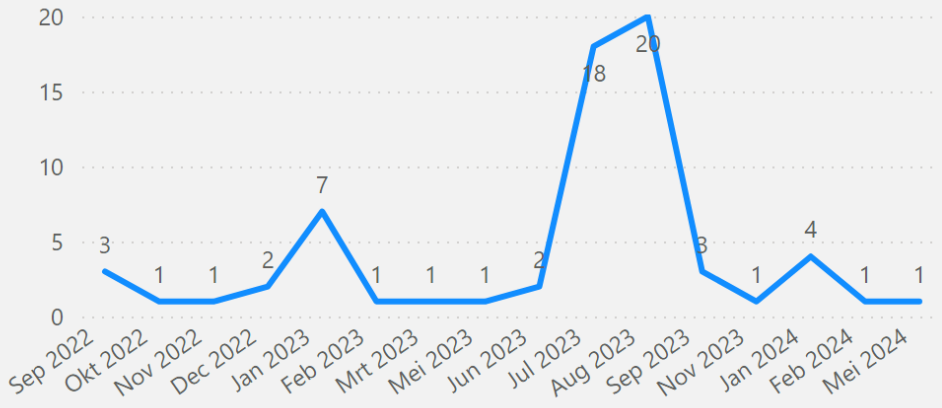
658

Nog geen uitkering na 12 mnd	waarvan	Duurzaam naar werk
87 %	=	575

Uitstroom naar scholing (Arnhemmers doen mee)

We helpen Arnhemmers die een beroep doen op ondersteuning vanuit de Participatiewet zo snel mogelijk op weg naar zelfredzaamheid. We willen de uitkeringslast voor Arnhem zo veel mogelijk beperken.

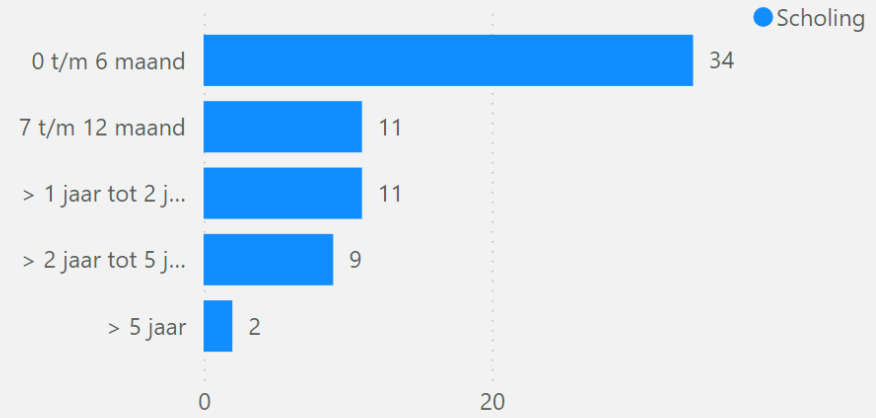
Hoeveel inwoners stromen er uit naar scholing?

Uitstroom naar scholing

66

Hoelang uitkering voor uitstroom naar scholing?

Zijn inwoners duurzaam uitgestroomd naar scholing?

Periode van Sep 2022 t/m Aug 2023*

Nog geen uitkering na 12 mnd

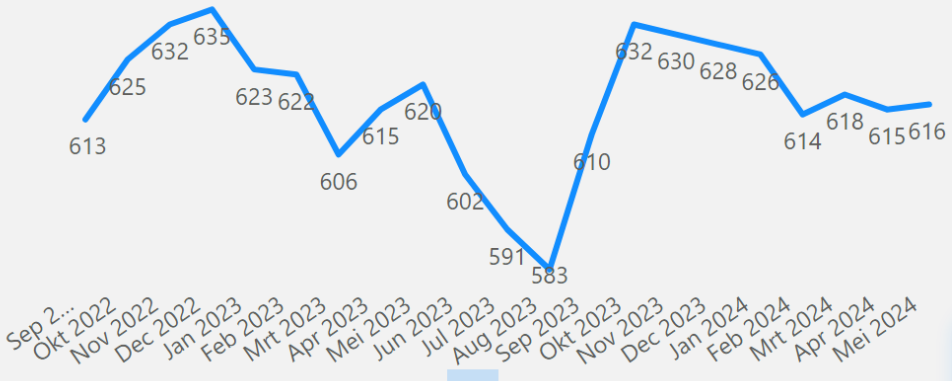
91%

*duurzame uitstroom wordt 12 maanden na einde uitkering bepaald, dus we meten dit over de groep met een einddatum die meer dan 12 maanden geleden is.

Inkomsten uit werk (Arnhemmers doen mee)

We ondersteunen/prikkelen inwoners die werken naast hun uitkering zodat hun inkomen zo hoog mogelijk en hun afhankelijkheid van een uitkering zo laag mogelijk wordt.

Hoeveel inwoners hebben inkomsten uit werk?

Totaal aantal inwoners met parttime inkomsten en bijstand in periode

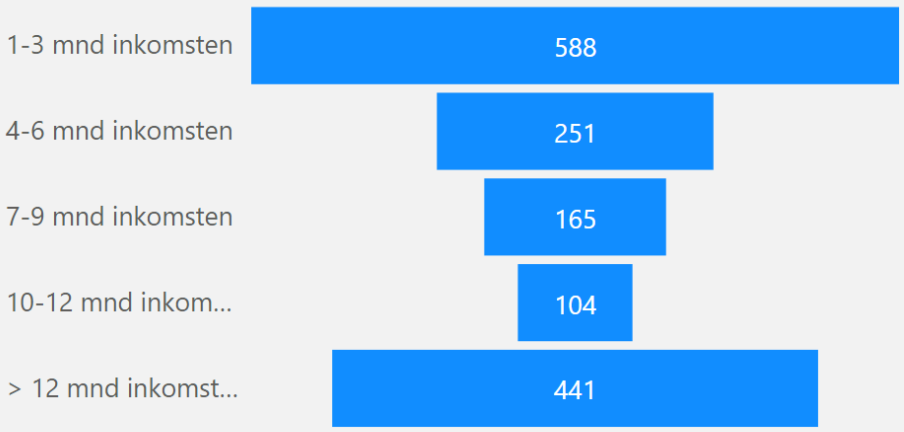
Sep 2022 - Mei 2024

1.549

In Mei 2024 waren er 616 inwoners met parttime inkomsten, dat zijn er 1 minder dan gemiddeld in de periode Sep 2022 tot en met Apr 2024

Bekijk inkomsten > 80% van de norm

Hoelang hebben zij inkomsten uit werk in deze periode?

Hoeveel inwoners met inkomsten stromen uit binnen 3 maanden na die inkomsten?

Personen met parttime werk die uitstromen

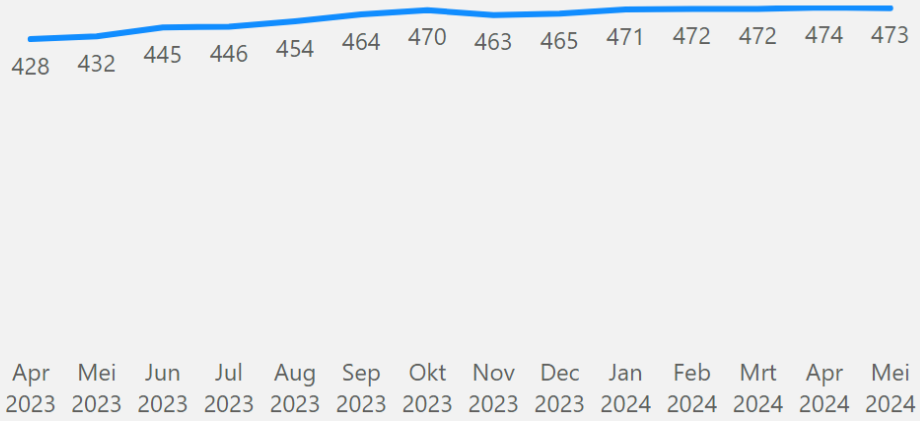
276

In de periode Sep 2022 t/m Mei 2024 (21 maanden) zijn er 276 personen met met een beëindigde uitkering die in de 3 maanden ervoor parttime inkomsten hebben gehad. Dat is 9,81% van de totale uitstroom in deze periode (2814).

Loonkostensubsidie (Arnhemmers doen mee)

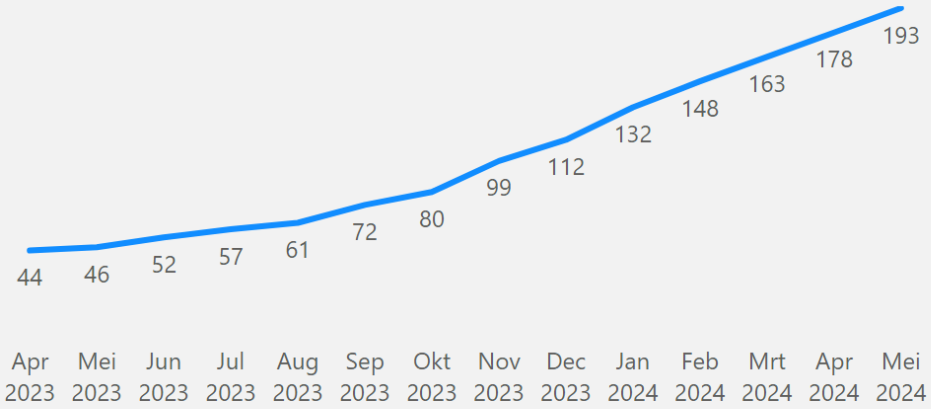
Inwoners met een uitkering participeren naar vermogen. Als dit nog niet zo is dan helpen we ze daarbij. Met trajecten en ondersteunende instrumenten als loonkostensubsidie.

Voor hoeveel inwoners is er loonkostensubsidie betaald?

In Mei 2024 waren er 473 inwoners met een loonkostensubsidie aan het werk, dat zijn er 15 meer dan het maandgemiddelde (458) in de periode Apr 2023 tot en met Apr 2024

Wat is het aantal inwoners met persoonlijke ondersteuning?

Ontwikkeling op participatietredes (Arnhemmers doen mee)

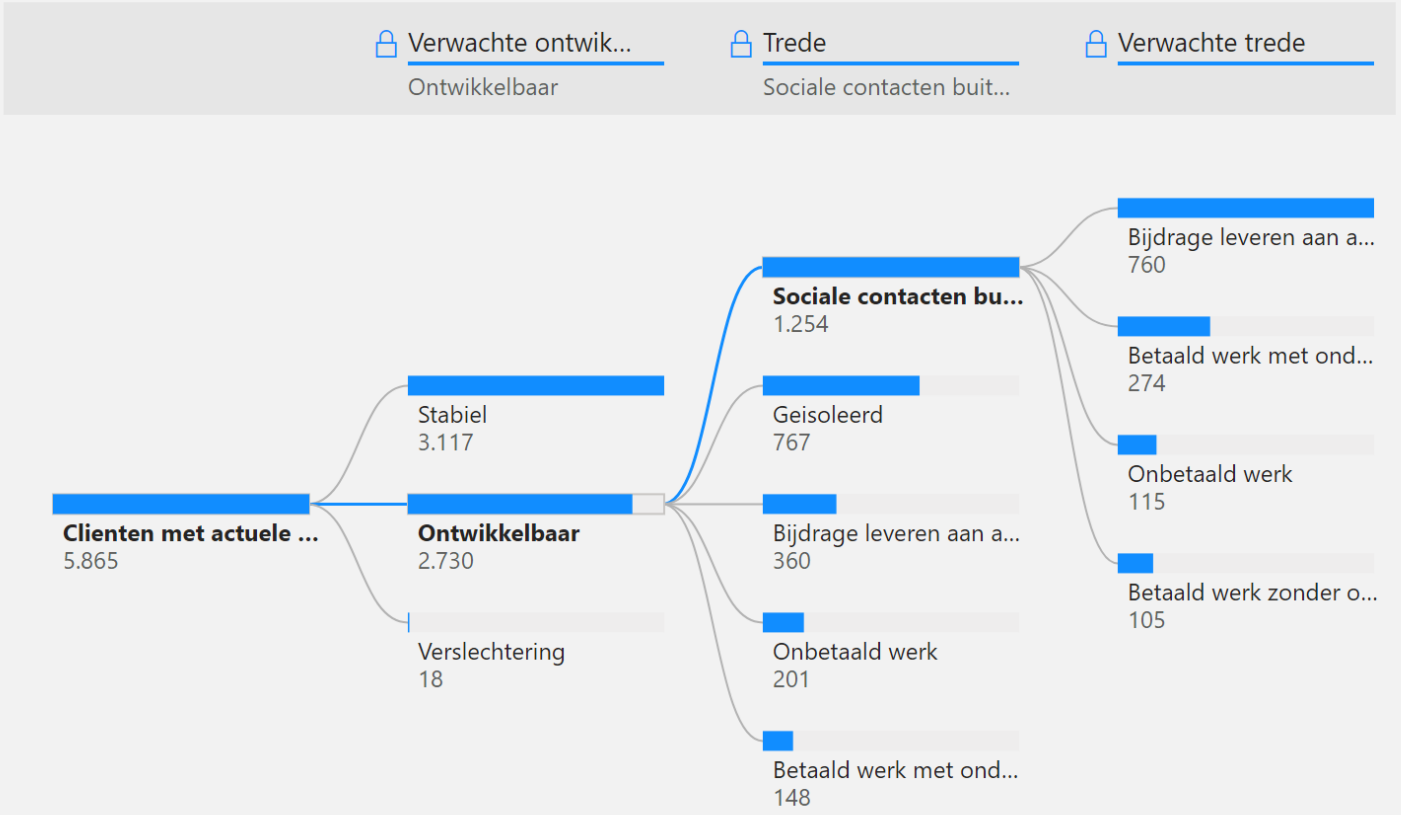
Niet alle inwoners kunnen zich nog ontwikkelen. Hen ondersteunen we bij het onderhouden van hun participatiegraad. Onze schaarse middelen (begeleiding en trajecten) zetten we vooral in op inwoners die nog een stap kunnen zetten in werk of participatie. Deze pagina gaat alleen over inwoners met een bijstandsuitkering.

Start pagina | Voorkomen | Rondkomen | Meedoen

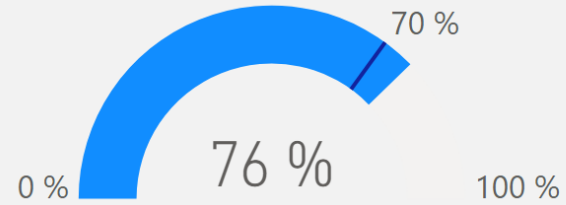
Inkomsten uit werk | Loonkosten subsidie | Participatie ladder

Wat is de verwachte ontwikkeling van inwoners met een bijstandsuitkering?*

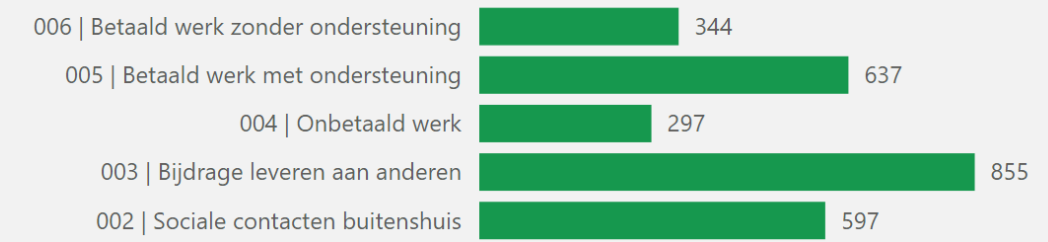
Klik op een onderdeel van de onderstaande visual om onderdelen uit te klappen

Hoeveel % van deze inwoners heeft een actuele beoordeling?

Welk perspectief hebben de inwoners die nog een stap kunnen zetten (die ontwikkelbaar zijn)?

* We registreren participatiemogelijkheden sinds 1 februari 2023, dus is dit nog niet voor alle inwoners geregistreerd

Activerend werk (Arnhemmers doen mee)

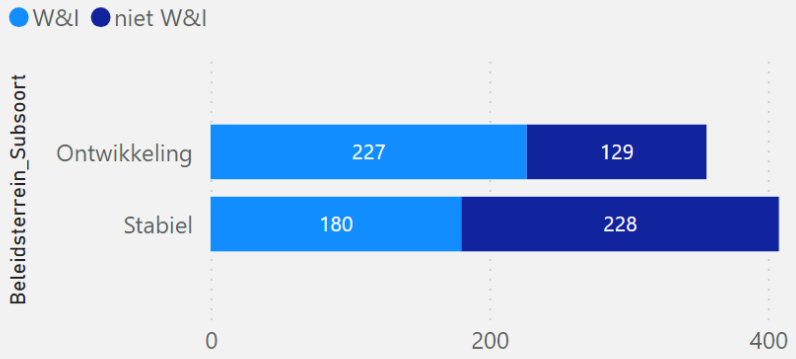
Niet alle inwoners kunnen zich nog ontwikkelen. Hen ondersteunen we bij het onderhouden van hun participatiegraad. Onze schaarse middelen (begeleiding en trajecten) zetten we vooral in op inwoners die nog een stap kunnen zetten in werk of participatie.

Start pagina | Voorkomen | Rondkomen | Meedoen

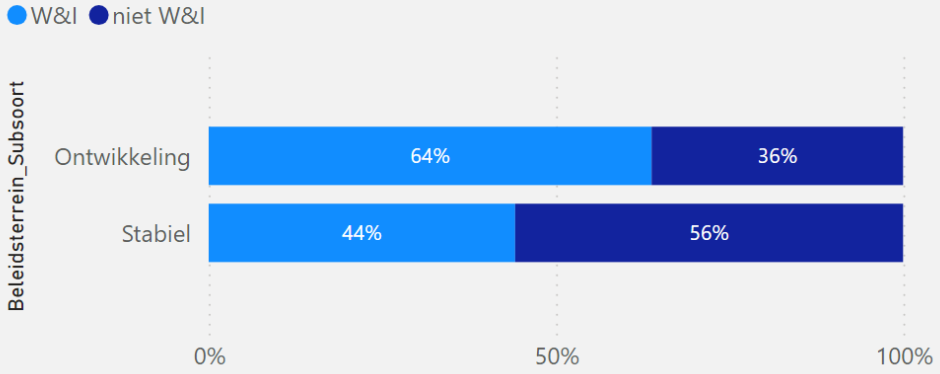
Peilmaand
Mei 2024

Hoeveel inwoners naar ontwikkeling of stabiel?

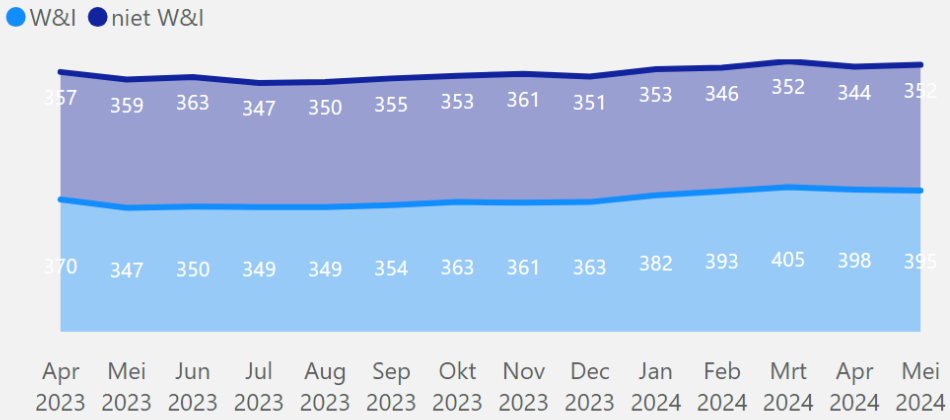
Clienten Activerend werk in peilmaand

Inwoners Activerend werk in peildmaand

Hoeveel inwoners op Activerend werk?

Gestarte werktraject activiteiten?

Inkomsten uit werk | Loonkosten subsidie | Participatie ladder | Activerend werk

Bron	Gegevens bijgewerkt
Toewijzingen Zorg-Lokaal	30-8-2024
Toewijzingen WIZportaal	30-8-2024
Declaraties Zorg-Lokaal	1-9-2024

Bestuursrapportage Zorg

Afdeling Informatie / F&C / SBR
Gemeente Arnhem

1.0 Inleiding

Dit is de digitale Bestuursrapportage Zorg. Deze rapportage is opgesteld om de raad te ondersteunen in zijn kaderstellende en controlerende rol.

Het doel van deze rapportage is om u inzicht te geven in de ontwikkelingen en trends in de WMO-, Beschermd Wonen- & Jeugdzorg. De komende periode gebruiken we om de informatie te completeren en de informatievoorziening verder uit te bouwen.

De Bestuursrapportage Zorg is bereikbaar:

- maandag tot en met vrijdag
- van 7.00 uur tot 22.00 uur.

Technische of inhoudelijke vragen over deze bestuursrapportage kunt u stellen via Kevin Meijer, senior bestuursadviseur, via mailadres kevin.meijer@arnhem.nl.

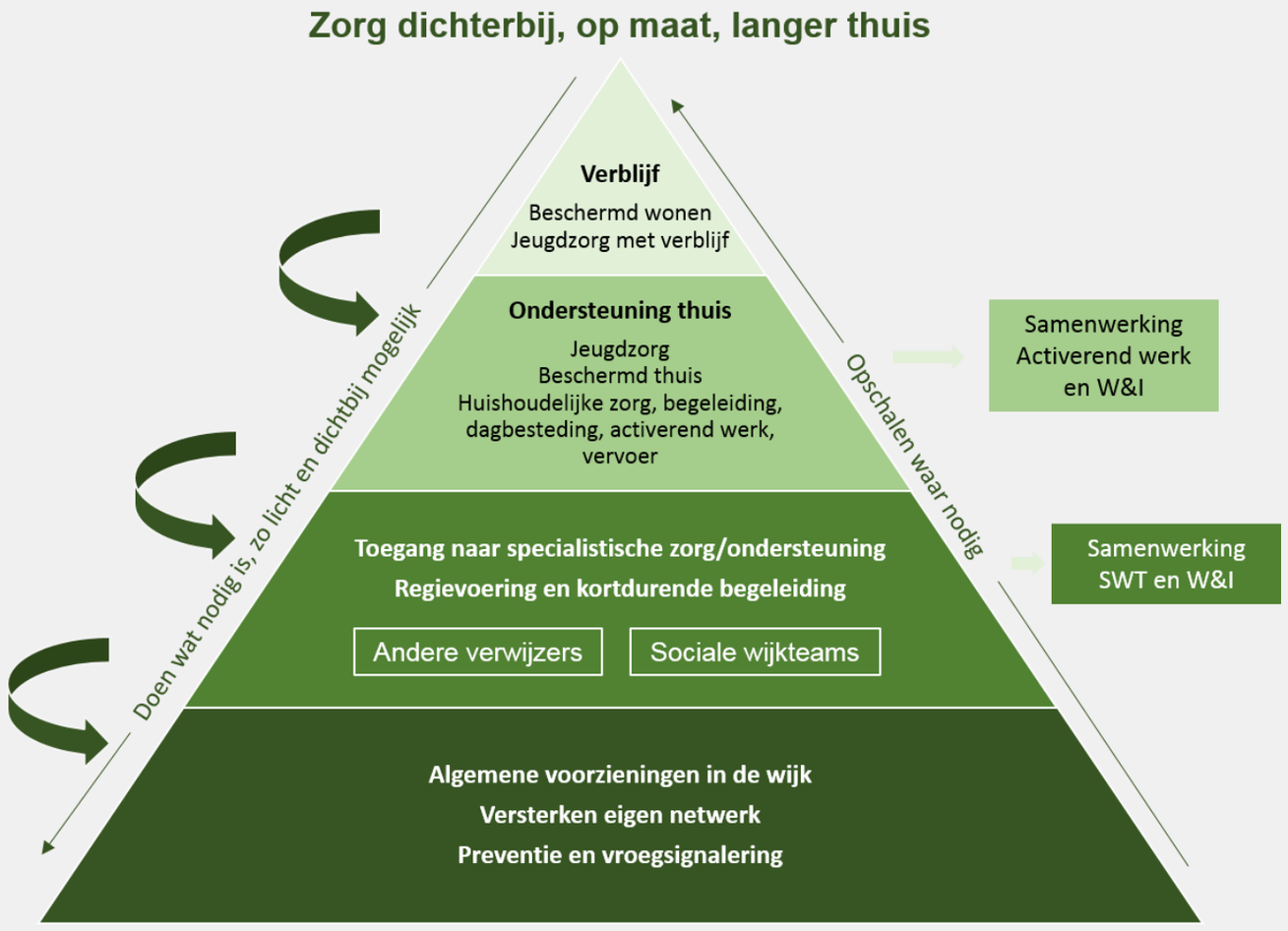
1.1 Doelen Zorgdomein

Dit domein omvat de onderdelen: Wmo, Jeugdzorg, Doelgroepenvervoer, Sociale Wijkteams en Beschermd Wonen.

Doelstelling domein
"We willen inwoners passende zorg en ondersteuning bieden, waardoor mensen zo zelfstandig mogelijk kunnen leven. Dit willen we realiseren door de zorg zo licht mogelijk, zoveel mogelijk dichtbij, binnen het eigen netwerk, in de eigen wijk aan te bieden."

De volgende drie doelstellingen staan centraal:

- Meer kinderen ontwikkelen zich naar zelfstandigheid en ontvangen waar nodig passende zorg.
- Meer volwassenen ontvangen passende zorg, gericht op ontwikkelen of anders stabiliseren van zelfstandigheid.
- Een meer inclusief Arnhem, waarbij meer kwetsbare Arnhemmers (blijven) wonen in de wijk.

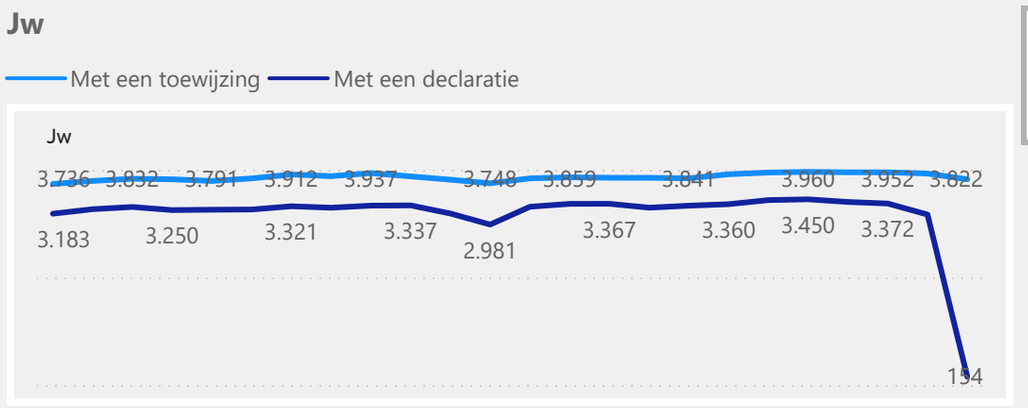
2.0 Jeugdwet Algemene toelichting

In dit tweede hoofdstuk
wordt ingegaan op de verschillende vormen van jeugdzorg: (groeps)begeleiding, behandeling, verblijf, jeugdbescherming en jeugdreclassering. In dit hoofdstuk geven we inzicht in de volgende zorgvormen:

- Begeleiding: het bieden van kortdurende ondersteuning aan kinderen, ouders en/of hun omgeving gericht op het ontwikkelen of stabiliseren van de zelfstandigheid, het welzijn en/of de kwaliteit van het leven van het kind (persoonlijke verzorging, onderwijs, relaties, sociale vaardigheden).
- Behandeling: als een kind psychische problemen heeft (bijvoorbeeld een eetstoornis, autisme of depressie), is er geestelijke gezondheidszorg voor kinderen. Behandeling wordt ook wel GGZ jeugd genoemd.
- Verblijf: er is sprake van jeugdhulp met verblijf als een kind niet thuis slaapt bij het eigen gezin. Het gaat om verblijfsvormen met overnachting, zoals opvang in een pleeggezin, gezinshuizen of een vorm van gesloten jeugdzorg.
- Jeugdbescherming: als het in een gezin onveilig is of de ontwikkeling van een kind in gevaar is, dan kan de kinderrechter een jeugdbeschermingsmaatregel opleggen. Dit kan gaan om een onder toezichtstelling of ouders/verzorgers kunnen het gezag over hun kinderen verliezen. Verder kan de rechter bepalen dat een kind begeleiding krijgt bij terugkeer in de maatschappij na een straf (jeugdreclassering).

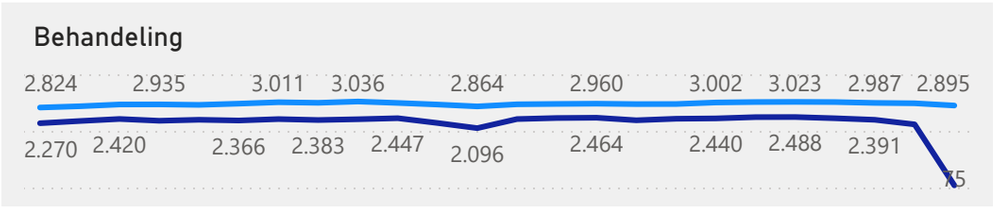
2.1 Jeugdwet aantal personen

Op deze pagina ziet u voor de Jeugdwet:
- het aantal personen met een toewijzing
- het aantal personen waarvoor is gedeclareerd

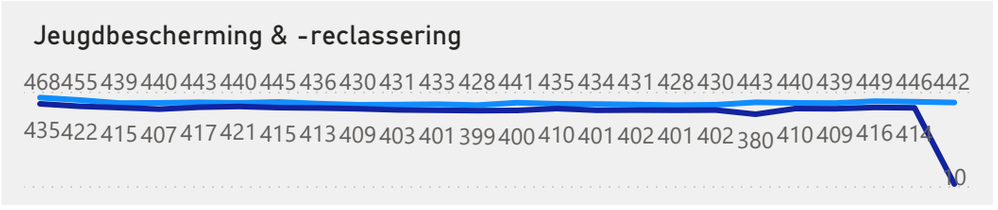

Verlengde Jeugdwet

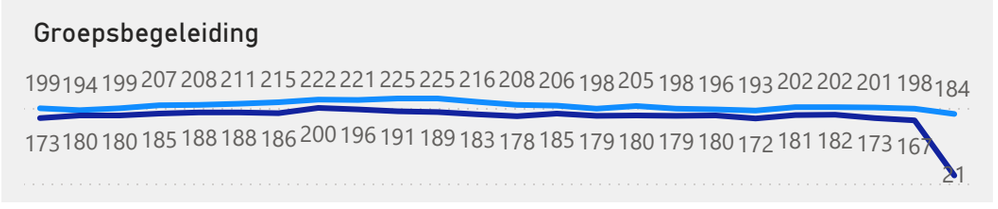
Per beleidsterrein

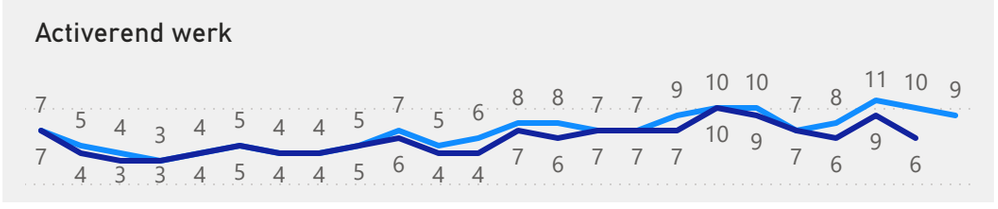

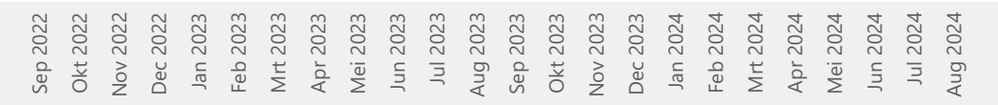

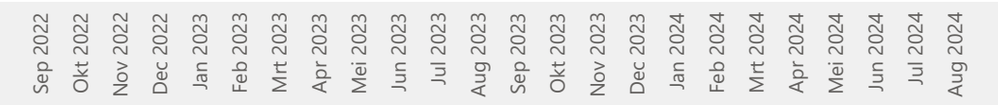

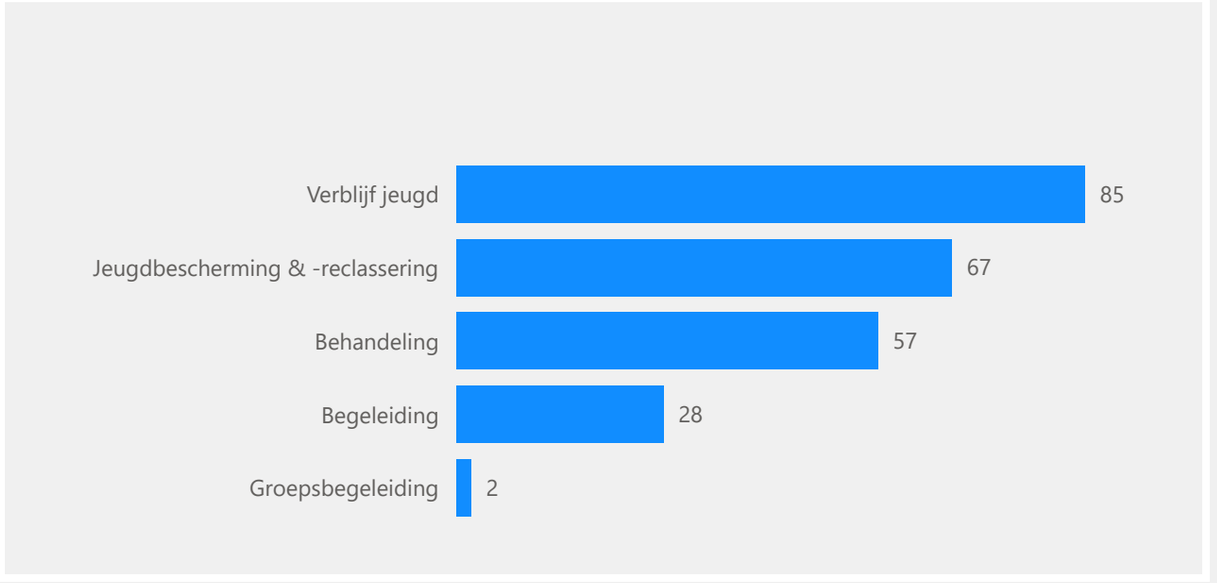
2.1B Jeugdwet aantal personen

Terug naar de vorige pagina

Op deze pagina ziet u voor de Jeugdwet:

- het aantal personen van 18 jaar en ouder met een toewijzing

Aantal personen met een toewijzing o.b.v. de verlengde JW (18 +) in Augustus 2024

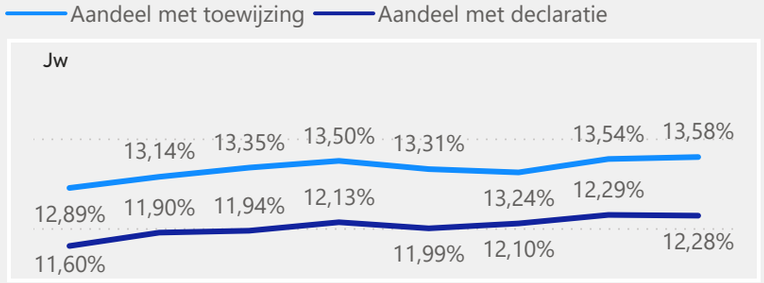

2.2 Jeugdwet aandeel bevolking met een toewijzing

Op deze pagina ziet u voor de Jeugdwet:

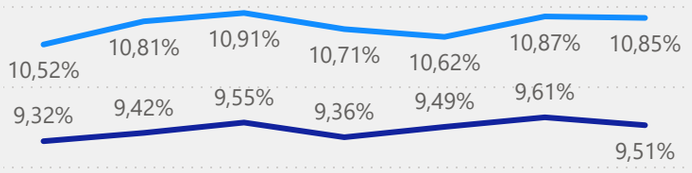
- Het aandeel van de bevolking (0 t/m 17 jaar) met een toewijzing
- Het aandeel van de bevolking (0 t/m 17 jaar) waarvoor is gedeclareerd

Jw

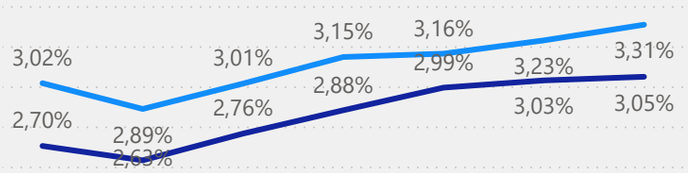

Per beleidsterrein

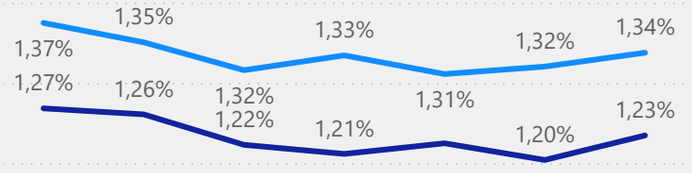
Behandeling

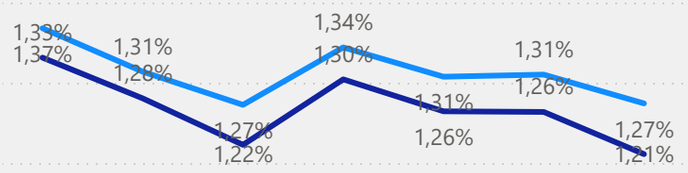
Begeleiding

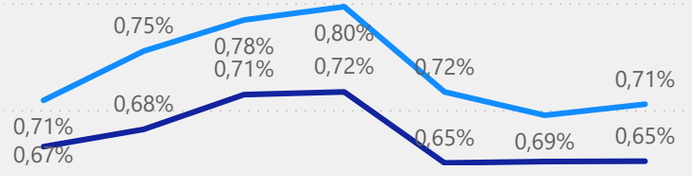
Jeugdbescherming & -reclassering

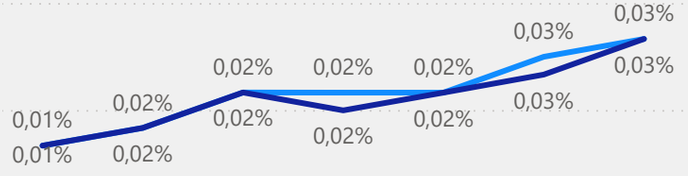
Verblijf jeugd

Groepsbegeleiding

Activerend werk

Q4 2022 Q1 2023 Q2 2023 Q3 2023 Q4 2023 Q1 2024 Q2 2024

Q4 2022 Q1 2023 Q2 2023 Q3 2023 Q4 2023 Q1 2024 Q2 2024

2.3 Jeugdwet Begeleiding aantal personen

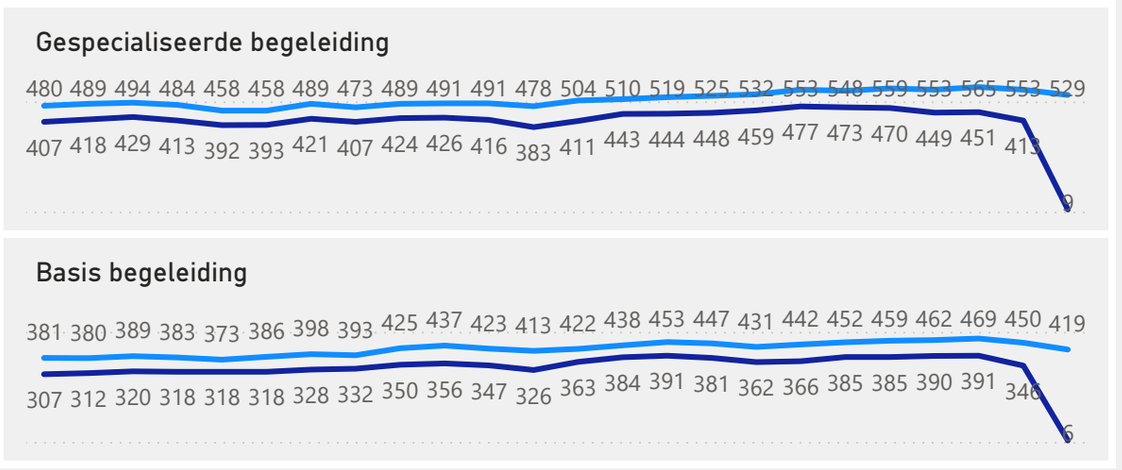
Op deze pagina ziet u voor het beleidsterrein Begeleiding binnen de Jeugdwet:

- het aantal personen met een toewijzing
- het aantal personen waarvoor is gedeclareerd.

Begeleiding

Per sub-beleidsterrein

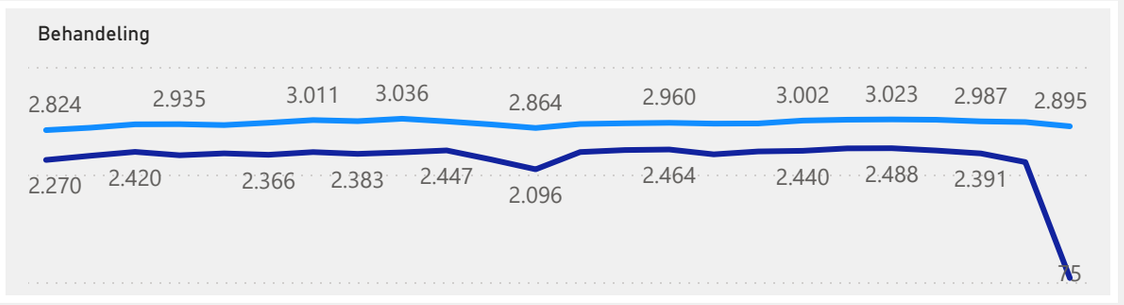
2.4 Jeugdwet Behandeling aantal personen

Op deze pagina ziet u voor het beleidsterrein Behandeling binnen de Jeugdwet:

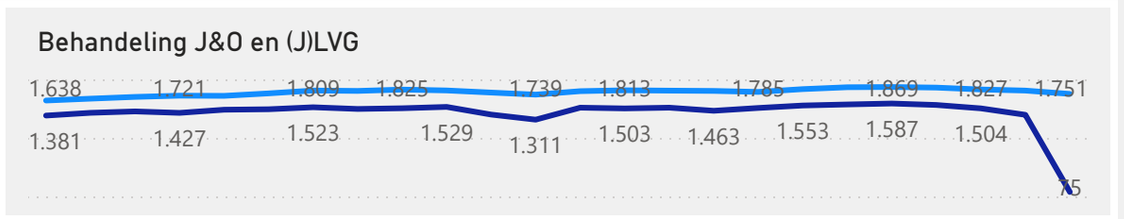
- het aantal personen met een toewijzing
- het aantal personen waarvoor is gedeclareerd.

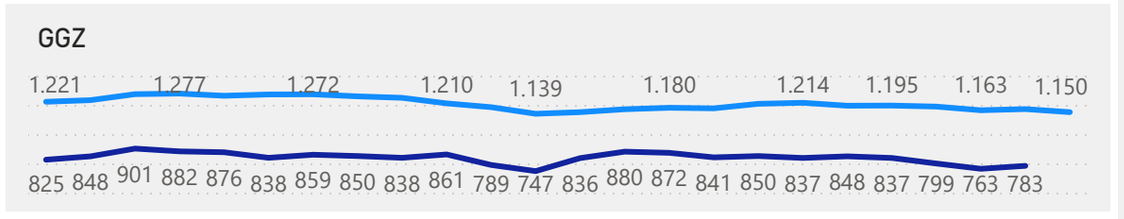
Behandeling

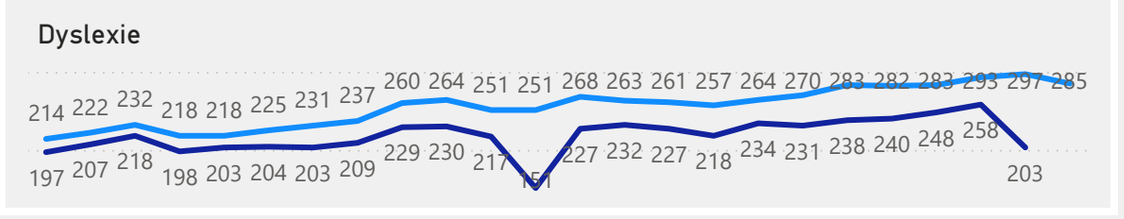
Met een toewijzing — Met een declaratie

Per sub-beleidsterrein

Sep 2022 Okt 2022 Nov 2022 Dec 2022 Jan 2023 Feb 2023 Mrt 2023 Apr 2023 Mei 2023 Jun 2023 Jul 2023 Aug 2023 Sep 2023 Okt 2023 Nov 2023 Dec 2023 Jan 2024 Feb 2024 Mrt 2024 Apr 2024 Mei 2024 Jun 2024 Jul 2024 Aug 2024

2.5 Jeugdwet Verblijf aantal personen

Op deze pagina ziet u voor het beleidsterrein Verblijf binnen de Jeugdwet:

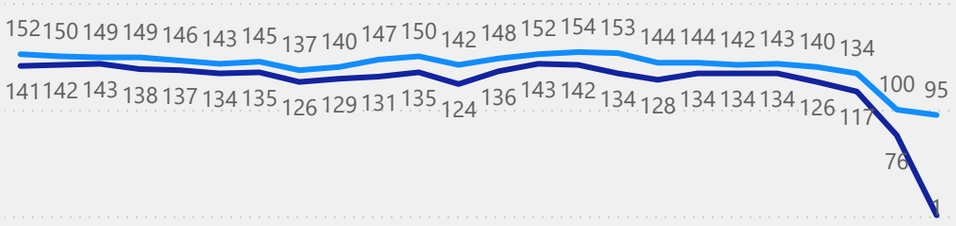
- het aantal personen met een toewijzing
- het aantal personen waarvoor is gedeclareerd.

Verblijf jeugd

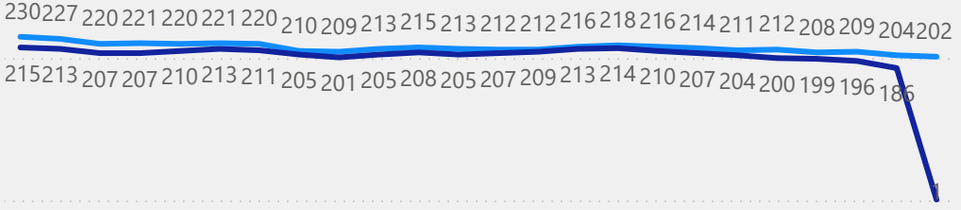

Per sub-beleidsterrein

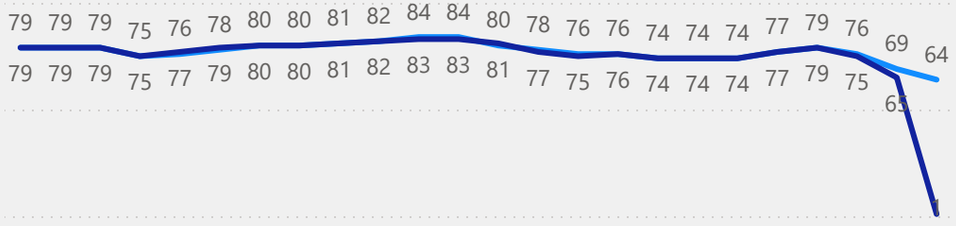
Leef en Behandelgroepen

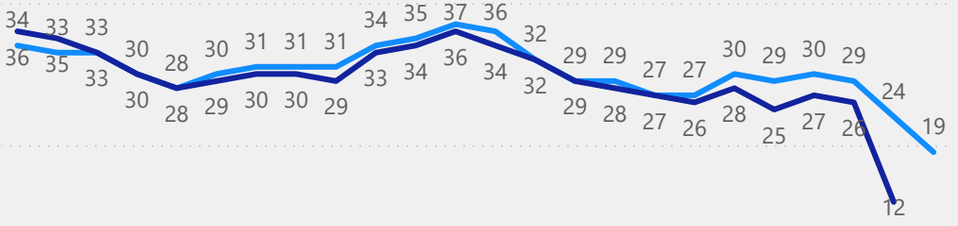
Pleegzorg

Gezinshuizen

Verblijf op terrein

Sep 2022 Okt 2022 Nov 2022 Dec 2022 Jan 2023 Feb 2023 Mrt 2023 Apr 2023 Mei 2023 Jun 2023 Jul 2023 Aug 2023 Sep 2023 Okt 2023 Nov 2023 Dec 2023 Jan 2024 Feb 2024 Mrt 2024 Apr 2024 Mei 2024 Jun 2024 Jul 2024 Aug 2024

2.6 Jeugdwet Jeugdbescherming en -reclassering aantal personen

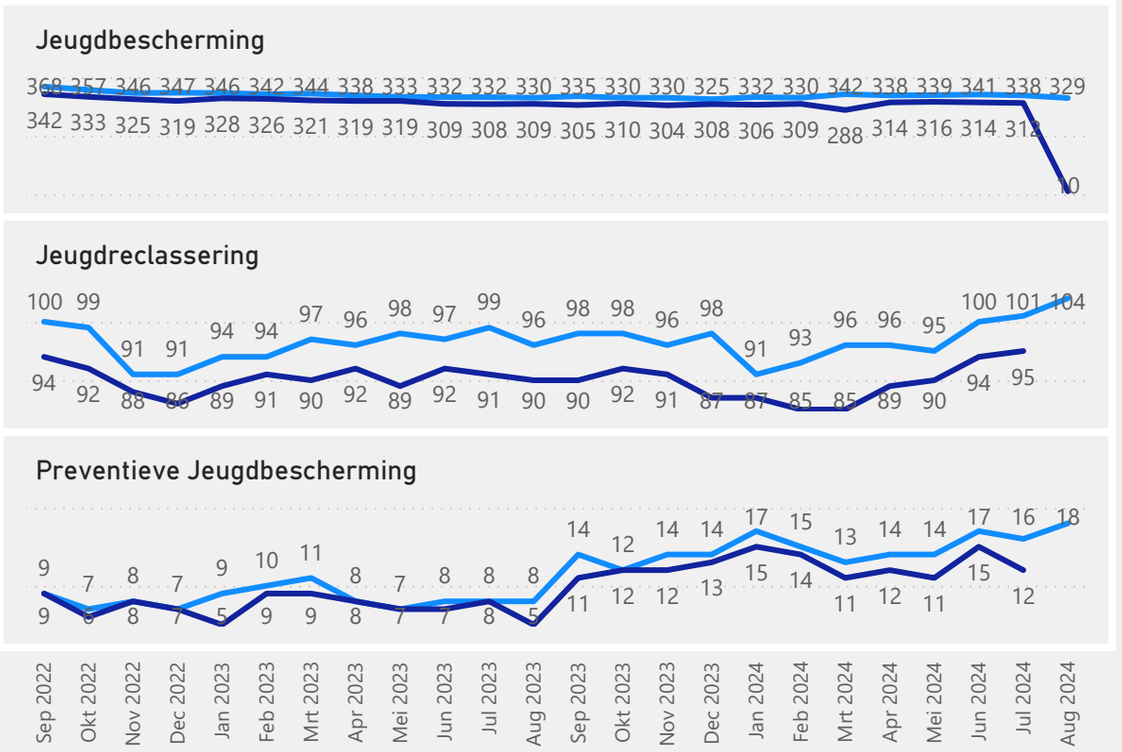
Op deze pagina ziet u voor het beleidsterrein Jeugdbescherming- en reclassering binnen de Jeugdwet:

- het aantal personen met een toewijzing
- het aantal personen waarvoor is gedeclareerd.

Jeugdbescherming & -reclassering

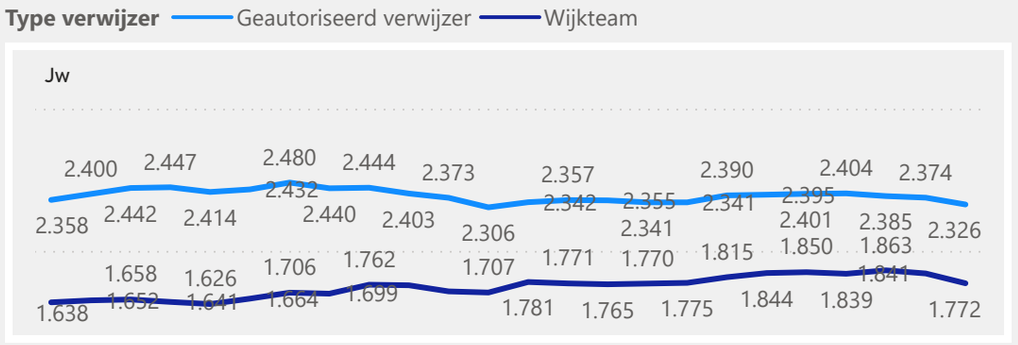
Per sub-beleidsterrein

2.7 Jeugdwet per type verwijzer aantal personen met een toewijzing

Op deze pagina ziet u voor de Jeugdwet het aantal personen met een toewijzing per type verwijzer.

Jeugdwet (JW)

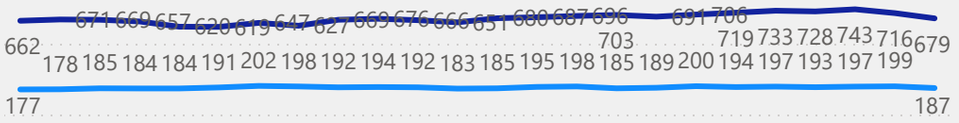

Per beleidsterrein

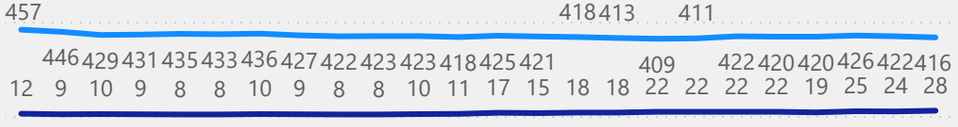
Behandeling

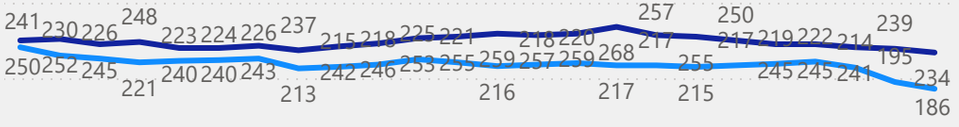
Begeleiding

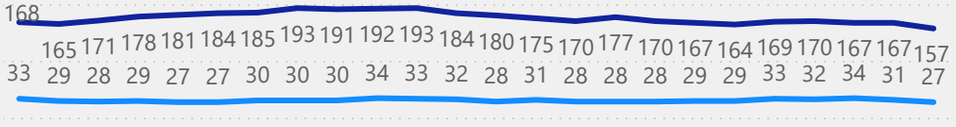
Jeugdbescherming & -reclassering

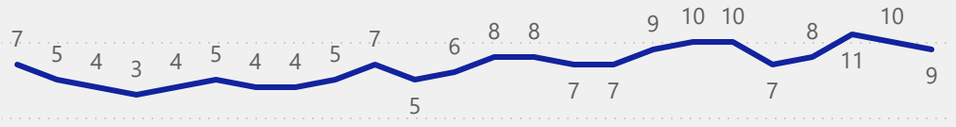
Verblijf jeugd

Groepsbegeleiding

Activerend werk

Sep 2022 Okt 2022 Nov 2022 Dec 2022 Jan 2023 Feb 2023 Mrt 2023 Apr 2023 Mei 2023 Jun 2023 Jul 2023 Aug 2023 Sep 2023 Okt 2023 Nov 2023 Dec 2023 Jan 2024 Feb 2024 Mrt 2024 Apr 2024 Mei 2024 Jun 2024 Jul 2024 Aug 2024

Sep 2022 Okt 2022 Nov 2022 Dec 2022 Jan 2023 Feb 2023 Mrt 2023 Apr 2023 Mei 2023 Jun 2023 Jul 2023 Aug 2023 Sep 2023 Okt 2023 Nov 2023 Dec 2023 Jan 2024 Feb 2024 Mrt 2024 Apr 2024 Mei 2024 Jun 2024 Jul 2024 Aug 2024

2.8 Jeugdwet per type verwijzer aantal personen met een declaratie

Op deze pagina ziet u voor de Jeugdwet het aantal personen met een declaratie per type verwijzer.

Jeugdwet (JW)

Per beleidsterrein

Activerend werk

Begeleiding

Behandeling

Groepsbegeleiding

Jeugdbescherming & -reclassering

Verblijf jeugd

Sep 2022 Okt 2022 Nov 2022 Dec 2022 Jan 2023 Feb 2023 Mrt 2023 Apr 2023 Mei 2023 Jun 2023 Jul 2023 Aug 2023 Sep 2023 Okt 2023 Nov 2023 Dec 2023 Jan 2024 Feb 2024 Mrt 2024 Apr 2024 Mei 2024 Jun 2024 Jul 2024 Aug 2024

3.0 Wmo Algemene toelichting

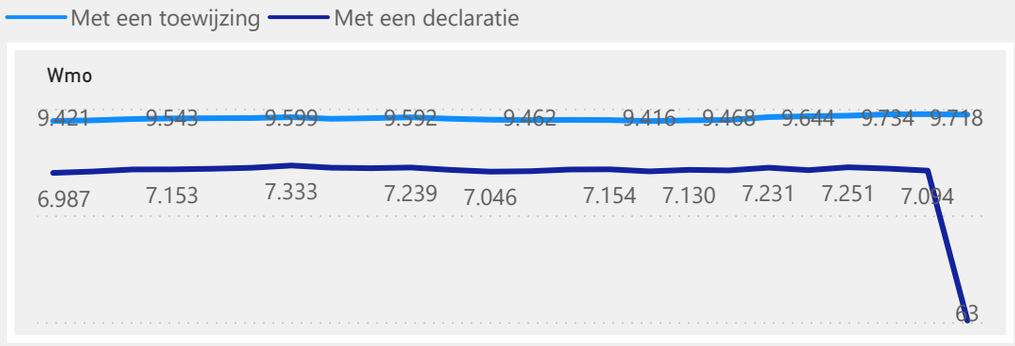
In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de Wmo-zorgvormen huishoudelijke ondersteuning, activerend werk, groeps- en individuele begeleiding en wonen, rollen en vervoer. Gelet op het beperkte volume van groepsbegeleiding wordt deze zorgvorm niet nader toegelicht in de Bestuursrapportage.

3.1 Wmo aantal personen

In de grafiek ziet u voor de Wmo:

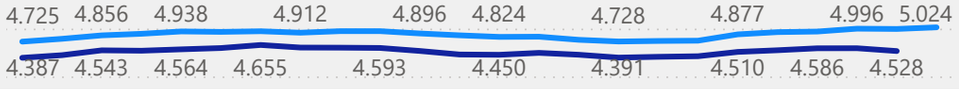
- het aantal personen met een toewijzing
- het aantal personen waarvoor is gedeclareerd.

Wmo

Per beleidsterrein

Huishoudelijke ondersteuning

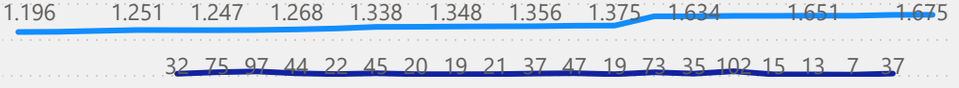
Begeleiding

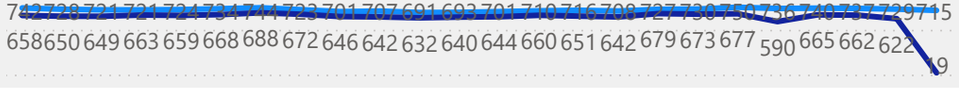
Vervoer

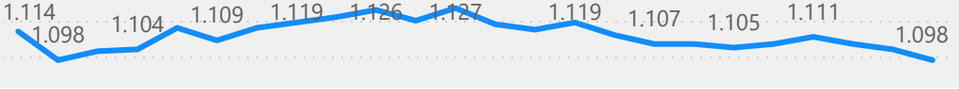
Wonen

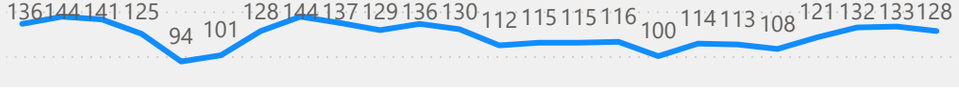
Activerend werk

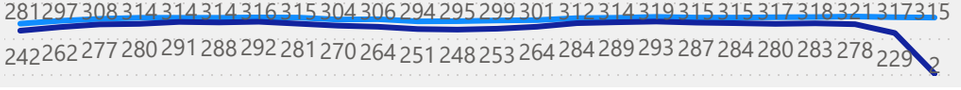
Rollen

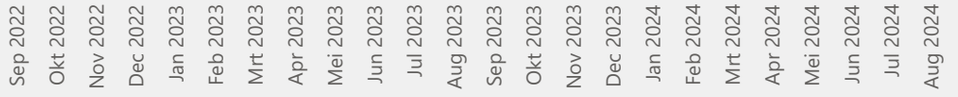
Hulpmiddelen

Groepsbegeleiding

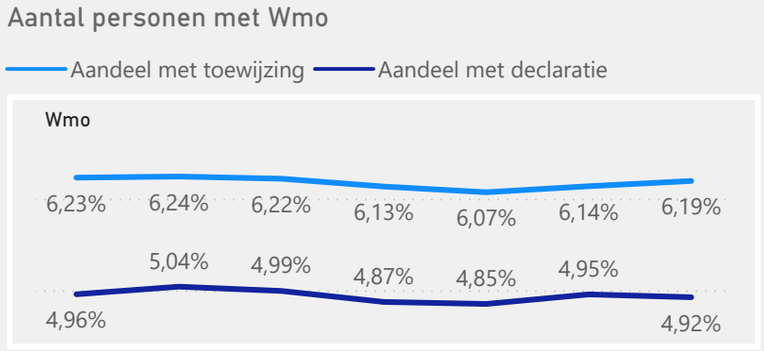

3.2 Wmo aandeel bevolking met een toewijzing

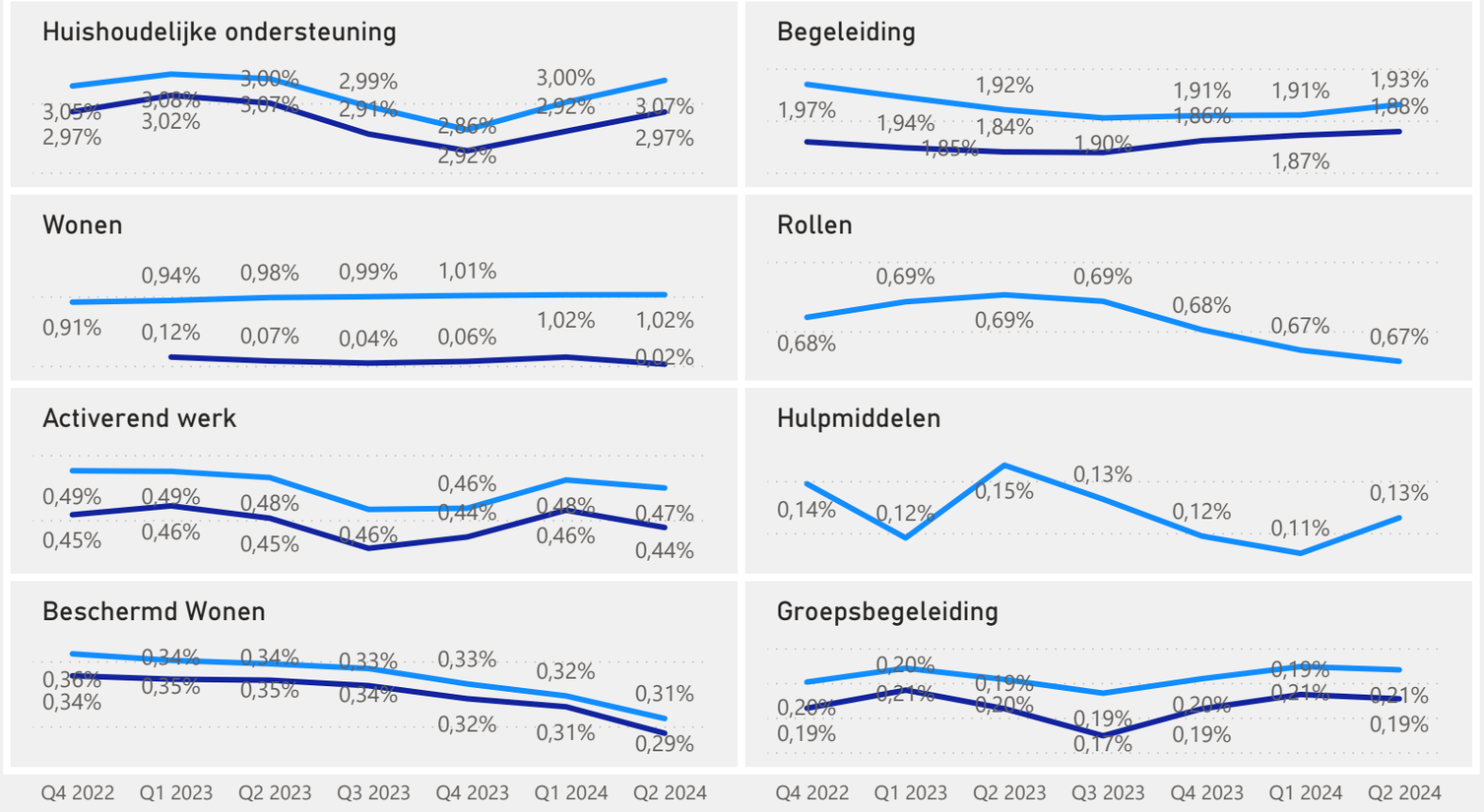
Op deze pagina ziet u voor de Wmo:

- het aandeel van de bevolking (18 jaar en ouder) met een toewijzing
- het aandeel van de bevolking (18 jaar en ouder) met een declaratie

Aantal personen met Wmo

Per beleidsterrein

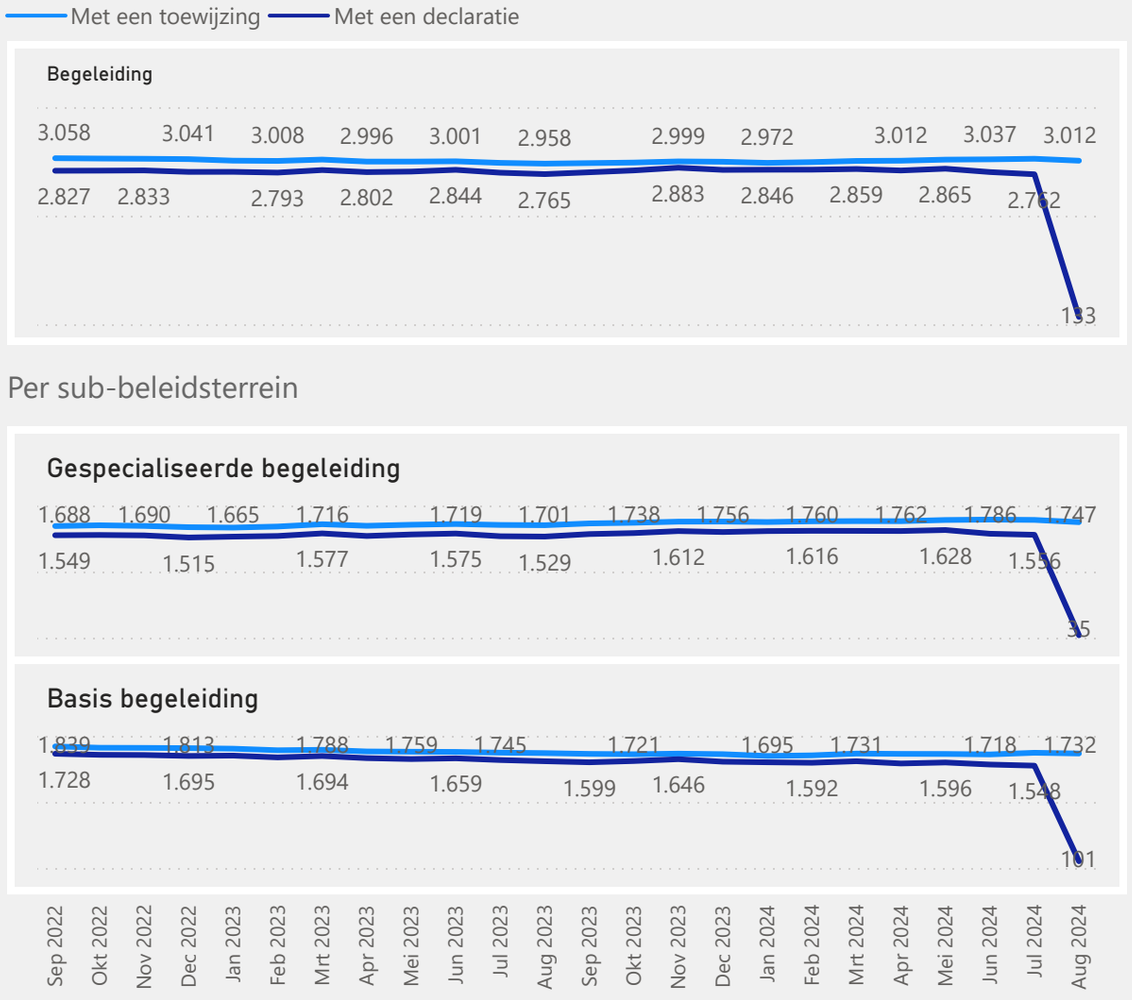
3.3 Wmo Begeleiding aantal personen

Op deze pagina ziet u voor het beleidsterrein Begeleiding binnen de Wmo:

- het aantal personen met een toewijzing
- het aantal personen waarvoor is gedeclareerd

Verhouding Basis-Gespecialiseerd

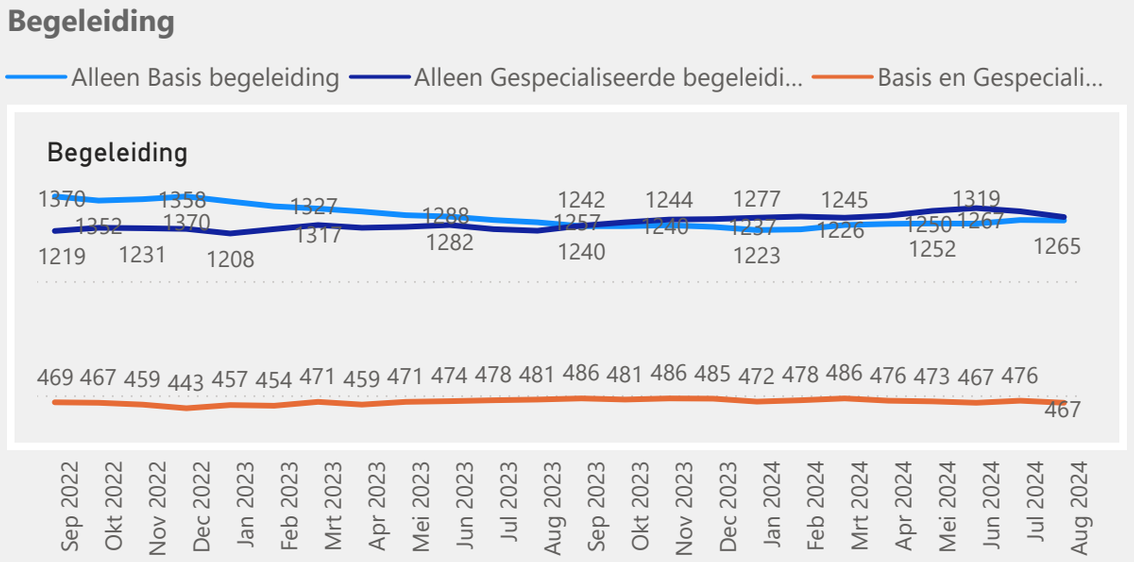
Begeleiding

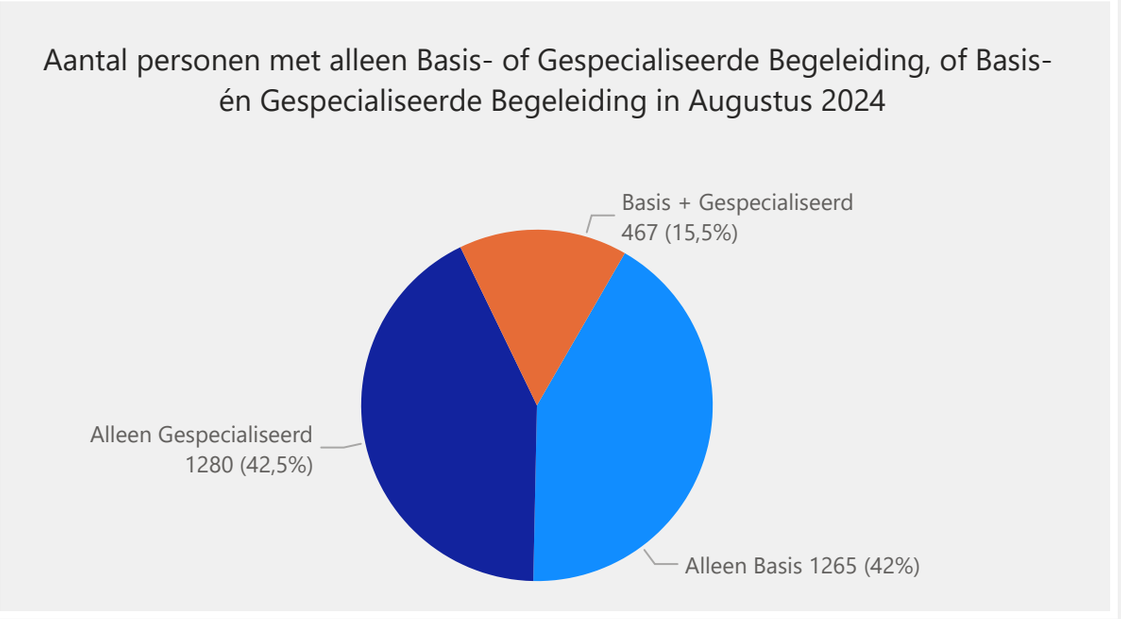

3.3B Wmo Begeleiding aantal personen

Op deze pagina ziet u voor het beleidsterrein Begeleiding binnen de Wmo het aantal personen met een toewijzing voor:

- basis begeleiding
- gespecialiseerde begeleiding, of;
- basis- en gespecialiseerde begeleiding tegelijk

Terug naar de vorige pagina

3.4 Wmo Begeleiding bedrag declaratie

Op deze pagina ziet u voor het beleidsterrein Begeleiding binnen de Wmo:

- het declaratiebedrag per maand

Begeleiding

Naar sub-beleidsterrein

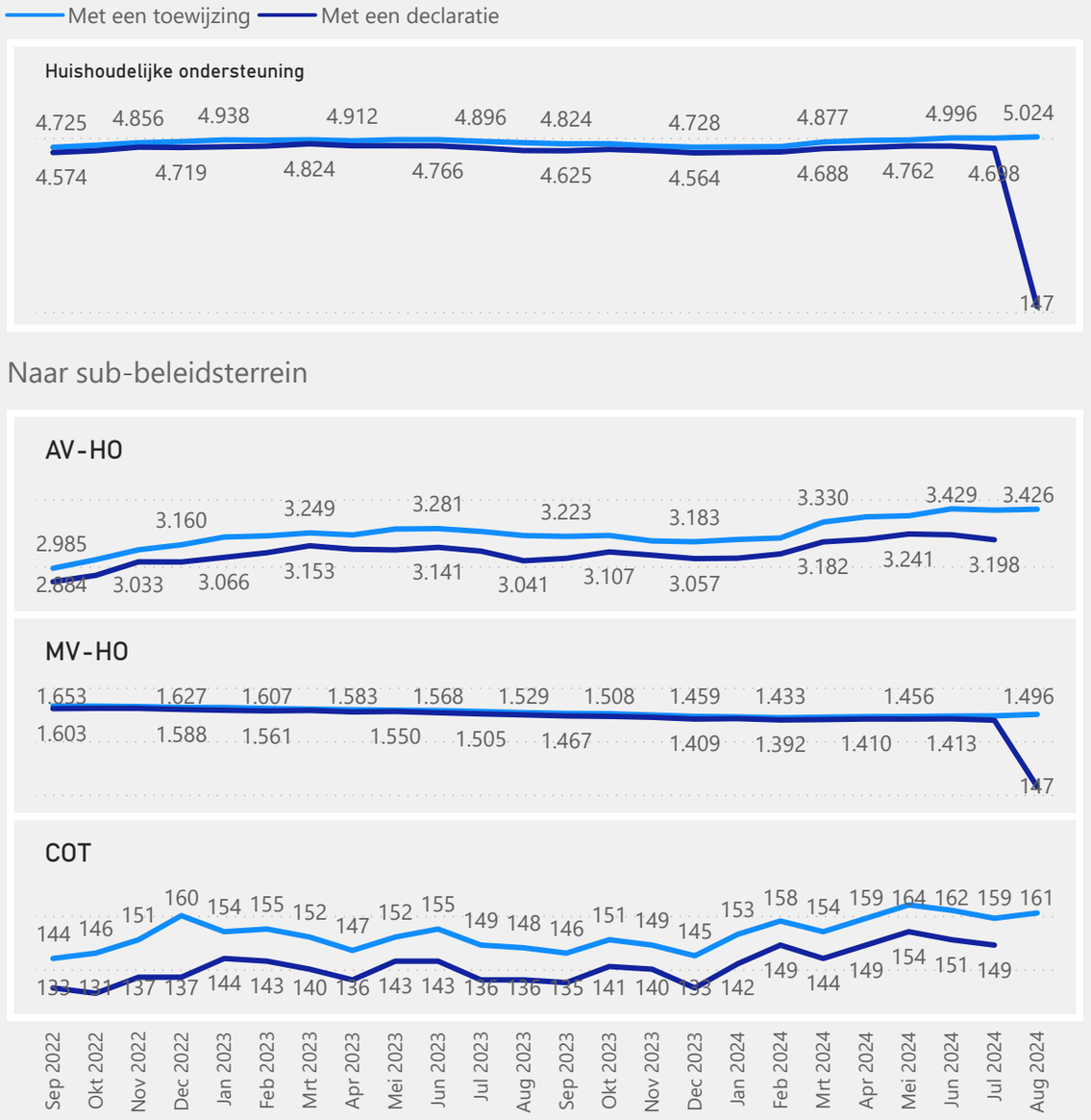

3.5 Wmo Huishoudelijke ondersteuning (HO) aantal personen

Op deze pagina ziet u voor het beleidsterrein Huishoudelijke ondersteuning binnen de Wmo:

- het aantal personen met een toewijzing
- het aantal personen waarvoor is gedeclareerd

Huishoudelijke ondersteuning

3.6 Wmo Wonen aantal personen

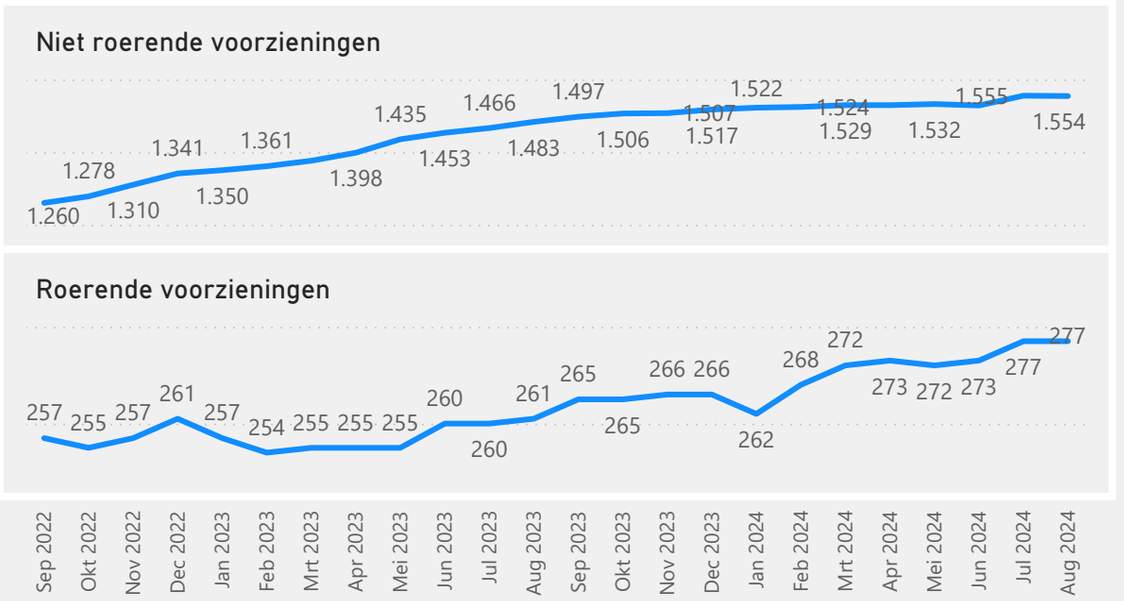
Op deze pagina ziet u voor het beleidsterrein Wonen binnen de Wmo:

- het aantal personen met een toewijzing voor een woonvoorziening

Wonen

Per sub-beleidsterrein

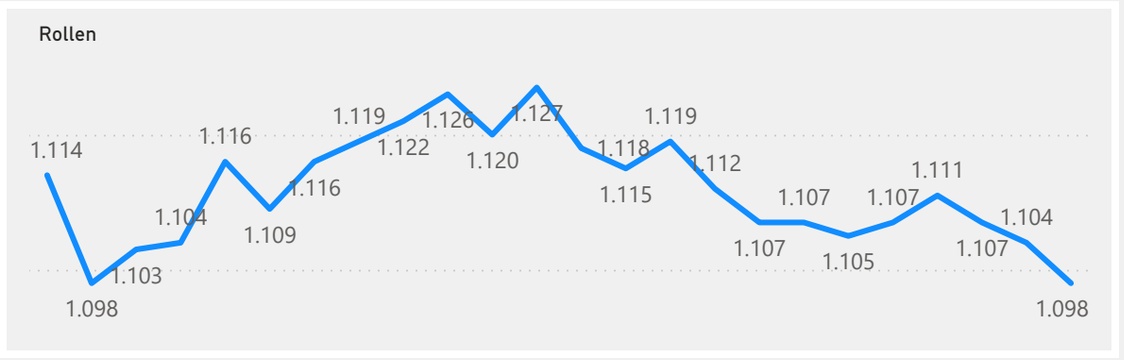

3.7 Wmo Rolstoelen aantal personen

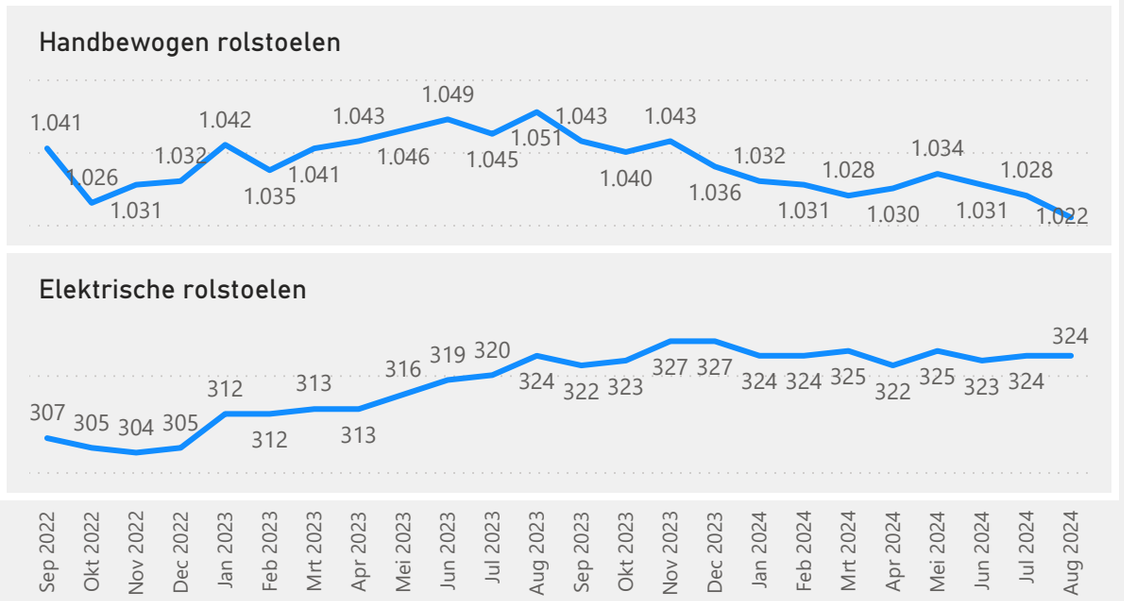
Op deze pagina ziet u voor het beleidsterrein Rolstoelen binnen de Wmo:

- het aantal personen met een toewijzing voor een rolstoel

Rollen

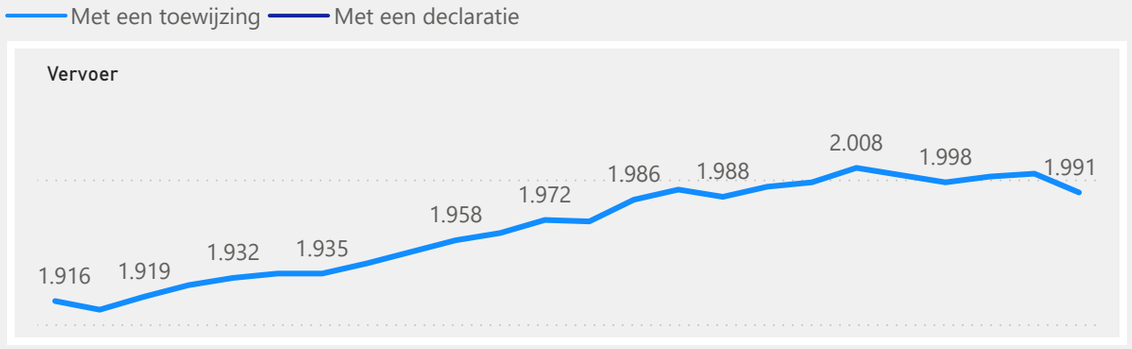
Naar sub-beleidsterrein

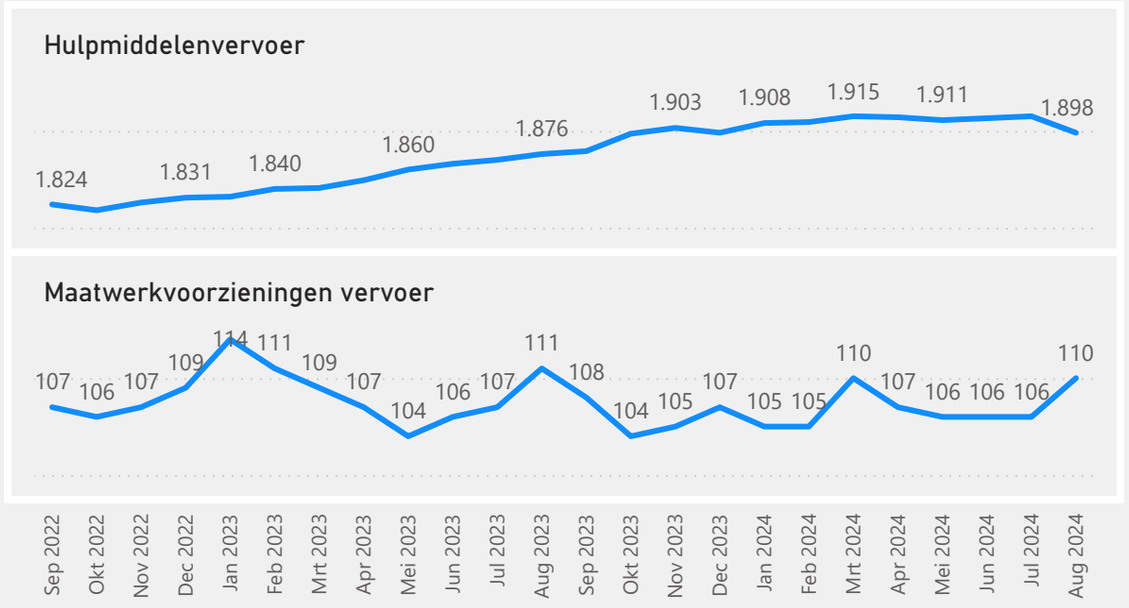
3.8 Wmo Vervoer aantal personen

In de grafiek ziet u voor de Jeugdwet:
- het aantal personen met een toewijzing
- het aantal personen waarvoor is gedeclareerd]

Vervoer

Naar sub-beleidsterrein

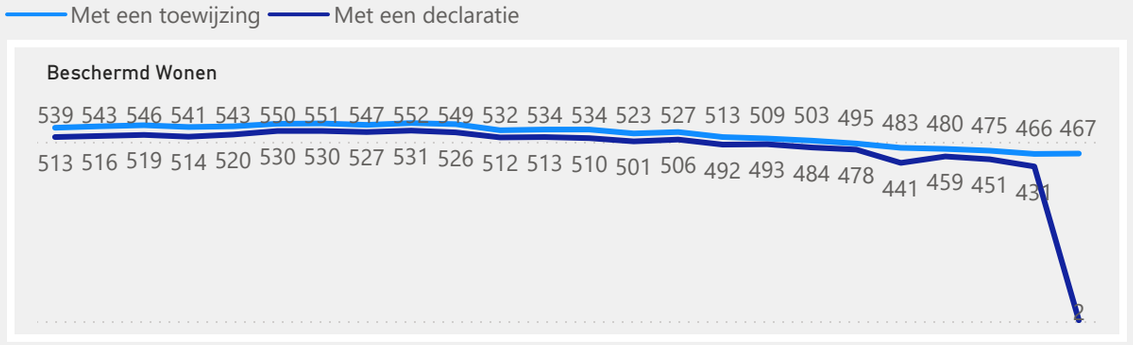
4.0 Beschermd wonen algemene toelichting

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de zorgvorm Beschermd Wonen.
Beschermd wonen wordt toegewezen aan inwoners die tijdelijk een vorm van 24-uurs toezicht of aanwezigheid nodig hebben vanwege psychische of ernstige psychosociale problemen en een daarmee gepaard gaande beperkte regie over het leven.
Daarnaast wordt ingezet op preventie en toegewerkt naar meer inzet op ambulante ondersteuningsvormen (beschermd thuis).

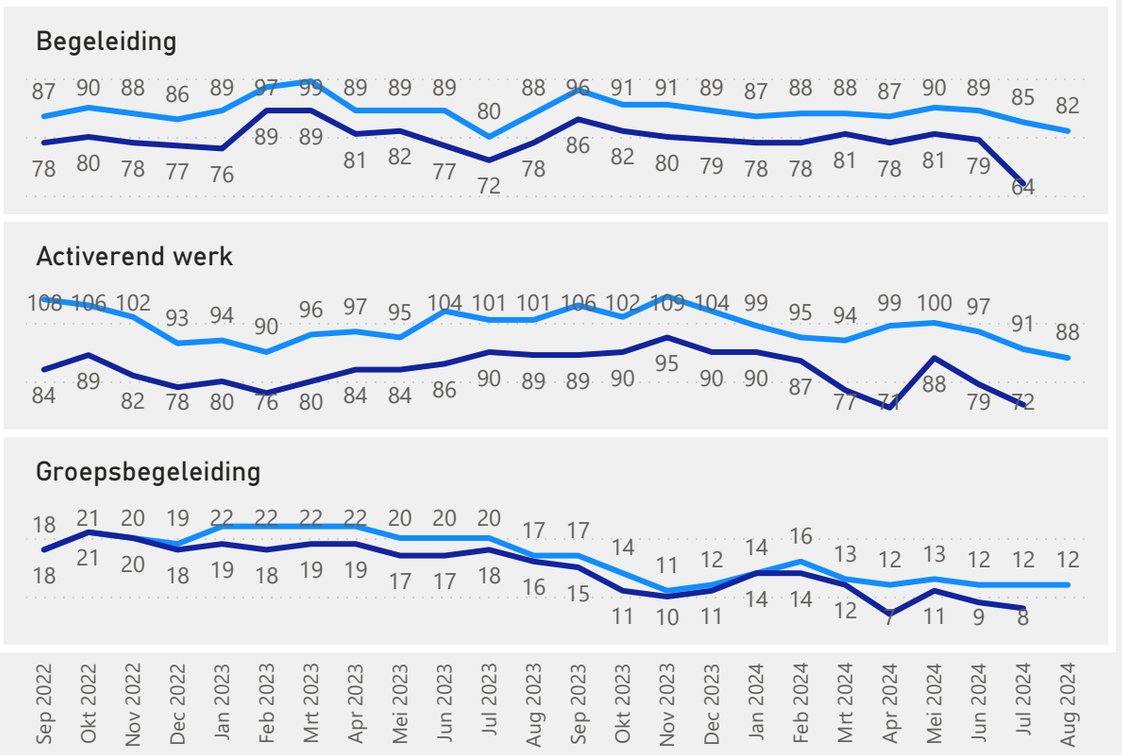
4.1 Beschermd Wonen aantal personen

Op deze pagina ziet u voor Beschermd wonen:
- het aantal personen met een toewijzing
- het aantal personen waarvoor is gedeclareerd

Beschermd Wonen

Personen binnen beschermd wonen hebben ook:

PGB, ZIN en Leeftijd

Intra- en extramuraal

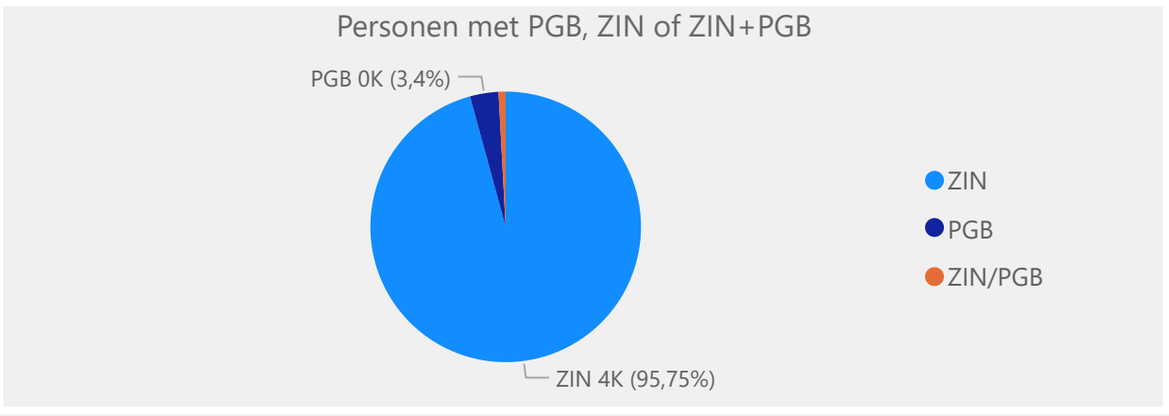
Regio + Gebied

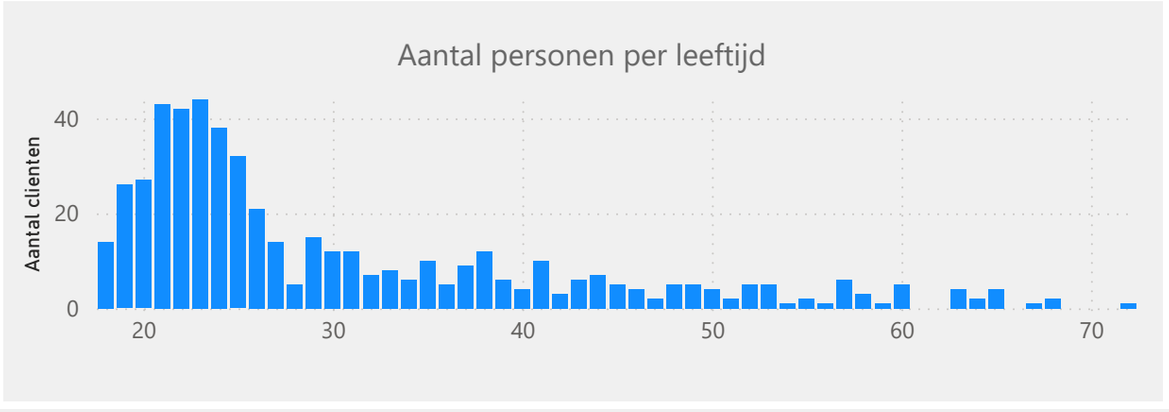
4.1B Beschermd Wonen PGB, ZIN en Leeftijd

Op deze pagina ziet u voor Beschermd wonen:
- het aantal personen met een toewijzing Zorg in Natura (ZIN)
- het aantal personen met een toewijzing Persoonsgebonden Budget (PGB)
- Een combinatie van toewijzingen ZIN + PGB

Aantal personen met een toewijzing in Augustus 2024

Terug naar de vorige pagina

4.1C Beschermd Wonen Regio en Gebieden

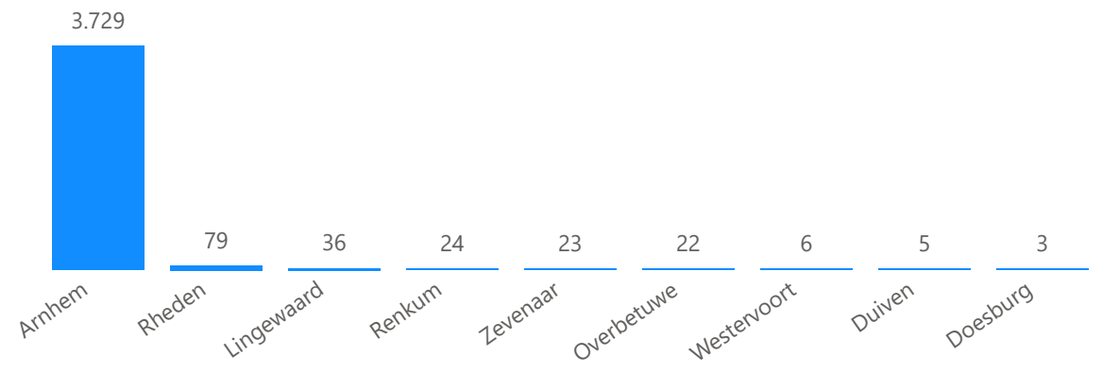
Op deze pagina ziet u voor Beschermd wonen:

- het aantal personen met een toewijzing per Regio-gemeente

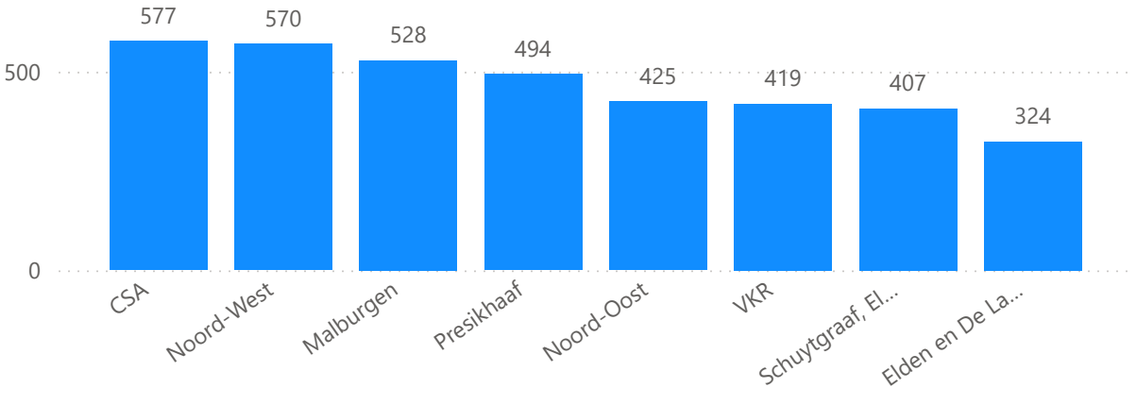
Terug naar de vorige pagina

Aantal personen met een toewijzing in Augustus 2024

Per regiogemeente

Per gebied in Arnhem

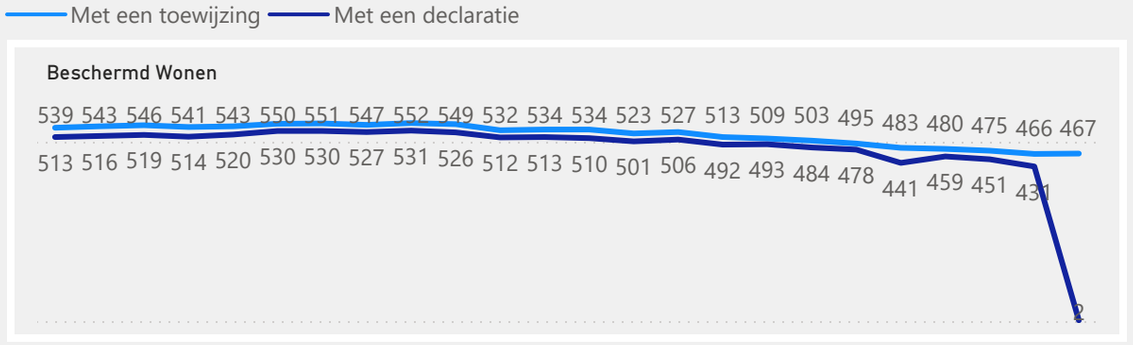

4.2 Beschermd Wonen Intra- extramuraal aantal personen

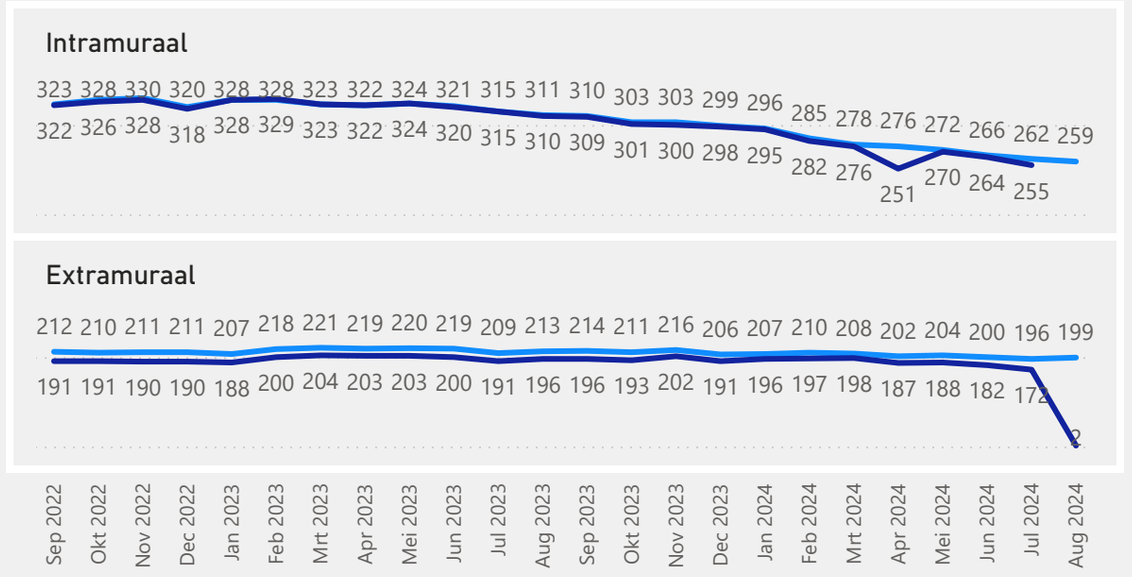
Op deze pagina ziet u voor Bescherm wonen:

- het aantal personen met een toewijzing uitgesplitst naar intra- en extramuraal
- het aantal personen met een declaratie uitgesplitst naar intra- en extramuraal

Beschermd Wonen

Per sub-beleidsterrein

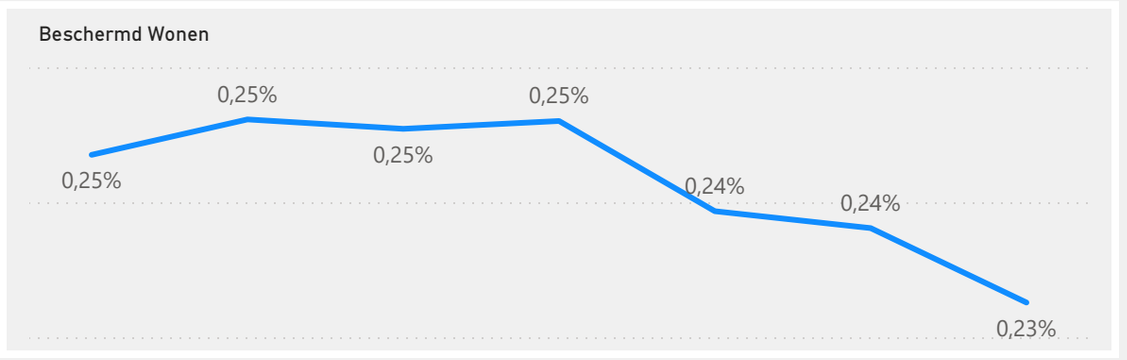
4.3 Wmo Beschermd Wonen aandeel bevolking Arnhem

Op deze pagina ziet u voor Beschermd wonen in Arnhem*:

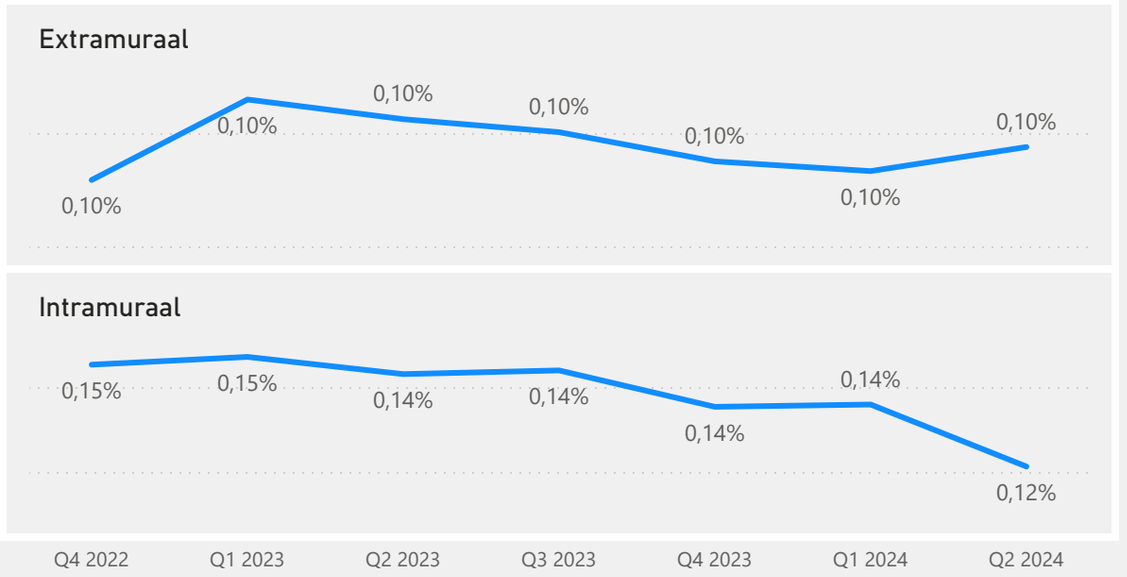
- het aandeel van de bevolking personen met een toewijzing

**Hierbij is het aantal personen met een toewijzing Bescherm wonen in Arnhem afgezet tegen de totale bevolking (18+) in Arnhem*

Beschermd Wonen

Per sub-beleidsterrein

5. Kwaliteit, Toezicht en Handhaving

Dit hoofdstuk geeft inzicht in de aanpak en resultaten t.a.v. kwaliteit, toezicht en handhaving. Deze aanpak is onder te verdelen naar:
1. Verhogen en toetsen van de kwaliteitseisen aan de voorkant en
2. Intensiveren van toezicht bij aanbieders.

In de raadsbrief *Voortgang aanpak toezicht op kwaliteit en rechtmatigheid zorg* d.d. 9 november 2021 wordt deze intensievere aanpak uitgebreid toegelicht.

Verhogen en toetsen van kwaliteitseisen aan de voorkant
In de afgelopen periode zijn de kwaliteitseisen verhoogd en verwerkt in de nieuwe inkoop. Dit betreft zowel eisen die we stellen aan de organisatie van de aanbieder als eisen bij het leveren van bepaalde zorgvormen. Alle zorgvormen, die regionaal worden ingekocht, zijn medio 2020 opnieuw ingekocht. Dit heeft geleid tot een daling van het aantal gecontracteerde aanbieders. Tijdens de inkoop zijn diverse aanbieders afgevallen, waarover de gemeente Arnhem negatieve signalen had ontvangen. De nieuwe inkoop heeft ertoe bijgedragen dat we beter het kaf van het koren hebben gescheiden.

Intensiveren van toetsing bij aanbieders
Het blijft van belang om aanbieders te toetsen op kwaliteit en rechtmatigheid van geleverde zorg. Naast signaalgestuurd toezicht wordt nu ook een steekproefsgewijze toetsing uitgevoerd, waarbij een deel van de aanbieders jaarlijks op kwaliteit wordt getoetst (via zogenaamde Quick scans). Deze toetsing wordt via de regionale inkooporganisatie Inkoop SDCG uitgevoerd door de VGGM. Daarnaast vinden op het gebied van rechtmatigheid jaarlijks risicoanalyses plaats op basis waarvan vervolgacties worden bepaald.

In onderstaande tabel zijn de resultaten van de aanpak zichtbaar.

Indicator	**Aantal**
Aantal lopende kwaliteitsonderzoeken door VGGM	
Aantal lopende rechtmatigheidsonderzoeken door Handhaving	
Aantal afgeronde kwaliteitsonderzoeken door VGGM	
Aantal afgeronde rechtmatigheidsonderzoeken door Handhaving	
Aantal afgeronde Quick scans rechtmatigheid	
Aantal uitgevoerde Quick scans kwaliteit	
Aantal lopende Quick scans rechtmatigheid	
Aantal lopende cliëntenstops	
Aantal lopende betaalstops (niet langer vergoeden van declaraties)	
Aantal beëindigde contracten (buiten de inkoop per 01-07-2020)	
Aantal terugvorderingen bij aanbieders	
Totaalbedrag terugvorderingen	

Afgeronde rechtmatigheidsonderzoeken worden na een zorgvuldige procedure openbaar gemaakt en zijn te vinden op internet: https://wob.arnhem.nl/pages/rechtmatigheidsonderzoeken.

6.0 Kerncijfers Wmo/JW ZIN (Gemiddelde bedragen en aantallen van ZIN per maand)

over de laatste drie maanden zijn nog niet alle declaraties ontvangen

Gemiddeld bedrag en aantal per maand van September 2022 t/m Mei 2024.

Jaar	2022			2023			2024		
Wet	Personen toewijzing	Personen declaratie	Bedrag declaratie	Personen toewijzing	Personen declaratie	Bedrag declaratie	Personen toewijzing	Personen declaratie	Bedrag declaratie
Wmo	**11.974**	**7.926**	**€ 5.151.233**	**12.114**	**7.989**	**€ 5.425.452**	**12.108**	**7.581**	**€ 5.599.309**
Activerend werk	**721**	**655**	**€ 310.212**	**708**	**654**	**€ 319.090**	**733**	**657**	**€ 344.056**
Begeleiding	**2.919**	**2.687**	**€ 1.505.234**	**2.872**	**2.694**	**€ 1.515.290**	**2.889**	**2.737**	**€ 1.715.615**
Beschermd Wonen	**524**	**516**	**€ 1.766.609**	**523**	**517**	**€ 1.837.907**	**485**	**471**	**€ 1.715.156**
Groepsbegeleiding	**288**	**265**	**€ 120.200**	**295**	**273**	**€ 128.452**	**304**	**285**	**€ 149.804**
Huishoudelijke ondersteuning	**4.624**	**4.477**	**€ 1.272.538**	**4.702**	**4.531**	**€ 1.412.468**	**4.661**	**4.495**	**€ 1.568.544**
Hulpmiddelen	**137**			**121**			**111**		
Niet van toepassing	**329**			**305**			**275**		
Rollen	**1.105**			**1.118**			**1.107**		
Schulddienstverlening	**1.671**	**616**	**€ 168.628**	**1.808**	**591**	**€ 153.692**	**1.888**	**329**	**€ 120.505**
Verblijf	**10**	**8**	**€ 7.812**	**10**	**10**	**€ 10.682**	**4**	**4**	**€ 4.254**
Vervoer	**1.896**			**1.928**			**1.962**		
Wijkteam	**1.288**			**1.251**			**1.205**		
Wonen	**1.410**			**1.549**	**40**	**€ 47.871**	**1.630**	**48**	**€ 53.679**

Gemiddeld bedrag en aantal per maand van Juni 2024 t/m Augustus 2024.

Jaar	2024		
Wet	Personen toewijzing	Personen declaratie	Bedrag declaratie
Wmo	**12.212**	**4.982**	**€ 3.688.476**
Activerend werk	**723**	**435**	**€ 225.306**
Begeleiding	**2.922**	**1.800**	**€ 1.152.378**
Beschermd Wonen	**461**	**295**	**€ 1.096.781**
Groepsbegeleiding	**305**	**170**	**€ 96.393**
Huishoudelijke ondersteuning	**4.817**	**4.558**	**€ 1.590.320**
Hulpmiddelen	**131**		
Niet van toepassing	**263**		
Rollen	**1.103**		
Schulddienstverlening	**1.833**		
Verblijf	**3**	**4**	**€ 3.952**
Vervoer	**1.959**		
Wijkteam	**1.192**		
Wonen	**1.651**	**22**	**€ 82.156**

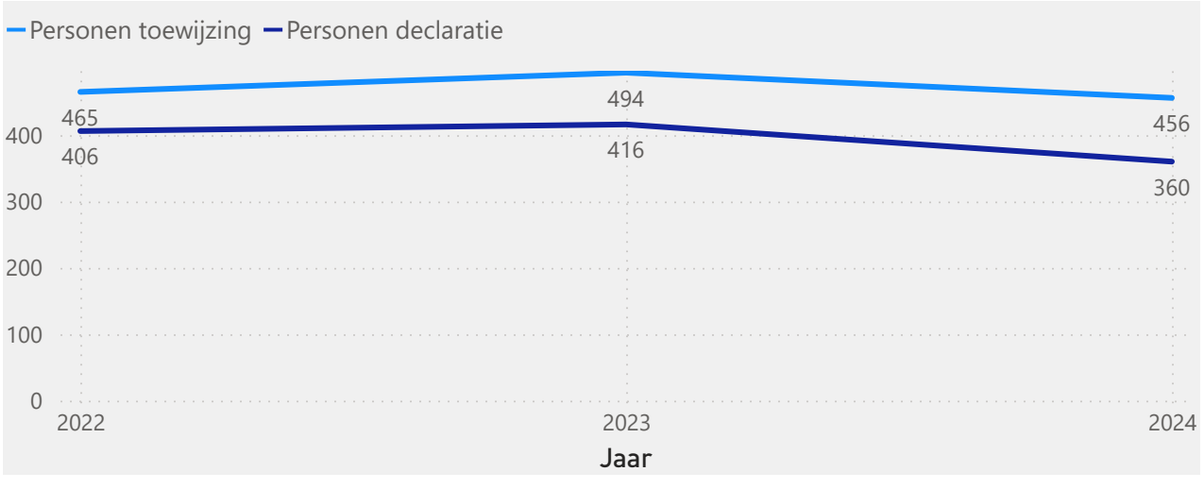
Gemiddeld bedrag en aantal per maand van September 2022 t/m Mei 2024.

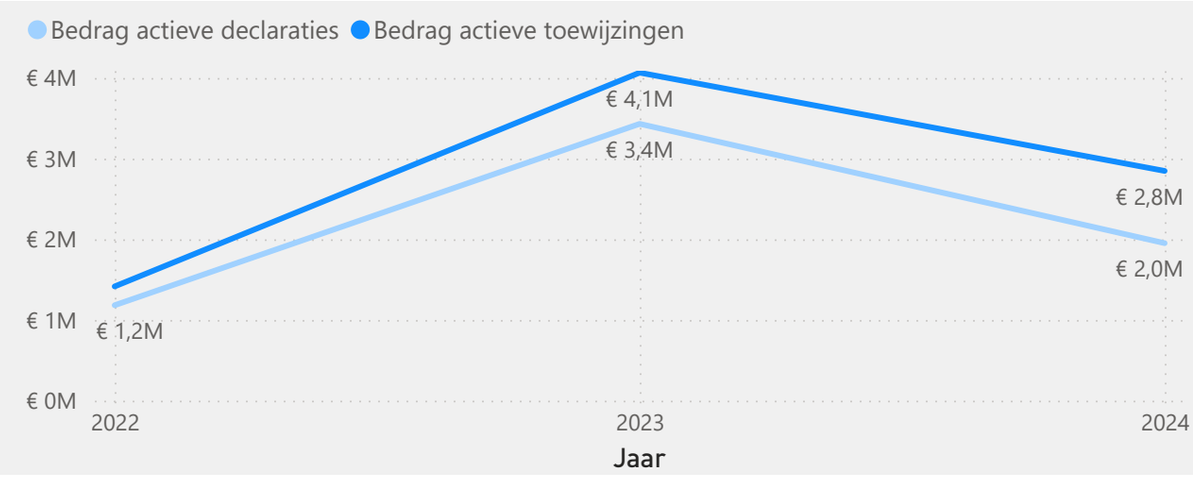
Jaar	2022			2023			2024		
Wet	Personen toewijzing	Personen declaratie	Bedrag declaratie	Personen toewijzing	Personen declaratie	Bedrag declaratie	Personen toewijzing	Personen declaratie	Bedrag declaratie
Jw	**3.926**	**3.220**	**€ 4.906.592**	**3.983**	**3.249**	**€ 5.518.442**	**4.058**	**3.371**	**€ 6.382.007**
Activerend werk	**5**	**4**	**€ 2.032**	**6**	**5**	**€ 3.104**	**9**	**8**	**€ 4.642**
Begeleiding	**808**	**675**	**€ 762.162**	**813**	**709**	**€ 917.154**	**875**	**777**	**€ 1.088.929**
Behandeling	**2.885**	**2.349**	**€ 2.103.143**	**2.954**	**2.375**	**€ 2.343.285**	**2.999**	**2.457**	**€ 2.617.881**
Groepsbegeleiding	**194**	**180**	**€ 121.180**	**208**	**187**	**€ 131.888**	**194**	**179**	**€ 150.772**
Jeugdbescherming & -reclassering	**451**	**420**	**€ 314.194**	**436**	**408**	**€ 321.240**	**436**	**400**	**€ 409.517**
Nog te bepalen				**1**	**1**	**€ 71.081**	**1**	**1**	**€ 75.723**
Verblijf jeugd	**471**	**454**	**€ 1.603.881**	**461**	**448**	**€ 1.795.848**	**462**	**447**	**€ 2.095.122**
Wijkteam	**195**			**188**			**181**		

Gemiddeld bedrag en aantal per maand van Juni 2024 t/m Augustus 2024.

Jaar	2024		
Wet	Personen toewijzing	Personen declaratie	Bedrag declaratie
Jw	**4.036**	**2.203**	**€ 3.875.668**
Activerend werk	**10**	**8**	**€ 4.636**
Begeleiding	**869**	**499**	**€ 631.407**
Behandeling	**2.949**	**1.565**	**€ 1.609.845**
Groepsbegeleiding	**191**	**120**	**€ 118.198**
Jeugdbescherming & -reclassering	**446**	**280**	**€ 286.277**
Nog te bepalen	**1**		
Verblijf jeugd	**429**	**265**	**€ 1.226.850**
Wijkteam	**179**		

6.1 Kerncijfers Totalen PGB per jaar

Wet	Beleidsterrein	Jaar 2022 Personen toewijzing	Personen declaratie	Bedrag actieve declaraties*	2023 Personen toewijzing	Personen declaratie	Bedrag actieve declaraties*	2024 Personen toewijzing	Personen declaratie	Bedrag actieve declaraties*
Jw	Verblijf jeugd	3			4			5		
	Groepsbegeleiding	9			6			5		
	Behandeling	10			11			5		
	Begeleiding	66	77	€ 302.118	71	78	€ 923.920	59	62	€ 552.403
	Total	**82**	**77**	**€ 302.118**	**83**	**78**	**€ 923.920**	**68**	**62**	**€ 552.403**
Wmo	Wonen	48			65			58		
	Huishoudelijke ondersteuning	200	194	€ 247.183	208	201	€ 719.087	205	185	€ 482.011
	Groepsbegeleiding	13			14			15		
	Beschermd Wonen	23			18			12		
	Begeleiding	155	164	€ 632.256	168	170	€ 1.787.258	148	138	€ 916.536
	Activerend werk	8			5			4		
	Total	**385**	**330**	**€ 879.440**	**413**	**340**	**€ 2.506.345**	**389**	**298**	**€ 1.398.547**
Total		**465**	**406**	**€ 1.181.558**	**494**	**416**	**€ 3.430.264**	**456**	**360**	**€ 1.950.949**

** Declaraties Wmo PGB: De Wmo-PGB verantwoording zoals aangeleverd door de Sociale VerzekeringsBank (SVB) bestaat uit 2 beleidsterreinen: Huishoudelijke ondersteuning (HO) en Begeleiding.*
Onder HO vallen alle PGB die zijn gedeclareerd voor HO. Onder Begeleiding vallen naast de declaraties voor Begeleiding (ruim 90%) ook de PGB-declaraties van de overige Wmo-beleidsterreinen.

6.2 Kerncijfers Totalen ZIN en PGB per jaar

Totaal van aantallen en bedragen over de periode van September 2022 t/m Augustus 2024.

Totaal ZIN + PGB

Jaar	2022			2023			2024		
Wet	Personen toewijzing	Personen declaratie	Bedrag actieve declaraties	Personen toewijzing	Personen declaratie	Bedrag actieve declaraties	Personen toewijzing	Personen declaratie	Bedrag actieve declaraties
Jw	4.285	3.925	€ 19.928.486	5.547	5.286	€ 67.074.142	4.981	4.540	€ 44.013.718
Wmo	10.172	8.389	€ 20.809.860	11.474	9.764	€ 65.767.464	10.924	9.107	€ 40.219.508
Total	**14.387**	**12.281**	**€ 40.738.345**	**16.876**	**14.964**	**€ 132.841.606**	**15.803**	**13.603**	**€ 84.233.227**

JW ZIN totaal declaraties per jaar

Wet	2022	2023	2024
Jw	**€ 19.626.368**	**€ 66.150.223**	**€ 43.461.316**
Activerend werk	€ 8.129	€ 37.246	€ 32.483
Begeleiding	€ 3.048.646	€ 11.005.847	€ 7.338.867
Behandeling	€ 8.412.574	€ 28.119.415	€ 17.918.940
Groepsbegeleiding	€ 484.721	€ 1.582.655	€ 1.108.454
Jeugdbescherming & -reclassering	€ 1.256.774	€ 3.854.883	€ 2.906.413
Verblijf jeugd	€ 6.415.523	€ 21.550.176	€ 14.156.159
Total	**€ 19.626.368**	**€ 66.150.223**	**€ 43.461.316**

Wmo ZIN totaal declaraties per jaar

Wet	2022	2023	2024
Wmo	**€ 19.930.420**	**€ 63.261.119**	**€ 38.820.962**
Activerend werk	€ 1.240.849	€ 3.829.079	€ 2.396.197
Begeleiding	€ 6.020.937	€ 18.183.479	€ 12.035.208
Beschermd Wonen	€ 7.066.435	€ 22.054.887	€ 11.866.120
Groepsbegeleiding	€ 480.800	€ 1.541.421	€ 1.038.197
Huishoudelijke ondersteuning	€ 5.090.150	€ 16.949.618	€ 11.023.359
Verblijf	€ 31.249	€ 128.184	€ 29.175
Wonen		€ 574.451	€ 432.706
Total	**€ 19.930.420**	**€ 63.261.119**	**€ 38.820.962**

Toelichting op de onderste 2 tabellen: De declaraties kunnen alleen per beleidsterrein worden uitgesplitst voor ZIN, daarom bevatten deze tabellen geen PGB

Lopende onderzoeken september 2024

Naam van het onderzoek	Doel van het onderzoek	(Verwachte) einddatum (Q=kwartaal)	Thema	Verantwoordelijke portefeuillehouder
Evaluatie Trajectbegeleiding Preventie met Gezag	Waaruit bestaat de intensieve trajectbegeleiding gericht op kwetsbare jongeren in de wijken Malburgen en Presikhaaf in Arnhem en welke resultaten zijn zichtbaar? Het onderzoek levert kwartaalrapportages t/m 2025.	Q4 2025	Openbare Orde en Veiligheid	Ahmed Marcouch
Onderzoek meidenproblematiek	1: in hoeverre zijn meiden betrokken bij geweld en andere criminele/ problematische gedragingen in Arnhem? 2: Hoe handelen professionals bij grensoverschrijdend gedrag bij meiden? 3: In hoeverre is het handelingsarsenaal van professionals toereikend?	Q4 2025	Openbare Orde en Veiligheid	Ahmed Marcouch
Actieonderzoek bureau Beke naar interventie Persoonsgerichte Aanpak-wijken / crossroads	Verbeteren effectiviteit en impact van de interventies.	Q4 2024	Openbare Orde en Veiligheid	Ahmed Marcouch
Onderzoek effecten en beschermende factoren Prospect4Cash	Prospect4Cash is gericht op jongeren van 16 tot 21 jaar en heeft als doel jongeren te helpen bij het vinden, leren en behouden van werk. Het project heeft meerdere doelen waaronder toeleiding naar werk en stage, voorkomen van criminaliteit en het (aan)leren van werknemersvaardigheden.	Q4 2026	Openbare Orde en Veiligheid	Ahmed Marcouch

Analyse cultuurbeleid	Dit is bouwsteen 1 van 3 in het kader van de vernieuwing van het cultuurbeleid. Er is door externe en interne factoren aanleiding het huidig cultuurbeleid te herijken/vernieuwen. Onderdelen zijn: hoe staat de sector er voor, wat zijn relevante ontwikkelingen, een externe blik op ons cultuurbeleid en functioneren subsidiehuis en aanbevelingen voor de toekomst. De 3 bouwstenen gezamenlijk moeten leiden tot een uitgangspuntennota met een actie- en (financieel) programma voor korte en middellange termijn (2025-2028) en een document met beleidsvoornemens voor op de langere termijn (vanaf 2029).	Q3 2024	Cultuur en Recreatie	Cathelijne Bouwkamp
Scan podiumkunsten	Dit is bouwsteen 2 van 3 in het kader van de vernieuwing van het cultuurbeleid. Doel: inzicht in de staat van de professionele infrastructuur podiumkunsten in Arnhem en een advies over een toekomstbestendig kwalitatief en kwantitatief aanbod van de podia en de podiumkunsten-infrastructuur in de groeiende stad.	Q3 2024	Cultuur en Recreatie	Cathelijne Bouwkamp

Aanpak culturele referentienormen	Dit is bouwsteen 3 in het kader van de vernieuwing van het cultuurbeleid. Doel: Inzicht in de impact van de inwonergroei en de groeisprong van Arnhem op de feitelijk benodigde ruimte en investeringen voor extra culturele voorzieningen (in de voorfase van een gebiedsontwikkeling). Houvast als ontwikkelstrategie in gesprekken met (ontwikkelende) partijen binnen een gebiedsontwikkeling.	Q3 2024	Cultuur en Recreatie	Cathelijne Bouwkamp
Concept Groningensingel	Uitwerking concept cultureel verzamelgebouw voor o.a. popcentrum Jacobiberg met goede werkplekken, studio's, oefen- en podiumruimtes, waar culturele crossovers en vernieuwing kunnen ontstaan, maar waar ook voor bewoners en publiek zichtbaar is wat er gebeurt.	Q3 2024	Cultuur en Recreatie	Cathelijne Bouwkamp
Verkenning Cultuurhuis Arnhem-Zuid: Naar een functioneel en inhoudelijk programma	Eerste vertaalslag van het behoeftenonderzoek naar een functioneel, inhoudelijk programma c.q. cultureel concept voor een cultuurcentrum in Zuid.	Q4 2024	Cultuur en Recreatie	Cathelijne Bouwkamp
Verkenning toekomst afvalinzameling, stadsreiniging en dagelijks onderhoud	Verkenning toekomst afvalinzameling, stadsreiniging en dagelijks onderhoud.	Q4 2024	Ruimte en Infrastructuur	Bob Roelofs
Monitoring Experiment Immerloo Schuldenvrij (EIS)	Kwalitatieve evaluatie van de ervaringen van deelnemers en samenwerking tussen partners bij het experiment.	Q1 2026	Werk en Inkomen	Mark Lauriks

CBS Barometer Culturele Diversiteit 2023/2024	Inzicht verkrijgen in de culturele diversiteit van de ambtelijke organisatie.	Q1 2025	Inclusie	Maurits van de Geijn
Pilot Staatscommissie tegen discriminatie en racisme	Pilot waarbij met een instrument van de staatscommissie wordt onderzocht of er sprake is van discriminatie en/of racisme in het proces van adresonderzoek (Burgerzaken). De Staatscommissie begeleidt ons met dit instrument.	Q1 2025	Inclusie	Maurits van de Geijn
RI&E	Risico inventarisatie en evaluatie. In kaart brrengen van alle zichtbare en onzichtbare arbeidsrisicio's binnen de gemeente.	Q4 2025	Overig	Maurits van de Geijn
Medewerkersonderzoek	Tweejaarlijks onderzoek naar werktevredenheid onder personeel Gemeente Arnhem. Belangrijke input voor organisatieprogramma LWAA.	Q3 2024	Overig	Maurits van de Geijn
Citisens aanvulling inwonerprofielen voor circulair beleid.	Om meer grip te krijgen op hoe we inwoners kunnen betrekken bij Circulaire Economie laten we de inwonersprofielen van Citisens aanvullen met informatie en percepties op gebied van circulariteit.	Q4 2024	Overig	Nermina Kundić

Onderzoek restwaarde Alba Concepts	Circulair bouwen kost extra geld in de investeringsfase, maar levert geld op aan het eind van de levensduur van een gebouw. Dit mogen we nu niet meerekenen in exploitaties/gebouwberekeningen. Alba gaat ons helpen om de financiele verordening aan te passen zodat we dit wel kunnen gaan meenemen.	Q4 2024	Overig	Nermina Kundić
Circulaire infra fase 1	Antwoord op de volgende drie vragen: 1. hoe kunnen de ambities van de gemeente worden vertaald naar doelen op strategisch niveau? 2. welke inhoudelijke oplosrichtingen zijn kansrijk om de doelen te bereiken? Op welk assesttype en materialen zou de gemeente zich vooral moeten richten; 3. hoe zou de gemeente in de werkprocessen (en met welke instrumenten) kunnen sturen op deze doelen?	Q4 2024	Ruimte en Infrastructuur	Nermina Kundić

Afgeronde onderzoeken Q4 2023 - Q2 2024

Naam van het onderzoek	Doel van het onderzoek	Datum afronding	Thema	Verantwoordelijke portefeuillehouder
Evaluatie Stichting ondernemers fonds Arnhem	Evaluatie Stichting ondernemers fonds Arnhem.	Q2 2024	Economie	Nermina Kundić
Sporen van slavernijverleden in Arnhem	Het hoofddoel van het onderzoek is het blootleggen van Sporen van Slavernijverleden in Arnhem.	Q1 2024	Inclusie	Maurits van de Geijn
Veiligheidsgevoel en acceptatie van LHBTIQ+ groepen in Arnhem	Wat is de trend in veiligheidsgevoel en acceptatie van LHBTIQ+ groepen in Arnhem?	Q1 2024	Inclusie	Maurits van de Geijn
Motiveringen van particuliere inwoners om zelf aanpassingen aan de eigen woning te doen	Meer zicht krijgen in de motiveringen om wel of niet aanpassingen aan de eigen woning te doen.	Q4 2023	Ruimte en Infrastructuur	Paul Smeulders
Behoefte-onderzoek Cultuur in Zuid	Onderzoek naar de behoefte aan cultuur in Arnhem Zuid. Uitgevoerd door Spectrum (voert gesprekken in de wijken in Arnhem Zuid) en Ruimtekoers (maakt obv van behoefte ophalen en eerste resultaten spectrum een programmering en gaat die testen).	Q2 2024	Cultuur en Recreatie	Cathelijne Bouwkamp
Onderzoek capaciteit Sociaal wijkteams Arnhem	Onderzoek naar de vraag in hoeverre de huidige personeelsformatie van SWTA passend is voor de taken die SWTA uitvoert voor de gemeente Arnhem.	Q1 2024	Zorg	Marco van der Wel

Begrotingswijziging Exploitatie

Nr. : 24-008
Onderwerp : Turap 2 - 2024
Raad d.d. :
Zaaknr. : 4303018
Toelichting: : Begrotingswijziging bij turap 2 - 2024

Programma's	2024						2025						2026						2027						2028					
	Lasten	Baten	Expl.-result.	Toe-voeg.	Ont-trekk.	Saldo	Lasten	Baten	Expl.-result.	Toe-voeg.	Ont-trekk.	Saldo	Lasten	Baten	Expl.-result.	Toe-voeg.	Ont-trekk.	Saldo	Lasten	Baten	Expl.-result.	Toe-voeg.	Ont-trekk.	Saldo	Lasten	Baten	Expl.-result.	Toe-voeg.	Ont-trekk.	Saldo
Wijkprogramma's																														
Geb 0 Gebied nader te verdelen	257		**-257**		4.133	**3.876**																								
Geb 1 CSA	1.946	-53	**-1.999**			**-1.999**																								
Geb 2 Noordwest	185	-49	**-234**			**-234**																								
Geb 3 Noordoost	-35	-33	**2**			**2**																								
Geb 4 Presikhaaf	-57	-51	**7**			**7**																								
Geb 5 Malburgen	-82	-74	**8**			**8**																								
Geb 6 Schuytgraaf/Elderveld	-51	-35	**16**			**16**																								
Geb 7 De Laar/Elden	-22	-22	**0**			**0**																								
Geb 8 RKV	-34	-34	**0**			**0**																								
	2.107	**-351**	**-2.458**		**4.133**	**1.675**																								
Stedelijke programma's																														
S00 Bestuur, dienstverlening en financ	-3.221	11.355	**14.576**		213	**14.789**																								
S01 Veiligheid	-163	-52	**112**			**112**																								
S02 Bereikbaarheid	-169		**169**			**169**																								
S03 Economie	-202		**202**		275	**477**																								
S04 Onderwijs	1.075		**-1.075**	400	400	**-1.075**																								
S05 Cultuur	1.053	-225	**-1.278**		250	**-1.028**																								
S06 Participatie en armoedebestrijding	10.312	5.349	**-4.964**			**-4.964**																								
S07 Zorg	9.231		**-9.231**	5.029	3.388	**-10.872**																								
S08 Welzijn en inclusie	367		**-367**	1.250	487	**-1.130**																								
S09 Gezondheid en sport	-323		**323**			**323**																								
S10 Klimaat, energie en milieu	42		**-42**		266	**224**																								
S11 Ruimtelijke ontwikkeling	27.631	22.922	**-4.709**	2.116	3.153	**-3.673**																								
S12 Wonen en leefomgeving	-2.874	300	**3.174**			**3.174**																								
	42.758	**39.649**	**-3.109**	**8.795**	**8.431**	**-3.473**																								
Totaal	44.865	39.298	**-5.567**	8.795	12.564	**-1.798**																								

Begrotingswijziging Investeringen

Nr. : 24-008
Onderwerp : Turap 2 - 2024
Raad d.d. :
Zaaknr. : 4303018
Toelichting: : Begrotingswijziging bij Turap 2 - 2024

Programma's	2024						2025						2026						2027						2028					
	Lasten	Baten	Expl.-result.	Toe-voeg.	Ont-trekk.	Saldo	Lasten	Baten	Expl.-result.	Toe-voeg.	Ont-trekk.	Saldo	Lasten	Baten	Expl.-result.	Toe-voeg.	Ont-trekk.	Saldo	Lasten	Baten	Expl.-result.	Toe-voeg.	Ont-trekk.	Saldo	Lasten	Baten	Expl.-result.	Toe-voeg.	Ont-trekk.	Saldo
Wijkprogramma's																														
Geb 0 Gebied nader te verdelen																														
Geb 1 CSA																														
Geb 2 Noordwest																														
Geb 3 Noordoost																														
Geb 4 Presikhaaf																														
Geb 5 Malburgen																														
Geb 6 Schuytgraaf/Elderveld																														
Geb 7 De Laar/Elden																														
Geb 8 RKV																														
Stedelijke programma's																														
S00 Bestuur, dienstverlening en financ																														
S01 Veiligheid																														
S02 Bereikbaarheid																														
S03 Economie																														
S04 Onderwijs																														
S05 Cultuur																														
S06 Participatie en armoedebestrijding																														
S07 Zorg																														
S08 Welzijn en inclusie																														
S09 Gezondheid en sport																														
S10 Klimaat, energie en milieu																														
S11 Ruimtelijke ontwikkeling																														
S12 Wonen en leefomgeving	80		**-80**			**-80**																								
	80		**-80**			**-80**																								
Totaal	80		**-80**			**-80**																								

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 4298907

Onderwerp: Belastingverordeningen 2025

Kernboodschap

De raad dient tijdig de belastingverordeningen 2025 vast te stellen om de gemeentelijke belastingen te kunnen heffen en de in de begroting opgenomen opbrengsten te realiseren. De in de belastingverordeningen opgenomen tarieven sluiten aan bij de kaders van de Begroting 2025.

Voorstel

1. De Belastingverordeningen 2025 met bijbehorende tarieventabellen vast te stellen conform bijgevoegde concepten.

Inleiding

Om in 2025 de gemeentelijke belastingen en heffingen te kunnen heffen en innen is het nodig dat op 1 januari 2025 de belastingverordeningen zijn vastgesteld en gepubliceerd. De tarieven in de belastingverordeningen 2025 sluiten aan op de kaders uit de begroting. Zie voor verdere toelichting op de wijzigingen ook de bijlage ‘Toelichting op de belastingverordeningen 2025’.

- De OZB-opbrengsten, exclusief areaalontwikkeling, worden met 5% verhoogd. In beginsel betekent dit ook jaarlijks een gemiddelde lastenstijging OZB van 5%. Als de daadwerkelijke waardeontwikkeling in jaar t-1 echter afwijkt van de bij de tariefberekening voor jaar t-1 verwachte waardeontwikkeling, vindt er in jaar t een ‘inhaaleffect’ plaats, waardoor de lastenstijging in dat jaar afwijkt van de 5%. Dat is voor 2025 het geval.
  Bij de tariefberekening 2024 is uitgegaan van een gemiddelde waardestijging van woningen met ongeveer 7 procent (van peildatum 1 januari 2022 naar peildatum 1 januari 2023). Nu blijkt dat de waardeontwikkeling lager uit is gekomen. Een huishouden met een koopwoning heeft in 2024 daarom te maken gehad met een lastenstijging OZB, van gemiddeld 4,5 procent (voor niet-woningen geldt een lastenstijging van gemiddeld 4 procent) in plaats van de afgesproken 5 procent.
  Omdat we voor de tariefberekening 2025 uitgaan van de actuele, hogere waardes zal er in 2025 een correctie plaatsvinden en is de lastenontwikkeling 2025 ten opzichte van 2024 voor woningen niet 5, maar 5 procent plus 0,5 procent correctie en voor niet-woningen 5 procent plus 1,0 procent correctie. De hoogte van de gemiddelde lasten OZB in 2025 is gelijk aan de hoogte die er zou zijn zonder inhaaleffect en het ‘voordeel’ voor 2024 blijft behouden voor de

Arnhem GEMEENTE

belastingplichtigen, maar omdat we voor de lastenontwikkeling vergelijken met de in 2024 lagere lasten, komt de mutatie hoger uit dan 5 procent.

- De kosten voor inzameling en verwerking van huishoudelijk afval zijn hoger geworden, waardoor de begrote kosten hoger uitvallen. Het gaat hierbij om de effecten van prijsontwikkeling, maar ook om kosten voor de verwerking van lachgascilinders, voor het ruimen van fietsen en voor toegankelijkere containers voor GFT bij hoogbouw.
  Daarnaast is de kostendekkendheid van de afvalstoffenheffing verhoogd naar 94%.
  Ten slotte zijn de tarieven voor het aanbieden van afval bij het afvalbrengstation verhoogd met 3,8%. Dit is de consumentenprijsindex (cpi) voor 2023, aangezien in de contracten wordt geïndexeerd op basis van de gerealiseerde cpi van het voorgaande jaar. Bij enkele tarieven zijn de kosten voor inzameling en verwerking beduidend hoger, waardoor de aanpassing van deze tarieven afwijkt van de cpi-verhoging.
  Verder zijn de tarieven afgestemd met en uniform aan die van de gemeente Westervoort, die ook gebruik maakt van het zelfde afvalbrengstation.
- De tarieven voor de rioolheffing zijn nagenoeg kostendekkend. Voor 2025 worden wel hogere kosten voor maatregelen klimaatadaptatie en effecten van prijsontwikkeling doorberekend, maar het te betalen bedrag aan rioolheffing blijft in euro's (nagenoeg) gelijk. Zie hiervoor ook de paragraaf lokale heffingen van de Begroting.
- De parkeertarieven op straat worden verhoogd van € 3,50 naar € 4,50 en van € 2,35 naar € 3,00. Dat is een behoorlijke verhoging voor individuele parkeerders. Het hogere parkeertarief is echter in lijn met de tarieven in vergelijkbare gemeenten. Daarnaast sluit deze verhoging aan op de ambitie om mensen meer lopend, fietsend of met het openbaar vervoer naar de binnenstad te laten reizen in plaats van met de auto. Al met al vinden wij deze verhoging dan ook te rechtvaardigen.
  De naheffingsaanslag (parkeerboete) wordt naar het maximale door het Rijk vastgestelde tarief voor 2025, zijnde € 78,80, verhoogd. De totale geraamde kosten per naheffingsaanslag bedragen voor 2025 € 81,18. Het wordt belangrijk geacht dat de kosten (zo veel mogelijk) worden verhaald.
- De tarieven voor de toeristenbelasting worden verhoogd met € 1,00 naar € 3,50 en € 2,00. Het verhoogde tarief ligt in lijn met of is lager dan de tarieven zoals die in andere grote gemeenten worden gehanteerd. Deze verhoging heeft een lastenverzwaring voor belastingplichtigen (de verblijfbieders) tot gevolg, maar dit is te rechtvaardigen omdat het tarief als zodanig niet onredelijk hoog is en wij verwachten dat de toeristen niet afgeschrikt worden door deze verhoging. Hoewel de verhoging voor de verblijfbieder wellicht in totaal wel als fors wordt ervaren, heeft de verblijfbieder de mogelijkheid om de tarieven per overnachting door te belasten aan zijn gast, de verblijfhouder.

De belangrijkste wijzigingen in de legesverordening zijn:

- Op alle tarieven, met uitzondering van de door het Rijk gemaximeerde tarieven, is een verhoging toegepast van 3,45%, zijnde de (geschatte) consumentenprijsindex voor 2024.
- Burgerlijke stand:
  - De voorlopige maximumtarieven voor 2025 voor de identiteitskaart en het paspoort zijn inmiddels bekendgemaakt, maar nog niet officieel vastgesteld. Dat zal naar verwachting in oktober/november gebeuren. Tot nu toe werd het voorlopige tarief ook altijd het uiteindelijke tarief, vandaar dat deze tarieven nu reeds zijn meegenomen.

Paspoorttarieven 2025: <18 € 65,70 (was € 63,40) en >18 € 86,85 (was € 83,85); tarieven identiteitskaart 2025: <18 € 42,35 (was € 40,90) en >18 € 78,50 (was € 75,80).
    - Er is een tarief voor een vervangende identiteitskaart bij een uitreisverbod toegevoegd. Hier is in de afgelopen jaren geen aanvraag voor ingediend. Desalniettemin is dit nu toch opgenomen tegen het wettelijk maximumtarief voor 2025, zijnde € 38,25.
    - Het maximumtarief voor een rijbewijs is op dit moment nog niet bekend, dit zal waarschijnlijk in oktober worden vastgesteld door het Rijk. Dit tarief zal daarom mogelijk later dit jaar nog worden aangepast.
- Omgevingswet:
    - Het begrip ‘verken uw idee’ wordt toegevoegd aan het begrip ‘concept-verzoek’ bij het onderdeel Omgevingsoverleg. Naar alle waarschijnlijkheid zal de rijksoverheid de term ‘verken uw idee’ per 2025 gaan hanteren. Om geen onduidelijkheid te hebben welk tarief dan voor dat overleg geldt, is er voor gekozen om deze nieuwe benaming toe te voegen.
    - Aan het bouwtechnisch deel wordt een lid toegevoegd. Indien alleen het bouwtechnisch deel wordt opgelegd (en dus niet in combinatie met het ruimtelijke deel), wordt dit percentage verhoogd van 0,37% naar het tarief dat ook geldt voor het ruimtelijk deel, namelijk 2,34% van de bouwsom met een minimum van € 300.
    - Het minimumbedrag bij het ruimtelijk deel is verlaagd naar € 300, omdat dat meer in lijn ligt met de bouwkosten bij kleine (ver)bouw.
    - Door de Omgevingswet is de kleine buitenplanse afwijking vervallen. Hiervoor is nu een extra staffel toegevoegd: voor bouwkosten tot € 25.000 geldt nu een tarief van € 500.
- Algemene Plaatselijke Verordening (APV):
    - Het onderdeel ‘afvalstoffen’ is vervallen. De grondslag hiervoor lag in de Algemene Plaatselijke Verordening (APV), maar die grondslag is verdwenen en dus wordt de daarbij behorende tekst in de legesverordening nu geschrapt.
- Bijlage 1 bouwkosten:
    - De Bijlage bij de legesverordening, de zogenaamde ROEB-lijst, op grond waarvan de bouwkosten kunnen worden getoetst, is geactualiseerd.

Ten slotte blijven de tarieven voor de scheepvaartrechten gelijk en worden de tarieven voor de reinigingsrechten iets verhoogd in verband met verhoogde kosten voor inzamelen en verwerken. Het tarief voor de reinigingsrechten blijft met deze verhoging marktconform, wat een voorwaarde is.

Ten slotte zijn er nog een paar tekstuele en technische aanpassingen gedaan. De ‘Toelichting op de belastingverordeningen’ geeft nader inzicht in alle wijzigingen ten opzichte van vorig jaar. Deze verordeningen worden tegelijk met de begroting behandeld in de raad.

Beoogd effect

De geraamde belastingopbrengsten uit de begroting te kunnen heffen en innen.

Argumenten

1.1	*De Gemeentewet schrijft de belastingverordening voor als onmisbaar instrument om belasting te innen.*
	Conform artikel 216 Gemeentewet dienen de belastingverordeningen door de gemeenteraad te worden vastgesteld, voordat kan worden overgegaan tot belastingheffing.
1.2	*De belastingverordeningen moeten voor 1 januari 2025 zijn vastgesteld.*
	De Belastingverordeningen dienen voor 1 januari 2025 te worden vastgesteld en te worden gepubliceerd om de belastingopbrengst te waarborgen.

Kanttekeningen en risico's

1.1	*Niet van toepassing*

Participatie

Participatie is bij de Belastingverordeningen niet aan de orde.

Financiën

Het voorstel is erop gericht om in de begroting opgenomen opbrengsten te realiseren.

Uitvoering

Na vaststelling worden de verordeningen gepubliceerd in het digitale Gemeenteblad.

Communicatie

De verordeningen worden gepubliceerd in het Gemeenteblad en zijn via overheid.nl te raadplegen.

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- De belastingverordeningen 2025
- Toelichting op de belastingverordeningen 2025
- Vergelijkingstabel gewijzigde belastingtarieven 2024-2025
- Vergelijkingstabel leges 2024-2025

RAADSVOORSTEL

Besluit van	13 november 2024
Zaaknummer	4298907

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 8 oktober 2024, nummer 4298907;

gelet op artikel 216 van de Gemeentewet;

besluit:

De Belastingverordeningen 2025 met bijbehorende tarieventabellen vast te stellen conform bijgevoegde concepten:

a. de verordening op de heffing en de invordering van afvalstoffenheffing 2025;
b. de verordening op de heffing en de invordering van onroerende-zaakbelasting 2025;
c. de verordening op de heffing en de invordering van roerende-zaakbelasting 2025;
d. de verordening op de heffing en de invordering van rioolheffing 2025;
e. de verordening op de heffing en de invordering van leges 2025;
f. de verordening op de heffing en de invordering van parkeren en parkeerbelastingen 2025;
g. de verordening op de heffing en de invordering van scheepvaartrechten 2025 (haven- en kadegeld);
h. de verordening op de heffing en de invordering van toeristenbelasting 2025;
i. de verordening op de heffing en de invordering van reinigingsrechten 2025.

Aldus vastgesteld in de raadsvergadering van 13 november 2024.

De griffier, De voorzitter,

GEMEENTE Arnhem

TOELICHTING OP DE BELASTINGVERORDENINGEN 2025

Inleiding

In deze toelichting wordt gedetailleerd per verordening aangegeven welke wijzigingen zijn doorgevoerd ten opzichte van de verordeningen 2024.

OVERZICHT KOSTENDEKKENDHEID

Het overzicht kostendekkendheid wordt niet als bijlage bij de belastingverordeningen opgenomen. Dit overzicht is volgens de voorschriften van het Besluit begroting verantwoording provincies en gemeenten (BBV) in de Paragraaf lokale heffingen van de begroting opgenomen.

WIJZIGINGEN PER VERORDENING TEN OPZICHTE VAN 2024

1. *VERORDENING ONROERENDE ZAAK- EN ROERENDE ZAAKBELASTING EN RIOOLHEFFING*

Tarieven OZB, RZB en rioolheffing

De opgenomen tarieven onroerende-zaakbelasting (OZB), roerende zaakbelasting (RZB) en rioolheffing zijn gebaseerd op de waarde-ontwikkeling zoals die bij het opstellen van de Begroting 2025 bekend was.
Voor de OZB geldt dat ieder jaar een herwaarderingsjaar is. Dat betekent dat de WOZ-waarden gebaseerd worden op een nieuwe waardepeildatum (voor 2025 is dat 1 januari 2024). De roerende zaakbelasting en rioolheffing zijn ook gebaseerd op de WOZ-waarde als grondslag voor de heffing en volgen daarmee de jaarlijkse herwaardering voor de OZB.
Om te voorkomen dat de opbrengsten te hoog of te laag worden, wordt de gemiddelde waardeontwikkeling jaarlijks gecompenseerd door een tariefswijziging.

Onroerende-zaakbelasting:
Op basis van de bij het opstellen van de Begroting bekende waardeontwikkeling is uitgegaan van een verwachte waardestijging van woningen van 4,37%. Voor niet-woningen is uitgegaan van een verwachte waardestijging van 2,5%.

De OZB-opbrengsten, exclusief areaalontwikkeling, worden jaarlijks met 5 procent verhoogd. In beginsel betekent dit ook jaarlijks een gemiddelde lastenstijging OZB van 5 procent. Als de daadwerkelijke waardeontwikkeling in jaar t-1 echter afwijkt van de bij de tariefberekening voor jaar t-1 verwachte waardeontwikkeling, vindt er in jaar t een ‘inhaaleffect’ plaats, waardoor de lastenstijging in dat jaar afwijkt van de 5 procent.

Bij de tariefberekening 2024 is uitgegaan van een gemiddelde waardestijging van woningen met ongeveer 7 procent (van peildatum 1 januari 2022 naar peildatum 1 januari 2023). Nu blijkt dat de waardeontwikkeling lager uit is gekomen. Een huishouden met een koopwoning heeft in 2024 daarom te maken gehad met een lastenstijging OZB, van gemiddeld 4,5 procent (voor niet-woningen geldt een lastenstijging van gemiddeld 4 procent) in plaats van de afgesproken 5 procent.
Omdat we voor de tariefberekening 2025 uitgaan van de actuele, hogere waardes zal er in 2025 een correctie plaatsvinden en is de lastenontwikkeling 2025 ten opzichte van 2024 voor woningen niet 5, maar 5 procent plus 0,5 procent correctie en voor niet-woningen 5 procent plus 1,0 procent correctie.
De hoogte van de gemiddelde lasten OZB in 2025 is gelijk aan de hoogte die er zou zijn zonder inhaaleffect en het ‘voordeel’ voor 2024 blijft behouden voor de belastingplichtigen, maar omdat we

voor de lastenontwikkeling vergelijken met de in 2024 lagere lasten, komt de mutatie hoger uit dan 5 procent.

Roerende-zaakbelasting:
Er zijn een aantal artikelen aangepast aan de tekst van de modelverordening van de VNG (technische wijziging).
Voor de roerende-zaakbelasting gelden dezelfde tarieven als voor de onroerende-zaakbelasting.

Rioolheffing:
Artikel 4 ‘Voorwerp van de belasting’ is aangepast aan de tekst van de modelverordening van de VNG (technische wijziging).

De tarieven voor de rioolheffing zijn nagenoeg kostendekkend. Oftewel: de opbrengsten uit rioolheffing zijn (vrijwel) gelijk aan de kosten van het beheer en onderhoud van riolering oftewel de gemeentelijke watertaken voor afval-, hemel- en grondwater. Voor 2025 worden wel hogere kosten voor maatregelen klimaatadaptatie en effecten van prijsontwikkeling doorberekend, maar het door de burger te betalen bedrag aan rioolheffing blijft in euro’s echter (nagenoeg) gelijk. Zie hiervoor ook de paragraaf lokale heffingen van de Begroting.

2. *AFVALSTOFFENHEFFING*

De kostendekkendheid van de afvalstoffenheffing wordt stapsgewijs verhoogd naar 95% in 2026. Voor 2025 geldt dat het (geraamde) percentage kostendekkendheid verhoogd wordt naar 94%.

Daarnaast stijgen de begrote opbrengsten uit afvalstoffenheffing voor 2025 doordat de hogere kosten voor inzameling en verwerking van huishoudelijk afval in de afvalstoffenheffing worden doorberekend. Het gaat hierbij om de effecten van prijsontwikkeling, maar ook om kosten voor de verwerking van lachgascilinders, voor het ruimen van fietsen en voor toegankelijkere containers voor GFT bij hoogbouw.

De tarieven voor het aanbieden van afval bij het afvalbrengstation zijn verhoogd met de consumentenprijsindex van 2022 op 2023, zijnde 3,8% (de contracten worden geïndexeerd op basis van de gerealiseerde cpi van het voorgaande jaar).
De tarieven voor het afgeven van isolatiemateriaal en kunstgras zijn meer dan met de cpi verhoogd, omdat de kosten voor inzameling en verwerking hiervan beduidend hoger zijn. Ook is de maatstaf bij isolatiemateriaal gewijzigd van ‘een zak’ naar ‘kwart kuub/m3, zoals ook bij de overige onderdelen de maatstaf is. Een zak kan namelijk heel groot of heel klein zijn en over een kwart kuub/m3 bestaat geen discussie.
Verder zijn de tarieven afgestemd met en uniform aan die van de gemeente Westervoort, die ook gebruik maakt van hetzelfde afvalbrengstation.

3. *LEGESVERORDENING (TARIEVENTABEL BEHORENDE BIJ DE LEGESVERORDENING)*

Verordening
Paragraaf 4.14 ‘Teruggaaf’ is uit de tarieventabel gehaald en weer, net als tot en met 2023 het geval was, geplaatst in artikel 9 van de verordening zelf. Hierdoor is het duidelijk dat deze teruggaaf-regeling geldt voor de gehele verordening en niet alleen op bepaalde onderdelen van de verordening van toepassing is.
(artikel 9, leden 2 t/m 4, van de verordening)

Tarieventabel
Op alle tarieven van de legesverordening, behalve waar een wettelijk maximum voor geldt, is een verhoging van het consumentenprijsindexcijfer (cpi) van 3,45% toegepast**.** Alle bedragen zijn daarna rekenkundig op 5 cent afgerond (bijvoorbeeld € 649,67 wordt € 649,65 en € 728,29 wordt € 728,30).

A. Paspoort en identiteitskaart:
De voorlopige maximum-tarieven voor 2025 voor paspoort en identiteitskaart zijn bekend gemaakt. De definitieve maximum-tarieven zullen in oktober of november door het Rijk worden vastgesteld. Aangezien de voorlopige maximum-tarieven voor paspoort en identiteitskaart de afgelopen jaren niet afweken van de definitieve tarieven, zijn deze nu alvast in de voorliggende verordening opgenomen. Zie voor de oude en nieuwe tarieven de bijlage 'Vergelijkingstabel'.
(2.3.1 van de tarieventabel)

Er is een tarief voor een vervangende identiteitskaart bij een uitreisverbod toegevoegd. Hier is in de afgelopen jaren geen aanvraag voor ingediend. Desalniettemin is dit nu toch opgenomen met tegen het wettelijk maximumtarief voor 2025:
'Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van:
een vervangende Nederlandse identiteitskaart voor een persoon met een uitreisverbod, ongeacht de leeftijd van de betrokken persoon € 38,25.'
(2.3.1 van de tarieventabel)

B. Rijbewijs:
Waarschijnlijk zal in oktober het tarief voor het rijbewijs bekend gemaakt worden. Indien het maximumtarief van het rijbewijs voor 2025 stijgt, zal dit later dit jaar nog worden aangepast.
(2.4.1 van de tarieventabel)

C. Dienstverlening (artikel 2.1.1 van de tarieventabel):
- Aan de tekst over omzetting geregistreerd partnerschap wordt naar voorbeeld van de modelverordening toegevoegd 'dan wel in een bijzonder huis', zodat de tekst als volgt komt te luiden:
  'i. voor de omzetting van het geregistreerd partnerschap in een huwelijk, aan de balie van het stadhuis dan wel in een bijzonder huis'
  (2.1.1.1 onderdeel i van de tarieventabel)

- De tekst met betrekking tot het aanwijzen van een buitengewoon ambtenaar van de burgerlijke stand (babs) is aangepast aan de tekst van de modelverordening.
  (technische wijziging van 2.1.1.2 van de tarieventabel)

- Aan de tekst over de kosten voor het annuleren van een huwelijk dan wel registratie partnerschap is in de tekst ingevoegd 'wijzigen of', zodat de tekst als volgt komt te luiden:
  'Voor het op verzoek van het bruidspaar wijzigen of annuleren van een huwelijksvoltrekking, alsmede voor het laten registreren van het partnerschap, binnen door de leidinggevende te bepalen grenzen van redelijkheid en billijkheid, binnen 3 maanden voor de datum van de huwelijksvoltrekking dan wel de partnerregistratie.
  Indien de leges voor de huwelijksvoltrekking of partnerregistratie lager zijn dan het voornoemde bedrag, zijn de kosten voor het wijzigen of annuleren van de huwelijksvoltrekking of partnerregistratie gelijk aan de in rekening gebrachte leges.'
  (2.1.1.3 van de tarieventabel)

D. Omgevingswet:

- Aan het begrip ‘concept-verzoek’ uit artikel 4.2.1 ‘Omgevingsoverleg’ wordt toegevoegd de term ‘verken uw idee’. Naar alle waarschijnlijkheid zal de rijksoverheid de term ‘verken uw idee’ per 2025 gaan hanteren. Om geen onduidelijkheid te hebben welk tarief dan voor dat overleg geldt, is er voor gekozen om deze nieuwe benaming toe te voegen.
  (4.2.1.1 onder a van de tarieventabel)

- Aan artikel 4.3.1 ‘Bouwactiviteit (bouwtechnisch deel)’ wordt een lid toegevoegd. In het geval het ruimtelijk deel en het bouwtechnische deel beide wordt opgelegd, blijft het lage tarief gelden voor het bouwtechnische deel (2024: 0,37% van de bouwsom, 2025: 0,38% van de bouwsom).
  Voor 2025 wordt aangepast, dat indien alleen het bouwtechnisch deel wordt opgelegd, dit percentage wordt verhoogd naar het tarief dat ook geldt voor het ruimtelijk deel, namelijk 2,34% van de bouwsom met een minimum van € 300.
  (4.3.1.2 van de tarieventabel)

- Het minimumbedrag bij het ruimtelijk deel is verlaagd naar € 300, omdat dat meer in lijn ligt met de bouwkosten bij kleine (ver)bouw.
  (4.3.2 van de tarieventabel)

- In de vorige verordening was de nummering incorrect: na 4.3.1 kwam 4.3.3. Deze nummering is nu aangepast.
  (4.3.1, 4.3.2, 4.3.3 en 4.3.4 van de tarieventabel)

- Door de Omgevingswet is de kleine buitenplanse afwijking vervallen. Hiervoor is nu een extra staffel toegevoegd: voor bouwkosten tot € 25.000 geldt nu een tarief van € 500.
  (4.3.2 onder d van de tarieventabel)

- Het artikel ‘wijziging tenaamstelling’ was door de aanpassing aan de Omgevingswet op meerdere plekken in de tarieventabel terecht gekomen. Deze worden nu samengevoegd tot één artikel over de leges voor wijziging tenaamstelling in een nieuw hoofdstuk 6 ‘Overige bepalingen’.
  (6.1 van de tarieventabel)

E. Algemene Plaatselijke Verordening (APV):
Het onderdeel ‘afvalstoffen’ is vervallen. De grondslag hiervoor lag in de Algemene Plaatselijke Verordening (APV), maar die grondslag is verdwenen. Om die reden is nu ook de daarbij behorende tekst uit de legesverordening geschrapt.
(technische wijziging)

F. Bijlage 1:
De Bijlage bij de legesverordening, de zogenaamde ROEB-lijst, op grond waarvan de bouwkosten kunnen worden getoetst, is geactualiseerd.

4. VERORDENING PARKEREN EN PARKEERBELASTINGEN

Verordening
In artikel 8 onder f is een vrijstelling toegevoegd voor ‘als zodanig herkenbare gemeentelijke handhaving voertuigen’.

Er gold al een vrijstelling voor herkenbare voertuigen van de drie hulpdiensten (politie – brandweer – ambulance) van het betalen van parkeerbelasting. Deze vrijstelling is opgenomen, zodat ze tijdens het opvolgen van meldingen of directe uitvoering van hun werkzaamheden niet eerst aan de betalingsverplichting hoeven te voldoen, omdat vaak haast is geboden. Daarnaast komt dit het straatbeeld in zijn algemeenheid ten goede, deze voertuigen staan keurig in een parkeervak terwijl ze anders in veel gevallen op een trottoir of in een verbod-zone zouden parkeren.

Hetzelfde is van toepassing op de voertuigen van de gemeentelijke handhavers openbare ruimte. Dit is alleen niet eerder in de verordening opgenomen, omdat deze voertuigen niet eenduidig als handhavingsvoertuigen herkenbaar waren. Dat is nu wel het geval, waardoor deze vrijstelling nu ook opgenomen kan worden.

Tarieventabel
De tarieven voor het straatparkeren worden verhoogd van € 3,50 naar € 4,50 en van € 2,35 naar € 3,00. Het nieuwe dagtarief wordt € 23.
De prijzen van abonnementen en vergunningen blijven ongewijzigd.

Het tarief is verhoogd met 28%. Dit is een behoorlijke verhoging voor individuele parkeerders.
Het hogere parkeertarief is echter in lijn met de tarieven in vergelijkbare gemeenten. Daarnaast sluit deze verhoging aan op de ambitie om mensen meer lopend, fietsend of met het openbaar vervoer naar de binnenstad te laten reizen in plaats van met de auto. Hiermee vinden wij deze verhoging te rechtvaardigen.

Het tarief van de naheffingsaanslag (parkeerboete) wordt voor 2025 verhoogd naar € 78,80.
De naheffingsaanslag mag niet meer bedragen dan de geraamde kosten, opgesomd in het Besluit gemeentelijke parkeerbelastingen, per aanslag. Het aantal naheffingsaanslagen zal naar verwachting in 2025 dalen vanwege betere betaling van parkeerbelasting door de inzet van scan-auto's. De totale geraamde kosten per naheffingsaanslag bedragen voor 2025 € 81,18. Zie daarvoor de onderstaande berekening.
Daarnaast stelt het Rijk ieder jaar een maximumtarief voor de naheffingsaanslag vast. Dat tarief is voor 2025 € 78,80. Het wordt belangrijk geacht dat de kosten (zo veel mogelijk) worden verhaald, vandaar dat het tarief voor de kosten van de naheffing het maximale tarief bedraagt.

Kosten naheffingsaanslag 2025

A. Vaste informatieverwerkingskosten	€ 956.179
B. Variabele informatieverwerkingskosten	€ 378.996
C. Kosten van afschrijving	€ 263.869
D. Personeelskosten	€ 1.722.779
E. Overheadkosten	€ 249.901
Totaal	€ 3.571.724

Aantal geraamde naheffingsaanslagen	44.000
Kosten per naheffingsaanslag 2025	€ 81,18

5. VERORDENING OP DE HEFFING EN DE INVORDERING VAN SCHEEPVAARTRECHTEN

Verordening
Geen wijzigingen.

Tarieventabel
Geen wijzigingen.

6. *VERORDENING OP DE HEFFING EN INVORDERING VAN TOERISTENBELASTING*

Verordening
Geen wijzigingen.

Tarieven
Beide tarieven worden verhoogd met € 1,00. Hierdoor gelden de volgende tarieven:
1. Het tarief bedraagt per persoon per overnachting: € 3,50.
2. In afwijking van het in het eerste lid genoemde tarief bedraagt het tarief per persoon per overnachting bij verblijf in een kampeermiddel, op een vaste standplaats, in een vaartuig op een aanlegplaats in de jachthaven of in een accommodatie waarbij overnacht wordt in een slaapzaal: € 2,00.

Het verhoogde tarief ligt in lijn met of is lager dan de tarieven zoals die in andere grote gemeenten worden gehanteerd. Deze verhoging heeft een lastenverzwaring voor belastingplichtigen (de verblijfbieders) tot gevolg, maar dit is te rechtvaardigen omdat het tarief als zodanig niet onredelijk hoog is en wij verwachten dat de toeristen niet afgeschrikt worden door deze verhoging. Hoewel de verhoging voor de verblijfbieder wellicht in totaal wel als fors wordt ervaren, heeft de verblijfbieder de mogelijkheid om de tarieven per overnachting door te belasten aan zijn gast, de verblijfhouder.

7. *VERORDENING OP HET REINIGINGSRECHT*

Verordening en tarieven
De tarieven van artikel 4 worden verhoogd:
- 1 tot en met 5 aanbiedingen per week bedraagt € 679,20 per belastingjaar (2024: € 666,60);
- 6 tot en met 10 aanbiedingen per week bedraagt € 1.176,12 per belastingjaar (2024: € 1.124,40).

Ondernemers kunnen zelf de afweging maken of ze gebruik maken van afval aanbieden via reinigingsrecht of dat zij een contract met een commerciële afvalinzamelaar aangaan. Het reinigingsrecht is een retributie, dit betekent dat het te hanteren tarief (maximaal) kostendekkend mag zijn. De tarieven zijn gebaseerd op de integrale kostprijs voor reinigingsrecht conform de Wet markt en overheid.

Op dit moment maken 75 bedrijven in de binnenstad gebruik van reinigingsrecht. Voor 2025 gaan we ervan uit dat dit aantal gebruikers licht zal stijgen. De gemeente is in 2023 gestart en gaat ook in 2025 door met het informeren van bedrijven over hun wettelijke zorgplicht voor afval en het bestaan van reinigingsrecht als oplossing voor ondernemers in de binnenstad.
Voor 2025 wordt voorgesteld om de huidige twee staffels, 1 tot 5 en 6 tot 10 zakken per week, te handhaven. De tarieven worden verhoogd vanwege stijgende kosten voor inzamelen en verwerken. De tarieven zijn kostendekkend en marktconform.

Zaaknummer: 4298907

Vergelijkingstabel 2024/2025

AFVALSTOFFENHEFFING	2024	2025
De belasting bedraagt per belastingjaar per perceel:		
a. indien dat perceel wordt gebruikt door één persoon:	€ 252,60	€ 278,04
b. indien dat perceel wordt gebruikt door meer dan één persoon:	€ 336,84	€ 370,68
Tarieven afvalbrengstation:		
- witgoed, bruingoed, (klein) metaal, textiel (in gesloten zakken), papier/ karton, luiers, flesglas, schoon vlakglas, spiegelglas, klein chemisch afval, herbruikbaar huisraad, afgedankte elektrische en elektronische apparaten (compleet)	€ 0,00	€ 0,00
- puin en grond, voor meer dan 0,5 m3, per ¼ m^3 per keer:		
a. schoon puin	€ 5,80	
- schoon puin voor meer dan 1,0 m3, per ¼ m3 per keer		€ 6,00
b. grond	€ 17,50	€ 18,20
- verontreinigd/vuil puin, voor meer dan 1,5 m3, per ¼ m^3 per keer	€ 17,50	
- verontreinigd/vuil puin, voor meer dan 1,0 m3, per ¼ m^3 per keer		€ 18,20
- hout-, bouw- en sloopafval, voor meer dan 1,5 m^3, per ¼ m^3 per keer	€ 5,80	€ 6,00
- hout-huishoudelijk, voor meer dan 1,5 m^3, per ¼ m^3 per keer	€ 17,50	€ 18,20
- bielzen		
a. voor meer dan 2 stuks, per stuk	€ 9,50	€ 9,85
b. geïmpregneerd hout, voor meer dan 0,5 m^3, per ¼ m3 per keer	€ 17,50	€ 18,20
- grofvuil (brandbaar), voor meer dan 1,5 m^3, per ¼ m3 per keer	€ 17,50	€ 18,20
- Isolatiemateriaal, voor meer dan 0,5 m^3 per zak/doos	€ 1,75	
isolatiemateriaal, voor meer dan 0,5 m^3 per ¼ m^3 per keer		€ 18,20
- autobanden van personenauto's, per stuk:		
a. zonder velg	€ 0,00	€ 0,00
b. met velg (eerste 2 stuks gratis)	€ 2,50	€ 2,60
c. overige banden (vrachtwagen-, traktorbanden e.d.)	€ 60,00	vervallen
- asbest onbeperkt, in daarvoor bestemde verpakkingmaterialen (meldingsformulier van gemeente nodig, tel. 0900 1809)	€ 0,00	€ 0,00
- vloerbedekking, voor meer dan 1,5 m^3, per ¼ m^3 per keer	€ 5,80	€ 6,00
- dakbedekking mix, voor meer dan 0,5 m^3, per ¼ m^3 per keer	€ 70,00	€ 72,65
- dakgrind, voor meer dan 0,5 m^3, per ¼ m^3 per keer	€ 41,00	€ 42,55
- Gips/gasbeton, voor meer dan 0,5 m^3, per ¼ m^3 per keer	€ 41,00	€ 42,55
- kunstgras, voor meer dan 1,0 m^3, per ¼ m^3 per keer	€ 5,80	€ 18,20

(ON)ROERENDE-ZAAKBELASTINGEN	**2024**	**2025**
Het percentage bedraagt voor:		
- de gebruikersbelasting	0,1756%	0,1820%
- de eigenaren belasting:		
1. voor onroerende zaken die in hoofdzaak tot woning dienen	0,1102%	0,1115%
2. voor onroerende zaken die niet in hoofdzaak tot woning dienen	0,7026%	0,7279%

Het belastingbedrag is een percentage van de heffingsmaatstaf (WOZ-waarde).

RIOOLHEFFING	**2024**	**2025**
Het tarief voor het *eigenarendeel* bedraagt een percentage van de heffingsmaatstaf. Het percentage bedraagt voor:		
a. percelen die in hoofdzaak tot woning dienen	0,0252%	0,0248%
b. percelen die niet in hoofdzaak tot woning dienen	0,0728%	0,0709%
Het tarief voor het *gebruikersdeel* bedraagt een percentage van de heffingsmaatstaf. Het percentage bedraagt voor:		
a. percelen die in hoofdzaak tot woning dienen	0,0246%	0,0239%
b. percelen die niet in hoofdzaak tot woning dienen	0,0687%	0,0669%

Het belastingbedrag is een percentage van de heffingsmaatstaf (WOZ-waarde).

PARKEERVERORDENING	**2024**	**2025**
Parkeren hoge tarief: *Centrum, Heijenoord, Burgemeesterswijk Zuid, Burgemeesterswijk Midden, Zijpendaalseweg,Transvaalwijk en Spijkerkwartier (zie tarieventabel verordening voor precieze afbakening hiervoor genoemde wijken)*	€ 3,50	€ 4,50
Parkeren lage tarief: *Overige betaald parkeren gebieden die niet vallen onder het hoge tarief*	€ 2,35	€ 3,00
Dagvergunning per dag:	€ 18,30	€ 23,00
Dagvergunning voetgangersgebied per dag:	€ 18,30	€ 23,00
De kosten van de naheffingsaanslag	€ 76,70	€ 78,80

De overige tarieven zijn niet gewijzigd.

TOERISTENBELASTING	**2024**	**2025**
Het tarief per persoon per overnachting	€ 2,50	€ 3,50
Het tarief per persoon per overnachting bij verblijf in een kampeermiddel of op een vaste standplaats, bij verblijf in een vaartuig op een aanlegplaats in de jachthaven of bij verblijf in een accommodatie waarbij overnacht wordt in een slaapzaal	€ 1,00	€ 2,00

REINIGINGSRECHTEN	2024	2025
Jaartarief bij 1-5 aanbiedingen per week	€ 666,60	€ 679,20
Jaartarief bij 6-10 aanbiedingen per week	€ 1.124,40	€ 1.176,12

LEGES	2024	2025
Paspoort >18	€ 83,85	€ 86,85
Paspoort <18	€ 63,40	€ 65,70
Identiteitskaart >18	€ 75,80	€ 78,50
Identiteitskaart <18	€ 40,90	€ 42,35
Verhoging spoed bij paspoort/id-kaart	€ 57,05	€ 59,10

In het overzicht Vergelijkingstabel leges 2024-2025 staan alle tarieven leges opgenomen

Zaaknummer: 4298907

LEGES vergelijkingstabel 2024-2025

(Vette tekst = nieuwe tekst 2025)

HOOFDSTUK PUBLIEKE DIENSTVERLENING EN BURGERLIJKE STAND

Afschriften van openbare stukken

		2024	2025
1.1.1	Het tarief bedraagt ter zake van het verstrekken van:		
1.1.1.1	afschriften van openbare stukken		
	• per pagina A-4 in zwart-wit, enkelzijdig	€ 0,10	€ 0,10
	• per pagina A-3 in zwart-wit, enkelzijdig	€ 0,20	€ 0,20
	• per pagina A-1 in zwart-wit, enkelzijdig	€ 3,20	€ 3,30
	• per pagina A-0 in zwart-wit, enkelzijdig	€ 3,95	€ 4,10
	• per pagina A-4 in kleur, enkelzijdig	€ 0,55	€ 0,55
	• per pagina A-3 in kleur, enkelzijdig	€ 1,10	€ 1,15
	• per pagina A-1 in kleur, enkelzijdig	€ 10,50	€ 10,85
	• per pagina A-0 in kleur, enkelzijdig	€ 15,60	€ 16,15
	• andere formaten per pagina	€ 8,60	€ 8,90
	• op een door de gemeente verstrekte USB-stick	€ 9,90	€ 10,25

Documentatie omtrent onroerende zaken

1.2.1	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van:		
1.2.1.1	inlichtingen uit een onroerende zakenbestand: voor elke inlichting	€ 9,50	€ 9,85
	Indien raadpleging van de gegevens van een onroerende zaak ertoe leidt dat geen inlichting kan worden verstrekt of de gegeven inlichting niet tot het beoogde gevolg leidt wordt het vorenvermelde recht eveneens geheven.		
1.2.1.2	statistische gegevens op speciaal verzoek verzameld: het verschuldigde bedrag als berekend op grond van 1.2.1.1, verhoogd met per inlichting	€ 0,75	€ 0,80

Overige verklaringen en diensten

1.3.1	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van:		
1.3.1.1	ieder andere gunstige, hieronder begrepen een niet geheel afwijzende, beschikking op een verzoek, voor zover daarvoor niet elders in deze tarieventabel of in een andere wettelijke regeling een tarief is opgenomen	€ 82,00	€ 84,85
1.3.1.2	een door of namens het college van burgemeester en wethouders of de burgemeester af te geven verklaring, voor zover in deze tarieventabel niet anders is bepaald, die ten behoeve of in het bijzonder belang van de daarin genoemde persoon of van de aanvrager wordt opgemaakt	€ 82,00	€ 84,85

1.3.2	Het tarief bedraagt ter zake van het digitaliseren van tekeningen door afdeling Repro	€ 3,90	€ 4,05
1.3.3	Het tarief bedraagt ter zake van het verstrekken van GEO-informatie		
	• per pagina A3-formaat in zwart-wit, enkelzijdig	€ 6,00	€ 6,20
	• per pagina A4-formaat in zwart-wit, enkelzijdig	€ 6,00	€ 6,20

Dienstverlening

2.1.1	Het tarief bedraagt:		
2.1.1.1	voor de voltrekking van een huwelijk, alsmede voor het laten registreren van het partnerschap:		
	a. overeenkomstig artikel 4 wet Rechten Burgerlijke Stand op dinsdag om 13:00 en 13:15 uur, in het stadhuis, trouwkamer	€ 0,00	€ 0,00
	b. op dinsdag tussen 9:00 en 16:45 uur (m.u.v. 12.45-13.30 uur), in het stadhuis, trouwkamer	€ 200,00	€ 206,90
	c. van maandag tot en met vrijdag tijdens reguliere openingstijden van het stadhuis in de Trouwzaal en Scheepenzaal alsmede in een aangewezen buitenlocatie of een locatie naar eigen keuze	€ 437,00	€ 452,10
	d. indien de huwelijksvoltrekking plaatsvindt in het stadhuis buiten de reguliere openingstijden van het stadhuis	€ 875,00	€ 905,20
	e. indien de huwelijksvoltrekking plaatsvindt buiten de reguliere openingstijden van het stadhuis in een aangewezen buitenlocatie of een locatie naar eigen keuze	€ 658,00	€ 680,70
	f. indien het een aangewezen buitenlocatie of locatie naar eigen keuze van het bruidspaar betreft, kan naast het tarief van € 452,10 of € 680,70 zoals genoemd in sub c en e een tarief door de betreffende locatie in rekening worden gebracht.		
	g. voor het voltrekken van een huwelijk in een bijzonder huis binnen door de leidinggevende te bepalen grenzen van redelijkheid en billijkheid	€ 295,00	€ 305,20
	h. het volgen van de trouwplechtigheid via de webcam	€ 107,00	€ 110,70
	i. voor de omzetting van het geregistreerd partnerschap in een huwelijk, aan de balie van het stadhuis **dan wel in een bijzonder huis**	€ 100,00	€ 103,45
	j. indien beiden personen in het bezit zijn van een GelrePas én tenminste één partner in Arnhem woonachtig is Deze dienstverlening vindt plaats op maandag t/m donderdag tussen 9.00 en 12.00 uur.	€ 0,00	€ 0,00
~~2.1.1.2~~	~~a. voor het op uitdrukkelijk verzoek naar eigen keuze voor 1 dag een persoon die nooit eerder een huwelijk voltrokken heeft als buitengewoon ambtenaar burgerlijke stand laten benoemen en beëdigen, is boven het geldende tarief voor huwelijken een bedrag verschuldigd van~~	~~€ 295,00~~	~~305,20~~
	~~b. voor het op uitdrukkelijk verzoek naar eigen keuze voor 1 dag een persoon die reeds eerder een huwelijk voltrokken heeft als buitengewoon ambtenaar burgerlijke stand laten benoemen, is boven het geldende tarief voor huwelijken een bedrag verschuldigd van~~	~~€ 147,00~~	~~152,05~~
2.1.1.2	**Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag om bij besluit een buitengewoon ambtenaar van de burgerlijke stand aan te wijzen voor één dag:**		
	a. als beëdiging bij de rechtbank al heeft plaatsgevonden		**152,05**
	b. als beëdiging bij de rechtbank nog niet heeft plaatsgevonden		**305,20**

2.1.1.3	voor het op verzoek van het bruidspaar **wijzigen of** annuleren van een huwelijksvoltrekking, alsmede voor het laten registreren van het partnerschap, binnen door de leidinggevende te bepalen grenzen van redelijkheid en billijkheid, binnen 3 maanden voor de datum van de huwelijksvoltrekking dan wel de partnerregistratie	€ 139,00	€ 143,80
	Indien de leges voor de huwelijksvoltrekking of partnerregistratie lager zijn dan het voornoemde bedrag, zijn de kosten voor het **wijzigen of** annuleren van de huwelijksvoltrekking of partnerregistratie gelijk aan de in rekening gebrachte leges.		
2.1.1.4	het van gemeentewege ter beschikking stellen van getuigen voor huwelijken of partnerschapsregistratie, per getuige	€ 42,00	€ 43,45
2.1.1.5	voor het verstrekken van een Huwelijksboekje	€ 30,00	€ 31,05
2.1.1.6	voor het verstrekken van een Laissez-Passer	€ 14,30	€ 14,80
2.1.1.7	Voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van een stuk als bedoeld in artikel 2 van de Wet rechten burgerlijke stand geldt het tarief zoals dat is opgenomen in het Legesbesluit akten burgerlijke stand.		

Gegevensverstrekking en verklaringen

2.2.1	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag:		
	a. tot het verstrekken van gegevens of (internationale) uittreksels uit of in het kader van de Basisregistratie Personen	€ 11,80	€ 12,20
	b. tot het digitaal verstrekken van gegevens of (internationale) uittreksels uit of in het kader van de Basisregistratie Personen	€ 6,70	€ 6,95
2.2.2	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag:		
	a. tot het verstrekken van een uitvoerig uittreksel uit of in het kader van de Basisregistratie Personen, ten name van meer dan één persoon	€ 19,10	€ 19,75
	b. tot het digitaal verstrekken van een uitvoerig uittreksel uit of in het kader van de Basisregistratie Personen, ten name van meer dan één persoon	€ 14,00	€ 14,50
2.2.3	In afwijking van voorgaande onderdelen bedraagt het tarief ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van gegevens als bedoeld in artikel 17, tweede lid van het Besluit Basisregistratie personen (het zgn. “postkamertarief”)	€ 7,50	€ 7,75
2.2.4	Het verstrekken van een verklaring van Nederlanderschap, niet bestemd als reispapier	€ 11,80	€ 12,20
2.2.5	Het legaliseren van handtekeningen, per handtekening	€ 11,80	€ 12,20
2.2.6	Het aanvragen van een verklaring omtrent het gedrag	€ 41,35	€ 41,35*
2.2.7	Het verstrekken van een gewaarmerkt volledig overzicht van alle in de Basisregistratie personen opgenomen gegevens van één persoon (persoonslijst)	€ 11,80	€ 12,20

* wettelijk vastgesteld bedrag

2.2.8	Het verstrekken van een niet gewaarmerkt volledig overzicht van alle in de Basisregistratie personen opgenomen gegevens van één persoon (persoonslijst)	€ 0,00	€ 0,00
2.2.9	Het verlenen van inzage in een persoonslijst	€ 0,00	€ 0,00
2.2.10	Het verstrekken van een gewaarmerkte kopie	€ 11,80	€ 12,20
2.2.11	Het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van een meertalig modelformulier woon- en/of verblijfplaats als bedoeld in artikel 7, eerste lid, van verordening (EU) nr. 2016/1191 van het Europees Parlement en de Raad van 6 juli 2016 betreffende de bevordering van het vrije verkeer van burgers door vereenvoudigde overlegging van bepaalde openbare documenten in de Europese Unie en tot wijziging van Verordening nr. 1024/2012 (PbEU 2016, L 200)	€ 11,80	€ 12,20

Reisdocumenten en Nederlandse identiteitskaart**

2.3.1	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van:		
2.3.1.1	een nationaal paspoort voor een persoon die op het moment van de aanvraag:		
	a. 18 jaar of ouder is	€ 83,85	€ 86,85
	b. de leeftijd van 18 jaar nog niet heeft bereikt	€ 63,40	€ 65,70
2.3.1.2	een Zakenpaspoort voor een persoon die op het moment van de aanvraag:		
	a. 18 jaar of ouder is	€ 83,85	€ 86,85
	b. de leeftijd van 18 jaar nog niet heeft bereikt	€ 63,40	€ 65,70
2.3.1.3	een faciliteitenpaspoort voor een persoon die op het moment van de aanvraag:		
	a. 18 jaar of ouder is	€ 83,85	€ 86,85
	b. de leeftijd van 18 jaar nog niet heeft bereikt	€ 63,40	€ 65,70
2.3.1.4	een vluchtelingen- of een vreemdelingenpaspoort	€ 63,40	€ 65,70
2.3.1.5	een Nederlandse identiteitskaart voor een persoon die op het moment van de aanvraag:		
	a. 18 jaar of ouder is	€ 75,80	€ 78,50
	b. de leeftijd van 18 jaar nog niet heeft bereikt	€ 40,90	€ 42,35
2.3.1.6	**een vervangende Nederlandse identiteitskaart voor een persoon met een uitreisverbod, ongeacht de leeftijd van de betrokken persoon**		**€ 38,25**
2.3.2	Het tarief bedraagt voor het verrichten van handelingen ten behoeve van een aanvraag voor een spoedlevering van de in de onderdelen 2.3.1.1 tot en met 2.3.1.5 genoemde documenten, de in die onderdelen genoemde leges vermeerderd met een bedrag van	€ 57,05	€ 59,10
2.3.3	Het tarief wordt bij verlening van thuisservice (aanvraag in de thuissituatie) verhoogd met	€ 18,00	€ 18,60

** wettelijk gemaximeerde tarieven (muv 2.3.3)

Rijbewijs

2.4.1	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het afgeven, vernieuwen of omwisselen van een rijbewijs	€ 51,10	€ 51,10*
2.4.2	Het tarief genoemd onder 2.4.1 wordt verhoogd indien aan de aanvrager reeds eerder een rijbewijs werd verstrekt, welk rijbewijs bij de aanvraag niet kan worden overgelegd	€ 34,10	€ 35,30
2.4.3	Het tarief bedraagt voor het verrichten van handelingen ten behoeve van een aanvraag voor een spoedlevering van de in het onderdeel 2.4.1 genoemde document, de in dit onderdeel genoemde leges vermeerderd met een bedrag van	€ 39,65	€ 39,65*

*tarieven 2025 nog niet bekend

Overige diensten

2.5.1	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van het op aanvraag doornemen van één of meer kaartverzamelingen of registers, al dan niet digitaal, voor ieder daaraan besteed uur	€ 43,00	€ 44,50

Onderzoek en statistiek

2.6.1	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van:		
2.6.1.1	een aanvraag tot het nasporen in door of vanwege de gemeente verzameld statistisch werkmateriaal en statistische gegevens en het in opdracht verrichten van onderzoek, per besteed uur	€106,00	€109,65

HOOFDSTUK PARKEREN

Verklaringen, ontheffingen en vergunningen

3.1.1	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van:		
3.1.1.1	het afgeven en wijzigen van (gehandicapten) parkeerkaarten	€ 14,70	€ 15,20
3.1.1.2	een incidentele ontheffing op basis van de nota Rijden in het voetgangersgebied	€ 14,70	€ 15,20
3.1.1.3	een dagontheffing op basis van de nota Rijden in het voetgangersgebied	€ 14,70	€ 15,20
3.1.1.4	een tijdelijke ontheffing op grond van artikel 87 van het Reglement verkeersregels en verkeerstekens 1990 (dagontheffing)	€ 14,70	€ 15,20

HOOFDSTUK HUISVESTING

4.0.1	Huisvestingsverordening gemeente Arnhem		
4.0.1.1	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verkrijgen van een noodurgentieverklaring als bedoeld in artikel 10, lid 4, van de Huisvestingsverordening gemeente Arnhem 2024	€ 56,00	€ 57,95

4.0.2	Leegstandswet		
4.0.2.1	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verkrijgen van een vergunning tot tijdelijke	€ 93,00	€ 96,20

	verhuur van leegstaande woonruimte als bedoeld in artikel 15, eerste lid, van de Leegstandwet		
4.0.2.2	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot verlenging van een vergunning tot tijdelijke verhuur van woonruimte als bedoeld in artikel 15, vijfde lid, van de Leegstandwet	€ 58,00	€ 60,00

HOOFDSTUK DIENSTVERLENING EN BESLUITEN IN HET KADER VAN DE OMGEVINGSWET

4.2.1	Omgevingsoverleg			
4.2.1.1	Als de aanvraag betrekking heeft op het houden van omgevingsoverleg over:			
	a.	een (enkelvoudige) activiteit die gevolgen kan hebben voor de fysieke leefomgeving (‘concept-verzoek’ **(verken uw idee)**), bedraagt het tarief per overleg	€ 561,00	€ 580,35
	b.	een project met meervoudige activiteiten die gevolgen kunnen hebben voor de fysieke leefomgeving (‘omgevingstafel’), bedraagt het tarief per overleg	€2.500,00	€2.586,25
	c.	Het bedrag genoemd onder b. wordt verhoogd met een bedrag van per adviseur van een ander bevoegd gezag (rijk, provincie of waterschap) die aan het overleg deelneemt	€ 200,00	€ 206,90

4.3.1	Bouwactiviteit (bouwtechnische deel)		
4.3.1.1	Als de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op een bouwactiviteit als bedoeld in paragraaf 2.3.2 van het Besluit bouwwerken leefomgeving, bedraagt het tarief, onverminderd het bepaalde in de andere artikelen van dit hoofdstuk als het ook gaat om de in die artikelen bedoelde activiteiten:		
	over de bouwkosten	0,37%	0,38%
	met een minimum van	€ 120,00	€ 124,15
4.3.1.2	**In afwijking van 4.3.1.1 bedraagt het tarief als de aanvraag uitsluitend betrekking heeft op een bouwactiviteit als bedoeld in dit artikel en niet ook op een activiteit als bedoeld in artikel 4.3.2**		**2,34%**
	met een minimum van		**€ 300,00**

4.3.2	Omgevingsplanactiviteit: bouwactiviteit, in stand houden of gebruiken bouwwerk (ruimtelijke deel)				
	Als de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op een omgevingsplanactiviteit, als bedoeld in artikel 5.1, eerste lid, aanhef en onder a, van de Omgevingswet, bestaande uit een bouwactiviteit, het in stand houden of gebruiken van het te bouwen bouwwerk, bedraagt het tarief, onverminderd het bepaalde in de andere artikelen van dit hoofdstuk als het ook gaat om de in die artikelen bedoelde activiteiten:				
	a.	voor een binnenplanse omgevingsplanactiviteit			
		over het deel van de bouwkosten		2,26%	2,34%
		met een minimum van		€ 561,00	€ 300,00
		1.	als de bouwactiviteit plaatsvindt op een bodemgevoelige locatie en de toelaatbare kwaliteit van de bodem moet worden beoordeeld, wordt het tarief verhoogd met	€ 704,00	€ 728,30

		2.	indien zich tijdens de beoordeling van de aanvraag wijzigingen voordoen in het bouwplan en daarvoor een nieuwe welstandstoets noodzakelijk is, wordt het tarief verhoogd met	€ 157,00	€ 162,40
	b.	voor een binnenplanse omgevingsplanactiviteit bij wijzigingsbevoegdheid of uitwerkingsplicht			
		over het deel van de bouwkosten		2,26%	2,34%
		met een minimum van		€ 561,00	€ 300,00
		1.	als de bouwactiviteit plaatsvindt op een bodemgevoelige locatie en de toelaatbare kwaliteit van de bodem moet worden beoordeeld, wordt het tarief verhoogd met	€ 704,00	€ 728,30
		2.	indien zich tijdens de beoordeling van de aanvraag wijzigingen voordoen in het bouwplan en daarvoor een nieuwe welstandstoets noodzakelijk is, wordt het tarief verhoogd met	€ 157,00	€ 162,40
	c.	voor een buitenplanse omgevingsplanactiviteit			
		over het deel van de bouwkosten		2,26%	2,34%
		met een minimum van		€ 561,00	€ 300,00
		1.	als de bouwactiviteit plaatsvindt op een bodemgevoelige locatie en de toelaatbare kwaliteit van de bodem moet worden beoordeeld, wordt het tarief verhoogd met	€ 704,00	€ 728,30
		2.	indien zich tijdens de beoordeling van de aanvraag wijzigingen voordoen in het bouwplan en daarvoor een nieuwe welstandstoets noodzakelijk is, wordt het tarief verhoogd met	€ 157,00	€ 162,40
	d.	de tarieven als bedoeld onder a,b en c worden verder verhoogd met:			
		1.	als er sprake is van een binnenplanse afwijking	€ 157,00	€ 162,40
		2.	als er sprake is van een buitenplanse afwijking		
			voor bouwkosten tot € 25.000,-		€ 500,00
			van € 25.000,- tot € 180.000,-	€ 2.996,00	€ 3.099,35
			van € 180.000,- tot € 1.000.000,-	€ 6.123,00	€ 6.334,25
			van € 1.000.000,- tot € 2.000.000,-	€ 9.251,00	€ 9.570,15
			van € 2.000.000,- tot € 4.000,000,-	€12.246,00	€12.688,50
			meer dan € 4.000.000,-	€18.369,00	€19.002,75
			Het bepaalde in d., onder 2. vindt geen toepassing voor zover de betreffende vergoedingen op grond van een privaatrechtelijke regeling zijn verschuldigd.		
		3.	als er sprake is van een tijdelijke afwijking	€ 313,00	€ 323,80
		4.	als er sprake is van een afwijking van kostenverhaal als bedoeld in afdeling 13.2 van de Omgevingswet	€ 628,00	€ 649,65
		5.	als er sprake is van een aanvraag voor een project dat een provinciaal belang betreft en de activiteit in strijd is met de regels die zijn gesteld in of krachtens de Omgevingswet (afwijking van provinciale regelgeving)	€11.219,00	€11.606,05
		6.	als er sprake is van een aanvraag voor een project dat een nationaal belang betreft en de activiteit in strijd is met de regels die zijn gesteld in of krachtens de Omgevingswet (afwijking van nationale regelgeving)	€11.219,00	€11.606,05
		7.	als er sprake is van een afwijking van een voorbereidingsbesluit	€ 628,00	€ 649,65
		8.	als er sprake is om het betreffende bestemmingsplan (partieel) te herzien of om het bestemmingsplan te wijzigen c.q. uit te werken:		

			voor bouwkosten tot € 1.000.000,-	€ 9.063,00	€ 9.375,65
			van € 1.000.000,- tot € 2.000.000,-	€12.707,00	€13.145,40
			meer dan € 2.000.000,-	€24.581,00	€25.429,05
			Het bepaalde in d., onder 8. vindt geen toepassing voor zover de betreffende vergoedingen op grond van privaatrechtelijke regelingen zijn verschuldigd.		

4.3.3	Planologisch strijdig gebruik waarbij geen sprake is van een bouwactiviteit		
	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op een activiteit als bedoeld in artikel 5.1, eerste lid, aanhef en onder a van de Omgevingswet waarbij niet tevens sprake is van een bouwactiviteit bedraagt het tarief:		
4.3.3.1	als er sprake is van een binnenplanse afwijking	€ 314,00	€ 324,85
	als er sprake is van een tijdelijk initiatief conform de voorwaarden die gelden voor het Manifest 'tijdelijke horeca'	€ 158,00	€ 163,45
4.3.3.2	als er sprake is een buitenplanse afwijking	€ 11.219,00	€ 11.606,05
	Het bepaalde in dit lid vindt geen toepassing voor zover de betreffende vergoedingen op grond van een privaatrechtelijke regeling zijn verschuldigd.		
4.3.3.3	als er sprake is van een tijdelijke afwijking	€ 628,00	€ 649,65
4.3.3.4	als er sprake is van een afwijking van kostenverhaal als bedoeld in afdeling 13.2 van de Omgevingswet	€ 628,00	€ 649,65
4.3.3.5	als er sprake is van een aanvraag voor een project dat een provinciaal belang betreft, de activiteit in strijd is met de regels die zijn gesteld in of krachtens de Omgevingswet (afwijking van provinciale regelgeving)	€ 628,00	€ 649,65
4.3.3.6	als er sprake is van een aanvraag voor een project dat een nationaal belang betreft en de activiteit in strijd is met de regels die zijn gesteld in of krachtens de Omgevingswet (afwijking van nationale regelgeving)	€ 628,00	€ 649,65
4.3.3.7	als er sprake is van een afwijking van een voorbereidingsbesluit	€ 628,00	€ 649,65

4.3.4	Omgevingsplanactiviteit: slopen van een bouwwerk			
	Als de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op een omgevingsplanactiviteit, als bedoeld in artikel 5.1, eerste lid, aanhef en onder a, van de Omgevingswet, bestaande uit een sloopactiviteit, niet zijnde een sloopactiviteit met betrekking tot een monument of beschermd stads- en dorpsgezicht, als bedoeld in paragraaf 4.4, bedraagt het tarief, onverminderd het bepaalde in de andere artikelen van dit hoofdstuk als het ook gaat om de in die artikelen bedoelde activiteiten:			
	a.	voor een binnenplanse omgevingsplanactiviteit	€ 628,00	€ 649,65
	b.	voor een binnenplanse omgevingsplanactiviteit bij wijzigingsbevoegdheid of uitwerkingsplicht	€ 628,00	€ 649,65
	c.	voor een buitenplanse omgevingsplanactiviteit	€ 928,00	€ 960,00

4.4.1	Omgevingsplanactiviteit: monumenten		

4.4.1.1	Als de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op een omgevingsplanactiviteit, als bedoeld in artikel 5.1, eerste lid, aanhef en onder a, van de Omgevingswet, met betrekking tot een gemeentelijk monument, provinciaal monument, voorbeschermd gemeentelijk monument of voorbeschermd provinciaal monument, bedraagt het tarief, onverminderd het bepaalde in de andere artikelen van dit hoofdstuk als het ook gaat om de in die artikelen bedoelde activiteiten:				
	a.	voor een binnenplanse omgevingsplanactiviteit of bij toepassing van artikel 13 van de Erfgoedverordening gemeente Arnhem 2017 in samenhang met artikel 22.8 van de Omgevingswet en artikel 2.1a van het Omgevingsbesluit:			
		1°	voor het slopen, verstoren, verplaatsen of in enig opzicht wijzigen van een monument of voorbeschermd monument	€ 628,00	€ 649,65
		2°	voor het herstellen of (laten) gebruiken van een monument of voorbeschermd monument op een wijze waardoor het wordt ontsierd of in gevaar gebracht	€ 628,00	€ 649,65
	b	voor een binnenplanse omgevingsplanactiviteit bij wijzigingsbevoegdheid of uitwerkingsplicht:			
		1°	voor het slopen, verstoren, verplaatsen of in enig opzicht wijzigen van een monument of voorbeschermd monument	€ 628,00	€ 649,65
		2°	voor het herstellen of (laten) gebruiken van een monument of voorbeschermd monument op een wijze waardoor het wordt ontsierd of in gevaar gebracht	€ 628,00	€ 649,65
	c.	voor een buitenplanse omgevingsplanactiviteit:			
		1°	voor het slopen, verstoren, verplaatsen of in enig opzicht wijzigen van een monument of voorbeschermd monument	€ 928,00	€ 960,00
		2°	voor het herstellen of (laten) gebruiken van een monument of voorbeschermd monument op een wijze waardoor het wordt ontsierd of in gevaar gebracht	€ 928,00	€ 960,00
	d.	voor het uitvoeren van onderhoudswerkzaamheden		€ 314,00	€ 324,85

4.4.2	Rijksmonumentenactiviteit			
	Als de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op een rijksmonumentenactiviteit, als bedoeld in artikel 5.1, eerste lid, aanhef en onder b, van de Omgevingswet, met uitzondering van een rijksmonumentenactiviteit met betrekking tot een archeologisch monument, bedraagt het tarief, onverminderd het bepaalde in de andere artikelen van dit hoofdstuk als het ook gaat om de in die artikelen bedoelde activiteiten:			
	a.	voor het slopen, verstoren, verplaatsen of wijzigen van een monument of voorbeschermd monument	€ 628,00	€ 649,65
	b	voor het herstellen of gebruiken van een monument of voorbeschermd monument op een wijze waardoor het wordt ontsierd of in gevaar gebracht:	€ 628,00	€ 649,65
	c.	voor het uitvoeren van onderhoudswerkzaamheden	€ 314,00	€ 324,85

4.4.3	Omgevingsplanactiviteit: sloopactiviteit in beschermd stads- of dorpsgezicht		

4.4.3.1	Als de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op een omgevingsplanactiviteit, als bedoeld in artikel 5.1, eerste lid, aanhef en onder a, van de Omgevingswet, bestaande uit een sloopactiviteit in een rijksbeschermd, provinciaal beschermd of gemeentelijk beschermd stads- of dorpsgezicht, bedraagt het tarief, onverminderd het bepaalde in de andere artikelen van dit hoofdstuk als het ook gaat om de in die artikelen bedoelde activiteiten:			
	a.	voor een binnenplanse omgevingsplanactiviteit of bij toepassing van artikel 20 van de Erfgoedverordening gemeente Arnhem 2017 in samenhang met artikel 22.8 van de Omgevingswet en artikel 2.1a van het Omgevingsbesluit	€ 628,00	€ 649,65
	b	voor een binnenplanse omgevingsplanactiviteit bij wijzigingsbevoegdheid of uitwerkingsplicht	€ 628,00	€ 649,65
	c.	voor een buitenplanse omgevingsplanactiviteit	€ 928,00	€ 960,00

4.4.4	Omgevingsplanactiviteit: overig cultureel erfgoed en werelderfgoed		
	Als de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op een andere activiteit dan die genoemd in de artikelen 4.4.1 (4.4.1.1. en 4.4.1.2), 4.4.2 en 4.4.3 (4.4.3.1 en 4.4.3.2) en cultureel erfgoed of werelderfgoed betreft, waarvoor in het omgevingsplan met het oog op het behoud van cultureel erfgoed of van de uitzonderlijke universele waarde van werelderfgoed een verbod is opgenomen om zonder omgevingsvergunning deze activiteit te verrichten, bedraagt het tarief, onverminderd het bepaalde in de andere artikelen van dit hoofdstuk als het ook gaat om de in die artikelen bedoelde activiteiten	€ 314,00	€ 324,85

4.5.1	Omgevingsplanactiviteit: milieubelastende activiteit			
	Als de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op een omgevingsplanactiviteit, als bedoeld in artikel 5.1, eerste lid, aanhef en onder a, van de Omgevingswet, bestaande uit een milieubelastende activiteit als bedoeld in het omgevingsplan of paragraaf 22.3.26 van het tijdelijke deel van het omgevingsplan zoals opgenomen in artikel 7.1 van het Invoeringsbesluit Omgevingswet, bedraagt het tarief, onverminderd het bepaalde in de andere artikelen van dit hoofdstuk als het ook gaat om de in die artikelen bedoelde activiteiten:			
	a.	voor één activiteit	€ 2.178,00	€ 2.253,15
	b.	voor twee activiteiten	€ 3.000,00	€ 3.103,50
	c.	voor drie of meer activiteiten	€ 1.200,00 per activiteit	€ 1.241,40 per activiteit

4.5.2	Diverse activiteiten bedrijfstakken		
	Als de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op een omgevingsplanactiviteit, als bedoeld in artikel 5.1, tweede lid, aanhef en onder b, van de Omgevingswet, bestaande uit een of meer activiteiten die die bedrijfstakken		

	overstijgen dan wel bestaat uit een of meer activiteiten in de categorieën en sectoren als bedoeld in de afdelingen 3.2, en 3.4 t/m 3.9 van het Besluit activiteiten leefomgeving, bedraagt het tarief, onverminderd het bepaalde in de andere artikelen van dit hoofdstuk als het ook gaat om de in die artikelen bedoelde activiteiten:			
	a.	voor één activiteit	€ 2.178,00	€ 2.253,15
	b.	voor twee activiteiten	€ 3.000,00	€ 3.103,50
	c.	voor drie of meer activiteiten	€ 1.200,00	€ 1.241,40
		per activiteit		

4.7.1	Omgevingsplanactiviteit: opbreken en graven		
4.7.1.1	Als de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op een omgevingsplanactiviteit, als bedoeld in artikel 5.1, eerste lid, aanhef en onder a, van de Omgevingswet bestaande uit het opbreken van de verharding in openbaar gebied of het graven in openbaar gebied, anders dan voor het aanleggen, in stand houden of verwijderen van een kabel of leiding, als bedoeld in het omgevingsplan, bedraagt het tarief, onverminderd het bepaalde in de andere artikelen van dit hoofdstuk als het ook gaat om de in die artikelen bedoelde activiteiten	€ 513,00	€ 530,70
4.7.1.2	Als de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op een omgevingsplanactiviteit, als bedoeld in artikel 5.1, eerste lid, aanhef en onder a, van de Omgevingswet bestaande uit het aanleggen, in stand houden of verwijderen van een kabel of leiding, als bedoeld in het omgevingsplan, niet zijnde kabels als bedoeld in artikel 1.1 van de Telecommunicatiewet, bedraagt het tarief, onverminderd het bepaalde in de andere artikelen van dit hoofdstuk als het ook gaat om de in die artikelen bedoelde activiteiten	€ 513,00	€ 530,70
4.7.1.3	Als de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op een omgevingsplanactiviteit, als bedoeld in artikel 5.1, eerste lid, aanhef en onder a, van de Omgevingswet bestaande uit het graven in het gebied met normwaarde archeologische verwachtingswaarde/archeologische verwachtingen, als bedoeld in het omgevingsplan, bedraagt het tarief, onverminderd het bepaalde in de andere artikelen van dit hoofdstuk als het ook gaat om de in die artikelen bedoelde activiteiten	€ 513,00	€ 530,70
4.7.1.4	Als de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op een omgevingsplanactiviteit als bedoeld in artikel 5.1, eerste lid, aanhef en onder a, van de Omgevingswet, bestaande uit het graven in het beperkingengebied leidingen, als bedoeld in het omgevingsplan, bedraagt het tarief, onverminderd het bepaalde in de andere artikelen van dit hoofdstuk als het ook gaat om de in die artikelen bedoelde activiteiten:	€ 513,00	€ 530,70

4.7.1.5	Als de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op een omgevingsplanactiviteit als bedoeld in artikel 5.1, eerste lid, aanhef en onder a, van de Omgevingswet, bestaande uit het graven in een bijzonder landschapselement of gebied met aardkundige waarde, als bedoeld in het omgevingsplan, bedraagt het tarief, onverminderd het bepaalde in de andere artikelen van dit hoofdstuk als het ook gaat om de in die artikelen bedoelde activiteiten	€ 513,00	€ 530,70
4.7.1.6	De in artikel 4.7.1.1 t/m 4.7.1.5 genoemde tarieven zijn van toepassing als de aanvraag een binnenplanse omgevingsplanactiviteit betreft. Deze zijn van overeenkomstige toepassing als de aanvraag een buitenplanse omgevingsplanactiviteit betreft en worden in dat geval verhoogd met	€ 513,00	€ 530,70

4.7.3	Omgevingsplanactiviteit: geluid weg			
	Als de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op een omgevingsplanactiviteit, als bedoeld in artikel 5.1, eerste lid, aanhef en onder a, van de Omgevingswet, bestaande uit het aanleggen of wijzigen van een weg als op grond van het omgevingsplan of bij omgevingsvergunning voor een omgevingsplanactiviteit een geluidgevoelig gebouw is toegelaten binnen het aandachtsgebied van die weg, als bedoeld in artikel 22.272 van het tijdelijke deel van het omgevingsplan zoals opgenomen in artikel 7.1 van het Invoeringsbesluit Omgevingswet, bedraagt het tarief, onverminderd het bepaalde in de andere artikelen van dit hoofdstuk als het ook gaat om de in die artikelen bedoelde activiteiten:		
	a.	voor een binnenplanse omgevingsplanactiviteit	€ 1.104,00	€ 1.142,10
	b.	voor een buitenplanse omgevingsplanactiviteit	€ 1.404,00	€ 1.452,45

4.7.4	Omgevingsplanactiviteit: aanleggen of veranderen weg		
	Als de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op een omgevingsplanactiviteit, als bedoeld in artikel 5.1, eerste lid, aanhef en onder a, van de Omgevingswet, bestaande uit het aanleggen van een weg of verandering brengen in de wijze van aanleg van een weg, bedoeld in artikel 2.1.5.2, tweede lid, onder a van de Algemene plaatselijke verordening in samenhang met artikel 22.8 van de Omgevingswet en artikel 2.1a van het Omgevingsbesluit, bedraagt het tarief, onverminderd het bepaalde in de andere artikelen van dit hoofdstuk als het ook gaat om de in die artikelen bedoelde activiteiten	€ 90,00	€ 93,10

4.7.5	Omgevingsplanactiviteit: uitweg/uitrit		
	Als de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op een omgevingsplanactiviteit, als bedoeld in artikel 5.1, eerste lid, aanhef en onder a, van de Omgevingswet, bestaande uit het maken, hebben, veranderen of veranderen	€ 298,00	€ 308,30

	van het gebruik van een uitweg, bedoeld artikel 2.1.5.3 van de Algemene plaatselijke verordening in samenhang met artikel 22.8 van de Omgevingswet en artikel 2.1a van het Omgevingsbesluit, bedraagt het tarief, onverminderd het bepaalde in de andere artikelen van dit hoofdstuk als het ook gaat om de in die artikelen bedoelde activiteiten		

4.7.6	Omgevingsplanactiviteit: overige aanlegactiviteiten				
	Als de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op een omgevingsplanactiviteit, als bedoeld in artikel 5.1, eerste lid, aanhef en onder a, van de Omgevingswet, bestaande uit het uitvoeren van een werk, geen bouwwerk zijnde, of een werkzaamheid (aanlegactiviteit), niet zijnde een activiteit die in de voorgaande artikelen van deze paragraaf is benoemd, bedraagt het tarief, onverminderd het bepaalde in de andere artikelen van dit hoofdstuk als het ook gaat om de in die artikelen bedoelde activiteiten bij een binnenplanse, omgevingsplanactiviteit, een binnenplanse omgevingsplanactiviteit bij wijzigingsbevoegdheid of uitwerkingsplicht of een buitenplanse omgevingsactiviteit:				
	a.	indien de aanvraag ziet op het vellen van één of twee bomen		€ 164,00 per boom	€ 169,65 per boom
	b.	indien de aanvraag ziet op andere aanvragen dan het vellen van één of meer bomen, waarbij de aanlegkosten bedragen:			
		1.	€ 0,- tot € 20.000,-	€ 513,00	€ 530,70
		2.	€ 20.000,- tot € 100.000,-	2,5% van de aanlegkosten	2,5% van de aanlegkosten
		3.	meer dan € 100.000	3% van de aanlegkosten, met een maximum van € 3.592,00	3% van de aanlegkosten met een maximum van € 3.715,90

4.8.1	Omgevingsplanactiviteit: kappen van bomen of vellen van houtopstanden		
	Als de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op een omgevingsplanactiviteit, als bedoeld in artikel 5.1, eerste lid, aanhef en onder a, van de Omgevingswet, bestaande uit het vellen van een houtopstand, bedoeld in artikel 4.5.3 van de Algemene plaatselijke verordening in samenhang met artikel 22.8 van de Omgevingswet en artikel 2.1a van het Omgevingsbesluit bedraagt het tarief, onverminderd het bepaalde in de andere artikelen van dit hoofdstuk als het ook gaat om de in die artikelen bedoelde activiteiten	€ 164,00 Per boom	€ 169,95 per boom

4.8.2	Omgevingsplanactiviteit: reclame			
	Als de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op een omgevingsplanactiviteit, als bedoeld in artikel 5.1, eerste lid, aanhef en onder a, van de Omgevingswet, bestaande uit handelsreclame met behulp van een opschrift, aankondiging of afbeelding in welke vorm dan ook, die zichtbaar is vanaf een voor het publiek toegankelijke plaats, als bedoeld in artikel 4.7.2 van de Algemene plaatselijke verordening in samenhang met artikel 22.8 van de Omgevingswet en artikel 2.1a van het Omgevingsbesluit, en als niet tevens sprake is van een bouwactiviteit als bedoeld in paragraaf 4.3, bedraagt het tarief, onverminderd het bepaalde in de andere artikelen van dit hoofdstuk als het ook gaat om de in die artikelen bedoelde activiteiten:			
	a.	als de activiteit bestaat uit het op of aan een onroerende zaak maken of voeren van die handelsreclame	€ 189,00	€ 195,50
	b.	als de activiteit bestaat uit het als eigenaar, beperkt gerechtigde of gebruiker van een onroerende zaak toestaan of gedogen dat die handelsreclame op of aan die onroerende zaak wordt gemaakt of gevoerd	€ 189,00	€ 195,50

4.8.3	Omgevingsplanactiviteit: opslag van roerende zaken			
	Als de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op een omgevingsplanactiviteit, als bedoeld in artikel 5.1, eerste lid, aanhef en onder a, van de Omgevingswet, bestaande uit de opslag van roerende zaken in een aangewezen gedeelte van de gemeente, bedoeld in artikel 2.1.5.1, vijfde lid van de Algemene plaatselijke verordening in samenhang met artikel 22.8 van de Omgevingswet en artikel 2.1a van het Omgevingsbesluit, bedraagt het tarief, onverminderd het bepaalde in de andere artikelen van dit hoofdstuk als het ook gaat om de in die artikelen bedoelde activiteiten:			
	a.	als de activiteit bestaat uit het daar opslaan van roerende zaken	€ 101,00	€ 104,50
	b.	als de activiteit bestaat uit het als eigenaar, beperkt gerechtigde of gebruiker van een onroerende zaak toestaan of gedogen dat daar roerende zaken worden opgeslagen	€ 101,00	€ 104,50

4.8.4	Omgevingsplanactiviteit: standplaatsen			
	Als de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op een omgevingsplanactiviteit, als bedoeld in artikel 5.1, eerste lid, aanhef en onder a, van de Omgevingswet, bestaande uit het innemen of hebben van een standplaats, bedoeld in artikel 5.2.3 van de Algemene plaatselijke verordening in samenhang met artikel 22.8 van de Omgevingswet en artikel 2.1a van het Omgevingsbesluit, bedraagt het tarief, onverminderd het bepaalde in de andere			

	artikelen van dit hoofdstuk als het ook gaat om de in die artikelen bedoelde activiteiten, als het gaat om:			
	a.	ideële doeleinden	€ 0,00	€ 0,00
	b.	commerciële doeleinden	€ 217,00	€ 224,50

4.8.5	Ontheffing grenswaarde geluidhinder		
	Onverminderd het bepaalde in de voorgaande onderdelen van deze paragraaf bedraagt het tarief, indien sprake is van een verzoek ontheffing hogere waarde geluid op grond van de Wet Geluidhinder	€ 1.525,00	€ 1.577,60

4.8.6	Ontheffing geluid en trillingen			
	Onverminderd het bepaalde in de voorgaande onderdelen van deze paragraaf bedraagt het tarief, indien er sprake is van verzoek om ontheffing veroorzaken geluidhinder ingevolge artikel 8.4 Bouwbesluit 2012 of verzoek om ontheffing trillingsterkte ingevolge artikel 8.5 Bouwbesluit 2012:			
	a.	geldig voor maximaal één dag	€ 322,00	€ 333,10
	b.	geldig voor maximaal één week	€ 454,00	€ 496,65
	c.	geldig voor maximaal één maand	€ 685,00	€ 708,65
	d.	geldig voor maximaal één jaar	€ 1.232,00	€ 1.274,50

4.8.7	Nasporing archief Bouw- en woningtoezicht		
	Onverminderd het bepaalde in de voorgaande onderdelen van deze paragraaf bedraagt het tarief, indien sprake is van een verzoek ontheffing hogere grenswaarde op grond van de Wet Geluidhinder	€ 23,00	€ 23,80

4.8.8	Andere activiteiten				
	Als de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op het verrichten van een andere activiteit dan in deze paragraaf en voorgaande paragrafen van dit hoofdstuk bedoeld en die activiteit:				
	a.	betreft een bij of krachtens artikel 5.1 van de Omgevingswet aangewezen vergunningplichtige activiteit, uitgezonderd de activiteit bedoeld in onderdeel b, bedraagt het tarief, onverminderd het bepaalde in de andere artikelen van dit hoofdstuk als het ook gaat om de in die artikelen bedoelde activiteiten		€ 297,00	€ 307,25
	b	betreft een omgevingsplanactiviteit als bedoeld in artikel 5.1, eerste lid, aanhef en onder a, van de Omgevingswet, bedraagt het tarief, onverminderd het bepaalde in de andere artikelen van dit hoofdstuk als het ook gaat om de in die artikelen bedoelde activiteiten:			
		1°	voor een binnenplanse omgevingsplanactiviteit	€ 297,00	€ 307,25
		2°	voor een buitenplanse omgevingsplanactiviteit	€ 495,00	€ 512,10
		3°	voor een in een gemeentelijke verordening als bedoeld in artikel 22.8 van de Omgevingswet in samenhang met artikel 2.1a van het Omgevingsbesluit aangewezen vergunningplichtige activiteit	€ 297,00	€ 307,25

4.9.1	Maatwerkvoorschriften bij bouwactiviteiten			
	Als de aanvraag om een of meer maatwerkvoorschriften betrekking heeft op een bouw- of sloopactiviteit, bedraagt het tarief:			
	a.	voor een maatwerkvoorschrift dat betrekking heeft op: 1. het in stand houden van een bestaand bouwwerk, bedoeld in artikel 3.1 van het Besluit bouwwerken leefomgeving; 2. bouwactiviteiten die het bouwen van nieuwe bouwwerken betreffen als bedoeld in artikel 4.1 van het Besluit bouwwerken leefomgeving; 3. het gebruik van een bouwwerk, bedoeld in artikel 6.1 van het Besluit bouwwerken leefomgeving; of 4. het verrichten van bouw- of sloopwerkzaamheden als bedoeld in artikel 7.1 van het Besluit bouwwerken leefomgeving; per maatwerkvoorschrift	€ 1.386,00	€ 1.433,80
	b	in andere gevallen dan bedoeld in onderdeel a, per maatwerkvoorschrift	€ 1.386,00	€ 1.433,80

4.9.2	Maatwerkvoorschriften bij milieubelastende activiteiten		
4.9.2.1	Als de aanvraag om een of meer maatwerkvoorschriften als bedoeld in hoofdstuk 3 van het Besluit activiteiten leefomgeving betrekking heeft op een milieubelastende activiteit als bedoeld in hoofdstuk 3 van het Besluit activiteiten leefomgeving, bedraagt het tarief per activiteit:	€ 1.386,00	€ 1.433,80
4.9.2.2	Als de aanvraag om een of meer maatwerkvoorschriften betrekking heeft op een andere milieubelastende activiteit dan bedoeld in 4.9.2.1, bedraagt het tarief per maatwerkvoorschrift	€ 1.386,00	€ 1.433,80

4.9.3	Maatwerkvoorschriften bij overige activiteiten		
	Als de aanvraag om een of meer maatwerkvoorschriften betrekking heeft op een andere activiteit dan genoemd in 4.9.1 en 4.9.2 (4.9.2.1 en 4.9.2.2), bedraagt het tarief per maatwerkvoorschrift:	€ 1.386,00	€ 1.433,80

Paragraaf 4.10 Gelijkwaardigheid

4.10.1	Gelijkwaardige maatregel		
	Als de aanvraag om toestemming voor een gelijkwaardige maatregel als bedoeld in artikel 4.7 van de Omgevingswet	€ 1.386,00	€ 1.433,80

Paragraaf 4.11 Overige tarieven

4.11.1	Verlengen tijdelijke omgevingsvergunning bouwactiviteit		
	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag om verlenging van de in een omgevingsvergunning	€ 157,00	€ 162,40

	voor een bouwactiviteit gestelde termijn, bedoeld in artikel 10.23, tweede lid, van het Omgevingsbesluit:		

4.11.3	Wijzigen voorschriften omgevingsvergunning		
	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag om wijziging van voorschriften van een omgevingsvergunning	€ 157,00	€ 162,40

4.11.4	Intrekken omgevingsvergunning		
	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag om gehele of gedeeltelijke intrekking van een omgevingsvergunning	€ 157,00	€ 162,40

4.11.8	Wijzigen van het omgevingsplan		
	Het tarief bedraagt, onverminderd het bepaalde in 4.3.1. en 4.3.2, voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot het wijzigen van het omgevingsplan:		
	voor bouwkosten tot € 1.000.000,00	€ 9.063,00	€ 9.375,65
	van € 1.000.000,00 tot € 2.000.000,00	€12.707,00	€13.145,40
	Meer dan € 2.000.000,00	€ 24.581,00	€ 25.429,05
	Het bepaalde in dit artikel vindt geen toepassing voor zover de betreffende vergoedingen op grond van privaatrechtelijke regelingen zijn verschuldigd.		

4.11.9	Niet genoemd besluit op aanvraag		
	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot het nemen van een ander, in dit hoofdstuk niet benoemd besluit op grond van de Omgevingswet, de op die wet gebaseerde algemene maatregelen van bestuur of het omgevingsplan	€ 628,00	€ 649,65

4.12.2	Uitgebreide voorbereidingsprocedure			
	Onverminderd het bepaalde in de andere artikelen van dit hoofdstuk bedraagt het tarief, als afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht van toepassing is op de voorbereiding van het besluit:			
	a.	als sprake is van een milieubelastende activiteit	€ 4.356,00	€ 4.506,30
	b.	als sprake is van een buitenplanse omgevingsplanactiviteit	€ 4.656,00	€ 4.816,65
	c.	als sprake is van andere activiteiten dan bedoeld in de onderdelen a en b	€ 4.356,00	€ 4.506,30

4.12.3	Beoordeling onderzoeksrapporten			
	Onverminderd het bepaalde in de andere artikelen van dit hoofdstuk bedraagt het tarief, als krachtens wettelijk voorschrift voor de betreffende aanvraag een rapport moet worden beoordeeld:			
	a.	voor de beoordeling van een milieukundig bodemrapport	€ 704,00	€ 728,30
	b.	voor de beoordeling van een archeologisch bodemrapport	€ 704,00	€ 728,30

	c.	voor de beoordeling van een geluid- of luchtrapport betreffende de geluid- of luchtbelasting	€ 704,00	€ 728,30
	d.	voor de beoordeling van een akoestisch rapport betreffende de interne en externe geluidwering of nagalm van een bouwwerk	€ 704,00	€ 728,30
	e.	voor de beoordeling van een ecologisch onderzoeksrapport	€ 704,00	€ 728,30
	f.	voor de beoordeling van een milieueffectrapportage (MER)	€ 704,00	€ 728,30
	g.	voor de beoordeling van een niet in de voorgaande onderdelen genoemd rapport	€ 704,00	€ 728,30

4.12.4	Advies			
	Onverminderd het bepaalde in de andere artikelen van dit hoofdstuk bedraagt het tarief, als een daartoe aangewezen bestuursorgaan of andere instantie advies moet uitbrengen over de aanvraag om een omgevingsvergunning of een ander besluit op grond van de Omgevingswet:			
	a.	voor een advies van de gemeenteraad	€ 628,00	€ 649,65
		indien er sprake is van een tijdelijk initiatief conform de voorwaarden die gelden voor het Manifest 'tijdelijke horeca'	€ 314,00	€ 324,85
	b.	voor een advies van de gemeentelijke adviescommissie als bedoeld in de Verordening Adviescommissie Omgevingskwaliteit Arnhem dat uitsluitend betrekking heeft op redelijke eisen van welstand, als bedoeld in de gemeentelijke beleidsregels bedoeld in artikel 4.19 van de Omgevingswet	€ 628,00	€ 649,65
	c.	voor een advies van de gemeentelijke adviescommissie als bedoeld in de Verordening Adviescommissie Omgevingskwaliteit Arnhem in andere gevallen dan bedoeld in onderdeel b	€ 628,00	€ 649,65

4.13.5	Vermindering bij geen doorgang bouw na vergunningverlening bij duurzaamheidsmaatregel		
	Indien na vergunningverlening de bouw van de duurzaamheidsmaatregel als genoemd in 4.13.3.9 en 4.13.3.10 van de tarieventabel geen doorgang vindt, wordt het oorspronkelijke bedrag aan leges verlaagd tot het bedrag van	€ 5.000,00	€ 5.172,50

HOOFDSTUK DIENSTVERLENING VALLEND ONDER EUROPESE DIENSTENRICHTLIJN

Horeca

5.1.1	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van:		
	a. een aanvraag voor een vergunning als bedoeld in artikel 2.3.1.2 APV in verband met het vestigen van een nieuwe onderneming	€ 1.318,00	€ 1.363,45

	indien er sprake is van een tijdelijk initiatief conform de voorwaarden die gelden voor het Manifest 'tijdelijke horeca'	€ 659,00	€ 681,75
	b. een vergunning als bedoeld in artikel 3, eerste lid, Alcoholwet in verband met het vestigen van een nieuwe onderneming	€ 1.318,00	€ 1.363,45
	indien er sprake is van een tijdelijk initiatief conform de voorwaarden die gelden voor het Manifest 'tijdelijke horeca'	€ 659,00	€ 681,75
	Indien deze vergunning tezamen met de onder a bedoelde vergunning wordt aangevraagd, voor beide aanvragen tezamen	€ 1.318,00	€ 1.363,45
	indien er sprake is van een tijdelijke initiatief conform de voorwaarden die gelden voor het Manifest 'tijdelijke horeca'	€ 659,00	€ 681,75
	c. een vergunning als bedoeld in artikel 2.3.1.2. APV. in verband met een overname van een bestaande onderneming	€ 1.198,00	€ 1.239,35
	d. een vergunning als bedoeld in artikel 3, eerste lid, Alcoholwet in verband met een overname van een bestaande onderneming	€ 1.198,00	€ 1.239,35
	indien deze vergunning tezamen met de onder c bedoelde vergunning wordt aangevraagd, voor beide aanvragen tezamen	€ 1.198,00	€ 1.239,35
	e. het doorvoeren van een ondergeschikte wijziging in een verleende vergunning	€ 93,00	€ 96,20
	f. het bijschrijven op de vergunning van een leidinggevende, per persoon	€ 72,00	€ 74,50
5.1.2	een vergunning als bedoeld in artikel 2.3.1.13 van de Algemene plaatselijke verordening (terras)	€ 189,00	€ 195,50
	indien er sprake is van een tijdelijk initiatief conform de voorwaarden die gelden voor het Manifest 'tijdelijke horeca'	€ 96,00	€ 99,30
5.1.3	een ontheffing als bedoeld in 2.3.1.16 van de Algemene plaatselijke verordening (sluitingsuur)	€ 39,00	€ 40,35
5.1.4	een ontheffing als bedoeld in artikel 2.3.1.15, lid 5, van de Algemene plaatselijke verordening per jaar	€ 582,00	€ 602,10
5.1.5	een ontheffing als bedoeld in artikel 35 van de Alcoholwet	€ 39,00	€ 40,35

Organiseren evenementen of markten

5.2.1	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag om een vergunning voor het organiseren van een evenement als bedoeld in artikel 5.7.1 van de Algemene plaatselijke verordening (evenementenvergunning), indien het betreft:		
	a. voor ideële doeleinden	€ 0,00	€ 0,00
	b. voor commerciële doeleinden met een verwacht bezoekersaantal tot 500 personen	€ 258,00	€ 266,90
	c. voor commerciële doeleinden met een verwacht bezoekersaantal van 501 tot 2500 personen	€ 516,00	€ 533,80
	d. voor commerciële doeleinden met een verwacht bezoekersaantal van 2501 tot 10.000 meer personen	€ 1.032,00	€ 1.067,60
	e. voor commerciële doeleinden met een verwacht bezoekersaantal van meer dan 10.000 personen	€ 1.882,00	€ 1.946,95

5.2.2	een vergunning als bedoeld in artikel 5.2.3 (standplaats) van de Algemene plaatselijke verordening:		
	a. voor ideële doeleinden	€ 0,00	€ 0,00
	b. voor commerciële doeleinden	€ 217,00	€ 224,50
5.2.3	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een vergunning als bedoeld in artikel 2.2.1 van de Algemene plaatselijke verordening (per voetbalwedstrijd)	€ 224,00	€ 231,75
5.2.4	Een vergunning voor het organiseren of houden van wedstrijden, wandel-, fiets-, trim- en ruitertochten in parken, bossen en natuurgebieden ingevolge artikel 4.6.3. van de Algemene plaatselijke verordening, indien het betreft:		
	a. voor ideële doeleinden	€ 0,00	€ 0,00
	b. voor commerciële doeleinden met een verwacht bezoekersaantal tot 10.000 personen	€ 258,00	€ 266,90
	c. voor commerciële doeleinden met een verwacht bezoekersaantal van 10.000 of meer personen	€ 1.882,00	€ 1.946,95

Prostitutiebedrijven

5.3.1	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag om een vergunning als bedoeld in artikel 3.2.1 van de Algemene plaatselijke verordening ten behoeve van:		
5.3.1.1	een seksinrichting	€ 1.508,00	€ 1.560,05
	verhoogd met de kosten voor het antecedentenonderzoek van de op de aanvraag vermelde exploitant en beheerder(s); per persoon	€ 72,00	€ 74,50
5.3.1.2	een vergunning als bedoeld in artikel 3.2.1 van de Algemene plaatselijke verordening ten behoeve van een escortebedrijf	€ 1.166,00	€ 1.206,25
	verhoogd met de kosten voor het antecedentenonderzoek van de op de aanvraag vermelde exploitant en beheerder(s); per persoon	€ 72,00	€ 74,50
5.3.1.3	een vergunning als bedoeld in artikel 3.2.1 van de Algemene plaatselijke verordening ten behoeve van een seksinrichting of escortbedrijf waarvan de huidige vergunning vervalt vanwege de wijziging van de exploitant of beheerder	€ 69,00	€ 71,40
	verhoogd met de kosten voor het antecedentenonderzoek van de op de aanvraag vermelde exploitant en beheerder(s); per persoon	€ 72,00	€ 74,50
5.3.1.4	een vergunning als bedoeld in artikel 3.2.1 van de Algemene plaatselijke verordening indien dit leidt tot een besluit tot het niet verder in behandeling nemen van de aanvraag	€ 214,00	€ 221,40

Winkeltijdenwet

5.4.1	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag voor een ontheffing in het kader van de Winkeltijdenwet, het Vrijstellingenbesluit Winkeltijdenwet of de Verordening Winkeltijden Arnhem	€ 77,00	€ 79,65

Woningsplitsing en verkamering

5.5.1	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag om een omgevingsvergunning voor een activiteit als bedoeld in artikel 5.1, eerste lid, onder a, van de Omgevingswet in samenhang met artikelen 5.18 en 5.21 van	€ 819,00	€ 847,25

	de Omgevingswet als er sprake is van woningsplitsing en/of verkamering		

Verhuurvergunning opkoopbescherming

5.6.1	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag om een vergunning om een woonruimte in gebruik te geven binnen een periode van vier jaar na de datum van inschrijving in de openbare registers van de akte van levering van die woonruimte aan de nieuwe eigenaar, als bedoeld in artikel 41, eerste lid, van de Huisvestingswet 2014 en hoofdstuk 3 van de Huisvestingsverordening 2024	€ 819,00	847,25

HOOFDSTUK ALGEMENE PLAATSELIJKE VERORDENING

5.7.1	Het tarief bedraagt terzake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van:		
5.7.1.1	een ontheffing als bedoeld in artikel 2.1.5.1, derde lid, van de Algemene plaatselijke verordening voorwerpen of stoffen op, aan of boven de weg (oneigenlijk gebruik openbare grond)	€ 101,00	€ 104,50
5.7.1.2	een ontheffing om vuur te stoken ingevolge artikel 5.5.1 van de Algemene plaatselijke verordening met		
	a. kerstbomen	€ 77,00	€ 79,65
	b. kampvuur	€ 40,00	€ 41,40
5.7.1.3	een ontheffing om geluidhinder te veroorzaken ingevolge artikel 4.1.5 van de Algemene plaatselijke verordening		
	a. geldig voor maximaal één dag	€ 329,00	€ 340,35
	b. geldig voor maximaal één week	€ 465,00	€ 481,05
	c. geldig voor maximaal één maand	€ 699,00	€ 723,10
	d. geldig voor maximaal één jaar	€ 1.259,00	€ 1.302,45

Overig APV

5.9.1	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van:		
5.9.1.1	een ontheffing om gevelde iepen of delen daarvan voorhanden te hebben, in voorraad te hebben of te vervoeren ingevolge artikel 4.5.8 van de Algemene plaatselijke verordening	€ 224,00	€ 231,75
5.9.1.2	een ontheffing om aangeduide bloemen of planten te plukken dan wel hout te sprokkelen, verwijderen van paddenstoelen of het verzamelen van zaden en vruchten ingevolge artikel 4.6.2 van de Algemene plaatselijke verordening	€ 224,00	€ 231,75
5.9.1.3	een ontheffing voor het uitrijden van meststoffen op zaterdag, zondag en algemeen erkende feestdagen ingevolge artikel 4.7.1a van de Algemene plaatselijke verordening	€ 224,00	€ 231,75
5.9.1.4	een vergunning om een ligplaats met een woonschip in te nemen of te hebben ingevolge artikel 5.3a.4 van de Algemene plaatselijke verordening	€ 288,00	€ 297,95
5.9.1.5	een vergunning om handelsreclame aan te brengen ingevolge artikel 4.7.2 van de Algemene plaatselijke verordening	€ 189,00	€ 195,50

Overige verklaringen, ontheffingen en vergunningen

5.10.1	Het tarief bedraagt ter zake van:		

5.10.1.1	het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van instemming met het wijzigen of omzetten van een door de gemeente gegarandeerde hypothecaire geldlening ter financiering van de verwerving van een woning of woonwagen	€ 109,00	€ 112,75
5.10.1.2	het vaststellen van een hogere grenswaarde op grond van de Wet geluidhinder / Omgevingswet bij het opstellen van een omgevingsplan zoals bedoeld in artikel 3.1 van de Wet ruimtelijke ordening / artikel 4.2, eerste lid, van de Omgevingswet of uitwerking van een omgevingsplan zoals bedoeld in artikel 3.6 van de Wet ruimtelijke ordening / artikelen 2.8 en 4.5 van de Omgevingswet	€ 1.525,00	€ 1.577,60
5.10.1.3	het vaststellen van een hogere grenswaarde op grond van de Wet geluidhinder / Omgevingswet bij het opstellen van een projectbesluit zoals bedoeld in artikel 2.12 onder a onder 3 van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht / artikelen 5.18 en 5.21 van de Omgevingswet	€ 1.525,00	€ 1.577,60
5.10.1.4	het vaststellen van een hogere grenswaarde op grond van de Wet geluidhinder / Omgevingswet bij het uitvoeren van een reconstructie van een weg zoals bedoeld in deze wet	€ 1.525,00	€ 1.577,60
5.10.2	Het tarief bedraagt ter zake het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van een ontheffing als bedoeld in artikel 87 van het Reglement verkeersregels en verkeerstekens 1990 in relatie tot de nota Rijden in het voetgangersgebied:		
5.10.2.1	een vaste ontheffing voor een bewoner, permanent geldig	€ 191,00	€ 197,60
5.10.2.2	een vaste ontheffing voor een bewoner, die niet beschikt over een eigen parkeerplaats, permanent geldig	€ 94,00	€ 97,25
5.10.2.3	een vaste ontheffing voor een bedrijf, geldig voor vijf jaren	€ 478,00	€ 494,50
5.10.2.4	een vaste ontheffing voor een bedrijf, gevestigd in het voetgangersgebied, en waarbij het bedrijf niet beschikt over een eigen parkeerplaats, geldig voor vijf jaren	€ 238,00	€ 246,20
	voor elk volgend duplicaat vaste ontheffing voor een bedrijf	€ 27,00	€ 27,95
5.10.3	Het tarief bedraagt ter zake het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van een adreswijziging van een vaste ontheffing gebaseerd op de Nota rijden in het voetgangersgebied	€ 50,00	€ 51,75

Wet vervoer gevaarlijke stoffen

5.11.1	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van:		
5.11.1.1	een ontheffing om gevaarlijke stoffen buiten de aangewezen wegen of weggedeelten te transporteren, ingevolge artikel 22 Wet vervoer gevaarlijke stoffen	€ 582,00	€ 602,10
5.11.1.2	een verlenging van een eerder verleende ontheffing	€ 153,00	€ 158,30

Wet op de Kansspelen**

5.12.1	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag om:		

5.12.1.1	een aanwezigheidsvergunning als bedoeld in artikel 30b van de Wet op de kansspelen:			
	a.	voor een periode van twaalf maanden voor één kansspelautomaat	€ 56,50	€ 56,50
	b.	voor een periode van twaalf maanden voor twee of meer kansspelautomaten per kansspelautomaat	€ 22,50	€ 22,50
		per vergunning vermeerderd met een bedrag van	€ 34,00	€ 34,00
5.12.1.2	een aanwezigheidsvergunning als bedoeld in artikel 30b van de Wet op de kansspelen:			
	a.	voor één kansspelautomaat, welke vergunning geldt voor een periode van vier jaar of langer	€ 226,50	€ 226,50
	b.	voor twee kansspelautomaten, welke vergunning geldt voor een periode van vier jaar of langer	€ 317,00	€ 317,00
5.12.1.3	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag om een vergunning als bedoeld in artikel 3 van de Wet op de kansspelen (loterijvergunning)		€ 82,00	€ 82,00
5.12.1.4	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag om een vergunning tot het exploiteren of doen exploiteren van een speelgelegenheid als bedoeld in artikel 2.3.3.1 van de Algemene plaatselijke verordening		€ 484,00	€ 484,00

** wettelijk bepaalde tarieven

Reglement verkeersregels en verkeerstekens

5.13.1	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag:		
5.13.1.1	tot het verkrijgen van een ontheffing als bedoeld in artikel 87 van het Reglement verkeersregels en verkeerstekens 1990 anders dan de ontheffing als bedoeld in artikel 4.6.2 Het hier genoemde tarief geldt daarmee ook voor een ontheffing verleend op grond van de hardheidsclausule als bedoeld in artikel 8 van de 'Beleidsregels ontheffingen milieuzone Arnhem 2022'	€ 282,00	€ 291,75
	waarbij voor langdurige ontheffingen milieuzone vrachtverkeer en personenauto's geldt dat alleen een aanvraag per kenteken ingediend kan worden		
5.13.1.2	tot het verkrijgen van een dagontheffing milieuzone (per kenteken)	€ 36,00	€ 37,25
5.13.1.3	een verlenging of wijziging van de onder 5.13.1.1 vermelde ontheffing	€ 93,00	€ 96,20
5.13.1.4	voor het verkrijgen van een langdurige ontheffing voor voertuigen als bedoeld in artikel 5 (voertuig vanwege handicap aangepast) van de 'Beleidsregels ontheffingen milieuzone Arnhem 2022'	€ 50,00	€ 51,75

HOOFDSTUK KABELS EN LEIDINGEN ARNHEM

Verordening kabels en leidingen Arnhem

5.15.1	Een vergunning voor het leggen, houden, onderhouden, verleggen of opruimen van kabels en leidingen in de openbare ruimte en in of op kunstwerken, zoals bedoeld in artikel 5 van		

	de Verordening Kabels en Leidingen gemeente Arnhem indien de werkzaamheden betrekking hebben op:		
	Kabels en leidingen, niet zijnde rioolleidingen	€ 272,00	€ 281,40
5.15.1.1	Het tarief genoemd in art 5.15.1 wordt verhoogd met een bedrag van	€ 3,20	€ 3,30
	voor elke strekkende meter dat het tracé langer is dan de grens van 20 meter tot en met een lengte van 1000 meter		
5.15.1.2	Het tarief genoemd in art 5.15.1 en 5.15.1.1 wordt verhoogd met een bedrag van voor elke strekkende meter dat het tracé langer is dan de grens van 1000 meter tot en met een lengte van 2500 meter	€ 1,60	€ 1,65
5.15.1.3	Het tarief genoemd in art 5.15.1, 5.15.1.1 en 5.15.1.2 wordt verhoogd met een bedrag van voor elke strekkende meter dat het tracé langer is dan de grens van 2500 meter.	€ 0,80	€ 0,85

Telecommunicatiewet

5.16.1	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een melding in verband met het verkrijgen van instemming omtrent plaats, tijdstip en wijze van uitvoering van werkzaamheden als bedoeld in artikel 5.4, eerste lid, van de Telecommunicatiewet	€ 272,00	€ 281,40
5.16.1.1	Het tarief genoemd in artikel 5.16.1 wordt verhoogd met een bedrag van	€ 3,20	€ 3,30
	voor elke strekkende meter dat het tracé langer is dan de grens van 20 meter tot en met een lengte van 1000 meter		
5.16.1.2	Het tarief genoemd in artikel 5.16.1 en 5.16.1.1 wordt verhoogd met een bedrag van	€ 1,60	€ 1,65
	voor elke strekkende meter dat het tracé langer is dan de grens van 1000 meter tot en met een lengte van 2500 meter		
5.16.1.3	Het tarief genoemd in artikel 5.16.1 en 5.16.1.1 en 5.16.1.2 wordt verhoogd met een bedrag van	€ 0,80	€ 0,85
	voor elke strekkende meter dat het tracé langer is dan de grens van 2500 meter		

HOOFDSTUK 6 OVERIGE BEPALINGEN

Wijziging tenaamstelling

6.1	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van een wijziging tenaamstelling inzake een verleende vergunning op grond van deze tarieventabel	€ 50,00	€ 51,75

Zaaknummer: 4298907

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM

Gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders van 8 oktober 2024, Bedrijfsvoering, nummer 4298907;

Gelet op artikel 229, eerste lid, aanhef en de onderdelen a en b van de Gemeentewet en artikel 15.33 van de Wet Milieubeheer;

Besluit:

vast te stellen de

VERORDENING OP DE HEFFING EN DE INVORDERING VAN AFVALSTOFFENHEFFING ARNHEM 2025

Artikel 1. Definities
Voor de toepassing van deze verordening wordt verstaan onder ‘gebruik maken’: gebruik maken in de zin van artikel 15.33 Wet milieubeheer.

Artikel 2. Aard van de belasting en belastbaar feit
1. Onder de naam 'afvalstoffenheffing' wordt een directe belasting geheven als bedoeld in artikel 15.33 van de Wet milieubeheer.
2. De afvalstoffenheffing als bedoeld in deze verordening en de daarbij behorende tarieventabel wordt naar afzonderlijke grondslagen geheven ter zake van het gebruik van een perceel ten aanzien waarvan krachtens artikel 10.21 en 10.22 van de Wet milieubeheer een verplichting tot het inzamelen van huishoudelijke afvalstoffen geldt.

Artikel 3. Belastingplicht
1. De belasting wordt geheven van degene die in de gemeente naar de omstandigheden beoordeeld al dan niet krachtens eigendom, bezit, beperkt recht of persoonlijk recht gebruik maakt van een perceel ten aanzien waarvan ingevolge artikelen 10.21 en 10.22 van de Wet milieubeheer een verplichting tot het inzamelen van huishoudelijke afvalstoffen geldt en van degene die huishoudelijke afvalstoffen aanbiedt.
2. Voor de toepassing van het eerste lid wordt:
    a. gebruikmaken van een perceel door de leden van een huishouden aangemerkt als gebruikmaken door het door de in artikel 231, tweede lid, onderdeel b, van de Gemeentewet bedoelde gemeenteambtenaar aangewezen lid van dat huishouden;
    b. gebruikmaken door degene aan wie een deel van een perceel in gebruik is gegeven, aangemerkt als gebruikmaken door degene die dat deel in gebruik heeft gegeven, met dien verstande dat degene die het deel in gebruik heeft gegeven, bevoegd is de heffing als zodanig te verhalen op degene aan wie dat deel in gebruik is gegeven;
    c. het ter beschikking stellen van een perceel voor volgtijdig gebruik aangemerkt als gebruikmaken door degene die dat perceel ter beschikking heeft gesteld, met dien verstande dat degene die het perceel ter beschikking heeft gesteld, bevoegd is de heffing als zodanig te verhalen op degene aan wie het perceel ter beschikking is gesteld.

Artikel 4. Maatstaf van heffing en belastingtarief
De belasting wordt geheven naar de maatstaven en de tarieven opgenomen in de bij deze verordening behorende tarieventabel.

Artikel 5. Belastingjaar
Met betrekking tot de belasting die per jaar wordt geheven is het belastingjaar gelijk aan het kalenderjaar.

Artikel 6. Wijze van heffing
1. De belasting als bedoeld in hoofdstuk 1 van de bij deze verordening behorende tarieventabel wordt bij wege van aanslag geheven.
2. De belasting als bedoeld in hoofdstuk 2 van de bij deze verordening behorende tarieventabel wordt bij wege van een mondelinge dan wel een gedagtekende schriftelijke kennisgeving, daaronder begrepen een stempelafdruk, zegel, nota of andere schriftuur, geheven. Het gevorderde bedrag

wordt mondeling, dan wel door toezending of uitreiking van de schriftelijke kennisgeving aan de belastingschuldige bekendgemaakt.

Artikel 7. Ontstaan van de belastingschuld en heffing naar tijdsgelang

1. De belasting als bedoeld in hoofdstuk 1 van de bij deze verordening behorende tarieventabel is verschuldigd bij het begin van het belastingjaar of, zo dit later is, bij de aanvang van de belastingplicht.
2. Indien de belastingplicht in de loop van het belastingjaar aanvangt, is de belasting verschuldigd voor zoveel twaalfde gedeelten van de voor dat belastingjaar verschuldigde belasting als er in dat belastingjaar, na de aanvang van de belastingplicht, nog volle kalendermaanden overblijven.
3. Indien de belastingplicht in de loop van het belastingjaar eindigt, bestaat aanspraak op ontheffing voor zoveel twaalfde gedeelten van de voor dat belastingjaar verschuldigde belasting als er in dat belastingjaar, na het einde van de belastingplicht, nog volle kalendermaanden overblijven.
4. Het tweede en het derde lid zijn niet van toepassing indien de belastingplichtige binnen de gemeente verhuist en aldaar van een ander perceel gebruik maakt.
5. De belasting als bedoeld in hoofdstuk 2 van de bij deze verordening behorende tarieventabel is verschuldigd bij de aanvang van de dienstverlening.

Artikel 8. Termijnen van betaling bij heffing bij wege van aanslag

1. De aanslagen moeten worden betaald uiterlijk op de laatste dag van de maand volgend op die waarin de dagtekening van het aanslagbiljet is gesteld.
2. In afwijking van het eerste lid kunnen de aanslagen in acht gelijke termijnen worden betaald, indien aan het navolgende wordt voldaan:
   a. het totaalbedrag van de op één aanslagbiljet verenigde aanslagen afvalstoffenheffing of andere belastingen/heffingen moet niet meer zijn dan € 5.000,00;
   b. de verschuldigde bedragen moeten door middel van automatische betalingsincasso van de betaalrekening van de belastingschuldige kunnen worden afgeschreven.

   De eerste termijn vervalt dan op de laatste dag van de maand volgend op de maand die in de dagtekening van het aanslagbiljet is vermeld en elk van de volgende termijnen telkens een maand later.
3. De Algemene Termijnenwet is niet van toepassing op de in de voorgaande leden gestelde termijnen.

Artikel 9. Termijnen van betaling bij heffing bij wege van mondelinge dan wel schriftelijke kennisgeving

1. De belasting moet worden betaald indien de kennisgeving als bedoeld in artikel 6, tweede lid:
   a. mondeling wordt gedaan, op het moment van het doen van de kennisgeving;
   b. schriftelijk wordt gedaan, op het moment van uitreiking van de kennisgeving, dan wel in het geval van toezending daarvan, binnen acht dagen na de dagtekening van de kennisgeving.
2. De Algemene Termijnenwet is niet van toepassing op de in de voorgaande leden gestelde termijnen.

Artikel 10. Kwijtschelding

Voor de belasting die volgt uit hoofdstuk 1 van de tarieventabel kan kwijtschelding worden verleend.

Artikel 11. Inwerkingtreding en citeertitel

1. De 'Verordening afvalstoffenheffing 2024' van 8 november 2023 wordt ingetrokken met ingang van de in het derde lid genoemde datum van ingang van de heffing, met dien verstande dat zij van toepassing blijven op de belastbare feiten die zich voor die datum hebben voorgedaan.
2. Deze verordening treedt in werking met ingang van de dag na die van bekendmaking.
3. De datum van ingang van de heffing is 1 januari 2025.
4. Deze verordening wordt aangehaald als: Verordening afvalstoffenheffing 2025.

Aldus vastgesteld in de raadsvergadering van 13 november 2024.

De griffier, De voorzitter,

Zaaknummer: 4298907

TARIEVENTABEL behorende bij de 'Verordening afvalstoffenheffing 2025' van 13 november 2024

ALGEMEEN
De bedragen in deze tabel zijn inclusief omzetbelasting indien deze verschuldigd is.

HOOFDSTUK 1 MAATSTAVEN EN TARIEVEN AFVALSTOFFENHEFFING

1.1 De belasting bedraagt per belastingtijdvak per perceel:
a indien dat perceel wordt gebruikt door één persoon: € 278,04
b indien dat perceel wordt gebruikt door meer dan één persoon: € 370,68

1.2 Voor de berekening van de belasting overeenkomstig het bepaalde in onderdeel 1.1 gelden de omstandigheden aan het begin van het belastingtijdvak of, zo dit later is, bij de aanvang van de belastingplicht.

1.3 Indien in de loop van het belastingtijdvak zodanige wijzigingen optreden dat voor de belastingplichtige aanspraak ontstaat op toepassing van het tarief voor het gebruik van een perceel door één persoon, wordt op schriftelijke aanvraag van de belastingplichtige bij de berekening van de belasting hiermee rekening gehouden.

HOOFDSTUK 2 MAATSTAVEN EN OVERIGE TARIEVEN AFVALSTOFFENHEFFING

2.1 Voor het aan de door de gemeente ingestelde Afvalbrengstations aanbieden, van:

•	witgoed, bruingoed, (klein) metaal, textiel (in gesloten zakken), papier/ karton, luiers, flesglas, schoon vlakglas, spiegelglas, klein chemisch afval, herbruikbaar huisraad, afgedankte elektrische en elektronische apparaten (compleet)	€ 0,00
•	grond, voor meer dan 0,5 m^3, per ¼ m^3 per keer	€ 18,20
•	schoon puin, voor meer dan 1,0 m3, per ¼ m^3 per keer	€ 6,00
•	verontreinigd/vuil puin, voor meer dan 1,0 m^3, per ¼ m^3 per keer	€ 18,20
•	hout-, bouw- en sloopafval, voor meer dan 1,5 m^3, per ¼ m^3 per keer	€ 6,00
•	hout-huishoudelijk, voor meer dan 1,5 m^3, per ¼ m^3 per keer	€ 18,20
•	geïmpregneerd hout, voor meer dan 0,5 m3, per ¼ m^3 per keer	€ 18,20
•	bielzen, voor meer dan 2 stuks, per stuk	€ 9,85
•	grofvuil (brandbaar), voor meer dan 1,5 m^3, per ¼ m^3 per keer	€ 18,20
•	isolatiemateriaal, voor meer dan 0,5 m^3 per ¼ m^3 per keer	€ 18,20
•	autobanden van personenauto's, per stuk:	
	a. zonder velg	€ 0,00
	b. met velg	€ 2,60
•	asbest onbeperkt, in daarvoor bestemde verpakkingmaterialen	€ 0,00
	(meldingsformulier van gemeente nodig, tel. 0900 1809)	
•	vloerbedekking, voor meer dan 1,5 m^3, per ¼ m^3 per keer	€ 6,00

•	dakbedekking mix, voor meer dan 0,5 m^3, per ¼ m^3 per keer	€ 72,65
•	dakgrind, voor meer dan 0,5 m^3, per ¼ m^3 per keer	€ 42,55
•	gips/gasbeton, voor meer dan 0,5 m^3, per ¼ m^3 per keer	€ 42,55
•	kunstgras, voor meer dan 1,0 m3, per ¼ m^3 per keer	€ 18,20

2.2 Voor het door de gemeente aan huis laten ophalen van:
grofvuil, maximaal 1 m^3 per keer: € 36,50
Bij huishoudens die kwijtschelding ontvangen voor de afvalstoffenheffing wordt grofvuil maximaal twee keer per belastingjaar per huishouden gratis aan huis opgehaald.

2.3 Voor het in behandeling nemen van een aanvraag voor een afvalpas € 10,50

Zaaknummer: 4298907

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM

Gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders van 8 oktober 2024, Bedrijfsvoering, nummer 4298907;

Gelet op de artikelen 220 tot en met 220h van de Gemeentewet;

Besluit:

vast te stellen de

VERORDENING OP DE HEFFING EN DE INVORDERING VAN ONROERENDE-ZAAKBELASTINGEN ARNHEM 2025

Artikel 1. Belastbaar feit en belastingplicht

1. Onder de naam 'onroerende-zaakbelastingen' worden voor binnen de gemeente gelegen onroerende zaken twee directe belastingen geheven:
   a. een belasting van degene die bij het begin van het kalenderjaar een onroerende zaak die niet in hoofdzaak tot woning dient, al dan niet krachtens eigendom, bezit, beperkt recht of persoonlijk recht gebruikt, verder te noemen: gebruikersbelasting;
   b. een belasting van degene die bij het begin van het kalenderjaar van een onroerende zaak het genot heeft krachtens eigendom, bezit of beperkt recht, verder te noemen: eigenarenbelasting.
2. Met betrekking tot de gebruikersbelasting wordt:
   a. gebruik door degene aan wie een deel van een onroerende zaak in gebruik is gegeven,aangemerkt als gebruik door degene die dat deel in gebruik heeft gegeven; degene die het deel in gebruik heeft gegeven, is bevoegd de belasting als zodanig te verhalen op degene aan wie dat deel in gebruik is gegeven;
   b. het ter beschikking stellen van een onroerende zaak voor volgtijdig gebruik aangemerkt als gebruik door degene die die onroerende zaak ter beschikking heeft gesteld; degene die de onroerende zaak ter beschikking heeft gesteld is bevoegd de belasting als zodanig te verhalen op degene aan wie de zaak ter beschikking is gesteld.
3. Met betrekking tot de eigenarenbelasting wordt als genothebbende krachtens eigendom, bezit of beperkt recht aangemerkt degene die bij het begin van het kalenderjaar als zodanig in de kadastrale registratie is vermeld, tenzij blijkt dat hij op dat tijdstip geen genothebbende krachtens eigendom, bezit of beperkt recht is.

Artikel 2. Voorwerp van de belasting

1. Voorwerp van de belasting is een onroerende zaak.
2. Als onroerende zaak wordt aangemerkt de onroerende zaak, bedoeld in hoofdstuk III van de Wet waardering onroerende zaken.
3. Een onroerende zaak dient in hoofdzaak tot woning indien de waarde die op grond van hoofdstuk IV van de Wet waardering onroerende zaken is vastgesteld voor die onroerende zaak in hoofdzaak kan worden toegerekend aan de delen van die onroerende zaak dienen tot woning dan wel volledig dienstbaar zijn aan woondoeleinden.

Artikel 3. Maatstaf van heffing

1. De heffingsmaatstaf is de op de voet van hoofdstuk IV van de Wet waardering onroerende zaken voor de onroerende zaak vastgestelde waarde voor het kalenderjaar bedoeld in artikel 1.
2. Indien met betrekking tot een onroerende zaak geen waarde is vastgesteld op de voet van hoofdstuk IV van de Wet waardering onroerende zaken wordt de heffingsmaatstaf van die onroerende zaak bepaald met overeenkomstige toepassing van het bepaalde bij of krachtens de artikelen 17, 18 en 20, tweede lid, van de Wet waardering onroerende zaken.

Artikel 4. Vrijstellingen

1. In afwijking in zoverre van artikel 3 wordt bij de bepaling van de heffingsmaatstaf buiten aanmerking gelaten, voor zover dit niet reeds is geschied bij de bepaling van de in dat artikel bedoelde waarde, de waarde van:
   a. ten behoeve van land- of bosbouw bedrijfsmatig geëxploiteerde cultuurgrond, daaronder mede begrepen de open grond, alsmede de ondergrond van glasopstanden, die bedrijfsmatig

aangewend wordt voor de kweek of teelt van gewassen, zonder daarbij de ondergrond als voedingsbodem te gebruiken;
b. glasopstanden, die bedrijfsmatig worden aangewend voor de kweek of teelt van gewassen, voorzover de ondergrond daarvan bestaat uit de onder onderdeel a bedoelde grond;
c. onroerende zaken die in hoofdzaak zijn bestemd voor de openbare eredienst of voor het houden van openbare bezinningssamenkomsten van levensbeschouwelijke aard, een en ander met uitzondering van delen van zodanige onroerende zaken die dienen als woning;
d. één of meer onroerende zaken die deel uitmaken van een op de voet van de Natuurschoonwet 1928 aangewezen landgoed dat voldoet aan de in artikel 1, derde lid, onderdeel b, van die wet bedoelde voorwaarden met uitzondering van de daarop voorkomende gebouwde eigendommen;
e. natuurterreinen, waaronder mede worden verstaan duinen, heidevelden, zandverstuivingen, moerassen en plassen, die door rechtspersonen met volledige rechtsbevoegdheid die zich uitsluitend of nagenoeg uitsluitend het behoud van natuurschoon ten doel stellen, beheerd worden;
f. openbare land- en waterwegen en banen voor openbaar vervoer per rail, een en ander met inbegrip van kunstvoorwerpen;
g. waterverdedigings- en waterbeheersingswerken die worden beheerd door organen, instellingen of diensten van publiekrechtelijke rechtspersonen, met uitzondering van de delen van zodanige werken die dienen als woning;
h. werken die zijn bestemd voor de zuivering van riool- en ander afvalwater en die worden beheerd door organen, instellingen of diensten van publiekrechtelijke rechtspersonen, met uitzondering van de delen van zodanige werken die dienen als woning;
i. werktuigen die van een onroerende zaak kunnen worden afgescheiden zonder dat beschadiging van betekenis aan die werktuigen wordt toegebracht en die niet op zichzelf als gebouwde eigendommen zijn aan te merken;
j. onroerende zaken voor zover die bestemd zijn te worden gebruikt voor de publieke dienst van de gemeente, met uitzondering van delen van zodanige onroerende zaken die bestemd zijn te worden gebruikt voor het geven van onderwijs;
k. straatmeubilair, waaronder begrepen alle zodanige gebouwde eigendommen - niet zijnde gebouwen - die zijn geplaatst ten gerieve of in het belang van het publiek, ten dienste van het verkeer of ter verfraaiing van de gemeente, zoals lichtmasten, verkeersinstallaties, standbeelden, monumenten, fonteinen, banken, abri 's, hekken en palen;
l. plantsoenen, parken en waterpartijen, die bij de gemeente in beheer zijn of waarvan de gemeente het genot heeft krachtens eigendom, bezit of beperkt recht, met uitzondering van delen van zodanige onroerende zaken die dienen als woning;
m. begraafplaatsen, urnentuinen en crematoria, met uitzondering van delen van zodanige onroerende zaken die dienen als woning;
n. volkstuinen, niet zijnde gebouwen, voor het niet bedrijfsmatig exploiteren van cultuurgrond.

2. De vrijstelling met betrekking tot de in onderdeel j van het eerste lid bedoelde onroerende zaken voor de eigenarenbelasting geldt niet voor zover de gemeente van die zaken niet het genot heeft krachtens eigendom, bezit of beperkt recht.
3. In afwijking van artikel 3 wordt bij de bepaling van de heffingsmaatstaf voor de gebruikersbelasting buiten aanmerking gelaten de waarde van gedeelten van de onroerende zaak die in hoofdzaak tot woning dienen dan wel in hoofdzaak dienstbaar zijn aan woondoeleinden.

Artikel 5. Belastingtarieven

Het belastingbedrag is een percentage van de heffingsmaatstaf (WOZ-waarde).
Het percentage bedraagt voor:

a.	de gebruikersbelasting	0,1820%
b.	de eigenaren belasting:	
	1°. voor onroerende zaken die in hoofdzaak tot woning dienen	0,1115%
	2°. voor onroerende zaken die niet in hoofdzaak tot woning dienen	0,7279%

Artikel 6. Wijze van heffing

De belastingen worden bij wege van aanslag geheven.

Artikel 7. Termijnen van betaling

1. De aanslagen moeten worden betaald uiterlijk op de laatste dag van de maand volgend op die waarin de dagtekening van het aanslagbiljet is gesteld.

2. In afwijking van het eerste lid kunnen de aanslagen in acht gelijke termijnen worden betaald, indien aan het navolgende wordt voldaan:
   a. het totaalbedrag van de op één aanslagbiljet verenigde aanslagen onroerende-zaakbelastingen of andere belastingen/heffingen moet niet meer zijn dan € 5.000,00;
   b. de verschuldigde bedragen moeten door middel van automatische betalingsincasso van de betaalrekening van de belastingschuldige kunnen worden afgeschreven.

   De eerste termijn vervalt dan op de laatste dag van de maand volgend op die waarin de dagtekening van het aanslagbiljet is gesteld en elk van de volgende termijnen telkens een maand later.
3. De Algemene Termijnenwet is niet van toepassing op de in de voorgaande leden gestelde termijnen.

Artikel 8. Inwerkingtreding en citeertitel

1. De ‘Verordening onroerende-zaakbelastingen 2024' van 8 november 2023 wordt inclusief de wijziging van 6 december 2023 ingetrokken met ingang van de in het derde lid genoemde datum van ingang van de heffing met dien verstande dat zij van toepassing blijft op de belastbare feiten die zich voor die datum hebben voorgedaan.
2. Deze verordening treedt in werking met ingang van de eerste dag na die van de bekendmaking.
3. De datum van ingang van de heffing is 1 januari 2025.
4. Deze verordening wordt aangehaald als: Verordening onroerende-zaakbelastingen 2025.

Aldus vastgesteld in de raadsvergadering van 13 november 2024.

De griffier, De voorzitter,

Zaaknummer: 4298907

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM:

Gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders van 8 oktober 2024, Bedrijfsvoering, nummer 4298907;

Gelet op artikel 221 van de Gemeentewet;

Besluit:

vast te stellen de

VERORDENING OP DE HEFFING EN DE INVORDERING VAN BELASTINGEN OP ROERENDE WOON- EN BEDRIJFSRUIMTEN ARNHEM 2025

Artikel 1. Begripsomschrijvingen

Voor de toepassing van deze verordening wordt verstaan onder:

a. ruimte: een roerende woon- of bedrijfsruimte, die duurzaam aan een plaats gebonden is en dient tot permanente bewoning of permanent gebruik;
b. woonruimte: een ruimte waarvan de vastgestelde waarde in hoofdzaak kan worden toegerekend aan delen van de ruimte die dienen tot woning dan wel volledig dienstbaar zijn aan woondoeleinden;
c. bedrijfsruimte: een ruimte die niet kan worden aangemerkt als woonruimte.

Artikel 2. Belastingplicht

1. Onder de naam “belastingen op de roerende woon- en bedrijfsruimten” worden ter zake van binnen de gemeente gelegen ruimten twee directe belastingen geheven:
   a. een gebruikersbelasting van degene die bij het begin van het kalenderjaar een bedrijfsruimte, al dan niet krachtens eigendom, bezit, beperkt recht of persoonlijk recht gebruikt;
   b. een eigenarenbelasting van degene die bij het begin van het kalenderjaar van een ruimte het genot heeft krachtens eigendom, bezit of beperkt recht.
2. Bij de gebruikersbelasting wordt:
   a. gebruik door degene aan wie een deel van een bedrijfsruimte in gebruik is gegeven, aangemerkt als gebruik door degene die dat deel in gebruik heeft gegeven;
   b. het ter beschikking stellen van een bedrijfsruimte voor volgtijdig gebruik aangemerkt als gebruik door degene die die ruimte ter beschikking heeft gesteld.
3. Degene die een in het vorige lid bedoelde bedrijfsruimte in gebruik heeft gegeven of ter beschikking heeft gesteld is bevoegd de belasting als zodanig te verhalen op degene aan wie die ruimte of deel daarvan in gebruik is gegeven of ter beschikking is gesteld.

Artikel 3. Voorwerp van de belasting

1. Voorwerp van de belasting is een woon- of bedrijfsruimte.
2. Als één ruimte wordt aangemerkt:
   a. een binnen de gemeente gelegen ruimte;
   b. een gedeelte van een in onderdeel a bedoelde ruimte dat blijkens zijn indeling is bestemd om als een afzonderlijk geheel te worden gebruikt;
   c. een samenstel van twee of meer onder a bedoelde ruimten of in onderdeel b bedoelde gedeelten daarvan die bij dezelfde persoon in gebruik zijn en die, naar de omstandigheden beoordeeld, bij elkaar behoren;
   d. het binnen de gemeente gelegen deel van een in onderdeel a bedoelde ruimte, van een in onderdeel b bedoeld gedeelte daarvan of van een in onderdeel c bedoeld samenstel.

Artikel 4 Maatstaf van heffing

1. De heffingsmaatstaf is de waarde die aan de ruimte dient te worden toegekend indien de volle en onbezwaarde eigendom daarvan zou kunnen worden overgedragen en de verkrijger de ruimte in de staat waarin deze zich bevindt, onmiddellijk en in volle omvang in gebruik zou kunnen nemen.
2. In afwijking in zoverre van het eerste lid wordt de waarde van een bedrijfsruimte, met uitzondering van ruimten die zijn ingeschreven in het rijksmonumentenregister, bedoeld in artikel 3.3 van de Erfgoedwet, bepaald op de vervangingswaarde, indien die leidt tot een hogere waarde dan die ingevolge het eerste lid. Bij de berekening van de vervangingswaarde wordt rekening gehouden met:
   a. de aard en de bestemming van die ruimte;

b. de sedert de stichting van de ruimte opgetreden technische en functionele veroudering, waarbij de invloed van latere wijzigingen in aanmerking wordt genomen.

3. In afwijking in zoverre van het eerste lid wordt de waarde van een ruimte in aanbouw bepaald op de vervangingswaarde, bedoeld in het tweede lid. Onder een ruimte in aanbouw wordt verstaan een roerende zaak of gedeelte daarvan waarvoor een bouwvergunning in de zin van de Woningwet is afgegeven en dat door bouw nog niet geschikt is voor gebruik overeenkomstig de beoogde bestemming.
4. In afwijking in zoverre van het eerste lid wordt de waarde van een woonruimte, die deel uitmaakt van een op de voet van de Natuurschoonwet 1928 aangewezen landgoed dat voldoet aan de in artikel 220d, eerste lid, onderdeel d, van de Gemeentewet, bedoelde voorwaarden, bepaald met inachtneming van een vooronderstelde verplichting om het landgoed gedurende een tijdvak van 25 jaren als zodanig in stand te houden en geen opgaand hout te vellen anders dan volgens de regels van normaal bosbeheer noodzakelijk of gebruikelijk is. Ruimten die dienstbaar zijn aan de woonruimte worden geacht deel uit te maken van die woonruimte.
5. Met betrekking tot een ruimte als bedoeld in artikel 3, aanhef en onderdeel d, wordt de waarde gesteld op een evenredig deel van de waarde die dient te worden toegekend aan de gehele ruimte.

Artikel 5. Vrijstellingen

1. In afwijking in zoverre van artikel 4 wordt bij de bepaling van de heffingsmaatstaf buiten aanmerkinggelaten de waarde van:
   a. glasopstanden, voor zover de ondergrond daarvan bestaat uit cultuurgrond die bedrijfsmatig wordt geëxploiteerd ten behoeve van de land- of bosbouw. Onder cultuurgrond wordt mede begrepen de open grond, alsmede de ondergrond van glasopstanden, die bedrijfsmatig aangewend wordt voor de kweek of teelt van gewassen, zonder daarbij de ondergrond als voedingsbodem te gebruiken;
   b. ruimten die in hoofdzaak zijn bestemd voor de openbare eredienst of voor het houden van openbare bezinningssamenkomsten van levensbeschouwelijke aard, een en ander met uitzondering van delen van zodanige ruimten die dienen als woning;
   c. ruimten ten behoeve van waterverdedigings- en waterbeheersingswerken die worden beheerd door organen, instellingen of diensten van publiekrechtelijke rechtspersonen, een en ander met uitzondering van delen van zodanige ruimten die dienen als woning;
   d. ruimten die zijn bestemd voor de zuivering van riool- en ander afvalwater en die worden beheerd door organen, instellingen of diensten van publiekrechtelijke rechtspersonen, een en ander met uitzondering van delen van zodanige ruimten die dienen als woning;
   e. werktuigen die van een ruimte kunnen worden afgescheiden zonder dat beschadiging van betekenis aan die werktuigen wordt toegebracht en die niet op zichzelf als ruimten zijn aan te merken;
   f. bedrijfsruimten voor zover die bestemd zijn te worden gebruikt voor de publieke dienst van de gemeente, met uitzondering van delen van zodanige bedrijfsruimten die bestemd zijn te worden gebruikt voor het geven van onderwijs;
   g. ruimten voor zover die bestemd zijn te worden gebruikt ten behoeve van begraafplaatsen, urnentuinen en crematoria, een en ander met uitzondering van delen van zodanige ruimten die dienen als woning.
2. De vrijstelling met betrekking tot de in het eerste lid, onderdeel f, bedoelde ruimte geldt niet voor de eigenarenbelasting voor zover de gemeente van die ruimten niet het genot heeft krachtens eigendom, bezit of beperkt recht.
3. In afwijking in zoverre van artikel 4 wordt bij de bepaling van de heffingsmaatstaf voor de gebruikersbelasting buiten aanmerking gelaten de waarde van gedeelten van de bedrijfsruimte die in hoofdzaak tot woning dienen dan wel in hoofdzaak dienstbaar zijn aan woondoeleinden.

Artikel 6. Waardepeildatum

1. De heffingsmaatstaf wordt bepaald naar de waarde die de ruimte op de waardepeildatum heeft naar de staat waarin de ruimte op die datum verkeert.
2. De waardepeildatum ligt één jaar voor het begin van het kalenderjaar waarvoor de waarde wordt bepaald.
3. Indien een ruimte in het kalenderjaar voorafgaande aan het begin van het kalenderjaar waarvoor de waarde wordt bepaald:
   a. opgaat in een andere ruimte dan wel in meer ruimten; of

b. wijzigt als gevolg van hetzij bouw, verbouwing, verbetering, afbraak of vernietiging, hetzij verandering van bestemming; of
c. een verandering in waarde ondergaat als gevolg van een andere, specifiek voor de ruimte geldende, bijzondere omstandigheid;

wordt, in afwijking van het eerste lid, de waarde bepaald naar de staat van die ruimte bij het begin van het kalenderjaar.

Artikel 7. Belastingtarieven

1. Het belastingbedrag is een percentage van de heffingsmaatstaf.
2. Het percentage bedraagt voor:
   a. de gebruikersbelasting 0,1820%
   b. de eigenarenbelasting
      1°. voor roerende zaken die in hoofdzaak tot woning dienen 0,1115%
      2°. voor roerende zaken die niet in hoofdzaak tot woning dienen 0,7279%

Artikel 8. Wijze van heffing

De belastingen worden bij wege van aanslag geheven.

Artikel 9. Termijnen van betaling

1. De aanslagen moeten worden betaald uiterlijk op de laatste dag van de maand volgende op die waarin de dagtekening van het aanslagbiljet is gesteld.
2. In afwijking van het eerste lid kunnen de aanslagen in acht gelijke termijnen worden betaald, indien aan het navolgende wordt voldaan:
   a. het totaalbedrag van de op één aanslagbiljet verenigde aanslagen belastingen op roerende woon- of bedrijfsruimten of andere belastingen/heffingen moet niet meer zijn dan € 5.000,00;
   b. de verschuldigde bedragen moeten door middel van automatische betalingsincasso van de betaalrekening van de belastingschuldige kunnen worden afgeschreven.

   De eerste termijn vervalt dan op de laatste dag van de maand volgend op die waarin de dagtekening van het aanslagbiljet is gesteld en elk van de volgende termijnen telkens een maand later.
3. De Algemene Termijnenwet is niet van toepassing op de in de voorgaande leden gestelde termijnen.

Artikel 10. Inwerkingtreding en citeertitel

1. De 'Verordening belastingen op roerende woon- en bedrijfsruimten 2024' van 8 november 2023 wordt inclusief de wijziging van 6 december 2023 ingetrokken met ingang van de in het derde lid genoemde datum van ingang van de heffing met dien verstande dat zij van toepassing blijft op de belastbare feiten die zich voor die datum hebben voorgedaan.
2. Deze verordening treedt in werking met ingang van de eerste dag na die van de bekendmaking.
3. De datum van ingang van de heffing is 1 januari 2025.
4. Deze verordening wordt aangehaald als: Verordening belastingen op roerende woon- en bedrijfsruimten 2025.

Aldus vastgesteld in de raadsvergadering van 13 november 2024.

De griffier, De voorzitter,

Zaaknummer: 4298907

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM

Gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders van 8 oktober 2024, Bedrijfsvoering, nummer 4298907;

Gelet op artikel 228a van de Gemeentewet;

Besluit:

vast te stellen de

VERORDENING OP DE HEFFING EN DE INVORDERING VAN RIOOLHEFFING ARNHEM 2025

Artikel 1. Begripsomschrijvingen

In deze verordening wordt verstaat onder:

a. gemeentelijke riolering: een voorziening of combinatie van voorzieningen voor inzameling, verwerking, zuivering of transport van afvalwater, hemelwater of grondwater, in eigendom, in beheer of in onderhoud bij de gemeente;
b. perceel: een roerende of onroerende zaak of een zelfstandig gedeelte daarvan;
c. water: huishoudelijk afvalwater, bedrijfsafvalwater, hemelwater grondwater of oppervlaktewater.

Artikel 2. Aard van de belasting

Onder de naam rioolheffing wordt een directe belasting geheven ter bestrijding van de kosten die voor de gemeente verbonden zijn aan:

a. de inzameling en het transport van huishoudelijk afvalwater en bedrijfsafvalwater, alsmede de zuivering van huishoudelijk afvalwater; en
b. de inzameling van afvloeiend hemelwater en de verwerking van het ingezamelde hemelwater, alsmede het treffen van maatregelen teneinde structureel nadelige gevolgen van de grondwaterstand voor de aan de grond gegeven bestemming zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken.

Artikel 3. Belastbaar feit en belastingplicht

1. De belasting wordt geheven:
   a. van degene die bij het begin van het belastingjaar het genot heeft krachtens eigendom, bezit of beperkt recht van een perceel dat direct of indirect is aangesloten op de gemeentelijke riolering, verder te noemen: eigenarendeel; en
   b. van degene die bij het begin van het belastingjaar een perceel van waaruit water direct of indirect op de gemeentelijke riolering wordt afgevoerd al dan niet krachtens eigendom, bezit of beperkt recht of persoonlijk recht gebruikt, verder te noemen: gebruikersdeel.
2. Voor het eigenarendeel wordt, als het perceel een onroerende zaak is, als genothebbende krachtens eigendom, bezit of beperkt recht aangemerkt degene die bij het begin van het belastingjaar als zodanig in de basisregistratie kadaster is vermeld, tenzij blijkt dat hij op dat tijdstip geen genothebbende krachtens eigendom, bezit of beperkt recht is.
3. Voor het gebruikersdeel wordt:
   a. gebruik van een perceel door de leden van een huishouden aangemerkt als gebruik door het door de in artikel 231, tweede lid, onderdeel b, van de Gemeentewet bedoelde gemeenteambtenaar aangewezen lid van dat huishouden;
   b. gebruik door degene aan wie een deel van een perceel in gebruik is gegeven, aangemerkt als gebruik door degene die dat deel in gebruik heeft gegeven;
   c. het ter beschikking stellen van een perceel voor volgtijdig gebruik aangemerkt als gebruik door degene die dat perceel ter beschikking heeft gesteld.

Artikel 4. Voorwerp van de belasting

1. Voorwerp van de belasting is een perceel.
2. Als perceel wordt aangemerkt:
   a. de onroerende zaak, bedoeld in hoofdstuk III van de Wet waardering onroerende zaken;
   b. de roerende zaak, welke duurzaam aan een plaats gebonden is;

c. een gedeelte van een in onderdeel b bedoelde roerende zaak dat blijkens zijn indeling is bestemd om als afzonderlijk geheel te worden gebruikt;
d. een samenstel van twee of meer in onderdeel b bedoelde roerende zaken of in onderdeel c bedoelde gedeelten daarvan die bij dezelfde persoon in gebruik zijn en die, naar de omstandigheden beoordeeld, bij elkaar behoren;
e. het binnen de gemeente gelegen deel van de in onderdeel b bedoelde roerende zaak, van een in onderdeel c bedoeld gedeelte daarvan of van een in onderdeel d bedoeld samenstel.

Artikel 5. Maatstaf van heffing

1. De belasting wordt geheven naar de waarde in het economisch verkeer van het perceel.
2. Als het perceel een onroerende zaak is, is de waarde in het economische verkeer de op de voet van hoofdstuk IV van de Wet waardering onroerende zaken voor de onroerende zaak vastgestelde waarde zoals deze voor het in artikel 7 bedoelde kalenderjaar geldt.
3. Als voor het perceel geen waarde op de voet van hoofdstuk IV van de Wet waardering onroerende zaken is vastgesteld, wordt de heffingsmaatstaf van dat perceel bepaald met overeenkomstige toepassing van het bepaalde bij of krachtens de artikelen 17, 18 en 20, tweede lid, van de Wet waardering onroerende zaken.

Artikel 6. Belastingtarieven

1. Het tarief voor het eigenarendeel bedraagt een percentage van de heffingsmaatstaf. Het percentage bedraagt voor:
   a. een perceel dat in hoofdzaak tot woning dient 0,0248%
   b. een perceel dat niet in hoofdzaak tot woning dient 0,0709%
2. Het tarief voor het gebruikersdeel bedraagt een percentage van de heffingsmaatstaf. Het percentage bedraagt voor:
   a. een perceel dat in hoofdzaak tot woning dient 0,0239%
   b. een perceel dat niet in hoofdzaak tot woning dient 0,0669%

Artikel 7. Belastingjaar

Het belastingjaar is gelijk aan het kalenderjaar.

Artikel 8. Wijze van heffing

De belasting wordt bij wege van aanslag geheven.

Artikel 9. Ontstaan van de belastingschuld

De belasting is verschuldigd bij het begin van het belastingjaar.

Artikel 10. Termijnen van betaling

1. De aanslagen moeten worden betaald uiterlijk op de laatste dag van de maand volgend op die waarin de dagtekening van het aanslagbiljet is gesteld.
2. In afwijking van het eerste lid kunnen de aanslagen in acht gelijke termijnen worden betaald, indien aan het navolgende wordt voldaan:
   a. het totaalbedrag van de op één aanslagbiljet verenigde aanslagen rioolheffing of andere belastingen/heffingen moet niet meer zijn dan € 5.000,00;
   b. de verschuldigde bedragen moeten door middel van automatische betalingsincasso van de betaalrekening van de belastingplichtige kunnen worden afgeschreven.

   De eerste termijn vervalt dan op de laatste dag van de maand volgend op die waarin de dagtekening van het aanslagbiljet is gesteld en elk van de volgende termijnen telkens een maand later.
3. De Algemene Termijnenwet is niet van toepassing op de in de voorgaande leden gestelde termijnen.

Artikel 11. Inwerkingtreding en citeertitel

1. De ‘Verordening rioolheffing 2024' van 8 november 2023 wordt inclusief de wijziging van 6 december 2023 ingetrokken met ingang van de in het derde lid genoemde datum van ingang van heffing met dien verstande dat zij van toepassing blijft op de belastbare feiten die zich voor die datum hebben voorgedaan.
2. Deze verordening treedt in werking met ingang van de eerste dag na die van bekendmaking.
3. De datum van ingang van de heffing is 1 januari 2025.
4. Deze verordening wordt aangehaald als: Verordening rioolheffing 2025.

Zaaknummer: 4298907

Aldus vastgesteld in de raadsvergadering van 13 november 2024.

De griffier, De voorzitter,

Zaaknummer: 4298907

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 8 oktober 2024, Bedrijfsvoering, nummer 4298907;

gelet op artikel 229, eerste lid, aanhef en onderdeel b, van de Gemeentewet en de artikelen 2, tweede lid, en 7 van de Paspoortwet;

besluit:

vast te stellen de

VERORDENING OP DE HEFFING EN DE INVORDERING VAN LEGES ARNHEM 2025

Artikel 1. Begripsomschrijvingen
Deze verordening verstaat onder:
a. dag: de periode van 00.00 uur tot 24.00 uur, waarbij een gedeelte van een dag als een hele dag wordt aangemerkt;
b. week: een aaneengesloten periode van zeven dagen;
c. maand: het tijdvak dat loopt van de n- dag in een kalendermaand tot en met de (n-1)^{e} dag in de volgende kalendermaand, met dien verstande dat als de n^{e} dag in een kalendermaand 30 of 31 januari is, de (n-1)^{e} dag in de volgende kalendermaand altijd de laatste dag van de maand februari is.
d. jaar: het tijdvak dat loopt van de n^{e} dag in een kalenderjaar tot en met de (n-1)^{e} dag in het volgende kalenderjaar;
e. kalenderjaar: de periode van 1 januari tot en met 31 december;
f. A.P.V.: de Algemene Plaatselijke Verordening voor Arnhem;
g. bouwverordening: de bouwverordening voor Arnhem.

Artikel 2. Belastbaar feit
1. Onder de naam ‘leges’ worden rechten geheven voor:
   a. het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verlenen van een dienst of het nemen van een besluit;
   b. het verlenen van een dienst op aanvraag; of
   c. het verrichten van handelingen ten behoeve van een aanvraag van een document;
   een en ander zoals genoemd in deze verordening en de daarbij behorende tarieventabel
2. Hetgeen in deze verordening en de daarbij behorende tarieventabel is bepaald over een Nederlandse identiteitskaart voor een persoon die op het moment van de aanvraag de leeftijd van achttien jaar nog niet heeft bereikt, is van overeenkomstige toepassing op een vervangende Nederlandse identiteitskaart voor personen met een uitreisverbod, ongeacht de leeftijd van de betrokken persoon.

Artikel 3. Belastingplicht
Belastingplichtig is de aanvrager dan wel degene ten behoeve van wie de aanvraag is gedaan.

Artikel 4. Vrijstellingen
De in de tarieventabel genoemde leges, met uitzondering van die genoemd in de hoofdstukken Parkeren, Huisvesting, Dienstverlening en besluiten in het kader van de Omgevingswet, Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn en Algemene Plaatselijke Verordening, worden niet geheven voor:
a. stukken, opgaven of handelingen door openbare lichamen, ambtenaren en instellingen in het openbaar belang aangevraagd;
b. diensten die ingevolge wettelijk voorschrift zijn vrijgesteld van rechtenheffing of kosteloos moeten worden verleend;
c. een verklaring van onvermogen;
d. beschikkingen of afschriften van beschikkingen, genomen krachtens een rechtspositieregeling voor het personeel van de gemeente;
e. nasporingen in de bij het archief berustende stukken indien het verlangde onderzoek uitsluitend of voor een overwegend deel strekt ten behoeve van een wetenschappelijk doel;
f. de aan belanghebbende uit te reiken beschikkingen of afschriften daarvan, houdende de beslissing op een verzoek om subsidie uit de gemeentekas;

g. beschikkingen of afschriften van beschikkingen op aanvragen ter zake van bijstand ingevolge de Wet Werk en Bijstand en andere uitkeringen;
h. de nota van aanbieding betreffende de gemeenterekening ten behoeve van de besturen van politieke partijen, waarvan één of meer leden zitting hebben in de gemeenteraad, tot een maximum van 3 exemplaren van elk stuk per politieke partij;
i. stukken waarvan de verstrekking van belang is voor opinievorming met het oog op een goede democratische besluitvoering;
j. een laissez-passer du mortuaire (lijkenpas), afgegeven op grond van het bepaalde in artikel 1, onder B van het Koninklijk besluit van 3 mei 1991 (Stb. 1991/252);
k. diensten waarvan de kosten krachtens afdeling 6.4 van de Wet ruimtelijke ordening (grondexploitatie) zijn of worden verhaald;

Artikel 5. Tarieven
1. De leges worden geheven naar de maatstaven en tarieven, opgenomen in de bij deze verordening behorende tarieventabel.
2. Voor de berekening van de leges wordt een gedeelte van een in de tarieventabel genoemde eenheid als een volle eenheid aangemerkt.

Artikel 6. Wijze van heffing
De leges worden geheven door middel van een mondelinge dan wel een gedagtekende schriftelijke kennisgeving, waaronder mede wordt begrepen een stempelafdruk, zegel, nota of andere schriftuur, of een kennisgeving langs elektronische weg.
Het gevorderde bedrag wordt mondeling, dan wel door toezending of uitreiking van de schriftelijke kennisgeving of langs elektronische weg aan de belastingschuldige bekendgemaakt.

Artikel 7. Termijnen van betaling
1. In afwijking van artikel 9, eerste lid, van de Invorderingswet 1990, moeten de leges worden betaald ingeval de kennisgeving als bedoeld in artikel 6:
   a. mondeling wordt gedaan, op het moment van het doen van de kennisgeving;
   b. schriftelijk wordt gedaan, op het moment van uitreiken van de kennisgeving, dan wel in geval van toezending daarvan, binnen 8 dagen na de dagtekening van de kennisgeving;
   c. langs elektronische weg in het aanvraagproces wordt gedaan onverwijld;
   d. langs elektronische weg na indiening van de aanvraag wordt gedaan, binnen 8 dagen na dagtekening van de kennisgeving.
2. De Algemene termijnenwet is niet van toepassing op de in het eerste lid gestelde termijnen.

Artikel 8. Kwijtschelding
Bij de invordering van de leges wordt geen kwijtschelding verleend.

Artikel 9. Vermindering en teruggaaf
1. Gehele of gedeeltelijke vermindering van leges voor een in de bij deze verordening behorende tarieventabel omschreven dienst, besluit of handeling wordt verleend overeenkomstig een met betrekking tot die dienst, besluit of handeling in die tarieventabel opgenomen bepaling.
2. Indien op een aanvraag afwijzend wordt beschikt, bestaat aanspraak op teruggaaf van 50% van de berekende leges
3. Indien een aanvraag om een vergunning door de aanvrager wordt ingetrokken voordat hierop een beslissing is genomen, bestaat aanspraak op teruggaaf van 75% van de berekende leges.
4. In afwijking van het tweede en derde lid wordt voor het legesdeel dat betrekking heeft op de tarieven genoemd in 4.3.2 onder d. sub 1 t/m 8, de tarieven genoemd in 4.3.3 en de modaliteiten genoemd in paragraaf 4.12 geen teruggaaf verleend.

Artikel 10. Overdracht van bevoegdheden
Het college van burgemeester en wethouders is bevoegd tot het wijzigen van deze verordening, als de wijzigingen:
a. van zuiver redactionele aard zijn;
b. een gevolg zijn van nieuwe of gewijzigde rijksregelgeving die in werking treedt binnen drie maanden na de officiële bekendmaking van de inwerkingtreding ervan in het Staatsblad of de Staatscourant en het de volgende onderdelen van het hoofdstuk 'Publieke Dienstverlening en Burgerlijke Stand' van de tarieventabel betreft:
   1. onderdeel 2.2.3 (Postkamertarief);

2. onderdeel 2.2.6 (verklaring omtrent gedrag);
3. onderdeel 'Reisdocumenten en Nederlandse identiteitskaart' (artikelen 2.3.1.1 tot en met 2.3.3);
4. onderdeel 'Rijbewijs' (artikelen 2.4.1 tot en met 2.4.3);

een en ander voor zover met deze wijzigingen niet reeds bij het vaststellen of latere wijziging van deze verordening bij raadsbesluit rekening is gehouden.

Artikel 11. Inwerkingtreding, overgangsbepaling en citeertitel

1. De 'Legesverordening 2024' van 8 november 2023 wordt inclusief de wijziging van 12 december 2023 ingetrokken met ingang van de in het derde lid genoemde datum van ingang van de heffing, met dien verstande dat zij van toepassing blijven op de belastbare feiten die zich voor die datum hebben voorgedaan.
2. Deze verordening treedt in werking met ingang van de eerste dag na die van de bekendmaking.
3. De datum van ingang van de heffing is 1 januari 2025.
4. Deze verordening wordt aangehaald als: Legesverordening 2025.

Aldus vastgesteld in de raadsvergadering van 13 november 2024.

De griffier, De voorzitter,

Zaaknummer: 4298907

TARIEVENTABEL behorende bij 'Legesverordening 2025' van 13 november 2024

HOOFDSTUK PUBLIEKE DIENSTVERLENING EN BURGERLIJKE STAND

Afschriften van openbare stukken

1.1.1	Het tarief bedraagt ter zake van het verstrekken van:	
1.1.1.1	afschriften van openbare stukken	
	• per pagina A-4 in zwart-wit, enkelzijdig	€ 0,10
	• per pagina A-3 in zwart-wit, enkelzijdig	€ 0,20
	• per pagina A-1 in zwart-wit, enkelzijdig	€ 3,30
	• per pagina A-0 in zwart-wit, enkelzijdig	€ 4,10
	• per pagina A-4 in kleur, enkelzijdig	€ 0,55
	• per pagina A-3 in kleur, enkelzijdig	€ 1,15
	• per pagina A-1 in kleur, enkelzijdig	€ 10,85
	• per pagina A-0 in kleur, enkelzijdig	€ 16,15
	• andere formaten per pagina	€ 8,90
	• op een door de gemeente verstrekte USB-stick	€ 10,25

Documentatie omtrent onroerende zaken

1.2.1	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van:	
1.2.1.1	inlichtingen uit een onroerende zakenbestand: voor elke inlichting	€ 9,85
	Indien raadpleging van de gegevens van een onroerende zaak ertoe leidt dat geen inlichting kan worden verstrekt of de gegeven inlichting niet tot het beoogde gevolg leidt wordt het vorenvermelde recht eveneens geheven.	
1.2.1.2	statistische gegevens op speciaal verzoek verzameld: het verschuldigde bedrag als berekend op grond van 1.2.1.1, verhoogd met per inlichting	€ 0,80

Overige verklaringen en diensten

1.3.1	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van:	
1.3.1.1	ieder andere gunstige, hieronder begrepen een niet geheel afwijzende, beschikking op een verzoek, voor zover daarvoor niet elders in deze tarieventabel of in een andere wettelijke regeling een tarief is opgenomen	€ 84,85
1.3.1.2	een door of namens het college van burgemeester en wethouders of de burgemeester af te geven verklaring, voor zover in deze tarieventabel niet anders is bepaald, die ten behoeve of in het bijzonder belang van de daarin genoemde persoon of van de aanvrager wordt opgemaakt	€ 84,85
1.3.2	Het tarief bedraagt ter zake van het digitaliseren van tekeningen door afdeling Repro	€ 4,05
1.3.3	Het tarief bedraagt ter zake van het verstrekken van GEO-informatie	
	• per pagina A3-formaat in zwart-wit, enkelzijdig	€ 6,20
	• per pagina A4-formaat in zwart-wit, enkelzijdig	€ 6,20

Dienstverlening

2.1.1	Het tarief bedraagt:	
2.1.1.1	voor de voltrekking van een huwelijk, alsmede voor het laten registreren van het partnerschap:	
	a. overeenkomstig artikel 4 wet Rechten Burgerlijke Stand op dinsdag om 13:00 en 13:15 uur, in het stadhuis, trouwkamer	€ 0,00

	b. op dinsdag tussen 9:00 en 16:45 uur (m.u.v. 12.45-13.30 uur), in het stadhuis, trouwkamer	€ 206,90
	c. van maandag tot en met vrijdag tijdens reguliere openingstijden van het stadhuis in de Trouwzaal en Scheepenzaal alsmede in een aangewezen buitenlocatie of een locatie naar eigen keuze	€ 452,10
	d. indien de huwelijksvoltrekking plaatsvindt in het stadhuis buiten de reguliere openingstijden van het stadhuis	€ 905,20
	e. indien de huwelijksvoltrekking plaatsvindt buiten de reguliere openingstijden van het stadhuis in een aangewezen buitenlocatie of een locatie naar eigen keuze	€ 680,70
	f. indien het een aangewezen buitenlocatie of locatie naar eigen keuze van het bruidspaar betreft, kan naast het tarief van € 452,10 of € 680,70 zoals genoemd in sub c en e een tarief door de betreffende locatie in rekening worden gebracht.	
	g. voor het voltrekken van een huwelijk in een bijzonder huis binnen door de leidinggevende te bepalen grenzen van redelijkheid en billijkheid	€ 305,20
	h. het volgen van de trouwplechtigheid via de webcam	€ 110,70
	i. voor de omzetting van het geregistreerd partnerschap in een huwelijk, aan de balie van het stadhuis dan wel in een bijzonder huis	€ 103,45
	j. indien beiden personen in het bezit zijn van een GelrePas én tenminste één partner in Arnhem woonachtig is Deze dienstverlening vindt plaats op maandag t/m donderdag tussen 9.00 en 12.00 uur.	€ 0,00
2.1.1.2	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag om bij besluit een buitengewoon ambtenaar van de burgerlijke stand aan te wijzen voor één dag:	
	a. als beëdiging bij de rechtbank al heeft plaatsgevonden	€ 152,05
	b. als beëdiging bij de rechtbank nog niet heeft plaatsgevonden	€ 305,20
2.1.1.3	voor het op verzoek van het bruidspaar wijzigen of annuleren van een huwelijksvoltrekking, alsmede voor het laten registreren van het partnerschap, binnen door de leidinggevende te bepalen grenzen van redelijkheid en billijkheid, binnen 3 maanden voor de datum van de huwelijksvoltrekking dan wel de partnerregistratie	€ 143,80
	Indien de leges voor de huwelijksvoltrekking of partnerregistratie lager zijn dan het voornoemde bedrag, zijn de kosten voor het wijzigen of annuleren van de huwelijksvoltrekking of partnerregistratie gelijk aan de in rekening gebrachte leges.	
2.1.1.4	het van gemeentewege ter beschikking stellen van getuigen voor huwelijken of partnerschapsregistratie, per getuige	€ 43,45
2.1.1.5	voor het verstrekken van een Huwelijksboekje	€ 31,05
2.1.1.6	voor het verstrekken van een Laissez-Passer	€ 14,80
2.1.1.7	Voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van een stuk als bedoeld in artikel 2 van de Wet rechten burgerlijke stand geldt het tarief zoals dat is opgenomen in het Legesbesluit akten burgerlijke stand.	

Gegevensverstrekking en verklaringen

2.2.1	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag:	
	a. tot het verstrekken van gegevens of (internationale) uittreksels uit of in het kader van de Basisregistratie Personen	€ 12,20
	b. tot het digitaal verstrekken van gegevens of (internationale) uittreksels uit of in het kader van de Basisregistratie Personen	€ 6,95

2.2.2	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag:	
	a. tot het verstrekken van een uitvoerig uittreksel uit of in het kader van de Basisregistratie Personen, ten name van meer dan één persoon	€ 19,75
	b. tot het digitaal verstrekken van een uitvoerig uittreksel uit of in het kader van de Basisregistratie Personen, ten name van meer dan één persoon	€ 14,50
2.2.3	In afwijking van voorgaande onderdelen bedraagt het tarief ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van gegevens als bedoeld in artikel 17, tweede lid van het Besluit Basisregistratie personen (het zgn. “postkamertarief”)	€ 7,75
2.2.4	Het verstrekken van een verklaring van Nederlanderschap, niet bestemd als reispapier	€ 12,20
2.2.5	Het legaliseren van handtekeningen, per handtekening	€ 12,20
2.2.6	Het aanvragen van een verklaring omtrent het gedrag	€ 41,35
2.2.7	Het verstrekken van een gewaarmerkt volledig overzicht van alle in de Basisregistratie personen opgenomen gegevens van één persoon (persoonslijst)	€ 12,20
2.2.8	Het verstrekken van een niet gewaarmerkt volledig overzicht van alle in de Basisregistratie personen opgenomen gegevens van één persoon (persoonslijst)	€ 0,00
2.2.9	Het verlenen van inzage in een persoonslijst	€ 0,00
2.2.10	Het verstrekken van een gewaarmerkte kopie	€ 12,20
2.2.11	Het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van een meertalig modelformulier woon- en/of verblijfplaats als bedoeld in artikel 7, eerste lid, van verordening (EU) nr. 2016/1191 van het Europees Parlement en de Raad van 6 juli 2016 betreffende de bevordering van het vrije verkeer van burgers door vereenvoudigde overlegging van bepaalde openbare documenten in de Europese Unie en tot wijziging van Verordening nr. 1024/2012 (PbEU 2016, L 200)	€ 12,20

Reisdocumenten en Nederlandse identiteitskaart

2.3.1	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van:	
2.3.1.1	een nationaal paspoort voor een persoon die op het moment van de aanvraag:	
	a. 18 jaar of ouder is	€ 86,85
	b. de leeftijd van 18 jaar nog niet heeft bereikt	€ 65,70
2.3.1.2	een Zakenpaspoort voor een persoon die op het moment van de aanvraag:	
	a. 18 jaar of ouder is	€ 86,85
	b. de leeftijd van 18 jaar nog niet heeft bereikt	€ 65,70
2.3.1.3	een faciliteitenpaspoort voor een persoon die op het moment van de aanvraag:	
	a. 18 jaar of ouder is	€ 86,85
	b. de leeftijd van 18 jaar nog niet heeft bereikt	€ 65,70
2.3.1.4	een vluchtelingen- of een vreemdelingenpaspoort	€ 65,70

2.3.1.5	een Nederlandse identiteitskaart voor een persoon die op het moment van de aanvraag:	
	a. 18 jaar of ouder is	€ 78,50
	b. de leeftijd van 18 jaar nog niet heeft bereikt	€ 42,35
2.3.1.6	een vervangende Nederlandse identiteitskaart voor een persoon met een uitreisverbod, ongeacht de leeftijd van de betrokken persoon	€ 38,25
2.3.2	Het tarief bedraagt voor het verrichten van handelingen ten behoeve van een aanvraag voor een spoedlevering van de in de onderdelen 2.3.1.1 tot en met 2.3.1.5 genoemde documenten, de in die onderdelen genoemde leges vermeerderd met een bedrag van	€ 59,10
2.3.3	Het tarief wordt bij verlening van thuisservice verhoogd met	€ 18,60

Rijbewijs

2.4.1	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het afgeven, vernieuwen of omwisselen van een rijbewijs	€ 51,10
2.4.2	Het tarief genoemd onder 2.4.1 wordt verhoogd indien aan de aanvrager reeds eerder een rijbewijs werd verstrekt, welk rijbewijs bij de aanvraag niet kan worden overgelegd	€ 35,30
2.4.3	Het tarief bedraagt voor het verrichten van handelingen ten behoeve van een aanvraag voor een spoedlevering van de in het onderdeel 2.4.1 genoemde document, de in dit onderdeel genoemde leges vermeerderd met een bedrag van	€ 39,65

Overige diensten

2.5.1	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van het op aanvraag doornemen van één of meer kaartverzamelingen of registers, al dan niet digitaal, voor ieder daaraan besteed uur	€ 44,50

Onderzoek en statistiek

2.6.1	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van:	
2.6.1.1	een aanvraag tot het nasporen in door of vanwege de gemeente verzameld statistisch werkmateriaal en statistische gegevens en het in opdracht verrichten van onderzoek, per besteed uur	€109,65

HOOFDSTUK PARKEREN

Verklaringen, ontheffingen en vergunningen

3.1.1	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van:	
3.1.1.1	het afgeven en wijzigen van (gehandicapten) parkeerkaarten	€ 15,20
3.1.1.2	een incidentele ontheffing op basis van de nota Rijden in het voetgangersgebied	€ 15,20
3.1.1.3	een dagontheffing op basis van de nota Rijden in het voetgangersgebied	€ 15,20
3.1.1.4	een tijdelijke ontheffing op grond van artikel 87 van het Reglement verkeersregels en verkeerstekens 1990 (dagontheffing)	€ 15,20

HOOFDSTUK HUISVESTING

4.0.1	**Huisvestingsverordening gemeente Arnhem**	
4.0.1.1	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verkrijgen van een noodurgentieverklaring als bedoeld in artikel 10, lid 4, van de Huisvestingsverordening gemeente Arnhem 2024	€ 57,95

4.0.2	**Leegstandswet**	
4.0.2.1	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verkrijgen van een vergunning tot tijdelijke verhuur van leegstaande woonruimte als bedoeld in artikel 15, eerste lid, van de Leegstandwet	€ 96,20
4.0.2.2	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot verlenging van een vergunning tot tijdelijke verhuur van woonruimte als bedoeld in artikel 15, vijfde lid, van de Leegstandwet	€ 60,00

HOOFDSTUK DIENSTVERLENING EN BESLUITEN IN HET KADER VAN DE OMGEVINGSWET

Paragraaf 1 Algemene bepalingen

4.1.1	**Begripsomschrijvingen**		
4.1.1.1	Begripsbepalingen die zijn opgenomen in de bijlage bij de Omgevingswet, in bijlage I bij het Besluit activiteiten leefomgeving, bijlage I bij het Besluit bouwwerken leefomgeving, bijlage I bij het Besluit kwaliteit leefomgeving, bijlage I bij het Omgevingsbesluit en bijlage I bij de Omgevingsregeling en in de bijlagen bij het gemeentelijke omgevingsplan, zijn van toepassing op dit hoofdstuk, tenzij in de legesverordening of deze tarieventabel anders is bepaald.		
4.1.1.2	In dit hoofdstuk voorkomende begrippen die betrekking hebben op activiteiten waarvoor het toetsingskader in een ander dan een in het eerste lid bedoeld wettelijk voorschrift is uitgewerkt, hebben dezelfde betekenis als in dat wettelijk voorschrift bedoeld, tenzij in de legesverordening of deze tarieventabel anders is bepaald.		
4.1.1.3	In dit hoofdstuk wordt verstaan onder:		
	-	*binnenplanse omgevingsplanactiviteit*: een activiteit waarvoor in het omgevingsplan is bepaald dat het is verboden deze zonder omgevingsvergunning te verrichten en die niet in strijd is met het omgevingsplan;	
	-	*binnenplanse omgevingsplanactiviteit bij wijzigingsbevoegdheid of uitwerkingsplicht*: een activiteit waarvoor in het omgevingsplan is bepaald dat het is verboden deze zonder omgevingsvergunning te verrichten en die in strijd is met het omgevingsplan, maar die niet in strijd is met regels voor de toepassing van een wijzigingsbevoegdheid of het voldoen aan een uitwerkingsplicht in het tijdelijke deel van het omgevingsplan, bedoeld in artikel 22.1, aanhef en onder a, van de Omgevingswet;	
	-	*aanlegkosten:* de aannemingssom exclusief omzetbelasting, bedoeld in paragraaf 1, eerste lid, van de Uniforme administratieve voorwaarden voor de uitvoering van werken en van technische installatiewerken 2012 (UVA 2012, Stcrt. 2012, 1567), voor het uit te voeren werk of voor zover deze ontbreekt, een raming van de	

		aanlegkosten die voortvloeien uit de aangegane of nog aan te gane verplichtingen voor de fysieke realisatie (het aanleggen) van de werken of de werkzaamheden, de omzetbelasting niet inbegrepen. Indien de werken of werkzaamheden geheel of gedeeltelijk door zelfwerkzaamheid geschieden wordt in deze titel onder aanlegkosten verstaan: de prijs die aan een derde in het economisch verkeer zou moeten worden betaald voor de werken of werkzaamheden waarop de aanvraag betrekking heeft.	
4.1.1.4	In aanvulling op de in bijlage I bij de Omgevingsregeling opgenomen omschrijving van het begrip 'bouwkosten' betreffen de in die omschrijving: - onder a genoemde *Uniforme administratieve voorwaarden voor de uitvoering van werken en van technische installatiewerken 2012* de voorwaarden die bekendgemaakt zijn in Staatscourant 2012, 1567; - onder b bedoelde bouwkosten de kosten voor de fysieke realisatie (het bouwen) van het bouwwerk; - onder c bedoelde prijs de prijs exclusief omzetbelasting.		
4.1.1.5	In afwijking van bijlage I bij de Omgevingsregeling worden voor het vaststellen van bouwkosten voor nieuwbouw of uitbreiding van bouwwerken de basisbedragen getoetst aan de bedragen van Bijlage 1 van deze verordening. Indien blijkt dat de opgegeven bouwkosten lager zijn dan de uitkomst van de uitgevoerde controleberekeningen, wordt het bedrag van de bouwkosten ambtshalve vastgesteld op het resultaat van de controleberekeningen. Voor het vaststellen van bouwkosten voor verbouwingen (exclusief eventuele uitbreidingen waarvoor Bijlage 1 van deze verordening van toepassing is) worden voor de controleberekening marktconforme richtprijzen gehanteerd. Indien het bouwen geheel of gedeeltelijk door zelfwerkzaamheid geschiedt, wordt in dit hoofdstuk onder bouwkosten verstaan: de prijs die aan een derde in het economisch verkeer zou moeten worden betaald voor het tot stand brengen (van het deel) van het bouwwerk dat door zelfwerkzaamheid wordt gebouwd, exclusief omzetbelasting.		

4.1.2	**Dienstverlening en besluiten waarvoor leges worden geheven**		
	Leges worden geheven voor het in behandeling nemen van een aanvraag om:		
	a.	omgevingsoverleg;	
	b.	een omgevingsvergunning als bedoeld in artikel 5.1 of artikel 22.8 van de Omgevingswet in samenhang met artikel 2.1a van het Omgevingsbesluit;	
	c.	een of meer maatwerkvoorschriften als bedoeld in artikel 4.5 van de Omgevingswet;	
	d.	toestemming voor het treffen van een gelijkwaardige maatregel als bedoeld in artikel 4.7 van de Omgevingswet;	
	e.	een wijziging van voorschriften van een omgevingsvergunning;	
	f.	intrekking van een omgevingsvergunning;	
	g.	wijziging van een besluit als bedoeld in de onderdelen b, c en d;	
	h.	een besluit in het kader van de Omgevingswet, anders dan bedoeld in de onderdelen b tot en met g.	

4.1.3	**Bepalen tarief**	
4.1.3.1	De in 4.1.2 bedoelde leges worden geheven naar de tarieven zoals opgenomen in de volgende paragrafen van dit hoofdstuk.	

4.1.3.2	Als een aanvraag betrekking heeft op meerdere activiteiten, is het tarief opgebouwd uit de som van de verschuldigde leges behorend bij die activiteiten.	
4.1.3.3	Het tarief voor het in behandeling nemen van een aanvraag wordt in voorkomend geval verhoogd met het tarief voor een of meer modaliteiten bedoeld in paragraaf 4.12.	
4.1.3.4	Het tarief voor het in behandeling nemen van een aanvraag wordt in voorkomend geval verminderd overeenkomstig het bepaalde in paragraaf 4.13.	
4.1.3.5	Het tarief behorend bij een aanvraag om een maatwerkvoorschrift of bij een aanvraag om toestemming om een gelijkwaardige maatregel te treffen is niet van toepassing als het onderwerp waarop het maatwerkvoorschrift betrekking heeft of de gelijkwaardige maatregel onderdeel is van een aanvraag om een omgevingsvergunning.	
4.1.3.6	In afwijking van 4.1.3.2 en 4.1.3.3 kan ook per activiteit of andere grondslag een legesbedrag worden gevorderd.	

Paragraaf 4.2 Voorfase

4.2.1	**Omgevingsoverleg**		
4.2.1.1	Als de aanvraag betrekking heeft op het houden van omgevingsoverleg over:		
	a.	een (enkelvoudige) activiteit die gevolgen kan hebben voor de fysieke leefomgeving (‘concept-verzoek’ (verken uw idee)), bedraagt het tarief per overleg	€ 580,35
	b.	een project met meervoudige activiteiten die gevolgen kunnen hebben voor de fysieke leefomgeving (‘omgevingstafel’), bedraagt het tarief per overleg	€2.586,25
	c.	Het bedrag genoemd onder b. wordt verhoogd met een bedrag van per adviseur van een ander bevoegd gezag (rijk, provincie of waterschap) die aan het overleg deelneemt	€ 206,90
4.2.1.2	De op grond van artikel 4.2.1.1 onder a. en b. verschuldigde leges worden voor respectievelijk 100% en 50% verrekend met de leges zoals deze bij een daadwerkelijke aanvraag om een omgevingsvergunning voor die activiteit of activiteiten worden vastgesteld, mits deze opvolgende vergunningaanvraag wordt ingediend binnen twaalf maanden na de verzending van de beoordeling uit het vooroverleg.		

Paragraaf 4.3 Activiteiten met betrekking tot bouwwerken

4.3.1	**Bouwactiviteit (bouwtechnische dee2**	
4.3.1.1	Als de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op een bouwactiviteit als bedoeld in paragraaf 2.3.2 van het Besluit bouwwerken leefomgeving, bedraagt het tarief, onverminderd het bepaalde in de andere artikelen van dit hoofdstuk als het ook gaat om de in die artikelen bedoelde activiteiten:	
	over de bouwkosten	0,38%
	met een minimum van	€ 124,15

4.3.1.2	In afwijking van 4.3.1.1 bedraagt het tarief als de aanvraag uitsluitend betrekking heeft op een bouwactiviteit als bedoeld in dit artikel en niet ook op een activiteit als bedoeld in artikel 4.3.2	
	over de bouwkosten	2,34%
	met een minimum van	€ 300,00

4.3.2	**Omgevingsplanactiviteit: bouwactiviteit, in stand houden of gebruiken bouwwerk (ruimtelijke deel)**			
	Als de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op een omgevingsplanactiviteit, als bedoeld in artikel 5.1, eerste lid, aanhef en onder a, van de Omgevingswet, bestaande uit een bouwactiviteit, het in stand houden of gebruiken van het te bouwen bouwwerk, bedraagt het tarief, onverminderd het bepaalde in de andere artikelen van dit hoofdstuk als het ook gaat om de in die artikelen bedoelde activiteiten:			
	a.	voor een binnenplanse omgevingsplanactiviteit		
		over het deel van de bouwkosten		2,34%
		met een minimum van		€ 300,00
		1.	als de bouwactiviteit plaatsvindt op een bodemgevoelige locatie en de toelaatbare kwaliteit van de bodem moet worden beoordeeld, wordt het tarief verhoogd met	€ 728,30
		2.	indien zich tijdens de beoordeling van de aanvraag wijzigingen voordoen in het bouwplan en daarvoor een nieuwe welstandstoets noodzakelijk is, wordt het tarief verhoogd met	€ 162,40
	b.	voor een binnenplanse omgevingsplanactiviteit bij wijzigingsbevoegdheid of uitwerkingsplicht		
		over het deel van de bouwkosten		2,34%
		met een minimum van		€ 300,00
		1.	als de bouwactiviteit plaatsvindt op een bodemgevoelige locatie en de toelaatbare kwaliteit van de bodem moet worden beoordeeld, wordt het tarief verhoogd met	€ 728,30
		2.	indien zich tijdens de beoordeling van de aanvraag wijzigingen voordoen in het bouwplan en daarvoor een nieuwe welstandstoets noodzakelijk is, wordt het tarief verhoogd met	€ 162,40
	c.	voor een buitenplanse omgevingsplanactiviteit		
		over het deel van de bouwkosten		2,34%
		met een minimum van		€ 300,00
		1.	als de bouwactiviteit plaatsvindt op een bodemgevoelige locatie en de toelaatbare kwaliteit van de bodem moet worden beoordeeld, wordt het tarief verhoogd met	€ 728,30
		2.	indien zich tijdens de beoordeling van de aanvraag wijzigingen voordoen in het bouwplan en daarvoor een nieuwe welstandstoets noodzakelijk is, wordt het tarief verhoogd met	€ 162,40
	d.	de tarieven als bedoeld onder a,b en c worden verder verhoogd met:		
		1.	als er sprake is van een binnenplanse afwijking	€ 162,40
		2.	als er sprake is van een buitenplanse afwijking	
			voor bouwkosten tot € 25.000,-	€ 500,00
			van € 25.000- tot € 180.000,-	€ 3.099,35
			van € 180.000,- tot € 1.000.000,-	€ 6.334,25
			van € 1.000.000,- tot € 2.000.000,-	€ 9.570,15
			van € 2.000.000,- tot € 4.000,000,-	€12.668,50
			meer dan € 4.000.000,-	€19.002,75
			Het bepaalde in d., onder 2. vindt geen toepassing voor zover de betreffende vergoedingen op grond van een privaatrechtelijke regeling zijn verschuldigd.	

		3.	als er sprake is van een tijdelijke afwijking	€ 323,80
		4.	als er sprake is van een afwijking van kostenverhaal als bedoeld in afdeling 13.2 van de Omgevingswet	€ 649,65
		5.	als er sprake is van een aanvraag voor een project dat een provinciaal belang betreft en de activiteit in strijd is met de regels die zijn gesteld in of krachtens de Omgevingswet (afwijking van provinciale regelgeving)	€11.606,05
		6.	als er sprake is van een aanvraag voor een project dat een nationaal belang betreft en de activiteit in strijd is met de regels die zijn gesteld in of krachtens de Omgevingswet (afwijking van nationale regelgeving)	€11.606,05
		7.	als er sprake is van een afwijking van een voorbereidingsbesluit	€ 649,65
		8.	als er sprake is om het betreffende bestemmingsplan (partieel) te herzien of om het bestemmingsplan te wijzigen c.q. uit te werken:	
			voor bouwkosten tot € 1.000.000,-	€ 9.375,70
			van € 1.000.000,- tot € 2.000.000,-	€13.145,40
			meer dan € 2.000.000,-	€25.429,05
			Het bepaalde in d., onder 8. vindt geen toepassing voor zover de betreffende vergoedingen op grond van privaatrechtelijke regelingen zijn verschuldigd.	

4.3.3	**Planologisch strijdig gebruik waarbij geen sprake is van een bouwactiviteit**	
	Indien de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op een activiteit als bedoeld in artikel 5.1, eerste lid, aanhef en onder a van de Omgevingswet waarbij niet tevens sprake is van een bouwactiviteit bedraagt het tarief:	
4.3.3.1	als er sprake is van een binnenplanse afwijking	€ 324,85
	als er sprake is van een tijdelijk initiatief conform de voorwaarden die gelden voor het Manifest 'tijdelijke horeca'	€ 163,45
4.3.3.2	als er sprake is een buitenplanse afwijking	€ 11.606,05
	Het bepaalde in dit lid vindt geen toepassing voor zover de betreffende vergoedingen op grond van een privaatrechtelijke regeling zijn verschuldigd.	
4.3.3.3	als er sprake is van een tijdelijke afwijking	€ 649,65
4.3.3.4	als er sprake is van een afwijking van kostenverhaal als bedoeld in afdeling 13.2 van de Omgevingswet	€ 649,65
4.3.3.5	als er sprake is van een aanvraag voor een project dat een provinciaal belang betreft, de activiteit in strijd is met de regels die zijn gesteld in of krachtens de Omgevingswet (afwijking van provinciale regelgeving)	€ 649,65
4.3.3.6	als er sprake is van een aanvraag voor een project dat een nationaal belang betreft en de activiteit in strijd is met de regels die zijn gesteld in of krachtens de Omgevingswet (afwijking van nationale regelgeving)	€ 649,65
4.3.3.7	als er sprake is van een afwijking van een voorbereidingsbesluit	€ 649,65

4.3.4	**Omgevingsplanactiviteit: slopen van een bouwwerk**	
	Als de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op een omgevingsplanactiviteit, als bedoeld in artikel 5.1, eerste lid, aanhef en onder a, van de Omgevingswet, bestaande uit een sloopactiviteit, niet zijnde een sloopactiviteit met betrekking tot een monument of beschermd	

	stads- en dorpsgezicht, als bedoeld in paragraaf 4.4, bedraagt het tarief, onverminderd het bepaalde in de andere artikelen van dit hoofdstuk als het ook gaat om de in die artikelen bedoelde activiteiten:		
	a.	voor een binnenplanse omgevingsplanactiviteit	€ 649,65
	b.	voor een binnenplanse omgevingsplanactiviteit bij wijzigingsbevoegdheid of uitwerkingsplicht	€ 649,65
	c.	voor een buitenplanse omgevingsplanactiviteit	€ 960,00

Paragraaf 4.4 Activiteiten met betrekking tot cultureel erfgoed en werelderfgoed

4.4.1	**Omgevingsplanactiviteit: monumenten**			
4.4.1.1	Als de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op een omgevingsplanactiviteit, als bedoeld in artikel 5.1, eerste lid, aanhef en onder a, van de Omgevingswet, met betrekking tot een gemeentelijk monument, provinciaal monument, voorbeschermd gemeentelijk monument of voorbeschermd provinciaal monument, bedraagt het tarief, onverminderd het bepaalde in de andere artikelen van dit hoofdstuk als het ook gaat om de in die artikelen bedoelde activiteiten:			
	a.	voor een binnenplanse omgevingsplanactiviteit of bij toepassing van artikel 13 van de Erfgoedverordening gemeente Arnhem 2017 in samenhang met artikel 22.8 van de Omgevingswet en artikel 2.1a van het Omgevingsbesluit:		
		1°	voor het slopen, verstoren, verplaatsen of in enig opzicht wijzigen van een monument of voorbeschermd monument	€ 649,65
		2°	voor het herstellen of (laten) gebruiken van een monument of voorbeschermd monument op een wijze waardoor het wordt ontsierd of in gevaar gebracht	€ 649,65
	b	voor een binnenplanse omgevingsplanactiviteit bij wijzigingsbevoegdheid of uitwerkingsplicht:		
		1°	voor het slopen, verstoren, verplaatsen of in enig opzicht wijzigen van een monument of voorbeschermd monument	€ 649,65
		2°	voor het herstellen of (laten) gebruiken van een monument of voorbeschermd monument op een wijze waardoor het wordt ontsierd of in gevaar gebracht	€ 649,65
	c.	voor een buitenplanse omgevingsplanactiviteit:		
		1°	voor het slopen, verstoren, verplaatsen of in enig opzicht wijzigen van een monument of voorbeschermd monument	€ 960,00
		2°	voor het herstellen of (laten) gebruiken van een monument of voorbeschermd monument op een wijze waardoor het wordt ontsierd of in gevaar gebracht	€ 960,00
	d.	voor het uitvoeren van onderhoudswerkzaamheden		€ 324,85
4.4.1.2	4.4.1.1, aanhef en onder a, is van overeenkomstige toepassing op een aanvraag om een omgevingsvergunning met betrekking tot een monument dat op grond van de Erfgoedverordening gemeente Arnhem 2017 is aangewezen respectievelijk waarop, voordat het is aangewezen, die verordening van overeenkomstige toepassing is. De vorige volzin is van toepassing: a. als het gaat om een aangewezen monument: zolang in het omgevingsplan daaraan nog niet de functie-aanduiding gemeentelijk monument is gegeven; en b. als het gaat om een monument waarop voordat het is aangewezen de verordening van overeenkomstige toepassing is: zolang in het omgevingsplan daaraan nog niet de functie-aanduiding gemeentelijk monument is gegeven of het omgevingsplan nog geen voorbeschermingsregel bevat vanwege het voornemen om die functie-aanduiding te geven.			

4.4.2	**Rijksmonumentenactiviteit**		
	Als de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op een rijksmonumentenactiviteit, als bedoeld in artikel 5.1, eerste lid, aanhef en onder b, van de Omgevingswet, met uitzondering van een rijksmonumentenactiviteit met betrekking tot een archeologisch monument, bedraagt het tarief, onverminderd het bepaalde in de andere artikelen van dit hoofdstuk als het ook gaat om de in die artikelen bedoelde activiteiten:		
	a.	voor het slopen, verstoren, verplaatsen of wijzigen van een monument of voorbeschermd monument	€ 649,65
	b	voor het herstellen of gebruiken van een monument of voorbeschermd monument op een wijze waardoor het wordt ontsierd of in gevaar gebracht:	€ 649,65
	c.	voor het uitvoeren van onderhoudswerkzaamheden	€ 324,85

4.4.3	**Omgevingsplanactiviteit: sloopactiviteit in beschermd stads- of dorpsgezicht**		
4.4.3.1	Als de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op een omgevingsplanactiviteit, als bedoeld in artikel 5.1, eerste lid, aanhef en onder a, van de Omgevingswet, bestaande uit een sloopactiviteit in een rijksbeschermd, provinciaal beschermd of gemeentelijk beschermd stads- of dorpsgezicht, bedraagt het tarief, onverminderd het bepaalde in de andere artikelen van dit hoofdstuk als het ook gaat om de in die artikelen bedoelde activiteiten:		
	a.	voor een binnenplanse omgevingsplanactiviteit of bij toepassing van artikel 20 van de Erfgoedverordening gemeente Arnhem 2017 in samenhang met artikel 22.8 van de Omgevingswet en artikel 2.1a van het Omgevingsbesluit	€ 649,65
	b	voor een binnenplanse omgevingsplanactiviteit bij wijzigingsbevoegdheid of uitwerkingsplicht	€ 649,65
	c.	voor een buitenplanse omgevingsplanactiviteit	€ 960,00
4.4.3.2	4.4.3.1, aanhef en onder a, is van overeenkomstige toepassing op een sloopactiviteit die wordt verricht op een locatie waarvoor een op grond van artikel 4.35, eerste lid, van de Invoeringswet Omgevingswet als instructie geldende aanwijzing als beschermd stads- of dorpsgezicht als bedoeld in artikel 35, eerste lid, van de Monumentenwet 1988 zoals die wet luidde voor de inwerkingtreding van de Erfgoedwet van kracht is, zolang in het omgevingsplan aan die locatie nog niet de functie-aanduiding rijksbeschermd stads- of dorpsgezicht is gegeven.		

4.4.4	**Omgevingsplanactiviteit: overig cultureel erfgoed en werelderfgoed**	
	Als de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op een andere activiteit dan die genoemd in de artikelen 4.4.1 (4.4.1.1. en 4.4.1.2), 4.4.2 en 4.4.3 (4.4.3.1 en 4.4.3.2) en cultureel erfgoed of werelderfgoed betreft, waarvoor in het omgevingsplan met het oog op het behoud van cultureel erfgoed of van de uitzonderlijke universele waarde van werelderfgoed een verbod is opgenomen om zonder omgevingsvergunning deze activiteit te verrichten, bedraagt het tarief, onverminderd het bepaalde in de andere artikelen van dit hoofdstuk als het ook gaat om de in die artikelen bedoelde activiteiten	€ 324,85

Paragraaf 4.5 Milieubelastende activiteiten

4.5.1	**Omgevingsplanactiviteit: milieubelastende activiteit**		
	Als de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op een omgevingsplanactiviteit, als bedoeld in artikel 5.1, eerste lid, aanhef en onder a, van de Omgevingswet, bestaande uit een milieubelastende activiteit als bedoeld in het omgevingsplan of paragraaf 22.3.26 van het tijdelijke deel van het omgevingsplan zoals opgenomen in artikel 7.1 van het Invoeringsbesluit Omgevingswet, bedraagt het tarief, onverminderd het bepaalde in de andere artikelen van dit hoofdstuk als het ook gaat om de in die artikelen bedoelde activiteiten:		
	a.	voor één activiteit	€ 2.253,15
	b.	voor twee activiteiten	€ 3.103,50
	c.	voor drie of meer activiteiten	€ 1.241,40 per activiteit

4.5.2	**Diverse activiteiten bedrijfstakken**		
	Als de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op een omgevingsplanactiviteit, als bedoeld in artikel 5.1, tweede lid, aanhef en onder b, van de Omgevingswet, bestaande uit een of meer activiteiten die die bedrijfstakken overstijgen dan wel bestaat uit een of meer activiteiten in de categorieën en sectoren als bedoeld in de afdelingen 3.2, en 3.4 t/m 3.9 van het Besluit activiteiten leefomgeving, bedraagt het tarief, onverminderd het bepaalde in de andere artikelen van dit hoofdstuk als het ook gaat om de in die artikelen bedoelde activiteiten:		
	a.	voor één activiteit	€ 2.253,15
	b.	voor twee activiteiten	€ 3.103,50
	c.	voor drie of meer activiteiten	€ 1.241,40 per activiteit

Paragraaf 4.6 n.v.t.

Paragraaf 4.7 Aanlegactiviteiten

4.7.1	**Omgevingsplanactiviteit: opbreken en graven**	
4.7.1.1	Als de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op een omgevingsplanactiviteit, als bedoeld in artikel 5.1, eerste lid, aanhef en onder a, van de Omgevingswet bestaande uit het opbreken van de verharding in openbaar gebied of het graven in openbaar gebied, anders dan voor het aanleggen, in stand houden of verwijderen van een kabel of leiding, als bedoeld in het omgevingsplan, bedraagt het tarief, onverminderd het bepaalde in de andere artikelen van dit hoofdstuk als het ook gaat om de in die artikelen bedoelde activiteiten	€ 530,70
4.7.1.2	Als de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op een omgevingsplanactiviteit, als bedoeld in artikel 5.1, eerste lid, aanhef en onder a, van de Omgevingswet bestaande uit het aanleggen, in stand houden of verwijderen van een kabel of leiding, als bedoeld in het omgevingsplan, niet zijnde kabels als bedoeld in artikel 1.1 van de	€ 530,70

	Telecommunicatiewet, bedraagt het tarief, onverminderd het bepaalde in de andere artikelen van dit hoofdstuk als het ook gaat om de in die artikelen bedoelde activiteiten	
4.7.1.3	Als de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op een omgevingsplanactiviteit, als bedoeld in artikel 5.1, eerste lid, aanhef en onder a, van de Omgevingswet bestaande uit het graven in het gebied met normwaarde archeologische verwachtingswaarde/archeologische verwachtingen, als bedoeld in het omgevingsplan, bedraagt het tarief, onverminderd het bepaalde in de andere artikelen van dit hoofdstuk als het ook gaat om de in die artikelen bedoelde activiteiten	€ 530,70
4.7.1.4	Als de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op een omgevingsplanactiviteit als bedoeld in artikel 5.1, eerste lid, aanhef en onder a, van de Omgevingswet, bestaande uit het graven in het beperkingengebied leidingen, als bedoeld in het omgevingsplan, bedraagt het tarief, onverminderd het bepaalde in de andere artikelen van dit hoofdstuk als het ook gaat om de in die artikelen bedoelde activiteiten:	€ 530,70
4.7.1.5	Als de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op een omgevingsplanactiviteit als bedoeld in artikel 5.1, eerste lid, aanhef en onder a, van de Omgevingswet, bestaande uit het graven in een bijzonder landschapselement of gebied met aardkundige waarde, als bedoeld in het omgevingsplan, bedraagt het tarief, onverminderd het bepaalde in de andere artikelen van dit hoofdstuk als het ook gaat om de in die artikelen bedoelde activiteiten	€ 530,70
4.7.1.6	De in artikel 4.7.1.1 t/m 4.7.1.5 genoemde tarieven zijn van toepassing als de aanvraag een binnenplanse omgevingsplanactiviteit betreft. Deze zijn van overeenkomstige toepassing als de aanvraag een buitenplanse omgevingsplanactiviteit betreft en worden in dat geval verhoogd met	€ 530,70

4.7.2	**Omgevingsplanactiviteit: overige activiteiten beperkingengebied leidingen, landschapselement en aardkundige waarde**	n.v.t.

4.7.3	**Omgevingsplanactiviteit: geluid weg**		
	Als de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op een omgevingsplanactiviteit, als bedoeld in artikel 5.1, eerste lid, aanhef en onder a, van de Omgevingswet, bestaande uit het aanleggen of wijzigen van een weg als op grond van het omgevingsplan of bij omgevingsvergunning voor een omgevingsplanactiviteit een geluidgevoelig gebouw is toegelaten binnen het aandachtsgebied van die weg, als bedoeld in artikel 22.272 van het tijdelijke deel van het omgevingsplan zoals opgenomen in artikel 7.1 van het Invoeringsbesluit Omgevingswet, bedraagt het tarief, onverminderd het bepaalde in de andere artikelen van dit hoofdstuk als het ook gaat om de in die artikelen bedoelde activiteiten:		
	a.	voor een binnenplanse omgevingsplanactiviteit	€ 1.142,10
	b.	voor een buitenplanse omgevingsplanactiviteit	€ 1.452,45

	Omgevingsplanactiviteit: aanleggen of veranderen weg	

4.7.4		
	Als de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op een omgevingsplanactiviteit, als bedoeld in artikel 5.1, eerste lid, aanhef en onder a, van de Omgevingswet, bestaande uit het aanleggen van een weg of verandering brengen in de wijze van aanleg van een weg, bedoeld in artikel 2.1.5.2, tweede lid, onder a van de Algemene plaatselijke verordening in samenhang met artikel 22.8 van de Omgevingswet en artikel 2.1a van het Omgevingsbesluit, bedraagt het tarief, onverminderd het bepaalde in de andere artikelen van dit hoofdstuk als het ook gaat om de in die artikelen bedoelde activiteiten	€ 93,10

4.7.5	**Omgevingsplanactiviteit: uitweg/uitrit**	
	Als de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op een omgevingsplanactiviteit, als bedoeld in artikel 5.1, eerste lid, aanhef en onder a, van de Omgevingswet, bestaande uit het maken, hebben, veranderen of veranderen van het gebruik van een uitweg, bedoeld artikel 2.1.5.3 van de Algemene plaatselijke verordening in samenhang met artikel 22.8 van de Omgevingswet en artikel 2.1a van het Omgevingsbesluit, bedraagt het tarief, onverminderd het bepaalde in de andere artikelen van dit hoofdstuk als het ook gaat om de in die artikelen bedoelde activiteiten	€ 308,30

4.7.6	**Omgevingsplanactiviteit: overige aanlegactiviteiten**			
	Als de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op een omgevingsplanactiviteit, als bedoeld in artikel 5.1, eerste lid, aanhef en onder a, van de Omgevingswet, bestaande uit het uitvoeren van een werk, geen bouwwerk zijnde, of een werkzaamheid (aanlegactiviteit), niet zijnde een activiteit die in de voorgaande artikelen van deze paragraaf is benoemd, bedraagt het tarief, onverminderd het bepaalde in de andere artikelen van dit hoofdstuk als het ook gaat om de in die artikelen bedoelde activiteiten bij een binnenplanse, omgevingsplanactiviteit, een binnenplanse omgevingsplanactiviteit bij wijzigingsbevoegdheid of uitwerkingsplicht of een buitenplanse omgevingsactiviteit:		
	a.	indien de aanvraag ziet op het vellen van één of twee bomen		€ 169,65 per boom
	b.	indien de aanvraag ziet op andere aanvragen dan het vellen van één of meer bomen, waarbij de aanlegkosten bedragen:		
		1.	€ 0,- tot € 20.000,-	€ 530,70
		2.	€ 20.000,- tot € 100.000,-	2,5% van de aanlegkosten
		3.	meer dan € 100.000	3% van de aanlegkosten, met een maximum van € 3.715,90

Paragraaf 4.8 Overige activiteiten

4.8.1	**Omgevingsplanactiviteit: kappen van bomen of vellen van houtopstanden**	

	Als de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op een omgevingsplanactiviteit, als bedoeld in artikel 5.1, eerste lid, aanhef en onder a, van de Omgevingswet, bestaande uit het vellen van een houtopstand, bedoeld in artikel 4.5.3 van de Algemene plaatselijke verordening in samenhang met artikel 22.8 van de Omgevingswet en artikel 2.1a van het Omgevingsbesluit bedraagt het tarief, onverminderd het bepaalde in de andere artikelen van dit hoofdstuk als het ook gaat om de in die artikelen bedoelde activiteiten	€ 169,65 Per boom

4.8.2	**Omgevingsplanactiviteit: reclame**		
	Als de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op een omgevingsplanactiviteit, als bedoeld in artikel 5.1, eerste lid, aanhef en onder a, van de Omgevingswet, bestaande uit handelsreclame met behulp van een opschrift, aankondiging of afbeelding in welke vorm dan ook, die zichtbaar is vanaf een voor het publiek toegankelijke plaats, als bedoeld in artikel 4.7.2 van de Algemene plaatselijke verordening in samenhang met artikel 22.8 van de Omgevingswet en artikel 2.1a van het Omgevingsbesluit, en als niet tevens sprake is van een bouwactiviteit als bedoeld in paragraaf 4.3, bedraagt het tarief, onverminderd het bepaalde in de andere artikelen van dit hoofdstuk als het ook gaat om de in die artikelen bedoelde activiteiten:		
	a.	als de activiteit bestaat uit het op of aan een onroerende zaak maken of voeren van die handelsreclame	€ 195,50
	b.	als de activiteit bestaat uit het als eigenaar, beperkt gerechtigde of gebruiker van een onroerende zaak toestaan of gedogen dat die handelsreclame op of aan die onroerende zaak wordt gemaakt of gevoerd	€ 195,50

4.8.3	**Omgevingsplanactiviteit: opslag van roerende zaken**		
	Als de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op een omgevingsplanactiviteit, als bedoeld in artikel 5.1, eerste lid, aanhef en onder a, van de Omgevingswet, bestaande uit de opslag van roerende zaken in een aangewezen gedeelte van de gemeente, bedoeld in artikel 2.1.5.1, vijfde lid van de Algemene plaatselijke verordening in samenhang met artikel 22.8 van de Omgevingswet en artikel 2.1a van het Omgevingsbesluit, bedraagt het tarief, onverminderd het bepaalde in de andere artikelen van dit hoofdstuk als het ook gaat om de in die artikelen bedoelde activiteiten:		
	a.	als de activiteit bestaat uit het daar opslaan van roerende zaken	€ 104,50
	b.	als de activiteit bestaat uit het als eigenaar, beperkt gerechtigde of gebruiker van een onroerende zaak toestaan of gedogen dat daar roerende zaken worden opgeslagen	€ 104,50

4.8.4	**Omgevingsplanactiviteit: standplaatsen**		
	Als de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op een omgevingsplanactiviteit, als bedoeld in artikel 5.1, eerste lid, aanhef en onder a, van de Omgevingswet, bestaande uit het innemen of hebben van een standplaats, bedoeld in artikel 5.2.3 van de Algemene plaatselijke verordening in samenhang met artikel 22.8 van de Omgevingswet en artikel 2.1a van het Omgevingsbesluit, bedraagt het tarief, onverminderd		

	het bepaalde in de andere artikelen van dit hoofdstuk als het ook gaat om de in die artikelen bedoelde activiteiten, als het gaat om:		
	a.	ideële doeleinden	€ 0,00
	b.	commerciële doeleinden	€ 224,50

4.8.5	**Ontheffing grenswaarde geluidhinder**		
	Onverminderd het bepaalde in de voorgaande onderdelen van deze paragraaf bedraagt het tarief, indien sprake is van een verzoek ontheffing hogere waarde geluid op grond van de Wet Geluidhinder		€ 1.577,60

4.8.6	**Ontheffing geluid en trillingen**		
	Onverminderd het bepaalde in de voorgaande onderdelen van deze paragraaf bedraagt het tarief, indien er sprake is van verzoek om ontheffing veroorzaken geluidhinder ingevolge artikel 8.4 Bouwbesluit 2012 of verzoek om ontheffing trillingsterkte ingevolge artikel 8.5 Bouwbesluit 2012:		
	a.	geldig voor maximaal één dag	€ 333,10
	b.	geldig voor maximaal één week	€ 496,65
	c.	geldig voor maximaal één maand	€ 708,65
	d.	geldig voor maximaal één jaar	€ 1.274,50

4.8.7	**Nasporing archief Bouw- en woningtoezicht**		
	Onverminderd het bepaalde in de voorgaande onderdelen van deze paragraaf bedraagt het tarief, indien sprake is van een verzoek ontheffing hogere grenswaarde op grond van de Wet Geluidhinder		€ 23,80

4.8.8	**Andere activiteiten**			
	Als de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op het verrichten van een andere activiteit dan in deze paragraaf en voorgaande paragrafen van dit hoofdstuk bedoeld en die activiteit:			
	a.	betreft een bij of krachtens artikel 5.1 van de Omgevingswet aangewezen vergunningplichtige activiteit, uitgezonderd de activiteit bedoeld in onderdeel b, bedraagt het tarief, onverminderd het bepaalde in de andere artikelen van dit hoofdstuk als het ook gaat om de in die artikelen bedoelde activiteiten		€ 307,25
	b	betreft een omgevingsplanactiviteit als bedoeld in artikel 5.1, eerste lid, aanhef en onder a, van de Omgevingswet, bedraagt het tarief, onverminderd het bepaalde in de andere artikelen van dit hoofdstuk als het ook gaat om de in die artikelen bedoelde activiteiten:		
		1°	voor een binnenplanse omgevingsplanactiviteit	€ 307,25
		2°	voor een buitenplanse omgevingsplanactiviteit	€ 512,10
		3°	voor een in een gemeentelijke verordening als bedoeld in artikel 22.8 van de Omgevingswet in samenhang met artikel 2.1a van het Omgevingsbesluit aangewezen vergunningplichtige activiteit	€ 307,25

Paragraaf 4.9 Maatwerkvoorschriften

4.9.1	**Maatwerkvoorschriften bij bouwactiviteiten**		
	Als de aanvraag om een of meer maatwerkvoorschriften betrekking heeft op een bouw- of sloopactiviteit, bedraagt het tarief:		
	a.	voor een maatwerkvoorschrift dat betrekking heeft op: 1. het in stand houden van een bestaand bouwwerk, bedoeld in artikel 3.1 van het Besluit bouwwerken leefomgeving;	€ 1.433,80

		2. bouwactiviteiten die het bouwen van nieuwe bouwwerken betreffen als bedoeld in artikel 4.1 van het Besluit bouwwerken leefomgeving; 3. het gebruik van een bouwwerk, bedoeld in artikel 6.1 van het Besluit bouwwerken leefomgeving; of 4. het verrichten van bouw- of sloopwerkzaamheden als bedoeld in artikel 7.1 van het Besluit bouwwerken leefomgeving; per maatwerkvoorschrift	
	b	in andere gevallen dan bedoeld in onderdeel a, per maatwerkvoorschrift	€ 1.433,80

4.9.2	**Maatwerkvoorschriften bij milieubelastende activiteiten**	
4.9.2.1	Als de aanvraag om een of meer maatwerkvoorschriften als bedoeld in hoofdstuk 3 van het Besluit activiteiten leefomgeving betrekking heeft op een milieubelastende activiteit als bedoeld in hoofdstuk 3 van het Besluit activiteiten leefomgeving, bedraagt het tarief per activiteit:	€ 1.433,80
4.9.2.2	Als de aanvraag om een of meer maatwerkvoorschriften betrekking heeft op een andere milieubelastende activiteit dan bedoeld in 4.9.2.1, bedraagt het tarief per maatwerkvoorschrift	€ 1.433,80

4.9.3	**Maatwerkvoorschriften bij overige activiteiten**	
	Als de aanvraag om een of meer maatwerkvoorschriften betrekking heeft op een andere activiteit dan genoemd in 4.9.1 en 4.9.2 (4.9.2.1 en 4.9.2.2), bedraagt het tarief per maatwerkvoorschrift:	€ 1.433,80

Paragraaf 4.10 Gelijkwaardigheid

4.10.1	**Gelijkwaardige maatregel**	
	Als de aanvraag om toestemming voor een gelijkwaardige maatregel als bedoeld in artikel 4.7 van de Omgevingswet	€ 1.433,80

Paragraaf 4.11 Overige tarieven

4.11.1	**Verlengen tijdelijke omgevingsvergunning bouwactiviteit**	
	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag om verlenging van de in een omgevingsvergunning voor een bouwactiviteit gestelde termijn, bedoeld in artikel 10.23, tweede lid, van het Omgevingsbesluit:	€ 162,40

4.11.2	**Wijzigen omgevingsvergunning**	
	Voor het in behandeling nemen van een aanvraag om wijziging van een omgevingsvergunning is hetzelfde tarief verschuldigd als op grond van dit hoofdstuk verschuldigd is voor het in behandeling nemen van een aanvraag om een omgevingsvergunning voor de activiteit of activiteiten waarop de aanvraag tot wijziging betrekking heeft.	

4.11.3	**Wijzigen voorschriften omgevingsvergunning**	
	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag om wijziging van voorschriften van een omgevingsvergunning	€ 162,40

4.11.4	**Intrekken omgevingsvergunning**	
	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag om gehele of gedeeltelijke intrekking van een omgevingsvergunning	€ 162,40

4.11.5	**Beoordeling aanvullende gegevens**	n.v.t.

4.11.6	**Beoordeling onderzoeksrapporten**	
	De in 4.12.3 opgenomen tarieven zijn van overeenkomstige toepassing op het in behandeling nemen van een aanvraag tot het beoordelen van een onderzoeksrapport, zonder dat sprake is van een aanvraag om een omgevingsvergunning of ander besluit.	

4.11.7	**Wijzigen van het omgevingsplan**	
	Het tarief bedraagt, onverminderd het bepaalde in 4.3.1. en 4.3.2, voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot het wijzigen van het omgevingsplan:	
	voor bouwkosten tot € 1.000.000,00	€ 9.375,65
	van € 1.000.000,00 tot € 2.000.000,00	€ 13.145,40
	Meer dan € 2.000.000,00	€ 25.429,05
	Het bepaalde in dit artikel vindt geen toepassing voor zover de betreffende vergoedingen op grond van privaatrechtelijke regelingen zijn verschuldigd.	

4.11.8	**Niet genoemd besluit op aanvraag**	
	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag tot het nemen van een ander, in dit hoofdstuk niet benoemd besluit op grond van de Omgevingswet, de op die wet gebaseerde algemene maatregelen van bestuur of het omgevingsplan	€ 649,65

Paragraaf 4.12 Modaliteiten

4.12.1	**Achteraf ingediende aanvraag**	
	Als de aanvraag om een omgevingsvergunning voor een activiteit wordt ingediend na aanvang of gereedkomen van de activiteit, worden de op grond van de paragrafen 4.3 tot en met 4.8 verschuldigde leges verhoogd met	10%

4.12.2	**Uitgebreide voorbereidingsprocedure**		
	Onverminderd het bepaalde in de andere artikelen van dit hoofdstuk bedraagt het tarief, als afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht van toepassing is op de voorbereiding van het besluit:		
	a.	als sprake is van een milieubelastende activiteit	€ 4.506,30
	b.	als sprake is van een buitenplanse omgevingsplanactiviteit	€ 4.816,65
	c.	als sprake is van andere activiteiten dan bedoeld in de onderdelen a en b	€ 4.506,30

4.12.3	**Beoordeling onderzoeksrapporten**	
	Onverminderd het bepaalde in de andere artikelen van dit hoofdstuk bedraagt het tarief, als krachtens wettelijk voorschrift voor de betreffende aanvraag een rapport moet worden beoordeeld:	

	a.	voor de beoordeling van een milieukundig bodemrapport	€ 728,30
	b.	voor de beoordeling van een archeologisch bodemrapport	€ 728,30
	c.	voor de beoordeling van een geluid- of luchtrapport betreffende de geluid- of luchtbelasting	€ 728,30
	d.	voor de beoordeling van een akoestisch rapport betreffende de interne en externe geluidwering of nagalm van een bouwwerk	€ 728,30
	e.	voor de beoordeling van een ecologisch onderzoeksrapport	€ 728,30
	f.	voor de beoordeling van een milieueffectrapportage (MER)	€ 728,30
	g.	voor de beoordeling van een niet in de voorgaande onderdelen genoemd rapport	€ 728,30

4.12.4	**Advies**		
	Onverminderd het bepaalde in de andere artikelen van dit hoofdstuk bedraagt het tarief, als een daartoe aangewezen bestuursorgaan of andere instantie advies moet uitbrengen over de aanvraag om een omgevingsvergunning of een ander besluit op grond van de Omgevingswet:		
	a.	voor een advies van de gemeenteraad	€ 649,65
		indien er sprake is van een tijdelijk initiatief conform de voorwaarden die gelden voor het Manifest 'tijdelijke horeca'	€ 324,85
	b.	voor een advies van de gemeentelijke adviescommissie als bedoeld in de Verordening Adviescommissie Omgevingskwaliteit Arnhem dat uitsluitend betrekking heeft op redelijke eisen van welstand, als bedoeld in de gemeentelijke beleidsregels bedoeld in artikel 4.19 van de Omgevingswet	€ 649,65
	c.	voor een advies van de gemeentelijke adviescommissie als bedoeld in de Verordening Adviescommissie Omgevingskwaliteit Arnhem in andere gevallen dan bedoeld in onderdeel b	€ 649,65
	d.	Het bedrag dat het adviserend bestuursorgaan of andere instantie in rekening brengt voor het uitbrengen van het advies.	

4.12.5	**Instemming**	
4.12.5.1	Onverminderd het bepaalde in de andere artikelen van dit hoofdstuk bedraagt het tarief, als een aanvraag om een omgevingsvergunning of een ander besluit op grond van de Omgevingswet betrekking heeft op een activiteit waarvoor de beslissing op de aanvraag op grond van artikel 16.16 van de Omgevingswet instemming behoeft van een bestuursorgaan:	
	het bedrag dat dit bestuursorgaan aan rechten zou heffen als het voor de activiteit waarvoor instemming wordt verzocht zelf bevoegd gezag zou zijn.	
4.12.5.2	Het bedrag bedoeld in 4.12.5.1 wordt voorafgaand aan het in behandeling nemen van de aanvraag aan de aanvrager meegedeeld.	

Paragraaf 4.13 Vermindering

4.13.1	**Vermindering na omgevingsoverleg**	
	De op grond van 4.2.1.1 onder a. en b. verschuldigde leges worden respectievelijk voor 100% en 50% verrekend met de leges zoals deze bij een daadwerkelijke aanvraag om een omgevingsvergunning voor die	

	activiteit of activiteiten worden vastgesteld, mits deze opvolgende vergunningaanvraag wordt ingediend binnen twaalf maanden na de verzending van de beoordeling uit het vooroverleg. Zie ook 4.2.1.2	

4.13.2	**Vermindering bij meervoudige aanvraag**	
	Als de aanvraag om een omgevingsvergunning betrekking heeft op vijf of meer activiteiten, bestaat aanspraak op vermindering van leges, met uitzondering van leges in verband met adviezen of instemming als bedoeld in artikel 4.12.5, voor de milieubelastende activiteiten als bedoeld in paragraaf 4.5 en het legesdeel dat betrekking heeft op de modaliteiten genoemd in paragraaf 4.12. De vermindering bedraagt	5%
	van de voor die activiteiten verschuldigde leges.	

4.13.3	**Vermindering in verband met het realiseren van duurzaamheidsmaatregelen**	
	Als in de aanvraag om een omgevingsvergunning voor een bouwactiviteit of aanlegactiviteit als bedoeld in 4.3.1, 4.3.2, 4.4.1, 4.12.1 en paragraaf 4.7 één of meerdere onderstaande duurzaamheidsmaatregelen omvat, bestaat aanspraak op vermindering van de leges met betrekking tot de desbetreffende duurzaamheidsmaatregel. De vermindering bedraagt:	
4.13.3.1	indien de duurzaamheidsmaatregel bestaat uit het isoleren van een rijksmonument of gemeentelijk monument:	100%
4.13.3.2	indien de duurzaamheidsmaatregel bestaat uit het isoleren van bestaande woningen en/of andere bestaande gebouwen en na realisatie de totale isolatiewaarde van: a. het dak een waarde heeft van Rc = 6,0 m^2 K/W of hoger, b. de buitengevel een waarde heeft van Rc =4,5 m^2 K/W of hoger, en c. de vloer een waarde heeft van Rc = 3,5 m^2 K/W of hoger:	100%
4.13.3.3	indien de duurzaamheidsmaatregel bestaat uit het renoveren van een bestaande woning, waardoor die woning een NOM-woning wordt:	100%
4.13.3.4	indien de duurzaamheidsmaatregel bestaat uit het aanbrengen van een begroeid dak dat na realisatie een waterbergende capaciteit heeft van minimaal 18 liter per m² en een oppervlakte van minimaal 20 m^2:	100%
4.13.3.5	indien de duurzaamheidsmaatregel bestaat uit het plaatsen van een buitenunit voor een warmtepomp met een geluidsproductie van de luchtunit van maximaal 40 dB op de erfgrens:	100%
4.13.3.6	indien de duurzaamheidsmaatregel bestaat uit plaatsing van zonnecollectoren voor een zonneboiler met een vermogen van minimaal 4,5 GJ:	100%
4.13.3.7	indien de duurzaamheidsmaatregel bestaat uit de plaatsing van zonnepanelen met een output van in totaal minimaal 1200 Wp op het dak of aan de gevel	100%

4.13.3.8	indien de duurzaamheidsmaatregel bestaat uit de plaatsing van zonnepanelen met een output van in totaal minimaal 1200 Wp op of aan monumenten en beschermende stadsgezichten als aan de criteria voor zonnepanelen op beschermde stadsgezichten en monumenten, zoals vermeld op de bijlage van het aanvraagformulier duurzaamheidsmaatregelen, is voldaan:	100%
4.13.3.9	indien de duurzaamheidsmaatregel bestaat uit de bouw van zelfstandige, grondgebonden zonnepanelen:	
	• bij een zonne-energiesystemen in veldopstelling op eigen terrein en voor eigen gebruik met een maximum van 15kWp:	50%
	• bij een zonne-energiesystemen in veldopstelling boven 15 kWp, waarbij sprake is van meervoudig ruimtegebruik:	50%
4.13.3.10	indien de duurzaamheidsmaatregel bestaat uit de bouw van een of meer windturbines:	50%
4.13.3.11	Voor de toepassing van 4.13.2 t/m 4.13.3.9 wordt verstaan onder:	
	dB: decibel, de maat voor een hoeveelheid geluid; EPC: Energie Prestatie Coëfficiënt; GJ: Gigajoule; K: temperatuur uitgedrukt in Kelvin; M^2: vierkante meter oppervlakte; Meervoudig ruimtegebruik: als de grondgebonden zonnepanelen worden geplaatst op carports boven parkeerplaatsen, aan geluidschermen, boven natuur, boven landbouw of op water; NOM-woning: nul-op-de-meter-woning, zijnde een woning waarin gedurende een jaar gemiddeld net zoveel energie wordt geproduceerd (door zon, wind of warmtepompen) als wordt verbruikt (voor verwarming, warm tapwater en huishoudelijk gebruik); Rc: warmteweerstand (R) van een constructie (c); W: hoeveelheid energie uitgedrukt in Watt; Wp: Wattpiek, het energievermogen aan elektriciteit dat met een zonnepaneel kan worden opgewekt; Windturbine: apparaat waarmee wind wordt omgezet in elektriciteit; Zonnecollector: apparaat dat zonlicht (direct licht bij zonnig weer en diffuus licht bij bewolkt weer) omzet in warmte; Zonnepaneel: paneel dat bestaat uit meerdere zonnecellen waarmee zonlicht omgezet wordt in elektriciteit.	
4.13.4	**Bijzondere bepalingen**	
	4.13.3 (4.13.3.1 t/m 4.13.1.10) is uitsluitend van toepassing indien bij de aanvraag omgevingsvergunning tevens het aanvraagformulier duurzaamheidsmaatregelen is ingediend.	

4.13.5	**Vermindering bij geen doorgang bouw na vergunningverlening bij duurzaamheidsmaatregel**	
	Indien na vergunningverlening de bouw van de duurzaamheidsmaatregel als genoemd in 4.13.3.9 en 4.13.3.10 van de tarieventabel geen doorgang	€ 5.172,50

	vindt, wordt het oorspronkelijke bedrag aan leges verlaagd tot het bedrag van	

HOOFDSTUK DIENSTVERLENING VALLEND ONDER EUROPESE DIENSTENRICHTLIJN

Horeca

5.1.1	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van:	
	a. een aanvraag voor een vergunning als bedoeld in artikel 2.3.1.2 APV in verband met het vestigen van een nieuwe onderneming	€ 1.363,45
	indien er sprake is van een tijdelijk initiatief conform de voorwaarden die gelden voor het Manifest 'tijdelijke horeca'	€ 681,75
	b. een vergunning als bedoeld in artikel 3, eerste lid, Alcoholwet in verband met het vestigen van een nieuwe onderneming	€ 1.363,45
	indien er sprake is van een tijdelijk initiatief conform de voorwaarden die gelden voor het Manifest 'tijdelijke horeca'	€ 681,75
	Indien deze vergunning tezamen met de onder a bedoelde vergunning wordt aangevraagd, voor beide aanvragen tezamen	€ 1.363,45
	indien er sprake is van een tijdelijke initiatief conform de voorwaarden die gelden voor het Manifest 'tijdelijke horeca'	€ 681,75
	c. een vergunning als bedoeld in artikel 2.3.1.2. APV. in verband met een overname van een bestaande onderneming	€ 1.239,35
	d. een vergunning als bedoeld in artikel 3, eerste lid, Alcoholwet in verband met een overname van een bestaande onderneming	€ 1.239,35
	indien deze vergunning tezamen met de onder c bedoelde vergunning wordt aangevraagd, voor beide aanvragen tezamen	€ 1.239,35
	e. het doorvoeren van een ondergeschikte wijziging in een verleende vergunning	€ 96,20
	f. het bijschrijven op de vergunning van een leidinggevende, per persoon	€ 74,50
5.1.2	een vergunning als bedoeld in artikel 2.3.1.13 van de Algemene plaatselijke verordening (terras)	€ 195,50
	indien er sprake is van een tijdelijk initiatief conform de voorwaarden die gelden voor het Manifest 'tijdelijke horeca'	€ 99,30
5.1.3	een ontheffing als bedoeld in 2.3.1.16 van de Algemene plaatselijke verordening (sluitingsuur)	€ 40,35
5.1.4	een ontheffing als bedoeld in artikel 2.3.1.15, lid 5, van de Algemene plaatselijke verordening per jaar	€ 602,10
5.1.5	een ontheffing als bedoeld in artikel 35 van de Alcoholwet	€ 40,35

Organiseren evenementen of markten

5.2.1	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag om een vergunning voor het organiseren van een evenement als bedoeld in artikel 5.7.1 van de Algemene plaatselijke verordening (evenementenvergunning), indien het betreft:	
	a. voor ideële doeleinden	€ 0,00
	b. voor commerciële doeleinden met een verwacht bezoekersaantal tot 500 personen	€ 266,90
	c. voor commerciële doeleinden met een verwacht bezoekersaantal van 501 tot 2500 personen	€ 533,80
	d. voor commerciële doeleinden met een verwacht bezoekersaantal van 2501 tot 10.000 meer personen	€ 1.067,60

	e. voor commerciële doeleinden met een verwacht bezoekersaantal van meer dan 10.000 personen	€ 1.946,95
5.2.2	een vergunning als bedoeld in artikel 5.2.3 (standplaats) van de Algemene plaatselijke verordening:	
	a. voor ideële doeleinden	€ 0,00
	b. voor commerciële doeleinden	€ 224,50
5.2.3	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een vergunning als bedoeld in artikel 2.2.1 van de Algemene plaatselijke verordening (per voetbalwedstrijd)	€ 231,75
5.2.4	Een vergunning voor het organiseren of houden van wedstrijden, wandel-, fiets-, trim- en ruitertochten in parken, bossen en natuurgebieden ingevolge artikel 4.6.3. van de Algemene plaatselijke verordening, indien het betreft:	
	a. voor ideële doeleinden	€ 0,00
	b. voor commerciële doeleinden met een verwacht bezoekersaantal tot 10.000 personen	€ 266,90
	c. voor commerciële doeleinden met een verwacht bezoekersaantal van 10.000 of meer personen	€ 1.946,95

Prostitutiebedrijven

5.3.1	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag om een vergunning als bedoeld in artikel 3.2.1 van de Algemene plaatselijke verordening ten behoeve van:	
5.3.1.1	een seksinrichting	€ 1.560,05
	verhoogd met de kosten voor het antecedentenonderzoek van de op de aanvraag vermelde exploitant en beheerder(s); per persoon	€ 74,50
5.3.1.2	een vergunning als bedoeld in artikel 3.2.1 van de Algemene plaatselijke verordening ten behoeve van een escortebedrijf	€ 1.206,25
	verhoogd met de kosten voor het antecedentenonderzoek van de op de aanvraag vermelde exploitant en beheerder(s); per persoon	€ 74,50
5.3.1.3	een vergunning als bedoeld in artikel 3.2.1 van de Algemene plaatselijke verordening ten behoeve van een seksinrichting of escortbedrijf waarvan de huidige vergunning vervalt vanwege de wijziging van de exploitant of beheerder	€ 71,40
	verhoogd met de kosten voor het antecedentenonderzoek van de op de aanvraag vermelde exploitant en beheerder(s); per persoon	€ 74,50
5.3.1.4	een vergunning als bedoeld in artikel 3.2.1 van de Algemene plaatselijke verordening indien dit leidt tot een besluit tot het niet verder in behandeling nemen van de aanvraag	€ 221,40

Winkeltijdenwet

5.4.1	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag voor een ontheffing in het kader van de Winkeltijdenwet, het Vrijstellingenbesluit Winkeltijdenwet of de Verordening Winkeltijden Arnhem	€ 79,65

Woningsplitsing en verkamering

5.5.1	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag om een omgevingsvergunning voor een activiteit als bedoeld in artikel 5.1, eerste lid, onder a, van de Omgevingswet in samenhang met artikelen 5.18 en 5.21 van de Omgevingswet als er sprake is van woningsplitsing en/of verkamering	€ 847,25

Verhuurvergunning opkoopbescherming

5.6.1	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag om een vergunning om een woonruimte in gebruik te geven binnen een periode van vier jaar na de datum van inschrijving in de openbare registers van de akte van levering van die woonruimte aan de nieuwe eigenaar, als bedoeld in artikel 41, eerste lid, van de Huisvestingswet 2014 en hoofdstuk 3 van de Huisvestingsverordening 2024	€ 847,25

HOOFDSTUK ALGEMENE PLAATSELIJKE VERORDENING

Orde, veiligheid en hinder

5.7.1	Het tarief bedraagt terzake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van:	
5.7.1.1	een ontheffing als bedoeld in artikel 2.1.5.1, derde lid, van de Algemene plaatselijke verordening voorwerpen of stoffen op, aan of boven de weg (oneigenlijk gebruik openbare grond)	€ 104,50
5.7.1.2	een ontheffing om vuur te stoken ingevolge artikel 5.5.1 van de Algemene plaatselijke verordening met	
	a. kerstbomen	€ 79,65
	b. kampvuur	€ 41,40
5.7.1.3	een ontheffing om geluidhinder te veroorzaken ingevolge artikel 4.1.5 van de Algemene plaatselijke verordening	
	a. geldig voor maximaal één dag	€ 340,35
	b. geldig voor maximaal één week	€ 481,05
	c. geldig voor maximaal één maand	€ 723,10
	d. geldig voor maximaal één jaar	€ 1.302,45

Afvalstoffen

Vervallen

Overig APV

5.9.1	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van:	
5.9.1.1	een ontheffing om gevelde iepen of delen daarvan voorhanden te hebben, in voorraad te hebben of te vervoeren ingevolge artikel 4.5.8 van de Algemene plaatselijke verordening	€ 231,75
5.9.1.2	een ontheffing om aangeduide bloemen of planten te plukken dan wel hout te sprokkelen, verwijderen van paddenstoelen of het verzamelen van zaden en vruchten ingevolge artikel 4.6.2 van de Algemene plaatselijke verordening	€ 231,75
5.9.1.3	een ontheffing voor het uitrijden van meststoffen op zaterdag, zondag en algemeen erkende feestdagen ingevolge artikel 4.7.1a van de Algemene plaatselijke verordening	€ 231,75
5.9.1.4	een vergunning om een ligplaats met een woonschip in te nemen of te hebben ingevolge artikel 5.3a.4 van de Algemene plaatselijke verordening	€ 297,95
5.9.1.5	een vergunning om handelsreclame aan te brengen ingevolge artikel 4.7.2 van de Algemene plaatselijke verordening	€ 195,50

Overige verklaringen, ontheffingen en vergunningen

5.10.1	Het tarief bedraagt ter zake van:	
5.10.1.1	het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van instemming met het wijzigen of omzetten van een door de gemeente gegarandeerde hypothecaire geldlening ter financiering van de verwerving van een woning of woonwagen	€ 112,75
5.10.1.2	het vaststellen van een hogere grenswaarde op grond van de Wet geluidhinder / Omgevingswet bij het opstellen van een omgevingsplan zoals bedoeld in artikel 3.1 van de Wet ruimtelijke ordening / artikel 4.2, eerste lid, van de Omgevingswet of uitwerking van een omgevingsplan zoals bedoeld in artikel 3.6 van de Wet ruimtelijke ordening / artikelen 2.8 en 4.5 van de Omgevingswet	€ 1.577,60
5.10.1.3	het vaststellen van een hogere grenswaarde op grond van de Wet geluidhinder / Omgevingswet bij het opstellen van een projectbesluit zoals bedoeld in artikel 2.12 onder a onder 3 van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht / artikelen 5.18 en 5.21 van de Omgevingswet	€ 1.577,60
5.10.1.4	het vaststellen van een hogere grenswaarde op grond van de Wet geluidhinder / Omgevingswet bij het uitvoeren van een reconstructie van een weg zoals bedoeld in deze wet	€ 1.577,60
5.10.2	Het tarief bedraagt ter zake het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van een ontheffing als bedoeld in artikel 87 van het Reglement verkeersregels en verkeerstekens 1990 in relatie tot de nota Rijden in het voetgangersgebied:	
5.10.2.1	een vaste ontheffing voor een bewoner, permanent geldig	€ 197,60
5.10.2.2	een vaste ontheffing voor een bewoner, die niet beschikt over een eigen parkeerplaats, permanent geldig	€ 97,25
5.10.2.3	een vaste ontheffing voor een bedrijf, geldig voor vijf jaren	€ 494,50
5.10.2.4	een vaste ontheffing voor een bedrijf, gevestigd in het voetgangersgebied, en waarbij het bedrijf niet beschikt over een eigen parkeerplaats, geldig voor vijf jaren	€ 246,20
	voor elk volgend duplicaat vaste ontheffing voor een bedrijf	€ 27,95
5.10.3	Het tarief bedraagt ter zake het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van een adreswijziging van een vaste ontheffing gebaseerd op de Nota rijden in het voetgangersgebied	€ 51,75

Wet vervoer gevaarlijke stoffen

5.11.1	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van:	
5.11.1.1	een ontheffing om gevaarlijke stoffen buiten de aangewezen wegen of weggedeelten te transporteren, ingevolge artikel 22 Wet vervoer gevaarlijke stoffen	€ 602,10
5.11.1.2	een verlenging van een eerder verleende ontheffing	€ 158,30

Wet op de Kansspelen

5.12.1	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag om:		
5.12.1.1	een aanwezigheidsvergunning als bedoeld in artikel 30b van de Wet op de kansspelen:		
	a.	voor een periode van twaalf maanden voor één kansspelautomaat	€ 56,50

	b.	voor een periode van twaalf maanden voor twee of meer kansspelautomaten per kansspelautomaat	€ 22,50
		per vergunning vermeerderd met een bedrag van	€ 34,00
5.12.1.2	een aanwezigheidsvergunning als bedoeld in artikel 30b van de Wet op de kansspelen:		
	a.	voor één kansspelautomaat, welke vergunning geldt voor een periode van vier jaar of langer	€ 226,50
	b.	voor twee kansspelautomaten, welke vergunning geldt voor een periode van vier jaar of langer	€ 317,00
5.12.1.3	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag om een vergunning als bedoeld in artikel 3 van de Wet op de kansspelen (loterijvergunning)		€ 82,00
5.12.1.4	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag om een vergunning tot het exploiteren of doen exploiteren van een speelgelegenheid als bedoeld in artikel 2.3.3.1 van de Algemene plaatselijke verordening		€ 484,00

Reglement verkeersregels en verkeerstekens

5.13.1	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een aanvraag:	
5.13.1.1	tot het verkrijgen van een ontheffing als bedoeld in artikel 87 van het Reglement verkeersregels en verkeerstekens 1990 anders dan de ontheffing als bedoeld in artikel 4.6.2 Het hier genoemde tarief geldt daarmee ook voor een ontheffing verleend op grond van de hardheidsclausule als bedoeld in artikel 8 van de 'Beleidsregels ontheffingen milieuzone Arnhem 2022'	€ 291,75
	waarbij voor langdurige ontheffingen milieuzone vrachtverkeer en personenauto's geldt dat alleen een aanvraag per kenteken ingediend kan worden	
5.13.1.2	tot het verkrijgen van een dagontheffing milieuzone (per kenteken)	€ 37,25
5.13.1.3	een verlenging of wijziging van de onder 5.13.1.1 vermelde ontheffing	€ 96,20
5.13.1.4	voor het verkrijgen van een langdurige ontheffing voor voertuigen als bedoeld in artikel 5 (voertuig vanwege handicap aangepast) van de 'Beleidsregels ontheffingen milieuzone Arnhem 2022'	€ 51,75

HOOFDSTUK KABELS EN LEIDINGEN ARNHEM

Verordening kabels en leidingen Arnhem

5.15.1	Een vergunning voor het leggen, houden, onderhouden, verleggen of opruimen van kabels en leidingen in de openbare ruimte en in of op kunstwerken, zoals bedoeld in artikel 5 van de Verordening Kabels en Leidingen gemeente Arnhem indien de werkzaamheden betrekking hebben op:	
	Kabels en leidingen, niet zijnde rioolleidingen	€ 281,40
5.15.1.1	Het tarief genoemd in art 5.15.1 wordt verhoogd met een bedrag van	€ 3,30
	voor elke strekkende meter dat het tracé langer is dan de grens van 20 meter tot en met een lengte van 1000 meter	

5.15.1.2	Het tarief genoemd in art 5.15.1 en 5.15.1.1 wordt verhoogd met een bedrag van voor elke strekkende meter dat het tracé langer is dan de grens van 1000 meter tot en met een lengte van 2500 meter	€ 1,65
5.15.1.3	Het tarief genoemd in art 5.15.1, 5.15.1.1 en 5.15.1.2 wordt verhoogd met een bedrag van voor elke strekkende meter dat het tracé langer is dan de grens van 2500 meter.	€ 0,85

Telecommunicatiewet

5.16.1	Het tarief bedraagt voor het in behandeling nemen van een melding in verband met het verkrijgen van instemming omtrent plaats, tijdstip en wijze van uitvoering van werkzaamheden als bedoeld in artikel 5.4, eerste lid, van de Telecommunicatiewet	€ 281,40
5.16.1.1	Het tarief genoemd in artikel 5.16.1 wordt verhoogd met een bedrag van	€ 3,30
	voor elke strekkende meter dat het tracé langer is dan de grens van 20 meter tot en met een lengte van 1000 meter	
5.16.1.2	Het tarief genoemd in artikel 5.16.1 en 5.16.1.1 wordt verhoogd met een bedrag van	€ 1,65
	voor elke strekkende meter dat het tracé langer is dan de grens van 1000 meter tot en met een lengte van 2500 meter	
5.16.1.3	Het tarief genoemd in artikel 5.16.1 en 5.16.1.1 en 5.16.1.2 wordt verhoogd met een bedrag van	€ 0,85
	voor elke strekkende meter dat het tracé langer is dan de grens van 2500 meter	

HOOFDSTUK OVERIGE BEPALINGEN

Wijziging tenaamstelling

6.1	Het tarief bedraagt ter zake van het in behandeling nemen van een aanvraag tot het verstrekken van een wijziging tenaamstelling inzake een verleende vergunning op grond van deze tarieventabel	€ 51,75

Zaaknummer: 4298907

Bijlage 1 behorend bij de 'Legesverordening 2025' van 13 november 2024

R egionaal
O verleg
E indhoven
B ouwtoezicht

ROEB

Overzicht bouwkosten ten behoeve van berekeningen voor de bouwleges-toets
Vastgesteld in ROEB-overleg 5 september 2023
De vermelde prijzen (euro) gelden per eenheid zoals vermeld excl. BTW

1. WONINGEN

1.1	Rijtjeswoningen	255,00	per m^3
1.2	Halfvrijstaande woningen	308,00	per m^3
1.3	Vrijstaande woningen / appartementen	343,00	per m^3
1.4	Bungalows	367,00	per m^3
1.5	Woonwagens (nieuw en verplaatst)	231,00	per m^3
1.6	(Tijdelijke) woonunit	231,00	per m^3
1.7	Recreatiewoning	231,00	per m^3

2. WONINGUITBREIDINGEN EN VERBOUWINGEN

2.1	Uitbreiding woonruimte / dakopbouw	349,00	per m^3
2.2	Uitbreiding bergruimte / garage	154,00	per m^3
2.3	Kelder	320,00	per m^3
2.4	Serre	692,00	per m^2
2.5	Verandering woonruimte (inpandig)	160,00	per m^3
2.6	Dakkapel	1.325,00	per m^1
2.7	Gevelwijziging	716,00	per m^2
2.8	Nieuw dak	142,00	per m^2

3. BIJGEBOUWEN

3.1	Berging/garage met plat dak	160,00	per m^3
3.2	Berging/garage met kapconstructie	148,00	per m^3
3.3	Carport / Overkapping	190,00	per m^2
3.4	Tuinhuisje (prefab)	178,00	per m^2
3.5	Zwembad	237,00	per m^3

4. TUIN en STRAATMEUBILAIR

4.1	Houten schutting/pergola	83,00	per m^1
4.2	Gemetselde tuinmuur	148,00	per m^1
4.3	Schotelantenne	1.195,00	per st.
4.4	Hout + metselwerk tuinmuur	113,00	per m^1
4.5	Gaashekwerk	60,00	per m^1

5. BEDRIJFSHALLEN

- Gemetselde wandconstructie:

geldt voor gehele pand (geen opsplitsing)

5.1	Bedrijfshal hoogte tot en met 3m	119,00	per m^3
5.2	Bedrijfshal hoogte tussen 3 en 6 m	71,00	per m^3
5.3	Tussenvloer in de hal extra	160,00	per m^2
5.4	Bedrijfskantoor in de hal	243,00	per m^3

- Systeembouw:

geldt voor gehele pand (geen opsplitsing)

5.5	Hal hoogte tot en met 6m	71,00	per m^3
5.6	Hal hoogte tussen 6 tot en met 9 m	60,00	per m^3
5.7	Hal hoger dan 9 m, oppervlakte kleiner dan 5.000 m^2	54,00	per m^3
5.8	Hal hoger dan 9 m, oppervlakte tussen 5.000 en 10.000 m^2	54,00	per m^3
5.9	Hal hoger dan 9 m, oppervlakte tussen 10.000 en 20.000 m^2	48,00	per m^3
5.10	Hal hoger dan 9 m, oppervlakte groter dan 20.000 m^2	48,00	per m^3
5.11	Tussenvloer in de hal extra	101,00	per m^2
5.12	Kantoorvloer in de hal extra	154,00	per m^2
5.13	Open loods	154,00	per m^2
5.14	Semi-permanente unit	243,00	per m^3
5.15	Romneyloods	34,00	per m^3

6. OVERIGE GEBOUWEN

6.1	Kantoor	343,00	per m^3
6.2	Showroom	202,00	per m^3
6.3	Winkel	343,00	per m^3
6.4	Bouwmarkt	154,00	per m^3
6.5	Horeca	314,00	per m^3
6.6	Sporthal	308,00	per m^3
6.7	Kleedgebouwen	284,00	per m^3
6.8	Scholen / kinderdagverblijven	273,00	per m^3
6.9	Noodscholen	225,00	per m^3
6.10	Zorgfunctie (kleinschalig)	409,00	per m^3
6.11	Interne wijzigingen overige gebouwen	119,00	per m^3
6.12	Gevelwijzigingen overige gebouwen	722,00	per m^2

7. TUINBOUWKAS

7.1	Verwarmde kas	54,00	per m^2
7.2	Onverwarmde kas	36,00	per m^2

8. VARKENSSTAL

8.1	Stal fokzeugen en biggen (traditioneel metselwerk)	474,00	per m^2
8.2	Stal voor vleesvarkens (traditioneel metselwerk)	438,00	per m^2
8.3	Stal voor fokzeugen (groepshuisvesting op stro)	308,00	per m^2

	* Voor systeembouw zoals beton en staalwanden geldt een tariefreductie van	60,00	per m^2

9. KOEIENSTAL

9.1	Stal voor vleeskalveren (traditioneel metselwerk)	426,00	per m^2
9.2	Grupstal (traditioneel metselwerk)	343,00	per m^2
9.3	Ligboxenstal (traditioneel metselwerk)	367,00	per m^2
	* Voor systeembouw zoals beton en staalwanden geldt een tariefreductie van	60,00	per m^2
9.4	Gedeelte voor melkinrichting, installatie en tank	728,00	per m^2

10. KIPPENSTAL

10.1	Vleeskuikens (traditioneel metselwerk)	355,00	per m^2
10.2	Legkippen (traditioneel metselwerk)	379,00	per m^2
	* Voor systeembouw zoals beton en staalwanden geldt een tariefreductie van	60,00	per m^2
10.3	Extra kosten legbatterijen/mestverwijdering	113,00	per m^2

11. PAARDENSTAL

11.1	Paardenstal (traditioneel metselwerk)	716,00	per m^2
11.2	Manege (rijhal) (traditioneel metselwerk)	349,00	per m^2
	* Voor systeembouw zoals beton en staalwanden geldt een tariefreductie van	60,00	per m^2

12. OVERIGE ARGRARISCHE BEDRIJFSGEBOUWEN

12.1	Opslagloods agrarische (spouwmuur traditioneel)	255,00	per m^2
12.2	Opslagloods (houten gevels)	137,00	per m^2
12.3	Opslagloods (beton gevels)	137,00	per m^2
12.4	Prefab werktuigen/opslagloods (stalen gevels)	113,00	per m^2
12.5	Prefab veldschuur open (stalen gevels)	66,00	per m^2
12.6	Aardappelloods (incl. kelderventilatie + inrichting)	391,00	per m^2
12.7	Champignonkwekerij (incl. basisinrichting)	704,00	per m^2
12.8	Nertsen	172,00	per m^1

13. MEST SILO / KELDER

13.1	Bovengronds van staal en/of hout systeembouw	47,00	per m^3
13.2	Mest kelder (losse kelder)	160,00	per m^2
13.3	Sleufsilo	290,00	per m^1

14. (PARKEER)KELDER

14.1	Gedeeltelijk boven- of ondergronds	207,00	per m^3

14.2	Geheel ondergronds	278,00	per m^3
14.3	Geheel bovengronds	131,00	per m^3
14.4	(Parkeer)kelder onder gebouw	137,00	per m^3

Zaaknummer: 4298907

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM

Gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders van 8 oktober 2024, Bedrijfsvoering, nummer 4298907;

Gelet op de art. 147, 149, 156, eerste en tweede lid, aanhef en onderdeel h, 216, 217, 219, 225, 234, 235 van de Gemeentewet, het Besluit gemeentelijke parkeerbelastingen en de Regeling gehandicaptenparkeerkaart;

Besluit:

Vast te stellen de

VERORDENING PARKEREN EN PARKEERBELASTINGEN ARNHEM 2025

Afdeling I Definities

Artikel 1. Definities

Voor toepassing van deze verordening en de daarop berustende bepalingen wordt verstaan onder:

a. adres: een straatnaam en een huisnummer, waarvan het huisnummer aan het object is toegewezen op basis van de 'Verordening naamgeving en nummering (adressen)';
b. autodelen: het herhaald en opeenvolgend gezamenlijk gebruik van motorvoertuigen op grond van een overeenkomst tussen een rechtspersoon die is aangesloten bij de Vereniging voor Gedeeld Autogebruik en die bedrijfsmatig motorvoertuigen ter beschikking stelt aan deelnemers, zijnde natuurlijke of rechtspersonen;
c. bedrijf: elk in de maatschappij als zelfstandige eenheid optredend organisatorisch verband waarin krachtens arbeidsovereenkomst of krachtens publiekrechtelijke aanstelling arbeid wordt verricht c.q. de zelfstandige die voor de voorziening in het bestaan is aangewezen op arbeid in het eigen bedrijf of zelfstandig beroep, c.q. een niet-commerciële organisatie die hieraan door het college is gelijkgesteld; alles met dien verstande dat bedrijven en beroepen worden beschouwd als één bedrijf en één beroep indien de vestigingadressen dezelfde zijn of het een aaneengesloten bebouwing betreft, dan wel sprake is van een (juridische) constructie waaruit moet worden geconcludeerd dat het in wezen één bedrijf of beroep betreft, tenzij het tegendeel wordt aangetoond;
d. centrale computer: computer van het bedrijf c.q. de bedrijven waarmee de gemeente Arnhem een overeenkomst heeft gesloten, bestemd voor de registratie van parkeerbewegingen in het kader van het verlenen van diensten op het gebied van betaald parkeren met gebruik van een telefoon of een ander communicatiemiddel;
e. college: het college van burgemeester en wethouders;
f. dagvergunning: een vergunning die kan worden verstrekt aan de aanvrager en waarmee een kalenderdag kan worden geparkeerd op een parkeerplaats die is aangewezen met het bord E9 uit het RVV 1990;
   Dit product is alleen verkrijgbaar aan het loket van het parkeerbedrijf of via het digitale parkeerloket van de gemeente Arnhem, tegen betaling van het daarvoor vastgestelde tarief;
g. dagvergunning voetgangersgebied (in combinatie met een dag ontheffing rijden / laden lossen in het voetgangersgebied): een vergunning die kan worden verstrekt aan de aanvrager en waarmee een kalenderdag kan worden geparkeerd op alle gefiscaliseerde parkeerplaatsen in geheel

Arnhem. De dagvergunning is alleen verkrijgbaar in combinatie met een dagontheffing rijden / laden lossen in het voetgangersgebied, zoals beschreven in de beleidsregels Rijden in het voetgangersgebied.
Dit product is alleen verkrijgbaar aan het loket van het parkeerbedrijf of via het digitale parkeerloket van de gemeente Arnhem, tegen betaling van het daarvoor vastgestelde tarief;

h. gebied: een aaneengesloten stelsel van straten, straatdelen en/of plaatsen waar hetzelfde parkeerregime van toepassing is;
i. gehandicaptenparkeervergunning: digitale vergunning die door de gemeente Arnhem aan houders van een geldige gehandicaptenparkeerkaart wordt verstrekt, waarmee het kenteken van het motorvoertuig waarmee wordt geparkeerd wordt opgegeven;
j. gehandicaptenvoertuig: hetgeen daaronder wordt verstaan in artikel 1 onder r van het RVV 1990;
k. houder van een brommobiel: de kentekenhouder of de persoon die middels een huur- of leaseovereenkomst met een rechtspersoon kan aantonen dat hij de feitelijke gebruiker is van de brommobiel;
l. houder van een motorvoertuig: de persoon op wiens naam het kenteken van het motorvoertuig staat ingeschreven in het kentekenregister van de RDW (kentekenhouder) of de persoon die middels een huur- of leaseovereenkomst met een rechtspersoon kan aantonen dat hij de feitelijke gebruiker is van het motorvoertuig;
m. motorvoertuig: hetgeen daaronder wordt verstaan in het RVV 1990 met inbegrip van brommobielen, zoals bedoeld in artikel 1 van het RVV 1990;
n. openbare weg: alle voor het openbaar verkeer openstaande wegen, weggedeelten, terreinen of paden met inbegrip van de daarin liggende bruggen en duikers en de tot die wegen behorende paden en bermen of zijkanten;
o. parkeerapparatuur: parkeermeters, centrale computer, parkeerautomaten met inbegrip van verzamelparkeermeters en hetgeen naar maatschappelijke opvatting overigens onder parkeerapparatuur wordt verstaan;
p. parkeervergunning: een door het college verleende vergunning, krachtens welke het is toegestaan een motorvoertuig te parkeren op daartoe aangewezen parkeerplaatsen op de openbare weg;
q. parkeren: hetgeen daaronder wordt verstaan in artikel 225, tweede lid, van de Gemeentewet;
r. RVV 1990: het Reglement verkeersregels en verkeerstekens 1990 van 26 juli 1990, Stb. 459;
s. registreren van een kenteken: het opgeven van het kenteken van het motorvoertuig waarmee wordt geparkeerd bij de aanvraag van een digitale vergunning, het activeren van het kenteken op een lopende digitale vergunning of het anderszins opgeven van het kenteken via parkeerapparatuur of een digitale applicatie ten behoeve van parkeerrechten in de gemeente Arnhem;
t. Regeling gehandicaptenparkeerkaart: regels met betrekking tot het toepassen van de gehandicaptenparkeerkaart, zoals gepubliceerd in de Staatscourant 2001, 130 en sedertdien gewijzigd;
u. tarieventabel: de bij deze verordening behorende tabel waarin opgenomen de tarieven voor de verschillende parkeerbelastingen;
v. vergunninghouder: de natuurlijke persoon of rechtspersoon aan wie een vergunning is verleend;
w. vergunninghalfjaar: de periode die start op 1 maart en eindigt op 31 augustus van het lopende jaar of start op 1 september en eindigt op 28 c.q. 29 februari van het volgende jaar;
x. vergunningjaar: de periode die start op 1 maart en eindigt op 28 c.q. 29 februari van het volgende jaar;
y. zelfstandige woning: woning welke een eigen toegang heeft, voorzien is van een keuken, douche en toilet en welke de bewoner kan bewonen zonder daarbij afhankelijk te zijn van wezenlijke voorzieningen buiten die woning, als bedoeld in art. 7:234 van het Burgerlijk Wetboek, danwel een

woning waarvan met een notariële akte wordt aangetoond dat sprake is van een zelfstandige woning.

Afdeling II Parkeerbelastingen

Artikel 2. Belastbaar feit

Onder de naam 'parkeerbelastingen' worden de volgende belastingen geheven:

a. een belasting ter zake van het parkeren van een voertuig op een krachtens deze verordening door het college te bepalen plaats, tijdstip en wijze;
b. een belasting ter zake van een van gemeentewege verleende vergunning voor het parkeren van een voertuig op de in die vergunning aangegeven plaats en wijze.

Artikel 3. Belastingplicht

1. De belasting bedoeld in artikel 2, onderdeel a, wordt geheven van degene die het voertuig heeft geparkeerd.
2. Als degene die het voertuig heeft geparkeerd wordt mede aangemerkt:
   a. degene die de belasting voldoet, dan wel te kennen geeft of heeft gegeven de belasting te willen voldoen;
   b. zolang geen voldoening van de belasting genoemd in artikel 2, onderdeel a heeft plaatsgevonden: de houder van het voertuig, met dien verstande dat:
      1°. indien een voor ten hoogste drie maanden aangegane huurovereenkomst wordt overgelegd waaruit blijkt wie ten tijde van het parkeren ingevolge deze overeenkomst de huurder van het voertuig was, niet de houder maar de huurder wordt aangemerkt als degene die het voertuig heeft geparkeerd;
      2°. indien blijkt dat een ander in het kentekenregister had moeten staan ingeschreven, die ander wordt aangemerkt als degene die het voertuig heeft geparkeerd.
3. De belasting bedoeld in artikel 2, onderdeel a, wordt niet geheven van degene die op de voet van het tweede lid, onderdeel b, is aangemerkt als degene die het voertuig heeft geparkeerd, indien deze aannemelijk maakt dat ten tijde van het parkeren een ander tegen zijn wil van het voertuig heeft gebruik gemaakt en dat hij dit gebruik redelijkerwijs niet heeft kunnen voorkomen.
4. De belasting bedoeld in artikel 2, onderdeel b, wordt geheven van degene die de vergunning heeft aangevraagd.

Artikel 4. Maatstaf van heffing, belastingtarief en belastingtijdvak

De maatstaf van heffing, het belastingtarief en het belastingtijdvak zijn vermeld in de bij deze verordening behorende en daarvan deel uitmakende tarieventabel.

Artikel 5. Ontstaan van de belastingschuld

1. De belasting bedoeld in artikel 2, onderdeel a, is verschuldigd bij de aanvang van het parkeren, tenzij het bij de aanvang van het parkeren in werking stellen van de parkeerapparatuur geschiedt door het via een mobiele telefoon of ander communicatiemiddel inloggen op de centrale computer.
2. De belasting bedoeld in artikel 2, onderdeel b, is verschuldigd bij de aanvang van het heffingstijdvak waarover de belasting wordt geheven.

Artikel 6. Wijze van heffing en termijnen van betaling

1. De belasting bedoeld in artikel 2, onderdeel a, wordt geheven door voldoening op aangifte en moet worden betaald bij de aanvang van het parkeren.

2. Indien bij aanvang van het parkeren het in werking stellen van de parkeerapparatuur geschiedt door het via een mobiele telefoon of ander communicatiemiddel inloggen op de centrale computer, geschiedt de betaling van de belasting in afwijking van het bepaalde in het eerste lid:
   a. uiterlijk 1 maand na het einde van het parkeren; en
   b. overeenkomstig de voorwaarden van de aanbieder van de betreffende dienst.
3. De belasting bedoeld in artikel 2, onderdeel b, wordt geheven via een gedagtekende schriftelijke kennisgeving, waartoe ook wordt gerekend een nota of andere schriftuur, en moet worden betaald voorafgaand aan het tijdstip waarop de vergunning wordt verleend.
4. Een naheffingsaanslag moet terstond worden betaald.
5. Voor de toepassing van het eerste lid wordt het in werking stellen van de parkeerapparatuur op de daartoe bestemde wijze en met inachtneming van de door het college van burgemeester en wethouders gestelde voorschriften als voldoening op aangifte aangemerkt.
6. Bij de voldoening op aangifte moet het kenteken van het motorvoertuig waarmee wordt geparkeerd of waarvoor de vergunning geldt worden opgegeven.

Artikel 7. Bevoegdheid tot aanwijzing parkeerplaatsen en wijze van betalen

De aanwijzing van de plaats waar, het tijdstip en de wijze waarop tegen betaling van de belasting bedoeld in artikel 2 mag worden geparkeerd, geschiedt in alle gevallen door het college.

Artikel 8. Vrijstelling van parkeerbelasting

Vrijgesteld van parkeerbelasting als bedoeld in artikel 2 van deze verordening zijn:

a. als zodanig herkenbare politievoertuigen;
b. als zodanig herkenbare brandweervoertuigen;
c. als zodanig herkenbare ambulances;
d. als zodanig herkenbare dierenambulances;
e. als zodanig herkenbare gemeentelijke handhaving voertuigen;
f. motorvoertuigen ten behoeve van het vervoer van houders van een geldige gehandicaptenparkeerkaart zoals bedoeld in de 'Regeling gehandicaptenparkeerkaart', waarvan het kenteken voor aanvang van het parkeren is geregistreerd op een geldige gehandicaptenparkeervergunning.

Artikel 9. Bevoegdheid tot gebruik wielklem en wegsleepregeling

1. Tot zekerheid van de betaling van een naheffingsaanslag ter zake van de belasting bedoeld in artikel 2, onderdeel a, kan aan het voertuig ook een wielklem worden aangebracht, waardoor wordt verhinderd dat het voertuig wordt weggereden.
2. Het college wijst bij openbaar te maken besluit in alle gevallen de terreinen en weggedeelten aan waar de wielklem wordt toegepast.
3. Indien na het aanbrengen van de wielklem 24 uren zijn verstreken, kan het voertuig naar een door de in artikel 231, tweede lid, onderdeel b, van de Gemeentewet bedoelde gemeenteambtenaar aangewezen plaats worden overgebracht en in bewaring worden gesteld.

Artikel 10. Kosten

1. De kosten van de naheffingsaanslag ter zake van de belasting bedoeld in artikel 2, alsmede de kosten voor het aanbrengen en verwijderen van de wielklem, het verslepen en bewaren van het voertuig zijn vermeld in de bij deze verordening behorende en daarvan deel uitmakende tarieventabel.
2. De in rekening te brengen bedragen voor het aanbrengen en het verwijderen van de wielklem, het verslepen en het bewaren van het voertuig worden bij beschikking vastgesteld.

Artikel 11. Restitutie

1. Indien op verzoek van de vergunninghouder een parkeervergunning wordt ingetrokken, wordt de reeds betaalde parkeerbelasting, als bedoeld in artikel 2, aanhef en onderdeel b, van deze verordening, gerestitueerd voor de volle kalendermaanden dat de vergunning nog geldig is op de dag dat deze wordt ingeleverd.
2. Indien bij de vergunning een fysiek vergunningbewijs wordt verstrekt, is het moment dat het vergunningbewijs wordt ingeleverd bepalend voor de berekening van het te restitueren bedrag.

Artikel 12. Kwijtschelding

Bij de invordering van deze belasting wordt geen kwijtschelding verleend.

Afdeling III Parkeren met een vergunning

Artikel 13. Het verlenen van de vergunning

Het college kan op een schriftelijke aanvraag een parkeervergunning verlenen.

Artikel 14. Nadere regels door het college

Het college kan nadere regels vaststellen met betrekking tot:

a. het maximaal aantal uit te geven parkeervergunningen per vergunninggebied (vergunningplafond);
b. het verlenen, het intrekken en het weigeren van vergunningen;
c. de locatie(s) waar de vergunning geldig is;
d. het gebruik van vergunningen;
e. het tijdstip waarop de vergunning geldig is;
f. de wijze waarop met de wachtlijst c.q. wachtlijsten worden omgegaan;
g. de geldigheidsduur van een parkeervergunning.

Artikel 15. Gegevens

In het digitaal parkeerloket van de gemeente Arnhem worden in ieder geval de volgende gegevens geregistreerd:

a. de periode waarvoor de vergunning geldt;
b. de sector waarvoor de vergunning geldt;
c. het tijdstip waarop de vergunning geldig is;
d. de naam van de vergunninghouder en/of het kenteken of een ander kenmerk van het motorvoertuig waarvoor de vergunning is verleend;
e. de voorschriften en beperkingen die aan de vergunning verbonden zijn.

Artikel 16. Overschrijven en wijzigen van de vergunning

1. De vergunning is persoonlijk.
2. De vergunning is overdraagbaar aan een persoon die woonachtig is in dezelfde zelfstandige woning.
3. De vergunninghouder is verplicht elke wijziging in de omstandigheden die relevant zijn voor het verlenen van een vergunning, onmiddellijk aan het college kenbaar te maken.
4. Wijziging van het voertuig of van het kenteken van het voertuig, van bedrijfsnaam of –adres van vergunninghouder dient onmiddellijk aan het college te worden doorgegeven.

Artikel 17. Volgorde van vergunningverlening en wachtlijst

1. Op de aanvraag van een parkeervergunning wordt in volgorde van ontvangst beschikt.

2. Indien het aantal aanvragen groter is dan het vergunningplafond voor de betreffende parkeersector wordt de aanvraag op een wachtlijst geplaatst.
3. De volgorde waarin de aanvraag op de wachtlijst wordt geplaatst, is de volgorde van ontvangst van de volledige aanvraag.
4. Het college kan besluiten om voor een vergunninggebied per vergunningsoort een aparte wachtlijst bij te houden.
5. De aanvrager wordt van de wachtlijst verwijderd, indien:
   a. de aanvrager daarom verzoekt;
   b. de aanvrager een parkeervergunning wordt verleend in het eigen vergunninggebied;
   c. blijkt dat bij de aanvraag om de vergunning onjuiste of onvolledige gegevens zijn verstrekt en de verstrekking van juiste of volledige gegevens niet tot plaatsing op de wachtlijst zou hebben geleid;
   d. niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden voor de aangevraagde vergunning, gesteld bij of krachtens deze verordening;
   e. wanneer voor het betreffende gebied het stelsel van vergunningen komt te vervallen.

Afdeling IV Verbodsbepalingen

Artikel 18.
1. Het is verboden om enig voertuig, niet zijnde een motorvoertuig op 2 of meer wielen of een voertuig op 3 of meer wielen met een kenteken, te plaatsen of te laten staan op een parkeerplaats welke onder een regime van parkeerbelastingen is gebracht.
2. Het is verboden een fiets, een bromfiets of enig ander voorwerp op zodanige wijze tegen of bij parkeerapparatuur te plaatsen of te laten staan, dat daardoor een normaal gebruik daarvan wordt belemmerd of verhinderd.
3. Het is verboden op een parkeerplaats voor uitsluitend vergunninghouders te parkeren als dit in strijd is met de aan de vergunning verbonden voorwaarden.
4. Het is verboden parkeerapparatuur op andere wijze dan voorgeschreven door burgemeester en wethouders, in werking te stellen.
5. Het college kan ontheffing verlenen van het bepaalde in het eerste en derde lid van dit artikel.

Afdeling V Strafbepaling

Artikel 19.
Overtreding van het bepaalde in afdeling IV van deze verordening kan worden bestraft met een geldboete van de tweede categorie.

Afdeling V Overgangs- en slotbepalingen

Artikel 20. Overgangsbepalingen
1. Aanvragen waarop op het tijdstip van de inwerkingtreding van deze verordening nog geen beslissing is genomen, worden behandeld met inachtneming van de bepalingen van de Parkeerverordening 2023, tenzij toepassing van deze verordening voor de aanvrager gunstiger is.
2. Parkeervergunningen verleend krachtens de Parkeerverordening 2023, worden geacht te zijn verleend krachtens deze verordening.
3. Bezwaarschriften, ingediend tegen beslissingen krachtens de Parkeerverordening 2023, worden behandeld met inachtneming van de Parkeerverordening 2023, tenzij toepassing van deze verordening voor de bezwaarde gunstiger is.

Artikel 21. Inwerkingtreding en citeertitel

1. De 'Verordening Parkeerbelastingen 2024' van 8 november 2023 wordt ingetrokken met dien verstande dat zij van toepassing blijft op de feiten die zich hebben voorgedaan vóór de in het derde lid genoemde datum van ingang van de heffing.
2. Deze verordening treedt in werking met ingang van de eerste dag na die van bekendmaking.
3. De datum van ingang van heffing is 1 januari 2025.
4. Deze verordening wordt aangehaald als: Parkeerverordening 2025.

Aldus vastgesteld in de raadsvergadering van 13 november 2024.

De griffier, De voorzitter,

Zaaknummer: 4298907

Tarieventabel behorend bij verordening 'Parkeren en Parkeerbelasting 2025' van 13 november 2024

Alle bedragen in euro's

Het tarief voor het parkeren bij parkeerapparatuur als bedoeld in artikel 2, aanhef en onderdeel a, bedraagt per uur:

- In gebied 26001: Centrum 4,50
  Het gebied dat wordt begrensd door Ooststraat, Eusebiusbuitensingel, Velperbuitensingel, Velperplein, Jansbuitensingel, Willemsplein, Spoorlijn Utrecht Arnhem tot aan Brugstraat, Renssenstraat,Brugstraat, Utrechtsestraat, Vijfzinnenstraat, Wolvengang, Onderlangs, Boterdijk, de rivier de Rijn tot aan Ooststraat, inclusief de genoemde straten en/of straatdelen ', met uitzondering van de Eusebiusbuitensingel (tussen Airborneplein, de Velperbuitensingel) en de Velperbuitensingel en het Velperplein (tussen de Steenstraat en de Ir. JP van Muijlwijkstraat).
- In gebied 26021: Heijenoord 4,50
  Het gebied dat wordt begrensd door Bovenbrugstraat, Amsterdamseweg tussen Pels Rijckenstraat en Brouwerijweg, Brouwerijweg en Noordelijke Parallelweg tussen de Bovenbrugstraat en Brouwerijweg, inclusief de genoemde straten.
- In gebied 26031: Burgemeesterswijk Zuid 4,50
  Het gebied begrensd door de Amsterdamseweg tot aan de Pels Rijckenstraat, de Pels Rijckenstraat, het Burgemeestersplein en de Zijpendaalseweg tot aan de Amsterdamseweg, waarbij de Amsterdamseweg, de Pels Rijckenstraat en de Zijpendaalseweg deel uitmaken van het gebied en het Burgemeestersplein niet.
- In gebied 26032: Burgemeesterswijk Midden 4,50
  Het gebied dat wordt begrensd door de Amsterdamseweg tussen Pels Rijckenstraat en Burgemeester Weertsstraat, Burgemeester Weertsstraat, Van Lawick van Pabststraat, de G.A. van Nispenstraat tot aan de Jollesstraat, Jollesstraat, Cordesstraat, Röellstraat, de Zijpendaalseweg tussen Röellstraat en Burgemeestersplein, Burgemeestersplein en de Pels Rijckenstraat tot aan de Amsterdamseweg, waarbij de genoemde straten deel uitmaken van het gebied, met uitzondering van de Amsterdamseweg, de Cordesstraat, de Pels Rijckenstraat en de Zijpendaalseweg.
- In gebied 26033: Zijpendaalseweg 4,50
  De Zijpendaalseweg tussen Burgemeestersplein en Röellstraat.
- In gebied 26041: Transvaalwijk 4,50
  Het gebied dat wordt begrensd door Apeldoornseweg tot aan de Sint Peterlaan, de spoorlijn Zevenaar-Arnhem, Zijpendaalseweg tot aan Sonsbeekweg en Sonsbeekweg, met inbegrip van de genoemde straten en/of straatdelen.
- In gebied 26075: Spijkerkwartier 4,50
  De Steenstraat, Velperbuitensingel en de Bloemstraat voor het gedeelte tussen de Ir. JP van Muijlwijkstraat en de Steenstraat.

- Buiten de hiervoor genoemde gebieden: 3,00
- Dagvergunning (verkrijgbaar aan loket Parkeerbedrijf of via het digitale parkeerloket van de gemeente Arnhem), per dag: 23,00
- Dagvergunning voetgangersgebied (verkrijgbaar aan loket Parkeerbedrijf of via het digitale parkeerloket van de gemeente Arnhem), per dag: 23,00

Het tarief voor het parkeren als bedoeld in artikel 2, aanhef en onderdeel a, bedraagt:

- Voor een camper op een daartoe aangewezen camperplaats die is bestemd voor overnachting aan de Lage Nieuwe Kade tussen 21:00 uur en 9:00 uur: 9,50

Het tarief voor parkeren met parkeervergunning als bedoeld in artikel 2, aanhef en onderdeel b, bedraagt:

- Bewonersvergunning, per jaar: 145,00
- Bewonersvergunning per half jaar: 86,00
- Bezoekersvergunning per jaar: 22,00

- Bedrijfsvergunning onbeperkt, per jaar: 538,00
- Bedrijfsvergunning onbeperkt, per half jaar: 286,00
- Bedrijfsvergunning ma-zo 07.00-19.00, per jaar: 317,00
- Bedrijfsvergunning ma-zo 07.00-19.00, per half jaar: 177,00

Marktparkeervergunning 1 dag per week geldig, per jaar: 95,00

- Marktparkeervergunning 2 dagen per week geldig, per jaar: 189,00
- Marktparkeervergunning 3 dagen per week geldig, per jaar: 284,00
- Schippersparkeervergunning, per jaar: 317,00

De kosten als bedoeld in artikel 10 bedragen

- De kosten van de naheffingsaanslag van de belasting als bedoeld in art 2 onderdeel a bedragen: 78,80
- De kosten van het overbrengen van het voertuig bedragen
  - voorrijkosten maandag t/m zondag dag en nacht: 138,81
  - sleepkosten ma-vrij 08.00-18.00 uur: 231,35
  - sleepkosten ma-vrij 18.00-08.00 uur en za, zo en feestdagen: 289,19
- De kosten van bewaren van het voertuig bedragen
  - voor de eerste 24 uur of gedeelte daarvan: 34,70
  - voor elke volgende dag of gedeelte daarvan: 18,51
  - afgiftevergoeding ma-vrij 18.00-08.00 uur en za, zo en feestdagen 92,54

Zaaknummer: 4298907

Toelichting bij de tarieventabel.

Voor de tarieven worden twee verschillende soorten gebieden onderscheiden. Gebieden met het tarief dat even hoog is als in het centrum, en de overige gebieden waar een tarief van € 3,00 per uur toepassing is.

Met betrekking tot de vergunningen wordt voorzien in de volgende soorten:

- Bewonersvergunning: een vergunning die aan een bewoner van een zelfstandige woning kan worden verstrekt;
- Bedrijfsvergunning met onbeperkte geldigheidsduur: een vergunning die kan worden verstrekt aan een bedrijf en 24 uur per dag en 7 dagen per week geldig is;
- Bedrijfsvergunning maandag tot en met zondag, dagelijks van 07.00 tot 19.00 uur: een vergunning die kan worden verstrekt aan een bedrijf en geldig is van maandag tot en met zondag, dagelijks van 07.00 tot 19.00 uur;
- Marktparkeervergunning: een vergunning die kan worden verstrekt aan marktkooplieden om hun voertuigen te parkeren als zij op de markt staan (1, 2 of 3 dagen per week);
- Schippersparkeervergunning: een parkeervergunning die kan worden verstrekt aan een schipper van de beroepsvaart en geldig is voor de periode dat zijn schip een ligplaats heeft ingenomen in Arnhem;
- Bezoekersvergunning: een vergunning die kan worden verstrekt aan een bewoner ten behoeve van het parkeren van zijn bezoek;
- Dagvergunning: een vergunning die kan worden verstrekt aan de aanvrager en waarmee een kalenderdag kan worden geparkeerd op een parkeerplaats die is aangewezen met het bord E9 uit het RVV 1990. Dit product is alleen verkrijgbaar aan het loket van het parkeerbedrijf of via het digitale parkeerloket van de gemeente Arnhem, tegen betaling van het daarvoor vastgestelde tarief;
- Dagvergunning voetgangersgebied (in combinatie met een dag ontheffing rijden / laden lossen in het voetgangersgebied): een vergunning die kan worden verstrekt aan de aanvrager en waarmee een kalenderdag kan worden geparkeerd op alle gefiscaliseerde parkeerplaatsen in geheel Arnhem. De dagvergunning is alleen verkrijgbaar in combinatie met een dagontheffing rijden / laden lossen in het voetgangersgebied, zoals beschreven in de beleidsregels Rijden in het voetgangersgebied. Dit product is alleen verkrijgbaar aan het loket van het parkeerbedrijf of via het digitale parkeerloket van de gemeente Arnhem, tegen betaling van het daarvoor vastgestelde tarief.

Enkele kosten als bedoeld in artikel 10 komen op een andere manier tot stand:

- De maximale kosten van de naheffingsaanslag van de belasting als bedoeld in art 2 onderdeel a worden bepaald door het ministerie;
- De kosten van het overbrengen en het bewaren van voertuigen zijn gelijk aan de tarieven zoals deze zijn vastgesteld in de Wegsleepverordening Arnhem.

Zaaknummer: 4298907

Toelichting op de Verordening Parkeren en Parkeerbelastingen 2025.

De Verordening Parkeren en Parkeerbelastingen 2025 vervangt de Verordening Parkeren en Parkeerbelastingen 2024.

De toepassing van parkeerbelastingen vindt zijn grondslag in de Gemeentewet. Inhoud en bevoegdheden zijn in een aantal artikelen vastgelegd. Het betreft:

- Art 147. Dit artikel bepaalt dat het vaststellen van een verordening een raadsbevoegdheid is, tenzij dat bij wet anders is bepaald.
- Art. 149. In dit artikel is bepaald dat de gemeenteraad de verordeningen kan vaststellen die zij nodig acht.
- Art. 160. Hierin is geregeld dat het college verantwoordelijk is voor privaatrechtelijke handelingen. Dit is bijvoorbeeld het geval bij het vaststellen van het tarief in een parkeergarage van de gemeente, die is voorzien van een slagboom. Indien sprake is van vooraf betalen aan de parkeerautomaat, is er geen sprake van privaatrechtelijk handelen en dient de gemeenteraad de tarieven vast te stellen.
- Art. 219 bepaalt dat gemeentelijke belastingen niet afhankelijk mogen worden gesteld van het inkomen, winst of vermogen.
- Art. 225. Dit artikel is de basis voor het toepassen van parkeerbelasting.
- Art. 234 Het invorderen van de parkeerbelasting is geregeld in dit artikel. Hierin is tevens bepaald dat het college van burgemeester en wethouders bepaalt hoe parkeerapparatuur in werking moet worden gezet. Tevens is bepaald dat als een naheffingsaanslag niet terstond kan worden overhandigd, dat deze aan het voertuig moet worden bevestigd.
- Art. 235. Met dit artikel wordt het toepassen van de wielklem mogelijk gemaakt.

Naast de Gemeentewet is er andere regelgeving die van belang is voor het toepassen van parkeerbelasting. Het betreft:

- Besluit gemeentelijke parkeerbelastingen. Dit besluit handelt over de mogelijkheid om parkeerapparatuur uitsluitend langs elektronische weg in werking te stellen en bepaalt welke kosten mogen worden toegerekend aan de naheffingsaanslag, wielklem en enkele daarmee samenhangende maatregelen.
- Regeling gehandicaptenparkeerkaart. In deze regeling is vastgelegd wie in aanmerking komen voor de gehandicaptenparkeerkaart, welke toetsing moet worden uitgevoerd en hoe de kaart er uit ziet.

De essentie van de Verordening Parkeren en Parkeerbelastingen 2025, is het kunnen toepassen van betaald parkeren in de vorm van parkeerbelastingen en het kunnen toepassen van parkeer-vergunningen.

De gemeente heft op basis van deze verordening twee soorten belasting:

1. Parkeerbelasting van ‘bezoekers’. Zij betalen parkeergeld op een door het college te bepalen plaats, tijdstip en wijze. Concreet betekent dat deze groep een kaartje koopt bij de parkeermeter, aan de balie van het Parkeerbedrijf of betaalt via GSM-parkeren of een variant daarop.
2. De andere groep is de vergunninghouders; zij betalen vooraf voor een vastgestelde periode.

De gebieden waar beide regimes gelden, kunnen overlappen, maar dat hoeft niet. Zo kunnen er plaatsen worden aangewezen waar een parkeervergunning niet geldig is, maar ook plaatsen die juist uitsluitend bestemd zijn voor vergunninghouders. Er is sprake van 2 vormen van parkeerbelasting die naast elkaar functioneren. De parkeervergunning is dus geen vorm van vrijstelling.

Hoewel in theorie het parkeerregime per straat kan verschillen en vergunningen per straat kunnen worden verstrekt, blijkt dat in de praktijk niet werkbaar. Anderzijds zijn ook niet alle situaties gelijk en is enige mogelijkheid om te differentiëren in het regime wenselijk. Aaneensluitende straten, straatdelen en/of plaatsen waar hetzelfde parkeerregime geldt, zijn samengevoegd in een ‘gebied’. Ook plaatsen die niet kunnen worden aangemerkt als ‘straat’ kunnen worden aangewezen als een gebied. Hierbij kan gedacht worden aan parkeergarages of andere terreinen waar parkeren mogelijk is.
Voorbeelden van regimes zijn: ‘*parkeren voor uitsluitend vergunninghouders*’, of ‘*parkeren voor vergunninghouders en bezoekers tegen een hoog tarief*’. Meerdere gebieden kunnen desgewenst worden samengevoegd in een ‘Sector’. In dat geval is een parkeervergunning geldig in meerdere gebieden. De nummering van de gebieden is gekoppeld aan de nummering van de gebieden voor het parkeren via aanmelding op een centrale computer (GSM-parkeren en/of bezoekersregeling).

Artikel 217 van de Gemeentewet bepaalt wat moet worden opgenomen in een belastingverordening. De letterlijke tekst luidt: ‘*Een belastingverordening vermeldt, in de daartoe leidende gevallen, de belastingplichtige, het voorwerp van de belasting, het belastbare feit, de heffingsmaatstaf, het tarief, het tijdstip van ingang van de heffing, het tijdstip van beëindiging van de heffing en hetgeen overigens voor de heffing en de invordering van belang is.’*
Met de artikelen 2 tot en met 6 van deze verordening, wordt aan deze eis gevolg gegeven. Overigens ontbreekt het ‘tijdstip van beëindiging van de heffing’ in de verordening. Dat volgt uit twee zaken: de aard van de belastingplicht in combinatie met de tijdstippen dat betaald parkeren van kracht is. Men moet betalen als men wil parkeren op momenten dat het moet. Buiten die periode, of als men niet meer parkeert, is men dus ook niet belastingplichtig. Ook indien men een vergunning heeft, is dat het geval. De aanvrager staat het vrij om te kiezen voor een vergunning, waarmee hij kiest voor een soort ‘vastrecht’ of om te betalen aan de meter, waarmee hij de keuze maakt om alleen te betalen voor de geparkeerde tijd.

In artikel 6 is de mogelijkheid opgenomen om de parkeerbelasting te betalen door in te loggen op een centrale computer. Deze bepaling maakt het mogelijk om GSM-parkeren (en varianten daarop) toe te passen. Bij deze vormen van betalen, meldt men zich bij het begin van de parkeeractie bij zijn provider aan en aan het eind van de parkeeractie weer af. De provider int het geld bij de parkeerder en draagt dit periodiek af aan de gemeente. In tegenstelling tot het parkeren aan de meter, wordt de parkeerbelasting aan het einde van het parkeren gedaan. In de regel ontvangt de parkeerder hiervoor een factuur van zijn aanbieder, waarna betaling plaatsvindt, meestal via automatische incasso of verrekening met een creditcard. Deze inning geschiedt direct of periodiek (wekelijks, tweewekelijks, maandelijks). Het feitelijke moment van betalen is dus variabel. Om praktijk en regelgeving te laten aansluiten, is de betaaltermijn gesteld op ***uiterlijk*** een maand na het beëindigen van het parkeren ***en*** overeenkomstig de voorwaarden van de aanbieder. Het is aan de gemeente om in het contract met de aanbieder te regelen dat de parkeergelden minimaal 1 keer per maand bij de gebruikers worden geïnd. Bovenstaande laat overigens onverlet, dat de belasting is verschuldigd bij aanvang van het parkeren. Met moet immers parkeerbelasting betalen over de gehele periode dat men heeft geparkeerd.
Omdat er meerdere providers actief kunnen zijn kan ook sprake zijn van meerdere centrale computers.

Artikel 7 draagt de bevoegdheid om de plaatsen aan te wijzen waar parkeerbelasting verschuldigd is over aan het college. Hiermee kan het college snel inspelen op wijzigende omstandigheden, zoals het uitbreiden of reduceren van het gereguleerde gebied. Dit is zeker van belang als uitbreiding van het

gefiscaliseerde gebied gefaseerd geschiedt. Zou deze bevoegdheid niet bij het college liggen, dan dient de gemeenteraad bij iedere uitbreiding een apart besluit te nemen. Vanuit het oogpunt van zowel efficiëntie als effectiviteit is dat niet wenselijk.

Binnen een gefiscaliseerde omgeving is het niet mogelijk vrijstellingen te verstrekken, tenzij de gemeente het parkeren door een bepaalde categorie parkeerders niet wil reguleren. In dat geval kan men de totale categorie vrijstelling geven. Voorts is het gelijkheidsbeginsel leidend. In artikel 8 zijn de groepen benoemd die zijn vrijgesteld van de parkeerbelasting.

Met artikel 9 houdt de gemeente de mogelijkheid open om de wielklem toe te passen. Dat deze mogelijkheid er is, betekent niet dat deze ook per definitie moet worden toegepast. Als de gemeente deze gaat toepassen geldt ook hier het gelijkheidbeginsel. Zo is het wel mogelijk om buitenlandse auto's te klemmen en Nederlandse niet, maar niet als dat leidt tot extra kosten voor de eigenaar van de betreffende auto.

Artikel 11, Restitutie, legt de gangbare Arnhemse praktijk vast dat bij het laten intrekken van de vergunning op verzoek van de vergunninghouder deze het betaalde belastingbedrag naar evenredigheid van het aantal nog niet 'genuttigde' kalendermaanden terug krijgt. Dit betekent bijvoorbeeld dat iemand die zijn vergunning op 15 september inlevert, 5/12 van het betaalde vergunningtarief terug krijgt. Hij heeft de maanden oktober tot en met februari niet gebruikt. Dit geldt ook als hij de vergunning zou inleveren op 1 september of 30 september; in beide gevallen krijgt hij 5/12 terug. De berekening vindt plaats over de volle kalendermaanden. Vergunningen met een geldigheidsduur van korter dan 2 maanden komen zodoende nimmer in aanmerking voor restitutie. Als datum van inleveren geldt de datum dat het vergunningbewijs (het deel van de vergunning dat men achter de voorruit moet leggen) wordt ingeleverd. Hiermee wordt voorkomen dat deze onrechtmatig wordt gebruikt.

De bevoegdheid om te bepalen hoe de parkeerbelasting moet worden betaald is via artikel 13 van deze verordening overgedragen aan het college. In het uitwerkingsbesluit werken zij de uitvoering van betaald parkeren nader uit.
De vergunningen die het college kan verstrekken, zijn benoemd in de tarieventabel. Er kunnen geen andere vergunningen verstrekt worden dan die genoemd zijn in de tarieventabel.

Afdeling III van deze verordening gaat over de toepassing van art. 225 lid 1b van de Gemeentewet; "*een belasting ter zake van een van gemeentewege verleende vergunning voor het parkeren van een voertuig op de in die vergunning aangegeven plaats en wijze"*. Feitelijk is de strekking van de parkeerverordening simpel: '*de gemeente geeft parkeervergunningen uit*.' De parkeerverordening stelt de kaders vast voor het verlenen van parkeervergunningen en de eisen die aan de parkeer-vergunningen zijn verbonden. In het uitwerkingsbesluit, dat zijn grondslag vindt in artikel 15 en 16 van deze verordening, legt het college van burgemeester en wethouders vast hoe de verschillende "parkeerproducten" (zoals bewonersvergunning, bezoekersvergunning, etc.) worden verstrekt en mogen worden gebruikt. De gemeenteraad is en blijft verantwoordelijk voor de tariefstelling van deze producten. Deze worden vastgesteld in de bij deze verordening behorende tarieventabel. Daarmee is geborgd dat het college alleen 'producten' kan uitgeven, die door de raad zijn benoemd.

In het eerste lid van art. 225 van de Gemeentewet is bepaald dat er twee soorten parkeerbelastingen zijn. Het betalen aan ‘de meter[1]’ en het parkeren met een parkeervergunning. Fiscale handhaving (het opleggen van een naheffingsaanslag) is alleen mogelijk als betalen ‘aan de meter’ mogelijk is. De noodzaak om onderscheid te maken tussen ‘belanghebbendenplaatsen’ en ‘parkeerapparatuurplaatsen’ ontbreekt daarmee. Ook plaatsen die uitsluitend bedoeld zijn voor vergunninghouders (belanghebbendenplaatsen) kunnen worden vastgelegd in een fiscaal regime. Dit biedt de mogelijkheid om vergunninggebieden te laten bestaan uit een combinatie van ‘belanghebbendenplaatsen’ en plaatsen waar ook ‘aan de meter’ kan worden betaald (parkeerapparatuurplaatsen).

Artikel 15 is een opsomming van de nader door het college te bepalen regels. Het college heeft door het mixen van en variëren met de genoemde elementen de mogelijkheid om:

- Binnen de in de tarieventabel benoemde vergunningtypen, verschillende parkeerproducten te ontwikkelen. Hiermee is de gemeente in staat om, binnen de grenzen van de wet en regelgeving, doelgroepenbeleid te voeren. Denk bijvoorbeeld aan de specifieke vergunningen voor marktkooplieden of voor autodelen.
- Snel en adequaat in te spelen op gewijzigde omstandigheden door de geldigheid van de vergunning in tijd of locatie te verruimen of te beperken. Op die wijze kan bijvoorbeeld de omvang van het gebied waar uitsluitend door vergunninghouders kan worden geparkeerd snel worden gewijzigd. Hetzelfde geldt voor het aanpassen van de tijden dat parkeerregulering gewenst is.

Door de parkeervergunning niet overdraagbaar te maken (artikel 17), wordt handel in vergunningen voorkomen. Uitzondering hierop vormt de overdracht van de vergunning aan een ander lid van het huishouden, voor zover die wordt gevoerd in de zelfstandige woning waarop de vergunning is uitgegeven. Deze uitzondering is bedoeld om de boedelverdeling bij echtscheiding of het gebruik van de auto door een nabestaande na overlijden niet nodeloos ingewikkeld te maken. Ook wordt de vergunninghouder verplicht om relevante wijzigingen door te geven, zodat te allen tijde kan worden bezien of de vergunninghouder nog aan de criteria voldoet.

Artikel 19 van deze verordening gaat in op wat er moet gebeuren bij diefstal, verlies of vermissing van vergunningen. Het verstrekken van een duplicaat van een parkeervergunning op kenteken is niet aan voorwaarden gebonden. Deze vergunning kan immers maar voor één auto worden gebruikt. Omdat parkeervergunningen op naam wel eenvoudig kunnen worden misbruikt, wordt per vergunningjaar maximaal 1 keer een duplicaat verstrekt. Door een vergunning “kwijt” te raken wordt het anders mogelijk om meerdere auto’s voor de prijs van één te laten parkeren. Door de in dit artikel genoemde beperkingen moet het op deze wijze frauderen met vergunningen worden beperkt.

Artikel 20 regelt de verbodsbepalingen. Door de hier gebruikte formulering is het behalve auto’s ook toegestaan dat allerhande brommobielen, quads en gehandicaptenvoertuigen van deze parkeerplaatsen gebruik maken. Voorwaarde is dat deze voertuigen zijn voorzien van een kenteken. Uiteraard geldt ook voor hen de betalingsverplichting. Het parkeren van motorfietsen blijft ook mogelijk op fiscale plaatsen, het parkeren van brommers, bromscooters etc. echter niet.

---

[1] ‘aan de meter’ is formeel: *een belasting ter zake van het parkeren van een voertuig op een bij de belastingverordening dan wel krachtens de belastingverordening in de daarin aangewezen gevallen door het college te bepalen plaats, tijdstip en wijze*

Zaaknummer: 4298907

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM

Gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders van 8 oktober 2024, Bedrijfsvoering, zaaknummer 4298907;

Gelet op artikel 229, eerste lid, onderdelen a en b van de Gemeentewet;

Besluit:

vast te stellen de

VERORDENING OP DE HEFFING EN DE INVORDERING VAN SCHEEPVAARTRECHTEN ARNHEM 2025

HOOFDSTUK I ALGEMENE BEPALINGEN

Artikel 1. Begripsomschrijvingen
In deze verordening wordt verstaan onder:

1. **doorvaart:**
   Het vrachtschip verblijft in de haven of aan de kade uitsluitend om te overnachten met een maximum van 4 dagen;

2. **gebruik maken van de kade:**
   - het rechtstreeks meren aan de kade van een vaartuig of
   - het zonder directe verbinding meren van een vaartuig voor de kade of
   - het door middel van een ander drijvend voorwerp aan de kade meren van een vaartuig of
   - het aantal te exploiteren vierkante meters aan of voor de kade indien het een jachthaven betreft;

3. **gezagvoerder:**
   degene, die op het vaartuig het gezag uitoefent en verantwoordelijk is voor de naleving van de geldende reglementen of degene die deze vervangt dan wel als zodanig optreedt; voor het geval noch de gezagvoerder, noch diens plaatsvervanger aanwezig is, wordt de eigenaar of gebruiker van het vaartuig aangemerkt als gezagvoerder. Voor jachthavens wordt de exploitant van de jachthaven als gezagvoerder aangemerkt;

4. **Green Award Certificaat**:
   een certificaat dat door de Stichting Green Award wordt uitgereikt. Vaartuigen met een Green Award Certificaat hebben tijdens een inspectie aangetoond dat zij voldoen aan bovenwettelijke eisen op het gebied van milieu, veiligheid en kwaliteit;

5. **haven:**
   de haven van Malburgen (Nieuwe Haven) zoals op de bij deze verordening behorende tekening is aangegeven;

6. **havenmeester:**
   de als zodanig van gemeentewege aangewezen ambtenaar aan wie het toezicht op de haven en de kade is opgedragen en zijn plaatsvervanger;

7. **jachthaven:**
   haven waar pleziervaartuigen aan steigers of kade mogen aanleggen;

8. **kade:**
   de rechter Rijnoever, met uitzondering van het voormalig Rijksveer Malburgen (kadastraal bekend als gemeente Arnhem, sectie D, nr. 05723 en 04648), beginnende bij de Boterdijk daar waar de damwand begint ter hoogte van kilometerraai 884.105 en eindigende bij de haven, alsmede de wal van de haven. De kade bestaat uit de Nieuwe Haven, de Rijnkade en de Nieuwe Kade en uitsluitend bedrijfsmatig in gebruik zijnde schepen mogen aan de kade liggen;

9. **laadvermogen:**
   de maximale belasting van het schip, uitgedrukt in tonnen (1 ton = 1000 kg), zoals blijkt uit de bij het schip behorende meetbrief of ambtshalve wordt vastgesteld als geen meetbrief wordt overgelegd of als deze niet de vereiste gegevens vermeldt;

10. **meetbrief:**
    een door een daartoe bevoegde instantie uitgegeven en in Nederland geldig document betreffende de tonnenmaat en het laadvermogen van een vaartuig;

11. **plaatsruimte:**
    de oppervlakte van een vaartuig, berekend door de grootste lengtemaat van het vaartuig te vermenigvuldigen met de grootste breedtemaat, uitgedrukt in vierkante meters;

12. **termijn:**
    een in de tabel genoemd tijdvak waarin het gebruik van de haven en/ of kade plaatsvindt:
    a. dag : een etmaal;
    b. week : een kalenderweek;
    c. maand : een kalendermaand;
    d. kwartaal : een kalenderkwartaal;
    e. jaar : een kalenderjaar;

13. **toezichtsgebied:**
    Al het open water dat rechtstreeks in verbinding staat met de rivieren de Nederrijn en Gelderse IJssel gelegen binnen de gemeentegrenzen van Arnhem en dat tevens eigendom is van de gemeente Arnhem.

14. **vaartuig:**
    een zee- of binnenvaartuig, tot de vaart gebruikt of bestemd, daaronder begrepen drijvende werktuigen, zoals baggerwerktuigen, kranen, bokken, elevators, alsmede woonschepen, glijboten en pontons;

14a **hospitaalschip:**
    een schip uitsluitend bestemd en gebruikt voor het verlenen van medische hulp, daaronder begrepen het vervoer van gehandicapten, zieken en gewonden;

14b **langdurig verblijvend vaartuig:**
    een vaartuig dat langer dan een aaneengesloten periode van zes maanden een ligplaats inneemt en waarvoor een schriftelijke ontheffing op grond van artikel 2.1 van de verordening op het gebruik van de haven en kade is verleend door het college van burgemeester en wethouders;

14c **passagiersschip:**
    een vaartuig dat middel van vervoer is of hoofdzakelijk gebruikt wordt voor het bedrijfsmatig vervoer van personen;

14d **pleziervaartuig:**
    een vaartuig dat is bestemd voor sportbeoefening of vrijetijdsbesteding, met een romplengte van maximaal 40 meter;

14e **vrachtschip:**
    een vaartuig dat geheel of hoofdzakelijk gebruikt wordt voor het vervoer van goederen;

14f **overige vaartuigen:**
    alle vaartuigen die niet onder de categorieën 14a tot en met 14e als bedoeld in dit artikel vallen.

14g **drijvende inrichting:**
    vaartuig zonder watergebonden functie, zoals een drijvend kantoor of een drijvende werkplaats, kantine of restaurant.

Artikel 2. Maatstaf van heffing

1. Voor de berekening van het haven- en/of kadegeld gelden als grondslagen:
   a. het laadvermogen van het vaartuig in tonnage zoals vermeld in de meetbrief;

b. de plaatsruimte van het vaartuig;
c. de locatie (zone) waar het vaartuig ligging neemt;
zone 65000: Nieuwe Haven
zone 65010: Nieuwe Kade
zone 65020: Rijnkade
d. het aantal te exploiteren vierkante meters van een jachthaven.

2. Voor het berekenen van het los- en opslaggeld geldt als grondslag de plaatsing van een object dan wel het aantal vierkante meters oppervlakte.
3. In de tarieventabel is aangegeven welke grondslag van toepassing is.
4. Bij gebreke van een geldige meetbrief of bij weigering deze te tonen wordt het laadvermogen ambtshalve geschat en is de belasting naar de uitkomst van die schatting verschuldigd.

Artikel 3. Belastingtarief

1. Het haven- en/of kadegeld en het los- en opslaggeld worden geheven naar de maatstaven en tarieven die zijn opgenomen in de bij deze verordening behorende tarieventabel.
2. Voor de berekening van de rechten wordt een gedeelte van een in de tarieventabel genoemd tijdvak, eenheid of afmeting voor een geheel gerekend.
3. Voor de toepassing van de tarieven wordt op het haven- en kadegeld voor vaartuigen die in het bezit zijn van een Green Award Certificaat, een korting van 15% toegepast.
4. Om in aanmerking te komen voor een korting als bedoeld in lid 3 moet bij binnenkomst in de haven worden aangegeven of het vaartuig over een Green Award Certificaat beschikt.
5. Vrachtschepen die gereserveerd hebben en toestemming hebben gekregen van de havendienst Arnhem en alle relevante gegevens hebben verstrekt via de voorgeschreven procedure voor facturering komen in aanmerking voor een korting van 10% op het havengeld. Deze korting geldt alleen voor laden en lossen.

Artikel 4. Wijze van heffing

1. Het haven- en/of kadegeld dat per keer berekend wordt, wordt geheven door voldoening op aangifte.
2. Aangifte geschiedt door bij aanvang van het gebruik maken van de kade in het bezit te zijn van een schriftelijke reservering (E-mail) dan wel mondeling overeengekomen met de gemeente Arnhem.
3. In afwijking van het in lid 1 genoemde, kan met toestemming van de havenmeester het haven- en kadegeld worden geheven bij wege van gedagtekende nota of andere schriftuur waarop het gevorderde bedrag wordt vermeld.
4. Het los- en opslaggeld en de abonnementen voor haven- en/of kadegeld en los- en opslaggeld worden geheven bij wege van gedagtekende nota of andere schriftuur waarop het gevorderde bedrag wordt vermeld.

Artikel 5. Tijdstip van verschuldigdheid

1. De rechten moeten worden voldaan op het moment van aanbieding van de nota of de andere schriftuur.
2. Indien de nota of de andere schriftuur wordt toegezonden, dient het verschuldigde te worden betaald binnen 30 dagen na dagtekening van de nota of de andere schriftuur.
3. Bij voldoening op aangifte dient het verschuldigde te worden betaald binnen 30 dagen na opgave van het verschuldigde bedrag.

Artikel 6. Kwijtschelding

Bij de invordering van de rechten wordt geen kwijtschelding verleend.

HOOFDSTUK II HAVEN- EN KADEGELD / LOS- EN OPSLAGGELD

Artikel 7. Aard van de heffing / belastbaar feit

1. Onder de naam haven- en kadegeld wordt een recht geheven wegens het gebruik maken van de haven en/ of kade overeenkomstig de bestemming daarvan en/of het genot van door of vanwege de gemeente verstrekte diensten.
2. Onder gebruik maken wordt mede verstaan het niet-onmiddellijk doch door middel van een ander drijvend voorwerp in de haven of aan de kade aanmeren van een vaartuig.
3. Onder de naam los- en opslaggeld wordt voor het hebben van voorwerpen op of boven de kade een recht geheven.

Artikel 8. Belastingplicht

1. Het haven- en/ of kadegeld wordt geheven van de gezagvoerder van het vaartuig- indien het recht per keer wordt berekend - over het tijdvak van ononderbroken gebruik van de kade. Bij hernieuwd gebruik van de kade vangt een nieuw tijdvak aan.
2. De berekening van het recht geschiedt ter keuze van de belastingplichtige per keer of per (half) jaar.
3. De belastingplichtige is verplicht, zodra hij met een vaartuig ligplaats neemt, daarvan onverwijld kennis te geven aan de havenmeester.
4. Het los- en opslaggeld wordt geheven van degene die één of meer voorwerpen heeft op of boven de kade, dan wel van degene ten behoeve van wie die voorwerpen op of boven de kade worden aangetroffen.

Artikel 9. Vrijstellingen

Geen haven- en/ of kadegeld wordt geheven voor het gebruik maken van de haven en/of kade ten behoeve van:

a. rijksvaartuigen, uitsluitend bestemd voor de openbare dienst;
b. gemeentevaartuigen;
c. hospitaalschepen, indien zorgbehoeftige mensen aan boord zijn;
d. vaartuigen, waarvan de schippers ten genoegen van de havenmeester aantonen dat zij wegens ernstige familieomstandigheden of om redenen van overmacht van de haven en/of kade gebruik moeten maken, mits er niet geladen en/of gelost wordt;
e. vaartuigen met een mechanisch gebrek, waarbij doorvaren te risicovol is voor de veiligheid van derden, met een maximum duur van 3 uur;
f. vrachtschepen, die aanleggen tot het doen van inkopen van levensmiddelen, mits dit niet langer duurt dan drie uur en er gedurende die tijd niet geladen en/of gelost wordt;
g. vrachtschepen die voorafgaand gereserveerd hebben en op vrijdag na 16.00 uur aankomen en op maandag vóór 10.00 uur vertrekken zonder te hebben geladen en/of gelost;
h. vrachtschepen die voor één (1) overnachting gereserveerd hebben en daarvoor toestemming hebben gekregen van de havendienst zijn voor die ene overnachting liggen geen havengeld verschuldigd.

Artikel 10. Reparatietarief

1. Vrachtschepen die het havengebied gebruiken wegens reparatie aan het schip, waarbij de volledige aanmelding is gedaan door het te bezoeken scheepsreparatiebedrijf en waarbij er geen sprake is van laden en lossen, komen in aanmerking voor het reparatietarief.
2. De havenmeester beoordeelt naar aanleiding van het verzoek als bedoeld in het eerste lid of er sprake is van reparatie.

HOOFDSTUK III SLOTBEPALINGEN

Artikel 11. Inwerkingtreding en citeertitel

1. De 'Verordening scheepvaartrechten 2024' van 8 november 2023 wordt ingetrokken met ingang van de in het derde lid genoemde datum van ingang van de heffing, met dien verstande dat zij van toepassing blijft op belastbare feiten die zich voor die datum hebben voorgedaan.
2. Deze verordening treedt in werking op de eerste dag na die van de bekendmaking.
3. Datum van ingang van de heffing is 1 januari 2025.
4. Deze verordening wordt aangehaald als: Verordening scheepvaartrechten 2025.

Aldus vastgesteld in de raadsvergadering van 13 november 2024.

De griffier, De voorzitter,

Zaaknummer: 4298907

TARIEVENTABEL behorend bij de 'Verordening scheepvaartrechten 2025' van 13 november 2024

RUBRIEK 1 Haven- en kadegeld

1.1.1. De in de tabel onder 1.1.2 en in 1.2.1 vermelde tarieven zijn exclusief BTW

1.1.2. Het haven- en kadegeld bedraagt:

	Type schip		Plaatsruimte of laadvermogen	Tijdvak (indien per keer berekend)	Tarief per aankomst			Tijdvak (indien per abonnement berekend)	
					65000	65010	65020		
					Nieuwe Haven	Nieuwe Kade	Rijnkade		
1.1.2.1	Pleziervaartuigen		Per strekkende meter	Per nacht	€ 1,50	€ 1,50	€ 1,50	Geen abonnement mogelijk	
1.1.2.2	Passagiersschip		Per 1 m^2	Per 7 dagen	€ 0,14	€ 0,13	€ 0,16	Per ½ jaar	€ 3,05
1.1.2.3	Vrachtschip	Laden en lossen roerende zaken	Per 1 ton	Per 7 dagen	€ 0,12	€ 0,12	€ 0,14	Per ½ jaar	€ 2,60
1.1.2.4	Vrachtschip	Laden en lossen roerende zaken indien gewicht < helft van (maximaal) tonnage van het vaartuig	Per 1 ton	Per 7 dagen	€ 0,06	€ 0,06	€ 0,07	Geen abonnement mogelijk	
1.1.2.5	Vrachtschip	Doorvaart (maximaal 4 dagen)	Per 1 ton	Per 4 dagen	€ 0,04	€ 0,04	€ 0,05	Geen abonnement mogelijk	
1.1.2.6	Overige vaartuigen		Per 1 m^2	Per 7 dagen	€ 0,14	€ 0,13	€ 0,16	Per ½ jaar	€ 3,05
1.1.2.7	Reparatietarief vrachtschip		Per 1 ton	Per 4 dagen	€ 0,04	€ 0,04	€ 0,05		
1.1.2.8	Drijvende inrichting		Per 1m^2	Per 7 dagen	€ 0,14	€ 0,14	€ 0,16	Per ½ jaar	€ 5,45

1.2.1 Het haven- en kadegeld bedraagt voor jachthavens voor iedere m^2 te exploiteren gedeelte aan of voor de kade
per jaar € 1,55

RUBRIEK 2 Los- en opslaggeld

De in deze paragraaf vermelde tarieven zijn exclusief BTW

2 Het tarief bedraagt:

2.1 Voor het plaatsen op de kade van een met de grond verbonden kraan of van een ander los- of laadwerktuig zoals een mobiele kraan, een laadschop e.d.:
per jaar € 154,00

2.2 Het hiervoor genoemde bedrag wordt verhoogd met een bedrag berekend over de kade oppervlakte welke door het werktuig bestreken kan worden per m^2:
-per jaar € 10,90
-per kwartaal € 3,40
-per maand € 1,55
-per week € 0,51

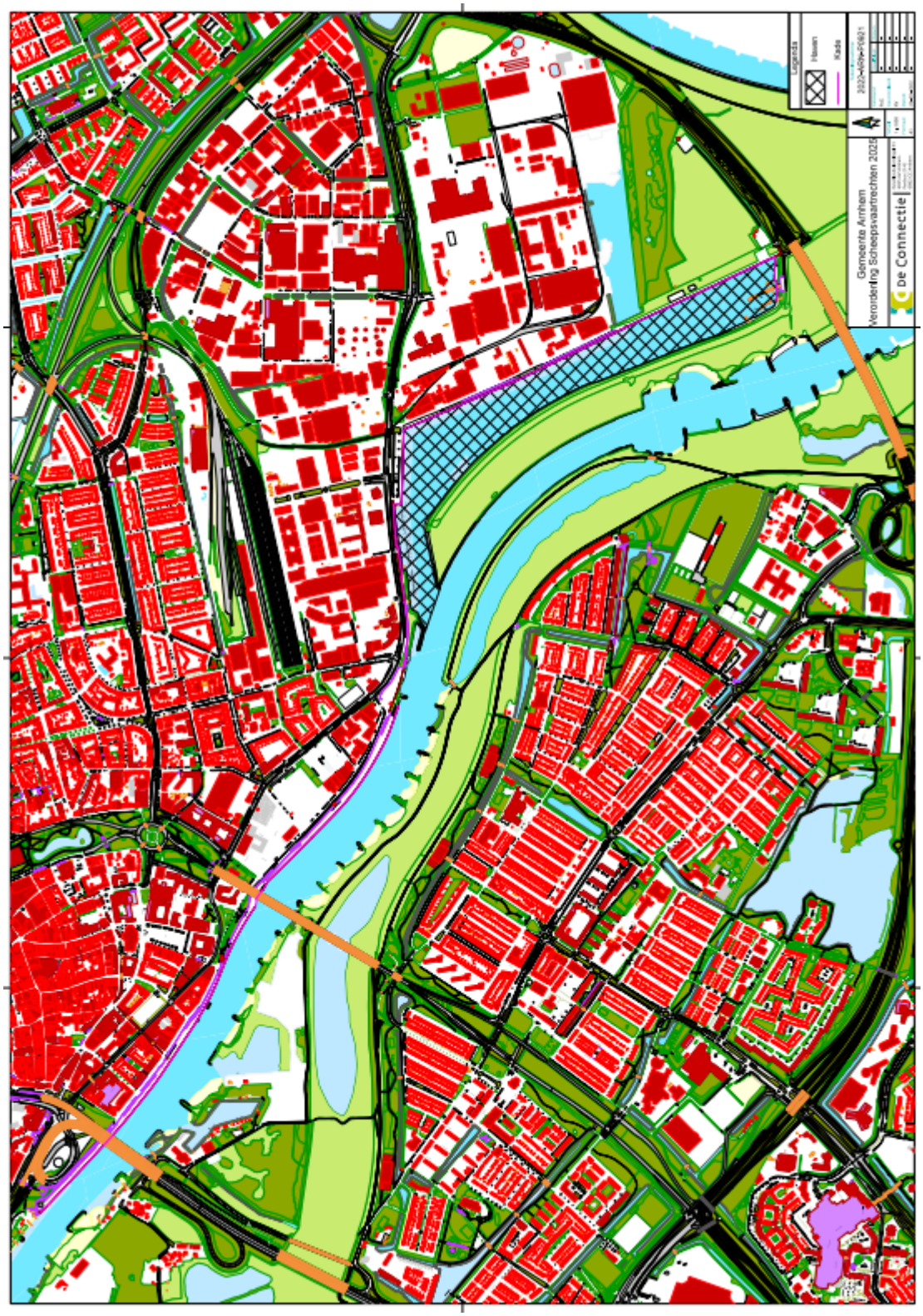
2.2.1 De verhoging als bedoeld in 2.2 is niet verschuldigd indien voor de hier bedoelde oppervlakte los- en opslaggeld als gemeld in deze rubriek van de tarieventabel is voldaan voor de duur van een kalenderjaar.

2.3 Het tarief bedraagt: voor het plaatsen van voorwerpen op de kade - opslaggeld per m^2

-per jaar	€ 10,90
-per kwartaal	€ 3,35
-per maand	€ 1,55
-per week	€ 0,51

Zaaknummer: 4298907

BIJLAGE behorend bij 'Verordening Scheepvaartrechten 2025' van 13 november 2024

Zaaknummer: 4298907

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM

Gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders van 8 oktober 2024, Bedrijfsvoering, nummer 4298907;

Gelet op artikel 224 van de Gemeentewet;

Besluit:

vast te stellen de

VERORDENING OP DE HEFFING EN DE INVORDERING VAN TOERISTENBELASTING ARNHEM 2025

Artikel 1 Definities

Voor de toepassing van deze verordening wordt verstaan onder:

a. *arrangement*: het gebruik van een toeristische plaats voor een gezin, echtpaar of samenreizende personen gedurende een vooraf vastgelegde periode van minimaal vier weken voor een vast huurbedrag;
b. *cruiseschip*: een zeeschip of binnenschip dat bestemd is of gebruikt wordt voor het bedrijfsmatig vervoer van passagiers over zeewegen dan wel binnenvaarwegen, die om toeristische redenen, hoofdzakelijk gelegen in de zee- of rivierreis zelf, deelnemen aan die zee- of rivierreis;
c. *jachthaven*: aanlegplaats voor vaartuigen;
d. *maandarrangement*: een arrangement met een looptijd van één maand gedurende de maand juni of september;
e. *kampeermiddel*: tenten, vouwwagens, kampeerauto's, toercaravans en soortgelijke onderkomens dan wel soortgelijke voertuigen die bestemd zijn voor dan wel gebezigd worden als verblijf voor vakantie en andere recreatieve doeleinden;
f. *naseizoenarrangement:* een arrangement met een looptijd van ongeveer twee maanden, startend na het hoogseizoen en eindigend bij de afloop van het kampeerseizoen;
g. *passagiers:* personen, niet zijnde bemanningsleden, die tegen een vergoeding in welke vorm dan ook aan boord van een cruiseschip verblijven en die niet als ingezetene met een adres in de gemeente in de basisregistratie personen zijn ingeschreven;
h. *slaapzaal:* een ruimte met minimaal vier slaapplaatsen, waarbij die slaapplaatsen gebruikt kunnen worden door personen die niet tot één reisgezelschap behoren;
i. *vaartuig*: een vaartuig dat is bestemd of wordt gebezigd voor vakantie- of andere recreatieve doeleinden, niet zijnde een cruiseschip;
j. *vakantie-onderkomens*: woningen en andere verblijven (bijv. chalets), niet-zijnde kampeermiddelen of stacaravans, in hoofdzaak bestemd voor en gebezigd als verblijf voor vakantie- en andere recreatieve doeleinden;
k. *vaste standplaats*: een terrein of terreingedeelte dat bestemd is voor het gedurende een seizoen of een jaar plaatsen van eenzelfde kampeermiddel of stacaravan.
l. *voorseizoenarrangement*: een arrangement lopend vanaf het begin van het kampeerseizoen en eindigend aan het eind van de maand juni.

Artikel 2 Belastbaar feit

Onder de naam ‘toeristenbelasting’ wordt een directe belasting geheven voor het houden van verblijf met overnachten binnen de gemeente tegen een vergoeding in welke vorm dan ook door personen die niet als ingezetene in de Basisregistratie personen van de gemeente zijn ingeschreven.

Artikel 3 Belastingplicht

1. Belastingplichtig is degene die gelegenheid biedt tot verblijf als bedoeld in artikel 2.
2. De belastingplichtige is bevoegd de belasting als zodanig te verhalen op degene, die verblijf houdt als bedoeld in artikel 2.
3. Als er geen persoon is aan te wijzen die gelegenheid biedt tot verblijf, is degene belastingplichtig die verblijf houdt als bedoeld in artikel 2.

Artikel 4 Vrijstellingen

De belasting wordt niet geheven ter zake van het verblijf:

a. van degene die verblijft in een toegelaten instelling als bedoeld in artikel 4 van de Wet toetreding zorgaanbieders;
b. van degene die verblijft in het vakantiepark 'Bio Vakantieoord';
c. van een vreemdeling als bedoeld in artikel 29, eerste lid, van de Vreemdelingenwet 2000, die rechtmatig in Nederland verblijft in de zin van artikel 8, letters c, d, f, g, h, van voornoemde wet, en voor zover deze persoon verblijf houdt als bedoeld in artikel 2 van deze verordening, onder verantwoordelijkheid van het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers;
d. van degene die tijdelijk in de gemeente verblijft als deelnemer aan of begeleider van een zogenoemde schoolwerkweek of als deelnemer aan of begeleider van een meerdaagse activiteit van een scoutinggroep of gelijksoortige organisatie;
e. van degene jonger dan 22 jaar die tijdelijk in de gemeente verblijft als deelnemer aan een meerdaagse activiteit van een sportvereniging of een cultuurvereniging en van degene die als begeleider van voornoemde deelnemers optreedt.

Artikel 5 Maatstaf van heffing

De belasting wordt geheven naar het aantal overnachtingen. Het aantal overnachtingen wordt bepaald door het aantal personen te vermenigvuldigen met het aantal nachten dat zij verblijf houden.

Artikel 6. Forfaitaire berekeningswijze van de maatstaf van heffing

1. Ter zake van verblijf in kampeermiddelen, vakantieonderkomens en stacaravans op vaste jaarplaatsen of op vaste seizoensplaatsen of voor kampeermiddelen op seizoenplaatsen voor vakantie of recreatief gebruik wordt het aantal overnachtingen forfaitair vastgesteld.
2. De forfaitaire berekeningswijze is uitsluitend van toepassing voor jaarplaatsen, (vaste) seizoenplaatsen en arrangementen die gebruikt worden door één en hetzelfde gezin of echtpaar, dan wel dezelfde persoon of personen.
3. Bij de forfaitaire berekening wordt het aantal overnachtingen per verblijfsruimte vastgesteld op het product van het voor die verblijfsruimte in het vierde lid vastgestelde aantal personen dat heeft overnacht en het voor die verblijfsruimte in het vijfde lid vastgestelde aantal malen dat is overnacht.
4. Het aantal personen dat heeft overnacht, wordt met betrekking tot:
    a. kampeermiddelen, vakantieonderkomens en stacaravans op vaste jaarplaatsen, bepaald op 2,3;

b. kampeermiddelen, vakantieonderkomens en stacaravans op vaste seizoenplaatsen bepaald op 2,3;
c. kampeermiddelen op seizoenplaatsen bepaald op 2,5;
d. kampeermiddelen op toeristische plaatsen bepaald op:
   1°. 2,2, indien sprake is van een voorseizoenarrangement;
   2°. 2,4, indien sprake is van een verlengd voorseizoenarrangement;
   3°. 2,2, indien sprake is van een naseizoenarrangement;
   4°. 2,1, indien sprake is van een maandarrangement.

5. Het aantal malen dat door de in het tweede lid bedoelde personen is overnacht, wordt:
   a. in geval van het vierde lid, sub a, bepaald op: 50;
   b. in geval van het vierde lid, sub b, bepaald op: 50;
   c. in geval van het vierde lid, sub c, bepaald op: 50;
   d. in geval van het vierde lid, sub d, bepaald op:
      1°. 29, indien sprake is van een voorseizoenarrangement;
      2°. 39, indien sprake is van een verlengd voorseizoenarrangement;
      3°. 18, indien sprake is van een naseizoenarrangement;
      4°. 12, indien sprake is van een maandarrangement.

Artikel 7. Opteren voor niet-forfaitaire maatstaf van heffing

1. Belastingplichtige kan in de aangifte verzoeken de maatstaf van heffing in afwijking van het bepaalde in artikel 6 vast te laten stellen op het werkelijk aantal overnachtingen, indien blijkt dat dit aantal lager is dan het op grond van artikel 6 berekende aantal.
2. Dit verzoek wordt niet gehonoreerd indien de (nacht)registratie zoals bedoeld in artikel 13 niet of niet juist is bijgehouden.

Artikel 8. Belastingtarief

1. Het tarief bedraagt per persoon per overnachting: € 3,50.
2. In afwijking van het in het eerste lid genoemde tarief bedraagt het tarief per persoon per overnachting bij verblijf in een kampeermiddel, op een vaste standplaats, in een vaartuig op een aanlegplaats in de jachthaven of in een accommodatie waarbij overnacht wordt in een slaapzaal: € 2,00.

Artikel 9 Belastingjaar

Het belastingjaar is gelijk aan het kalenderjaar.

Artikel 10 Wijze van heffing

De belasting wordt bij wege van aanslag geheven.

Artikel 11 Termijnen van betaling

1. De aanslagen moeten worden betaald uiterlijk op de laatste dag van de maand volgend op die waarin de dagtekening van het aanslagbiljet is gesteld.
2. De Algemene Termijnenwet is niet van toepassing op de in het eerste lid gestelde termijn.

Artikel 12 Aanmeldingsplicht

1. De belastingplichtige bedoeld in artikel 3, eerste lid, is gehouden, voordat hij voor de eerste maal na het in werking treden van deze verordening gelegenheid tot overnachten verschaft, zulks schriftelijk te melden aan de door het college van burgemeester en wethouders aangewezen

gemeenteambtenaren, bedoeld in artikel 231, tweede lid, onderdelen b en d van de Gemeentewet.
2. De verplichting als bedoeld in het voorgaande lid geldt niet voor de belastingplichtige die met betrekking tot het jaar voorafgaand aan het belastingjaar in de heffing van de toeristenbelasting betrokken is.

Artikel 13 Registratieplicht

1. De belastingplichtige is gehouden per belastingjaar een deugdelijke administratie bij te houden.
2. Deze administratie bevat, met betrekking tot ieder aan wie gelegenheid tot overnachten wordt verschaft, tenminste gegevens betreffende:
   a. naam en adres van de personen die woonachtig zijn in de gemeente Arnhem;
   b. aantal personen;
   c. aantal overnachtingen ter zake waarvan belasting verschuldigd is;
   d. het ouder of jonger zijn dan de genoemde leeftijdsgrens in geval van een verblijf als bedoeld in artikel 4 onder e.
3. Een nachtverblijfregister kan worden aangemerkt als een deugdelijke administratie als bedoeld in lid 1.
4. Indien de belastingplichtige verschillende soorten gelegenheden tot verblijf biedt met een onderscheidenlijk tarief als bedoeld in artikel 8, eerste en tweede lid, dan dient dit onderscheid in de administratie te worden vastgelegd.
5. Indien het onderscheid als bedoeld in het vierde lid niet wordt geadministreerd, geldt voor alle overnachtingen het tarief zoals genoemd in artikel 8, eerste lid.

Artikel 14 Kwijtschelding

Voor deze belasting wordt geen kwijtschelding verleend.

Artikel 15 Inwerkingtreding en citeertitel

1. De 'Verordening toeristenbelasting 2024' van 8 november 2023 wordt ingetrokken met ingang van de in het derde lid genoemde datum van ingang van de heffing, met dien verstande dat zij van toepassing blijft op belastbare feiten die zich voor die datum hebben voorgedaan.
2. Deze verordening treedt in werking met ingang van de eerste dag na die van bekendmaking.
3. De datum van ingang van de heffing is 1 januari 2025.
4. Deze verordening wordt aangehaald als: Verordening toeristenbelasting 2025.

Aldus vastgesteld in de raadsvergadering van 13 november 2024.

De griffier, De voorzitter,

Zaaknummer: 4298907

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM

Gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders van 8 oktober 2024, Bedrijfsvoering, nummer 4298907;

Gelet op artikel 229, eerste lid, aanhef en de onderdelen a en b van de Gemeentewet

Besluit:

vast te stellen de

VERORDENING OP DE HEFFING EN DE INVORDERING VAN REINIGINGSRECHTEN ARNHEM 2025

Artikel 1. Definities
Voor de toepassing van deze verordening wordt verstaan onder:
- bedrijfsafval: afvalstoffen, restafval dat gelijk is aan huishoudelijk restafval, afkomstig van bedrijven en instellingen, welke door aard, omvang of hoeveelheid worden ingezameld door middel van een aanbieding in een daarvoor bestemde ondergrondse container;
- aanbieding: het inwerpen van een afvalzak in de daarvoor bestemde trommel van een ondergrondse afvalcontainer.

Artikel 2. Belastbaar feit
1. Onder de naam reinigingsrechten worden rechten geheven voor zowel het genot van de door of vanwege de gemeente verstrekte diensten als voor het gebruik van voor de openbare dienst bestemde gemeentebezittingen, werken of inrichtingen die bij de gemeente in beheer of in onderhoud zijn.
2. Het in het eerste lid bedoelde genot van diensten en het gebruik van gemeentebezittingen, werken en inrichtingen bestaat uit het aanbieden van met huishoudelijk afval gelijk te stellen bedrijfsafval van beperkte omvang en hoeveelheid in een daartoe van gemeentewege ter beschikking gestelde verzamelcontainer.

Artikel 3. Belastingplicht
Belastingplichtig voor de reinigingsrechten is degene op wiens naam de aanvraag dan wel ten behoeve van wie de dienst wordt verricht of van degene die van de bezittingen, werken of inrichtingen gebruik maakt.

Artikel 4. Maatstaf van heffing en tarief
1. Voor het periodiek inzamelen van bedrijfsafvalstoffen bedraagt het recht, bij 1 tot en met 5 aanbiedingen per week € 679,20 per belastingjaar.
2. Voor het periodiek inzamelen van bedrijfsafvalstoffen bedraagt het recht bij 6 tot en met 10 aanbiedingen per week € 1176,12 per belastingjaar.
3. De tarieven genoemd in lid 1 en lid 2 zijn exclusief omzetbelasting. Bedoelde btw wordt, indien deze verschuldigd is, echter wel in rekening gebracht.

Artikel 5. Belastingjaar
Het belastingjaar is gelijk aan het kalenderjaar.

Artikel 6. Wijze van heffen
De rechten worden geheven bij wege van aanslag.

Artikel 7. Tijdstip van ontstaan van de belastingschuld en de heffing naar tijdsgelang
1. Het recht als bedoeld in artikel 4, eerste en tweede lid, is verschuldigd bij het begin van het belastingjaar of, zo dit later is, bij de aanvang van de belastingplicht.
2. Indien de belastingplicht in de loop van het belastingjaar aanvangt, is het recht als bedoeld in artikel 4, eerste en tweede lid, verschuldigd voor zoveel twaalfde gedeelten van het voor dat jaar verschuldigde recht als er in dat jaar, na de aanvang van de belastingplicht, nog volle kalendermaanden overblijven.
3. Indien de belastingplicht in de loop van het belastingjaar eindigt, bestaat aanspraak op ontheffing voor zoveel twaalfde gedeelten van het voor dat jaar verschuldigde recht als bedoeld in artikel 4,

eerste en tweede lid, als er in dat jaar, na het einde van de belastingplicht, nog volle kalendermaanden overblijven.
4. Het tweede en het derde lid zijn niet van toepassing indien de belastingplichtige binnen het ophaalgebied van de gemeente verhuist.

Artikel 8. Kwijtschelding
Bij de invordering van de reinigingsrechten wordt geen kwijtschelding verleend.

Artikel 9. Termijnen van betaling
1. In afwijking van artikel 9, eerste lid, van de Invorderingswet 1990 moeten de aanslagen. worden betaald uiterlijk op de laatste dag van de maand volgend op die waarin de dagtekening van het aanslagbiljet is gesteld.
2. In afwijking van het eerste lid kunnen de aanslagen in acht gelijke termijnen worden betaald, indien aan het navolgende wordt voldaan:
   a. het totaalbedrag van de op één aanslagbiljet verenigde aanslagen afvalstoffenheffing of andere belastingen/heffingen niet meer is dan € 5.000,00;
   b. de verschuldigde bedragen moeten door middel van automatische betalingsincasso van de betaalrekening van de belastingschuldige kunnen worden afgeschreven.

   De eerste termijn vervalt dan op de laatste dag van de maand volgend op die waarin de dagtekening van het aanslagbiljet is gesteld en elk van de volgende termijnen telkens een maand later.
3. De Algemene Termijnenwet is niet van toepassing op de in de voorgaande leden gestelde termijnen.

Artikel 10. Inwerkingtreding en citeertitel
1. De ‘Verordening reinigingsrechten 2024' van 8 november 2023 wordt ingetrokken met ingang van de in het derde lid genoemde datum van ingang van de heffing met dien verstande dat zij van toepassing blijft op de belastbare feiten die zich voor die datum hebben voorgedaan.
2. Deze verordening treedt in werking met ingang van de eerste dag na die van bekendmaking.
3. De datum van ingang van de heffing is 1 januari 2025.
4. Deze verordening wordt aangehaald als: Verordening reinigingsrechten 2025.

Aldus vastgesteld in de raadsvergadering van 13 november 2024.

De griffier, De voorzitter,

GEMEENTERAAD ARNHEM
BEHANDELRESULTAAT

Raadsvoorstel ‘Ontwerp-begroting 2025’, ‘Turap 2-2024’ en ‘Belastingverordeningen 2025’ – raadskamer Kundic & Van der Wel

Fasering

- ☐ Informatieve bespreking
- ☑ Meningsvormende bespreking
- ☐ Bespreking Moties & Amendementen
- ☐ Besluitvormende vergadering

Eerdere besprekingen

- PA 18 september – presentatie
- PA 16 oktober – informatieve & meningsvormende bespreking

Aanwezig

De raadsleden/fractievolgers Roelen (SP), Van Plateringen (BurgerBelang Arnhem), Zoeteweij (Groep Van den Broek), Feitsma & Schrijvers (VVD), Weijers & Heemskerk (D66), Lu & De Groot (Partij voor de Dieren), Jansen & Malda (ChristenUnie), Noomen (GroenLinks), Snelting & Luijendijk & Neutkens (Volt), Groenendijk (PvdA), Manders & Kraaijenbrink & Spruijt & Van der Laak (Arnhem Centraal).
De fracties van DENK, CDA, PVV & Forum voor Democratie waren niet vertegenwoordigd.
Verder aanwezig: wethouders Kundic & Van der Wel, Barink & Van Oudheusden (ambtelijke ondersteuning).

Bespreking

Het betreft het vervolg van de meningsvormende bespreking van de *ontwerp-begroting 2025* en de *turap 2-2024.* Wethouder Kundic vervolgt haart eerste termijn, waarna de raadskamer een tweede termijn heeft gehouden voor de portefeuilles van wethouder Kundic en Van der Wel.

Toezeggingen

Wethouder Kundic zegt toe om bij de Aanpak Hoogbegaafdheid extra aandacht te hebben voor meisjes en in het bijzonder voor meisjes uit een andere cultuur.

Wethouder Van der Wel zegt toe een overzicht aan te leveren over de verschillende termijnen die gebruikt worden bij de vergunningverlening betreffende handhaving, inclusief een motivering over die termijn.

Conclusie

Aan het einde van de bespreking concludeert de voorzitter dat de meningsvormende bespreking is afgerond. Het voorstel wordt doorgeleidt naar een bespreking van moties en amendementen op 6 november.

De raadsadviseur,

S. Vos

De voorzitter,

C. Prinsen

GEMEENTERAAD ARNHEM
BEHANDELRESULTAAT

Raadsvoorstel ‘Ontwerp-begroting 2025’, ‘Turap 2-2024’ en ‘Belastingverordeningen 2025’ – Burgemeester Marcouch

Fasering

- ☐ Informatieve bespreking
- ☑ Meningsvormende bespreking
- ☐ Bespreking Moties & Amendementen
- ☐ Besluitvormende vergadering

Eerdere besprekingen

- PA 18 september – presentatie
- PA 16 oktober – meningsvormende bespreking

Aanwezig

De raadsleden/fractievolgers Lukkassen (FvD), Maref (VVD), Groot (Arnhem Centraal), De Vries (Volt), De Vroome (D66), Zwijnepoel (D66), Wiggers (BurgerBelang Arnhem), Simonis (GroenLinks), Van den Broek (Gr. Van den Broek), Van Munster (PvdA), Philips (PvdD).

De fracties van PVV, CDA, ChristenUnie, SP en DENK waren niet aanwezig.

Verder aanwezig: Marcouch (burgemeester)

Bespreking

Er is vervolgd met de bespreking van de *Ontwerp-begroting 2025* en *Turap 2-2024* met de portefeuilles van burgemeester Marcouch. Er is gestart met de voortzetting van de eerste termijn aan de kant van het college. Zowel de eerste termijn van het college als de tweede termijn van de raadskamer en college zijn afgerond.

Toezeggingen

- Burgemeester Marcouch zegt uit te zoeken in welke mate de re-integratie van ex-gedetineerden binnen de gemeentelijke organisatie plaatsvindt en de raad hierover te informeren.

- Burgemeester Marcouch zegt toe het signaal van de veiligheid op de woonboten waar asielzoekers verblijven nader te onderzoeken en de raad hierover te informeren.

Conclusie

Aan het einde van de bespreking concludeert de voorzitter dat de meningsvormende bespreking is afgerond. De bespreking van moties en amendementen vindt plaats op 6 november 2024.

De raadsadviseur,

R. Oosthout

De voorzitter,

J. Gerretschen

GEMEENTERAAD ARNHEM
BEHANDELRESULTAAT

Raadsvoorstel ‘Ontwerp-begroting 2025’, ‘Turap 2-2024’ en ‘Belastingverordeningen 2025’ – raadskamer Smeulders

Fasering

- ☐ Informatieve bespreking
- ☑ Meningsvormende bespreking
- ☐ Bespreking Moties & Amendementen
- ☐ Besluitvormende vergadering

Eerdere besprekingen

- PA 18 september – presentatie
- PA 16 oktober – informatieve & meningsvormende bespreking

Aanwezig

De raadsleden/fractievolgers Coenders (GroenLinks), Loor (D66), Kumas (VVD), Meyer (Arnhem Centraal) Hogenhout (Partij voor de Dieren), Ait Chrif (PvdA), Groot (CDA), Scholten (Volt), Zijlstra (ChristenUnie)
De fracties van SP, DENK, BurgerBelang Arnhem, PVV, Forum voor Democratie en Groep van den Broek waren niet aanwezig

Verder aanwezig: Smeulders (wethouder), Verheijen (concerncontroller), Bouwman (bestuursadviseur)

Bespreking

Het betreft het vervolg van de meningsvormende bespreking van de *ontwerp-begroting 2025, turap 2-2024* en de *belastingverordeningen 2025*. De portefeuillehouder vervolgt zijn eerste termijn.

Toezeggingen

-

Conclusie

Aan het einde van de bespreking concludeert de voorzitter dat de meningsvormende bespreking is afgerond. Het voorstel wordt doorgeleidt naar een bespreking van moties en amendementen op 6 november.

De raadsadviseur,

M. Piscaer

De voorzitter,

J. Brandts

GEMEENTE Arnhem

Besluit van	30 oktober 2024
Zaaknummer	4256639

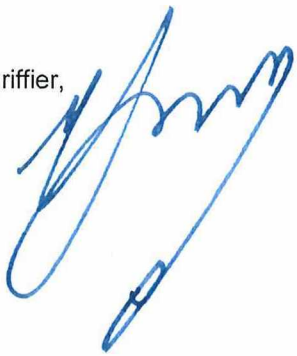
DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van de agendacommissie van 18 oktober 2024, nummer: 4256639

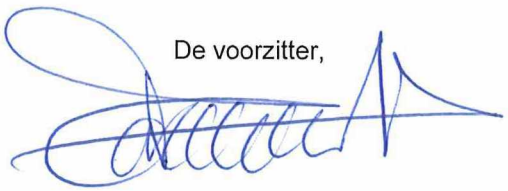
besluit:

De concept-besluitenlijst van de raadsvergadering van 9 oktober 2024 vast te stellen.

De griffier,

De voorzitter,

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 4256639

Onderwerp: Vaststellen van de concept-besluitenlijst van de vergadering van 9 oktober 2024

Inleiding

De Agendacommissie stelt u voor de concept-besluitenlijst van de raadsvergaderingen van 9 oktober 2024 vast te stellen.

Voorstel

De concept-besluitenlijst van de raadsvergadering van 9 oktober 2024 vast te stellen.

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

– Concept-besluitenlijst van de raadsvergadering van 9 oktober 2024

Gemeente Arnhem

RAADSVOORSTEL

Besluit van	30 oktober 2024
Zaaknummer	4256639

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van de agendacommissie van 18 oktober 2024, nummer: 4256639

besluit:

De concept-besluitenlijst van de raadsvergadering van 9 oktober 2024 vast te stellen.

De griffier, De voorzitter,

Arnhem GEMEENTE

BESLUITENLIJST VAN DE VERGADERING VAN DE
RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM OP WOENSDAG 9 oktober 2024

De voorzitter: Marcouch

De griffier: Kersten

Aanwezig de leden: Aït Chrif (PvdA), Bal (DENK), Brandts (D66), Van den Broek (Groep van den Broek), Coenders (GroenLinks), Dayioğlu (GroenLinks), Elfrink (SP), Van Engelenburg (VVD), Gerretschen (GroenLinks), K. Groot (Arnhem Centraal), L. Groot (CDA), L. de Groot (Partij voor de Dieren), Heemskerk (D66), Hogenhout (Partij voor de Dieren), Kraaijenbrink (Arnhem Centraal), Kumas (VVD), Van der Laak (Arnhem Centraal), Loor (D66), Lu (Partij voor de Dieren), Maref (VVD), Van Munster (PvdA), Nede (ChristenUnie), Noomen (GroenLinks), Pape (VVD), Prinsen (GroenLinks), Roelen (SP), Scholten (Volt), Simonis (GroenLinks), Usta (DENK), Verheij (PVV), Visser (PvdA), de Vroome (D66), Wiggers (Burger Belang Arnhem) Zwijnepoel (D66)

Afwezig de leden: De Boef (GroenLinks), Eppich (VVD), Luurssen (Forum voor Democratie), Manders (Arnhem Centraal), Neutkens (Volt), L. de Groot (Partij voor de Dieren) (na 22.55 uur afwezig)

Aanwezig de wethouders: Bouwkamp, Van de Geijn, Kundić, Lauriks, Roelofs, Smeulders en Van der Wel

Begintijd vergadering: 21.20 uur

Eindtijd vergadering: 23.15 uur

BESLUITEN:
Agendapunt:

4.4 Vaststellen van de concept-besluitenlijst van de vergadering van 25 september 2024	Het voorstel is met algemene stemmen aangenomen.
4.5 Vaststellen van de lijst van ingekomen stukken en ter inzage gelegde stukken voor de gemeenteraad	Het voorstel is met algemene stemmen aangenomen.
5.1 Vaststellen: Wijziging Veiligheids-en Gezondheidsregio Gelderland-Midden (VGGM)	Het voorstel is met algemene stemmen aangenomen.
6.1 Vaststellen: Plan gezonde leefomgeving	Het amendement 'Een gezonde leefomgeving is een rookvrije leefomgeving' (24A35) van de fracties ChristenUnie, D66 en Volt is met 25 stemmen voor en 9 stemmen tegen aangenomen. De motie 'Schoon schip' (24M122) van de fractie Partij voor de Dieren is met 20 stemmen voor en 14 stemmen tegen aangenomen. De motie 'Streefwaarden zijn wat waard' (24M123g) van de fractie Partij voor de Dieren is met 16 stemmen voor en 18 stemmen tegen verworpen. Het voorstel is met 26 stemmen voor en 8 stemmen tegen aangenomen.
6.2 Vaststellen: Startnotitie Vissenbuurt	Het amendement 'Ambities in woningaantal vasthouden' (24A33) van de fracties VVD, D66, PvdA, GroenLinks, CDA, ChristenUnie en Volt is met 28 stemmen voor en 6 stemmen tegen aangenomen. Het amendement 'Sluit een divers woonaanbod niet bij voorbaat uit' (24A34) van de fracties VVD, ChristenUnie en CDA is met 9 stemmen voor en 25 stemmen tegen verworpen. Het voorstel is met 31 stemmen voor en 3 stemmen tegen aangenomen.
6.3 Vaststellen: Vrijwilligersbeleid 2025	Het amendement 'Doelen stellen als gemeente' (24A31) van de fractie CDA, Arnhem Centraal, ChristenUnie is met 28 stemmen voor en 5 stemmen tegen aangenomen. Het amendement 'Vrijwilligers zijn van toegevoegde waarde' (24A32) van de fractie CDA, Arnhem Centraal en ChristenUnie is met algemene stemmen aangenomen. Het voorstel is met algemene stemmen aangenomen.

6.4 Vaststellen: Wijzigingsbesluit 'TAM-omgevingsplan Thorbeckestraat' en 'Omgevingskwaliteitsplan Thorbeckekwartier Arnhem'	Het voorstel is met algemene stemmen aangenomen.

De griffier,

De voorzitter,

Bijlage: Overzicht stemmingen PA 9 oktober 2024

Zaaknummer: 4256621

GEMEENTE Arnhem

Besluit van 30 oktober 2024

Zaaknummer 4256639

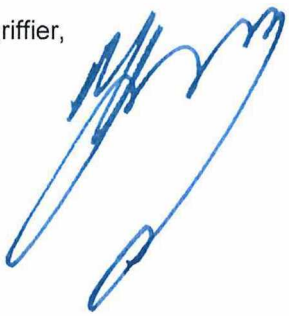
DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van de agendacommissie van 18 oktober 2024, nummer: 4256639

besluit:

De "Lijst van ingekomen Stukken" van 8 oktober 2024 tot en met 23 oktober 2024 vast te stellen.

De griffier,

De voorzitter,

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 4256639

Onderwerp: Vaststellen van de lijst van ingekomen stukken voor de raadsvergadering van 30 oktober 2024

Inleiding

De Agendacommissie stelt u voor de "Lijst van Ingekomen Stukken" van 8 oktober 2024 tot en met 23 oktober 2024 vast te stellen.

Als raadslid kunt u de ingekomen stukken inzien via het Bestuurlijk Informatiesysteem (iBabs).

Voorstel

De "Lijst van ingekomen Stukken" van 8 oktober 2024 tot en met 23 oktober 2024 vast te stellen.

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- Lijst van Ingekomen stukken (8 oktober 2024 tot en met 23 oktober 2024)

Arnhem GEMEENTE

RAADSVOORSTEL

Besluit van	30 oktober 2024
Zaaknummer	4256639

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van de agendacommissie van 18 oktober 2024, nummer: 4256639

besluit:

De "Lijst van ingekomen Stukken" van 8 oktober 2024 tot en met 23 oktober 2024 vast te stellen.

De griffier, De voorzitter,

GEMEENTE Arnhem

Lijst van Ingekomen stukken (8 oktober 2024 tot en met 23 oktober 2024)			
Datum	**Afzender**	**Titel**	**Advies**
08-10-2024	Niet openbaar gepubliceerd i.v.m. privacy	Vuurwerkoverlast in Schuytgraaf	Voor kennisgeving aannemen
09-10-2024	Stichting Arnhems Hart	Enquête Koningsfeest Arnhem - 2024	Voor kennisgeving aannemen
10-10-2024	Vervoersorganisatie Regio Arnhem Nijmegen	Kaderbrief 2026 BVO DRAN	In handen stellen van het college van B&W ter afdoening, verzoek kopie antwoordbrief/mail aan raad
14-10-2024	Stichting Armoedefonds	Toenemende druk op armoedehulporganisaties	Voor kennisgeving aannemen
15-10-2024	J. Hermans	Raadsbrief Uitvoeringsagenda Arnhem Circulair 2024-2026	Voor kennisgeving aannemen
19-10-2024	Niet openbaar gepubliceerd i.v.m. privacy	Dringende Klacht: Extreme Overlast en Verkeersonveiligheid Rond Evenementen en Voetbalwedstrijden	In handen stellen van het college van B&W ter afdoening, verzoek kopie antwoordbrief/mail aan raad

GEMEENTE Arnhem

Besluit van 30 oktober 2024
Zaaknummer 4328711

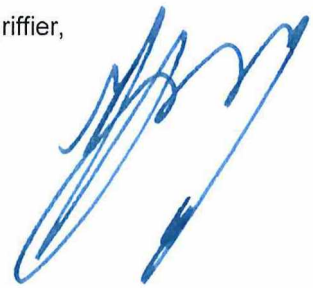
DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;
gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 15 oktober 2024;

gelet op artikel 35 van de Gemeentewet en artikel 27 lid 1 van de Gemeenschappelijke regeling regio Arnhem-Nijmegen;

besluit:

1. Deel te nemen aan de vijf opgaven binnen de Regionale Agenda 2025-2028 van de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen.
2. Het college opdracht te geven om daartoe de bijgevoegde opgavenovereenkomst 2025-2028 af te sluiten en te ondertekenen.

De griffier,

De voorzitter,

GEMEENTERAAD ARNHEM
BEHANDELADVIES

Raadsvoorstel ‘Deelnemen aan de vijf opgaven van de Groene Metropoolregio 2025-2028’

Fasering

- ☐ Informatieve bespreking
- ☐ Meningsvormende bespreking
- ☐ Bespreking Moties & Amendementen
- ☑ Besluitvormende vergadering

Voorgesteld besluit / Kernboodschap

De raad wordt voorgesteld om

1. deel te nemen aan de vijf opgaven binnen de Regionale Agenda 2025-2028 van de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen, en;
2. het college opdracht te geven om daartoe de bijgevoegde opgavenovereenkomst 2025-2028 af te sluiten en te ondertekenen.

Procedure:

Datum vergadering
30-10-2024

Type voorstel
Raadsvoorstel van college van B&W

Spreekrecht publiek
Nee

Voorgesteld resultaat
Besluitvorming

Aandachtspunten

Door het college is het raadsvoorstel ‘Deelnemen aan de vijf opgaven van de Groene Metropoolregio 2025-2028’’ aangeboden aan de raad. Op 3 juli heeft de raad een positieve zienswijze afgegeven op de regionale agenda. Het intekenen op de vijf opgaven is een direct en logisch gevolg daaruit. In de gemeenschappelijke regeling is afgesproken dat het college op de opgaven kan intekenen, maar niet voordat de raad daarvoor instemming heeft verleent. De raadswerkgroep regionale samenwerking adviseert het voorstel direct ter besluitvorming te agenderen omdat dit vooral een formaliteit betreft. Dit is een formaliteit omdat het moment om inhoudelijk het debat te voeren lag bij het vaststellen van de (positieve) zienswijze.

Direct ter besluitvorming
Het Dagelijks Bestuur van de Agendacommissie heeft besloten dit voorstel direct, dat wil zeggen zonder voorafgaande raadskamerbespreking, toe te voegen aan de agenda van de besluitvormende vergadering.

Contactgegevens

Portefeuillehouder:
Nermina Kundic
Ahmed Marcouch

Ambtenaar
Yvonne Hazelaar
Yvonne.Hazelaar@arnhem.nl
+31631114889

Raadsadviseur
Willem Lammers
willem.lammers@arnhem.nl
+31631107951

Moties en Toezeggingen

Niet van toepassing

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 4328711

Onderwerp: Deelnemen aan de vijf opgaven van de Groene Metropoolregio 2025-2028

Kernboodschap

De Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen (GMR) is een samenwerkingsverband van zestien gemeenten dat zich vooral richt op ruimtelijke vraagstukken. Die vraagstukken heeft de GMR in vijf bestuurlijke opgaven ondergebracht: Groene groeiregio (ruimtelijke opgaven & woningbouw), Productieve regio (economie & arbeidsmarkt), Ontspannen regio (leefbaarheid, natuur en landschap, cultuur & erfgoed), Verbonden regio (mobiliteit & bereikbaarheid) en Circulaire regio (circulariteit, duurzaamheid, klimaat & energie). Periodiek besluit iedere gemeente aan welke opgave ze wil deelnemen. Het college stelt voor om voor de periode 2025-2028 deel te nemen aan elk van de vijf opgaven van de GMR. Daardoor kunnen we effectief samenwerken aan het verwezenlijken van de regionale ambities bij elk van de opgaven.

Voorstel

1. Deel te nemen aan de vijf opgaven binnen de Regionale Agenda 2025-2028 van de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen.
2. Het college opdracht te geven om daartoe de bijgevoegde opgavenovereenkomst 2025-2028 af te sluiten en te ondertekenen.

Inleiding

Op 3 juli 2024 heeft uw raad een positieve zienswijze op de concept-agenda en -begroting 2025-2028 van de Groene Metropoolregio (GMR) uitgebracht. Mede op basis van de ingebrachte raadszienswijzen heeft het Algemeen Bestuur (AB) op 11 september 2024 de definitieve agenda en begroting 2025-2028 ongewijzigd vastgesteld.
Met deze agenda als basis werkt Arnhem samen met zestien andere regiogemeenten aan bovenlokale opgaven op het gebied van woningbouw, bereikbaarheid, economie, circulariteit en een aantrekkelijk woon- en leefklimaat. Op 27 september hebben wij de agenda en begroting 2025-2028 van de GMR ontvangen met het verzoek om deel te nemen aan de opgaven. Gevraagd wordt om voor 1 december a.s. de deelname van Arnhem aan de opgaven te bekrachtigen door ondertekening van een opgavenovereenkomst. Conform artikel 27 van de gemeenschappelijke regeling regio Arnhem-Nijmegen neemt de raad hierover het besluit.

Arnhem GEMEENTE

RAADSVOORSTEL

Beoogd effect

Door de opgavenovereenkomst te ondertekenen kan Arnhem samen met de andere zestien gemeenten binnen de GMR in 2025-2028 de uitvoering van de vijf opgaven verder ter hand nemen en samenwerken aan de realisatie van de regionale ambities.

Argumenten

1.1 De opgaven in de regionale agenda dragen bij aan de realisatie van de Arnhemse ambities en de maatschappelijke opgaven waar we regionaal voor staan.

Naar wens van de gemeenteraden heeft de GMR een vierjarige agenda opgesteld. Deze bouwt voort op een stevige regionale samenwerking die op basis van de agenda 2023-2024 is neergezet. De nieuwe agenda streeft in onze regio een gezonde groene groei na die aan de hand van vijf opgaven wordt uitgewerkt.
In de opgave Groene Groei wordt richting gegeven aan de ruimtelijke keuzes die onder andere nodig zijn voor de woningbouwontwikkeling. Onze regio duurzaam en veilig bereikbaar maken staat in de opgave Verbonden regio centraal. Een opgave die bij uitstek om afstemming op het regionale schaalniveau vraagt. Een belangrijk onderdeel van de opgave Productieve regio is het Regionaal Programma Werklocaties (RPW). Hierin worden afspraken vastgelegd over de uitbreiding van het aanbod van regionale bedrijventerreinen. Het vergroten van de aantrekkelijkheid van de regio voor bezoekers van binnen en buiten de regio en versterking van het groen en blauw in het stedelijke en landelijke gebied komen in de opgave Ontspannen regio naar voren. De Regionale Energiestrategie (RES) is een belangrijk onderdeel van de opgave Circulaire regio. Andere onderwerpen in deze opgave hebben raakvlakken met andere opgaven zoals bijvoorbeeld circulair bouwen en het slimmer maken van de laadinfrastructuur. Ook de grootschalige opwek van duurzame energie en de energietransitie vraagt om nauwe regionale samenwerking.

De vastgestelde GMR-agenda nodigt uit om in de periode 2025-2028 gezamenlijk verder aan de slag te gaan. De Arnhemse raad heeft dan ook op 3 juli 2024 niet voor niets een positieve zienswijze (zaaknummer 4167639) op de conceptagenda uitgebracht. Ook omdat deze nauw aansluit bij de Arnhemse ambities, plannen en prioriteiten. Tevens sprak uw raad in deze zienswijze al de intentie uit om de vierjarige opgavenovereenkomst aan te gaan. Daarbij werd echter wel een aantekening met betrekking tot het voorgestelde indexcijfer gemaakt.

Kanttekeningen en risico's

1.1 Alle zeventien regiogemeenten moeten een opgavenovereenkomst ondertekenen.

Alle zeventien aan de GMR deelnemende gemeenten hebben een opgavenovereenkomst ter ondertekening ontvangen. De door de gemeenten ingediende raadszienswijzen geven geen aanleiding om te veronderstellen dat er gemeenten zijn die wijzigingen in hun GMR-deelname aanbrengen. Anders zou de agenda en begroting niet zoals beoogd kunnen

Arnhem GEMEENTE

worden uitgevoerd. In de vastgestelde agenda begroting 2025-2028 is de uittreding van de gemeente Montferland per 1-1-2025 al verwerkt.

Participatie

Alle deelnemende gemeenten zijn betrokken geweest bij het opstellen van de conceptagenda en begroting 2025-2028 van de GMR. Dit heeft voor een breed draagvlak gezorgd. De raden zijn vervolgens in de gelegenheid gesteld om hun zienswijze hierop te geven. Het Dagelijks Bestuur van de GMR heeft in de zienswijzenota hierop een reactie gegeven. Deze is op 11 september 2024 betrokken bij de vaststelling in het Algemeen Bestuur, waarin alle gemeenten zijn vertegenwoordigd.

Financiën

Het zorgelijk financieel perspectief van de gemeenten en de bijdrage die de Groene Metropoolregio kan leveren aan het ravijnjaar 2026, was het thema in de zienswijzen van de gemeenteraden. Arnhem had in haar zienswijze op de conceptbegroting 2025-2028 aangegeven 3,5% als indexpercentage te willen hanteren. Ook een vijftal andere regiogemeenten pleitten voor een lagere indexpercentage dan de voorgestelde 6,54%.
Het AB van de GMR heeft de begroting 2025-2028 bij meerderheid ongewijzigd vastgesteld. Vanuit de gedeelde financiële zorg (ravijnjaar) heeft het AB tegelijkertijd de opdracht gegeven om voor het jaar 2026 een meerjarig integraal voorstel op te stellen om kosten te besparen en de inwonerbijdrage te verlagen. Dit voorstel wordt in de komende maanden in samenspraak met de bestuurlijke platforms van de vijf opgaven opgesteld. Deze zal worden verwerkt in de conceptbegroting 2026 e.v., die volgens de gebruikelijke wijze voor zienswijze aan de raad wordt voorgelegd in het tweede kwartaal 2025.

Dit betekent dat de inwonerbijdrage voor 2025 als volgt is.

Regiobureau	€ 2,77	€ 464.393
Groene Groei	€ 1,18	€ 197.828
Verbonden regio	€ 1,59	€ 266.565
Productieve regio	€ 0,92	€ 154.239
Circulaire regio	€ 1,63	€ 273.271
Ontspannen regio	€ 0,92	€ 154.239
Totaal	**€ 9,01**	**€1.510.535**

In de concept-MJPB 2025-2028 is voorzien in financiële dekking van de Arnhemse GMR-bijdrage.

Uitvoering

Wanneer de raad een besluit over het voorliggende voorstel heeft genomen zal het college de opgavenovereenkomst ondertekenen en aan de GMR versturen.

Communicatie

Dit raadsvoorstel wordt gepubliceerd via de gebruikelijke wijze van openbaarmaking van de stukken.

RAADSVOORSTEL

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- Aanbiedingsbrief GMR-agenda 2025-2028 en opgavenovereenkomst
- Opgavenovereenkomst
- Bijlage Algemene voorwaarden
- Bijlage Memo opdrachtformulering hoogte inwonerbijdrage 2026
- Aanbiedingsbrief GMR-agenda en begroting 2025-2028
- GMR-agenda en begroting 2025-2028 vastgesteld
- Aanbiedingsbrief zienswijzenota
- Zienswijzenota GMR

GEMEENTE Arnhem

RAADSVOORSTEL

Besluit van
Zaaknummer 4328711

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;
gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 15 oktober 2024;

gelet op artikel 35 van de Gemeentewet en artikel 27 lid 1 van de Gemeenschappelijke regeling regio Arnhem-Nijmegen;

besluit:

1. Deel te nemen aan de vijf opgaven binnen de Regionale Agenda 2025-2028 van de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen.
2. Het college opdracht te geven om daartoe de bijgevoegde opgavenovereenkomst 2025-2028 af te sluiten en te ondertekenen.

De griffier, De voorzitter,

GEMEENTE Arnhem

College van B&W van de deelnemende gemeenten
aan de Groene Metropoolregio
(m.u.v. college gemeente Montferland)

Datum	:	27 september 2024
Ons kenmerk	:	2024-GMRB-13
Contactpersoon	:	H. Tiemens
Telefoonnummer	:	06- 21 87 55 93

Onderwerp: aanbieden regionale agenda en begroting 2024-2028 en opgavenovereenkomst.

Geacht college,

Met gepaste trots presenteren wij u de regionale agenda & begroting 2024-2028 van de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen, zoals deze op 11 september jl. door het algemeen bestuur is vastgesteld.

In april hebben wij de ontwerp-regionale agenda en conceptbegroting aangeboden aan de gemeenten met de uitnodiging een zienswijze in te dienen. Het zorgelijk financieel perspectief van de gemeenten en de bijdrage die de Groene Metropoolregio kan leveren aan het ravijnjaar 2026, was het thema in de zienswijzen van de gemeenteraden. Wij mochten ook concluderen dat over de ambities van onze regionale samenwerking en de daarbij passende activiteiten weinig verschil van mening bestaat. Hiermee beschikt onze regio over een breed gedragen agenda voor de komende 4 jaar.

Intekenen op de opgaven

Conform onze spelregels wordt u uitgenodigd in te tekenen op de opgaven voor de periode 2024-2028. De hoogte van de inwonerbijdrage voor de opgaven voor 2025 is opgenomen in de vastgestelde begroting. De hoogte van de inwonerbijdrage voor de vijf opgaven voor de daaropvolgende jaren wordt jaarlijks door het algemeen bestuur vastgesteld (conform de spelregels in onze gemeenschappelijk regeling).

Bijgaand treft u de opgavenovereenkomst aan. U wordt verzocht deze voor 1 december te retourneren. Zoals u ziet hebben we de opgavenovereenkomst vereenvoudigd en wordt u nu één overeenkomst voorgelegd (in plaats van vijf).

Er zijn vragen gesteld over de wijze waarop de gemeenteraad betrokken kan worden bij het aangaan van deze overeenkomst. Ons antwoord is dat wij hierover geen uitspraak kunnen doen; de wijze waarop u de gemeenteraad betrekt bij de afweging over het sluiten van de overeenkomst is een lokale aangelegenheid.

Het ravijnjaar 2026

Het algemeen bestuur heeft ons op 11 september opdracht gegeven om voor het jaar 2026 met een meerjarig integraal voorstel te komen om kosten te besparen en dit voorstel in samenspraak met de bestuurlijke platforms van de vijf opgaven op te stellen.

In onze DB vergadering van 25 september hebben wij het voorstel vastgesteld. Dit voorstel is bijgevoegd. In een korte periode gaan de opgaven (en het regiobureau) aan de slag met deze opdracht. In het algemeen bestuur van 27 november willen wij de eerste resultaten van de verkenningen delen.

Tot slot

Wij hopen u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd en zien de ondertekenende opgavenovereenkomst graag tegemoet.

Met vriendelijke groet,
Het dagelijks bestuur van de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen

Drs. H.M.F. Bruls
Voorzitter

Drs. H. Tiemens
Secretaris

Bijlagen:

- Regionale agenda & begroting 2024-2028
- Opgavenovereenkomst (in te vullen)
- Algemene voorwaarden
- Memo “opdrachtformulering hoogte inwonerbijdrage 2026”

i.a.a.: regiocoördinatoren

Opgaveovereenkomst regionale agenda Groene Metropoolregio Arnhem Nijmegen 2025 - 2028

Partijen

De Regio Arnhem-Nijmegen, rechtsgeldig vertegenwoordigd door zijn voorzitter, Mr. H.M.F. Bruls, handelend ter uitvoering van een besluit van het dagelijks bestuur d.d. 25 september 2024, verder te noemen de “Groene Metropoolregio”.

en
Gemeente Arnhem, Koningstraat 38, 6811 DG Arnhem, rechtsgeldig vertegenwoordigd door burgemeester A. Marcouch, hierna te noemen: "Gemeente”.

hierna gezamenlijk aan te duiden als: "Partijen"

Overwegingen

- De regio staat voor grote maatschappelijke opgaven: op het gebied van verstedelijking, wonen, werk, bereikbaarheid, circulariteit, klimaatadaptatie, duurzaamheid, energietransitie en gezondheid;
- De regiogemeenten hebben op 1 januari 2021 de Gemeenschappelijke regeling Regio Arnhem-Nijmegen vastgesteld waarmee zij een openbaar lichaam hebben opgericht met de naam Regio Arnhem-Nijmegen, ook wel de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen;
- De ambities van de Groene Metropoolregio zijn:
    - doorgroeien naar een groene metropoolregio van internationale betekenis;
    - met een internationale voorbeeldfunctie op het gebied van circulariteit, samenleving, energie, voedselproductie, gezondheid en technologie;
    - dé circulaire topregio worden in Nederland en van Europa, in alle facetten van de leefomgeving;
    - en hét voorbeeld zijn voor een kwalitatieve groei met een goede balans tussen levendige stedelijkheid en ontspannen leefkwaliteit: ontspannen groeiregio in balans.
- Om werk te maken van deze ambities is een regionale agenda 2025-2028 opgesteld. De regionale agenda bestaat uit meerdere opgaven;
- De regionale agenda & begroting 2025-2028 is vastgesteld op 11 september 2024 door het algemeen bestuur;

- De gemeenten delen de urgentie om met volle kracht stevige voortgang te boeken op de realisatie van de opgaven in de regionale agenda;
- De afspraken in dit document fungeren als opgaveovereenkomst zoals bedoeld in artikel 27, lid 1 van de Gemeenschappelijke regeling Regio Arnhem-Nijmegen;

Komen het volgende overeen:

Artikel 1 Dienstverlening

1.1 Gemeente < naam > draagt aan de Groene Metropoolregio op, gelijk deze in opdracht aanneemt, het uitvoeren van de volgende opgaven:

☒Groene Groeiregio

☒Productieve Regio

☒Ontspannen Regio

☒Verbonden Regio

☒Circulaire Regio

1.2 De Groene Metropoolregio voert de opgaven uit op de in de bijgevoegde Regionale Agenda 2025-2028 omschreven wijze.

Artikel 2 Bijdrage

2.1 De gemeente draagt gedurende de looptijd van deze overeenkomst bij aan de opgaven conform de jaarlijkse begroting van de Groene Metropoolregio, die volgens de procedure zoals weergegeven in artikel 30 van de gemeenschappelijke regeling Regio Arnhem-Nijmegen tot stand komt. Voor de onderbouwing van dit bedrag wordt verwezen naar de uitwerking van de opgaven in de regionale agenda.

2.2 De verantwoording over de inzet van middelen en de bereikte resultaten vindt plaats in het jaarverslag, de kwartaalrapportages, tussenrapportage (per 1 juli) en in de jaarrekening van de Groene Metropoolregio.

2.3 De Groene Metropoolregio zal zich inspannen om de uitvoering van de regionale agenda op praktische wijze te monitoren.

2.4 Over de door de gemeente te leveren ambtelijke capaciteit aan de opgave(n) worden door Partijen jaarlijks nadere afspraken gemaakt. Bij het maken van deze afspraken is voor de Netwerkdirectie een actieve rol weggelegd.

Artikel 3 Looptijd

3.1 Deze opgaveovereenkomst treedt in werking met ingang van de dag na ondertekening van deze opgaveovereenkomst en eindigt op 31 december 2028.

3.2 Tussentijdse opzegging door Partijen is slechts mogelijk met inachtneming van artikel 15 en 16 van de op deze overeenkomst van toepassing zijnde ‘Algemene voorwaarden Opgaveovereenkomsten’.

4. Diversen

4.1. Op deze overeenkomst zijn ‘Algemene voorwaarden Opgavenovereenkomsten’ integraal van toepassing.

4.3 De overwegingen en de bijlage(n) maken onlosmakelijk deel uit van deze overeenkomst. In geval van tegenstrijdigheid tussen de bijlagen en deze overeenkomst prevaleert het bepaalde in deze overeenkomst.

Ondertekend in tweevoud d.d. …….. te Arnhem

Gemeente Arnhem,	Groene Metropoolregio
A.Marcouch…….…….	Mr. H.M.F. Bruls
burgemeester	voorzitter

Bijlagen:

- Regionale Agenda & begroting 2025-2028 (vastgesteld 11 september 2024)
- Algemene voorwaarden Opgavenovereenkomsten

Algemene voorwaarden

Opgavenovereenkomsten

Gelet op artikel 33b, lid 1 onder d van de Wgr in het dagelijks bestuur van de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen vastgesteld op 30 augustus 2021;

Gelet op artikel 27, lid 4 van de Gemeenschappelijke regeling Regio Arnhem-Nijmegen in het algemeen bestuur van de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen vastgesteld op 15 september 2021;

Ieder voor zover het zijn bevoegdheid betreft.

Inleiding

Deze Algemene voorwaarden Opgavenovereenkomsten (verder algemene voorwaarden) bevatten standaard bepalingen met betrekking tot de Opgaven waarop de gemeenten hebben ingetekend. Tevens vormen deze algemene voorwaarden een uitwerking van artikel 27, lid 4 van de Gemeenschappelijke regeling Regio Arnhem-Nijmegen (verder de regeling). In de algemene voorwaarden leggen wij vast op welke wijze wij omgaan met een gemeente die wil deelnemen aan een reeds gestarte Opgave. En hoe wij omgaan met een gemeente die voor het verstrijken van de looptijd de deelname aan een Opgave wil beëindigen.

Deze algemene voorwaarden zijn van toepassing op alle Opgaveovereenkomsten die worden gesloten.

Artikel 1 Definities

In deze algemene voorwaarden en in de Opgaveovereenkomst wordt verstaan onder:

a. Bestuurlijk opdrachtgever: door het AB aangewezen bestuurder uit de regio met als taak om bestuurlijk sturing te geven aan de uitvoering van een Opgave;
b. Ambtelijk opdrachtgever: vertegenwoordigt via de netwerkdirectie de relatie naar de ambtelijke organisaties van de regiogemeenten;
c. Opgavemanager: programmamanager van de Opgave;
d. Bestuurlijk Opgaveteam: overlegorgaan bestaande uit de Bestuurlijk opdrachtgever en een bestuurlijk betrokkene per speerpunt van een Opgave tenzij hiervan in de Opgave nadrukkelijk is afgeweken;
e. Kernteam: team bestaande uit de Bestuurlijk opdrachtgever, Ambtelijk opdrachtgever en de Opgavemanager;
f. Opgaveorganisatie: netwerk waarbinnen de Opgave wordt uitgevoerd onder leiding van de Opgavemanager;
g. Groene Metropoolregio: het openbaar lichaam Regio Arnhem-Nijmegen, ook wel de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen, zetelend te Elst, opgericht bij de Gemeenschappelijke regeling Regio Arnhem-Nijmegen;
h. Opgave: verzameling van activiteiten gedurende een bepaalde periode vastgelegd in de Opgaveovereenkomst. De Opgave draagt bij aan het behalen van de ambities opgenomen in de regionale agenda;
i. Netwerkdirectie: de gemeentesecretarissen van de deelnemende gemeenten aan de Regeling en de directeur zoals bedoeld in artikel 23 van de Regeling;
j. Regeling: de Gemeenschappelijke regeling Regio Arnhem-Nijmegen;
k. AB: het algemeen bestuur zoals bedoeld in artikel 7 van de Regeling;
l. Regiogemeenten: alle gemeenten die hebben ingetekend op een bepaalde Opgave;
m. Partijen: de Groene Metropoolregio en de Regiogemeenten per Opgave.

Artikel 2 Opgaveovereenkomst

1. Gemeenten besluiten over deelname aan een Opgave door ondertekening van de Opgaveovereenkomst. Dit is een Opgaveovereenkomst zoals bedoeld in artikel 27, eerste lid, van de regeling.

Artikel 3 Persoonsgegevens

1. Indien persoonsgegevens binnen de Opgave worden verwerkt dan gebeurt dat met in achtneming van de AVG en het privacybeleid van de Groene Metropoolregio.

Artikel 4 Bestuurlijk Opgaveteam

1. De vergaderingen van het Bestuurlijk Opgaveteam zijn niet openbaar.
2. De vergaderdata van het Bestuurlijk Opgaveteam worden vermeld op de website van de Groene Metropoolregio.
3. Tijdens elk overleg van het Bestuurlijk Opgaveteam zal de voortgang van de Opgave worden besproken.
4. Na elke vergadering van het Bestuurlijk Opgaveteam zal een kort verslag worden opgesteld over de voortgang van de Opgave. Dit verslag wordt geplaatst op de website van de Groene Metropoolregio.

Artikel 5 Informeren van de Regiogemeenten

1. Tijdens de raads- en collegeontmoetingen worden raads- en collegeleden geïnformeerd over de voortgang van de Opgaven en relevante ontwikkelingen.
2. AB-leden ontvangen digitaal het verslag zoals bedoeld in artikel 4, lid 4.

Artikel 6 Publiekrechtelijke bevoegdheden

1. De Regiogemeenten spannen zich in om de voor de uitvoering van de Opgaveovereenkomst benodigde publiekrechtelijke besluiten, zodanig vast te stellen dat de uitvoering van de Opgaveovereenkomst publiekrechtelijk maximaal wordt bevorderd.
2. Partijen bevorderen daarbij zoveel mogelijk, met inachtneming van wettelijke procedures en de te betrachten zorgvuldigheid ten opzichte van derden, dat de procedures tot het nemen van publiekrechtelijke besluiten met voortvarendheid worden doorlopen.
3. Indien de in het tweede lid bedoelde procedures ertoe leiden dat uitvoering van de Opgaveovereenkomst niet of niet op de door Partijen bij het aangaan ervan voorgestane wijze kan worden uitgevoerd, bezien Partijen of de Opgaveovereenkomst wijziging of (gedeeltelijke) beëindiging behoeft. Artikel 12 wordt hierbij in acht genomen.
4. De Regiogemeenten mandateren geen publiekrechtelijke bevoegdheden aan de Groene Metropoolregio tenzij dit nadrukkelijk in de Opgaveovereenkomst is vermeld.

Artikel 7 Uitsluiting aansprakelijkheid

1 De Groene Metropoolregio zal de Opgaven naar zijn beste vermogen uitvoeren en daarbij zorgvuldigheid betrachten ten opzichte van de Regiogemeenten en derden. Mocht een van de Partijen schade lijden door enige tekortkoming in de uitvoering van deze overeenkomst, dan blijft deze schade voor rekening van deze Partij.

2 Indien niet alle gemeenten de Opgaveovereenkomst ondertekenen, dan vrijwaren de andere gemeenten, de Regiogemeenten, die de betreffende Opgaveovereenkomst wel hebben ondertekent deze gemeenten voor alle aanspraken van Partijen of derden tot vergoeding van schade die samenhangt met of voortvloeit uit de Opgave.

3 De Regiogemeenten vrijwaren de Groene Metropoolregio tegen eventuele aanspraken van derden ter zake van schade door deze derden geleden ten gevolge van de uitvoering door de Groene Metropoolregio.

Artikel 8 Kansen

1 Indien zich tijdens de looptijd van de Opgave nieuwe kansen voordoen die passen binnen de doelstelling van de Opgaven, dan vindt hierover overleg plaats in het Bestuurlijk Opgaveteam.

Artikel 9 Financiën

1. Voor de Opgave wordt een begroting opgesteld. Deze is opgenomen in de regionale agenda. Deze begroting vormt de onderbouwing voor de hoogte van de bijdrage per Regiogemeente voor de Opgave en staat vast voor de looptijd van de Opgaveovereenkomst.
2. Voor het bepalen van het aantal inwoners per gemeente worden de meest recente CBS-cijfers gebruikt.
3. De Regiogemeenten betalen bij wijze van voorschot jaarlijks op 15 januari en op 15 juli de helft van de bijdrage zoals bedoeld in de Opgaveovereenkomst.
4. Indien aan een onderdeel van een Opgave slechts een deel van de Regiogemeenten meedoen vanwege een formeel beletsel, bijvoorbeeld omdat door het rijk of de provincie de betreffende gemeente is ingedeeld bij een andere regio, dan zal dit onderdeel van de Opgave niet voor rekening en risico van deze betreffende gemeente komen.
5. Indien sprake is van een situatie zoals bedoeld in het vierde lid, dan ontvangt de gemeente die niet meedoet aan dat onderdeel van de Opgave een korting op het tarief zoals opgenomen in de Opgaveovereenkomst.

Artikel 10 Geschillen

1 Indien er naar de mening van één van de Partijen sprake is van een verschil in inzicht omtrent de wijze waarop invulling wordt gegeven aan de Opgaveovereenkomst en/of de algemene voorwaarden treden Partijen zo spoedig mogelijk in onderling overleg over het gerezen geschil.
2 Indien er tussen Partijen in onderling overleg geen oplossing kan worden gevonden voor het in het voorgaande lid bedoelde geschil, wordt in onderling overleg een neutrale partij uitgenodigd om een niet-bindend oordeel te geven.
3 Op de Opgaveovereenkomst en de algemene voorwaarden is het Nederlands recht van toepassing

Artikel 11 Looptijd

1 De Opgaveovereenkomst treedt in werking met ingang van de dag na ondertekening van de Opgaveovereenkomst.
2 Indien de situatie zich voordoet dat niet alle gemeenten die deelnemen aan de regeling, intekenen op de Opgave, dan kunnen de begroting en de bijdrage zoals genoemd in het de Opgaveovereenkomst worden bijgesteld. In het Bestuurlijk Opgaveteam zal worden afgestemd of de Regiogemeenten opnieuw zal worden gevraagd om te besluiten over deelname.
3 Voor het einde van de Opgaveovereenkomst treden Partijen in overleg omtrent de afwikkeling van de baten en plichten die na de looptijd resteren. Ook wordt een evaluatie van de beleidsmatige doelen opgesteld.
4 Rechtsgevolgen die voortvloeien uit de Opgaveovereenkomst en die naar hun aard geacht worden door te werken of eventueel ontstaan na de beëindiging van de Opgaveovereenkomst, worden afgehandeld in overeenstemming met de Opgaveovereenkomst.

Artikel 12 Wijziging en opzegging Opgaveovereenkomst

1 De Opgaveovereenkomst kan slechts bij onderlinge schriftelijke overeenstemming tussen Partijen worden gewijzigd.

2 Op een tussentijdse opzegging door een van de Partijen, zijn artikel 15 en 16 van deze algemene voorwaarden van toepassing.

Artikel 13 Procedure van toetreding aan een Opgave

1 De gemeente die wil toetreden tot een reeds gestarte Opgave maakt dit schriftelijk kenbaar bij het AB. Dit is de start van deze procedure tot toetreding.
2 De Bestuurlijk opdrachtgever van de Opgave bevestigt de ontvangst daarvan schriftelijk.
3 De financiële, juridische, personele en organisatorische consequenties worden door de Bestuurlijk opdrachtgever in kaart gebracht. Op verzoek van de gemeente die toe wil treden, kan een onafhankelijke deskundige worden betrokken. Voor het bepalen van de hoogte van de toetredingskosten wordt artikel 14 gevolgd.
4 Het AB neemt een besluit over het al dan niet toe willen staan van toetreding door de gemeente die dat verzoek heeft gedaan en bij een positief besluit ten aanzien daarvan over de voorwaarden tot toetreding inclusief de toetredingskosten. Het AB betrekt hierbij het advies van de bestuurlijk opdrachtgever. Het instemmen van een AB-lid met het toetreden van de betreffende gemeente, heeft mede te gelden als instemming met het wijzigen van de Opgaveovereenkomst.
5 De Bestuurlijk opdrachtgever maakt het besluit alsmede de voorwaarden waaronder kan worden toegetreden, zoals bedoeld in lid 4, schriftelijk bekend aan de betreffende gemeente.
6 Indien de gemeente de toetredingskosten accepteert, ondertekent de toetredende gemeente de Opgaveovereenkomst. Indien het toetreden gevolgen heeft voor de begroting, dan wordt een wijziging van de Opgaveovereenkomst opgesteld welke door alle Partijen wordt ondertekend.

Artikel 14 Toetredingskosten

1 Voordat een gemeente formeel kenbaar maakt toe te willen treden tot een Opgave (het voornemen tot toetreden), kan de Bestuurlijk opdrachtgever verzocht worden te inventariseren welke voorwaarden en toetredingskosten zoals beschreven in artikel 13, lid 3, met toetreding gepaard gaan. Op basis hiervan wordt een quick scan gemaakt die een indicatief karakter heeft en waaraan de betreffende gemeente geen rechten kan ontlenen.
2 Alle kosten die met toetreding tot een Opgave gepaard gaan, inclusief een eventuele quick scan en het betrekken van een onafhankelijk deskundige, komen ten laste van de toetredende gemeente. Ook indien toetreding uiteindelijk niet doorgaat, zijn deze kosten verschuldigd. De Bestuurlijk opdrachtgever doet redelijkerwijs al het mogelijke om deze kosten voor de toetredende gemeente zo laag mogelijk te houden.
3 De toetredingskosten zijn opgebouwd uit eenmalige kosten op de startdatum: de noodzakelijke investeringen die ten behoeve van de start van de deelname worden gemaakt. Naast de toetredingskosten is de gebruikelijke jaarlijkse bijdrage verschuldigd. Dit is vastgelegd in de Opgaveovereenkomst.
4 Als sprake is van een reserve, wordt de toetredende gemeente verplicht naar rato een bedrag in de reserve te storten. Hierbij wordt ‘naar rato’ gedefinieerd als financiële bijdrage die de desbetreffende gemeente bij toetreding zou gaan leveren aan de Opgave, gedeeld door het totaal aan bijdragen aan de Opgave.
5 De betaling van de toetredingskosten vindt plaats in één termijn binnen één maand en is gelijk aan de toetredingsvergoeding.

Artikel 15 Procedure tot uittreding uit een Opgave

1 De uittredende gemeente maakt schriftelijk bij het AB kenbaar uit de Opgave te willen uittreden. Dit is de start van de procedure tot uittreding.
2 De Bestuurlijk opdrachtgever van de Opgave bevestigt de ontvangst daarvan schriftelijk.
3 De financiële, juridische, personele en organisatorische consequenties worden door de bestuurlijk opdrachtgever in kaart gebracht. Op verzoek van de gemeente die wil uittreden, kan een onafhankelijke deskundige worden betrokken. Voor het bepalen van de hoogte van de uittredingskosten wordt artikel 16 gevolgd.
4 Het AB neemt een besluit over de voorwaarden waaronder kan worden uitgetreden inclusief de uittredingskosten, waarbij de financiële, juridische, personele en organisatorische consequenties worden betrokken. Het AB betrekt hierbij het advies van de Bestuurlijk opdrachtgever.
5 De hoogte van de uittredingskosten wordt bekend gemaakt aan de gemeente met het verzoek tot uittreding.
6 De uittredende gemeente verzendt aan alle Partijen een formele opzegging en bevestigt daarbij dat ze bereid is de uittredingskosten te vergoeden.

Artikel 16 Uittredingskosten

1 Voordat een gemeente formeel kenbaar maakt uit een Opgave te willen treden, kan de Bestuurlijk opdrachtgever worden verzocht te inventariseren welke consequenties zoals beschreven in artikel 15, lid 3, met uittreding gepaard gaan. Op basis hiervan wordt een quick scan gemaakt die een indicatief karakter heeft en waaraan een gemeente geen rechten kan ontlenen.
2 Alle kosten die met uittreding uit een Opgave gepaard gaan, inclusief een eventuele quick scan en het betrekken van een onafhankelijk deskundige, komen ten laste van de uittredende gemeente. Ook indien uittreding uiteindelijk niet doorgaat, zijn deze kosten verschuldigd. De Bestuurlijk opdrachtgever doet redelijkerwijs al het mogelijke om deze kosten voor de uittredende gemeente zo laag mogelijk te houden.
3 De uittredingskosten zijn de kosten die te maken hebben met (de afbouw van) de overcapaciteit die kan ontstaan in de personele en de materiële sfeer. Deze komen ten laste van de uittredende gemeente en worden alleen in rekening gebracht als de gemeente daadwerkelijk besluit uit te treden. Basis voor de berekening van de uittredingskosten zijn de gemiddelde realisatiecijfers (afbouw opgaveorganisatie, aangegane verplichtingen per Opgave) van de drie jaar jaren voorafgaand aan het jaar waarin het voornemen tot uittreden kenbaar wordt gemaakt of indien niet voorhanden zo veel jaren als de Opgave al loopt.
4 De kosten die niet direct aan de uittredende partij kunnen worden toegerekend, worden berekend door totalen per kostensoort naar rato te berekenen. Hierbij wordt ‘naar rato’ gedefinieerd als financiële bijdrage van de desbetreffende gemeente aan de Opgave, gedeeld door totaal aan bijdragen aan de Opgave.
5 Als er sprake is van een reserve bij een Opgave, dan wordt deze naar rato in mindering gebracht op de te betalen uittredingskosten. Hierbij wordt ‘naar rato gedefinieerd als de financiële bijdrage van de desbetreffende gemeente aan de Opgave, gedeeld door totaal aan bijdragen aan de Opgave.
6 De regio doet redelijkerwijs al het mogelijke om de kosten voor de uittredende gemeente zo laag mogelijk te houden (geen nieuwe investeringsplannen, geen uitbouw formatie etc.).
7 De betaling van de uittredingskosten vindt plaats in één termijn binnen één maand en is gelijk aan de uittredingsvergoeding.

Artikel 17 Overige bepalingen

1 Dit besluit treedt in werking op de eerste dag na bekendmaking.

Aldus vastgesteld in het dagelijks bestuur van 30 augustus 2021:

De secretaris,
Drs. A. Joustra
De voorzitter,
Drs. H.M.F. Bruls

Aldus vastgesteld in het algemeen bestuur van 15 september 2021:

De secretaris,
Drs. A. Joustra
De voorzitter,
Drs. H.M.F. Bruls

Memo

vastgesteld in DB-vergadering van 25 september 2024

Datum : 25 september 2025

Aan : Dagelijks bestuur

Van : Henk van den Berg

Betreft : Opdrachtformulering hoogte inwonerbijdrage 2026

Aanleiding

In haar vergadering van 11 september heeft het algemeen bestuur het volgende besluit genomen:

- Geef het dagelijks bestuur de opdracht om voor het jaar 2026 e.v. met een meerjarig integraal voorstel te komen om kosten te besparen,
- Dit voorstel in samenspraak met de bestuurlijke platforms van de vijf opgaven op te stellen,
- Met dit voorstel tegemoet te komen aan de wensen van de deelnemende gemeenten, om focus aan te brengen in onze ambitie en activiteiten en ingaat op mogelijkheden om te komen tot een substantiële verlaging van de inwonerbijdrage,

In deze memo is een voorstel opgenomen om invulling te geven aan de opdracht. Dit voorstel is het resultaat van bespreking in het Opgavemanagersoverleg en staf Financiën op 16 september jl.

Voorstel invulling opdracht

1. Er worden twee scenario's uitgewerkt voor besparing van de kosten die moet leiden tot een substantiële verlaging van de inwonerbijdrage 2026. Eén scenario dat leidt tot **5 % reductie** van de inwonerbijdrage 2026 en een tweede scenario leidend tot **10% reductie** van de inwonerbijdrage 2026 zoals opgenomen in de begroting 2025-2028.
   De hoogte van de inwonerbijdrage 2026 is € 9,28 (2025 verhoogd met (gemiddeld) 2,5%)
2. De jaarlijkse indexering volgens de BRN-norm staat niet ter discussie.
   De BRN-norm voor 2026 is nog niet bekend. De indexering van 2,5% is opgenomen in begroting 25-28 en daarmee bij gemeenten bekend. Voor deze opdracht hanteren we daarom € 9,26.
3. De bestuurlijke opdrachtgevers/opgaventeam wordt gevraagd te kijken naar ambities, speerpunten en concrete activiteiten. Daar waar taken of functies worden genoemd deze ook relateren aan concrete activiteiten.
   Nadrukkelijk wordt gevraagd ook te kijken naar kop & staart van activiteiten en de mogelijkheden te temporiseren (of versnellen in 2025) en de suggesties die door de gemeenteraden in de zienswijze zijn gedaan in de overweging te betrekken.
4. Beide scenario's zijn taakstellend voor de inwonerbijdrage; niet voor de opgaven en het regiobureau individueel. Tussen de 5 opgaven en het regiobureau is dus ruimte voor differentiatie. De uiteindelijke integrale afweging wordt door het algemeen bestuur gemaakt.
5. Het algemeen bestuur krijgt in haar vergadering van 27 november 2024 een (eerste) voorstel van beide scenario's voorgelegd.
   Een later moment is niet mogelijk omdat u op 22 januari 2025 de financiële kaderbrief vaststelt

Planning
In haar vergadering van 27 november wordt het algemeen bestuur een voorstel van beide scenario's voorgelegd. Door het regiobureau is een planning opgesteld met concrete stappen tot 27 november 2024

Verdere stappen
Het algemeen bestuur en de bestuurlijk opdrachtgevers schriftelijk te informeren.

GROENE METROPOOL REGIO ARNHEM NIJMEGEN

REGIONALE AGENDA 2025-2028

& BEGROTING 2025-2028

11-09-2024

WAT DOET DE GMR

Tot de GMR behoren de gemeenten Arnhem, Berg en Dal, Beuningen, Doesburg, Druten, Duiven, Heumen, Lingewaard, Mook en Middelaar, Nijmegen, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Wijchen en Zevenaar.
De regio grenst aan Duitsland en ligt grotendeels in de provincie Gelderland. De gemeente Mook en Middelaar ligt in het uiterste noorden van de provincie Limburg.

De opgaven van de GMR zijn:
- Groene groeiregio (verbinden van ruimtelijke opgaven en woningbouw)
- Productieve regio (economie en arbeidsmarkt)
- Ontspannen regio (leefbaarheid, natuur en landschap, cultuur en erfgoed)
- Verbonden regio (mobiliteit en bereikbaarheid)
- Circulaire regio (circulariteit, duurzaamheid, klimaat en energie)

GROENE METROPOOL REGIO ARNHEM NIJMEGEN

• als organisatie
Wij zijn een samenwerkingsverband van zeventien gemeenten op basis van een gemeenschappelijke regeling. De organisatie houdt zich hoofdzakelijk bezig met uitdagingen in het ruimtelijke domein.

• als gebied
Het gebied kent meerdere aanduidingen als het gaat om de naam. De afbakening is, dat wij hieronder de Groene Metropoolregio en het geografisch gebied regio Arnhem-Nijmegen verstaan en gebruiken.
We voegen altijd ‘regio’ toe. We benadrukken daarmee dat het een groter geografisch gebied is, een regio, en niet alleen een stedelijk gebied.

WAT KENMERKT ONZE REGIO

Diversiteit
De diversiteit van het stadse, het dorpse en het groen. Wil je de drukte in, dan ga je zo de stad in. Wil je de rust in, dan kan dat ook: binnen vijf minuten ben je in een bos en kun je heerlijk wandelen. Ons groene profiel komt door zowel het groen in de steden als de omgeving daarbuiten en onze prachtige natuur met rivieren, bossen en komgebieden.

Rivierengebied en stuwwallen
Ons rivierengebied zorgt voor een spectaculaire natuur van rivieren. De grote dynamische rivieren van ons land, de Waal, IJssel, Rijn en Maas stromen allemaal door onze regio. Deze rivieren zijn krachtige ecosystemen omdat ze altijd te maken hebben met verschillende waterstanden en sterk veranderende seizoensinvloeden. Langs deze rivieren liggen stuwwallen uit de ijstijd, op de Veluwezoom en in het Rijk van Nijmegen. Deze stuwwallen kennen een bijzondere natuur met heuvels, bossen, beken, heide en belangrijke drinkwatervoorraden.

Ligging
Onze ligging in Europa is bijzonder gunstig en we zijn een grensregio. We zijn een belangrijk knooppunt op het Europese vervoersnetwerk, dat Nederland en de Randstad verbindt met o.a. Duitsland.

Innovatieve organisaties
De regio blinkt vooral uit in innovatieve organisaties op het gebied van energie, hoogwaardige techniek en gezondheid. De kracht van deze organisaties, in combinatie met campus, universiteit, hogeschool en diverse ROC’s, maakt deze regio interessant. Denk aan ConnectR, Noviotech Campus, Radboudumc, Radboud universiteit, HAN University of Applied Sciences en Hogeschool Van Hall Larenstein.

Onze uitdagingen
Er is een enorme druk op de regio om te wonen, te werken, te bezoeken, te studeren en te ontspannen. En tegelijkertijd is er de zorg voor onze natuurlijke omgeving, die daarbij voor eco-systeemdiensten als drinkwater zorgt. Daarom moeten we investeren in woningbouw, bereikbaarheid, economie, duurzaamheid, natuur, landschap, recreatie en toerisme.

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD 5

1. INLEIDING 6

2 GROENE GROEIREGIO 13
Speerpunt verbinden van de ruimtelijke opgaven 14
Speerpunt wonen in balans: versnellen van de woningbouw 16

3. PRODUCTIEVE REGIO 23
Speerpunt toekomstbestendige werklocaties 25
Speerpunt verbeteren van de dienstverlening aan het mkb 26
Speerpunt slimmere en schonere logistiek 27

4. ONTSPANNEN REGIO 29
Speerpunt groen-blauw raamwerk en landelijk gebied 32
Speerpunt recreatie en toerisme 33
Speerpunt cultuur 35

5. VERBONDEN REGIO 37
Speerpunt duurzame mobiliteit en gedrag 40
Speerpunt voorzieningen en infrastructuur 42

6. CIRCULAIRE REGIO 45
Speerpunt grondstoffen en ketens 47
Speerpunt circulaire bouw en infra 48
Speerpunt water en klimaatadaptatie 49
Speerpunt energietransitie 50

7. BEGROTING 2025-2028 53
7.1 Het regiobureau (programma) 54
7.2 De vijf opgaven (programma) 56
7.3 Geprognosticeerde balans 58

8. BEDRAG HEFFING VENNOOTSCHAPSBELASTING 59

9. PARAGRAFEN 60
9.1 Paragraaf 1: Risico's en weerstandsvermogen 60
9.2 Paragraaf 2: Financiering 61
9.3 Paragraaf 3: Bedrijfsvoering 61
9.4 Paragraaf 4: Verbonden partijen 62
9.5 Paragraaf 5: Ontwikkeling van het EMU saldo 62

Bijlage 1: Kerngegevens 65
Bijlage 2: Deelnemende gemeenten 66
Bijlage 3: Inwoneraantallen per gemeente 67
Bijlage 4: Bijdrage per gemeente 68
Bijlage 5: Lasten en baten per opgave 69

VOORWOORD

Voor u ligt de regionale agenda 2025-2028 en bijbehorende begroting.
De afgelopen jaren hebben we nagedacht over hoe we ons moeten gaan voorbereiden op de nabije toekomst. We hebben in diverse plannen, zoals het regioarrangement en NOVEX ontwikkelperspectief, samen met andere overheden, uitgebreid bepaald wat nodig is om op de toekomst voorbereid te zijn.

Heel kort samengevat gaat het over maatregelen om bijvoorbeeld drinkwatervoorraden veilig te stellen, onze rivieren in toom te houden en eveneens verdroging aan te pakken. Zowel in het rivierengebied als op de stuwwallen. Het zuiniger en slimmer omgaan met energie, grondstoffen en producten. Circulaire economie is een transitievraagstuk waar de hele samenleving mee te maken heeft. We willen verspilling voorkomen, anders ontwerpen en de levensduur van producten verlengen om grondstoffen te sparen. En het huidige energienetwerk stelt ons voor grote uitdagingen die om slimme keuzes vragen. Er is ruimte nodig voor bedrijven, het bouwen van 60.000 woningen en ruimte om de bereikbaarheid te garanderen.
Er zijn gebieden in de regio waar nog niet duidelijk is hoe concurrerende ambities op elkaar kunnen worden afgestemd. Maar er zijn ook gebieden waar we gewoon aan de slag kunnen. Daar is de opgave helder en is het een kwestie van uitwerken en budget organiseren. Met alle plannen die we hebben gemaakt en de Regio Deal die is gesloten met het Rijk, de provincie Gelderland en The Economic Board kunnen we verder.

Alle ontwikkelingen die nodig zijn, hebben ruimte nodig. Keuzes maken is onvermijdelijk om tot uitvoering te komen. Dit vraagt om een manier van werken die we niet gewend zijn; het verdelen van schaarste, van ruimte en van financiële middelen. De samenwerking zal behoorlijk op de proef worden gesteld. Tegelijkertijd is samenwerken de enige weg om hieruit te komen. De komende jaren zal blijken hoe succesvol wij deze problemen kunnen oplossen. Ik heb er alle vertrouwen in, maar het zal zeker niet makkelijk zijn.

We kijken verwachtingsvol naar de toekomst. We gaan ervan uit dat wat de afgelopen jaren in gang is gezet, doorgezet kan worden. Dat we aan het werk kunnen met alle plannen die zijn gemaakt. Dit vergt veel van de samenwerking, maar ik geloof daarin!

Namens het algemeen bestuur van
de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen,

Hubert Bruls
Voorzitter

1. INLEIDING

De Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen (GMR) is, als opvolger van het gemeenschappelijk orgaan Regio Arnhem-Nijmegen, op 1 januari 2021 van start gegaan. De GMR is een samenwerkingsverband van zeventien gemeenten. De regio is een van de vijf metropoolregio's van het land. Dit is de derde regionale agenda van de GMR. De eerste agenda ging over 2022, de tweede over 2023-2024. Deze derde agenda gaat over vier jaar: 2025-2028.

OPGAVEN 2025-2028

De GMR krijgt de komende jaren te maken met een enorme groei van het aantal inwoners. Tussen 2020 en 2040 zijn er naar verwachting 60.000 extra woningen nodig. Deze woningen moeten betaalbaar en duurzaam zijn en aansluiten bij de woonwensen van verschillende doelgroepen. Om dit voor elkaar te krijgen is regionale samenwerking belangrijk. Mede door de verwachte groei van het aantal inwoners neemt de druk op bereikbaarheid van werk en voorzieningen nog verder toe. Ook hiervoor zijn forse investeringen nodig die om een gezamenlijke aanpak vragen. Meer inwoners leidt tot een grotere behoefte aan banen. We werken regionaal samen aan een stabiele economische infrastructuur waarbij er in de toekomst voldoende geschikte banen zijn. Naast werk, zijn voor onze inwoners recreatieve en culturele voorzieningen en natuur rondom de steden en dorpskernen belangrijk. De druk op het landschap en de voorzieningen neemt toe en ook hier is een regionale aanpak vereist om slim en efficiënt in deze behoefte te voorzien. We moeten hierbij scherpe keuzes maken; niet alle ambities passen in de ruimte die in onze regio beschikbaar is. Daarnaast moeten we onze CO^2-footprint fors verkleinen, hebben we steeds vaker te maken met tekorten aan grondstoffen en materialen en kan ons energiesysteem de toenemende vraag naar elektriciteit niet aan. Deze thema's vragen om een regionale aanpak, aanvullend op die van gemeenten, provincie en Rijk.

We staan voor de uitdaging om de groei van wonen, werken en mobiliteit zo te realiseren dat we een balans vinden tussen levendige stedelijkheid en ontspannen leefkwaliteit, we noemen dat groene groei.

Om dit te bereiken, werken we met de gemeenten aan vijf opgaven:
- Groene groeiregio (verbinden van ruimtelijke opgaven en woningbouw)
- Productieve regio (economie en arbeidsmarkt)
- Ontspannen regio (leefbaarheid, natuur en landschap, cultuur en erfgoed)
- Verbonden regio (mobiliteit en bereikbaarheid)
- Circulaire regio (circulariteit, duurzaamheid, klimaat en energie)

Op deze opgaven is regionale samenwerking om verschillende redenen van belang, te weten:

Slim omgaan met de ruimte
Er is sprake van schaarse ruimte en veel opgaven. We kijken samen waar we welke functies willen en kunnen realiseren en hoe functies slim gecombineerd kunnen worden. We hebben hiervoor een goede regionale visie op de ruimtelijke inrichting nodig, die doorwerkt in lokaal omgevingsbeleid.

Opgaven overstijgen de gemeentegrenzen
De opgaven zijn te veel omvattend om op gemeentelijk niveau aan te pakken. Veel maatregelen die in de ene gemeente genomen worden, zijn direct van invloed op opgaven in andere gemeenten. Voor de meest optimale oplossingen is samenwerking nodig.

Financiering van bovenlokale maatregelen
We hebben te maken met bovenlokale opgaven met hoge kosten. Denk aan bovenlokale mobiliteitsopgaven, natuurherstel, een robuust watersysteem en de energietransitie. Een regionale aanpak geeft ons meer slagkracht richting diverse ministeries, de provincie en Europa.

Verplichting provincie en Rijk om opgaven regionaal op te pakken
Provincie en Rijk verplichten gemeenten om opgaven in regionaal verband op te pakken. Voorbeelden van verplichte programma's zijn de Woondeal, de Regionale woonzorgvisie, het regioarrangement, het NOVEX ontwikkelperspectief, de aanpak voor het landelijk gebied, het Regionaal Programma Werklocaties (RPW) en de Regionale Energie Strategie (RES). De GMR vervult bij deze programma's een verbindende en coördinerende rol.

Efficiency en kostenvoordelen
Door samen op te trekken kan met dezelfde mensen en middelen meer bereikt worden. Bijvoorbeeld door kostenvoordelen bij gezamenlijke inkoop, het delen van kennis en het samen uitvoeren van projecten, waardoor minder menskracht nodig is.

FOCUS OP UITVOERING

In deze regionale agenda staan dezelfde vijf opgaven centraal als in de voorgaande agenda's. Onze opgaven zijn niet veranderd. Dit betekent niet dat we hetzelfde blijven doen. We komen in een nieuwe fase. In de eerste jaren van het bestaan van de GMR is gebouwd aan een gezamenlijk beeld van de toekomst van de regio. Daarom lag in de regionale agenda's voorheen de focus op beleidsontwikkeling, onderzoek en planvorming. Dit is vastgelegd in o.a. het regioarrangement.
Voor de periode 2025-2028 ligt onze focus op uitvoering. Dat doen we als regio niet zelf, de uitvoering gebeurt door gemeenten en andere partners. Wij ondersteunen die uitvoering wel. Door betrokkenen bij elkaar te brengen, samenwerking te organiseren, gebiedsprocessen te helpen organiseren, financieringsstrategieën te ontwikkelen en middelen te helpen organiseren, te lobbyen, ons verhaal in te brengen in het programma NOVEX en andere samenwerkingen. Bovendien zorgen we dat we onze aanpak, samen met alle betrokkenen, aanpassen op nieuwe kansen en ontwikkelingen.

INTEGRATIETAFEL VOOR SAMENHANG TUSSEN OPGAVEN

Afgelopen jaren bleek er steeds vaker de behoefte te zijn om (ruimtelijke) vraagstukken integraal aan te vliegen, denk aan het groen-blauw raamwerk, maar ook bijvoorbeeld onderwerpen als logistiek en circulair bouwen. In aanloop naar deze agenda wordt geoefend met een werkwijze hiervoor. Een zogenaamde integratietafel om zo de transparantie van processen en besluitvorming te vergroten en faciliterend te zijn aan de verschillende opgaven.

De werkwijze is bedoeld om bij de start op de integratietafel een onderwerp van alle kanten te belichten. Op deze manier kunnen we de opgaventeams gericht opdrachten meegeven en het te doorlopen proces op voorhand goed uitlijnen. Deze werkwijze moet ertoe leiden, dat in een aantal stappen een integraal advies wordt gegeven richting de verschillende opgaven en uiteindelijk het algemeen bestuur. De integratietafel kan zich ontwikkelen tot een logische plek voor de inbreng van externe partners.
Voor de integratietafel maken de bestuurlijke opdrachtgevers samen met het dagelijks bestuur een jaarkalender, wat meer structuur geeft. Het algemeen bestuur bespreekt deze kalender.

UITVOERINGSKRACHT GEMEENTEN

Veel uitvoering ligt op het bordje van de deelnemende gemeenten. In heel Nederland en eveneens in onze regio kampen gemeenten met personele krapte. Door meerdere oorzaken, waaronder personele capaciteit, netcongestie en stikstof, komt de uitvoering van plannen in het gedrang. Daarnaast zien we dat de complexiteit van de leefomgeving toeneemt. Er is een toenemende inhoudelijke en ruimtelijke afhankelijkheid tussen de opgaven.
Binnen de GMR adviseren de gemeentesecretarissen, verenigd in de netwerkdirectie, over de haalbaarheid van de plannen, op basis van o.a. de beschikbare capaciteit. Voor de uitvoering van de regionale agenda is, voor zover mogelijk, geïnventariseerd welke personele capaciteit gemeenten nodig hebben om de agenda uit te voeren.

Een tekort aan personele capaciteit is geconstateerd voor met name:
- de uitvoering van de Woondeal, met name projectleiders, plantoetsers en verkeersdeskundigen
- de energietransitie, de hiervoor vereiste capaciteit is vaak alleen extern verkrijgbaar
- projectleiders en verkeersdeskundigen voor de planvoorbereiding van mobiliteitsmaatregelen
- begeleiders van ruimtelijke gebiedsprocessen en de uitwerking daarvan in uitvoeringsplannen

Geen enkele gemeente in onze regio is in staat om, in de huidige arbeidsmarkt, de geschetste personele knelpunten zelfstandig op te lossen. Juist samenwerking op de schaal van de GMR maakt het mogelijk om met elkaar oplossingen te genereren.

Naar aanleiding van de inventarisatie zijn de volgende maatregelen genomen of in voorbereiding om dit capaciteitsvraagstuk aan te pakken:

1. **Startersprogramma Werken in Gelderland**
   Met een provinciale bijdrage draait het startersprogramma Werken in Gelderland, dat is toegespitst op woningbouw. Hier maken meerdere gemeenten in de regio gebruik van.
2. **Flexpool met specialisten**
   Met provinciale bijdrage draait een Flexpool van specialisten in de GMR, die specifiek voor de versnelling van de woningbouwopgave wordt ingezet. Het regiobureau coördineert dit. Er wordt door meerdere gemeenten in onze regio gebruik gemaakt van deze specialisten. De Flexpool bestaat uit ingehuurde adviseurs die tijdelijk worden ondergebracht bij de gemeenten voor afgebakende klussen en opdrachten. De Flexpool werkt goed, maar is duur en er is onvoldoende borging van kennis in de regio.

3. **Inrichten projectleiderspool**
   Samen met het P&O-Netwerk Arnhem-Nijmegen is inmiddels een opzet gemaakt, met gebruik van de expertise van de Regio West-Brabant. Het is de bedoeling om te starten met het in dienst nemen van vijftien projectleiders, die door gemeenten kunnen worden ingehuurd voor specifieke werkzaamheden of als aanvulling op de Flexpool. Het profiel van de projectleiders wordt gerelateerd aan de opgaven van de GMR. Op deze manier verwachten we goedkoper te kunnen werken en blijft de kennis in de regio. Het projectvoorstel is nagenoeg afgerond. We verwachten dat de projectleiderspool in 2025 operationeel is.
   De financiële dekking voor het aanstellen van bijvoorbeeld de vijftien projectleiders, zit niet in de regionale begroting. Dit kan gefinancierd worden uit de huidige vacatureruimte bij de deelnemende gemeenten.
4. **Verder uitbouwen gezamenlijke inkoop**
   Gezamenlijke inkoop van goederen en diensten, zoals nu al gebeurt voor de inkoop van elektriciteit en gas kan worden uitgebreid. Dit kan voor de inkoop van bijvoorbeeld bepaalde specialistische adviezen, zoals voor de uitvoering van het Nationaal Isolatieprogramma.

De netwerkdirectie gaat, in samenwerking met de opgavemanagers, periodiek monitoren en rapporteren hoe de realisatie van de uitvoering loopt, met name vanuit het oogpunt van beschikbare personele capaciteit en financiële ruimte. Deze inzichten worden in de bestuurlijke opgaveteams (BOT's) gedeeld. Op basis van deze inzichten (vooruitkijkend, forecasting) draagt de netwerkdirectie oplossingsrichtingen aan om de uitvoering te bevorderen.

MONITOREN REGIONALE OPGAVEN

Afgelopen jaren zijn diverse monitoringsinstrumenten ingezet, zoals de monitor verbonden aan de Woondeal, de Economische Monitor en een monitor over CO^2-reductie. Uit de evaluatie van de GMR kwam de vraag om de uitvoering van de regionale agenda te monitoren. Komende jaren gaan we aan de slag om verschillende meetmethoden op een praktische wijze te bundelen tot een overzichtelijk instrument.

SAMENWERKINGSVERBANDEN

De GMR werkt met veel partijen samen. Voor de GMR zijn de belangrijkste samenwerkingen die met Regio Foodvalley via het gezamenlijke NOVEX gebied, provincie Gelderland en The Economic Board. Daarnaast zijn er tal van andere partners waarmee vanuit de opgaven wordt samengewerkt. Zo werken we samen met partners in Europa, het bedrijfsleven, onderwijs- en onderzoeksinstellingen.

NOVEX gebied Arnhem-Nijmegen-Foodvalley
In het gebied Arnhem-Nijmegen-Foodvalley komt een aantal grote nationale opgaven samen:
- het realiseren van een schaalsprong in verstedelijking (wonen, economie, mobiliteit, leefomgeving en energietransitie)
- een forse herstelopgave van natuur- en watersystemen
- de landbouwtransitie

Om deze opgaven integraal te bekijken en aan te pakken, is het gebied door het Rijk aangemerkt als een van de NOVEX gebieden in Nederland. In de NOVEX gebieden werken Rijk, provincies, waterschappen en gemeenten als partners nauw samen: gebieds- en opgavegericht. In het NOVEX ontwikkelperspectief Arnhem-Nijmegen-Foodvalley 2023 zijn de ambities en keuzes geformuleerd. Dit ontwikkelperspectief is een uitbreiding van en verdieping op de Verstedelijkingsstrategie "Meer landschap, meer stad".
Een samenwerking met zoveel partijen is een ingewikkeld proces. Afgelopen jaren is hiervoor een structuur ontwikkeld, waarbinnen we de gezamenlijke afspraken voorbereiden. Via deze structuur werken de overheden aan de programmering (wanneer voeren we wat uit) en uitvoering (o.a. invulling van randvoorwaarden en financiering) van de afspraken.

Op gebiedsniveau worden de afspraken verder uitgewerkt in gebiedsprogramma's. De GMR is opgedeeld in vier gebieden: Veluwezoom, Middengebied, Liemers en Rijk van Nijmegen. De door het Rijk aangewezen grootschalige NOVEX woningbouwlocaties in Arnhem en Nijmegen hebben daarbij een aparte relatie met het Rijk. Naast de landelijk gemaakte afspraken levert het regioarrangement van de GMR input voor de gebiedsprogramma's. De uitvoering van de gebiedsprogramma's vraagt vaak bijdragen van andere overheden. De 'NOVEX structuur' wordt gebruikt om hierover afspraken te maken met Rijk, provincie en waterschappen.

Provincie Gelderland
Beleidsontwikkeling en belangenbehartiging gebeurt deels op provinciaal niveau. We werken daarom nauw samen met de provincie Gelderland. De GMR is binnen Gelderland een stedelijke regio met een grote en ingewikkelde ruimtelijke opgave. Het is belangrijk dat de (ruimtelijke) ambities van onze regio een goede plek krijgen in de provinciale agenda's. Bijvoorbeeld in de provinciale Omgevingsvisie, de bijbehorende verordening en andere meer sectorale programma's, zoals voor het landelijk gebied, mobiliteit, economie en wonen. Ons regioarrangement, dat is vastgesteld door de gemeenteraden van de GMR en opgesteld in opdracht van en in samenwerking met de provincie, is de basis waarop wordt samengewerkt.

The Economic Board (TEB)
TEB is een netwerk van ondernemers, kennis- en onderwijsinstellingen, overheden en maatschappelijke organisaties. Zij stimuleert samenwerking voor een gezond en duurzaam leven onder de merknaam Lifeport. Voor meer informatie: www.lifeport.nl.

Samen met hun partners en uitvoeringsorganisaties werken zij aan de innovaties in de topsectoren van onze regio: energy, health en hightech. Voorbeelden waar TEB aan werkt, zijn het vinden van oplossingen voor aansluiting op het energienetwerk (smart energy hubs), innovatie in de gezondheidszorg, AI (kunstmatige intelligentie), ontwikkeling van onze arbeidsmarkt en CO^2-reductie.
TEB en de GMR werken veel samen. We hebben bijvoorbeeld met de provincie het initiatief genomen voor de Regio Deal en voeren deze samen uit.
Onze opgaven raken elkaar op meerdere terreinen en hierover maken we werkafspraken. De taakverdeling is grofweg dat TEB oppakt wat triple helix (overheid, ondernemers en onderwijs) moet worden georganiseerd, zoals de arbeidsmarkt bij het Human Capital Akkoord, campusontwikkeling (Noviotech campus en Arnhems Buiten) of innovaties voor gezondheid of schaarse grondstoffen. De GMR pakt zaken op die vooral betrekking hebben op de samenwerking met andere overheden zoals wetgeving, financiering en de ruimtelijke vraagstukken.
De twee organisaties zijn bestuurlijk aan elkaar gekoppeld. Vanuit de GMR zit een vertegenwoordiger in de Board en vanuit TEB sluit de directeur aan bij het bestuurlijk overleg van de Productieve regio.

REGIO DEAL ARNHEM-NIJMEGEN

De Regio Deal Arnhem-Nijmegen, Gezonde groene groei, is op 1 november 2023 gesloten tussen het Rijk, de provincie Gelderland, TEB en de GMR. De Regio Deal geldt voor de periode 2024-2027. Meer dan honderd private en publieke partijen werken samen aan zes programmalijnen:

- gezond leven
- toekomstbestendig wonen
- sterke bedrijvigheid
- werkende arbeidsmarkt
- grenzeloos samenwerken
- wijk- en dorpsgericht werken

Door het Rijk is vijftien miljoen euro beschikbaar gesteld voor deze Regio Deal en daar staat minstens zoveel cofinanciering van de deelnemende partijen tegenover. Dit betekent dat met de uitvoering van deze Regio Deal minstens dertig miljoen euro in de regio wordt geïnvesteerd.
Bij een aantal projecten binnen de Regio Deal is de GMR inhoudelijk betrokken. Dit is opgenomen bij de uitwerking van de vijf opgaven in hoofdstuk 2 tot en met 6. We zijn bijvoorbeeld betrokken bij meerdere projecten in de programmalijn “toekomstbestendig wonen”. Deze projecten vallen onder de Circulaire regio. De financiële bijdrage aan de Regio Deal-projecten is verwerkt in de betreffende opgave.
De GMR is de coördinator van de hele Regio Deal. In de begroting van het regiobureau zijn deze kosten verwerkt. Een deel is voor eigen rekening en een deel wordt bekostigd uit de toegekende rijksbijdrage. De provincie Gelderland is kassier voor de Regio Deal.

Per 1 augustus 2024 staat de 6e tranche voor de Regio Deal open en kan er ingetekend worden. De GMR verkent de mogelijkheden om in te tekenen op deze Regio Deal die loopt van 2025-2029.

2. GROENE GROEIREGIO

Toelichting op de opgave
In de GMR hebben we te maken met veel ruimtelijke opgaven. In deze regionale agenda zijn de verschillende opgaven uitgewerkt. De verschillende opgaven kunnen niet los van elkaar gezien worden. De ruimte in onze regio is schaars, onze middelen zijn beperkt en de verschillende opgaven hebben effect op elkaar. Het integraal bekijken en waar mogelijk verbinden van de verschillende opgaven is nodig om tot goede keuzes en maximale resultaten te komen. Daarover gaat deze opgave.
Als basis hiervoor hebben de gemeenten in de GMR in de vastgestelde Verstedelijkingstrategie (2022) een ambitie uitgesproken voor “Meer landschap, meer stad”. Een gebalanceerde groei waarbij stedelijke ontwikkeling wordt gecombineerd met natuur, landschap en klimaat, economie en bereikbaarheid. In daaropvolgende documenten, zoals het regioarrangement (2023) en het NOVEX ontwikkelperspectief (2023), is deze lijn doorgezet en verder uitgewerkt. Deze documenten helpen gemeenten bij het maken van hun lokale omgevingsbeleid.

Voor het realiseren van de regie op de ruimtelijke opgaven is een aanpak uitgewerkt die uit vier onderdelen bestaat:
1. Afstemming tussen de vijf opgaven en de daaruit voortkomende ruimtelijke doelstellingen
2. Nadenken over de toekomst om nu de juiste keuze te maken
3. Ondersteuning bij de uitvoering van gebiedsprogramma’s
4. Kansen en knelpunten programmeren en agenderen bij provincie, Rijk en andere partners

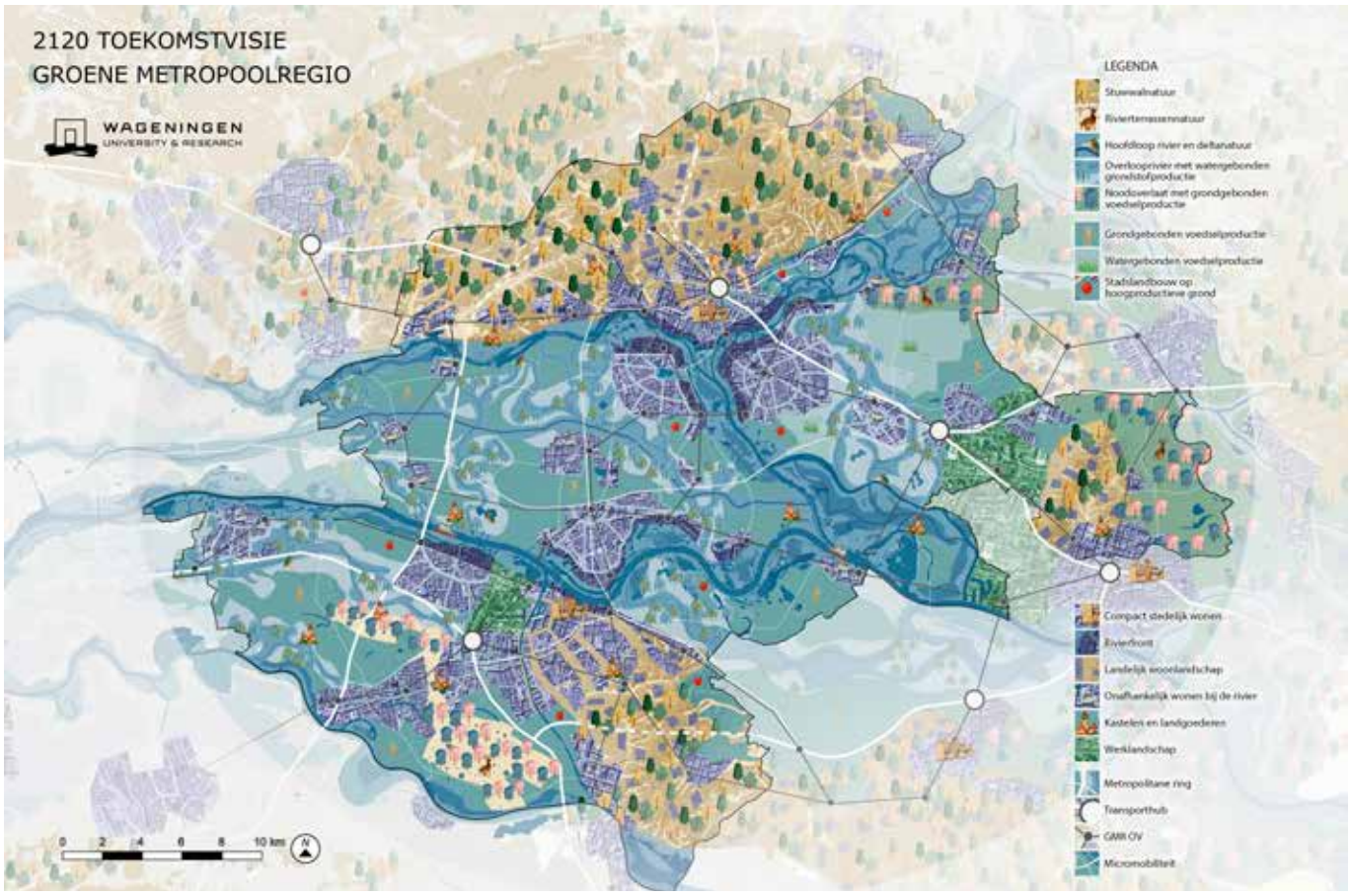

SPEERPUNT
VERBINDEN VAN RUIMTELIJKE OPGAVEN

We zorgen voor regie en verbinding op inhoud, proces en uitvoering voor de ruimtelijke doelstellingen uit de verschillende opgaven. We faciliteren het inhoudelijke gesprek over de ruimtelijke thema's door middel van eerdergenoemde integratietafel. Hieraan bespreken we met bestuurders en stakeholders onderwerpen die meerdere opgaven van de GMR raken en die afstemming en eventuele keuzes vergen. Vraagstukken die op de agenda staan zijn onder meer: netcongestie, inpassingen duurzame energieopwekking, bereikbaarheid, robuust watersysteem en natuur versterken, stikstofreductie, ruimte voor bedrijven, GMR 2120 (water en bodem sturend) en de verduurzaming van onze woningbouw.
We gebruiken 2024 om te oefenen met deze integratietafel. Als hulpmiddel voor deze gesprekken brengen we de ruimtelijke consequenties van onze opgaven in kaart en bouwen dit uit tot een ruimtelijke monitor. Hiermee bieden we overzicht aan gemeenten en andere partijen over de stand van de ruimtelijke ontwikkeling in de regio. Dit helpt om de (integrale) ruimtelijke vraagstukken te verbeelden, te bespreken en te programmeren.

Nadenken over de toekomst om nu de juiste keuze te maken

In 2023 heeft de GMR samen met de Wageningen University & Research een toekomstbeeld van de regio voor 2120 opgesteld. Deze toekomstvisie laat zien hoe wij over honderd jaar zouden kunnen leven in deze regio. In de toekomstvisie worden de belangrijkste thema's die spelen aangestipt; nu én in het jaar 2120. Het natuurlijke systeem (rivier, natuur en landbouw) is als basis genomen. Dit toekomstbeeld is geen blauwdruk. Het is bedoeld om ons gezamenlijke gesprek over de toekomst te voeden, zodat we nu de juiste keuzes maken.
In Nederland en in onze regio spelen grote maat-

schappelijke en ecologische uitdagingen die ons allemaal raken, zoals huisvesting, (drink)water en verdrogingsproblemen, energietransitie en sociale rechtvaardigheid. De oplossingen voor deze uitdagingen zijn niet eenvoudig en vragen langetermijndenken. Om tot oplossingen te komen, helpt het om eerst te kijken naar het langetermijnperspectief voor de regio en vandaaruit terug te redeneren naar wat we nu moeten doen. De toekomstvisie van de GMR 2120 wordt als achtergronddocument gebruikt om de nu te maken ruimtelijke keuzes tegen het licht te houden.

Ondersteunen uitvoering gebiedsprogramma's

De afgelopen jaren is gewerkt aan de ambitie, ontwerpprincipes en agenda's voor onze regionale ruimtelijke ontwikkeling: Verstedelijkingsstrategie, regioarrangement, NOVEX ontwikkelperspectief. In 2024 is de stap richting programmeren en uitvoering gemaakt. Gemeenten, provincie, regio, waterschappen en andere partners in het gebied hebben samen ruimtelijke gebiedsprogramma's opgesteld voor vier gebieden: Liemers, Middengebied, Veluwezoom (incl. Arnhem) en Rijk van Nijmegen (incl. Nijmegen). Deze gebiedsprogramma's vormen een kapstok voor lokaal en provinciaal omgevingsbeleid en geven zicht op de randvoorwaarden die nodig zijn voor gebalanceerde groei van het gebied.
In de periode 2025-2028 is het gebiedsprogramma het 'spoorboekje' voor de bovenlokale ruimtelijke ontwikkeling en maatregelen in deze gebieden. Het doel hiervan is om samenhang, fasering en prioriteiten aan te brengen in de maatregelen die worden uitgevoerd of nog nodig zijn, voor de groei per deelgebied en ze brengen de voortgang ervan in beeld. De gebiedsprogramma's zijn adaptief en stellen we regelmatig bij. Gemeenten zijn primair verantwoordelijk voor de uitvoering van de maatregelen die daarin benoemd zijn en kunnen voor ondersteuning terecht bij de GMR. Deze ondersteuning kan bestaan uit coördinatie tussen de gebieden, kennis en het leveren van aanvullende capaciteit. Om daadwerkelijk uitvoering te geven aan de ruimtelijke opgaven, is het nodig dat randvoorwaarden op orde zijn. Aandachtspunten zijn onder meer netcongestie, natuurherstel (stikstof) en mobiliteit. Via de vijf opgaven wordt hier invulling en uitvoering aan gegeven.
Vanaf 2025 scherpen we de gebiedsprogramma's, samen met de gemeenten, verder aan en kijken we welke actualisatie(s) nodig zijn in aanverwante ruimtelijke trajecten. We agenderen benodigde financiële bijdragen voor bovenlokale maatregelen bij onze partners in NOVEX verband en bij de bestuurlijke overleggen zoals het BO MIRT en BO Leefomgeving, maar we delen waar mogelijk ook capaciteit en kennis.

Kansen en knelpunten programmeren en agenderen bij provincie, Rijk en andere partners

De uitvoering van de ambities van de GMR is mede afhankelijk van beleid en middelen van Rijk en provincie. We faciliteren de samenwerking en agenderen de ambities van de GRM.

- **NOVEX uitvoeringsagenda**
  Met het NOVEX ontwikkelperspectief hebben we voor de periode tot 2040 richting gegeven aan de ruimtelijke keuzes die nodig zijn. Dit vormt de basis voor de strategische besluiten en uitvoeringsafspraken tussen alle overheidspartijen. De uitvoering van maatregelen wordt geprogrammeerd en gemonitord via de gezamenlijke NOVEX uitvoeringsagenda. De gebiedsprogramma's van de GMR en de ervaringen met de uitvoering daarvan, vormen een belangrijke grondslag voor het adaptief bijstellen van deze uitvoeringsagenda.
- **ambities GMR verbinden aan provinciale plannen**
  Het is belangrijk dat de ambities van de GMR een goede plek krijgen in de provinciale agenda's, bijvoorbeeld in de provinciale Omgevingsvisie, de bijbehorende verordening en andere meer sectorale programma's, zoals voor het landelijke gebied, mobiliteit, economie en wonen. In 2025 actualiseren wij samen met de provincie het regioarrangement. Enerzijds aan de hand van de nieuwste inzichten vanuit het Rijk (Nota Ruimte Rijk, landelijk coalitieakkoord

2024-2027) en provincie en anderzijds gevoed door de gebiedsprocessen in de regio. Wij agenderen onze groen-blauwe maatregelen via het provinciale programma Vitaal Landelijk Gebied Gelderland (VLGG).

SPEERPUNT **WONEN IN BALANS: VERSNELLEN VAN DE WONINGBOUW**

Toelichting op de opgave

Sinds 2020 werken de gemeenten in de GMR samen met het Rijk en de provincie aan de woningbouwopgave. Dit is vastgelegd in de Woondeal 2.0. In de regio is het tekort aan betaalbare woningen onverminderd hoog. Samenwerking op woonbeleid is nodig om de snelheid van realisatie te vergroten, betaalbare woningen te bouwen en de huisvesting voor specifieke doelgroepen te realiseren. Een regionale aanpak helpt in het slim toevoegen van woonruimte in de bestaande voorraad.

Begin 2025 is een actualisatie van de tweede Woondeal afgerond: de Woondeal 2.1. De belangrijkste aanpassingen in deze tweede Woondeal zijn:

- aanscherping van de woningbouwopgave rond wonen en zorg
- actualisatie van de woningbouwambitie

De GMR heeft de ambitie om te wonen in balans. In de woningbouwopgave spelen verschillende vraagstukken tegelijkertijd, die in samenhang aangepakt moeten worden. Continuïteit en versnelling van de bouwproductie heeft prioriteit. Waarbij voldoende betaalbare woningen voor lage en middeninkomens gerealiseerd moeten worden. Daarbij komt de opdracht om te voorzien in voldoende huisvesting voor ouderen en andere aandachtsgroepen. Maar deze vragen over beschikbaarheid van woningen, is slechts een deel van wonen in balans. Even belangrijk zijn vraagstukken over klimaatadaptie en circulariteit in de woningbouw, het realiseren van leefbare wijken met voldoende mogelijkheden voor recreatie en werkgelegenheid en samenhang tussen verstedelijking en gebiedsontwikkeling.

Onze doelen

De doelen voor de opgave wonen in balans zijn:

- continuïteit en versnelling in de bouwproductie:
  - realiseren van minimaal 21.300 woningen van 2025 tot en met 2030, waarvan minimaal 27.500 tot 33.500 woningen zijn opgenomen in plannen
  - beter benutten van bestaande voorraad
- betaalbare woningen voor lage en middeninkomens; nieuwbouw in de regio bestaat vanaf 2025 in alle gemeenten uit minimaal 30% sociale huur en twee derde deel betaalbare woningen
- voldoende huisvesting voor aandachtsgroepen:
  - ouderen en aandachtsgroepen die afhankelijk zijn van specifiek passende woningen kunnen in alle gemeenten van de GMR een woning vinden
  - in antwoord op de groeiende behoefte aan gezonde en veilige woonplekken voor arbeidsmigranten realiseren van meer aanbod

- klimaatadaptieve, conceptuele en circulaire woningbouw
- leefbare wijken

Onze activiteiten
Voor het realiseren van onze doelen werken we aan de volgende programma's:

- **continuïteit en versnelling van de bouwproductie**
  De ambitie in de Woondeal is de realisatie van minimaal 33.000 woningen van 2022 tot en met 2030, en waar mogelijk meer. Richting 2040 gaat het om zo'n 55.000 woningen. Ons doel is een gezonde woningmarkt met een woningtekort van 2%. Circa 20.000 van deze woningen worden gerealiseerd in drie grootschalige NOVEX woningbouwlocaties: Nijmegen Stationsgebied, Nijmegen Kanaalzone en de Spoorzone Arnhem-Oost. Op 22 andere versnellingslocaties worden 17.000 woningen gebouwd. In de periode van deze regionale agenda gaat het om gemiddeld 4.300 woningen per jaar. De GMR stimuleert de woningbouw op verschillende manieren:

- woningmarktmonitor
  Jaarlijks actualiseren we de woningmarktmonitor, zodat we een scherp beeld van realisatie en plancapaciteit hebben. En we voeren periodiek een woningbehoefteonderzoek uit.
- hulp bij generieke vraagstukken
  Via tempotafels organiseren we gesprekken met marktpartijen en woningcorporaties over randvoorwaarden voor realisatie. We identificeren samen generieke kansen en knelpunten. We bieden hulp om generieke vraagstukken bij verschillende gemeenten te helpen oplossen, door voorbeeldaanpakken voor alle gemeenten te ontwikkelen. Vanuit de regio is menskracht beschikbaar om deze aanpakken te implementeren. Daarnaast is er vanuit de Flexpool een hulpbrigade om specifieke vraagstukken vanuit projecten te helpen oplossen: zowel inhoudelijke expertise, projectleiders als mediators.
- lobby voor adequate financiële ondersteuning
  Deze ondersteuning is nodig voor (ruimtelijke inpassing van) betaalbare woningen. De afgelopen periode is de GMR samen met gemeenten succesvol geweest in het naar de regio

halen van schaarse rijksmiddelen vanuit de Woningbouwimpuls, de regeling huisvesting aandachtsgroepen, de stimuleringsregeling ontmoetingsruimten in ouderenhuisvesting, het Mobiliteitsfonds (versnellingsafspraken en mobiliteitspakketten), het gebiedsbudget voor de grootschalige woningbouwlocaties en de Start Bouw Impuls. De komende periode zet de regio zich blijvend in voor het benutten van landelijke en provinciale middelen.

- personele capaciteit gemeenten
  Een belangrijke randvoorwaarde voor meer woningbouw is beschikbaarheid van voldoende personeel bij gemeenten. Dit staat bij gemeenten onder druk. Vanuit de regio bieden we menskracht via een Flexpool. Vanaf 2025 ontvangen wij hiervoor structurele financiering van de provincie en werken we aan een meer structurele inbedding van de Flexpool in de regio-organisatie.
  Tegelijkertijd neemt de netwerkdirectie het initiatief om met oplossingen te komen, zoals de gezamenlijke projectleiderspool. Dit moet bijdragen aan een solide basis voor alle gemeenten in een steeds moeilijkere arbeidsmarkt.
- onderzoek planlocaties
  We doen samen met de gemeenten een onderzoek naar de planlocaties voor periode 2030-2035.
- organiseren van randvoorwaarden
  Voor voldoende woningbouw zijn de aanpak van stikstof en ruimte voor aansluitingen op het elektriciteitsnet belangrijke randvoorwaarden. Samenwerking vanuit de Woondeal met de regionale aanpak voor netcongestie is cruciaal en hier zetten we op in, samen met de Productie, Circulaire en Ontspannen regio.
- beter benutten bestaande voorraad
  Meer woonruimte creëren kan door de bestaande voorraad beter te benutten, bijvoorbeeld door optoppen en splitsen. Nu al vindt een substantieel deel (ca. 20%) van de toevoegingen plaats in de bestaande voorraad. De GMR heeft in 2023-2024 een aanpak voor het beter benutten van de bestaande voorraad ontwikkeld. We bouwen deze aanpak verder uit. Daarnaast

werken we met woningcorporaties en marktpartijen werkwijzen uit voor betere benutting van de bestaande voorraad, zodat procedures op lokaal niveau verkort kunnen worden. Daarin betrekken we de (eventuele) mogelijkheden die instrumenten, zoals een leegstandverordening en de Wet goed verhuurderschap bieden, om binnen de bestaande voorraad meer woonruimte te realiseren.

- **betaalbare woningen voor lage en middeninkomens**
  In de Woondeal is afgesproken dat gemeenten bij nieuwbouw twee derde betaalbare en minimaal 30% sociale huur realiseren. Deze doelstelling vraagt, dat gemeenten de woningcorporaties maximaal in positie brengen om hun aandeel in de woningbouwopgave te kunnen realiseren. De GMR ondersteunt gemeenten hierbij.
  - voorbeeld aanpakken ontwikkelen
    GMR, Woonkr8 (samenwerkende woningcorporaties) en Aedes werken met gemeenten en corporaties een aantal pilotaanpakken uit voor de realisatie van sociale huur binnen de woningbouwprogramma's. Deze pilotaanpakken rollen we in 2025 uit over de regio.
  - monitoring realisatie
    De regio maakt inzichtelijk of er voldoende plannen voor sociale huur zijn. Via jaarlijkse monitoring houden we vinger aan de pols op de realisatie van de doelen. Via de Woondeal zorgen we voor uniforme definities.
  - gemeentelijk grondbeleid
    We onderzoeken gemeentelijk grondbeleid en de waardering van grond. We bieden gemeenten instrumentarium met voorbeelddaanpakken om grondbeleid te voeren en on-

dersteunen vanuit de Flexpool met de implementatie hiervan. We helpen bij het verwerven van eventuele nieuwe subsidieregelingen van Rijk en/of provincie, die gericht zijn op het verminderen van de 'onrendabele toppen' en het realiseren van economisch uitvoerbare plannen. We lobbyen voor voldoende financiele mogelijkheden voor (sociale) woningbouw en trekken daarin samen op met Woonkr8 en Aedes.

- **voldoende huisvesting voor aandachtsgroepen**
  In het rijksprogramma Een thuis voor iedereen is de ambitie geformuleerd dat alle gemeenten hun fair-share nemen in de huisvesting van specifieke aandachtsgroepen. Specifieke aandachtsgroepen zijn bijvoorbeeld mensen die uitstromen uit instellingen, statushouders en arbeidsmigranten.
  - implementatie woonzorgvisie
    Voor een deel van deze aandachtsgroepen is een combinatie van wonen en zorg noodzakelijk. Naast afspraken over beschikbaarheid van woningen, zijn dus afspraken over de bijbehorende welzijns- en zorgvoorzieningen nodig. In 2024 zijn deze afspraken uitgewerkt in de regionale woonzorgvisie. Deze wordt uitgewerkt in lokale woonzorgvisies of, als er sprake is van al bestaande lokale woonzorgvisies, waar nodig in lijn gebracht met deze regionale visie. Vanaf 2025 wordt de woonzorgvisie geïmplementeerd. Deze implementatie bestaat uit nadere afspraken tussen de regio, gemeenten, corporaties en zorginstellingen over investeringen in de woonzorginfrastructuur. Dit vraagt een stevige verbinding met het gemeentelijk sociaal domein.
  - huisvesting arbeidsmigranten
    In alle gemeenten in de regio is een aanzienlijk deel van de arbeidsplaatsen ingevuld door arbeidsmigranten. De gemeenten in de GMR hebben uitgesproken zich gezamenlijk verantwoordelijk te voelen voor menswaardige leefomstandigheden voor arbeidsmigranten. In 2024 is een onderzoek afgerond naar de huisvestingsopgave in relatie tot de economische sectoren. Op basis hiervan wordt een regionale aanpak geformuleerd. De GMR gaat de realisatie van deze aanpak coördineren, ondersteunen en monitoren. Dit gebeurt in samenwerking met de opgave Productieve regio.
- **klimaatadaptieve, conceptuele en circulaire woningbouw**
  In de Woondeal zijn doelstellingen opgenomen over de transitie naar conceptueel en circulair bouwen, met als doel in 2030 te komen tot een halvering van de uitstoot van CO^2, stikstof en gebruik van primaire grondstoffen bij het bouwproces van woningen. In 2023 is een programma Conceptueel en Circulair Bouwen (CCB) gestart. We trekken hierin samen op met de opgave Circulaire regio; meer informatie hierover is opgenomen in hoofdstuk 6.
- **wijk- en dorpsgericht werken (leefbare wijken)**
  Het realiseren van woningen zorgt niet automatisch voor een regio waar wonen in balans is. In de GMR zetten we in op leefbare wijken en dor-

pen. Hieraan werken we door integraal te kijken naar onze opgaven (zie paragraaf 2.1 Verbinden van ruimtelijke opgaven). Daarnaast werken we via twee programma's aan specifieke vraagstukken.

- programmalijn wijk- en dorpsgericht werken Regio Deal
  De energietransitie bestaande bouw, gezonder leven en verbeteren van de leefbaarheid in de wijk lukt alleen in samenspel met bewoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties en lokale overheid. In deze programmalijn van de Regio Deal leren en onderzoeken we in vijf wijken in de gemeenten Rheden, Druten, Wijchen, Berg en Dal en Doesburg, welke aanpak in welk type wijk werkt en welke werkzame elementen kunnen worden gebruikt in andere wijken. Kennis wordt gedeeld via de leerkring Wijk en dorpsgericht werken. Hogeschool Arnhem Nijmegen (HAN) ondersteunt deze leerkring. De vijf gemeenten krijgen financiële ondersteuning, zodat daadwerkelijk resultaten geboekt kunnen worden op de inhoudelijke thema's.
- het Nationale Programma Leefbaarheid en Veiligheid
  Hiervan maakt Arnhem-Oost onderdeel uit. Dit programma heeft als doel om de achterstanden in onderwijs, werk, inkomen, wonen, gezondheid, leefbaarheid en veiligheid in de vijf wijken (Klarendal, Geitenkamp, Presikhaaf-West, Malburgen en het Arnhemse Broek) aan te pakken. De geleerde lessen uit dit programma worden via de leerkring Wijk- en dorpsgericht werken gedeeld met de andere gemeenten in de regio.

FINANCIEEL OVERZICHT

In onderstaand overzicht staat de begroting voor de Groene groeiregio voor de planperiode van deze agenda en de realisatie van de begroting van 2023.

	realisatie	begroting		meerjarenraming		
	2023	2024	2025	2026	2027	2028
(bedragen x € 1.000)						
Groene groeiregio						
Lasten	1.195	882	1.568	1.606	1.606	1.606
Baten	1.195	882	1.568	1.606	1.606	1.606
Saldo baten en lasten	-	-	-	-	-	-
Toevoeging aan reserve	-	-	-	-	-	-
Onttrekking aan reserve	-	-	-	-	-	-
Saldo na reserves	-	-	-	-	-	-

Etos

3. PRODUCTIEVE REGIO

Toelichting op de opgave
Een gezonde economie draagt bij aan de gezondheid, leefkwaliteit, het milieu, onderwijs, de sociale cohesie en opgaven die we hebben op het gebied van energietransitie, circulariteit en klimaatadaptatie. Economie gaat over werk, aantallen bedrijven en banen. Maar dat niet alleen, het gaat ook over onderwerpen als innoveren en verduurzamen, banen voor iedereen in een nieuwe steeds meer digitale omgeving. Dit is het werkveld van de opgave Productieve regio.

Met de enorme woningbouwopgave in onze regio is er behoefte aan nieuwe werkplekken, zodat mensen in hun directe omgeving kunnen werken en talent voor de regio wordt behouden. We zetten in op het meer in balans brengen van wonen en werken. Dit vraagt om meer ruimte voor economische activiteiten en arbeidsplaatsen. Onze ambitie is een toekomstbestendige economie in 2040. In onze visie Economie van de Toekomst haken we aan bij actuele ontwikkelingen als de energietransitie, de circulaire transitie en de grote woningbouwopgave. Dit document vormt samen met de afspraken in het Verstedelijkingsakkoord de basis voor onze koers op economie.

We willen de kwaliteiten van onze regio steviger profileren en economische potenties beter benutten. De regio blinkt vooral uit in de innovatieve topsectoren energy, health en hightech. De topsectoren zijn momenteel samen met logistiek goed voor ongeveer 30% van de bedrijven en 50% van de banen. De kracht van deze bedrijven, geflankeerd door een campus, universiteit, hogeschool en diverse ROC's maakt deze regio uitermate interessant. De topsectoren zijn belangrijk voor het innovatieve vermogen in de regio. Voor deze sectoren moet voldoende ruimte voor doorontwikkeling in de regio zijn. TEB heeft hierin de lead, is aanjager en verbinder vanuit de triple helix. Samen met het bedrijfsleven, onderwijs- en kennisinstellingen en de overheden stimuleren zij innovaties in deze topsectoren. TEB werkt daarbij samen met de provincie en de GMR. De GMR

staat samen met TEB aan de lat voor een goed vestigingsklimaat en beschikbare ruimte voor circulaire economie, de energietransitie (onderstations, batterijopslag) en voor de topsectoren op (en rond) campussen.

Naast de topsectoren zien we dat deze regio de meest bereikbare en centraal gelegen Europese regio is, waardoor ook de logistieke sector floreert. We hebben een sterk midden- en kleinbedrijf (mkb), veel innovaties komen uit dit segment. Onze kracht zit in de combinatie van de topsectoren, een sterk mkb en een logistieke sector die randvoorwaardelijk is voor ons economisch functioneren.

Human Capital is een belangrijke randvoorwaarde om onze maatschappelijke doelen te kunnen bereiken. Met succes is de afgelopen periode gewerkt aan een Human Capital Agenda en een Human Capital Akkoord. Van strategie en beleid is het nu tijd voor uitvoering en projecten. Dit gebeurt in triple helix verband, waarbij TEB de regie voert. Human Capital is daarom geen speerpunt meer in deze regionale agenda. We blijven er wel bij betrokken, aangezien het Human Capital Akkoord onderdeel is van de Regio Deal en we als GMR vertegenwoordigd zijn in de board van TEB.

Onze doelen

- voldoende ruimte op toekomstbestendige werklocaties om onze ambities uit het RPW 2024 voor 2025-2028 te realiseren:
  - herstructurering en verdichting van bestaande werklocaties
  - behoud van werklocatiefuncties voor het mkb
  - verduurzaming van werklocaties via herstructureringstrajecten: energietransitie, circulariteit en klimaatadaptie
  - ruimte voor circulaire economie en hoge milieucategorie bedrijven
  - ruimte voor de ontwikkeling van de campussen, op de campussen en in de omliggende gemeenten
- het stimuleren van ondernemerschap in het mkb
- het stimuleren van ontwikkeling naar een circulaire economie
- een schoon en slim logistiek ecosysteem om de leefbaarheid, economie en bereikbaarheid in de regio te verbeteren

Onze activiteiten

We richten ons op een toekomstbestendige economie. We willen behouden wat goed is, kansen grijpen en versterken wat beter kan. We monitoren de economische ontwikkelingen jaarlijks met de Economische Monitor. De basis hiervoor is gelegd in 2023. We bouwen dit uit tot een meer uitgebreide monitor/dashboard. De Economische Monitor helpt om te bepalen waar de focus moet liggen. Wat zijn de sterke punten in onze regio? Wat is kansrijk en wat niet? Waar schieten we tekort? Met deze monitor kunnen we sturen op kengetallen en beleid maken op basis van feiten en ontwikkelingen.

De activiteiten die we ondernemen om onze doelen te realiseren, zijn ingedeeld in drie speerpunten.

SPEERPUNT **TOEKOMSTBESTENDIGE WERKLOCATIES**

Goede, toekomstbestendige werklocaties zijn belangrijk voor de economie in de GMR. Deze werklocaties moeten zo zijn ingericht dat bedrijven er goed kunnen ondernemen, nu en in de toekomst. Daarnaast spelen werklocaties een belangrijke rol in het behalen van onze doelstellingen voor de energietransitie, circulariteit, klimaatadaptatie en biodiversiteit.

- **Regionaal Programma Werklocaties (RPW)**
  Dit is operationeel op 1 januari 2025. Hierin maken we afspraken over hoe om te gaan met bedrijventerreinen, kantoorlocaties, perifere detailhandel en campussen. In dit RPW maken we een flinke kwalitatieve slag ten opzichte van het vorige RPW, waar het vooral ging over nieuwe ontwikkelingen op de juiste plek. Toekomstige uitbreidingen van werklocaties kunnen en willen we niet meer automatisch in uitleggebieden laten landen. Herstructurering, verdichting en verduurzaming van bestaande terreinen, door middel van sloop en nieuwbouw, is het nieuwe uitgangspunt in het RPW. Een ingewikkelde, kostbare en langjarige opgave waarvoor samenwerking tussen gemeenten, bedrijven, provincie en het Rijk nodig is. We onderzoeken de meerwaarde van de oprichting van een regionaal ontwikkelbedrijf. We stimuleren de ontwikkeling naar een circulaire economie en we nemen de ruimtevraag hiervoor mee in de regionale afspraken. Dit doen we in nauwe samenspraak met de Circulaire regio.
  Gedurende de uitvoeringsperiode van het RPW vindt binnen het Intergemeentelijk Overleg Werklocaties (IOW) toetsing aan het RPW van ingediende plannen plaats. Tevens worden de trajecten rondom herstructurering van werklocaties en omgaan met netcongestie verder geconcretiseerd en waar mogelijk tot uitvoering gebracht. We ondersteunen gemeenten daarbij. Om het jaar monitoren we of de gemaakte afspraken binnen het RPW overeenkomen met de feitelijke situatie op dat moment. We onderzoeken met de Verbonden regio waar, wat betreft mobiliteit, kansen en knelpunten kunnen ontstaan.
  In 2024 is onderzoek gedaan naar de benodigde personele capaciteit bij gemeenten in relatie tot het RPW. Deze input is medebepalend voor onze ondersteuning hierop richting gemeenten.
- **klimaatadaptatie op werklocaties**
  Werklocaties kunnen positief bijdragen aan onze ambitie om slimmer om te gaan met de gevolgen van klimaatverandering. De gevolgen van droogte, hitte, hevige regenbuien, hoog- en laagwater zijn namelijk ook op werklocaties merkbaar. De Ontspannen regio richt zich vooral op de ruimtelijke aspecten van klimaatadaptatie. Binnen de Productieve regio richten we ons vooral op kennisdeling, het organiseren van themabijeenkomsten en het delen van best practices voor meer klimaatadaptieve werklocaties.
- **Regio Deal programmalijn sterke bedrijvigheid**
  In de Regio Deal is een van de benoemde urgente opgaven: het tegengaan van de achterblijvende economische groei. Onder de programmalijn “sterke bedrijvigheid” werken we een project uit dat is gericht op toekomstbestendigheid van werklocaties. Op zeven bedrijventerreinen in de regio, wordt gewerkt aan toekomstbestendigheid en daarmee aantrekkelijkheid. Dat gebeurt door een hogere organisatiegraad, grotere en duurzame beschikbaarheid van duurzame energie, betere leveringszekerheid van grondstoffen door hergebruik, recycling en kortere ketens, betere (digitale) bereikbaarheid en een goede balans tussen leefomgeving en industrie. Wij ondersteunen hierbij.

SPEERPUNT
VERBETEREN VAN DE DIENSTVERLENING AAN HET MKB

Mkb'ers in de regio gaven aan dat de dienstverlening voor het mkb vaak niet naar wens verloopt. Hierdoor worden kansen gemist en problemen niet opgelost. Dit bevestigen betrokken stakeholders in de regio. De belangrijkste problemen zijn:

- er is veel aanbod maar er is onvoldoende inzicht in de behoefte van de ondernemers
- er is veel aanbod in ondersteuning in de regio maar dat is niet op elkaar afgestemd; de dienstverlening is daardoor minder efficiënt en doeltreffend
- mkb'ers zien door de bomen het bos niet meer qua aanbod; er is behoefte aan één loket

Om de dienstverlening aan het mkb te verbeteren zetten we in op de volgende vier punten:

1. We faciliteren de onderlinge samenwerking en afstemming tussen alle partijen in de regio. We brengen partijen bij elkaar, organiseren bijeenkomsten en initiëren werkgroepen.
2. We organiseren samen met de partners een "no wrong door" systeem. Dit betekent dat het niet uitmaakt waar een mkb'er aanklopt, we zorgen dat de ondernemer op de juiste plek terecht komt.
3. We hebben afgelopen periode enkele tools ontwikkeld voor het mkb, zoals inzicht in het financieringslandschap mkb tot een miljoen. Deze tools worden ondergebracht in de dienstverlening. Daarbij nemen we thema's als digitalisering en innovatie hierin mee.
4. Het delen van kennis door het verbinden en ontsluiten van landelijke, provinciale, regionale en lokale programma's voor mkb'ers.

Onder leiding van het HAN lectoraat Kansrijk Ondernemen en de betrokken stakeholders werken we jaarlijks aan een praktijkgericht onderzoeksvoorstel en dienen we deze in bij het subsidieprogramma SIA-RAAK. Op deze manier ontwikkelen we stap voor stap passende dienstverlening voor onze ondernemers.

SPEERPUNT
SLIMMERE EN SCHONERE LOGISTIEK

Met de groei van de regio neemt het relatieve belang van logistiek in ieder geval de komende jaren toe. Vanuit een Europees perspectief is deze regio een strategisch knooppunt van transportcorridors naar elke windrichting. Dit geeft mogelijkheden en kansen, maar ook bedreigingen. We willen de negatieve impact van transport en logistiek op de leefomgeving tot een minimum beperken én onze groei in wonen en werken faciliteren.

- het speerpunt slimmere en schonere logistiek kent vier onderwerpen:
  - verslimmen aanpak laadinfrastructuur (Circulaire opgave)
  - versterken en verschonen multimodaliteit (Verbonden opgave)
  - signaleren externe ontwikkelingen (Verbonden opgave)
  - ruimtelijke inpassing (Productieve opgave)

  Het doel is om de inzet van duurzame logistiek in de regio te maximaliseren. De coördinatie van het speerpunt krijgt hierbij vorm vanuit de Productieve opgave. Een nadere toelichting per deelonderwerp volgt in deze agenda bij de genoemde opgaven.
- ruimtelijke inpassing

We nemen logistiek mee in de ruimtelijke planningsvraagstukken. Dat doen we bijvoorbeeld in het RPW. Logistiek is namelijk niet alleen een verkeerskundig, maar ook een ruimtelijk vraagstuk. Het gaat daarbij om de realisatie van voorzieningen als (circulaire) bouwhubs, laadinfrastructuur, truckparkings en/of stadshubs. We ondersteunen regiogemeenten met het ontwikkelen van hubs op kansrijke locaties en er wordt gewerkt aan een gezamenlijke havenstrategie. De financiële vertaling van dit speerpunt is in de begroting opgenomen onder het kopje Algemeen.

FINANCIEEL OVERZICHT

In onderstaand overzicht staat de begroting voor de Productieve regio voor de planperiode van deze agenda en de realisatie van de begroting van 2023.

	realisatie	begroting		meerjarenraming		
	2023	2024	2025	2026	2027	2028
(bedragen x € 1.000)						
Productieve regio						
Lasten	658	878	714	768	587	689
Baten	658	843	714	768	587	689
Saldo baten en lasten	-	-35	-	-	-	-
Toevoeging aan reserve	-	-	-	-	-	-
Onttrekking aan reserve	-	35	-	-	-	-
Saldo na reserves	-	-	-	-	-	-

4. ONTSPANNEN REGIO

Toelichting op de opgave
We willen als regio groeien in balans. Groei in inwoners, wegen, huizen, bedrijvigheid in balans met groei van de kwaliteit van onze leefomgeving. Kwaliteit van de leefomgeving is een breed begrip. Het gaat over een groene omgeving, met ruimte voor (rivier)natuur, waardevolle landschappen, land- en tuinbouw, klimaatadaptatie, mogelijkheden om te recreëren, goede voorzieningen op het gebied van cultuur, cultuurhistorie, recreatie, wonen, zorg, winkels, scholen, sportvoorzieningen, et cetera.

We heten niet voor niets de groene metropoolregio. We vinden het behouden en versterken van groen en blauw van onze regio belangrijk. Onze verstedelijking is nauw verbonden en vervlochten met het landelijk gebied en het groen en blauw in onze regio. Het landelijk gebied van de GMR heeft veel variatie in het landschap, waardevolle

cultuurhistorie, natuurgebieden en grote rivieren. De hoofdopgave “natuurherstel en robuust watersysteem” uit het NOVEX ontwikkelperspectief is in onze regio dan ook van cruciaal belang. Een groot deel van het landelijk gebied van de GMR is agrarisch gebied. De land- en tuinbouw in onze regio is divers van aard: intensievere land- en tuinbouw wordt afgewisseld door meer natuurinclusieve land- en tuinbouw. Onze regio is rijk aan innovatieve initiatieven voor de transitie van de

land- en tuinbouw, die bijdragen aan onze doelen van natuur en het aantrekkelijker maken van het landschap, o.a. voor recreatie. De hoofdopgave “Transitie van de landbouw” uit het NOVEX ontwikkelperspectief is voor onze regio relevant.

Klimaatadaptatie is een belangrijke opgave in onze regio. Steeds vaker en heftiger merken we de gevolgen van droogte, hitte, hevige regenbuien, hoog- en laagwater. Om een gezonde en leefbare regio te blijven, is het noodzakelijk dat we ons aanpassen aan die veranderingen. Belangrijke leidraad daarbij is de Kamerbrief “Water en Bodem sturend”. Daarbij moeten in 2027 alle EU-lidstaten voldoen aan doelen uit de Kaderrichtlijn Water (KRW).

De GMR kent een rijke cultuurhistorie, die zich ook in het landschap laat zien. Deze waardevolle landschappen, (rivier)natuur en cultuurhistorie willen we behouden en versterken. Dat willen we vanwege de intrinsieke waarde van deze landschappen én zodat onze inwoners en bezoekers van deze landschappen kunnen genieten.

De GMR wil een aantrekkelijke regio voor eigen inwoners en toeristen zijn, met toegankelijke recreatieve en toeristische voorzieningen, die passen bij de vraag. We streven naar een goede spreiding van recreanten over de regio. Dit is ten eerste belangrijk voor behoud en herstel van natuur, landschap en cultuurhistorie. In bepaalde gebieden willen we niet te veel en soms zelfs geen bezoekers, zodat natuur en landschap zich kunnen herstellen en ontwikkelen. Spreiding van recreatie is belangrijk voor een goede beleving van natuur, landschap en cultuurhistorie en voor de leefbaarheid van steden en dorpen.
In de afgelopen periode hebben we drie verhaallijnen gekozen die we op regionaal niveau verder willen ontwikkelen. Deze verhaallijnen zijn: Romeins verleden, WOII en Leven met het water. Een beleefbare regio met mooie verhalen draagt bij aan de identiteit van onze regio en aan een aantrekkelijk en gezond woon- en leefklimaat. Met nieuwe, slimme verbindingen en samenwerkingsverbanden verleiden we op termijn gasten om nieuwe plekken en producten te ontdekken. Zo draagt toerisme bij aan welvaart en welzijn in de regio en het versterken van het regionale verdienvermogen. Tegelijkertijd levert deze aanpak een bijdrage aan de (be)leefbaarheid van huidige hotspots.
Hiervoor is een goed routenetwerk en een goede herkenbaarheid, bekendheid, vindbaarheid en bereikbaarheid van recreatieve locaties en routes voor zowel inwoners als toeristen belangrijk. We doen dit in nauwe samenwerking met Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen (TVAN). Daarbij is de vitaliteit van onze recreatief-toeristische sector van belang. Om te kunnen voldoen aan de groeiende vraag naar recreatief-toeristische voorzieningen is een gezonde recreatief-toeristische sector, met een gevarieerd aanbod, nodig.
In de GMR hebben we een bloeiend creatief klimaat en cultureel leven en kennen we een sterke culturele infrastructuur. Kunst en cultuur dragen bij aan een aantrekkelijk woon- en werkklimaat, zijn belangrijk voor het sociale klimaat en de leefbaarheid van de regio.
Cultuurregio 025 kent een eigen culturele signatuur en kracht. Bijzonder is dat nagenoeg de complete culturele keten van opleiding, productie en presentatie in 025 aanwezig is voor alle kunstvormen: toneel, muziek, dans, film, letteren, beeldende kunst, vormgeving en mode. De (inter)nationale top is hier aanwezig, evenals een innovatief middensegment met makers, gezel-

schappen, kleine en middelgrote podia, (kunst en erfgoed) musea en festivals, expositieruimten, creatieve ondernemers, broedplaatsen en productiehuizen. Daarnaast kent de regio bloeiende amateurkunstgezelschappen die onze dorpskernen leefbaar en levendig houden. We vinden het belangrijk dat elk Gelders kind zich kan ontplooien en we willen cultuur, ons erfgoed en (de voorstellingen in) onze culture instellingen toegankelijk houden voor iedereen.

Wij concentreren ons op bovenstaande thema's. Omdat het bij ieder van deze thema's belangrijk is om regionaal samen te werken. Dit betekent niet dat voorzieningen zoals scholen, winkels en sport niet belangrijk zijn. Integendeel: die maken eveneens een belangrijk onderdeel uit van de leefomgeving en leefkwaliteit. Maar dit zijn zaken die door gemeenten individueel of in andere, bestaande bovenlokale verbanden worden opgepakt. Het thema bruisende binnensteden, krachtige kernen komt in deze regionale agenda, in tegenstelling tot de vorige regionale agenda, dan ook niet terug: datgene wat we regionaal op willen pakken is inmiddels belegd binnen verschillende andere opgaven.

Onze doelen

- "Meer landschap, meer stad"; groen en blauw in stedelijk en landelijk gebied versterken:
  - behoud en herstel van natuur en biodiversiteit
  - een robuust water- en riviersysteem, dat past bij de veranderende klimaatomstandigheden
  - het creëren van drieduizend hectare extra uitloopgebied in onze regio, waarin inwoners en bezoekers kunnen recreëren
- een aantrekkelijke regio zijn voor bezoekers van binnen en buiten de regio:
  - goede en toegankelijke toeristische-recreatieve voorzieningen
  - een goede spreiding van recreatief-toeristische voorzieningen over de regio, o.a. met het oog op natuurbehoud en herstel
  - goede culturele voorzieningen en een actief cultureel netwerk van topinstellingen, middensegment, amateurkunst, cultuureducatie en vrijwilligers

Onze activiteiten

We werken aan de realisatie van onze doelen via drie speerpunten. In de afgelopen jaren hebben we gewerkt aan het concreet en uitvoerbaar maken van onze ambities. We zijn gestart met de uitvoering van die plannen. Voor de periode 2025-2028 ligt onze focus op de uitvoering. Dat doen we als regio niet zelf; de uitvoering gebeurt door gemeenten en andere partners. Wij ondersteunen die uitvoering wel. Door betrokkenen bij elkaar te brengen, samenwerking te organiseren, gebiedsprocessen te helpen organiseren, financieringsstrategieën te ontwikkelen en middelen te helpen organiseren, te lobbyen en ons verhaal in te brengen in NOVEX en andere samenwerkingen. Daarnaast zorgen we dat we onze aanpak, samen met alle betrokkenen, aanpassen op nieuwe kansen en ontwikkelingen.

SPEERPUNT
GROEN-BLAUW RAAMWERK EN LANDELIJK GEBIED

- **uitvoeringsprogramma groen-blauw raamwerk en landelijk gebied**

Uitvoeren van dit programma in nauwe samenhang met de gebiedsprocessen, zoals beschreven bij de Groene groeiregio in paragraaf 2.1. Dit betekent verdere uitwerking en uitvoering van het groen-blauw raamwerk, waarbij we ons focussen op regio-overstijgende thema's en gebieden. Belangrijke thema's zijn de invulling van water en bodem sturend en de bijdragen van land- en tuinbouw en de landbouwtransitie aan onze doelen in het groen en blauw. Voor de uitvoering van het groen-blauw raamwerk is capaciteit nodig bij gemeenten. Deze brengen we in kaart en we helpen gemeenten met het organiseren hiervan en het zoeken naar financiering hiervoor.
De gebieden waarop we ons richten zijn:

- het Liemerse Broek en de recreatieve uitloopgebieden in de Liemers
- de doorontwikkeling en realisatie van Park Lingezegen en de Ambitie voor de Boven-Linge in het Middengebied
- de Groene Mantel in het Rijk van Nijmegen, met daarbinnen o.a. de Blauwe motor, groen-blauwe dooradering en Kop Malden
- natuur- en beekherstel in de Veluwezoom
- Gelderse Poort in relatie tot de Programmatische Aanpak Grote Wateren (PAGW) en Integraal riviermanagement (IRM); binnen deze programma's onderzoeken we of we onze doelen voor natuurherstel en een robuust watersysteem in samenhang en samenwerking kunnen realiseren
- groen en blauw in de stad en daarmee een bijdrage leveren aan klimaatadaptatie; zie Circulaire regio

- **lobby en organiseren financiering**

Provincie Gelderland en het Rijk zijn al belangrijke partners in de uitvoering van onze activiteiten, we blijven actief werken aan het realiseren van samenwerking, delen van kennis en verwerven van financiering. Op Europees vlak verkennen we de mogelijkheden voor het verkrijgen van financiering voor de uitvoering en het delen van kennis.

SPEERPUNT
RECREATIE EN TOERISME

- **voorbereiden ruimtelijke keuzes om recreatie en bezoekers beter te spreiden over de regio**
  Waar we op veel onderwerpen de afgelopen jaren al een mooie basis hebben gelegd en ons nu op uitvoering kunnen richten, geldt dat niet voor de spreiding van recreatie. We moeten op basis van het groen-blauw raamwerk en het toeristisch-recreatieve aanbod nadenken over hoe spreiding van recreatie en toerisme over de regio kan worden gestimuleerd. Een belangrijk vraag hierbij is hoe recreatie en toerisme goed kan samengaan met andere functies, zoals natuur, landschap en landbouw. Samen met de Verbonden regio kijken we hoe hubs en toeristische overstappunten (TOP's) hier een rol in kunnen spelen. In 2024 maken we hiermee een start, maar wij moeten dit verder uitwerken en verfijnen in 2025 en daarna.
- **uitvoeren ambitiedocument en uitvoeringsplan verhaallijnen**
  In 2024 maken we een ambitiedocument en uitvoeringsplan voor de verhaallijnen. De uitwerking van de verhaallijnen WOII, Leven met het water en Romeinen maken hier in ieder geval onderdeel van uit. Vanaf 2025 gaan we werken aan de uitvoering van dit plan. Het (helpen) uitvoeren van het Masterplan Romeins verleden maakt hier onderdeel van uit.
- **fiets- en wandelroutenetwerk verder uitbreiden en beleving toevoegen**
  In samenwerking met de Verbonden regio werken we aan de verdere uitbreiding van fiets- en wandelroutenetwerken door bijvoorbeeld TOP's te realiseren. Het beheer en onderhoud van de routenetwerken maakt vooralsnog geen onderdeel uit van de bijdrage en rol van de GMR. We zijn wel betrokken bij het nadenken en besluiten over de manier waarop dit wordt georganiseerd. Mocht in 2024 blijken dat we een rol hebben in beheer en onderhoud, dan doen we hiervoor een voorstel aan gemeenten, inclusief de benodigde randvoorwaarden in capaciteit en geld.
- **profileren bezoekersmogelijkheden in de regio**
  We zetten samen met o.a. TVAN de verschillende recreatie- en bezoekersmogelijkheden in de regio goed en in balans op de kaart. We doen dit vanuit de uitgangspunten van de samenwerkende gemeenten, waar de drie verhaallijnen onderdeel van zijn.
- **uitvoeren van het vitaliteitsprogramma voor de vrijetijdssector**
  Begin 2024 stellen we een vitaliteitsprogramma op. Dit baseren we op de aanbevelingen uit ons vitaliteitsonderzoek. Het programma start in het najaar van 2024. De spil van het programma is een vitaliteitsmanager, die ondernemers in de verblijfs- en dagrecreatieve sector bezoekt en ondersteunt rondom de thema's ondernemerschap, duurzaamheid en inclusie. Aanvullend organiseren we kennissessies en workshops voor ondernemers en gemeenten. Dit programma voeren we uit met cofinanciering van de provincie Gelderland.

SPEERPUNT **CULTUUR**

- **uitvoeringsplan transformatievoorstel cultuur**
  We richten ons op het afronden van de uitvoering van het uitvoeringsplan om onze culturele infrastructuur te versterken. Daarnaast zorgen we dat de resultaten van dit uitvoeringsplan een plek krijgen binnen de bestaande organisaties en initiatieven. We doen dit samen met de provincie. Het gaat hier om het borgen van de resultaten van vier van de vijf hoofdlijnen van het uitvoeringsplan: innovatie in de culturele sector, cultuureducatie, opleiding van professionals in de kunst en het versterken van de ondersteuning van amateurkunst en vrijwilligers. De hoofdlijn van het versterken van de verhaallijn Romeinen, wordt geborgd in het uitwerken van de drie verhaallijnen (zie speerpunt recreatie en toerisme).
- **verkenning Nijmegen culturele hoofdstad**
  Nijmegen verkent of zij een bod wil doen voor culturele hoofdstad 2033. We hebben afgesproken samen op te trekken in die verkenning en een eventueel vervolg daarop. We richten ons op het ontwikkelen van een bod dat bijdraagt aan onze regionale opgaven en vraagstukken in brede zin (dus niet alleen cultuur).
- **aansluiten bij landelijke en provinciale ontwikkelingen**
  Op landelijk niveau wordt steeds meer gekeken naar de (cultuur)regio's als het gaat om cultuur en cultuurbeleid. We volgen deze ontwikkelingen en spelen daar op in. Ditzelfde geldt voor de ontwikkelingen op provinciaal niveau.

FINANCIEEL OVERZICHT

In onderstaand overzicht staat de begroting voor de Ontspannen regio voor de planperiode van deze agenda en de realisatie van de begroting van 2023. Voor 2024 leggen we nog een begrotingswijziging voor, die een direct gevolg is van de begrotingswijziging die in 2023 op het speerpunt Recreatie en toerisme is geaccordeerd. Hiermee komt de totale begroting voor 2024 uit op € 770.000.

	realisatie	begroting		meerjarenraming		
	2023	2024	2025	2026	2027	2028
(bedragen x € 1.000)						
Ontspannen regio						
Lasten	500	531	704	722	722	722
Baten	500	531	704	722	722	722
Saldo baten en lasten	-	-	-	-	-	-
Toevoeging aan reserve	-	-	-	-	-	-
Onttrekking aan reserve	-	-	-	-	-	-
Saldo na reserves	-	-	-	-	-	-

5. VERBONDEN REGIO

Toelichting op de opgave
Deze opgave gaat over veilige en duurzame bereikbaarheid van onze regio. Onze mobiliteit verbindt meer stad met meer landschap. We zetten daarom in op een mobiliteitskoers in evenwicht met de andere opgaven in de regio. We werken vanuit een integraal perspectief, zodat de toekomstige mobiliteitsmaatregelen niet alleen goed zijn voor onze bereikbaarheid, maar ook bijdragen aan een prettige leef- en woonomgeving, gezondheid en natuur en recreatie.

De verstedelijkingsopgave in de regio is groot. Er zijn 60.000 extra woningen en extra werklocaties nodig tot 2040. De mobiliteitsdruk neemt toe. Uitgaande van het huidige mobiliteitsgedrag, ontstaan door 60.000 extra woningen alleen al zo'n 300.000 extra dagelijkse autoritten. Zonder extra investeringen zijn de nieuwe woningen letterlijk en figuurlijk onbereikbaar. De locatie waar we bouwen, maakt voor mobiliteit veel uit. De regio kiest bewust ervoor om de extra benodigde woningen zo veel als mogelijk te bouwen in bestaand stedelijk gebied rondom OV-knooppunten. Dit leidt niet alleen tot minder extra autoritten, maar geeft daarnaast een mobiliteitstransitie naar meer openbaar vervoer, meer fietsgebruik en meer verplaatsingen te voet. Een groot aantal mobiliteitsmaatregelen zijn essentieel voor onze woningbouwopgave. Zonder verbeterde ontsluiting en mobiliteitsmaatregelen is het onmogelijk de afgesproken aantallen woningen en bijbehorende werklocaties te realiseren. We signaleren in toenemende mate knelpunten in het mobiliteitsnetwerk, die alleen in samenhang op te lossen zijn.

In het landelijk gebied stijgt het autogebruik en is alternatief vervoer te beperkt aanwezig. Alternatieven voor autovervoer zijn nodig om het landelijk gebied voor iedereen duurzaam bereikbaar te houden.
Het beter op elkaar laten aansluiten van verschillende modaliteiten is noodzakelijk voor de mobiliteitstransitie en de bereikbaarheid van de regio.

Regionale samenwerking is hiervoor een voorwaarde. De mobiliteitstransitie geldt niet alleen voor de toekomstige inwoners. Ook de huidige inwoners in de regio krijgen hiermee te maken. De transitie vraagt investeringen in onze infrastructuur en gedragsverandering van onze bewoners. Daarvoor is het nodig dat mensen minder gaan reizen, vaker buiten de spits reizen of vaker kiezen voor een duurzaam alternatief. Dit betekent ook dat wij streven om het autobezit en autogebruik, daar waar mogelijk, te verminderen.

Onze ambitie is duurzame bereikbaarheid voor inwoners en bedrijfsleven. Bereikbaarheid is voor inwoners en bedrijfsleven cruciaal om mee te doen aan de maatschappij. We zetten meer in op nabijheid en het voorkomen van bereikbaarheidsongelijkheid. Met de nieuwe OV-concessie voor de regio op komst (2026) is er een reële kans op verschraling van het OV-aanbod. We vragen met klem aandacht voor het behoud van het OV-aanbod. De in 2024 vastgestelde position paper en bijbehorende ambitienetwerkkaart is leidraad voor onze verdere aanpak.

We zien steeds grotere verschillen tussen stad en ommeland. In het landelijk gebied neemt het gebruik van OV en fiets af en stijgt het autobezit en autogebruik. Terwijl in de steden het autogebruik stabiliseert, het OV-aandeel standhoudt en de

fiets enorm groeit. De toenemende auto-afhankelijkheid leidt ertoe dat inwoners zonder rijbewijs of zonder auto in bepaalde kernen niet meer volwaardig mee kunnen doen in de samenleving. En het draagt niet bij aan de gewenste verduurzaming van onze mobiliteit.

Vanuit het klimaatakkoord zijn tussen Rijk, provincie en regio afspraken gemaakt om integrale duurzame mobiliteitsmaatregelen uit te werken. Voor het verminderen van de CO^2-uitstoot zijn concrete doelen afgesproken: 55% CO^2-reductie in 2030 (ten opzichte van 1990) en nagenoeg geen CO^2-uitstoot meer in 2050. Deze doelen zijn breed omarmd en vragen om flinke ingrepen, niet in de laatste plaats in onze mobiliteit. Immers, ruim 25% van de CO^2-uitstoot komt door onze mobiliteit. Om de afgesproken CO^2-reductie te behalen, zijn duurzame mobiliteitsmaatregelen nodig. In 2024 zijn hiervoor de koers en ambities uitgewerkt in een Regio Mobiliteitsprogramma (RMP). In de periode 2025-2028 maken we samen met de provincie en de gemeenten afspraken over de verdere implementatie van het RMP. Wij onderzoeken of een eventueel regionaal mobiliteitsfonds van toegevoegde waarde is en wat de consequenties daarvan zijn.

Vanuit Europa gezien vormt de GMR een strategisch knooppunt van transportcorridors. Den Haag ontwikkelt plannen voor oplossingen op de lange termijn, voor extra capaciteit voor goederenvervoer via weg, water en spoor in Oost-Nederland. De GMR heeft hierin geografisch gezien een strategische schakelrol. Deze goederencorridors concurreren in ruimte met andere opgaven in onze regio, zoals de woningbouwopgave. Een verwachte toename in goederenvervoer heeft impact op de bereikbaarheid en leefbaarheid in de regio zelf. En kan een toenemend gevoel van onveiligheid, overlast en/of gezondheidsproblemen voor onze inwoners betekenen.

Het wordt steeds drukker op onze wegen. De toenemende verkeersdrukte vergroot de kans op ongelukken. Naast een goede bereikbaarheid is het vooral belangrijk dat het veilig is in het verkeer. De oplossing daarvoor ligt niet alleen in een goede infrastructuur met veilige wegen en fietspaden. Het gedrag van iedereen die aan het verkeer deelneemt, speelt hierin een belangrijke rol. Om verkeersslachtoffers te voorkómen, pakken we de belangrijkste risico's aan (risicogestuurde aanpak).

Onze doelen
Mobiliteit en bereikbaarheid staan niet op zichzelf, maar moeten in balans zijn met de andere doelen rondom verstedelijking, klimaat, veiligheid en gezonde leefomgeving. We willen terughoudend zijn met het uitbreiden van de ruimte die voor mobiliteit nodig is, omdat de schaarse ruimte ook nodig is voor andere functies. We streven daarom niet naar maximalisatie van de bereikbaarheid, maar naar een optimale bereikbaarheid in relatie tot de andere doelstellingen. Mobiliteit en bereikbaarheid zijn integrale vraagstukken geworden. We willen bijdragen aan de doelen van brede welvaart en een bijdrage leveren aan de afgesproken CO^2-reductie.

- **toekomstbestendig mobiliteitsnetwerk**
  Een toekomstbestendig mobiliteitsnetwerk is een randvoorwaarde om de ambities van onze verstedelijkingsopgave tot 2040 uit te voeren. We willen de bereikbaarheid verbeteren en ons mobiliteitssysteem toekomstbestendig maken door:
  - het beter benutten van de beschikbare capaciteit van onze infrastructuur, door te stimuleren om minder, buiten de spits of op minder drukke dagen te gaan reizen
  - daar waar knelpunten blijven bestaan, streven we naar een vergroting van de capaciteit en doorstroming van het mobiliteitsnetwerk; dat geldt zowel voor fiets, bus, trein als auto
- **toegang voor iedereen**
  Iedereen heeft recht op bereikbaarheid, zodat iedereen kan meedoen in onze samenleving. Iedere inwoner in de GMR heeft in 2028 alternatieven voor de (eigen) auto beschikbaar binnen loopafstand (deelmobiliteit, (flexibel) OV) of korte fietsafstand (HOV). Bereikbaarheid wordt niet alleen bepaald door de afstand (nabijheid) en snelheid (reistijd), maar ook door de toegankelijkheid en betaalbaarheid van vervoermiddelen en het voorhanden zijn van alternatieven. We willen dat onze inwoners in 2028 meer ontplooiingsmogelijkheden hebben dan nu. Concreet willen we dat onze inwoners meer arbeidsplaatsen/voorzieningen binnen een acceptabele reistijd binnen bereik hebben.

- **duurzame manier van reizen**
  We streven naar een mobiliteitssysteem waarin het logischer en aantrekkelijker is om een bewuste keuze te maken voor een duurzame manier van reizen. Dat wil zeggen: niet of op een ander tijdstip reizen, of met een duurzaam vervoermiddel of een ketenreis met een combinatie daarvan. Onze meetbare doelstelling is dat er eind 2026 zo'n 20.000 nieuwe 'Slimme & Schone reizigers' zijn ten opzichte van 2022.
- **veiligheid**
  Onze ambitie is nul verkeersslachtoffers via een risico-gestuurde aanpak. Eind 2028 is het aantal verkeersdoden en -gewonden in elke gemeente ten opzichte van 2021 gedaald.
- **gezondheid en aantrekkelijke leefomgeving**
  We willen meer korte ritten met de fiets. In 2028 is de fiets en de e-bike het meest gekozen vervoermiddel in onze regio voor korte ritten. Daarmee verbeteren we enerzijds de vitaliteit van onze inwoners en zorgen anderzijds voor een gezondere luchtkwaliteit.

Onze activiteiten
Voor het realiseren van onze doelen werken we met twee speerpunten.

SPEERPUNT
DUURZAME MOBILITEIT EN GEDRAG

- **programma Slim & Schoon Onderweg**
  Dit programma gaat om het stimuleren van duurzaam en slim reisgedrag. De maatregelen uit het programma helpen inwoners, forensen, bezoekers en (logistieke) ondernemers bewust te kiezen. Een gedragsaanpak op mobiliteit vergt een lange adem. We willen daarom in de periode 2025-2028 vasthouden aan de focus van de aanpak.
  De scherpere CO^2-regels maakt onze gedragsaanpak voor mobiliteit steeds minder vrijblijvend. Landelijk worden werkgevers verplicht onderzoek te doen naar de eigen CO^2-prestaties en de CO^2-uitstoot te verminderen. De werkgeversaanpak in het programma speelt hierop in.
- **efficiënt gebruik beschikbare infrastructuur**
  We ontwikkelen maatregelen die een efficiënt gebruik van de beschikbare infrastructuur stimuleren. We gebruiken hierbij technologie en werken datagedreven. De regio heeft een coördinerende rol. Vanwege beperkte capaciteit bij gemeenten, kan de regio de gemeenten helpen met capaciteit of met praktische hulp, bijvoorbeeld via een toolbox. De regio deelt kennis over succesvolle aanpakken en kansen voor opschalen met partners. Bij efficiënt gebruik van infrastructuur hoort ook veilig gebruik. We stimuleren verkeersveiligheid door gerichte verkeerseducatie en gedragscampagnes.
- **duurzame logistiek**
  Logistiek is een belangrijk onderdeel om CO^2 in mobiliteit te verminderen. Samen met de Productieve en Circulaire regio zetten we in op: het versnellen van de realisatie van de laadinfrastructuur, het versterken van multimodaliteit, het signaleren van externe ontwikkelingen en ruimtelijke inpassing van logistieke hubs en bouwlogistiek.

We werken gericht aan drie opdrachten:

- **versnelde uitrol laadinfrastructuur**
  Wij willen een brug slaan tussen de centrale aanpak vanuit het landsdeel Oost (Nationale Agenda Laadinfrastructuur-Oost) en de regiogemeenten. Via kennisdeling en pilotprojecten stimuleren we een tijdige realisatie van voldoende laadinfrastructuur voor personenvervoer, logistiek en OV, waarbij we oog hebben voor de problemen rondom netcongestie.

- versterken en verschonen multimodaliteit
We werken als 'bovengemiddeld knooppunt' samen met het ministerie van IenW via het MIRT (Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport) Programma Topcorridors, waarbij slim en schoon voor ons als regio centraal staat. De projecten met het Rijk zorgen ervoor dat we de meest duurzame schakel in het Europese TEN-T corridor-netwerk worden. En dat de bereikbaarheid in de regio niet verder onder druk komt te staan als gevolg van toenemend internationaal goederenvervoer. We willen meer duurzame logistiek met een groter aandeel binnenvaart en spoor. Hierdoor realiseren we een lagere CO^2-uitstoot, verbeterde luchtkwaliteit en minder congestie op de weg. Het verknopen van de verschillende modaliteiten is hiervoor noodzakelijk. De aanpak vanuit de GMR focust op het versterken van de samenwerking tussen binnenhavens, het stimuleren van een 'modal shift' bij het bedrijfsleven naar water en spoor en het verduurzamen van de binnenvaart.

- signaleren externe ontwikkelingen
We zijn de vertolker van het regionale belang bij landelijke goederenvervoer-vraagstukken, zoals Goederen corridor Noordoost Europa (GNOE). We streven daarbij naar betrouwbare, robuuste, duurzame en veilige goederenvervoercorridors en het voorkomen van conflicten met onze woningbouwlocaties en andere regionale afspraken. Daarnaast willen we zorgen dat externe veiligheid op de bestaande routes niet toeneemt en dat de normen voor geluidsgrenswaardes en trillinghinder worden gerespecteerd.

SPEERPUNT **VOORZIENINGEN EN INFRASTRUCTUUR**

• **uitwerken mobiliteitsafspraken met Rijk**
Investeringen in ons mobiliteitsnetwerk zijn noodzakelijk om de regio bereikbaar te houden. Hiervoor hebben we afspraken gemaakt met het Rijk en de provincie. We zetten in op het uitwerken hiervan. De afspraken hebben betrekking op:
  - verbreding A50
  - realisatie doortrekking A15/verbreding A12
  - spoor Utrecht-Arnhem-Duitse grens
  - vrije spoorkruising Arnhem-Oost
  - netwerkanalyse 2030-2040 Regio Foodvalley/GMR
  - RegioExpres: sneltrein op spoor Arnhem-Doetinchem-Winterswijk

• **investeringen in spoor**
Op het spoor is en wordt fors geïnvesteerd. Door realisatie van het Programma Hoogfrequent Spoor (PHS), de aanpak van Station Nijmegen en elektrificatie van de Maaslijn. Belangrijke wensen voor ons zijn frequentieverhoging van de sprinter tussen Nijmegen-Wijchen-Oss-Den Bosch en de Maaslijn, het verbeteren van de spoorlijn Tiel-Arnhem, het versterken van de ICE-verbinding tussen Arnhem en Frankfurt/Berlijn en het versnellen van de IJssellijn. Het knelpunt brug Ravenstein en de overwegveiligheid zijn hierbij aandachtspunten. Daarnaast speelt de discussie over de noordtak van de Betuweroute. Door deel te nemen aan alle (ambtelijke en bestuurlijke) relevante overleggen over goederenvervoer zorgen we ervoor dat we de belangen van de regio bewaken.

• **gebiedsaanpakken**
In 2024 is toegewerkt naar een gericht maatregelenpakket voor drie gebiedsaanpakken: A325 corridor, Zuid- en Westflank Nijmegen en Oostflank Arnhem. In de gebiedsaanpakken komen onze integrale mobiliteitsopgaven samen. Hierbij is een directe koppeling gelegd met de NOVEX uitvoeringsagenda. Dit concretiseren we in 2025 en verder.

• **agenderen mobiliteitsprojecten op en rondom rijkswegen**
Naast de projecten waarover afspraken zijn gemaakt, zijn drie projecten gedefinieerd die we op de agenda willen zetten. Te weten:
  - rondom de A50 aandacht voor het onderliggend wegennet en de bijbehorende mobiliteitstransitie
  - mobiliteitspluspakket boven op de bestaande plannen van de A15/A12; een eerste aanzet is in 2024 voorbereid
  - pré-verkenning naar de knelpunten rondom de A73

• **actieve mobiliteit als speerpunt in transitie naar meer duurzame mobiliteit**
In de GMR is actieve mobiliteit (lopen en fiets) speerpunt in de transitie naar meer duurzame mobiliteit. In de regio zijn veel autoritten korter dan 7,5 kilometer. Een afstand die op de fiets en zeker op de e-bike voor veel inwoners, werknemers en bezoekers goed te doen is. Het stimuleren van de overstap van auto naar fiets op deze ritten, vraagt om een breed pakket aan maatregelen. De GMR is hier aanjager van en richt zich met name op projecten die gemeentegrenzen overschrijden. We blijven inzetten op het verder ontwikkelen en verbeteren van ons doorfietsroutenetwerk. Actiepunten hierbij zijn: uitbouwen van het netwerk, beter voeden van de woongebieden en naar OV-knooppunten met goede fietsparkeermogelijkheden, integreren van recreatieve fietsroutes in het doorfietsnetwerk en gerichte ingrepen om de verkeersveiligheid te waarborgen.

• **regionaal mobiliteitsnetwerk**
Goede bereikbaarheid vraagt om het optimaal benutten van verschillende modaliteiten. Technologische ontwikkelingen maken het reizigers steeds makkelijker om goed geïnformeerd voor de meest handige vervoerwijze te kiezen. Dit betekent dat de verknoping van de mobiliteitsnetwerken aandacht behoeft. Hubs en deelmobiliteit zijn hier onderdeel van, bijvoorbeeld via buurt- en stadrandhubs met overstapmogelijkheden op deelmobiliteit (deelfiets, deelscooter en deelauto). Onze rol is om zowel te inspireren als af te stemmen. Het gaat daarbij niet alleen om fysieke investeringen in bijvoorbeeld fiets-

paden, OV en hubs. Het gaat om aanvullende (flankerende) mobiliteitsmaatregelen zoals parkeernormen en deelmobiliteit, verlagen van snelheid, stringenter parkeerbeleid, verminderen van rijstroken en zero-emissiezones. Daar waar mogelijk willen we gebruik maken van financiële mogelijkheden bij het Rijk en de provincie.

- **belangenbehartiging openbaar vervoer**
  De GMR is niet zelf de opdrachtgever voor het openbaar vervoer. We zijn de vertolker van het regionale belang voor het openbaar vervoer namens de samenwerkende gemeenten. Of het nu gaat om versterking van het HOV-netwerk, de realisatie van stadsrandhubs, de lobby voor behoud van OV-aanbod, de wens tot integratie van het doelgroepenvervoer of de opstart van deelmobiliteit.
- **verkeersveiligheidsbeleid**
  De daling van het aantal verkeersdoden stagneert, terwijl het aantal verkeersgewonden toeneemt. De gemeenten in de regio hebben ieder hun eigen verantwoordelijkheid voor het uitvoeren van verkeersveiligheidsbeleid. Wij spelen een stimulerende en ondersteunende rol, door samen met de gemeenten toe te werken naar een integraal en uniform verkeersveiligheidsbeleid. De risico-gestuurde aanpak vormt de kern van onze aanpak.

FINANCIEEL OVERZICHT

In onderstaand overzicht staat de begroting voor de Verbonden regio voor de planperiode van deze agenda en de realisatie van de begroting van 2023.

	realisatie	begroting		meerjarenraming		
	2023	2024	2025	2026	2027	2028
(bedragen x € 1.000)						
Verbonden regio						
Lasten	1.945	1.268	1.224	1.255	1.255	1.255
Baten	1.945	1.268	1.224	1.255	1.255	1.255
Saldo baten en lasten	-	-	-	-	-	-
Toevoeging aan reserve	-	-	-	-	-	-
Onttrekking aan reserve	-	-	-	-	-	-
Saldo na reserves	-	-	-	-	-	-

AVR

6. CIRCULAIRE REGIO

Toelichting op de opgave
Deze opgave gaat over het zuiniger en slimmer omgaan met energie, grondstoffen en producten. Hoe kunnen we onze ecologische voetafdruk zo klein mogelijk maken en in balans houden met de andere opgaven die we als regio nastreven, zoals het creëren van voldoende woonruimte, werkgelegenheid en recreatievoorzieningen?

Circulaire economie is een transitievraagstuk waar de hele samenleving mee te maken heeft. We willen verspilling voorkomen, anders ontwerpen, de levensduur van producten verlengen en producten leasen, hergebruiken en recyclen. Dit is hard nodig, want er raken nog veel grondstoffen verloren, omdat we ze bijvoorbeeld verbranden. In Nederland vond in 2023 al op 12 april de zogenaamde Earth Overshoot Day plaats, de dag waarop Nederland de biocapaciteit heeft gebruikt die voor een jaar beschikbaar is. De GMR wil voorsorteren op een toekomst, waarin materialen en grondstoffen steeds schaarser worden en wil anticiperen op Rijks- en overheidsbeleid zoals het Nationaal Programma Circulaire Economie.

Circulariteit, klimaat en energie worden in landelijk en Europees beleid steeds meer geïntegreerd benaderd. Onder meer omdat circulariteit nodig is om klimaatdoelen te halen. Maar ook omdat het verstandig is om de energietransitie zo circulair mogelijk te laten verlopen, aangezien materialen en grondstoffen schaarser worden. We hebben de ambitie om uit te groeien tot circulaire topregio, nationaal en internationaal bekend om inspirerende circulaire initiatieven en projecten. We willen dat gemeenten, bedrijven en inwoners weten dat de GMR een circulaire topregio is en dat zij hier trots op zijn. En dat onze regio bezoekers vanuit andere landen en regio's inspireert.
Onze focus ligt bij het circulair ontwikkelen van de bouwketen, de grond-, weg- en waterbouwsector (GWW) en een aantal productie-/reststoffenketens waar we als gezamenlijke overheden verschil kunnen maken. Onze gezamenlijke inkoopkracht weten we goed te benutten om de circulaire transitie in onze regio te versnellen.

De Circulaire opgave draagt bij aan het slimmer omgaan met de gevolgen van klimaatverandering

door klimaatadaptatie. Onderwijsinstellingen en bedrijven in onze regio en daarbuiten bouwen veel kennis op over thema's als hitte, droogte en extreme regenval. Die kennis kunnen we breed toepassen bij projecten in onze gemeenten. Zo leren we om klimaatbestendig te bouwen, vergroenen we stad en dorp, weten we beter om te gaan met wateroverlast, hitte en droogte en gaan we steeds slimmer om met het opvangen, vasthouden en hergebruiken van water.

Het realiseren van de klimaatdoelen van Parijs (2015) is nodig om verdere opwarming van de aarde en de gevolgen daarvan te voorkomen. Het Rijk heeft als doel vastgelegd om de uitstoot van broeikasgassen met tenminste 55% te verminderen in 2030 en met 95-100% in 2050. We stappen daarom over van fossiele op duurzame energiebronnen, zoals zon en wind. In onze Regionale Energiestrategie (RES) hebben we onze ambities en aanpak uitgewerkt. Tegelijkertijd staat ons energiesysteem onder grote druk door de toegenomen vraag naar elektriciteit. Nieuwe en bestaande woonwijken en bedrijven, duurzame mobiliteit en ook duurzame opwek van energie doen de behoefte aan elektriciteit enorm stijgen. Netcongestie is in kort tijdsbestek een belangrijke belemmering geworden voor het realiseren van onze opgaven. Dit vraagt om regionale afstemming en het voorbereiden van keuzes door provincie en gemeenten.

Onze doelen

- de GMR ontwikkelt zich tot een nationaal en internationaal bekende circulaire topregio
- gemeenten kopen circulair in en gemeentelijke opdrachten worden circulair aanbesteed
- in 2030 is de bouwsector in onze regio minstens 50% circulair en 100% in 2050, deze ambitie is vastgelegd in de Woondeal 2.0
- de regio is klimaatbestendig
- bedrijven, inwoners en gemeenten gebruiken minder fossiele energie
- in 2030 is de opwek van 1,62 Twh duurzame elektriciteit in onze regio gerealiseerd
- ons energiesysteem is stabieler en er is er weer voldoende ruimte voor nieuwe aansluitingen

Onze activiteiten

Voor het realiseren van bovenstaande doelen, gaan we op meerdere manieren aan de slag. We hebben onze activiteiten geordend in vier speerpunten.

SPEERPUNT **GRONDSTOFFEN EN KETENS**

Onder dit speerpunten vallen activiteiten die bijdragen aan het ontwikkelen tot een circulaire topregio. En natuurlijk hoort hierbij dat we als overheden dan zelf het goede voorbeeld geven en circulair inkopen.

- **circulaire projecten stimuleren en uitdragen**
  We zorgen samen met onze partners voor een omgeving waarin circulaire projecten tot bloei kunnen komen. We werken hierbij samen met TEB (programma slimme duurzaamheid) en partijen als VNO-NCW, Kiemt, Lifeport@ en de regionale omgevingsdiensten. We participeren in een aantal nationale en internationale bijeenkomsten. Deze selecteren we op basis van waar we echt een meerwaarde kunnen leveren door ons verhaal te vertellen door onze (bestuurlijke) boegbeelden en/of kunnen leren van andere circulaire koplopers. We benutten de Regio Deal om de circulaire netwerken van bedrijven, kennisinstellingen en gemeenten rondom Arnhem en Nijmegen nog steviger met elkaar te verbinden. In samenwerking met de Productieve regio besteden we aandacht aan voldoende ruimte voor circulaire bedrijven.
- **circulair inkopen door gemeenten**
  Als circulaire topregio willen we zoveel mogelijk circulair inkopen. Hierdoor wordt de vraag naar circulaire producten en diensten aangewakkerd en bevorderen we duurzame logistiek. We ondersteunen de regiogemeenten bij het uitwisselen van kennis en ervaring. We brengen de voltooide circulaire inkoopprojecten in beeld om andere gemeenten te inspireren. We stimuleren en faciliteren dat gemeenten de circulaire economie en circulaire inkopen in het beleid verankeren. Indien gemeenten hiervoor het Manifest MVOI als middel willen gebruiken, ondersteunen we hen daarbij.
- **grondstoffen- productieketens sluiten**
  We dragen bij aan het circulair en/of biobased maken van een of twee regionale grondstoffenketens per jaar. Daarnaast streven we naar een regionaal ecosysteem waarin hergebruik van grondstoffen en materialen steeds verder toeneemt. Grondstoffen- en materialenhubs kunnen hieraan bijdragen. We houden hierbij de focus op grondstoffen en ketens waar we vanuit onze regio een verschil mee kunnen maken, zoals luiers, incontinentiemateriaal, zorgafval, zonnepanelen, voedsel en textiel. We proberen hierin verbindingen te leggen om innovaties en samenwerking binnen ketens te versnellen. We werken intensief samen met de Productieve regio om bedrijven en bedrijventerreinen te helpen om zich circulair door te ontwikkelen.

SPEERPUNT
CIRCULAIRE BOUW EN INFRA

Eind 2023 bedraagt het aandeel circulair bouwen 10%. We weten echter dat bij projecten waarvan nu de voorbereiding start, 50% technisch goed mogelijk is. Ondanks het huidige lage percentage, is 50% in 2030 dus realistisch haalbaar. Ons eerder gehanteerde regionale doel van 25% circulair in 2025 lijkt niet meer haalbaar, aangezien deze projecten al in voorbereiding zijn. Het is belangrijk dat direct bij de start van de voorbereiding van een project circulariteit op de agenda staat. Om dit te stimuleren, blijven we het gebruik van de impactladder voor conceptuele (industriële) en circulaire bouw stimuleren.

- **programma Conceptueel en Circulair Bouwen 2023-2030 (CCB)**
  Dit programma is onderdeel is van de Regio Deal. Het programma CCB loopt tot 2030. Financiering via de Regio Deal is tot en met 2026. Voor de jaren daarna is andere financiering nodig.
- **project Circulair opdrachtgeverschap grond-, weg- en waterbouw (GWW)**
  We werken aan circulair opdrachtgeverschap voor de GWW. Dit project loopt tot en met 2025, met financiering via de Regio Deal. We geven dit project na 2025 een passend vervolg met mogelijk cofinanciering vanuit de Regio Deal.

  Via het programma en project richten we ons op de zaken die gemeenten moeilijk alleen kunnen en zaken die gemeenten direct werk uit handen nemen.
- **terugdringen materiaalgebruik**
  We focussen op het terugdringen van het gebruik van bouwmaterialen van primaire abiotische grondstoffen. We stimuleren daarom het produceren, verwerken en toepassen van biobased bouwmaterialen. Voor het stimuleren van meer hergebruik van bouwmaterialen, faciliteren we eenvoudige en effectieve methoden en systemen voor het matchen van vraag en aanbod voor alle spelers in de bouwketen.
- **regiobreed instrumentarium voor circulair bouwen**
  We richten ons op eenduidige en consistente regiobrede instrumenten voor circulair bouwen en een circulaire bouweconomie. Dat betekent dat ambities en werkwijzen van opdrachtgevende partijen duidelijk en voorspelbaar worden gemaakt. We verwachten dat het initiatief Via-T van VO-campus bijdraagt aan de scholing en ontwikkeling van expertise voor bouwende partijen.
- **aanbestedingstandaarden**
  Wat betreft aanbesteding ontwikkelen we consequente minimale standaarden die voorspelbaar stapsgewijs omhooggaan. Samen en goed afgestemd met andere duurzaamheidsambities zoals energieneutraal bouwen, klimaatadaptief en natuurinclusief bouwen.
- **kennisdelen**
  Om meer en sneller circulair te kunnen bouwen, moet kennis over circulariteit breed aanwezig zijn bij alle gemeenten en andere stakeholders. We organiseren en faciliteren dat bij alle stakeholders door kennis te verspreiden, te zorgen voor normering en de ambtelijke organisatie te ondersteunen. We werken hierbij doelgericht samen met bedrijven en andere stakeholders.

SPEERPUNT **WATER EN KLIMAATADAPTATIE**

Als regio streven we ernaar dat we steeds beter worden in het opvangen, vasthouden en hergebruiken van water. We willen maatregelen nemen om goed om te gaan met wateroverlast, droogte en/of hittestress. We zetten ons in om bebouwd gebied in stad en dorp verder te vergroenen. En we leren steeds beter klimaatbestendig en watervriendelijk te bouwen. Dit doen we in samenhang met de Ontspannen regio, die zich vooral richt op de ruimtelijke aspecten van klimaatadaptatie, en Productieve regio, die zicht richt op klimaatadaptieve werklocaties. Gelet op het feit dat klimaatadaptatie bij verschillende opgaven een thema is, bekijken we of de positionering van dit speerpunt aanpassing behoeft.

- **afstemming tussen opgaven**
  Veel partijen, zoals provincie, waterschappen, gemeenten en de Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie-regio's (RAS-regio's), werken intensief aan klimaatadaptieve plannen. De GMR is actief in de afstemming met al deze partijen.
- **landelijke maatlat klimaatadaptief bouwen**
  We ondersteunen het gebruik van deze maatlat. Het is de bedoeling dat alle gemeenten hiermee gaan werken.
- **samenwerking en kennisontwikkeling**
  We dragen bij aan drie projecten in de Regio Deal Arnhem-Nijmegen.
  - Built4Heath: op testlocaties worden de gezondheidseffecten van hittestress gemeten
  - Soil Valley: een sterk consortium - met bedrijven, mbo, hbo en wo - doet metingen op de stuwwal (Berg en Dal) en in rivierklei (Duivens Broek)
  - Lifeport Cool Lab: op zes testlocaties worden plannen voor vergroening uitgewerkt
    Hiermee ontwikkelen we en ontsluiten we de benodigde kennis. Dat doen we samen met TEB, KIEMT en Lifeport@ met leerprojecten en daarbij betrekken we regionale kennisinstituten WUR, HVHL, RU, HAN, ROC's en Radboudumc. We delen de beschikbare kennis en kunde binnen de gehele GMR. We organiseren kennissessies en ontwikkelen een toolbox water en klimaatadaptatie. Hierbij stimuleren we gemeenten om de landelijke methodiek Menukaart Hitte in de gebouwde omgeving toe te passen, die uitgaat van gebied, gebouw en gebruiker.
- **klimaatadaptatie op werklocaties**
  In samenwerking met de Productieve regio dragen we met kennis en kunde bij aan de uitdaging om werklocaties te vergroenen en daarmee meer klimaatadaptief te maken.
- **verwerven en benutten landelijke en Europese middelen**
  We zijn aangesloten op provinciale, landelijke en Europese netwerken om de mogelijkheden voor (inter)nationale financiering te benutten.

SPEERPUNT **ENERGIETRANSITIE**

- **Regionale Energiestrategie (RES)**
  De uitvoering van de RES continueren we. We ondersteunen en faciliteren gemeenten in het realiseren van de afspraken uit het bod van de RES 1.0. We richten ons op het helpen van gemeenten bij het realiseren van projecten voor duurzame opwek van elektriciteit en op energiebesparing. We bereiden ons voor op een nieuw bod voor 2030 en verder.
- **warmtestructuur**
  We werken de regionale warmtestructuur met bronnenstrategie verder uit. We doen dit in samenhang met de gemeentelijke warmteprogramma's. We versterken warmtetransitieprojecten van gemeenten.
- **energiesysteem**
  We werken aan oplossingen om netcongestie te beperken door regionaal te programmeren en samen met partners als Liander en Tennet tot de juiste investeringen en oplossingen te komen. Dit doen we in samenwerking met de opgaven Groene groeiregio, Verbonden regio en Productieve regio. Gemeenten ondersteunen we in het maken van de juiste keuzes als het gaat om nieuwe aansluitingen op het energienetwerk. Innovatie blijft van belang. Wij faciliteren dit als regio. Denk aan opslagmogelijkheden van energie, zoals de toepassing van waterstof. We stimuleren de ontwikkeling van smart energy hubs en nieuwe duurzame energiedragers. Connectr speelt een belangrijke rol in dit speelveld.
- **verduurzaming gemeentelijk energieverbruik**
  Het elektriciteitsverbruik van gemeenten is al volledig vergroend. We helpen gemeenten om het gebruik van fossiele brandstoffen (met name gas) voor het gemeentelijk vastgoed steeds verder uit te faseren en blijven de gezamenlijke inkoop van energie verzorgen.

- **CO^2-beprijzing en CO^2-monitoring**
  We werken in internationaal verband aan het verder uitwerken van CO^2-beprijzing als instrument voor gemeenten (gekoppeld aan het vierjarige Europese project Decarb-Pro). Daarnaast zorgen we voor jaarlijks inzicht in hoe onze regio ervoor staat bij het verminderen van de CO^2-uitstoot.
- **Nationaal Isolatieprogramma (NIP)**
  Gemeenten voeren NIP uit. Het voldoen aan de Flora- en Faunawetgeving is hierbij erg complex en vraagt veel inzet. Gemeenten hebben de GMR gevraagd hierbij ondersteuning te bieden. In welke vorm, werken we nog verder uit.
- **Regionaal Expertiseteam Energie (REE)**
  In 2023 hebben we als regio het initiatief genomen om het REE op te richten. Met steun van de provincie Gelderland richt dit onafhankelijke team zich op het ondersteunen van bedrijven om hun energievraag te verduurzamen. We blijven gemeenten uitnodigen en stimuleren om slim gebruik te maken van de diensten van het REE.
- **verslimmen aanpak laadinfrastructuur**
  In samenwerking met de gemeenten en andere lokale stakeholders ondersteunen we laadmogelijkheden op kansrijke plekken in de regio. Laadinfrastructuur is noodzakelijk voor de transitie naar Zero Emissie (ZE) voertuigen. Netcongestie vertraagt deze transitie. Logistieke kavels op bedrijventerreinen zijn mogelijk kansrijk voor (tijdelijke) decentrale energiesystemen en collectieve voorzieningen. Met de regionale kennis en kunde via het REE en de logistiek makelaars uit het programma Slim & Schoon Onderweg (onderdeel van de Verbonden regio) wordt door de GMR een brug geslagen tussen een landelijke aanpak via het landsdeel Oost en onze regiogemeenten
- **kennisdelen**
  We delen kennis over o.a. aardgasvrije wijken, duurzame opwek, expertisecentra en energieloketten.

FINANCIEEL OVERZICHT

In onderstaand overzicht staat de begroting voor de Circulaire regio voor de planperiode van deze agenda en de realisatie van de begroting van 2023.

	realisatie	begroting		meerjarenraming		
	2023	2024	2025	2026	2027	2028
(bedragen x € 1.000)						
Circulaire regio						
Lasten	1.652	1.679	2.452	2.515	2.515	2.515
Baten	1.652	1.679	2.452	2.515	2.515	2.515
Saldo baten en lasten	-	-	-	-	-	-
Toevoeging aan reserve	-	-	-	-	-	-
Onttrekking aan reserve	-	-	-	-	-	-
Saldo na reserves	-	-	-	-	-	-

welkom

7. BEGROTING 2025-2028

De begroting van de GMR is opgebouwd uit twee programma's:
- Het regiobureau
- De set van de opgaven.

De begroting is opgesteld voor de jaren 2025-2028 en materieel sluitend.
Het benodigde budget voor het regiobureau wordt gefinancierd uit een bijdrage van alle zeventien deelnemende gemeenten. Om deze bijdrage te berekenen, hanteren we het inwoneraantal per 1 januari 2024 als verdeelsleutel (bijlage 3).
Naast de gemeentelijke bijdrage voor de kosten van het regiobureau, betalen de gemeenten een bijdrage voor TEB. De regio heeft op grond van de gemeenschappelijke regeling de bevoegdheid om namens de colleges TEB te subsidiëren. Voor 2025 is begroot dat veertien gemeenten TEB subsidiëren, waaronder de gemeente Montferland. Ook voor deze bijdrage hanteren wij het inwoneraantal per 1 januari 2024.
De bijdrage voor TEB maakt onderdeel uit van het programma "regiobureau".
De middelen voor de vijf opgaven worden gevormd door gemeenten die intekenen op die opgave en subsidies van bijvoorbeeld provincie of Rijk en partners (zoals koepelorganisaties, onderwijs-instellingen of bedrijven).

Samengevat zijn voor 2025 de bijdragen per inwoner in onderstaande tabel opgenomen. (deze tabel is gebaseerd op de primaire begroting):

Bijdrage per inwoner	2024	2025
Programma regiobureau	€ 2,71	€ 2,77
Groene groeiregio	€ 0,99	€ 1,18
Productieve regio	€ 1,05	€ 0,92
Ontspannen regio	€ 0,66	€ 0,92
Verbonden regio	€ 1,58	€ 1,59
Circulaire regio	€ 1,56	€ 1,63
Programma opgaven	€ 5,84	€ 6,24
Totaal	€ 8,55	€ 9,01

De totale bijdrage neemt ten opzichte van 2024 met € 0,46 toe. Oorzaken zijn o.a. de inflatie en de stijging van de cao-lonen. De onzekerheid rondom cofinanciering beïnvloedt de hoogte van de inwonerbijdrage. Door het veranderende politieke landschap zijn wij voorzichtig met het opnemen van gelden van derden, zoals Rijk en provincie. Voor RES- en Woondeal-gelden kan een uitzondering gemaakt worden op het voorzichtigheidsprincipe, omdat deze gelden meerjarig zijn toegekend.

7.1 HET REGIOBUREAU (PROGRAMMA)

Het regiobureau heeft de volgende taken:

- het inhoudelijk en financieel voorbereiden van de opgaven en het zorgen voor coördinatie en integraliteit van de opgaven
- organisatie, voorbereiden en uitwerken van vergaderingen van dagelijks en algemeen bestuur
- profilering, positionering en lobby van de regio (provincie, Rijk, Euregio, Europa)
- informatie, communicatie en ontmoeting in/van de regio (bestuurders en raden)

aanspreekpunt voor externe partners

- ondersteuning en advisering van colleges en raden en de RegioAgendacommissie bij het regionale werk
- tijdig zien en vertalen van nieuwe opgaven en kansen voor de regio
- bedrijfsvoering (zoals financiën, archief, privacy, juridische zaken, aanbestedingsbeleid en personeelszaken)
- verstrekken subsidie aan TEB

De begroting van het regiobureau bouwt voort op het in 2021 geactualiseerde bedrijfsplan. In de praktijk is gebleken dat de regie op communicatie en profilering van de GMR beter vanuit het regiobureau kan worden aangestuurd. In de begroting van 2025 is de ingezette lijn van de begroting 2024 verder doorgezet.
Ten opzichte van 2024 is een indexatie van 6,54%, conform de Begrotingsrichtlijnen Regio Nijmegen 2024 (BRN), toegepast.
De gemeente Mook en Middelaar krijgt een korting van 50% op de inwonerbijdrage (zie voetnoot 1).

7.1.1 JAARLIJKS TERUGKERENDE ARBEIDSKOSTEN MET EEN VERGELIJKBAAR VOLUME

Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) schrijft voor dat afzonderlijke aandacht moet worden besteed aan jaarlijks terugkerende arbeidskosten met een vergelijkbaar volume. Zoals uit de grondslagen voor waardering en resultaatbepaling blijkt, wordt aan arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume geen voorziening getroffen of op een andere wijze een verplichting opgenomen. Alle aan arbeidskosten gerelateerde verplichtingen zijn in de exploitatiebegroting verwerkt.

7.1.2 INVESTERINGSBEGROTING

De organisatie verwacht in 2025 geen investeringen te doen. Vandaar dat de investeringsbegroting en daarmee toe te kennen investeringskredieten niet zijn opgenomen.

[1]Met uitzondering van de gemeente Mook en Middelaar die 50% korting krijgt op de inwonerbijdrage aan het procesgeld van het regiobureau (artikel 29, lid 3 van de gemeenschappelijke regeling). Dit vanwege de unieke situatie dat het als enige gemeente gelegen is in de provincie Limburg, waardoor het als enige niet-Gelderse gemeente o.a. niet altijd gebruik kan maken van investeringen in de regio vanuit de provincie Gelderland.

7.1.3 TOTAAL BATEN EN LASTEN BEGROTING PER TAAKVELD

Regiobureau	taakveld	2025	2026	2027	2028
(bedragen x € 1.000)					
Lasten					
Personele kosten	0.4	1.586	1.626	1.626	1.553
Overhead	0.4	459	470	500	470
Lobby, positionering en profilering	0.4	55	56	56	56
Communicatie en ontmoeting	0.4	185	188	203	138
Onvoorzien	0.4	100	103	103	103
Af: Bijdrage 5% subsidie aan regiobureau		-104	-107	-107	-107
Totaal lasten		2.281	2.336	2.381	2.213
Baten					
Inwonerbijdrage gemeenten	0.4	2.126	2.262	2.307	2.214
Subsidie provincie inwonerbijdrage	0.4	0	0	0	0
Overige bijdrage	0.4	155	74	74	-1
Totaal baten		2.281	2.336	2.381	2.213
Saldo		0	0	0	0
Dekking extern (provincie)		0	0	0	0
Dekking opgavegeld (inwonerbijdrage)		2.126	2.262	2.307	2.214
Aantal inwoners		772.288	779.211	785.123	785.123
Bijdrage per inwoner in euro's		€ 2,77	€ 2,90	€ 2,94	€ 2,82

7.1.4 BIJDRAGE THE ECONOMIC BOARD

Volgens artikel 6, lid 1 van de Gemeenschappelijke regeling Regio Arnhem-Nijmegen, hebben de gemeenten geen bevoegdheden overgedragen aan de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen, met uitzondering van de bevoegdheid van de colleges om een subsidie te verstrekken aan de Stichting The Economic Board.
In onderstaande tabel de specificatie van de bijdragen in de periode 2025-2028 die door de GMR wordt voorgesteld. Als uitgangspunt in deze begroting is gehanteerd dat de gemeenten die in 2025 TEB subsidieren dat na 2025 continueren. In de tabel zijn onder Totale subsidie TEB de bedragen opgenomen die TEB ontvangt van de vijftien gemeenten binnen de GMR. Nu de gemeente Montferland de GMR per 1 januari 2025 verlaat, dient TEB zelf een subsidieaanvraag te doen bij de gemeente Montferland. Het bedrag aan subsidie van de veertien deelnemende gemeenten is opgenomen in de post Totale subsidie door GMR verstrekt. De besluitvorming over definitieve subsidiëring ligt bij de deelnemende gemeenten.

Bijdrage The Economic Board	2025	2026*	2027*	2028*
Aantal deelnemende gemeenten	15	15	15	15
Aantal inwoners per t-1	754.437	762.181	768.340	769.862
Bijdrage per inwoner in euro's	€ 1,04	€ 1,04	€ 1,04	€ 1,04
Totale subsidie TEB te ontvangen (x € 1.000)	785	793	799	801
Aantal gemeenten vanuit GMR	14	14	14	14
Aantal inwoners binnen GMR per t-1	717.564	724.248	730.010	731.532
Totale subsidie door GMR verstrekt (x € 1.000)	746	753	759	761

*In 2026 start een volgende periode van vijf jaar bijdrage TEB. Hierover moet formele besluitvorming nog plaatsvinden; deze bedragen zijn dus onder voorbehoud. In verband met het vertrek van de gemeente Montferland is in dit overzicht een splitsing gemaakt tussen de te ontvangen subsidie door TEB en de te verstrekken subsidie door de GMR.

7.2 DE VIJF OPGAVEN (PROGRAMMA)

Bij de berekening van de bijdrage per inwoner is uitgegaan van:

1. Het aantal inwoners op 1 januari 2024.
2. Het aantal gemeenten dat een overeenkomst voor de opgaven heeft gesloten voor 2023-2024.

De financiële uitwerking van de opgaven is ook dit jaar voorbereid in het betreffende bestuurlijke opgaveteam. Uitgangspunt is dat de regionale agenda 2023-2024 tot resultaten heeft geleid, die het vertrekpunt vormen voor deze nieuwe regionale agenda.

Sinds de regionale agenda 2023-2024 wordt de methodiek van indexeren conform BRN toegepast. Voor 2025 komt deze index uit op 6,54%. Dit percentage is voor alle opgaven en het regiobureau gebruikt. Afwijkingen op deze begroting die in het verloop van 2025 ontstaan, worden conform het Spoorboekje P&C-cyclus 2024-2025 in het najaar aan het algemeen bestuur voorgelegd.

7.2.1 TOTAALOVERZICHT BATEN EN LASTEN BEGROTING PER TAAKVELD

	taakveld	2025	2026	2027	2028
(bedragen x € 1.000)					
Lasten					
Algemeen	0.4	1.349	1.384	1.391	1.397
Opgaven					
1. Verbonden regio	2.1	735	754	754	754
2. Productieve regio	3.1	398	443	255	351
3. Circulaire regio	3.1	2.268	2.326	2.326	2.326
4. Ontspannen regio	5.5	559	573	573	573
5. Groene groeiregio	3.1	161	165	165	165
	8.1	1.130	1.158	1.158	1.158
	8.2	277	283	283	283
Totaal lasten		**6.877**	**7.086**	**6.905**	**7.007**
Baten					
Algemeen	0.4	1.349	1.383	1.383	1.383
Opgaven					
1. Verbonden regio	2.1	735	754	754	754
2. Productieve regio	3.1	398	444	263	365
3. Circulaire regio	3.1	2.268	2.326	2.326	2.326
4. Ontspannen regio	5.5	559	573	573	573
5. Groene groeiregio	3.1	161	165	165	165
	8.1	1.130	1.158	1.158	1.158
	8.2	277	283	283	283
Totaal baten		**6.877**	**7.086**	**6.905**	**7.007**
waarvan gelden derden		2.080	2.134	2.134	2.134
Saldo		**0**	**0**	**0**	**0**

7.3 GEPROGNOSTICEERDE BALANS

		T-2	T-1	T	T+1	T+2	T+2
ACTIVA		**2023 31-dec EUR**	**2024 31-dec EUR**	**2025 31-dec EUR**	**2026 31-dec EUR**	**2027 1-jan EUR**	**2028 1-jan EUR**
Materiële vaste activa							
A127	Overig	44.495	34.695	24.895	15.095	5.295	0
		44.494	34.695	24.895	15.095	5.295	0
Financiële vaste activa							
A1332c	Overige uitzettingen						
	met een looptijd > 1 jaar	4.768	4.768	4.768	4.768	4.768	4.768
		4.768	4.768	4.768	4.768	4.768	4.768
Vlottende activa uitzettingen							
A215	Vooruitbetalingen	37.099	40.000	42.500	42.500	42.500	42.500
A221	Vorderingen op						
	openbare lichamen	2.014.400	1.755.000	1.665.000	1.740.000	1.740.000	1.740.000
A23	Liquide middelen	3.604.077	3.205.417	3.206.217	3.249.517	3.185.499	3.177.000
		5.655.576	5.000.417	4.913.717	5.032.017	4.967.999	4.959.500
TOTAAL ACTIVA		5.704.839	5.039.880	4.943.380	5.051.880	4.978.062	4.964.268

PASSIVA		**2023 31-dec EUR**	**2024 31-dec EUR**	**2025 31-dec EUR**	**2026 31-dec EUR**	**2027 1-jan EUR**	**2028 1-jan EUR**
Eigen Vermogen							
P111	Algemene reserve	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000
P112	Bestemmingsreserve	83.255	0	0	0	0	
P114	Saldo van rekening	197.682	0	0	0	0	
		380.937	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000
Voorziening							
P12	Voorziening verlofuren	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000
Vlottende passiva							
P213	Overige vlottende schulden	1.540.756	2.062.880	1.966.380	2.074.880	2.001.062	1.987.268
Overlopende passiva							
P29c	Vooruit ontvangen						
	bijdragen overige overheid	3.556.450	2.650.000	2.650.000	2.650.000	2.650.000	2.650.000
P29d	Overlopende passiva	216.696	217.000	217.000	217.000	217.000	217.000
		5.313.902	4.929.880	4.833.380	4.941.880	4.868.062	4.854.268
TOTAAL PASSIVA		5.704.839	5.039.880	4.943.380	5.051.880	4.978.062	4.964.268

8. BEDRAG HEFFING VENNOOTSCHAPSBELASTING

Samenwerkingsverbanden zijn vrijgesteld voor de vennootschapsbelasting, indien aan drie cumulatieve voorwaarden is voldaan:

1. De activiteiten van het samenwerkingsverband moeten worden verricht voor de onmiddellijke of middellijke participerende publiekrechtelijke rechtspersonen.
2. De activiteiten zouden bij de participanten in het samenwerkingsverband niet tot belastingplicht hebben geleid of zouden zijn vrijgesteld als zij de activiteiten zelf zouden hebben verricht.
3. De participanten moeten naar evenredigheid van de afname van de activiteiten van het samenwerkingsverband bijdragen in de kosten van het samenwerkingsverband. Bij een gemeenschappelijke regeling wordt geacht hieraan te zijn voldaan.

Nadrukkelijk is deze vrijstelling bedoeld voor activiteiten aan of ten behoeve van de deelnemers aan een samenwerkingsverband en niet voor activiteiten ten behoeve van of aan een derde partij. De vrijstelling heeft alleen betrekking op de winst die wordt gerealiseerd door levering aan de deelnemende gemeenten. Wanneer de winst wordt gerealiseerd in verband met de levering aan derden, moet hierover in beginsel vennootschapsbelasting worden betaald.

De GMR verricht voor derden vooral werk voor “activiteiten verricht in verband met de uitoefening van een overheidstaak of van een publiekrechtelijke bevoegdheid”. Daarbij worden de werkzaamheden kostendekkend uitgevoerd.
De organisatie voldoet aan bovenstaande drie voorwaarden en is derhalve vrijgesteld voor de vennootschapsbelasting.

9. PARAGRAFEN

9.1 PARAGRAAF 1: RISICO'S EN WEERSTANDSVERMOGEN

Op grond van artikel 11 BBV moet de GMR in de paragraaf weerstandsvermogen inzicht verschaffen in de robuustheid van de begroting.
Het weerstandsvermogen van de GMR is het vermogen om niet-structurele financiële tegenvallers te kunnen opvangen, zodat de taken kunnen worden voortgezet. De GMR is nauwelijks ontvankelijk voor risico's. Het risicoprofiel is heel laag. Bovendien is een algemene reserve gevormd voor het opvangen van deze risico's.
Wij onderschrijven de principes van risicomanagement en risicobeheersing in ons werk. Dit houdt in dat risico's gekoppeld worden aan de doelstellingen en dat maatregelen worden genomen om de risico's te beheersen.

Beleid ten aanzien van reserves en voorzieningen
De GMR heeft een reserve voor het exploitatierisico, in dit geval de algemene reserve, gevormd. Deze reserve (€ 100.000) wordt toereikend geacht, gelet op de voorwaarden in de gemeenschappelijke regeling.

Stille reserves
De GMR heeft geen stille reserves.

Stelposten
In de begroting 2025 is een stelpost van € 100.000 opgenomen. Dit bedrag is gereserveerd voor projecten die ten tijde van het opstellen van deze begroting nog niet voorzien waren.

Risico's
De risico's kunnen worden ingedeeld in:
1. Risico's voortvloeiend uit het eigen beleid
2. Risico's voortvloeiend uit het beleid van hogere overheid
3. Risico's voortvloeiend uit de samenwerking met andere gemeenten en instanties
4. Risico's voortvloeiend uit het doen/nalaten van derden
5. Risico's voortvloeiend uit voor de regio niet te beïnvloeden autonome ontwikkelingen

ad. 1. risico's voortvloeiend uit eigen beleid
In de begroting 2025 is op basis van ervaringscijfers tot en met 2023 een bedrag van € 60.000 opgenomen. Ten aanzien van de juistheid van de inschatting bestaat enige voorzichtigheid, ten gevolge van de volatiliteit van het rentepercentage.

ad. 2. risico's voortvloeiend uit het beleid van hogere overheid
In de regionale agenda 2025-2028 wordt bij de opgave Verbonden regio inhoudelijk ingegaan op het project Slim & Schoon Onderweg. In de begroting 2025 zijn op basis van onzekerheid van toekenning van financiële middelen geen uitgaven opgenomen.

ad. 3. risico's voortvloeiend uit de samenwerking met andere gemeenten en instanties
In de begroting 2025 is definitief uitgegaan van de uittreding van de gemeente Montferland. In de bijdrage voor TEB is zonder uittreding van de gemeente Montferland gerekend.
Als gevolg van een slechtere financiële situatie bij gemeenten bestaat de kans dat de GMR een bezuinigingstaakstelling krijgt opgelegd. Dit kan tot gevolg hebben dat doelstellingen uit de regionale agenda niet worden gehaald.
De GMR is een netwerkorganisatie. Indien menskracht buiten de gemeenten om, op een krappe arbeidsmarkt aangetrokken moet worden, bestaat een risico van extra prijsstijgingen.

ad. 4. risico's voortvloeiend uit het doen/nalaten van derden
In de begroting van 2025 is rekening gehouden met langdurig ziekteverzuim van één medewerker (2e spoor, 70%). Een tegemoetkoming in de loonkosten vanuit het UWV is buiten beschouwing gelaten.

[2]Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de weerstandscapaciteit (zijnde de middelen waarover de GMR beschikt/kan beschikken om niet begrote kosten te dekken) en de risico's waarvoor geen voorzieningen zijn getroffen of verzekeringen zijn afgesloten.

ad. 5. risico's voortvloeiend uit voor de regio niet te beïnvloeden autonome ontwikkelingen
De gevolgen van de cao-onderhandelingen en prijsstijgingen werken door in het jaarresultaat. Gezien de forse inflatie van de afgelopen jaren, is een indexering van de kosten in 2025 van 6,54% toegepast.
In de meerjarenbegroting van 2026-2028 is geen rekening gehouden met het aflopen van de huurovereenkomst van de kantoorruimte aan de Nijverheidsweg 2a te Elst, per 31 augustus 2026.
Secundaire arbeidsvoorwaarden
Op grond van de gemeenschappelijke regeling volgt de GMR de cao SGO, waarin de secundaire arbeidsvoorwaarden zijn vastgelegd.
Werkkostenregeling
De huidige werkkostenregeling is ingegaan op 1 januari 2020. Per 2024 is de vrije ruimte in de WKR verruimd tot 1,92% tot een loonsom van € 400.000. Over het restant van de loonsom wordt gerekend met 1,18%. Voor de vergoedingen boven dit bedrag moet een eindheffing van 80% worden betaald. Naar verwachting komt de organisatie in 2025 niet boven de forfaitaire ruimte uit.

9.2 PARAGRAAF 2: FINANCIERING

De begroting van de GMR wordt grotendeels door de deelnemende gemeenten gedragen.
De in de gemeenschappelijke overeengekomen afspraak voor wat betreft de bijdragen van gemeenten (artikel 29, lid 1) waarborgt dat de inkomende en uitgaande geldstromen in evenwicht zijn. Financiering van de organisatie door het aantrekken van leningen is niet aan de orde.

Rentelasten/rentebaten
De regio heeft met de Rabobank een rekening-courant-overeenkomst gesloten en maakt gebruik van Schatkistbankieren bij het ministerie van Financiën.
De rente wordt niet aan de taakvelden toegekend.

Financieringspositie
De GMR kent geen langlopende financieringsmiddelen.

Rente-risiconorm
De GMR heeft geen vaste schuld en derhalve is de rente-risiconorm niet van toepassing.

9.3 PARAGRAAF 3: BEDRIJFSVOERING

Artikel 14 van de het BBV verplicht de organisatie om de stand van zaken en de voornemens voor de bedrijfsvoering weer te geven. De gemeenten hebben gekozen voor een compacte organisatie van het regiobureau, die ten dienste staat van de opgave-gerichte samenwerking.
Taken en bevoegdheden zijn geformaliseerd in de gemeenschappelijke regeling en onderliggende regelingen en mandaatbesluiten. Voor de hoge ambities in het programma ter uitvoering van regionale visie en agenda is een efficiënt en slagvaardig bureau nodig. Voor de bureau-ondersteunende taken, zoals archief en P&O, wordt gebruik gemaakt van de dienstverlening van de gemeente Nijmegen.
De GMR is een netwerksamenwerking. Uitgangspunt van de regionale samenwerking is dat deze wordt ondersteund door een regiobureau, waarbij optimaal gebruik gemaakt wordt van de in de gemeenten aanwezige capaciteit en kennis.

Financiën
De ontwikkeling van adequate bedrijfsvoering (scheiding van functies, administratieve organisatie, bewaking, verantwoording en rechtmatigheid) is een continu proces. De regiodirecteur is tekeningsbevoegd en heeft mandaat om opdracht tot betaling te geven. De controller beheert en regisseert de financiële organisatie; ABAB verzorgt de administratie.

BTW
De bedragen in de begroting zijn exclusief BTW. De door de organisatie betaalde BTW wordt gecompenseerd door de regiogemeenten. Deze zogenaamde doorschuif BTW/transparantie BTW wordt verantwoord in de jaarrekening en is opgenomen in de balans.

Personeelszaken
Op het personeel van de GMR is de rechtspositie van de gemeenschappelijke regeling van toepassing. Voor de inzet van de bedrijfsgezondheidsdienst wordt gebruik gemaakt van de gemeente Nijmegen. Een personeelsconsulent van deze gemeente is tevens adviseur van de GMR en aanspreekpunt voor het personeel. De salarisadministratie wordt eveneens door de gemeente Nijmegen verzorgd.

Automatisering
De hardware wordt door de GMR zelf aangeschaft. Verder maakt de regio gebruik van een particuliere dienstverlener, Skyliner. Skyliner adviseert bij aankoop (kwantumkorting) en ondersteunt de organisatie bij de dagelijkse werkzaamheden (helpdesk).

Interne zaken
De postregistratie vindt plaats op het regiobureau en van hieruit worden de verslaglegging, correspondentie en agendabeheer voor het bestuur verzorgd.
Informatiemanagement, Privacy Officer en Functioneel gegevensbeheer worden ingehuurd bij de particuliere organisatie M&I partners.

Huisvesting
De GMR huurt een kantoorruimte in een bedrijfsverzamelgebouw in Elst (Gld). Verder huren wij voor de afdeling Public Affairs een kantoorruimte in Brussel.

Overhead
Volgens het wijzigingsbesluit vernieuwing BBV moeten de kosten van overhead conform de definitie in de notitie Overhead van de commissie BBV inzichtelijk worden gemaakt. In paragraaf 7.1 is de specificatie van het regiobureau opgenomen. Daarnaast is binnen elke opgave overhead opgenomen voor managementkosten.

Rechtmatigheid
Met ingang van 2022 is de rechtmatigheidsverantwoording gewijzigd. Het algemeen bestuur dient sinds dat moment vooraf de kaders en normen te bepalen voor de rechtmatigheidsverantwoording voor het dagelijks bestuur en de getrouwheid voor de accountant. Gedurende het jaar dient het dagelijks bestuur uitvoering te geven aan de vastgestelde kaders en normen. Het dagelijks bestuur legt in de jaarstukken verantwoording af over de rechtmatigheid.
Bij het schrijven van deze begroting stond deze wetswijziging nog ter discussie en was de wijziging nog niet opgenomen in de BBV en de wet Bado.

9.4 PARAGRAAF 4: VERBONDEN PARTIJEN

De GMR heeft zelf geen verbonden partijen, met dien verstande dat zij voor de regiogemeenten wel een verbonden partij is. In de Gemeentewet is opgenomen dat de kosten gemeenschappelijke regelingen behoren tot de verplichte uitgaven van gemeenten. In de gemeenschappelijke regeling is opgenomen dat de verdeling tussen de regiogemeenten geschiedt op basis van inwoneraantal 1 januari van het jaar voorafgaand aan het begrotingsjaar.

9.5 PARAGRAAF 5: ONTWIKKELING VAN HET EMU SALDO

Het EMU-saldo of vorderingensaldo is het financieringssaldo waarin het exploitatieresultaat wordt gecorrigeerd voor baten en lasten die financiële uitgaven of inkomsten zijn.

Berekening EMU-saldo Omschrijving	2023 Begroting	2023 Realisatie	2024 Begroting	2025 Begroting	2026 Begroting	2027 Begroting	2028 Begroting
Euro x 1.000							
1. Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves	-		-	-	-	-	-
2. Mutatie (im)materiële vaste activa	-12		-10	-10	-10	-10	-5
3.Mutatie voorzieningen (dotatie - onttrekkingen)	-		-	-	-	-	-
4.Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	-		-	-	-	-	-
5.Verwachte boekwinst/ verlies bij de verkoop van financiële vaste activa en (im)materiële vaste activa, alsmede de afwaardering van de financiële vaste activa	-		-	-	-	-	-
Berekend EMU-saldo	**-12**		**-10**	**-10**	**-10**	**-10**	**-5**

BIJLAGE 1: KERNGEGEVENS

Adresgegevens Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen

Bezoekadres:
Nijverheidsweg 2a
6662 NG Elst

Telefoon
06 - 10 16 91 43

Website
www.gmr.nl

BIJLAGE 2: DEELNEMENDE GEMEENTEN

Deelnemers	Groene groei regio	Productieve regio	Ontspannen regio	Verbonden regio	Circulaire regio	TEB
Arnhem	ja	ja	ja	ja	ja	ja
Berg en Dal	ja	ja	ja	ja	ja	ja
Beuningen	ja	ja	ja	ja	ja	ja
Doesburg	ja	ja	ja	ja	ja	ja
Druten	ja	ja	ja	ja	ja	ja
Duiven	ja	ja	ja	ja	ja	ja
Heumen	ja	ja	ja	ja	ja	ja
Lingewaard	ja	ja	ja	ja	ja	ja
Montferland	nee	nee	nee	nee	nee	nee
Mook en Middelaar	ja	nee	nee	ja	nee	nee
Nijmegen	ja	ja	ja	ja	ja	ja
Overbetuwe	ja	ja	ja	ja	ja	ja
Renkum	ja	ja	ja	ja	ja	nee
Rheden	ja	ja	ja	ja	ja	ja
Rozendaal	ja	ja	ja	ja	ja	ja
Westervoort	ja	ja	ja	ja	ja	nee
Wijchen	ja	ja	ja	ja	ja	ja
Zevenaar	ja	ja	ja	ja	ja	ja

Aangezien niet alle gemeenten standaard deelnemen aan bovenstaande inzet, staat hieronder een overzicht van het aantal inwoners per opgave en TEB. Montferland zit niet meer in deze aantallen.

Deelnemers		**1-1-2020**	**1-1-2021**	**1-1-2022**	**1-1-2023**	**1-1-2024**
Groene groeiregio	**17**	786.570	788.278	793.619	801.794	772.288
Productieve regio	**16**	778.723	780.368	785.634	793.809	764.135
Ontspannen regio	**16**	742.714	744.330	749.285	756.926	764.135
Verbonden regio	**17**	786.570	788.278	793.619	801.794	772.288
Circulaire regio	**16**	742.714	744.330	749.285	756.926	764.135
The Economic Board	**14**	697.356	698.937	704.383	711.810	717.564

BIJLAGE 3: INWONERAANTALLEN PER GEMEENTE

Deelnemers GMR	Per 1-1-2020	Per 1-1-2021	Per 1-1-2022	Per 1-1-2023	Per 1-1-2024
Arnhem	161.368	162.477	163.964	165.712	167.651
Berg en Dal	34.990	35.008	34.946	35.421	35.478
Beuningen	25.891	26.165	26.232	26.576	26.723
Doesburg	11.078	11.064	11.034	11.081	11.081
Druten	18.918	18.407	19.177	19.511	19.581
Duiven	25.124	25.067	24.944	24.939	24.869
Heumen	16.450	16.569	17.197	16.793	16.839
Lingewaard	46.606	46.863	46.969	47.217	47.342
Montferland	36.009	36.038	36.349	36.883	-
Mook en Middelaar	7.847	7.910	7.985	7.985	8.153
Nijmegen	177.698	177.453	179.081	182.465	187.011
Overbetuwe	47.909	48.214	48.265	48.703	48.909
Renkum	31.404	31.412	31.360	31.468	31.419
Rheden	43.736	43.536	43.429	43.584	43.656
Rozendaal	1.705	1.726	1.756	1.752	1.831
Westervoort	14.973	15.011	14.945	15.110	15.152
Wijchen	41.124	41.259	41.343	41.540	41.543
Zevenaar	43.740	44.099	44.643	45.054	45.050
Totaal	**786.570**	**788.278**	**793.619**	**801.794**	**772.288**

BIJLAGE 4: BIJDRAGE PER GEMEENTE

Deelnemers GMR	Regio bureau	Bijdrage TEB	Verbonden regio	Productieve regio	Circulaire regio	Ontspannen regio	Groene groeiregio	Totaal
Bedrag per inwoner (bedragen x € 1.000)	€ 2,77	€ 1,04	€ 1,59	€ 0,92	€ 1,63	€ 0,92	€ 1,18	
Arnhem	464	174	267	154	273	154	198	1.685
Berg en Dal	98	37	56	33	58	33	42	357
Beuningen	74	28	42	25	44	25	32	269
Doesburg	31	12	18	10	18	10	13	111
Druten	54	20	31	18	32	18	23	197
Duiven	69	26	40	23	41	23	29	250
Heumen	47	18	27	15	27	15	20	169
Lingewaard	131	49	75	44	77	44	56	476
Montferland	-	-	-	-	-	-	-	-
Mook en Middelaar	23	-	13	8	-	-	10	53
Nijmegen	518	194	297	172	305	172	221	1.880
Overbetuwe	135	51	78	45	80	45	58	492
Renkum	87	-	50	29	51	29	37	283
Rheden	121	45	69	40	71	40	52	439
Rozendaal	5	2	3	2	3	2	2	18
Westervoort	42	-	24	14	25	14	18	137
Wijchen	115	43	66	38	68	38	49	418
Zevenaar	125	47	72	41	73	41	53	453
Totaal	**2.139**	**746**	**1.228**	**711**	**1.246**	**703**	**911**	**7.684**

BIJLAGE 5: LASTEN EN BATEN PER OPGAVE

Groene groeiregio	taakveld	2025	2026	2027	2028
(bedragen x € 1.000)					
Lasten					
Algemeen	0.4	215	220	220	220
Speerpunten					
Versnellen woningbouw	8.1	1.130	1.158	1.158	1.158
Uitwerking Verstedelijkingsstrategie	8.2	277	283	283	283
Verbinden ruimtelijke opgaven	3.1	161	165	165	165
Totaal lasten		**1.783**	**1.826**	**1.826**	**1.826**
Baten					
Algemeen	0.4	215	220	220	220
Speerpunten					
Versnellen woningbouw	8.1	1.130	1.158	1.158	1.158
Uitwerking Verstedelijkingsstrategie	8.2	277	283	283	283
Verbinden ruimtelijke opgaven	3.2	161	165	165	165
Totaal baten		**1.783**	**1.826**	**1.826**	**1.826**
Saldo		**0**	**0**	**0**	**0**
Dekking extern (provincie/Woondeal)		870	893	893	893
Dekking opgavegeld (inwonerbijdrage)		913	934	934	934
Aantal inwoners		772.288	779.211	785.123	786.645
Bijdrage per inwoner in euro's		**€ 1,18**	**€ 1,20**	**€ 1,19**	**€ 1,19**

Productieve regio	taakveld	2025	2026	2027	2028
(bedragen x € 1.000)					
Lasten					
Algemeen	0.4	316	325	332	338
Speerpunten					
Verbeteren dienstverlening aan het mkb	3.1	75	93	95	91
Human Capital	3.1	158	158	0	0
Toekomstbestendige werklocaties	3.1	165	192	160	260
Totaal lasten		**714**	**768**	**587**	**689**
Baten					
Algemeen	0.4	316	325	332	338
Speerpunten					
Verbeteren dienstverlening aan het mkb	3.1	75	93	95	91
Human Capital	3.1	158	158	0	0
Toekomstbestendige werklocaties	3.1	165	192	160	260
Totaal baten		**714**	**768**	**587**	**689**
Saldo		**0**	**0**	**0**	**0**
Dekking extern		0	0	0	0
Dekking opgavegeld (inwonerbijdrage)		714	768	587	689
Aantal inwoners		772.288	779.211	785.123	786.645
Bijdrage per inwoner in euro's		**€ 0,92**	**€ 0,99**	**€ 0,75**	**€ 0,88**

Ontspannen regio	taakveld	2025	2026	2027	2028
(bedragen x € 1.000)					
Lasten					
Algemeen	0.4	145	149	149	149
Speerpunten					
Groen-blauw raamwerk en landelijk gebied	5.5	212	217	217	217
Recreatie en toerisme	5.5	322	330	330	330
Cultuur	5.5	25	26	26	26
Totaal lasten		**704**	**722**	**722**	**722**
Baten					
Algemeen	0.4	145	149	149	149
Speerpunten					
Groen-blauw raamwerk en landelijk gebied	5.5	212	217	217	217
Recreatie en toerisme	5.5	322	330	330	330
Cultuur	5.5	25	26	26	26
Totaal baten		**704**	**722**	**722**	**722**
Saldo		**0**	**0**	**0**	**0**
Dekking extern		0	0	0	0
Dekking opgavegeld (inwonerbijdrage)		703	721	721	721
Aantal inwoners		764.135	771.226	777.110	778.632
Bijdrage per inwoner in euro's		**€ 0,92**	**€ 0,93**	**€ 0,93**	**€ 0,93**

Verbonden regio	taakveld	2025	2026	2027	2028
(bedragen x € 1.000)					
Lasten					
Algemeen	0.4	489	501	501	501
Speerpunten					
Voorzieningen en infrastructuur	2.1	385	395	395	395
Duurzame mobiliteit en gedrag	2.1	350	359	359	359
Totaal lasten		**1.224**	**1.255**	**1.255**	**1.255**
Baten					
Algemeen	0.4	489	501	501	501
Speerpunten					
Voorzieningen en infrastructuur	2.1	385	395	395	395
Duurzame mobiliteit en gedrag	2.1	350	359	359	359
Totaal baten		**1.224**	**1.255**	**1.255**	**1.255**
Saldo		**0**	**0**	**0**	**0**
Dekking extern		0	0	0	0
Dekking opgavegeld (inwonerbijdrage)		1.224	1.255	1.255	1.255
Aantal inwoners		772.288	779.211	785.123	786.645
Bijdrage per inwoner in euro's		**€ 1,59**	**€ 1,61**	**€ 1,60**	**€ 1,59**

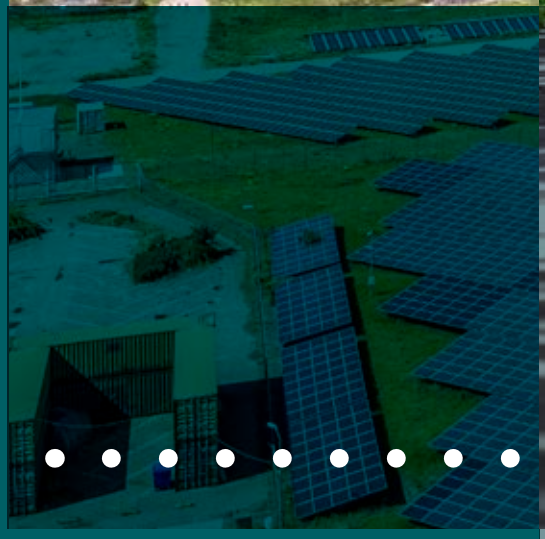
Circulaire regio	taakveld	2025	2026	2027	2028
(bedragen x € 1.000)					
Lasten					
Algemeen	0.4	184	189	189	189
Speerpunten					
Circulaire bouw en infra	3.1	633	649	649	649
Grondstoffen en ketens	3.1	125	129	129	129
Water en klimaatadaptatie	3.1	68	70	70	70
Energietransitie	3.1	1.442	1.478	1.478	1.478
Totaal lasten		**2.452**	**2.515**	**2.515**	**2.515**
Baten					
Algemeen	0.4	184	189	189	189
Speerpunten					
Circulaire bouw en infra	3.1	633	649	649	649
Grondstoffen en ketens	3.1	125	129	129	129
Water en klimaatadaptatie	3.1	68	70	70	70
Energietransitie	3.1	1.442	1.478	1.478	1.478
Totaal baten		**2.452**	**2.515**	**2.515**	**2.515**
Saldo		**0**	**0**	**0**	**0**
Dekking extern		1.210	1.240	1.240	1.240
Dekking opgavegeld (inwonerbijdrage)		1.243	1.274	1.274	1.274
Aantal inwoners		764.135	771.226	777.110	778.632
Bijdrage per inwoner in euro's		**€ 1,63**	**€ 1,65**	**€ 1,64**	**€ 1,64**

RHEDEN
ROZENDAAL
DOESBURG
ARNHEM
RENKUM
WESTERVOORT
DUIVEN
OVERBETUWE
LINGEWAARD
ZEVENAAR
DRUTEN
BEUNINGEN
NIJMEGEN
WIJCHEN
BERG EN DAL
HEUMEN
MOOK EN
MIDDELAAR

GROENE METROPOOL REGIO ARNHEM NIJMEGEN

Nijverheidsweg 2a
6662 NG Elst
info@gmr.nl
www.gmr.nl

GROENE METROPOOL REGIO ARNHEM NIJMEGEN

Aan de gemeenteraden van de deelnemende gemeenten van de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen
(m.u.v. de gemeenteraad van Montferland)

Datum	:	21 augustus 2024
Uw kenmerk	:	
Ons kenmerk	:	2024-GMDB-40
Contactpersoon	:	Henk van den Berg
Telefoonnummer	:	06-46737374

Onderwerp: aanbieding zienswijzenota regionale agenda en begroting 2025-2028

Geachte gemeenteraad,

Op grond van artikel 35 lid 4 Wgr bieden wij u hierbij de zienswijzenota aan die door ons bestuur is opgesteld naar aanleiding van de ontvangen zienswijzen.

In de zienswijzenota hebben wij de zienswijzen voorzien van een reactie van ons bestuur. U wordt uitgenodigd hiervan kennis te nemen. Zoals aangegeven in de zienswijzenota leiden enkele zienswijzen tot wijzigingen van de ontwerp-regionale agenda. Over het meest heikele punt in de ontvangen zienswijzen, de hoogte van de inwonerbijdrage voor 2025, doen wij het volgende voorstel aan het algemeen bestuur:

1. Laat de hoogte van de inwonerbijdrage ongewijzigd voor 2025 op de aangekondigde € 9.01 (voor regiobureau en vijf opgaven).
2. Geef ons bestuur de opdracht om voor het jaar 2026 e.v. met een meerjarig integraal voorstel te komen om kosten te besparen.
3. Stel dit voorstel op in samenspraak met de bestuurlijke platforms van de vijf opgaven.
4. Met dit voorstel tegemoet te komen aan de wensen van de deelnemende gemeenten, om focus aan te brengen in onze ambitie en activiteiten en ingaat op mogelijkheden om te komen tot een substantiële verlaging van de inwonerbijdrage.

Wij leggen het algemeen bestuur dan ook een ongewijzigde begroting voor.

Het algemeen bestuur wordt gevraagd op 11 september a.s. de regionale agenda en begroting 2025-2028 vast te stellen. De vergaderstukken voor deze vergadering zijn vrijdag 23 augustus digitaal beschikbaar op onze website. De leden van het algemeen bestuur hebben een afschrift van deze brief ontvangen.

Met vriendelijke groet,
Namens het dagelijks bestuur van de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen

Drs. H. Tiemens

Bijlage:
. Zienswijzenota 2025-2028

i.a.a.: leden algemeen bestuur, regiocoördinatoren

Artikel 35 lid 4 Wet gemeenschappelijke regeling
Het dagelijks bestuur van het openbaar lichaam, het bestuur van de bedrijfsvoeringsorganisatie onderscheidenlijk het gemeenschappelijk orgaan stelt de raden van de deelnemende gemeenten voorafgaande aan het vaststellen van de begroting schriftelijk en gemotiveerd in kennis van zijn oordeel over de zienswijze, bedoeld in het derde lid, alsmede van de eventuele conclusies die het daaraan verbindt.

Zienswijzenota concept-regionale agenda en ontwerpbegroting 2025-2028

(vastgesteld door het dagelijks bestuur op 21 augustus 2024)

Alle 17 gemeenteraden van de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen (GMR) zijn uitgenodigd een zienswijze in te dienen op de concept-regionale agenda en ontwerpbegroting 2025-2028 (brief van 15 april 2024). De gemeenteraad van Doesburg heeft afgezien van het indienen van een zienswijze. De zienswijzen van de overige 16 gemeenten zijn, daar waar mogelijk, samengevat en voorzien van een reactie. Deze zienswijzenota is, na vaststelling door het dagelijks bestuur op 21 augustus 2024, aangeboden aan de gemeenteraden. Hiermee wordt voldaan aan de verplichting die is vastgelegd in artikel 35 Wet gemeenschappelijke regeling (Wgr).

Algemeen

Een aantal lijnen zijn te ontdekken in de ontvangen zienswijzen.
Allereerst zijn wij verheugd dat door de gemeenteraden in nagenoeg alle zienswijzen het belang van regionale samenwerking wordt onderschreven. En dat met onze samenwerking in korte tijd stappen zijn gezet en successen zijn behaald. Een ambitieuze regionale agenda is van belang voor de samenwerking met elkaar, met andere overheden, maatschappelijke partners, kennisinstellingen en het bedrijfsleven. Een ambitieuze regionale agenda zorgt voor overtuigingskracht, naar elkaar en naar partners. Men ziet dat de meerwaarde van regionale samenwerking niet altijd in geld is uit te drukken.
Dat onze samenwerking kan verbeteren, bleek uit de uitgevoerde kwalitatieve evaluatie. De vier concrete aanbevelingen zijn dit jaar opgepakt. De gewenste verbeteringen zijn/worden geïmplementeerd, om daarmee de nodige stappen te zetten en de samenwerking nog effectiever en transparanter te maken.
Ook zien de gemeenteraden dat onze samenwerking met deze regionale agenda in een nieuwe fase is beland (o.m. Lingewaard, Beuningen, Nijmegen, Heumen en Renkum). In de voorliggende agenda ligt de focus meer en meer op de uitvoering van de plannen die de afgelopen paar jaren zijn gemaakt. Of zoals enkele gemeenten schrijven: van plannen naar doen. Dit is niet alleen van betekenis voor de regionale samenwerkingsorganisatie, maar tevens ook voor de gemeenten.
Aandachtspunt is de uitvoeringskracht. Dit thema is door de gemeentesecretarissen (netwerkdirectie) bij de voorbereiding van deze regionale agenda nadrukkelijk geagendeerd, maar krijgt nauwelijks aandacht in de zienswijzen. Wellicht heeft dit te maken met de aandacht die is uitgegaan naar de hoogte van (de indexering van) de inwonerbijdrage. De gemeenteraden vragen zonder uitzondering aandacht voor de ongunstige ontwikkeling van het gemeentelijk financieel meerjarenperspectief. De door ons bestuur op 24 januari 2024 in de (kader)brief aangekondigde indexatie volgens de BRN-norm, is daarmee een actueel thema.

In onze reactie op de ontvangen zienswijzen sluiten wij onze ogen niet voor de financiële positie van de individuele gemeente. We hebben begrip voor de zorgelijke situatie waarin gemeenten (gaan) verkeren.

Wij nodigen u uit kennis te nemen van het overzicht van de ontvangen zienswijzen en onze reactie hierop.

Over het meest heikele punt, de hoogte van de inwonerbijdrage voor 2025, doen wij het volgende voorstel aan het algemeen bestuur:

1. Laat de hoogte van de inwonerbijdrage ongewijzigd voor 2025 op de aangekondigde € 9.01 (voor regiobureau en vijf opgaven).
2. Geef het dagelijks bestuur de opdracht om voor het jaar 2026 e.v. met een meerjarig integraal voorstel te komen om kosten te besparen.
3. Stel dit voorstel in samenspraak met de bestuurlijke platforms van de vijf opgaven op.
4. Met dit voorstel tegemoet te komen aan de wensen van de deelnemende gemeenten, om focus aan te brengen in onze ambitie en activiteiten en ingaat op mogelijkheden om te komen tot een substantiële verlaging van de inwonerbijdrage.

Het dagelijks bestuur,
21 augustus 2024

Leeswijzer:
De ontvangen zienswijzen zijn voor de leesbaarheid per thema gegroepeerd. In de eerste paragraaf staan de meer financiële thema's. In alle zienswijzen is hiervoor aandacht gevraagd. Cursief zijn de gemeenten aangegeven, waarbij dat thema expliciet is genoemd in de zienswijze. Het tweede deel gaat in op de inhoudelijke thema's in de zienswijzen. Deze staan per gemeente opgenomen. Waar dit van toepassing is, is ook een andere gemeente genoemd. Als bijlage is een overzicht opgenomen van de standpunten van de gemeenten over de indexering.

Zienswijze	Reactie
Paragraaf Financieel	
Indexering voor 2025 Alle gemeenteraden besteden in de zienswijze aandacht aan de indexering van de inwonerbijdrage. Een aantal gemeenten geeft aan moeite te hebben met het voorgestelde percentage. Zes gemeenten stellen een lager percentage voor. De gemeenten *Arnhem en Rozendaal* opteren voor een indexering van 3,5% om daarmee aansluiting te hebben met de loon-/prijsontwikkelingen die gemeenten via het Rijk gecompenseerd krijgen. De gemeente *Lingewaard, Overbetuwe, Renkum en Rheden* stellen voor aansluiting te zoeken bij het percentage dat door het CBS wordt gebruikt In de MEV, te weten 4,18%. De gemeenteraad van *Lingewaard* vraagt daarbij aan het dagelijks bestuur een concrete bezuinigingsopgave mee te geven aan de bestuurlijk opdrachtgevers van de opgaven, om de benodigde bezuiniging voor 2025 te halen. De gemeenteraad van *Westervoort* kan **niet** instemmen met indexering voor 2025. De gemeenteraad van *Renkum* wil meer specifiek de redenen weten voor de toename van de inwonerbijdrage, anders dan de genoemde inflatie en stijging van CAO-lonen.	Het dagelijks bestuur deelde in haar brief van 24 januari 2024 de uitgangspunten, die we hanteren voor de begroting van 2025. Hierin is een indexeringspercentage aangekondigd van 6,54%. Dit is in overeenstemming met de BRN-norm die de GMR al enkele jaren hanteert. Bij het opstellen van deze uitgangspunten namen we goed nota van de brief van 11 december 2023 van portefeuillehouders financiën uit de regio Gelderland-Midden. In ons antwoord (van 24 januari 2024) op deze oproep spraken wij uit, dat wij ons terdege bewust zijn van de financiële onzekere tijden voor de gemeenten en dat wij de ontwikkelingen op Rijksniveau, tussen Rijk en VNG, nauwlettend volgen. Wij schetsten in die brief dat de gevraagde inwonerbijdrage het resultaat is van een proces dat binnen de bestuurlijke platforms plaatsvindt. Een proces waarin de gemeentelijke portefeuillehouders de gemeentelijke ambities samenbrengen tot een regionale aanpak, die landt in de regionale agenda. Het maken van een afweging over de (financiële) uitvoerbaarheid maakt onderdeel uit van het proces binnen de opgaven. Met het delen van de financiële uitgangspunten bepaalde het dagelijks bestuur het maximum van de inwonerbijdrage op € 9,01. De uiteindelijke afweging binnen en tussen de vijf opgaven en binnen/met het regiobureau, passen binnen de in januari genoemde inwonerbijdrage. Het algemeen bestuur gaf meerdere keren aan dat de GMR geen ‘rupsje-nooit-genoeg’ wil zijn. De opgaven en de activiteiten binnen de speerpunten dienen de regionale ambitie en passen binnen de (financiële) kaders. In antwoord op de zienswijze van Renkum, merken wij op dat de toename van de inwonerbijdrage toch voor een belangrijk deel te wijten is aan de

Zienswijze	Reactie
	meer dan gemiddelde stijging van de kosten voor goederen en diensten en de stijging van de CAO-lonen. De uiteindelijke afweging maakt het algemeen bestuur bij de integrale afweging over de regionale agenda en daarmee samenhangende inwonerbijdrage in haar vergadering van 11 september 2024. Wij merken op dat wij geen enkele reactie ontvingen op onze brief waarin wij de financiële uitgangspunten eerder dit jaar bekend hebben gemaakt. Indien de keuze valt op een ander of geen indexeringspercentage voor 2025, dan betekent dit dat het algemeen bestuur een keuze moet maken tussen de activiteiten binnen de vijf opgaven en het regiobureau. De keuze voor een percentage van 3,5% betekent een bezuinigingsopgave met een omvang van ca. €200.000,-. De gemeenteraad van Overbetuwe doet voor 2025 concrete suggesties om een verlaging van de inwonerbijdrage te realiseren. Deze suggesties kunnen hierbij worden overwogen. Voor een overzicht (in één oogopslag) van de standpunten in de ziens-wijzen over de hoogte van de indexering verwijzen we naar de bijlage.
Kostenbeheersing Door meerdere gemeenteraden is aandacht gevraagd voor de beheersing van de uitgaven en vraagt het algemeen bestuur de nodige inspanningen hiervoor te verrichten. Ook de GMR wordt gevraagd een bijdrage te leveren aan de financiële problemen, waarmee de gemeenten worden geconfronteerd *(o.m. Berg en Dal, Mook en Middelaar en Renkum).* Er wordt gepleit voor het aanbrengen van focus in de doelstellingen en activiteiten. Waarbij helder staat aangegeven wat de regio wel of niet doet *(o.m. Arnhem en Heumen).* Dit is temeer van belang nu het accent in de voorliggende regionale agenda meer komt te liggen op uitvoering.	Het dagelijks bestuur was zich bewust, bij het opstellen en de presentatie van de concept-regionale agenda en ontwerpbegroting, van de lastige financiële situatie waarin de gemeenten (gaan) verkeren. In de opmerking van de gemeenteraad van Renkum dat er geen verwijzing is gemaakt naar de aanstaande financiële uitdagingen van de gemeenten, herkennen we ons niet. Het is niet voor niets dat het dasgelijks bestuur aan de portefeuillehouders, betrokken bij de vijf opgaven, vroeg om tot scherpe keuzes te komen bij de

Zienswijze	Reactie
De gemeenteraad van *Renkum* vraagt om in de begroting voorstellen te doen op het gebied van inhoudelijke of bedrijfsvoering technische keuzes. Dit gekoppeld aan een indexering van 4,18%. De gemeenteraad van *Overbetuwe* vraagt voor 2026 met bezuinigingsscenario's te komen. De gemeenteraad van *Zevenaar* sluit hierbij aan met de oproep de inwonerbijdrage voor 2026 substantieel te verlagen.	input van de concept-regionale agenda 2025-2028. We verwijzen naar wat in de eerder aangehaalde brief aan de portefeuillehouders Financiën is opgenomen (24 januari 2024). Er is herkenning dat onze regio voor grote uitdagingen staat om de groei van wonen, mobiliteit, duurzaamheid en werken te sturen, zodat er een balans is tussen levendige stedelijkheid en ontspannen leefkwaliteit. Wat de afgelopen jaren door onze versterkte samenwerking in gang is gezet, vraagt om doorzetting om nu resultaten te kunnen behalen. Dat we aan het werk kunnen met de plannen en de afspraken die de afgelopen jaren zijn gemaakt. Dit vraagt menskracht en middelen. Zoals in de inleiding is aangegeven, maakt het dagelijkse bestuur de keuze om voor 2025 de voorgestelde indexering, de voorgestelde inwonerbijdrage van € 9,01 te handhaven en tegelijkertijd de opdracht te vragen om voor de conceptbegroting 2026 (en uitvoeringsagenda 2026) in beeld te brengen op welke wijze kosten kunnen worden bespaard, waardoor de inwonerbijdrage omlaag kan. Dit voorstel geeft de ruimte voor een brede gedachtewisseling met alle betrokkenen over de te maken keuzes in de opgaven, waardoor een integrale afweging kan plaatsvinden. Het geeft de ruimte om mogelijkheden voor externe financiering van hogere overheden beter in beeld te krijgen. De actuele ontwikkelingen op provinciaal, Rijks- en Europees niveau maakt het niet eenvoudig om nu een helder beeld te krijgen van externe financieringsbronnen. Dit proces moet in het 4e kwartaal van 2024 en 1e kwartaal van 2025 plaatsvinden. We doen, na besluitvorming over de regionale agenda door het algemeen bestuur medio september, eind september een procesvoorstel. De suggesties die zijn verwoord in de diverse zienswijzen nemen we in dit proces mee.

Zienswijze	Reactie
	Voor het jaar 2025 vragen we de bestuurlijk opdrachtgevers om (nog) scherp(er) te zijn op de noodzaak tot het doen van (begrote) uitgaven en het binnenhalen van externe financiering.
Intekenen op de opgaven Uitgangspunt is dat gemeenten een opgaveovereenkomst sluiten voor de periode van de regionale agenda; daarom vier jaar. De gemeenteraad van *Rozendaal* vindt intekenen voor vier jaar onwenselijk en vraagt de periode te bekorten tot twee jaar voor om zo financieel wendbaar te blijven. De gemeenteraad van *Rheden* vindt een financieel commitment voor vier jaar, gelet op haar financiële situatie, ongewenst.	Het dagelijks bestuur vindt het van belang dat de samenwerkende gemeenten gezamenlijk invulling geven aan de gedeelde ambities. Het standpunt van beiden gemeenten om af te wijken van de periode van vier jaar heeft alles te maken met de aarzeling om een langjarig financieel commitment aan te gaan. Het voorstel van de gemeenteraad van Rozendaal om de agendaperiode te bekorten tot twee jaar ontraden wij om de volgende reden: een agenda voor de jaren 2025-2026 betekent dat het opstellen en de besluitvorming over de volgende regionale agenda 2027 en verder, direct na de gemeenteraads-verkiezingen van 2026 moet plaatsvinden. Bij de besluitvorming over de huidige regionale agenda is door veel gemeenteraden verzocht om dit te vermijden. Vandaar dat er nu een vierjarige agenda voorligt ter ‘midterm’ behandeling door de gemeenteraden. Wij stellen voor om de regionale agenda voor vier jaar te handhaven en daarnaast het gemeentelijke commitment via de vierjarige opgavenovereenkomst te bekrachtigen. De hoogte van de inwonerbijdrage gekoppeld aan de opgaven bepalen we jaarlijks in de nieuwe begroting. Mocht een gemeente binnen die vier jaar om financiële redenen moeten besluiten om uit een opgave te stappen, dan gelden hiervoor uittredings-regels (zoals die door het algemeen bestuur zijn vastgesteld). Wij vertrouwen erop dat het algemeen bestuur de ogen niet sluit voor de noodzaak van een dergelijke stap van een gemeente en in goed overleg tot

Zienswijze	Reactie
	een passende oplossing komt. Wanneer de ambitie van de regionale samenwerking niet er discussie staat, mogen gemeenten rekenen op solidariteit en vertrouwen.
Monitoring De gemeenteraad van *Beuningen* vraagt aandacht voor monitoring; wat levert het op, juist voor de kleinere gemeenten? Ook de gemeenteraad van *Wijchen* spreekt uit veel waarde te hechten aan monitoring.	Zoals in de zienwijze al is aangegeven, is één van de vier aanbevelingen uit de kwalitatieve evaluatie de opdracht om te komen tot monitoring van de opbrengst van de regionale samenwerking. Er is besloten dat dit instrument effectief moet zijn voor de regionale agenda 2025-2028.Wij hebben inmiddels kennisgenomen van de eerste contouren voor een aanpak die samen met de vijf opgaven is ontwikkeld. Door colleges en gemeenteraden zijn in de zienswijzen en bij eerdere gelegenheden, verwachtingen uitgesproken over het gewenste niveau van de monitoring. De uitdaging is om op een kosteneffectieve wijze in beeld te brengen wat de opbrengst, in welke vorm dan ook, van onze regionale samenwerking is. Wij informeren u in de tweede helft van dit jaar nader, over hoe wij dit concreet voor ons zien.
Wie beslist? De gemeenteraad van *Wijchen* meldt dat verwarring is ontstaan over de vraag wie bevoegd is om de regionale agenda vast te stellen. Het informatieprotocol van de GMR is niet in overstemming met de gemeenschappelijke regeling (GR). De gemeenteraad stelt zich daarbij op het standpunt dat wanneer het informatie-protocol in lijn wordt gebracht met de GR, dat dit als een stap terug wordt ervaren. En daarmee de positie van de gemeetraden wordt ‘verzwakt’ qua betrokkenheid, zeggenschap, democratische controle en verantwoording. De gemeenteraad vraagt om een visie van het dagelijks bestuur.	Met de gemeenteraad van Wijchen constateren we, dat wat destijds in het Informatieprotocol is genoteerd niet correct is. Onomstreden is dat het algemeen bestuur, als hoogste bevoegd gezag en ‘eigenaar’ van deze samenwerking, bevoegd is om de regionale agenda en begroting vast te stellen. De destijds benoemde dubbele urgentie voor de versterkte samen-werking, is nog steeds actueel: slagkracht organiseren voor de grote opgaven en het tot stand brengen van een transparante en democratisch gelegitimeerde regionale besluitvorming. Bij het aangaan van de regionale samenwerking is, zelfs vooruitlopend op de recente herziening van de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr), veel aandacht besteed aan het betrekken van de gemeenteraden bij de

Zienswijze	Reactie
	collegesamenwerking. Zo kennen we vanaf de start de (onafhankelijke) regionale agendacommissie (RAC), als adviescommissie van het algemeen bestuur. Daarnaast is met het informatieprotocol vastgelegd op welke wijze de regionale samenwerkingsorganisatie en de eigen colleges de gemeente-raden betrekken. Wij vinden de conclusie te kort door de bocht dat de noodzakelijke aanpassing van het informatieprotocol leidt tot de geschetste verzwakking. Betrokkenheid van gemeenteraden en democratische controle van eigen bestuursleden in een regionale samenwerking is meer dan het (onbevoegd) vaststellen van een agenda van het regionaal samenwerkingsverband door de gemeenteraad. De herziening van het informatieprotocol staat voor de tweede helft van 2024 op het programma. In dit proces worden de gemeenteraden en de regionale agendacommissie betrokken. Gezamenlijk kunnen we afspraken maken over welke informatie de raden, de colleges en de ambtelijke organisaties op welk moment van de GMR mogen verwachten en ieders rol daarbij. Voor de gemeenteraden betekent dit dat we de gemeentelijke kaderstellende en controlerende rol versterken.
Indexering bijdrage The Economic Board (TEB) Het verzoek van het bestuur van TEB is overgenomen om, na negen jaar, de subsidie te indexeren. De gemeente *Arnhem* heeft aangegeven, in de lijn met de indexering voor de GMR, het indexeringspercentage van 3,5% te hanteren. De gemeenteraad van *Overbetuwe* vraagt aan TEB om de €1,00 te handhaven en de indexering te betrekken bij de gewenste gemeentelijke bijdrage voor de nieuwe periode van vijf jaar (start in 2026).	Hoewel wij begrip hebben voor het standpunt van beide gemeenten, stellen wij voor vast te houden aan de voorgestelde indexatie met 4%. Dit is meer dan de door Arnhem genoemde 3,5%. We realiseren ons dat TEB negen jaar op de nullijn heeft gestaan. Wij zijn, met de gemeenteraad van Wijchen, van mening dat een aanpassing na al die jaren alleszins redelijk is. Zoals u bekend is, werkt TEB aan een nieuwe agenda voor de komende vijf jaar. Het bestuur van de Stichting TEB zal het niet ontgaan zijn dat de financiering vanuit de gemeenten voor de nieuwe periode van vijf jaar, als een van de triple helixpartners, onder druk komt te staan en dat, meer nog

Zienswijze	Reactie
	dan ooit, een beroep wordt gedaan op de financiële ondersteuning van de andere triple helixpartners voor instandhouding van de TEB-organisatie.
Externe dekkingsmiddelen De gemeenteraad van *Zevenaar* vraagt om meer helderheid over subsidies en externe middelen. Men vindt de informatie te beknopt. De raad dringt aan op inschatting en raming van mogelijke bijdragen van derden.	De GMR hanteert vanaf de start het voorzichtigheidprincipe. Inkomsten alleen opnemen in de begroting wanneer deze zeker zijn. Dit principe leidt ertoe dat bij de vaststelling van de jaarrekening ieder jaar de aan een opgave gekoppelde inwonerbijdrage kan terugvloeien naar de gemeenten. De wens van de gemeenteraad van Zevenaar druist in tegen het genoemde principe. Wanneer we lopende het boekjaar externe middelen binnenhalen, dan verwerken we deze periodiek, volgens de nieuwe begrotings-rechtmatigheidsregels. Het eerste moment is de Tussenrapportage per 1 juli 2024. Wanneer dit kan leiden tot een bijstelling van de inwonerbijdrage van die opgave, dan nemen we dat in de besluitvorming mee.
Uittreding Montferland In een aantal zienswijzen is opgemerkt dat, ondanks de structurele kosten-verhogende uittreding van Montferland, de verhoging van de inwonerbijdrage beperkt is gebleven *(w.o. Mook en Middelaar en Berg en Dal).*	Zoals gemeld bij het aanbieden van de concept-regionale agenda en ontwerpbegroting, zijn de structurele financiële effecten van de uittreding van Montferland binnen de bestaande begroting van het regiobureau en de betreffende opgaven opgevangen. *Noot: wat in de zienwijze van de gemeenteraad van Berg en Dal is opgemerkt over de afwikkeling van de uittreding is niet correct. Per saldo betaalde de gemeente Montferland eenmalig ca. € 10.000, - als eenmalige kosten.*

Zienswijze	Reactie
Paragraaf Inhoudelijk In algemene zin kan worden gesteld dat de gemeenten de inhoud van de regionale agenda actief onderschrijven. Zoals in de leeswijzer (pagina 2) is opgemerkt, staan in deze paragraaf de inhoudelijke thema's uit de zienswijze per gemeente opgenomen.	
Zienswijze Lingewaard De gemeente Lingewaard heeft in aanloop naar de regionale agenda voor haarzelf vier aandachtspunten geïdentificeerd. Deze aandachtspunten bieden goede aanknopingspunten voor de uitvoering, zoals dit in haar position paper is verwoord. Hierin zijn zowel punten opgenomen waar Lingewaard op zoek is naar steun vanuit de regio, als punten waar Lingewaard als gemeente een stap naar voren willen zetten om resultaten te boeken ten dienste van de regio. In de nu voorliggende regionale agenda ziet Lingewaard voldoende aanknopingspunten op alle vier deze aandachtspunten: 1. Ontsluiting Huissen: mobiliteit als randvoorwaarde. 2. Ruimte scheppen voor innovatieve bedrijvigheid. 3. Uitbouw op warmte, focus op proefprojecten. 4. Uitbreiden recreatief groen. De gemeenteraad heeft over het programma van de Verbonden regio een motie aangenomen. Hierin is aangegeven dat bij de bespreking binnen de GMR, naast de in de zienswijze vermelde aandachtspunten, voor hen de volgende prioriteiten zijn: 1. Optimalisatie ontsluiting Huissen en Haalderen. 2. Het verbeteren van oost-westverbindingen met Overbetuwe (onderdeel van gebiedsaanpak A325). 3. Verbetering fietspaden en fietsparkeervoorzieningen bij bushaltes. 4. Aanpak verkeersveiligheidsknelpunten. 5. Verkenning naar (H)OV-verbinding Huissen-Kronenburg. 6. Mobiliteitsplusmaatregelen bij vertraging doortrekking A15/A12. 7. De doorfietsroute Huissen-Arnhem (via de Zilverkamp).	Wij hebben kennisgenomen van de position paper en onderschrijven de conclusie dat de regionale agenda voldoende aanknopingspunten biedt voor alle vier aandachtspunten. In reactie op de motie melden wij dat de aangegeven geprioriteerde projecten bekend zijn bij de GMR en worden meegenomen in de verdere regionale aanpak. Het bestuurlijk platform Verbonden regio presenteerde in juni het concept-Regionaal Mobiliteitsprogramma (RMP). Het concept ligt nu bij de colleges voor een zienswijze. Het RMP leidt tot de concretisering van activiteiten en bijbehorende planning waar o.m. door de gemeenteraden van *Arnhem* en *Beuningen* om is gevraagd.

Zienswijze	Reactie
Zienswijze Rozendaal In de zienswijze geeft de gemeenteraad aan het belang te zien van regionale samenwerking om de uitdagingen waar onze regio voor staat samen vorm te geven en scherpe keuzes te maken waarbij Rozendaal, met de unieke kenmerken, een bijdrage kan leveren aan de ambities op het gebied van recreatieve voorzieningen, natuur en landschap. Bij een tweetal opgaven worden kanttekeningen en aandachtspunten meegegeven: - Ontspannen regio Rozendaal speelt met zijn unieke groene kwaliteiten een relevante rol voor de omliggende plaatsen binnen deze opgave. Wij zien kansen om het natuur- en beekherstel in de Veluwezoom samen met de omliggende gemeenten verder vorm te geven. Daarnaast zien we de belangrijke rol weggelegd voor de gemeenten binnen de GMR om gezamenlijk de ruimtelijke keuzes te maken om recreatie en bezoekers beter te spreiden over de regio. - Groene groeiregio We herkennen ons in hoofdlijnen op de omschreven opgaven en activiteiten. De komende periode staat in het teken staan van uitvoering. Rozendaal heeft een woonbehoefteonderzoek uitgevoerd en is gestart met het opstellen van een omgevingsvisie/woonvisie. Deze visie zal een eerste beeld geven in hoeverre Rozendaal een bijdrage kan leveren aan de doelen van de Woondeal, zowel in nieuwbouw als binnen de bestaande woningvoorraad. Verder is in de concept-regionale agenda aangegeven dat het verbinden van de verschillende ruimtelijke opgaven een taak is binnen deze opgaven. Hoewel er in deze regionale agenda steeds meer aandacht is voor de ‘groene’ elementen uit deze opgave, vragen we om voldoende waarborgen in te bouwen om de groene en blauwe kwaliteiten in een goede balans te houden met groei in woningen, mobiliteit en banen. Daarbij gaat het niet alleen om ‘natuur ten nutte van wonen en leven’, maar ook om het behouden, versterken en uitbreiden van natuur om de intrinsieke	We sluiten aan bij de conclusie dat het van belang is om de regionale samenwerking samen vorm te geven en scherpe keuzes niet uit de weg te gaan. - Ontspannen regio We kunnen standpunt van Rozendaal alleen maar onderschrijven. Aandacht voor spreiding is nodig. In de uitvoeringsagenda Groenblauw raamwerk en recreatie en toerisme zetten we hierop in om dit samen met de gemeenten vorm te geven. - Groene groeiregio U geeft aan dat u momenteel bezig bent met het maken van een omgevingsvisie/woonvisie en dat daarin duidelijk wordt in welke mate Rozendaal een bijdrage kan leveren aan de doelen van de Woondeal, zowel in kwantitatieve zin als kwalitatieve zin. In het bijzonder het aandeel betaalbaar of sociale huur is moeilijk te realiseren. We snappen dit, gezien de omvang van de gemeente. En dit is inderdaad tijdens het opstellen van de Woondeal aan de orde geweest. We hopen daarentegen wel dat Rozendaal een maximale inspanning levert om de betaalbaarheid te realiseren, omdat we zien dat deze in totaliteit van de regio nog achterloopt op de doelstellingen van de Woondeal. Daarin helpen wij u via de Flexpool. En we leveren graag een bijdrage (expertise) bij de omgevingsvisie/woon-visie, mocht dat gewenst zijn.

Zienswijze	Reactie
kwaliteiten van natuur zélf: als ruimte voor flora en fauna. Alleen hierdoor blijft de kwaliteit van de leefomgeving in balans en leveren wij als regio een bijdrage aan het behoud van onze waardevolle natuur.	Bij het verbinden van de ruimtelijke opgaven zien we inderdaad dat het waarborgen van de groene en blauwe kwaliteiten een steeds belangrijkere rol inneemt. Bijvoorbeeld het recente afgeronde traject ‘’Water en Bodem sturend’ waarover we samen met de Ontspannen regio in het najaar een symposium organiseren. Verstedelijking in balans met de leefomgeving is het centrale doel van zowel de Verstedelijkingsstrategie, het opvolgende NOVEX ontwikkelperspectief als ons regioarrangement.
Zienswijze Renkum In algemene zin spreekt de gemeenteraad uit, zich goed te kunnen vinden in de ambities en getoonde aanpak binnen de vijf opgaven. - Groene groeiregio Richt de aandacht op realisatie en uitvoering; de opgaven en vraagstukken zijn voor ons al goed in beeld. Focus op de gebiedsprogramma's (voor Renkum is dat de Veluwezoom), het spoorboekje voor bovenlokale opgaven. We moeten met de Veluwezoomgemeenten gezamenlijk prioriteren en blijven optrekken/krachten bundelen, onder andere om ervoor te zorgen dat de bekende randvoorwaarden op orde zijn. - Productieve regio We onderschrijven de keuze dat TEB de regie voert in het uitvoeren van de Human Capital Agenda (HCA). De focus wordt hierbij gelegd op de topsectoren health, hightech en energy. Tegelijkertijd zien we in de regio echter flinke tekorten binnen de arbeidsmarkt in sectoren zoals zorg, horeca, onderwijs en overheid. Om deze tekorten op te lossen, is de triple helixsamenwerking van groot belang en hier moet regionaal aandacht voor zijn. - Ontspannen regio Het onderwerp bruisende binnensteden, krachtige kernen (BBKK) was ondergebracht bij de Ontspannen regio, maar is geen onderdeel meer van de	In reactie op de in de zienswijze genoemde inhoudelijke aandachtspunten reageren wij per opgaven als volgt: - Groene groeiregio De zienswijze van Renkum onderschrijft wat in de regionale agenda is verwoord. Van plannen naar realisatie en met de gebiedsprogramma’s, als spoorboekje voor bovenlokale opgaven en het belang van krachten bundelen. - Productieve regio. Met het HCA-akkoord is door tientallen regionale partijen een belangrijke stap gezet en met de ondersteuning vanuit de Regio Deal Gezonde groene groei zijn verdere concrete stappen mogelijk. Dit neemt niet weg dat er in andere sectoren personele schaarste is die veelal alleen met triple helixsamenwerking is op te lossen. In deze regionale agenda is geen actieve rol voor de GMR voorzien. - Ontspannen regio Het was een bestuurlijke keuze om BBKK deels bij andere speer-punten/opgaven te beleggen en deels hier geen regionale inzet op te

Zienswijze	Reactie
regionale agenda. We vinden een goede regionale samenwerking en afstemming wat betreft onze dorps- en winkelcentra echter wel belangrijk. Winkelen verandert en de leegstand in de centra neemt toe, terwijl de dorpscentra nog steeds van groot belang zijn voor een leefbaar en aantrekkelijk woon- en verblijfsklimaat. Een goede regionale afstemming blijft dan belangrijk om ervoor te zorgen dat de centra binnen de regio complementair aan elkaar worden in plaats van met elkaar concurreren. Vanwege ons groene karakter en de Airborne geschiedenis, is recreatie en toerisme belangrijk voor onze gemeente. Een goede afstemming en samenwerking binnen de regio is daarom belangrijk. We zorgen op die manier voor een goede spreiding – in ruimte en tijd – van bezoekers en hierdoor vergroten we de aantrekkelijkheid van onze regio. Hier mag meer aandacht voor zijn in de regionale agenda. - Verbonden regio De opgave beperkt zich tot de standaardthema's bereikbaarheid, beter benutten, leefbaarheid en verkeersveiligheid. Terwijl de complexiteit van de hedendaagse mobiliteitsproblematiek meer vraagt dan dat. Het beeld van de traditionele benadering wordt bevestigd door de volgorde van de speerpunten. Het accent ligt eerst op de auto, dan op het openbaar vervoer en dan pas op langzaam verkeer. Dit staat haaks op de integrale benadering die we met de ambities van die opgave nastreven. Het is aanbevelingswaardig om wat betreft de mobiliteitsaanpak te kiezen voor eerst aandacht voor lopen en fietsen, daarna voor het openbaar vervoer, vervolgens voor Mobility as a Service en tot slot de privéauto. Graag worden we meegenomen in de ontwikkeling van een duurzaam stedelijk mobiliteits-plan (SUMP) en de eventuele consequenties hiervan voor gemeenten. - Circulaire regio Renkum wil vooral een toekomstbestendige leefomgeving creëren voor huidige en toekomstige bewoners, ondernemers en bezoekers. We zien daarbij meerwaarde om zaken samen aan te pakken, onderzoeksvragen te verdelen, te leren van ervaringen van andere gemeenten etc. De uitdaging voor de GMR is dat veel meer	plegen. In de regionale agenda is uitgelegd waarom: er wordt onvoldoende meerwaarde gevoeld om dit regionaal op te pakken. Dat betekent dus niet dat het niet belangrijk is, maar gemeenten hebben ervoor gekozen dit individueel of met buurgemeenten op te pakken. in de regionale agenda 2025-2028 geven we aandacht aan spreiding binnen zowel de uitvoeringsagenda Groen-blauw raamwerk en het speerpunt recreatie en toerisme. Spreiding in tijd en ruimte krijgt daarin een prominente plek. We besteden hier in de komende jaren veel aandacht aan om dit samen met de gemeenten vorm te geven (zie de reactie bij de gemeente Rozendaal). - Verbonden regio Wij nemen de suggestie over en benoemen in de regionale agenda eerst het speerpunt Duurzame mobiliteit en gedrag en daarna pas het speerpunt Voorzieningen en Infrastructuur. Dit is in lijn met de koersnotitie Regionaal Mobiliteitsprogramma (RMP). Dit RMP, wat gezien kan worden als een regionaal SUMP (duurzaam stedelijk mobiliteitsplan), stellen we samen met de gemeenten op. - Circulaire regio De gemeente Renkum ziet als uitdaging om de verbinding te zoeken tussen abstracte uitspraken in de regionale agenda en de alledaagse werkelijkheid waarin Renkum haar inwoners, ondernemers en bezoekers wil faciliteren. We kunnen ons voorstellen dat de geformuleerde doelen soms wat abstract

Zienswijze	Reactie
de verbinding wordt gezocht tussen de hoog-over abstracte uitspraken over de opgave in de regionale agenda en de alledaagse werkelijkheid waarin wij als gemeente onze inwoners, ondernemers en bezoekers willen faciliteren.	overkomen. In de projecten van de speerpunten hebben we juist geprobeerd om deze zo concreet mogelijk te formuleren. Bij veel van de projecten biedt de GMR concrete ondersteuning aan gemeenten, bijvoorbeeld door de inkoop van energie voor gemeenten volledig te begeleiden (zie de reactie bij deze opgave aan Nijmegen).
Zienswijze Nijmegen De inhoudelijke reactie van de gemeenteraad van Nijmegen is voor een belangrijk deel een bevestiging dat met de voorliggende regionale agenda de juiste weg is ingeslagen. Op een aantal onderdelen binnen de vijf opgaven plaatst de gemeenteraad opmerkingen en kanttekeningen. Deze zijn hieronder samengevat. - Circulaire regio De agenda kent een hoog abstractieniveau; graag wordt gezien dat er een concretiseringsslag wordt gemaakt in de te behalen doelen. Een gescheiden uitwerking van proces en inhoud kan hierbij helpend zijn. Aandacht wordt gevraagd voor het gegeven dat kleinere gemeenten weinig capaciteit hebben om in te zetten op circulaire economie. Gevraagd wordt om aandacht voor ondersteuning om deze gemeenten te enthousiasmeren. Het programma Conceptueel en Circulair Bouwen (CCB) is mede afhankelijk van de middelen uit de Regio Deal Gezonde groene groei. Een scenario waarin deze gelden niet of in mindere mate worden toegekend, wordt gemist. Gepleit wordt een minimumvariant in beeld te brengen.	In reactie op de in de zienswijze genoemde inhoudelijke aandachtspunten reageren wij per opgave als volgt: - Circulaire regio We merken op dat doelen die in de agenda zijn opgenomen geen door de GMR ontwikkelde doelen zijn. Dit zijn op landelijk of Europees niveau geformuleerde doelen. Op enkele onderdelen heeft de GMR geprobeerd om tot concretisering te komen, bijvoorbeeld met behulp van de Circulaire Impactladder voor de nieuwbouwwoningen. Dat bleek effectief te zijn. Wat het betekent om klimaatbestendig te zijn als regio, hebben we niet exact gedefinieerd. Dit komt mede omdat we niet precies weten hoe de gevolgen van klimaatverandering zich in de toekomst gaan manifesteren. De uitdagingen zijn divers op dit thema: we moeten klimaatbewust bouwen, onze leef- en werkomgeving moet extreme regenval, hitte en droogte aankunnen, etc. Een klimaatbestendige regio is zich zeer bewust van de risico's die klimaatverandering met zich meebrengen en weet daar goed op in te spelen door o.a. kennis en ervaring onderling uit te wisselen met diverse partners en proefprojecten uit voeren. Wat betreft het programma CCB vraagt de gemeente om biobased bouwen te stimuleren en samen te werken met projecten als VIA-T. We onderschrijven deze verzoeken.

Zienswijze	Reactie
	De suggestie wordt gedaan om expliciet aandacht te geven aan het ondersteunen van kleinere gemeenten bij duurzaam inkopen. We erkennen dat er uitdagingen liggen op dit thema en schenken hier de komende jaren expliciet aandacht aan. Tot slot wordt gevraagd een minimumvariant uit te werken voor het scenario dat de programmalijn Conceptueel en Circulair Bouwen (CCB) met een lagere Regio Deal-subsidie moet gaan werken. We merken op dat we nog in 2024 weten met welk subsidiebedrag we van doen hebben. Mocht dit lager uitvallen dan verwacht, dan verlagen we het projectbudget en passen het programma aan. We doen geen investeringen die het projectbudget te boven gaan.
- Productieve regio Van mening dat er te weinig aandacht is voor de clusters health, hightech en energy. Gepleit wordt voor het opnemen van een tekst in de regionale agenda over het economisch belang van deze clusters en de beschikbaarheid van ruimte, bereikbaarheid en personeel zijn van essentieel belang. Gepleit wordt, naast het accent op herstructurering en intensivering van bestaande bedrijventerreinen in het op te stellen RPW, nieuwe (schuif)ruimte te creëren die nodig is voor de ambities van doorgroei van campussen en circulaire economie. Bij het speerpunt slimmere en schonere logistiek wordt de aandacht en het belang van watergebonden bedrijvigheid en havens gemist.	- Productieve regio In het RPW waar het bestuurlijk platform nu aan werkt, maken we een flinke kwalitatieve slag ten opzichte van het vorige RPW, waar het vooral ging over nieuwe ontwikkelingen op de juiste plek. Toekomstige uitbreidingen van werklocaties kunnen en willen we niet meer automatisch in uitleg-gebieden laten landen. Herstructurering, verdichting en verduurzaming van bestaande terreinen, door middel van sloop en nieuwbouw, is het nieuwe uitgangspunt in het RPW. Een ingewikkelde, kostbare en langjarige opgave waarvoor samenwerking tussen gemeenten, bedrijven, provincie en het Rijk nodig is. Hierbij zetten we vooral in op ruimte voor bestaande (regionaal gevestigde) mkb-bedrijven en ruimte voor bedrijven in de topsectoren health, hightech en energy. We stimuleren de ontwikkeling naar een circulaire economie en we nemen de ruimtevraag hiervoor mee in de regionale afspraken. Dit doen we in nauwe samenspraak met de opgave Circulaire regio.

Zienswijze	Reactie
	Campussen zijn in het nieuwe RPW een apart onderdeel van de werk-locaties, juist om het regionale belang te benadrukken. Ruimte voor campussen is cruciaal voor de verdere groei van het innovatie ecosysteem (fysiek op de campus zelf en in de regiogemeenten in de nabijheid van de campussen). Met de opgave Verbonden regio onderzoeken we waar, voor wat betreft mobiliteit, kansen en knelpunten ontstaan. De Uitgangspuntennotitie RPW ligt op dit moment bij de gemeenten voor een zienswijze. Uw reactie past in dat proces. Inhoudelijk gezien, zien wij uw reactie als steun voor de lijn die in de Uitgangspuntennotitie gekozen is. Daarbij ligt de focus op het beter benutten van bestaande locaties, maar dit sluit nieuwe uitleg niet uit. In de regionale agenda zijn alleen speerpunten opgenomen waarbij wij als GMR een actieve rol spelen. Het belang van de clusters voor onze economie is evident. Voor deze clusters ligt de regie bij TEB. Op pagina 17 zijn twee alinea's gewijd aan de topsectoren. TEB sluit aan bij het bestuur-lijk platform Productieve regio en burgemeester Hieltjes sluit vanuit de GMR aan bij de Board. Hiermee houden we elkaar goed op de hoogte van wat er speelt en kunnen we, waar nodig, verbindingen leggen. Campussen zijn een nieuw onderdeel in het RPW, naast bedrijventerreinen, kantoorlocaties en detailhandel. Daarmee is de beschikbaarheid van ruimte voor de campussen geborgd. Wij herkennen het belang van een goede bereikbaarheid en voldoende gekwalificeerd personeel voor de doorontwikkeling van de clusters. Samen met de Verbonden regio rekenen wij de effecten van de keuzes in het RPW door. In het NOVEX-traject is de OV- en fietsbereikbaarheid van campussen expliciet ingebracht. In het HCA ligt de focus op de clusters health, hightech en energy. De regie over de uitvoering van het HCA ligt bij TEB.

Zienswijze	Reactie
	Logistiek: de genoemde (ondersteunende) voorzieningen zoals hubs, laadinfrastructuur en/of truckparkings vallen onder de scope van het speerpunt Verslimmen en Verschonen van Logistiek. Voor watergebonden bedrijvigheid worden afspraken gemaakt in het nieuwe RPW. Voor de (binnen)havens in onze regio wordt regionaal gewerkt aan een gezamenlijke havenstrategie. Wij scherpen de tekst hierover in de regionale agenda aan.
- Verbonden regio Opgemerkt wordt dat een concrete kwantitatieve taakstelling voor het beheersen van autogebruik en autobezit wordt gemist. Gepleit voor maximaal een nulgroei, waarbij het streven van Nijmegen is een absolute afname van autogebruik en autobezit. Hierbij past de opmerking om het streven om het oplossen van capaciteits-knelpunten voor auto los te laten. Omliggende gemeenten van Arnhem en Nijmegen moeten worden gestimuleerd om ten hoogste de nulgroei aan te houden, hoewel wordt erkent dat zij een andere mobiliteitsbehoefte kennen.	- Verbonden regio Wij zijn geen voorstander om concrete kwantitatieve taakstellingen op te nemen in onze regionale agenda. De GMR heeft niet de positie en de verantwoordelijkheid om hierop afgerekend te worden. Wij nemen wel in de regionale agenda een zinsnede op waarin we aangeven ernaar te streven om het autobezit en autogebruik te verminderen en dat dit verder wordt uitgewerkt (geconcretiseerd) in het nog vast te stellen Regionale Mobiliteitsprogramma (RMP). Daarnaast pleit u voor een duidelijker onderscheid naar de mobiliteitsbehoefte en -opgaven tussen enerzijds de steden Arnhem en Nijmegen en anderzijds de regiogemeenten. Dit delen wij en bespreken wij in de verdere uitwerking van de regionale agenda met de gemeenten. In het bestuurlijk platform is specifiek ingegaan op het oplossen/verbeteren van capaciteitsknelpunten voor álle modaliteiten. De voorliggende tekst is het resultaat van dit gesprek. Wel zijn wij terughoudend om te pleiten voor steeds nieuwe fysieke infra voor de auto.

Zienswijze	Reactie
- Groene groeiregio Gewezen op een onjuiste vermelding van het aantal te realiseren woningen in de regionale agenda. En het aantal vermeldde versnellingslocaties is niet correct: 22 in plaats van 17. De passage over de gebiedsprogramma's (pagina 12) vraag om verduidelijking c.q. aanvulling. Een concreet tekstvoorstel is bijgevoegd. De opmerking dat in de overleggen met de NOVEX-partners de benodigde financiële bijdragen worden geagendeerd, is te beperkt. Het aanpassen van wet- en regelgeving en leveren van menskracht of kennis vraagt eveneens om agendering.	- Groene groeiregio U geeft aan dat de woningbouwopgave in de regionale agenda in de periode 2025-2030 niet 26.500 moet zijn maar 21.300, waarbij u rekening houdt met de toevoegingen in 2022, 2023 en verwachte toevoeging in 2024. We passen de regionale agenda op dit punt aan en nemen de woningbouwaantallen zo actueel en scherp mogelijk op. Ook wordt het juiste aantal versnellingslocaties in de regionale agenda vermeld. U doet daarnaast een suggestie voor de beschrijving van de gebiedsprogramma's en geeft daarbij een onzes inziens treffende definitie (bovenlokale maatregelen waarvoor samenwerking of afstemming nodig is). We vullen de regionale agenda met uw suggestie aan. Ook voegen we toe dat er in NOVEX verband aanpassing van wetgeving of leertrajecten kunnen worden geagendeerd, iets wat we overigens al in de praktijk doen.
Opname onderzoek naar kernenergie De gemeenteraad van *Duiven* wil in de regionale agenda een onderzoek opgenomen zien naar het opwekken van kernenergie (Small Modular Reactor).	De gemeente Duiven wenst ruimte in de regionale agenda voor onderzoek naar het opwekken van kernenergie met behulp van een Small Modular Reactor (SMR) op bedrijventerrein Innofase. Deze wens is niet eerder ingebracht of besproken in het bestuurlijk platform Circulaire regio en daarom niet opgenomen in de regionale agenda. Kosten van een dergelijk onderzoek zijn niet begroot. We adviseren de gemeente deze wens bespreekbaar te maken in het bestuurlijk platform Circulaire regio.
Human Capital Agenda (HCA) De gemeenteraad van Overbetuwe is van mening dat de HCA en de bijdrage die vanuit de GMR wordt gedaan aan TEB, meer aandacht verdient in de agenda en begroting. Zij is daarnaast van mening dat alvorens van start gegaan kan worden	Bij het afsluiten van het HCA is de afspraak gemaakt dat de regie op uitvoering ligt bij TEB. Vanuit de regio wordt jaarlijks een financiële bijdrage geleverd. Dit gebeurt natuurlijk niet zonder meer. In een brief van het bestuurlijk platform Productieve regio aan TEB is voor de financiering van het HCA voor 2025 en 2026 de volgende voorwaarde meegegeven: "*Wij*

Zienswijze	Reactie
met de uitvoering van de activiteiten van de HCA er een sluitende begroting moet liggen, waarbij een evenwichtige bijdrage vanuit de triple helix gegarandeerd is.	*vinden een triple helixbijdrage van groot belang; een goed werkende arbeidsmarkt is niet alleen een taak voor de overheid maar een rol van bedrijven en kennisinstellingen is hierbij essentieel. De bijdrage van de triple helix moet dan ook in balans zijn. In het Plan van Aanpak is financiering van de triple helix als doelstelling opgenomen. De bijdrage van de triple helix is daarmee nog steeds zacht. Wij vragen van u uiterlijk 12 juli 2024 een voorstel waarin over de bijdragen van de triple helix bindende afspraken zijn gemaakt met bedrijven en kennisinstellingen. Bij het uitblijven van deze bijdragen gaan wij graag met u het gesprek aan over hoe nu verder in de samenwerking binnen het Human Capital Akkoord".* Uw reactie sluit aan bij wat het bestuurlijk platform aangeeft belangrijk te vinden. TEB werkt op dit moment aan een voorstel; wij houden vinger aan de pols.
Diversiteit en inclusie De gemeente Arnhem vraag aandacht voor diversiteit en inclusie en ziet dit graag terug in de jaarlijkse plannen.	Inderdaad kent de GMR een beleidskader dat (mede) op voorspraak van de gemeente Arnhem is vastgesteld. Echter op de schaal en omvang van onze activiteiten is het een uitdaging met diversiteit, inclusie en gelijkwaardigheid impact te maken. Dit neemt niet weg dat we dit beleid zeker meewegen in ons handelen.
Voorbereiding regionale agenda De gemeenteraad van Renkum merkt op dat er belangrijke verschillen waren tussen de regionale opgaven voor wat betreft de inhoudelijke voorbereiding van de regionale agenda en in het verlengde daarvan de aansturing van de opgaven. Renkum pleit voor een meer gelijksoortige aanpak.	We sluiten niet uit dat elke opgave, getrokken door een bestuurlijk opdrachtgever en daarbij ondersteund door de opgavemanager en ambtelijk opdrachtgever, een eigen, passende aanpak heeft gekozen om de regionale agenda op te laden; zowel ambtelijk als bestuurlijk. Een eigen aanpak past bij het unieke karakter van onze opgaven. Wij doen de suggestie om deze constatering te bespreken binnen de gremia van de opgaven.

BIJLAGE: Overzicht zienswijze gemeenten over indexering

		Gewicht Totaal 32*	Indexatie GMR	Indexatie TEB (afwijkende standpunten)	Voornemen inschrijven Niet in iedere zienswijze expliciet benoemd **	Bijzonderheden
1	Gemeente Arnhem	4	3,5%	3,5%	Ja	
2	Gemeente Berg en Dal	2	BRN	Start subsidiëring per 1/7/2024		
3	Gemeente Beuningen	2	BRN			
4	Gemeente Doesburg	1	Geen inhoudelijke zienswijze			
5	Gemeente Druten	1	BRN		Ja	
6	Gemeente Duiven	2	BRN			
7	Gemeente Heumen	1	BRN			
8	Gemeente Lingewaard	2	4,18% (MEV-norm)		Ja	
9	Gemeente Mook en Middelaar	1	BRN		2 en overwegen nog 2	
10	Gemeente Nijmegen	4	BRN			
11	Gemeente Overbetuwe	2	4,18%	Nee, pas te overwegen in nieuwe vijfjarige agenda TEB		
12	Gemeente Renkum	2	4,18%	n.v.t.	Ja	
13	Gemeente Rheden	2	4,18%			Intekenen voor 4 jaar ongewenst
14	Gemeente Rozendaal	1	3,5%			Intekenen voor 2 jaar
15	Gemeente Westervoort	1	Geen indexatie	n.v.t.		
16	Gemeente Wijchen	2	BRN			
17	Gemeente Zevenaar	2	BRN			

*meerderheid van de stemmen (17) moet de meerderheid van de inwoners vertegenwoordigen (art. 8 lid 4 GR)

** zie vergadering algemeen bestuur van 4 juli 2024 in Groesbeek.

GEMEENTE Arnhem

Besluit van 30 oktober 2024
Zaaknummer 4261081

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;
gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 15 oktober 2024, nummer: 4261081;

gelet op artikel 1 lid 3 van de Gemeentewet en artikel 32 van de Gemeenschappelijke regeling regio Arnhem-Nijmegen;

besluit:

Toestemming te geven aan het college om de Gemeenschappelijke regeling regio Arnhem Nijmegen te wijzigen.

De griffier,

De voorzitter,

GEMEENTERAAD ARNHEM
BEHANDELADVIES

Raadsvoorstel ‘Derde wijziging Gemeenschappelijke regeling regio Arnhem Nijmegen’

Fasering

- ☐ Informatieve bespreking
- ☐ Meningsvormende bespreking
- ☐ Bespreking Moties & Amendementen
- ☑ Besluitvormende vergadering

Voorgesteld besluit / Kernboodschap

De raad wordt voorgesteld om het college toestemming te verlenen voor het wijzigen van de gemeenschappelijke regeling regio Arnhem Nijmegen.

De wijziging ziet toe op het uittreden van de gemeente Montferland.

Procedure:

Datum vergadering
30-10-2024

Type voorstel
Raadsvoorstel van college van B&W

Spreekrecht publiek
Nee

Voorgesteld resultaat
Besluitvorming

Aandachtspunten

Door het college is het raadsvoorstel ‘Derde wijziging Gemeenschappelijke regeling regio Arnhem Nijmegen’ aangeboden aan de raad. Om de gemeenschappelijke regeling te wijzigen moeten alle deelnemende colleges akkoord gaan met de wijziging, en dat kan alleen als de gemeenteraden daarvoor toestemming geven. Het verlenen van de toestemming is een formele stap die volgt na de mogelijkheid om een zienswijze in te dienen. Hier heeft de raad van Arnhem geen gebruik van gemaakt. De uiteindelijke wijziging is inhoudelijk niet gewijzigd ten opzichte van het ontwerp waarover de raad geen zienswijze heeft afgegeven. De raadswerkgroep regionale samenwerking adviseert het voorstel direct ter besluitvorming te agenderen.

Direct ter besluitvorming
Het Dagelijks Bestuur van de Agendacommissie heeft besloten dit voorstel direct, dat wil zeggen zonder voorafgaande raadskamerbespreking, toe te voegen aan de agenda van de besluitvormende vergadering.

Contactgegevens

Portefeuillehouder:
Ahmed Marcouch
Nermina Kundic

Ambtenaar
Yvonne Hazelaar
Yvonne.Hazelaar@arnhem.nl
+31631114889

Raadsadviseur
Willem Lammers
willem.lammers@arnhem.nl
+31631107951

Moties en Toezeggingen

Niet van toepassing

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 4261081

Onderwerp: Derde wijziging Gemeenschappelijke regeling regio Arnhem Nijmegen

Kernboodschap

Het bestuur van de Gemeenschappelijke regeling regio Arnhem-Nijmegen (Groene Metropoolregio) heeft om definitieve toestemming voor de wijziging van haar regeling gevraagd. Aanleiding voor de wijziging is de uittreding van de gemeente Montferland per 1 januari 2025. Het college stelt de raad voor om toestemming te geven voor de wijziging. Daarmee wordt de procedure uit de Wet gemeenschappelijke regelingen gevolgd.

Voorstel

1. Toestemming aan het college te geven om de Gemeenschappelijke regeling regio Arnhem Nijmegen te wijzigen.

Inleiding

De gemeente Montferland wil per 1 januari 2025 niet langer deel uitmaken van de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen (GMR). Daarom moet de regeling worden gewijzigd.

Beoogd effect

Met dit voorstel wordt voorzien in de bepaling van de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr) dat de raad toestemming aan het college geeft om de gemeenschappelijke regeling te wijzigen.

Argumenten

1.1 Bij uittreding van een deelnemer is een wijziging van de regeling nodig.

Om aan de wens van de gemeente Montferland tegemoet te komen is een wijziging van de gemeenschappelijke regeling nodig. In dit geval hoeft enkel de aanhef van de regeling te worden aangepast door het schrappen van de naam van de gemeente Montferland.

De wijziging van de regeling vraagt om twee rondes langs de raden van de deelnemende gemeenten. De eerste ronde betrof het verzoek om een zienswijze uit te brengen. De Arnhemse raad besloot op 12 juni jl. om geen zienswijze uit te brengen. De raden van de overige regiogemeenten namen een gelijkluidend besluit dan wel stemden in met de

wijziging. Op basis van de uitkomst van de eerste ronde is het ontwerpbesluit tot wijziging dan ook niet aangepast. In deze tweede ronde wordt aan de raden gevraagd om toestemming te geven voor de definitieve wijziging van de gemeenschappelijke regeling.

Kanttekeningen en risico's

1.1. Niet van toepassing.

Participatie

Alle raden van de deelnemende regiogemeenten zijn in de gelegenheid gesteld om een zienswijze uit te brengen. De ingebrachte zienswijzen zijn betrokken bij het opstellen van dit voorstel.

Financiën

Dit voorstel heeft geen financiële gevolgen. De uittreding van Montferland leidt niet tot een extra verhoging van de inwonerbijdrage.

Uitvoering

Onder voorbehoud van toestemming door de raad heeft het college ingestemd met de wijziging van de regeling. Na het raadsbesluit zal het college het bestuur van de Groene Metropoolregio hierover berichten.

Communicatie

De GMR zorgt zelf voor de bekendmaking en publicatie van de vastgestelde regeling volgens de normale procedure.

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- Wijzigingsbesluit Gemeenschappelijke regeling i.v.m. uittreden Montferland
- Aanbiedingsbrief wijziging gemeenschappelijke regeling

RAADSVOORSTEL

Besluit van
Zaaknummer 4261081

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;
gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 15 oktober 2024, nummer: 4261081;

gelet op artikel 1 lid 3 van de Gemeentewet en artikel 32 van de Gemeenschappelijke regeling regio Arnhem-Nijmegen;

besluit:

1. Toestemming te geven aan het college om de Gemeenschappelijke regeling regio Arnhem Nijmegen te wijzigen.

De griffier, De voorzitter,

GEMEENTE Arnhem

Besluit tot wijziging van de Gemeenschappelijke regeling Regio Arnhem-Nijmegen

De colleges van burgemeester en wethouders van de gemeenten Arnhem, Berg en Dal, Beuningen, Doesburg, Druten, Duiven, Heumen, Lingewaard, Mook en Middelaar, Nijmegen, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Wijchen en Zevenaar;

overwegende dat:

- zij op 1 januari 2021 een Gemeenschappelijk regeling Regio Arnhem-Nijmegen hebben getroffen waarmee het openbaar lichaam de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen is opgericht;
- het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Montferland wenst uit te treden uit deze regeling;

gelet op:
de Wet gemeenschappelijke regelingen;
de Gemeenschappelijke regeling Regio Arnhem-Nijmegen;
de toestemming van de respectievelijke gemeenteraden op grond van artikel 1, vierde lid van de Wet gemeenschappelijke regelingen;

Besluiten

de Gemeenschappelijke regeling Regio Arnhem-Nijmegen als volgt te wijzigen:

Artikel 1

Uit de aanhef wordt Montferland geschrapt en komt te luiden:
De colleges van burgemeester en wethouders van de gemeenten Arnhem, Berg en Dal, Beuningen, Doesburg, Druten, Duiven, Heumen, Lingewaard, Mook en Middelaar, Nijmegen, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Wijchen en Zevenaar;

Artikel 2 Inwerkingtreding

Dit besluit treedt in werking na bekendmaking.

Artikel 3 Citeertitel

Dit besluit wordt aangehaald als derde wijzigingsbesluit van de “Gemeenschappelijke regeling Regio Arnhem-Nijmegen”.

Arnhem

Het college van burgemeester en wethouders van Arnhem

Ondertekend op …….. te Arnhem

J.H. de Baas
Secretaris

A. Marcouch
Burgemeester

Toelichting bij het tweede wijzigingsbesluit van de Gemeenschappelijke regeling Regio Arnhem-Nijmegen

Artikelsgewijze toelichting

Artikel 1
Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Montferland heeft besloten om uit te willen treden. Dit betekent dat het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Montferland als deelnemer aan de regeling moet worden geschrapt. Hiervoor moet de regeling worden gewijzigd.

GROENE METROPOOL REGIO ARNHEM NIJMEGEN

Aan colleges van de deelnemende gemeenten
Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen
(m.u.v. college van de gemeente Montferland)

Datum	:	25 september 2024
Ons kenmerk	:	2024-GMRB-12
Contactpersoon	:	Henk van den Berg
Telefoonnummer	:	06-46737374

Onderwerp: wijziging gemeenschappelijke regeling uittreding Montferland.

Geachte college,

Het is inmiddels genoegzaam bekend dat het college van Montferland besloten heeft de samenwerking binnen de Groene Metropoolregio te beëindigen. Op 15 april jl. hebben wij u een voorstel voor aanpassing van de gemeenschappelijke regeling aangeboden met het verzoek uw gemeenteraad om een zienswijze te vragen.

Volgende stap
Deze zienswijzen hebben wij de afgelopen periode mogen ontvangen en in onze vergadering van 25 september geconcludeerd dat er geen beletselen zijn om de volgende stap te zetten: Uw college vraagt de gemeenteraad om toestemming om de regeling te mogen wijzigen.

Gelet op het voorgenomen tijdstip van uittreden (31 december 2024) vragen wij u uiterlijk eind november dit besluit, na toestemming van Uw gemeenteraad, te nemen. Wij ontvangen dan graag z.s.m. het ondertekenende besluit omdat de benodigde formaliteiten nog dit jaar moeten worden afgerond.

Afrondend
Bijgaand treft u de derde wijziging van de gemeenschappelijke regeling aan. Nadere informatie over dit voorstel kunt u verkrijgen bij Henk van den Berg.

Met vriendelijke groet,
Namens het dagelijks bestuur van de Groene Metropoolregio

Drs. H. Tiemens

Bijlage: derde wijziging gemeenschappelijke regeling Regio Arnhem-Nijmegen

i.a.a.: regiocoördinatoren, 18 griffies

Arnhem 11/10/2024

Geachte voorzitter,

Gisteren stond in de Gelderlander dat ziekenhuis Rijnstate de zorg in de poli in Arnhem Zuid gaat stoppen. Dit is slecht nieuws voor de 80.000 inwoners van Arnhem Zuid en breekt de belofte dat zij daar zorg zouden blijven krijgen. Deze belofte was gedaan nadat de bewoners, samen met de SP, in actie kwamen om het ziekenhuis te behouden en tegen de verhuizing naar Elst. Die verhuizing was niet goed voor de patiënten, maar was bedoeld om patiënten af te snoepen van het Canisius Ziekenhuis in Nijmegen. Dit laat zien hoe pervers de marktwerking in de zorg uitpakt. Het college van B&W deed niks toen dit speelde en informeerden de gemeenteraad niet. Ze kwamen pas in actie na politieke druk.

Toen gisteren het nieuws over het geheel stoppen van de zorg uit Poli Arnhem Zuid bekend werd, heeft de SP direct mondelinge vragen ingediend aan het college. Een uur later kwam er een raadsbrief waaruit bleek dat het college niet alleen niets had gedaan om de zorg te behouden, maar zelfs had meegewerkt aan het weghalen van de zorg om ruimte te maken voor asielzoekers. Dit is gebeurd zonder dat de raad betrokken was, en het college heeft zo meegewerkt aan het verbreken van beloftes aan de inwoners van Arnhem Zuid. Ze hebben de raad en de inwoners buitengesloten bij belangrijke besluiten over de zorg; de komst van grote aantallen asielzoekers naar Rijkerswoerd, een woonwijk die toch al onder druk staat; en het college heeft bewoners en raad uitgesloten van het bespreken van nut, noodzaak, draagvlak en alternatieven. Dit is niet alleen funest voor het wankele draagvlak onder de bevolking voor dit soort voorzieningen, maar bovendien in strijd met artikel 169-4 van de gemeentewet, dat zegt dat het college de raad moet raadplegen bij zulke belangrijke beslissingen. Het is niet de eerste keer dat dit college dit artikel uit de gemeentewet overtreedt: twee jaar geleden zette het college de raad buitenspel toen het de laatste rustplaats van duizenden Arnhemmers, ons historische en dierbare Moscowa, in handen bracht van een Franse multinational.

Dit alles is aanleiding voor de leden van de SP fractie om u als voorzitter te vragen de raad te verzoeken tot het houden van een interpellatiedebat conform artikel 40 van het reglement van orde.

In eerste aanleg hebben de leden daarbij de volgende vragen:

1. Kan het college het voorbereidings- en besluitvormingsproces schetsen wat heeft geleid tot het besluit om de zorg uit poli-zuid te laten verdwijnen en hier een grootschalige asielopvang van te maken; inclusief tijdspad en inclusief de borging van de belangen van, en de beloften aan de inwoners van Arnhem Zuid, Rijkerswoerd in het bijzonder?

2. Waarom heeft het college de raad gedurende de gehele looptijd van dit traject niet geïnformeerd en waarom heeft het de raad onmogelijk gemaakt om voorafgaand aan haar besluit wensen en bedenkingen mee te geven?
3. In hoeverre is het besluit van het college terug te draaien?

Hoogachtend,

Elfrink, Roelen (beiden SP)

Overzicht raadsdossier ‘Poli Zuid’

Raadsbrieven

Datum	Titel
10-10-2024	Raadsbrief ‘Uitbreiding opvang asielzoekers en Oekraïense ontheemden’
02-07-2019	Raadsbrief "De economische en maatschappelijke consequenties van een eventuele sluiting/verplaatsing van Poli Zuid", d.d. 02-07-2019 Bijlage - Onderzoeksrapport "Verplaatsing poli Zuid"
19-02-2019	Antwoord college op vragen lid Elfrink inzake stukken Poli Zuid

Debatverzoeken

Datum	Titel
15-05-2019	Debatverzoek "Behoud Polikliniek voor Arnhem-Zuid"
13-02-2019	Debatverzoek "Behoud Polikliniek voor Arnhem-Zuid"

Rondvraag

Datum	Titel
30-01-2019	Opheffen Poli Zuid

Toezeggingen

Datum	Titel
15-05-2019	Debatverzoek "Behoud Polikliniek voor Arnhem-Zuid"
13-02-2019	Uiterste inzet college voor behoud Poli Zuid
13-02-2019	Onderzoek gevolgen dreigende sluiting Poli Zuid
30-01-2019	Opheffen Poli Zuid

GEMEENTERAAD ARNHEM

Motie

Datum raadsvergadering:	30 oktober 2024.
Nummer motie:	**24M131**
Zaaknummer:	In te vullen door de griffie.
Status	**VERWORPEN**
Onderwerp:	Motie van afkeuring

Titel:

Motie van afkeuring.

Aan de gemeenteraad

De raad gehoord de beraadslagingen,

Constaterende dat:

- het college heeft aangegeven dat wethouder Roeland van der Zee de laatste wethouder is geweest die zich heeft ingespannen voor het behoud van poli-zuid;
- het college in de afgelopen bestuursperiode niets heeft ondernomen om uitvoering te geven aan de door haar gedane toezegging ‘om het uiterste te doen -in nauw overleg met de raad- om Rijnstate op een zodanige wijze te faciliteren dat (een vorm van) Poli Zuid in dit stadsdeel behouden kan blijven';
- het college heeft toegegeven dat het de raad in de gelegenheid had moeten stellen om wensen en bedenkingen te uiten,

Spreekt uit:

de handelswijze van het college inzake het niet informeren van de gemeenteraad over, en het meewerken aan het vertrek van Poli-zuid uit Arnhem Zuid om plaats te maken voor grootschalige opvang van Oekraïners af te keuren.

Indieners:

Gerrie Elfrink – SP
Noud Roelen - SP

GEMEENTE Arnhem

Motie van afkeuring (24M131)

GROENLINKS ARNHEM

- Coenders
- Simonis
- Prinsen
- De Boef
- Dayioğlu
- Noomen
- Gerretschen

DENK

- Usta
- Bal

CDA ARNHEM

- L. Groot

D66 arnhem

- Loor
- Brandts
- Heemskerk
- Zwijnepoel
- De Vroome

Arnhem Centraal

- Van der Laak
- Manders
- K. Groot
- Kraaijenbrink

Volt

- Scholten
- Neutkens

VVD Arnhem

- Pape
- Maref
- Eppich
- Kumas
- Van Engelenburg

PvdA

- Visser
- Aït Chrif
- Van Munster

Burger Belang Arnhem

- Wiggers

Christen Unie Arnhem

- Nede

Partij voor de Dieren Arnhem

- De Groot
- Hogenhout
- Lu

SP

- Elfrink
- Roelen

PARTIJ VOOR DE VRIJHEID

- Verheij

- Luurssen

GROEP VAN DEN BROEK

- Van den Broek

GEMEENTE Arnhem

Voor: 2 Tegen: 31 Totaal: 33

GEMEENTERAAD ARNHEM

Motie

Datum raadsvergadering:	30 oktober 2025
Nummer motie:	**24M125**
Zaaknummer:	
Status	**Aangenomen**
Onderwerp:	Motie vreemd aan de agenda

Titel: Schoon samen: Werk en integratie door schoonmaak in de stad

Aan de gemeenteraad

Door ons voorstel aan te nemen, wordt het college gevraagd om de pilot: ***"Schoon samen: Werk en Integratie door Schoonmaak in de stad"*** te starten. Deze pilot biedt dak- en thuislozen, evenals werkloze arbeidsmigranten, de mogelijkheid om – tegen een beloning - actief bij te dragen aan een schonere stad.

Omdat we weten dat:

- Uit diverse onderzoeken en evaluaties, waaronder een recent rapport van Bureau Beke, blijkt dat er in Arnhem een grote behoefte is aan voorzieningen die de leefbaarheid van dak- en thuislozen, waaronder werkloze arbeidsmigranten, verbeteren;
- Arnhem inmiddels een tijdelijke opvang voor 10 werkloze arbeidsmigranten heeft ingericht.
- Arnhem uiterlijk in januari 2025 start met de pilot 22-uursopvang het Kruispunt en De Duif om in de 'tussenuren' een verblijfsruimte voor dak- en thuisloze mensen te creëren;
- Er daarnaast behoefte is aan initiatieven die sociale integratie en actieve participatie van dak- en thuislozen en werkloze arbeidsmigranten bevorderen;
- Een dergelijk initiatief in Amsterdam succesvol is.

https://koffiehuis.amsterdam
https://vimeo.com/770640851

Omdat we vinden dat:

- De zelfredzaamheid van deze groepen, kan worden versterkt door ze – tegen een vergoeding- te betrekken bij het schoonhouden van de binnenstad;
- Deze actieve betrokkenheid helpt bij het opbouwen van zelfvertrouwen en het aanleren van nieuwe vaardigheden;
- Deze waardevolle werkervaring kan helpen bij het vinden van toekomstig werk, hetgeen hen op de lange termijn kan helpen om een meer stabiele leefomgeving voor zichzelf te creëren;
- Het bieden van gestructureerde dagbesteding bijdraagt aan de mentale en fysieke gezondheid van de deelnemers;
- Deze betekenisvolle dagbesteding de interactie tussen bewoners, ondernemers en deelnemers bevordert, waardoor de sociale cohesie en het begrip worden vergroot, zoals

Arnhem GEMEENTE

ook blijkt uit projecten van Arnhemse organisaties (o.a. DaZo, Broek Omhoog, De Brug) met ervaring op dit gebied;
- Door gezamenlijk te werken aan een schonere binnenstad, de leefomgeving voor iedereen wordt verbeterd;
- Dit kan leiden tot een aantrekkelijker stedelijk milieu, met positieve economische effecten;
- Door in te zetten op inclusieve initiatieven, zoals “Schoon Samen”, kan Arnhem zich nog meer profileren als een stad die zorgdraagt voor al haar inwoners en die investeert in sociale initiatieven die bijdragen aan een betere samenleving.

Daarom vraagt de gemeenteraad aan het college om:

- Samen met Straatzaken te onderzoeken of dit initiatief aan kan sluiten bij de behoefte van de dak- en thuislozen, omwonenden en ondernemers, en hoe dit vorm te geven en dit op een manier te doen dat er geen verdringing op de arbeidsmarkt plaatsvindt;
- Voor input contact te zoeken met het Koffiehuis te Amsterdam waar ca 30 mensen uit de doelgroep al een aantal jaren iedere dag met veegploegen de straten in de wijde omtrek van het Koffiehuis schoonhouden en daarnaast organisaties te betrekken die in andere Arnhemse wijken op vergelijkbare wijze bijdragen aan sociale cohesie;
- Zo snel als mogelijk - maar uiterlijk in het voorjaar van 2025 - de raad te informeren over de uitkomst van dit onderzoek;
- Bij een positieve uitkomst direct te starten met een pilot - indien dit geen besluit of budgetrecht van de raad vraagt;
- Een jaar na de start van deze pilot met een evaluatie richting de Raad te komen.

Indiener(s):

Kiki Groot – Arnhem Centraal
Marjan van Munster - PvdA

GEMEENTE Arnhem

Motie vreemd aan de agenda 'Schoon samen: Werk en integratie door schoonmaak in de stad (24M125)

GROENLINKS ARNHEM

- Coenders
- Simonis
- Prinsen
- De Boef
- Dayioğlu
- Noomen
- Gerretschen

DENK

- Usta
- Bal

CDA ARNHEM

- L. Groot

D66 arnhem

- Loor
- Brandts
- Heemskerk
- Zwijnepoel
- De Vroome

Arnhem Centraal

- Van der Laak
- Manders
- K. Groot
- Kraaijenbrink

Volt

- Scholten
- Neutkens

VVD Arnhem

- Pape
- Maref
- Eppich
- Kumas
- Van Engelenburg

PvdA

- Visser
- Aït Chrif
- Van Munster

Burger Belang Arnhem

- Wiggers

Christen Unie Arnhem

- Nede

Partij voor de Dieren Arnhem

- De Groot
- Hogenhout
- Lu

SP

- Elfrink
- Roelen

PARTIJ VOOR DE VRIJHEID

- Verheij

- Luurssen

GROEP VAN DEN BROEK

- Van den Broek

GEMEENTE Arnhem

Voor: 28 Tegen: 3 Totaal: 31

GEMEENTERAAD ARNHEM

Motie

Datum raadsvergadering:	30 oktober 2024
Nummer motie:	**24M129**
Zaaknummer:	
Status	**Aangenomen**
Onderwerp:	Motie vreemd aan de agenda

Titel:

Instellen raadswerkgroep Transformatie Sociaal Domein

Aan de gemeenteraad

Ondergetekenden stellen voor:

Omdat we weten dat:

- De beschikbaarheid en kwaliteit van zorg onder druk komen te staan door bijvoorbeeld de snelle vergrijzing, het toenemend aantal jongeren in de zorg, de stijgende zorgkosten, oplopende wachtlijsten en het groeiende personeelstekort;
- Om de zorg beschikbaar en betaalbaar te houden er de komende tijd keuzes moeten worden gemaakt en prioriteiten moeten worden gesteld;
- Er landelijke ontwikkelingen zijn zoals de transformaties in zorg en welzijn onder andere in de vorm van het Integraal Zorgakkoord (IZA) en het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA), de Hervormingsagenda Jeugd, het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming;
- Het college inzet op een versnellingsagenda transformatie sociaal domein en zich voorbereidt op een vernieuwende inhoudelijke aanpak;
- Deze transformatie over veel beleidsterreinen gaat en niet alleen over zorg en welzijn;
- Het invullen van deze opgaven blijvende impact zullen hebben op de zorg en het welzijn van de inwoners van Arnhem;
- Er op de Politieke Avond onvoldoende ruimte is om regelmatig met het college en de ambtelijke organisatie te spreken over deze ontwikkelingen terwijl de raad daar wel behoefte aan heeft.

Omdat we vinden dat:

- Het in het belang van de raad, het college en de ambtelijke organisatie is dat de raad periodiek wordt bijgepraat over en betrokken wordt bij de ontwikkelingen binnen het sociaal domein en de transformatieopgave in het bijzonder;
- De raad sneller inzicht kan worden geboden in de ontwikkelingen, met stedelijke en bovenregionale partners als provincie en het Rijk;
- Het de besluitvorming en het besluitvormingsproces gebaad is bij het in een vroeg stadium betrekken van de raad bij transformatie van het sociaal domein;
- Voorheen positieve ervaringen zijn opgedaan met o.a. de klankbordgroep Sociaal Domein;
- Een raadswerkgroep nooit het werk van de gemeenteraad kan vervangen en dus ook niet een mandaat van de raad krijgt om namens de raad te adviseren of te accorderen.

Arnhem GEMEENTE

Daarom besluit de gemeenteraad:

- Over te gaan tot het instellen van de raadswerkgroep Transformatie Sociaal Domein;
- Deze raadswerkgroep de opdracht mee te geven zich gedurende deze gehele bestuursperiode (tot februari 2026) structureel bezig te houden met het thema transformatie Sociaal Domein;
- De raadswerkgroep te verzoeken om tijdens de eerste bijeenkomsten voor zichzelf een opdracht te formuleren;
- Deelname aan de raadswerkgroep open te stellen voor alle 15 fracties;
- De raadswerkgroep uit haar midden een voorzitter te laten aanwijzen;
- De raadswerkgroep te laten ondersteunen door een raadsadviseur vanuit de griffie.

Indieners:

Nicky Eppich – VVD
Scott van den Broek – Groep van den Broek
Lea Manders – Arnhem Centraal
Walter de Boef – Groen Links
Marjan van Munster – PvdA
Carolien Zwijnepoel – D66
Nathalie Nede - ChristenUnie